

*Memoria de la
de la Academia*

OPVS PRAECLARVM
ET VTILISSIMVM SVPER LEGI-
bus Tauri, editum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSI-
mo Dni Ioannis ordinis Sacrae militiae Rhodiensis Priori dedicatum.

*Con al fin deste libro
las leyes de Toro en
un quodermillo impreso*

Cum priuilegio.

SALMANTICAE,
In aedibus Andreae à Portonarijs. S. C. M. Typographi.
19323 M. D. LXVII.

Esta tassado à tres Maravedis el pliego.

Ex libris Joannis...

OPVS PRAECLARVM
ET UTILISSIMVM SUPER LEGI-
bus Tauri, editum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSI-
mo Dni Ioannis ordinis Sacrae militiae Rhodiensis Priori dedicatum.

*Estan al fin deste libro
las leyes de toro en
un quodermillo impreso*

Cum priuilegio.

SALMANTICAE,
In ædibus Andreae à Portonarijs. S.C.M. Typographi.
19323 M. D. LXVII.

Esta tassado à tres Maravedis el pliego.

*Ex libro Joannis
Guti. Alou de Jac
Baptista*

EL REY.

OR quanto por parte de vos doña Guiomar de Auila muger del Doctor Antonio Gomez defuncto Cathedratico de propiedad de leyes Inubilado en la Vniuersidad de Salamanca nos fue hecha relacion que por nos fue concedida licencia al dicho Doctor Antonio Gomez para imprimir las obras que hizo sobre leyes de Toro y derecho comun con priuilegio que ninguna persona las pudiese imprimir sin su licencia por tiempo de quinze años, de los quales faltaua por correr solamente medio año como parece, por la fecha del dicho priuilegio por ende que nos suplicaua desmandassemos prorogar el dicho termino por otros quinze años con las condiciones declaradas en el dicho priuilegio atento el mucho trabajo que recibio el dicho vuestro marido, o como la nuestra merced fuese. Lo qual visto por los del nuestro consejo, y el dicho priuilegio que de fuso se haze mencion por os hazer bien y merced fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e nos vniuos lo por bien, e por la presente prorogamos, e alargamos el termino contenido en el dicho priuilegio por otros quinze años mas, los quales corran y se cuenten despues de ser cumplido y acabado el termino del dicho priuilegio, y dentro dellos mandamos que vos, o la persona, o personas que vuestro poder vueren e no otras ningunas puedan imprimir e imprimir las dichas obras, sin pena que qualquiera persona, o personas que sin tener para ello vuestro poder las imprimieren, o hizieren imprimir, o vender en estos nuestros reynos y señorios, o truxeren a vender de fuera dellos dentro del dicho termino pierdan la impresion, e los moldes y aparejos con que lo hizieren, o vendieren y tuuieren, e penas incurran en pena de cinquenta mil maravedis: las quales dichas penas sea la mitad para la nuestra camara y la otra mitad para vos la dicha doña Guiomar de Auila. Y mandamos a los del nuestro consejo Presidete, y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias, y otras qualesquier justicias, y jueces de todas las ciudades villas y lagares de los nuestros Reynos y señorios, asi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que guarden y cumplan, y haga guardar y cumplir esta mi cedula, y lo en ella contenido y contra el tenor y forma della no vayan ni pasen, ni consentan, y ni pasen en tiempo alguno ni por alguna manera durante el dicho tiempo de los dichos quinze años: e no fagades ende al lo pena de la nuestra merced e de diez mil maravedis para nuestra camara. Dada en Madrid a quatro dias del mes de Mayo de mil e quinientos e sesenta e seys años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad
Pedro de Hoyo.

ON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaca, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Duque de Milan, Conde de Flandes, y de Tirol &c. Por quanto por parte de vos el Doctor Antonio Gomez Cathedratico de Visperas de la Vniuersidad de Salamanca: nos fue hecha relacion que vos auia descripto sobre las leyes de Toro, la qual obra siendo vista y examinada en el nuestro consejo se le auia dado licencia y priuilegio para la poder imprimir y vender por quinze años, de los quales eran passados los ocho y en ellos se auia hecho la primera impresion de mil libros, los quales eran ya gastados, y porque agora querades hazer la segunda impresion de la dicha obra, nos suplicastes os diessemos licencia y facultad para que pudiesdes imprimir el dicho libro las vezes que quisiessedes y gozar del dicho priuilegio por el tiempo que faltaua de los dichos quinze años, o que sobre ello proueyessemos como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien: y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos, para que durante el tiempo que queda por correr de los dichos quinze años contenidos en el dicho priuilegio que asios fue dado puedan imprimir el dicho libro, sin por ello caer ni incurrir en pena alguna: de lo qual mandamos dar y dimos esta nuestra carta sellada con nuestro sello y librada de los del nuestro consejo. Dada en Toledo a veynte y quatro dias del mes de Abril de mil y quinientos y sesenta años.

Elmarques.	El Licenciado	Doctor	El Licenciado	El Licenciado
Montaluo.	Anaya.	Villa Gomez.	Vinuesa.	

Yo Pedro de Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escreuir por su mandado con acuerdo de los del su consejo.

EN la villa de Madrid, a veynte y siete dias del mes de Abril, de mil y quinientos y cinquenta y dos años. Los Señores del Consejo de su Magestad, cõpliendo lo mandado en esta cedula desta otra parte contenida, talsaron el pliego del libro de las Leyes de Toro y del Derecho comun en ella contenido a tres marauedis, y mandaron que en la cabeza de cada libro vaya por principio esta cedula y tasacion, en fe de lo qual, yo Francisco de Vallejo escriuano de Camara y vno de los que en su Consejo residen, lo firme de mi nombre.

Francisco de Vallejo.

Francisco de Vallejo

Dodecastichon Dicolon Distro-
phon Arnoldi Schurerij
Brabanti.

*Taurinas Leges si cordi est noscere Lector,
Quae reliquis superare feruntur
Quas olim Hispanus Reges sanxere sub oris
Hesperij: regere vsque periti
Legibus ac armis populos, extendere regna ad
Antipodas, Garamantas & Indos:
Doctores Glossas Antoni sume, relecto
Quippe volumine doctus abibis.
Hac in fortuna, multas quam distulit annos
Aedere, πάρτα σαφέςον εἶπε.
Huic, legum studiose tuas impendere Drachmas,
Haud dubites Operi redimendo.*

COMMENTARII LV-
CVLENTISSIMI IN LEGES TAV-

rinas, nunc postrema manu aucti & recogniti, Per
Antonium Gomez, Primarium Iuris Ci-
uilis in Academia Salmanticensi
Professorem.

TEXTVS PRIMVS.

PRimeramete por quã
to el Señor Rey don
Alfonso en la villa de
Alcala de Henares, e-
ra de mil & treziētos
y ochēta y seys años,
hizo vna ley cerca de la orden que se de-
uia tener en la determinaciō y decisiō
de los pleytos y causas: el tenor de la
quales este que se sigue. ¶ Nuestra in-
tencion y voluntad es que los nūestros
naturales y moradores de los nūestros
reynos sean mātenidos en paz y en justi-
cia: y como para esto sea menester dar
leyes ciertas por do se librasen los pley-
tos y las contiendas que acaescen en-
tre ellos: y maguer que en la nūestra cor-
te vsan del fuero de las leyes, y algunas
villas del nūestro señorio lo han por fue-
ro, y otras ciudades y villas hā otros fue-
ros departidos: por los quales se pue-
den librar algunos de los pleytos. Pe-
ro porque muchas son las contiendas y
los pleytos q̄ entre los homes acaescen
y se mueuen de cada dia que no se pue-
den librar por los fueros: porende que-
riendo poner remedio conuenible a es-
to, establescemos y mandamos que los
dichos fueros sean guardados en aque-
llas cosas que se vsaron: saluo en aquello
que nos hallaremos que se deuen emen-
dar y mejorar, y en lo al que son contra
Dios y contra razōn, y contra las leyes

que en este nūstro libro se cōtinenē: por las
quales leyes deste nūestro libro manda-
mos que se libren primeramente todos
los pleytos Ciuiles y Criminales y los
pleytos y las contiēdas que no se pudie-
ren librar por las leyes deste nūestro li-
bro y por los dichos fueros, mandamos
que se libren por las leyes de las siete par-
tidas quel Rey don Alfonso nūestro vi-
sabuelo mando ordenar, como que fa-
sta aqui no se halla que fuesen publica-
das por mādado del Rey: ni fueron aui-
das ni recebidas por leyes: pero nos mā-
damos las requerir y concertar y emen-
dar en algunas cosas que cumpla, y assi
concertadas y emendadas: porque fue-
ron sacadas y tomadas de los dichos de
los sanctos padres y de los dichos y de-
rechos e dichos de muchos sabios anti-
guos: y de fueros y costumbres antiguas
de España, damos las por las nūstras leyes:
y porque sean ciertas: y no ayan razō de
tirar y emendar en ellas cada vno lo que
quisiere: mandamos hazer dellas dos li-
bros, vno sellado con nūestro sello de
oro: y otro sellado con nūestro sello de
plomo, para tener en nūestra camara pa-
ra en lo que ouiere duda que lo concer-
tedes con ellas: y tenemos por bien que
sean guardadas y valederas de aqui ade-
lante en los pleytos y en los juyzios: y
en todas las otras cosas que en ellas se cō-
tinen en aquello que no fueren contra

Textus primus.

rias a las leyes deste nuestro libro: y a los fueros sobre dichos: y porque los hijos d'algo de nuestros reynos han en algunas comarcas fueros de aluedrio: y otros fueros porque se juzgan ellos: y sus vassallos: tenemos por bien q' les sean guardados sus fueros a ellos y a sus vassallos segun q' lo han de fuero: y les fueron guardados fasta aqui. ¶ Otro si en hecho de los rieptos sea guardado aquel vfo y aquella costumbre que fue vñada y guardada en el tiepo de los otros reyes: y en el nuestro. ¶ Otro si tenemos por bien q' sea guardado el ordenamiento que nos agora hezimos en estas cortes para los hijos d'algo: el qual mādamos poner en fin deste nuestro libro: e porq' al rey pertenescer y ha poder de hazer fueros y leyes: y delas interpretary declarar y emendar donde viere que cumple. Tenemos por bien que si en los dichos fueros: o en los libros delas partidas sobredichas: o en este nuestro libro, o en algunas leyes de las q' en el se contiene fuere menester declaracion e interpretacion, o emendar: añadir, o tirar, o mudar por nos que lo hagamos. E si alguna cōtrariedad pareciere en las leyes sobredichas entre si mesmas, o en los fueros, o en qualquier dellos, o alguna duda fuere hallada en ellos, o algun hecho: porq' por ellas no se pueda librar, q' nos q' seamos requeridos sobre ello porq' hagamos interpretacion y declaracion, o emienda do entenderemos q' cumple, o hagamos ley nueva la q' entenderemos q' cumple sobre ello, porq' la justicia y el derecho sea guardado: empero bien q'remos y sufrimos q' los libros de los derechos q' los sabios antiguos hizieron q' se lean en los estudios generales de nuestro señorio: porq' ay en ellos mucha sabiduria y queremos dar lugar q' los nuestros naturales sean sabidores, y sean porende mas

honrrados. Y agora somos informados q' la dicha ley no se guarda, ni executa enteramente como deuia: y porq' nuestra intencion y voluntad es q' la dicha ley se guarde y cūpla como en ella se cōtiene. Ordenamos y mādamos q' todas las nuestras justicias destos nros reynos y señorios ansi de realēgos, y abadēgos como de ordenes y behetrias y otros señorios: qualesquier de qualquier calidad q' sean q' en la dicha ordenacion de decisioy determinacion de los pleytos y causas guarden y cūplan la dicha ley en todo y por todo segun q' en ella se cōtiene: y en guardandola y cūpliendola en la dicha ordenacion y decisioy determinacion de los pleytos y causas asy ciuiles como criminales se guarde la orden siguiente: q' lo q' se pudiere determinar por las leyes de los ordenamientos y pragmaticas por nos hechas: y por los reyes donde nos venimos: y los reyes q' de nos vinieren en la dicha ordenacion y decisioy determinacion se figan y guarden como en ellas se contiene: no embargante q' contra las dichas leyes de ordenamientos y pragmaticas se diga e alegue q' no son vñadas ni guardadas: y en lo q' por ellas no se pudiere determinar mandamos q' se guarden las leyes de los fueros ansi del fuero de las leyes como las de los fueros municipales: q' cada ciudad villa, o lugar tuviere en lo q' son, o fueren vñadas e guardadas en los dichos lugares, y no fueren cōtrarias a las dichas leyes de ordenamientos e pragmaticas asy en lo q' por ellas esta determinado como en lo q' determinaremos adelante por algunas leyes y ordenamientos e pragmaticas e los reyes q' de nos vinieren: ca por ellas es nra intencion y voluntad q' se determinen los dichos pleytos e causas, no embargante los dichos fueros e vfo y guarda dellos: y lo q' por las dichas leyes de

In legem primam.

4

yes de ordenamientos y pragmaticas y fueros no se pudiere determinar. Mandamos que en tal caso se recurra a las leyes de las siete partidas hechas por el señor Rey don Alfonso nuestro progenitor: por las quales en defecto de los dichos ordenamientos pragmaticas e fueros mandamos que se determinen los pleytos y causas asy ciuiles como criminales de qualquier calidad, o cantidad q' sean, guardando lo que por ellos fuere determinado como en ellas se cōtiene: aunque no sean vñadas ni guardadas y no por otras algunas. Y mandamos que quandoquier que alguna duda ocurriere en la interpretacion y declaracion de las dichas leyes de ordenamiento e pragmaticas e fueros, o de las partidas q' en tal caso recurran a nos e a los reyes q' de nos vinieren para la interpretacion e declaracion dellas: porq' por nos vistas las dichas dudas declararemos e interpretaremos las dichas leyes como conuiene a seruicio de Dios nuestro señor e al bien de nuestros subditos y naturales: y a la buena administracion de nuestra justicia: y por quanto nos ouimos fecho en la villa de Madrid el año que passo de nouenta e nueue ciertas leyes e ordenanças: las quales mandamos que se guardassen en la ordenacion: y algunas en la decisioy de los pleytos e causas en el nuestro consejo: e en las nuestras audiencias, e entre ellas hezimos vna ley e ordenança que habla cerca de las opiniones de Bart. e Baldo e Iuan Andres y el Abad: qual dellas se deue seguir en duda a falta de ley: y porq' agora somos informados que lo que hezimos por estoruar la prolixidad y muchedumbre de las opiniones de los Doctores ha traydo mayor daño e inconueniente: porēde por la presente reuocamos, cassamos e anulamos en quanto a esto todo lo conteni-

do en la dicha ley e ordenança por nos hecha en la dicha villa de Madrid: y mādamos q' de aqui adelante no se vñe de ella ni se guarde ni cumpla, porque nuestra intencion e voluntad es que cerca de la dicha ordenacion e determinacion de los pleytos y causas solamēte se haga e guarde lo cōtenido en la dicha ley del señor rey don Alfonso, y en esta nuestra.

S V M M A R I V M.

1. Diffinitio legis, num. 1. & 2.
2. Quando lex humana liget subditos in foro conscientie, num. 3. & 4.
3. Que requirantur ad validitatem legis.
4. Quis possit facere legem.
5. Quis possit leges dubias interpretari.
6. Deficiente lege recurritur ad consuetudinem.
7. Deficiente l. & consuetudine recurrendum est ad rationem naturalem.
8. Deficientibus his procedendum erit argumento alicuius legis.
9. Lex noua referens aliam licet non reperiatur, valet.

Lex prima.

Ora ex ista. l. q'

in isto regno in decisionibus causarum prius & ante oia debet iudicari per istas. l. Tauri. Item consuetudine postea per. l. ordinamenti & pragmaticas huius regni & l. l. Partita. Licet non prohibetur earū vsus, nec cōsuetudo postea per. l. l. Fori que fuerint in vsu & consuetudine. Postea verò his deficientibus debet iudicari per ius commune Romanorum Consultorum & Imperatorum, qd legitur & differtur in scholis & studijs generalibus secundum cōmunem opinionē, que reperiatur in casu de quo dubitatur correctā. l. regia de Madrid, que disponebat, q' in decisionibus causarum deficiente. l. sequatur opinio Bart. & postea Bald. Pro cuius tamen declaratione dico & præsuppono quod. l. potest. sic definiti. Lex est cōmune praeceptū virotū prudentū, delictorū quae sponte vel ignorantia cōtrahuntur coertio, communis reipub. sponsio. tex. est in. l. i. ff. de l. & ibi commun. doct. Vel aliter, & 2. lex est inuentio quae dā correctio & cō. Ant. Go. in. l. l. Taur. A 4 po.

positio communis ciuitatis, secundū quam oēs
debet vivere: text. est in. l. 2. ff. de. l. & ibi cō-
muniter doct. Vel aliter & 3. l. est diuinarū atq;
humanarū rerum notitia, text. est in. d. l. 2. ff. de
ll. Vel aliter & 4. l. est sanctio sancta iubēs ho-
nesta, prohibens contraria, text. est in. l. 2. vers.
fin. ff. de. ll. & ibi glo. ord. quæ residet cum hac
definitione & communiter doct. text. in. l. 1. la
tercera. C. de. ll. glo. etiam ordinari in. §. Lex
Instit. de iure na. gē. & ciui. & adde q. ll. fuerūt
factæ & conditæ per trecentos annos ante ad-
uentum Christi: cum consulti earum condito-
res fuerunt illo tempore: ita Bart. in. l. multum
in. ff. de verb. oblig. 1. col. in. med. & ibi las.
fin. col. & ante eos glo. ord. in. l. pridie. ff. de fe-
ris. glo. etiam Bart. & alij doct. in. l. Titia. §. Seia.
ff. de auro & arg. leg. & glo. in rub. ff. de iust. &
iu. Item. l. noua semper respicit futura negotia
non verò præterita, text. est in. l. 1. & constitu-
tiones. C. de. ll. text. in. l. pen. & fi. C. de fac. eccl.
tex. in. l. 1. pen. C. de vfur. & ibi cōmuniter doct.
3 Item quæro au & quando. l. humana positua
& eius dispositio liget subditos in foro conscie-
tiæ: & breuiter & resolutiue dico, q. si non est
peccati nutritiuus est seruanda in foro conscien-
tiæ. Nam ex quo. l. est iusta, videtur edita auto-
ritate diuina per suos ministros, vt in. c. quo iu-
re. 8. distinet. & Proverbiolum. 8. per me re-
ges regnant & legum conditores iusta decer-
nunt: ita tenet & concludit Innocen. in. c. quia
pleriq. de immu. eccl. fin. col. & ibi cōmu. do-
cto. Ioan. Andre. in. c. quæquā. de vfuris. libr. 6.
Abb. Panor. in. c. de consil. 5. col. numer. 9. &
ibi moderni, Sanctus Thomas. 2. 2. q. 96. articu-
6. quod tamen intellige quando. l. fundatur su-
per certo, secus verò si fundatur super aliqua
presumptione: & factio incerto: quia non tene-
tur quis ex ea in foro conscientie, si sibi cōstat
presumptionem non esse verā. l. 1. in. d. vbi supra.
4 Item etiam intellige quando agitur de aliqua
re, negotio vel interesse principali: secus si aga-
tur de poena per legem imposita: quia non te-
netur debitor eam solvere in foro conscientie
ante condemnationem, quia cessat ratio princi-
palis legis, quæ est, vt puniatur delinques in fo-
ro contentioso.
Item vt alijs sit terror & exemplum, quæ ra-
tio cessat in foro poenitentie. Ita gl. sing. & vni-
ca in. c. fraternitas. in. q. 2. in. glo. fin. quam repu-
tat singularem & vnicam Abb. in. c. de consil.
1. 7. col. numer. 21. & ibi Felix. in. vbi plura infer-
t. Idem Abb. & Felix. in. c. audiamus. de simo. idē
Abb. in. c. Raynaldus. de testam. 6. col. idem
Abbas in. c. si egrellus. de iun. idem Abbas in.

Proemio decretal. in parte. tex. pacificus. 4. co-
lum. Idem Abb. in. c. cum causam, de testibus.
col. 5. idem Abb. in. c. dilecti. de arbitris. col. 5.
idē Abb. in. c. fin. de sepul. idē Abb. in. c. fin. de
prescrip. idem Abb. in. c. suam. de pōnis. idem
Abb. in. c. quia pleriq. de immunitate eccl. fia-
rum. Bald. in. l. quibus diebus. §. dominus. in. fi.
ff. de condi. & demonstra. Ioan. de Imol. in. l. si
pulsio ista. §. alteri. de verb. oblig. 4. col. las. in
§. sed iste quidem. Instit. de actio. 2. col. Summa
Syluest. in parte. l. 9. q. 1. principali.
5 Item adde quod ad essentiam & validitatem
legis, requiruntur sequentia. q. sit iusta & ho-
nesta: secundo q. sit possibilis, & secundū na-
turam: tertio quod sit necessaria vel saltem vti-
lis & conueniens reipub. quarto q. sit cōmunis,
nō particularis respectu alicuius personæ: quin-
to, quod sit facta per verba dispositiua & præ-
ceptiua: sexto, q. sit redacta in scripturam pu-
blicam, text. est qui omnia ista comprehendit
in. c. erit autem lex. 4. distinet. text. in. c. lex. di-
stinet. & ibi communiter doctores. & certē ista
requisita continentur & verificantur in his. ll.
Tauri.
6 Item adde q. solus Imperator, Rex, vel prin-
ceps qui nō recognoscit superiorem potest fa-
cere & condere legem, text. est in. l. nō ambigi-
tur. ff. de. ll. vbi habetur, q. senatus populi Ro-
mani poterat condere legem, sed senatus & po-
pulus Romanus omne suam potestatem transu-
lit in imperium: vt in. l. 1. §. sed hoc studium. C.
de veteri iure enucleando. Ergo hodie solus Im-
perator, Rex, vel Princeps potest legem conde-
re, & isto fundamento: & ratione. ita tenet ibi
gl. ord. & cōmuniter doct. text. formalis & ex-
pressus in. l. fin. C. de legibus. & ibi cōmuni-
ter doct. tenet etiam glo. ord. Bart. Alberi. &
communiter doct. in. l. 1. ff. quod quisque iuris
tex. in. §. sed & quod principi. Instit. de iure nat.
gen. & ciui. & ibi glo. ord. & communiter doc.
& idem disponit. l. 8. titula. parit. 1.
7 Item etiam solus Imperator, Rex, vel Princeps
potest leges dubias interpretari & declarare:
text. est in. l. 1. C. de. ll. text. in. l. fin. eodem titu-
vers. si enim. cuius verba sunt. Si enim præsen-
ti tempore leges condere soli Imperatori con-
cessum est, & leges interpretari solummodo di-
gnum imperio esse oportet: & ibi notant doct.
& idem expresse dicit & disponit ista nostra
lex. 1. Tauri.
8 Item adde q. deficiente lege recurritur ad con-
suetudinem legitimè præscriptam per lapsum
decem annorum & pluralitatem actuum non
minus duorum, text. est in. l. de quibus. ff. de le-
gibus.

gibus. & ibi magistraliter Bart. & communiter
docto. antiqui & moderni. text. in. l. 1. & per to-
tum. C. quæ sit longa consuetudo. text. est in. §.
ex non scripto. Instit. de iure natu. gen. & ciui.
tex. in. c. 1. & per totum extra. de consuet. & ibi
communiter docto. & idem disponit. l. 1. & per
totum titula. pa. 1. vbi notabiliter & per ordinē
declatantur ea quæ pertinent ad sententiam
& validitatem consuetudinis.
9 Item adde q. deficiente lege & consuetudine re-
currendum est ad rationem naturalem: text. est
notabilis in. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de execu-
tione tuto. ibi: dum dicit, cuius fidem sufficit
firmare ex ipsa naturali iustitia, & ad hoc sum-
mè notat & commendat Bal. post antiquos ibi
idem Bald. in. l. cum antiquioribus. C. de iure
delib. pen. colum. laso. Decius & moderni in. l.
illam. C. de colla. Ioan. And. in. c. Pastoralis. deli-
de iust. probat etiam text. in. l. cum ratio. ff. de
bon. damna. Confirmatur ex sententia Aristo-
telis & Philosophorum dicentium, quætere legē
vbi est ratio naturalis est infirmitas intellectus.
Item deficientibus his recurrendum est ad com-
munem opi. doctorum, argumento text. in. l. 1.
ff. de Sena. text. in. l. 1. Athletas. ff. de his qui no-
n. in. l. 1. ff. de officio quæstoris: text. in. ca. no-
uimus. de verbo. signifi. text. in. c. de inducijs. 3.
quod. 3. qd. intellige si nō est euidenter falsa, quia
multoties vnus ex subtili ingenio & optimis ra-
tionibus posset alios superare, argumento tex.
in. c. Capellanus. de ferijs. text. melior de iure in
h. §. sed nec. C. de vete. iure enucle. Cuius pul-
chra verba sunt, sed nec ex multitudine autho-
rū quod melius & æquius est iudicare cum pos-
set vnus forsitan & deterioris sententia & mul-
tos maiores in aliqua parte superare.
Item etiam quia sapē Deus & dominus noster
reuelat paruulis & humilibus quæ abscondit a
sapientibus: ita Abb. in. c. de consil. col. fin.
10 Item communi opinione deficiente, imò pror-
sus deficiente aliqua probabili opinione alieni-
us doctoris, procedendum erit argumento ali-
cuius legis vel iuris scripti in simili casu dispo-
nentis: text. est in. l. non possunt. ff. de legibus: cu-
ius verba sunt, nō possunt omnes articuli sigil-
latim aut legibus, aut sanatus consilijs compre-
hendi, sed cum in aliquo casu sententia eorum
manifesta est, is qui iurisdictioni præest ad simi-
lia procedere atque ita ius dicere debet. bonus
tex. in. l. fin. C. de heredibus institutis. text. in. l.
illud. ff. ad. l. A. quil. text. in. l. §. interdum. ff. de
fonte: text. in. c. translatio. de consil. text. in. c. in-
ter ceteras in fin. de rescrip. si verò omnia præ-
dicta deficiant, itaq. index nesciat quid faciat,

recurrendum est ad principem: quia eius est de-
clarare cuius est condere: vt in. l. cum de nouo.
C. de. ll. & ibi Cynus. & communiter doctores.
& tenet Abb. & alij in ca. 1. de constitu. penulti-
colum. num. 14.
11 Item adde quod lex noua referens aliā & de ea
faciens mentionem, licet non reperiatur, valet
& tenet: ita probat text. in. l. ad monendi. ff. de
iure in. & ibi expresse notat Bart. 2. col. & idem
est in sententia: quia si index condēnat aliquē
certam pecuniam vel quolibet anno alteri præ-
stare secundū quod antecessores consueuerūt,
tenetur soluere: etiam si non constet quod ante-
cessores præstarent: ita Bart. in. l. cum qui. §. lu-
lianus. ff. de edendo: facit etiam glo. & commu-
nis opinio in. c. quoniam. Abb. de offi. delega.
Nec obstat text. & ibi glo. ordinaria & com-
muniter opi. docto. in authentica. si quis in ali-
quo documento. C. de edendo. & in authen. vt
spon. largi. §. & hoc super. colla. 9. & ibi etiā coi-
docto. vbi dispo. q. instrumentum publicū vel
priuatum faciens mentionem de alio instrumē-
to non facit fidem nisi producat originale.
imo etiam si tabellio vel notarius dicat & asse-
rat se vidisse & legisse non facit fidem secundū
eos: quia nō deo quod illud habet locum & pro-
cedit q. instrumentū refertur ab aliquo tabel-
lione vel notario vel ab alia persona priuata. se-
cus verò si à principe vel lege cōmuni vel iudi-
ce diffinitiuè pronuntiādo, quia tunc bene va-
let & tenet & facit plenam & perfectam fidem
licet non constet de alia lege relata. Ista est glo.
ordinaria & text. in. c. 1. Romanorum. 19. distinet. in
glo. pe. & ibi cōmuni. opi. doct. & in. c. Abbate
sancti Siluani. de verb. signifi. in verbo fiat, & ibi
communiter doctores.
Item finaliter & postremo quæro an rex vel
princeps vel lex humana positua possit tolle-
re & auferre ius quæ sitū subditis: in quo articu-
lo breuiter & resolutiue dico, quod bene po-
test ex causa iusta quæ semper præsumit, text.
est in. l. venditor. §. si constat. ff. cōmu. præ. Vbi
disponitur quod si quis habet in suo fundo vel
agro lapidicinas non pōt alter priuatus eas tol-
lere vel auferre nisi stante lege vel consuetudi-
ne. & ad hoc notat & cōmendat gl. or. Odo. fr.
Bar. Albe. Bal. Ang. Pau. Flo. & cōmu. doct. ibi.
nec obstat quod cuilibet licet lapides vel lapi-
dicinas tollere vel fodere, vt in. l. quosdam. C.
de metallarijs libr. 11. quia illud est verū quādo
esset concessa licentia a dño fundi & non aliā.
Vel aliter & 2. quando quis velit extrahere ex
venis saxorum quæ sunt in locis remotis ab ali-
qua domo vel edificio alterius cui non posset
Ant. Go. in. ll. Tau. A 5 pro-

provenire damnum vel periculum dirutionis: quia tunc poterit propter publicam utilitatem secundum gl. or. & co. doct. ibi. Sed iste intellectus non placet, quia indistincte in fundo alieno non licet alicui intrare invito domino, ut in l. 3. ff. de acq. re. do. & in l. iniuriarum actio. §. si ff. de iniu. unde aliter & tertio dico, quod ille text. procedat & intelligatur quando quis velit tollere & auferre ex venis & locis publicis: nam tunc libere potest de iure naturali. Et illum text. in dict. l. venditor. §. si eo stat. in nostra principali conclus. in qua sumus reputat singulare & meliorem de iure Bart. in Procm. digestorum. col. 3. probat etiam text. in l. si priuatus. ff. qui & a quibus. quod reputat singulare & unicum Bart. in d. Procm. digestorum. col. 3. Sed certe ille text. parum vel nihil probat. text. in l. 1. & per totum. ff. de bonis damnatorum. ubi ratione delicti commissi constituitur bona delinquentis. text. in l. 1. & per totum. ff. de bonis prof. text. in l. 1. commissa. ff. de publi. & vecti. text. in auth. incestas. C. de incestis nupt. per quod iura ita tenet Bart. in l. si. C. si contrarius vel uti. pu. & ibi comiter docto. text. in l. 1. & per totum. ff. de usufructu. ubi dispositio legis tollit alteri dominium mediante usufructu capione vel praescriptione. text. in l. 1. & per totum. C. de longit. tempo. praes. text. in l. 1. & per totum. in ff. de usufructu. text. in l. antiochenum. ff. de praes. text. in l. 1. C. de in re do. imp. text. in l. 1. & per totum. C. ex quibus cau. serui pro praes. liber. accipe. ubi disponitur, quod seruus qui denunciat iudici mortem domini sui, ut contra delinquentem procedatur efficitur liber. Et idem ego dicerem per argu. a fortiori quando in vita dominum defendere in periculo vitae constituitur. & idem esset quando denunciaret prodicionem principibus factam vel fabricatorem falsae monetae, vel raptorem virginis, ut in l. 3. tit. 22. parti. 4. & certe idem ego dicerem in casibus similibus, & idem est quando seruus vadit pileatus associando cadauer domini sui de consensu ipsius domini vel heredum. text. est singularis in iure in l. vnica. §. sed & qui domini funus. C. de lat. lib. toll. & ibi commun. docto. & illum text. reputat mirabilem Ange. in §. si in l. de libertinis. Sed adde, quod hodie ille casus non procederet de generali consuetudine: & forte ex ista causa non ponitur in praedicta l. par. text. in l. 1. & per totum. ff. si quis pau. se. di. ubi ex damno dato ab aliquo animali punitur dominus in solutio eius, vel tenetur dare animal pro noxa, & per consequens priuatur dominio eius. text. in l. 1. & per totum. ff. de noxa. text. etiam in ea. mulier. §. q. t. Vbi habetur, quod si quis committit crimen bestiale contra naturam, punitur ipsa persona

particeps criminis & similiter animal interficitur & dominus priuatur dominio eius ne sit memoria illius nefandissimi criminis.

Per rescriptum vero vel privilegium particulariter alicui concedendo non possent probat text. in l. si. C. si contrarius vel uti. pub. & ibi expressè tenet glo. ordi. Bart. Albe. Bald. Paul. & communiter Doctores: confirmatur ratione quia cum dominium sit de iure naturali, merito per regem vel principem & eius particulare privilegium tolli non potest, ut in l. ius nostrum. ff. de reg. iur. quod tamen intelligi nisi ex causa publicae utilitatis, & tunc debet pretium de proprio patrimonio restituere. ita probat text. singularis, qui sic debet intelligi in litem si verberatum. §. ff. de rei vendica. & ibi notat Bart. Alberi. Bald. & communiter docto. Ex quibus infertur, quod si rex vel princeps restituit, quod ad bona confiscata non extenditur talis restitutio ad bona in alium translata & alienata. In quo articulo resolutiue dico, quod si remisit simpliciter poenam delicti non extenditur talis restitutio ad bona etiam si reperiantur penes fiscum & in suo patrimonio & non alienata. text. est qui sic debet intelligi in l. in si. & in l. 2. & 3. C. de senten. pro. & ibi glo. ordi. & communiter Doctores. Si vero princeps restituit quo ad poenam, & quo ad bona tunc bene fit restitutio bonorum si non reperiantur alienata & in alium translata, si vero reperiantur alienata non extenditur restitutio ad ea in praedictum tertium, si vero expressè dicatur, quod fiat & extenditur restitutio etiam quo ad bona in alium translata bene extenditur restitutio ad illa bona: sed tenebitur fiscus pretium restituere de proprio patrimonio: ita probant praedicta iura. & in terminis tenet glo. singulari. & vnica in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. in verbo emancipatus in fine & ibi Bart. Bald. Paul. Imo A. Alex. & communiter Doctores.

Vnum tamen est, quod hoc casu quando fit restitutio quo ad poenam & quo ad bona, & bona reperiantur penes fiscum non extenditur restitutio ad fructus per fiscum perceptos, ita probat text. singularis in iure in authentica. idem de nestorianis. C. de haereticis. quem ad hoc reputat singularem Angel. Imola Pau. Alexand. & communiter Doctores in dicta l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. licet Iaso. tent. & ibi contrarium. §. col. nu. 50. Sed certe superior opinio communis est vera & tenenda in iudicando & consulendo, quam ego sequor quo ad tempus: tamen bene potest princeps privilegium vel rescriptum concedere in praedictum tertium,

tertij, ut dilationem solutionis debitori concedendo. text. est singu. & vnicus in iure in l. quotiens. C. de precibus impetra. offe. & ad hoc sum me notat & commendat ibi glo. ordi. Odoffr. Cy. nus, Petrus, Iaco. Bur. Bart. Alb. Bald. Pau. Sali. Iaso. & comiter Docto. & idem disponit lex. §. tit. 18. 3. part. & confirmatur, quia lex humana positiua habet vim & auctoritatem a summo Deo domino nostro & ab eo recipit vigorem & ideo merito obligat subditos, ad eius obseruantiam. ut probatur Prouerb. 8. ca. Vbi dicitur, per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt. Et tenet D. August. in lib. de libero arbitrio dicens nihil esse iustum ac legitimum quod non ex aeterna lege homines deriuauerint. & tenet Paulus Apostolus ad Roma. cap. 13. dicens. Non est potestas nisi a Deo: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

TEX. II.

Porque nuestra intencio y voluntad es que los letrados en estos nros reynos sea principalmente instructos e informados de las dichas leyes de nuestros reynos, pues por ellas y no por otras ha de juzgar. Y anos es hecha relacion que algunos letrados nos sirven y otros nos vienen a servir en algunos cargos de justicias sin auer pasado ni estudiado las dichas leyes y ordenamientos y pragmatikas y partidas: delo qual resulta que en la decision de los pleytos y causas algunas vezes no se guardan, ni platican las dichas leyes como se deuen guardar y platicar, lo qual es contra nuestro seruicio. Y porque nuestra intencion y voluntad es de mandar recoger y emendar los dichos ordenamientos para que se ayude a imprimir y cada vno se pueda aprovechar dellos. Porende por la presente ordenamos y mandamos que dentro de vn año primero siguiente y dende en adelante cotado desde la data destas nuestras leyes todos los letrados que oy son, o fueren assi del nuestro consejo, o Oydores de las nuestras audiencias y Alcaldes

dela nuestra casa y corte y chancillerias do orenen, tuuieren otro qualquier cargo y administracion de justicia assi en lo realengo como en lo abadengo como en las ordenes y behetrias como en otro qualquier señorio destos nuestros reynos, no pueda vsar de los dichos cargos de justicia, ni tener los sin q. primeramente ayan pasado ordinariamente las dichas leyes de ordenamientos y pragmatikas partidas y fuero real.

S P M M A R I V M.

- 1 Index, quae dotes habere debeat.
- 2 Indices a quo eligantur.
- 3 Iudicum plerique ignari & in experti.
- 4 Iudiciorum ordinis officium.
- 5 Advocatus quis esse possit.
- 6 Procuratoris officium.
- 7 Baccalaureus quis creari possit.
- 8 Scholaris per quinquennium absens perdit privilegium scholarium.
- 9 Licentiatu intra quod tempus creetur.
- 10 Quae persona in iudices eligi possint.

Lex secunda.

Nota ex ista lege, quod in isto regno antequam quis possit esse iudex debet oēs leges huius regni perlegere & discutere, & adde quod predictus iudex debet esse literatus & scientia legali praeditus ut rectam & congruam iustitiam partibus possit administrare, ut consilium imo praecipit imperator Iulianus in Procm. ff. vete. §. & primo quid anno cum se. Vbi altum per quinq. annos inbet professorem huius scientiae operari, imo hodie requiritur studuisse per decem annos in aliqua vniuersitate approbata, de quo debet constare per fidem & testimonium notarij, ut possit exercere aliquod officium publicum & iurisdictionem. Et debet esse aetatis pluriquam 25. annorum, & si aliter officium acceptauerit punitur poena priuationis eius, & inhabilitatio nis, ut deinceps nullum officium possit exercere. ita disponit prag. huius regni. §. 8. fo. 63. libr. prag. quod oportet seruari tamquam summe necessariae & ultra hoc principalem requirit, quod talis iudex sit probare vitae, & conscientia praeditus ut recta & iusta sint oia iudicia eius: quia vbi tale fundamentum deficit

deficit, nihil boni super edificaripotest. Ita docet & monet ipse Iustinianus in dicto proce. ff. vero. §. illud vero. ver. cum oporteat. Cuius pulchra verba sunt. Cum oporteat prius animas, & postea linguas fieri eruditas. Et habetur Proverbiorum cap. 2. & probatur ex verbis domini nostri Iesu Christi in euangelio Ioannis. c. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Et habetur per Diuum August. epistola. 85. dicentem. Planè summus Deus noster vera iustitia est, quam esurire & sitire debemus: & peregrinam de ciuitate Dei lib. 2. cap. 23. & in epist. Pauli ad Romanos, dicentis. Omnis Christi actio nostra est instructio, & in omnibus operibus nostris simus eius imitatores. Et docet & monet Diuus Basilus constitutione monastice capit. 2. & capit. 5. & D. Chrysostomus in epistolam ad Corinthios cap. 4. Idem Chrysostomus Homilia. 51. Et diuitias & honores huius seculi, & omnia bona eius propter hunc finem contemnimus, & pro omni lucro & comodo, quod sit in mundo, non debemus a gratia iustitie & charitate domini nostri deuare, vt monet beatus Paulus in epistola. 3. ad Philippenes, & beatus Hieronymus in Cantica: & Augustinus super Ioan. & Chrysostomus Homilia. 35. Idem Chrysostomus Genesis cap. 13. & probatur in euangelio Matthe. capit. 16. & Marci. c. 8. dicente, quid prodest homini si totum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat? Et dicit beatus Basilus Homilia in quadragesima Martyres. Si terrena ista sempiterna essent, quisea non contemneret pro coelestibus? Cum vero sint caduca, quis ea coelestibus anteponeat? Idem Basilus eodem loco, vt sapienter supra petram edificatum nulla vis ventorum subuertit: ita Christianum reatum a vero & iusto nulla res mouet. Itaque in primis queramus regnum Dei & iustitiā eius, & cor nostrum in eam dirigamus, & omnia adijciuntur nobis. Et ita docet & consulit dominus noster in euangelio Matthei. c. 6. Et iste sit noster thesaurus inuentus in agris & margarita in terris, & gemma in littore maris. In quo vt expectamus vnum aduersum in obsequium & reuerentiam domini nostri, & vtilitatem reipublice: quia in nostro regno & ciuitatibus eius, regulariter eliguntur iudices & gubernatores a nostro rege, & p̄sede sui regalis consilij, qui sunt nobiles, illustres & magnates, & ipsi eligunt iudices minores ordinarios iuuenes, insipientes & inexpertos: & ferè nullius scientie, gratia vel fauores: & sic nullam administrant iustitiā, & nimis quotidie grauant partes. Et certe cognoui plures in hac ciuitate Salmanticensi, & alijs

locis, qui penitus carebant literis, & multitudine negotiorum adhuc non erat sibi tempus librum aperiendi, nec processum, causam, & merita eius discutiendi nec p̄meditandi. Imò omnia ex libero arbitrio decidebantur, & in multis causis & negotijs consilium Tabellionum sequebantur. Nec obstat si dixeris, quod appellatio, quæ a iure conceditur tollit hoc inconueniens: quia aliquando per eos denegatur appellatio: aliquando condemnatus est ita pauper, quod deicit sibi facultas prosequendi appellationem. Et sic satis atque diu maxima affectio ne cogitauit, quod remedium summe necessarium esset, vt princeps vel p̄sides regalis consilij, & non alius eligat p̄dictos iudices, in quibus sit scientia & conscientia cum salario competenti. Cum principale onus & cura cuiuslibet principis, & eius p̄sidis sit, eius regnum & personas sibi subditas in recta & perfecta iustitia conseruare.

Item talis index ordinarius debet æquo animo omnibus prestare adiutium tam aduocatis quam litigantibus, & negotia eorum libenter audire & examinare, & aduersus eos non excusare: non tamen debet se ita facilem præbere, vt contemptibilis videatur, nec precibus calamitosorum statim annuere, imò constantia & prudentia omniaregat, & animo suo motum & propositum in secreto habeat, & vultu eius semper detegat & dissimulet. tex. est moralis & bene notandus in l. obseruandum. ff. de offici. p̄s. & ibi glos. ordi. & communiter doct. text. in l. nec quinquam. §. circa. ff. de offi. p̄s. & idem disponit lex. 13. titu. 4. part. 3. Vnum tantum est, quod non dicunt, nec permittunt p̄dicta iura, quod vnum habeant in corde, & aliud fingant & asserunt exterius: quia hoc esset iniustum & actus dolosus, & non permittunt secundum Alberi. in d. l. obseruandum. Ex quo inferitur notabiliter, quod non licet iudici securitatem offerre delinquenti, vt cōfiteatur defectum spe venie promissæ: alias talis confessio erit nulla, & non inducit probationem delicti. Et in terminis reperio, quod ita tenet Ioan. de Imo. in consilij suis consil. 106. quod dictum reputat vnicui & singulare Hippolytus de Mar. in l. 1. §. quæstioni fidei. ff. de quæstio. de quo articulo alias dixi in materia delictorum. c. 12. nu. 6. vbi omnino videas. Item etiā adde, quod ad hoc, vt quis possit esse aduocatus requiritur, quod studuerit per quinque annos, text. est in Proconio. ff. de iudi. text. in l. iubemus. §. p̄. eo. tit. & vtrobiq; communiter docto. Et talis aduocatus, ita demum

demum potest percipere salarium, qñ se subscripserit in aliqua lite, vel causa, alias non. ita disponit pragmatica huius regni. §. 4. fo. 56. vbi etiam vide de alijs conditionib⁹ & requisitis aduocatorum.

Item adde quod procurator alicuius causæ non debet per se aliquod scriptum vel allegationem facere sine consilio & subscriptione aduocati, vel literati, nisi petitiones aliquas summarias, quæ attinent ad solennitatem & ordinem processus, vt petere terminum probatorum, vel conclusionem in causa, vel quid simile sub certa pœna. ita disponit pragmatica. 40. fo. 33. & licet illa loquatur in cellaria regali de Valladolid, tñ eadem ratio videtur & est summe necessaria & iusta vt seruetur in alijs partibus huius regni propter graue damnum, quod experientia cōstat provenire partibus litigantibus, vt sepe vidi de facto, & ita præstat a peritis iudicibus, & maxima cura et sollicitudine hoc procurari in causis pauperum in carceratorum huius ciuitatis. Nā sepe sepius vidi p̄derestabili interesse pecuniario plures procuratores agitare causas criminales in defensione eorum allegando impertinentia, & nullius utilitatis, imò penitus contraria in causa ipsa principali, sine consultatione alicuius periti aduocati.

Et hodie in nostra vniuersitate Salmanticensi requiritur idem tēpus, vt possit quis creari baccalaureus, vt canetur in constitutionibus & statutis eius, alias possit puniri tanquam exerceas officium, de quo non est capax, & teneretur parti ad interesse. arg. tex. in l. idem iuris. ff. ad l. Aquil. & in l. illicitas. §. sicuti medico. ff. de officio p̄s. & ibi notat Albe. & alij doct. idem Albe. in l. 1. C. de aduoc. diuer. in. idem Albe. in Authen. hodie. C. de iudi. Specu. in titu. de aduocatis. fin. verlicu. quid si per imprudentiam.

Et adde quod sicut per quinque annos quis p̄sumitur acquirere scientiam, vt possit aduocari, et creari baccalaureus: ita scholaris, qui est in studio, et gaudet beneficio scholarium si se absentat, et desinit reuerrere ad studiū p̄ quinquennium, p̄sumitur recessisse animo non reuertendi, et amittit priuilegia scholaribus concessa: ita probat tex. singularis in iure in l. 2. C. de primicerio. lib. 12. per quem ita tenet ibi Barr. Pla. et commun. doct. idem Bar. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœnis. probat etiam in l. 3. C. de domesticis et protectoribus. lib. 12. et ibi commun. docto.

Et similiter ad hoc vt possit quis creari licētiat⁹, oportet q̄ publice legat per alios quinque annos, et publicam repetitionem faciat, vt cauetur in constitutione. 18. huius vniuersitatis, nisi per summū pontificē disp̄setur, vt quotidie fit, et hodie generaliter est disp̄statū quo ad omnes,

nā sufficit studuisse ordinariè per dictos quinque annos, vel maiore partē eorū post gradū baccalaureat⁹, et publicā repetitionē faciat, sicut per aliquot tēpus nō legerit. et ita quotidie fit et practatur, et postea poterit liberè creari doctor, nulla alia solemnitate requisita.

Item pro complemento huius legis quero quæ personæ possint esse iudices: Et breuiter et resolutiue respondeo, q̄ regulariter quilibet admittitur, nisi lege reperiatur prohibitus: quia in his, quæ sunt à iure permilla, facilius modus est personarū prohibitas proponere, et per consequens aliz censentur admilla. tex. est formalis et expressus in l. cum p̄tor. ff. de iudicijs. cuius verba sunt, cum p̄tor vnū ex pluribus iudicare verat, ceteris id cōmittere videtur. et ibi glos. or. et commun. docto. tex. in l. 1. C. de sacro. eccle. tex. in l. 1. et per totum. C. qui testa. face. post. tex. in §. 1. et per totū Insti. quibus nō est per. fa. testa. tex. in l. 1. ff. de verbo. obl. tex. in l. qui accusare. ff. de accusa. tex. in l. lex eo. ff. de testibus. et particulariter prohibentur personæ quæ cōtinetur in d. l. cū p̄tor. ff. de iudi. et in l. 4. tit. 4. part.

TEX. III.

Qdenamos y mandamos que la solenidad de la ley del ordenamiento del Señor don Alfonso q̄ dispone quantos testigos son menester en el testamento, se eniēda y platiq̄ en el testamento abierto q̄ en la tin es dicho nūcupatiuo, ahora sea entre los hijos, o descendientes legitimos, ora entre herederos estrānos: pero en el testamēto cerrado q̄ en latin se dize in scriptis: mādamos q̄ interuēgan a lo menos siete testigos con vn escriuano: los quales ayā de firmar encima dela escriptura del dicho testamēto ellos y el testador si supiere o pudieren firmar: y si no supiere y el testador no pudiere firmar, q̄los vnos firmē por los otros d̄ manera q̄ sean ocho firmas y el signo del escriuano. Y mandamos q̄ en el testamento del ciego interuēgā cinco testigos a lo menos, y en los codicillos interuēga la mesma solenidad q̄ se req̄ere en el testamēto nūcupatiuo o abierto cōforme a la dicha

dicha ley del ordenamiento: los quales dichos testamētos y codicillos sino tu-
nieren la dicha solemnidad de testigos:
mandamos que no fagan fee, ni prueua
en juyzio ni fuera del.

S P M M A R I U M.

- 1 Quo iura sit introductū testamētū, vide in principi.
- 2 Quae persona prohibeantur testari.
- 3 Impubes, an possit testari?
- 4 An Princeps possit etatem minori supplere in actuse
standi. 3. & 4.
- 5 Puber habens curatorem an possit testari?
- 6 Furiosus, prohibetur testari.
- 8 Quando dicitur an fecerit quis testamētū tempore
re furiosus vel sane mentis quid sit presumendum?
- 9 Fatuus an possit testari?
- 10 Pilius familiaris an possit testari?
- 11 Condemnatus ad mortem an possit testari?
- 12 Servus an possit testari?
- 13 An possit testari monachus?
- 14 An possit testari prodigus?
- 15 Excommunicatus an possit testari?
- 16 An mutus & surdus possit testari?
- 17 An ille qui nulla bona habet possit testari?
- 18 Si quis coepit facere testamētū cum solennitate requi-
sita & non perfecit, an valeat id quod disposuit.
- 19 Declaratio ad textum in l. 1. tit. de los testamentos,
lib. 5. or d. nament.
- 20 Si quis testatur in alio regno quam formam debeat
adhibere.
- 21 Si testamētum est factum in alia lingua diversa, an
possit per unum interpretem declarari?
- 22 Si quis testatur in loco infidelium, quae solennitas re-
quiratur.
- 23 Quae sit forma testamenti.
- 24 Ratio per quam requiratur tanta forma in testamen-
to de iure gentium.
- 25 Testes adhibiti in testamento debent esse masculi.
- 26 Testes debent esse puberes.
- 27 Testes debent esse puberes.
- 28 Quid si loquimur in testamento nuncupatio.
- 29 Testes debent esse rogati.
- 30 Testator & testes debent subscribere.
- 31 Quid si testator non sit scribere.
- 32 Testes per hanc legem non requiruntur quod subscri-
bant.
- 33 An requiratur quod dicat testator uno & eodem
contextu illud esse suum testamētum.
- 34 An nomen heredis debeat scribi per testatorem ma-
nu propria?

- 35 In testamento in scriptis an requiratur publicatio.
- 36 An ille qui non est scriptus in testamento vel praece-
ritus vel exheredatus possit petere a iudice ut publi-
cetur.
- 37 Si testamētum in scriptis sit manu tabellionis si re-
quiratur publicatio.
- 38 An hodie per istam legem possit fieri testamētū in
scriptis manu & scriptura privata secuta legitima
publicatione. num. 38. & 39.
- 40 Fundamenta pro hac parte.
- 41 Solutio eadē fundamenta pro contraria parte.
- 42 An in testamento in scriptis requiratur dies, mensis
& annus.
- 43 Si testamētum fiat manu propria sine tabellione, si
requiratur dies, mensis & annus.
- 44 Si requiratur publicatio in testamento facto manu
propria.
- 45 Quid de testamēto nuncupatio & de eius solennitate.
- 46 An requiratur publicatio in testamento nuncupa-
tio.
- 47 Quid corrigatur de iure regio de ista solennitate te-
stamenti nuncupatio.
- 48 Si possit haberi tabellio & in testamento non interve-
niat, an valeat ibidem vide.
- 48 An tempore pestis valeat testamētum cum minori
solennitate.
- 49 Testamētum modo in scriptis, modo nuncupatio
debet fieri uno & eodem contextu.
- 50 Ex quaestione supradicta vide aliquas illationes.
- 51 Quae solennitas requiratur in testamento facti.
- 52 An in testamento cecū debeat intervenire tabellio de
iure regio?
- 53 Quando pater testatur inter liberos, quae solennitas re-
quiratur.
- 54 Quid si mater testatur.
- 55 Illud testamētum conditum cum ista solennitate nō
dicitur codicillū.
- 56 Hoc limita.
- 57 In testamento inter liberos, oportet quod omnes filij sint
instituti.
- 58 In testamento inter liberos extraneus nō debet institui.
- 59 Quid hodie de iure regio in testamento inter liberos.
- 60 Confirmatio pro opinione superiori.
- 61 Solutio ad difficultates pro parte contraria.
- 62 Qualiter intelligatur conclusio quod in testamento
inter liberos censetur apponitur clausula codicillaris.
- 63 Quid operatur clausula codicillaris.
- 64 Secundum quod operatur clausula codicillaris.
- 65 Tertium quod operatur clausula codicillaris.
- 66 Forma & solennitas codicillorum.
- 67 Quid sit de iure regio.
- 68 Sicut testamētum inter liberos valet de iure comu-
ni et in duobus testibus, ita codicillus inter liberos qua-
do sit nuncupatio modo.

- 69 Quae solennitas requiratur de iure regio in codicillis.
- 70 In codicillis sufficit quod sint testes famulae.
- 71 Hoc etiam procedit de iure regio.
- 72 Si testator voluit facere testamētum & non adhi-
bit solennitates requisitas in eo an valeat ut codicillus?
- 73 Sed si apponitur clausula codicillaris an valeat ut co-
dicillus.
- 74 Casus in quibus tacite censetur apponitur clausula codi-
cillaris ex praesumpta mente defuncti.
- 75 Effectus qui resultant ex eo quod apponatur clausula
codicillaris expresse vel tacite. num. 75. & 76.
- 77 Per clausula codicillarem videtur testator gravare
venientes ab intestato restituere per viam fideicom-
missi ea qua reliquit in minus solenni voluntate.
- 78 Tertius effectus qui resultat ex clausula codicillaris.
num. 78. & 79.
- 80 Filius vel descendens gravatus restituere hereditatem
an possit detrabere duas quartas. & sunt tres opinio-
nes diversae.
- 81 Secunda opinio in hac quaestione.
- 82 Tertia principalis opinio.
- 83 Filius gravatus an computet in quartam Trebellianicā
fructus perceptos & an extraneus computet.
- 84 Ratio pro opinione supradicta.
- 85 Haec opinio habet locum in descendentes, non autē
in ascendentes.
- 86 Quartus effectus clausula codicillaris.
Quintus effectus ibidem vide.
- 87 Fundamenta pro quarto & quinto effectus.
- 88 Sextus effectus clausula codicillaris.
- 89 Qualiter testamētum reuocetur.
- 90 Primus modus per quem reuocatur testamētum.
- 91 Si probatur quod casu vel occasione facta est cancella-
tio, an reuocetur testamētum?
- 92 Secundus modus per quem reuocatur testamētum,
scilicet per secundum testamētū postea factū quando
in primo non fuit appo sit a clausula derogatoria.
- 93 Si in secundo testamento apponatur reuocatio clausu-
la derogatoria primi testamenti, an valeat secundum
testamētum.
- 94 An sufficiat generalis mentio prioris clausula dero-
gatoria, aut debeat fieri specialis.
- 95 Si in testamento interponitur iuramentum an possit
reuocari.
- 96 Iuramentum interpositum in testamento habet vim
clausula derogatoria.
- 97 Tertius modus per quem reuocatur testamētum.
- 98 Venientes ab intestato debent esse proximiores in gra-
du, non remotiores.
- 99 Si sint instituti in primo testamento venientes ab inte-
stato vel saltem unus eorum, an reuocetur per secundū
minus solenne.
- 100 Quid sit de iure regio?

- 101 Illationes quae patent ex regula superiori.
- 102 An primum testamētum legitime factum reuocet
per verbalem reuocationem?
- 103 Limitatio ad communem opinionem. nu. 103. & 104.
- 105 Si testator incepit facere testamētum & aliqua di-
sposuit & non perfecit quia loquelā amisit vel alias,
an valeat id quod disposuit.
- 106 Conclusio quae habet quod testamētum imperfectū
ratione voluntatis non consummata est nullum, hoc
extende pluribus modis.
- 107 Si testator ultimāte complevit testamētum & mor-
tuo est antequam sibi legere, an valeat & pro-
bet voluntatem defuncti?
- 108 Testamētum factum inter liberos vel ad pias causas
licet non legatur testatori an valeat?
- 109 Si quis interroget testatorem, an eum vel alium per
eum nominatū instituat, & testator dicat expresse
quod sic, an valeat institutio.
- 110 Si testator non possit loqui, an possit testari nutu vel
signis? 110. & 111.
- 111 Si testator consummauit testamētum & in conti-
nenti expiravit, in dubio si presumatur curere sensus
vel non?
- 112 Legata an possint relinqui nutu vel signis?
- 113 Si heres institutus sit nutu vel signis, si illa institu-
tio conuertatur in fideicommissum.
- 114 Si testator in institutione posuit verba dubia quae pos-
sunt intelligi dispositiva vel aliter an valeat talis di-
positio?
- 115 Si verba testatoris sunt dubia quae possunt trahi ad
sensum directū de presenti, vel ad sensum non perfe-
ctum de futuro, quomodo valeat dispositio?
- 116 Si testator in legato posuit verba dubia quod nō con-
stat ex sua expressa voluntate & rogatus testibus fe-
cit legatum an valeat?
- 117 Si pater corā sufficienti numero testium melioravit fi-
lium suum an requiratur quod sint rogati testes?
- 118 Quando quis habet facultatem eligendi, licet dicat
voluisse et talem personam, an valeat electio?
- 119 Si testamētum sit factum cum minus solenni volūta-
te, heres institutus an possit retinere hereditatem cum
bona conscientia?
- 120 Si heres nō consecit inuentarium an teneatur in foro co-
scientiae ultra vires hereditarias?
- 121 Successores ab intestato an licite possint petere.
- 122 Bona ab herede instituto in minus solenni voluntate
num. 122. & 123.
- 124 Illationes quae deducuntur ex opinione supradicta.
- 125 Si post completam praescriptionem superveniat malafide
des an possessor sit securus in conscientia?
- 126 Si testator infirmitate gravatus dicat, se ex hac infir-
mitate decessero, instituo talem heredem, & quasi
ab illa infirmitate, an valeat illa institutio?

Ota ex ista. l. so-

lennitatem & formam re-
quisitam in testamento nū-
cupatio & in scriptis.
Pro cuius perfecta decla-
ratione in primis quæro,
quo iure sit introductum
testamentum? Et breuiter & resolutiue dico,
quod respectu inuentionis & originis est de iu-
re gentium, & sic naturali secundario, quo gen-
tes disponebant de suis bonis post mortem &
probat in multis partibus veteris testamenti
vbi habetur quod antiqui patres testabantur
de suis bonis: respectu verò formæ & solennita-
tis dicitur esse de iure civili, vt in. l. 1. & per to-
tam, maxime in. l. 3. ff. de testa. & in. l. 1. per to-
tum. C. eodem titulo. & in. l. 1. C. de sacro. eccle.
& in expresso ita tenet Barto. in. l. interdum.
ff. de condi. indebi. 2. colum. numero. 6. & ibi
commun. doctores. idem Barto. in rub. ff. de acqui-
ren. hære. 2. colum. & 2. q. & ibi moderni. Bald.
in. l. 1. C. de sacro. eccle. 4. col. 3. q. & in effectu
post multa ita concludit Barba. in rub. extra
de testa. 3. col. & Martinus de laude in tractatu
primogenituræ. 1. col. 5. q. facit etiam doctrina
Balin. rub. C. de contra. empt. 1. col. vbi dicit qd
licet actus vel contractus habeat formam & solen-
nitatem de iure civili, tamen in inuentione & ori-
gine dicitur de iure gentium, quo fuerit inuentione
Item quæro quæ personæ prohibeantur testa-
ri: quia quæ situri de aliquo actu prius oportet
quære & inuestigare de personis quæ possint
vel non possint illum genere, & à nobiliori sub-
iecto incipere. vt in. l. si quæramus. ff. de testa.
& qñ actus est de iure permissus, quilibet ad-
mittitur nisi reperiatur prohibitus, argumento
text. in. l. 1. C. de sacro. eccle. argumento etiam
text. in. l. qui accusare. ff. de accusa. cuius verba
sunt, quia accusare possunt intelligemus, si scie-
rimus qui non possunt: itaq; prohibentur ac-
cusare &c. Et ibi notat docto. text. in. l. cum præ-
tor. ff. de iudi. text. in. l. ex eo. ff. de testibus. text.
in. l. 1. & per totam. C. qui testa. facere po. text.
in. §. 1. & per totum Insti. quibus nō est permis-
s. facere testa. text. in. l. 1. & per totum. C. qui accusa-
re nō po. & ibi glo. or. & cō. doct. magistraliter &
resolutiue dico, qd phibetur testari impubes mi-
nor. 14. annorū si est masculus, & minor. 12. si est
femina: quia non præsumitur habere integrū
& perfectum iudicium ad testandum: text. est in
l. qua ætate. ff. de testa. text. in. l. si frater. C. qui te-

sta. fa. po. text. in. l. si. C. de testa. mili. vbi osten-
ditur qd etiam ex privilegio militari nō possit
testari. in. §. præterea. Insti. quib; nō est permis-
s. testa. text. in. l. 3. titu. 1. 6. par. & intantū hoc est ve-
rit, qd licet in alijs actibus malitia suppleat æta-
tem, quia in contractibus impubes proximus
pubertati, etiam sine autoritate tutoris obli-
gatur naturaliter vt in. l. 1. ver. fin. ff. de noua. &
in. l. si pupillus. ff. ad. l. fal. & in. §. pupillus. Insti.
de inuti. stipu. & in. §. præterea. Insti. quibus
mō. tolli. obli. dñ delictis etiam malitia supplet
ætatem, quia impubes proximus pubertati po-
test delinquere & tenetur ex delicto: text. est in
l. pupillum. ff. de regu. iur. text. in. l. impuber. &
ff. de furis. text. in. §. in summa. Insti. de obliga-
tione ex delict. nascuntur. Item in matrimonio
malitia supplet ætatem: quia impubes doli ca-
pax & aptus ad copulam potest contrahere ma-
trimonium: vt in. c. iuuenis. de sponsa. & in. ca.
de illis. de sponsa. impube. & ibi commun. doct.
tamen in testamento malitia nunquā supplet
ætatem, adeo qd licet minor impubes sit proxi-
mus pubertati & prudentissimus & sagacissi-
mus sicut rex Salomon, nō potest testari: quia
requiritur tempus perfectum & consummatū
vt dictum est ita singu. tenet Bal. in. l. humani-
tatis. C. de impub. & ali. substi. 7. col. ver. 8. dif-
ferentia. Pau. de Cast. in. l. qua ætate. ff. de testa-
mentis. in fine. Ioā. de Imol. in. c. 1. extra de testa.
6. col. quod extendit vt procedat & habeat lo-
cum etiam si vellet testari ad pias causas: argu-
mento text. in. l. fina. C. de testa. mili. & ibi tenet
cōmu. docto. tenet etiam Barto. in. l. 1. C. de sa-
cro. eccle. 3. & 4. col. Bald. in. l. si frater. C. qui te-
sta. fa. po. & ibi Iaco. Aucha. & Imo. in ca. 2. ex-
tra de testa. Albe. in. l. frater à frater. ff. de condi.
indebi. 7. col. vbi plus dicit, qd ex tali testa-
mento non oritur etiam obligatio naturalis.
Item adde qd intantū impubes & sic minor nō
potest testari, vt princeps vel Rex non possit ei
dare licentiam & facultatē ad hoc, nec ætatem
supplere, quia cum defectus iudicij & intelle-
ctus cōfiteatur naturalis, nō potest Rex vel prin-
ceps illum supplere: ita probat text. sing. & me-
lior de iure in. l. si. C. de testa. mili. per quē ita
tenet Bal. in. l. vnica. C. de confessis. 2. col. nu-
85. ver. si. quæro quæ sunt exempla, probat etiā
text. in. l. Cum prætor. ff. de iudi. c. 1. vbi habetur
qd impubes non potest esse iudex, quia prohi-
betur à natura. Sed ego teneo cōtrariū, imo qd
Rex vel Princeps possit talem licentiam & fa-
cultatē concedere. Primò quia licet non possit
concedere & supplere defectū iudicij, tamē no-
bis don non stat neq; est certum quo tempore
& ætate

& ætate minor illud habeat vnde lex præsum-
ptiue statuit pubertatem in. 14. anno in mascu-
lo, & in. 12. in femina: tamen negari nō potest
qd possit lex aliud tempus statuere & præfige-
re: ideo teneo, & infero quod lex cōmunis, ita
tutū, Rex vel Princeps possit concedere qd im-
pubes & sic minor. 14. annorū, & femina mi-
nor. 12. pxius tamē pubertati, nō omnino in-
fans possit testari. Secundo, quia talis impubes
& proximus pubertati potest de iure contra-
here & quasi contrahere saltē vt obligetur na-
turaliter: & similiter pōt delinquere & ex de-
licto obligare vt supra dixi & probaui: quia ha-
bet aliquem sensum & intellectum licet non
perfectū: ergo in testamento poterit etiam lex
vel Princeps idē disponere & concedere. Ter-
tio facit text. in dicta. l. fina. C. de testamēto mi-
litis. vbi habetur quod lex antiqua concede-
bat pupillo & impuberi si erat miles & in nu-
mero tribunorum & capitaneorum, facere te-
stamentū. Ergo hodie lex vel Princeps poterit
similiter cōcedere: & in expresso ista sēt. & cō-
tenet Bar. in. l. si queramus. ff. de testamēto. 2. col.
nu. 6. Pau. de Cast. in. l. rescripta. C. de preci. im-
pe. offe. 2. col. Ange. de Peru. in. d. l. si. C. de te-
sta. mili. & ibi Alexan. Iaso. & Phil. Cor. Pubes
verò & sic adultus etiam habens curatorem be-
ne potest testari: text. est notabilis in. l. Aurelio
§. Caius. ff. de libe. lega. & ibi tenet glo. ord. Bar-
to. Albe. & cōmuniter docto. text. in. l. cum pa-
ter. §. curatoris. ff. de legatis. 2. & ibi etiā cōmu.
docto. tenet etiam glo. ordina. Bar. & cōmu-
niter docto. in. l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebe-
neque obstat quod adultus habēs curatorem,
equiparetur minori impuberi tutorē habenti:
vt in. l. si curatorem habens. C. de in integrū
rest. quia illud debet intelligi quoad contractū
& obligationem, per quam ipse tenetur alteri.
Secus verò quoad testamentum, quia potest li-
berē testari sicut maior, & bona sua etiam im-
mobilia alienare, legare, & super eis ad libitum
disponere: imò ipsum curatorem instituire, &
licentiam executoribus dare vèdendi bona im-
mobilia sine decreto: ita expresse probant præ-
dicta iura, & tenet glo. & communis opinio
in dicta. l. si curatorem habens. Bal. in. l. 2. C. quā-
do decreto opus nō est. idem Bald. in. l. ff. de re-
bus eorum. 2. notabili. nume. 1. Salic. in. l. Ea le-
ge. C. de condic. ob causam. penul. col. Ias. in. l.
si frater. C. qui testa. fa. po. Ex quo infero, qd
licet mulier conjugata hodie in nostro regno,
non possit contrahere sine licentia mariti, ta-
men bene poterit testari.

Item prohibetur furiosus qui perpetuo mor-

bo laborat, vel qui habet dilucida interualla, et
testatur tempore furoris: secus si alio tempore
quo est in sana mente: & hoc quia caret iudi-
cio & ratione, quod est fundamentū principa-
le testamenti: & licet sanitas corporū nō requi-
ratur, tamen bene requiritur sanitas mentis &
intellectus: text. est in. l. 2. ff. de testa. text. in. l. fu-
riusum. C. qui testa. facere poss. & ibi cōmu. do-
cto. text. in. §. præterea. ver. item furiosi. Insti.
quibus non est permis. testa. text. in. l. 3. titu. 1.
6. part. ex quo inferitur, quod idē est in phrene-
tico: quia si ex grauitate morbi superueniat
phrenesis nō poterit testari: ita Bal. in. l. 2. C. de
rescind. vend. 10. q. idem Bald. in. l. humanita-
tis. C. de impub. et alijs. fin. colum. idē Bal. in. l.
quidam in suo. ff. de condit. institut. Iason in di-
cta. l. furiosum. 2. colum. Roder. Xua. in allega-
tione. 1. pro quibus facit text. in. l. ob-
qua vitia. ff. de adilit. edict. text. in ca. cum dile-
ctus. de success. ab intesta.

Item adde qd idem est in mēte capto, quia nō
potest testari, & omnia quæ simul sunt disposi-
ta in furioso, habent locū in mente capto: text.
est in. l. in aduersa. ff. de testa. cuius verba sunt:
in aduersa corporis valetudine mēte captus eo
tempore testamentū facere nō pōt. text. in. l. hu-
manitatis. C. de impub. & ali. text. in. l. furiosi.
C. de nuptijs. inter quos ista est differētia facti
& morbi, nō iuris: quia furiosus est ille qui ha-
bet rabie furoris & sanā dementiā quā osten-
dit actibus exterioribus: mente captus verò
est ille qui habet mentem oppressam & quietā
sine iudicio & intellectu. & quando lex modò
sit fauorabilis modò odiosa, loquitur de vno,
semper intelligitur de alio: ita determinat for-
maliter Bald. in. l. humanitatis. C. de impub. &
ali. 3. col. nu. 15. vbi Ange. & Iaso. 2. col. idem te-
net Bald. in. l. si furiosi. C. de nuptijs. in dicta. l.
si furiosum. C. qui testa. fa. po. 2. col.

Item adde quod si dubitetur, an fecerit testa-
mentum tēpore furoris vel tempore sanæ men-
tis & sic in dilucido interuallo: ista est vera &
notabilis præsumptio & coniectura, qd si tem-
pus testamenti erat vicinum & proximū tem-
pori furoris, maxime si verba testamēti arguāt
defectum iudicij & intellectus, præsumitur fa-
ctū tempore furoris, & non valet: si verò tem-
pus testamenti erat valde remotum ab ipso tē-
pore furoris, & maxime si verba testamēti &
qualitas dispositionis arguant sanam mentem
& intellectum, tunc præsumitur factū tempo-
re sanæ mentis & in dilucido interuallo: & va-
lebit & tenebit, argumento text. in. l. Titia. in fi-
ne. ff. de lega. 3. text. in. l. patronus. §. fin. eod. tit.
Ant. Go. in. l. Tau. B text.

text. in. l. ab his. §. fin. ff. de tuto. & cura. da. ab his. tex. in. l. is qui. §. fin. ff. de cōdi. inst. tex. in. c. fi. de succel. ab intest. & in effectu ita tenet Bal. in dicta. l. furiosū. Bar. l. 2. de bono. posse. su. & infā. dela. loā. de Imol. in. l. qui testamēto. §. nec furiosus. ff. de testa. Angel. de Areti. in. §. testes. Insti. de testa. Abbas. i. c. fina. de succel. ab intesta. 9 Item adde qd licet furiosus & mente captus non possint testari, tamen fatuus bene potest testari, ita tenent sing. Ioan. fab. in. §. praterea. Insti. quibus nō est perm. fac. testa. & ibi Angel. de Aret. de eo nō faciens mentionē & illud dictū reputat vnicū & nō alibi laso. in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. col. nu. 4. licet de eo valde dubitet & non firmit. Et adde quod contra ipsum facit expresse tex. in. l. i. ff. de postulando: vbi disponitur qd fatuo detur curator sicut furiosus vel mente capto. tex. in. l. dabimus. §. fin. cum. l. sequen. ff. de priu. credito. confirmatur etiam, quia iuridicē & latine nulla differentia videtur inter mente captum & fatuum, sed mēte captus non testatur, ergo nec fatuus: sed ego teneo dictum Fabri & sequaciū. & pro concordia & vera solutione dico, qd si fatuus est talis qui omnino caret iudicio & intellectu: tunc nihil differt a mente capto, & nō poterit testari: si verō est talis qui habet iudicium & intellectum sed non ita perfectum & integrum sicut alij homines prudētes, tunc bene poterit testari: & ita intelligatur dictum Fabri: cōfirmatur, quia reperio qd mutus & surdus testatur licet non sint perfecti iudicij & intellectus: text. est cum materia in. l. discretis. C. qui testa. fa. poss. Item etiā adultus minor. 25. ann. qui nō dicitur in perfecta etate iudicio, & intellectu, potest testari: tex. est in. l. si frater. vers. si. C. eo. tit. cuius verba sunt, nam si hanc aetatem hoc est, pupillarem egressus licet vigoris nondū emerissent vestigia, suum solēnter ordinabit iudicium, & ibi summe notat & cōmendat Paul. et Alexā. 10 Itē prohibet testari filiusfamilias, de quo arti. magistraliter & notab. dicā in. l. 5. infra eod. 11 Item prohibetur testari cōdēnatus ad mortē, de quo artic. dicam in. l. 4. infra eodem. 12 Item prohibetur seruus & hoc est notissimū: tūm quia eius status omnino est annihilat⁹ de iure civili & nullum actum potest gerere: tūm etiam quia in actu vel potētia nō habet nec habere potest aliqua bona de quib⁹ testetur, adeo qd licet tempore facti testamēti sit liber factus a dño & illud ignoret vel tempore testamenti sit seruus, & postea efficiatur liber nō valet testamentum: tex. est in. l. qui in domini potesta. te. ff. de testa. tex. in. l. filius fa. eod. titu.

Item prohibetur captus & obses adeo quod licet redierit nō confirmatur: tex. est in. l. eius. ff. de testa. tex. in. l. obsides. eo. titu. facit etiā quia de statu suo dubitans nō testatur: tex. est in. l. de statu. eodem titu. testamentū antea factum bene valet & tenet si redierit, quia recuperat omnia iura sua postliminiū, textus est in. §. fin. in l. i. quibus nō est perm. facere testa. 13 Item prohibetur monachus: tex. in Authē. de mona. §. illud. col. 3. tex. in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. cuius verba sunt, ingressi monasteriū, se & sua dedicant deo, neque de his testari possunt, vt pote nec domini rerum. 14 Item prohibetur testari prodigus cui bonis interdictione est, tex. est in. l. is cui lege. ff. de testi. tex. in. §. Item prodigus. Insti. quibus nō est perm. fac. testa. tex. in. l. 3. tit. 1. 6. par. vaide tamen dubito de ratione, nā considero qd in contrāctibus et actibus inter viuos meritō non obligatur: quia dissiparet bona sua et non haberet vnde viveret et se alere possit. Tamen in testamentis et vltimis voluntatibus cessat ista ratio, quia non eget tunc bonis nec alimentis et necessario debet carere bonis et relinquere successoribus, sed potest dici et responderi qd prodigalitas arguit vitium animi et defectū iudicij et intellectus, et ideo non reputatur integra et perfecta persona vt possit rectē discernere et regulare cui bona relinquat: et in hoc credo qd fundetur decisio illarū legū: confirmatur ex dicto et definitione Aristot. dicētis qd prodigus est quasi procul a regimine: cōfirmat etiā quia prodigus equiparatur pupillo: vt i. l. certi cōditio. §. quoniam. ff. si cer. pet. itē etiā equiparat furiosus: vt in. l. is qui. ff. de tuto. et cura. datis ab his. Testamentū tamen antea factū bene valet vt ibi dicitur. Item valet ad pias causas secundum Bal. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 8. col. num. 17. quia tunc facit causam suam vtiliorem et cessat ratio interdictionis. Sed contrariū videtur tenendū attenta superiori ratione, et contrariū tenet Bal. in dicta. l. 1. C. de sacro. eccle. l. 4. col. Itē potest testari inter liberos secundū Bal. in con. 23. volumi. Alexā. in addit. ad Bart. in dicta. l. is cui lege. ff. de testa. 15 Item quero an excommunicatus possit testari et videtur qd non, quia repellitur ab agendo in iudicio, a parocinando, a testificando, et ab alijs actibus similibus, quia cum eis nō est communicandum: tex. est in. c. decernimus. de senten. ex cō. lib. 6. tex. in. c. intelligimus de iudi. et isto fundamento et ratione istā senten. et con. tenet Hostien. in. c. pia. de excep. Ioan. mona. et alij docto. in. c. quanquā. de vsur. lib. 6. argumēto il-

to illius tex. vbi habetur quod vsurarius nō potest testari: cōtrariū tamen imō quod potest testari: quia licet repellatur ab actibus iudicialibus, nō tamen a contrāctibus vel alijs actibus extraiudicialibus: ita probat tex. in ca. solet. vers. fin. de sent. ex cō. lib. 6. tex. in cap. si verē. eod. titu. & in expresse ita tenet Bar. in. l. si quarramus. ff. de testa. si. col. Paul. de Ca. in. l. is cui lege. eo. titu. glo. notabilis ord. in. c. decernimus. de senten. ex cō. lib. 6. in glo. si & ibi Ioan. And. Domi. & Ancha. Innocen. c. cū voluntate. de senten. ex cō. Bald. in. l. si. C. si a non cōpeaudis. col. nu. 6. idem Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccle. §. col. 7. quā. Iacob. de Belou. in Authen. de sancti. episcopi. §. omnibus. 16 Item quero an mutus & surdus possit facere testamentum: & breuiter dico, quod si simul eodem morbo laborat quia est mutus & surdus a natiuitate, nō potest testari in scriptis nec nūcupatiue, quia omnino est ignarus, tam verborum quam literarum, & nunquam fuit in eo capacitas vel habilitas intelligendi ea que eliet de iure vel facto ad testandū vel disponēdum de rebus suis: et idem est si sit mutus tantum et non surdus quod raro accidit, si vero casu est mutus & surdus, bene potest testari si scit scribere, et manu propria scribat testamentū: si vero est surdus tantū, bene potest testari si sciat scribere vel nō: quia nō est ita surdus qd alta voce sibi loquendo, nō exaudiat: tex. est not. qui omnia ista comprehendit in. l. discretis. C. qui testa. fa. poss. et ibi glo. ordi. et cōm. docto. tex. in. §. Item surdus et mutus. Insti. quibus non est perm. fac. testa. tex. in. l. i. titu. 1. 6. par. alios vero actus vel contrāctus qui cōsensu celebrantur bene potest talis mutus et surdus facere, si mentem et intentionem suam possit exprimere signis alijs verō non sed datur sibi curator per quem omnia possit gerere: tex. est singu. in iure in. l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebe. quem ad hoc not. et cō. Bart. et docto. ibi reputat singu. Paul. de Cast. not. et cōm. Bar. in l. i. ff. de bono. posse infan. dela. Paul. et modernī in. l. i. ff. de verbo. obligat. Plater in. l. 1. C. qui morbo se excusant, lib. 1. facit etiam text. cum materia in. l. mutuum. ff. de acqui. hared. tex. in. l. mutuum. ff. de procu. tex. in. l. mutuum. ff. de iure dot. Tex. in. c. cū apud. de spō. salibus. 17 Item quero an ille qui nulla bona habet possit testari et videtur quod nō, quia ex eo nullus videtur sequi effectus: ita probat in text. in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. cuius verba sunt, ingressi monasteriū se et sua dedicant deo, neque de his testari possunt, vt po-

tēneque domini rerum. text. in. l. lex Cornelia. ff. de testamen. text. in. l. cōsuecunt. §. si post. ff. de iure codi. contrariū tamē. probat tex. in. l. hareditas. ff. de peti. hared. cū verba sūt. hareditas etiam sine vilo corpore iuris intellectui habet, tex. in. l. i. ff. de bono. posse. con. firmatur, quia hareditas est potius quedā reprēsēntatio psonae defuncti, quam bonorū, in qua reprēsēntatione succedit hares per aditionem: tex. in. l. hareditas. ff. de verbo. signi. text. in. l. cum haredes. ff. de acqui. posse. Sed pro vera doctrina & cōcordia magistraliter & resol. dico qd ille qui nulla bona habet nec habere potest actu et potentia, quia est filius, seruus vel monachus non potest testari, et ita intelligatur textus in dicta Authen. ingressi. si cū similibus. Ille verō qui de facto nulla bona habet, tamen potencialiter potest habere, quia est capax et non subest impedimentum acquirendi, bene potest testari: et ita intelligatur tex. in dicta. l. hareditas etiam. ff. de peti. hared. cum similibus et in expresse istam sententiā et resolutionē ponit Bart. in dicta Authen. ingressi. col. nu. 61. Bal. col. num. 4. et ibi cōmuniter docto. Bal. in. l. incellat. C. de incestis nuptis. Alexā. in rubri. ff. de acqui. iure. 3. col. nu. 9. Ludo. Roma. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obligat. col. nu. 37. Et ex hoc possunt resultare aliqui notabiles effectus. Primus quod testator licet nulla bona habeat, potest substituere pupillariter filio suo dūnti, quod aliam non possit si esset intestabilis. Secundū quod potest dare tutores filiis suis. Tertiū quod potest forte postea amicus vel consanguineus testatoris instituere vel legare ei, quem testator instituit. Quarto quod si forte quis in vita donauit bona sua alteri, et postea illum instituat, erit dominus sola aditione, vt in. l. cum haredes. ff. de acqui. posse. verum tamen est quod isto casu dominium erat pnes testatorem. Ex quibus notabiliter et subtiliter infero, quod iure nostro post mortem aliquius defuncti, aliud est hareditas ex testamento vel ab intestato, aliud est aditio hareditatis quam facit hares, aliud est ipsa bona vel rei hareditatis: ita Bal. et moderni in rub. ff. de acqui. hared. 18 Item quero si quis coepit facere testamentum nūcupatiue corā iusticiari numero testiu et solennitate legitima, et fecit institutionē vel aliquā legatā, vel capitulā tamen nō perfecit nec cōsummauit mortē praeuentus, an valeat et teneat saltem in eo vel eis capitulis que fecerat et breuiter et resolutiue dico qd non, si confite

ut q. testator vltimus volebat procedere: alias vero valet etiam in dubio test. est capitalis & expressus in l. si in quo testamentum. ff. de testa. & ibi notat & commendat glo. ord. Bar. & comu. do. 26. tex. in l. ex ea scriptura. eo. titu. tex. in l. 5. eo. aut. solo. In l. qui. mod. testa. in l. i. tex. in l. 23. titu. 1.6. part. Quod notabiliter extēde, etiam si iam fecisset institutionē & versaretur circa legata ita solum Paul. de Ca. in dicta l. si quis te testamentum. 2. col. nu. 2. Secundo extēde ut procedat & habeat locū etiam in codicillis & testamentis in quibus est posita clausula codicillaria. tex. est in dict. l. ex ea scriptura. ff. de testa. et ibi cōter docto. tenet etiam & commendat Bar. in l. i. ff. de iure cod. 2. q. principal. Paul. de cast. & cōmuniter docto. in dict. l. si quis te testamentum. Tercio extēde ut procedat & habeat locum etiam inter liberorum singulariter tenet gl. in dict. l. si quis te testamentum. & ibi Bartol. & comu. docto. tenet etiam glo. ord. in l. i. C. famil. here. in verbo nec impletum. & ibi comu. docto. tenet etiam Bal. Paul. lolo. & comu. docto. in hac consultiſſima. 9. ex imperfecto. C. de test. Quar- to extēde ut procedat & habeat locū etiam in te- stamento ad pias causas ita tenet Pau. Ange. & cōmuniter docto. in dict. l. si quis te testamentum. 19. Ex quibus maximē declaratur in illo regno. l. i. titu. de los testamentos. li. 5. ordi. & ratio vera & subtilis pōt esse duplex. Prima, quia actus testa- di est indidivisus ad maiore voluntatem & me- moria testatoris & testificata Bal. Cuna. Imol. Raphael Cuna. & Roma. in d. l. si quis qui testa- mentum. argumēto tex. in l. i. 5. ff. de verborum oblig. tex. in l. contractus de fide instru. Secun- da fortior & efficacior ratio est, quia ante mor- tē poterat testator tollere, mutare, addere, vel detrāhere aliquid de contentis in testamento: ideo non dicitur perfecta & consummata vo- luntas, & in hoc fundatur decisio illorū iurū: & ita tenet ibi Pau. de cast. 2. col. nu. 2. nec pro- dieli obstat tex. fortissimus & dubius, in l. pen- ul. C. de insti. & subli. vbi disponitur, q. si tes- tator in testamēto dixit, q. instituit aliquē her- edem, sub cōditionibus in scriptis, et postea nullas cōditiones vel modos posuit, q. valet te- stamentum, quia debet intelligi quando testa- tor illud dixit, sed postea perfecit & consum- mavit sine aliqua cōditione vel modo: quia vi- detur pōtuisse se primū voluntatis, quā ta- men omnia intellige in testamento nuncupa- tivo. In testamento vero in scriptis erunt sine dubio, quia solennitas eius apponitur post scri- ptum & consummatū testamentum, ut in l. hac consultiſſima. C. de testamen. cum materia.

20. Item quero si quis testatur in alio re. mo quā formā et solennitatem debet adhibere si in eis re- peritur diversitas: in quo articulo resolutio- dico q. si lex, statutu, vel consuetudo illius loci vel regni loquitur simpliciter et indistincte extenditur ad omnes personas etiam forenses: et tenetur facere testamentum secundū solen- nitatem eius: si vero loquitur in certo genere personarum vrin rullis, nō tenetur illā serva- re neque extenditur ad forenses vel alios, cuius ratio est, quia in his quę pertinent ad solenni- tatem iudicii semper inspicitur et attenditur locus vbi sit actus ad iudicium: sed in his quę pertinent ad substantiam & decisionem causa- rum attenditur locus et forum ipsius personę gerentis ita probat tex. notabilis, in l. 2. C. quā- admodum testamenta aperiantur. text. in l. 2. C. de emancip. libe. tex. in l. 1. v. fundus. ff. de e- uic. tex. in l. testium. 9. in ff. de testib. tex. in l. 1. ff. de vfu. tex. in l. cum clericis. C. de episcopis et cler. tex. in l. 2. in fin. C. de iura. cal. text. in l. 4. in fin. l. i. de sarda. et vtrobiq. cōmuniter do- cto. Si vero solennitas vel forma est limitata in certo genere personarum ad alia non extēdi- tur, argumēto tex. in l. i. C. de testamēto. mi- li. et in expresso istam doctrinam et resolutio- nem ponit Bar. in l. 2. C. de summa trini. et fide Catho. 8. col. nu. 24. ibi Bal. Paul. de Cast. cō- mu. docto. precipue lolo. 2. col. nu. 71. et nulla et ante eos ibi Petrus. col. Cuna. penul. colu. Iaco. Bui. col. l. d. Bar. in l. de quibus. ff. de legi- bus. penul. col. et ibi etiam cōmu. docto.

21. Item adde pro maxima declaratione prædi- ctorum, q. si testamentū est factū in alia lingua et terra diversa, quod pōt interpretari per vñ tantum interpretem: quia illud nō est testifica- re sed exponere, argumēto tex. in l. 1. 5. ff. de verborum oblig. a. quem ad hoc reputat singu- larem et vñcū Bald. in l. directas. C. de testam. manu. et dicit quod ille tex. est notus omnib. quibus nō cecidit pulvis sup libro qd. intellige quando quis testatur in loco christianorū & fidelium. Secus vero aliā in loco hostium et infidelium, vbi quis sit non captivus, sed tanquā mercator vel legatus vel ex alia causa: quia tūc non debet testari secundum eorum leges, quia apud nos non sunt approbatę, nec seruanda, sed debet testari secundū ius cōmune ita singu- lariter Bart. in l. qui a latronibus. ff. de testa. li. q. et ibi Paul. Imola. et alij docto. Sed verior et cōmunior sententia et cōclusio est, q. sufficiat testari cum solennitate iuris diuini vel gentis, et sic corā duobus testibus quia illud ius vñq. debet vigere et habere locum tanquā bonū & equū

æquū, & vniuersale: ut in l. penul. ff. de insti. & iure. ita Bal. in l. 2. C. quemad. testa. apc. & ibi Pau. & Philip. Cor. idem Bal. in l. ius civile. ff. de iusti. & iure. Fulgo. in l. ex hoc iure, eo. tituli. fin. col. Roma. in l. si non speciall. C. de test. An- ge. in l. de die. ff. qui satis. cogan. Pau. in l. nutri- toribus. C. cōmu. de succē. Barba. in rubric. ex- tra de test. 2. q. nu. 30. Vñ tamē est q. respectu personę & habilitationis eius semper debet at- tendi proprius locus originis, non verō locus vbi sit actus vel testamentum: quia lex vel sta- tutū nō potest legitimare personā sibi nō sub- ditam. Ex quo deducitur & infertur, quod si quis non potest testari de iure cōmuni, & repe- riatur in aliquo loco nō tanquā civis sed tanquā advena in quo sit lex vel statuū cōtrarium, non potest testari, & idem cōtra. Ex quo sub- infertur & deducitur notabilis declaratio ad l. 5. infra istis legibus, q. si filius alterius regni sit in isto regno tanquā advena vel mercator nō possit testari & e contra Si filius huius regni sit in alio bene possit testari. & in terminis ita te- net & declarat Barto. & quod cōmu. docto. in locis supā allegatis.

23. Item principaliter quero quę sit forma & solennitas testamēti in quo articulo resolutio- dico q. dupliciter pōt fieri, in scriptis, vel nun- cupatiue: quia natura nō accōmodauit nobis alios meliores modos explicādi voluntatē & se- cundū philosophos & secundū Bal. in l. iube- mus. C. de test. 1. col. In testamēto in scriptis re- quirir q. testator scribat voluntatē suā in aliqua scriptura clausa vel sigillata, & in ea interue- niant septē testes masculi, liberi, puberes, roga- ti, & subscripti corā q. testator vno eodē que tēpore dicat & manifestet illud esse testamen- tum suum: & si sciat scribere manu propria co- ram eis subscribat se: si verō nesciat scribere ad- hibeatur alius octauus testis qui subscribat p- eor. tex. est capitalis & expressus qui oīa ista re- quisiata ponit in l. hac cōsultiſſima. C. de testa. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. & idem dispo- nit lex 2. titu. 1.6. par. & idem etiā disponit ista nostra lex. 3. Tauri. Nec obstat si dixeris q. in qualibet causa quantuncunq. ardua sufficiunt duo testes, ut in l. vbi numerus. ff. de testibus neque obstat etiam si dixeris, quia ista lex ciui- lis non deberet seruari tanquā contraria iu- ri diuino, quo habetur, q. in ore duorū vel triū stat omne verbum: ut Deuterono. ca. 19. & ad Corinth. ca. 14. & Matthei. 18. c. & transumpti- uē in ca. nouit, de iudicijs, & cap. cum esset, de testamento. & ca. relatum. el. primero. eodem titu. & in cap. omni. de testibus, quia ex causa

iusta & communi, potest lex ciuili, humana, positiua, distinguere, declarare, vel limitare ius diuinum, & in testamentis, & vltimis volunta- tibus tractatur de probanda voluntate defun- cti, post eius mortem qui veritatem perfecte sciebat & non potest eam declarare, nec se & bona sua defendere si de ea dubitetur, & po- test facilius falsitas cōmitti: ergo merito requi- ritur prædicta solennitas istam rationem pro- bat tex. in l. si. ver. l. ex em. C. de fideicom. cu- ius verba sunt: lex enim nē quid falsitatis in- currat, per duos forte testes cōpositum testa- mentum, maiorem numerum expostulat: ut per ampliores homines perfectissima veritas reueletur. tex. in l. 2. 9. diem. ff. quemad. test. apc. tex. in ratione sui. in l. diuus Traianus. ver- ficu. fin. ff. de nisi. testa. & in terminis istam ra- tionem voluit Barto. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. 8. colum. nume. 22. & ibi Reyne. in sua repet. & Alber. 14. col. idem Bar. in l. const. forum. 4. col. hoc legatur. idem Bal. in authē. ad hac. C. de vfu. idem Bal. in ca. si de inue- nitura inter domi. & vasa. l. is oriatur. C. inus, & antiqui in l. rescripta. de preclimpe. offer. In- noc. Abba. & cōmu. docto. in ca. si de cōsuetu. idem Innoc. & cōmu. docto. precipue Felin. in cap. quę in ecclesia. de constitu. glo. 2. in l. 1. ff. de constit. princel. & ibi docto. glo. etiā ord. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. glo. ordi. in epistola in- ter claras. C. de summa Trini. & fide catho. gl. ordi. in l. fin. C. si contra ius vel vti. pub. & ibi Bald. & cōmu. docto. glo. ordi. in ca. a nobis. de decimis. & ibi cōmu. Canonist.

25. Item dixi q. tales testes debet esse masculi: quia scemina propter fragilitatem sexus non pos- sunt esse testes in testamento: text. est in dicta. l. hac consultiſſima. C. de testamen. textus in l. qui testamento. 9. mulier. ff. eodem titu. l. i. in l. 1. 2. & 9. titu. 1.6. part. & ita debet intelligi ista nostra lex. 3. Tauri. Ex quo inferas, quod licet in omnibus causis tam ciuilibus quā criminalibus etiam arduis mulier possit esse testis: quia non inuenitur prohibita, & testis qui non reperitur prohibitus semper admit- titur: ut in l. in fine. ff. de testibus. & in l. 1. 3. 9. l. iulia. eodem titu. & probat expressē tex. in l. ex eo. eodem titu. & ibi tenet Flo. et alij docto. tenet etiam Pau. Imol. Areti. et cōmu. docto. in dicta. l. qui testamento. 9. mulier. ff. de testa. Angel. de male. vbi dicit hanc esse cōmu- nem opinionē in parte comparuerunt dicti in- quisi et negauerunt totum. 5. col. Alex. in con- sil. u. et con. 19. et con. 99. 1. volu. lolo. in l. admo- nendi. de iure iurando. nu. 254. Hippo. consi. 22. Ant. Goan. ll. Tau. B 3 licet

licet fecerit de iure canonico. ut in. e. for. ver-
ficu. si. de verb. signi. nec hoc videtur mutare. l.
8. tit. 8. lib. 1. fo. ll. et. 96. in. ll. styli. nisi. pbetur co-
suetudo eius: tamen in testamētis repellitur mu-
lier propter fragilitatē sexus. Et quia agitur de
probanda voluntate defuncti post mortē, quo
tēpore nō reperitur vivus vt possit se defende-
re et voluntatē suā probare, ideo maior et effi-
caciōr probatio exigitur. Itē etiā quia fortē te-
stamentū contineret plura capitula de quibus
nō posset mulier perfecte deponere, q̄ non est
in alijs actibus. Item etiā quia in testamētis po-
tuit testator adhibere testes perfectos et ido-
neos ad libitū voluntatis: sed in delictis vel alijs
actibus nō est in sua potestate et facultate eos
adducere: & in expresse istam rationem consi-
deravit Faber in. §. testes. In liti. de testamen-
to. 26. Item dixi quod tales testes debēt esse pube-
res, quia in tali etate præsuntur esse capa-
ces iudicij, memorie, & intellectus, vt possint
percipere, intelligere, & deponere de voluntate
defuncti. & idem est in cō. actibus & alijs cau-
sis et negotijs. In hoc tamen est differentia, q̄
in testamento oportet quod sint puberes tem-
pore testamētis: quia in eis requiruntur testes
pro forma et substantia actus in contractibus
vero & alijs causis sufficit q̄ sint puberes tēpo-
re depositionis, licet tempore actus vel contra-
ctus sint impuberes: quia in eis testes non re-
quiruntur pro forma, sed pro eruenda & pro-
banda veritate: ita probat tex. in. l. ad. testu. in
§. conditionē. ff. de testa. et ibi glo. ord. Bar. &
cōmuniter docto. tenet etiam glo. ord. in. l. 3. §.
l. Julia. ff. de testibus: tenet etiam Bar. in. l. notio-
nem. §. instrumentorū. ff. de verbo. signi. et idē
disponit. l. 9. titu. 16. part. 3. in causis vero crimi-
nalibus testes debent esse 20. annorum: tex. est
in. l. in testimonio. ff. de testibus: et ibi Barto. et
cōmuniter docto. et hodie de iure regio debet
esse 25. annorum: tex. est in. dict. l. 9. titu. 16. par. 3.
licet in minori etate faceret iudiciū, vt in. l. in-
uicti. ff. de testi. et ibi docto.

27. Item dixi q̄ tales testes debent esse liberi: et
ita debet intelligi et suppleri illa nostra lex: et
adde q̄ sufficeret q̄ sint in quasi possessione li-
bertatis: et cōmuniter reputantur liberi tem-
pore quo fuerunt adhibiti in testes: tex. est in
l. 1. C. de testa. et ibi glo. ord. et cōmunis opinio.
et idē disponit. l. 9. in. l. titu. 16. par. 6. et facit text.
cū materia. in. l. Barbarius. ff. de offi. pratoris,
q̄ singulariter intellige isto modo, nā si loqui-
mur in testamēto in scriptis et de eo fuit facta
publica scriptura, bene valet, et probat, quia
non requiritur publicatio, vt infra suo loco vi-

debimus: et idem est si non esset cōfecta publi-
ca scriptura sed priuata: nā licet postea requira-
tur depositio testium et publicatio, tamen depo-
nit tantum de facto proprio, hoc est: de reco-
gnitione sigilli et non de tenore et substantia
testamenti. Item depositio sua refertur ad illud
tempus quo testes requiruntur pro substantia
et forma testamētis, vnde merito valet, & ita
debet intelligi tex. in. d. l. 1. C. de testi. et in effe-
ctu ita tenet ibi glo. ordi. Bal. Paul. et cōmuni-
ter alij doctores, licet sic non declarent. Si verō
28. loquimur in testamento nuncupatio, tunc si
de eo est cōfecta publica scriptura corā tabel-
lione, in qua est scriptus seruus in teste, qui cō-
muni opinione reputabatur liber, similiter va-
let et tenet: quia non requiritur eius depositio
nec testificatio. Si verō de eo non est cōfecta
publica scriptura, sed testator corā testibus ex-
pressit voluntatem suā et aliquis eorum repe-
riatur seruus, tunc nō valet neque tenet: quia
tota virtus et substantia testamētis debet pro-
bari per testes deponentes de tenore eius et vo-
luntate defuncti: et tēpore depositionis requi-
ritur habitas in teste, Argumento tex. in. l. ad
testu. §. conditionē. ff. de testa. et in. l. 3. §. duc-
verf. figura. ff. de carbo. ideo si illo tempore re-
peritur seruus vel inhabilis, non potest deponere
neque valet testamentum ex defectu proba-
tionis, et in expresse ita tenet Bal. Paul. et ma-
gis communis opinio in dicta. l. 1. C. de testa. q̄
est bene notandū secundum eos: et idem est in
teste habente quēlibet alium defectū, vt quia
sit infamis ex cōmunicatus, vel alijs inhabilis
et cōmuni opinione reputaretur habilis tem-
pore testamētis. Ex quibus resultat dubiū ne-
cessariū an religiosi, et fratres minores possint
esse testes: et presuppono q̄ in quolibet nego-
tio possunt esse testes cū licētia Abbatis vel su-
perioris, cū nō reperiantur prohibiti: ita Spo-
cul. in titu. de teste. §. 1. vers. item excipitur mo-
nachus. nu. 36. glo. in Authen. de monachis. §.
cogitandum. col. 1. alia in Authē. si testis. C. de
testibus. Bal. in. l. quoniam liberi. C. de testibus.
Felinus in ca. cū nūcius. de testibus: licet ibi
Abb. teneat quod possit sine aliqua licētia et
expresse, q̄ in testamētis possint esse testes, te-
net Bal. in. l. 1. C. de sac. eccl. col. 14. et. q. 10. idē
Bal. in Authē. ingressi. eodem titu. et ibi las. col.
2. idem laso. in. l. hac cōsultissima. C. de testi. pe-
colū. Sed ego intelligo cū licētia superioris
in testamento in scriptis tempore testamētis,
in nuncupatio, tempore depositionis: ita tenet
Faber in. §. testes. In liti. de testa. Clericus autem
potest esse testis tam in testamētis, quā in alijs
actibus

actibus etiam sine licētia Episcopi vel supe-
rioris. ita Fel. notabiliter in ca. cū nūcius, de
testibus. 2. col. qui bene loquitur.

29. Item dixi quod tales testes debent esse rogati,
nō verō fortuiti vel transeuntes: cuius ratio est,
quia illa rogatio inducit quandam attentionē
ad actum gerendū: vt in dictis iuribus, & in Au-
then. rogati. C. de testi. q̄ tamē intelligo de iu-
re cōmuni, tū hodie d. iure regio nō requiruntur
rogati in testamēto in scriptis nec in testamēto
nuncupatio: in scriptis pbat clarē ista nra lex
que ponit & dinumerat solennitates necessarias
& requisitas in eod. inter quas non ponitur illa
q̄ testes sint rogati: & fortē pōt esse rō, ne per
tā leuē solennitatē subuertatur testamēta, que
post mortē testatoris restaurari non possunt.
Itē etiā quia alia solennitas adducitur, scilicet
q̄ in tali testamēto interueniat tabellio. & c. in
nuncupatio probat lex ordinamēti supra alle-
gata, que ponit solennitates eius inter quas nō
ponitur illa: de quo dicitur infra suo loco.

30. Itē dixi quod ipse testator & testes debēt esse
subscripti: quia oēs debent se subscribere infra
scripturam testamētis. in. l. hac cōsultissima.
C. de testa. & in ista nostra. l. in alijs verō a-
ctibus & instrumentis nō requiritur talis sub-
scriptio partium vel testiu de lege cōmuni:
quia non reperitur expresse, ita probat tex.
in Authen. de here. & fal. §. si verō absūm. col-
latione. 1. & ibi glo. ordi. & cōtra. docto. tex. in
Authen. de instrumentorum cautela & fide. §.
sed si instrumenta. colla. 6. & ibi etiam glo. ord.
& cōmu. docto. probat etiā theoria & doctri-
na Innocen. in ca. de his que sunt à prela. sine
consensu. vbi dicit quod subscriptio nunquā
est necessaria, nisi in casibz à iure expresse: idē
Innoc. in ca. cū dilecto. in fine. de fide instrui.
& ibi Abb. & cōmu. docto. idē Abb. in ca. 1. eo-
dem titu. 3. col. idē Abb. in. c. cū loānes. eo-
dem titu. 3. col. idē Abb. in. c. ad Velle. Paul. de Ca. in. l. si.
§. fin. eo. titu. idē Paul. in. l. iur. gentium. §. q̄
ferē. ff. de pact. neque obstat tex. in. l. cōtra. 2.
C. de fide instrui. quia loquitur in contractu in
scriptis redacto in scriptura priuata secundum
Paul. ibi. 3. col. num. 6. & cōmu. docto. Contra-
rium tamē determinat expresse. l. 54. titu. 18. §.
par. 1. mo q̄ requiratur subscriptio omnium, ho-
die tamen de iure nouo requiritur subscriptio
partium, nō tamen testium: ita disponit Pra-
gmatica huius regni. fo. 192. lib. Pragmatica.

31. Item adde circa predicta q̄ si testator nesciat
scribere, debet adhiberi octauus testis qui p. eo
subscribat testamentum, tex. est in dicta. l. hac
cōsultissima, vers. q̄ si literas. C. de testi. hodie

autem per nostram legem nō requiritur q̄ ad-
hibeatur alius octauus testis, sed vnus ex alijs
septem testibus potest subscribere p. ipso te-
statore, & pro alijs testibus qui nesciunt scribe-
re. Pulchrum tamē dubiū est si isto casu suffi-
ciat vnica subscriptio testis quam faciat pro se
& pro omnibus alijs: & videtur q̄ sic, quia quā-
do plura testamēta contractus, vel dispositio-
nes etiam diuersarū personarū fiunt in aliqua
scriptura vel sine ea, sufficiūt soli septē testes &
vnica tū solēnnitas p. oibus: quia in solidū cui-
bet videtur attributa, argu. tex. in. l. scire debe-
mus. ff. de verbo. obliga. vbi habetur q̄ si quis
stipulatur ab alio plures & diuersas res, sufficit
vna sola responsio & promissio: debitoris pro
omnibus, quia cuiuslibet rei videtur responsio &
promissio applicata: tex. etiā in. l. titia. §. si eod.
titu. tex. in. l. si quis ex argentijs. §. si in iur. ff.
de x. dendo. vbi disponitur quod solēnnitas posi-
ta in capite libri vel scripturę videtur repetita
in omnibus contractibus, actibus & capitulis
eius. tex. in. l. accipientis. ff. de autho. tuto. vbi
vnica voce potest tutor vel curator authorita-
tem prestare pluribus actibus: & in expresse
istam sententiā & conclusiōē tenet Bart. in. l.
parris & filij. fin. q. ff. de vulg. & pup. & ibi Bal.
Paul. Imol. & cōmuniter moderni. Sed certē
ista sententiā & cōclusiō est vera de iure cōmu-
ni: sed hodie attenda nostra lege, ego teneo con-
trarium, eum formaliter dicat q̄ etiam si vnus
subscribat pro alio requiruntur octo subscriptio-
nes realiter distinctę: & ista est veritas.

32. Item adde q̄ in tali testamento in scriptis re-
quiritur, q̄ testes ponant signa sua, modo siat
in scriptura publica, modo priuata: ita probat
tex. in dicta. l. hac cōsultissima. ibi, omnibus
simul offerre signandam & subscribendam. &
predicta lex patitur. l. 2. titu. 16. part. hodie ta-
men ista solēnnitas non requiritur in testibus
per istam nostram legem, sed tantū in tabellio-
ne: & adde q̄ si omittatur, vitatur testamen-
tū: quia quādo aliquid q̄ est de forma & sub-
stantia actus omittitur, semper vitatur. text.
est in. l. cū huius. si prator aditus. ff. de transac. &
in specie in nostro casu quo loquimur est tex.
expresse, in. l. si vnus. C. de testa. vbi disponi-
tur q̄ omnes solēnnitates requisitę in testamen-
to sunt æquales, & qualibet earum deficiente
vitatur & annullatur testamentum, & ad hoc
summē notat & cōmēdat ibi Bal. & cōmu. docto.

33. Item dixi requiri q̄ vno eodēque die, tempo-
re & cōtextu corā testibus testator dicat illud
esse suum testamētū: tex. est in dicta. l. hac con-
sultissima. ibi, vno eodēque die ac tempore, &
Ant. Go. in. l. Tau. B 4 in vet

in versis, sed licet: cuius verba sunt, sed licet alio
tempore dictatum scriptumve proferatur testa-
mentum, sufficit vno tempore eodemque die
nullo actu extraneo interveniente testes omnes
videlicet simul nec diversis temporibus subscri-
bere subsignareque testamentum: & ibi notat
Barto. Angel. Paul. Salic. & comu. docto. text.
in l. hac consultissima, versis. quibus. C. qui te-
sta. fac. pos. ex quibus inferitur, quod si vno die
vel tempore coram duobus vel tribus testibus
testator dixit, & declaravit illud esse suum te-
stamentum, & postea alio die vel tempore idem
dixit coram alijs, non valebit testamentum: quia
deficit praedicta solennitas unitatis temporis:
cuius ratio est, quia non sunt coeterni eiusdem
actus sed singulares, & adde quod ista eadem
solennitas hodie requiritur, quia licet in nostra
lege non ponatur, tamen sufficit dicere quod
requirantur septem testes, quia necessario in-
telligitur quod sint contelles, ita probat text. in
l. denunciasse. §. quid tamen de adulter. text. in l.
qui sententiam. C. de poenis. ibi in vno conspira-
tes concordantesque rei finem. & c. text. in ca. li-
cet causam. vers. quaquam de proba. text. in ca. bo-
nae memoria. i. vers. contra vero, de electione
text. in ca. cum dilectus, vers. & si tres, eo. titu. &
sic hodie ista solennitas est necessaria, cuius omis-
sio vitietur testamentum, & certe est vera & ne-
cessaria intelligentia ad nostram legem.

34 Item adde quod in tali testamento in scriptis requi-
ritur quod nomen heredis scribatur manu propria
testatoris si scribere: & si nesciat scribere suf-
ficiat scribere per alium, text. est in dicta l. hac
consultissima. C. de testa. sed postea de iure no-
uo statutum est, quod in tali casu teneatur nuncupa-
re nomen heredis voce propria coram testibus,
text. est in l. iubemus. C. de testa. Sed postea de
iure magis novo reducitur ad legem antiquam,
qua disponitur quod sufficiat scribere per alium,
text. est in Authen. & non observato. C. de te-
sta. text. in Authen. ut spon. largi. §. quia vero an-
te, collat. 9. & in expresse ita tenet & declarat
glo. ordi. in dicta l. hac consultissima. C. de test.
in glo. 4. & ibi comu. docto. tenet etiam Barto.
in dicta l. iubemus, fin. verbis. C. de testa. & ibi
Bal. penul. col. C. inus. Salic. & communis opinio.
Faber. in §. possum. Inst. de test. si. col. & ita pro-
bat & disponit lex. 2. ut. l. 6. par. & ita debet in-
telligi ista nostra lex.

35 Item adde quod in testamento in scriptis ultra pre-
dictas solennitates requiritur publicatio: pro
cuius perfecta declaratione resolutivè dico, quod
aut testamentum in scriptis sit in scriptura privata
manu ipsius testatoris, vel alteri, aut sit in scri-

ptura publica manu tabellionis. si sit in scri-
ptura privata, non probat nec facit fidem de per-
se, sed requiritur publicatio quae sit huiusmo-
di, nam heres vel alius qui praetendat probabi-
le ius vel interesse, debet petere a iudice quod pu-
blicetur & redigatur in publicam formam: & si
obijciatur, qualiter quis potest dicere & asserere
quod est heres scriptus vel praetendi proba-
bile interesse, cum testamentum sit factum in scri-
ptis clausum & sigillatum: respondebo quod sa-
tis est quod per coniecturas vel per confessionem
testatoris vel alterius qui potuit scire, ut per sa-
mam illud presumatur & opinetur, & super hoc
iuramentum praetendit: probat text. in l. 3. C. quoad
testa. ape. & ibi comu. docto. per quem ita tenet
glord. in l. 1. ff. eo. titu. & ibi Bart. & com. doct.
Confirmat etiam per text. & eius doct. in l. 1. & regu-
la generalem, in l. thesaurus. ff. ad exhibendum:
quod in causis summarijs & non maximi praetudi-
cij probatur interesse per iuramentum, attenta
qualitate personae: & ibi notat & commendat
Barto. & communiter alij doctores.

36 Imò etiam si quis non scriptus in testamento, sed
praetextus vel exheredatus potest petere a iudice
ut aperiatur & publicetur testamentum: quia sua
interesse ut possit dicere testamentum nullum vel
agere querela inofficiosi testamenti, vel quod
vis alio remedio sibi competenti ita Bald. dicens
esse notabile in l. 2. in fine. ff. quoad testa. ape. li-
cet posset adire ab intestato tanquam si nullum esset
factum vel scriptum testamentum, ut dixi in mate-
ria praetextionis filij. Secundo debet citari illi
quorum interesse quod testamentum non valeat, sed
licet venientes ab intestato argu. text. in l. 1. §. de
nunciare. ff. de ventre inspi. text. in l. 2. ff. quib.
ex cau. in posse. ea. text. in l. in causa. §. causa. ff.
de minoribus. text. in l. de vno quoque. ff. de re iu-
dicata. text. in l. 2. §. 4. ff. de nata. test. text. in l. 1.
fi. C. si p. vim vel alio modo. text. in l. si qñ. C. de in-
offic. testa. text. capitalis & generalis in l. nam ita
diuus. ff. de adop. & in expresse ita tenet Bart.
Bal. Pau. & comu. docto. in l. 2. C. de testa. tenet
etiam Bal. post antiquos in l. 2. ff. quemad. test.
ape. Circa quod bene nota quod si pars citanda est
certa, requiritur certa & specifica citatio eius:
alias vero si incerta, ut plures venientes ab inte-
stato, sufficit citatio incerta & generalis eorum,
argu. text. in l. si pupillus. §. pro scribere. ff. de in-
stitoria. ita etiam tenet & declarat Bal. in dicta
l. 2. C. de testa. 2. col. 6. q. Tertiò requiritur quod te-
stes compareant coram iudice, & recognoscant
subscriptiones et signa cum iuramento, et de-
ponant se esse rogatos a testatore: et quod coram
eis dixit illud esse testamentum eius: et ad hoc te-
stes

stes possunt cogi iudicis officio. text. est in l. cum ab
initio. ff. quemad. testa. ape. text. in l. 2. C. eo. tit.
text. in l. hac consultissima. §. si quis autem in si-
ne. C. de test. & ibi comu. doct. Quarto requiritur
quod postea iudex interloquendo pronunciet di-
ctas attestaciones redigi in publicam formam
ad perpetuam rei memoriam & quod eis detur ple-
na fides: & in summa ista est forma publicatio-
nis testamenti in scriptis, quam particulariter
de iure confirmavi & eam tenet & ponit do-
ctores in locis allegatis: Specu. in titu. de instra-
& hic. §. ostenso. nu. 34. versicu. & nota quod testa-
mento. Barto. in l. 2. ff. quemad. testa. ape. & ibi
communiter doctores. idem Barto. in l. 1. §. si quis
neget. eodem titu. & ibi etiam comu. docto.
Petrus, Cynus, Jacobus Ba. Barto. Bald. Salic.
Pau. Alexand. Iaso. & Philo. Coran. l. 2. C. de te-
sta. Faber notabiliter in §. sed cum aliquis. In-
stitu. de testa. colum. 2. Innocen. in cap. si. de si-
de instru. & ibi Abb. & Felis. & probat & con-
firmat. l. 3. titu. 4. part. 6. unde periculosum est
facere testamentum in scriptis: quia si aliquis
testis moriatur ante dictam recognitionem &
publicationem, vel aliqua solennitas deficiat, ir-
ritaretur testamentum.

37 Secundo casus principalis quando testamen-
tum in scriptis sit in scriptura publica manu ta-
bellionis, plerumque tenent quod etiam requiratur pu-
blicatio, & aliam sola scriptura non faciat fidem
quia tabellio non potest fidei neque auctoritate presta-
re de his quae sunt scripta & continentur in pra-
dicta scriptura clausa & signata, cum non vene-
rint in notitiam eius, nec verè dicere & asserere
quod ante eum ita voluit & disposuit testa-
tor: sed contrarium est tenendum, imò quod
tale testamentum valeat & teneat & probet si-
ne aliqua publicatione, quia satis est quod ta-
bellio dederit fidem & interposuerit suam au-
thoritatem implicite, quando testator dixit
coram eo & testibus, quod illud erat testamen-
tum eius: & tabellio hoc asserat & assermet,
quia tunc statim potest aperire testamentum,
& valent & probant in eo contenta absque publi-
catione: ista est glossa singularis, & ordinata licet sic
non declararet in l. 2. ff. quemad. testa. ape. in ver-
bo publicum, quam ibi summè notat & com-
mendat Barto. & Ioan. de Cast. in l. 1. C. de testa. fin.
colum. et notat etiam et commendat ibi Bald.
Salic. et alij doctores. idem Bald. et communiter
docto. in l. omnium eodem titu. Paul. in l. iu-
bemus. eodem titu. reputat etiam singu. Iaso.
in l. 2. colum. 1. eodem titulo. idem Iason. in l. 2.
C. de bono. posse. secundum tabulas. colum. 2.

nume. 3. notat etiam & commendat Bald. in l. 1.
fin. C. de fideicom. colum. 3. ubi bene loquitur
et ibi Iason. finali. q. Abb. in capitu. fin. de fide.
instru. colum. finali. et. q. & secundum hoc de-
bet intelligi et extendi ista nostra lex, ut non re-
quiratur publicatio quando testamentum in-
scriptis sit cum tabellione, & ideo merito non
ponitur ista solennitas inter alias in hac l. re-
quisitas.

38 Pulehrum tñ et subtile dubium est, an hodie in
nostro regno stante ista lex. Tamen possit fieri
testamentum in scriptis manu et scriptura pri-
vata, secuta postea legitima publicatione, de-
qua. 3. dictum est. et videtur quod sic: primò quia
probationes sunt ampliandae et non restringen-
dae. ut in l. 1. ff. de testi. et in l. ad monendi. ff. de
iurei. et in l. in bona fidei. C. de rebus. cre. cum
similibus: ergo valeat etiam hodie testamentum in
scriptis sine tabellione, secuta publicatione, et
solu requiratur ista lex quod interveniat tabellio, ad
hoc ut testamentum valeat sine publicatione.
Sed factum sine tabellione manu et scriptura
privata, non negat ista lex quod valeat et te-
neat secuta legitima publicatione, sicut vale-
ret de iure communi maxime cum iuris corre-
ctio sit evitanda. Sed quia vertitur publica uti-
litas quod testamenta conferrentur & non ir-
ridentur. text. est in l. Gallus. §. quid si is. ff. de
libe. et postu. et ibi tenet glord. in verbo. utili-
tate. Bal. Paul. et alij doct. dicentes esse singulare
et alibi melius non probari. probat etiam text.
in l. vel negare. ff. quemad. testa. ape. text. in l. 2.
C. ut in possessione legatorum. text. in l. in testa-
mentis. ff. de regu. iuris. ergo testamentum valeat
etiam hodie manu et scriptura privata secuta
publicatione. Tertiò facit ista nostra lex. 3. Tau-
ri, quae subtiliter pondero, nam dicit quod si dicta
testamenta non continentur in nostro regno pre-
dicta solennitatem testium sint nulla: et sic cautè
non dicit nec reperit de tabellione: quasi velit
quod sine eo coram testibus potest fieri secuta pu-
blicatione sicut de iure communi: et per conse-
quens, si lex requireret pro forma et fieret co-
ram tabellione, certe lex diceret et repeteret il-
lam formam, sicut reperit testes.

39 Sed his non obstantibus ego teneo contrariam
sententiam, imò quod nullo modo valeat testame-
tum in scriptis sine tabellione. 1. Quia ista lex
ponit formam et solennitatem quae debet adhi-
beri in testamento in scriptis, in qua expresse
dicit quod interveniat tabellio, ergo sine eo non va-
let: quia quando lex plura requirit pro perfe-
ctione et consummatione alicuius actus, omnia
cessantur esse de forma et substantia eius: adeo
Ant. Go. in l. Tau. B 5 P

q si aliquid defecit, corrumpit & annullatur totus actus: ex. in. l. cum l. si. si prator aditus. ff. de transact. quem ad hoc notat & com. ibi Barto. & com. docto. tex. in. l. constitutionibus. ff. ad municipales. tex. in. l. Iulianus. §. si quis re. ver. mutata. ff. de ex. hibedū. tex. in. l. qui per salutem. ff. de iureiur. text. in. l. magis puto. §. non passim. & per totā legem: maxime in. §. prator. ibi. nullam esse venditionem nullūq; decretum. ff. de rebus eorū. tex. in. l. qui Romę. §. Flavius. ff. de verbo. obliga. vbi ostendit etiā, si sit actus pius & favorabilis.

40 Secūdo quia dictio, cū, de sui propria significatione coniungit & accipitur augmentatiue ita probat tex. in. l. si quis inquilinos. §. i. versic. ita legatum. ff. de legatis. i. & ibi Bart. & com. docto. tex. in. l. si cuius. l. 2. eo. tit. sed ista nra lex dicit. Con. vñ eseruiano publico. ergo coniungit istam solennitatem cum alijs: & ad veritatem coniunctiue vel copulatiue vtraq; pars debet esse vera, licet ad veritatem disiunctiue vel alternatiue sufficit vnam partem esse verā. text. est in. l. si ita quis stipuletur. ff. de verborū obligatiōibus. tex. in. l. si quis ita stipulatus fuerit. eod. tit. l. si haredi. ff. de condi. institu. tex. in. l. Lucius. ff. de hared. institu. text. in. §. pen. Insti. de hared. insti. Tertio quia ista nostra lex Tauri, ponit clausulam irritatiuam testamenti, si prædictæ solennitates non seruentur: inquitur dicit, quod si aliter testamentū fiat sit nullum: ergo aliqua earū deficiente annullatur testamentum. ita probat tex. in. l. ad testiu. §. cōditiones. ff. de testa. & ibi glo. & cōmuniter doctores: & tenet notabiliter melius quā alibi Bald. in. l. ff. de libe. & posthu. & ibi Alexan. & moderni: idem Alexander & moderni. in. l. hac cōsultissima. C. de test. Quarto & finaliter facit ista nostra lex quam notabiliter pondero in quantum dicit q in testamēto in scriptis sint octo subscriptiones & signum tabellionis, sed hoc signum nō posset esse si non interveniret tabellio: ergo requirit p. forma. Neq; obstat si respondeas q bene requiritur tabellio vt valeat tanquā scriptura publica, non tamē vt nō possit sine eo valere tanquā scriptura priuata, & valeat secuta publicatione: quia respondeo, q cum lex hoc nō dicat neq; declaret, sed pro forma & solennitate testamenti in scriptis expressē requirat tabellionem, non valebit sine eo, etiam secuta publicatione.

41 Neque obstat primū fundamentū pro contraria parte adductum: quia respondeo quod procedit quando lex nō restringeret probationes expressē, vt in nostro casu facit per ratio-

nes prædictas: neq; obstat etiam secundū fundamentum, quia licet testamentū sit actus pius & favorabilis, tñ forma in eo requisita omnino est seruanda, neque obstat etiam tertium fundamentum de nostra lege quod videtur vrgētius, in quantum dicit quod si testamenta non habuerint prædictam solennitatē testium, nō valeant: & non dicit nec repetit de tabellione. quia subtiliter respondeo, quod ista nostra lex suprà tractauit de multiplici voluntate & forma testamentorū, scilicet nūcupatiui, in scriptis, filiorum, cæci, & codicillorū: & in quolibet requiritur propria & distincta forma, non tamē in omnibus requirit tabellio, & ideo dicit postea lex, quod si non habuerint prædictam solennitatem testium, nō valeant vt comprehenderet omnia superiora testamenta de quibus locuta fuerat, & non expressit de tabellione, quia in omnibus testamentis non requiritur, sed tantum in testamento in scriptis, & forte si nostra lex expressisset de tabellione, aliquis intelligeret, quod indistinctē in omnibus testamentis requireretur, quod est falsum: ideo tantum expressit de solennitate testium quæ omnibus pertinet.

42 Item quæro an in testamēto in scriptis requiratur dies, mensis, & annus in quo fuit celebratum: & videtur dicendum quod sic: ita probat tex. in. l. 2. §. diem. ff. quemad. testa. ape. vbi dicitur quod quando petitur testamentū in scriptis aperiri & publicari, debet dari copia sine die & consule, vt non fabricetur falsitas: ergo præsupponit quod debet continere diem, mensē & annum: & per illum textum. ita Bald. in Authen. quod sine. C. de testa. fina. colum. penulti. quæstio. vbi etiam facit text. & ibi Salice. colum. 2. nume. 6. & ibi etiam Iaso. colum. si. in fin. Alexan. con. 123. colū. 4. vol. 1. & con. 76. pen. col. 3. volu. probat etiam tex. in. l. 3. C. quædam. testa. ape. tex. in. l. authen. de testa. imper. §. nos omnia. coll. 8. tex. in. l. pe. titu. 2. par. 6. cōfirmatur etiam ratione, quia alias non posset constare in qua ætate illud fecisset testator. Item etiam, quia si fieret aliud testamentum non posset cōstare quod eorum est posterius vt illud valeat: contrarium tamen probat tex. in. l. hac cōsultissima. C. de testa. & in. l. iubeamus. eod. tit. vbi ponitur forma & solennitas testamenti in scriptis in quantum ponitur ista. Secundo probat etiam ista nostra lex Tauri, quæ formaliter ponit et enumerat omnes solennitates requisitas quas debet habere & continere testamentū in scriptis et nō ponitur ista, q cōtineat diem, mensē, et annum: et in expressē

so ita tenet Ios. Fab. §. possunt. Inst. de testa. co. lū. si. in. l. si. Sed in hoc dubio passū, & articulo pro concordia dico sic, q si testamētum in scriptis sit corā tabellione publico, requirit dies mensis & annus, in quo fuit celebratum, cum iam sit scriptura publica & ei soli debeat credi in qua necessario requiritur ista solennitas: & ideo cum nostra lex Tauri, expressē requirat, quod in testamento in scriptis interueniat tabellio, necessariō debet continere diem, mensē, & annum: quia alias nō esset scriptura publica & per consequens ista nostra lex non posset inter solennitates testamenti q contineret diem, mensē, & annum: quia tacitē & implicite hoc voluit & disposuit, cū requirat tabellionem & scripturā publicā quæ sine eo nō valet.

43 Si verō sit manu priuata sine tabellione, nō requiritur dies, mensis, annus, nec locus: quia in scriptura priuata nō requiritur. vt in. l. cum tabernam. §. i. ff. de pigno. & ibi glo. ordi. Bar. & com. do. & in. l. scripturas. C. q. po. in pig. ha.

44 Item etiam requiritur postea publicatio, vñ de ibi pōt probari de die & tempore, & hoc casu intelligo iura contraria & sententiā & cōclusionem Fabri: nec obstat prima iura cōtraria, quia ibi forte interuenit tabellio, vel dato q nō interuenit, positus est dies ad maiorem probationem & liquidationem veritatis.

45 Sed quia plenē visum est de testamēto in scriptis, nunc oportet videre de nūcupatiuo, tam de iure communi quā regionis quo magistraliter & resolutiue dico q de iure cōmuni requiruntur septem testes, masculi, puberes, liberi, & rogati, vt in testamento in scriptis: & tandem eadem solennitas requiritur in testamēto nūcupatiuo, quæ requiritur in scriptis: excepto q debent audire & intelligere voluntatem testatoris, & non debent se subscribere nec signare: tex. est capitalis et expressus, in. l. hac cōsultissima. §. per nūcupationem. C. de testamē. & ibi glo. ord. & cōmuniter docto. et in terminis ita dicit ibi Pau. de Cal. tex. in. l. haredes palā. ff. de testa. tex. in. §. fina. Insti. de testa.

46 Item etiam requiritur publicatio post mortem testatoris: quia debent venire testes corā iudice & deponere cū iuramento q illa fuit voluntas testatoris, et postea redigi depositio in publicam formam corā iudice & tabellione, vt perpetuū faciat plenā fidem, vt in simili sit in testamēto in scriptis, vt suprà dictum est: & in expresso ita probat tex. in. l. si. in. l. si. C. de testa. culus verba sunt, si tamē vt ipsi testes agnoscent testatoris voluntatem, et maxime quem vel quos haredes sibi relinquere voluerit, &

hoc post mortem testatoris, iurati deponant. et ibi com. docto. et hoc est verum & procedit quando testamentū nūcupatiuum sit coram solis testibus, vel sit in aliqua scriptura priuata: secus verō si fiat in scriptura publica coram tabellione: quia tūc sola scriptura probat absq; aliqua publicatione et depositione testium, sicut diximus in testamēto in scriptis: & eadem ratione et in expresso ita tenet gloss. ordi. quæ sic debet intelligi. in. l. 1. C. de testa. in glo. fin. et ibi Bald. col. fin. q. 9. Pau. et com. docto. gloss. etiam ordinaria in. l. haredes palam. ff. de testa. et ibi Bartol. et com. docto. gloss. etiam ordinaria, vbi latē disputat in. l. fina. C. de fidei commissi. in verbo, ostenditur. et ibi Bartol. penul. quæstio. et communi. Docto. tenet etiam Bartol. et alij doctores. in leg. 2. ff. quemad. testa. ape. idem Bartol. in. l. conficiuntur. §. i. ff. de iure codi. tenet etiam moderni in. l. 2. C. de bon. posses. secundum tabul.

47 Hodie tamen de iure regio aliqua videntur mutata et correctā in forma testamenti nūcupatiui: quia si fiat sine tabellione coram testibus vel in scriptura priuata, requiruntur quinque testes vicini eiusdem loci vbi sit testamentum: si tamen locus sit ita desertus, quod in eo non sit copia hominum, sufficiunt tres testes: et intelligo quod sint vicini sicut in superiori casu. Si verō fiat cū tabellione in scriptura publica indistinctē sufficiunt tres testes vicini: etiam illius loci vbi sit testamentum: ita disponit lex. i. tit. 2. l. §. ordi. Ex qua collige quod in testamēto nūcupatiuo, illa lex corrigat numerum testium: ita etiam corrigat qualitatem eorum, quia requiruntur, quod sint vicini illius loci vbi sit testamentum: sit et illa lex ordinamenti est hodie cōfirmata per istā nostrā. l. Quæro tamē circa prædictā legē, si in illo loco possit haberi tabellio et in testamento non interueniat, sed tantū testes prædicti, an valeat et teneat: et videtur quod non, quia prædicta lex conditionaliter dicit, E si fuere tal el lugar que no se pudiere auer eseruiano publico, &c. Ergo stante ibi tabellione non valet testamētum sine eo: sed teneo cōtrarium imō quod valeat coram testibus, quia parem vim obtinent testes quod instrumenta: quia probationes non sunt restringendæ sed ampliandæ: item etiam maxime in testamētis, argumēto tex. cū materia in. l. in exercendis. C. de fidei instru. cum si milibus. Item quæro, si testamentum fiat sine tabellione coram septem testibus de iure communi requisitis, et non sint vicini illius loci, an valeat et teneat testamentum, secuta legitima publi-

publicatione, ut supra dictum est: & teneo quod sic atreta predicta ratione: & hoc probat & vult illa lex in finalibus verbis, in quantum dicit: E mandamus utrosque que valeat el testamento que fuere secho con buenos testimonios. Et ita dixi & conclusi in. q. de facto. Ex qua lege sic declarata, nota quod licet de iure communi rusticus qui testabatur ubi non est copia testium possit testari cum quinque testibus, ut est casus singularis & vnicus in. l. si. C. de testam. secundum Paul. & modernos ibi. & in. l. 6. tit. 1. parti. 6. tamen hodie non data copia testium, indistincte in qua liber persona sufficiunt tres.

48 Item etiam ex nostra lege infero, quod iam hodie cessat illud maximum dubium doctorum, quarentium an tempore pestis quo homines non audent accedere ad infirmos valeat testamentum cum minori solennitate, in quo Bald. post Nico. de mata. in. l. si. C. de testa. argumeto illius tex. & eius rationis tenebat quod sic: & idem tenebat ibi Sali. & Ias. tenebat Ripa in tractatu de peste. fol. 10. sed contrarium tenebat ibi Fulgositus. Paul. Areti. Alexan. & Corneus. Imo quod requiratur integra & perfecta solennitas de iure communi requisita, quia lege non cauet quod remittat nisi tantum specialiter in rusticis, ergo indistincte in omni alio actu, casu, tempore & persona requiritur integra & perfecta solennitas. probat etiam tex. in. l. casus. C. eo. tit. de testa. tex. etiam in. l. cōficiuntur. §. i. ff. de iure codi. ubi habetur quod licet casu vel necessitate non posset inveniri copia testium, non valet testamentum sine legitimo numero eorum: & idem aperte sentit Bald. in. l. i. ff. de hono. posses. ex testa. mili. ubi dicit quod utile esset disponere, quod tempore pestis sufficeret minor numerus testium: ergo dat intelligere, quod de iure communi requiritur numerus legitimus: & idem tenet Roma. in. auth. similiter. C. ad legem Falcid. 4. speciali pia causa, & hac dicebat magis communis opinio. Alex. in. cōf. 70. & in. cōf. 17. volu. 2. nam certe hodie cessat istud dubium: quia indistincte in testamento nuncupatio requiritur predicta solennitas legis ordinamēti. Item etiam ex nostra lege infero, quod licet de iure cōi testamētū inter filios & descendentes, mō sit in scriptis, mō nuncupatio, valebat sine predicta solennitate requisita, sed tantum cum solennitate iuris gentium duorum testium: ut in. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & ibi cōmū. doct. in. l. 7. tit. 1. parti. 6. Tamen hodie indistincte tam in testamento in scriptis quam nuncupatio requiritur inter filios eadem solennitas, quae requiritur inter extraneos, attēta ista. l. 3. Tauri. iūcta. l. ordinamēti.

49 Item adde pro maxima, & necessaria intelligentia & declaratione nra legis & materia, quod testamentum modum in scriptis modum nuncupatum debet fieri coram predicto numero testium vno eodemque tempore, loco, & contextu, nullo actu extraneo interveniente: tex. est capitulis & expressus in. l. heredes palam. §. si. ff. de testa. cuius verba sunt, vno contextu actionis testari oportet stantem vno contextu nullum alienum actum testamento intermiscere, & ibi gloss. ordi. Bart. & cōmū. doct. tex. in. l. si vnu. C. de testa. tex. in. l. hac cōsultissima. eod. tit. ubi vno eodemque die ac tempore conscribentibus & cōsignantibus, quod intellige nisi actus extraneus sit necessarius naturae text. est in. l. cum antiquitas. C. de testa. tex. in. l. 3. tit. 1. parti. 6. cuius ratio potest esse duplex. Prima quia tunc probatur testamentum per omnes illos testes, cōtestes, & vniiformes: alias verò essent particulares & singulares testes & non contestes. Secunda ratio potest esse, quia si diuersis temporibus & locis testator ostenderit voluntatem suam essent plura testamēta & non vnicum testamentum, vel saltē semper vltima voluntas derogaret priori & esset vnicum testamentum posterius quod semper praevaleret, & priora essent subiecta & non valerent. Ex qua sententia & resolutione cōclusionem primò infero notabiliter, quod si testator coram duobus vel tribus testibus dixit & declaravit voluntatem suam, & denique fecit testamentum suum et postea alio die vel tempore coram alijs testibus illudmet dixit & confirmavit, qui postea deponunt de tenore testamenti et deponunt de eadem voluntate et dispositione testatoris: talis probatio non valet nec concludit, quia non fuit testamentum et voluntas de funeli vno eodemque tempore, loco, et contextu factum et dispositum. Secundo infero et valide subtiliter, quod vna pars testamenti non potest probari per septem testes, deponentes se illud scire et non plus, et alia pars testamenti per alios septem: quia necessario requiritur quod per eosdem testes probetur totus tenor testamenti et quod liber eius pars et dispositio, quia alias non censetur factum vno eodemque tempore et contextu ita tenet expresse Bald. reputas esse mirabile in dicta. l. eū antiquitas. C. de testa. col. 2. et. q. et illud dictum reputat vnicum et alibi non scriptum Alexan. ibi col. si. in si. quod tamē singula intellige et declara, quando non apparet neque constat quod omnes illi testes fuerunt praesentes totali tenori et dispositioni testamenti: secus verò si apparere et constare possit quod fuerunt praesentes toti testamenti, sed de omni eius tenore et partibus non

bus non recordantur, sed tantum septem eorum recordantur & deponunt de aliqua eius parte, & alij septem recordantur & deponunt de alia parte: quia tunc quilibet pars remanet probata tenet & declarat ibi Alexan. de Imol. et Phi. Corneus, quorum opinio videtur vera & iudicialis, & eam tenentem in iudicando & cōsulendo.

50 Item adde quod in testamento ceteri requirunt per nostram legem solennitas quinque testium, & certum hoc nostra lex est valde dubia, cum supra locuta sit tam in testamento in scriptis quam nuncupatio: nam in utroque sufficiunt quinque testes in testamento ceteri, per cuius perfecta declaratione dico & praesuppono, quod ceteri non possunt testari in scriptis: quia cum non possint videre & cognoscere literas suas vel alienas, possunt decipi & facilius contra eum committuntur: sed tantum potest testari nuncupatio, & in tali testamento debent intervenire sequentes solennitates. Prima quod non possint testari in scriptis. Secunda quod requiruntur septem testes. Tertia quod requiruntur talibus. Quarta quod sint rogati, debet ipse dicere coram eis quod ad hoc sunt vocati. Quinta quod debet exprimere nomen heredis. Sexta quod vno eodemque tempore & cōtextu fiat. Septima quod tabellio debet se subscribere. Octava quod etiam testes debent se subscribere. Nonam quod debet signare testamentum & scripturam eius. Decima quod institutio per formam debet procedere legata. Undecima quod non inuenio tabellione adhiberi octauum testem. Duo decima quod non praedictae solennitates requiruntur etiam in codicillis: est formalis & expressus quod praedicta ponit & requirit in. l. hac cōsultissima. C. qui testis. po. & ibi cōmū. doct. & idem disponit lex. 4. tit. 1. parti. 6. & sic nra lex quod simpliciter dicit & disponit quod in testamento ceteri requirantur quinque testes, necessario debet intelligi quod in testamento nuncupatio: quia in scriptis non potest testari, & debet in alijs personis requiratur quinque vel tres testes ut supra dictum est: in testamento ceteri necessario semper requiruntur quinque, & iste est verus intellectus huius legis. Sed si praedictum dubium est an hodie requiratur etiam tabellio & praedictae solennitates quas supra numeravi vel aliqua earum, & teneo quod non, cum in nostra lege non ponantur neque requirantur, & simpliciter, ergo eadem ratione possunt testari in scriptis eum simpliciter & absolute nra lex loquatur dicendo quod in testamento ceteri requiruntur quinque testes: quia respondet quod nullo modo potest testari in scriptis quia in eo est maior ratio prohibitionis quam supra dicta de iure communitem: quia in testamento in scriptis nostra lex requirit septem testes in quilibet persona etiam si te-

stetur inter filios: ergo in cetero non constat vel tollitur praedicta solennitas & numerus testium: unde cum nostra lex loquatur in testamento nuncupatio & in scriptis & dicat quod in testamento ceteri requiruntur quinque testes aperte colligitur loqui tantum in testamento nuncupatio in quo est rapax & non in alio.

51 Item quod si per testatorem inter liberos quia solennitas debet adhibere: in quo articulo resolutio dico quod non tenet adhibere solennitatem aliquam requisitam de iure civili positam, sed tantum sufficit adhibere solennitatem requisitam de iure gentium: puta duos testes masculos vel feminas rogatos, vel non rogatos modo testetur in scriptis: non requiritur subscriptio testium neque appositio sigillorum neque alia solennitas in iure cōtextu. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ubi verba sunt ex inperfecto test. voluit ut teneri de iure cōtextu inter solos liberos a patribus utriusque sexus habere non volumus. & ibi etiam gloss. ordi. doc. tex. in. l. si. C. fam. heres. & ibi etiam gloss. ordi. doc. et de disponsit lex. 7. tit. 1. parti. 6. quod adit quod tales duo testes debent esse rogati. Ex quibus imitatur inferitur quod in aliquo actu remouetur solennitas iuris civilis positum, semper remanet intacta solennitas iuris gentium vel gentium, secundum quod requiruntur duo testes masculi vel feminas: ista regula & doctrina inferit Bart. & cōmū. doct. in. l. 4. ex inperfecto ad Bart. in. l. milites. C. de testa. mili. 54 Ang. de Aret. in. l. si. test. de testa. Quod a ceteri de iure procedat et habeat locum etiam in matre quae testatur inter liberos. Ita probat text. in dicto fore inperfecto ibi a parentibus utriusque sexus. et ibi tenet gloss. ordinari verbo liberos. Secundo extendit ut procedat etiam in filijs etiam a ceteri: text. in. l. si. C. fam. heres. ibi, vel etiam a ceteri quos pater ad hunc causam vocat: et ibi gloss. ordi. & cōmū. doct. Tercio extendit ut procedat etiam in filijs naturalibus, in eo quod capere possunt a patre vel matre: quia ista iura videtur se fundare in iure et privilegio sanguinis, ergo ad eos extenduntur.

Item etiam argumēto tex. in. l. 1. C. de natu. libe. tex. in. auth. dicit, eodem tit. tex. in. l. si. C. de confit. tuto. res. in. l. per totum. C. ad O. si. et in expresso illam sententiam et conclusionem tenet Specul. in. tit. de infiru. et hic §. cōpendiosius verbi, quod si mulier. Alibi in. d. 3. ex imperfecto. col. 2. verbi, quod si mater. et ibi Paul. Ioan. de Imol. in. l. si. test. de testa. off. de iust. iusto rupo. col. 2. verbi, item adde idem Imol. in. l. ex facto. l. si quis rogatus. ff. ad Trebell. l. col. Sali. in. l. si. C. fam. heres. q. licet contrarium tenent.

teneat Bal. Alexā. & Iafō in dicto. §. ex imper-
fecto. Ange. de Peru. in dicto. l. i. C. fami. here.
dicens q. cum ista questio cōtingeret Perusij,
ita cōsultum fuit per plures doctores cōtrariū
etiā tenet Bal. in l. si aliqua illustris. C. ad Orfi.
idē Bald. in l. qui testamēto. §. mulier. ff. de te-
sta. idē Bald. in l. parentes. ff. de in ius vocan.
idem Bald. in l. humanitatis. C. de impu. & alijs
Alexan. in dicto. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff.
ad Trebel. Quatō extēde ut pcedat & habeat
locū ecōtra, scilicet q. filij v. descendētes possit
instituire parentes in minus solenni volūate
& sic coram duobus testibus ita Albe. in dic.
§. ex imperfecto. 2. colum. & ibi Alexand. Cor-
neus & Iafon. Salicetus in l. fina. C. fami. here.
2. colum. 4. q. Iafon in l. filium quem habent. C. fami. here. 5. colum. num. 9. & probat dicta
l. 7. tit. 1. par. 7. licet Specul. teneat cōtrarium
in tit. de instru. & hic. §. compendiose. versi-
quid si filius.

55 Item adde quod istud testamētū cōditum
inter liberos cum ista solennitate erit perfectū
testamētū, & nō dicit codicillus: & pconsequē
liberi succedēt ex testamento & nō ab intesta-
to notabiliter tenet glo. ordi. in l. filij. C. fami.
here. & ibi Bald. & cōi. docto. & illam glo-
fam ad hoc reputat sing. Ioan. de Imol. in l. si
filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. co-
lum. 2. in medio: & istam dicit commu. opinio.
Iafon in dicto. §. ex imperfecto. penult. colum.
num. 14. effectus maximus est si sunt insti-
tuti inæqualiter: quia valebit & conservabitur
institutio: alias si tantum valeret, ut codicillus,
irritaretur institutio, & succēderent æqualiter
56 ab intestato. Quod limita & intellige quando
patet vsus est verbis directis denotantibus in-
stitutionem: vel diuisit inter filios heredita-
tem per quotas, scilicet si particulariter per
singulas res: quia tunc illa est quedam diuisio
& successio ab intestato, & non testamētum
ita probat glo. in dicto. l. filij. C. fami. here. &
ibi tenet Paul. & alij docto. tenet etiam Cynus
& commu. docto. in l. quoties. eod. tit. Salic.
in l. fina. eodem tit. fin. colum. 5. q. & ibi com-
mu. docto. Paul. & Alexand. in dicto. §. ex im-
perfecto. 2. colum. Item adde quod si pater vo-
luit testari, sed codicillari inter liberos vel quo
liber alio modo voluntatem declararet inter eos
in aliquo instrumento vel epistola eis relin-
quendo prælegat vel meliorationes, talis vo-
luntas vel codicillus requirit etiam duos testes
sicut testamētum: text. est formalis & expres-
sus in l. finali. C. fami. here. & illa gloss. ordina.
& commu. docto. adde tamē quod eo casu quo

hodie testaretur in scriptis, requiritur quod si
scit scribere manu propria scribat substantiam
testamenti, scilicet nomen filiorum & quorū
institutionum eorum. text. est in authe. quod
line. C. de testa. & ibi commu. docto. & idē
disponit dicta lex. 7. tit. 1. par. 6.

57 Item adde quod in tali testamēto inter libe-
ros oportet quod omnes filij sint instituti, alijs
si aliquis eorum sit præteritus testamētum est
nullum. Ex quo notabiliter collige, quod di-
spositio textus in dicto. §. ex imperfecto. solum
habet locum quando testamētum deficit ra-
tione solennitatis omisse, secus vero si deficiat
ratio præteritionis alienius filij: quia testamē-
tum non valet, & in terminis ita tenet glo. or-
dina. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. &
posthu. in l. si et ibi Bar. col. 1. et oppo. 1. Imol.
col. 2. lat. col. 3. nu. 27. glo. in authen. ex cau-
sa. C. de libe. præte. in verbo. irritū. et ibi Bal.
col. 6. oppo. si. Pau. pen. col. oppo. fin. et commu.
docto. Imol. in l. filio præterito. ff. de iniusto ra-
pto. colum. 27. in medio, et ibi commu. docto.
Bal. in dicto. §. ex imperfecto. col. 1. nu. 20. et
ibi Ange. in fine. Corneus. col. 1. Iafon. colum. 3.
Salic. in l. fina. C. fami. here. colum. fina. et illa
est communis opinio. cuius ratio est: quia tūc
videtur peccare in defectu naturali vel gentili,
quo filij debent succedere patribus.

58 Item adde quod si in testamento inter libe-
ros sit mixta extranea persona cui aliquid sit
relictum per viam institutionis, vel legati, vel
fideicommissi, talis persona habetur pro non
apposita vel adiecta: et tale relictum nullo mo-
do valet nec tenet: sed accrescit liberis: text. in
dicto. §. ex imperfecto. et ibi communiter do-
cto. et idē disponit prædicta lex. 7. tit. 1. par. 6.
quod tamen intellige in testamento nuncupa-
tuo, sed in testamento in scriptis valent lega-
ta et fideicommissa relicta extraneis personis
text. est qui sic debet intelligi in authen. quod
line. C. de testa. et ibi commu. docto. et idē in
59 sponit dicta l. 7. in fine. tit. 1. par. 6. Hodie ta-
men in nostro regno prædicta corrigunt, quia
testamentum inter liberos nuncupatiue factū
requirit eandem solennitatē quæ requiritur in
testamento extraneorum: ita expresse dispo-
nit ista nostra lex. 3. Tauri, in quantum dicit q.
solennitas testamēti nuncupatiui requisita per
legem ordinamenti, habeat etiam locum in te-
stamēto cōdito inter liberos: unde hoc casu ho-
die nulla est differentia inter liberos et extra-
neos. Sed pulehru et necessarium dubium est
an ius commune sit etiam correctum in testa-
mento in scriptis per istam legem, ut eadē so-
lennitas

lennitas requiratur in testamēto inter liberos
quæ requiritur inter extraneos: & videt quod
ius commune nō sit correctum, imo etiam ho-
die daret differentia in testamento inter libe-
ros & extraneos: quia nostra lex tantum lo-
quitur & corrigit in testamento nuncupatiuo:
dicens quod solennitas testamēti nuncupati-
ui inducta per. l. ordinamenti, habeat locum
tam inter liberos quam inter extraneos: ergo
ad testamētum in scriptis non est extenden-
da. argumento text. in l. sancimus. C. de testa.
vbi habetur quod illud quod nō mutatur, sta-
re non prohibetur.

60 Item etiam quia lex correctoria nō debet ex-
tendi etiam ex paritate vel maiori ratione
ut in Authen. quas actiones. C. de sacros. ecclef.
& ibi commu. docto. Sed his non obstantibus
ego teneo contrariam sententiam, imo quod
ista nostra lex. 3. Tauri, corrigit ius commune
etiā in testamēto in scriptis, & in eo requiratur
eadē solennitas in testamēto inter liberos quæ
requiritur inter extraneos: & hoc aperte pro-
bat ista nostra lex, in quantum dicit quod in te-
stamento nuncupatiuo requiratur solennitas
legis ordinamenti, tam inter liberos quam in-
ter extraneos: & postea dicit & subdit, quod
in testamento in scriptis feruetur solennitas &
formam præsentis per istam nostram legem po-
sita & descripta. Ergo loquatur & referatur ad
omnes personas de quibus supra locuta fuit.
sed supra dixit & voluit q. in testamento nun-
cupatiuo requiratur eadem solennitas inter libe-
ros & inter extraneos, ergo solennitas testa-
menti in scriptis quam postea simpliciter ponit
loquatur & extendatur inter easdem per-
sonas & sic tam inter liberos quam inter extra-
neos. Nec obstant fundamenta in contrarium
adiecta: quia respondeo quod ista non est ex-
tensio quam ego facio de lege in casu omisso,
sed est vera & propria dispositio legis, quæ ex-
presse vel saltem virtualiter locuta fuit in vtro-
que casu, scilicet, tam in testamento in scriptis
inter liberos, quam inter extraneos, cum supra
in eodem vtroque casu locuta fuit in testamen-
to nuncupatiuo: confirmatur etiam ratione,
quia si ista nostra lex voluit eandem solennita-
tem adhiberi in testamento nuncupatiuo tam
inter liberos quam inter extraneos, ergo à for-
tiori idē videtur velle in testamēto in scriptis in
quo est maior suspicio & timor falsitatis. Vñ
tūc est q. in codicillis factis in scriptis, etiā hodie
bene sufficerent quinque testes, vel in testamēto
in scriptis in quo ponit clausula codicillaris, ut
supra dictum est: quia quātum ad hoc, ista no-

stra lex nihil mutat, ideo ius commune remanet
in correctum, neq. obstat q. hodie expresse ista
nostra lex dicat, q. eadem solennitas requiritur
in codicillis quæ requiritur in testamento nun-
cupatiuo: quia procedit & habet locū quando
codicillus sit nuncupatiue factus: verò si fiat in
scriptis, quia tunc nihil disponit, ideo seruandū
est ius commune: maxime q. in vtroq. codicillo
hodie requiruntur quinque testes: Scilicet sunt no-
ua subdila, & bene notanda ad istam nostram
62 legem. Iuxta prædicta tamen se offert mihi sin-
gularis subtilis difficultas, qualiter intelligatur
& procedat, cuius sit effectus illa eorū conclusio,
quæ habet q. in testamento conditio inter libe-
ros subintelligitur & ceterur appposita clausula
codicillaris, quam tenet glo. reputata sing. in
leohare. §. cum filius in verbo non valet. ff. de
vulga. & pupil. quā ibi ad hoc notat & cōmēn-
dat Ioan. de Imo. col. 1. in fine. & reputat sing.
Aret. col. 3. in fin. nu. 8. & Iafon. col. fin. nu. 8. no-
tat etiā & commendat Alex. in l. hac consul-
tissima. §. ex imperfecto. C. de testa. col. fi. in fin.
& ibi Iafon. col. 3. nu. 8. Alexā. in l. si. C. de codi-
cil. col. 2. nu. 4. & eā dicit ibi sing. Iafon. col. 3.
nu. 5. Similis tamen glo. est in l. filij patris. C. fa-
mi. here. quā ibi notat & commendat Fulgo-
sius & alij docto. cōfirmatur etiā per text. no. in
l. 3. ff. de mili. test. vbi habetur q. in testamento
militis semper inest clausula, quod si non valet
iure communi, valeat iure militari, & meliori
modo quo possit valere: & ad hoc illum text.
notat & cōmēdat ibi Bar. Albe. Bal. & commu.
n. alij docto. idē Bart. in l. 1. ff. de iure codicil-
lorum. col. 3. q. 6. principali.

63 Sed nōnne & valde subtiliter respondeo, q.
clausula codicillaris principaliter operatur cir-
ca duo. Primum est respectu solennitatis, ut quan-
do testator non adhibuit solennitatem requi-
sitam in testamento, puta septem testes: tamē
adhibuit solennitatem requisitam in codicillis
puta quinque testes, tūc enim si non apponat
clausulam codicillarem, talis dispositio non va-
lebit ut testamētū, nec ut codicillus, per text.
in l. nō codicillus. C. de testamen. & in l. fina.
§. illud. de codicillis. Si verò apponat prædictā
clausulam codicillarem bene valebit ut codicil-
lus, ut dicit §. illud. & hoc casu, talis clausula co-
dicillaris expressa vel tacite subintellecta inter
liberos nullius est momenti vel effectus: quia
eadem solennitas duorum testium requiritur,
tam in testamento quam in codicillis.

64 Secundū circa quod operat clausula codicil-
laris est respectu voluntatis & ipsius directæ di-
spositionis: quia si testator instituit heredes
in codi-

in codicillis vel in testamento continere clausula codicillarem, talis institutio licet non possit valere iure directo, valebit tamen iure obliquo, & heredes & successores ab intestato tenentur restituere hereditatem heredibus institutis de tracta quarta, tanquam si per fideicommissum vniuersale essent grauati, vt supra suo loco dixi. Ex quo inferi, quod si pater hodie instituat aliquem ex filiis suis & alios pratereat, vel quosdam directe & vniuersaliter instituat aequaliter vel inaequaliter & alios pratereat, licet testamentum non valeat ratione prateritionis, tamen ipsi filij ab intestato succedentes tenentur inter se diuidere hereditatem secundum quotas sibi assignatas in testamento & institutione directam, & sic filius prateritus tenetur per viam fideicommissi praelegati vel meliorationis fratribus institutis illas partes in quibus directe fuerunt instituti, detracta sua legitima, restituere, argumento tex. cum materia, in l. 1. Sexuola. ff. ad Trebe. & si dicas, quod hoc videtur decisum per tex. in Authent. ex causa. C. de libe. prae. vbi habetur, quod rupto vel annullato testamento ex causa prateritionis vel exheredationis omnia conseruantur. Respondeo quod legata & fideicommissa bene conseruantur, sed ipsae institutiones directe nullo modo valent nec conseruantur, sed hodie inter liberos bene conseruantur & obliquantur praedictae institutiones per clausulam codicillarem inter eos intellectam, & iste est principalis effectus huius articuli quem sic alibi non inuenies declaratum.

65 Item etiam potest considerari maximus effectus quod dicta clausula codicillaris tacite subintelligatur inter liberos, etiam hodie respectu solennitatis testamenti in scriptis: nam vt supra dixi & conclusi licet in testamento nuncupatio eadem solennitas requiratur in codicillis quae requiritur in testamento per istam. l. tertiam Tauri, tamen secus est in testamento in scriptis, quia licet possit formam testamenti in scriptis nihil tamen dixit de codicillis: unde remanet in dispositione iuris communis, vt sufficiat quinque testes subscripti secundum formam tex. in l. 1. ff. de codicillis. unde hoc casu si fiat testamentum inter liberos cum quinque testibus & solennitate in eo requisita, valebit saltem vt codicillus, licet expresse non ponatur clausula codicillaris: quia tacite subintelligitur & censetur opposita.

66 Sed quia supra visum est de forma & solennitate testamentorum, nunc restat videre de codicillis & de eorum forma & solennitate. Pro

eius perfecta declaratione dico, quod de iure communi in quolibet codicillo requiruntur quinque testes. tex. est in l. 1. fin. C. de codic. tex. in l. 1. fin. C. de fideicom. tex. in l. 1. fin. Insti. de fideicommissa. heredita. & idem disponit. l. 1. titu. 12. parti. 6. & idem est in qualibet alia vltima voluntate in genere vel in specie, vt donatione causa mortis, & quilibet alia quae possit inueniri, tex. est in l. 1. fin. C. de dona. causa mortis. confirmatur, quia bene potest dari & reperiri vltima voluntas in genere & innominata quae non sit testamentum nec codicillus. tex. est singularis & vnicus, in l. 1. licet inter priuatos. C. de patris. quem ibi ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. Ang. & Iaso. pen. col.

67 Hodie tamen sufficiunt tres testes cum tabellione vel quinque sine eo sicut in testamento nuncupatio. ita expresse dicit ista nostra lex. & adde singulariter, quod licet ista nostra lex non diceret neque aliquid disponderet de codicillis ita deberet intelligi quia quando lex noua modificat & restringit solennitatem testamentorum dicendo, quod sufficiant duo vel tres testes, illam solennitatem sufficiens in codicillis ita eleganter tenet Bald. in l. 1. final. C. de testamentis. colum. 2. numer. 6. & ibi Salice. in fine. argumento tex. in l. 1. si quis in principio testamenti. §. miles. ff. de legatis tertio. & in l. 1. cum hic status. §. si miles. ff. de dona. inter vi. & vxor. & facit tex. in l. 2. ff. de lega. 1. & ibi tenet Paul. de Cast. colum. 1. & Alex. col. 1. dicens esse notabile, & Iaso. col. 2. facit etiam bonus text. in l. Marcellus. iuncta gloss. ff. de dona. causa mortis.

89 tis. Ex quo inferi Salice. in l. 1. quoties. C. famil. heret. a. col. in fin. quod sicut testamentum inter liberos de iure communi, valet cum duobus testibus, vt in l. 1. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ita valebit codicillus inter liberos. Praedicta tamen intelliguntur & procedunt quando codicillus sit nuncupatio modo. Quare tamen si fiat in scriptis quae solennitas debet contineri: & certe de iure contineri debet contineri testes qui debent in eo se subscribere. tex. est in l. 1. ff. de codicillis. Sed hodie in no-

69 stro regno quare quae solennitas adhibeatur, & videtur, quod sufficiat solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine tabellione, per tex. in ista nostra. l. 3. quae postquam posuit solennitatem testamenti nuncupatiui & testamenti in scriptis, dicit quod in codicillis interueniat solennitas quae requiritur in testamento nuncupatiui: sed in eo requiruntur tres testes cum tabellione, vel quinque sine eo, vt supra dictum est, ergo & in codicillis. Sed ego teneo contrarium sententiam

sententiam & conclusionem. Imo quod codicillus in scriptis requirat semper & indistincte quinque testes & subscriptiones eorum, sicut requiritur de iure communi quod in hoc non corrigitur, nec obstat text. in nostra. l. 3. imo aperte facit pro me: quia dicit, quod in testamento nuncupatio requiratur solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine eo, sed in testamento in scriptis requirantur semper & indistincte septem testes & subscriptiones eorum, & statim subiicit quod in codicillis requiratur illam solennitatem, quae requiritur in testamento nuncupatio. Ergo codicillus in scriptis remanet in dispositione iuris communis, & nihil de eo disponitur in nostra. l. 3. & per consequens in eo requiruntur hodie quinque testes cum subscriptionibus eorum indistincte, modo interueniat tabellio, modo non. Effectus tamen erit maximus, quia quando interuenit tabellio, non requiritur aliqua publicatio, quando vero non interuenit, bene requiritur sicut in testamento, vt dixi supra ista. l. in materia & solennitate testamenti in scriptis.

70 Itē adde circa superiora quod licet in testamento testes debent esse masculi & non foeminae, vt supra notabiliter dixi & conclusi, tamen in codicillo sufficiunt foeminae: quia non reperiuntur prohibita. Ita tenet glossa notabilis & ordinaria in l. 1. fin. C. de codicillis in glossa antepe. & ibi notat & commendat Bart. Bald. Paul. & communis doct. gloss. etiam ordinaria in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. in glo. 1. & ibi etiam Bart. & communis doct. Ex quo deducit & inferi Paulus de Cast. quod licet ille qui non potest testari, non possit codicillari, vt in l. diu. §. licet. versic. codicillos. ff. de iure codicillorum. & in l. cōficiuntur. §. a. eod. titu. & in l. 2. ff. de lega. 1. & in l. 1. ff. de lega. 3. & in l. ex testamento. C. de fideicom. & in l. 1. tit. 2. parti. 6. Tamen ista regula non procedit in teste, nec sequitur quod ille qui non potest esse testis in testamento non possit esse testis in codicillo. Ita Paul. de Cast. qui reputat singularem in dicta. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. Ex quo datur notabilis declaratio ad nostram. l. 3. quod testes requisiti in codicillis sufficiant esse foeminae, nec obstat ista lex in quantum dicit quod in codicillis interueniat eadem solennitas, quae requiritur in testamento nuncupatiui: quia intelligo respectu numeri, non vero respectu qualitatis personae, & ita tenerem in iudicando & consulendo licet forte alij teneant contrarium.

71 Item adde etiam circa praedicta quod si testator voluit facere testamentum & non adhibere

rit solennitatem requisitam ad validitatem eius non valebit vt testamentum, nec vt codicillus: etiam si in eo interueniat solennitas requisita in codicillis, tex. est in l. 1. ff. de iure codicill. tex. in l. cohæredi. §. cum filio. versic. quæ ita. ff. de vulg. & pup. tex. in l. 1. fin. versic. illud quoque C. de codit. quod tamen hodie non potest verificari in testamento nuncupatiui: quia eadem solennitas requiritur in codicillo quae requiritur in eo, vt in nostra. l. 3. Tauri, potest tamen verificari & habere locum in testamento in scriptis, in quo tam de iure communi quam regio requiritur diuersa solennitas & numerus testium in eo & in codicillis, vt supra visum & declaratum est, & adde quod videtur voluisse testari eo ipso, quod fecit institutionem heredis, tex. est in l. 1. fin. C. de testa. tex. in l. 1. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. & vtrouque communi docto. Quod tamen limita et intelligo praeterquam si testator apposuit clausulam codicillarem dicendo quod si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum: quia tunc illa dispositio valebit vt codicillus, si non possit valere vt testamentum, tex. est formalis et expresse in l. 1. fin. versic. illud quoque. C. de codicill. tex. in l. 1. illud. §. tractari. ff. de iure codicill. tex. in l. cohæredi. §. cum filio. versic. quæ ita. ff. de vulg. et pupil. et vtrouque communi docto. quæ quidem clausula codicillaris in aliquibus casibus tacite censetur apposta ex praesumpta mente defuncti, licet expresse non dicatur.

74 Primus est quando in testamento vel dispositione apponitur iuramentum: et hoc dupliciter, vel quod testator iurat velle omnia ibi contenta seruare, vel quod iubet heredem iurare omnia ibi contenta soluere et adimplere: tex. est singularis, et vnicus in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legatis 2. quem ad hoc notat et commendat ibi Bart. Alber. et communis doct. antiqui: et reputat ibi singularem et vnicum Bald. Paul. et Imol.

Secundus modus est, quando testator dixit quod volebat quod dispositio sua valeret omni meliori modo quo posset: tex. est singularis in iure in l. codicillis. §. fin. ff. de lega. 2. quem ad hoc notat et commendat ibi Bart. Albe. Bal. Imo. et communis docto. et reputat singularem et vnicum Paul. de Cast. ibi.

Tertius casus est quando pater, mater, vel ascendens testatur inter liberos et descendentes, quia tunc tacite subintelligitur praedicta clausula codicillaris, vt dixi et fundavi supra: et adde quod maximus resultat effectus quod praedicta clausula codicillaris sit opposita expresse vel tacite.

75 Primus effectus est, quia si testamentum deficiat ratione solennitatis, valebunt omnia legata Ant. Go. in l. 1. Tauri. C et res

& relicta in testamento ab intestato iure codicillorum: & tenentur successores ab intestato illa soluere & prestare eis quibus relicta sunt, alias vero si prædicta clausula non sit apposta, non valent nec successores teneretur prestare de iure communi nec regio: nec obstat text. in authent. ex causa. C. de libe. prae. cum materia, quia procedet & habet locum, quando testamentum deficit ratione praeiunctionis, vel exheredationis: non vero ratione solennitatis ommissae: nec obstat etiam lex. i. tit. de los testamentos. lib. 5. ordi. quia illa loquitur & procedit quod testamentum deficit ex defectu institutionis heredis, vel defectu aditionis hereditatis: & iste primus effectus non potest hodie prædicari nec habere locum in testamento nuncupatio, cum eadem solennitas requiratur in eo, & in codicillis per istam nostram legem tertiam Tauri: potest tamen habere locum in testamento in scriptis, quia si non contineret solennitatem huius legis tertiae Tauri, valebit saltem ut codicillus, si contineat quinque testes requisitos de iure communi, ut supra dixi & fundavi.

76 Secundus effectus est, quia si testator careat liberis, defunctis, & ascendentibus, & instituit extraneum heredem uniuersaliter, & tale testamentum non contineat solennitatem requisitam sed bene contineat solennitatem requisitam in codicillis, & sit apposta clausula codicillaris, illa institutio heredis directo conuertitur in fideicommissum uniuersale ut legitimi successores ab intestato teneantur restituere totam hereditatem detracta quarta ipsi heredi instituto tanquam si per fideicommissum essent grauati, quod hodie in nostro regno non potest exemplificari in testamento nuncupatio, sed tantum in scriptis per supra dictam probat text. notabilis iuncta glossa in l. ex ea scriptura. §. i. ff. de testa. vbi habetur quod si in testamento minus solenni sint apposta verba fideicommissi, vel similia, institutio directa ibi relicta obliquatur, & ibi notat & commen. commu. docto. probat etiam text. in l. quærebatur. ff. de militari testamen. vbi si testator miles fecit secundum testamentum in quo approbavit primum, illa verba operantur fideicommissum uniuersale, ut institutio directa contenta in i. testamento obliquetur et valeat iure fideicommissi: et ad hoc notat et commendat ibi Old. Cyn. Barto. Albe. Bald. Ange. et commu. docto. facit text. notabilis et melior de iure in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniuriis rup. vbi disponitur quod si testator in secundo testamento confirmavit primum testamentum nullum, dato quod illa confirmatio mero in-

re non valeat, sed nihilominus testamentum primum remaneat nullum: tam illa verba operantur ut primum testamentum valeat iure codicillorum, et heres institutus in secundo testamento teneatur restituere hereditatem per viam fideicommissi uniuersalis, heredi instituto in primo testamento. et ad hoc notat et commendat ibi Bar. Bal. Pau. Imo. et commu. docto. idem probat text. in l. si quis priore. ff. ad Trebellianum, facit etiam text. in l. codicillis. §. fin. ff. de legat. 2. text. in l. si in re. C. de testa. manu.

77 Ex quibus iuribus aperte colligitur et infertur, quod per clausulam codicillarem videtur restator tacite grauare venientes ab intestato restitutor per viam fideicommissi ea quæ reliquit per verba directa in minus solenni testamento: et in expresso ita tenet glossa ordinis in l. ex testamento. C. de fideicomm. in gl. fin. et ibi Petrus, Cyn. Albe. et commu. docto. tenet etiam Bar. in l. i. ff. de iure codicill. col. 3. q. 5. et col. penult. q. 5. et ibi commu. docto. confirmatur, quia quando actus seu dispositio peccat in causa vel in materia propter defectum personæ vel solennitatis, institutio ipsa uniuersalis vel voluntas disponētis quæ non potest sustentari iure directo conuertitur in fideicommissum ex præsumpta eius voluntate et legis dispositione. text. est in l. qui filius. ff. ad Treb. vbi habetur quod si testator grauatur heredem ut non testetur, videtur grauatus restituere hereditatem venientibus ab intestato text. in l. filiusfamilias. §. v. q. 8. hered. ff. de legat. 1. vbi habetur, quod si testator grauatur heredem ut post mortem instituat aliquem heredem in illis bonis, dato quod ista dispositio directa non valeat, nec heres teneatur ea adimplere, tamen conuertitur in fideicommissum uniuersale, ut teneatur restituere bona ipsius testatoris ei quem volebat institui.

78 Tertius effectus est: quia si testamentum deficit ratione præiunctionis vel exheredationis: quia pater præterit vel exheredit filium, vel descendente iniuste et extraneum instituit heredem, & tale testamentum postea annullatur vel irritatur virtute iuris dicendi nullum, vel querelæ: talis institutio extranei directa conuertitur in fideicommissum, ut filius vel descendens præteritus vel exheredatus succedens ab intestato teneatur restituere hereditatem heredi extraneo, instituto, detracta sua legitima, et hodie in nostro regno tenebitur restituere solum quintum bonorum, cum omnia alia bona sint legitima filij vel filiorum: ita probat text. in d. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniuriis rup. et in l. quærebatur. ff. de mili. testa. cum similibus supra allegatis, et in expresso ita tenet Bar. in authent. ex causa. C. de

Ta. C. de libe. prae. col. fin. & q. & ibi Pe. col. si. & q. Cynus col. si. q. 6. Albe. col. 15. versum: q. prædicta. Bal. col. 12. q. 7. Ang. col. fin. & q. Pau. de castro col. fin. nu. 15. Salic. col. si. nu. 14. Alex. col. 6. nu. 4. vbi dicit hæc esse communis opinio. Cornutus col. 34. num. 47. Iaso. col. antepen. num. 25. vbi etiam dicit hanc esse communem opinio. Curtius col. 20. num. 69. tenet etiam Bar. in l. i. ff. de iure codicill. col. 3. q. 5. idem Barto. Bald. & alij doctores in l. i. ff. de leg. 3. Bald. Ange. Imo. & Arret. in l. ex ea scriptura. §. i. ff. de testa. licet contrarium teneat glossa ordinis in dicta Authent. ex causa. C. de libe. prae. in glo. fin. q. finali. quæ non est alibi in iure secundum Angel. ibi col. si. & secundum Alex. & modernos, quæ sequitur ibi Oldrad. Reyn. Marfil. Iacob. de Arret. Iacob. Buttrich. quos refert ibi Commens. numer. 472.

79 Intelligit tamen communis opinio quando pater præterit vel exheredit filium vel descendente scienter, secus vero si ignoranter, quia tunc non tenebitur filius ab intestato succedens restituere prædicta bona argumēto text. in l. si certum. C. de testa. mili. tex. cum materia in l. cum manus. ff. de codicillis & demonstrat. text. in l. si in qua. C. de reue. dona. & in terminis ita tenet & declarat Bal. in dicta authent. ex causa. q. 7. & col. si. in fin. & Cornutus. col. antepen. de quæstione. vide ibi Iaso. col. antepen. num. 24.

80 Dubium tamen est an in illo casu talis filius vel descendens grauatus restituere hereditatem, tacite vel expresse possit detrahere duas quartas, scilicet legitimam & Trebellianicam: & effectus est maximus, quia si potest detrahere duas quartas, talis filius grauatus restituere legitimam, & ex quinto bonorum detractet quartam & residuum restituere si vero vna tantum possit detrahere, restituet legitimam, & restituere integrum quintum bonorum in quo antequam reperiret tres principales opiniones: quæ prima est quod talis filius grauatus possit detrahere duas quartas, quia illud grauamen restitutionis hereditatis, ipso iure non valet nec tenet in legitimam: ita in l. quoniam in prioribus. C. de inofficioso testam. cum simili. & de in alio tantum videtur grauatus, quod est hodie quintum bonorum in nostro regno. Ergo de eo poterit quartam deducere.

Secundo facit text. in Authent. de restitu. & ea quæ parit. §. quæ ob rem. el. colla. 4. vbi habetur, quod pater non potest filium grauare in legitima onere fideicommissi: sed in alijs bonis: sic ergo ex eis debet detrahere quartam.

Tertio quia filius non videtur capere legitimam ex dispositione paterna, sed principaliter

inimplere iure naturæ, ut debetum quoddam: text. est in l. scripto. ff. de libe. prae. in l. cum ratio. ff. de bonis damnata. text. in Authent. de heret. & salic. 3. primum itaq. colla. 4. text. in Authent. de trien. & semil. §. si vero. el. colla. 4. text. in ea Raynaldus, de testa. ibi, ut legitima portio iure naturæ debeat text. in c. ius naturale. 1. dist. ibi liberorum soteris: residuum vero capit filius iudicio de dispositione patris, ergo si in eo est grauatus, debet deducere quartam, tanquam si in eo solo esset institutus.

Quarto facit, quia quando in vna & eadem persona conuenit duplex ius vel qualitas, sunt grauatae duarum personarum respectu effectus: text. est in l. tutorem. ff. de his qui. ut indigni. ibi discreta sunt enim iura, quantis plura in eadem personam deueniunt: text. in l. si consil. ff. de adopt. text. in l. accipientis. ff. de aut. tut. text. in l. si de ritu. nupt. text. in l. tutor datus. ff. de fideiul. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat text. in ca. Raynaldus, de testa. text. etiam in ca. Reynaldus, co. tit. vbi habetur quod filius grauatus potest detrahere legitimam suam & Trebellianicam, & per prædicta fundamenta istam sententiam & conclusionem tenet glossa ordinis in l. de iure in dicto. c. Raynaldus. extra de testa. in verbo legitimam: & ibi Iaso. col. si. fina. & alij doctores.

81 Secunda principalis opinio est quod talis filius grauatus non possit detrahere duas quartas, sed vnam tantum, nisi quatenus plus sit in vna quam in alia, primo quia quarta Trebellianica debetur ei tunc ne heres grauatus reculeret hereditatem adire, ut in toto titu. ff. de C. ad Trebell. & probatur expresse in l. si sed quia. ff. de fideicomm. heret. & in l. si iustitiam. ff. de iud. Sed in filio herede instituto & grauato cessat ista ratio, cum sibi debeat legitimam, ergo &c.

Secundo facit, quia licet utraq. quarta, scilicet legitimam, & Trebellianicam debeat filio in iuribus, illud est electum vel alternatum, non vero cumulatum: et sic vnam eligendo altera debet priuari: quod probatur sic. Illud quod quis capere potest institutionis imputatur in quarta Trebellianicam, vel in portionem legitimæ: ut in l. in quartam, cum materia. ff. ad l. Falcid. in l. quoniam nouella, de inoffic. testa. in l. cum quæritur. & in l. patrem ibi notat. tit. l. in l. vbi libe. & in l. illud. C. de colla. unde si filius eligat habere legitimam, ipsam debet computare in Trebellianicam: et conuertitur in legitimam, cum debet computare in legitimam, cum iure institutionis habeat: ergo vna earum debet esse contentus, et non potest petere utramque.

Ant. Go. in l. Tau. C. 2. Ter.

Tertio facit text. in l. Papinianus. §. si quis in pubes. ff. de inoff. testa. ubi habetur qd si aliquis descendens cui debetur legitima sit arrogatus, & postea sit exheredatus, licet iniuste remouetur a querela si semel consecutus fuit quartam quae filiis arrogatis debetur, ex constitutione diui Pij.

Quarto facit text. in eadem l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. testa. ubi disponitur qd si pater filium exheredauit, & extraneum instituit sub conditione si quid dederit praedicto filio exheredato, & talis filius illud acceperit excluditur a querela, cum iam illud habeat iudicio testatoris, & in expresse per ista fundamenta istam sententiam tenet not. & originaliter Jacob. de Bello viso, in Authen. de restitu. & ea que parit in. in mense. §. quam ob rem. col. lat. 4. col. 2. & quest. 2. tenet etiam Pet. Cynus, la. cob. de Rau. & alij docto. antiqui in l. quaquam. C. ad l. Falc. Odoffre. in l. filium quem habentem. C. fam. heres. & ibi Bald. col. 8. nu. 30.

82 Tertia principalis opinio est, qd si filius est grauatus restituere pure et simpliciter, non possit deducere duas quartas, sed vnam tantum: & ita procedunt iura proxime adducta pro ista parte in secunda opi. principali: si vero sit grauatus restituere sub conditione vel in diem, tunc adueniente conditione vel die, utraque possit deducere & detinere legitimam et Trebellianicam: & ita procedunt iura & fundamenta superius adducta in prima opinione principali: & in expresse istam concordiam & distinctionem tenet glo. or. in l. Papinianus. §. meminisse. vers. fin. in verbo falcidig. ff. de inoff. testa. & ibi notabiliter Bar. q. fin. Bal. col. 1. nu. 2. Ang. col. 2. nu. 5. Pau. de Cast. col. 2. nu. 6. Azo in summa, in Authen. de here. et falc. col. 2. nu. 10. colla. 1. glo. ord. in l. quaquam. C. ad l. Falc. et ibi Bar. laeo. Bur. Ang. Paul. Salic. et Cornus. glo. etiam no. et ord. in authen. de here. et falc. §. si quis autem non implens, in verbo conferri. col. 1. Azo in summa illius tituli. col. 2. nu. 10. Bal. in l. iube mus. C. ad Trebel. col. 2. nu. 6. Pau. ibi. col. 2. nu. 2. Alex. late et no. in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. Falc. col. 4. nu. 9. et istam dicit commun. opin. laeo. in l. filium quem habentem. C. fam. heres. col. 4. nu. 6. Abb. in c. Raynautius. ante pe. col. nu. 5. de testa. et ibi Anch. col. 5. nu. 63.

83 Et licet extraneus heres grauatus computet in quarta Trebellianica fructus perceptos pendente conditione vel die, quia iudicio testatoris percepti videntur, vt in l. mulier. §. si heres. ff. ad Trebellianum. et in l. in fideicommissariam, co. ritu. et ibi communiter docto. tamen secus

est in filio grauato: quia non computat fructus in quarta Trebellianica. text. est in l. iube mus. C. ad Trebellia. & ibi commun. docto. aduertendum tamen quod in puncto iuris ista opinio & conclusio non videtur vera, imo indistincte modo filius sit grauatus restituere pure, modo sub conditione, modo in diem non possit detrahere duas quartas, sed vnam tantum per fundamenta superius adducta in secunda opinione principali & in specie ita probat text. in l. iube mus. C. ad Treb. ubi etiam eo casu quo filius grauatus est restituere sub conditione tunc potest detrahere vnam quartam, nam dicit text. quod detrahta quarta dodrans restituatur. nisi respondet quod praesupponitur prius esse detrahtam legitimam. cum in ea non possit grauari.

84 Secundo facit incumelabilis ratio, quia plus grauatur & oneratur filius statim pure & simpliciter restituendo quam sub conditione vel in die, & ideo primo casu a fortiori deberet detrahere duas quartas ubi filius grauatus sub conditione detrahit quartam Trebellianicam, ergo non duas: & pro hac opinione si bene ponderetur facit lex finalis tituli. in par. 6. ubi dicit quod extraneus heres grauatus restituere hereditatem, tenetur computare fructus perceptos in quarta Trebellianica. Sed filius grauatus non tenetur computare fructus in legitima sua, unde aperte datur intelligere quod heres extraneus detrahit quartam Trebellianicam, sed filius detrahit totam vnam quartam, hoc est, legitimam: & hac opinio est approbata de iure Canonico & similiter de consuetudine & in vitroque foro est seruanda: nam quando aliquid est dubium de iure civili & clare decusum de iure Canonico, illud est in vitroque foro seruandum.

85 Quod tamen limita & intellige in liberis descendentibus, secus vero in ascendentibus: quia modo quis eorum sit grauatus pure, modo sub conditione vel in diem non detrahit duas quartas, sed tantum vnam ex quo non reperitur in eis immutatum. & in specie ita tenet Bald. in l. si a milite. §. si. ff. de mili. testa. licet relinquar eorum tandum. & istud etiam tenet & reputat singul. laeo. in l. filium quem habentem. C. fam. heres. col. 5. nu. 9. idem laeo. in Authen. nouissima. C. de inoff. testa. col. 7. num. 47. Alex. de Imo in l. in rone. §. quod vulgo. ff. ad l. Falc. col. 6. nu. 11.

86 Quartus effectus est, quia si pater fecit testamentum inter liberos aliquem vniuersaliter instituendo, alios vero preteriedo vel iniuste exheredando vel quosdam inaequaliter instituendo & postea annulletur vel rumpatur testamentum, talis filius vniuersaliter institutus vel filius

inaequaliter instituti qui maiorem partem receperunt censentur meliorari in eo quod sit ultra legitimam & sic omnes succedent ab intestato, sed filius vel filij instituti percipient iure prelegati vel meliorationis partes sibi assignatas in institutione ultra legitimam eorum.

Quintus effectus est qd si quis fecit codicillum & constat qd voluit codicillari & in eo fecit institutionem directam heredis, talis institutio obliquitur vt successores ab intestato teneantur restituere hereditatem heredi instituto in codicillis detrahta quarta, arguendo text. in l. Sequola. ff. ad Trebellianum. ubi substitutio directa pupillaris facta in codicillis, obliquitur et valet ab intestato iure fideicommissi vniuersalis, ergo similiter institutio directa.

87 Secundo facit text. expresse & notabilis in l. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. ubi habetur qd si testator fecit codicillum & non testamentum, institutio directa vniuersalis in eo contenta, conuertitur in fideicommissum, & per consequens censentur venientes ab intestato grauati restituere hereditatem heredi instituto in codicillis, & ibi notat & commendat Albe. & commun. docto. antiqui.

Tertio facit text. in l. cum quis decedens. §. Seia. ff. de leg. 2. ubi si testator in codicillis admittit hereditatem vel partem relictam in testamento solenni & eam applicauit alteri in codicillis, talis ademptio & institutio de ea facta in codicillis valet & tenet saltem iure obliquo, vt illa hereditas vel pars restituatur per fideicommissum ei cui fuit relictum in codicillis, & ad hoc illud text. notat & commendat ibi Bar. & Albe. qui dicit qd ille text. vix alibi reperitur, & per praedicta iura & fundamenta istam sententiam & conclusionem tenet magistraliter Bart. in l. si. ff. de iure codicill. col. 1. et oppo. licet corrupte alleget text. in dicto. §. Seiam. ad Bar. in l. verbis civilibus. ff. de vulg. et pup. col. 2. nu. 3. Ioan. de Imo. in l. si. ff. de iniusto rupto. in finalibus vers. Pau. de Cast. notabiliter in l. 2. C. de codicillis. et ibi Alex. Cornus & moderni, Salic. in l. si idem. co. ritu. q. fina.

88 Sextus effectus est qd substitutio pupillaris directa contenta in codicillis obliquitur et valet iure fideicommissi, cum ex defectu solennitatis non possit valere iure directo. text. est capitulis et expresse in l. Sequola. ff. ad Trebellianum. quem ibi ad hoc notat et commendat Bart. et communiter docto. ex quo inferitur quod si testator fecit filio suo substitutionem compendiosam directam omni tempore et sit posita clausula codicillaris, obliquitur post tempus pu

bertatis, & in terminis ita tenet Bald. dicens esse nouum, in dicta. l. verbis civilibus. col. 2.

89 Sed quia supra visum est de forma & solennitate testamenti, nunc restat videre qualiter possit reuocari et resoluiue dico, quod sequentibus medijs.

90 Primo modo per rupturam actuale testamenti scripturae, sigillorum, vel alterius solennitatis, vel quae cancellatur, deletur, vel interlineat aliqua pars substantialis eius. text. est in l. ad testum. §. si signa. ff. de testa. text. in l. si signum. ff. de bon. poss. secundum tabulam. text. in l. nostra. C. de testa. text. in l. cancellauerat. ff. de ijs que in testa. del. text. in l. si tabule testa. nulle extant. l. si vnus. vers. fin. C. de testa. et ista est vera et communis resolutio in dictis locis praecipue in dicta. l. nostra. C. de testa. et ita disponit lex. 24. tituli. par. 6. vnum tamen est qd quando rumpitur testamentum et scriptura, reuocatur totum testamentum: quando vero cancellatur vel interlineatur aliqua pars testamenti, non reuocatur in dubio totum testamentum, sed tantum illa pars: ita text. in dicta. l. cancellauerat. et praedicta procedunt nedum in testamento in scriptis, sed etiam in nuncupatio redacto in scriptura.

91 Adde tamen qd si potest probari qd casu vel aliqua occasione est facta dicta ruptura vel cancellatio, non reuocatur, vt dictis iuribus probatur: quod limita et intellige nisi testator, tabellio, vel notarius saluauit ipsam rupturam vel interlineaturam, dicendo quod non nocet, quia tunc non censetur fieri reuocatio: ita probat textus in l. si. ff. de his que in testa. dele. et tenet Bald. valde notabiliter in l. si vnus. C. de testa. col. 2. ubi dicit quod talis saluatio debet fieri ante signum tabellionis, vnum tamen est quod si testator habeat duo vel plura testamenta eiusdem formae et tenoris, et vnum rumpat et cancellauerit, remanet aliud firmum et validum: text. est notabilis et expresse in l. fina. ff. de his que in testam. del. cuius ratio est, quia licet vnum sit testamentum in substantia, et dicantur scripturae originales, vt in l. vnum. ff. de testam. tamen sunt et sunt plura quo ad probationem: ideo videtur tantum reuocari probationi illius scripturae per cancellationem: non vero probationi alterius: quod tamen intelligo quando utraq scriptura est aequae principalis et originalis: secus vero si vna sit penes tabellionem tanquam originalis, et alia sit penes testatorem transumpta et illam rumpat quia vniatur et reuocatur testamentum, licet originalis sit penes tabellionem sine ruptura vel cancellatione: ita singul. Pau. in l. nostra. C. de te Ant. Go. in l. Tau. C. 3 sta.

flamen. q. si licet Ange. ibi teneat contrarium. Ex quibus inferitur, quod si creditor rumpat instrumentum debiti, vel tradat debitori, videtur remittere debitum. text. est. l. si chirographum. ff. de proba. tex. in l. inducitur. C. de solu. text. in l. labeo. ff. de pactis, vbi late vide gl. & doct.

92. Secundo modo reuocatur testamentum per secundum legitime factum. text. est in l. i. ff. de in iusto. rupto. tex. in l. cum in secundo. eo. tituli. tex. in l. i. si quis priore. ff. ad Trebellian. text. in l. si quis eum. §. fin. ff. de vulga. & pupil. tex. in §. posteriore. In l. i. quibus mo. testamen. infirmetur. text. in l. 22. tituli. part. 6. Quod extendit ut procedat & habeat locum etiam si haeres institutus in secundo testamento non adierit hereditatem, quia noluit, vel quia non potuit, vel quia decessit in vita testatoris: quia solum attenditur quod secundum testamentum valeat & sit perfectum & solenne, & ex eo possit hereditas adiri, licet ex aliquo casu non sit adita: text. est in dicto §. posteriore. cum verba sunt, posteriore quoque testamento quod iure perfectum est superius rumpitur: nec interest an extiterit aliquis haeres ex eo an non: hoc enim solum spectatur an aliquo casu existere poterit: & ibi gl. ordi. & comu. docto. quod singuli limita & intellige quando in primo testamento non reperitur clausula derogatoria secundi testamenti: scilicet tamen est si reperitur aliqua clausula derogatoria secundi vel vltioris testamenti: ut quia testator in primo testamento dixit, si postea aliud testamentum fecero nolo valere, vel similia verba: quia tunc secundum testamentum non valet, sed tantum primum: text. est capitalis & expressus in l. i. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. & ibi late & magistraliter Barto. & comu. docto. tex. in l. i. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. & ibi etiam comu. docto. tex. in l. 22. tituli. part. cuius ratio est, quia in dependentibus ab animo & voluntate vnius sola protestatio tollit actum sequentem & vires eius: text. est in l. qui in aliena. §. fina. ff. de acquir. hered. & ibi Barto. & comu. docto. tex. in l. at si quis. §. plerique. ff. de reli. & sumpt. fune. tex. cum materia. in l. i. Nellenius. ff. de neg. gest. tex. iuncta gloss. & comu. opin. in l. alimenta. C. eod. tituli. & in expresso istam rationem ponit Barto. in l. non solum. §. morte. ff. noui oper. nuncia. col. 4. numerus. Cuman. & alij docto. in dicta. l. i. si quis in princ. testamenti. ff. de lega. 3.

93. Quod tamen limita et intellige, praterquam si in secundo testamento continetur reuocatio prioris clausule derogatorie, ut quia testator dixit, valeat istud secundum testamentum non ob-

stantibus quibusvisque verbis derogatorijs positus in primo testamento: cuius ratio est, quia nemo potest legem sibi dicere a qua non liceat recedere: text. est in dicta. l. i. si quis in princ. testamenti. vbi nemo enim. ff. de leg. 3. & ibi glo. ordi. Bart. & comu. docto. tex. in l. diuis. §. licet. in dicta glo. ordi. & comu. opi. ff. de iure codicil.

94. Pulchrum tamen & necessarium dubium est an requiratur fieri expressa & specialis mentio prioris clausule derogatorie, an vero sufficiat generalis in quo resolutiue dico, quod si prima verba derogatoria fuerint simplicia & generalia, ut quia dixit testator, si aliud testamentum fecero nolo valere, tunc sufficit quod in secundo testamento ponatur reuocatio simplex & generalis, dicendo, hoc secundum testamentum volo valere & reuoco primum testamentum per me factum: si vero prima verba derogatoria fuerint specialia vel particularia, ut quia dixit si aliud testamentum fecero nolo valere nisi in eo sit scripta talis oratio vel talis clausula, tunc requiritur specialis reuocatio illius voluntatis, dicendo, hoc secundum testamentum volo valere et reuoco primum per me factum, non obstantibus quibusvisque verbis derogatorijs sibi positis, neque requiritur specificet et in diuiso specificare vel declarare illa verba argumeto: text. in dicta. l. i. si quis in primo testamento. vbi dicit quod sufficit specialis reuocatio prioris voluntatis, ergo non requiritur singularis, specifica, vel in diuisa: et in expresso ita tenet et declarat Barto. in d. l. i. si quis in princ. testamenti. ff. de lega. 3. col. 3. nu. 8. et ibi Cuman. et alij docto. Ange. de Peru. in l. si mihi et tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. et ibi Pau. de Cast. Alex. et Soci. no. et melius quam alibi colla. 3. vbi et vltima est clausula derogatoria. lalo. col. 4. vbi secunda principalis conclusio. Bal. et moder. in l. i. sancimus. C. de testamen. Quod extendit etiam si in primo testamento dicat testator quod non possit illud reuocare, etiam si in secundo testamento repenatur reuocatio prioris clausule derogatorie: ita Barto. et docto. vbi supra.

95. Item adde quod si in primo testamento sit appositum iuramentum, licet testator possit illud mutare vel reuocare per secundum, quia est contra bonos mores, quia auferret libertatem testandi, argumento tex. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obliga. A deo quod non esset permissus ex predicta ratione, argumento tex. in ca. non est obligatorium. de regn. iur. in 6. secundum Barto. in dicta. l. i. si quis in princ. testamenti. col. pen. et in l. i. si quis inquilinos. §. fina. de lega. 1. et in l. i. si fratres. §. idem responder. ff. pro socio. et secundum Petr. Cyn. & antiquos in l.

inal. C. de facto. eccle. licet contrarium teneat Ioan. And. in c. quod semel. de reg. in 6. & late in l. i. in c. cum contingat. de iure in. col. 25. idem in l. i. in dicta. l. si quis inquilinos. §. fina. ff. de lega. 1.

96. Tamen illud iuramentum habet vim clausule derogatorie, & non potest primum testamentum per secundum tolli nec reuocari, nisi expressa mentio de primo, illud reuocando ac si haberet clausulam derogatoriam: quia iuramentum appositum in aliquo actu contracto vel testamento, semper operatur ut valeat eo modo quo melius valere potest: text. est singuli. & vultus in l. cum pater. §. filius marit. ff. de lega. 2. de eundem Bald. in l. i. & alios doctores ibi: ergo in nostro casu operetur per dictam clausulam derogatoriam ut non aliter secundum testamentum valeat, nisi expresse primum sit reuocatum: & in terminis per illum textum sent. & con. tenet Barto. in dicta. l. i. si quis in primo. col. fin. nu. 15. docto. Segura, vbi valde commendat in repetitione. l. filius dum in ciuitate. ff. de verb. obli. col. 10. vbi ex hoc inferitur.

97. Tercio modo reuocatur primum testamentum perfectum per secundum testamentum minus perfectum cum quinq; testibus, in quo sunt instituti venientes ab intestato: text. est singuli. & vultus in l. hac consule. §. si quis autem. C. de testa. & ad hoc notat & commendat ibi gl. ordi. Bar. Alber. Cyn. Bald. & comu. docto. et est mirabilis & vniuersalis secundum Pau. & lal. & reputat singuli. & vultus Ang. de Peru. in l. i. si quis in potestate. ff. de libe. & posth. col. 3. & idem disponit hodie l. 22. vbi si dicat. part. 6. vnum tamen est quod isti venientes ab intestato instituti in secundo testamento, non succedent ex testamento, sed tantum ab intestato, & institutio eorum solum operabitur ut rumpatur & annulletur primum testamentum perfectum & legitime factum: & ita communiter tenent & declarant docto. ibi. Sed contrarium expresse disponit hodie predicta lex Partitio in qua succedant ex testamento.

98. Item adde quod isti venientes ab intestato vocati in secundo testamento debent esse proximo res in gradum non vero remotiores: ita Barto. in l. in duobus. §. si prius. in si. ff. de bono. possi. contra tabu. & tenet Paul. Alex. & Iacob. in dicto §. si quis autem. confirmatur ex glo. vnica & eundem concludit in l. non iustam. C. ad Treb. vbi dicit quod licet venientes ab intestato videantur succedere ex tacita mente defuncti, ut in l. con. fiuntur. de iure codicil. tamen debent esse proximiores & non alij remotiores: & ad hoc no-

tant & commendant comu. docto. ibi. & reputat mirabilem Bald.

99. Item adde quod predicta procedunt quando in primo testamento est institutus ex raneus: scilicet vero si elient instituti venientes ab intestato primi gradus, vel saltem vnius eorum, quia tunc per secundum testamentum perfectum coram quinq; testibus, in quo sunt instituti venientes ab intestato, non tollitur primum: ita glo. not. ordin. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posth. in glo. si quam ibi se ponitur comu. docto. & reputat singuli. Cuman. Alex. & lal. sed simili glo. est in §. eo ante solo. in l. i. qui. mo. testa. in l. i. pro quibus est tex. for. in dicto. §. si quis autem in verba. quem ibi notat & ponit Arretum. & lal. item etiam predicta procedunt etiam si venientes ab intestato vocati in secundo testamento sint instituti ex disparibus partibus: quia etiam isto casu rumpitur primum testamentum, & vocati et instituti in secundo testamento succedent ab intestato in equaliter ex voluntate defuncti: ita Alex. in dicto. §. si quis autem. col. pen. nu. 9. et ante eum Fulg. ibi.

Item adde quod in secundo testamento debent esse vocati et instituti omnes venientes ab intestato primi gradus: et non sufficit quod vnus tantum sit vocatus et institutus. ita Cuman. in dicta. l. si filius qui in potestate. et tenet Fulg. in l. i. Alex. et lalo. in dicto. §. si quis autem: licet Arretum teneat contrarium in dicta. l. si filius. col. 6. pro quo videtur predicta. l. Partitio.

100. Aduertendum tamen, quod predicta procedunt de iure comuni, tamen de iure regio tantum possunt intelligi habere locum in testamento in scriptis: attendita ista nostra. §. i. Tamen. Sed nullo modo possunt intelligi et praticari in testamento nuncupatorio: cum in eo de iure nostro regio semper requiratur tres testes cum tabellione vel quinq; sine eo, ut supra dictum et declaratum est, secundum testamentum necessarium debet istam solennitatem continere, et per consequens erit testamentum perfectum, cum non possint praeiudicari quin quinq; ibi interuenire et semper reuocabit primum: modo siue instituti consanguinei modo extranei nec obstat si dicatur tali casu in secundo testamento sufficiant tres sine tabellione, quando in eo sunt instituti venientes ab intestato: cum hoc casu ex numero testium possunt tolli et diminui duo testes: quia respondeo et teneo quod non sufficiunt nec possunt tolli et diminui predicti duo testes: quia text. in dicto. §. si quis autem. pro hoc magis requirit, quod in isto secundo testamento interueniant quinq; testes. Item est argumeto Ant. Go. in d. l. Tau. C. 4. do.

doctrina singularis Bar. & cōs in l. 2. de lega. 2. col. fin. ubi dicit quod lex diminuens solennitatem testamenti, non videtur diminvere solennitatem codicillorum: ergo nec videatur sublata in nostro casu: confirmatur ex nostra l. 3. Tauri. quae disponit q. in codicillis requiratur eadem solennitas quae requiritur in testamentis. Item confirmatur ex nostra l. 3. Tauri, quae habet q. in testamento inter liberos requiratur eadē solennitas quae requiritur inter extraneos.

201 Ex quib. singulariter inferitur, q. si quis nullo prius facto testamento fecit testamentum imperfectum coram quinque testibus in quo instituat venientes ab intestato proximiores, q. valebit talis voluntas & dispositio ita sing. tenet Socinus, dicens quod est nova & subtilis consideratio in l. si filius q. in potestate. ff. de libe. & post. l. h. col. si. & q. quod intellige & declara, quando sunt instituti in equaliter: quia alius nullius esset utilitatis & effectus, cum necessarii ipsi debent succedere ab intestato aequaliter in hereditate defuncti. Sed attende subtilius, q. illa sent. & con. non potest procedere: quia praedicti venientes ab intestato instituti in secundo testamento minus solenni coram quinque testibus, non veniunt nec succedunt ex testamento, sed tantum ab intestato: & tam operatur q. rumpit testamentum ipse aut prius factum in quo reperit institutus extraneus, ut supra dictum & declaratum est. Sed posset procedere & habere locum hodie si ita. l. pariter. supra allegata, qua disponit q. succedunt ex testamento, sed attento iure regio magis nouo ordinamento quo cauti sunt in testamento nuncupativo sufficiant tres testes cum tabellione, vel quinque sine eo, nullo modo nec casu potest habere locum, potest tamen verificari & habere locum in testamento in scriptis, per istam nostram l. 3. Tauri, qua cauetur quod semper in testamento in scriptis requiratur septem testes: nam illo casu si essent instituti venientes ab intestato primo gradus in equaliter coram quinque testibus tamen valeret inter eos. Sed adhuc illo casu ista sent. et cō. non procederet nec haberet locum: quia in testamento in scriptis etiam inter filios vel venientes ab intestato requiruntur septem testes per nostram l. 3. Tauri: unde nullo casu de iure cō. nec regio potest procedere nec habere locum nova op. Socini, q. bene nota: quia est valde subtile & alicubi non tactum. Secundo inferitur q. si reperitur duo testamentum diuersa ab uno eodēq. testatore facta, & non conflat de prioritate vel posterioritate licet de iure cōmuni nullum valeat neq. teneat: tamen si in uno sint instituti venientes ab intestato, illud praevalet & debet seruari iuxta Bar. in l. 2.

si. nō autē. ff. de bono. poss. secundum tab. argu. mento tex. in dicto. si. quis autem. ex quo inferitur, quod licet d. iure regio vterque heres admittatur ut suo loco diximus intelligatur si sunt extranei, si vero in uno sint instituti venientes ab intestato, illi admittuntur. Tercio inferitur q. si in primo testamento substituit pupillanter extraneum filio impuberi, & postea coram quinque testibus reuocet testamentum & instituat venientes ab intestato, quod tunc reuocatur illa substitutio pupillaris & succedunt venientes ab intestato ipsi pupillo: ita Barto. in dicto. si. quis autem. & ibi Paul. Alex. & Ias. idem Bar. in l. 2. ff. de in ius. rupto. Quarto infero quod si hodie testator instituat filium naturalem tantum, quod potest facere licet habeat patrem vel matrem ut in l. 10. infra illis. & postea in secundo testamento imperfecto coram quinque testibus instituat patrem vel matrem, vel alios successores ab intestato cum non haberet patrem vel matrem, quod tunc illud secundum testamentum minus solenne tollit primum, & succedunt venientes ab intestato, quod est nouum & singulare. ad l. 10. infra illis legibus.

202 Quarto modo potest quæri an testamentum legitime factum reuocetur per verbalem reuocationem & voluntatem contrariam testamenti: quia testator coram legitimo numero septem testibus, vel hodie quinque dixit quod volebat valere primum testamentum solenne, & eadem videtur quod non reuocetur, nec sufficiant illa verba reuocatoria testatoris, ex eo quod non continent institutionem aliquam: & sic non dicitur secundum testamentum solenne. Item eadem quia non reperitur heres cuius additione constituitur illa secunda dispositio & reuocatio, & in terminis ex his rationibus ita tenet sing. Barto. in l. si iure. ff. de lega. 2. col. 2. Aze. in l. heredes palam. si. si quid post. ff. de testam. Paul. de Cas. in l. hereditas. C. de his qui. ut indig. col. 1. n. 2. idem Paul. in l. sancimus. C. de testamen. & ibi Alexand. Iaso. & modernus Alex. in l. si ita scriptum. §. regula. ff. de libe. & post. l. h. col. 2. Baldan. in l. C. de sacrosan. eccles. pen. col. lo. de lmo. in. c. c. u. esset. de testam. col. 9. q. 7. Contrarium tamen tenet Bal. in dicta l. sancimus. C. de testamen. col. 1. mo. quod per talem verbalem reuocationem reuocetur primum testamentum perfectum testatoris: quia alias esset valde iniquum quod contra voluntatem expressam testatoris quis succedat in hereditate eius, & idē tenet lino. sibi contrarium in l. si ita scriptum. §. regula. ff. de libe. & post. l. h. Salice. vero relinquit indecisum & cogitandum

dum in dicta l. sancimus. 2. col.

Sed in hoc dubio articulo prima opinio est rector & magis communis, pro qua primo facit tex. in §. eo autem solo. l. illi. qui. mo. testam. infra ubi dicitur tex. quod eo solo quod testator noluit valere testamentum si non annullatur. Secundo facit tex. in l. nullius codicillis. §. veteranus. ff. de mi. test. Tercio facit tex. in l. heredes palam. §. si quid post. ff. de testa. ubi habetur q. solennitas q. requiritur in actu construendo, requiritur in destruendo. Quarto facit tex. in l. si. ff. de in ius. rupto. Quinto facit tex. in l. si. ff. de heres. ff. si tabula test. nulla exta. Sexto facit tex. in dicta l. sancimus. C. de testa. Vbi expressè disponitur q. per verbalem reuocationem testatoris ad min. coram tribus testibus facta & post lapsum decemium rumpitur primum testamentum, ergo si non labatur decemium post talem reuocationem, non sufficit sola & simplex reuocatio, etiam coram multis testibus, et ille tex. in sua principali decisione est sing. & vnicus secundum Paul. Ias. & modernos ibi. confirmat eadem ratio, quia dispositio utilis et perfecta non tollitur per sequentem inutilem & imperfectam, ex quo ius alteri quæritur non potest tolli: est in l. nec vitem. ff. ex quibus caus. maior. tex. in l. si iure. ff. de lega. 2. text. in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solutio. text. in l. si absens. in fine. C. si cert. petita. tex. in l. vir vxor. verlic. sed si promissor. ff. de donation. inter vir. et vxor. tex. in l. si sine inuacuatione. in fine. ff. de acquir. posse. sed ista secunda voluntas & dispositio testatoris non est valida neque perfecta, cum in eo non continetur heredis institutio: ergo per eam non reuocetur vel annullatur primum testamentum perfectum & solenne necet principaliter in hac ratione secundat communis opinio.

203 Quæ tamen communis opinio limitatur, nisi testator quando reuocante testamentum dixit, quod habebat heredem institutum indignum et de meritum: quia tunc reuocatio verbalis sufficit et heres institutus erit heres, sed aufertur ab eo hereditas et applicatur fisco. text. est nota. et ille est eius proprius casus in l. hereditas. C. de his qui. ut indig. mo. tali casu sufficiunt duo vel tres testes ita Barto. in l. si. ff. si quis aliquid test. prohi. Baldan. in l. nostram. C. de testamen. et est lex a. titulu. 6. part. licet illa requiratur quinque testes. Secundo limita nisi in reuocatione dicitur quod instituebat venientes ab intestato, vel quod volebat mori ab intestato, quia tunc reuocatur primum, etiam si coram quinque testibus tantum hoc dixit. argumento tex. in l. hac consultissimo. §. si quis au-

tem. C. de testamen. de quo text. supra late dictum est et argumento tex. in l. si quis ita heres instituitur, si legitimus de hered. instit. et ita tenet Barto. in l. militis. §. veteranus. de mili. testamen. et in dicta l. si iure. Tercio limita nisi post talem reuocationem transeat decemium, quia tunc tollitur et annullatur primum testamentum: tex. est sing. et vnicus in dicta l. sancimus. de quo supra proxime dictum est. Quarto limita nisi in foro conscientie, quia heres institutus in primo testamento non est securus in conscientia cum non habeat voluntatem testatoris: ita Baldan. in l. C. de sacro. eccles. penult. col. 1.

204 Aduertendum tamen quod licet ista opinio sit vera et communis de iure communi, tamen de iure regio non ita et subtiliter teneo, q. ista scilicet et simplex verbalis reuocatio testamenti tollat et annullat illud, etiam nulla facta institutio nec interueniente alia causa decemium & superioribus limitationibus: et hoc p. l. si. ff. de testam. §. or. ubi dicit et disponit q. si testator ordinauit suum testamentum coram legitimo numero testium valere, et tenet illud testamentum & omnia in eo contenta licet aliquis heres non sit institutus: ergo eadem ratione hodie valeat et teneat ista reuocatio coram legitimo numero testium, cum ad eius confirmationem non requiratur aliqua institutio heredis nec aditio hereditatis, et solennitas q. requiritur, vel sufficit in actu construendo, requiritur & sufficit etiam in actu destruendo: argumento tex. in l. heredes palam. §. si quid post. de testa. maxime q. illo casu aperte colligitur q. testator voluit mori ab intestato, et tacite videtur vocare venientes ab intestato, et eorum favore reuocare testamentum, argumento tex. in l. conscientia. ff. de iure codic. cum simili. nec obstat si dicas quod illa lex Regia procedat in voluntate defuncti dispositiua, puta in legatis, fideicommissis vel similibus: non tamen in voluntate reuocatoria, ut in nostro casu, quia certe in eo eadem ratione et a fortiori habet locum ut dixi et fundam.

205 Itē quæro si testator in epi. facere testamentum et aliqua disposuit, puta institutionem vel aliqua legata et dū circa aliqua versaretur ante quam ultimare completeret testamentum mortuus est, vel amisit sensum vel loquelam, an valeat et teneat in his quæ claram disposuit. In quo magis taliter et resolute dico q. nō, nisi vi tatur et annullatur in totum: text. est sing. in l. iure. in l. si quis testamentum. ff. de testa. cuius verba sunt, si is qui testamentum faceret primis heredibus nunc upatis prius secundos exprimeret.

Ant. Go. in l. Pau. C. 5. meret

meret obmutuisset, magis eorum testamē-
tum fieri e quā fecissent: quā si heredes
ex eo testa mento obforerent. Labo tamē hoc
veritatis exillimatur, si consiliet voluisse plures
heredes inuocare, quā ad hoc notat & com-
mendat glo. or. Bar. Alb. Bal. Ino. Aret. & com-
mu. doct. & reputat in Pau. de Ca. notat etiā
& commendat Pe. Cin. Alb. Bar. Bal. Sal. & com-
mu. doct. in l. inuenimus. C. de testa. probat etiā
tex. in l. ex ea scriptura. ff. eodem in. in. l. Lu-
cius. ff. de mili. testa. text. formalis & expressus
in l. furiosus. veru. C. qui testa. fac. poss. & idē
disponit lex. 2. titu. 1. 6. par. quod intellige quā-
do expressē constaret qd testator volebat alia
disponere, addere, vel detrahere: quia tunc est
imperfectum ratione voluntatis & ideo non
valet, sed in totum vitatur: secus tamen est in
dubio, quando de hoc non constaret: quia te-
stamentum valeret & censeretur perfectum &
consummatur: ita formaliter pbat ibi tex. dum
dicit: Labeo tamen hoc verum esse exillimatur si
constaret voluisse plures heredes pronūciare:
& ibi tenet & declarat Paul. & Ino. & Aret.
ex quo elicitur talis conclusio secundū eos, qd
in dubio actus testamenti censetur esse perfe-
ctus & consummatus, nec obstat tex. in l. pen.
C. de institu. & subst. vbi habetur quod si testa-
tor dixit qd instituebat heredes secundū con-
ditiones infra scriptas, & postea mortuus est
antequam aliqua apponeret, qd valet testamen-
tum: quia respondeo quod ibi testator comple-
uit & absoluit totum testamentum, & visus est
pocuisse prioris voluntatis: sed in nostro ca-
su testator non perfecit, nec consummavit testa-
mentum, sed morte est praeventus antequam
absolueret vel consummaret: unde licet nihil di-
xit nec protestatus est, in dubio testamentum
vitatur, ita tenet & declarat glo. or. in dicta. l.
pen. C. de institu. & subst. in glo. 1. in 2. solu-
tione. & ibi Bar. Pau. Alexan. & Iaso. & Philip.
De iur. glo. etiam ordi. in l. quoties. §. tantū-
dem. ff. de hered. insti. in glo. 1. in fin. & ibi co-
muniter doct. facit etiam text. in l. 2. eodem
tit. vbi habetur quod si testator dixit quod in-
stituebat heredes in partibus infra declarandis,
& postea non fecit nec declarauit, sed habuit
testamentū pro perfecto & absoluto, valet &
tenet nec praedictis obstat etiam text. sing. &
subi. in l. 1. ff. de mili. testa. vbi habetur quod si
miles cepit facere testamentum & non perfe-
cit valet & tenet: quia respondeo quod ibi de-
stinaverat & intendebat testari de iure comu-
ni, et morte praeventus est, & tamen perfecit
& compleuit testamentum saltem de iure spe-

ciali et iure militari eorum duobus testibus &
ideo valet et tenet: quia respectu illius iuris &
solemnitatis bene est perfectum, & in extrinseco
ita tenet & declarat ibi Dingu. Bart. Bal. & com-
mu. doct. idem Bar. in l. 1. ff. de iure codicill. col.
ex quo tex. cum comu. sententia. Nota et colli-
ge quod quando quis fecit actum qui non po-
test valere de iure communis, sed tantum de iure
speciali, videtur velle uti suo privilegio, ut va-
leat & teneat de illo iure spali & privilegiato.
106 Et instantū est vera praedicta sententia & co-
clusio, quae habet quod testamentum imperfe-
ctum ratione voluntatis non consummatur: est
nullum, et in iam dispositus non valet, ut pro-
cedat et habeat locum etiam si praecessit insti-
tutio vel legatum ad pias causas: ita sing. Paul.
de Caltra in dicta. l. 1. ff. de iure codicill. 4. q. 1.
testamen. 2. col. vers. & eadem ratione. et dicit
perpetuo esse menti tenendum, et idem tenet
ibi Aret. in fin. col. in fin. Bald. in l. 1. C. de sacro.
eccl. 2. lectura. antepen. col. 6. q. 1. Ioan. de Imol.
in e. 2. de testamen. 4. col. nume. 21. et ibi Anch.
3. col. nu. 10. Barba. in e. relatum. el. neod. tit. 20.
col. nume. 25. Oldrad. in con. suis. cōsi. 19. Licet
contrarium velit Bart. in l. in testamento. ff. de
fideicom. lib. Abba. in e. 1. de iure ab in
testato. 2. col. nu. 2. Secundū et principaliter ex-
tende ut procedat et habeat locum etiam in te-
stamento inter liberos, et hoc est valde vtile in
casu quo sunt instituti nequaliter, vel vni co-
rū est facta melioratio tertij et quinti vel par-
tis eius: ista est glo. singu. in iure. in l. 1. ff. C. fami-
here. nec in verbo, nec in scripto. quam ibi ad
hoc notat et commendat Bar. Bal. Pau. Sal. et co-
mu. doct. idem etiā voluit gl. in dicta. l. 1. ff. qui
testamentum. ff. de testa. in glo. fin. et ibi tenet
Bart. Pau. Ino. et Aret. tenet etiam Bar. Bal. et
commu. doct. in l. hac consultissima. §. ex imper-
fecto. C. de testa. Ang. de Aret. §. eo autem so-
lo. In l. i. quibus modis testa. in l. Ab. in con.
107. 2. volumi. Rodericus Sua. in repetitione le-
gis. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa-
to. 89. 3. col. vers. 4. quare neque obstat text.
cum materia in dicta. l. hac consultissima. §. ex
imperfecto. cum Authentica sequenti. et in l. 1. ff.
na. C. fami. here. vbi habetur quod valet testa-
mentum imperfectum inter liberos: quia debet
intelligi quando erat imperfectum ratione so-
lemnitatis: fecis vero quando esset imperfectum
ratione voluntatis: ut in nostro casu: quia tunc
non valet etiam inter liberos: et in expresso ita
respondent glo. ordinaria et commun. do-
cto. vbi supra. Tercio extende ut procedat et ha-
beat locū etiam si in tali testamento esset posi-

ta clausula codicillaris: quia similiter non valebit
testamentum nec censetur esse facta repetitio ab in-
testato: ita probat tex. notabilis in l. ex ea scri-
ptura. ff. de test. & ibi Ioan. de Imo. & alij doct.
tex. in l. fideicom. §. quoties. ff. de legat. 3. q. in
ranta tenet Bar. 1. 1. ff. de iure codicill. 4. q. 1. Pau.
de Caltra in l. 1. ff. qui testa. ff. de testa. fin. col.
& facit bonus tex. in l. Lucius. ff. de mili. testa.
nec obstat tex. in l. 1. ff. de illud quoque. C. de
codicill. vbi habetur qd omnia contenta in testamē-
to nullo & imperfecto valent & censerentur repe-
ta ab intestato posita clausula codicillaris: quia
debet intelligi quando testamentum est nullum et
imperfectum ratione solemnitatis, non vero ratione
voluntatis, ut in nostro casu ita tenet & respō-
det Bar. in dicta. l. 1. ff. de iure codicill. 4. q. 1. &
practici doctores vbi supra, ex quibus datur
necessaria declaratio ad l. 1. titu. 1. lib. 5. ordi. vbi
disponitur, qd licet testamentum non valeat, eo
feruatur legata & omnia in eo contenta ut de-
beantur ab intestato: quia debet intelligi quā-
do testamentum deficit ratione solemnitatis, non
vero ratione voluntatis.

107 Itē quæro si testator fecit testamentū nūcu-
patium in scriptura publica coram tabellio-
ne & legitimo numero testium & debita solem-
nitate & cōpleuit vltimatē totum testamentū,
tū testator deceſſit & mortuus est, antequam
ei legeretur corā testibus, an valeat & teneat &
probet voluntatē defuncti: breuiter e-
respon-
dēt dīco quod non. text. est singul. & vnicus
in iure, in l. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg.
3. quem ad hoc notat & commendat glo. or. Bar.
Bal. & commu. doct. antiqui & reputat sing. &
vnicu. Alb. reputat etiā singu. Bal. in l. 1. ff. C.
de sen. expe. rec. & per illū text. ita tenet Bart.
in l. 1. ff. qui testa. ff. de testa. 2. col. ver. qd
si testator, et ibi Pau. de Cal. & alij doct. idem
Pau. de Cal. in l. hac consultissima. §. at cum hu-
mana. C. qui testa. fa. po. 2. col. ibi facit tex. cui
ratio potissima est secundū doct. vbi supra quia
si instrumentū vel scriptura non legatur, potest
aliud continere quā testator dixit. pro qua
sententia & con. confidero sing. l. par. res. in fi-
tū. 18. par. 1. Ino. qd magis est in dubio nō p-
sumitur lectū nisi probeat, ita Bar. Bal. & alij do-
cto. in §. quoties. qd intellige nisi tabellio vel
notarius hoc dixisset, vel nisi in fine instrumē-
ti vel scripturae reperiantur illa verba quae solent
apponi a tabellionibus. §. quod factum & abso-
lutum fuit. &c. Quia tunc praesumitur & apro-
batur esse lectum coram testatore & testibus,
& per consequens valet & tenet, ita singu. Bal.
in Authen. quod sine. C. de testa. 2. col. & idem

est in alijs quibuscunque instrumentis super
contractibus: ita probat tex. no. in l. contractus.
C. de fide instr. ibi & postremo partibus abso-
luti sunt, quem ad hoc notat & commendat
ibi Bal. 2. col. Angel. & commun. doct. pro-
bat etiam tex. qui non allegatur in l. 1. C. plus
uale. quod agi. et ibi doct. tenet etiam Bal. in
l. item queritur. §. siua. ff. locati. 3. col. pro qua
sen. et con. confidero. l. 34. in fin. titu. 13. part. et
ita praestatur.

108 Quod in intellige in testamento inter extra-
neos, fecis vero inter liberos vel ad pias causas:
quia valet licet non legatur ita Bar. in d. l. 1. ff. in
qui testamentum. ff. de testamē. 2. col. idē Barto.
in dicto. §. quoties. Iaso. in l. hac consultissima.
§. ex imperfecto. C. de testamen. 2. colu. nu-
me. 3. Ioan. de Imol. in e. 2. de testamen. §. colu.
Roma. in Auth. similiter. C. ad l. talu. §. specia-
litate vltimarum voluntatum. ego tamen sal-
ua eorum pace, teneo contrarium, imo quod
tale testamentum non valeat etiam inter libe-
ros vel ad pias causas: quia attempta superiori
ratione defecit potius ex defectu voluntatis,
quā solemnitate: unde in hoc articulo resolu-
tū ego dicerem sic, quod si testamentum de-
bet probari per solam scripturā absque publi-
catione testium: quia est factum manu publici
tabellionis, tunc procedat & sit vera superior
opin. et con. scilicet quod nullo modo valeat
neque probet, nedum inter extraneos, sed et-
iam inter liberos vel ad pias causas: quia illo
casu propriē militat ratio superior: si vero fiat
in scriptura publica vel probata et fiat publi-
catio: quia testes veniunt et disponunt de volū-
tate et tenore testamenti et voluntate defun-
cti, tunc valeat et teneat tū in extraneos quā
inter liberos et ad pias causas, quia cessat ratio
superior, et non deficit testamentum ex defe-
ctu voluntatis neque solemnitatis, & hoc te-
neo pro firmo & sequo.

109 Itē quæro si quis interroget testatorem corā
testibus rogatis an eum vel alium per eum no-
minatum instituat: et testator expressē dixit
quod sic, an valeat et teneat institutio: breuiter
et resolutiue dico quod valet, et talis heres
censetur recte institutus, et consequetur heredita-
tem defuncti: quā sen. et con. Primo probat
tex. in l. 1. §. si quis ita interroget. ff. de verbo.
obligat. in l. 1. ff. de sen. §. qui interrogatus.
ff. de interroga. actio. tex. in §. praeterea. nulli-
de iuri. stipu. tex. in §. quoties. eodem tit. Se-
cundo, tex. in l. Pamphilo. §. propositum. ff. de
leg. 3. ibi etiam ipso testatore interrogato an
ea dixisset. Tercio, tex. in l. nemo dubitat. ff. de
here.

huc est praesuppositum
etiam testator dixisset
verba, de quibus memora-
uitur.

quia a situr vel dispositio quæ potest fieri nutu vel signis potest etiam fieri ab eo qui potest perfectè & articulato loqui, & non amittit loquelam casu vel morbo: text. est in l. si stipuler. §. si. ff. de verbo. obligat. text. in l. in quibuscun que. ff. de actio. & oblig. text. in l. obligamur. vers. si. ff. de eo. titu. text. in l. in venditionibus. ff. de contra. emptio. & utrobique commu. doct. Advertendum tamen quod videtur quod superior conclusio & itra quæ habent quod solo nutu & signis possunt relinqui legata & fideicommissa corrigantur hodie per nostram. l. 3. Tauri, in quantum dicit quod in codicillis interveniat eadem solennitas quæ requiritur in testamentis, sed illud non potest fieri nutu: ergo nec codicillus, legatum, vel fideicommissum sed teneo contrarium, imò quod non corrigantur, quia ista nostra lex Tauri tantum loquitur & procedit in solennitate testium, & solum in hoc est æquiparatio: non vero in modo relinquendi per testatorem: quia potest relinqueret verbo, vel scriptura, vel nutu, vel signis, sicut de iure cõ. 114 Item pro cõplemẽto huius articuli põt subtiliter dubitari si testator instituit heredem solo nutu vel signis, an convertatur in fideicommissum? & videtur quod sic, quia institutio directæ universalis contenta in codicillis convertitur in fideicommissum: text. est in l. Scruola. ff. ad Trebellian. & ibi cõmu. docto. in l. verbis civilibus. ff. de vulga. & pupil. Sed teneo contrarium: quia illa lex Scruola loquitur quando verbis directis expressis testator instituit heredem & tantum deficit solennitas testium: secus vero quia deficit alia forma & solennitas testamenti, quia instituit heredem nutu vel signis, quia tunc non valet nec convertitur in fideicommissum. quod iterum intellige quando verbis directis est facta institutio: secus vero si verbis communibus: quia interrogatur testator an velit relinqueret sua bona Titio, & nutu vel signis consentiat, tunc valet & convertitur in fideicommissum universale ab intestato: argumẽto text. in l. quoties. C. fami. her. & in expresso ita tenet sing. Bal. in dict. l. & in epistola. C. de fideicom. 2. col. nu. 4. Iaso. vbi valde commendat. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. obligat. 3. col. 115 Item quæro si testator in testamẽto in institutione vel legato dixit & posuit verba dubia quæ possunt intelligi dispositiva & deliberatè prolata vel non an valeat & teneat talis dispositio? & breviter & resolutivè in hoc dubio & subtili articulo dico, quod si verba sunt totaliter de futuro, quia dixit se institutum vel debere instituire Titium heredem, non valet talis

dispositio, nec dicitur perfecta nec deliberata: sed quidam animi motus cuius effectus aufertur in futurum. text. est formalis & expressus qui sic debet intelligi in l. si. ff. de testa. cuius verba sunt, eius bona qui se imperatorem futurum habere redem iactauerit, a fisco occupari non possunt. & ad hoc noceat & cõmendat ibi Bar. Bal. Imo. & cõm. docto. quod intellige & extẽde etiã in persona privilegiata, vel favorabili, vel in pia causa: quia est defectus voluntatis & non solennitatis. 116 Si verò verba sunt dubia quæ possunt trahi ad sensum perfectum & deliberatum de presenti, vel ad sensum non perfectum & deliberatum de futuro: quia testator dixit, volo instituere Titium, vel similia verba: quia possunt intelligi quod de presenti deliberatè instituit, vel possunt intelligi quod vult instituire alio tempore in futurum, tunc distinguo. nã si talia verba dubia proferat verbis vocatis & rogatis testibus in sufficienti numero, intelligit & presumit velle testari & disponere de presenti & deliberatè: si verò talia verba proferat non vocatis vel rogatis testibus, tunc talis dispositio non valet: quia non est perfecta nec deliberata de presenti, sed tamen cõsetur esse quidam animi motus faciendi vel instituti in futurum. text. est singu. & expressus qui sic debet intelligi, in l. diuus Traian. ff. de mili. testa. & ibi cõmu. docto. quod etiam intellige et extẽde, modo persona sit privilegiata, vel favorabilis, vel pia: modo non, ut probat ibi text. qui loquitur in milite: & ad hoc illi text. notat & cõmendat Socinus in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. obligat. 1. col. & refert ita dixisse & cõsultasse in magna causa sibi cõmissa quod reputat benefignum & notandum quia multoties posset contingere sed advertendum quia ista sen. & distinctio non videtur posse verificari nec procedere cum in testamẽto testes debent esse rogati, ut in l. hac cõsultissima. C. de testa. cum sim. Ergo semper dicemus quod talia verba dubia perfectam dispositionem inducant. Si verò testes non sunt rogati, etiam si verba non sunt dubia, sed certa et clara, actus testamenti est nullus momenti, et sic superior doctrina et distinctio non videtur posse verificari: sed insinendo dic quod potest procedere & verificari in testamento et dispositione ad pias causas, vel in casibus in quibus non requiruntur testes rogati, ut in c. cum esses. et in c. latum. de testa. cum similibus: item potest procedere et verificari hodie in nostro regno: quia in qualibet persona et causa non requiruntur testes rogati attenda ista. l. 3. Tauri. et dixi et cõ. elisi supra quod est novum et necessarium: quod tamen singulariter limito et intelligo: præterquam

si talia verba proferantur à testatore in discrimine vite constituto: quia tunc semper disponunt etiam si ea non dixit coram testibus rogatis: ita tenet solus Faber in §. planè. In l. de mili. testa. 1. col. in medio, et sequitur ibi Ang. col. 2. ex quibus noviter intelligo text. in l. quoniam indignum. C. de testa. vbi disponitur quod non interest utrum testator dicat instituo, heredem facio, volo, mando, cupio, vel erit, vel similia verba: sed quocumque verbo usus sit, etiã valde dubio, valet testamentum & institutio: quia respondeo, licet nemo tangat quod debet intelligi modo prædicto. §. quoniam vocatis & rogatis testibus testator dixit, etiam si simus in casu quo non requirantur de iure rogati.

117 Item ex prædictis inferitur quod cum in legatis & fideicommissis particularibus vel universalibus non requiratur testes rogati, ut in l. si. vers. si. C. de codic. ibi. vel rogati vel qui fortuiti venerint, & in l. 1. tit. 12. 6. par. quod si testator in legato vel fideicommissio posuit talia verba taliter quod non cõset de sua expressa et deliberata dispositione & voluntate, habebit locum prædicta distinctio: quia si vocatis & rogatis testibus dixit, presumit legare & relinque cum deliberatione, & dispositio erit valida & perfecta, si verò dixit non vocatis nec rogatis testibus, non valet. & in expilso ista sen. et cõ. probat text. sing. & vnicus in iure, in l. Paphilo. §. propositum. ff. de lega. 3. ibi accersitis amicis & c. et illi text. ad hoc notat & cõmendat Barr. Bal. Pau. Imo. et alij doct. in l. si. ff. de testa. & illi text. reputat sing. et vnicus Ang. in l. servus electionis. ff. de lega. et ibi Alexan. 2. col. & norat & cõmendat Pau. Imo. Arret. et cõm. alij doc. Paul. de Cagno. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. et fide ca. 1. col. et ibi Iaso. 3. col. nu. 13. Bart. in l. gerit. ff. de acq. hare. 4. col. nu. 13. quod etiam limito et intelligo, præterquam si talia verba proferat in discrimine vite constituto, quia tunc semper disponunt, etiã si non dixit neque proferat coram testibus rogatis, ut 3. proximè dixi & probavi. Item etiã limito et intelligo præterquam si testator prædicta verba dixit & protulit cum iuramento: quia tunc disponent. argumẽto text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de delega. 2. quæ reputat singu. & vnicum Bal. ibi.

118 Item inferitur quod si pater coram sufficienti numero testium dixit, quod volebat talem filium suum meliorare, non erit melioratus, nisi si vocatis & rogatis testibus dixit: vel nisi concurrat aliqua alia conjectura per quã videatur patrem deliberatè dixisse, cum talia verba dubia aliter non disponant ut supra dixi & probavi. Item inferitur quod idem erit in contractu qui pau-

det de voluntate proferentis, unde si quis dicat quod vult dare vel donare Titio talem rem vel pecuniam: non tenetur nec erit obligatus dare: quia non cõsetur perfecta, deliberata, nec dispositiva donatio, nisi dixit vocatis & rogatis testibus: et ita reperio quod tenet Petrus et Cin. in l. in vendentis. C. de cõtra. emptio. quod etiam procedit de iure regio state. l. 3. tit. 8. lib. 2. ordi. quia illa requirit voluntatè obligatis quæ in nostro casu non præsumitur nisi fiat coram testibus vocatis & rogatis: nam licet in contractibus non requirantur testes rogati, ut in l. ad fidem. ff. de testibus. et ibi docto. et tenet gloss. ord. Alber. Bal. Pau. Salic. & communis opi. in Authent. rogati. C. de testibus. nisi in casibus specialibus ubi notatur: tamen illud est verum & procedit quando promittens, donans vel contrahens deliberatè se obligat: secus verò si proferat verba dubia de quibus supra: quia non censetur se obligare nisi vocatis et rogatis testibus hoc dixisset.

119 Item inferitur quod si quis habet facultatem eligendi inter res vel personas à lege vel ab homine, simpliciter dicat, volo eligere talem rem vel personam, per hoc non erit facta electio nisi concurrat aliqua præsumptio, de quibus supra. et in terminis ita tenet gloss. ordi. in l. servus electione. ff. de legatis. in gloss. 2. et ibi Barto. Bal. Pau. et cõm. docto. quod est notabile ad omnes leges permittentes electionem in rebus et personis. Item inferitur quod si heres ex testamento vel ab intestato dixit coram testibus volo esse heres, vel volo adire, non per hoc censetur adita hereditas nisi concurrat aliqua præsumptio vel conjectura de supra dictis, per quã deliberatè videatur adire: ita Bar. in l. gerit. ff. de acqui. her. 4. col. nu. 13. et eodem modo si protulit verba negatiua, dicendo non sum heres, vel nolo adire: non censetur repudiare nisi concurrat aliqua præsumptio de supra dictis: ita Bart. in l. si quis suus. ff. de iure delibe. et ibi Paul. et alij docto. et ita debet intelligi gloss. ordi. in l. quæ patres. C. unde libe. de quo melius quam per alium, per Ias. ibi. n. col. nu. 4. et Phil. Deci. 4. col. quod limito et intelligo quando actus dependet à voluntate vnius in contractu vel ultima voluntate: secus verò si à voluntate duorum, ut in contractu emptionis, locationis, societatis, vel similibus: quia tunc talia verba dubia disponunt et obligant: gloss. est nota. et ordi. in l. in vendentis. C. de cõtra. emptio. in gloss. magna. prope finem & ibi cõmu. docto.

120 Item quæro si testamentum est factum cum minus solenni voluntate, quia deficit aliquis testis

stis vel alia solennitas de quibus in ista. l. & supra dictum est, an hæres institutus possit cum bona conscientia retinere hereditatem in qua est institutus: & reso. dico. q. videtur q. hæres sit securus in conscientia: dum tamen testamentum habeat duos testes, per doctrinam & consensum Innoc. in cap. q. sicut. de electione. ubi dicit q. electio facta solennitate iuris naturalis vel gentium scilicet duorum testium, licet sit nulla de iure positivo, & valet & tenet in foro conscientie. Idem Innoc. in ca. si celebrata. de cleri. excommu. in 2. columna. quam sequitur & commendat Abb. in. c. quia plerique. de immu. eccle. fina. columna. & q. idem Abbas. in ca. 1. de integ. res. fina. columna. & q. Ancha. in regu. beneficium. de regu. iur. in. 6. 4. columna. 6. q. idem Ancha. in regu. possessor. eod. titu. 9. & 12. columna. ubi dicit se consuluisset quatuor peritissimos magistros in sacra Theologia, & consenserunt in hac sententia. Ioan. de Imol. in. l. nemo potest. de lega. 1. 3. col. & ibi Alex. 6. col. & Iaso. notabiliter melius quā alij. 26. col. nu. 2. idem Iaso. in. l. si post diuisionem. C. de iuris & fac. igno. penul. col. idem Iaso. in. §. sed iste quidem. Insti. de actio. pe. col. Feli. in. c. 1. de consli. 10. col. nu. 39. Syluester in sua summa, in verbo testamentum. 1. parte. 4. q. & in verbo alienatio. §. 12. & in verbo legatū. 4. par. §. 10. & in verbo hereditas. 3. par. §. 7. Adrianus Papa in quolibetis suis, quolibet. 6. arti. 1. conclus. 2. in secundo corollario. Confirmatur, quia leges humanæ positivæ fundant se in excludenda & cuitanda falsitate. ut in. l. fin. C. de fideicō. & in. l. iubemus. C. de testa. cum simi. ergo cessante dolo & fraude, si constat hæredi scripto devolūtate defuncti, licet retinebit. confirmatur etiam ex tex. in. l. si. ff. de rebus eorū. ubi ex testamento minus solenni probatur voluntas defuncti. probat etiā tex. in lege. 2. C. de fideicom.

Ex quo inferitur, quod si hæres non confecit inventarium, non tenetur in foro conscientie ultra vires hereditarias: quia lex positiva præsumit hæredem subtraxisse, ut in Authent. de hæredi. & fal. §. sancimus igitur. colla. 1. ibi & non per ea quæ forte surripiunt: quem text. ad hoc no. & com. Bartol. in. l. in ratione. §. quod vulgo. ad. l. fal. 3. colum. Bald. in. l. fin. C. de iure deli. 2. colum. 6. quæstio. idem Bald. in. l. filium quem habentem. C. de fac. her. penult. colū. idem Bartol. in. l. 1. C. de facto. eccle. 9. colum. nu. 45. Abb. in cap. 1. de solu. idem Abb. in. c. tua nos. de vsuris. Hosti. in summa. de testa. §. pe. versic. Sed quod si bona Ioan. An. in. c. quinquam. de

usu. libr. 6. Bar. in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. idem Bar. in rubri. eod. titu. & ibi Alex. & Iaso. Ana. in cap. in literis. de rap. Abb. in. ca. Rainaldus. de testa. 3. columna. num. 14. Ana. in regu. possessor. de regu. iur. in. 6. Itē inferitur q. si quis est confessus spe futurae numerationis, & non sit opposita exceptio infra biennium, est securus in conscientia si nihil recipit ita Inno. in cap. quia plerique. de immu. eccle. & ibi Abbas. & alij doct. item inferitur idem esse in condemnato per iudicem iniuste, ut non teneatur solvere in conscientia ita ibi Innoc. Abb. & com. alij doct. Dicunt tamen & tenent doct. ubi supra quod successores ab intestato licet possunt petere hereditatem ab ipso hærede instituto, & securi erunt in conscientia cum petant auctoritate legis: & idem est a fortiori, si possident dicta bona: quia non tenentur restituere hæredi instituto in minus solenni voluntate: ita Bal. in. l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. igno. fina. colum. & ibi Paul. Iaso. & alij doct. & similiter si hæres institutus in minus solenni voluntate petat dicta bona à successoribus ab intestato: iuste possunt se defendere cum bona conscientia auctoritate legis. Sed contrariam sententiam, imo q. talis hæres institutus in minus solenni testamento non sit securus in conscientia, sed teneatur restituere successoribus ab intestato, aperte vult. S. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. ubi dicit & ponit pro solida doctrina quod leges humanæ positivæ conditæ ab eo qui habet potestatem ex iusta & rationabili causa super rebus temporalibus & super certo disponendo, ligant & obligant subditos etiam in foro conscientie: idem tenet Henricus. Quod libeto. 8. q. 22. tenet etiam Bal. Pau. Alexand. & Iaso. in. l. penul. §. illo. C. de nece. ser. hærede in situ. idem Bal. in Authen. ing. res. C. de iur. eccle. 6. col. idem Bal. in. l. cum quis. C. de iuris & fac. igno. 6. colū. num. 14. idem Bal. in. c. in omnine negotio. de testi. Abb. in procmio Deere. in parte, rex pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in. c. 1. de consli. 6. colū. & ibi Feli. 13. col. nu. 44. Paul. de Cast. in rubri. de acqui. heredi. in fine. & ibi Fran. de Areti. & Iaso. Ancharra in regu. possessor. de regu. iur. 7. col. Andre. de Iser. in. c. 1. de pace iura. finali. col. Floria. in. l. ex parte. §. seruo. ff. fami. her. Iaso. in. §. sed iste quidem. In sit. de actio. 2. col. nu. 12. pro quibus est gl. sin. gu. & vnica. in. c. quæ in ecclesiis. de consli. in glo. 7. quā ibi ad hoc reputat singularem & vnicam Bal. 1. col. confirmatur quia lex iuste facta, auctoritate diuina videtur edita per suos ministros. ut in. c. quo iure. 8. distin. & in. c. finali. in fine

in fine. 16. q. 3. & proverbiorū. 8. Per merces regnant, & legum conditores iusta decernunt. & in epistola, inter claras. C. de summa trinit. et fide catho. et in. c. imperatores. 9. distin. & auctoritate Petri, estote subditi principibus vestris tanquā præcellentibus. & habetur in. c. si lite. de maio. & obe. & in. c. magnū quidem. 11. q. 1. et leges iustæ deriuantur à lege diuina: ut sapientia. n. et secundum Augustinum de libero arbitrio: ergo si per leges annullatur testamentum minus solenne et applicatur hereditas successoribus ab intestato, necessario sequitur q. obligant hæredem institutum eis restituere: et istam sen. et con. tenet Raine. in repeti. l. omnes populi. ff. de iusti. et iure. 14. col. nu. 25. quæ repetitio est in lectura Albe. idem tenet Io. Cal. de in. disputatione quæ incipit, Bononiensi statuto, quæ refert Anch. in regu. possessor. de regu. iur. 8. col. & tenet Bald. in disputatione sua incipienti, statuto cauetur q. fenerator: & illa opinio videtur mihi vera et tenenda, scilicet q. hæres institutus in minus solenni testamento, non possit retinere hereditatem cum bona conscientia, sed teneatur eam restituere successoribus ab intestato. et primo pro hac sen. et con. facit prædicta sententia sancti Thomæ supra allegata et confirmata. 1. 2. q. 96. art. 4. dicentis, q. leges humanæ positivæ ligant et obligant in conscientia. 2. facit concludens ratio, nam licet facultas testandi sit de iure naturalis vel gentium, ut supra dixi et conclusi, tamē respectu forme est de iure positio, et potest lex humana positio ad dē, detrahē, distinguē, et adiunāre. ita Innoc. in ca. quæ in ecclesiis. de consli. idem in ca. fin. de consuetu. et ibi Abb. et com. doct. et tenet Bartol. in. l. omnes populi. de iusti. et iur. 8. colum. unde licet de iure diuino naturali vel gentium sufficiant duo testes in quolibet actu et nego. ut in Euangelio probatur, tamen ex causa propter publicam vtilitatem potest lex humana positio in testamentis et alijs casibus inducere maiorem solennitatem: ergo hæres institutus coram duobus testibus non est tutus in conscientia, sed tenetur restituere, quia solennitas in qua potest se fundare est alterata et mutata per. l. positio: ergo ei est standum per supra dicta, et huic fundamento non potest responderi. 3. facit, quia princeps vel rex potest per legem priuare subditos rebus suis, ergo a fortiori disponere, q. non queratur nisi certo modo, ut in. l. Antiochenis. de pri. cre. ergo in nostro casu poterit impedire acquisitionem hereditatis non seruata solennitate legis. Quod facit, quia si præcedens opin. esset ve-

ra sequeretur q. successores ab intestato non possent retinere sed tenerentur dare et restituere hæredi instituto: quia si in conscientia debet vigere solennitas iuris gentium, ergo alij non possunt habere eam bona conscientia et impliciter contradictionē. Quinto facit, quia lex positio ipso iure et omnino annullat testa. non seruata forma et solennitate ab ea requisita: text. est in. l. hac consultissima in fi. C. de testa. text. in. §. per nuncupationem, eiusdem. l. text. in. §. eo autem solo. Insti. qui. mod. testa. in fir. tex. in. l. si vnus. C. de testa. sed quando omnino deficit titulus vel habetur pro non titulo, semper tenetur possessor restituere: ista est theoria Innoc. com. approbata in cap. quia plerique. de immu. eccle. sed non potuit lex clarius et expressius annullare quā hoc casu, ergo. & c. et hoc forte voluit nostra lex. 3. Tauri, dū dicit en iuryo ni fuera del. 6. facit, quia ex mente doctorū contrariam partem tenentium sola possessio vel detentatio est illa, quæ videtur patrocinari hæredi instituto: sed certē deficiente titul. possessio est iniusta et nihil prodest, cū sciat ad aliū pertinere de iure, ut in. l. fin. C. unde vi. ergo & c. ex quibus etiam infero, q. licet successoribus ab intestato constet de voluntate testatoris, non tamen coram legitimo numero testium, quod sunt tuti in conscientia, et possunt retinere hereditatem, et non tenentur restituere, licet contrarium voluerit Abb. in dict. c. quia plerique. fin. col. et quæ. similiter etiā infero q. licet hæredi instituto constet de voluntate testatoris, sed coram minori solennitate, non erit securus in conscientia neque poterit retinere hereditatem p. supra dicta. neque obliat fundamēta contraria, quia primò non obliat illud dictum Innoc. in cap. q. sicut. de electione. loquitur et procedit quādo non vertitur præiudicium vel interesse pecuniarium tertio: secus vero alijs vel in nostro casu in quo vertitur præiudicium hereditatis delato per legem quæ debetur successoribus ab intestato. 2. non obliat illud capitale fundamentum, quod quādo lex civilis se fundat super aliqua presumptione non obligat in conscientia si veritas est in contrarium: quia respon. quod debet intelligi quādo lex ipsa se fundat in presumptione vel suspitione in casu dubio & incerto: quia causa motiua sit incertitudo, unde illa cessante non tenetur quis in conscientia: sed in nostro casu lex loquitur et procedit et fundat se in casu certo et elato: quia requirit legitimum numerum testium et solennitatem legalem, vel falsitas euitetur et melius appareat de voluntate defuncti: unde etiam si non sit com-

Ant. Go. in. l. Tau.

D nulla

missa falsitas, requiritur illa solennitas. Ex qua doctrina sancti Thomae et communi superius adducta et confirmata, infero sequentia: et nota 124 tabula: Primo quod ille qui habuit rem à minore ex quocumque titulo sine auctoritate curatoris, quando illum haberet: vel sine iudicis decreto, quando erat de iure necessarius, quia erat res immobilis, tenetur restituere in foro conscientiae, licet habeat cum solennitate iuris gentium, quia lex positiva facta super certo ex iusta causa pro bono publico debet seruari in conscientia & iustitia per supra dicta. Secundo infero quod si quis emit à marito & uxore rem dotalem sine iuramento extra casus à iure permittos, non est securus in conscientia, sed tenetur restituere. Tercio infero quod si quis emit ab uxore alicuius sine licentia viri, tenetur in conscientia restituere. Quarto infero quod si quis emit ab ecclesia & eius syndico vel procuratore sine debita iuris solennitate, tenetur restituere: ita expressè Innocentius in causa quia plerique de immo. eccles. licet contrarium teneat ibi Anto. Abb. & alij doctores. Quinto infero, quod si iudex emit in loco suae iurisdictionis, cum talis contractus sit nullus per textum in l. non licet. ff. de cont. empti. & in l. qui officij. eod. titu. & in l. principalibus. ff. si cert. pet. & in l. fin. C. de re. vend. & in l. i. C. de contra. indi. quod in foro conscientiae non poterit retinere. Sexto infero, quod si tutor vel curator emit à minore tenetur restituere in conscientia: quod nullus est contractus per l. positum, ut in l. si in emptione. §. si. ff. de cont. empti. cum simi. Quid autem e contra quando per l. positum quis potest retinere, & non obligatur ex contractu, sed de iure naturali vel gentium tenetur & obligatur, ut in filiis familias quis recepit mutuum contra Senatusconsultum Macedonianum, non teneatur soluere in conscientia: & breuiter & resolutiue dico quod non tenetur soluere nec restituere, quia licet ex tali mutuo teneatur filius civiliter & naturaliter, ut est glo. ordi. & communi. opi. in rubric. C. de non nu. pe. tamē potuit lex ex causa iusta et honesta tollere efficaciam obligationis & priuare creditorem debito suo: & in expresso quod filius non teneatur in conscientia soluere mutuum tenet Innocentius in dicto causa quia plerique. & ibi Anto. Abb. & alij doctores. Bart. in extrauaganti, ad reprimendum in verbo. denunciatione. 2. col. in medio. Imol. in l. quibus diebus. §. dñs. de cond. & demō. qd limita & intellige singula nisi ex tali mutuo filius sit factus locupletior, ita Anto. in causa nouit. de iudi. 9. col. nu. 60. Innocentius in dicto causa quia plerique. §. col. & idē dico in muliere fideiubente: quia est tuta in fo-

ro iudiciali quia non tenetur in foro conscientiae soluere: ita Abb. in dicto causa quia plerique. 10. col. nu. 27. & Anto. in dicto causa nouit. de iudi. 6. col. nu. 61. imo etiam si soluit, potest repetere cum bona conscientia: ut in l. quia exceptio nem. iuncta com. opin. ff. de condi. inde. & tenet glo. ordi. in causa si de solu. & ibi Abb. & doctores. Item etiā dico quod si quis habet vel possidet rem quae ab eo potest auocari beneficio restitutionis iure minoris etatis, vel ex clausula generali, est securus in conscientia, & tenetur restituere, nisi ille qui posset restituere esset laesus dolo, vel malitia aduersarij, ita singula Innocentius in dicto causa quia plerique. 1. col. in fin. & ibi Anto. pen. col. Abba. 10. col. 28. Quarto infero quod si quis emit cum pacto de retrouendendo, licet tenet & percipit fructus, ne postea oblato pretio tenetur restituere, argumento text. cum materia in l. 1. C. de pactis inter empt. & ven. cum com. opin. nisi ex coniecturis sit commissa usura: ita Abba. in causa ad nostram. de empt. & vend. Quinto infero quod si res vel princeps vendit rem alienam bona fide, emptor vel donatarius est securus in conscientia: quia talis contractus valet de iure, ut in l. bene à zenone. C. de qua. pref. & in §. si. Insti. de vsuca.

125 Sexto infero quod si post completam prescriptionem superueniat mala fides possessor est securus in conscientia: ita glossa ordi. in causa vigilantia de prescriptio. glo. in causa fin. co. titu. & ibi communi. doct. & tenet Innocentius in dicto causa quia plerique. idem Innocentius in causa cura. de iure patronat. Bal. in causa §. si quis triginta. si de feudo fuerit. contra inter do. & ag. Abba. in dicto causa quia plerique. 8. col. 7. q. Bald. in causa de causis. de offi. delega. idem Bal. in Authen. ad haec. de vsur. Ioan. An. in reg. possessor. de regu. iur. & ibi Anch. 3. col. Ang. late in l. i. C. de iud. Summa Angelica in verbo prescriptio. §. 46. Faber in §. 1. de vsuca. Iaso. in §. sed ille quidem. de actio. antepe. col. Fran. Bald. vbi dicit communem opinionem in tracta. prescrip. 2. par. 3. par. 9. q.

126 Item quæro si testator in graui infirmitate constitutus, credens se ex ea moriturum, fecit testamentum & dixit: si ex hac infirmitate decessero instituo talem, & talia legata relinquo, & postea euasit & ex alia infirmitate decessit, an valeat testamentum & omnia in eo contenta: an vero deficiat tanquam deficiente conditione: in quo articulo resolutiue dico quod si testator in graui infirmitate constitutus testamentum fecit simpliciter sine aliqua conditione, tunc licet euasit & sit liberatus ab illa infirmitate, & ex alia decessat, non annullatur testamentum, sed valet & tenet

& tenet. text. est sing. in iure in l. si. C. de posth. hæredi. insti. vbi testator instituit filium vel filiam infra decem menses à tempore mortis sue nasciturum vel nascituram, & tamen si nascatur in vita eius censetur recte institutus, & verisimiliter est presumendum quod erat testator in infirmitate de qua sperabatur mori, cum dixit quod instituebat filium vel filiam post mortem suam nasciturum. & tamē text. dicit quod in vita eius nascitur censetur recte institutus: ergo aperte probatur quod per conualecentiam non irritatur testamentum: & ad hoc illum text. notat & commendat Barto. Bald. Pau. & communi. alij doctores. notat etiam & commendat Paul. de cast. in l. non omnis. ff. si certum petatur. 2. col. nu. 4. & ibi Aretius. col. in fin. & reputat singula. Iaso. 1. col. in medio, & Alexan. in l. sancimus. C. de testam. 1. col. in medio. licet secus sit in donatione causa mortis: quia si fiat ab eo qui est positus in aliqua infirmitate vel periculo, modo ponat illa conditione modo non, semper reuocatur ipso iure si euadat ab illa infirmitate vel periculo: ut late dixi & probaui in sua propria materia. Si vero testator non simpliciter sed conditionaliter fecit prædictam institutionem & legata, dicēdo, si ex hac infirmitate decessero, instituo talem, vel lego illi centum, vel talem rem: tunc si euadat & liberetur ab ea & postea decessat ex alia infirmitate, testamentum annullatur, & per consequens institutio, & omnia in eo contenta: tanquam deficiente conditione: & in expresso istam sententiam & con. probat text. in l. potest quis. ff. de heredi. institut. cuius verba sunt, potest quis ita hæredem instituere, si intra annum septuagesimum decessero, ille mihi hæres esto: non enim pro parte testatus intelligi debet, sed sub conditione instituisse: & ibi ad hoc expressè notat & ponderat Bar. Alber. Bald. Ioan. de Imo. & Raphael Cuma. ex quo inferunt quod si quis velit ire in bellum, vel post mare, vel aliquam peregrinationem, vel in longinquas loca, & faciat testamentum conditionaliter si ibi decessat & non reuertatur, eo reuerso non valet testamentum sed annullatur et irritatur: & idem est si mulier prægnans dixit, si ex partu decessat, & ab eo euasit: probat etiā text. in l. alumna. §. si. ff. de adimē. leg. vbi habetur, quod si testator legauit rem vel pecuniā alicui & postea cum cognouisset eum constitutum in graui infirmitate dixit, quod si ex ea decesseret legatum pertineret alteri: tunc demum debetur in §. si prius ex illa infirmitate decessat, non vero alias: & ad hoc notat & commendat Bar. Alber. & alij doctores. & in suo casu illum text. re-

putat singula. & vnicum Bald. in causa de pactis, in fine, & Barba. in rubric. de testa. 34. col. & in terminis per illum text. istam sententiam conclusio nem tenet Bald. in dicta l. si. C. de posth. hære. insti. & ibi Paul. de cast. in fine. Salicet. 2. col. vers. interdum. Alber. in l. cum quis. ff. de condi. ob causam. licet eius litera sit corrupta. Aretius in l. non omnis. ff. si certum petatur. 2. col. Roma. in l. ff. de dona. causa mortis. fin. col. 8. q. & confirmatur ex regu. & doctrina generali, quae habet quod conditio testatoris vel alia debet impleri in specifica forma. Sed in hoc singulari & notabili articulo ego teneo contrariā sententiam, imo quod non censetur reuocatum testamentum per conualecentiam. 1. quia multoties testatores dicunt & ponunt illa verba cum videant se infirmitate grauios, & intentio eorum non est inducere conditionem, sed ostendere & declarare causam impulsuam, non verò finalem: & ideo per conualecentiam non reuocatur, sed etiam postea omni alio tempore valet & tenet & habet suas vires, si permansit in eadem voluntate: & non reuocant, maxime quia potest ex intervallo mori et decessere ex causa, radice, et fundamento illius infirmitatis, et esset nobis valde dubium scire vel disputare, an ex illa vel alia infirmitate decesserit. 2. facit text. in l. sancimus. C. de testa. vbi habetur quod testamentum legitime factum semper habet suas vires, etiam si legum tempus sequatur post eius perfectionem. 3. facit text. singula. et videmus secundum doctores ibi in l. si. C. de insti. et substi. vbi disponitur quod substitutio vulgaris expressa sub conditione si posthumus non nascatur, continet etiam substitutionem tacitam pupillarem si nascatur et impubes decessat ex causa voluta te defuncti. 4. facit, quia quando testator fecit substitutionem vulgarem in solo vno casu individuo voluntatis, vel in potentia extenditur ad alium: text. est in l. gallus. §. et quid sit tantum. ff. de lib. et posthu. et ibi Bar. et communi. doctores. et tenet magistraliter Bar. in l. si. ff. de vulg. et pupil. 4. col. et ibi moderni. ergo ita extendatur hic ad alium casum et tempus mortis. Quinto facit, quia quando testator posuit conditionem necessariam pro forma et solennitate actus: sufficit impleri per equipollens: quia potius consideratur effectus in adimplemento ipsius quam ipsa specifica conditio, argumento text. cum materia in dicta l. gallus. §. et quid sit tantum. ff. de lib. et posthu. sed in nro casu morte testatoris necessario requiritur pro confirmatione testamenti, ergo non refert an sequatur ex hac infirmitate vel alia. 6. facit, quia in dubio pro testamento et eius validitate. Ant. Go. in l. I. Tau. D. 2. ditate

ditate est iudicadū. tex. est in reg. in testamētis. ff. de reg. iur. nec obstat tex. in d. l. pōt quis. ff. de her. in sti. quia ibi cōditio est limitata tēpo re, scilicet si testator decedat infra tale tempus, vnde in illo tantum voluit disponere & nō in alio: nec obstat etiā tex. in l. alumna. §. si. ff. de adimendis legatis. quia ibi nō loquitur in con ditione mortis adiecta in persona ipsius testa toris, sed in persona alterius tertij: quia legauit rem vel pecuniā alicui, & cū cognouisset eum in graui infirmitate constitutū dixit, qd si ex ea decederet, legatū pertineret alteri: quo casu im portat verā & reālē conditionē, quia nō mili tant rationes quæ cōcludunt quando cōditio illa ponitur in persona ipsius testatoris.

TEX. IIII.

MAndamos que el cōdenado por delito a muerte civil o natural puedahazer testamē to y codicilos, o otra qual quier vltima voluntad, o dar poder a o tro q lo faga por el como sino fuesse cō denado: el qual cōdenado, y su comissa rio puedā disponer de sus bienes, saluo de los q por el tal delito fueren cōfiscā dos, o se ouieren de cōfiscar, o aplicar a nuestra camara, o a otra persona algua.

SPMMARIVM.

- 1 An de iure cōmū. cōdenatus ad mortem naturalem vel civilem efficiatur seruus pœnæ, & nō possit testari.
- 2 Post sententiā ante realem executionem an efficiatur seruus pœnæ.
- 3 Per istam legem quartam cōdenatus ad mortem naturalem vel civilem, an efficiatur seruus pœnæ.
- 4 Quando bona sunt confiscata an possit testari.
- 5 Cōdenatus nulla bona habens an possit relinquere tutorem filij sui.
- 6 An cōdenatus possit heres institui. nu. 6. & 7.
- 8 An cōdenatus possit facere contrāctus.

Lex quarta.

PRO perfecta intelligētia huius le gis dicitur, quod est correctoria iuris cōmūnis: quia de iure cōd cōdena tus ad mortē naturālē vel civilē vt de portationis, dānationis in metallum, vel ad galeras, efficiatur seruus pœnæ, & nō po-

terit testari, imō etiā testamētū antes factum irritatur: tex. est in l. eius qui. §. i. ff. de testamē. tex. in l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniusto rupt. tex. in l. qui vltimo. ff. de poe nis. tex. in l. quidā sunt serui. eod. titu. tex. in l. quod ad statum. eod. titu. tex. in l. pen. §. cōsumi tur. ff. de varijs, & extraord. cogni. tex. in l. 4. de bon. proseri. tex. in §. pœnæ seruus. Institui quibus mod. ius p. potest. solu. tex. in l. §. tit. 1. part. 6. Et intantū hoc est verū, vt procedat & habeat locum statim post sententiā ante rea lem executionem, quia ipsa sententiā facit eū iphabilem & seruū pœnæ, nō verō executio: vt expresse dicunt & probant prædicta iura. Ex quo. i. infero qd si post sententiā cōdenatus na turaliter decedat ante executionē, moritur in habilis seruus pœnæ, & per cōsequens intestabi lis. Secūdo infero qd si post sententiā ante execu tionē, aufugiat de carcere vseripiat de manib' iudicis vel familie, est inhabilis, seruus pœnæ, & intestabilis: ita Bar. in d. l. qui vltimo. ff. de pœnis. & ibi alij docti. Ang. Pau. de Ca. & cōmū. docto. in d. l. eius qui. §. i. de testa. idē Ange. & Ioan. de Imo. in d. l. Si quis filio exhereda to. §. irritū. de iniusto rupt. Tertiō infero qd si ex aliqua causa a iure permissa differatur execu tio, est inhabilis, seru' pœnæ, & intestabilis: quæ oia intellige & extende, etiā si velit testari & disponere ad pias causas, cū iura nō distinguat & in terminis ita tenet Bal. in l. a. C. de sacro. ec. clef. 3. col. nu. 5. et ibi cōmū. docto. nec obstat tex. in authent. de nuptijs. §. quod autē prius colla. 4. et in authent. sed hodie. C. de dona. in ter vi. et vxor. et ibi docti o. vbi habetur et dispo nitur qd hodie nemo bene natus efficiatur seru' pœnæ per cōdemnationē: quia illa intra debent intelligi, quando quis est cōdemnatus ad mor tem civilem, puta de portationis, dānationis in metallū, vel similis pœnæ: & debet remanere viuus: quia de iure cōmūni antiquo etiā efficie batur seru' pœnæ, vt iurib' superioribus: sed de iure Authenticorū nō efficiatur seruus pœnæ: sed remanet sibi integer status quo ad omnia: tamē cōdemnatus ad mortē naturālē etiā de iure authenticorū efficiatur seruus pœnæ sicut an tenta rehet glo. ordi. in d. l. authent. sed hodie et ibi Odo. Pet. Cinus, Bar. Sali. et cōmū. do cto. idē Bar. et cōmū. docto. in l. qui vltimo. ff. de pœnis. Hodie autē per nostrā. l. Tauri, indistin cte cōdemnatus ad mortē civilē vel naturalem nō efficiatur seruus pœnæ, sed remanet liber, habilis, et per cōsequens testabilis, ac si nunquā esset cōdenatus: et si replices quid voluit ista lex Tauri, dum dicit quod etiam cōdemnatus ad mor-

Ad mortem civilem possit testari, eū de iure cōmūni Authenticorū nō efficiatur seru' pœnæ, inhabilis, nec intestabilis, vt supra dictum est: imō notabiliter qd ista lex Tauri, vult, qd etiā cōdemnatus ad mortē civilem nō efficiatur seruus pœnæ, inhabilis, nec intestabi lis, in casib' in quibus de prædicto iure Authē. efficiatur seruus pœnæ, licet tantū esset con dēnatus ad mortē civilem: scilicet quando con dēnatus non erat bene natus, puta seruus a nativitate qui postea fuit manumissus, & ho li bertus: & talis delinquit & cōdenatur ad mor tē civilē, etiā de iure Authē. efficiatur seruus pœnæ: ita & ibi docti. in d. l. qui vltimo. ff. de pœnis. Sed hodie nostra lex Tauri vult, qd indistincte cōdenatus ad mortem naturalem vel ad mortem civilem in casibus prædictis & similibus, in quibus de iure Authenticorū effi ciebatur seruus pœnæ, hodie in nostro regno nō efficiatur, sed remanet liber, habilis, & tes tabilis: & iste est ver' & realis intellectus ad istā legem. Et adde qd nostra lex de eius conclusio clare habet locū & procedit quando bona con dēnati nō sunt confiscata, sed necessarium du bium est an habeat locum & procedat quando bona sūt confiscata, & breuiter de resolutione di cti q. sic, & hoc probat expresse ista lex, in qua tum dicit qd possit testari, licet non de bonis cō fiscatis, confirmatur etiā, quia ille qui nulla bona habet potest testari, vt probat reatū in l. hereditas. et ibi docti. de pen. her. & ibi docti. alie verō qui nulla bona habet, nec potest testari po test habere, nō potest testari: est in autē, Ingressi. C. de sacro. ecclie. & ibi magistraliter, & col. l. p. de ideo die cōdenatus ad mortē po terit testari, licet bona eius sint confiscata, & ef fectus erit maximus. Primum quia heres succe det in bonis quæ sitis post cōdemnationem, quia bona futura nō veniunt in confiscatōe, vt patet in l. si nō mandatus. §. si cuius bona. l. mandatus. vbi habetur qd quando agitur de ma gno præiudicio, agitur, contrāctus, vel confisca tio non extenditur ad bona futura, licet quan do agitur de modico præiudicio, vt in hypo theca bonorum bene existatur, vt in l. in. C. de rescriptis. oblig. po. & tenet magistraliter Bar. in l. si ita. ff. de auro & arg. lega. ergo iste cōdemnatus de his rebus futuris potest testa ri. Secundus quia heres succedet in bonis sibi debitis in cōditione, quia illa non veniunt in confiscatione, vt est glo. in l. p. de nica in l.

nō ad ea. l. si de cōdi. & de mō. quæ ibi notat & cōmūdat Bar. Paul. & cō. docti. & repōnat istā singul. Ioan. de Imo. & repōnat vltimū Bal. in l. enā C. ad l. si aliquid tamen intellige in cōditione proveniente ex vltima voluntate, quia illa nun quā transfunditur ad verum heredem, vt in l. enā ca. §. si quis sub cōditione. C. de cōditō. tollen. ergo nec ad hunc qui habetur loco heredis secus verō in cōditione proveniente ex cōtra ctu vel quali, quia illa bene transfunditur ad heredes, vt in §. ex cōditione in l. si de ver bo, oblig. & per cōsequens transfunditur ad hunc ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in d. l. enā ad ea. ff. de cōdi. & de mō. & per cōsequens ta lia bona & iura cōditionalia cōfiscabuntur & nō pertinebunt de quo articulo dixi latius & magistraliter in materia delictorum.

5 Tertius effectus est, quia talis cōdemnatus, licet nullo bona habeat quia sunt confiscata, po terit testari & relinquere tutorem filij sui: arg. tex. in l. a. & per totū ff. de cō. de testamēt. Quartus effectus est qd poterit substituere po pulariter filiis, arg. ex an. l. a. & quali per totū ff. de vulga. & pupili. & in l. p. de iur. C. de iur. pupili. & alij & in l. i. Institui de pupili. substiti. & tenet Bal. Alex. & modernī in ru brica ff. de acquirend. hered.

6 Item quæro an nostra lex de eius dispositio habeat locum & procedat etiā in testamētis fa ctione pœnæ, vt cōdenatus ad mortem pos sit institui vel ab instituto succedere, sicut acti uo potest facere testamētum: & videtur quod quæstio sit inpositibilis, quia post sententiā delictuam cōdemnatio nō est differenda: sed sta tim sententiā est executioni mandata, vt in l. qui sententiā. C. de pœnis. ergo nō potest illa nec cōsiderari tempus in quo ipse cōdena tus ad mortē vult institui vel ab instituto succedere: et ideo tenet eam ista lex nō loquit in illo cōfiscationis, tamen pœnæ sed acti ue. Sed resolutio ista & tenet, qd habet etiā lo cum in testamētis factione pœnæ, vt possit in stituere etiam ab instituto succedere proxi miorē cōsanguineo de iudicio. Quod potest procedere et verificari in casibus sequentibus: Prima quando cōdenatus appellatur a sententiā, quia appellatur ex iure iudicatum de repone cau sam & personam in ista q. erat ante sententiā post hanc cōtestamētis: est in l. i. ff. de iur. i. l. i. ff. de pœnis, cum ver baliter, cum accipitur damnum, qui non prouocatur: ceterum si prouocatur, nō dā natus videtur. tex. in l. eleganter. §. quid ergo. ff. de cōfiscand. textum. qui cum mort. & cō. de Aut. Co. in l. i. Tan. D. i. si se

lase, ff. de bonis libertorū. tex. in l. & post rem iudicatam. ff. de transac. tex. in l. qui a latronibus. §. si. ff. de testa. tex. in l. si quis filio. ex hære. dato. §. si autem. ff. de iust. rup. tex. in l. qui xim maior. §. accensisse. ff. de bonis lib. tex. in l. luri. ff. de his qui no. insa. tex. in l. sciendum. §. si fundū. ff. qui latif. cogan. tex. in l. per ep. rias. C. sen. vel. non posse. tex. quem in suo casu reputat ibi singu. & vnicum Bal. in l. ita demū. C. de procur. Secundo, quando condemnatus non appellat sed est intra tempus datum ad appellandum: quia etiam illo tempore poterit contingere q. instituat vel ab intestato decedat con sanguineus cui ipse succedat tanquā proximiore, quia paria sunt q. appellatio sit interposita vel q. quis sit intra tempus datum ad appellandum, illa est glo. singu. & unica in l. ex iudi. ciorum. ff. de accusa. quam ibi ad hoc reputat singu. & vnicam Dinn. Bar. Alber. & Ange. de Peru. illam etiam dicit vnicam Ioan. de lmo. in l. defuncto. ff. de pubh. iudi. Bald. in l. vna. C. ex delictis. defuncti. Bal. & Ange. in l. qui a latronibus. §. si. ff. de testa. idem Bal. in c. quoniam contra falsam. de prob. pe. col. Salsan. l. h. C. si reus vel accusa. mor. l. i. Tertio et ultimo casu proprio nostre questionis et magis dubitabili potest esse et contingere, quando quis est condemnatus ad mortem naturalem, et sententia transiit in rem iudicatam, et tantū superest executio realis, sed interim illo medio tempore dum preparatur executio, vel condemnatus confiteretur peccata sua, quidam testator forte ignorans decessit et eum instituit, vel illo tempore ab intestato decessit et condemnatus erat proximior con sanguineus ab intestato, vel forte ante delictū commissum illum instituerat, vel ab intestato decesserat, vel q. melius et facilius posset contingere forte differret executio ex aliqua iusta causa, ut condemnatus erat gestor vel administrator bonorum alterius cui teneatur reddere rationes, ut in l. C. de bonis prof. vel mulier condemnata est pragnans, nam differret executio donec pariat, ut in l. pragnans. ff. de pennis, vel in similibus casibus quibus differret executio: quos notauit cumulatim in materia delictorum, in fine, vel forte talis condemnatus confugit et ereptus est de manibus iudicis et familie, his em casibus proprie et realiter potest nostra subtilis et ardua questio procedere verificari, an talis condemnatus ad mortem hæres instituitur, vel ab intestato vocatur, possit succedere et adire hereditatē, et per consequens habere testamenti factionem passiuā, vel ex aliquo capite sui iuris, sanguinis, vel iuris

deliberandi transmittere hereditatem ad heredes: & videtur q. non sit hereditas sit cadauca vel pro non scripta, & pertineat successoribus ab intestato ipsius defuncti, vel ab intestato decessit. Primo quia illa nostra lex est correctoria & non extendenda, ergo cum tantum loquatur in testamenti factione actiua, ut cōdenatus ad mortem possit testari, nullo mō potest nec debet extendi ad testamenti factionem passiuā, ut cōdenatus possit institui, vel ab intestato succedere, argu. tex. in l. si verō. §. de viro. ff. sol. ma. tri. & in l. qd. verō. C. de legibus. & in l. ius singulare. eo. tit. & in l. precipimus. C. de appella. Secundo quia de iure communi talis cōdenatus ad mortem non remanet liber, ut sibi possit adquirere, nec est seruus fisci ut ei quærat, sed est seruus poenę & habetur pro mortuo: & per consequens eius institutio vel successio est cadauca & pro non scripta, tanquam si nō esset facta. tex. in l. formalis & exprellus in l. quidā sunt serui. ff. de poenis. cuius verba sunt, quidā sunt serui poenę, ut in metallū dant, & in opus metalli, & si quid eis testamentum datum fuerit, pro non scripto est, quasi non ex fide serui datum sed poenę: & ibi glo. ordi. & cōmū. docto. tex. in l. si quis mihi bona. §. si quis plane. ff. de acqui. heres. tex. in l. C. de heres. instit. tex. in l. §. C. de his quę pro nō scrip. habent. ergo cum in casu hodie non corrigatur per nostram legem, sequitur q. talis cōdenatus ad mortem non potest institui, neq. succedere, licet possit condere testamentum: & illam sententiam & conclusionem tenet in presenti solus Cusanus. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariā sententiam, imo q. talis cōdenatus ad mortem habeat testamenti factionem passiuā, & possit institui, vel ei legari, vel ab intestato succedere & adire hereditatem ante realem executionem sententię, & transmittere hereditatē vel legatum ad heredes ex quolibet capite, & per consequens hereditas pertinebit sibi, si restituitur a principe, vel ex aliquo casu remaneat viuus: vel pertinebit eius heredi instituto, cum possit facere testamentum, vel pertinebit proximiori ab intestato. Primo quia quando duo casus comparantur a iure, dispositum in vno censetur tacite dispositum in alio, etiam in materia odiosa & correctoria ita probat. tex. in l. ita glo. ord. si in l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi tenet communis opinio. tex. in cap. felicis. de poenis. in sexto. & ibi etiam cōmū. opinio. Sed factio testamenti actiua & passiuā xquiparantur regulariter in iure, quia ille qui potest testari, potest institui, & ille qui potest institui

stitui, potest testari: ut in §. testamenti aut factio. nes. In l. de heres. quali. & diff. ergo lex nostra quę permittit cōdenatis testari, permittit etiā q. possint institui & succedere. Secundo quia fortius vinculu & iuris impedimētū consideratur in causa actiua & efficienti q. in passiuā & recipiente secundū Philosophos, precipue Aristot. 2. Phisico. cōmē. 29. & 1. Metaphys. cōmē. 3. & patet etiā de iure, quia seruus & filius nō possunt testari, tamen bene possunt institui: tex. in l. filius familias. ff. de testa. tex. in l. 2. ff. de heres. instit. tex. in §. 1. Institui de heres. institui. ergo cum hodie cōdenatus ad mortē per nostrā legem possit testari, per consequens possit institui. Tertio quia in correlatiuis licita est extensio ex identitate rationis: tex. in l. fin. ff. de accepti. tex. in l. fin. C. de indic. vidui. tollen. tex. in l. si cui lege. §. si. ff. de testa. tex. in l. Marcellus. ff. ad Trebel. tex. in l. his solis. C. de reuo. dona. tex. in §. legari. Instit. de legatis. ergo &c. Quarto facit, quia licet casus omisus remaneat in dispositione iuris cōis, ut in l. commodisimē. ff. de libe. & posthu. & in l. si extraneus. ff. de cō. ob causam. cū similibus: tñ promissio vel dispositio facta in aliquo casu bene extenditur ad alium, per l. omisum. si verisimiliter disponens idem statisset in eo si esses interrogatus: tex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de libe. & posthu. quē ibi ad hoc summē notat & cōmendat Bar. Bal. Alex. Iaso. & cōm. moder. facit tex. in l. gallus. §. & quid si tantū. eo. tit. & ibi notat Ang. et alij docto. et proprie loquendo in l. vel statuto est glo. ord. reputata singularis iuncto textu. in l. ita le pactū. §. fin. ff. de pactis. quā ibi ad hoc notat et cōmendat Bart. Alber. Ang. Pau. et cōmū. docto, ergo lex nostra quę tantū loquitur in testamenti factione actiua propter maiore frequen tiam eius extēdatur ex prædictis causis & rōnibus ad istū casum omisum factiois testamenti passiuę, ut talis cōdenatus possit institui. Item quero an ista nostra lex habeat locum & procedat in contractibus, ut condemnatus ad mortem naturalem possit contrahere: & breuiter & resolutiue dico, q. de iure cōmuni nullo modo poterat nisi quo ad alimenta, argu. tex. in l. §. ff. de his quę pro non scrip. habent. & ibi docto. tex. in l. quidam sunt serui. ff. de poenis. & ibi etiam docto. & tenet magistraliter Bart. Pau. Imo. Alex. Iaso. & cōmū. docto. in l. si vi etum. ff. de re iudi. idem Bar. in l. colū. si. ff. de bonis damnatorum. Hodie tamen est dubium necessarium per nostrā legē, an possit talis cōdenatus ad mortē contrahere quolibet genere

contractus, & videtur q. nō, quia tantū disponit q. possit testari in quo vertitur publicus & priuatus fauor, ut in regula. in testamentis. ff. de regul. iur. Sed teneo contrariā sententiam, imo q. etiā cōdenatus ad mortē possit contrahere & obligationē & actionē querere actiue, vel se obligare passiuē ex contractu oneroso vel lucrativo. Primo quia valet argumentū de testamentis & vltimis voluntatibus ad contractus, vel ecōtrā de contractibus ad vltimas voluntates, quando est eadē ratio, fauor, vel æquitas, & loquimur affirmatiue: tex. in l. seruū filij. §. cum qui chirographū. ff. de leg. 1. tex. in l. quę de legato. eo. tit. tex. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. tex. in l. ita stipulatus. verifico idq. defendebat. ff. de verb. oblig. tex. in l. si diuortio. eo. tit. tex. in l. obligationū fere. §. placet. ff. de actio. & oblig. tex. in l. eadem. de duobus reis. tex. in l. fina. C. de lega. tex. in l. cum quidā. in fine. C. de verbo. sign. ergo cum per nostram legem talis cōdenatus possit testari, similiter poterit contrahere: quia in correlatiuis & equiparatis licita est extensio, ut supra dictū est. Secundo quia contractus potest fieri in testamento, ut probat. tex. & ibi est glo. reputata singularis & cōmū. approba. in l. heredes patris. §. si. ff. de testa. ergo sicut contractus potest fieri a cōdenato in ipso testamento, similiter poterit fieri inter viuos extra testamentum.

TEX. V.

L hijo, o hija que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima para hazer testamento: pueda hazer testamento como si estuuiessse fuera de su poder.

S P M M A R I V M.

- 1 De iure cōmuni filius familias, an possit testari?
- 2 An filius familias naturalis et originarius huius regni, si decessat in alio regno, an ibi possit testari?

Lex quinta.

Noto et colligo ex ista lege, quod hodie in nostro regno filius familias qui est in potestate patris potest testari in quibuscūque bonis suis, ac si esset sui iuris. Ant. Go. in. l. Tau. D 4 Pro

Pro cuius perfecta intelligentia præsuppono, qd de iure communi talis filius familias non poterat testari nec codicillari: text. est in l. qui in potestate. ff. de test. cuius verba sunt, qui in potestate parentis est, ius testamenti faciendi non habet, adeo ut quavis pater ei permittat, nihilo magis tamen iure testari possit: & ibi glo. ordi. Bar. & comu. doct. in l. i. §. i. ff. de dona. causa mort. tex. in l. i. §. i. C. qui testa. face. po. tex. in l. pen. eo. tit. in l. i. §. i. ff. filijs aut. C. de bonis q. libe. tex. in l. i. In l. quib. nō est permi. face. testa. & ibi comu. doc. cuius ratio est, quia testamēti factio est publici iuris. ut in l. i. ff. de testa. cum simi. & in his patria potestas impedit & reddit filium inhabilem: ita dixit glo. or. in dicta l. qui in potestate. & in alijs locis ibi allegatis: cum qua transeunt ibi docto. sed certe ista ratio non concludit. imo attenda ea posset testari, quia in his quæ publici iuris sunt patria potestas non attēditur nec impedit personam & habilitatem eius: text. est in l. nam quod. ff. ad Trebel. vbi habetur quod filius familias potest esse iudex, tutor, vel curator: sed sustinetur rationem, sensus eius est, quod habilitas & potentia testandi est publici iuris, & à publico iure introducta: ideo non debet concedi à privata persona & particulari, & sic à patre. Secunda ratio potest esse, quia testamentum dependet à libero arbitrio personæ testantis, ut in l. i. ff. de testa. & in l. i. C. de sacrosanct. eccles. sed filius familias qui est in potestate patris nō videtur habere liberum arbitrium, cum sit in potestate patris, & ei subiectus & obediens: ergo testari non possit: ita Bar. Alber. Paul. & comu. docto. in dicta l. qui in potestate. Sed neque ista ratio satisfacit neque concludit, quia filius familias potest facere omnia illa que consistunt in libero arbitrio, ut facere contrahere, & se obligare, & contrahere matrimonium, & de nique omnia alia quæ libera persona potest facere. Tertia ratio subtilis potest esse, quia licet ille qui nulla bona habet in actu possit testari, ut in l. hereditas. ff. de peti. heredi. tamē ille qui nulla bona habet, in actu nec potentia, non potest testari, ut in authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. cuius verba sunt, ingressi monasteriū se & sua deducant Deo, nec de his testari possunt, utpote nec domini rerum. Sed filius familias qui est in potestate patris non est dominus nec capax bonorum, quia ipso momento quo acquirit, non residet penes eum, sed trāseunt in patrem: ergo merito nō potest testari, cum dispositio sua esset sine effectu & nullius momenti: istam rationem ponit Bald. in l. senium

C. qui testa. face. posse. secunda colum. Cum in dicta lege. qui in potestate. pro qua facit bonus & expressus text. in l. lex Cornelia. versic. si verò viuo patre. ff. de vulga. & pupilla. & si replices. Quare filius familias non potest testari consentiente patre, ut dicunt & disponunt prædicta iuradico & respondeo quod ratio est, quia ultima voluntas non debet pendere ex alieno arbitrio: quia esset captatoria quæ à iure est reprobata, ut in l. illar. autem institutiones. ff. de hereditibus instituend. & in l. captatorias. C. de testament. mili. cum similibus. & intantum est verum, quod de iure communi filius familias non poterat testari, ut pro cederet & haberet locum etiam in bonis aduētijs, in quibus pater haberet vsum fructū, imo quod magis est, etiam in bonis in quibus pater nullum haberet vsum fructum: quos enumerat glossa in Authentica, idem est. C. de bonis quæ libe. quia militantes rationes superiores vel aliqua earum: ita probat textus in lege penultima. C. qui testa. face. po. & ibi communis opinio. glossa ordinaria, Bartol. & communiter doctores in dicta lege. qui in potestate. ff. de testamen. glossa etiam ordinaria Bartol. & communis opinio. in lege prima. §. in filiis. ff. ad Trebellianum. nec obstat text. in lege fina. §. filijs autem. C. de bonis quæ libe. quia ibi non debet sumi argumentum à contrario sensu, quia resultaret contrarium & absonus intellectus: hoc die verò contrarium determinat nostra lex, imo quod filius familias potest liberè testari, licet sit in patris potestate.

Item quæro an filius familias naturalis & originarius huius regni, si decedat in alio regno possit ibi testari mediante dispositione nostræ legis? & breuiter & resolutiue dico, quod bene poterit testari de bonis existentibus in isto regno, non in alio: quia cum lex vel statutum tangat & concernat personam, comprehendit illam, licet sit in alio regno vel territorio, & in consequentiam trahitur & extenditur ad bona existentia in proprio regno originario, quo ad bona verò existentia in alio regno vel loco non potest testari: quia non potest lex vel statutum extendere effectum suum ultra quam extendatur potestas statuētis, & eodem modo & ratione dico, quod si filius familias alterius regni decedat in nostro regno non poterit testari de bonis hic vel ibi existentibus: quia lex vel statutum non potest comprehendere personam sibi non subditā, argumeto tex. in l. i. ff. de tuto. & cura. da. ab his. tex. in l. etiā. ff. de tutel. tex. in l. i. C. de testa. nec obstat

stat qd quis non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, quia procedit & habet locum qn quis potest de omnibus bonis testari: secus verò alias. ut in l. i. C. de inof. test. et in expresso ita tenet Bart. in l. cūctos populos. C. de summa. trini. & fid. catholic. nona col. numero. 26. Bald. nona colum. numero. 13. & communiter moderni, Cifuentes in ista l. §. finali. bus verbis.

TEX. VI.

Os ascēdiētes legitimos por su orden y linea derecha succedā ex testamento & ab intestato a sus descendientes y les sean legitimos herederos como lo son los descendientes a ellos en todos sus bienes de qualquier calidad que sean en caso q los dichos descendientes no tengan hijos descendientes legitimos, o q ayā de recho de les heredar: pero biē permitimos q no embargate q tēgā los dichos ascendientes q en la tercia parte de sus bienes puedā disponer los dichos descendientes en su vida, o hazer qualquier vltima voluntad por su alma, o en otra cosa qual quisiere: lo qual mandamos q se guarde, saluo en las ciudades, villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbran tornar sus bienes al tronco, o la rayz a la rayz.

SPMMARISM.

- 1 Qualiter parentes vel ascendentes succedant liberis.
- 2 An in bonis castrensis vel quasi succedat pater filio, iure hereditario non iure peculij.
- 3 Effectus qui resultat ex eo quod pater succedat iure hereditario vel peculij.
- 4 De iure communi si filius moritur relicto patre vel matre & relicto fratre utrinque coniuncto, an succedant vna frater & pater.
- 5 Ascendentes an succedant descendentes secundum gradus prærogatiuum?
- 6 Inter ascendentes an habeat locum representatio.
- 7 Si successione descendens concurrat avus paternus, & avus maternus, si debeat fieri distinctio bonorum?

num. 7. & 8.

- 9 In successione descendens si concurrat ascendentes in linea paterna & materna, & sit ex vna linea sunt plures an admittantur in stirpes vel in capita?
- 10 Quomodo intelligantur ista verba, otros que le ayā derecho de heredar.
- 11 Ascendens qui debet succedere cum alijs, si habet vsum fructum in bonis descendens, an illum habeat præcipuum?
- 12 Pater & mater an in vsum fructu pariter admittantur?
- 13 Si filius facit testamentum & instituit patrem in sua legitima, & in alijs bonis instituit extraneum, pater an præferatur in vsum fructu. nu. 13. & 14.
- 15 Si sit consuetudo quod ascendentes ex linea paterna, & ascendentes ex linea materna succedat cū distinctione bonorum, si servabitur consuetudo.

Lex sexta.

NOTA bene dispositionem huius legis, quæ singularis & necessaria fuit in isto regno in successione ascendentium, & quia in lectura mea quam feci de iure communi in materia vltimarum voluntatum, posui in lege prima. ff. de vulga. & pupil. examinaui & tractavi magistraliter & utiliter, qualiter filij vel descendentes succedant parentibus & ascendentibus, vbi videre poteris: ideo nunc principaliter volo tractare qualiter parentes & ascendentes succedant liberis & descendentes suis: de quibuscumque principaliter ista lex loquitur, pro cuius perfectissima declaratione dico, quod de iure antiquo Digestorū, pater non succedebat ab intestato filio suo in potestate defuncto iure hereditario, sed pater occupabat bona ei iure peculij, & hoc nedum in peculio profectitio & aduētiū in quibus totum adquirebatur patrificatione patris potestatis, licet apud filiū esset administratio, sed etiā in peculio castrensi, vel quasi, quia licet pleno iure quærentur filio, tamen eo mortuo ab intestato, succedebat pater, non iure hereditario, nec tanquam hæres, sed occupabat illa, iure peculij. text. est capitalis & expressus in l. 2. ff. de castren. pecu. cuius verba sunt, si filius familias miles decesse rit si quidē intestatus, bona eius non quasi hæreditas, sed quasi peculium patri deferuntur. & ibi notat Bartol. & comu. doct. antiqui. Ant. Gom. in l. l. Tau. D s hodie

hodie tamen posset hoc verificari & habere locum & procedere in bonis profectiis tantum quæ pleno iure quærentur patri: ut in l. cū oportet. C. de bonis quæ liberis. & ibi gloss. ordinaria & commu. docto. & in l. 5. & 6. titu. 17. quarta part.

2 Sed in oibus alijs bonis, puta castrensis vel quasi, vel aduentitijs, ex linea materna vel ex qualibet alia parte adquisitis: illud reperitur correctum, quia in eis pater succedit filio ab intestato, tanq̃ verus & legitimus hæres & iure hereditario. text. est in lege tertia. in principio. C. de bonis quæ liberis. & ibi notat Bartol. Paul. Salice. & commu. docto. text. in lege. fina. C. cōmu. de successio. prope fin. ibi tunc ad vltimū locum pater à legibus conelametur & sui filij nō gratam hereditatem relictam, sed triste luctum sibi lugeat acquisitum. & ibi notat Paul. Salicetus, & docto. text. in l. fina. C. ad Tertul. vers. fin. verò defuncta persona. & ibi doc. text. in Authent. de hæred. ab intesta. venient. §. si igitur defunctus. colla. 9. vbi expressè disponitur q̃ deficiente linea descendētum succedūt ascendentes, seruata gradus prerogatiua: & si plures sunt in eodem gradu, puta pater & mater pariter succedūt. & ibi notat Bar. & alij docto. text. in Authen. in successione. C. de suis & legi. libe. vbi si filius familias moritur ab intestato, relictis filijs & relictis parētibus, succedunt & præferuntur filij: quod non esset, si pater potuisset occupare eius bona iure peculij, & ad hoc notat et ponderat ibi Bartol. et alij docto. text. in Authent. defuncto. C. ad Tertullia. cuius verba sunt, defuncto sine liberis parentes si soli sunt succedunt, salua gradus sui prerogatiua. teneretiam Bart. in l. post dotem. ff. solu. matrimo. 6. col. nume. 26. & ibi moderni præcipue laso. 13. col. nume. 65. Cuius in Authentica, itaque. C. commu. de succe. 2. colū. prope fin.

3 & effectus est maximus, quia si pater occuparet iure peculij, nullus alius posset succedere, licet sit in potiori vel æquali gradu, vnde non possent succedere liberi nec descendentes huius filij in potestate, sed solus pater. Item nec posset mater cum eo cōcurrere, licet sit in pari gradu, sed hodie cum hereditas deferatur iure hereditario & iure propriæ & ordinariæ successione, ut dixi, sequitur quod prima causa successione erit liberorum. Item quod pariter admittentur pater & mater: præterea alius effectus est, quia si ratione peculij filius contraheret defuncto filio, pater obligatur de iure antiquo tantum quatenus erat in peculio, & tenebatur tantum infra annum. ut in l. 1. & per

totum. ff. quādo actio de pecu. est anna. hodie verò tenebitur in solidum, & perpetuū tantum hæres, si adit hereditatem. & in expresso istos effectus probat text. iuncta gloss. ordi. & ibi tenet & declarat Bar. & commu. docto. in l. pater qui castrense. ff. de quasi pecul. tenet etiam & no. declarat laso. in l. qui se patris. vnde libe. antepenu. col. num. 60. & pro ista communi sententia & doctrina est hodie. l. 4. titu. 13. 6. par. quæ disponit quod parentes succedat filijs & descendantibus secundum sui gradus prerogatiua: et si plures sint in eodem gradu pariter succedunt: idem expressè disponit illa l. 6. Tauri. in princ.

4 Itē adde q̃ si filius moriatur relicto patre vel matre et alio fratre vel fratribus vtrinque cōiunctis, talis frater vel fratres succedunt vna cū ipso patre vel matre pro virili portione. text. est in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur. colla. 9. et in Authen. defuncto. vers. 1. C. ad Tert. et ibi cōmu. docto. qd̃ tñ hodie corrigitur in nostro regno, quia solus pater vel mater succedit & nō concurrat cum eis alter filius fraterq̃ ipsius defuncti, ita expressè disponit l. 7. Tauri. et ista est eius principalis decisio: nec aliud nobis adduxit. Si verò talis filius erat emancipatus, pater non succedebat ei nisi ius emanciparet cōtracta fiducia, reseruando sibi ius successione, licet bene succederet de iure priorio. text. est in l. 2. §. obijciatur. ff. ad Tertu. text. in l. ad patrem. ff. de suis et legi. hære. postea verò de iure Codicis decisum est, q̃ semper videatur pater emancipare filiū contracta fiducia, et tacite à lege sub intelligatur illud pactū inesse, licet expressè nō apponatur. text. est in l. si ab eo. C. de legi. hære. text. in l. si. C. de eman. libe. ibi, et legitima iura omnino habere et si nō specialiter hoc sibi seruauerit. text. in §. si. ff. de legi. agna. succe. et ibi no. Fab. et cōm. docto. text. in l. 4. C. de legitimitate. Hodie verò de iure nouissimo authē. in dist. in c. succedit pater filio emancipato sicut filio in potestate, quia sublata est differentia patris potestatis et emancipatiōis. text. est in authē. de hære. ab intesta. ven. §. nullā verò. colla. 9. et ibi cō. docto. text. in Auth. defuncto. C. ad Tertu. ibi, exclusa prorsus omni differentia sexus et patris potestatis. et idē disponit lex. 4. titu. 13. 6. par. et istud idem determinat et disponit nostra l. 6. Tauri. in princ. quæ ita debet intelligi. Vnum tamen est q̃ ita demum ascendentes succedunt descendantibus, quādo tales descendentes non habent filios, vel descendentes legitimos, vel alios qui habeant ius succedendi: ita disponit nostra l. Tauri. et hoc est nouissimum et

& probatur in linea descendentiū. Aduertendū tñ est, q̃ illa successio deferri paritibus, vel ascendentibus ab intestato in bonis liberorum de iure civilis positio tantū, nō verò de iure naturali vel diuino. text. est in l. scripto. vers. si. ff. vnde liberi. cuius verba sunt, nō sic parentibus liberorum ut liberis debetur hereditas, cū parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit liberos nature simul & parentū cōmū. votū. text. in l. nā & si paritibus. ff. de insti. testa. tex. i. l. iure succursum est. ff. de iure doti. cuius verba sunt, iure succursum est patri ut filia amissa solati loco succederet. p̃batū etiam in epistola Pauli. 2. ad Corinthios. cap. 12. dicentis, nec enim debet filij paritibus thesaurizare, sed parentes filijs. & trāsumptū in c. cū apostolus. 4. p̃be mus. de cōsibus. & in c. prædicatores. 16. q. 1. de illi glo. or. & cōmū. docto. nec obstat text. in quādam. l. C. quorū bonorū. ibi dū dicit, & lex ipsa natura successores eos facit, vbi p̃batur q̃ nedū ascendentes succedūt de iure naturali, sed etiam collaterales quæ ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. dicens vix alibi reperiri notat etiam & cōmendat ibi Ang. & alij docto. facit etiam text. in l. 4. hęc autē. ff. vnde cognati. text. in §. si. ff. de legi. agna. tute. facit etiam text. expressus & melior de iure in authen. de hære. & falci. §. itaq̃. colla. 1. cuius verba sunt, tanq̃ hoc secundū ipsam naturā eis debeatur, quāde est filij & nepotib⁹, patrib⁹, atq̃ matrib⁹, interdū verò etiam fratrib⁹. text. in c. si pater de test. in 6. ibi ad quo de luctuone trebellianice, sine partis iore natura debetur quia indeo q̃ ex eo q̃ cognatio dicitur inter eos cōsanguinitas ex naturali p̃tatione, idē pōt dici successio naturalis, vel aliter, et q̃ illa iura intelligatur q̃ ascendentes & collaterales debeatur successio de iure naturali largo mō & genericē, quia etiam inter extaneos dicitur esse quædam cognatio de iure natura, quia omnes ab vno parente descendunt, scilicet Adamita probat glo. nota iuncto text. in l. ut vim in fine. ff. de iusti. & iure. ibi. & cū inter nos cognatione quādam natura cōstituitur & dicitur ibi cognatione, quia omnes ab Adam processimus, pro qua sola & consideratione facta est in l. nō facit. ff. de gradib⁹. ex quo not. pōt inferri quia pōt esse cōcludens ratio per quam filius præfertur auo in successione patris, ut nota dixi in linea descendentiū. Secundo pōt inferri quod lex vel statum pōt tollere successione in ius etiam legitimam ipsa parentibus, & penitus eos excludere à successione liberorum, & præferre collaterales vel alios, cū successio sit tantum de iure iu-

re positio. Tertiū infero q̃ illa potest esse ratio & confirmatio ad text. in l. 10. infra l. in legibus Tauri, vbi habetur q̃ si quis habet filios naturales & similiter etiam parentes, potest bona sua filijs naturalibus relinquere, & parentes præferre. Quarto infero q̃ illa potest esse ratio per quā pōt pater pupillam et substitutorem filio suo in omnib⁹ bonis, licet filius habeat matrem & talis substitutus præfertur matri etiam in legitima sua, ut dixi supra. Quinto infero q̃ licet filius non possit renunciare successioni patris sine iuramento, tamen pater potest renunciare successioni filij etiam sine iuramento. 5 Item adde prosequendo materiam, q̃ prædicti ascendentes succedunt descendantibus ab intestato secundum gradus prerogatiua, vnde si solus pater est ipse præfertur soli matri. similiter præfertur pater & mater pariter admittuntur, ex cluso auo, proauo, & exclusis omnibus alijs ascendentes vtriusq̃ gradus, & sic de singulis. text. est in Authent. de hæred. ab intesta. ven. §. si igitur defunctus. vers. si autem plurimi. colla. 9. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. cuius verba sunt, defuncto sine liberis, parentes si soli sunt, succedunt, salua gradus sui prerogatiua, si pari gradu pariter succedunt. & idem disponit expressè l. 4. titu. 17. sexta part. & l. nostra. 6. Tauri. in princ. ibi dū dicit, Por su orden y linea derecha. Ex quo singu. & sub tñter inferitur, quod in successione huius linee ascendentes non habet locum representatio, vnde sicut quando concurrat pater, auus paternus vel auia, proauus, vel proauia: & effectiores ex linea paterna, præfertur ipse pater omnibus alijs, & sic deinceps qui est in proximiori gradu præfertur alijs etiam si prædictus pater concurrat cum auo, proauo, auia vel proauia, alijs ascendentes ex linea materna, matre mortua præfertur ipse pater auo materno et omnibus alijs ascendentes ex linea materna nec tali casu auus maternus representat personam matris, et sic eius filij mortui, nec loco eius succedit nec substituitur: quia tantum ad eundem in hac linea prioritas in gradu et idē est e contra ex parte matris, quia si reperitur mater et ex linea paterna reperitur auus vel auia, proauus vel proauia, vel vteriores ascendentes ipsa mater præfertur omnibus, quia reperitur esse in proximiori gradu, et sic nunq̃ habet locū representatio et in expresso ista cōclusionē probant prædicta iura superius allegata in quibus p̃batur regulā et doctrinam q̃ in hac linea proximior in gradu p̃ferat, nec reperitur iure cautū q̃ habet locum representatio, sicut reperitur in l. 1. uia

nea descendenti & ex illo fundamento istam
con. tenet glo. ordan. ibi. Authen. de h. re. ab
intesta. ve. 3. si autem defunctus. verbi. si autem
plurim. in glo. an verbo proximi. & ibi glo. in
Authen. de h. re. C. ad Tertu. & ibi C. in
prim. num. 1. Salic. col. in prim. Paul. col. nu. 3.
Salic. col. nu. 2. qui no. & melius quam alius in
hoc att. loquitur, est ista & communis opi. secun
dum Cornu. ibi. col. post princ. Mathe. in tra
cta. de succ. ab intesta. 5. fol. 2. col. numero. 4.
verbi. aut superfont. parentes dispares. & ibi ad
ditionator eius tenet etiam Angean. 3. praeferun
tur. Inlt. ad Tertu. col. Rolandinus in tracta. de
succ. ab intesta. 4. colum. num. 8. & ibi eius ad
ditionator reputatus notabile. Nicol. de Vbal.
in tracta. de suc. ab intesta. 8. colum. num. 3.
Pro qua communi sententia facit duplex ra
tio. Prima quod non est ita debita successio li
near. ascendenti sicut descendenti, ut supra pro
ham. & istam ponit Cornu. Bald. Paul. & com
mu. docto. in dicta Authen. de h. re. Secun
da melior & subtilior ratio est, quia in linea de
scendenti merito filius subrogatur loco patris
& repraesentat eum, quia hoc est imitari ipsam
naturam, cum pater patrum descendat ad fi
lios propter naturalem generationem. argumen
tot. liberorum in fine. ff. de verbo. sign. & in l.
Edno. de tabular. C. de legi. hered. sed in li
nea ascendenti non datur talis subrogatio, imo
nec est possibilis secundum ipsam naturam, ut
de legi. notat. civiles possunt non admittere
q. parentes repraesentent filios vel descenden
tes mortuos, nec subrogentur loco eorum,
cum eis semper imitatur naturam, & non sin
git nec disponit contra illud quod est impos
sibile in re. ut in lege adoptio. la. ff. de a
doptionibus cum similibus istam rationem li
cet non sic declaratam ponit Salicetus. in di
cta Authentica. de h. re. prima colum. in fi
ni. quod dicit esse tenendam cordi, quia est decisiva
quae thoms. idem Salicet. in Authen. post fra
tres. lat. in final. verbo. C. de legi. h. re. contra
rari sent. tenet expressis solus Iaco. Bu. origi
nalliter in d. Authen. de h. re. in fin. q. in o. q.
& in inter. ascendentes habeat locum represen
tatio. sicut inter descendentes sunt correlatio
rum. nec obstat tex. in dicta Authen. de h. re.
& iura superius adducta quae dicunt q. parentes
succedunt talis gradus sui prerogativa, quia de
bet intelligi q. proximior in gradu in linea pa
terna excludat alios de eadem linea, non vero
excludat alios de alia linea, scilicet materna, &
proximior de linea materna excludat alios de
eadem linea, non de paterna: & istam conclu.

aliquando publice disputari in nostra insigne
Universitate pluribus medijs iuribus & ratio
nibus quae in praesenti non refero, sed nunc sit
inter teneo principam opinio, tanquam veram
& communem a qua non est recedendum in iu
dicando & consulendo, licet alia possit funda
ri in via disputativa.

7 Aduertendum tamen quod est dubium sin
gulare & subtile, si in successione nepotis vel
alterius descendens concurret auus pater
nus, & auus maternus, vel ulteriores ascenden
tes ex linea paterna, & alij in eodem gradu ex
linea materna, an debeat fieri distinctio bono
rum, taliter quod auus paternus succedat in bo
nis habitis & acquisitis a linea paterna, auus ve
ro maternus succedat in bonis acquisitis a li
nea materna: & videtur quod debeat fieri pra
dicta distinctio bonorum, ut vniuersique suc
cedat in bonis habitis & acquisitis a linea pa
terna, per textum singularem & vnicum in l. 3. si
fin. C. de bonis que libe. in dicta glo. secunda
expositiva, quae incipit, tam patre. & in dicta
glossa penultima in verbo eius. ubi vult ille re
tineat, secundum expositivam glossarum, quod
si in successione nepotis qui plura bona acqui
sit ex linea materna concurret pater, & ex
ponit utraque glossa. 3. pater ipsius matris &
sic auus maternus & concurret auus pater, non
praefertur pater & sic auus maternus in illa bo
nis alteri. auo paterno: & sic aperte probatur,
q. debet fieri praedicta distinctio bonorum, &
per illum tex. ita expressis tenet ibi Bart. dicens
illum textum esse singularem & non alibi. & idem
tenet ibi Angel. in princip. Paul. de Cast. in
fine dicens quod hoc ille textus est mirabilis
vnicus, idem etiam per illum text. tenet Bart.
in Authen. itaque. C. com. de succ. numero. 1.
Angel. ibi post princ. verbi. 3. deficit. ubi dicit il
lum textum non esse alibi. idem Bart. in l. post
dotem. ff. col. et. q. si solus. ubi dicit illa text.
non esse alibi. ibi luno. ff. col. ultimo notabili. Ro
ma. ibi. quod refert. Iaso. illum etiam tex. an hoc
dicit vnicum Angel. in 3. pater autem in l. ad Ter
tu. verbi. hoc tam fallu. et tenet etiam ibi Iaso.
pe. col. in fin. quod videat. nu. 77. vsq. in fine. ubi
etiam con. per illum tex. tenet Bart. in col. suae. co. 8.
& 2. col. nu. 4. et in consensu. nu. 3. ubi repetit illud
co. Paul. de Cast. in Auth. post fratres. la. 1. nu. 2.
C. de legi. h. re. dicens quod ista opi. est antiquior, et
rationabilior. Bald. novellus in tracta. dotis. in
1. parte principalis. q. 3. fol. 76. fere in tota illa
q. et maximam versu. sed quicquid sit. 2. col. v.
ibi dicit quod in via consulendi et iudicandi no
auderet recedere ab ista opi. Bart. et aliorum bre
contra

contraria opin. posset realiter teneri in puncto
iuris additionator Rolandini in tracta. de suc.
ces. ab intesta. 4. col. nu. 1. Mathesilanus. in tra
cta. de succ. ab intesta. fol. 53. col. versu. praedicta
in Pala. Ru. in suarepe. fol. 122. col. nu. 10. ubi di
cit menti esse tenendum istam etiam conclu. te
net Ludou. Roma. in con. suis. con. 40. 2. colu.
pro qua sen. & con. facit etiam tex. in l. de em
cipatis. in fine. versu. exceptis. C. de legi. h. re.
ubi disponitur q. fratre defuncto ab intestato,
frater consanguineus praefertur in bonis habi
tis a patre: frater vero vterinus in bonis habi
tis a matre: in alijs vero bonis succedunt aequa
liter. & ad hoc notat ibi Bar. & comu. docto. &
no. gl. or. & ibi co. opi. in Authen. itaq. C. co
mu. de succ. de quo artic. lat. dicit infra in li
nea collateralitergo similiter fiat ista distinctio
bonorum successione ascendentium. Secundo fa
cit etiam tex. in l. si femina. & in l. cu. alijs. C. de
secun. nup. & quasi per totu. ubi disponitur q.
mulier transiens ad 2. vota, tenetur relinquere
filij primi matrimonij bona habita ex 1. ma
trimonio, & filij secundi matrimonij bona ha
bita ex secundo matrimonio, nimirum ergo si
in nostro casu propter qualitatem personaru
fiat distinctio bonorum & patrimonij ipsius fi
lij defuncti. Tertio facit tex. in l. si is qui ex bo
nis. ff. de vulga. & pupil. ubi si pater relinquat
directe vel indirecte plus quam capere posset sit
distinctio & divisio bonoru, ut remaneant pe
nes filium bona: & in quibus de iure est capta,
alia vero remaneant penes heredes: & id est si
fuit substitutus pupi. alterius filij, quia capie
bona fratris, non bona habita a patre: ex quo
text. notant ibi docto. q. ex causa vel qualitate
non est conveniens, q. fiat distinctio & separa
tio bonorum sicut fuerint unita in aliquaperso
na de cuius successione tractatur. Quarto facit
tex. in l. cu. oportet. in princ. cu. materia. C. de
bonis que libe. ubi sit maxima differentia, an fi
lius acquirat bona ex linea paterna ut reputen
tur profectitia, vel ex materna ut reputetur ad
uentitia, nimirum ergo si ex causa fiat etiam in no
stro casu. Quinto facit tex. no. 1. sed si plures.
3. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. ubi si pater
arrogator substituit pupillariter filio impube
ri arrogato, ad substitutionem pertinent tantum
bona quae filius habuit a patre arrogatore vel
coniunctis & amicis eius: alia vero pertinent ad
successores legitimos ipsius arrogati. Sexto fa
cit doctrina Fab. in 3. qua ratione. In Ri. de pu
lis. col. num. 7. ubi dicit q. quando pater & ma
ter fecerunt substitutionem exemplarem filio
furioso vel mente capto, substitutus patris ad

mittetur ad sua bona, substitutus matris ad bo
na peruenta ex eius linea: & pro ista sen. & co.
facit hodie expressa lex regni. 10. post princip.
titu. 6. lib. 3. foro. 11. ubi expressis approbatur &
confirmatur ista opi. licet illa lex sit corrupta,
quia deficiunt sibi aliqua verba: & ibi tenet gl.
or. in glo. 3. Sed his non obstantibus ego teneo
contrariam sententiam, imo q. indistincte suc
cedat auus paternus & auus maternus in quibus
cunque bonis ipsius nepotis vel descendens
vndeunque quae sitis, & pariter admittatur
nulla facta differentia, a qua linea vel parte sint
acquisita. & in expresso istam con. tenet Pe
trus de Be. per. quae nemo allegat in Authen.
itaque. C. co. de succ. 2. colum. in versu. sed quae
ritur. & ibi Salice. 1. colum. num. 2. Cornueus. 2.
colum. versu. adde. Raph. Cum. ibi quemiple
Cornueus refert. Istam etiam con. tenet Bald. in
dicta. l. 3. 2. colum. nu. 4. C. de bonis que libe. &
ibi Cornueus. 2. colum. & ibi Raph. Cum. quae
ipse Cornueus refert tenet etiam Bald. in Au
then. de h. re. C. ad Tertu. 1. col. num. 3. & ibi
Salic. 2. col. num. 6. Ange. de Areti. in 3. fin. in fin.
Instit. de serui. cogn. Rapha. Cum. in con.
122. ubi dicit quod ista opinio semper sibi visa
fuit verissima & indubitata. Pro qua sententia
& conclusione in primis facit quia in iure no
stro postquam bona sunt unita & incorporata
in patrimonio alicuius personae, nunquam ad
mittitur distinctio & separatio bonorum, nisi
in casibus a iure expressis argumen. tex. in l. 1.
& 3. praeterea. ff. de separa. tex. in l. sed si plures. 3.
filio impuberi. ibi. iuncta enim haec dicitur co
pit esse. tex. in l. si filius in fin. C. de inoffi. testa.
tex. in l. eius qui in provincia. 3. ff. si cer. peta.
bon. tex. in l. qui in testam. ff. de his qui.
ut indi. tex. 1. 3. Inlt. de h. re. quali. & disse. no
ratur per gl. & doc. in l. 1. 4. veteres. ff. de acqui.
posse. Secundo pro ista parte facit tex. expres
sus in Authen. de h. re. ab intesta. ve. 3. si igitur
defunctus. verbi. si autem plurimi. colla. 9. & in
Authen. de h. re. C. ad Tertu. cu. similibus. ubi
simpliciter & indistincte vocant ascendentes se
cundum gradus prerogatiu. nulla facta differ
tia vel distinctio bonorum: nec obstat tex. capi
talis in quo secundum Bart. & alij doc. in l. 3. 4.
fi. C. de bonis que libe. quia ille tex. nihil pro
bat, nec intellectus glo. & Barto. est verus: imo
verus, planus, et realis intellectus illius tex. est,
quod ibi concurrendo pater et auus ipsius ne
potis, ipse pater praefertur in successione tan
quam proximior in gradu: quia etiam de illo iu
re codicis filius pot. habere herede et eum bo
na deferunt iure successiois: neq. obstat etiam su
dammenta

damēta superius adducta, quia illa pcedunt in suis casibus à iure sic specialiter determinatis, neq̃ obstat similiter p̃dicta lex fori, quia illa t̃rum debet seruari in locis ubi vigeret illa cōsuetudo. Postremo & finaliter pro ista parte & mea sententia cōsidero nouiter hodie istā nōstrā legē. 6. Tauri. ubi dū dicit. En todos sus bienes de qualquier calidad q̃ sean. Secūdo ibi dum dicit. Saluo en las ciudades, villas y lugares do segū el fuero de la tierra se acostūbra tornar los bienes al tr̃co o a la rayz. In quib⁹ verbis aperte vult ista lex, q̃ de iure sit vera ista mea opinio & conclusio nisi in loco ubi cōsuetudo sit in contrarium, quia tunc debet seruari dicta lex fori, vt fiat distinctio bonorum & patrimonij: & ante istam legem idem videbatur velle & probare lex. 4. titu. 3. 6. part. ibi. El padre y la madre deuen heredar y igualmente todos los bienes de su hijo. Et ista est veritas in hoc singulari & subtili articulo.

Itē adde q̃ si in successione nepotis vel defcēdis cōcurrant ascendētes ex linea paterna, & ascendētes ex linea materna qui sint in pari gradu semper admittunt pro medietate, & sic in stirpes licet dispar sit eorū numerus: vñ si reperiatur auus & auia paterna ex vna parte, & solus auus vel sola auia materna ex alia: vel econtrā: auus & auia paterna succedēt in dimidia parte totius hereditatis, & auus solus vel auia materna succedet in alia dimidia: & idē est econtrā. tex. est notabilis in Authē. de hare. ab intesta. veni. §. si igit defunctus. ver. si aut plurimi. col. 9. cuius verba sunt, vt medietatem quidem accipiant omnes à patre ascendentes quancūq̃ fuerint, medietatem verò reliquam à matre ascendentes, quancūq̃ eos inueniri contigerit. & ibi tenet gloss. ordi. & cōmu. docto. tex. in Authē. defuncto. C. ad Tertu. ibi pater n̄s quidem dimidia, maternis alia dimidia delata, licet sit dispar eorū numerus: & ibi notat gloss. ordina. & cōmu. docto. & idem probat & disponit lex quarta in fine. titu. 3. 6. part. licet quo ad me, ista sententia & cōclusio sit valde dubia in reddēda rōne, attentis & consideratis superioribus. Itē adde q̃ de iure communis fratres vel sorores filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, admittēbantur ad successione eius vnā cum patre vel matre vel alijs ascendētib⁹: pro virilib⁹ portionibus. tex. est in Authē. de hered. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. ver. si vero, cuius verba sunt, si verò cum ascendētib⁹ inueniatur fratres aut sorores ex vtriusq̃ parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendenti-

bus vocabuntur. tex. in Authē. defuncto. ver. 1. C. ad Tertu. & idem disponebat lex. 4. titu. 3. 6. part. prope finem. Hodie tamen ista dispositio corrigitur, imò fratres nullo modo succedunt cum patrib⁹ vel alijs ascendētib⁹ defuncti, imò p̃feruntur ascendentes. ita expressē disponit lex septima sequens in his legibus Tauri.

Quero tamen pro maxima declaratione huius legis, qualiter intelligātur illa verba, o t̃ros que tengan derecho de les heredar: & consequenter quā sit persona quā possit excludere p̃dictos ascendentes. Et breuiter & resolutiue dico, quod filius naturalis vel spurius legitimus per subsequens matrimonium, vel rescriptum principis: quia ille succedit patri vel matri, & consequitur omnia iura filij veri & legitimi ex testamento, & ab intestato, & contra testamentum: vt latē dixi in l. nona & vnde cōma infra, his legib⁹ Tauri, & sic ille p̃fertur ascendenti superstiti. Item & dico quia ista lex in p̃dictis verbis potest intelligi in substituto pupillari, quia talis substitutus pupillaris datus à patre filio in potestate, p̃fertur matri & omnib⁹ alijs ascendētib⁹ ex linea materna. Item etiam auo paterno. & alijs ascendētib⁹ eius, cum nepos non sit in potestate eorum, sed tantum patris substituentis: vt latius dixi & fundavi in materia substitutionum, vbi omnino vide. Aduertendum tamen q̃ licet nostra lex dicat quod ascendentes succedant descendētib⁹, sicut ipsi descendentes succedunt eis: tamen debet intelligi vt sint heredes & succedat iure hereditario, & eis debeat legitima, sicut econtrā: vt supra dictum est: tamen non succedunt cū eadem qualitate, privilegio, & prerogatiua qua ipsi descendentes succedūt patrib⁹. Ex quo infero q̃ ascendentes nō succedūt de iure naturali vel diuino, descendentes verò sic vt probaui & dixi in materia successione ab intestato filiorum. Secundo infero quod inter ascendentes non datur representatio, sed in linea descendētiū. 3. insertur quod ascendentes non transmittunt hereditatem descendētiū sine additione ex potentia suūtat̃s neque sanguinis: sicut econtrā: vt notabiliter dixi in materia transmissionū. Quarto insertur q̃ inter ascendentes succedentes descendētib⁹, nō habet locum collatio, licet inter descendentes, sicut plenē dico in l. 29. infra his legibus Tauri. Aduertendum tamen quod licet ascendentes succedant descendētib⁹ secundum sui gradus prerogatiuam, & quando sunt in pari gradu æqualiter admittantur vt dictum est, tamē pater

pater, auus, vel ascendens qui habet vsumfructum in bonis filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, debet p̃ferri in eo & cum debet habere p̃cipuū per tempus vite suæ cuius ratio est, quia sicut per mortem cuiuscuq̃ extranei proprietarij non finitur neq̃ extinguitur vsumfructus, vt est casus in l. 3. in fine. C. de vsumfructu. cum similib⁹: ita etiā p̃ mortē filij nō extinguitur vsumfructus quæsitus patri, auo, vel ascendenti in bonis eius. text. est notabilis in l. fin. vers. fin. verò defuncta persona. C. ad Tertu. quem ibi ad hoc cōmēdat Bart. Bald. Angel. Paul. Corneus. & cōmu. Docto. & per illum text. tenet gloss. ordi. in dicta. l. 3. C. de vsumfructu. & ibi Petrus de Bella. per. C. inus. Bar. Bal. & cōmu. docto. gloss. in l. 2. C. de bonis maternis. & ibi Barto. Albe. Bal. Salice. & cōmu. docto. tex. in l. fin. vers. si. C. de commu. de succē. & ibi notat gloss. Bartol. Bald. & cōmu. docto. tex. in l. 3. §. si. C. de bonis quæ libe. & ibi cōmu. docto. tex. in l. 4. vers. paternis. co. tit. text. melior de iure in l. fin. §. filijs autem. eod. titu. cuius verba sunt, filijs autem familias in his dūtaxat casibus in quibus vsumfructus apud parentes colliturus est, donec patres viuūt neq̃ de eis dē reb⁹ testari possunt, neque citra voluntatem eorū quorum in potestate sunt vlla licētia eis concedenda dominiū rei ad eos pertinentis alienare. tex. in l. si. C. de vsumfructu. text. in Authē. de hare. ab intesta. veni. §. 2. colla. 9. & ibi expressē notat Barto. & alij docto. tenet etiam Ange. in §. p̃feruntur. Instit. ad Tertu. 1. colum. additionator Rolandini in tracta. de succē. ab intesta. 5. colum. nu. 12. Nec huic opinioni obstat si dicatur q̃ hoc videtur falsum, cum patria potestas cesset & extincta sit per mortem filij, ergo expiret vsumfructus qui causatur ab ea: quia notabiliter respondet quod patria potestas benē requiritur ad principium & causam acquisitionis, non tamen requiritur in processu durationis & continuationis: istam rationem tanquam notabilem ponit solus Bald. in l. 3. C. de bonis maternis. idē Bald. in l. 3. in fine. C. de bonis quæ libe. pro qua subtili ratione facit bonus text. in l. si is qui animo. ff. de aquirend. possēss. vbi licet in acquisitione possessionis requiratur corpus & animus, tamen postquā semel est quæsitā nō requiritur in eius perseverantia & duratione: facit etiam tex. in l. nunquā. §. si vi aut clam. ff. de vsumfructu. etia nota in l. item illa. §. quod adijciatur. ff. de consili. pecu. vbi si quis se constituit soluere quod alter debet, sufficit quod tē-

pote constituti sub sit debitum, licet postea cesset mediante p̃scriptione causata in persona primi debitoris: facit etiam tex. singularis in l. mora rei. ff. de verbo. obliga. vbi habetur quod licet à principio non possit esse obligatio fideiussoria sine principali: tamen postquam est contracta benē remanet & durat: & ad hoc summē notant & cōmēdant ibi doctores. facit etiam tex. in l. 2. C. de lutione pignoris. vbi sublata obligatione principali remanet hypothecaria. tex. etiam in l. licet. §. fina. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. vbi habetur quod licet vniuersitas non possit ab initio per vnum constitui, tamen si iam fuerit constituta, & perueniat ad vnum tantum, per eum solum potest retineri: & hinc est quod filio ingressi religionem, licet per hoc sit exemptus à patria potestate. vt dicit gloss. notabilis, & ibi Bartol. & cōmu. opinio in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de mino. vel efficiatur Episcopus, ratione cuius liberatur à patria potestate. vt in Authē. de Episcopalis dignitas. C. de Episcopis & cleri. tamen pater nō amittit vsumfructum quem habet in bonis filij. & in expresso ita tenet Pala. Ruā in sua repetitione. folio. 2. 4. 2. col. nume. 15.

Ex quibus infero. 1. & notabiliter quod licet in successione filij, pater & mater pariter admittantur cū sint in eodē gradu, vt supra cōclusum est, tamē debet intelligi respectu proprietatis. secus verò est respectu vsumfructus, si filius erat in potestate, quia in eo p̃fertur pater per tempus vite suæ, & postea cōsolidabitur æqualiter cum proprietate. text. est notabilis in l. si. ver. fin. verò defuncta persona. C. ad Tertu. cuius verba sunt, fin. verò defuncta persona in facris patris constituta, decesserit: pater quidem vsumfructum, quem & viuente filio habebat, teneat donec viuāt incorruptum. & ibi expressē notat Bart. in fine. Et teneo pro constanti q̃ etiam hodie in nostro regno ista cōclu. procedat, quia non reperitur contrarium dispositū. Secundo infero q̃ quando concurrerent alij ascendentes in æquali gradu, puta auus paternus & maternus, quod p̃feratur paternus in vsumfructu eadem ratione: hodie tamen in nostro casu iste casus non posset verificari nec habere locum, cum per contractum matrimonij filius qui iam est mortuus, sit emācipatus per l. 48. infra his. l. Tauri. ergo nepos natus ex eo non potest esse in potestate auj, & sic pariter succedent auus paternus & maternus in proprietate & vsumfructu: posset tamen subtiliter etiam hodie iste casus verificari & procedere quan-

re, quando filius qui mortuus est decessit tantum desponsatus per verba de presenti, relicto filio vel filia ex eo & sponsa: quo casu si postea decessit talis filius vel filia, & sic nepos, relicto auo paterno & materno praefertur aui pater noster in usufructu, quia nunquam exit filius eius defunctus de potestate sua, cum non fuerit realiter velatus & vxoratus: ut plenè & no. probaui & dixi in dicta. l. 48. infra his legibus Tauri. Tertiò infero quòd quando in successione filij defuncti concurreret pater eius & auus paternus, quòd licet pater eius debeat praeferrì in successione tanquam proximior in gradu, tamen debet intelligi respectu proprietatis: secus verò respectu usufructus, quia in eo praefertur auus ratione patriae potestatis, & hoc de iure communi: cum vterque tam filius quam nepos sit in potestate aui. & in expresso quòd isto casu praefertur auus in usufructu per tempus vitae suae, est tex. expressus secundum verum & proprium intellectum in l. 3. §. fin. C. de bonis quae libe. ibi, usufructus videlicet & in huiusmodi casibus auo dum supererit reservando: hodie verò in nostro regno ille casus & cõclusio non procederet, cum per contractum matrimonij filius & sic pater nepotis defuncti habeatur pro emancipato, nisi in casu quo tantum fuerit desponsatus, & non velatus vel vxoratus, quia tunc posset procedere, ut supra proximè dixi. Quarto infero quòd quando in successione filij defuncti ab intestato, concurreret pater & filius ipsius defuncti, quòd tunc licet filius debeat praeferrì tanquam proximior ex linea descendenti, tamen pater defuncti debet praeferrì in usufructu ratione patriae potestatis: & in expresso pro hac sententia est tex. formalis in l. fin. ver. si. C. com. de success. cuius verba sunt in omnibus videlicet casibus, sed in superstitibus solibus liberorum & fratribus adhuc viventibus, qui ad hereditatem defuncti patrem antecedunt usufructu rerum quarum dominium ad eos peruenit apud parentes per maius suum, et ibi ad hoc notat gl. or. & cõ. do. tex. etiã expressus in auth. de hare. ab intesta. ve. §. a. colum. 9. hodie tamen iste casus & conclusio non potest verificari nec habere locum in nostro regno, cum filius defunctus fuit liberatus à potestate patris per contractum matrimonij, nisi in casu quo decesseret desponsatus & non velatus, ut dictum est: quia tunc pater non amisit usufructum, cum non fuerit exemptus à potestate paterna per supra dicta, imò etiam si nepos succederet de iure in proprietate & usufructu, acquireretur usufructus patri & sic auo, et

per consequens in omnibus alijs bonis quae pertinerent ex qualibet causa ipsi nepoti, cum sit in potestate aui, ex eo, quòd natus est ex filio non emancipato, nec exempto à potestate paterna, ut latius dixi in d. l. 48.

13 Ex quibus se offert pulchra & valde subtilis quaestio, si filius qui est in potestate patris hodie in nostro regno fecerit testamentum prout potest, ut in l. 4. supra his legibus Tauri, et in eo instituit patrem heredem in sua legitima, hoc est, duabus partibus totius hereditatis, & tertiam partem reliquit extraneo, vel pro anima, vel tãdem distribuit quomodo voluit iuxta dispositionem text. in d. l. Tauri. Si in illa tertia parte retinebit pater usufructum, qui antea sibi competebat, taliter quòd dispositio filij quam fecit de ea re intelligatur tantum respectu proprietatis, vel si praedicta tertia pars alteri relicta, pertinebit ei pleno iure tã in proprietate quam in usufructu: & certe videtur dicendum quòd pater in ea debet retinere usufructum per tempus vitae suae, & alteri tantum pertinebit proprietas, nec de ea potuit filius pleno iure disponere. Primò per iura expressissima superiora, quibus probatur, quòd per mortem filij non amittit pater usufructum quem habet in bonis filij, & quòd concurrat mater vel alius cum eo in successione, semper praefertur pater in usufructu. Secundo & in specie, quia quando per l. vel statutum conceditur filio licentia testandi, debet intelligi salvo semper usufructu, vel iure, quòd pater habet in bonis filij, ita expressim determinat Bal. in l. si quis ramus ff. de testam. finalibus verbis, arguendo tex. in l. cum maritus. §. fin. ff. de pactis dota. & in l. ex facto. in princip. ff. de vulga. & pupill. tenet etiam Ioan. de Imo. in c. 2. extra. de testam. 7. col. nu. 28. tenet etiam et cõmendat Ang. de Gambellionibus, in tract. de testam. 1. col. nu. 12. confirmatur etiam ex sententia Barto. in l. 1. C. de sacro. eccle. 4. q. prima quaestio prima principalis, ubi tenet quòd licet damnatus ad mortem possit facere testamentum ex privilegio vel aliàs, tamen non possit testari in praedictum illorum quibus applicantur bona, per Authen. bona damnatorum. C. de bonis prof. quia non debet intelligi in praedictum eorum: idem tenet etiam Abb. in rubric. de testam. in fin. Tertiò pro ista sententia et cõ. considero glo. nota. in l. si. C. de sentent. passis, in verbo patre in fin. ibi salvo tamen usufructu patris. ubi dicit quòd si pater deportatus est, et per hoc filius eius exemptus est à potestate sua, et fecerit testamentum ante institutionem patris, va-

lebit

lebit circa propria bona ipsius filij, scilicet castrum vel quali, & aduentitiam respectu proprietatis: non verò circa usufructum quae pater habebat in eis. Quarto & finaliter facit tale fundamentum, certum est quod licet à iure quis habeat liberam & plenam facultatem testandi, tamen debet intelligi sine praedictio tertij, & in dubio talis facultas debet intelligi & restringi ad ius quod habet in rebus suis: rex est in l. si. C. de hare. insti. tex. in l. cum maritus. §. fin. ff. de pactis dota. tex. in l. si donis. §. fin. ff. de lega. 1. text. in l. servi electio ne. §. si. eo. tit. tex. in l. quod in rerum. §. 1. eo. tit. tex. in l. vxor patri. C. de legatis. tex. in l. fidei cõmissa. §. quãquam. ff. de lega. 3. bonus tex. in l. ff. de mili. testa. per quem dicebat ibi Bal. quod licet aliquis actus committatur in meram voluntatem alicuius, non videtur ei cõcessum ut fiat cum praedictio iuris alterius.

14 Contrariam tamen sententiam & conclusionem ego teneo pro verissima, imò quod illa tertia pars pertineat tã in usufructu quam in proprietate ei cui relicta est. Primò quia ista nostra lex sexta Tauri simpliciter & indistincte dicit & permittit quod filius possit disponere de tertia parte bonorum suorum, ergo non minus intelligatur in usufructu quam in proprietate. Secundo etiam considero & pondero istam nostram legem sextam in quantum dicit quòd filius possit disponere de praedicta tertia parte pro anima sua, vel pro alia qualibet causa: sed non est verisimile quod talis dispositio pro anima debeat suspendi usque ad mortem patris, cum antea non exiret usufructus: nec obstat si dicatur quod posset vendi & alienari proprietatem illius tertiae partis, quia respondeo quòd licet proprietatem extraneus possit vendere proprietatem in viro fructuario, ut in l. locum. verbi. proprietarius. ff. de usufructu. & in l. 2. C. eo. tit. & in l. fundi Trebatiani. ff. de usufructu. leg. 2. & in l. iusto. §. non mutat. ff. de usufructu. & in l. 3. §. si heres. ff. de usufructu. quemadmodum caue. tamen filius proprietarius nullo modo potest vendere, vel alio titulo alienare proprietatem suam in viro patre fructuario, propter reverentiam patris, & ut pater non habeat extraneum & inquietum proprietarium: text. est formalis & expressus in l. si. §. filij autem. C. de bonis quae libe. Tertiò & subtiliter facit, quia cum de iure communi legitima patris sit quarta, & de iure Authentico iam sit tertia, quia cum fuit aucta in filijs, ita in ascendentibus, ut determinat glo. iuncta text. in Authen. novissima. C. de inoffic. testa. & ibi cõmuni opinio: tamen hodie de iure nostri regni per istam nostram l. 6. legitima parentum

sunt duae partes omnium bonorum: & de tertia tantum potest filius disponere: ergo cum pater nimis sit honoratus per nostram l. 1. nimirum si per eandem possit in illa tertia sibi auferri usus fructus. Quarto facit optimus text. bene ponderatus in Authen. de hare. ab intesta. veni. §. si verò cum ascendentibus. verbi. nullum usufructum. colla. 9. ubi disponitur quòd eo casu quo succedunt patres alicui filio cum alijs filijs fratribus defuncti, non habent parentes usufructum in illa parte & portione, in qua succedit ipsi frater, ex eo quòd in recompensam parentes succedunt in sua parte, tam in proprietate quam in usufructu: ad idem est tex. in Authen. item hereditas. C. de bonis quae libe. ergo in nostro casu & quaest. cum ista nostra lex 6. Tauri, dederit patri amplam legitimam, merito potuit in illa tertia parte ei auferre usufructum, ut pleno iure possit filius in quem vellet de eo disponere. Quintò facit etiam lex. §. supra proxima, quae dicit quòd filius familias possit testari & disponere, ac si non esset in potestate. Sextò etiã probò per istam nostram legem 6. quae dicit, quòd filius familias possit testari & disponere de tertia parte bonorum suorum cui iurcunq; qualitatibus sint, ergo bene sequitur quod poterit disponere de praedicta tertia parte, tam in usufructu quam in proprietate: ex qua sententia & conclusione infero, quòd si filius haberet patrem & matrem, & illam tertiam partem legaret matri, quòd pertinebit matri pleno iure tam in usufructu quam in proprietate.

Item etiam infero quòd si filius simpliciter instituat patrem & matrem simul & cõiunctim, quòd licet in omnibus bonis pater debet retinere usufructum per tempus vitae suae, ut supra cõclusum est, tamen in disticta parte illius tertiae partis bonorum, quae ad matrem pertinet, non habebit pater usufructum, cum respectu eius, filius liberè potuit testari & disponere.

16 Postremò & finaliter notandum est ex nostra l. in fin. quòd licet ascendentes succedant defunctis, ut supra dictum est, tamen si in aliquo loco sit cõstitutum, vel consuetudo, quod bona habita ex linea paterna reserventur solis parentibus ex illa linea, & bona habita ex linea materna reserventur solis parentibus ex ea, valet, & tenet, & est servanda: & ita disponit nostra lex: circa quam quæro, an habeat locum tantum ab intestato, ut etiã cõtra testamentum, quod euilihet parenti non relinquit quod est à sua linea proveniunt: & videtur quod utroque casu habet locum ista lex, quod probat nostra lex, in quantum quod ascendentes sint legitimi successores defunctum ex

Ant. Go. in l. l. Tau. E testa-

testamento, & postea dicit, salvo en las ciudades villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbra tornar sus bienes al tróco. Ergo ad utrumq; casum refertur: sed his nō obstantibus ego teneo cōtrariū, imō q̄ nostra lex & ei⁹ dispositio in hoc tantū habeat locū ab intestato, & non contra testamentū. Primō quia alias esset auferre libertatē testadi. Secūdo quia ab intestato defertur hereditas ex legis dispositione, vnde illo casu nostra lex videtur loqui, facto vero testamento testator sibi prouidet relicta legitima necessaria, & lex se non intromittit hoc casu: & ista est veritas.

TEX. VII.

L hermano para heredar ab intestato a su hermano no pueda concurrir con los padres, o ascendientes del defuncto.

S Y M M A R I U M.

1. Fratres vel sorores descendentes, an admittantur una cum ascendentibus?

Lex septima.

Nota dispositionē huius legis. Pro cuius perfecta intelligētia presuppono, q̄ de iure cōmuni fratres & sorores filij, nepotis, vel alteri⁹ descendentes ab intestato defuncti, admittentur ad succēssionē eius, vnā cū patre vel matre, vel alijs ascendentibus pro virilibus portionibus: tex. est in Authē. de hered. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. versic. si verō. colla. 9. cuius verba sunt, si verō cū ascendentibus inueniantur fratres aut sorores ex vtriusq; parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendentibus vocabūtur. & ibi glo. ord. & cōmu. docto. tex. in authē. defuncto. versic. C. ad Terr. & ibi etiā cōmu. docto. tex. in l. 4. titu. 13. 6. part. hodie tamē ista dispositio iuris cōis corrigitur per nostrā legē, quia fratres vel sorores nullo modo succedunt cū ascendentibus, & certē nostra lex nullā aliam materiam continet.

TEX. VIII.

Mandamos que succedā los sobrinos con los tios ab intestato a sus tios in stirpē y no in capita.

1. Quomodo succedant collaterales.
2. Quo cognoscitur q̄ quis sit proximior in gradu.
3. An sit sublatā differentia agnationis & cognationis.
4. An cū bona conscientia possit testator instituere extraneum & excludere consanguineos collaterales.
5. Agnati & cognati vsque ad quē gradum succedat.
6. Hereditas in diuisibilis an pertineat ad collaterales in remotissimo gradu?
7. Licet proximiores in gradu quādo sunt in pari gradu aequaliter admittantur, si in aliquo reperiat maior qualitas, an ipse praeferatur?
8. An ista maior qualitas attendatur ultra fratrem & filios fratrum?
9. Si testator instituit fratres suos simpliciter, an admittantur utrinque coniuncti tantum vel etiam admittantur fratres ex vno latere?
10. An habeat locum representatio inter collaterales.
11. Si decedat quis relictis filijs ex pluribus fratribus id defunctis, an succedant in stirpes, vel in capita numero. n. & 12.
13. Intellectus huius legis colla. num. 13. et 14.
15. Si quis instituat fratrem & filios alterius fratris defuncti, an videantur institui in stirpes vel in capita numero. 15. & 16.
17. Si testator dicit simpliciter, instituo fratres meos heredes, si videtur instituisse etiā filios fratris mortui.
18. Si plures sint in eodem gradu, an succedant in stirpes vel in capita.
19. An filius ex filio maiori mortuo praeferatur filio secundo vltimi possessoris.
20. Deficiente linea collateralium an succedat vir et uxor?
21. Quando dicitur quod uxor succedat, an admittatur sponsa de presenti?
22. Ad hoc quod vir & uxor succedat, an requiratur quod duret matrimonium & non fiat diuortium?
24. Pupillus si decessit sine agnatis vel cognatis, an succedat tutor testamentarius vel datiuus?
25. Si quis decedat ab intestato in hospitali, an succedat hospitalis?
26. Si quis decedat ab intestato non relictis consanguineis ex aliqua linea, an succedat fiscus?

Lex octaua.

Nota dispositionē huius legis, & postquam supra in l. 6. visum est de succēssione inter ascendētes, nūc in illa l. necessarium est videre de succēssione ab intestato inter collaterales. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, dico q̄ presuppono q̄ collaterales succedunt ab intestato

testato collateralis suo defuncto, secundum sui gradus prerogatiuam et proximitatem: vnde ille qui tempore mortis reperitur proximior praefertur in succēssione: tex. est in l. 2. §. hereditas. ff. de suis et legi. here. cuius verba sunt, hereditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur: ext. in l. iurisconsultus. et quasi per totum. ff. de gradibus. text. in l. 1. §. p. roxi. mus. ff. vnde cognat. text. in l. lege duodecim tabu. versic. huiusmodi. C. de legi. here. tex. in §. i. In l. de legi. agna. succē. tex. in §. proximus. eo dem tit. in §. si plures. eo. tit. tex. in §. fin. versic. toties. Insti. de serui. cognat. tex. in l. quoties vtriusque. ff. de regu. iur. tex. in regula, qui prior de regu. iur. in 6.

2. Et ad cognoscendū quis sit proximior in gradu, semper debet fieri computatio incipiendo ab illo collateralis, qui vult succedere, et faciēdo ascensum ad patrem vel alium ascendētem cōmunem, a quo descendunt, et postea facere descendum ad defunctū collateralē, de cuius succēssione tractatur: & in hoc gradu censetur et seruide in linea collateralis non potest dari primus gradus, sed computatio incipit a secundo gradu, & sic fratres sunt inter se in secundo gradu, & deinceps alia persona adiecta facit aliū gradū: tex. est in l. 1. ff. de gradibus. ibi. ex transuerso sine a latere nullus est primus gradus, & ideo incipit a secundo, text. in l. iurisconsultus. versic. sunt et ex lateribus. & in versic. idem faciēdum. ff. de gradibus. text. in §. 2. gradu. Insti. eo titu. Si verō plures collaterales sint in eodem gradu, tunc omnes pariter admittuntur: & licet de iure antiquo siebat differentia an essent agnati descendētes per lineam masculinam, vel cognati descendentes per lineam foemininam, quia agnati tantum succedebant exclusis cognatis licet proximiores essent:

3. Item etiam cognati nō admittentur de iure ciuili, sed tantum de iure pratorio: vt in l. 1. & per totum. ff. vnde legitimi. & in l. 1. & per totum. ff. vnde cognati. & in l. 1. et per totum. C. vnde legitimi. & vnde cognati. et in §. 1. et per totum. Insti. de legi. agna. succē. et in §. 1. et per totum. Insti. de succē. cognat. tamē hodie de iure nouo Authenticorum, indifferenter succedunt agnati et cognati secundū gradus prioritatem, sine aliqua differentia agnationis vel cognationis: testus est in Authē. de hered. ab intesta. veni. §. nullā verō. colla. 9. ibi siue per masculi siue per foeminae personā defuncto iugebant, sed in omnibus succēssionibus agnatorū cognatorūq; differentia vacare praecipimus: & huc cōm. docto. 4. Dubium tamen est an cum bona conscientia

in testamento possit defunctus alium extraneū instituere, et consanguineos suos collaterales omnino praeferre, et similiter an ipse heres institutus licet et cū bona conscientia possit bonarietate. Et breuiter dicendū est, q̄ si consanguinei sunt diuites, pōt licet instituere quolibet extraneū: si verō sunt pauperes, nō pōt cū bona conscientia instituere extraneū diuitem: si verō aequali paupertate sunt cōstituti, tūc antea preferendi consanguinei, vt eos teneatur testator instituere: argumento tex. in c. si quis relictus. 30. distinc. et in terminis ita tenet Ancharanus in c. mala fidei possessor. de regu. iur. in 6. 1. quēq; principali. Ioan. Fabian. §. 2. Insti. de hered. quare ab intesta. def. et facit illud Augustini, si quis habet cōsanguineum pauperē et extraneum institui heredem, alium quāquam pro consilio quāquam Augustinum. Item adde quod licet in succēssione ab intestato descendentes succedant in infinitum ascendentes in infinitum descendentes suis, quādiu vita eorum produci et extendi possit natura vel Dei miraculo: vt in Authē. de hered. ab intesta. ve. §. a colla. 9. ibi cuiuslibet naturae aut gradus, et in §. si igitur defunctus. et ibi glo. et cōmu. opin. tex. in §. intestatorum. Insti. de hered. quare ab intesta. def. et ibi etiā glo. et cōmu. opin. et tenet et cōmendat Bald. in l. fin. C. vnde legitimi. §. col. nu. 17. et ibi alij docto.

5. Tamen in collateralibus gradus succēssionis coarctatur, quia agnati succedebant vsque ad decimū gradum cognati verō vsque ad sextum, vt in §. fin. Insti. de succē. cognat. quem adhuc notant et cōmendant ibi doctores, et dicit meliorem de iure Ange. et illum tex. ad hoc reputat sing. Marthae, in tracta. de succē. ab intesta. in solaz. col. in fine. 30. similis tamen est in l. 1. §. hereditas. ff. vnde cognati. et in l. non facile. ff. de gradibus. hodie verō cū sit sublatā differentia agnationis et cognationis, vt in dicta Authē. de hered. ab intesta. veni. §. nullā verō. colla. 9. tam agnati quā cognati succedunt vsque ad decimū gradum ita determinat glo. ordin. in dicto. §. fin. Insti. de succē. cognat. in glo. in c. 1. Faber, Ange. et cōmu. docto. glossa in Authē. in succēssione. C. de suis et legi. libe. et ibi Bar. et alij docto. in Authē. de hered. ab intesta. veni. §. si verō nec fratres. colla. 9. et tenet Azor in summa. C. de legi. here. 2. col. na. 4. Diuis in tracta. de succē. ab intesta. pen. col. 1. 10. huiusmodi etiam adducuntur in tracta. de succē. ab intesta. 7. col. na. 2. Bar. in l. 1. C. vnde legitimi. §. col. na. 2. Ange. ibi. col. 1. 1. Salu. col. na. 4. Bald. Ant. Go. in l. 1. Tau. E 2. 2. col.

Commentarij.

2. col. nu. 17. Alex. 1. col. nu. 3. Corne. 1. col. nu. 3. Iaso. 1. col. vers. 5. principaliter limita. Detius. 3. col. nu. 10. & idem disponit lex. 6. titu. 3. 6. part. prope finem. 7. tamen communiter reperitur corrupta, quia dum dicit, dozeno, debet dicere de zeno. Ex quo infero novam & singularem declarationem ad l. 27. infra his. 11. Tauri: ubi dicitur quod si filius melioratus potest gravari in favorem aliorum filiorum, & in defectum eorum in favorem ascendendum, et in defectum eorum in favorem consanguineorum, et in defectum eorum in favorem extraneorum, ut consanguinei intelligantur usque ad decimum gradum, et aliquo non existente usque ad illum gradum, liber possit pater gravare filium melioratum in favorem extraneorum.

6. Quod tamen singulariter et noviter est intelligendum, quando tractatur de successione simplici & particulari: secus tamen est si tractaretur de successione regni, ducatus, marchionatus, vel alterius cuiuslibet maioratus: quia tunc succedunt quicunque collaterales usque in infinitum, secundum gradus prerogativam, nulla facta coarctatione gradus, unde si moriatur rex, dux, comes, marchio, vel possessor maioratus, relicto aliquo agnato vel cognato, in remotissimo gradu etiam millesimo non debet excludi: sed admittitur ad successionem ita singulariter de terminat Bald. per tex. ubi in c. de feudo marchie. 1. col. in fin. vers. quod nota valde, & c. Eandem etiam conclusionem tenet Jacob. Alvarorum in eodem c. 6. si capitanei. pen. col. ver. & supra dicta sunt valde notanda. Illud etiam dictum reputat unicum et alibi non reperiri Iaso. in l. si. C. unde legitimi. 2. col. tenet etiam et reputat singulare Philippus Detius in dicta. l. si. 3. col. nume. 8. Capola in cantela. 95. tenet etiam et valde commendat. Guilelmus de Monteferrato in tractatu de successione regni. 3. fol. vers. ex quibus tenet etiam et reputat valde singulare Ioannes le Cirier in tracta. de primogenitura. in lib. 8. q. 1. col. nu. 3. Iacob. de san. Geor. in tracta. feudorum, in parte. quid sit rex. 2. fol. nu. 6. Roderic. Suarez in repetitione legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. fol. 86. r. col. vers. et in successione regni. Philip. Detius c. 8. 2. col. nu. 3. 1. volu. pro qua ego considero. l. secundum in fin. titu. 15. 2. par. Sed advertendum subtiliter quod ista sententia et conclusio clarescit procederet quando iste successor collateralis, qui reperitur in remotissimo gradu, esset de descendibus ex primo fundatore, a quo regnum vel maioratus habuit initium, quia licet sit collateralis respectu ultimi possessoris defuncti, a

primis tamen admittitur ad successionem: quia semper dicitur descendens a primo fundatore, et in linea descendenti non debet considerari gradus, sed omnes succedunt usque in infinitum: ut supra dictum est, & confirmatur bene per tex. cum materia. in l. unum ex familia. ff. de legat. secundo.

Sed si iste successor collateralis qui reperitur in praedicto remotissimo gradu non sit descendens a primo fundatore, sed sit collateralis ultimi possessoris defuncti, et similiter primi fundatoris ex cuius persona et dispositione effectus fuit transitus ad collaterales eius propter defectum descendendum, tunc non debet admitti ultra decimum gradum: quod probatur sufficienti partium enumeratione, quia aut iudicamus hanc successionem secundum naturam feudi, & talis collateralis non debet succedere ultra septimum gradum: ut in c. 1. §. penul. vers. hoc quoque; siendum est, de his qui feudum dare possunt in vassillis feudorum, et ibi Andreas de Isernia. Bal. et communiter feudum si vero iudicamus hanc successionem secundum ordinariam et hereditariam successionem, non potest admitti ultra decimum gradum, cum ulterius non extendatur successio collateralium, ut supra conclusum est.

Sed certe in hoc tam subtili et dubio articulo, ego simpliciter et indistincte teneo, quod successio regni, ducatus, comitatus, marchionatus, vel cuiuslibet maioratus, pertineat collateralibus qui reperitur in remotissimo gradu: modo talis successio incepta in descendibus ab ipso fundatore, modo incepta in collateralibus ab ipso neque obstat superior difficultas et conclusio, quae contrarium disponit in feudis: quia longe differt ista successio de qua loquimur, a feudis, neque debet secundum eorum naturam regulari, ut latius in alio proposito dixi in materia maioratus. Nec obstat etiam quod successio ordinaria hereditaria non extendatur in linea collateralium ultra decimum gradum: quia noviter & subtiliter respondeo, quod illud debet intelligi, ut procedat in successione hereditaria, quae principaliter provenit ab intestato ex legis dispositione, ut in iuribus supra allegatis, et in l. lege obvenire. ff. de verbo. sign. et in l. 1. et 3. ff. de peti. here. unde merito per ipsam legem coarctatur: secus tamen est in successione quae provenit principaliter et immediate ex dispositione testatoris, ut est in nostro casu et questione, scilicet in constitutione regni vel maioratus, in quo post mortem primi possessoris vocantur sequentes in gradu, vel proximiores consanguineos: quia

quia tunc in infinitum videntur vocari, unde merito debet admitti ille qui reperitur in remotissimo gradu, & hoc intelligo et extendo, ne dum si dixerit fundator vel constitutus ut regulares solent dici in constitutione maioratus, quod in perpetuum, semper, et usque in infinitum transeat ad sequentes proximios in gradu, verum etiam si hoc non dixerit, sed tantum simpliciter post mortem possessoris vocantur sequentes in gradu: cuius ratio est, quia ex dispositione hominis & sic constitutis, aperte constat velle quod perveniat ad quemlibet consanguineum etiam existente in remotissimo gradu, & bona illa vult conservare & memoriam eius perpetuare: quod non esset si coarctaretur usque ad gradum successione legalis: confirmatur etiam, quia siue talis fundator & constitutus patitur vocari re quoslibet extraneos in tali successione maioratus, a fortiori potuit vocare quemlibet consanguineum, etiam existente in remotissimo gradu. Nec his obstat tex. sing. in Auth. de re. si. fideicom. §. nos igitur colla. 9. ibi, quatuor postea generationes, & c. ibi disponitur quod si testator prohibuit res alienari ut non exeat de familia, sed remaneant in ea propter memoriam eius conservandam, non extenditur ultra quartam generationem, id est ultra quartum gradum: quem ad hoc notat & commendat ibi l. a. c. de Bel. Bar. Ange. & dicit notabile Alex. in additio. ad Bar. in l. pronuntiatio. §. familiae. ff. de verb. sign. id est Alex. in l. si iussit. §. dim. ff. de legat. ante pen. col. nu. 27. quia singu. respo. quille tex. debet intelligi quando testator coarctavit modo per verbum familiae prohibuit alienare extra familiam, quia tunc talis prohibitio non extenditur ultra quartum gradum: quia proprium in eo conservatur familia, uterius non fecit: verum si patitur alienare & non coarctavit modo disponat testator vel constitutus maioratus, vel post mortem primi nominati admittatur sequentes in gradu: quia tunc omnes alii admittuntur etiam ultra quartum gradum: & in specie ita declarat & intelligit istam tex. ibi l. a. c. de Bel. si. q. Bal. col. nu. 3. Roder. Suarez in repet. legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. fo. 66. 1. col. & advertit quod mea opinio & conclusio superius longe differt ab eis, quia ipsi loquuntur quando per testatorem vel dispositionem vocantur descendentes: item quando vocantur in infinitum, sed mea opinio & conclusio procedit etiam si vocentur collaterales proximiores, & non vocentur in infinitum, sed impleatur: quod summe nota, quia est subtilis articulus & alibi non a examinatus.

7. Advertendum tamen est quod in hac successione & linea collateralis proximior in gradu preferatur, & quando plures sunt in eodem gradu pariter admittantur, tamen si in aliquo horum fuerit maior qualitas & coniunctio, ille debet preferri alteri: licet sint in eodem gradu: unde si aliquis debeat ab intestato, & in eius successione concurrat frater consanguineus & uterinus similis, & sic utriusque coniunctus, & frater ex utroque utriusque consanguineus, puta ex parte patris vel ex parte matris, praefertur ille qui ex utroque latere reperitur coniunctus: textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus el secundus colla. 9. ibi, primus ad hereditatem vocamus fratres & sorores de eodem patre & ex eadem matre natos: textus in Auth. de consanguineis & uterinis fratribus, quia verum est, vult autem colla. 8. cuius verba sunt vult autem hanc lex ex utroque de oratoris, & si in eo quidem consanguineos, simul autem uterinos fratres ad successionem morientis medio res esse quam illi qui solummodo consanguinei aut solummodo uterini sunt: textus in Auth. itaque. C. communia de succ. ibi, in eos solum transmittit hereditatem, qui ex utroque latere connexi sunt: & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reseruantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 10. & ibi eius addicionator & idem disponit lex. titu. 17. 6. part. 2. quod magis est, si filius vel filia fratris utriusque coniuncta, praefertur alteri fratri: & uno latere connecto, & sic patris: sicut textus est in Auth. cessante. vers. fin. C. de legi. here. quia verba sunt, & quidem praedicti fratris filius & si tertio gradu sit, praefertur fratri bus: debet etiam qui ex uno tantum patre cognatus erant: textus in Auth. post fratres lat. eod. titu. textus in Auth. de heredi. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. unde de consanguineis est tunc ratio est, si filius succedunt septi reservantur do. personam patris defuncti, & in locum eorum ideo merito praefertuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. in finalibus verbis l. 1. titu. 1. 6. part. 2. & ibi notat Cinus, Bal. Paul. Sali. & communis docto. tenet etiam & notat Azor in summa. C. de legi. here. c. 1. col. nu. 2. Roder. in tracta. de succ. ab intesta.

tristantum, ille patris utrinque coniunctus non
preferatur alteri ex vno latere coniuncto: sed
omnes pariter admittuntur, quia sunt in pari
gradu, quia illa qualitas duplicis coniunctio-
nis ultra fratres & filios eius non consideratur:
ita probat rex in Authen. cessante. vers. fin. C.
de legi. here. & ibi comu. docto. rex in Authen.
post fratres. l. i. eod. titu. rex in Authen. de he-
red. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2.
vers. unde consequens est. colla. 9. & idem est si
in successione concurrerent filij ex filijs fratru
qui sunt in quarto gradu: nam æqualiter suc-
cedunt patrio magno, licet aliqui eorum des-
cendant à fratre utrinque: coniunctio: similiter e-
tiam idem est si quis decedat ab intestato reli-
ctis pluribus fratribus patrue libus in quarto
gradu: quia pariter succedunt, licet aliqui eoru
sint coniuncti ex fratre utrinque: coniuncto: & i-
dem est à fortiori de singulis in vltioribus gra-
dibus: & in expresso ita tenet & determinat la-
cob. de Bel. in Authen. de here. ab intesta. veni.
§. si vero neque. pen. q. colla. 9. Paul. de Ca. ubi
hoc reputat perpetuo menti tenendum, in Au-
then. post fratres. la. i. nu. 4. C. de legi. here. Cor-
neus. ibi. i. col. tenet. etia Bart. in. l. 2. §. legitima.
ff. de suis & legi. here. & ante eos voluit Azo in
summa. C. comu. de succe. Antonius de Ro-
sellis in tracta. de succe. ab intesta. 29. col. vers.
sed est aliud pulehrius. nu. 154. Si vero, concu-
rat ex vna parte frater consanguineus, tantum
ex parte patris. & ex alia frater uterinus ex par-
te matris, tunc frater consanguineus debet pre-
ferri in bonis habitis & acquisitis ex parte pa-
tris, uterinus vero in bonis habitis & acquisitis
ex parte matris: in bonis vero aliunde quæsitis
pariter admittuntur: test. singularis in iure.
in. l. de emancipatis. vers. exceptis. C. de legi.
here. quem ad hoc reputat ibi singulari. Bart.
& comu. alij docto. & per illum tenet. etia
glo. ord. in Authen. itaq. C. comu. de succe. in
glo. fi. & ibi Petrus de Bel. Per. deol. C. in. fin.
col. Albe. 3. col. Bal. Pau. Salu. Faber. & comu.
alij docto. glo. ord. in Authen. post fratres. la. 1.
C. de legi. here. in glo. 2. & ibi etiam alij docto.
Azo in summa. C. de legi. here. 2. col. nu. 12. Fa-
ber in. §. in vlt. si repelitis. In l. de serui. cogna-
tione. 3. col. nu. 10. & ad hoc illum tenet. sing.
Ange. in. §. si plures. In l. de legi. agna. succe. 1.
col. Platea in. §. hoc etiam. eod. tit. Dinus in tra-
cta. de succe. ab intesta. 4. col. nu. 17. Anto. de
Rose. in tracta. de succe. ab intesta. 31. col. nu. 165.
Matthe. in tracta. de succe. ab intesta. 10. fol. ver.
hoc procedit. nu. 18. & idem disponit lex. 6. tit.
12. 6. par. ex quibus notabiliter infero, quod si

quis vendat rem suorum maiorum, quod fra-
ter coniunctus ex parte matris tantum, non po-
test retrahere rem descendente ex linea pater-
na, nec e contra. Item etiam infero quod si con-
currat in retrahendo frater utrinque coniunctus,
& frater ex parte matris tantum, preferatur fra-
ter utrinque coniunctus, sicut preferit in succe-
sione vniuersali ordinaria ita reperio quod te-
net solus Petrus de Bel. per. in Authen. itaq. C. co-
mu. de succe. 2. col. in fine. quod est singulari.
Item adde prosequendo materiam quod idem
esset in filijs fratrum: nam filius fratris consan-
guineus succederet patrio suo defuncto in bonis
habitis à patre, filius vero fratris uterini succe-
deret in bonis habitis à matre, & sic in eis fit illa
distinctio bonorum quæ fieret in eorum par-
tibus succedentibus inter se: hoc tali fundam-
ento & ratione, quia filij fratrum succedunt
representando personam parentum: unde in
eorum locum & patre debent admitti: in
Authen. cessante. C. de legi. here. & dicitur in
feriis. Item adde quod ultra fratres & eorum
filios non habet locum ista distinctio & sepa-
ratio bonorum, unde si in successione alicuius
defuncti concurreret frater eius patrue libus con-
iunctus ex parte patris, & alter ex parte matris
coniunctus, qui sunt inter se in quarto gradu
vel concurrerent alie personæ existentes in al-
io quocunque gradu, pariter succederent nulla
facta distinctio bonorum: quia in iure non
cavetur quod fiat talis distinctio nisi speciali-
ter in fratribus & eorum filijs: & in terminis
ita tenet Petrus de Bella per. in dicta Authen.
itaque. C. comu. de succe. 2. col. in med. ver.
sic. sed quæritur, facit bene doctrina Barto. in
l. Lucius. §. quæritur. ff. de lega. 2. ubi dicit quod
appellatione fratrum veniunt tantum existenti-
tes in secundo gradu, non vero vltiores: quia
proprie non appellantur fratres nisi cum aliqua
adiectione.

9 Iuxta prædicta tamen subtiliter & necessariò
quæro, si testator in testamento instituit fra-
tres suos simpliciter & genericè, vel legauit fra-
tribus suis, cum plures fratres habebat, quos-
dam utrinque coniunctos, & alios ex vno late-
re tantum, an omnes admittantur, vel aliqui eo-
rum tantum: & certè ex superioribus videtur,
quod tantum per testatorem videantur voca-
ti fratres utrinque coniuncti: quia in dubio te-
stator videtur se conformare cum legis dispositio-
ne, & ad eam se referre, argumento text. in. l.
peto. §. fratre. ff. de lega. 2. & in. l. cum ita. §. in fi-
de commisso. eod. titu. & in. l. fina. C. de ver-
bo. significa. & tradit Barto. in. l. vt iurifuran-
di. §.

di. §. si liberi. ff. de ope. liber. & in. l. heredes mei
§. cum ista. ff. ad Trebel. sed ab intestato sic ad-
mittantur per legem, vt in iuribus supra allega-
tis: ergo sic videantur vocati per testatorem: &
in expresso istam senten. & conclu. tenet Pau-
lus de Cast. in. l. fin. C. de verbo. signi. fina. col.
nu. 6. & ibi Iaso. fin. col. nu. 26. & Corne. 2. col.
in fine. & facit glo. singu. & vnica in. l. Gallus.
§. quidam recte. ff. de lib. & posthu. in glo. fina.
ubi dicit qd si testator instituit filium & nepo-
tem simpliciter, non videtur eos simul vocare
sed ordine successiuo: vt prius admittatur fi-
lius, & post eius mortem admittatur nepos:
de quo per doctores ibi. Nec huic sententia &
conclusioni obstat solennis & notanda decisio
Barto. in. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. penult. col.
nu. 62. ubi dicit qd si pater decesserit cum testa-
mento vel ab intestato, relictis pluribus filijs ex
duabus vxoribus, & vnus eorum repudiat, qd
eius portio non accrescit fratri utrinque con-
iuncto, sed omnibus æqualiter accrescit: & i-
dem tenet ibi Iaso. nu. 194. Ripa. penul. fol. nu.
212. Bal. ubi etiam ponit alia exempla in. l. vna.
C. quando non peten. par. peten. accres. 8. col.
nu. 21. & idem est quando pater eos instituit &
reciprocè substituit, quia vno repudiante non
preferatur utrinque coniunctus: sed omnes pa-
riter admittuntur: ita concludit Barto. in. l. Lu-
cius. ff. de vulga. & pupilla. penul. col. 8. q. & i-
bilmo. fina. col. et. q. Aret. penul. col. Alex. fin.
col. nu. 20. Iaso. penul. col. nu. 31. Ripa. fina.
col. nume. 47. Bald. in. l. iam hoc iure. vers. fin.
finali. q. eod. titu. Bald. in. l. in testamento. 3. col.
5. q. C. de testamento militis. & ibi Ange. & Sa-
lic. finali. col. & comu. docto. & idem est quan-
do venient ad successionem ex pupillari con-
tentia in reciproca: quia omnes pariter admit-
terentur, nec preferatur frater utrinque coniu-
ctus, quia licet succedatur pupillo, tamen suc-
ceditur ex voluntate & dispositione patris, cum
omnes sunt æquales: ita Aret. singul. in. l. Lu-
cius. finali. columna. de vulga. & pupil. de quo
articulo latius dixi in materia substitutionu.
Quia subtiliter respondeo qd illud procedit in
iure accrescendi, in quo non tractatur de bo-
nis fratris defuncti vel repudiantis, cum ei non
fuerint bona quæ sita: sed tractatur de bonis tan-
tum ipsius patris defuncti, in quibus omnes fi-
lij ex vtroque matrimonio pariter debent ad-
mitti: quia respectu patris & bonorum eius æ-
quale ius habent: in nostro vero casu, quando fra-
ter defunctus simpliciter & absolute in testame-
to suo instituit vel vocauit fratres suos, tantum
videtur vocati fratres utrinque coniuncti, & ipsi

merito preferuntur, quia maiori vinculo & con-
iunctione sibi coniunguntur: & ita procedat supe-
rior mea conclusio, & ista ratio aperte colligitur
ex doctrina Bar. & docto. vbi supra. Nec obstat
etiā tex. in Authen. ex testamen. C. de secund.
nupt. vbi non regulatur successio ex testamento
eodem modo quo successio ab intestato: cum ea
quæ cum ius quæ fuit per successionem ab in-
testato ex filijs primi matrimonij, teneatur re-
seruare superstitibus ex eo: secus vero si capiat
ex testamento alicuius: quia non tenetur aliquid
reseruare, quia respondeo qd omnino est ibi diuer-
sa ratio cum capiat ex testamento, tamen ex
traneus quidam, ab intestato vero capiat sicut
paris: in nostro vero casu quoniam quis instituit sim-
pliciter fratrem, merito debet intelligi de vtrin-
que coniuncto propter maiorem coniunctio-
nem & dilectionem, vt dictum est: unde sicut
ille deberet preferri ab intestato, ita etiam ex
testamento: quia ex voluntate & mente defun-
cti de illo tantum videtur sensisse.

10 Nunc autem necessarium est videre, si in ma-
teria nostra & successione collateralibus habeat lo-
cum representatio: & resolui me dico qd sic in
tertio gradu, hoc est, in filijs fratru defunctoru
succedentium alteri fratri cum patrio suo, vn-
de si quis decedat ab intestato, relictis fratre vi-
uo, & ex alio fratre mortuo relictis filijs vno
vel pluribus, illi filij succedunt vno, cum fratre vi-
uo patrio: quia suo fratre ab intestato defuncto,
& licet sint in tertio gradu non excluduntur à
fratre viuo existentem in secundo, sed pariter cum
eo succedunt representando personam patris
eorum mortui, & in locum eorum: & hinc est
quod succedunt in stirpes & non in capita: & v-
nus vel plures non debent habere nisi partem
quam patre eorum esset habiturus: tex. est ca-
pitalis & expressus in Authen. cessante. C. de le-
gi. here. in princ. cuius verba sunt, cessante suc-
cessionem lineæ descendētis, & eius quæ sola sit
ascendentis: vocantur primo fratres fratrisque
præmortui filij in stirpes: & ibi glo. tex. in Au-
then. post fratres. la. 1. & 2. eod. titu. rex in Auth.
de here. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. el. 2.
vers. si autem defuncto fratres. & colla. 9. tex.
in. l. 5. in princ. titu. 13. 6. par. & in. l. 24. in. l. sty-
li. quæ dicit hoc esse de iure comu. sed eo casu
quo sit consuetudo in contrariu, illa seruatur:
similiter etiam si quis decedat relictis fratre ex
vno latere coniuncto, & relictis filijs ex alio fra-
tre ex vno etiam latere coniuncto, tales filij suc-
cedunt representando personam patris defun-
cti, habita tamen distinctione bonoru quæ fie-
ret in persona eorundem fratrum si viuerent.

Ant. Go. in. l. Tau. E 4 tex.

text. in Auth. post fratres. la. 1. C. de legi. hare. & ibi glo. or. 2. Vnum tamē est, quod si quis de cedat relicto fratre ex vno latere viuo, & ex alio fratre vtrinq; coniuncto relicto filiis, illi filij præferuntur in successione fratri ex vno latere viuo, & sic patruo suo: quia cum succedat representando personā sui patris debent præferri, sicut pater eorum esset preferendus: ut supra proxime dixi & probavi.

11 Dubium tū maximum & subtile est, si quis de cedat ab intestato relicto filiis ex duobus vel pluribus fratribus iam defunctis: an succedant tunc in stirpes, representando personas parentum, vel succedat in capita: & videtur quod in capita. Primo quia regula iuris est, quod inter collaterales ille præfertur in successione qui reperitur in proximiori gradu, similiter etiam si reperiantur in pari gradu æqualiter succedunt, & sic in capita & non in stirpes: & ista regula indistincte & generaliter procedebat ante ius Authenticorum, tam in fratribus & eorum filiis, quam in alijs collateralibus, unde frater excluderat filios alterius fratris mortui, similiter etiam si filij fratrum defunctorum concurrerant, inter se omnes æqualiter succedebant in capita & non in stirpes: text. est in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legi. hare. cuius verba sunt, hæreditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur: & si plures sint eiusdem gradus omnibus cōpetit: scilicet ut si duos fratres habui vel duos patruos, vnus ex his vnus filium, alios duos reliquit, hæreditas mea in tres partes diuidetur: text. in l. lege. 2. tabu. vers. illo proculdubio. C. de legi. hare. text. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succ. cuius verba sunt, si plures sint gradus agnatorum, apertē lex. 2. tabu. proximum vocat, itaq; si verbi gratia sint defuncti frater & alterius fratris filius aut patruus, frater potior habetur: text. in l. 1. §. fin. ff. si pars hare. pet. 2.

Et ista regula solum inuenitur mutata de iure nouo Authenticorum, quando filij fratris defuncti succedunt vnā cum alio fratre viuo patruoq; suo: quia tūc fuit necessaria representatio, ne alius repellerent a patruo, qui est in proximiori gradu: unde necessario inferitur, quod debent succedere in stirpes, & sic in partē quā pater eorum erat habiturus: sed quando prædicti filij concurrunt solum inter se, non est necessaria talis representatio: cum omnes sint in æquali gradu: ergo debent succedere in capita, sicut de iure antiquo. Secundo pro ista parte facit text. in Authen. de hare. ab intesta. veni. §. huiusmodi. colla. 9. vbi dicit quod hoc priuile-

gium representationis in linea collateralī solum cōcedit filijs fratrum: ergo apte dat intelligere quod præcedat quādo concurrunt cū patruo: quia tūc est merē priuilegium, & nullo casu potest esse damnum, non autem quando succederent inter se, quia non potest considerari merē priuilegium, si eo casu quo sint plures filij ex vno fratre debet succedere in stirpes: imo sibi esset datum non succedere in capita: & ista est subtilis consideratio: & in expresse istam sententiam & conclusionem, licet nō per ista fundamenta tenet originaliter Azo, in summa. C. de legi. hare. 2. col. nu. 1. notabiliter Iacob. Bu. per primū fundamentū in Auth. post fratres. la. 2. C. de legi. hare. Alberi. in Authen. cessante. eo. titu. 1. col. in si. tenet etiam Oldra. quem ipse refert Bald. ibi. col. et. q. qui notabiliter loquitur. Salic. ibi. et. 2. col. nu. 3. 1. q. principali. idem Salic. in Authen. post fratres. la. 2. eod. titu. Rosie. in libe. su. in rub. de bono. posses. vnde cognati. 4. col. nu. 7. in fin. istam etiam cōcl. tenet glo. in §. hoc etiā. Insti. de legi. agna. succes. in verbo, superstes in fine. Ange. de Aretio. in §. cum filius. Insti. de hæred. quæ ab intesta. de. et. 4. col. licet in fine relinquat cogitandum Hosti. in summa, de successione ab intestato. §. si. penul. col. vers. quid si fratrum filij. Rolan. in tracta. de success. ab intesta. 6. col. nu. 15. vers. si autē cōtingat. Anto. de Rosellis in tracta. de success. ab intesta. 2. col. nume. in et ita disponit lex. 3. titu. 6. lib. 3. fo. 11. et ibi glo. 2. ita etiam similiter disponit. l. 5. titu. 13. 6. part. prope finem.

12 Sed his non obstantibus in hoc tam subtili et difficili articulo, ego teneo contrariam sententiam, quam etiam legēdo secutus sum: imo quod filij fratrum defunctorum, etiam si concurrant soli inter se succedunt patruo suo ab intestato in stirpes et nō in capita. Primo quia ius nouum Authenticorum simpliciter, et indistincte dicit, quod filij fratrum succedunt patruo ab intestato defuncto in stirpes, representando personā parentum suorum, neq; distinguunt an succedant cum patruis vel soli inter se: text. est in Authen. cessante. in princ. C. de legi. hare. cuius verba sunt, cessante successione lineæ descendētis, et eius quæ sola sit ascendentis, vocantur primo fratres fratrisque pramortui filij in stirpes. Secundo pro ista parte facit text. capitalis et expressus in Auth. de hare. ab intesta. ve. §. si verō neq; colla. 9. vbi dicit quod si defunctus nō relinquat fratres, neque filios fratrum: omnes alij agnati vel cognati vocantur ad eius hæreditatem secundū sui gradus prærogatiuam, et in capita et nō in stirpes: ergo aperte vult

vult quod filij fratrum modō succedat cum patruis, modo soli inter se succedat in stirpes, representando personas parentum. text. in Auth. post fratres. la. 2. in princ. C. de legi. hare. Tercio facit text. in dict. Auth. de hare. ab intesta. ve. §. huiusmodi. iuncto vers. sed & ipsi. vbi dicit quod hoc priuilegium representationis solum datur filijs fratrum, dicit statim text. in vers. sed & ipsi. q. etiam habent hoc beneficium quādo succedunt cum patruis, pōderando dictionē istam, sed, & quæ de notat diuersitatē in facto & identitatē in iure. Quarto pro ista parte facit text. in §. cum filiis. ver. si. Insti. de hare. quæ ab intesta. dese. vbi qñ nepotes ex duobus vel pluribus filijs mortuis succedunt auctori, inter se succedunt in stirpes, representando personas parentum, & nō in capita, licet omnes sint in equali gradu. & ista sententiam & conclusionem, licet non sic cōfirmatam, tenet glo. or. Accursij, in die. Auth. cessante. C. de legi. hare. & fuit vna ex opinionibus suis cū alijs raro aliquid dixerit, nisi secundum opinionē antiquorum. ut refert Bar. Pau. & alij doctores ibi. & istam sententiam & conclusionem tenet ibi Bar. Cuius, Faber in breuiario. Ange. de Peru. Paul. de Cast. & Cornueus, & Rapha. Cuma. & Benedictus de Plubino, quos refert Corneus. tenet etiā magistraliter & notabiliter Bar. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legi. hare. & dicit ita tenere Dinum & Iaco. de Are. idem Bar. in Auth. de hare. ab intesta. ve. §. reliquum. colla. 9. tenet etiam gl. or. in l. 1. §. si. ff. si pars hare. pet. glo. etiam or. in Authen. de hare. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. & l. 1. ver. si autem. in verbo, fratres. colla. 9. & ibi Iacob. de Bello. in §. reliquum. 2. col. q. idem Iacob. de Bello. in §. si verō neq; 1. q. Spec. in titu. de success. ab intesta. §. 1. vers. nūc de collateralibus. nu. 1. qui videt residere in ista opinione. & ibi eius additionator Bal. in ca. 1. 2. col. nu. 4. de success. feud. in vlt. seu. Item Bal. in ca. 1. §. is verō. 2. col. de success. fratrum, in vlt. seu. feud. idē Bald. in ca. 1. de natura successione feud. Mathiesillanus in tracta. de success. ab intesta. 10. fol. vers. 2. dubitatur. vbi dicit hanc esse cōmuni. opi. & ibi Lud. Bologninus eius additionator. Dinus in tracta. de success. ab intesta. 4. col. nu. 19. licet eius verba sint corrupta. Cuius in trac. de success. ab intesta. pen. col. licet quo ad me nō est tracta. Cui. Nico. de Vbalan tracta. de success. ab intesta. 45. col. nu. 2. vers. sed circa hoc quæ ro. vbi dicit hanc esse magis cōmuni. opi. Bal. in ca. 1. §. & quia vidimus. 2. co. de his qui seu. da. po. Faber. in §. ceterū. Insti. de legi. agna. succes. co. nu. 2. vbi dicit hanc esse magis cō. opin. & ibi Christop. pe. col. & ista dicit magis cōmuni. opi.

Ang. & Cor. in di. auth. cessante. C. de legi. her. 13 Aduertēdū tū pro resolutione & determinatione huius quæstionis & totius materie successione ab intesta. lineæ collateralis, an in ista nra lex. 8. Tauri probet aliquā ex prædict. opi. vel qd disponat et qd sit verus intellectus eius, nā certē dubius vtrius sensus & diuersimodū in nro regno p doctissimos viros intelligit. Primus igitur intellectus ad istā. l. assignat p glossatores, qd velit disponere qñ quis decedit relicto fratre viuo, & ex alio fratre mortuo relicto filiis, illi filij succedunt vnā cum fratre viuo. & sic patruo suo in stirpes & nō in capita: vñ secūdū hoc verus sensus est, qd disponit idē qd ius cōmune authenticorū, & sic cōfirmat dispo. text. in auth. cessante. C. de legi. hare. text. in auth. post fratres. 1. & 2. eo. tit. text. in auth. de hare. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. et. 2. colla. 9. text. in l. 1. in princ. tit. 1. Par. 6. sed certē ego teneo pro cōstanti, quod ista lex nunq hoc voluit disponere: nā iste casus non erat dubius, sed aperte decessus p iura prædicta. & l. Tauri non fuerunt cōditæ nisi pro decidendis magnis dubijs in quibus erant diuersæ opin. doct. ut ex prædictis patet. Secundus intellectus potest esse quæ aliqui nō sūt vniuersitatis docto. ad istam. l. assignauerūt, quod vellent dicere quod in linea collateralī ultra filios fratrum de iure representatio, succedēdo patruis magnis: unde si quis decedat ab intestato relicto fratre, & ex alio fratre mortuo, & filio eius mortuo relicto filio, & sic consobrino in quarto gradu, ille succedat cum fratre viuo & sic patruo magno eius, representando personam patris: sed certē iste intellectus est falsus: quia secundum hoc, ista lex corrigeret ius cōmune, quia cōtrariū expresse disponit, imo qd ultra filios fratrum in tertio gradu nō de iure representatio. Vnde teneo pro cōstanti quod verus & realis intellectus est, qd ista lex Tauri voluit approbare opi. Accursij superius tactā tanq veram et cōmunem, & voluit corrigere opi. Azo. & legē Par. ei fori eam approbantes, et aliud non potest mihi persuaderi, qd in hac dubia et difficili q. erat decisio regia necessaria: sed ex aliquo errore vel inaduertentia exempli aliud sonat verba legis, et esset plusquam necessarium in hoc regno quod ista lex per Cæsaream maiestatem declaratur, sed extante sic ista. l. et verbis eius non est dubium nisi quod lex ista aperte vult quod glossatores voluit, quod filij fratrum succedant vnā cum patruis in stirpes et non in capita, et sic nihil deleuit nec est alienius nomen tūc de cum nostra lex aperte nō decidat quæstionem nostrā in qua sumus, qualiter filij fratrum

trū inter se succedunt, dico quod licet opi. Accurij sit pura veritas & equitas, & illa esset communis, tamen in nostro regno iudicandum est secundum opin. Azo. cum eius opi. reperitur approbata per. l. Parti. & fori. & illa est verissima resolutio in hoc articulo & materia. Nec obstat fundamenta contraria quae oia tendunt ad hoc qd representatio ita demū habet locū inter filios fratru, qn resultat & puenit eis aliquod privilegium seu beneficiū. vt non excludatur a patris, quia nouit & subtiliter respōdeo qd etiā qn inter se succedunt resultat eodem modum & privilegium. s. quia qn filij ex vno fratre sunt pauciores q alij filij ex altero fratre, resultat & prouenit eis maximū commodum quod succedant representatiue, quia succedēt representatiue & aliter non: & irauolūt qd habeant partem quam pater eorum erat habiturus, & sic non potest considerari casus in quo non detur utilitas representationis. Item etiam iuxta praedicta vtiliter & necessario quaro, si quis decedat ab intestato relicto patruo vel auunculo, & relicto filio fratris iam defuncti, quis eorū preferatur in successione, vel an omnes pariter admittantur? & videt q omnes pariter concurrant & admittantur ad successionem in capita, quia vterque eorū est in tertio gradu. Item etiam quia filij fratru nō succedunt representatiue nisi quando concurrunt cum alio fratre viuo, & sic patruo vel auunculo eorum, qui sunt in secundo gradu ipsi defuncto, vnde tunc inducitur per legē, vt subintrent locum parentum defunctorum, ne a proximioribus excluderentur: & hoc tantum casu videtur inducta representatio: ergo in nostro casu & q. cum nō concurrant cum fratribus defunctis, sed cum patris vel auunculi eius existerent in tertio gradu, nō est necessaria neq; iusta representatio: & sic omnes pariter debent admitti: & in expresse pro hac sententia et conclusionē videt casus formalis in. l. meminimus. s. cum aut tertio gradu. C. de legi. h. re. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam: qd solus filius fratris iam defuncti admittat & preferatur patruo vel auunculo magno existēti etiam in tertio gradu: quia linea descendens etiā respectu collateralium semper reputat proximior, et preferenda per derivationē naturalē, q linea superior collateralium. Secundo et formaliter, quia in distictio filius fratris representat patrem eius defunctū, et sumit eius vicem et locū, modo eodē modo vocati. text. est in. l. viuo, modo cum alij filij alterius fratris mortui, ergo hoc casu etiā representet quando con-

currit cū eius patruo magno vel auunculo existente in tertio gradu, si representat et subintret locū ei. ergo pferat ipsi patruo magno vel auunculo licet pater eius et frater defuncti deberet preferri. Tertio et in expresse probat text. et de pōderatus in auth. de h. re. ab intesta. vbi illud palā colla. 9. & per pōdici iura licet nō sit inducta, illa sen. et con. tenet Bal. in auth. post fratres. la. C. de legi. h. re. et ibi Sal. nu. 2. Cor. in auth. itaque. C. de iur. de succ. vers. 4. adde. et ibi allegat ita tenere Franc. de Rampo. Faber in. §. 1. Insti. de seru. cognat. col. num. 4. Rosellus in tracta. de succ. ab intesta. veni. col. 2. nu. 17. quod procedit et extēditur, etiam si filius fratris ex vno latere tantum sit Salic. vbi supra. Nico. de Vbal. in tracta. de suc. ab intesta. col. 30. nu. 6. vers. 4. quaro. Item etiam iuxta praedicta quero si in testamento instituat quis fratrem suum et filios alterius fratris mortui, an videantur instituti in stirpes vel in capita: et breuiter dico, quod in dubio videtur instituti in stirpes, non verō in capita: & sic eodē modo qd succederēt ab intestato ita determinat glossator Cussetes in hac. l. n. 8. Tauri. dices hoc esse bene notandū in praedicta. et allegat Imolam in. l. inter dum. ff. de h. re. insti. sed salua eius pace, iste casus est sine dubio, nec procedit ex ratione sua, nec ex dispositione huius materiae, sed ex alijs iuris principijs. Nec Imola quem ipse allegat verbū de hoc dicit, vnde in hoc articulo ista est veritas, qd generaliter si testator collectiuo modo instituat fratrem vel quemlibet alium extraneū heredem, et similiter instituat filios alterius fratris defuncti, vel viui, vel cuiuslibet extranei, semper censentur instituti in stirpes et nō in capita, vñ ille frater vel extraneus habebit dimidiam partem hereditatis, et filij alterius fratris vel extranei aliam dimidiam: quia omnes illi communē nomine collectiuo habentur pro vno: nisi de mente testator is aliud constet expresse vel tacite: quia dixit quod aequē, vel pariter, vel equaliter succedant: quia tunc in capita succederēt: text. est nota. et expresse in. l. inter dum. ff. de h. re. insti. & ibi notat Bar. Albe. Ang. Pau. Imol. et commun. docto. & praedicta haberent etiam locum & procederent etiā in qualibet substitutione secundum docto. vbi supra, et idē est in legato, nam si testator leger Titio, et filijs eius vel alterius dimidiam partē, habebit Titius dimidiā filij ei. collectiuo modo vocati. text. est in. l. si quis Titio. in prim. ff. de v. s. u. accre. cui vbi balant, si quis Titio et heredibz suis vsum fecerit legauerit, dimidiam Titius et dimidiam heredes

heredes eius habebunt: & ad hoc notat Odo. Bar. Albe. Bal. & commun. docto. antiqui. Quod tñ singu. intellige, quādo illi plures qui fuerunt vocati nomine collectiuo, iam etiam nati: secus tamen est si essent posthumū & nondū nati: vt si testator instituat fratrem vel extraneū, & posthumū vel posthumos nascituros ex latere vel ex alia muliere, qd si plures nascantur vocantur in capita, qd non pōt imputari testatori qd non nominauit quemlibet per se cum nondū essent nati, & ius praesumit quod si essent nati eos nominaret: sed qn sunt nati & nō nominauit de per se, sed vocauit eos collectiuo mō, ius praesumit qd testator voluit quod oēs habeant pro vno. text. est bene nota. in. l. vtrū. ver. si autem. ff. de rebus dubijs: quem ibi ad hoc notat & commendat Dinius & antiqui. notat & declarat Bar. in. l. quidam relegatus. §. si eiusdem tit. Albe. & Soci. quicquid ibi dicat Paul. idem tenet Paul. de Cast. in dict. l. inter dum. in fi. ff. de h. re. insti. vbi valde commendat hoc. Intellige tamen praedicta quando principaliter testator vocasset posthumos alterius, secus tamen si non principaliter sed subrogatiue loco alterius, vt puta, si testator grauauit filium vel extraneum heredem restituere hereditatē Titio & Sejo, vel filijs eorum ipsis mortuis, vel eorū posthumis: quia tūc defuncto aliquo h. re. colla. 1. filij ei nati vel posthumū tantum cōsequunt partem quā eius pater erat habiturus: ita ibi sing. Bar. & Pau. in dicta. l. vtrū. de rebus dub.

16 Aduertendū tamē qd esset dubium singu. circa propositam questionē, si testator instituat fratrem heredem, & filios alterius fratris mortui non collectiuo modo, sed singulatim nominando eos nomine proprio, an tūc succedat in stirpes vel in capita: & teneo pro cōstat qd in capita, quia iuris principij est in omni materia, qd quando plures vocantur & nominantur in aliqua dispositione per copulationē, semper admittuntur vtriusq; & sic in capita. text. est in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. res. tex. in. l. si pluribz. ff. de leg. 2. tex. in. l. Paulus. la. 2. ff. de re. iu. tex. in. l. si plures vna sen. tex. in. l. 3. §. si quis ita stipulet. de eo qd cer. lo. tex. in. l. fundus. §. si duo. ff. de pigno. tex. in. l. si debitor. eo. titu. Et in expresse ex isto fundamento istam sententiā & con. tenet Soci. in. l. vtrū. ff. de rebus dub. fin. colū. & q. licet aliud quod ipse ibi dicit non videatur mihi verum.

17 Esset tñ dubiū in nostra materia, si testator institueret simplici fratre suos heredes, vel eis aliquid legasset: si per hoc videatur restituere etiā filios alterius fratris p. mortui vel eis legare: &

videtur qd sic, qd representatiue habent pro fratribus, & succedunt loco eorū per supra dicta iura. & in expresse ex illo fundamento ita tenet gl. or. in. l. cū ita legatur. §. si in fi. ff. de leg. 2. in gl. pe. & ibi lo. de Imo. in fi. istam. etiā con. tenet Cornutus in. l. fi. C. de verb. sig. in fi. & dicit hōc esse seruādū in practica: sed ego teneo contrariū, imō qd solū admittantur & preferantur fratres existeres in secundo gradu, nō verō filij fratru p. mortuorū, quia in dispositione testatoris magis debet considerari propinqua affectio & proximitas gradus q remota: & in expresse ex illo fundamento ita tenet Babin. d. cū ita legatur. §. si in fi. de leg. 2. & Rapha. Cuius ibi Ang. de Arc. in. §. cum filius. Insti. de h. re. que ab intest. de se. col. Bal. in. c. fin. col. de secundo. Marchus. & ibi Jacob. Alua. in. §. si capiti. col. nu. 2. la. To. notabitur in. l. 2. C. de succ. et licet 2. col. Alex. con. 204. 2. volu. idem Alex. in. cō. 4. 4. volum. Bologni in addition. Matthae. in tract. de success. ab intesta. 9. fol. nu. 3. facit etiam doctrina Bar. in. l. Lucius. §. quā situm. ff. de leg. 2. vbi dicit quod proprie appellatione fratrum veniunt tantum fratres existeres in secundo gradu, non verō vterius eorū. etiā tenet Ange. in. l. in fi. ff. de inoff. testa. vbi dicit quod obtinuit de facto: facit etiam doctrina Jacob. Butr. in. l. 2. C. de success. & h. re. & ibi moderni. Bal. & docto. in. l. habemus. §. si. C. ad T. rebel.

18 Item adde pro complemento huius materiae & lineae collateralis, qd in ea non habet locum representatio vltra filios fratru, vnde post eos in nulla alia persona nec gradu habet locū representatio, sed qui proximior est in gradu, ille praefertur in successione, & si plures sint in eodem gradu illi omnes succedunt in capita & non in stirpes. text. capi. & expresse in Authen. de h. re. ab intest. ve. §. si veroneq; colla. 9. cuius verba sunt, si verō neq; fratre neq; filios fratru, sicut diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus, secundū vniuersūq; gradus praerogatiua viciuiores gradus reliquis praepōnātur: si autem plures eiusdem gradus inueniantur, secundū numerum personarum inter eos hereditas diuidatur, quod in capita nostra leges appellant. & ibi notat Bart. in primo notabili text. in Authen. post fratres. la. 2. C. de legi. h. re. & ibi notat Barto. Cin. Albe. Bald. Ange. Salic. Rayl. & Philip. Corne. notat etiam Azo. in summa illius tituli. 2. col. nu. 1. Cin. qui notat declarat in Authen. cessante. eo. titu. 1. col. in fin. vers. et caue tibi: tenet etiam Azo. in summa. C. de succ. in fi. Cuius in Authen. itaque

Itaq. fin. col. eiusdem tituli in finalibus verbis
Pe. de Bella per alia. col. versum. post medium
ver. unde pone decedit frater: & per ista iura
tenet etiam Bar. in la. 4. hereditas in finalibus
verbis. ff. de suis & leg. l. i. Faber in. 8. cum si
li. In l. de here. quib. ab intest. de nu. i. idem in
8. ceterum in. col. i. m. 7. de leg. 2. succe. idem
in. 9. In l. de serui. cogn. 3. col. m. 4. la. no.
in la. C. de succ. edic. 2. col. versum. sed adverte:
& iam iste casus contingit defecto, nam decedat
sic quis ab intestato relicto fratre viuo, & ex so
brino mortuo relicto filio in quo consulit q.
solus frater viuos deberet succedere, & omni
no excluditur alter filius sobrius.

19 Ex quo videbatur subtiliter & valde singula
riter inferendum, quod licet in successione in
dubitabili, puta, regno, ducatu, comitatu, Mar
chionatu, maiora, vel melioratione vincula
ta, semper filius vel descendens ex filio maiori
pre mortuo preferatur filio secundo vltimo pos
sessoris, vt late & bene supra conclusum est ita
men illud intelligatur quando isti successores
sunt descendentes ex linea descendenti eius qui
constituit maiora: sed si vero esset si essent
descendentes ex linea collateralis respectu con
stituentis maiora, quia tunc cum ultra ter
tium gradum, & sic ultra filios fratrum non de
tur representatio, sed proximior in gradu ad
mittatur, esset preferendus secundus filius vi
uus, sed adhuc in hoc casu contrarium posset
dicti & teneri etiam de iure communi, quia in hoc
casu etiam militat fundamenta mea superio
ra posita in dicta. q. Sed hodie in nostro regno
indubitante tenendum est, quod iam in linea
descendenti q. in transversali preferatur filius
vel descendens ex filio maiori premortuo: &
in expresso in l. dispositio lex. 40. infra his. l. Tau
ri in. 2. part. & iste est verissimus & subtilis sen
sus, & intellectus, qui hodie per me dilucidatus
est. Et hoc casu potest esse clarum exemplum, si for
te maioratus, vel vincula incepit inter descen
dentes fundatoris: sed in defectum eorum iam
peruenit ad collaterales, nam si coeuerat filius
secundus vltimus possessoris & filius, nepos, vel
descendens primogeniti filij mortui, preferatur
filius vel nepos tuius filij primogeniti. Simili
ter & secundo potest contingere & verificari
quando a principio constitutus non haberet fi
lios nec descendentes, & vocavit collaterales, &
deinceps proxiorem in gradu. Nam si postea
tempore mortis alieus possessoris concurrat
filius secundus eius, & filius nepos vel descen
dens alterius filij primogeniti, debet preferri
iste filius nepos, vel descendens primogeniti.

Addendum tamen quod hoc clare procedit, quia
isti qui concurrunt sunt descendentes ex vlti
mo possessore mortuo, quia tunc modo sunt de
scendentes primogeniti, modo respectu eius
sunt collaterales, semper filius primogeniti ex
cludit filium secundum, et ita procedant super
iora: & in istis terminis loquitur & debet intel
ligi praedict. l. 40. infra his. l. Tauri.

20 Item adde in materia nostra successione ab in
testato, quod deficit linea collateralis de qua
plene dictum est, & sic post decimum gradum
admittitur vir & vxor, unde si quis decedat ab
intestato absque descendentes, ascendentes
bus, & collateralibus, succedit sibi vxor, & simi
liter vxori succedit maritus, & c. est in l. vnica
ff. unde vir & vxor tex. in la. C. eod. tituli cuius
verba sunt, maritus & vxor ab intestato iure
sibi in solidum pro antiquo iure succedant, quor
ties deficit omnis pariterum, vel liberorum, seu
propinquorum legitimarum vel naturalis succe
ssio, si vero excluditur, tex. in l. 1. post principi. ff. si sit
bu. testam. nulla exta. tex. in l. 6. prope finem
tituli. 3. par. 6. & ratio est propter vnionem quae
est inter maritum & vxorem: sunt enim socii
diuini & humanae domus, vt in la. ff. de iur.
pupila. tex. in l. aduersus. C. de crimi. spo. l. i.
re. tex. in l. 1. In l. de patria potesta. facit tex.
in la. lina. versum. item rescipserunt. ff. ad mu
nicipales. praeterea sunt duo in carne vna: &
propter hanc relinquit homo patrem, & ma
trem, vt in cap. de iur. de bigamis. & in cap.
gaudemus. versum. 1. de diuor. in. c. fratrum
tatis. 3. q. 10. originaliter. Genesis cap. 2. in fine.
Matthaei cap. 19. in princ. Marci cap. 10. Paulus
in epistola ad Ephesios. cap. 5. in fin. & istam ra
tionem ponit originaliter Odofred. in la. C. de
his qui se dese. lib. 20. col. 3. in fin. versum. in
vxore antea. la. in dicta. l. 1. C. unde vir &
vxor. collat. Philippus Decius ibi qui bene
et notat istam rationem declarat. col. in prin
cipi. Nicolaus de Vbaldis, nullum autorem
allegando, in tracta. de succell. ab intestato. col.
numero. 2.

21 Quod in p. exte. de vt procedat, nedum in vxor
re iura velata et coniugata, sed etiam in sponsa
de praesenti, licet secus sit in sponsa de futuro.
ita determinat Bald. in dicta. la. C. unde vir &
vxor. 2. col. in princip. m. 4. et ibi Salic. col. in
fin. m. 8. Alex. fin. col. numero. 10. la. 2. col. Cor
ne. pen. col. Decius nota. col. 2. m. 6. Roma. 4.
col. m. 1. Bologninus in additionibus ad Mat
theum in tracta. de succell. ab intestato. 4. fol. 4. col.
num. 2. pro qua sententia & conelu. facit tex. in l. 1.
nuptias. ff. de regu. iur. cuius verba sunt, nuptias
non

non concubitus, sed consensus facit: tex. in l.
cum hic latus. §. si mulier & maritus. ff. de do
natio. inter vir. & vxor. tex. in l. nihil rerum a
mo. tex. in l. cum fuerit. de con. & de testam. l.
fin. C. de diuor. 1. rel. tex. in Authen. de nupt. §.
nuptias. colla. 4. tex. in l. p. de spons. tex. in l. c.
fin. de spon. duo. tex. in l. c. coniuges. 27. q. 2. tex.
in l. falsus. §. Iulianus. ff. quod falso tuto. auto.
test. in l. quod seruus. ff. de condi. ob. causam.
Et adde quod ista successio & con. posset ve
rificari, quando clare constat non esse aliquem
ex linea descendenti, ascendenti, nec collate
rali. Secundo posset verificari hodie in nostro
regno, quando filius vel filia clerici vel mo
nialis coniugatus vel coniugata, decederet si
ne prole legiti. iniqua ibi inuicem succedent,
cum tali casu non possent succedere ascen
dentes, nec collaterales, vt supra bene con
clusum est.

Tertio posset verificari hodie in nostro regno,
quando quis esset natus vel nata ex damnabi
li coitu, per quem mater incurreret poenam mor
tis, vt adulterij: quia si sit coniugatus vel coniu
gata, & decederet sine legitima prole, inuicem
sibi succederent exclusi ascendentes & col
lateralibus, attentat. l. 9. Tauri, & attēis his quae
ibi dixi.

Vnum tamen est quod talis successio quae de
fertur inter maritum & vxorem defertur de iure
re tantum praetorio & non civilis: vt debet agno
sci bonorum possessio coram iudice secundum
dispositionem tex. in l. fin. C. qui admitti. cum
materna, & infra centum dies in l. 1. §. si intra
& §. largius. ff. de succell. in l. penul. ff. quis
ordo in bono. poss. l. 1. in l. 2. C. qui admitti. in
§. cum iugitur. versum. si liberis. In l. de bono. posse.
Aduertendum tamen quod hodie in nostro re
gno succederent de iure exclusi & intra 100. an
nos possent adire hereditatem, & ex tunc iudi
cium, licet sit in successione de lata de iure ciui
li, quia considero quod expresso per l. parita
coeditur ista successio quae est facta a rege hu
ius regni non recognoscens superiorem: unde
est propria lex civilis: & ista est nota & vtilis
consideratio in materia.

23 Item adde quod ad hoc, vt ista successio inter
maritum & vxorem habeat locum, requiritur
quod matrimonium duret inter eos cum bo
na gratia & concordia, vsque ad mortem: tex.
est for. in dicta. l. vnica. ff. unde vir & vxor. vn
de si hodie inter eos fuerit diuortium, quo ad
thorum, propter adulterium vel seueritiam, nul
lus succederet alteri: nota Petrus de Bella per. m. l. 1.
C. unde vir & vxor. prope finem. licet litera e

ius sit corrupta: idem tenet ibi Chius in fin. Al
berian sine. la. 2. col. m. versum. 4. fallit Cor
neus: col. m. in fine. Philippus Decius nota. 2.
col. m. 10. Nec ego distinguere cuius cul
pa esset diuortium factum, & istam partem vi
detur tenere Nicol. Vbalan tracta. de succell.
ab intest. pe. fol. 3. col. num. 6. dicens istum pas
sum ab aliquo non ractum, & relinquit con
tandum. & istam partem teneo, licet Decius in
dicta. l. 1. aperte vellet contrarium.

24 Item adde quod si pupillus decedat non extan
tibus agnatis vel cognatis, succedit tutor testa
mentarius vel datus quem habet. ista est glo.
singula. & vnica in l. quod tutela. ff. de regu. iur. ar
gumento tex. ibi in princ. & ad hoc dicit eam
vnicam Bald. in l. i. qui filius ex hereditate. penul.
in ff. de in iusto. rup. eam etiam tenet & sequi
tur Bald. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. col. m. 1.
in fin. m. 6. Platea in l. 1. C. de bonis vacan. lib.
10. pen. col. Angel. & Paul. in l. nutritoribus. C.
eod. m. de succell. Contrariam tamen sen. & con
tenet Bart. in dicta. l. quod tutela. in d. quod nul
lo modo tutor possit succedere, cum l. non ca
ueatur. & sufficienter respondet ad tex. ibi, &
ad vnicam in contrarium adducta. & idem te
net Oldra. & Iacobi de Aretin. ibi secundum
eum, & contrarium etiam tenet Bartol. bene
ponderando tex. ibi in l. nutritoribus. C. com
m. de succell. & ibi etiam tenet contrarium
Bald. Salic. & Cornens, qui dicit hanc esse ma
gis communem opinionem. Roma. in l. 1. C. unde vir &
vxor. col. m. 8. et q.

Item etiam adde q. si quis decedat ab intestato
in familia relicta vel maiori, non relicta descen
dentibus, ascendentes, nec collaterales, qui
non succedunt sibi: educatrix quae ipsum lacta
uit, nec nutritor vel alumnus eius, maritus ipsius
educatoris: et eodem modo filius lactans non suc
cedit ei nutritor vel educator: qui eum exposi
tū colle. q. rex. est not. et expressus qui vtroq.
modo potest intelligi in l. nutritoribus. C. con
m. de succell. cuius verba sunt, nutritoribus hoc
nomine nec civilis nec honorario iure defertur
hereditas: ad hoc secundum vtrunque sen
sum et intellectum notat glo. ordi. Bartol. Bald.
Angu. Salic. et not. Paul. de Cast. qui melius q.
alios declarat istud aperte probat lex. et m. l. si
paria. et eodem modo vtriusque non succedit pri
mogenito, vel contrarius est in l. vltimo. C. de
succell. et ibi notat Bald. Paul. de Cast. Ra
phael Corn. et communis docto. licet loco patrem
habeatur. vt in l. si pater non affectu. C. de negi
gell. saluaret etiam non succedit quis ab inte
sta. suo patris spirituali, neque contra r. qui in
ter eos

Commentarij,

ter cor est quædam gratuita & sancta commu-
nitas: non est dicenda consanguinitas sed
spiritualis proximitas: ita notat. Nicolaus de
Vbal. in tracta. de succellab intesta. 4. colu-
mero. 13.
27 Item adde quod eodem modo si quis moritur
ab intestato in hospitali tanquam advena, pe-
regrius, vel ex deuotione, vel ex eo quod vera
sit pauper non potest in aliquo succedere ho-
spitale, vel alius quilibet priuatus, vel publicus
hospitator: text. est in Authent. omnes pere-
grini. C. commu. de succellabi. si vero intestati
decesserint, ad hospitum nihil perueniet. & ibi
tenet Barto. Bald. Angel. Pau. & commu. doct.
text. in c. nos Fredericus. §. omnes peregrini. de
statutis & consuetudinibus contra libertates ec-
clesiæ. c. de iur. & in Vlib. seu. & idem disponit
l. 30. & 31. tit. 1. par. 6. quas vide. & vide. l. 2. & 3. ti-
9. lib. 1. ordi. vnum tamen in hoc bene nota, quod
istis casu deficiente omni linea, dato quod non
possit in aliquo succedere hospitale, tamen non
succedet fiscus, sed bona defuncti debent tradi
Episcopo loci vbi decessit, & per eum debent
erogari in causas pias. text. est in dicta Authent.
omnes peregrini. versicu. si vero. & sic istis casu
excluditur fiscus, & per illum text. ita expresse
tenet ibi Bald. colum. a. numero. 3. Angel. ibi, &
Cornelius colum. a. numero. 1. & ita disponit ex-
presse lex. 3. titu. 1. par. 6. quod tamen intellige
in bonis mobilibus, quod patet, quia illa tan-
tum portat secum talis advena vel peregrinus,
vnde secus esset in rebus immobilibus. & ita de-
clarat ibi Bald. & Angel. & hoc est tenendum
quicquid ibi dicat Cornelius. Postremo in no-
lita materia successione ab intestato, adde quod
si quis decessat ab intestato non relictis descen-
dentibus, ascendentibus, vel collateralibus, nec
conjugi: quod tunc succedit fiscus vniuersalis
text. est in l. prima. §. finali. ff. de iure fisci.
tex. in l. prima. C. de bonis vacantibus. lib. 10.
cuius verba sunt: scire debet gratia tua. ante
namque rei qui sine legitimo herede decesserit,
non filii nostri rationibus vendicandas. tex. in
l. vacante. eod. titu. in l. 1. iubemus. versicu.
intestatorum. C. de præpositis sacri cubiculi.
& c. lib. 2. tex. in l. prima. C. unde vir & vxor.
in fine textus in l. bona. C. de bonis auto. in
pos. tex. in l. post. princ. ff. de success. edict.
tex. in l. vna. §. cum autem. versicu. quod si hoc
non sit. C. de caducis tollendis. & idem dispo-
nit lex. 6. in fine titu. 1. par. sexta. & adde quod
potest constare non esse heredem legitimum,
quando ad instantiam filii sunt proclama. &
hærentia verba intra certum & compertum.

pus appareat, si sit aliquis legitimus hæres: ista
practicam ponit Paul. in dicta. l. si bona. C. de
bonis auto. in pos.
Item adde quod hoc casu, si aliquod monaste-
rium vel persona habeat privilegium à rege pe-
tendi bona intestatorum, debent intelligi ve ha-
beat bona defuncti ab intestato, eo casu quo
non sit aliquis legitimus successor, sed bona per-
tinerent fisco, quia loco eius habebit monaste-
rium vel persona quæ habeat illud privilegium
ita disponit. l. 1. titu. 8. lib. 1. ordi. & l. 8. titu. 10.
lib. 3. ordi.
Hodietamen quando talibus conceditur pri-
uilegium petendi quintum bonorum descen-
dentium ab intestato, intelligitur si non ha-
beat descendentes, nec collaterales legitimos
vsque ad quartum gradum: ita Pragmatica
folio. 160. colum. 4.

TEXT. IX.

I Os hijos bastardos ilegiti-
mos de qualquier calidad q
sean no puedẽ heredar a sus
madres ex testamẽto, ni ab
intestato, en caso que tengã sus madres
hijo, o hijos, o descendientes legitimoss
pero bien permitimos que les puedan
en vida, o en muerte mandar fasta la
quinta parte de sus bienes de la qual po-
drían disponer por su anima, y no mas
ni allẽde. Y en caso que no tenga la mu-
ger hijos, o descendientes legitimoss aun
que tenga padre, o madre, o ascendientes
legitimoss, mandamos quel hijo, o hijos
o descendientes que tuuiere naturales, o
spurijs por su orden y grado le sean he-
rederos legitimoss ex testamento, & ab
intestato: saluo si los tales hijos fuerẽ de
dañado y punible ayuntamiento de pa-
re de la madre, que en tal caso mandamos
que no puedan heredar a sus madres ex
testamento ni ab intestato. Pero bien per-
mitimos q les pueda en vida, o en mu-
erte mandar fasta la quinta parte de sus
bienes, y no mas de la que podían dispo-
ner por su anima, y de la tal parte de-
spues

pues que la ouierẽ puedan disponer en
su vida, o al tiempo de su muerte los di-
chos hijos illegitimos como quisieren.
Y queremos y mandamos que enton-
ces se entienda, y diga dañado y puni-
ble ayuntamiento, quando la madre por
el tal ayuntamiento incurriere en pena
de muerte natural, saluo si fueren los hi-
jos de clerigos, o frayres, o freyles, o de
monjas professas, que en tal caso aunque
por el tal ayuntamiento no incurra la
madre en pena de muerte: mandamos
que se guarde lo cõtenido en la ley que
hizo el Señor Rey dõ Iuan el primero
en la ciudad de Soria que habla sobre
la successiõ de los hijos de los clerigos.

TEXT. X.

M Andamos q en caso q el padre
o la madre sea obligado a dar a
limẽto a algũ de sus hijos illegitimos
en su vida o al tiẽpo de su muerte, que
por virtud de la tal obligaciõ no se pue-
da mandar mas dela quinta parte de sus
bienes de la que podia disponer por su
anima, y por causa de los dichos alimen-
tos no sea mas capaz el tal hijo illegiti-
mo: dela qual parte despues que la ouie-
re el tal hijo, pueda en su vida, o en su
muerte fazer lo que quisiere, o por biẽ
tuuiere: pero si el tal hijo fuere natural,
y el padre no tuuiere hijos, o descendiẽ-
tes legitimoss: mandamos que el padre le
pueda mandar justamẽte de sus bienes
todo lo que quisiere aun que tenga ascẽ-
dientes legitimoss.

TEXT. XI.

Y Porq no se pueda dubdar quales
son hijos naturales: ordenamos y
mandamos que entonces se digan ser
los hijos naturales quando al tiẽpo que

nascieren o fueren concebidos sus pa-
dres podian casar con sus madres justa-
mente sin dispensacion: con tanto quel
padre lo reconoza por su hijo, puesto
que no aya tenido muger de quien lo
ouo en su casa, ni sea vna sola: ca concur-
riendo en el hijo las calidades susodi-
chas, mandamos que sea hijo natural.

TEXT. XII.

S I alguno fuere legitimado por e-
scripto, o priuilegio nuestro, o de
los reyes q de nos vinieren aun que sea
legitimado para heredar los bienes de
sus padres, o madres, o de sus abuelos,
y despues su padre o madre, o abuelos
ouieren algun hijo, o nieto descenden-
te legitimo, o de legitimo matrimonio
nascido, o legitimado por subiguiente
matrimonio, el tal legitimado no pue-
da succeder con los tales hijos, o descẽ-
dientes legitimoss en los bienes de sus
padres ni madres, ni de sus ascenden-
tes ab intestato ni ex testamento: saluo
si sus padres, o madres, o abuelos en lo
q cupiere en la quinta parte de sus bie-
nes que podian mãdar por su anima le
quisieren alguna cosa mandar que fasta
en la dicha quinta parte, bien permiti-
mos que seã capaces y no mas: pero en
todas las otras cosas ansi en succeder a
los otros parientes, como en honrras y
preheminencias que han los hijos legi-
timoss, mandamos que en ninguna co-
sa diffieran de los hijos nascidos de legi-
timo matrimonio.

SUMMARY.

- 1 Quis dicatur filius naturalis.
- 2 Filij nati ex vniua concubina retenta in domo, an di-
cantur filij eius, etiam si per patrem non recognoscantur?
- 3 Si filij sint nati in domo, an cessantur filij mariti, etiam
si non

- si uxor expresse constituitur non esse mariti.
4 In quo succedat filius naturalis.
5 Quomodo succedant filij naturales ex testamento de iure Codicis & Authenticorum.
6 Qua dicta sunt in filio naturali, an habeat locum in nepote.
7 Hodie de iure regio quo modo succedat filius naturalis.
8 Ea qua dicta sunt in filijs, an habeant locum in ascendentibus.
9 Qualiter filij naturales succedant matri.
10 De iure regio quid sit.
11 Si pater in testamento nil reliquit filio naturali, sed illum praterit, an possit agere aliqua remedio contra testamentum patris.
12 An filius, si in testamento matris non est institutus, possit rumpere testamentum.
13 Dicitur in filijs naturalibus, an habeant locum in filijs natis ex damnabili coitu.
14 De iure regio quis dicatur filius natus ex damnabili coitu.
15 Si filius sit natus ex sacerdote vel religiosa, an succedat patri vel matri.
16 An per legem possit disponi quod filius natus ex damnabili coitu succedat patri & matri.
17 An filius natus ex damnabili coitu possit institui ab auctore.
18 An sit aliquis modus tutus tam de iure quam de facto exsententia, per quem possit pater relinquere filio spurio aliquid ultra alimentum.
19 An filius incapax in futurum sub conditione, si legitime pater interim pendente conditione petere se mitti in possessionem bonorum.
20 An pater possit incapacem substituere pupillariter ab ipso impuberi legitimo.
21 Si pater instituit filium incapacem qui nihil potest habere, an applicetur talis hereditas.
22 Si heres institutus accommodauit tacitam fidem de restituenda aliqua parte hereditatis, an fisco applicetur illa pars tantum vel tota hereditas.
23 Heres qui accommodauit tacitam fidem, an priuatur hereditate.
24 Qualiter possit constare de isto tacito fideicommissio.
25 Constituta per quam probetur tacitum fideicommissum.
26 Si filio spurio & incapaci restituantur bona ex tacito fideicommissio, an condemnentur in fructibus a die restitutionis.
27 Si heres tacite grauatus, an teneatur in foro conscientie restituere bona fisco.
28 Heres qui accommodauit tacitam fidem, an restituat bona fisco, et ali vel ecclesie fisco.
29 In confiscatione an attendatur heres rogatus, vel ille cui restituantur bona.
30 Si ille qui fisco manifestauit, quod incapax aliquis

- erat relictum, an consequatur aliquod premium.
31 Accommodans tacitam fidem qua bona punitur.
32 An pater possit per viam contractus relinquere aliquid filio incapaci.
33 Si donatio sit facta filio incapaci, & alteri filio incapaci an portio spurij & incapaci accrescat capax.
34 Per contractum onerosum an possit pater relinquere filio incapaci bona sua.
35 Quando pater possit bona sua filio vendere.
36 Filij incapaces si debeantur alimenta.
37 Quomodo intelligatur textus in c. cum habet de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.
38 Parentes an possint compelli alimenta filio incapaci prestare.
39 De iure communi quid debeat pater relinquere pro alimentis filio suo.
40 Quid praestet de iure regio.
41 Alimenta quae pater de diti filio incapaci an transeat ad heredes eius.
42 Si pater pro alimentis assignauit filio certum fundum, si potest pater grauare filiam ut fundum alteri restituat.
43 Pater clericus si vellet dotare filiam quantum debet ei prestabit.
44 Mater de tacito fideicommissio habet locum etiam in parentibus.
45 An iste filius teneatur alimenta prestare patri.
46 An isti filij succedat coniunguntur patri vel matri.
47 De iure regio filius naturalis tantum, cui succedat.
48 Si filius naturalis tantum ex parte matris decedat ab intestato, relictis fratre naturali ex eadem matre, & relicto fratre ex legitimo matrimonio, qui admittatur.
49 Si filius naturalis decedat ab intestato relictis fratre naturali ex eadem matre, & relicto fratre ex legitimo matrimonio, qui admittatur.
50 Si filius naturalis decedat ab intestato relictis fratre naturali ex matre, & ex eodem patre, & relicto fratre ex diverso patre qui admittatur.
51 Si filij nati ex damnabili coitu possint succedere collaterales ex parte matris.
52 An & quando filius incapax successionis succedat in dignitate & nobilitate parentum.
53 Filius naturalis an possit accusare de morte patris.
54 Piena inhabilitatio quae filij legitimis inferatur propter delictum patris, an habeat locum in naturali filio.
55 Quibus modis fiat legitimatio.
56 Intellectus ad rectum, in capitu. tanta, qui filij sunt legitimi.
57 An legitimatio per subsequens matrimonium valeat, etiam si pater sit in articulo mortis.
58 In quibus casibus legitimatio non valeat per subsequens matrimonium.
59 Quando dicitur constare praesumptum de fraude & legitimatio non valeat.
60 Si quis habet filios naturales & contrahat matrimonium

aut legitima uxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an legitime contrahat.
61 Si quis habet filium naturalem & ex ea nepotem, si contrahat filium & post mortem eius anno contrahat matrimonium cum concubina, an legitimatur nepos.
62 Legitimatio in casibus sauerem sit in dicitur.
63 Si quis habet filium naturalem, & postea habuit filium legitimum, & mortua legitima uxore contrahat cum concubina, qui istorum praefertur in successione, & p. 64.
64 Si quis contrahat cum concubina, an possit allegare quod ea non sit naturalis pro lege.
65 Filius legitimus an habeatur in iure pro legitimo.
66 Si extant filij legitimi, si succedant filij naturales legitimi.
67 In casu in quo filius naturalis succedat cum legitimis in qua parte succedat.
68 Filius legitimus an succedat agnatus & cognatus & rati naturalis pro lege.
70 Si princeps ad instantiam patris legitimus filium appositam clausula, quod non succedat nisi in his qua pater vel filius relinquere, si valeat legitimatio.

Lex. ix. x. xj. & xij.

Nota decisionem huius legis in omnibus suis membris & casibus circa filios naturales pro cuius periculis & magistrati declaratione dico, quod filius naturalis est ille qui est natus & procreatus ex vnicâ concubina relictâ in domo, & vitro que soluto: ex quibus in dubio videtur procreari: text. est in a. h. e. quibus modis natus, et sic, sui. si quis autem defunctus, colla. 7. tex. in a. th. de trien. & semis. 5. consideremus. colla. 3. tex. in l. v. m. C. de concub. tex. in a. th. h. e. C. de natu. libe. tex. in l. i. & per totum tit. 12. & 14. par. & in expresso ita diffinit Barto. in l. i. p. ff. de concub. post glo. Dinum & antiquos. Azo in summa. C. de natu. libe. a. col. id. Azo, in summa. C. de concub. in fine. Bal. in dicta a. th. licet. C. de natu. libe. Ang. de Peru. in l. i. si quaillostris. Platea in s. si. in l. i. de nuptijs. a. col. Ang. in s. non h. m. i. in l. i. de Orphi. a. col. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. a. col. Specul. in tit. de succe. ab intesta. s. a. versumunt de naturalium. Hostien. in tit. de succe. ab intesta. vers. & nota. Anto. Abb. & alij doctores in c. per venerabilem. cap. nisi cum pridem. de renun. Sed aduertendum quod hodie expressè corrigitur hoc per l. i. in tra. huall. Taura quia non requi-

ritur quod sit vnicâ & relictâ in domo, sed tantum quod filij praedicti sint nati ex soluto & soluta, inter quos natus possit esse matrimonium si ne dispensationes & ita tenet Roder. suam. l. a. tit. 6. libe. 3. fo. 11. & vers. hoc per supposito. vbi plus dicit, quod etiam ante. Tauri ita praedictabatur, sicut hodie decernum est, & ad huc ante praedictam. Tauri hoc probat lex ostina, titu. lo. 1. 6. part. 1. & quo notabiliter infero in praedicta, quod si quis habuit concubinâ extra domum ad quam publice & notorie dicitur habuisse accessum, ex qua nati sunt filij, quod si pater non recognoscit eos in filios, non debent indicari eius filij quo ad successionem, nec alimentum, nec quo ad aliam vero semper recognoscit eos pro filijs, tunc censentur eius filij: si vero aliquando recognoscit, sed postea mutato proposito negauit eos esse filios, crederem quod in omnibus debent haberi pro filijs.
Item & no. dico, quod quando concubina esset vnicâ & relictâ in domo, & ex ea filij essent nati, praesumuntur filij eius, dato quod nunquam per patrem recognoscantur. Ista omnia aperte colligo ex m. e. dict. l. n. Tauri, & probat text. not. & expressus, in cap. per tuas. de probat. & ibi notat, & summe commendat Abb. a. no. Ancha. a. no. Fel. i. col. in. n. no. & comu. doct. & in expresso hoc vult glo. ordi. in cap. Michael. de filijs pres. in gl. a. qua ibi sequitur & comedat in noc. Card. Abb. & comu. doct. & reputat singul. Ancha. & illam glo. ad hoc dicit tingu. Abba. in ca. transmissa. qui filij sint legi. 2. col. no. me. 9. & hoc voluit expressè Albe. in l. i. filij eius definimus. de his qui sunt sui, vel alie. iur. 3. col. nu. 5. Confirmatur etiam, quia sicut in matrimonio praesumuntur filij proprij & legitimi ex eo quod dominati sunt propter cohabitationem, & non sufficeret contradictio vel negatio patris: ut in l. filij eum definimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi notat Odo. Bar. Alber. Bald. Ang. & com. doct. tex. in l. si vicini. C. de nuptijs. & ibi notat Cino. & Ange. Salic. & com. doct. tex. in l. no. n. d. C. de proba. text. in l. i. quia semper. ff. de in ius voca. ibi. pater vero is quem nuptiae demonstrant text. in a. th. e. qui. mo. na. est. sui. s. natura. vers. qua propter colla. 7. cuius verba sunt, quapropter nuptiae procedentibus, ex hoc ipso sunt successiones certe. Ita dicamus in proposito, quod quando quis habuit concubinam vnicam retentam in domo, filij ibi nati praesumantur sui, etiam si per eum non recognoscantur: quod est verum & procedit, etiam si probetur quod praedicta uxor tempore matrimonij erat inhonesta, immo me. Ant. Go. in l. i. Tauri. F. reitix

retineat quia etiam hoc casu filius ex ea natus prae-
sumitur esse mariti, & sic legitimus. *text. ff. de a-
dult. lib. cum possit & illa adultera esse. & in
pubes defunctum patrem habuisse. & ad hoc
ibi Ange. de Peru. & illum text. ad hoc dicit vni-
cum Bald. in l. si matre. nu. 2. C. de suis & legit.
lib. illum etiam text. dicit vnicum Ange. de Pe-
ru. in l. septimo mense. ff. de statu. homi. notat
etiam & commendat Bald. ad hoc in l. filium eum
definitus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iura.
lect. 2. col. in fi. nu. 1. de Bal. in l. si vicinis. C. de
nup. illum etiam ad hoc dicit valde not. Abb. in
ca. pe. de adult. pe. col. nu. 7. idem Abb. in cap.
Transmissa. qui filij sunt legiti. 2. col. nu. 9. & idem
est in eod. cubina reuera in domo ita tenet Abb.
per text. ibi in ca. per tuas. de proba. 2. col. nu. 2.
& eod. doct. idem Abb. in dict. ca. transmissa.
se. qui filij sunt legiti. 2. col. nu. 9. per glo. qua
reputat sing. in cap. Michael. de si. presby. ta-
men debet intelligi nisi tunc tempore maritus
fuit absens, quod naturaliter non potest esse fi-
lius eius, sed alterius. ita probat text. not. in di-
cta l. filium eum definitus. de his qui sunt sui
vel alie. iur. & ibi notant & commendat docto-
res. & tenet Abb. in dicto cap. per tuas. 2. col. 3.
not. tenet etiam glo. in e. dixit dominus. 2. q. 4.
pro qua cōclu. facit. la. in fi. infra his. l. Tauri.
Item etiam procedit & est verum, quod ex eo
quod nominatus est, debet presumi filius ma-
riti: ut habeat locum, etiam si vxor expresse con-
fiteatur & dicat non esse filium mariti sed alte-
rius. *text. ff. de probat. & ibi
notat Odolphe. Bal. Sal. Fulg. & Iacobinus de
Sanct. Georg. & idem disponit. l. 9. m. 4. 3. par.
ex quo dicebat Cinus in l. si vicinis. C. de nup.
si quis. quod in foro conscientie potest quis
retinere regnum, maiora tamen, vel hereditatem
patris, licet mater in vita vel articulo mortis si-
bi asserat non esse filium mariti sed alterius: &
sequuntur ibi Angel. & Salicet. tenet etiam &
commendat Bal. in l. si quis in gravi. §. si quis mo-
riens. ff. ad syll. tenet etiam Abb. per text. ibi
in ca. per tuas. de proba. 2. col. nu. 4. idem
Abb. in cap. transmissa. qui filij sunt legiti. 2.
col. nu. 9. & ibi Per. po. 2. col. nu. 5. & con-
fiteri hanc esse communem opinionem. Adde tamen
quod si solus, in cap. officij. de poeni. & re-
m. 2. col. vel. sed quid si filius. dicit quod imo
in conscientia non est securus: quia matri ere-
dendum est quae melius alio veritatem cogn-
nit, & non est presumendum quod falsum co-
tra filium dicat. Abbas tamen ibi prima colu-
na, numero 4. cōcordat, dicendo, quod si ipse**

4 filius ex dicto matris non habet conscientiam
laesam, nec vult credere matri, est securus in
conscientia, alius non: quam concordiam se-
quitur Iacobinus de Sancto Georg. in dicta l.
penult. ff. de probationibus. 2. col. nu. 9.
Subtile tamen & pulchrum dubium, si talis
vxor verē scit quod habuit filium ab alio & nō
a marito, an teneatur in foro conscientie tene-
lare filio, vel quid tenetur in hoc casu facere:
de quo vide ea quae posui in materia delicto-
rum, in delicto adulterij. Quibus omnibus vi-
sis & praesuppositis, magistraliter & resoluti-
uē dico, qd talis filius naturalis de iure antiquo
nullo modo succedebat patri, neque erat illo
iure cognitus. *text. ff. in l. humanitas. C. de na-
tura. libe. ibi. ut licet ab intestato nullam com-
munionem ad patris naturalis successione
haberent, & ibi communiter notant docto-
res: hodie tamen succedit in duabus vncijs, de-
ficientibus filiis legitimis, & deficiente vxore
propria ipsius patris. *text. ff. in l. in autem. licet,
verlicab. intestato. C. de natura. libe. cuius ver-
ba sunt, ab intestato vero cū desit soboles cui-
lis, nec super sit coniux legitima, si naturalis
ex eod. cubina extat, quae sola fuerit cū dubita-
to affectu coniuncta, in duas paternae substan-
tiae vncias succedat: & ibi eod. doct. *text. in au-
th. quibus mod. natu. effi. sui. §. si quis aut de
functus. colla. 7. & intestatis parentibus defun-
ctis duas paternae substantiae vncias haberet. *text.
in auth. de tene. & semi. §. cōsideremus. verlic.
& intestato colla. 3. Adde tamē, qd non potest
congrua ratio inueniri per quam cōiux legiti-
ma patris, noceat filiis naturalibus, ut ea exten-
te non possint succedere in his duabus vncijs,
cum ipsa non debeat ei in aliquo succedere ex
tantibus consanguineis: reperio tamen qd Ho-
stien. in Summa, qui filij sunt legiti. 4. an verum
que genus. 2. column. dicit, qd ratio est fauor &
honor matrimonij: ne vxor inde scandalizetur
& afficiatur inuidia, videns filios naturales nō
ex se habitos succedere, idē noluit lex qd ex vi-
nente naturales in aliquo succedat, sed peni-
tus sint exclusi: argumento *text. in l. 2. ff. de re-
amotarum, & in l. 2. C. eodem titulo. & confir-
matur vltra ipsam, quia propter inuidiam cui
tādā est inducta a lege collatio inter fratres,
ut notatur per Baldum, & Pau. & scribentes in
rub. C. de colla. Hodie tamen in nostro regno,
decisum est, quod etiam extante cōiuge legitima,
succedant praedicti filij naturales in praedictis
duabus vncijs. *text. ff. in l. 9. titu. 3. 6. par. hodie
etiam adde, qd ad hoc ut isti filij naturales succe-
dāt in istis duabus vncijs, requiritur etiam qd nō******

super sint aliqui ex ascendentibus legitimis se-
cundum omnes, vbi supra.
5 Iuxta testamentum vero tales filij naturales bene
sunt capaces, quia secundum ius. C. poterant
institui a patre in dimidia parte honorum suo-
rum, non extantibus descendentes legitimis,
nec paribus, quibus debeat legitima. *text.
in l. humanitatis. C. de natu. libe. ibi. sed etiam
ex duplici portione, l. sex vncijs heredes scribe-
re: & ibi cōm. doct. extantibus vero legitimis
descendentibus vel ascendentibus, quibus de-
beat legitima, non potest pater relinquere
filiis suis naturalibus nisi vnam vnciam tantu:
text. ff. in l. 2. C. de natu. libe. & ibi cōm. opin.
tenet etiam Azor. in summa illius titu. 2. col. nu-
me. 4. glo. & cōm. opin. in l. qui testamentum
ff. de proba. & istam continet Pau. de Cast. in
l. l. i. qui ex bonis in princ. nu. 3. ff. de vulga. &
pupil. & ibi Alex. in princ. nu. 1. l. 2. col. nu. 2.
licet Bar. ibi per errorem dixerit in duabus vncijs.
Bar. Imol. & cōm. doct. in l. Lucius. cod.
titu. Ange. in authen. qui. mod. natu. effi. sui. §.
fin. 2. col. quid autem sit de iure antiquissimo.
florum, vide Imo. & doct. in dict. l. Lucius. Ho-
die vero de iure authenticorum, non extantibus
descendentibus legitimis nec ascendentibus qui-
bus debeat legitima, potest pater omnia bo-
na sua in vita vel in morte relinquere filio na-
turali. *text. ff. in l. in autem. licet. in princ. C. de natu.
libe. cuius verba sunt, licet patri sine legitima
ple seu parēte, cui relinque necesse est, decedē-
ti, naturalibus totā substantiam suam vel in-
ter vivos largiri, vel in testamento transmittē-
re. *text. in authen. quibus modis natu. effi. sui.
§. nē igitur. verlic. si vero filios. colla. 7. & ista de-
cisio hodie cōfirmatur per. l. 2. titu. 3. par. 6. ex-
tantibus vero legitimis descendentes, nō po-
test pater relinquere in vita vel morte filio na-
turali, nisi vnam vnciam, licet de iure antiquo
poterat: & aperte confirmatur in dicta l. 8. ut
13. 6. part. extantibus vero ascendentes legiti-
mis, quibus debet legitima, tenetur eis suam
legitimā relinquere, & alia bona pōt dare in vi-
ta vel morte filijs naturalibus. *text. ff. in dict.
auth. licet. in verlic. cuius verba sunt, qd si pa-
rentes duntaxat ei super sint, legitima paren-
tibus relicta, reliquū inter naturales distribu-
permittitur. *text. in auth. quibus mod. natu. effi.
sui. §. si vero habuerint. colla. 7. & expresse
cōfirmatur per dictam l. 8. titu. 3. 6. par. hodie
vero de iure nouissimo nostri regni, si pater ha-
beat filios legitimis, & naturales, potest relin-
quere quintum bonorum filio naturali: sicut
potest relinquere pro anima vel alicui extra*****

neomodo etiam si esset omnino spurius possit
relinquere pro alimentis ita aperte disponit lex
19. infra his. l. Tauri. extantibus vero solis ascen-
dentibus, potest pater omnia bona sua relin-
quere filio naturali ita determinat expressē di-
cta l. 10. in fin. & ante eam ita disponebat l. 1. p-
pe. finem. tū. 6. lib. 2. for. legum. licet ergo ibi
aliter intelligat. Item adde quod omnia quae supra
dicta sunt in filio naturali, habet etiam locum
in nepote naturali nato ex filio legitimo, vel iā
nepote legitimo & naturali nato ex filio natu-
rali, vel in nepote naturali nato ex filio natu-
rali: quia ab intestato nullo modo succedunt
aui. *text. in l. lina. C. de natu. libe. in verlic. lina.
ibi. iura etenim ab intestato in aui successio-
nem nemini eorum penitus aperimus: & ad
hoc notant & commendant ibi doctores, ex
quo *text. singu. & vltra do. nota, quod quando
nepos descendit ex medio inhabili, etiam
inhabilis quo ad succedendum aui. sicut & ip-
se filius a quo ipse nepos descendit, perat infra-
bilis nam ibi patet qd nepos etiam legitimus &
naturalis natus ex filio naturali nō succedat
aui, quia pater eius erat inhabilis. Adde tamē
qd hodie de iure authenticis nepos, vel natura-
lis tantum, vel legitimus & naturalis, natus ex
filio naturali, vel naturalis tantum natus ex fi-
lio naturali tantum, bene potest succedere aui
ab intestato in duabus vncijs, licet potest in
eis succedere patri: ita not. tenet Baldus licet
dubitauerit, ibi in dicta l. lina. prope finem. te-
net etiam expresse ibi Salicet. col. 1. numer. 3. li-
cet: contrarium teneat Ange. in §. nouissimē. ad
Orphia. col. in fi. ex quo subtiliter deducitur,
sicut habet locum representatio inter descen-
dentes legitimis & naturales, ita etiam inter
descendentes naturales tantum ex testamento
verō talis nepos succedebat aui, & poterat in-
totum institui non extantibus legitimis descen-
dentibus vel ascendentes: quia ratio impeditur
que erat in filiis propter refrigendam libidinem
& vitium patris, nō est in nepotibus & vltimo-
ribus: extantibus vero descendentes vel ascen-
dentibus legitimis, non poterat institui, nisi in
ea parte in qua filij naturalis poterat, hoc est,
in vna vncia tantum: *text. ff. in l. in autem. licet. in
verlic. cuius verba sunt, qd si pa-
rentes duntaxat ei super sint, legitima paren-
tibus relicta, reliquū inter naturales distribu-
permittitur. *text. in auth. quibus mod. natu. effi.
sui. §. si vero habuerint. colla. 7. & expresse
cōfirmatur per dictam l. 8. titu. 3. 6. par. hodie
vero de iure nouissimo nostri regni, si pater ha-
beat filios legitimis, & naturales, potest relin-
quere quintum bonorum filio naturali: sicut
potest relinquere pro anima vel alicui extra****

7 Ex quo not. infero, qd hodie de iure possit re-
Ant. Go. in. l. l. Tauri. F. 2. gni. li.

gri, licet autem habeat descendentes vel ascendentes legitimis, relictis eis sua legitima, potest relin-
quere dicto nepoti naturali, vel nu-
to ex naturali, licet possit relinque extraneo
& licet possit relinque filio naturali: vt supra
dictum est: modo qd magis est, tenet pro constati-
q. extantibus suis ascendentibus legitimis pos-
set autem relinquere omnia sua bona praedicto
nepoti naturali, vel nato ex filio naturali, &
hoc attrahit. 10. Tamen fin. nam si potest relinque-
re filio in quo considerabatur magis vitium, &
ratio impeditur: uergetur a fortiori potest relinque-
nepoti: hoc aperte fundatur ex tex. in. di. l. l.
fi. C. de natu. lib. in. et ratione. & comu. sent.
8. Item adde quomodo quae supra dicta sunt in fi-
liis, vel descendentibus naturalibus, habet etiam
locum et contra in parentibus & ascendentibus
& naturalibus tantum respectu eorum: nam in
eodem iure & parte qua succedunt filij vel ne-
potes naturales patri vel auo ab intestato vel
ex testamento, in eadem: & eodem modo fue-
cedunt parentes naturales eis: tex. est singu. in
iure qui istam regulam & doctrinam ponit in
aut. lic. in quibus mod. nato. et filij sui. §. de nepoti-
bus. colla. 7. cuius verba sunt, in quibus enim
calibus naturales filios vocamus? ad successio-
nem, in his quoque & ipsi decentem natura-
libus patribus deuotionem prestet, eademque
mensura sicut patres prospiciunt naturalibus
filiis, secundum nostram. l. & ipsi parentibus
compensent, siue in successioibus, seu in ali-
mentis sicut superius sanximus: & ad hoc illu-
tex. notat & dicit singu. Bart. illum etiam tex.
dicit optimam ad hoc An. in. §. praefertur.
Instia. Tertu. siccoli. post medium tex. in di.
& aut. licet. in fi. C. de natu. libe. ibi, hi ergo
& parentibus parem praesent si opus sit pietas
tenet. in. §. i. Insti. de seru. cogn. in verbi. hos
cuius liberos. cuius verba sunt, hos enim libe-
ros non solum suorum parentum successio-
nem, sed etiam alterum in alterius successio-
nem mutuum vocabimus. & istam conclusio-
nem tenet Azo. licet ista non alieget in sua sum-
ma. C. de natu. libe. 2. eolum. nu. 5. & idem ho-
die aperte disponit lex. §. in. fi. titu. 3. §. 6. par. C. de
firmatur etiam, quia sicut inter parentes & fi-
lios legitimis reciproca est successio, & alimen-
torum causa, ut in. l. n. et si parentibus. de mo-
fi. tex. in. l. scripto. unde libe. in. l. si quis a libe-
ris. §. vitru. & §. parent. ff. de libe. agnosce. gl.
not. & comu. opi. in. l. qui se patris. in verbo,
facultates. C. unde libe. iura debet esse inter pa-
rentes & filios naturales tantum.

succedat patri, auo, vel ascendenti, ex eius linea
 nunc operis pretium est videre qualiter succedant
 matri, & ascendentibus ex eius linea. In
 quo articulo resolutiue dico, quod bene succedunt ma-
 tri ab intestato rex, est in l. si. ff. ad Terrull.
 tex. in l. si qua illustis, vers. si. C. ad Orphi-
 tex. in l. si. eo. tit. quod est verum & procedit et-
 iam si tales filii sunt spurii, & vulgo quæsi-
 ti xus est in dicta l. si. ff. ad Terrull. cuius ver-
 ba sunt, sed & vulgo quæsiiti admittuntur ad
 matris legitimam hereditatem, tex. in l. hæc par-
 te. ff. vnde cognati, tex. in l. si spurius, eo. tit. Or-
 phi. tex. in l. si non si. ff. de senatusconsulto. Or-
 phi. cuius verba sunt, nouissimè sciendum est,
 etiam illos liberos qui vulgo quæsiiti sunt ad
 matris hereditatem, ex hoc senatusconsulto ad-
 mitti. Item & secundo hoc est verum & proce-
 dit etiam ex testibus legitimis, quia tales filii na-
 turales, siue spurii, vel vulgo quæsiiti, succedunt
 pariter cum eis ab intestato, tex. est in dicta l. si
 qua illustis. C. ad Orphi. vers. si. cuius verba
 sunt, Si autem concubina liberæ conditionis
 constituta filium vel filiam, ex licita conuersa-
 tione ad hominem liberum habita, præcauerit, etiam
 cum legitimis liberis ad matrem venire bona.
 & idem disponit lex penultima, §. 6. par. Quod
 tamen debet intelligi & limitari, nisi talis ma-
 ter sit illustis personæ, quia tunc tales filii spur-
 rij seu vulgo concepti non possunt ex succedere
 ab intestato, nec ex testamento, nec ex aliqua
 donatione, vel contractu inter viuos: secundum
 mentem est si tales filii essent naturales tantum, quia
 tunc bene succederent eis, sicut aliter matri, tex.
 est in dicta l. si qua illustis. C. ad Orphi. & idem
 disponit dicta penultima, §. 6. par. Et ratio per
 quam tales filii naturales possunt succedere ma-
 tri & non patri est, quia pater est incertus: ma-
 ter vero est certissima: & liquido potest proba-
 ri quod ex ea nati sunt, vnde merito ei succedunt.
 istam rationem probat tex. in l. qui semper, ff.
 de in ius vocandis, cuius verba sunt, quia semper
 certa est mater, etiam si vulgo concepta, tex.
 in l. partum. C. de rei vendi, tex. in l. si. C. de libe-
 rant. tex. in l. partum, ff. de verborum, tex. in l. si quis
 cum totum, §. si ancillam, ff. de excep. rei iudic.
 tex. in l. idem. Pomponius scribit si frumentis,
 idem scribit si equis, ff. de rei vendi, tex. in l. si.
 Instit. de ingenuis, & vtriusque docto. Hodie
 verò attenda ista nostra l. I. autem tales filii natu-
 rales, vel spurii, vel vulgo concepti, nullo modo suc-
 cedunt matri ab intestato, nec ex testamento, ex-
 tantibus filiis legitimis: sed tantum potest eis
 mater inter viuos, vel in ultima voluntate, res-
 linquere quicquam partem bonorum, quam
 potest

potest relinquere extraneo, vel pro anima.
 10 Non extantibus vero filiis legitimis vel descen-
 dentibus, bene succedunt et tales filii natura-
 les sine ipsis, in totum ab intestato & ex testa-
 mento, etiam si mater habeat patrem, vel ma-
 trē, vel alios ascendentes legitimos ita expre-
 se disponit ista lex. 9. Tamen, in 2. parte. quā ta-
 men intelligitur, preterquam si mater esset illa
 filius, ut in d. l. si qui illis. C. ad Othp. quia
 in hoc, ius cōmune remanet incorrectum: &
confirmatur hoc, quia lex noua generaliter lo-
quitur, non debet extendi ad casum specialem,
per aliam legem determinatū: sed intelligitur
& distinguitur per. l. specialem. istam regulam
& doctrinam ponit glo. ordin. iunct. tex. in. l.
sciendum. ff. qui testida. cog. in. gloss. i. & ibi
Barto. Paul. & cōmuni. docto. Bald. in. l. si que-
ramus. prope finem. ff. de testa. & ibi, Pau. Imo
la Arer. & cōmuni. docto. tenet etiam Alexan. in
l. hac. consulti. summa. penul. col. u. & ibi Iason. 4.
zolum. Imo. in. ca. 2. de testamē. 5. col. facit tex.
in. l. non est nouum. ad leg. tex. in. l. nam &
posteriores. eo. titu. bonus tex. in. l. 2. §. fin. ff. de
noga. facit etiam tex. in. l. de emancipatis. ver.
exceptis. C. de leg. 3. l. 2. iuncta authē. itaq. &
ibi gloss. ordi. & cōmuni. opin. C. cōmuni. de succe.
ubi habetur q. de iure Codicis per dic. verbi. ex-
ceptis. frater cōsan. quineus ex parte patris succe-
dedi fratri defuncto in bonis habitis a patre, fra-
ter vero vterinus succedit in bonis habitis a ma-
tre & postea dic. authē. itaque. vnde sumitur
dic. simpliciter & indistincte, q. fratres vtrin-
que cōmuni. preferantur: sed quando cōcurrunt
cōsanguinei & vterini, pariter admittuntur, &
tamē dic. ibi glo. cōmuni. ap. quod debet admit-
ti cum distinctione, de qua in dict. §. excepti.
 11 Dubium tamē singulare & necessarium est, an
 in casu quo filii naturales possunt succedere
 patri ab intestato, scilicet in duabus vncijs hæ-
 reditatis suæ, non extantibus descendantibus
 vel ascendentibus legitimis, si forte pater deco-
 dat cum testamēto in quo filios naturales præ-
 terit, nullam partē hæreditatis eis relinquen-
 do, an possint tanquam præteriti, vel sine cau-
 sa exheredati, rumpere testamentū patris, vel
 ali quo remedio agere ad consequendas dictas
 duas vncias? & certe videtur q. sic; quia regula
no. & vera est, q. in casibus in quibus filio de-
betur aliqua legitima vel portio ab intestato,
si in testamento tubilla non relinquatur, po-
test rumpere testamentum, & remedio compe-
tenti contra eum agere: tex. est & ibi gloss. ordi.
& cōmuni. theonica doctorū in. l. cum q. tri-
tur. C. de inof. testa. de quo satis dixi in suo
 -2109

loco. Sed istis filij naturalibus debetur successio, hoc est portio ducum vinctis: ergo pro eis possint agere si reperiantur preteriti in testamento patris. Sed his non obstat iuxta tenore contrarium, in eo quod tales filij naturales preteriti, sint exclusi: nec sibi competat aliquod remedium contra testamentum patris, quia nulla lege cauetur nec necessitatur pater aliquid exrelinquere, qualicet possint succedere secum dum vel prater voluntatem patris, non tamen contra eius voluntatem, nec eis debetur a iure aliqua legitimas: & in expresso istam sententiam & communem tenet glo. Ant. & vnica in l. si debui. poss. contra taban. verbo naturales. quam ibi reputat singul. & vnicam Dinus & Albe. & not. & commendat Barto. & communem illam etiam ad hoc not. & commendat Bar. in l. Gallus. etiam 2. col. de libe. & posth. & ibi docto. & illam gl. dicit singul. Bald. in l. C. quorum bono. nu. 1. eam etiam ad hoc not. Bald. in l. si. C. de natur. libe. 1. colum. 1. nu. idem Bald. in l. si. C. unde legitimi. 3. colum. nu. 8. Bald. in cas. de coher. 2. col. in prin. idem Bald. in cas. notuit. de elect. 2. colum. nu. 8. illam etiam glo. dicit singul. Imo. in l. ex facto. de vulga. & pupilis. colum. prope si illa etiam ad hoc commendat & dicit ordinaria Paulus in l. si qua illustres. C. ad Orphi. nu. 4. Cornetius in l. humanitaris. 3. col. in med. C. de impube. & alijs. illa etiam dicit singul. dolo. in l. Gallus. 4. quida recte 6. colum. 2. ff. de libe. & posth. huide. la. in l. C. de contrah. 3. colum. 3. Segura in repetit. coheredi. 4. cum filius. de vulga. in col. & licet predicta glo. pro singul. a doctozibus allegetur, tamen similis glo. & expressa in §. tam autem naturales. Instituit de iustitia etiam men. quam ad hoc notat & comment. Salic. in l. si qua illustres. C. ad Orphi. 1. colum. nu. 21. Istam etiam conclusio. tenet Barto. in auth. qui mod. natu. effi. in §. si quis igitur. colla. 7. in si. nu. 8. Ang. in 4. si. 2. col. in mediu. pro qua communis sententia facit text. expressus in l. si. C. de natu. lib. ibi vt necessitas relinquendi, quem adhuc not. & considerat Bald. ibi. nu. 3. Pro qua communis sent. & tunc ex allego & considero expressam l. par. l. 8. vers. penultimam 6. parit. Item adde, quod in talibus in quibus tales filij naturales, vel spurij, seu vulgo concepti, possunt succedere matribus intestato, quos supra dixi, in eisdem si mater decedat cum testamento, & tales filij non sint instituti sup. legitima, vel iuste exheredati, possunt rumpere & subvertere testamentum matris, sicut si essent legitimi: text. est in no. in l. si suspecta. vers. de inofficio. ff. de inoffic. testa. cuius verba sunt, de inofficio lo-
Ant. Go. in ll. Tau. F 3 stamen

amento matris, spurijs quoque filijs dicere possunt: & ad hoc notabi glo. ord. Odofre. Albe. Bald. Ang. Pau. de Cal. & comu. scribentes. & per illum tex. ita tenet etiam gloss. ordi. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. in gloss. in princip. & ibi docto. glo. in §. tam autem naturales. Illustris. de offi. testa. in glo. 1. & ibi docto. & idem voluit Bald. per illum tex. l. si. 2. col. nu. 3. C. si her. eise. ubi dicit. q. quatum ad matrem, naturales habent iura legitimorum, ex quibus inferitur notabilis & necessaria declaratio ad istam. l. 9. Tauri, ut sicut tales filij naturales vel spurijs succedunt matri ab intestato & ex testamento, ita etiam succedant contra testamentum, quando sunt pateri vel ex hereditate: imo procederet ista conclusio etiam si talis mater habeat ascendentes legitimis, ex eo q. tali casu per istam. l. 9. Tauri, illi filij naturales siue spurijs sunt ei heredes ab intestato.

Item adde q. omnia supra dicta procedunt & debent intelligi, quando talis filius naturalis siue spurijs non est natus ex damnabili coitu: se eius tamen alias si esset natus ex damnabili coitu, ut adulterino, nefario, incestuoso: quatenus nullo modo succedit patri, nec matri, ex testamento, nec ab intestato. Et ut fundamentally ter intelligatur, dicit q. proprie adulterinus dicitur, qui esset natus ex muliere coniugata: Nefarius dicitur ille, qui est natus ex linea descendente incestuosa: verò dicitur, qui est natus ex linea transuersali in gradu prohibitionis: text. est in l. si adulterii cum incestu. ff. de adul. text. in om. hen. de incestis nuptijs, in principio, collat. 2. & ibi glo. ordi. & communiter docto. tex. in authent. in testas. & in authent. ex complexu. C. de incestis nuptijs, text. in l. quin etiam. ff. de ritu nuptiarum. tex. in §. ergo. In l. de nuptijs. licet aliquando vnum ponatur pro alio. Et tandem ille dicitur natus ex damnabili coitu, quando esset natus ex tali accessu, qui venit puniendus aliqua lege communi vel regia: ut natus ex stupro commisso cum virgine vel vidua non retenta pro concubina: imò generaliter, quando esset natus ex patre vel matre, inter quos de iure prohibuitur est matrimonium, vel coitus reperiatur prohibitum: nam in omnibus his casibus, talis filius non potest succedere ab intestato: text. est capitalis & expressus in authent. qui. mod. natu. in l. si. §. penul. colla. 7. cuius verba sunt, primum quidem omnis qui ex complexibus (non enim hoc vocamus nuptias) aut nefarijs, aut incestis, aut damnatis processerit, iste nec naturalis nominatur, nec alendus est a parentibus, nec habebit quod ad presentem

legem participium. & ibi glo. ordi. Bart. Ange. & comu. docto. tex. in authent. quib. mod. natu. effi. legi. §. pen. colla. 6. tex. in authent. ex complexu. C. de incestis nuptijs, text. in authent. licet in l. si. C. de naturalibus. facit etiam tex. in l. non facit. in l. si. ff. de gradibus. tex. in §. sunt & alix. In statu de nuptijs. & ibi glo. & comu. docto. & licet predicta iura tantum videantur loqui in patre & eius linea, tamen idem est in matre: ita tenet glo. nota. & ordi. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. & ibi Cinus, Jacob. Bar. Bald. Salic. & comu. docto. gl. in authent. ex complexu. C. de incestis nuptijs, glo. in §. nouissimè. In l. ad Orphi. tenet etiam Specu. in titu. de succe. ab intestato. ver. sed nunquid spurijs. nu. 22. & in vers. sed agnati. nu. 32. & ista dicit comu. opi. Corneus in l. si qua illustris. C. ad Orphi. 2. col. Summa Syluest. in parte filij. 4. col. Cinus in authent. itaq. C. comu. de succe. 2. col. Alber. ibi. 2. col. Dinus, in tracta. de succe. ab intestato. 3. col. Rolandus in tracta. de succe. ab intestato. 9. col. nu. 28. Anto. de Rose. in tracta. de succe. ab intestato. 5. col. nu. 24. Matthæ. Mathe. fillanus in tracta. de succe. ab intestato. 4. col. Nico. de Vbal. in tracta. de succe. ab intestato. 12. col. nu. 44. licet Hosti. in Summa, qui filij sint legi. §. an utriusque. 3. col. teneat contrarium: imò q. tales filij succedant matri: & idem tenet Andr. de Her. in ca. 2. §. naturales. si de sententia. contro. inter domi. & aqua. Anto. in c. per venerabilem, qui filij sint legi. qui dicit q. imò tales filij succedunt matri. Sed superior est verior & communior opinio. Ex quibus infero q. idem est quando esset natus ex sacerdote, vel religioso, vel ex aliqua moniali, vel religiosa: quia talis filius nullo modo succedit, quia talis coitus est punibilis, vel saltem reprobatus: ista est gloss. notabilis & ordi. in authent. quibus mod. natu. effi. sui. §. pen. in verbo, participium. colla. 7. & ibi comu. docto. glo. in l. vulgo concepti. ff. de statu homi. & tenet Bar. in l. si. ff. de his qui. ut indig. 1. col. nu. 2. glo. in ca. per venerabilem, qui filij sint legi. in verb. adulterinis. & ibi Abb. numer. 32. idem Abb. in ca. cum haberet. de eo qui duxit in matre. quam. poli. per adulter. pen. col. nu. 1. & ibi Prapo. si. col. Summa Syluest. in parte filij. 5. col. nu. 7. Dinus in tracta. de succe. ab intestato. 3. col. nume. 10. & 11. Nico. de Vbal. in tracta. de succe. ab intestato. 3. col. nu. 9.

14. Hodie tamen in nostro regno filius dicitur natus ex damnabili & reprobato coitu, ut non possit succedere quando mater peregit incurreret in poenā mortis: ita disponit stat. 9. Tauri, in fine. quæ est bene notanda. Ex qua lege infero, q. filius natus ex muliere coniugata, non pote-

poterit patri nec matri succedere. Secundo infero, quod si esset natus ex stupro commisso cum virgine, vel vidua, licet non sit retenta in domo pro concubina, bene poterit succedere tam patri quam matri, ex testamento, & ab intestato: cum ex tali accessu non imponatur poena mortis. Tercio infero, q. si esset natus ex concubina, etiam infra quartum gradum, similiter posset succedere matri ex testamento, & ab intestato, non extraneis legitimis: quia non incurrit poenam mortis: patri verò non posset succedere ab intestato, cum non sit talis mulier cum qua inseparer poterat contrahere matrimonium sine dispensatione: ut in l. in infra his legi. Tauri, ex testamento verò posset succedere patri, sicut quilibet extraneus, non extraneis legitimis. Quarto infero, q. si esset natus ex patre uxorato, & matre soluta de iure communi posset succedere matri ex testamento, & ab intestato: quia talis coitus non erat damnabilis: ut in l. 1. C. de adult. imò licet hodie sit punibilis talis accessus per leges regias, quando mulier retinetur pro publica concubina coniugati, tamen poterit ei filius succedere, cum non imponatur poena mortis: patri verò non posset succedere ab intestato, cum illo tempore non poterat cum ea contrahere, nec poterat esse eius concubina, nec hodie, attenta l. 1. Tauri, ex testamento verò poterit patri succedere sicut quilibet extraneus, non extraneis legitimis, cum non sit natus ex damnabili coitu: per nostram l. Tauri, & in expresso, q. talis filius non dicitur natus ex damnabili coitu, tenet Salic. licet eius litera sit corrupta, in authent. ex complexu de incestis nuptijs. nu. 2. idem Salic. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. 2. col. nu. 3. licet similiter, litera sit corrupta: quia ibi abundat, non. Corneus ibi 2. col. in prin. Ange. de Aret. in §. nouissimè. In l. ad Orphi. 2. col. in medio. vers. ad vnum ad uertas. Ioan. de Pla. in §. 1. eiusdem titu. eolun. post princ. vers. & nati ex soluta & viro coniugato. Socinus valdeno. in consi. 148. 2. col. vers. his autem non obstantibus.

15. Item aduertendum, q. si talis filius sit natus ex sacerdote, vel religioso, vel moniali, vel religiosa profecta, indistinctè non poterit succedere patri, nec matri, ex testamento, nec ab intestato: licet per talem accessum mater non incurrat poenam mortis, & q. non possit succedere patri disponit expresse. l. 2. titu. 3. lib. 4. ord. ubi cautetur q. ut emittatur accessus inter clericos & eorum concubinas, prohibetur ne talis filius succedat patri ex testamento, vel ab intestato, vel aliquo contractu inter viuos, oneroso vel lucrato: idem

etiam disponit. l. 2. titu. 3. lib. 3. ordi. Item non possit succedere matri, disponit expresse nostrae lex. 9. Tauri, in si. qd probat isto modo, nā ipsa loquitur circa successione filiorum ex parte matris, & in fine dicitur: si filij sint nati ex ea & ex clerico vel religioso, q. seruetur illud qd continetur in dicta. l. ordinamēti. sed in illa continetur q. tales filij patri non succedant: ergo in ista. l. Tauri, aperte vult q. similiter non succedant matri.

16. Dubium tamē est circa materiam si per. l. vel statutu possit disponi, q. talis filius natus ex damnabili coitu, possit indistinctè succedere patri & similiter matri: & breuiter videtur q. non, quia per hoc imitarentur parentes ad delinquendum, argumento tex. in ratione sui in l. si na. C. de naturalibus liberis. in versu. filijs, cuius verba sunt, filijs enim naturalibus reliqui constitutiones quantum voluerint, ideo prohibuerunt: quia vitium paternum reliquendum esse existimauerunt. Confirmatur per tex. in l. si vnus. §. pacta qua turpem causam aff. de pactis, ubi habetur, quod pactum per quod sit remissio delicti futuri non valet, ne detur occasio delinquendi: & ibi notat Alber. Bald. Ange. Paul. & comu. opinio docto. facit tex. notabilis & expressus in l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. & ibi not. Bald. Salic. & comu. docto. tex. in l. §. hanc autem actio. ff. si quis testamento liber esse iussus fuerit. quem ibi not. & commendat Barto. tex. vnus. in l. si. §. illud. ff. de his que in fraudem credito. tex. in l. 1. §. illud. ff. de depositi. tex. in l. 1. contractus. quidam. §. 1. ff. de regul. iur. ibi excepto eo quod Celsus putat non valere si conuenit ne dolus praestetur. text. in l. nec ex pratorio. ff. eodem titu. praterea talis esset causa peccati. & ideo non est permittenda, ut in ca. si. extra de pres. in cap. cū infirmitas. de poenitentijs & remissionibus. Ex quo. 1. infero, q. non potest quis per contractum nec ultimam voluntatē alicui remittere dolum futurum in aliqua re vel causa committendum, ne inuitetur ad delinquendum, licet dolum praeteritum iam commissum remittere possit: ita probat text. in l. 1. quidam decedens. de adm. tuto. & ibi tenet gloss. ordi. Bar. & comu. opinio. tex. in l. si quis rationes. ff. de libe. lega. tenet Barto. ubi reputat notabile in l. Aurelio. §. Caius. de libe. lega. 2. eolum. num. 8. & ibi comu. docto. Bald. in l. eum necessitatem. C. de fidei. om. iura. & modern. in l. si seruus vetitus. ff. de lega. 1. l. 1. ubi valde commendat in l. actione. fin. eolum. C. de transac. & ita disponit expresse. l. 29. tit. 1. §. part. Secundo inferitur, quod non valet pactum

Ant. Go. in l. l. Tau. F 4 Etum

Etiam per quod quis permittit nō reuocare donationem prae-textu ingratitudinis futurae: & in specie ita tenet Bar. in l. fin. ff. de pactis & ibi Bald. Paul. & Iaso. Specu. in titu. de donat. §. 1. vers. quid si actum sit. Bald. in l. fin. C. de bonis liber. nume. 4. Et an valeat talis remissio cū iuramento vide latē Roma. & moder. in l. stipula. hoc modo concepta. de verb. oblig. & omnino lat. Derim. Iaco. de sanct. Georg. & Curtiū in dict. l. fin. C. de pactis. Tercio infero, quod licet pater possit remittere filio ingratitudinem praeteritam, vt non exheredet, tamen nō potest remittere ingratitudinem futuram: ita Barto. in dict. l. fin. C. de pact. 1. lect. nume. 3. & ibi Ang. 1. colum. Pau. 1. colum. in princ. & comu. docto. facit tex. cum glo. in l. quidam cū filium vers. quare. de verbo. oblig. Quarto infero, qd licet princeps possit remittere delictū iam commissum & praeteritum, tamen non potest concedere veniam delicti futuri: & in specie ita determinat Iacob. Butr. in l. rescripta. C. de prec. imp. offe. & notabiliter ibi Bal. 2. colum. nu. 4. Paul. Iaso. & com. docto. idem Paul. in l. si C. si contrarius vel vt pu. 2. col. Salic. in l. castitati. 2. colum. post prin. C. de adul. Et istam consensu. et quod non possit talis lex vel statutum vale re, tenet nota. Hostien. in Summa, qui filij sint legitimi. §. qualiter. pen. col. vers. quid si imperator. Cardinalis. in. c. per venerabilem. eodē titu. fin. colum. & quæstio. vbi allegat alios solē nes doctores ita consuluisse. tenet etiam Barto. in l. 3. ff. de test. 2. colum. nu. 7. & dicit ita tenuisse solennes viros quos ipse refert: tenet etiam ibi Bal. Imo. & alij docto. Ancha. in. c. 2. de test. pen. col. nu. 38. Sed his nō obstantibus teneo, qd princeps non possit per rescriptum concedere alicui particulari, vt filius eius postea nasciturus ex damnabili coitu sibi succedat per prædicta: sed condendo legem generalem & communem bene potest disponere quod filij nati ex damnabili coitu possint succedere parentibus, licet per statutum hoc non possit fieri ex defectu potestatis statuendum: & ita confirmatur hodie nostra. l. 9. Tauri, quæ admittit omnes natos ex damnabili coitu præterquam eo casu quo mater incurrat poenam mortis: nec obstat ratio superior, quia respondeo qd lex cōmunis nō dispensat aliquid in poena nec in delicto, sed tantum principaliter circa successione bonorum: nam alias sequeretur qd nō posset disponere hoc circa filios naturales tantum propter peccatum cuiusdā. Confirmatur etiam, quia videmus qd ius canonicum defert eis alimentā, vt in ca. cū haberet. & infra dicitur:

ergo lex civilis hereditatē totam vel partē eis deferre potest. rursus confirmatur, quia prædicta lex nihil principaliter disponit in fauorem parentum delinquentium, sed tantum in fauorem filiorum qui non peccauerūt: & in expresse ita tenet Bald. in l. cūctos populos. C. de Summa trini. & fide cath. pen. col. ver. 2. quæro de effectu maxime. 13. col. vers. nō obstat si dicat. Bald. in l. 1. C. de iure aureorū annulo. 1. col. nu. 3. & ibi Salic. Bald. in. c. canonum statuta. de cōstitu. pen. col. nu. 22. Pan. in l. si. C. si cōtra ius vel vti. pu. 2. col. nu. 2. vbi limitat hoc, nō extantibus legitimis: extantibus verō legitimis nō possit & ita possunt intelligi & reduci ad concordiam opiniones superiores contrariae.

17 Iuxta prædicta tamē necessario & vtiliter quæro, an nepos natus ex filio spurio, nefario, incestuoso, vel nato ex damnabili coitu, possit institui ab auctore, vel quouis alio titu. habere bona sua nō extantibus filiis vel descendentes legitimis: in quo articulo verē & resolute dico sic, qd si talis filius natus ex damnabili coitu iam est mortuus, tunc nepos ex eo optimē potest institui ab auctore probat tex. no. in l. si. C. de natu. libe. vbi habetur, qd licet pater non possit omnia bona sua relinquere filio suo naturali, tamen bene potest ea relinquere nepoti ex eorū ergo idem dicamus in nostro casu vt possit. Si verō filius natus ex damnabili coitu non est mortuus sed viuit, & expresse constat qd auctori bona sua reliquit tali nepoti, contemplatione ipsius nepotis nō patet, vt quia dicit quod nihil patri acquiratur, & tunc talis institutio valet: quia nihil patri acquiratur, etiam usufructus: argumento tex. no. in authen. excipitur. C. de bonis quæ libe. Si verō filius natus ex damnabili coitu viuit, & nepos instituitur ab auctore, contemplatione ipsius filij incapax & talis institutio non valet, sicut quando ipsum filium instituit: quia ille qui per se est incapax, similiter est incapax mediante persona alterius: argumento tex. in l. 1. C. de natu. libe. in vers. siue itaque ibi. siue per interpositam personam: argumento etiam tex. in l. sed si plures. §. in articulo. ff. de vulga. & pupill. tex. in l. aditio. vers. si. ff. de acquir. heredi. tex. in l. liber homo. ff. de acquir. rerum donat. cum materia in l. cū aliquis. C. de iure delib. tex. in l. quod conditio nis. ff. de dona. causa mor. tex. in l. nec per se. C. de heredi. instit. tex. in l. nō minus. ff. eodem titu. tex. in l. nō licet. ff. de cōtrahe. imp. tex. in l. 1. vers. si. C. de contrah. indi. tex. in l. pupill. §. sed & si per interpositū. ff. de autho. tut. text. in l. labeo. in fine. ff. de usufructu. tex. in l. 2. §. 1. ff. de ad-

de admi. rerum ad ciui. pen. i. cuius verba sunt. qd quis suo nomine exercere prohibetur, id neque per subiectam personam agere debet: si vero sumus in casu dubio, quia non potest constare cuius contemplatione talis nepos sit institutus, tunc censetur institutus contemplatione ipsius nepotis: vnde valebit institutio, & licet bona sibi retineat, & hoc modo sit in potestate sui patris, modo non. argumento tex. cū ratione in dicta l. si. C. de natu. libe. 2. quia nemo presumitur delinquere nec eligere sibi viā per quā dispositio infirmetur, vt in l. si miles qui destinauerat. ff. de mili. testa. 3. argument. text. in l. fin. in prin. ff. de his qui. vt indig. vbi dicit. qd sola ratio paternæ affectionis vel cōiunctionis non inducit suspensionē taciti fideicommissi. 4. per tex. in l. cognouimus. de heredi. vbi filius hæreticus non potest succedere patri nec matri, sed nepos catholicus sic. Ex quo inferitur, qd si nepos ex filia instituitur valet institutio, cum filia non debet quæri propter defectū patris potestatis. Ex quo etiam nō infero, qd si clericus vel quilibet alius habet filium spurium & incapax, natum ex damnabili coitu, qui quidem filius habet vxorē, potest pater vxorem eius heredem instituere & ei ex bonis suis relinquere quicquid velit: & idem est econtrario habet filiam nuptā potest pater maritū eius instituere: ex quibus dixi & iudicavi in quæstione de facto, cum essem assessor iudicis recusatū: cum tractaretur matrimonium inter filium spiritum clericū ex vna parte, & filia legitimā alterius ex alia: conuentum fuit inter eos, qd pater clericus certa bona expresse & simpliciter donaret patri vel matri ipsius sponsæ vel vxoris filij spurij, vel ipsimet sponsæ vel vxor: cer te dixi & iudicavi qd valeret talis donatio, & nō cōfiscaretur per supra dicta. & ista con. clare procedit respectu proprietatis cuius est capax nepos: sed dubium est si talis nepos sit in potestate patris incapax, cui applicabitur ille usufructus: & breuiter dico qd remanebit penes ipsum nepotē cum patri nō possit acquiri: quia eo ipso videtur velle auctori qd usufructus non quærat patris & sic filio incapaci, sed remaneat penes nepotē: sicut si expresse diceret argumento dict. Auth. excipitur. cōfirmatur hoc, quia cum patri non possit acquiri prædictus usufructus, ergo acquiratur ei cui potest & sic ipsi nepoti: & talis presumitur esse intentio disponētis, & sic aui testatoris: argumento tex. no. in l. prohi. inde. §. si. ff. de stip. l. seruo. vbi relictū vel promissum seruo cōmuni, si nō potest quæri vtrig. domino, acquiratur tamen ei

cui potest: text. in l. si cōmunis seruus meus & tuus. eo. titu. Et in effectu istam con. & res. tenet Bar. in l. Gallus. §. quid si is. ff. de libe. & posthu. 2. & 3. col. vbi plenē tractat licet sic nō de claret, & ibi not. Paul. de Cast. 2. & 3. col. nu. 6. Arctia. col. vers. extra glo. qui late loquitur. Alex. qui dicit magis. cōm. opi. 2. co. nu. 7. Iaso. qui dicit hanc esse magis. cōm. opi. 4. col. nu. 18. tenet etiam Angel. in l. si. C. de na. libe. & ibi not. & melius quam alibi Salic. §. quæst. per. 2. col. Bar. no. con. 18. Contrariam tamen sententiā tenet Spec. in titu. de succe. ab intesta. §. 1. vers. quod si habens filium spurium. imo quod nullo modo valeat institutio si talis nepos sit in potestate sui patris & incapax: quia ille qui est incapax per se, similiter est incapax mediante persona alterius, vt supra proximo folio dixi & allegavi. Si verō talis nepos sit emancipatus vel alias sui iuris, valeat institutio: quia sibi totum potest acquiri: & in specie pro hac sententia facit tex. no. & expresse, quem ipse allegat in l. quæritur. ff. de bonis liber. vbi si filius patroni iuste exheredatur a liberto, nepos ex eo similiter excluditur a bono. posse. contra tabu. si est in potestate sui patris: quam. l. dicit ibi Albe. bonam & famosam ad plures quæstiones. Sed his non obstantibus teneo superiorem sententiā & cō. nō obstat ei tex. in l. quæritur: de bono liber. quia ille procedit de iure antiquo, secundum quod omne illud quod quærebat filius, acquiratur patri, & non poterat alio modo remanere penes filium in proprietate nec usufructu, etiam de expresse vel tacita voluntate dantis vel relinquentis: Hodie vero de iure nouo. C. proprietas quæritur fisco, & est capax eius, & ratione patrie potestatis patri quæritur usufructus. præterea testator vel relinquens potest velle, vt usufructus nō quærat patris sed remaneat penes ipsum filium, vt in dicta Authen. excipitur. ergo in isto casu nostro quando per. l. non potest quæri usufructus patri, remaneat penes filium saltem de tacita voluntate testatoris: & ita soluit & declarat Paul. de Cast. in dict. l. Gallus. §. quod si is. 3. colum. & est de mente aliorum.

18 Item adde. quod necessarium quotidianum dubium est, si sit aliquis modus tutus tam de iure quam in foro conscientie per quem possit pater vel mater vltra alimenta aliquid relinquere filio spurio, nato ex damnabili coitu: & resolute dico quod plures modos ponit magistraliter Bart. in l. si. ff. de his quibus. vt indig. 1. col. nu. 6. cum sequenti. idem Bartol. in l. si qui duos. ff. de libe. lega. Bal. in l. fin. colum. 2. F. C. pro

Coro socio. Bartol. & doct. in l. 2. C. de hered. instit. Alb. in l. 1. humanitatis. C. de natu. libe. not. & meli⁹ quam alibi Ludouicus de Sardis de Ferraria, in libello suo de naturalibus liberis in vltima charta. latē & no. Capola, in cautelis suis, cautela. 38. vbi ponit duodecim modos. Iacob. de San. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. 2. colum. vsq; ad finē. Sed nullus eorum est bene tutus in iustitia & conscientia prater vnum scilicet, quando pater vel mater simpliciter instituit amicum suum capacem, non grauando eum expresse nec tacite restituere filio incapaci, nam tunc si ille amicus heres institutus vellet restituere hereditatem vel partem ipsi filio spurio & incapaci recte potest: & iussu filius retinebit, quia postquam amicus heredes admittit hereditatem, iam vnta sunt bona & effecta sunt patrimonium eius: vnde si post aliquid dederit filio incapaci, nō dicitur succedere vel habere a patre, sed ab herede instituto, cui non est prohibitum succedere: argumento tex. iuncta glo. ord. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posse. tex. in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pupil. text. in l. eius qui in prouincia. §. fin. ff. si cer. pe. tex. in l. 1. §. praterea. ff. de separatione bonorum. tex. in l. si in fine. C. de inofficio. testa. text. melior de iure, in §. 1. Insti. de heredum quali. & disse.

Secundo in expresse, quod talis filius incapax iuste possit habere a patre herede instituto, probat tex. valde no. in l. qui Titij testamētum. ff. de his quibus vt indig. vbi licet ille qui accusauit testamētum Titij de falso, non possit eis succedere tamen non prohibetur postea succedere ei⁹ heredi, quia nō dicitur principa liter succedere Titio: & ad hoc no. ibi Albe. & doct. ad idem est text. in l. post legatum. §. qui accusauit. in princ. eo. tit. text. in l. 3. C. de peti. hered. tex. in l. cum autem. §. si. ver. ponamus. ff. de ad. l. edic. & in specie ista con. tenet Specu. Insti. de succe. ab intesta. §. 1. vers. sed quid si pater instituit extraneum. nu. 30. Bar. in dict. l. si. ff. de his qui vt indig. 2. colum. in medio. licet ibi dicat quod iste modus habet aliquid fraudatam etiam con. tenet Bart. vbi no. loquitur in l. si qui ex bonis. de vulga. & pupil. 1. colum. q. princ. & ibi not. Imola. 2. colum. & commun. docto. Albe. in Authenti. licet. prope fin. C. de natu. libe. Salicet. in l. 1. fin. quæstio. eodem titu. istam etiam con. tenet Capo. in dict. cautela. 38. si colum. in si. Ludouicus de Sardis, in dict. libello suo de natu. libe. in fine, vbi dicit quod est communis cautela & melior ceteris. Sed ad de quod mihi est dubium an pater sit tutus

amicum instituendo ex ista causa. finaliter etiam optimus modus relinquitur filio spurio, & omnino incapaci est, quando instituitur heres a patre vel matre sub conditione, si legitime obtenta, consequetur hereditatem ita probat text. not. in l. tempus. ff. de heredi. instit. per quem ita tenet ibi Ang. & Ioan. de Imola. Bal. in l. Gallus. §. instituens, de libe. & posthu. secunda colum. 2. quarto. no. & ibi Imola. 1. colum. na. vltimo. no. Areti. Alexand. & Socia. colum. in princ. l. 2. colum. nume. 7. Paul. in §. quid si is. 2. colum. eiusdem l. Areti. in l. si filius fami. ff. de testa.

Et ista est magis communis opinio, quia nō est recedendum, licet Bal. subtiliter in l. eam quam C. de fideicom. n. colu. numer. 48. expresse teneat contrarium, imo quod talis institutio etiam sub conditione legitimatōis non valeat, quia tex. in dict. l. in tempus, & eius regula procedit quando incapacitas tū est ex parte instituti, vt in de portato: secus vero si est etiam in causa efficiendi, & sic ex parte heredis & ex parte testatoris vt in spurio: quia tūc nō valet, atque meto. text. in l. si minor. ff. de leg. expor. & in l. si. ver. filij C. de natu. libe. Confirmatur etiam, quia conditio legitimatōis censetur impossibilis, cum pendeat a voluntate principis, argumēto tex. in l. apud Iulianum. §. si. ff. de legat. & in l. con. tinuus. §. cum quis. ff. de ver. obliga. si impossibilis, ergo reiicienda de vltimis voluntatibus vt in l. 1. ff. de con. instit. & in l. obtrinit. de conditio. & demonst. si reiicitur, ergo remanet pura institutio & non valet, & illud dictum Bal. sequitur & dicit singulare Pau. in l. si filius fami. l. 1. ff. de testa. in fin. & tenet & sequitur Ange. in §. heres. 1. colum. Institui. de hered. instit. sed his non obstantibus tene sen. commu. & ad contrarietatem Bal. responde subtiliter, vt per Socinum in dict. l. Gallus. §. instituens.

Secundo non obstat huic sen. si dicas, quod conditio legitimatōis censetur impossibilis cum a voluntate pendeat principis: vt in l. apud Iulianum, alias non incipit idem Iulianus. §. si. ff. de legat. text. in l. continuus. §. cum quis. de ver. ob. si impossibilis, ergo reiicitur, vt in l. 1. cum simi. ff. de codi. instit. si reiicitur ergo institutio eius non valet, quia facilliter respondeo. modo, quod illa iura procedunt, nisi facilliter soleat princeps concedere, quia tunc non censetur impossibilis ita tenent & limitat modernum dict. iuribus, vel aliter, & subtilius, quod illa iura debent intelligi praterquam si talis conditio requiratur pro substantia & validitate actus,

actus, vt est conditio legitimatōis, quia tunc non debet reiici, quia alias totus actus vitiaretur: & in specie ita tenet & respondet Bal. in l. 1. C. de insti. & sub. p. penult. col. 6. q. pro qua sententia & con. facit tex. singu. in l. quidam relegatus. ff. de reb⁹ dubijs. vbi habetur quod si testator qui erat relegatus, in testamento suo eamit quod ille qui in vita testatoris impetrauerit ab Imperatore restitutionem eius, & testator decedat anteq⁹ ei grās egerit habeat certos aureos, q⁹ talis dispositio valet & est seruanda: & in terminis ad hoc notat & pōderat Soc. ibi.

Ex qua comu. sen. & con. notabiliter infertur, quod talis filius spurio, & incapax, & natus ex damnabili coitu, institutus sub conditione, si legitime poterit interire pēdente conditio nē agnoscere bono. po. secundū tabu. & petere se mitti in posse bonorum non ad hoc vt consequatur dominium & plenum ius heredis, sed vt consequatur administrationem bonorū & eorum possessionē, sicut curator bonis datus: & hoc argumēto tex. capitalis in l. 2. §. si sub conditione. ff. de secundū tabu. tex. in l. hi de mūm. & in l. si sub conditione. eo. titu. tex. iuncta glo. & commu. opinio in l. si quis instituat heres. ff. de hare. insti. & in expresse istam conclusionē per prædicta iura tenet originaliter Iaco. de Areti. in l. libertas testamēto. ff. de manu. testa. & ibi Albe. qui reputat subtile & notabile idem Alber. in l. si his qui ex bonis. 1. colum. ff. de vulg. & pu. Bal. in dict. l. si quis instituat. 1. colum. in si. ff. de heredi. instit. & ibi Ange. Pau. & si. eo. in si. idē Bald. in l. Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posthu. 2. colum. 4. not. & ibi Areti. 2. col. in princ. Alexand. 1. col. in fine. l. 1. ibi 2. col. in princ. nu. 5. idem Bald. in l. si. finalibus verbis. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicit q⁹ multoies ita consuluit Ang. in l. in tempus. 2. col. ff. de hare. insti. Platea in l. 1. C. de delatoribus. lib. 2. in finalibus verbis. contrariū tamen tenet no. Ioan. de Imo. in l. in tempus. ff. de hare. insti. 2. col. in princ. imo q⁹ nullo modo cōcedatur sibi administratio bonorū: quia esset facere fraudem legi, quæ vult q⁹ filius spurio & incapax non se immisceat bonis paternis. vnde tex. in dict. l. 2. §. si sub conditione. de secundū tab. & iura superius allegata procedunt & debent intelligi in herede habili, & sapienti bonorum qui est institutus sub conditione: nec secus verò est in filio vel herede incapaci, quia iure non reperitur cautum, q⁹ hac via indirecta possit habere: & idem reperio q⁹ in expresse tenet Ludo. de Sardis, in dict. libello de natu. libe. in si. & Corpola in dict. cautela. 38. si. col. in

prine. Iacob. de San. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. si. col. in fin. & ista sententia & con. videtur mihi verior de iure, pro qua. facit tex. in regu. cum quid vna via. de reg. iur. 6. ex. in l. nec per se. C. de hare. insti. tex. in l. contra legem. cum l. sequenti. ff. de legi. tex. in l. sed Iulianus. ff. ad Mace. facit tex. no. in. & auaritia. de elec. in 6. vbi habetur, q⁹ electus qui nondū est cōfirmatus. qui nō potest interim administrare bona beneficij, non potest illa administrare quæsito aliquo colore, faciendo se constitui p⁹ curatorem, oconomum, vel administratorem. Tertio facit tex. in l. seire oportet. §. si. ff. de tut. & curat. da. ab his. vbi si m⁹ instituit filios heredes sub conditione, si absoluti fuerint a patria potestate, & talia cōditio sit verificata & efficiatur heredes, nō potest pater curator eorū esse, neque creditur quod vna via prohibetur, alia cōcedatur per quam. l. dicit ibi Alber. post Odra. & antiquos. quod filius spurio nō potest esse executor patris. Quarto facit text. in l. cū hi. §. transactiones. ver. sic. ff. de transac. vbi habetur quod sicut transactio super alimentis non valet in consilio p⁹ rectoris, ita neq⁹ transactio istis mota sup⁹ eis. Quinto facit tex. no. in l. in fin. C. de privilegijs scholarium. lib. 2. vbi habetur quod ille qui prohibitus est ecclesiā cū assumere, nō pōt aliquo quæsito colore illud exercere: & ibi notat Bart. Platea & commun. docto. facit etiam tex. in l. si. si mancipia veneant nē prostituatur. vbi ancilla quæ nō potest prostituatur, nō potest in capona quæsitore colore retineri. Sexto facit tex. in l. quod cōditiones. ff. de dona. causa. mor. vbi ille qui nō potest capere a patre nō potest ab alio capere causa cōditionis implende. Septimo facit tex. in l. 2. §. ff. de admini. rerum ad ciui. p⁹ reat. vbi decurio qui nō potest conducere neq⁹ colere prædium publica, nō potest cōducere vel ea colere per alium. Octauo facit tex. singularis in l. quæritur. ff. de bonis liber. vbi habetur quod filio ex hereditate & exclusio bonorum possessione contra tabulas & successionem paternā, excluduntur etiam nepotes, ex eo tempore quo sunt in potestate patris, nē filius exheredatus & suo nomine exclusus admittatur ex p⁹sona nepotum: & in casu suo illam. l. dicit ibi famosam Albe. & notant & commendant alij doctores antiqui: & facit etiam tex. in l. qui in seruilitate. & in l. quod si pater. eodem titu. in l. qui contra. ff. de iure patro.

Idem adde quod licet pater non possit instituire talem filium spurium & incapacem, vel ei aliquid relinquere, tamen bene potest eum substitui,

substituere pupillariter alij filio impuberi legi-
timo: licet ex iudicio, dispositione, & testamen-
to patris capiat: ita probat text. singu. in iure,
in l. si quis ex bonis. ff. de vulg. & pup. cuius
ro est, qd hoc casu verè in bonis pupilli succe-
dit, non verò in bonis patris: & licet ille text. lo-
quatur eo casu, quo substituitur filius natura-
lis vel spurius qui ex testamento & bonis pa-
tris in aliquo est capax: tñ expresse dicit text.
q bonapupilli in solidum capiet virtute substi-
tutionis, ergo idem dicamus in nostro casu, q
licet talis filius sit omnino incapax, possit succe-
dere fratri impuberi virtute substitutionis. & in
specie argumento illius text. ita tenet glos. sin-
gu. & vnicuique in Auth. qui. mo. na. effi. l. i. §. pe.
in verbo participium. in fin. colla. 7. licet in fi-
ne videatur variare: quam ibi ad hoc notat &
commendat Bar. in si. illam etiam glos. ad hoc
dicit singu. Bal. in l. eam quam. pe. colum. nu.
54. C. de fideicom. ista etiam con. tenet Bart. in
dict. l. si quis ex bonis. in prin. de vulg. & pu. &
ibi Bal. valde no. 2. col. 1. q. Pau. in prin. qui dicit
illam glo. non esse alibi. Tenet Specu. in titu.
de succ. ab intesta. ver. quid si pater eum sub-
stituat. nu. 18. tenet etiam no. Sal. in l. 2. C. de na-
tu. libe. qd tamè intellige isto modo, nam talis
filius spurius & incapax tantum per substitui-
tionem pupillarem consequetur & habebit tan-
tum bona ipsius fratris pupilli, non verò bona
paterna: quia iudicio patris illa haberet. &
ne quod vna via prohiberetur est, alia conceda-
tur, secus verò esset si frater esset maior vel qui
liber alius, & instituat fratrem spurium & inca-
pacem heredem, quia bene poterit facere, &
consequetur omnia bona etiam quæ ipsi testa-
tori pertinerunt a patre: quia tunc immediate
dicitur succedere ipsi fratri vel extraneo testa-
tori, ex proprio iudicio: & testamento eius: non
verò ipsi patri, cum iam sit in persona testato-
ris: nuntium & effectum vni patrimonium: ita
expresse Bart. in dict. l. si quis ex bonis. 2. q. de
vulg. & pu. & no. & subtiliter ibi Bal. 2. col. 1. q.
Pau. 2. col. in prin. nu. 6. Similiter etiam infer-
tur q in tali substitutione pupillari in qua fi-
lius spurius & incapax sit pupillariter substitui-
tus filio legitimo impuberi, non continetur ta-
cia substitutio vulgaris: unde legitimo filio im-
pubere repudiante, non admittetur spurius ad
aliqua bona patris, virtute substitutionis vul-
garis: tacite, cum per eam succedatur patri testa-
tori, & non impuberi: ita probat text. in dict. l.
si quis ex bonis. de vulg. & pu. & ibi notat & te-
net Bal. in l. i. verbi. Ange. l. i. fo. 2. col. 3. no. te-
net etiam glos. ord. in dict. Auth. qui. mo. na. te-
net etiam glos. ord. in dict. Auth. qui. mo. na.

effi. l. i. §. si. colla. 7. in verbo participium, in fi-
ne. & ibi Bart. inferitur etiam eadem ratione q
idem erit in substitutione fideicommissaria, quia
virtute eius non poterit succedere talis filius spu-
rius & incapax, cum per eam succedatur patri testa-
tori, & non grauato: vt in l. de heredi. §. cum filius.
de vulg. & similibus. in d. hoc casu applicabit
fisco vt infra dicitur. Ex quibus etiam deducitur
q ex necessitate & ratione & secundum subiecta
materiam potest permitti & fieri diuisio bono-
rum, licet semel fuerint unita in aliqua perso-
na: & ita no. Pau. in dict. l. si quis ex bonis. in
prin. nu. 2. l. i. fo. 2. col. 2. no. nu. 8. Alex. 1. col. nu.
3. Adde tamen quod omnia ista procedunt &
sunt vera de iure communi, sed attento nostro
iure regio pater non possit pupillariter substi-
tuere prædictum filium spurium & incapacem, cum
non possit ab intestato nec ex testamento succe-
dere cõsanguineis ipsius patris: ita determinat
l. 2. titu. 3. lib. 5. ordi. & l. 2. titu. 3. lib. 1. ordi. er-
go nullo modo poterit succedere filio legitimo
testatoris, per substitutionem pupillarem.

21 Præterea circa nostram materiam quaeritur, si pa-
ter de facto instituit talem filium spurium, ma-
tum ex dñabili coitu vel quouis alio titulo &
aliquid reliquit, cui applicabitur talis heredi-
tas vel relictum, an fisco vel heredibus scriptis
vel venientibus ab intestato in quo articulo
resoluiue dico sic, q si pater instituit vel re-
liquit tali filio palam & aperte, tunc si
pater alios heredes instituit eis applicabitur
verò nullos alios heredes instituit, tunc ipso iure
restitutum est nullum, & succedat venie-
tes ab intestato. Cuius ratio est, quia non sunt
incapaces vel indigni aliqua culpa sua, & suc-
cedit regula iuris, quod qñ aliquid auferatur
tanquam ab indigno culpa sua vel delicto, tñ
applicatur fisco, alias verò si est incapax vel in-
dignus, non ex suo delicto vel culpa sed alterius,
non applicatur fisco: sed heredibus institutis
vel venientibus ab intestato: & istam regulam
probat text. in l. auferatur. ff. de iure fisco. in d.
glos. ordi. & eadem opinionem, vbi si quis
erat institutus heres tanquam filius testatoris,
qui in veritate erat pateris oppositus, auferatur
ab eo hereditas quasi indigno, & applicatur
legitimis venientibus ab intestato: & per illum
text. ista regulam & doctrinam ponit ibi Bart.
& doctores antiqui: idem Bartol. in l. 3. eodem
titulo eadem Bartol. in l. Lucius. §. in testamento
eodem titu. idem Bartol. in l. heredes. §. de his
quibus vt indignis & ibi Bald. Paul. Salic. &
commun. docto. Aret. & communiter moderni
in l. si quis ex bonis. ff. de vulg. & pupilli. ita
ergo

ergo dicamus in proposito, quod si ille filius
incapax natus ex dñabili coitu sit institutus
palam: cum non sit indignus sua culpa vel de-
licto, sed propter vitium patris, quod hereditas
fili relicta applicatur alij coheredibus ab intes-
tato vel venientibus ab intestato.

Secundo & in specie pro ista sententia & conclu-
sione facit text. in l. non intelligitur. §. si quis pa-
lam. ff. de iure fisco. vbi quando hereditas relin-
quitur indigno vel incapaci palam, non appli-
catur fisco: nec imponitur aliqua poena: & ibi
notat Bartol. & commun. docto. & in expresse q
in nostro casu hereditas non applicatur fisco
sed heredibus institutis, vel venientibus ab in-
testato, tenet Bar. in l. si. ff. de his qui vt indig.
2. col. nu. 8. idem Bartol. in l. hereditas. C. de his
qui vt indig. 2. col. nu. 1. & ibi Salic. 2. colum.
nu. 6. Paul. de Castria. col. nu. 4. Alexan-
2. col. nu. 3. qui dicit hanc esse commun. opin.
Iaso. 2. colum. nu. 1. Cornens. 3. eolum. prope
finem tenet etiam Bald. & Imol. in l. 3. ff. de te-
sta. tenet etiam glos. ordi. in l. Lucius. §. in
testamento. ff. de legatis. 1. in glos. fin. & ibi
Bartol. Paul. Imola. & commun. docto. Bartol. in
conf. suis, confilio ar. docto. de Segura. in l. 3.
§. fina. ff. de libe. & posthu. 4. fol. 1. eolum. si ve-
ro pater instituit aliquem capacem heredem,
& cum rogauit palam restituere filio spurio &
incapaci, & talis heres nullam accommodauit
fidem, tunc non applicatur fisco sed remanet
penes eum: quia non deliquit: ita probat text.
in l. 3. §. si quis palam. ff. de iure fisco. cuius ver-
ba sunt, diuus Adrianus rescriptit, in eo quod
cum ipse fidei palam commissum est, non esse exi-
stimandum fidem suam in fraudem legis acco-
modasse. & ibi commun. docto. antiqui: probat
etiam text. in l. in tacitis. ff. de lega. 1. text. etiam
in l. Lucius. §. in testamento. eodem tit. & vtro-
biq. docto. & tenet expresse Bal. in l. eam quam.
C. de fideicommissis. 6. col. nu. 2. qd tamè intelli-
ge, si talis heres grauatus non restituit, secus ta-
men si bona restituit tali incapaci: quia tunc
bene auferatur ab eo & applicatur fisco, text. est
singularis & vnicuique in iure, in l. si postulant. §.
si. ff. ad Trebel. quem ad hoc notant & comen-
dant ibi docto. & ad hoc dicit vnicuique Bal. in l.
eam quam. C. de fideicommissis. 6. colum. nu. 1.
nullum etiam reputat singulare Paul. in l. Lu-
cius. §. in testamento. ff. de legatis. 1. si verò pater
capacem instituit heredem, & cum tacite vel se-
crete grauauit hereditatem totam vel partem
prædicto filio spurio & incapaci restituere,
tunc bene auferatur ab eo illa hereditas vel re-
lictum, & applicatur fisco: ex eo quod filius

est incapax, & heres qui accommodauit taci-
tam fidem commissum delictum: unde apud nul-
lum eorum debet remanere, sed fisco applica-
ri: text. est in l. 1. ff. de iure fisco. text. in l. 3. cum
ex causa text. in l. penult. & qualipote totum
eodem titu. text. in l. ex facto. §. Julianus. verbi.
respondi. ff. de vulg. & pup. text. in l. beneficio
legi. fal. di. ff. ad l. fal. text. in l. 3. C. ad legem
fal. di. text. in l. cum quidam. §. diuus. Pius.
verbi. in tacito. ff. de vulg. cuius verba sunt, in
tacito fideicommissum omne emolumentum her-
edi auferendum, & fisco præstandum diuus
Pius rescriptit. Eadem disponit lex ar. in fine.
titulo septimo sexta parti. quod tamen notabi-
liat ex tñ de, vt procedat etiam si testator fecit
duos vel plura testamenta, & tantum in heres
accommodauit tacitam fidem, nam licet pro-
fiscia testator alia facie testamentum in quibus id
heres est scriptus & institutus, & in eis non ac-
commodauit tacitam fidem, adhuc hereditas
applicatur fisco licet primum testamentum per
secundum sit reuocatum, quia videtur dari
in eadem secreta voluntate, quo ad tacitam fi-
deicommissum probat text. in l. eam quam. ff.
de proba. quæ ad hoc suauiter notat & com-
mendat ibi Bald. & commun. docto.

22 Item adde q si heres vniuersaliter institutus,
tantum accommodauit tacitam fidem de relli-
tuenda aliqua re, vel parte hereditatis, illa tantum
debet applicari fisco, & non tota hereditas vni-
uersalis: ita probat text. in l. heres qui taci-
tam. ff. de his qui vt indig. & ibi ad hoc notat
Bartol. & communiter docto. antiqui: text. in l.
ex facto. §. Julianus. ff. de vulg. & pupilli & ibi
notat Alexand. & alij moderni. Sed hoc aper-
te venit reprobanda sententia Bal. in l. 3. C. ad l.
fal. pe. q. vbi tenet, quod heres qui accommoda-
uit tacitam fidem in sola vna re vel numero, prius
tota hereditate vniuersali, & applicatur fi-
sco: per text. ibi: quia certe eius opinio est falsa
per iura supra dicta: neq. obstat text. in quo se-
fundat Bald. in dicta. l. 3. quia debet intelligi ve-
cassari quando heres accommodauit tacitam
fidem de restituendo totam hereditatem: & ita
respondet Alexand. in dicta. l. ex facto. §. Julia-
nus. ff. de vulg. & pupilli in fine. & ibi Iason.
colum. numero 4.

23 Item adde q si heres qui accommodauit tacitam
fidem priuatur hereditate, ne dum quando iam
restituit prædicto spurio & incapaci: sed etiam si
nūquā restituit sed penes se habeat: ita pro-
bat text. in l. 3. C. ad l. fal. in dicta glos. vbi dicit
text. q si heres administravit tacitū fideicom-
missum debet fisco applicari: & dicit glos. q ad
mini-

ministrasse dicitur quando iam soluit & cuius-
que erat, vel quando consensit defuncto et eum
tacite rogaret: & ad hoc in terminis notat &
dicit menti tenendum Salibi.
¶ Periteria iuxta materiam necessario querend-
um est, qualiter possit constare & probari de
istis tacitis fideicommissis: & breuiter dico qd se-
queretur modis. Primo modo si reperiatur in instru-
mento priuati quo heres promittit & fidei acco-
modauit de restituendo: text. est in l. 3. verbi &
fere. ff. de iure fisci. text. an. §. tacite eiusdem l. cu-
verba sunt, tacite autem fideicommissa frequenter
sue deteguntur, si proferatur chirographum quo
se cauisset cuius fides eligatur, quod ad eum ex
bonis defuncti perueniret restitutum: text. an. l.
in tacitis. ff. de lega. 1. & ibi tenet & notat Bar.
Alb. & An. 3. Secundo modo de tacito fideicommis-
so constare potest, si probetur qd talis heres pactio
vel pollicitatione, & a fortiori solenni stipula-
tione promittit illud restituere filio incapax: text.
est nota in l. in fraudem. ff. de his qui. ut indig.
cuius verba sunt, in fraudem iuris fidei acco-
modat, qui vel id quod relinquitur, vel aliud ta-
cite promittit restituendum se personae quae le-
gibus ex testamento capere prohibentur, tunc
chirographum eo nomine dederit, siue nota
repperit pollicitationes: & ibi glo. ord. Bar.
& commun. docto. Tercio modo constare po-
test, quando talis heres in instrumento publico
secrete & occulte facta, puta coram notario val-
de amico & testibus domesticis promittit resti-
tuere, & accomodauit tacitam fidem: quia isto
casu eadem est ratio: & confirmatur, quia clari-
dicitur quid factum, quando ita fit qd vere simi-
liter non potest venire in notitia aduersarij: ar-
gumento text. in l. prohibere. §. fin. ff. qd vi aut
clam. & quali per totum. & in l. clam possideret.
ff. de acqui. possel. & in expresso ex hoc funda-
mento istam sententiam & conclu. tenet Bar. in
dicta l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. idem Bart. in l.
in fraudem. ff. de his qui. ut indig. Angel. Paul.
Imo. & commun. docto. in l. in tacitis. ff. de lega. 1.
Quarto modo constare & probari potest per
confessionem heredis accomodantis tacitam fidei:
ita tenet glo. ord. in dicta l. 3. §. tacite. ff. de iure
fisci. in verbo. probationibus: nam dicit text. sed
& ex alijs probationibus manifestis idem fit. di-
cit glo. probationibus, ut per confessionem ro-
gati: & ad hoc eam notat & commendat ibi Bar.
& commun. docto. & illam glo. ad hoc reputat
lingu. Salibi. in l. 3. §. ad l. fisci. colum. nune. 9.
idem Salibi. quem vide in l. generaliter. §. col. nu-
m. 8. C. de non numer. pecuniis: etiam conclu-
tenet Imol. in l. in tacitis. in fine. ff. de lega. 1.

Ex quo inferas quod tali casu cogitur heres re-
spondere positionem suam tacite rogatus, &
accomodauit tacitam fidem: & in expresso ita
determinat Bart. in dicta l. 3. §. tacite. ff. de iure
fisci. in fine. idem Bartol. latius & notabiliter
in l. fin. ff. de his qui. ut indig. colum. nune. 10.
Confirmatur, quia in delictis cogitur quis re-
spondere positionibus, ut in l. Marcellus. §. 1. ff.
de rei vindic. & magistraliter dicitur in ma-
teria delictorum: ergo teneatur in nostro casu
respondere. Confirmatur etiam, & secundo quia
cogitur quis respondere an possideat, vel dolo
delictis possidere: ut in l. quoniam. §. prior. ff.
de noxa. & in l. qui petitorio. ff. de rei vendi-
cum similibus.

¶ Finaliter etiam constare & probari poterit, per
verisimiles coniecturas & presumptiones, quia
quando agitur de probando dolo, vel fraude,
vel aliquo alio actu occulto qui non potest be-
ne probari per testes, probatur per indicia vel
coniecturas prouenientes ex actibus exteriori-
bus: text. est notabilis in l. dolum. C. de dolo.
cuius verba sunt, dolum ex indicijs perspicuis
probari conuenit: & ad hoc notat ibi Cinus, Al-
ber. Baldi. Pau. Salice. & commun. docto. text.
in l. quia autem. §. non simpliciter. ff. si quis o-
mnibus causa testamenti. text. in l. licet. §. super
uacuum. ff. quibus modis pignus vel hypothe-
ca soluit. text. in Authen. sed iam necesse. C. de
donatio. ante nuptias. text. in capitulo. secundo. de
renunciatione. lib. 6. text. in l. non omnes. §. 1.
barbaris. ff. de re militari. ibi sed licet hoc liqui-
do constare non possit, argumentis tamen co-
gnoscendum est: text. in l. consensu. §. super pla-
gis. C. de repudijs. text. in capitulo. fin. de testib.
cogen. text. in capitulo. assente. de presumpt. ex
quibus patet quod licet text. in dicta l. 3. §. ta-
cite. ff. de iure fisci. in fine dicat, quod tacitum fi-
deicommissum debet probari ex manifestis si-
milis probationibus, tamen non excluduntur
probationes quae fierent per coniecturas & ve-
risimiles presumptiones, quia in istis actibus
occultis & difficultis probationis, censetur autem
re esse liquidissimae & manifestae: ut in iuribus
superioribus: & in terminis ita tenet & decla-
rat illum textum Salicetus in lege. 3. C. ad l. fal-
sidiam. in fine. vnum tamen est quod in dubio
quando vertitur dubium, an casus sit dignus
confiscatione vel non, vel an probatio taciti fi-
deicommissi vel coniectura concludat vel no,
semper est iudicandum & interpretandum con-
tra fiscum, qui praetendit causam lucrativam
& odiosam: text. est in l. non puto. ff. de iure fi-
sci. & ibi notat & commendat Dinus, Bartol.
Alber.

Alber. Ange. & commun. docto.
¶ In quibus omnibus infero in specie aliquas
notabiles coniecturas per quas censetur pro-
batum tacitum fideicommissum. Prima suffi-
ciens praesumptio & coniectura fit, quando ipse
heres institutus statim post mortem defuncti
fecit restitutionem bonorum, quia ex celerita-
te actus praesumitur fraus: ita reperio quod te-
net singulariter Bald. in l. eam quam. C. de fi-
deicommissis. 10. colum. nune. 40. argumento
text. in l. fin. §. fin. in fin. ff. de priu. credi-
bi si modo non post aliquod interuallum id su-
ctum sit: sed certe ista conclusio Bald. quam ex
tali coniectura infero videtur mihi dubia & ri-
gorosam: actus restitutionis est in se licitus,
vnde ex eo quod in continenti post mortem re-
stitutionis fiat, non debet esse sufficiens ad proba-
dum tacitum fideicommissum: neque obstat
text. in dicta l. in verbi. §. fin. ff. de priu. credi-
bi alia praesumptiones concurrunt ex quibus
inducitur praesumptio: & sic in iudicando &
consultando recedendum a sententia sua.
Secunda coniectura & praesumptio fit, quan-
do talis heres vniuersaliter restituit omnia bo-
na quae ipse habuit a defuncto, modo restituit
in continenti, modo ex interuallo: ita Bald. in
dicta l. eam quam. 10. colum. nune. 40. C. de fideicommissis.
argumento text. in l. omnes. §. Lucius. ff. de his
quae in fraudem credi. Sed certe similiter ista con-
clusio non videtur vera nec tenenda, quia text.
in dicto. §. Lucius. loquitur eo casu quo debi-
tor sit se habere creditores, & donat omnia bo-
na sua: quia tunc praesumitur fraus, cum prete-
rant tales creditores causam onerant, & alij
quibus bonadonantur praetendant causam lu-
crantiam: vnde merito creditores reuocant, ut
sibi fiat solutio. Sed in nostro casu actus dona-
tionis & traditionis factus filio spurio est in se
licitus, & si quis non praetendit causam onero-
sam, sed merè lucrativam, & adhuc odiosam.
Tercia notabilis & vera coniectura & praesum-
ptio est, si testator & sic pater dixit heredi, fa-
cias de hereditate mea, vel de talire, illud qd
tu scis, vel illud quod tibi in secreto dixi & co-
misi: & ultra hoc reperitur, quod talis heres
praedictam hereditatem vel rem restituit filio
spurto & incapax: nam ex his resultat sufficiens
praesumptio & coniectura taciti fideicommissi,
& fidei in fraudem accomodata: & in expres-
so ita probat text. notabilis iuncta glo. 2. in l. cu-
tacitum. ff. de probat. notabilibus. & ibi notat & co-
mendar solus Salicetus. col. 3. oppo. & fina-
li colum. in fin. probat etiam text. in l. 3. ff. de in-
re fisci. verbi. & fere. iuncta glo. in verbi. rogare

tur. text. in l. iura fidei. eod. tit. facit etiam glo. in
gula. & ordi. in l. Lucius. Titius. §. in testamen-
to. ff. de lega. 1. in glo. fina. & ex hac tertia pra-
sumptione, & coniectura & fundamento eius,
aperte confunduntur superiores duae conclu-
siones & praesumptiones Bald. quas ego supra
reprobavi.
Quarta notabilis praesumptio & coniectura po-
test esse, quando pater, & sic testator, in articu-
lo mortis, vel tempore quo disponebat de bonis
suis, locutus fuit ad aurem heredi instituto, &
post mortem reperitur bona restituta ipsi filio
incapaciam ex his censetur probata fraus, &
tacita fides de restituendo accomodata: ita pro-
bat text. in l. Lucius. Titius. §. in testamento. ff.
de lega. 1. iuncta glo. tanquam dicit, quod est
suspicio vel praesumptio contra illum qui secre-
te loquitur eo alio: quia videtur aliquid loqui
qd in publico non diceret: & ad hoc notat &
commendat ibi doctores: non tamen est ple-
na & concludens praesumptio ad condemnatio-
nem, nisi aliud simul etiam probetur, ut ibi tenet
& declarat praedicti doctores: tenet etiam & de-
clarat Iaco. de sane. Geor. in l. cum tacitum. ff.
de proba. 1. co. nu. 4. vnde ego infero & merito
in hac 4. praesumptione & coniectura, qd si con-
curreret qd testator, & sic pater locutus est ad au-
rem cum herede, & postea restituit bona filio
incapax, censetur probatum tacitum fideicom-
missum: & ita iam ego dixi & consului in quibus
defecto: Confirmatur ista mea opinio & doctrina
doctrina & theoria Bar. in l. i. verbi. §. fin. ff. de
priu. credi. ubi dicit, qd si quis allocutus est ad aurem
eius alio, & in continenti ille commisit homici-
dium, censetur praesens de mandatu. de qua
distin. facta suo loco dixi. Quinta nota conie-
ctura fit, quando pater instruxit alium capa-
cem herede & post mortem patris reperitur
filius spurcius si incapax esse in possessione bo-
norum, vidente & consentiente herede instituto:
quia ex hoc praesumitur fraus, argumento text.
no. cum materia in l. licet. §. super uacuum. ff.
qui. mo. pig. vel hypo. soluta in expresso tenet
Imo. in l. si quis ex bonis. de vulga. & pupil. 2.
col. post medium. verbi. quod credo verum. facit
text. in l. 3. C. de natu. libe. & ibi docto. text. in l. 1.
si quis bonis paternis. ff. de acqui. here. & facit
doctrina magis Bar. in l. post contractum. ff. de
dona. 1. col. nune. 4.
¶ Item adde qd in tantum filius spurcius & inca-
pax cui bona sunt restituta ex tacito fideicom-
misso, tenetur ea restituere fisco, ut debeat con-
demnari in omnibus fructibus a die restitutio-
nis sibi factae: qui semper intelligit esse in ma-
la fide

quantum reprobant glo. ibi dicitur, quod va-
let confessio patris dicentis se recepisse preti-
um a filio: ergo si verè recepisset, valeret contractus:
istam etiā con. tenet expressè Bald. in l. si is qui
ex bonis. ff. de vulg. & pupil. 2. col. prope fin. &
ibi Alex. 3. col. nu. 7. tenet etiam Spec. in tit. de
succe. ab intell. verſi. quod si inter se vendere
velint. nu. 34.

Pro qua sen. & con. 1. facit bonus & expressus
tex. in l. qui testamentum. ff. de proba. vbi dici-
tur q. si pater in testamēto cōfessus est se debe-
re aliquam pecuniæ quantitatem, vel rem, filio
incapaci qui ultra certam partē capere nō po-
terat, non valet talis cōfessio: quia præsuntur
simulata: tamen si liquidō & verè probetur de-
bitum, & causa per patrem confessata, optimè
tenetur pater, & valuit contractus & obligatio
inter eos: ergo idem dicamus in nostro casu, qñ
filius omnino & penitus est incapax: quia con-
tractus onerosus valeat inter eos.

Secundò facit tex. no. in l. servum meum. ff. de
hared. inſtit. vbi habetur quod potest quis ve-
dere rem ei qui non potest iustitiam, nec capere
ex testamento, & ibi Bald. & illum ad hoc ci-
tauit Bald. in dicta. l. si is qui ex bonis.

Tertio facit, quia licet inter virum et uxorem nō
valeat contractus donationis, vt in l. 1. & 2. & per
totum. ff. de dona. inter vir. & vxor. & ex ista
causa semper contractus inter eos censetur su-
specti, tamen bene valet contractus onerosus ve-
rè & realiter sine fraude celebratus: vt in l. si
spōsus. §. circa venditionē. ff. de dona. inter vir.
& vxor. & in l. quod autē. §. si maritus. eo. tit. cū
similib. & in l. si qd donationis. ff. de cō. empt.

Quarto pro hoc facit. l. 10. tit. 3. par. 6. que cum
mysterio tantum prohibet donationem fieri a
patre tali filio incapaci. Cōtrariam tamen sen.
probat expressus & no. tex. in dict. l. 1. C. de na-
tu. libe. imò quod nullo modo valeat talis con-
tractus etiam onerosus, inter patrem & filium
incapacem, quod probat ibi tex. in verſic. siue
itaque cuius verba sunt, siue itaq. donatū per
ipsum qui pater dicitur, vel per alium, siue per
interpositam personam, siue ab eo emptū est,
vel ab alio, siue ipsorū nomine cōparatum, sta-
tim retractū reddatur quibus iussimus. & per
illum tex. ita tenet ibi Bar. & docto. Sed his nō
obstantibus tenet de iure superiorē senten. &
con. imò q. valeat talis contractus onerosus in-
ter eos, per fundamenta & rationes adductas:
nec obſtat tex. capitalis in quo se fundabant
prædicti docto. Quia respondeo primò, quod
ille tex. debet intelligi, quando talis emptio ef-
fet ficta & simulata: ita ibi Bald. 1. col. in fi. Vel

aliter & secundò, quod ille tex. loquitur in ca-
su speciali, quando filius spurius est natus a pa-
tre constituto in dignitate: ita reperio q. tenet
& intelligit illam. l. Bar. in l. hareditas. C. de his
quib. vt indig. 2. col. in princ. ita etiā tenet Fulg.
in dicta. l. qui testamentum. ff. de proba. & ibi
Iaco. de sanct. Geor. penul. col. nu. 10.

Vel aliter & tertio ego no. & clarè respondeo,
q. ille tex. debet intelligi quādo ipse pater pro
ipso filio & nomine eius emebat ab extraneo
per se, vel per interpositam personam: quia nō
valet: & sic ibi pater non emebat a filio nec ve-
debat filio, vel emebat ab extraneo in vilitatē
filij & in fraudem apertam legis, ideo nō valet
& iste est verus & realis intellectus illius tex. Et
certè istum intellectū ego cogitavi, sed postea
reperi q. expressè sentit ibi Cinus in 2. nota in
quantum dicit ista verba, secundo not. q. quā-
do pater emit & facit, quod instrumentum sit
in persona filij spurij, præsuntur fictum.

36 Limita tamen istam conclusionem, quādo pa-
ter verè & realiter pretiū recepisset, secus tamē
esset si tantum in instrumento, vel coram telli-
bus cōfessus sit se pretiū a filio incapaci rece-
pisse: quia non valeret, itaq. cōfessio facta in
fraudem ita probat tex. valde notabilis, in dicta.
qui testamentum. ff. de proba. vbi, si pater con-
fiteſ in testamēto se debere filio incapaci plus
q. capere possit, non valet nec probat talis con-
fessio, nisi verè & liquidē probetur: & ad hoc
notat & cōmendat ibi Odoſe. Bar. Bald. Salic.
& commu. docto. & hoc modo emanavit talis
confessio in cōtractu modò in vltima volunta-
te secundum eos, quicquid ibi dixerit gl. idem
etiā probat tex. formalis & expressus in l. cum
quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. Secundo pro
ista parte facit tale fundamentū, quia in quo-
cunq. actu vel cōtractu in quo potest esse præ-
sumptio fraudis, nō sufficit cōfessio partis, sed
requiritur vera, & corporalis traditio, & nume-
ratio, & probatio eius: tex. est singu. in l. per di-
uerſas. C. mandati. in verſi. ita tamen iuncta gl.
ord. pbat etiā tex. in l. ab Anastasio. verſi. si q.
ibi, re ipsa persolvit. eo. tit. quibus ioribus pa-
ter, q. creditor bene potest alteri cedere titu-
lo oneroso actionem suam quam habet cōtra
alium, sed non titulo lucrativo propter evitan-
das fraudes quæ cōmitti solent: sed tamē hoc ca-
su debet cōstare de vera & actuali numeratio-
ne pretij: & in terminis ita tenet Iac. Butan. d.
l. per diuerſas. in fi. Bar. 2. col. Ang. 1. col. Salic.
4. col. cōmu. alij docto. tenet etiā Salic. in l. 2. C.
ne liceat pot. 2. col. Iacob. de Bel. in Auth. de
æqua. dot. in fin. colla. 7. & ibi Barto. & alij.
Et in-

Et in quantum ista cōclusio est vera, quod cōfessio
facta in favore incapacis non valet nec pbat,
nisi collat vi procedat etiā si sit iurata: ita pro-
bat tex. in l. cum quis. §. Titia. ff. de lega. 3. & ibi
Barto. & alij docto. tenet etiam Iacob. de sanct.
Geor. in l. qui testamentum. ff. de proba. 2. col.
nu. 5. confirmatur etiam, quia licet pater possit
alienare bona sua titulo oneroso cum dolo vel
sine dolo in fraudem legitimæ tamen debet in-
telligi, quādo verè cōstat de numeratione pre-
tij, nō aliter: ita singulariter Platea in §. item si
quis in fraudem. Inst. de acti. quod reputat sin-
gu. Iaso. in l. 1. ff. de eo per quem factum est. 2.
col. idem Iaso. in Authen. Vnde si pater. C. de
inoff. testa. pro qua sententia & cōfacit tex.
in l. 1. §. si mutuum. ff. si quid in frau. patro. quæ
adhuc notat & considerat Pau. de Cast. in l. 1.
C. de in off. dona. fin. col. & q. & tenet Iason
in addit. ad Christopho. in §. post mortē. In-
st. de inuti. sp. & facit doctrina Bar. & cōmu.
in l. 2. §. si alij cap. per. vbi confessio, procura-
toris nō nocet domino nisi probetur text. etiā
in l. Lucius. l. 2. §. qui quis. ff. de lega. 2. Quod
extende etiam si pater iurasset ita singulariter
Spec. in tit. de cōfessis. §. sed nūc videndum.
verſic. sed nunquid patris confessio. Segura in
repe. l. col. redi. §. cum filius. de vulg. & pupil.
fo. 3. col. Alex. cons. 143. vol. 5. Segura in repeti-
tionibus suis, repe. l. 10. §. col. 1. neq. obſtat tex.
in Auth. q. obtiner. C. de proba. & in l. cum
quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. 3. vbi con-
fessio testatoris probat cū iuramento, quia de-
bet intelligi in præiudiciū extranei haredis,
non filij pro quo facit tex. in dict. Auth. q. ob-
tinet. in fi. qui dicit q. non præiudicat credito-
ribus. Limita tamen, nisi cōcurrant aliqua alia
indicia cum hac confessione, puta vñ testis,
vel semiplena probatio, vel cōiectura: ita notā
ter Abb. post Anto. in cap. quāvis. de re iudi.
Tertio facit tex. no. l. vna. C. de suffragio. ibi,
sequaturq. traditio corporalis: vbi probatur q.
quādo contractus est suspectus & reprobatus,
semper requiritur vera & actualis traditio rei,
vt esset suspitio & præsumptio fraudis, quia
alijs præsumeretur simulata, & sic non suffice-
ret clausula constituti, nec alia traditio ficta: &
per eum ita tenet & no. ibi Bal. 2. col. Salic. in 2.
& cōm. docto. illū etiam tex. ad hoc notat Bart.
in l. post contractū. ff. de dona. 2. col. in 4. no-
tat etiā & cōmendat in l. si is qui ex bonis. de
vulg. & pupil. 2. col. prope fi. Aduertit tamen,
q. licet ista sit verior & cōmu. opi. de iure. tñ in
nostro regnā pte decisum est contrarium,
imò quod nullo modo valeat donatio, nec ven-

ditio, quā pater faciat tali filio incapaci & per
consequens nec alius contractus lucrativus nec
onerolus: ita disponit. l. 2. tit. 1. lib. 3. or. & l. 22.
tit. 2. lib. 1. ord. & in expresso illa. l. sic intelli-
git Segura in rep. l. 3. §. de libe. & post l. 1. fo. 10.
a princ. 1. col. imò quod magis est, & in hoc illa
lex est mihi terribilis quod nō potest talis spu-
rius & incapax aliquid capere a cōsanguineis
patris nec matris titulo lucrativo nec oneroso
nec per viam vltimæ voluntatis, & hoc nēdum
in bonis habitis a patre sed nec in proprijs, vt
euitetur omnis fraus: vnde restat quod solū
capiet ab extraneis quolib. titulo, vel vltima vo-
luntate, etiam in bonis habitis a patre, vt sub lo-
co conclusiōis non verò a cōsanguineis: ex quo
etiā subtiliter inferitur quod non capiet vir-
tute substitutionis pupillaris, cū talis filius
impubes cui est substitutus sit proximus cō-
sanguineus patris.

37 Dubium tamē necessarium est, dato casu q. ta-
les filij incapaces nati ex damnabili coitu non
possint succedere patri nec matri ab intell. o
nec ex testamento, an possint capere ab eis ali-
mentum quo articulo breuiter dico quod de iu-
re civili sicut non erant capaces hareditatis vel
successionis parentū, ita nec alimentorū: text.
est formalis in Auth. ex cōplexu. in fi. verſis.
C. de incestis nupt. ibi, vt nec alantur a patre:
tex. in Auth. licet. C. de natu. libe. in fin. ver-
bis. tex. in Auth. qui. mo. nato. eff. sui. §. pe. col.
10. 7. ibi nec alendus est a parentibus.

De iure tamē canonico & eius requirite, bene
sunt capaces alimentorū, etiā si line nati ex quo
libet danabili & reprobato coitu: text. est sing.
& vnicus in c. cum haberet. extra. de eo qui du-
xit in matrimonium quā polluit per adulterium.
in. si. et. ibi. sollicitudinis tamē in re intereſt
vt vtrq. liberis suis secundū quæ suppetunt fa-
cultates, necessaria subministrat: & ad hoc no-
tat & cōmendat ibi Innocē. & dicit eum vni-
cum ibi Abb. 2. col. vltimò notabilis & post eū
alij docto. & ratio potest esse, quia ex quo sunt
geniti, non sunt potestati: sed eis tanquā
pauperibus succurrat dominus: & sic ille text. hoc
induxit ex quadam equitate naturali: & ista
rationem ponit Abb. in d. c. cum haberet. col.
2. nu. 5. Secunda ratio est de subtili sit, q. alimenta
debentur filijs de iure naturali, vt in l. si quis a
liberis. ff. de libe. agnoſc. §. parenti eiusdem le-
gis, q. tñ debet intelligi, non q. de illo iure sit
aliqua obligatio cōpulsiva, sed vera declaratio
sit, q. ex ipso instinetur naturæ parentis inclina-
tioni filios educare, imò etiā animalia bruta eo
modo & ingenio quo possunt sed hodie redi-
Ant. Go. in ll. Tau. G 2 ita

ita sunt alimenta in necessitatem, ut per. l. te-
neantur parentes illa prestare: & ita debent in-
telligi iura civilia positiva: & iste est sensus Bar-
ro. in. l. si quis a liberis. §. par. ff. de libe. agnos.
& in. l. non quodammodum. eo. tit. & in. l. ff. de
iust. & in. l. Alb. in. l. §. ius naturale. eo. tit. col. 2.
nu. 3. Bal. Pau. & aliorum doctorum ibi. Albe. in
l. si non forte. §. libertus. ff. de codi. inde. Ang. in.
§. i. iust. de iure natu. gē. & civi. pro qua senten-
tia & declaratione considero expressam legem
Partit. in. l. titu. 19. par. 4. Confirmatur, quia
sicut naturaliter pater & quodlibet ens delide-
rat se conservare secundum philosophos, ita pa-
ter desiderat conservare filium tanquam sub-
stantiam suam, cum ratione generationis sit pars pa-
tris: argumento tex. in. l. liberorum. ff. de verbo.
signifi. & in. l. isti quidē. ff. quod metus causa.
Sed ista instinctus naturae educandi liberos ita
est in spurjis sicut in alijs, quia de primario iu-
re naturae nulla fiebat differentia in procreatio-
ne liberorum, nec damnabatur nec erat repro-
batus aliquis coitus: ut in authen. quib. mo. na-
tu. effi. leg. §. liceat. colla. 6. & in auth. qui. mo.
natu. effi. §. natura. colla. 7. unde etiam in istis
filijs spurjis & natis ex damnabili coitu, ius ca-
nonicum & eius aequitas consideravit predictum
instinctum naturae, & reduxit in necessitate:
& istam rationem ponit Hostien. in dict. cap.
cum haberet. si. col. in fin. & ibi Anto. de But.
column. 2. num. 11.

38 Adde tamen quod Bald. in authen. ex comple-
xu. C. de incest. nup. a. lectura in prin. tenebat,
quod ille tex. in dicto. cum haberet. debet in-
telligi in filijs tantum spurjis simpliciter, non
vero in incestuosis, nefarijs, vel natis ex dāna-
bili coitu: quia in eis nihil reperitur dispositum:
sed ista opinio est falsa, imo tenendum est qd ha-
beat locum in omnibus & quibuscumq; filijs in-
cestuosis, nefarijs, & natis ex damnabili coitu:
ita etiam expresse tenet Petr. de Bella per. Cinus.
Albe. habet. in breu. Bar. & Salu. dicta authē.
ex complexu. C. de incest. nup. vbi dicitur quod
illa authē. non procedit, sed quod est correctio
de iure cano. per tex. in dicto. ca. cum haberet.
sed tex. in dicta authē. ex complexu. loquitur
in filijs incestuosis, nefarijs, & natis ex dāna-
bili coitu: ergo aperte volunt, quod dispositio
tex. in dicto. cum haberet. habeat etiam locum
in eis: & ita tenet Imola in. l. ex facto. §. si quis
rogatus. el. a. col. 3. prope. si. ad Trebel. Segura
in repetitione. l. coheredi. §. cum filijs. de vulg.
& pup. fo. 14. a. prim. column. 1.

Item adde quod videtur quod dispositio tex.
in dicto. cum haberet. debet tantum procede

re in terris ecclesie, & non in terris imperij, sed
alterius regis: cum contrarium sit dispositum
de iure civili, & non sit materia nutritiva pecca-
ti, nec coernat spiritualia nec periculum ani-
mae iuxta tex. & ibi comū. doctrinam in. c. si.
de pres. in. c. novit. de iudi. in. c. pen. & fin. de se-
cun. nup. in. c. 1. de no. ope. nunt. text. in dicta gl.
or. in. c. 2. de reg. iur. lib. 6. in. c. 2. de arbitris. in. 6.
Et in expresse quod in nostro casu quilibet
dispositio servetur in suo proprio foro tenet.
Imo. in. l. Lucius Titius. §. in testamento in fin.
ff. de lega. 1. idem Imola in. l. ex facto. §. si quis ro-
gatus. el. a. col. 3. in fin. ad Trebel. Feli. in. c. ec-
clesia sanctae Marie. de cons. 36. col. nu. 45. Se-
gura in repe. l. coheredi. §. cum filijs. de vulg. &
pup. fo. 14. a. art. sed ista opi. similiter est falsa:
immo tenendum est quod dispo. text. in dicto. ca.
cum haberet. procedit & debet servari tam in
terris imperij quam ecclesie: & in expresse ita
tenet ibi Anto. 2. col. nu. 11. Abb. 2. col. nu. 5. te-
net etiam Ange. de Are. in. §. 1. iust. de iura. gen.
& civi. 2. col. prope. si. dicens quod cum iste casus
sibi occurreret de facto, ita consuluit ipse &
alii amplissimi doctores idem Angel. in. §. no-
visimus. iust. ad Orphi. col. 1. in fin. Ang. de Ca-
bel. in tract. de testa. fo. 27. col. 4. nu. 3. vbi dicit
quod ita iudicatum fuit per iudices Curiae illu-
stris principis Marchionis Ferrariae. Nicho. de
Vbal. in tract. de succ. ab intest. col. 13. nu. 46.
& aperte hoc voluit Pe. Cinus. Bar. & commu-
opini dicta. Authē. ex complexu. C. de incest.
nup. in quantum tenent quod illa authē. est ho-
die correctio de iure Cano. per tex. in dicto. ca.
cum haberet. Abb. no. in con. 15. in prin. & ista
dicit magis com. opi. Ripa. in rub. de ver. obli-
pe. col. nu. 58. Aduertēdū tñ qd. l. 5. tit. 19. par. 4.
quae non ignoravit ius canonicum, expresse
determinat quod pater non teneatur alere fi-
lium alere, & sic aperte vult quod in nostro re-
gno servetur ius antiquū civile. Sed adhuc re-
neo predict. commu. opi. & sic quod in nostro
regno sit seruanda decisio canonica, quia hoc
casu debet praevalere.

39 Item adde & extende dispositionem tex. in di-
cto. cum haberet. ut procedat nedium quāto
parentes sponte volunt alimenta prestare: &
dictis filijs, verum etiam quod de necessitate ex-
neatur ea prestare: & ita pbat aperte ille &
in fine. Vnde teneo quod in iura parentes pos-
sint officio iudicis vel conditione illius. c. com-
pelli. si filijs egeant. eis alimenta prestare: nisi
ter etiam post mortem patrum si nihil eis re-
liquerit possunt haeredes compelli illa prestare.
Primo quia licet ius petendi alimenta ex parte

recipientis sit mere personale, & non transito-
rium ad haeredes, ut in. l. cum hi. §. amodus. el. 2.
ff. de trā. ibi, constat em alimenta cum vita fi-
niri: tex. in. l. hereditatum. ad. l. falsi. tex. in. l. 3.
ff. de alim. & cib. lega. tex. in. l. dominus. ver. fi.
de usufruct. tamen ex parte parentum cōsetur
perpetuum & transitorium: ita probat tex. no.
in authen. licet. C. de natu. libe. ibi, siue legiti-
mi extant & succedunt, vel coniuge viva quili-
bet alij sunt haeredes: & ibi expresse no. Bal. tex.
in. l. si quis a liberis. §. ite rescriptum. ff. de libe.
agnos. vbi pbat quod quando per legē quis te-
netur alere, illa obligatio passiva descendit ad
haeredes: & ibi notat Bar. & comū. doct. & per
illum tex. istam conclu. tenet Cinus in. l. alime-
ta. C. de neg. gest. si. q. Socinus in. l. Marcellus.
§. res quae. ff. ad Trebel. dicens ita cōsultū fuisse
per doctissimos viros: & idem tenet Abb. in cō-
silijs suis, con. 115. & idem est quando alimenta
debentur ex dispositione hominis per contra-
ctum vel victimam voluntatem: quia similiter
transit ad haeredes: tex. est in. l. libe. ibi quos. §. 1.
ff. de alimen. & cib. lega. & ibi notant & com-
mendant doctores antiqui. & per illum tex. te-
net Bar. in. l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. pe. col.
& q. nu. 32. & ibi commu. docto.

40 Item adde quod talia alimenta de iure comu-
ni debebantur secundum indigentiam & qua-
litatem filiorum & facultatem parentum ut pro-
bat aperte tex. in dicto. cum haberet. ibi se-
cundū quod ei suppetūt facultates, circa quod
tamen est mihi notabile dubiū, an pater vel he-
redes teneantur alere ex fructibus & redditibus
rerum immobilium & patrimonij sui, vel tenean-
tur ad hoc vendere proprietatem: & teneo quod
solum ex redditibus & non teneantur vendere, pprie-
tatem ita probat tex. singu. & vnicus, in. l. qui
bonis. ff. de cessione bonorum vbi habetur qd qm
quis non potest conveniri ultra quam facere
posuit, inspicitur valor & aestimatio fructuum
sui patrimonij: non vero valor & aestimatio pro-
prietatis: & ad hoc reputat ibi singu. & mirabilis
lem Bar. & notat & commendat Albe. Ang. Cu-
mus. & ceteri doctores illum etiam reputat sin-
gularem & vnicum Ang. Imo. Pau. & Alexan.
Imperator. ff. ad Trebel. ad Ange. in. l. diuus.
ff. de peri. hered. idem Ange. in. l. si maritus. ff.
solu. matr. Imo. in. l. apud Iulianū. §. heres. ff. de
legat. 1. lafo. in. l. si fundum per fidem commissum.
cod. titu. Philippus Deimis in authen. preterea.
C. unde vir & vxor. si. col. not. etia. & com. Fa-
ber in. §. si iust. de actio. & teneo Bar. licet nō al-
leget illū tex. in. l. pe. ff. de ali. & cib. lega. Salic.
in. l. si quis ad declinandā. C. de episcopo. & cler.

Quod tamen limitat, quādo alimenta debeantur ti-
vel causa lucrativa, vel ex legis dispositione: se-
cus vero si titulus & causa onerosa sit Alexand.
in. l. maritum. ff. sola. matri.

41 Hodietamen propter eundem dubia quae in
hoc casu frequenter possent occurrere decisum
est, quod non possint neque teneantur parentes
in vita vel morte prestare talibus filijs ultra quā-
tam partem bonorum ita disponit. l. 10. infra
his. l. Tauri. quā legē ego intelligo in filio ca-
paci nato ex damnabili coitu, & in filio nato-
rali extantibus legitimis: eis vero non extantibus
beneposuit pariter eis prestare quicquid
volint, et si nollent parentes dare, & reddi quod
possent compelli ea prestare secundum qualita-
tem personarum & patrimonij. Praeterea dico
quod si pater vel mater, vel iudex, nolit dare
vel relinquere tali filio incapaci integrū quā-
tum bonorum pro alimentis, eo casu quo suffi-
cit minor quantitas, quod poterit facere: quia
solum vult illa lex quod ultra quintū non pos-
sit dare, bene tamen permittit minus dare. Du-
bito tamen si pater totum quintum bonorum
tali filio relinquit pro alimentis, & attempta qua-
litate personae & patrimonij est sibi necesse, &
insuper pater relinquit legata pia pro anima
& impensam funeris: an debeant extrahi de
quinto vel de corpore hereditatis, ut postea ex
residuo habeat filius quintum: teneo quod si
quintū sufficit pro omnibus, omnia ex eo ex-
trahuntur: si vero nō sufficit, debet de eo ante
omnia extrahi impensae funeris: argumētū
iusta. l. 3. infra his. l. Tauri. alia vero legata
etiam pia credo qd nō valeant neque possint ex-
trahi, quia ius alimentorum cōtetur debitum
necessarium, non vero alia legata.

42 Item adde qd eo casu quo parentes in vita
vel morte, alimenta prestiterunt predictis filijs
vel iudices in defectu eorum, & assignata sunt
in aliquo certo fundo vel re, quod post mortē
filiorum predictus fundus vel res redeat in ad-
parentes vel haeredes eorum, & non transmitti-
tur ad haeredes filiorum, cum alimenta ipsa mor-
te finiantur, ut supra pbat: & ex ista ratione
istam con. tenet Bald. in. l. ea quam. & col. nu. 1.
43 C. de fideicom. & teneo & reputo non Nigo.
de Vbal. in tract. de suo ab intest. col. nu. 172.
Pala. Ru. in. sua repetitio. fol. 98. col. 4. Abb. in
dict. cōsilijs. col. 1. Pro qua sententia & cō. vlti-
tra eos facit, quia regulariter quicquid subro-
gatur loco alterius assumit eius naturalem pri-
mordiale, & propriam naturā: text. est no. &
ibi com. opin. in litem veniunt. §. cum in predicti-
mus. ff. de peti. h. re. per quem etiam ita tenet
Ant. Go. in. l. Tau. G 3 glo.

glo. v. n. i. e. & c. op. in l. certi conditio. in glo. 2. in fin. ff. si. cer. pet. facit bonus tex. in l. 1. §. bel. lissimē. ff. vt lega. nomi. ca. tex. in l. 2. vers. par. in refert. ff. de priui. cred. Et expresse facit text. in dicto. c. cum haberet. in fin. vbi dicitur quod debet tali filio necessaria ministrari, sed ista ne cessitas cessat morte.

Contrarium tamē hodie expresse disponit lex 10. in ill. Tauri, imo quod tales filij possint ad suos heredes, illud quod pro alimentis semel perceperunt, transmittere, & in vita vel morte de eo ad libitum disponere, & facere quicquid velint: & probat etiam ista lex. 9. in fi. Et ista le ges possunt optimē confirmari ex doctrina & reg. tex. in l. pater filium. §. quiddecim libertis. ff. de lega. 3. vbi habetur quod res quæ semel ef fecta est alienabilis, perpetuo efficitur alienabi lis. Sed certe ista confirmatio non satis facit, quia in casu nostro nunquam alimenta fuerūt transmissibilia.

43 Dubium tamē est singulare circa prædicta an pater qui relinquit fundum vel rem filio natu rali vel spurio pro alimentis vsq; ad quantita tem permissam quinti bonorum, possit eum gra tare post mortē alteri restituere: & videtur, q. sic, quia ius alimentorum ex parte recipientis est merē personale, & non transitorium ad hæ redes: & per consequens pater non tenetur vl tra vitam filij sibi prestare alimenta, vt in dict. l. cum hi. §. modus. el. 2. ff. de transact. cum simi. supra allega. ergo bene potest ei tale grauamē apponere: sed ego teneo cōtrarium, imo quod grauare non possit per istam. l. 10. Tauri in cor: quia licet aliud esset de iure communi, tamen hodie apertē vult illa lex, quod filius naturalis capiat tanquam debitum istud quintum loco alimentorum, & transmittat ad heredem: er go in eo non possit grauari.

44 Item adde quod ex superioribus infertur, q. si pater clericus vel alius qui habet filiam spu riam vel natam ex quocunque dānabili coitu, velit eam dotare, q. bene poterit facere vsque ad eoucurrentem quantitatem alimentorum, in quibus talis filia est capax: sed mortua tali filia, constante matrimonio vel eo soluto, illa dos reuertitur ad eos ad quos de iure pertine re debet: ita expresse determinat Bar. in l. si. §. si a socero. ff. de his quæ in frau. cred. & ibi te net Ang. & Raph. Cum. idem Bar. in Authē. ex complexu. C. de incest. nu. & ibi de eto. idē Bar. in l. M. quibus. §. duobus. 8. col. 3. q. princi. de lega. 2. Ang. de Aret. in. §. nouissime. Instit. ad Orphic. col. in princ. Pala. Ru. in sua repeti. fo. 97. col. 3. versic. ex illis infertur. Abb. in dict. c.

cum haberet. col. 2. nu. 5. An. ibi. col. 2. nu. 6. & ibi Prepo. colum. 2. nu. 2. Nico. de Vbal. in tract. de succe. ab intest. col. 2. nu. 47. Hodie ta men in nostro regno attenda præ. l. 10. Tauri, te neo pro cōstanti, q. talis dos non pōt excedere quintam partem bonorum, sicut alimenta.

Item q. mortua tali filia dos pertinet hære dibus suis, & in vita vel morte potuit de ea di sponere sicut de bonis proprijs. Si verō talis dos excedit quantitatem alimentorum de iure cōi, vel hodie in nostro regno excedat quanti tatem quinti bonorum patris, tunc soluto ma trimonio à tali filia spuria & in capace illud q. excedit auferendum est. Sed constante matri monio nihil ab ea & marito eius auferri potest: quia dicitur maritus dotē possidere titulo one roso, argumento tex. in dicto. §. si a socero. tex. in l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. tex. in l. Iulianus ait. ff. mādati. text. in l. si quis pro v xore. §. si vxor. ff. de dona. causa. mor. text. in l. si donaturus. §. fin. ff. de cōdi. ob. causam. text. in l. Mania. §. i. fo. mat. text. in l. 1. C. de iure do. tex. in l. pro oneribus. eo. titu. tex. in l. 1. §. vt plenius. C. de reuox. actio. tex. in l. 1. vers. si ve rō socer. C. de imponen. lucra. dis. lib. 10. & ex isto fundamēto istam con. tenet Bar. in dicta l. si. §. si a socero. ff. de his quæ in frau. cre. & ibi expresse Ange. de Peru. istam etiam con. tenet Bal. in authen. ex complexu. C. de ince. nupta. lectura. & hoc tenet & reputat esse singu. Ang. Are. in. §. si res aliena. Instit. de lega. 2. col. tenet etiam & reputat singu. Segura in repe. legis. co. haredi. §. cum filia. de vulga. & pupilla. fo. 24. a princ. col. in fi. versic. 3. facit illud qd singu. dicit Bar. tenet etiam Abb. con. 11. col. 2.

Sed attēde quod ista con. videtur nimis dubia: nam alienata in fraudem etiam titulo oneroso reuocantur quando vterq; participat de frau de, vt per totum titulum. ff. & C. de his quæ in frau. cre. & propriē in materia nostra probatur in l. 1. C. de natura. libe. & in l. qui testamentū. de proba. & supra dictum est. Sed iste maritus participare videtur de fraude cum spuriū & incapax accipit in vxorem: ergo &c. Vnde teneo pro cōstanti q. ista opin. & con. Bar. procedat & intelligatur quando ipse maritus ignorabat eam esse filiam clerici, vel spuriam, & incapax: secus tamē est aliās si sciebat: quia tunc credo quod etiam cōstante matrimonio ab eo possit talis dos auferri in eo quod ex ce dit alimenta, vel hodie quintum bonorum pa tris: & istam declarationem ponit no. solus Ra pha. Cum. in dicto. §. si a socero. in fi. & idem tenet doctor de Segura in repeti. l. cohredi. §. cum

cum filia. de vulga. & pupill. 25. fo. col. 3. vers. 7. allego. & hoc apertē voluit Nicho. de Vbal. in tract. de succe. ab intest. 14. col. nu. 50. & finali ter p. ista parte facit. l. 29. in tra. his. ll. Tauri: vbi quando dos est inofficiosa, aufertur & restitui tur alijs filijs etiam cōstante matrimonio: du bito tamen illud quod excedit ultra quintum bonorū cui applicabitur & certe clarē decisum non reperiri iure, tamē credo quod ista sit ve ritas, quod si in testamento talis dos sit relicta ab ipso patre, & palam quod applicetur eius hæredibus si tacite per interpositā personam, & sic per tacitum fideicommissum tunc fisco, quia sit in fraudem legis: si verō per contractū inter viuos pater dedit filio prædictam dotem, tunc applicabitur filijs legitimis si sunt, vel pa tri, aut matri, vel fratribus: quibus non petenti bus infra duos menses, applicabitur fisco, argu mento text. for. in l. 1. C. de natu. libe. quem su pra latius declaravi.

45 Præterea & no. adde in nostra materia, quod sicut filius spurius, nepharius, incestuosus, vel natus ex damnabili coitu, non succedit parenti busita nec parentes succedunt ei ab intestato, nec ex testamento: expresse, nec tacite, directe, nec per obliquū, vnde in nostro casu habet etiam locum materia de tacito fideicommissio, & omne illud quod econtra dispositum est in personis filiorum ita originaliter videtur tene re Azo. in summa. C. de legi. hared. si. col. in fi. & expresse tenet Bar. in l. fin. ff. de his qui. vt indig. 1. col. nu. 5. Bald. in authen. licet. C. de na tu. libe. in fine. Bald. no. in l. 1. C. de sacro. ecclef. n. col. nu. 27. vbi adducit vnam & subtilem ra tionem, quia cum illa prohibitio principaliter fiat propter delictum patris, & vitium eorum refrenandum, vt in l. 1. C. de natu. libe. vers. si. lijs enim: ergo si prohibetur capere filius qui non deliquit, a fortiori censetur prohibitus pa ter delinquens: quia omnis causa impediēs est fortior in impediendo primam & immediatā personam, quam vteriores, argumento tex. in authen. nullo magis. de sacro. eccle. & in l. vi deamus. ff. quod metus causa. idem Bald. in au then. licet. C. de natu. libe. in fine.

46 Imo qd magis est in tantum pater est indignior & incapax bonorū filij spurij & nati ex damna bili coitu, vt licet pater possit & precise teneat hæc filio alimenta prestare, vt in allegato. c. cū haberet. tamen filius non tenetur nec potest a limenta prestare vel relinquere suo patri egen ti, etiam stante illo capitulo. Ex eo quod pater deliquit & efficitur magis indignus ex suo de lictio ita eleganter repetio quod determinat fo

lus Bald. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. 2. lectura. Sed salnapare ego teneo cōtra riam sent. imo quod cum talis pater al. dū sit à filio de iure canonico & eius equitate, p. text. in dicto. c. cum haberet. & moueor inconuinci bili fundamēto, nam omnia quæ reperiuntur disposita in filijs naturalibus respectu parentū habent locum econtra in parentibus respectu filiorum, tam in successione bonorū quam in alimentis: text. est singu. in iure secundu Bar. ibi in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. de nepoti bus, collat. 7. text. in auth. licet. C. de natu. libe. in fi. tex. in. §. 1. Inst. de serui. cog. & idē disponit l. 8. in. line. titu. 7. par. 6. bonus tex. in l. 1. qui a liberis. §. vtrum. & §. patens. ff. de libe. agnos. cū simi. vbi in calibus quibus pater tenetur alere filios, in eisdem filij tenetur alere patrem, tex. no. in Auth. de incest. nup. §. si verō contigerit. colla. 2. in ratione sui. ibi nam licet legum con temptor & impius sit, tamen pater est: & ita reperi quod aperte vult Hostien. in dicto. c. cum haberet. si. col. in princip.

47 Item adde pro perfecta declaratione materiæ, quod dubium necessarium est, si isti filij natu rales tantum vel spurij & nati ex damnabili coi tu succedant consanguineis patris vel matris? In quo verē & resolutū dico sic, quod fili? na turalis tantum non succedit ab intestato cōsan guineis ipsius patris, nec ipsi succedūt illi, quia non reputatur esse inter eos agnatio vel cognatio ex parte patris, propter maximā incertitu dinem filiationis: text. est in l. si spurius. ff. vnde cognati. cuius verba sunt, si spurius intestato decesserit, iure cōsan guinatis aut agnationis hæreditas eius ad nullum pertinet: quia cōsan guinitatis itemq; agnationis iura à patre oriū tur: & ibi notat Dicus, Albe. & antiqui. tex. in §. vnlgo. quæ sitos. Instit. de succe. cognatorum, cuius verba sunt, vulgō quæ sitos habere nul los agnatos manifestum est, cum agnatio à pa tre, cognatio à matre est: hi autem habere nul lum patrem intelliguntur: & licet ista iura tan tum loquatur in spurijs & vulgō quæ sitos qui non possunt succedere patri, & a fortiori eius consanguineis, tamen idem est in filijs natura libus tantum, habitis ex concubina reuocata in domo, vel ea quæ hodie habetur pro concubi na, attenda. l. 1. Tauri: quia militat ratio prædi ctorum iurum, & nō reperitur cautum, quod succedūt. & in expresse istam con. probat tex. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filij verō: colla. 7. & in expresse istam con. tenet Cuius in Au then. itaq; C. cōm. de succe. 2. col. in fin. Albe. ibi. 3. col. in princ. & tenet no. Ange. in. §. vulgō Ant. Go. in ill. Tau. G 4 quæ sit

quæstos. In sti. de succce. cõ. 7. col. in fin. & ibi
not. Platen. idem Platen in 3. In sti. ad Orphi.
Abb. in dicto. c. cum habetur p. col. in. fr. Paul.
in l. si quis ex bonis. de vulg. & pupi. li. col. in
prin. Dicitur in tract. de succce. ab intest. p. n. col.
nu. 21. Mathe. in tract. de succce. ab intest. 13. fo.
2. col. num. 3. & ibi Bologui. in additi. Nicho. de
Vbal. in tract. de succce. ab intesta. 51. co. nu. 7.
Ex quo clare inferitur quod sicut tales filij natu-
rales tantum non possunt succedere alijs fi-
lijs agnatis vel cognatis legitimis ipsius patris,
ita non possunt succedere alijs filijs naturalib.
vel consanguineis ex parte patris unde si ex dua-
bus consuevis diuersis tẽporibus habitis ha-
buerit plures filios naturales, tantum adinui-
cem sub non succedunt: & in expressis istam
con. tener glo. or. an. l. i. ac parte. ff. vñ de agnati.
in glo. fin. quam ad hoc dicit ibi vnicam Alber.
post R. in etnet. etiam Alber. l. parentes. ff.
de m. i. r. v. Spe. in titu. de succce. ab intest. ver.
quid de natis ex vno patre. nu. 9. illam etiã di-
cit lingu. Ange. de Arcet. in. 3. vulgõ. quæstos.
In sti. de succce. agna. 1. col. in prin. idem Ange. in
3. vulgõ. quæstos. de succce. co. 3. col. illam etiã
glo. ad hoc reputat. no. Mathe. in tract. de suc-
ce. ab intest. i. fo. 2. col. nu. 4. idem Bapt. Cactula-
pus in rep. l. si qua illustris. C. ad Orphi. 18. col.
nu. 4. Sed certe illa glo. nõ meretõr commendari
si, quia ex i. regula & doctrina superius tradita
redditur clarissima, nam si non potest talis fi-
lius naturalis tantum alteri filio legitimo pa-
tris succedere ad intestato: ergo nec naturali-
tate interitur commendari quantum dicitõr
ei nisi si legiti. nentur non succedunt agnatis &
cognatis patris, quia casus est pro ea in 3. si quis
verõ: quæ allegat, & in manu multa. con. p. r. o. b.
de & ad verã quod licet filius naturalis possit
in dubio vñ succedere ab intestato: vñ
Authen. dicit. C. de natu. libe. & supra latius co-
clumimus, tamen etiam in eis non posset hodie
succedere consanguineis ipsius patris.
Propterea etiam in tanti ita conel. procedit &
est verã, vt licet habeatur quod hodie de iure
Authen. sit sublatã differentia agnationis & co-
gnationis, vñ Authen. de iure ab intesta. ve-
gnationem vñ colla. 9. tamẽ in nostro casu non
est sublatã, vñ de etiam hodie tales filij natu-
rales tantum non succedunt consanguineis patris,
licet succedant consanguineis matris, quia tẽ. r.
in dict. sententiam verõ. & eius dispositio solum
loquitur & debet intelligi in agnatis & cognatis
legitimis & naturalibus: vñ in naturalib.
tantum remittet ius antiquum incorrectum: &
in expressis ita tenet Faber in. 3. primo. In sti. in
i. r. p. 4. 3. In sti. in i. r. p. 4.

de feruntur. cognat. columna tertia, numero quinto.

48. Advertendum tñ q. in hoc reperitur in nostro regno quoddam l. no. Par. fil. ex. l. i. tit. 1. g. 6. part. quæ aperte vult quod talis filius naturalis tantum succedat ab intestato alteri filio legitimo & naturali, vel filio naturali tantum patris non extantibus aliis fratribus ex parte matris: & sic illa lex in hoc est talis nona & correctoria, in quantum expressè inducit & concedit successionē ab intestato inter illos fratres naturales tantum inter se & inter naturales tantum & alios legitimos: quam legitimam eligo & declaro sic ex verbis eius, q. mortuo filio naturali tantum ab intestato, relicto filio legitimo & naturali ipsius patris, & alio filio naturali tantum, ipse filius legitimus & naturalis preferatur si verò nō sit filius legitimus & naturalis patris, sed solus filius naturalis tantum, ipse succedat: verò reperiatur filius naturalis tantum ex parte matris, & filius naturalis tantum ex parte patris, vel etiā filius legitimus & naturalis ex parte patris preferatur talis filius naturalis ex parte matris: si verò non reperitur aliquis filius ex parte patris, tunc nullus alius consanguineus ex parte patris potest succedere huic filio naturali tantum, mortuo ab intestato: & sic vtriusque fratres cum committunt remanent in correctum: & ista est vera & realis declaratio huius articuli.

Ex parte verò matris bene datur inter eos successio, unde si filius naturalis tantum, decedat ab intestato, omnes consanguinei matris succedunt ei secundum sui gradus prerogativam, & per consequens ipse succedet eis tanquam heres filius legitimus: quia ex parte matris propter continuitatem partus dicuntur verò & indubitabiliter consanguinei ex. est in l. hac parte, si. unde cognatus, ubi si quis ipsi fratres cuius verba sunt, nem ipsi fratres inter se ex hac parte bo. po. petere possunt: quia sunt inimici filii cognati: ex. in l. si pater, eo. tit. de un. g. vulgo quæritur. In si de success. cognat. & sicut disponit l. si in princ. & in fine tit. de par. & illam continet Angel. in g. nō nisi sine ad Orphi. i. col. num. 3.

49. Dubium tñ est in hoc & satis no. si filius naturalis tantum ex parte matris, decedat ab intestato relicto alio filio naturali ex eadem matre, & relicto filio legitimo & naturali ex legitimo matrimonio ex eadem etiam matre, an preferatur talis filius legitimus & naturalis alteri qui tantum est naturalis, a tēta. d. 9. Tunc nō & credo quod non, sed quod pariter succedat cum fratre in eodem gradu: quia illa. l. 1. d. 1. an.

riturum loquitur & debet intelligi, quando tra-
ctatur de successione ipsius matris, quia tunc fi-
lius legitimus & naturalis praefertur naturali ta-
tum, unde in casu quo tractaretur de successio-
ne collateralium in commune remanet incor-
rectum: constat enim quod de iure communi
non praefertur ipse legitimus in successione matris,
ergo nec in successione fratris, cum non sit im-
mutatus: & per hoc patet male dixisse Ang.
qui contrarium voluit in Authen. qui. mo. na.
effi. sui. 3. fi. colla. 7. in 2. col. in fin. num. 19.

Item adde quod si talis filius naturalis ex
parte matris decedat ab intestato, relicto ex
vna parte alio filio naturali tantum, ex eadem
matre & ex eodem patre, & alio filio naturali
tantum ex eadem matre, sed ex diverso patre, vel
relicto alio filio legitimo & naturali ex legiti-
mo matrimonio ex diverso patre, tunc praefertur
ille filius naturalis tantum, qui natus est ex
eadem matre & eodem patre, quia est utrinque con-
iunctus & habet potiora iura, argumento tex.
in Authen. inaq. C. com. de succ. & in expres-
so istam cōcl. tenet Ang. de Aretio. in. 6. vulgo
quellitos. 2. col. prope finem. vel. Quid si super-
veniret dictus Petrus. Insti. de success. cogn. &
fatis a parte hoc videtur Angel. de Per. in authen.
qui. mo. na. effi. sui. 3. fin. colla. 7. 2. col. in fin. nu-
19. Si vero tales filii sunt spiritus, nepharii, ince-
stui, si veluti ex damnabili causa, certum est
quod non possunt succedere ab intestato con-
sanguineis collateralibus ipsius patris, nec ipsi
consanguineis, quia etiam naturales tantum
non possunt, ut supra dixi.

Sed dubium subtile & singulare est, si possunt
succedere consanguineis collateralibus ex par-
te matris, & e contra ipsi eis: & videtur quod in-
vicem sibi succedant. Primum quia in eis non in-
venitur prohibita successio. Secundo, quia tex.
in l. hac parte, & in l. fili (potius. vii. de cog. com.
fi. in fili. in c. dicitur, quod spiritus succedunt ma-
tri & consanguineis eius, & e contra: & hoc non
invenitur mutatum respectu cognatorum ma-
tris. Tertio, quia in eis non consideratur vitium
vel delicti per quod prohiberentur, sed in ipsis
parentibus. Quarto, quia non est inconveniens
quod principales personae inter se non succe-
dant, tamen succedat consanguineis, ut in nepo-
te vel descendente, nato & concepto post mor-
tem sui, qui ei non succedit, sed bene succedit
consanguineis. Item in eo qui tenens laqueum ha-
reditati cum iuramento non potest succedere
agnatis & cognatis. Item filius non succedit pa-
tri qui eodem natus est in crimine lese maiesta-
tis, ut in l. Panthous. 8. rei per duellionis. de.

[illegible]

Et in specie pro ista mea cō. & doctrina cōside-
ro text. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filij verō.
verf. nullū tū colla. 7. per quē magistraliter no-
tat ibi Bar. q. successio ab intestato est recipro-
ca, & in ea debet seruari aequalitas: nam si quis
nō pōt succedere alteri, similiter alter nō pōt
succedere sibi: & idem tenet, & nō. Jac. de bel.
in eo. tit. i. col. in si. ver. not. tex. no. in l. lege. 12.
tabu. §. cum & alia. C. de leg. har. text. in l. si
eiusdem tit. in princ. ibi. vt quemadmodū iplis
legitimis succeditur, ita & legitimarū persona-
rum amplectantur successione: text. in l. si ab
eo. C. eo. tit. vbi habetur q. hodie semper conse-
tur filius emancipatus contra cta fiducia, & re-
seruantur recipere iura successione inter col-
laterales, vt talis filius emancipatus succedat eis,
& e contra: & in specie ad hoc notat ibi Salicet.
Ex testamēto verō indistinctē tales filij etiam
nati ex dānabili coitu poterant succedere om-
nibus cōsanguineis, tam ex parte patris vel ma-
tris etiam in bonis a parentibus prouētis, vt cō-
cludit Bar. & doc. in l. si is cui bonis. de vulg. &
pau. & ego late dixi supra. Sed hodie illud pro-
cederet in extraneis, si tū esset in cōsanguineis
qui nullo modo possunt iustitueri nec ali-
quid in suo testamēto relinquere talibus filijs
ex dānabili coitu natis: ita expresse disponit
l. a. tit. 1. lib. 4. ordi.

52 Sed quia supra plene & notanter visum est, an
& q. filij naturales (spuri), nepharij, incestuosi,
vel nati ex dānabili coitu, possint succedere in
bonis parentum: nunc oportet videre an &
quando succedere possint in nobilitate, digni-
tate, officio, vel alijs iuribus ipsorum paren-
tū: & breuiter q. sic, quia licet talis filius spurius
sit incapax & indignus, tamen naturaliter fi-
lius est, vt in Authent. de incestis nup. §. si verō
contingit. colla. 2. Item etiam quia de iure na-
turali primario ante leges scriptas & ante con-
stitutionem matrimonij nulla erat differentia
inter filios legitimos & naturales vel filios spu-
rios: sed omnes erant legitimi & probati, quia
quilibet coitus & accessus maris & foeminae e-
rat permissus & impunitus: text. est in Authent.
qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. colla. 6. cur
verba sunt, nec enim a prin. q. sola natura san-
ciebat honestatēq. feri. t. e. puenit leges, fuit
quidam differentia naturalis atq. legitimis: sed
antiquis patribus antiqui filij mox vt proge-
debant fiebat legitimus: text. in auth. qui. mo. na.
effi. in l. si natura. colla. 7. cuius verba sunt, natu-
rā siquidem ab initio dum de filiorum procre-
ratione sanciret scriptis nondū positis legibus,
oē quidē liberos similiter produxit in gēuosi.

text. in l. i. §. ius naturale. ff. de insti. & iure. tex.
in c. ius naturale. 2. dist. text. in §. i. in l. de iure
na. gen. & ciui. tex. in l. vulgō cōcepti. ff. de sta-
tu homi. & tenet & declarat Albe. Bald. & alij
docti. in d. l. i. §. ius naturale. ff. de insti. & in 2.
column. Barto. post antiquos in l. in concubina
tu. ff. de concubinis. Azo in summa. C. de na-
tu. libera. 2. column. nume. 3.

In contrarium tamen imo, quod nullo modo
gandeat aliquis iure vel privilegio paterno vel
generis facit, quia post legem scriptam, & post
constitutionem iuris ciuili & canonici, secun-
dum quas talis coitus & filius ex eo natus est
reprobatus, & nō pōt dici vel nominari filius:
sed in omnibus habetur plūs quam extraneus:
text. est formalis in Authent. qui. mo. na. effi. sui.
§. pe. ver. vltima siquidē. cuius verba sunt, ille
nec naturalis nominatur, nec alidus est a parē-
tibus, nec habebit quoddam ad presentem le-
gem participium: text. in Authent. ex comple-
xu. C. de incest. nup.

Sed pro concordia & vera resolutione dico sic,
quod in his quæ concernunt proprie ius san-
guinis & ius naturale sine cōmodo successio-
nis bonorum, & ne in dispositione legatū, qua
consideratur naturalis causa, bene est habilis
& capax in his verō quæ concernunt cōmo-
dum successione bonorum non sit habilis vel
capax, sed omnino repellatur. Ex quo primo
infero q. filius spurius, nepharius, & incestuo-
sus, & a fortiori naturalis, si occidat parētes, re-
netur pena legis Pōpeie de patri. & istā con-
probat tex. no. in l. hos accusare. §. omnib. ver.
fic. item nec lex Pompeia. ff. de accusa. vbi ha-
betur quod licet seruus videatur non posse ac-
cusari lege Pompeia, quia non videtur in eo cō-
siderari ius sanguinis, tamen attentio iure natu-
rali punit ille lege: & in expresse per illū text.
ita tenet Bal. in l. parētes. ff. de in ius vocando.
2. col. nu. 4. reputans illū text. singu. ad hoc. te-
net etiā Alex. ibi. 3. col. nu. 20. Ioan. Faber. in 6.
alia deinde lex. In l. de publi. iudi. Bal. in l. ius
ciuile. 2. col. nu. 4. de iust. & iure. idem Bal. in l.
cuius aentisami. C. de fidei. 2. col. idem Bal. in
l. quisquis. C. ad l. i. maie. 2. col. idē Bald. in c.
nonnulli de rescrip. 2. col. nu. 10. idē Bald. in c.
per tuas. de prob. 2. col. idē Bald. in c. naturale.
si de feudo fuerit cōconuerlia inter dominum
& agnatum. 3. col. nu. 2. vbi dicit quod fuit ex-
busta quedam monialis professā quæ filium
spuriū necauerat. Ange. in l. i. male. in p. re.
te. & ex interallo. fin. 2. col. in versu. quid si
pater. nihil allegando nisi solum Bald. in d. c.
ca. naturales. Licet contrarium tenent Specu.
titul.

titu. de accusato. in princ. & Ioan. de Imo. in l.
Lucius. §. fina. ff. de lega. 2.
Secundō infero q. dispositio vel lex quæ se fun-
dat in exhibenda reuerentia parentibus habet
locum cōtra filios naturales vel spurios. ita pro-
bat text. no. in l. parētes. ff. de in ius vocan. vbi
habetur q. talis filius non potest vocare paren-
tes in ius sine venia, sub poena illius tituli: ex
quo text. sumit ibi Guiler. de Cu. superiorem
doctrinam & conclu. q. dispositio quæ respicit
& cōsiderat ipsam naturā causam vel rationē
& ipsum ius sanguinis, bene extenditur ad fi-
lios naturales vel spurios. & idē tenet ibi Ang.
dicens esse pulchra verba. tenet etiā Bald. ibi. 2.
col. nu. 4. Pau. de Cast. in l. 4. illius tit. Ang. in d.
l. hos accusare. §. oibus. ff. de accusa. col. in fin.
tenet etiam Azo in summa. C. de in ius vocan-
do. 2. col. nu. 7. Præpo. in c. per venerabile, qui
si sint legi. fina. col. licet glo. in d. l. parentes. ff.
de in ius vocand. teneat hoc esse verū in natu-
rali tantum: secus in spurio, nepharico & ince-
stuofo: quam expresse tenet & sequitur Imola
in l. Lucius. §. si. de lega. 2. idē Imo. in l. ex facto.
§. si quis rogatus. el. 1. ff. ad Trebel. §. colum. &
pe. & ibi Alex. 1. col. nu. 25.

53 Tertiō infero q. talis filius naturalis vel spuri-
potest accusare de morte patris, tanquam pro-
sequens suā vel suorū iniuriā. ita Bart. in l. 2. ff.
de accusa. 2. q. Ange. in l. 1. eiusdem titu. Bal. no.
no. in l. 1. C. qui accusa. non po. u. col. nu. 50. cū
modificatione de qua ibi per eum: quod tamē
intellige & declara. vt per Imo. in l. ex facto. §.
si quis rogatus. el. 1. penul. colū. in medio. ff. ad
Trebel. & ibi Alex. 17. nu. 40.
Quartō infero q. si parentes possunt insti-
tuere filios legitimos & naturales in minus so-
lenni testamēto. vt in l. hac cōsultissima. §. ex
imperfecto. C. de testa. ita etiā instituire filios
vel descendentes naturales tantum in eo quod
capere possunt. ita tenet Specu. in tit. de insti-
tut. §. compendioso. versu. quid si mulier. Albe.
& Pau. de Cast. in dict. §. ex imperfecto. de quo
articulo late dixi suo loco.

Quintō infero q. sicut filius legitimus prohi-
betur testificare pro patre vel contra patre. ra-
tione affectionis naturalis & reuerentia. vt in
l. parentes cū materia. C. de testi. & in l. 4. ff. eo.
ita etiā prohibetur filius naturalis vel spurius: ita
reperio q. tenet in specie Bal. in dicta. l. paren-
tes. ff. de in ius vocand. 2. col. nu. 4. Imo. in l. ex
facto. §. si quis rogatus. el. 1. ff. ad Trebel. si. col.
in princ.

54 Sextō infero q. poena priuationis & inhabili-
tationis filiorum, quæ ipsis infertur propter de-

lictū criminis maiestatis diuine vel humane cō-
missum a patre. de qua per tex. in c. statutū. de
har. li. 6. & in l. quisquis. §. filij verō. C. ad l. In-
ma. habet etiā locū in filijs naturalibus vel spu-
rijs, dummodō habeant patrē certū. ita Cin. in
dicto. §. filij verō. 2. col. 4. q. princ. & ibi Bald.
3. con. 2. q. Ange. con. nu. 5. Salicet. 2. col. 3. q.
Septimō infero quod talis filius naturalis vel
spurius poterit hodie retrahere rem patrimo-
nij vel generis, considerata affectione naturali,
in quā se fundant. ll. regie. & in expresse ita te-
net Montaluns in l. 13. tit. 10. lib. 3. fo. ll. antepe-
columna. versu. item quæro. & c. & allegat Gui.
& Pe. ita tenentes. tenet etiam Rainun. in repe-
tit. l. dudum. C. de contra. empt. 2. 4. q. Nec ob-
stat q. talis filius non succedat in bonis patris,
quia illud est si vult succedere immediate patri:
secus verō alijs, quia pōt etiā in bonis patris: vñ
merito postquam alteri vendidit, potest retra-
here: vel aliter & secundo respondeo, q. licet nō
possit succedere patri titulo lucratiuo, tamen
bene potest succedere titulo particulari onero-
so, vt supra conclusum est.

Cōtrariū tñ videt verius, imō q. non possit re-
trahere, quia ratio in quā se fundant prædictæ
leges, scilicet ne res exeat de familia, non mili-
tat in spurio cū in eo cesset legitima succes-
sio. Secundō facit quia hodie de iure regio talis
filius spurius non potest acquirere bona patris
etiam titulo particulari oneroso: & istam patre-
tenet docti de Villa Diego in repe. c. con-
stitutus. de in integr. resti.

Octauō nota infero q. filius naturalis natus ex
patre nobili, erit etiā nobilis: ita tenet Bart. in l.
pronunciatio. §. familiar. ff. de verb. sig. idē Bar.
& alij in l. si. C. eo. tit. idē Bar. in l. tutela. ff. de
cap. dimi. Ioan. Andr. in additi. ad Specu. in. ti.
qui fil. sunt legi. 2. col. in princ. Abb. Pa. notabili-
ter in c. in pñtia. de proba. 7. col. nu. 23. vbi di-
cit q. quando tractatur de privilegio vel cōmo-
do, veniunt filij naturales ex quadam humani-
tate & benignitate.

Contrariū tamen tenet Bal. in l. cum antiquo-
ribus. C. de iure lib. 4. col. idem Bal. in l. cum le-
gitimæ. ff. de statu. homi. idem Bal. in l. genera-
liter. §. cum autem. C. de insti. & substitu. idem
Bal. in c. per tuas. de maio. & obe. idem Bald. in
c. annotuit. de elec. si. col. Platea in l. si senator.
C. de digni. lib. 10. Flo. in l. qui testamētū. ff. de
proba. pro qua sententia & conclus. est hodie
quædam no. l. Par. l. 3. tit. 15. 4. part. & l. 2. titu-
13. quarta part.

Sed pro concordia dico quod aut filius natu-
ralis est natus ex concubina certa & retenta in
domo

domo, & tunc est nobilis, & gaudet honore & nobilitate patris. & ita procedat prima opinio pro qua est hodie. l. i. titu. 7. part. & licet hodie non sit natus ex concubina retenta in domo, sufficit quod concurrant requisiti in d. l. sequenti: nisi vero non sit natus ex tali concubina certa, non sit nobilis & non gaudeat honore & nobilitate patris: & ita procedat secunda opinio, & lege Partita, primo loco allegata: & hoc intellige modo talis filius sit naturalis tantummodo incestuosus, nepharius, vel natus ex dānabili coitu.

Non infero quod sicut filius, vel descendens potest transmittere hereditatem iure sanguinis ad descendentes posteros legitimos & naturales, ut in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu. ita etiam poterit transmittere ad filios vel descendentes naturales tantum in casu quo possunt succedere: & eodem modo talis filius vel descendens naturalis qui est heres patri vel matri, ex testamento vel ab intestato, poterit hereditatem transmittere in descendentes eius, quia prædicta l. vna & eius privilegium fundat se in ratione sanguinis, & in expresse ex isto fundamento istam sent. & concludit Ioan. de Imo. in l. ventre præterito. ff. de acquir. here. n. col. Aret. ibi. 15. col. Sal. in d. apud hostes. C. de suis & leg. here. fin. col. pen. q. & illam opinio teneo, licet contrarium teneat expresse Ang. & Corn. in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu.

Advertendum tamen quod omnia quæ supra dicta sunt habent locum & procedunt in filiis naturalibus vel spuris non legitimatis: si vero sint legitimati dubium est an succedant in bonis parentum, & eorum nobilitatibus, prærogativis, dignitatibus, & officiis: pro cuius perfecta & necessaria declaratione dico, quod principaliter duobus modis potest in iure nostro fieri legitimatio: uno modo per rescriptum principis: alio modo per subsequens matrimonium. Per rescriptum principis fit quando princeps non recognoscens superiorem concedit legitimatorem filio naturali, vel spurio: & restituit eum primis naturalibus quibus oēs homines liberi & legitimi nascuntur. text. est in Auth. qui mo. natus. eff. leg. §. si quis vero non habens, & sit igitur legitimus, & quasi per totum. colla. 6. & ibi commun. docto. text. in aut. h. qui mo. natus. eff. sui. §. si quis ergo filios, & qualiter totū. colla. 7. & ibi etiam doct. text. in anth. præterea, & in aut. h. item sine. C. de natu. libe. text. in cap. per venerabilem. qui si sint legitimi.

Secundo modo fit legitimatio per contractum matrimonij. Nam si quis habet filios naturales ex

concubina & postea contrahit matrimonium cum ea statim tales filij ipso iure legitimantur, tanquam si à principio essent legitime nati: text. est famosus & capitalis in c. tñs. qui filij sint legitimi. cuius verba sunt, tanta est vis matrimonij, ut qui antea sunt geniti, per contractum matrimonij legitimi habeantur. text. in c. 1. eo. tit. text. in l. cū q. C. de natu. libe. text. in l. nuper. eod. tit. text. in §. si in l. de nup. text. in §. quibus. Insti. de hæ. re. quæ ab intesta. defe. text. in Authen. quibus in modis natus. eff. sui. §. si quis igitur dotalia. colla. 7. text. in l. i. in fin. titu. 3. 4. par.

56 Quod tamen intellige quando tempore quo suscepit prædictos filios naturales poterat legitime contrahere matrimonium cum concubina, ut quia erant saluti: secus vero si aliquis eorum tunc erat vxoratus, vel coitus esset incestuosus: licet postea contrahant cum dispensatione vel ex qualibet alia causa, non poterant de iure contrahere matrimonium: quia tunc licet postea cesset illud impedimentum & contrahant, non legitimantur filij. text. est in d. c. tanta. versic. 1. qui filij sint legitimi. text. in dict. l. cum quis. C. de natu. lib. in primis, cuius matrimonium non est legibus interdictum. text. in dicta l. nuper. eod. titu. ibi. eam tamen cum qua poterat habere concubium. text. in dicto §. si in l. Insti. de nup. ibi. cuius matrimonium minime legibus interdictum fuerat. text. in dicto §. quibus. ibi. etiam cum qua poterat habere coniugium. text. in dicto Authen. qui. mo. na. eff. sui. §. si quis igitur dotalia. colla. 7. ibi. cui omnino licet copulari. text. in l. 2. in fin. titu. 15. part. 4. & in expresse istam sententiam & concludit Ioan. Anchi. in dicto c. tanta. 2. col. & ibi Cardinalis fin. q. Abb. pen. col. num. 14. Anto. 3. col. nu. 19. Anca. 2. col. nu. 8. Ioannes Faber. in §. si in l. Insti. de nup. 2. col. nu. 2. et ibi Platea, Christophoro. & commun. doct.

57 Nunc vero extende superiorem conclusionem quæ habet quod per contractum matrimonij legitimantur filij, ut procedat etiam si pater contrahat cum concubina in articulo mortis & in extremis, taliter quod enadere non possit, nec substitui aliqua spes proles recipiendæ. Primo quia proles vel susceptio liberorum non est de subtilitate matrimonij, quando illud deficit ex defectu accidentali. text. est in cap. communi. de sponsali. ubi ille qui proposuit religionem intrare, potest contrahere eo animo, ut statim ingrediatur religionem, et tamen valet matrimonium, et ad hoc notat ibi Abb. et commun. scribentes. Secundo facit text. in cap. nuptiarum. 27. quæ in princ. iuncta glo. in verbo, in quibusdam

dam, ubi habetur quod senex in maxima senectute constitutus potest contrahere matrimonium, licet non sit aliqua spes suscipiendæ proles, & tenet matrimonium in humanitatis solatium. text. in l. fin. C. de nup. ijs. ubi disponitur quod senex qui habet sexaginta annos potest contrahere matrimonium: sed advertendum quod hoc debet intelligi quando impedimentum suscipiendæ proles non est certum: secus vero si sit certum & perpetuum, ut quia sit constitutus in postrema & decrepita ætate & senectute taliter quod impossibile sit generare, quia tunc non possunt contrahere. ita glo. in cap. 2. de testat. in d. ibi Vinc. Gofre. Ancha. Abb. Præpo. & commun. docto. & facit text. & ibi glo. or. & cō. docto. antiqui in l. si serua. §. si spado. ff. de iure dot. ubi ille qui est omnino castratus non potest contrahere, spado vero sic: & illum text. sic intelligit & declarat Soci. in l. 1. ff. solut. matri. 3. col. in fin. idem Socinus in l. 1. ff. est. quæsitum. ff. de liber. & posthu. facit etiam text. in l. nuper. versic. sufficit. C. de natu. ra. liber. ibi. & spem tollendæ sobolis habeant: ubi dicit quod matrimonium debet contrahi spe procreandæ sobolis: facit etiam ipsa constitutio matrimonij, ut habetur Gene. cap. 2. quæ fuit causa procreandæ sobolis, dum dicit, Crescite & multiplicamini.

Tertio pro hac sententia facit text. nota. in l. 1. sed est quæsitum in princ. ff. de liber. & posthu. iuncta glo. 1. ubi habetur quod senex vel spado qui generare non possunt, licet possunt contrahere matrimonium, inspecta potius natura quam accidenti. confirmatur per text. in l. 1. versic. illud. ff. de adoptio. ubi spado qui ex accidenti generare non potest, bene potest adoptare: secus tamen est in castrato qui omnino coire nec generare potest: quia nec contrahit nec adoptat, ut dixi supra primo fundamento. Et in expresse istam sententiam & concludit Cius in l. nuper. C. de natura libe. saltem eo casu quo filij naturales erant superstitibus, alias vero non: eis non extrantibus, non teneat matrimonium: & ibi Bald. Ange. & Salic. tenet etiam Alberic. qui non loquitur in l. cum quis eod. titu. 4. col. versic. circa tertium articulum. Ang. de Per. in l. 1. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. & ibi Aretinus, Rapha. Cuma. Socinus, & Iaso. Ioan. de Imo. in l. si quis posthumos, in fine, eod. titu. & ibi Alexan. & alij docto. Imola in l. Gallus in princ. finali col. prope finem. versic. item nota. eod. titu. Bald. in c. 1. §. naturales. 3. col. nu. 10. si de pseudo sue. controuer. inter domi. & agnatum vassalli. idem Bald. in

rubr. C. de priu. dotis. 2. col. post prin. Ange. in Authen. qui. mod. natu. eff. leg. in priu. nume. 2. colla. 6. Angel. de Aret. in §. fin. penult. colu. nume. 1. Insti. de nup. & ibi alij docto. Ioan. Andre. not. in dicto capitulo. tanta. 2. colu. in princ. qui filij sint legit. & ibi Cardina. 2. colu. nume. 6. Anton. de Butr. 3. colu. num. 14. Ancha. 1. col. in fin. nu. 4. Collectarius. 2. colu. in fin. nume. 5. Præpo. 3. col. nume. 7. Abb. in c. communi. 2. col. nu. 3. de sponsa. idem Abb. in c. 2. de coniu. lepro. 1. colu. num. 4. lat. Ioan. Andre. in regu. sine culpa. de regul. iur. in d. 1. & 2. colu. Anton. de Rosel. in tracta. legitimat. nis. fo. 3. ver. ulterius quæro. Ludouicus de Sardis, qui non loquitur in tracta. de legitimat. in parte & rub. de legitimat. per verum matrimonium in a. q. 2. volu. tractat. Contrariam tamen sententiam tenet Richa. de Mal. in quadam disputatione sua. Bal. in dicta l. 1. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. in q. non legitimantur filij. gl. ibi. in verbo. nec atas. quam ad hoc reputat ligu. tenet etiam Imola in l. cum tale. §. Mænia. de con. & dem. saltem eo casu quo esset penitus in ultimo articulo & extremo mortis, quoniam la subest spes salutis. Sed resolutiue pro concordia dico quod licet contrahatur matrimonium in articulo mortis, taliter quod nunc nec agere nec generare possit, bene valet matrimonium, & filij legitimantur per iura superius adducta, quia illud est vitium accidentale, & etiam quia per conualescentiam subest spes sobolis procreandæ, nec reputatur impossibilis talis conualescentia quantumvis contrahens sit in articulo mortis, quia quo ad nos mors est incerta, quando & illa spes potestialis debet sufficere: si vero contrahens matrimonium sit constitutus in maxima & decrepita ætate, taliter quod naturaliter non subest iam spes generandi, non valet matrimonium, nec legitimantur filij: de hoc tamen dubito, ideo cogitavi namque quod legitimentur quia subest spes proles iam susceptæ, & potest dici de nono suscepta propter novam qualitatem legitimatorem: & hoc sentit Ioan. Andr. in dicto cap. tanta. 1. col. & ibi Car. 2. colu. nume. 6. Anto. 3. col. num. 34. Ancha. 2. col. in princ.

58 Limita tamen & intellige superiorem conclusionem quæ habet quod per subsequens matrimonium legitimantur filij, ut procedat, præterquam si fiat in fraudem substituti vel fideicommissarii, qui ex aliqua dispositione est vocatus in defectu legitimæ proles, & de illa fraude possit apparere vel constare, verè vel præsumptivè: ita ligu. Ange. de Peru. in dicta l. 1. sed est quæsitum. ff. de lib.

de lib. & posthu. & ibi Socinus. 2. col. Alex. vbi reputat hoc esse notabile, in. l. si quis posthumus. 2. col. Et adde quod dicitur constare verè, quando expresse ipse pater vel mater dixisset & declarasset coram testibus se contrahere matrimonio propter odium & inimiciam substituti vel fideicommissarii, ut excludatur à successione, quia tunc licet matrimonium teneat, non tamen excluditur substitutus: ita expresse tenet Alex. in dicta. l. si quis posthumus. 2. col. in med. versu. postea tamen ff. de lib. & posthu. & confirmatur ex sing. sen. Abbatis antiqui in c. in presentia. de probat. vbi dicit quod licet monasterium in quo gravatus intravit excludat substitutum, ut in dicta. c. in presentia. & in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. tamen debet intelligi prout si ingressus fiat in fraudem, quia tunc non excluditur: & quod de tali fraude potest verè colligi, si ante gravat. ipse cominatus fuit substituto: argumento text. in c. sedes. de rescriptis. & in c. in nostra. de sepul. & in c. officij. & in c. requisiti. & in c. si de testa. & text. no. in p. p. ro. in c. de renu. li. 6. & in c. sen. & c. tenet Io. And. in d. c. in presentia. ff. col. in li. & ibi notabiliter Abb. Panor. 6. col. nu. 47. & ibi moderni, precipue Felim. 37. col. nu. 2. in cuius confirmatio nem allegat dominus Abb. text. quem dicit fin. in c. si. 20. q. 4. vbi si quis inducitur per Episcopum vel Abbatem ad intrandum religionem, causa bonorum non quaeritur monasterio, sed remanent apud heredes: & illum text. ad hoc reputat sing. idem Abb. in c. praterea. de offi. deleg. 1. col. in fin. nu. 2. idem Abb. in c. cum dilectus. h. col. quod metus causa.

Item dicitur constare presumptivè eo ipso, quod contraxit in mortis articulo, vel maxima & de crepita senectute, & sic eo tempore quod non esset spes solobis procreandæ: quia tunc alio non probato presumitur contraxisse in fraudem: ita sing. tenet Ange. de Per. in d. l. sed est questum ff. de lib. & posthu. argumento text. in d. l. nuper. C. de natu. libe. quem corruptè allegat idem tenet Ang. in dicta. nuper. nu. 3. Et confirmatur ista decisio Ange. ex doctrina sing. Bal. in c. in presentia. de probat. sexta columna. nu. 34. vbi dicit quod si quis ingreditur religionem in articulo mortis & promittitur, non excludit substitutum: quia videtur fecisse in fraudem substituti: argumento text. no. in d. l. si filie meæ. ff. de iur. matr.

Sed ista decisio & conclusio Ange. aperte est falsa, quia alius sequeret quod nullo casu legitimarentur filij per contractum matrimonij in articulo mortis: cuius contrarium tenet communis

opin. ut supra conclusum est. Erat in specie reprobat Alex. in d. l. si quis posthumus. 2. col. de lib. & posthu. & ibi Iaso. pe. col. nu. 20. similiter etiam est falsa illa sententia & con. Bal. in dicta. c. in presentia. ut patet ex superioribus, & in specie eam reprobat ibi Felim. 35. col. nu. 34. Item etiam dicitur constare presumptivè de fraude, quando quis contraheret matrimonium in articulo mortis cum tali muliere cum qua honestè non potuit contrahere, attenta qualitate personarum & loci: puta si contraheret cum ancilla, vel famula, vel vili persona: quia tunc non excludetur substitutus: argumento text. in l. cum in legatum sit. ff. de conditio. & demonstratio. & in l. nepos Proculo. ff. de verbo. significat. text. in l. si rogatus. §. matrimonij. ff. de manu. videli. text. in l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de contra. tabu. facit etiam text. in Authen. quib. mod. natura. effi. legi. §. si igitur sic eam. colla. 6. vbi habetur quod licet eo casu quo potest fieri legitimatio per contractum matrimonij, non possit fieri per rescriptum principis: nec alio modo: tamen debet intelligi, si honestè potest contrahi, & sine dedecore & ignominia: sed verò aliàs, quia tunc non tenetur quis contrahere: & ad hoc notat ibi glo. or. Ange. & c. de docto. & ad hoc illi text. dicit sing. & vnicu. Bal. in c. illud. a. col. nu. 3. de presump. notat etiam & c. de me. idem Bal. in §. per tuas. de maio. & c. obo. nu. 5. notat etiam & commendat Platea in §. si filij. de nup. fina. col. tenet etiam & reputat singulare Iaso. in l. Gallus. §. & quid si t. q. ff. de libe. & posthu. 21. col. nu. 90. & illum text. iuncta glo. reputat sing. Anto. de Rosell. in tra. c. ta. legiti. fo. 96. versu. modò viso de causa. nu. 2. ita refert Socinus in dicta. l. sed est questum ff. de libe. & posthu. 2. col. dicens ita vidisse consilium per aliquos solennes doctores: sed in veritate ista opinio & conclusio est falsa: quia text. in dicta. c. tanta. cum simi. dicit quod indistinctè filij legitimantur per subsequens matrimonium, si tempore procreationis filiorum poterat esse inter parentes matrimonium. Sed constat quod matrimonium tenet etiam cum ancilla, vel famula, vel vili persona, ut in Authen. ut liberi de cetero. colla. 6. & in Authen. de trien. & semi. §. quod autem. colla. 3. & ita expresse tenet Socinus vbi supra. Et ante eum expresse voluit Hostiens. in summa. qui filij sine legiti. §. fin.

Secundò principaliter limita, praterquam si ea lis infirmus existens in articulo mortis vel senex in decrepita ætate contrahens annulo sit sensum, taliter quod deficeret sibi consensus ad contrahendum: quia tunc nec matrimonium tenet, nec filij legitimantur. argumento text. in capitulo. de spon. & in terminis ita tenet Anto. de Rosell. in tra. c. legiti. Socinus in dicta. l. sed est questum. ff. de lib. & posthu. 1. col. in fi.

Itaque in materia nostra si ille qui habet filios naturales ex concubina contrahit matrimonium cum legitima vxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an prædicti filij legitimantur? & videtur quod non. Primo quia ista legitimatio quæ fit per subsequens matrimonium inducitur à iure per modum & viam fictionis, quia vix fingit matrimonium antea esse contractum, ita probat text. in dicta. c. tanta. & ibi expresse tenet Inno. Abb. & c. omni. opi. no. Sed fictio requirit duo extrema habilia, scilicet tempus à quo incipit, & tempus ad quod extenditur. text. est in l. bonorum. ff. rem. ra. ha. text. in l. quoties. versu. & ideo ff. de nova. text. in l. cum heredes. §. 1. ff. de acqui. poss. text. in l. eius qui apud hostes. ff. de testa. text. in l. donationes quas parentes. iuncta glo. or. & c. omni. C. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & tenet magistraliter Bar. in l. si is qui pro emptore. §. col. & 3. oppo. ff. de vfua. & ibi c. omni. docto. sed in nostro casu & q. licet reperiat habilitas in tempore à quo incipit fictio, hoc est in tempore quo contrahitur matrimonium, tamè deficit habilitas in tempore ad quod fit extensio, cum medium tempus sit inhabile propter matrimonium contractum cum legitima vxore, quod quidè mediū videtur impedire transitum fictionis ad extremum ad quod confirmatur: quia medium inhabile impedit extrema cōmuni in acquisitione iuris vel effectus. text. est in l. servitutes. la. 4. §. fin. ff. de servitu. generali. text. in l. qui sella. §. si ff. de servitu. ruf. pr. text. in l. tria prædia. eo. tit. text. in l. heredes palij. §. fin. ff. de testamen. text. in l. hac consulti. C. de testa. text. in l. 1. ff. de verb. obligat. text. in l. continuus. eo. tit. & in expresse istam sententiam & conclu. tenet Ludovicus de Sardis, in tractatu de legitimatione, in parte §. rub. de legitimatione per verū matrimonium. 2. q. Sed his non obstantibus contrariū est tenendū, in q. prædicti filij legitimantur, & matrimonium retrahitur.

Primò, quia text. in dicta. c. tanta. & iura similia non requirunt aliquam habilitatem in medio tempore, sed tantum in suis extremis. Secundò pro hac sententia & conclusio. facit bonus text. in Auth. qui mo. na. effi. legi. §. si verò solū modò. in fin. colla. 6. ibi, aut primitus natis. colla. 6. vbi dicit quod filij naturales, modò nasci-

tur ante natiuitatem legitimorū, modò post, semper legitimantur per subsequens matrimonium: ergo patet quod postquam quis habuit filios naturales, duxit vxorem ex qua procreavit legitimos, & ea mortua contraxit cum concubina: & ad hoc illum text. notat & commendat Ang. in §. si quis verò non habes. eo. Authentico. & illum text. ad hoc reputat sing. Ang. in l. nuper. in fin. C. de natu. libe. idem etiam probat text. in l. diui Constantini. C. de natu. libe. text. in Auth. de incest. nup. §. dubitatu. colla. 2. & in expresse istam sen. & conclu. tenet Ioan. And. in dicto. c. tanta. 1. col. post prin. & ibi Anto. 3. col. nu. 15. Car. 2. col. nu. 5. Abb. Panor. 2. col. in 2. no. Ancha. 3. col. nu. 12. Præpositus. 10. col. nu. 14. Io. Andr. melius q. alibi, in regu. sine culpa. de reg. iur. in 6. vbi plene disputat. 4. & 4. col. Ancha. in c. licet. de voto. si. col. & q. Bart. in l. bonorum. ff. rem. ra. ha. 2. colum. in fine. Albe. in l. cum quis. C. de natu. libe. 3. col. versu. circa secundum articulum. & ibi Ioan. Fab. in suo Breuiario. Bal. in l. pen. §. vxor. in fine. ff. solu. mat. Ange. & Imo. in l. cum decem mihi. §. si. ff. de solu. Ange. in §. fin. In situ. de nup. si. col. & ibi Platea. 2. col. post prin. Paul. Alexan. & moderni in l. Pomponius. §. quæritur. ff. de acqui. poss. tenet etiam no. & melius quā alibi Anto. de Rosellis in tractatu legitimationis, fol. 3. versu. quarto vltimus. 1. volu.

Item quaero si quis habet filium naturalem, et ex eo nepotem legitimū & naturalem qui non potest succedere auctori ab intestato, nec habet iura legitimi quo ad ipsum auctorem, ut in l. fina. C. de natu. libe. & postea mortuo filio naturali qui erat in medio, contrahat matrimonium cum concubina, ex qua suscepit prædictum filium naturalem, an legitimetur nepos quo ad ipsum auctorem? & certe est subtilis & notabilis quaestio, & videtur dicendum quod non.

Primò quia legitimatio debet prius facere fundamentum in ipso filio, ut ex eo faciat transitum ad nepotes & alios descendentes: quia principaliter de eius persona & favore tractatur, non de nepotibus vel alijs. argumento text. in dicto capit. tanta. cum similibus. Sed ille filius reperitur mortuus: ergo nepotes vel vltiores descendentes non possunt legitimari.

Secundò in confirmationem eius facit text. in l. qui libertinus. §. post humus. ff. de ope. liber. vbi dicit text. quod si libertus promittit domino suo aliquas operas causa libertatis, non tenetur eas præstare si postea suscipiat duos pluresque filios, sed statim ab illa obligatione & promissione liberatur: ut dicit text. in princip.

Collectarius in die & tanta: qui filij sunt legiti-
mi: col. uiz. tenet etiam expresse Bartol. si est
eius lectura, in Antiquit. mo. nato. effi. sub. p. u.
bus. sine. q. de. i. u. p. prudentiam. de. offi. de-
leg. p. column. ann. 9.
64. Sed hic non obliuiscimus ego teneo contrariū
imo q. praefertur filius legitimus & naturalis
natus ex legitima uxore. Item quia in iurij &
delectatibus ius successione copietur in boni
parentis, est cōsidabile etiam in sua eorum
& est quaedā spes probabilis tam de iure natu-
rali quam positio. lex est in scriptis. si. v. de
liber. text. in l. cum ratio. ff. de bon. dom. text.
in l. in suis. ff. de liberis & posthum. text. in l. i.
§. qui sunt in potestate. ff. si quis omi. cau. testa-
men. test. in §. sui. Insti. de haeredit. quali-
tate & differentia. text. in §. sui. Insti. de haer-
edi. qu. ab intella. de. & tradit. Bartol. & do-
cto. in l. i. §. si in puber. ff. de colla. bon. & in l. i.
§. si a parenti. quis sue. apam. & in l. final. de
de lib. agno. & in l. post emancipationem. §.
illud. ff. de libe. legat. & in l. §. C. de iur. & fa-
cto. agno. tradit etiam Bart. no. & melius quā alii
bi in l. i. §. potest. ff. de acqui. haer. 2. column. in
fin. & facit autoritas Pauli ad Galatas. cap. 4.
si filius, ergo heres. & facit quod habetur Leui-
tici. cap. 15. ergo in nostro casu & quā illud
ius successione statim fuit quæsitum ipsi filio
legitimo & naturali, q. sine eius facto vel culpa
ab eo auferri non potest: vt in regula. id. quod
nostri. ff. de reg. iur. Sed uno principaliter fac-
it, quia legitimatio est quædam naturalis testi-
ficatio: in Auth. qui. mo. ata. effi. leg. 1. licet
igitur colla. 6. libi. se habeat natura: sed re-
sultatio. nunquam trahitur retro in prejudiciū
alterius: & iuris sibi quæsitū vt probat text. no.
in l. 2. & in l. 1. §. de nata. test. in l. 1. & si sine
§. sed quod Papinianus. ff. de mino. text. cū bi
nōdum in l. i. C. de repu. h. re. & tenet glo. no.
ordinaria in l. Gallus. §. & quid si tantum in
verbo. emancipatū in fine. ff. de libe. & postu.
& ibi Bart. 4. col. na. Bald. Pau. Imo & cō. do-
cto. & in expresse, q. legitimatio non trahitur
retro in prejudiciū alterius. probat text. no.
in dict. Auth. qui. mo. ata. effi. leg. 1. licet igitur
colla. 6. libi. & suos de cetero sub potestate tra-
here: & etiam in §. si igitur licentia. cō. de Au-
thenabi. & hoc factū exinde filios frui tali so-
lutiō: & notat & commendat Ang. in §. si quis
verō non habent eodem Auth. ergo in no-
stro casu & quæstione: ista legitimatio quæ sit
per sublequenti an. timoniam: non trahitur
retro in prejudiciū filij legitimi & naturalis.
& iuris sibi iam quæsitū. maxime quod ista legi-
timatio

timatio principaliter procedit favore & virtu-
te matrimonij: ut supra dixi. Sed ibi concurre
aliud primū matrimonium, ergo in damnum
& praeiudicium nō debet fieri legitimatio, sed
primū semper praeferatur in omni iure & esse
etū descendenti matrimonio, argumento tex.
qui bene in proposito facit, in l. aliduis, vers.
exceptis. C. qui po. in pig. ha. Tercio principa-
liter facit tex. in c. si prote. de rescrip. lib. 6. vbi
si alicui prius sub cōditione mādatur provide-
ri de praebenda vel beneficio vacaturo, & alte-
ri secundo pure, qui secundus pendente condi-
tione primi receptus fuit, ille praefertur licet po-
stea verificetur conditio & primus etiam rece-
ptus fuit. Quarto notabiliter facit tex. in cap.
quāvis. eo. tit. de rescrip. lib. 6. vbi si Papa con-
celsit alicui gratiam, per quam mandabatur si
bi prouiderem certa ecclesia de beneficio vaca-
turo, & talis gratia fuerit reuocata & alteri con-
cella, licet postea primus fuerit ad gratiam res-
titutus, nō praefertur secundo, cuius erat que-
situm: quia eius restitutio debet intelligi sine
preiudicio tertij: facit etiam tex. in c. si aposto-
lica. de praebe. lib. 6. Quinto facit tex. in l. quo-
ties. C. de rei ven. vbi habetur, quod semper il-
le est potior in aliquo iure, in quo concurrunt
traditio & qualitas praeflationis: ergo in propo-
sito nostro praefertur filius legitimus: quia in
eo prius concurrerat qualitas legitimatatis, &
per consequens ius successione.

65 Sexto & finaliter pro hac sen. & cō. facit: quia
in decisionibus causarum potest allegari & qui-
tas & ratio naturalis tanquam lex scripta: tex.
est valde not. in l. scire oportet. §. sufficiat. ff. de
excu. tur. ibi, cuius fidei sufficit firmare ex ipsa
naturali iustitia, quem ad hoc nō. & cō. ibi la-
co. C. inus. Bal. & alij doct. antiqui. illum etiam
tex. ad hoc nō. Bal. in l. cū antiquioribus. pen.
col. C. de iur. delibe. tex. in l. cū ratio. ff. de bo-
nis damna. cuius verba sunt, cum ratio natura-
lis quasi lex quāvis & c. & ibi notat Alb. & alij
doct. Item facit, quia ratio nihil aliud est secū-
dum Philosophos quam adaequatio veritatis
ad intellectum. Item etiam facit secundum Ari-
sto. quod querere legē vbi est ratio naturalis,
est infirmitas intellectus. Sed in nostro casu &
q. mulier nobilis vel quilibet alia vxor legiti-
ma reperiretur grauitate decepta, si filius eius le-
gitimus non succederet cum aliis non contra-
heret, si alter naturalis legitimatus deberet suc-
cedere in maiori parte, & praefertur filio legitimo:
ergo talis filius legitimus & naturalis succedat
& praefertur filio naturali legitimo: & in ex-
presso istam sen. & cō. scilicet p. praefertur fi-

lius legitimus, tenet Ioan. And. in dict. c. tantū
qui filij sint legiti. i. col. post prin. & ibi Ant. po-
co. Card. 2. co. nu. 5. Ancha. pe. col. nu. 12. Prep.
in c. per venerabilem. §. quod autem. eo. tit. ubi
vbi plenē loquitur. 17. col. nu. 1. Ioan. And. la-
tius & notabilius quam alibi in regula, sine col.
pa. de reg. iur. in. 6. 8. col. nu. vers. secūda etiam
principalis quaestio. Dominicus in c. si pro re-
2. col. nu. 7. de rescriptis. lib. 6. & ibi Ancha. in
fine. Iacob. de Bellouisu, in Auth. qui. mo. na-
effi. sui. §. tribus. 2. col. vers. queritur. Iaco. But.
in l. quoties. C. de rei ven. i. col. post prin. & ibi
Bal. 2. co. nu. 6. Salic. 3. co. nu. 1. Pau. 2. col. nu. 4.
Iaso. 9. col. nu. 40. tenet etiam Raine. Aug. & Ioa.
de lino. in l. cū decē mihi. §. si. ff. de solm. Albe-
in l. cū quis. penul. col. C. de natu. libe. idem
Alb. in l. fin. i. col. C. ad Maccidem Alber. in r.
consti. ff. de. §. discipuli. i. col. pe. q. tenet etiam
Ange. in l. Gallus. §. & quid si tantum. si. col. u.
ff. de libe. & posthu. & ibi Paul. pe. col. Alex.
pen. col. Iaso. 18. col. nu. 77. Platea. in §. si. insti.
de nupt. 2. col. post prin. tenet etiam late & not.
Anto. de Rose. in tract. legi. fol. 90. vers. restat.
Martinus de Laude, in tract. de primogenitu-
ra. 2. fol. 2. & 3. q. Ioannes le Crier. in tract. de
primogenitura. 14. q. princ. Summa. syluestri-
na, in verbo filij. nu. 15. Cifuentes in l. 4. o. infra
his. l. Tauri, prima quaestio.

66 Quibus praesuppositis dico q. talis filius legiti-
matus vel per contractum matrimonij, vel per
rescriptum principis, habetur in omnibus &
per omnia pro legitimo, & succedit parenti-
bus ab intestato, vel ex testamento ex quoque
alio titulo: imo quod magis est, habet iura iura-
tis & omnes eius effectus sicut vere legitimus
istud est singulare & vnicum dictum Bal. in l.
eam qua. C. de lidei. i. col. in fine. quod dictum
dicit vnicum & non alibi Iaso. in l. i. quise patris
C. unde libe. 4. col. nu. 1. idem Iaso. in l. 2. ff. de
vulga. §. col. in prin. nu. 20. pro qua sen. & con-
facit tota rubrica, in rubro & nigro, in Auth.
quibus mod. natu. effi. sui. colla. 7. & in specie
tex. in §. & quoniam varie. eodem tit. ibi, nihil
dissimile legitimis. text. in §. reliqui, eod. tit. ubi
ibi, damus habere etiam successione illam
quam habent hi qui ab initio legitimi sunt &
in §. si quis ergo. vers. si legitur licentia. eod. tit.
quae iura ad hoc considerat Cornetus. in l. 3. C.
de iure delibe. 2. col. nu. 17. tex. in Auth. qui
bus mo. na. effi. le. §. si. in §. si legitur licentia. ubi
sub potestate eius consistant, nihil a legitimis
filij differentes. tex. in §. si legitur licentia. ubi
ibi, & suos de cetero & sub potestate habere
tex. in l. cū quis. in fine. C. de natu. libe. ubi
omnes

omnes filios suos in potestate suis existere ge-
nitoribus. tex. nō. & expressus in §. quibus. In-
sti. de hered. quae ab intesta. de fidei. heredum
suorum iura nanciscuntur. quem ad hoc confi-
derant Iason in rub. de libe. & posthu. 3. col. nu.
nunc. ac. Ex quo infero, q. talis filius legitimatus
debetur legitimatus q. si sit praetitus habet
ius dicendi nullum de iure civili, & bono. posse.
contra tabu. de iure praetorio: & si sit ex here-
ditate habet quetelā: & deniq. habebit omnia
illa remedia contra testamentū patris quae ha-
bet filius legitimus & naturalis: ut est text. cla-
rus & expressus in Authen. de incestis nupt. §.
dubitatum. in fin. col. 2. & hoc nedum quando
erat iam legitimatus tempore testamenti, sed
etiam si legitimeretur postea, nam rumpitur ipso
iure testamentum, tanquam agnatione vel na-
tinitate sui heredis: de quo articulo plenē & no-
ta. per moder. praecipue Iaso. vbi melius quā
alibi tangit in rub. ff. de libe. & posthu. secunda
& tertia columna.

67 Aduertendum tamen q. hoc clare procedit nō
ex antibus alijs filijs legitimis & naturalibus,
sed eis extantibus est dubium, an cum eis suc-
cedant legitimati: in quo articulo breuiter di-
co, q. si sunt legitimati per subsequens matrimo-
nium tunc beneficiunt cum eis, quia inter
eos nulla est differentia: si vero sunt legitimati
per rescriptum principis, tunc dico, q. si in re-
scripto continetur, q. sint legitimati, etiam ex-
tantibus legitimis & in eorum praedictum, qd
principes facere possunt, cum possit per legē vel
rescriptum diminuire legitimam, succedunt cū
eis: alia vero si hoc non dictum est, nō possunt
succedere cum eis, nec talis legitimatio eis ali-
quod praedictum facit, quia praesumitur q. si
principes sciret non legitimaret, ita expresse te-
net Iacob. de Bellovisu, in Authen. qui. mo. na-
effi. sui. in prin. 2. col. vers. queritur. & Salic. not.
in Authen. item fine. C. de natu. libe. in prin. li-
cet corrupte allegetur, item si quis. & hoc aper-
te voluit Hostien. in c. tanta. 2. col. in prin. qui
si sint legitimi etiam nō. Anto. in c. per vene-
rabilem. eodem tit. 13. col. in medio. num. 15.
& ibi Abba. 6. col. nu. 27. tenet etiam Paul.
in l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu.
penul. col. nu. 16. & ibi Aretius. 13. col. nu.
nu. 26. & ibi Iaso. 2. col. nu. 79. vbi dicit hanc cō.
q. si. Pau. in l. ex facto in fine. de vulga. Iaso. Al-
uotus in c. 1. §. naturales. si defendo fuerit cō-
trouersia inter do. & ag. 2. col. nu. 4. Ant. de
Rose. in tract. legi. fol. 97. vers. modo videamus.
2. col. nu. 2. Verum tamen est q. aliqui doctores
summe autoritatis tenent contrariū. iud.

q. non possit princeps de plenitudine potesta-
tis legitimare ut succedat cum legitimis: quia vi-
detur contra ius diuinum, quo cautum, nō em-
erit heres filius ancillae cum filio liberae: ut ha-
beretur Genesis, capite 21. & transumptiue in ca-
dicat aliquis. 3. q. 4. & in epistola Pauli ad Ga-
latas, capite 4. si filius, ergo heres per Deum.
ex quo fundamento, & ratione ita tenet An-
dras de Iser. in dicto. c. 4. naturales. & de fidei.
fue. contro. 2. col. nu. 4. licet in eius lectura cor-
rupte sit allegata illa rubrica. Sed ad hoc oportet
respondere, q. illa auctoritas potest & debet in-
telligi q. spiritus non succedat sine legitimatio-
ne: item & secūdo, q. princeps potest diuinus
re legitimam filiorum.

68 Vnum tamen est q. eo casu quo talis filius legi-
timatus potest succedere cum legitimis, nō po-
terit eū pater meliorare in tertio & quinto. per
contractum vel ultimam voluntatem: imo nec
poterit succedere in plus quam succedat filius
legitimus, qui in minus succedit: ita probat tex.
singul. & vnicus in iure, in Authen. qui. mo. na-
effi. sui. §. & quoniam varie. colla. 7. ibi, ita ut non
amplius habeat vno hereditum qui ab initio legiti-
mi sunt, & inter omnes minus habentē: & ad
hoc illum tex. dicit ibi sing. Ange. Scillum. tex.
dicit vnicum Bal. in c. per tuas. de iur. iur. & obe-
1. col. nu. 3. & per illum tex. ita etiam tenet Iaso.
in l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu.
2. col. nu. 9. similis tamen text. est in
l. cōmuni. §. & quoniam. C. de natu. libe. Sed
ego teneo contrarium sententiam: imo q. possit me-
liorari & in plus succedere, sicut vere legitimus
argumento text. in Authen. qui. mo. natu. effi.
sui. §. reliqui. colla. 7. tex. in Authen. de incest.
nupt. §. dubitatum. colla. 2. tex. in Authen. qui.
mo. natu. effi. legi. §. si legitur. colla. 6. Nec ob-
stat tex. in dicto. §. quoniam varie. quia intelli-
gitur in legitimato per oblationē Curiae, quia
in eo contractus successio, ut patet ex sequentibus.
Item adde quod si tempore legitimatōis pa-
ter non habebat filios legitimis & naturales,
& postea illos habuit, q. de iure controuertentes
filij legitimati in dis. b. cō. succedunt cū alijs
legitimis & naturalibus postea habitis: ita pro-
bat tex. in l. in h. se patens. C. de suis & legi. libe.
he. p. quae ita tenet ibi Bal. & cō. op. tenet etiam
Specu. in titu. de successio. ab intesta. vers. si sed
ex facto. num. 2. tenet etiam Alber. in Authen.
liet. C. de natu. libe. pe. q. tenet etiam not. Anto.
de Bar. in c. per venerabilem. qui. si. sint legiti. 2.
col. nu. 8. & ibi Abba. 7. col. nu. 30. istam etiam
cō. tenet not. Bartol. in l. ex facto. ff. de vulga. &
pau. 2. col. nu. 3. Bal. in l. Ange. col. nu. 3. in not.
Ant. Go. in l. Tauri. H. 2. col.

col. vers. extra. glo. Alex. ibi. 3. col. nu. 20. l. aso. ibi. 4. col. nu. 15. qui dicit hanc esse magis communi. op. Andre. de l. in. c. 1. §. naturales. si de seu. sue. con. inter do. & ag. in. 2. col. nu. 5. Suma Syl. in patre filij. nu. 14. Anto. de Rose. in tract. legi. fol. 99. vers. ultimo. quero. num. 25. Confirmatur quia actus legitimacionis fuit perfectus & consummatus tempore habili, unde postea non irritatur: contrarium expresse probat text. no. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. in prin. vbi si pater qui habebat filium puberem & maiorem mutui, & impetravit a principe ut possit ei pupillari substituire & sic p. eo testari, & postea talis filius mutus duxit uxorem & procreavit filium legitimum, statim censetur renovata talis licentia principis: & per consequens ipsa substitutio pupillaris quam pater fecit, quia videtur cessare causa, per quam fuit talis licentia patri concessa: scilicet quia filios non habebat: & per illum text. ita tenet ibi Dinus quem refert Barto. Albe. & docto. Guido de Suza quem refert Ioan. And. in addit. ad Spec. in l. de succe. ab intesta. vers. si sed ex facto. Oldradus singulariter in cons. 147. col. Pau. de Cast. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fin. & ibi Aretinus. 4. col. nu. 8. Guido de Suza, Albe. & alij doct. antiqui in tale pactu. §. fina. ff. de pactis. quo ad honores vero & alios effectus non irritat prædicta legitimatio secundum eos, & licet opinio Bart. esset magis communis, tamen hodie approbatur & confirmatur opinio Dini & sequacium, tanquam magis equa, per. l. in. infra his legibus Tauri, vbi expresse disponitur quod non succedant cum filiis postea natis ex legitimo matrimonio, vel cum filiis legitimatis per subsequens matrimonium, licet quo ad alia remaneat legitimatio valida, scilicet quo ad honores & dignitates patris, & quo ad succedendum agnatis & cognatis.

69 Item adde quod tales filij legitimati per subsequens matrimonium, vel per relictum principis, succedunt indifferenter omnibus agnatis & cognatis patris vel matris: & ipsi succedunt eis ab intestato & ex testamento sicut veri legitimi. Ita probat text. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. reliqui. colla. 7. tex. in. §. si quis ergo. eodem tit. tex. in. §. & quoniam variè. eodem titu. neq. obstat text. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. si. filium vero. colla. 7. quia tantum loquitur & debet intelligi in filio legitimo per oblationem Curie, non aliam: & ita tenet & declarat Barto. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus. colla. 7. idem Barto. in. 4. qualiter. nu. 5. eodem titu. idem Barto. in Authen. de ince. nup. §. dubita-

tum. colla. 2. Specu. no. in titu. de succe. ab intestato. vers. quid de legitimatis per principem. nu. 21. Anto. de Bu. qui notabiliter loquitur in c. per venerabilem. qui si sint legi. 5. col. num. 17. & ibi Abba. 7. col. num. 28. l. aso. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vulg. nu. 264.

70 Item quæro si rex vel princeps ad instantiam patris legitimavit filium naturalem, hoc pacto, vel clausula apposta, ut non possit succedere nisi in illa parte vel portione quam pater vellet sibi relinquere, an valeat talis legitimatio vel non: & videtur quod talis legitimatio non valeat, imò quod illa clausula & modificatio ipso iure tollatur de medio, & remaneat legitimatio valida, pura & perfecta: ut filius legitimatus succedat tanquam vere legitimus, ac si talis clausula vel modificatio non esset apposta. Primo quia sicut filius legitimus & naturalis non potest dici legitimus quo ad quid, & quo ad quid non ita nec filius legitimatus, quia alias esset quid monstrum & impossibile, argumento text. in cap. per venerabilem. §. si filij sint legi. & gl. ordi. & ibi communis opinio in cap. cum in habito. §. 1. de claudes. despon. Secundo facit text. no. in. l. si tibi. ff. de adoptio. vbi dicitur quod non potest quis adoptare vel arrogare filium alterius, usque ad certum tempus sed illud tempus subducitur de medio, & remanet adoptio vel arrogatio simplex & perfecta: & ad hoc notat ibi glo. ordi. licet eodem docto. intelligant, quod imò vitietur totus actus adoptionis. Tercio facit, quia non potest quis esse in duplici statu contrariis: text. est in. l. si pariter. in fine. ff. de libe. cau. tex. in. l. 1. vers. si. C. de lat. libe. causa. Confirmatur etiam, quia non potest pater filium suum emancipare quo ad unum actum secundum communem opinionem in. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Trebel.

Quarto facit, quia pactum appositum contra naturam & substantiam alicuius actus vel contractus vitatur & tollitur de medio: text. est in. l. cit. precario. ff. de precario. tex. in. l. cum in manu facta. in fine. ff. de contra. empt. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod talis clausula & modificatio posita in legitimacione valeat, & teneat, & non subducatur de medio: sed illa non est proprie legitimatio, sed potius quædam dispensatio, quæ potest fieri quo ad quædam, & quo ad quædam non: argumento text. in. c. 1. de filiis natis ex matrimonio ad morganaticam contracto an vbiq. feudorum. tex. in. l. 1. C. de iure auctorum annulorum. tex. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. text. in. l. cum ex oratione. ff. de execu. tuto. & in ex-

presso istam sen. & con. tenet Ant. de Bu. in. c. per venerabilem. 14. col. in prin. vers. sed est dubium an pater. qui si sint legi. Pau. de Cast. qui no. loquitur in. l. pactum dotale. C. de colla. si. co. & q. & ibi Alex. 2. col. nu. 5. l. aso. 2. col. in medio. Phi. Dec. 5. col. nu. 14. idem Pau. no. in rub. C. de iure aure. annulorum. 1. col. num. 5. idem Pau. post Angel. de Peru. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. idem Paul. in. l. solet. ff. de iuris. om. in. Soci. lingu. in rub. ff. de libe. & posthu. 1. col. & ibi l. aso. 3. col. vers. 2. notabiliter limita. Alex. in. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Trebel. si. colum. nu. 9. Geor. Natam. in. c. quamvis pactum. de pactis. lib. 6. 2. col. nu. 3. Ex his remanent etiam. l. 1. 10. vñ decima, & duodecima quæ sequuntur sufficienter declarata:ideo amplius in eis non insisto.

TEXTVS.

Pro euitar muchas dudas que suelen ocurrir cerca de los hijos que mueren reizen nascidos sobre si si son naturalmente nascidos, o son abortivos. Ordenamos y mandamos quel tal hijo se diga que naturalmente es nascido, y que no es abortivo quando nascio vivo todo, y que alo menos despues de nascido vivo. xxiiij. horas naturales y fue baptizado antes que muriese, y si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino, o no fue baptizado mandamos quel tal hijo sea auido por abortivo, y q no pueda heredar a sus padres ni a sus madres, ni a sus ascendientes: pero si por el ausencia del marido, o por el tiempo del casamiento claramete se prouasse q nascio en tiempo q no podia vivir naturalmente: mandamos q aunque concurre en el dicho hijo las calidades suyo dichas q no sea auido por parto natural, ni legitimo.

S P M M A R I P M.

- 1 Filio præterito an competat ius dicendi nullum contra testamentum patris?
- 2 Intellectus ad textum in. §. ita demum. versiculo post hum. iusti. de hered. que ab intesta. defer.
- 3 Si posthumus præteritus nascatur in vita patris, & similiter in eius vita decedat, an testamentum re-

conualecat.

4 Per natiuitatem posthumam si rumpitur testamentum, & quid requiratur.

Lex xiiij.

Ora decisionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono, quod testamentum in quo filius præteritus a parte, hoc est quando non est institutus nec legitimus ex hæredatus, est ipso iure nullum, & filio competit ius dicendi nullum: text. est in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. tex. in. l. 1. & per totum ff. de iniusto rupto. de quo magistraliter dixi suo proprio loco, scilicet in materia vltimarum voluntatum in articulo de remedio & successione contra testamentum. quod tamen debet intelligi in filio iam nato: secus tamen est in posthumus, quia si præteratur non redditur testamentum nullum antequam nascatur, sed postea statim ipso iure efficitur testamentum nullum: text. est capitalis & expressus in. l. posthumus nato. C. de bono. poss. contra tabu. cuius verba sunt, posthumus nato qui neque heres institutus a patre, neque nominatus ex hæredatus est testamentum rumpitur: quod probat aperte text. quia ablatus absolutus resoluatur in conditionem, ut in. l. 1. testatore. ff. de condi. & de. ergo cum text. dicit posthumus nato, intelligitur, id est si posthumus nascatur testamentum efficitur nullum: ergo ante natiuitatem bene valet: & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Odofr. Petrus. Cinn. Iaco. Bu. Bar. Bal. Ang. Salu. Paul. Alexan. l. aso. Corneus. Frã. Cur. Phi. Decius. tex. in. l. 1. ff. de iniusto, rupt. text. in. l. posthumus. eod. titu. tex. in. §. posthumus. vers. si. Inst. de ex hæ. libe. cuius verba sunt, in præterito valet quidem testamentum, sed postea agnatione posthumus rumpitur, & ea ratione totum infirmatur: & in expresso idem disponit lex. 20. titu. 1. 6. part. cuius ratio vera & metalis est, quia dum posthumus est in ventre, adhuc non est homo, nec in patria potestate nec sui iuris: sed omnia iura sui iuris referuntur sibi in tempus natiuitatis: text. est in. l. si. ff. de colla. bono. ibi, nam antequam nascatur, non potest dici in potestate morientis fuisse, text. in. l. si. ff. de assignan. liber. tex. in. l. 1. §. toties. ff. de ventre in posse. mittit. text. in. l. anti. qui. ff. si pars hære. petra. cuius verba sunt, anti qui libera ventrita prospexerunt, vñ in tempus nascendi omnia ei iura integra referuntur. text. in. l. qui in utero. ff. de statu homi. tex. in. l. iusto. Ant. Go. in. l. Tau. H 3. statio-

stato. §. principem. ff. de suis & legi. h. re. text. in. l. cum quidam. §. q. dicitur. ff. de acqui. here. tex. in. l. q. dicimus. ff. de verbo. signi. text. in. l. posthumus. C. de colla. text. in. l. cum inter vete. res. C. de fideicom. liber. ibi. & homo fieri spe. raretur. tex. in. §. cum autem. Insti. de tutel. & in expreso istam rationem ponit Bal. in. l. si pa. ter. C. de insti. & sub. l. 4. col. nu. 12. idem Bald. in. l. qui se patris. C. vnde lib. 2. co. ver. venio ad primu. Soci. in. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. 1. col. in medio. Iaso. in. l. si a primo. eod. titu. pe. col. vers. tamē aduerte. Philip. Detius in. l. posthumus nato. C. de contra. 2. col. nu. 3.

2. Aduertendum tamen q. contra istam rationē & iura predicta. facit tex. terribilis & expreso in. §. ita demū. vers. posthumi. Insti. de h. re. redi. quae ab intesta. def. vbi expresse probat text. q. posthumus dū est in vtre & antequā nascatur est suus, & habet iura & privilegia sui tatis: ergo testamentum deberet esse nullu: cuius verba sunt. posthumi quoq. qui si viuo pa. rente nati essent. in potestate eius futuri foret. sui heredes sunt: & istam difficultatem mouet Iason in dicta. l. si a primo. ff. de libe. & posthu. penul. col. nu. 18. & eam non soluit. sed tantūm dicit q. oportet ad illum text. facere aliquā vio. letia. idē Iason in. l. Posthumus nato. C. de cōtra. tabu. 1. col. nu. 3. sed vltra doct. ego dico q. ad il. lum tex. est facilis & vera respōtio. q. intelliga. tur in posthumus iā nato: nā ille proprie dicitur posthumus quasi natus post humationem & mortem patris: vt est tex. clarus & expreso in. l. 3. vers. posthumus. ff. de iniusto rupto. cuius verba sunt. posthumus autem dicimus eos dū taxat. qui post mortem patris nascūt. & ibi notat glo. or. Bar. & cōmu. doct. tener etiam gl. ord. in. l. Gallus. ff. de libe. & posthu. in verbo. posthumus. & ibi Bar. & cōmu. moderni. A lex. in rub. eod. titu. glo. & ibi cōmu. doct. in rub. C. de posthu. here. insti. glo. & ibi cōmu. doct. in. §. Posthumorū. Insti. de exhered. lib. & idē probat predicta. l. 20. tit. 1. 6. par. & sic veli tex. dicere. q. posthumus qui si viuo patre nascere. deberet esse in potestate patris: nunc quando est natus post mortē patris est suus & habet iu. ra suarū: vnde merito ante natiuitatē nō est nullum testamentū. postea verō sic. & est vnus casus in quo quis habet suarū. licet non sit in potestate patris. vt plenē tradit & declarat Iaso. & moderni. in. l. qui se patris. C. vnde libe. quia satis est q. potentialiter potuit esse in pote. state patris si eo viuo nasceretur. & istud est qd. proprie vult tex. in dicto. §. posthumi. & voluit iura superiora & istam solu. & declarationem

ego cogitavi & tenui legendo. & postea inueni Fran. Curti. innotem ita tenere in. l. posthumus nato. C. de bono. po. contra. 2. 6. col. nu. 24.

3. Vnum tamen est q. si talis posthumus preter. tus nascatur in vita patris. & similiter in vita pa. tris decedat. dato q. per natiuitatem. testamen. tum fiat nullum. tamē per mortem statim ipso iure reuocatur. modo in eo sint instituti ve. nientes ab intestato. modo extranei: quia prin. cipio tale testamentum valuit vnde de facili re. uertitur ad suam naturam: tex. est singu. & vni. cus in. l. posthumus. ff. de iniusto rupto. & ibi no. tat Bart. Albe. Paul. Imo. & cōmu. alij. doct. & ad hoc illum tex. reputat singu. & vnicū. Paul. ibi. & illum tex. ad hoc reputat singu. Iaso. in. l. posthumus nato. C. de cōtra. tabu. 2. col. itaq. si filius iam natus preterit. & moriatur vinen. te patre reuocatur test. si in eo sint instituti venientes ab intestato: si verō posthumus pre. teritur & post natiuitatem decedat viuo patre testamentum indistincte reuocatur. modo ex. tranei. Aduertendum tamen q. predicta debet. intelligi quādo talis filius posthumus natus est viuis & ex legitimo partu. secus verō si aborti. nus: vt in. l. vxor is abortiu. C. de posthu. hered. insti. vbi vide Paul. & doct.

4. Aduertendum tamen q. ad hoc vt per nati. tatem posthumi reputatur testamētum. requiri. tur q. nascatur totus viuis nō declinans ad in. strum vel prodigium. licet statim in ipso insti. ti decedat. postquam in terram. vel in manus oblietricis ceciderit. tex. est. l. 2. & 3. C. de post. hum. hered. insti. & ibi glo. ord. & cōmu. doct. Item etiam procedit licet matre mortua & se. cto ventre nascatur: tex. est in. l. q. dicitur. ff. de libe. & posthu. & ibi glo. ordi. Bart. & cōmu. doct. hodie tamen per nostram. l. Tauri. non sufficiunt predicta. sed requiritur q. totus na. scatur viuis & q. sit baptizatus & viuat per. 24. horas. Item etiam q. sit natus tali tempore q. se. cundum tempus matrimonij consideretur par. tus legitimus. & possit viuere: vt septimo vel nono vel decimo mense: secus verō aliis si na. scatur alio tempore quo naturaliter non posset viuere. quia paria sunt. posthumum non nasci vel q. nascatur tali tempore quo naturaliter vi. uere non possit: argumento text. in. l. septimo mense. ff. de statu homi. cū similibus. et ita etiā tenebat de iure communi Paul. de Ca. Alex. et moderni in dicta. l. 2. C. de posthu. heredi. insti. et tenet Rapha. Cuma. et alij doct. in dicta. l. quod dicitur. ff. de libe. et posthu. et ista erat cō. mu. opinio: pro qua cōmuni opinione facit. l. 4. &

4. & 5. titu. 22. 4. par. & l. 7. titu. 6. 6. par. Quod iterum limitat & intellige preterquam si ante ma. trimoniū talis mulier esset concubina alterius cum quo postea contraxit matrimonium. & peperit infra aliquod breuissimū tēpus. quia presumitur esse genitus & conceptus ab ea tem. pore concubinarum. & per consequens legitima. tus per subsequens matrimonium. & sic nasci. tur legitimus: argumento text. in. l. niles. §. de. functo. ff. de adu. l. vbi probatur q. natus ex muliere coniugata que ante fuit concubina al. terius. potius presumitur filius legitimus & na. tus ex legitimo matrimonio. quā ex concubina. rio. licet naturaliter possit esse filius vtriusq. se. cundum tempus partus. fauore matrimonij: quem tex. ad hoc nō. & commendat ibi doc. & reputat singu. & vnicū Bald. in. l. si matre. C. de suis & legi. hered. ergo eodem modo si ante matrimonium mulier esset concubina alicuius cum quo postea contraxisset. & infra breuissi. mum tempus peperit. presumitur esse genitus & conceptus ab eis. & per consequens nasci le. gitimus: & hoc vltimum tenent glossatores in presenti. Cetera que huic legi possunt appli. cari. vide in materia quā de iure communi tra. cto. in materia succellionis cōtra testamentū.

TEX. XIII.

Andamos q. l. marido y la mu. ger fuelto el matrimonio aū que casen la segunda. o tere. raze. o mas pueda disponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero. o segūdo. o tercero matrimonio aunque aya auido hijos de los tales matrimonios: o de alguno de. llos durate los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicarō como de los otros sus bienes propios que no o. uiesse seydo de ganancia sin ser obliga. dos a referuar a los tales hijos proprie. dad: ni vsofructo de los bienes.

TEX. XV.

En todos los casos que las mugeres casando segūda vez son obligadas a referuar a los hijos del primero matri.

monio la propiedad de lo que ouiere del primero marido. o heredar de los hijos del primero matrimonio. q. los mismos casos el varon que casare segun. da. o terceravez sea obligado a referuar la propiedad dellos a los hijos del pri. mero matrimonio. De manera q. lo esta. blecido cerca deste caso en las muger. res que casare segunda vez aya lugar en los varones que passaren segūdo. o ter. cero matrimonio.

TEX. XVI.

Si el marido madare algua cosa a su muger al tiempo de su muerte de su testamento no se le cuente en la parte q. la muger ha de auer de los bienes multi. plicados durante el matrimonio: mas a la dicha mitad de bienes y la tal manda. en lo que de derecho deuiere valer.

S. P. M. A. A. I. P. M.

1. Mulier qua post mortem mariti contraxit secundum nuptias. an teneatur referuare filijs primi matrimo. nij quod habuit a primo marito.
2. An huiusmodi res. teneatur referuare filijs primi ma. trimonii quod habuit a filijs.
3. Mulier an teneatur referuare filijs primi matrimo. nij illud quod habuit a filijs nuptiarum.
4. An pater teneatur referuare filijs ea quae habuit ab uxore. vel ab aliquo filio.
5. Mulier. vel maritus. transiens ad secundam vota. an possit alienare praedia habita.
6. Casus in quibus potest mulier transire ad secundam mu. nitionem sine ista pactione.
7. Maritus transiens ad secundam nuptias. an teneatur re. feruare filijs primi matrimonij ea quae habuit a uxore.
8. Si maritus aliqua bona reliquit uxori sub conditione. ne si non nupserit. an statim ea amittat per transiitum ad secundam vota.
9. Si maritus reliquit uxori aliquod bonum donec huiusmodi nuptias. an per transiitum ad secundam nuptias perdat legatum.
10. An per transiitum ad secundam vota mater perdat tutelam.
11. An ad hoc quod dicitur ante per tutelam requiratur quod remaneret secundum nuptias.
12. Postquam mater est reuelata a tutela per transiitum ad secundam.

- secunda nuptia tutela ad quem perveniat.
- 13 Si mater non transsit ad secunda vota, sed luxuriose vivat, an perdat tutelam?
 - 14 Si mater luxuriose vivens, an fiat sibi interdictio bonorum?
 - 15 An pater per transitum ad secunda vota perdat legitimam administrationem filiorum?
 - 16 Si mater vivat luxuriose & succedat alicui filio, an teneatur reservare alijs filijs?
 - 17 Si mulier luxuriose vivat, an perdat medietatem lucrorum acquiritorum constante matrimonio?
 - 18 Si mater antequam transsit ad secunda vota non pletur a iudice tutorem filijs dare, an amittat successione filiorum, & tunc substitutionis pupillaris?
 - 19 Si forte filius impubes mortuus est infra annum in quo mater debebat petere tutorem a iudice filijs suis, & remanebat brevissimum tempus ad petendam tutelam, an succedat.

Lex. xliij. xv. xvj.

Nota decisionem & conclusionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dicto & presuppono, quod si mulier post mortem mariti contrahat secundas nuptias, tenetur reservare filijs primi matrimonij omnia bona quae habuit a primo marito ex testamento, titulo institutionis, legati, vel fideicommissi, vel per contra-ctum donationis inter vivos, vel ex alia lucrati-va causa: & tunc habebit ius vendi & fruendi, & sic usufructu legalis ex legis dispositione, & non poterit praedicta bona alienare inter filios secundi matrimonij, nec inter extraneos, etiam si filios ex secundo matrimonio non suscepit: text. est capitalis & expressus in l. foeminae & quasi per totum. C. de secundis nuptijs: text. in l. mater. C. ad Tert. text. in l. 1. C. de iudic. vidui. tollit. & iste est si talis mulier habuit aliqua bona ab aliquo filio primi matrimonij, titulo suc-cessionis ex testamento, vel ab intestato, vel titulo particulari legati vel fideicommissi: quia etiam illa bona tenetur reservare filijs primi matrimo-nij, nec poterit ea alienare in aliquo ex filijs se-cundi matrimonij, nec in extraneos: sed tunc ha-bet in eis usufructum in vita sua: nec fit aliqua distinctio nubat ante mortem filij, vel postea: etiam probat praedicta iura. Vnde tamen est quod hoc casu non tenetur reservare ea quae habuit a filio in vita per contractum donationis, vel ex alia causa: quia nihil de hoc ibi disponitur: non extraneis vero filijs vel deinceps prioris matrimonij, indistincte poterit alienare vel di-

ponere in quem velit, ut ibi expresse dicitur. Aduertendum tamen est quod licet de iure antiquo tenebatur reservare etiam si habuisset praedicta bona ex testamento filij, tamen hodie non tene-tur illo casu reservare, sed tantum eo casu quo ab intestato succedit: quia ex testamento dicitur capere sicut extraneus: text. est in Auth. ex te-stamento. C. de secun. nup. cuius verba sunt, ex te-stamento succedit mater liberis suis, quae cono-lavit ad secundas nuptias, sicut institutus quilibet: cuius ratio est, quia quando mater succedit ex testamento filij, dicitur habere ex voluntate eius expressa, & tunc capit sicut quilibet extraneus: sed quando succedit ab intestato, principaliter dicitur capere & habere ex legis dispositione, unde merito potuit sibi istud onus & modum re-servationis proprietatis adijcere & imponere: ita Cynus in d. Auth. ex testamento. & ibi Sali-dubium tamen est an istud procedat tunc in bonis quae ipse filius habuit a patre vel eius ascenden-tibus, vel etiam in bonis quae habuit ab extraneo, vel suo labore: & videtur quod tantum in bonis quae habuit a patre: probat text. in dict. Auth. ex testamento ibi, quae ex paterna substantia ad li-lium pervenerunt: & ibi notat & tenent com-muniter doctores, probat etiam text. in l. mater. C. ad Tert. & ibi tenet gl. ordi. Odo. Cynus, Bar. Alb. Bak. Sali. Cornueus, & communis. doc. licet contrarium teneat ibi Pau. de Cast. in distinctio-ne quam facit. Aduertendum tamen, quod si maritus relinquit aliquid uxori in testamento, vel co-tra uxorem marito, tenetur etiam hodie reserva-re filijs primi matrimonij: unde si maritus relin-quat uxori quintum bonorum per viam insti-tutionis vel legati, vel contra uxorem marito, te-nentur illud reservare filijs primi matrimonij secundum iura Codicis, quae in hoc non repe-riuntur correctae, per text. in dicta Auth. ex te-stamento. C. de secun. nup. & unde sumitur, quia ille text. loquitur & procedit quando mater vel pater aliquid recepit a filio ex testamento, quia tunc non tenetur reservare, quia capit ut extra-neus: secus vero in nostro casu quando vnus co-iux recepit ab altero, quia tenetur reservare propter iuriam quam sibi facit per transitum ad secunda vota: & in expresse ita probat text. in dicta Auth. ex testamento. C. de secun. nup. & unde sumitur: cum tantum loquatur in bo-nis habitis ex testamento alicuius filij: & est de mente omnium doctorum ibi, & in terminis ita tenet Oldra. in consilijs suis, consilij. 33. & Cifuen-tes, in l. sequenti. penult. colum. Item adde quod talis mulier tenetur reservare etiam illud quod habuit a marito causa nuptiarum, puta

puta sponsalitiarum largitatem, donationem pro-pter nuptias, donationem bonorum, vel aliam similem donationem: text. est in dicta. l. foeminae. C. de secun. nup. ibi, quidquid ex facultatibus, priorum maritorum sponsalium iure, quidquid etiam nuptiarum solennitate perceperit: text. in authen. in donatione. eodem titulo. & ibi commu. docto. & in expresse ita determinat lex. in l. 2. lib. 3. foro legum: licet videretur dubium cum talis donatio cessatur remuneratoria, & potius ex causa onerosa quam lucratiua, ex quo dedu-citur & inferitur quod hodie in isto regno, talis mu-lier reservavit filijs primi matrimonij omnia il-la quae tempore sponsaliorum sibi fuerunt da-ta & donata a sponso, secundum formam & di-spositionem text. in l. 3. infra his. ll. Tauri. ex quibus videbatur inferendum, quod mater trans-sit ad secunda vota teneatur reservare filijs pri-mi matrimonij medietatem lucrorum quae si-bi pervenit, per leges huius regni: Sed in hoc contrarium expresse disponit nostra lex: imo quod pleno iure sibi querit mulier, licet tran-sit ad secundas nuptias: & ista est vera & pro-pria decisio huius legis. Et confirmatur, quia mulier per transitum ad secunda vota non amittit lucrum quod immediate sibi provenit ex le-gis dispositione: text. est singularis in l. fina. C. de bonis matris. & ibi ad hoc not. & comen-dat Bald. & Philip. Cornueus, Pala. Rumi. in re-pe. ca. per vestras. §. 30. fo. 3. i. colum. versi. con-firmatur hoc idem Pala. Rumi. §. 67. fo. 48. i. co-lum. versi. ex quo inferitur. Philip. Cornueus, in authen. ex testamento. C. de colla. §. col. nu. 9. Item adde prosequendo materiam, quod in praedi-ctis casibus talis mulier quae transit ad secunda vota statim ipso iure amittit dominium praedi-ctorum bonorum respectu proprietatis, & ap-plicatur praedictis filijs: & ipsa mater per l. effi-citur usufructuaria: text. est in dicta. l. foeminae. C. de secun. nup. ibi, possidendi tantum atque frue-di in diem vitae, non etiam alienandi facultate co-cessa: text. in authen. in donatione. eodem titulo. ibi, deserit eam proprietatem. text. in authen. ex te-stamento. eodem titulo. ibi, eorum solum usufructum percipiet, text. in l. hac edictali. §. illud. eodem titulo. ibi, usufructu duntaxat vitae suae temporibus potitur. text. in l. 1. C. de indicta vidui. tol-len. versi. a. text. in l. mater. C. ad Trebell. text. in authen. de nupt. §. si vero spectet colla. 4. & tenet Bar. in dicta. l. foeminae. i. col. & q. & ibi Ci-nus, & communis. docto. Item adde quod talis mulier non poterit in praedictis bonis plus relinquere vni filio quam alteri, nec eis meliorationem facere: sed per l. aequaliter inter eos diuiduntur: text.

est in Authen. lucrum. C. de secun. nup. cuius verba sunt, lucrum hoc aequaliter inter liberos lege distribuitur, non arbitrio patris permittit. Item etiam prosequendo materiam dico, quod si-cut mater transiens ad secunda vota tenetur re-servare filijs primi matrimonij bona quae ha-buit a marito, vel ex successione alicuius filij: ita pater transiens ad secunda vota tenetur re-servare filijs primi matrimonij bona quae ha-buit ab uxore, vel ex successione alicuius filij: text. est in l. generaliter. C. de secun. nup. text. in l. si quis prioris. §. si. eo. titulo. text. in Authen. de non eligendo secundo nubentes. §. quia vero co-tra binubos. colla. i. cuius verba sunt, quia vero contra binubos poene communes viri sunt & mulierum: & in expresse istam sententiam & conclu-sionem glo. ordi. in l. foeminae. §. illud. C. de secun. nup. in gl. si. & ibi Bar. Sali. & communis. docto. Azo in summa illius tituli, fin. col. Philippus Detius in l. i. eiusdem tituli. col. glo. ordi. in Authen. de nup. §. nos autem. versi. si in verbo. siue vir. colla. 4. & ibi communis. docto. Bar. in l. de emanci-patis. C. de legi. hare. Pau. de Cast. in l. mater. C. ad Tert. nu. 3. Ang. de Are. in §. praferuntur. Insti. ad Tert. penult. col. versi. 2. calu. Hostien. in summa. de secun. nup. penult. col. Ancha. in c. super. de secun. nup. i. col. nu. 8. Prepo. in ru-bricallius tituli. si. col. Ioan. And. in addi. ad Spe-cu. in tit. de secun. nup. i. q. Oldra. consilij. 33. Are-consilij. 72. Soci. consilij. 34. & consilij. 263. Nico. de Vbal. in tract. de succe. ab intesta. in 2. parte 4. col. Ioan. Gara. in tracta. de secun. nup. in parte de poenis secundo nubentium. & idem expresse disponit hodie sequens lex quindecima, his. ll. Tauri. & si queras in quo fuit ista lex necessa-ria, cum de iure communi hoc erat decisum, & in canon non esset dubium potest dici quod iura expresse hoc non disponebant, licet esset communis opi-nio doctorum: unde nostra lex. 15. Tauri voluit expresse hoc decidere & determinare. Item adde quod talis mulier vel maritus transiens ad secunda vota, non potest aliquo modo alie-nare praedicta bona immobilia quae habuit a primo matrimonio: si vero sint mobilia debet heri eorum aestimatio per arbitros electos a par-tibus, & praestari satisfactio, ut post mortem co-iugis transiens ad 2. vota restituatur illud pre-tium & aestimatio, vel restituatur illa bona mo-bilia, si non sint deteriorata: vel restituantur cu-aestimatione damni vel deteriorationis: text. est in l. hac edictali. §. illud. & §. mobilia. C. de secun. nup. & ibi gl. or. & communis. docto. & pro se-curitate praedictorum bonorum quae filijs primi matrimonij debet reservari, omnia bona ipsius parentis

parentis transeuntis ad secunda vota sunt tacite per. l. eis obligata. tex. est in l. si quis prioris. §. si. C. de sec. nupt. & ibi communis opin. & idē disponit. l. 26. titu. 13.5. part. dubium tamē est si talis mater de facto alienauit prædicta bona q̄ tenebat referuare statim amittat illa, & filij prioris matrimonij possint in vita eius auocare & petere à possessoribus: & videt q̄ sic, quia est tū tum fructuaria, vnde alienando prædicta bona & ius vtendi quod habet, statim amittit vsum fructum, & cōsolidatur cum proprietate. argumento tex. in l. si vsum fructus. ff. de iure dot. & in §. finitur. Insti. de vsum fructu. cum similibus. & in expresso istam sentē. & cōclul. tenet Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de sec. nuptijs, cū quo transeunt alij docto. Sed ego teneo cōtrarium, imō q̄ alienatio valebit & reuocabit post mortem matris, quia potest esse q̄ filij prioris matrimonij decedant ea viuēte, & nihil ad eos pertineat, qd̄ secus est in alio vsum fructuario: & in terminis pro mea opinione contra Bald. est text. formalis & expressus in authen. de nō eligendo secundo nubent. §. hoc autem. colla. 1. & ibi not. Bar. Ange. & cōmu. docto. Item adde q̄ si talis mater ante transitum ad secunda vota alienauit aliqua bona prioris matrimonij: & post alie nationem transeat ad secunda vota: q̄ filij primi matrimonij possint prædicta bona petere & vendicare à possessoribus, licet videatur alienatio facta tempore congruo & permissio. tex. est nota. & expressus in dicta authen. de nō eligendo secundo nubentes. §. hoc autem. colla. 1. & ibi Barto. Ange. & docto.

6 Limita tamen & intellige superiorem materiā & cōclusionem, quæ habet q̄ mater quæ transiit ad secunda vota teneatur referuare propietatem filij primi matrimonij, vt procedat & habeat locum præterquam si maritus in testamento vel aliā cōcedat sibi licentiam & facultatem vt nubere possit: quia tunc nō priuabitur prædictis bonis habitis ab ipso marito, vel ex successione alicuius filij: & idē est ecōtra, si maritus superstes cōtraxit secundum matrimonium de cōsensu & licentia vxoris decedentis, quia si milititer nō priuabitur proprietate prædictorū bonorum nec tenebitur referuare filijs primi matrimonij, & idem etiam est quando mater vel pater cōtraxit secundum matrimonium de cōsensu & voluntate filiorum primi matrimonij quibus tenebatur referuare. Primum probat tex. in authen. de nup. §. duo igitur. in fine. versu. vnum itaque. & in §. disponat. colla. 4. vbi ius verba sunt, vnum itaque hoc permittatur legi, secundū verō illud vt omnia quæcumque

ex hodierna die testator disposuerit de talibus siue vir siue mulier consistat, hec valeant. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. Secundū probat glo. singu. & ordinaria iuncto tex. in authen. de nō eligendo secundo nubentes. 3. colum. colla. 1. in verbo, cōpulantur. in quantum dicit inuita filia. & ad hoc illam glo. reputat ibi singu. Angelus de Perusio. 3. colum. nūme. 2. qui dicit quod ex hoc debet esse cautus Aduocatus vt cōsulat mulieri vel marito secundo nubenti, vt faciat filios primi matrimonij cōsentire, quia tūc prædictas penas euicabit cum fauore filiorum fuerint inductæ. Et in expresso istam sententiam & cōclusionem tenet Bald. in l. filium quē habent. C. fami. heres. 2. colum. nūme. 5. & ibi Pauz. 2. colum. in fine nūme. 3. lasso. 6. colum. nūme. 1. & cōmu. modificatione & declaratione, de qua ibi Ange. de Peru. in l. materia. colū. C. ad Tertul. Nico. de Vbal. in tracta. de succē. ab intesta. 2. parte. 2. colū. versu. prædicta autem omnia. Socinus notabiliter in regula. 272. 1. fallentia. Roma. in cōf. si. cōclu. 219. 1. & 2. colum. idē Romanus in singu. suis, singulari. 268. Cifuent. tes. hic. 2. colum. in fine. Didacus de Castello. 5. colum. in fine. Secundū limita præterquam si talis mater vel pater transeat ad secunda vota de licentia & cōsensu principis: quia tunc nō incurrit prædictas penas: ita probat tex. in l. solet. ff. de his qui not. in fa. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. text. in l. si qua mulier. C. ad Tertullia. & ibi glo. & cōm. docto. & in expresso ita tenet Ang. in l. mater. C. ad Tertullia. secunda colum. & tenet not. & melius quam alibi Phil. Detius. in lege. prima. C. de secun. nup. pe. & 5. colum. vbi bene declarat.

Item adde quod licet mater vel pater transiens ad secunda vota teneatur referuare filijs primi matrimonij quicquid habuit ab illo primo matrimonio: ita eodem modo tenetur referuare filijs secundi, tertij, vel vltioris matrimonij, quicquid habuit ab illo secundo, tertio, vel vltioris matrimonio. tex. est in l. cum alijs. versu. 1. de secun. nup. cu. ver. su. ita q̄ si habens filios ad secundas nuptias fortasse transeat, spōsaliā largitatem quam vlt. secun. contulerit in vxorem, tantummodo filijs q̄ ex secundo matrimonio suscepti sunt, p̄ soliditate possideat. 7 Circapre dicta tamē se offert pulchra & necessellaria dubitatio, si mulier transiens ad secunda vota teneatur referuare filijs primi matrimonij bona quæ habuit à consanguineis mariti, cōtemplatione ipsius mariti, vel in casu dubio: et eodē modo pater teneatur referuare filijs bona quæ habuit à consanguineis ipsius vxoris, contenti-

cōtemplatione eius, vel in dubio: & certē videtur q̄ nō. Primum quia legalis dispositio quæ priuat matrem vel patrem transeuntem ad secunda vota proprietate bonorum, & obligat ea referuare filijs primi matrimonij: est odiosa & merē pœnalis. ita probat tex. iuncta cōmu. expositione doctorum in l. forning. C. de secūdis nupt. tex. in authen. de nup. §. si verō expectet. ibi, & hec cōmunis mulieris & viri multa sit posita. colla. 4. Sed illa tantum loquitur in bonis habitis per vnum coniugem ab altero, vel eius filio, ergo nullo modo debet extēdi ad alia bona habita à consanguineis. argumento tex. in l. interpretatiōe. ff. de pœnis. tex. in l. factum. la. 2. versu. si. ff. de regu. iur. text. in l. semper in obscuris. cod. titu. text. in regula. odia. de regu. iur. lib. 6. tex. in regula. in obscuris. eo. tit. tex. in regula. in pœnis. eodem titu. Confirmauerit etiam, quia licet donatio facta vxori à consanguineis mariti videat facta ab ipso marito tamen illud est per fictionem & iuris præsumptionem. vt in l. additio. in fine. ff. de acqui. hered. & in l. cum oportet. versu. de bonis quæ libe. iuncta glo. in verbo, ex eius substantia. & cōmu. opinio: ergo dispositio pœnalis simpliciter loquens nō debet extēdi ad casum fictum vel præsumptum. argumento tex. in l. 3. §. hec verba. el. 2. ff. de nego. gest. tex. in l. 1. §. hoc inter dictum de cisterna. ff. de fonte. Et in expresso ex isto fundamento & ratione istam sentē. & cōclu. tenet Roma. in cōf. suis. cōf. 405. incip. p̄suppositis. vbi nō loquitur Didacus de Castello in nostra. l. 15. Tauri. penul. colum. versu. verū tamē nota. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imō q̄ mater vel pater teneatur referuare talia bona. Primum quia omnia data vel donata vxori à consanguineis mariti, eius cōtemplatione, vel in dubio quando hoc percipi potest ex qualitate rerum, videtur donata ab ipso marito & ipsi marito queruntur. vt probat tex. formalis in l. sed si plures §. interrogato. ff. de vul. & pupilla. tex. in l. cū oportet. & ibi glossa ordinaria. & cōm. docto. res. C. de bon. quæ libe. & dicā latius in l. 53. infra his legibus Tauri, ergo illa bona teneatur referuare tanquam si immediate ab ipso marito peruenirent, & idem econtra, vt maritus similiter teneatur referuare bona habita à consanguineis vxoris.

Secundū & in terminis pro hac sententia & cōclul. facit tex. in authen. in donatione. C. de secundis nuptijs. vbi habetur quod si mulier recepit donatiōem propter nuptias ab aliquo tertio pro ipso marito, quod tenetur eam filijs

illius matrimonij referuare, tanquam si ab ipso marito processisset: & ibi notant doctores. tex. in authen. de nuptijs. §. si verō expectet. in fine. ibi, & non decernimus. & collat. quarta. ergo indistincte ea quæ fuerint data vxori à consanguineis viri, eius cōtemplatione, vel econtra debent referuari.

Nec obstat si dicas quod illa iura loquuntur tantum & specialiter in donatione propter nuptias, & non in alijs bonis datis vel donatis à consanguineis vel ab alijs personis cōtemplatione viri, vt dicebat & respōdebat Romanus in dicto consilio. quia certē textus in dicto. §. si verō expectet. in fine. collatio. quarta. loquitur tam in donatione ante nuptias, quam propter nuptias, & aperte videtur comprehendere omnia quæ dentur occasione matrimonij: ergo similiter habeat locum in omnibus bonis traditis & donatis à prædictis consanguineis: quia occasione illius contracti matrimonij videntur data: & sic in omnibus militat eadem ratio.

Et in expresso istam senten. & cōclusionem tenet Pala. Ruui. in præsentilege. penul. colū. versu. sed quamvis. Nec obstat primum & secū dum fundamentum pro contraria parte, quia respondeo quod licet dispositio sit pœnalis, tamen extenditur ad alium casum sibi similem, ex dispositione alterius. l. extendentis.

Et ex superioribus colligo & infero, quod per transitum ad secunda vota nō amittit vxor in vita sua bona à marito relicta licet teneatur ea referuare filijs primi matrimonij: sed pro perfecta expeditione huius. l. & materiæ aliqua videamus satis vtilia & necessaria.

8 Et primo quero, si maritus expresse aliqua bona reliquit vxori sub conditione si secundo nō nupserit, an statim ea amittat per transitum ad secunda vota, et applicentur heredibus mariti tanquam defecta conditione: & breuiter & resolutiue, dico quod sic: quia licet conditio nō nubēdi tolleret ipso iure de iure antiquo in qualibet persona. vt in l. sed si hoc. §. si. cū. l. se. ff. de cōdi. & demō. et in l. cum tale. §. Meui. eodem titu. et in l. quoties. eodem titulo. et in l. Tui. eodem titulo. tamen secus est de iure nouo authentic. quia talis conditio tollitur & reijcitur in virgine vel homine qui nunquam nupsit, quando est absoluta respectu omnis personæ, vt nunquam possit contrahere matrimonium: necus verō si sit posita respectu certæ personæ vel certarum personarum, vt cum tali vel talibus non contrahat, quia bene valeret: tamen secus est in vidua vel viduo, quia

quia indistincte bene valet conditio ne nubat etiam absoluta respectu omnis personae. text. in authen. cui relictum. C. de indict. vid. & ibi tenet glo. ordina. Azo in summa illius titu. Odofre. Cinus, Iacob. Buttr. Barto. Albe. Bald. Ange. Paulus, Salicetus, & communiter doct. tex. in authen. de nuptijs. §. quare verò nunc sequitur, collatio. 4. & ibi docto. tenet etiam Barto. & docto. in dicta. l. sed si hoc. §. fina. ff. de conditio. & demò. idem Bart. in l. mulieri & Titio. in sine. eodem titu. & in tantum est verum, qd in virgine & non nupta reijcitur praedicta conditio, si nò nupsit, vt procedat & habeat locum etiam in sponsa de praesenti, non tamẽ cognita per copulam: quia etiam in ea tollitur praedicta conditio posita à sponso vel ab altero, quia eadem est ratio. ita lingu. Bald. Ange. Pau. Iaso. fi. colum. & Iacob. de Sanct. Georg. authen. cui relictum. qui reputant esse vtile & quotidianum in practica.

Item adde quod idem etiam est in puella luxuriose viuentē quae nunquam contraxit matrimonium: quia si ei aliquid relinquitur sub conditione si non nubat, talis conditio reijcitur & poterit liberẽ contrahere matrimonium & cõsequi relictum: ita etiam tenet Ange. Salicetus Pau. Iacob. de Sanct. Georg. & alij docto. in dicta authen. cui relictum quod est bene notandum in practica.

9. Secundo quæro si maritus vel alter reliquit uxori vel mulieri viduæ aliquod legatum vel fideicommissum sub conditione, vel donec castè & honestè vixerit, & transeat ad secunda vota, an perdat relictum & censeatur defecta conditio? & videtur quod nò perdat, quia in matrimonio est castitas & maxima pudicitia. tex. in l. mulier. §. cū. proponeretur. ff. ad Treb. ibi, qd et mulieris pudicitia et patris voto cõgruebat: tex. in l. castitati. C. ad l. l. de adul. tex. in l. cõsensu. §. si qua igitur. C. de repu. ibi. quod maxime etiam castas exasperat. tex. in c. amica. na. 31. distinctio. ibi. nuptias & castitatem esse cõpropria coniuge. textus in capitu. hanc autem. tri gestina distinctione. textus in capitu. Deus. tri gestina prima quæstioe prima. cuius verba sunt Deus masculinum & feminam propagandi generis humani causa nuptiali castitati coniungit. textus in l. res uxoris. C. de donationibus inter virum & uxorem. ibi quia pudicitia præmio. tex. in lege attentari. ff. de nuptijs. text. in authen. de non eligen. secundo nubem. §. cū igitur ibi, vt metu castitatem nuptiarum licet secundæ sint ab his quidem abstineant, & descendunt ad quasdam interditas permissiones. te-

xus in. §. fin autẽ. eiusdem authent. ibi, sed ad viri alterius veniat nuptias & honeste & omni luxuria abstineat. & in expresse istos fundamentos & considerationes istam sententia. & conclusi. tenet Barto. quos Oldra. in dicta. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. & ante eum tenet ibi Iacob. de Areu. & Ray. idem Barto. in lege fi. C. de indi. vidui. tollend. quod tamen limita & intellige quando talis conditio profertur à patre vel coniuncto vel penitus extraneo, quia tunc per transitum ad secunda vota non amittit relictum, quia matrimonium in se licitum & honestum est.

Item quia nulla videtur eis fieri iniuria, imò in terest sibi & honor toti generi conservatur: ne forte per viam inhonestam et impudicam iniuria et infamia toti generi irrogetur: secus verò si talis conditio ponatur ab ipso marito vel filio eiusdem mulieris: quia tunc per transitum ad secunda vota amittit relictum, quia eis fit maxima iniuria: vt in authen. de non eligen. secundo nubem. §. profpeximus. colla. 1. ibi, quoniam omnibus simul secundis nuptijs fecit iniuriam. text. in authent. de nuptijs. §. soluto. collatio. 4. cuius verba sunt, soluto igitur matrimonio secundum prædictas omnes distinctiones felix quidem et beatum est vtrique contrahentium perdurare in priori coniugio, et non pro creatam sobolem sequentibus matrimonijs forsitan contristare.

Item quia respectu eorum per transitum ad secunda vota non seruatur pudicitia. tex. est in authen. nec virum quod ex dote. vers. i. colla. 8. ibi, si quidem aliquis coniunctorum seruauerit pudicitiam tex. in l. fina. C. quando mulier tu tel. offic. fung. po. ibi, sed pudicitiam suam in tactam conseruet. tex. in authen. de non eligen. secundo nubem. §. optimum. colla. prima. cuius verba sunt, optimum itaque est atque laudabile et dignum oratione, vt mulieres se ita honestè tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt, seruent inuiolatum morientiam thorum, et huiusmodi mulierem et miramur pariter et laudamus. ita singulariter tenet et declarat Ange. de Peru. in di. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. secunda colum. num. 3. et ante eum ibi Alb. dicens quod semper ita vidit seruari in practica tenet etiam ibi Ioan. de Imo la. 1. colu. Pau. de Cast. 1. colu. nu. 5. Alex. 3. colu. nu. 5. Bal. in l. fin. C. de indict. vidui. tollend. colum. nume. 4. et ibi Ang. Salic. Iaso. et Philip. Corne. idem Bal. in l. deo nobis. penult. colum. na. nume. 9. C. de episcop. et cleri. idem Bald. in l. vna. C. de raptu virg. secunda colum. num. 15. Ioan.

Ioan. de Imo. in l. cū filius. §. qui Murianam. ff. de leg. 2. Ang. de Peru. in authen. de non eligen. anoben. §. cū igitur. colla. 1. Nicol. de Vbal. in tracta. de succel. ab intestato. secunda parte. §. colum. vers. posset decidi etiam quæstio. Ioan. de Imo. in c. quod ad te. a. colum. nu. 6. de cleri. coniug. & ibi alij docto. Canonistæ, vnde pro fugiendis opinionibus cõsiliu est, quod testator in conditione declaret si castè & honestè vixerit, & vitam vidualem seruauerit: secundum prædictos doctores vbi supra. Adde tamen quod si tale legatum vel fideicommissum sit relictum mulieri quæ iam habuit duos viros, sub prædicta conditione si castè & honestè vixerit, & transeat ad tertias nuptias, illum indistinctè perderet modò talis conditio fuerit posita à marito vel filio, modò ab aliquo extraneo: quia tertium matrimoniũ videtur de testabile & arguit incontinentiam, & sic de illo nò videtur testator sensisse: ita tenet Angel. de Peru. in dicta. l. mulier. §. cū proponeretur ff. ad Trebell. argumento tex. in authen. de nuptijs. §. hoc ideo de amabili. collat. 4. sed certè ille tex. ibi non inuenitur, vnde secundum Imo la. videtur voluisse allegare tex. in auth. de sancto episco. §. ideo autem. coll. nona. sed nec ille tex. aliquid facit neq; probat, vnde dico quod voluit allegare tex. in authen. quomodo oporteat episcopos. hęc autem. de deo amabilibus colla. 1. ibi, sed non ad tertias veniat nuptias: & ibi etiam expresse tenet & notat Ange. & istam eandem sententia. & conclusi. tenet Pau. de Cast. in dicto. §. cū proponeretur. Petru. in capitu. cautio. de iude instrument. 10. colum. num. 4. sed salua eorum pace ista sententia. & conclusi. est falsa: quia tertium, quartum, vel aliud matrimonium ita est licitum & honestum licet primũ vt in c. aperiam quæso aures. 31. quæst. 1. & isto fundamento & consideratione istam sententia. & conclusi. reprobatur Ioan. de Imo. in dict. §. cū proponeretur. a. colum. Alex. 5. col. num. 10. Item adde quod per transitum ad secunda vota mater statim ipso iure amittit tutelam vel curam filiorum quam assumpserat: cõstat enim quod mater potest esse legitima tutrix filiorum suorum, & præfertur datiuæ & legitimis, licet nò testamētarijs: tex. est formalis & expressus in authen. matri & auæ. C. quādo mulier tut. offic. fungi. po. cuius verba sunt, matri & auæ secundum ordinem tutelam subire, etiam ante agnatos permittimus, si inter gesta nuptijs alijs & auxilio senatus consulti Velleiani renunciauerit. Confirmatur, quia text. ille hoc ponit pro forma, ergo omnino debet seruari. argumento tex. in lege cū fili. §. si prator aditus. ff. de tract. cum similibus. & in expresse ita tenet & declarat Bartol. in dicta authen. matri & auæ. 3. colum. nume. 1. & ibi

ordi. & communiter doctores, tex. in authen. de hæredi. ab intella. veni. §. ex his. vers. si. mulieribus. colla. 9. & ibi doctores. & idem expresse disponit. l. 4. & l. 9. titu. 16. 6. part. Et licet prædicta iura non exprimant, tamen idem est in cura: quia potest esse curatrix filiorum suorum propter quia militat eadẽ ratio ita tenet gloss. ordi. in dicta authent. matri vel auæ. in verbo, tutelam: & ibi Bart. secunda colum. nume. 7. Odofre. Bald. Salic. & commun. docto. Bart. in l. si quis sub conditione. ff. de testament. tute. 4. colum. nu. n. Adde tamẽ quod prædictam tutelam & curam non tenetur mater recipere si nò vellet, quia prædicta iura per mittunt sibi habere, nò vero imponunt necessitatem: & ita tenet gloss. in dicta authent. matri & auæ. in verbo, permittimus: & ibi Bart. secunda colum. nume. 8. Bald. 1. colum. numero. 2. idem Bartol. in dicta. l. quæ sub conditione, & idem probat prædicta. l. 9. titu. 16. 6. part.

Item adde quod ista dispositio & materia habet etiam locum in matre & auia naturalitatum: tex. est in l. fi. C. quan. mul. tute. offi. fungi. po. & ibi docto. tenet etiam gloss. ordina. in dicta authen. matri & auæ. in glo. 1. & ibi Bart. secunda colum. 1. quæstio. & ibi commun. docto. & idem est etiam in filio spurio: ita gloss. in dicta. l. fin. in glo. 1. eodem titu. & ibi commun. docto. quod intellige nisi talis filius sit natus ex damnabili coitu secundum Salicet. ibi.

Item fallit si mater sit illustris secundum docto. ibi, & secundum Bart. in dicta. l. si quis sub conditione. tertia colum. in fine. numero. 7. item quod dictum est in matre, habet etiam locum in auia & alijs ascendentibus, ita dicunt prædicta iura & ibi communiter doctores.

Aduertendum tamẽ quod ad hoc valeat talis datio vel acceptatio tutelæ vel curæ oportet quod mater expresse renunciet secundis nuptijs: & etiam auxilio Velleianaliis nò valeret officium tutelæ, vel curæ: quia hoc non requiritur iuramentum eius de non nubendo, tamẽ renunciatio requiritur pro forma: vnde licet de iure antiquo non valebat sine iuramento, ita hodie non debet valere sine prædicta renunciatione: & in expresse ita probat textus in dicta authentica matri & auæ. ibi, si inter gesta nuptijs alijs & auxilio senatus consulti Velleiani renunciauerit. Confirmatur, quia text. ille hoc ponit pro forma, ergo omnino debet seruari. argumento tex. in lege cū fili. §. si prator aditus. ff. de tract. cum similibus. & in expresse ita tenet & declarat Bartol. in dicta authen. matri & auæ. 3. colum. nume. 1. & ibi

simpliciter & indistincte imponunt hanc pœnam priuationis hereditatis, propter grauidam & præiudicium quod minores incurunt propter defectum administrationis. Secundo quia talis mater vel consanguineus est, tanquam creditor futurus in successione impubertis sub conditione si tutorem petant, sed creditor futurus non potest moram purgare velius vel actio ei queratur, ut in l. Thais. §. intra certa tempora. ff. de fideicommiss. liber. & in expresso illo fundamento. & consideratione ista sententia & conclusionem tenet Salic. in d. l. sciant qui. C. de legi. h. re. si. col. n. in. Ange. de Arto. in d. l. §. sed quæmadmodum. secundum colum. num. 6.

19 Quæro tamen circa materiam nostram, si fortissimus impubes mortuus est infra illum annum in quo mater debebat assumere tutelam, vel petere à iudice alium tutorem dari, & tamen decessit in fine anni, ita quod remanebat breuissimum tempus in quo verisimiliter non poterat mater sumere tutelam, vel facere alium tutorem dari secundum stylum Curie, & requiritur pro expeditione decernendæ tutelæ, an mater possit filio succedere cum annus prorogatus & omnino non erat lapsus, vel priuatur eius successione, quia videtur esse in tanta culpa & negligencia tanquam si totus annus esset transactus cum intra illud residuum temporis licet filius viuere impossibile esset, quod mater possit expedire prædictam receptionem vel dationem tutelæ, & videtur quod mater amittat successione filij, ac si moreretur infra pupillarem ætatem post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum sub pœna, & labatur tantum tempus quod in residuo impossibile sit illud impleri, statim tenetur & incurrit pœnam licet cum effectu non possit conueniri, nisi transacto toto tempore ita probat text. singularis in l. cum stipulatus sum mihi à Proculo. ff. de verb. obligat. quem ibi ad hoc notat & commendat Bar. Pau. & commun. docto. tex. in l. in illa stipulatione si Kalendis. eod. titu. tex. in l. quicquid alii ringed. §. si eo. tex. in l. veluti. §. si eo. tit. Secundo facit tex. in l. §. si quis tamen cum possit. ff. si quis cautio. vbi habetur, quod semper est imputandum ei qui nimis se arctauit ad aliquid expediendum, cum sit in culpa: & in expresso ista sen. & c. tenet Pau. de Cal. in l. n. o. s. ff. si cer. petat. pe. col. nu. 10. idem Pau. in l. si decesserit. ff. qui satis. cogant. col. nu. 8. Alex. de lino. in l. cum stipulatus sum mihi à Proculo. penul. col. num. 1. de verbo. obligat. Sed his non obstantibus e-

go teneo contrariam sententiam in iudicio quod talis casu mater non priuatur successione filij nisi moriatur post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum, non incurrit pœnam si tale factum non fiat nisi labatur totum tempus integraliter, text. est in l. in insulam infra biennium. ff. de verbo. obligat. & ibi notat Bart. & communiter docto. Secundo facit tex. in c. commissaria. de electione. in §. vbi habetur quod si quis adeptus est beneficium in ecclesia parrochiali, & infra annum non fecit se ordinari, priuatur beneficio, tamen non incurrit in pœnam priuationis nisi toto anno integraliter transacto, & in expresso istam sen. & c. tenet Pau. de Cal. sub contrariis in l. cum stipulatus sum mihi à Proculo. col. nu. 6. de verbo. obligat. Alex. de lino. in l. si decesserit. ff. qui satis. cogant. col. nu. 10. & prædicti doctores respondent ad textum qui videtur probare contrarium, in dicto. c. commissaria. & ex his remanet sufficienter declarata. l. 5. & 16.

TEX. XVII.

Vando el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos o descendientes legítimos en el tercio de sus bienes en reñameto, o en otra postrumera volúrad, o por otro algũ cõtrato entre viuos, o el hijo este en poder del padre q hizo la dicha mejoría, o no falta la hora de su muerte la pueda reuocar quando quisie re: saluo si hechala dicha mejoría por cõtrato entre viuos ouiere entregado la posseñion de la cosa, o cosas en el dicho tercio cõrenidas a la psona a quie la hizo, o a quien su poder ouiere, o le ouiere entregado ante escriuano la escriptura dello del dicho cõtrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro terçero alsi como por via de calamiento, o por otra cosa semejante, que en estos casos, mādamos que el dicho tercio no se pueda reuocar sino reseruañse el que lo hizo en el mismo cõtrato el poder para lo reuocar, o por alguna causa que segun

segũ leyes de nuestros reynos las donaciones perfectas, y con derecho fechas se pueden reuocar.

IN L. XVII. DE DONATIONIBUS.

- 1 Legitima filij quanta sit.
- 2 Quid detrahatur prius de hereditate patris, tertium bonorum vel quintum?
- 3 An melioratio facta filio per contractum inter viuos possit reuocari?
- 4 De iure communi donatio inter patrem & filium, an an valeat?
- 5 Donatio facta filio emancipato vel respectu matris, valeat?
- 6 Quando heres grauatur per testatorem hereditatem restituere vel ex liberis post mortem, tamen possit hereditatem restituere in vita?
- 7 Si quis grauatur aliquid restituere pauperibus, an possit restituere in vita?
- 8 An pater vel mater possit in vita meliorationem tertij bonorum facere?
- 9 Donatio simplex inter patrem & filium emancipatum, an hodie valeat sine traditione?
- 10 An melioratio facta de tertio & quinto, & tradita possessione possit reuocari?
- 11 Si facta est melioratio tertij tradita possessione, & postea pater plura bona acquisiuit, an sit irrevocabilis quo ad bona futura?
- 12 Clausula constituti, an extendatur ad bona futura?
- 13 Si tradita est possessio melioratione limitata tantum in bonis presentibus, an extendatur ad bona futura?
- 14 Si pater meliorauit filium & assignauit fundum in quo melioratur, & reassignata non æqualeat tertio, sed sit minoris quantitas, an suppleatur illud quod deficit?
- 15 An requiratur quod possessio meliorationis tradatur per actum verum, an sufficiat per actum fictum?
- 16 An per traditionem scriptura transferatur possessio?
- 17 Incertitudo an vitiet possessionem?
- 18 An pater teneatur meliorare filium magis dignum, vel possit meliorare quem velit?
- 19 An in unico filio cadat melioratio?
- 20 Si pater dicat, meliora filium meum, non exprime de in quanto, an vitietur melioratio?
- 21 Si pater diuisit bona sua in vita inter filios, & uni eorum assignauit maiorem quantitatem, an possit pater talem diuisionem reuocare?
- 22 Si pater tempore meliorationis non possit grauamē, si potest postea ex interuallo?
- 23 An valeat grauamen successuum tempore meliorationis postum?
- 24 An melioratio facta in ultima voluntate possit reuocari?

Lex decima septima.

N primis pro perfecta declaratione huius legis & materie præsuppono, quod de iure communi legitima filiorum erat quarta pars bonorum patris vel matris, quæ de necessitate tenebatur eis relinquere, & in alijs bonis poterat ad libitum disponere in quæ velit, tam per viam contractus quam vltimæ voluntatis: text. est in l. Papinianus, §. quarta autem. ff. de inoff. test. tex. in l. cum quantur. C. eod. tit. postea vero de iure nouo Auth. legitima fuit augmentata, quia si pater vel mater habeat quatuor filios vel pauciores, legitima eorum erat tertia pars bonorum: si vero essent plures filij, legitima erat semis, hoc est dimidia pars omnium bonorum: text. est in Auth. de triciente & semisse. §. 1. & 2. colla. 3. text. in Auth. nouissima. C. de inoff. test. hodie tamen de iure nostro regio legitima filiorum est oia bona patris vel matris, præter quintam bonorum, in quo pater vel mater potest ad libitum disponere pro anima, vel in fauorem extranei, vel pro qualibet causa. Item etiã potest disponere de tertio bonorum inter filios & descendentes tantum, quia potest meliorare vnu vel aliquos eorum quos voluerit in prædicto tertio in vita vel morte ita disponit. l. 2. tit. 5. lib. 3. foro. ill. & nostra lex. 17. cum pluribus alijs infra his legibus Tauri. Vultum tamen dubium est, quod filiorum de ducatur vel detrahatur prius de hereditate & patrimonio patris vel matris, an tertium vel quintum? nam ex hoc maxima resultat utilitas, nam si quid eorum prius deducatur vel detrahatur erit maioris valoris quam si postea deducatur, vel detrahatur: & videtur dicendum quod prius & ante omnia deducatur tertium bonorum: quia serè omnes leges nostri regni prius loquuntur de tertio quam de quinto, dicendo quod pater vel mater possit meliorare filium quem velit in tertio & quinto bonorum, unde arguendo ab ordine literarum prius videtur deducendum tertium quam quintum: argumeto text. in l. quoties. ff. de usufruct. vbi si testator reliquit vltimum fructum Titio & Seio alternis annis fruendum, & sit inter eos contentio quis eorum utatur, & fruatur primo anno, dicit text. quod Titius præfertur & prius debet uti & frui, quia cum scriptura prius sit nominatus videtur magis dilectus, & per consequens præferendus: & in tantum hoc est verum ut procedat & habeat locum etiam si in secundo nominato con-

Ant. Go. in. l. Tau. I. curat

turrat ordo charitatis vel sanguinis: ut quia sic coniunctus vel affinis, quia adhuc semper praefertur in primo nominatus: text. est singul. in iure in l. cum pater. §. penul. ff. de lega. 2. & ibi ad hoc notat & reputat singul. Pau. & alij docto. Sed hi non obstantibus contrarium est dicendum in nostro casu & q. in eo q. prius deducatur & detrahatur quintus bonorum de hereditate patris vel matris quam tertius; & hoc favore animae: ut sit maioris valoris & quantitatis, quam si deduceretur & detraheretur post tertium: ita expresse disponit lex. in l. 4. in l. styli. & ita communiter servatur & practicitur in nostro regno: & practica & forma divisionis erit ista, q. tota hereditas & patrimonium patris vel matris debet fieri unus acervus & cumulus, & ex eo prius & ante omnia sunt deducenda debita, quia non dicantur bona nisi deducto aere alieno, ut in l. sub signatum. §. bona. ff. de verb. significat. & de residuo fient quinq. partes aequales & una assignabitur & distribuetur pro quinto in partem vel divisim prout testator disposuit: postea vero aliae quatuor partes fient unus acervus & cumulus, & dividetur in tres partes, & una erit tertium & applicabitur filio meliorato, & aliae duae partes erunt legitima filiorum, & debet dividi inter eos aequaliter: & ita tenet Roder. Sua. in repe. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. fol. 88. 4. column. versi. modus practican di. & probat lex. 40. infra eo.

3 Item quæro si pater vel mater melioravit filium vel filiam in tertio bonorum per contractum inter vivos, an possit revocare & talem meliorationem revocare: in quo articulo magistraliter & resolutive dico, quod si tradita sit possessio prædicta meliorationis, vel facta sit melioratio ex causa onerosa matrimonij, vel tradita sit scriptura: non potest revocari: si vero non sit tradita possessio nec interveniat aliqua alia causa vel solennitas prædicta, bene potest ad libitumque ad mortem revocari, modo filius sit in potestate, modo non ita expresse disponit nostra lex. 17. Tauri, & ista est eius principalis decisio.

4 Sed advertendum pro eius perfecta declaratione, quod ista lex videtur valde dubia & correctoria, iuris communis, quia de iure communi donatio inter patrem & filium in potestate ipso iure non valet, adeo quod non oritur ex ea aliqua obligatio civilis nec naturalis: text. est in l. 2. C. de inoffic. dona. & ibi glo. ord. & commun. doct. text. in l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vi. & vxor. & ibi etiam docto. text. in l. cum de bonis. C. de donatio. text. in l. si dona-

tione. C. de colla. text. in l. 1. §. si pater. si pro nato. text. in l. 1. §. si pater. si pro nato. text. in l. 4. C. eo. tit. text. in l. cum oportet. §. si autem res. C. de bonis quæ libe. & vtrubi que commu. doct. Cuius ratio est, quia in ipso instanti prædicta donatio & eius virtus & effectus reacquiritur patri ratione patris potestatis: per regulam text. cum materia in l. placet. ff. de acquirend. hære. ergo merito non valet, quia videtur pater sibi non donare & obligari: argumeto text. in l. qui sic soluit. ff. de sol. text. in l. si quis pro eo. ff. de fidei. text. in regu. vbi repugnantia de reguliuris. & in terminis istam rationem ponit gloss. ord. in dicta l. 2. C. de inoffic. dona. & ibi sequuntur communiter docto. tenet etiam Bart. qui notabiliter loquitur in l. frater a fratre. ff. de condi. indebi. pe. col. 6. q. principali. & ibi commu. alij doc. & in tantum hoc est verum, ut talis donatio non confirmetur morte patris, quando in vita non interveniat traditio: si vero interveniat traditio, bene confirmatur morte & filio patris: ut in dictis iuribus, cuius ratio est, quia non interveniente traditione non est quid confirmetur, cum donatio & eius obligatio sit omnino nulla, sed quando est facta traditio, iam reperitur quid confirmabile, hoc est, ipsa traditio: quia cum pater promiserit filium habere usque ad mortem, tacite videtur velle ei perfecte dare, & priorem donationem confirmare.

Sed nostra lex vult quod melioratio tertij non tradita valeat saltem confirmetur mortem, quod melioratio tradita statim valeat, & non possit revocari, nec egeat confirmatione: ergo aperte est correctoria iuris communis, & necessaria esset querenda & inuestiganda ratio.

5 Item etiam ista lex & eius dispositio videtur valde dubia & correctoria in alio, quia de iure communi donatio facta filio emancipato, vel respectu matris, indistincte valet & tenet efficaciter, modo sit tradita possessio, modo non: quia cessat ratio superior & communis: ita probant prædicta iura, & ibi com. doc. Sed nostra lex dicit quod melioratio tertij facta filio emancipato, vel respectu matris, habeat eadem vim, naturam, & effectum, quam habet donatio facta filio in potestate, & per consequens non valet efficaciter, quando non est facta traditio, facta vero traditione valet & tenet irrevocabiliter: & sic aperte est correctoria iuris communis, & esset querenda & inuestiganda ratio: sed pro vera & perfecta resolutione potest dici, quod prædicta lex Tauri habeat locum & procedat in tertio bonorum quod est legitima filiorum & dona.

& donatio vel assignatio legitime facta in vita bene valet & tenet inter patrem & filium: quia non censetur mere liberalitas nec gratuita donatio, sed potius debiti solutio, & præventio quædam facta per patrem in vita eius, quod renebarur dare post mortem: ita probat text. in l. si non mortis. ff. de inoffic. testamen. & ibi expresse notat Ange. de Peru. text. in l. si quando. §. & generaliter. C. eo. tit. text. not. in l. cum quo. de peculio. §. si ad l. Fal. & ibi docto. Confirmatur per text. in l. si sed si vir. & quod vir vxori. ff. de donat. inter vi. & vxor. vbi habetur quod licet donatio inter virum & vxorem non valeat, tamen si maritus erat debitor vxoris in diem, poterit statim solvere & anticipare diem solutionis. Sed ista ratio & solutio nullo modo concludit nec sufficit. Primum quia secundum eam lex nostra Tauri non requireret traditionem. Secundum quia in filiis emancipatis, vel respectu matris indistincte deberet valere donatio vel melioratio, etiam si non fieret pro legitima. Tertium quia assumptum & præsuppositum est falsum, quia de iure communi donatio inter patrem & filium, etiam pro legitima non valet nec obstat iura prædicta, quia bene probant quod pater potest dare vel assignare pro legitima ut computetur in ea, sed non dicunt nec probant quod statim valeat: & in terminis ita probat text. in l. cum de bonis. C. de dona. & ibi expresse no. & commen. Bald. & alij docto. tenet etiam Aretin. l. placet. de acqui. hære. §. col. m. 4. l. si ad l. frater a fratre. ante pe. col. ff. de condi. indebi. & ibi Socinus. u. col. versi. notabiliter tamen docto. Segura in repetit. vnum ex familia. §. sed si fundum. fo. 50. vbi bene fundat, facit etiam glo. not. & ibi Baldus & comu. opi. in l. 2. C. de inoffic. dona. vbi dicit quod donatio inter patrem & filium non valet, etiam propter alimenta: ergo a fortiori nec pro legitima vel aliter: & secundum & quidem notabiliter dico quod prædicta melioratio tertij non est mera & propria donatio: sed potius est quædam electio & assignatio facta inter filios: nam per legem antiquam fore poterat pater in ultima voluntate filium quem vellet meliorare in tertio bonorum: & in hoc maximum poterat esse dubium, an illammet facultatem habeat pater vel mater per contractum inter vivos, ut possit in vita vnum ex filiis eligere & meliorare ceteris præferendo, & an possit talem meliorationem vel electionem revocare, sicut posset illam faciendo in ultima voluntate, de quo erat maxima controversia ante nostram l. Tauri, & videbatur quod sic: quia de iure communi quæ-

do hæres vel legatarius erat gravatus per testatorem hæreditatem vel legatum tempore mortis restituere vni ex liberis, vel vni ex consanguineis, vel vni ex ceteris personis, non poterat talis hæres vel legatarius illud efficaciter restituere in vita: & si defuncto eligeret, & restitueret, talis electio & restitutio non tenet nec valet efficaciter, sed ipse gravatus potest eam usque ad mortem revocare, & alium eligere & præferre, & eo non revocata electio & restitutio confirmatur per mortem eius, modo sit tradita possessio, modo non: text. est singularis in iure, in l. cum pater. §. a filia. ff. de lega. 2. cum verba sunt, a filia pater petierat, ut cur vel ex liberis suis prædia cum moreretur restitueret, vni ex liberis prædia vna donavit, non esse electionem propter incertum diem fideicommissi: certe donationis videbat ordinem in eum destinatio dirigi potest qui fideicommissus inter ceteros habiturus est, remota matris electione. Et ibi notat & commendat glo. ord. Barto. Albe. Bal. Paul. Imo. & Rapha. Cuma. text. in l. vnum ex familia. eod. tit. & ibi prædicti doctores. text. in l. si iusta. §. diuus Severus. ff. de legatis. 2. cuius ratio est, quia cum talis hæres vel legatarius sit gravatus eligere & restituere tempore mortis, non potest antea electionem facere, & tempus prævenire: quia fieret præiudicium eis inter quos debet fieri electio, cum tantum debeat eligere vnum ex eis qui reperiantur viui tempore mortis, & forte electus illo tempore erit mortuus. Item etiam quia tempore mortis potest esse vnum tantum in quo verificetur & consolidetur fideicommissum, & per consequens tempus mortis in quo est facienda restitutio, potest assignare personam & formam restitutionis & effectum acquisitionis. Secunda ratio est, quia cum talis hæres vel legatarius sit gravatus in die incertum mortis, & sic sub conditione, ut in l. dies incertus. ff. de condi. & demonstratæ requirunt quod ante aduentum conditionis efficaciter non potuit solvere nec eligere: vnde merito ante mortem poterit electionem & restitutionem revocare, argumento text. in l. sub conditione. ff. de condi. inde. text. l. sufficit. eod. tit. text. in l. qui promissit. eod. tit. text. in l. si una. ff. quando dies ususfructus lega. cedat. text. in l. si quis reu. §. Iulianus. ff. de libe. lega. text. in l. grege. §. si una. ff. de pignor. & vtrique docto. Ex quibus infertur quod si electus decessat in vita ipsius gravati & eligere debentis, non transmittit hæreditatem, legatum, vel fideicommissum ad hæredes, sed gravatus posset revocare & eligere usque ad mortem: ita probant prædicta iura, & ibi tenet Ant. Go. in l. Tau. 13 nent

nent communi docto. Nec obstat text. nota in l. post mortem. C. de fideicom. ubi habetur q. heres grauat per testatorem aliquam re per fideicommissum per mortem restituere, potest statim quando voluerit restituere: quia debet intelligi quando erat grauat restitueret certe & determinata persona: quo casu merito potest fieri statim restitutio, quia dilatio tantum conferret posita fauore heredis grauati, cui potest renunciare: iura vero superiora loquuntur & procedunt quando restitutio est facienda post mortem vni ex certis personis, quo casu non potest fieri antea, quia sequeretur preiudicium his qui illo tempore viuerent, & inter quos debet fieri electio per rationes superiores: & in expresso ita tenet & declarat glo. ord. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. & ibi Petrus Cinus. lac. Bu. Bar. Albe. Ange. Sal. laf. & commu. docto.

7 Ex quo inferitur quod si testator in testamento iussit bona sua vel partem eorum post mortem heredis inter pauperes restitui, vel inter virgines maritandas distribuere, non possunt restitui nec distribuere in vita. & in terminis ita tenet & reputat notandum Bartolus. Paul. Imo. & commu. docto. in dict. l. cum pater. §. a filia. de lega. 2. idem Bartolus. Ange. Pam. Sal. & lat. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. tenet etiam Bal. Ange. & alij docto. in l. filius. §. diuus Severus. ff. de lega. 1. Ange. Imo. & commu. docto. in l. sed & si alio. §. si quis sub conditione. ff. ad Trebel. Ang. Imo. & modern. in l. stipul. ista. §. inter certam. ff. de verbo. oblig. contrarium tamen in hoc tenet Bal. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. 3. col. num. 10. imo quod statim possit fieri restitutio vel distributio per grauat. Primo quia si testator cogitasset de voluntate grauari, bene permisisset & disponderet fauore animæ suæ: ergo licet non dixerit, pro expresso debet haberi, argumento glo. singu. in l. tale pactum. §. si. ff. de pactis. Secundo quia non videtur illud legatum vel fideicommissum incertum nec conditionale, cum Deo immortalivideatur relictum: iuxta illud, Quod vni ex minimis fecistis, mihi fecistis. Tercio, quia licet persona singularis vel particularis sit incerta, tamen vniuersalis est certa & necessaria, id est collegium pauperum, argumento text. in Authen. omnes peregrini. C. commu. de succ. & probatur auctoritate Domini dicentis, pauperes autem semper habebitis vobiscum. Quarto quia testator non videtur habuisse affectionem ad certam vel certas personas particulares, sed magis ad genus personarum, id est ad quantitatem

paupertatis vel pietatis: ergo videtur quod statim vel quando velit grauat potest eligere & restituere non expectata morte vel tempore: & istam eandem sent. & con. Bald. tenet ibi. Paul. 1. col. Ioan. de Imo. in dict. l. filius. §. diuus Severus. ff. de lega. 1. §. q. & certe istam ego teneo rem pro vera & æqua per rationes superiores in iudicando & consulendo. Ex quo secundo deducitur quod si eo casu quo heres est grauat restitueret vni de certis personis, omnes illæ personæ decedant in vita grauari, excepta vna, poterit ei statim fieri restitutio: argumento text. in dict. l. post mortem. & quia isto casu cessant prædictæ rationes prohibitiuæ. & in terminis ita tenet Bal. in d. l. post mortem. 1. col. & oppo. Modò his præsuppositis dico, quod de iure nostro regio attenta prædicta lege fori antiqua, poterat pater vel mater in vita talem electionem & meliorationem tertij bonorum facere, & filium quem velit eligere & nominare, sed per tempus vite suæ usque ad mortem adhibere reuocare: & in expresso istam questionem ante l. Tauri, mouit doctor de Segura in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. 2. colum. versic. 4. modo. ff. de lega. 2. ubi arguit ad partes, & finaliter concludit eam regulando ad instar donationis inter patrem & filium: itaq. si talis melioratio fiat filio in potestate, non valet nec tenet, quando non interuenit traditio: si vero interueniat traditio similiter non valet statim: sed confirmatur morte: si vero fiat filio emancipato vel respectu matris statim valet & tenet irreuocabiliter: & sic in oibus iudicatur tanquam donatio simplex inter patrem & filium: & istam eandem sentent. & con. tenet & fundat Ferdinandus de Loazes in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. num. 36. cuius auctoritatem non contemnimus, licet illam repetitionem fecerit in quinto anno studij sui, ut ipse attestatur in eadem repetitione. 2. col. & tenendo hæc partem non obstat text. in dict. l. cum pater. §. a filia. cum his quæ in eius confirmationem adduximus: quia loquuntur quando quis habet ius eligendi in rebus alienis, & insuper habet illud ius coarctatum ad eligendum in articulo mortis: ideo si ante eligat, talis electio potest reuocari, quia non est valida nec perfecta: sed in nostro casu & questione pater habet ius eligendi vni ex filiis in proprijs bonis suis, nec illud ius eligendi habet a lege coarctatum tempore mortis, unde videbatur quod in vita poterat eligere, meliorare, & donare, ut dictum est: & quod talis electio & melioratio regularetur ad instar alterius cuiuslibet donationis: sed istud dubium voluit

voluit tollere nostra lex, & dispendere q. si non tradatur possessio, possit melioratio reuocari: si vero tradatur possessio, non possit amplius reuocari, modo fiat a patre, modo a matre: & modo filius sit in potestate, modo emancipatus: & iste est verus & realis sensus & intellectus huius legis: ex qua lege sic declarata videtur inferendum notabiliter & subtiliter, q. hodie in nostro regno donatio simplex inter patrem & filium in potestate, valet & tenet sine traditione, licet possit reuocari, sed morte confirmat licet hoc casu de iure communi esset omnino nulla, & non confirmaretur: donatio vero secuta traditione statim valet & tenet efficaciter, & non requirit confirmari per mortem, licet isto casu de iure communi requirebatur.

9 Item inferitur quod donatio simplex inter patrem & filium emancipatum, vel inter matrem & filium non valet neq. tenet efficaciter, nisi secuta traditio, licet de iure communi statim valeret & teneret, cum cesset impedimentum patris potestatis, ut in iuribus supra proxime allegatis: & hoc videtur aperte probare ista lex: 17. iuxta legem 26. infra eod. ubi habetur quod quilibet donatio simpliciter facta inter patrem & filium, intelligitur facta pro melioratione tertij, & censetur filius in ea melioratus, sed melioratio sine traditione non valet neq. tenet efficaciter: cum traditione vero valet & tenet statim & efficaciter indistincte: ergo aperte corrigitur tota materia donationis inter patrem & filium in potestate vel emancipatum, vel respectu matris: & in expresso ita tenet Cifuentes in dict. l. 16. 2. col. versic. sed dubitatur infra eo. & ibi Palacios Ruuios & alij glossatores: qui similiter tenent quod donatio facta filio emancipato, vel facta a matre non valeat efficaciter: sed possit reuocari non secuta traditione cum habeat vim meliorationis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod donatio simplex facta filio in potestate vel emancipato, vel facta a matre, habeat hodie eandem vim, naturam, & effectum, quo ad validitatem eius, & nihil in ea corrigatur per nostras. l. Tauri. nec obstat prædicta lex 26. infra eod. prout ponderamus: quia respondeo quod tantum vult illa lex, quod donatio simplex postquam iam valet, & tenet, & est perfecta vel confirmata iuris solemnitate & dispositione, computetur in tertio bonorum, & censetur filius in ea melioratus: & non teneatur conferre vel computare in sua legitima, sed habeat illam præcipuam rationem in ea esset melioratus: non tamen voluit lex aliquid mutare vel dispendere circa solemnitatem vel validitatem donationis, imò remanet in dispositione iuris communis. Confirmatur, quia alias sequeretur q. legatum simpliciter relictum a patre vel matre in testamento filio vel filia secuta traditione, non posset amplius reuocari, cum habeat vim meliorationis: sed istud est falsum ut infra ista lege dico: ergo &c. Et ista est vera & realis intelligentia & declaratio ad istas leges. Nunc vero circa nostram legem sic declarata tam propono aliquas notabiles & necessarias quaestiones: & primo quero si pater vel mater meliorauit filium in tertio & quinto bonorum, & tradidit possessionem, possit reuocare respectu quinti & breuiter teneo quod sic, quia talis melioratio respicit bona præsentia & futura: ut in l. 23. infra eod. ergo si valeret irrenocabiliter, pater vel mater efficeretur intestabilis, cum in effectu esset donatio omnium bonorum præsentium & futurorum: & sic merito respectu quinti non valet efficaciter: imò posset per patrem vel matrem reuocari, argumento text. cum materia in l. stipulatio hoc modo concepta, si de verbis oblig. & ideo merito & cum in ysterio nostra lex tantum loquitur in tertio, & non in quinto.

11 Secundo quero, si pater vel mater meliorauit filium in tertio bonorum, & tradidit possessionem, & postea plura alia bona acquirit: quo casu talis melioratio extenditur ad ea, ut in l. 23. infra eod. an sit irrenocabilis etiam respectu eorum, & sic respectu bonorum futurorum postea quaestorum: vel an pater & mater possit eam reuocare in bonis postea quaestis, cum non tradiderit possessionem eorum: & breuiter & resolutiue dico & teneo, q. si melioratio est facta ex causa onerola matrimonij quæ non respicit magis vna bona quam alia, non potest reuocari, argumento huius legis 17. iuxta legem 23. infra eod. Si vero est tradita scriptura meliorationis, similiter non potest reuocari: respectu aliquorum bonorum: si vero est tradita possessio simpliciter & genericè, taliter quod potest extendi ad bona futura: si pater vel mater se constituat possidere prædictam meliorationem nomine filij, tunc similiter non potest reuocari respectu futurorum, quia cum de natura meliorationis sit, quod extendatur ad bona futura prædicta clausula constituit, virtualiter habebit eandem naturam & effectum, & extendatur ad ea postquam sint adquirentia, modo pater vel mater qui vel quæ meliorauit, expresse dixerit quod constituebatur se pro bonis præsentibus & futuris, modo simpliciter meliorauit & dixit, quod constituebatur

se nomine filij possideret: quia utroque casu virtus
& effectus clausulae cōstituti, extenditur ad bo-
na praesentia & futura, sicut ipsa melioratio, &
per consequens non potest reuocari. Pro qua
sententia & conclusionē facit text. iuncta senten-
tia Iaco. Butri. in l. fin. C. quae res pignori obli-
gari possunt, ubi dicitur: quod hypotheca &
obligatio bonorum simpliciter facta in aliquo
actu vel contractu, extenditur ad bona futura:
& dicitur ibi Iaco. Butri. quod similiter clausula cō-
stituti, in eo simpliciter & genericē posita exten-
ditur etiam ad bona futura, ut in eis quaeratur
possessio creditorum: & illam sententiam & con-
clusionem tenet ibi Sali. Ioan. de Imol. in l. si
pulsio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig.
l. fin. col. & ibi Ludo. Roma: tenet etiam Aretius,
Vincetius, & Socinus in l. 3. §. in certam.
ff. de acq. posse. Ang. de Are. in §. actionem.
Insti. de actionibus. 4. col. nu. 10. Bart. in consi-
76. Anto. Negu. in tracta. de pignoribus. 6. fol.
4. col. ergo ita dicimus in nostro casu, quod si-
cut melioratio ex sui natura extenditur ad bo-
na praesentia & eodem modo clausula constituti,
in ea posita debet extendi. Secundo facit text.
in l. quauis. ff. de precario. ubi si quis consti-
tuit se precario possidere ancillam, istud precari-
um & possessio extenditur ad partem & ea
nasciturum. Tercio facit text. in l. pe. ff. de lega.
nom. eate. ubi habetur quod si plures sunt he-
redes, & unus eorum praestitit cautionem cum
fideiussoribus de soluendo legato, & postea alii
qui heredes repudiant, vel sine aditione mori-
antur & accrescant sibi aliae partes, cautio fi-
deiussoria extenditur ad partes quae postea si-
bi obueniunt. Quarto facit text. in l. 1. §. si quo-
rum legatorum. ubi dicitur quod licet heres non
possit agere illo interdicto: quorum legatorum
contra legatarium nisi satisfecerit pro toto le-
gato, tamen si satisfecerit pro parte & postea
accrescat ei alia pars, potest heres uti illo inter-
dicto: quia illa prima satisfactio extenditur ad
alias partes postea obuenientes. Quinto facit
text. in l. damni infecti stipulatio. l. an. §. si is qui
vicinus. ff. de dam. infecto. ubi habetur quod cau-
tio damni infecti praestita pro damno domus
quae tunc erat vaeta, extenditur ad omnes res postea
ibi inclusas. Sexto facit text. in l. Lucius. ff. qui
potio in pigno. habet. ubi dicitur quod si quis con-
traxit cum debitore sub hypotheca, & postea
secundum etiam cum hypotheca, prius praeser-
tur etiam in vniuersis fructibus, & accessoriis obuo-
nientibus post secundam hypothecam. Septi-
mo confirmatur vna & subtili ratione, validi-
tas & effectus constituti, dependet ab ipso actu

vel contractu super quo interponitur & regit-
latur ab eo: ita probat textus in l. fin. ff. de cō-
sti. pecu. text. in l. si quis ante. ff. de acq. posse.
text. in l. 4. §. penult. ff. de pecunio. text. in l. si
ut certo. §. vsq; adeo. ff. de commodati. text. in l. sed
adest. §. si quis mulierem vehendam. ff. locati.
Octauo facit text. in l. 4. ff. de iure dotium. ubi
incrementum dotis habet eandem naturam &
qualitatem quod ipsa dos principalis. Nono facit
textus in l. si conuenerit. l. 2. §. si ff. de pigno. a-
ctio. ubi si proprietarius hypothecatur, vult fructus
postea superueniens cadit etiam sub hypo-
theca. Decimo & finaliter facit text. in l. si quis
ff. de peri. & commo. rei ven. ubi in venditione
alicuius rei includitur etiam incrementum quod
ei postea accedit.

13 Si vero est tradita possessio meliorationis, ex-
presse limitata in bonis praesentibus, quia pater
meliorauit filium in tertio bonorum, & verē vel si-
cūt tradidit sibi possessionem illius tertij tantum
in bonis praesentibus: quia per actum verum misit
in possessionem cuiuslibet rei pro tertia parte
vel per actum fictum transiit possessionem cō-
stituentem se possidere bona praesentia pro ter-
tia parte vel quolibet alio modo, & postea ac-
quisiuit alia plura bona in quibus etiam cen-
setur filius melioratus: certe hoc casu est fortius
& magis dubium, an sit respectu futurorum pos-
sit fieri reuocatio, quia in eis non est tradita pos-
sessio cum fuerit expressa & limitata tantum in
bonis praesentibus. Sed adhuc in illo casu te-
neo quod nullo modo possit reuocari, quia ex eo
quod melioratio est perfecta & irrevocabilis respec-
tu praesentium, est etiam irrevocabilis respectu
futurorum, cum extendatur ad illa eū sua na-
tura & qualitate per iura & fundamenta supra
allegata: & hoc teneo pro firma veritate & re-
puto nouum & subtile.

14 Tercio quero, si pater vel mater meliorauit fi-
lium in tertio bonorum & assignauit illud in
aliqua re certa prout facere potest, ut in l. 9. an
fra eo. & talis res assignata non aequiueat ter-
tio, sed sit melioris valoris & aestimationis, an
illud quod deficit pro cōplemento tertij debet
solui & suppleri ex alijs bonis? & in super an
illa melioratio possit reuocari respectu illius par-
tis valoris & aestimationis, quae deficit pro cō-
plemento tertij, cum respectu eius non sit tradita
possessio? & certe quo ad primum videtur di-
cendum quod debeat suppleri. Primo quia assignatio
rei pro solutione alicuius legati, si de i-
communi, vel donationis non minuit, auget, & ec-
alterat virtutem eius: text. est nota in l. quidā
testamenta. ff. de lega. 1. & ibi Bart. & communis
docto.

docto. text. in l. Paulo Callimacho. §. fina. ff. de
lega. 3. text. in l. Lucius in si. ff. de alimen. & ci-
uili. lega. text. in l. si licet. §. ff. de lega. 2. text. in l. 1.
§. si ff. de dote praelegata. text. in c. per tuas. de
dona. & in expresse ita tenet hic Cifuentes &
alii glossatores. Sed his non obstantibus ego te-
neo cōtrarium, imo quod praedicta melioratio
tertij non debeat suppleri ex alijs bonis, sed fi-
lius debeat esse contentus praedicta re sibi assi-
gnata, quia praedicta iura & eorum conclusio
procedunt quando post dispositionem perfe-
ctam & consummatam res esset assignata solu-
tioni, & sic executioni actus: secus vero si assi-
gnatur substantiae ipsius dispositionis, ut in no-
stro casu & questione: quia tunc non debet fi-
lius suppleri & solui ex alijs bonis: text. est sin-
gularis & subtilis in l. si quis seruum. §. si quis
ita le. gauerit. ff. de lega. 2. & ibi communis opi-
nio. text. in l. si seruus legatus. §. qui quinq; ff.
de lega. 2. text. in l. cum certis numeris. ff. de tri-
tico. vino, & oleo legato. text. in l. Lucius Titius.
§. cuiuslibet. ff. de lega. 2. & tenet & declarat Bart.
in l. inter stipulantes. §. si carum. ff. de verb. oblig.
3. col. & ibi moderni Petrus, Cinus, & antiqui
in l. si quis argetur. C. de donat. Sed in nostro
casu attendenda dispositio & mente huius legis,
& legis 9. infra eodē, & similia quae permu-
tant patrem vel matrem assignare melioratio-
nem tertij in aliqua re vel rebus certis, talis assi-
gnatio sit substantiae dispositionis, & per con-
sequens non debet suppleri ex alijs bonis. Ex
quo sequitur & infero, quod si talis res assignata
pereat casu fortuito, non debet suppleri melio-
ratio ex alijs bonis.

Item etiam infero, quod si res assignata pro me-
lioratione tertij aequiueat plusquam tertium,
& sit longē maioris valoris quam tertium, non
debet filius melioratus habere totam rem pro
melioratione tertij & quinti: quia mens & vo-
luntas patris vel matris non fuit in plusquam
tertio meliorare, & actus a gēitum non operā-
tur ultra eorum intentionem: & limitata causa
limitatum parit effectum, ut in l. non omnis. ff.
si certum petatur. text. in l. cancellauerat. ff. de
his quae testamento delentur. text. in l. age cum
geminiano. C. de transactionib. cum similibus.
Item etiam infero, quod si isto casu pater vel
mater postea plura bona acquirant, & tertium
esset maioris valoris, habebit illud filius in re as-
signata, si sit tū valoris & pretij quam tertium:
quo ad secundum, an praedicta melioratio pos-
sit reuocari respectu valoris & pretij quod defi-
cit pro cōplemento meliorationis, non est ali-
quod dubium: cum diximus quod non debe-

tur nec venit supplendum, sed filius debet esse
contentus illa re assignata, & sic non requiri-
tur reuocatio: posset tamen ille casus verificari
quando pater vel mater qui fecit meliorationē
& assignauit eam in aliqua re certa dixit, quod
debeat suppleri ex alijs bonis: quia tunc vide-
tur, quod respectu illius pretij & valoris sup-
plendi possit reuocari, cum non sit tradita pos-
sessio. Sed teneo contrarium, imo quod non pos-
sit reuocari: quia ex eo quod melioratio fuit fa-
cta & assignata in aliqua re, & fuit tradita pos-
sessio eius, efficitur tota melioratio irrevocabi-
lis, & virtus & effectus possessionis traditae in il-
la re assignata extenditur ad totam melioratio-
nem tertij, ut sit irrevocabilis per supra dicta.

15 Quarto quero, an requiratur quod possessio
meliorationis tradatur per actum verum, ad hoc
ut efficiatur irrevocabilis? an vero sufficiat, quod
tradatur per actum fictum, ut per cōstitutum con-
stitutum, vel per visum & aspectum oculorum, vel
per traditionem clauium, vel per retentionem
vultus, vel per quemlibet alium actum fi-
ctum de his per quos potest transferri pos-
sessio, ut in l. quod meo. ff. de acq. re. poss. &
in l. si iusserim. eod. tit. & in l. clauibus. ff.
de contrahenda emptio. & in l. quisquis. C. de
dona. cum similibus. de quibus, & de effectu,
& natura magis trahitur dixi in materia pos-
sessionis & breuiter & resolutimē videtur, quod
non sufficiat tradere possessionem per actum
fictum.

Primo quia ista lex nostra Taurilo quirit per
verbum traditionis facti, quod denotat veram
& realem traditionem per actum verum, in quan-
tum dicit: ouiere entrezado la possession de la
cosa, o cosas en el dicho tercio contentadas. & sic
videtur, quod non sufficiat actus fictus.
Secundo, quia ex inutili & inualido contractu,
ut ex donatione inter maritum & uxorem, vel
ex donatione inter patrem & filium, vel ex ven-
ditione & alienatione rei prohibita alienari,
vel ex contractu simulato, vel ex similibus con-
tractibus, non potest per actum fictum trans-
ferri possessio: ita expresse probat text. in l. 1.
§. si vir uxori. ff. de acq. re. poss. ubi dicitur
quod factum & actus verus traditionis non po-
test iure civili infirmari, & ideo per eum tran-
sit possessio. Ergo actus fictus traditionis qui
consistit tantum in iure bene potest annulla-
ri & improbari ab ipso iure civili, sicut annulla-
tur & improbat ipsemet contractus: & in ter-
minis ita tenet ibi Pau. de Cast. l. col. in fin. nu.
5. dicens ita fuisse determinatum in publica di-
sputatione per Argentinum filium Rayoe. de
Ant. Go. in l. Tau. I s For.

For. & ibi etiam tenet Aret. 2. col. Alexan. 3. col. nu. 8. Iaso. nimis commendando. 3. col. 3. no. Vin. cen. 8. col. Bal. in. lex testamenti. C. de don. si deicom. in fin. idem Bald. in. c. 2. col. prope finem. de feudo dato in vicem legis com. quia licet in acquirenda possessione per actum verum non requiratur titulus vel causa, tamen in acquirenda possessione per actum fictum bene requiruntur probat tex. in. l. quod meo in. c. 2. glo. 1. ff. de acqui. poss. & ibi tenet Bar. Pau. & commun. docto. ergo cum in nostro casu & questio ne contractus vel titulus sit nullus, sequitur quod non potest transferri possessio per actum fictum. Quarto quia quando contractus vel titulus est immediata causa possessionis, si non tenet nec valet contractus non transit possessio: ita probat tex. in. l. si aliquam rem. ff. de acqui. poss. tex. in. l. si quis ante. in fin. eod. titu. per quod iurata tenet Bal. in. l. no. dubium. C. de legibus. 8. col. nu. 8. & ibi Iaso. pen. colum.

Quinto quia quando actus vel contractus principalis non valet, nullus et non valet confessio, vel alia qualibet clausula posita super eo. text. est singularis in. l. fina. ff. de consti. pecu. quem ibi ad hoc notat & commendat Paul. & alij docto. & ad hoc reputat singu. Bald. in. l. si absentis. fina. col. in medio. C. si cer. pet. illum etiam reputat singu. Iaso. in. l. cerri. conditio. 3. si numero. ff. si cer. pet. 7. col. nu. 34. idem Iaso. in. l. si ita stipulatus. 4. Chrysogonus. 17. col. nu. 55. ff. de verbo. obliga. idem Iaso. in. l. si vir vxor. ff. de acqui. poss. 4. col. nu. 19. idem Iaso. in. l. non dubium. C. de legib. penult. col. idem Iason in. l. ex testamento. C. de fideicommiss. tenet etiam gloss. ordin. licet non alleget illum tex. in. l. si Patronus. 3. patronum. in verbo, Fabiana. ff. si quid in fraud. patro. quam ad hoc notat & commendat Bald. in. l. C. de inoffi. dona. 3. colum. in fine. idem Bald. in. l. Imperator. la. 1. ff. de statu homi. Ange. de Aretan. 3. fuerat. In. l. de actio. n. col. nu. 16. & ibi Iaso. 3. col. nu. 76. ergo cum donatio vel melioratio inter patrem & filium sit nulla, sequitur quod actus fictus & clausula in eo posita erit nullius momenti, & per consequens nulla poterit transferri possessio.

Sexto & finaliter facit, quia incertitudo vitiat acquisitionem possessionis, tex. est in. l. 3. §. incertam. ff. de acqui. poss. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, veluti si hac mente sis, ut quicquid Titius possidet tu velis possidere: & ibi gloss. ordin. Barto. & commun. docto. Sed in nostro casu & questione quando melioratio terti non assignatur in

aliqua vel rebus certis, sed vniuersaliter & generaliter pater vel mater vellet transferre possessionem per clausulam constituti, est omnimoda incertitudo: quia filius melioratus nesciret nec posset cognoscere quid & quantum possideat & esset incertus suae possessionis: ergo videtur, quod nulla potest transferri possessio. Sed his non obstantibus in hoc subtili & notabili articulo ego teneo contrarium, imo quod per clausulam constituti, vel quemlibet alium actum fictum possit pater vel mater transferre possessionem meliorationis, ut amplius non possit reuocare.

Primo quia ita vera & iuridica possessio causatur ex actu ficto, sicut ex vero: tex. est in. l. si iusserim. ff. de acqui. poss. tex. expressus & melior de iure, in. l. quod meo. 3. si venditor. verficu. aut si vicinum. eo. titu. cuius verba sunt, aut si vicinum mihi fundum mercatum venditor ex mea turre demonstrat vacuam possessionem se tradere dicat, non minus possidere corpi, quam si pedes finibus intulisset. Sed non ita lex Tauri ad confirmationem meliorationis requirit translationem possessionis: ergo nihil refert ex quo actu transferat & acquirat. Secundo probat expresse per nostrum. l. Tauri, inquitum dicit quod per traditionem scripturam vel instrumentum confirmatur talis melioratio & efficitur irrevocabilis: ergo idem erit ex quolibet alio actu ficto: cum non sit maior ratio, in vno quam in alio. Nec obstat si replicet quod lex tantum expresse per nostrum. l. Tauri, alios videtur excludere, cum casus exceptus sit met regula in contrarium, ut in iuribus vulgaribus.

16 Quia respondeo quod nostra lex cum in iustitia & necessitate expresse tantum istum casum scripturae, quia de iure communis requirebatur traditio scripturae & instrumenti antiqui, in quo continebatur ius & titulus ex quo illa res pertinebat tradenti: ut in. l. C. de donatio. & ibi commun. docto. Sed hodie per nostram legem sufficit quod fiat traditio scripturae novae ipsius tituli & meliorationis, quae nunc sit & iste est verus & realis intellectus nostrae. l. & idem est hodie in nostro regno in quolibet alio contractu & titulo inter partes celebrato: ita disponit lex octava tit. 30. part. 3. de quo articulo dixi not. in materia possessionum, in articulo de translatione possessionis per traditionem scripturae, ubi omnino vide: & istam principalem sententiam & conclusionem tenent in praesenti Cisuentes, Pala. Rumi. & alij glossatores. Nec obstant fundamenta contraria superius adducta: & primo non obstat, quod ista lex loquitur per verbum tradi-

traditionis facti, quia per hoc non inducit necessitatem, nec negat posse tradi possessionem meliorationis per alium actum fictum: imo etiam loquendo in actibus fictis, leges loquuntur per verbum traditionis facti, ut in. l. si iusserim. ff. de acqui. poss. & in. l. quod meo. 3. si venditor. eodem tit. & in. l. C. de don. & in. l. clausibus. ff. de contra. emp. cum simi. Secundo non obstat secundum fundamentum cum tribus sequentibus, in quo dicebamus quod ex inutili & inualido contractu non potest transferri possessio per actum fictum, quia licet illa opinio, fulciatur pluribus authoritatibus & rationibus, tamen contrariam sententiam & conclusionem tenet gloss. singu. & ordin. in. l. 2. in gloss. fina. in fine. C. de dote cau. non nume. quam ibi notat & reputat mirabilem Bartol. & tenet & sequitur ibi Cinus. Faber. Bald. Angel. Salicet. & commun. docto. idem Bart. Bald. & commun. docto. in. l. Papinianus. ff. de don. inter vi. & vxor. Vel aliter & secundo dico & respondeo, quod si actus vel contractus est omnino nullus sine aliqua spe conualescentiae, tunc ex actu vel contractu nullo, non transeat possessio per actum fictum: si vero actus vel contractus est nullus, sed tamen habet aliquam spem conualescentiae, ut donatio inter virum & vxorem, vel inter patrem & filium, ut in nostro casu: tunc per actum fictum bene transferatur possessio, & operatur eisdem effectus quos vera: & ita concordantur praedictae opiniones, & istam sententiam & concordiam tenet Socinus in die. 3. si vir vxor. 3. colum. & docto. Palacios Ruminos in sua repetitione, folio. 36. & ego dixi la. tius & notabiliter in materia possessionum, in questione & articulo principali, an & quando in querenda possessione requiratur causa: ergo cum in nostro casu talis melioratio inter patrem & filium de praesenti non valeat efficaciter, sed morte confirmetur, ut in nostra lege, sequitur quod potest in ea transferri possessio per actum fictum.

17 Sexto & finaliter non obstat sexta & finalis difficultas, in qua dicebam, quod incertitudo vitiat acquisitionem possessionis: quia nota & subtiliter respondetur sequentibus modis. Primo, quod incertitudo vitiat possessionis acquisitionem, quando est omnimoda incertitudo, scilicet loci, & quorae: secus vero quando est certitudo respectu quorae, quia licet sit incertitudo loci, non vitiat, ita probat tex. in. l. locus. verficu. ff. de acqui. poss. & ibi commun. opinio. per quem idem etiam tenet commun. opinio, in. l. 3. in certam. eod. titu. sed in nostro casu & questione

ne est certitudo respectu quorae, quia fuit facta melioratio in rebus bonis: ergo licet non sit certitudo, tamen sufficit. Sed ista solutio non excludit nec procedit, quia quora vel pars pro indiviso tunc potest possideri, quando certus & determinatus est fundus, vel res, in qua constituitur vel assignatur: iste est proprius casus, in dicta. l. locus. verficu. ff. de acqui. poss. & in his terminis loquitur communis opinio, sed si fundus, vel res, non est certus nec determinatus, tunc quora vel pars non potest possideri: sicut si genericus, & indefinitus vel non possideri quicquid alius possidet, ut in dicta. l. 3. incertam. eodem titu. Vel aliter & secundo respondeo, quod incertitudo omnimoda vitiat possessionem quando datur talis incertitudo, tantum ex parte acquirentis quam etiam ex parte tradentis: ut quia tradens dicat se transferre quicquid habet in tali villa, loco, vel termino, vel se constituit eius nomine possidere cum uterque ignoret quid habeat, & in quo loco, vel fundo: & ita debet intelligi tex. in dicta. l. 3. incertam. ff. de acqui. poss. secus vero si tradens sciat & cognoscat, & sic in tradente sit certitudo: quia licet in acquirente sit incertitudo, non vitiat possessionem: ita probat gloss. singu. ordin. in dicta. l. 3. §. in certam. in. gl. 1. & ibi tenet & declarat ibi Ioan. delmo. Franciscus de Aret. Alexan. & Iaso. & est magis communis opinio, ex eo quia per relationem ad alium, hoc est ad tradentem, acquiritur effectus certus: argumento tex. in. l. certum cum similibus. ff. si certum petatur. ergo in nostro casu licet filius sit incertus rebus patris & loci ubi sunt, sufficit quod ipse pater sit certus. Sed ista solutio & praedicta communis opinio similiter est falsa, salva pace doctorem: quia in contrario text. in dicto. §. incertam, & similibus iuribus tantum est requirere certitudinem in ipso acquirente, cum actus possessionis & eius requisita semper requirantur in eo: praeterea quod ista communis opinio sit falsa, & quod non sufficiat certitudo ex parte tradentis, probat tex. in dicto. §. incertam. dum praesupponit quod Titius tradens possidebat: ergo ipse certus erat, & tamen dicit quod acquirens si sit incertus non acquirit: ergo aperte probat quod certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis: & istam meam considerationem contra communem opinionem tenet ibi solus Socinus. 2. colu. Vel aliter & tertio & quidem singulare quod licet in nostro casu non adsit certitudo respectu rerum particularium, bene tamen adsit certitudo respectu vniuersi, cum tertia pars omnium bonorum veniat in constituto, & illa certitudo vniuersalis sufficit, argu-

est argumento text. in l. qui iure militari. ff. de
milit. testamen. & ita debent limitari iura quae
dicunt, quod incertitudo vitiae possessionem
& ita expresse limitat & intelligit Ioan. de mō
te Sperulo, in l. ab emptione. ff. de pactis. & ita
tenet & commendat Socinus in dicto. §. incert
tam. 2. colum. in fine. & ibi Iaso. fin. colum. sed
certē salua tantorum virorum pace, similiter ista
solutio & eorum doctrina est falsa, quia certitudo
requiritur in acquirente, tam in vniuersa
libus, quam in particularibus. cum particulari
ter debet fieri apprehensio in qualibet re, vnde
sempar debet esse certus, & hoc probat, ex
preste text. in dicto. §. in eadem. ibi, dum di
cit, quidquid Titius possidet &c. Vnde praesupponit
quod quis volebat quarene vniuersali
ter omne illud quod tradens possidebat, & ta
men si acquirens sit incertus, non potest. Vel
aliter & quando propria & subtiliter respondeo,
quod iura quae dicunt quod incertitudo ex par
te acquirentis vitiae acquisitionem possessionis
debet incelligi quando possessio acquiritur
mediante corpore & animo ipsius acqui
rentis, & sic mediante eius persona. secus verò
si acquiritur mediante corpore & animo alterius,
pater procuratoris, quia tunc nulla certitudo
requiritur ex parte domini cui debet acqui
ri text. est in l. §. per procuratorem. ff. de acqui.
posse. l. §. ibi. & commun. opin. text. in l. C. eod.
tit. & ibi etiam commun. opin. Sed quando quis
se constituit nomine alterius possidere, interue
niente consensu & voluntate eius cui sit consti
tutum, censetur constitutus quidam procura
tor, mediante quo statim quaritur possessio ei
cuius fauore sit constitutum, etiam ignoranti;
argumento text. in l. quod meo. ff. de acqui.
posse. text. in l. communis seruis. §. 1. eo. tit. &
in expresse per illa iura tenet solus Rapha. Cu
ma in dicto. l. quod meo. ff. de acqui.
posse. l. vnde cum in nostro casu & quaestione
quando pater constituit se nomine filij possi
dere praedictum tertium bonorum censetur
esse procurator filij, & sit certus suarū rerum
& possessionis, merito statim mediante sua per
sona transit possessio in filium, licet ipse filius
sit incertus, & ista est verissima & realis solutio
huius articuli, & remanet notanter & vtiliter
expeditur.
Et istam sententiam & conclusi. licet certē non
sic declaratam tenet in presenti. Cifuentes. 2.
colum. verficu. quinto limita. Pala. Ru. ius. 6.
colum. verficu. idem videtur si pater constituat
se. Didacus Castellus. 2. col. verficu. idem dici
mus in donatioe facta cum clausula constituci.

Itē nota ex ista lege quod melioratio tertij fa
cta filio vel filiae ex causa onerosa matrimonij
valet & tenet efficaciter, & non potest reuoca
ri, etiam non secuta traditio, & idem est si pro
mittat de meliorando iura disponit lex. 22. in 2.
parte, infra eodem. Quod tamen intelligo nota
biliter quando talis melioratio vel promissio
de meliorando sit pro matrimonio de praesen
ti, cum tertia persona ut quia pater vel mater
meliorat vel promittit meliorare filium vel fi
liam, ut contrahat matrimonium cum tali cer
ta vel determinata persona, modo promissio
fiat ipsi filio vel filiae, modo ipsi genero vel
nuri.
Secus verò si talis melioratio vel promissio fiat
simpliciter & genericē causa matrimonij de fu
turo, scilicet, ut filius vel filia melius inueniat
cum quo vel qua contrahere possit, quia tunc
melioratio vel promissio non esset irrevocabi
lis, quia non dicitur facta ex causa onerosa quae
tangat tertiam personam. Item intelligo, mo
do tale pactū fiat ipsi filio vel filiae, modo ipsi
genero vel nuri. Item intelligo quando matri
monium nondum est contractum: secus verò
si matrimonium esset iam contractum inter
eos: quia talis melioratio vel promissio non va
leret irrevocabiliter, modo fiat vni, modo alteri:
quia videtur cessare ratio harū. ll. & iste est
verus & realis sensus earum, & necessaria deda
ratio: quod probat nostra lex ibi, dum dicit
el dicho contrato se ouiere hecho por causa o
nerosa con otro. probat etiam lex. 22. in 2. par
te, infra eodem.

18 Item quero an pater vel mater possit cum bo
na conscientia eligere & meliorare filium quē
velit, vel teneatur eligere magis dignum & be
ne meritum? & breuiter & resolutiue dico,
quod de iure in foro contentioso poterit elige
re & meliorare quem velit: argumento text.
in l. cum quidam. l. 2. ff. de lega. secundo. & in
l. vnum ex familia. per totam. l. eodem tit. cū
similibus. Sed in foro conscientiae tenetur eli
gere & meliorare filium magis dignum, meri
tis & virtutibus abundantem: argumento text.
& eorum quae ibi notantur, in c. pen. de elect.
lib. 6. & in expresse ira determinat Pala. Ru. ius.
in repetitione capitul. per vestras. fol. 99. §. 26.
vbi latissime loquitur & fundat, ad quem te
remitto.

19 Item quero si pater vel mater habeat vnicum
tantum filium, an possit meliorari per patrem
vel matrem in tertio bonorum? & si quae ratur
quae vtilitas potest considerari in hac meliora
tioe, cum de necessitate filius debet succedere
in om

in omnibus bonis patris vel matris excepto
quinto de quo potest ad libitum disponere, &
tunc casu melioratio tertij non cadat in filio, re
spondeo, quod vtilitas maxima erit propter
grauamen imponendum iuxta formam & di
spolitionem text. in l. 17. infra eod. & videtur
quod talis melioratio valeat, quod ad istum esse
ctum ponendi grauen, vel sine eo, quod pa
ter melioraret praedictum filium vnicum, pote
rit eum grauari in tertio bonorum: argumen
to text. in dicta. l. 17. infra eod. vbi habetur & di
spoluitur, quod in defectum aliorum filiorum
possit pater vel mater grauari filium in praedi
cto tertio, vel vsq; ad quantitatem eius, fauore
consanguineorum & in defectum consangui
neorum, fauore extraneorum: ergo nulla de
bet fieri differentia quod pater vel mater ha
beat alios filios: vel non confirmatur, quia fa
uore parentum & pro conseruanda eorum me
moriam concessum & permissum est eis graua
men apponere in tertio bonorum secundum
modum, formam, & dispositionem text. in di
cta. l. 17. infra eod. ergo licet sit vnicus tantum
filius potest poni praedictum grauen in co
modum consanguineorum vel extraneorum.
Sed his non obstantibus teneo contrarium, imò
quod talis filius vnicus non possit meliorari
in praedicto tertio, nec in eo poni aliquod gra
uamen, per sequentia.

Primo quia secundum philosophos & consul
tos qualitas non datur sine subiecto: text. est in
l. ius qui in prouincia. §. fin. verficu. quoniam.
ff. licet cum petatur, text. in l. Pomponius. §. si
ff. de acquiren. posse. text. in l. si feruum. §. fin.
ff. de actio. emp. text. in l. 2. ff. de usufructu. text.
in l. 1. ff. de usufruct. lega. text. in l. & non tan
tum. §. fin. ff. de petitione hered. si ergo non
datur nec valet subiectum meliorationis in no
stro casu, sequitur necessario quod non debet
valere grauen appositum.

Secundo & in terminis facit text. in l. verum.
l. 2. ff. de assignandis libertis. vbi habetur quod
licet pater possit libertum suum & iura patro
natus vni ex filiis cui vellet assignare & praele
gere, tamen illud est verum & procedit quan
do sunt plures filij inter quos possit fieri & ca
dere electio: si verò sit vnicus tantum filius nō
valet nec potest in eo fieri talis assignatio, imò
est ipso iure nulla: idem etiam probat text. in l. §.
2. Instit. de assignatione libertorum. cuius ver
ba sunt, datur autem haec assignandi facul
tas ei qui duos pluresve liberos in potestate
habet, & ibi glossa ordina. Faber, Angelus &
communis doctores.

Tertio facit, quia in qualibet materia & dispo
sitione, electio vel praerogatio semper debet fieri
inter plures: text. est in l. vnum ex familia. per
totam legem. ff. de legatis. 2. text. in l. cum qui
dam. l. 2. eod. tit. text. in l. cum pater. §. a filia.
eodem titulo.

Quarto facit, quia ratio per quas pater vel ma
ter potest filium in praedicto tertio grauari est,
quia videtur eum honorare praerogando & prae
ferendo eum alijs filiis: argumēto text. eum ma
teria. in l. ab eo. C. de fideicom. Sed quando est
vnicus tantum filius nō videtur honorari nec
electus a patre vel matre cum de necessitate de
bet ad eum tota hereditas pertinere: ergo non
potest grauari.

Quinto, quia omnia bona patris, vel matris
sunt legitima filij, excepto quinto: ergo in eis
non cadat grauen.
Sexto facit, quia lex. 17. & lex. 27. infra eod. &
ceterae loquentes de melioratione tertij, & na
tura, & qualitate eius, semper loquuntur inter plu
res filios vel descendentes, & non aliter nec alio
modo: ergo sequitur quod in vnicum tantum fi
lio non habet locum melioratio, nec grauen.
& ita tenet Pala. Ru. in dicta. l. 17. infra eod. li
cet si non bene fundat. Ex quib; singu. & notū
ter infero, quod licet melioratio possit fieri ne
potij in l. 18. infra eod. tamē debet intelligi
quando pater vel mater habet plures filios, &
ex eis vel ex aliquo eorum habet nepotes: secus
verò si habet vnicum tantum filium, & ex eo ne
potes: quia tunc non cadit in eo melioratio.
Itē infero, quod licet pater vel mater possit in
melioratione tertij ponere grauen quod ve
lit secundum formam & dispositionem text. in
dicta. l. 17. infra eod. tamen debet intelligi quando ha
beat plures filios: secus verò si habeat vnicum
tantum filium, quia tunc in melioratione non
cadit aliquod grauen, quia non potest dari
subiectum meliorationis nec qualitas eius.

10 Item quero si pater vel mater in testamento,
vel contractu, meliorauit filium vel filiam sim
pliciter & genericē, non expresse nec determi
nata aliqua quota te, vel quantitate, dicendo,
melioro talem filium meum: an talis meliora
tio valeat & teneat, vel vitietur propter incerti
tudinē de quo articulo vide in repet. contra
ctui, in contractu puro, in articulo an & quan
do incertitudo vitiet? Item quero si pater vel
mater meliorauit filium vel filiam in tertio bo
norū irrevocabiliter, secuta traditione, vel ex
causa onerosa, vel tali quod melioratio sit per
fecta & irrevocabilis, an pater vel mater possit
aliqua bona sua alienare, & eis alienatis possit
filius

filij melioratus illam alienationem reuocare a quolibet possessore vel detentatore, & reuocare dicat saltem pro ea parte & quota, pro qua est melioratus & videtur dicendum quod possit reuocare & petere tam in vita quam post mortem patris, cum in eum sit translatum dominium virtute tituli & traditionis, dum tamen nollit succedere in alijs bonis patris vel matris: vel dato quod velis succedere, teneatur tantum de euictione, & repellatur pro ea parte & quota pro qua succedit & est hæres: argumento text. cum materia in l. vendicantem. ff. de euictio. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod indistincte filius vel filia non possit alienationem reuocare in totum, nec in parte: quia in melioratione, & validitate eius habetur respectus ad tempus mortis patris vel matris, vt in l. 23. & 29. infra eod. ergo licet & in l. pater vel mater potuit in vita alienare ex causa onerosa fraude non probata: imò quod magis est: dico quod etiam si prædicta melioratio sit assignata in aliqua re certa, & sit tradita filio vel filie potest pater vel mater alienare bona sua titulo oneroso, & filius habebit meliorationem in illa re certa, habito respectu ad valorem bonorum tempore mortis patris vel matris: non tamen poterit alienare ipsam particularem vel specialem in qua est facta assignatio, cuiuslibet sit facta traditio, & in ea sit translatum dominium & possessio vel traditio: sed poterit, vt dico, alia quolibet bona alienare, & per consequens diminuetur valor meliorationis, & valori meliorationis qui superfit soluet in dicta re certa assignata, habita consideratione ad tempus mortis.

Item quæro si pater vel mater non dixit expresse quod meliorabat filium in tertio vel quinto bonorum, sed tantum inter eos in vita diuisit bona sua, & tradidit possessionem, & vni assignauit maiorem partem quam alijs, an possit pater talem assignationem & diuisionem reuocare, & videtur quod sic, modo fiat in vltima voluntate, modo inter viuos: quia talis assignatio non est donatio nec contractus inter patrem & filium, sed potius quædam diuisio & prematura assignatio, vt post mortem patris sortiatur plenum effectum, unde habere potest reuocare: argumento text. nota in l. si filia. ff. si pater. ff. fami. herc. cuius verba sunt, si pater inter filios bona diuisit, non videtur simplicem donationem, sed potius fecisse supplem. iudicij diuisionem: & ad hoc notat & commendat ibi Alberic. Baldus, & Flo. Bald. in cap. 1. item sacramenta de pace iuramento sit

manda. penul. col. in vlt. feud. Oldra. in consuetis, cons. 23. facit etiam text. in l. si filia. C. de patris. sed melioratio facta per patrem vel matrem in vltima voluntate, potest reuocari etiam secuta traditione, vt supra dictum est: ergo & ista diuisio. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis diuisio & assignatio non possit reuocari, quia considero quod est quedam tacita melioratio: & melioratio quam pater vel mater facit filio secundum dispositionem legis regni nostri non est mera donatio, sed potius quedam electio & assignatio facta inter filios, in qua per istam legem. 17. Tauri, datur certa forma, vt secuta traditione vel interueniente causa onerosa non possit reuocari: unde ista eadem ratio & dispositio militat & habet locum in nostro casu, & sic in diuisione facta inter filios.

Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum, & tempore meliorationis non posuit aliquod pactum vel grauamen in ea, an postea ex intervallo possit illud apponere? & breuiter & resolutiue dico, quod si melioratio erat reuocabilis, quia non est secuta traditio, tunc licet potest apponere, quia sicut ipsam totalem dispositionem & meliorationem potest reuocare, a fortiori poterit in ea quodlibet vinculum vel grauamen apponere: argumento text. in l. si Titio. §. si filia. cum de iure codicil. text. in l. prima. & per totum. ff. de adi. lega. Sic verò melioratio erat irreuocabilis, quia fuit secuta traditio, vel facta ex causa onerosa, tunc postea ex intervallo non poterit pater vel mater aliquod pactum, vinculum, vel grauamen apponere: argumento text. in l. perfecta. C. de donationib. quæ sub mo. cuius verba sunt, perfecta donatio conditionem postea non capit: text. in l. secunda. & per totum. C. de reu. dona. text. in l. non idcirco. C. de con. empt. text. in l. quantus. C. de transac. text. in l. incommutato. §. sicut. ff. de con. empt. cum materia in l. si cur ab initio. C. de acti. & obli. text. in l. illud. in fi. C. de colla. vbi si pater vel mater semel fecit filio vel filie donationem perfectam, regulariter illa non debet cõferri nisi contrarium dicat tempore donationis, non autem sufficit postea dicere ex intervallo: & ad hoc no. & cõ. cõm. docto. ibi. text. in l. in fi. ff. de solu. vbi habet quod debitor simplr soluat, nõ dicendo vel declarando ex qua causa, creditor potest eligere & declarare causam ex qua intelligat facta solutio, dñ in cõtinet eligat & declarat, alias intelligit esse facta in duriorē

in duriorē vel antiquiorē causam: & ad hoc no. & cõm. ibi Bar. & cõm. doc. text. in l. i. ff. Laben. vers. sed si pater. ff. fami. herc. vbi dicitur quod licet in dex vel arbitrio tempore diuisionis possint imponere seruicium vni ex prædictis aduocatis, tamen illud debet fieri in cõtinenti, non vero ex intervallo: text. in l. licet. C. qui potio. in pig. lia. vbi disponitur quod licet quando quis mutuat alteri pecuniam ad emendū aliquod prædium vel tē cū pacto & conditione vt sit ei obligata præferatur in ea ceteris creditoribus: tamen debet intelligi quando in cõtinenti tempore quo mutabatur pecunia dictum & actum fuit secus verò si postea ex intervallo: & facit etiam ea quæ tradit Bartol. in l. non solum. §. morte. ff. no. ope. nun. column. 3. num. 16. & si per eo. commu. moderni.

Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum, & apposuit grauamen & substitutionem, vt post mortem eius restituar alijs descendens, & post mortem omnium descendens restituar ascendens, & post mortem ascendens restituar descendens, an tale grauamen successuum tempore meliorationis positum valeat & teneat, vel requiratur quod tempore meliorationis factæ non sit alter descendens nisi ille cui sit melioratio: & videtur quod pro forma & necessitate requiratur, quod tempore meliorationis non sit alter descendens: & declaratio est ista, quod si tempore meliorationis habebat alios descendentes inter eos valet & tenet grauamen, & possunt vocari per patrem vel matrem, & si tempore meliorationis non erant alij descendentes possunt vocari ascendentes, & si tempore meliorationis non erant ascendentes possunt vocari extranei: & hoc videtur probare & fundare. l. 27. infra eodem. in quantum dicit, y a falta de descendentes, &c. Et aliquando fui in hac opinione, sed postea alius cogitando videtur mihi contraria sententia, imò quod possit pater vel mater prædictū grauamen & substitutionem facere & apponere successum, etiam si habeat alios descendentes, vocando ascendentes in defectum descendens, & post mortem eorum, & extraneos in defectum ascendens, & post mortem eorum: quia eadem ratio militat & habet locum in vtroque casu.

Secundo quia alias raro vel nunquam posset illa lex vel eius dispositio verificari, & esset maxima rescriptio ad illam legē, & ita resideo, & ita tenuit maior pars doctorum in quodam examine.

Item quæro si pater vel mater meliorauit filium

vel filiam in tertio bonorum, in testamento vel vltima voluntate, & tradidit ei possessionem, an possit postea penitere & reuocare? & videtur quod non. Primo per istam. l. que disponit quod melioratio tertij non potest reuocari secuta traditione. Secundo per glo. nota. & sing. in l. legatum. ff. de lega. 2. que disponit quod si res legata in testamento vel codicillis tradatur legatario in vita, non potest amplius reuocari per testatorem: & ad hoc no. & cõm. ibi Bar. & cõm. doc. Pau. de Cast. in l. Lucius. eo. tit. ergo in nostro casu melioratio sit irreuocabilis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis melioratio possit reuocari: quia nostra lex & eius dispositio quæ habet, quod melioratio non possit reuocari secuta traditione, debet intelligi quando sit per viam contractus: secus si per viam vltimæ voluntatis, quod probat ibi dñ dicit: saluo si hec la dicha melioria por contrato entre viuos.

Item etiam quia legatum vel dispositio relicta in vltima voluntate, semper potest reuocari etiam si sequatur traditio: argumento text. in l. i. & per to. ff. de adi. lega. & in l. Lucius. ff. de lega. 2. nec obstat glo. ordi. & cõm. opi. in dict. l. legatum. quia debet intelligi quando traditio simpliciter sit nulla facta mentione legati: quia tunc transit in vim donationis & contractus inter viuos secus tamen est, quando sit ex causa expressa legati, quia tunc bene potest reuocari, qui non transit in vim donationis, sed tantum censetur executio accessoria vltimæ voluntatis quæ potest reuocari: & in expresso ita tenet & declarat Dinus, Rayne. Bar. Bal. Alb. lo. de Imo. Cuna. & cõ. doc. in dict. l. legatum. Paul. de Cast. & alij docto. in l. Lucius. eodem titulo.

Item etiam & secundo respondeo, quod prædicta glossa & cõm. opi. procedit & habet locum, quando traditio rei legatæ sit ex intervallo, & nulla facta mentione legati: quia tunc transit in vim donationis, & non potest reuocari: secus tamen est si traditio fiat in cõtinenti, quia tunc modo fiat ex causa legati, modo simpliciter, semper intelligitur fieri ex causa legati, & regularatur secundum naturam eius, & per consequens potest reuocari.

TEXT. XVIII.

El padre, o la madre, o qual quier dellos pueda si quier hazer el tercio de la memoria que podria hazer a sus hijos

Commentarij

hijos, o nietos conforme a la ley del fue-
ro a qualquier de sus nietos, o descen-
dientes legitimos puesto que sus hijos
padres de los dichos nietos, o descen-
dientes sean viuos sin que en ello les sea
puesto impedimento alguno.

S. P. M. M. A. R. I. V. M.

1. Hodie de iure regio an auius possit nepotem meliora-
re viuentis patre ipsius nepotis?
2. An possit etiam meliorari pronepos?
3. An mater possit meliorare filium, quando pater ha-
bet ius in fructu in bonis matris.

Lex decima octaua.

NOTA ex ista lege, quod pater potest meliorare ne-
potem in tertio bonoru,
etiam viuentis filio patreque
ipsius nepotis: pro cuius
perfecta declaratione dico,
quod ratio dubitandi pote-
rat esse, quia nepos non habet ius succedendi in
bonis aut ab intestato, nec contra testamentu,
nec filii debetur legitima viuentis filio patreque
suo: sed tantum eo mortuo: text. est in l. si quis
posthumus. ff. de libe. & posthu. tex.
in l. Gallus. §. in omnibus. eo. tit. text. in l. si
quis filio ex hereditate. ff. de iniusto rupto. tex.
in l. posthumorum. ff. eo. tit. text. in l. post-
humorum. In l. de ex h. libe. text. in Authen.
in successione. C. de ius & leg. libe. text. in Au-
then. de h. re. ab intest. ve. §. colla. 9. text. in §.
ita demum. In l. de h. re. que ab intest. defe-
cunt verba sunt: ita demum nepos neptisue,
suorum hereditate loco numero sunt, si precedens
persona defuerit esse in medio: sine morte id
accidit, sine alia causa, sicut emancipatione.
Na si per id tempus quo quis mori filius in po-
testate eius esset, nepos ex eo suus h. re esse
non potest, & per consequens videbatur quod talis ne-
pos non poterat meliorari in tertio, cum non ha-
beat ius succedendi, sed tantum mortuo patre
suo: & ita videbatur disponere. l. 9. tit. 5. lib. 3.
fo. in quantum dicit, quod filio vel nepoti qui
habeat ius succedendi possit fieri melioratio, &
non alteri: & per illam ita tenebat Segura in
repetitioe. l. vnum ex familia. §. sed si fundum.
ff. de leg. 2. fo. 7. verum differentia est. Sed co-
trarium hodie disponit nostra lex, imo quod

possit meliorari: & ratio vera & fundamētalis
est, quia ista ista communia intelligitur in lo-
gima necessaria praeiudicabitur filijs & descen-
dentibus: secus vero in voluntarij tunc est melio-
ratio tertij bonorum, quia ista potest relinqui
nepoti, etiam viuentis patre suo: & ista est pro-
pria & realis decisio huius legis.
Itē adde quia lex & eius conclusio habet etiam
locum in pronepote, & quolibet alio descenden-
te, ut possit meliorari, etiam viuentis filio vel nepo-
te, patreque vel auo vel proauo eo: §. quia eade
est ratio in vno q̄ in alio: ut in l. ad iure. §. quā-
uis. ff. de iure pat. Itē quia appellatio filioru
venit nepotes & alij descendentes in favorabi-
libus, ut in l. liberorum. ff. de verb. signi. Itē quia
nra lex dicit, nepos, o descendentes, & sic aper-
te vult, quod possit fieri melioratio pro nepo-
tibus & vterioribus descendentes: & ita tenet
in praesenti Cifuentes, Pal. Ru. & alij glossatores.
Itē adde quod sicut pater vel mater potest meliorare
vnum filiu vel nepotē, ita potest meliorare duos
vel plures: quia de iure, ille qui potest eligere
vnu in aliquo legato, fideicomisso, vel dispositio-
ne, potest eligere duos vel plures: text. est for-
malis & expressus in l. vnu ex familia. in l. o. §. si
duos. ff. de lega. & ibi notat Bar. Paul. & com-
mu. doct. text. in l. cum quidam. eo. tit. & te-
net etiam Cifuentes, Pala. Ru. & alij glossatores.
Item adde quod mater poterit meliorare filium in
tertio & quinto bonoru, vel aliquo eoru, q̄n est
vidua & sit soluto matrimonio, vel q̄n bona
eius sunt libera, in quib⁹ maritus non habet ius
fructu. Si vero habeat usufructu, valebit me-
lioratio quantum ad hoc ut sit valida & perfecta,
& non possit reuocari secuta traditione, vel q̄n
sit ex causa onerosa iuxta dispositione. l. 17. lu-
pra proxima: non veto quo ad usufructu in au-
terendum marito, quia ille remanet apud eam
& debet pertinere sibi pro oneribus matrimo-
nij: ut in l. dotis si uetus. ff. de iure doti. & in l.
plerumque. eo. tit. & in l. si maritus. ff. famul.
here. & in l. pro oneribus. C. de iure doti. Con-
firmatur etiam, quia quando quis donat vel le-
gat rem, videtur & intelligitur donare vel le-
gare tantum ius quod habet in ea, salvo semper ius
re alterius: text. est in l. si domus. §. si fundus. ff.
de lega. 1. text. in l. si cui. §. si eod. tit. text. in l. se-
natus. §. fin. eo. tit. text. in l. non quocumque.
§. eodem tit. text. in l. si serui. §. si fin. eodem ti-
tu. text. in l. si de libe. lega. text. in l. qui habet
nas. de contra. emptio. text. in l. si conuente. C.
de do. intervi. & vxor. text. in c. pastoralis. de do-
na. cum similibus.
Itē adde quod nostra lex & eius dispositio ha-
bet

habet locum & procedit, quando pater vel ma-
ter habet plures filios, & ex eis nepotem vel
nepotes: secus vero si haberet vnum tantum
filium, & ex eo aliquem nepotē vel nepotes:
quia tunc nepos non potest meliorari: ita dixi
in l. 17. supra eodem. ubi vide.

TEXT. XIX.

EL padre y la madre y abue-
los en vida al tiempo de su
muerte, puedan señalar en
cierta cosa, o parte de su ha-
zienda el tercio y quinto de mejoría en
que lo haya el hijo, o hijos, o nietos que
ellos mejoraren con tanto que no exce-
da el dicho tercio de lo que montare, o
valiere la tercia parte de todos sus bie-
nes al tiempo de su muerte. Pero man-
damos que esta facultad de lo poder se-
ñalar el dicho tercio & quinto: como
dicho es, que no lo pueda el testador co-
meter a otra persona alguna.

S. P. M. M. A. R. I. V. M.

1. An melioratio possit assignari in re certa?
2. An facultas assignandi meliorationem possit al-
teri committi?
3. An possit tertius para bonorum relinquit vni ex ascen-
dentibus, filijs non exstantibus?
4. Filius habens ascendentes an possit tertiam partem
relinquere extraneo?
5. Si resignata pro melioratione alienetur, an videa-
tur reuocata melioratio?

Lex decimanona.

NOTA ex ista lege, quod pater,
mater vel ascendens potest assi-
gnare meliorationem tertij &
quinti bonoru, quā potest face-
re filio, nepoti, vel descendenti, in
aliqua re vel rebus certis, dum tamen non exce-
dat valorem predictae meliorationis, habito re-
spectu & consideratione ad tempus mortis, quā
tamen facultatem non potest alteri committere.
Item nota quod hanc facultatē assignandi me-
liorationem in re certa, non potest pater vel ma-
ter alteri committere: & adde quod in tertio bo-

norum hoc erat ante dispositum, ut in l. iij. in
legi. styli. & ita practicabatur secundum Roder.
Suar. in repeti. l. quoniam in prioribus. fol. 88.
4. col. 1. q. hodie tamen per istam. l. idem dispo-
nitur, in tertio & quinto: & ratio dubitandi po-
tuit esse, quia legitima debetur filio in quali-
bet re hereditaria: text. est in l. i. C. quando &
quibus quarta pars debeat. lib. 10. & ibi O-
doff. Bar. Ang. Pla. & com. doc. Itē etiam quar-
ta falcidia debetur in qualibet re hereditaria:
text. est in l. 2. C. ad l. falc. & ibi glo. ordi. & co-
mu. docto. text. in l. in quarta. ff. ad l. falc. tex.
in l. Plautius. & in l. linea margaritaru. eo. tit.
& ibi Bar. & comu. doct. Item etiam quarta Tre-
bellianica debetur in qualibet re hereditaria:
text. in l. i. & per totum. ff. ad Trebel. text. in l. i.
& per totum. C. eo. tit. text. in c. Raynuntius.
extra de testa. text. in c. Raynaldus. eo. tit. &
vtrique comu. docto. tradunt etiam comu.
docto. in l. scimus. C. de inoffi. testa. docto. etiam
in l. filium quem habere. C. fa. here. ergo cum
tertium bonoru respectu filioru sit legitima,
& extraneo relinqui non possit, videbatur quod non
possit assignari in re certa: sed contrarium dispo-
nit nostra lex, quia cum non sit legitima preci-
sa & necessaria, sed voluntaria in electione pa-
tris, merito lex nostra determinat quod possit assi-
gnari in re certa: & ista est ratio decima huius
legis. Sed necessario quæro, quæ sit ratio per
quā ista facultas assignandi in re certa non possit
alteri committi: & certe in hoc ista lex est mihi
dubia & difficilis in ratione, quia considero quod
quidquid potest quis facere per se, potest etiam per
alium, text. est in l. i. ver. vltus. & per totum. ff. de
proc. text. in l. Arthusa. in fi. ff. de statu homi.
in regula, potest quis de reg. iur. in 6. text. in c.
fi. de procu. in 6. Sed respondeo quia facultas
& animi declaratio est quoddam ius personalissi-
mum coherens persone patris, ideo alteri cedi
& committi non potest, argumento text. in l. cen-
tesimis. §. si. ff. de ver. oblig. text. in l. 4. ff. locat.
text. in l. post mortē. §. si. ff. de adopt. text. in l.
Paulus, alias per procuratorem. ff. de acqui. h. re.
red. text. in l. inter artifices. ff. de solu. text. in l.
idem Pomponius scribit si fructum. §. si. ff.
derei vend. & ibi glo. ordi. & comu. docto. text.
in l. vnica. §. ne autē vertic. fin. verō. C. de cadu.
tollen. text. in l. mandatum. C. mandati. text. in
l. 2. C. de his qui ven. a. a. ampe. text. in l. i. C. de
asserito. text. in l. si. §. necessitate. de iur. emphy-
text. in authen. ad h. re. C. de iudi. Sed certe ista
ratio & solutio non concludit, quia considero
quod ipsa facultas testandi & meliorandi po-
test per patrem vel ascendentem alteri committi.
Ant. Go. in l. l. Tau. K. iij. v.

ti, vt in l. i. infra his. ll. Tanti. Ergo à fortiori de-
beret posse committi ipsa facultas assignandi
& declarandi rem in qua fiat solutio.
Item quæro si talis res certa in qua fuit assigna-
ta melioratio sit euieta, an filius meliorat⁹ pos-
sit agere de euietione? vide in materia meliora-
tionis & maioratus. Item quæro si res assigna-
ta pro melioratione tertij, valeat plus vel mi-
nus quam tertium, an debeat restituere vel sup-
pleri? de quo vide omnino quæ dixi in l. 17. su-
pra eo. 3. quæstio. principali.
Item quæro an filius vel filia non extantibus
descendentibus possit tertiam partem de qua
potest disponere relinquere vni ex ascendentibus
in re certa? & breuiter & resolutiue teneo
quod si: quia iste successioes equiparatur & sunt
conrelatiue: & dispositum in vna censetur dis-
positum in alia nisi contrarium reperiatur ex
pressum, vt in authen. de hære. ab intest. ve. §.
si iunior. colla. 9. & in authen. nouissima, iuncta
glo. & com. opin. C. de inoff. test. & in authen.
defuncto. C. ad Tertul. & tenet in presenti Ci-
fuentes & alij gloss. Sed aduertendum quod hoc
est indubitabile & sine aliqua difficultate, quia
illud tertium non est legitima parentum nec suc-
cessio debita, quia potest cuiuslibet extraneo re-
linqui: ergo nimirum si ascendentibus, vel collate-
ralibus, vel penitus extraneo possit relinqui gene-
ricè in quota, vel specialiter in re certa, tertium
verò & melioratio eius respectu filiorum est le-
gitima filiorum: ideo erat dubium, an possit re-
linqui vni ex filiis in re certa, quia videbat de-
beri in omnibus bonis: alius ei vel alijs videba-
tur fieri grauamen.

4 Sed quæstio quæ potest esse dubia & necessa-
ria est, si filius vel filia descendens habens ascen-
dentes possit illam tertiam de qua disponere
potest per l. 6. supra eod. relinquere cuiuslibet ex-
traneo in re certa: & videtur quod non
quia ascendentes debent habere legitimam: &
sic duas partes in omnibus rebus hæreditarijs
ipsius defuncti, sicut econtra: argumento tex.
in l. nam & si parentibus. C. de inofficio. testa-
men. iuncta l. quoniam in prioribus. C. eodem
tit. & forte ista fuit intentio Cifuentes & gloss.
factorum, licet contrarium exemplum ponat
in qua indubitanter teneo quod non possit fi-
lius vel filia, vel descendens, prædictam tertiam
relinquere in re certa, quia esset grauamen ipso
rum parentum. Item quia lege nostra vel ali-
qua alia non cauetur, ergo nos dicere vel exten-
dere non debemus, argumento text. in l. illam
C. de colla. cum similibus.

5 Item quæro, si res in qua fuit facta prædicta as-

signatio meliorationis tertij alienetur, an videat⁹
tur reuocata melioratio quando non fuit secu-
ta traditio: & magistraliter & resolutiue dico,
quod si facta fuit titulo lucratiuo, censetur re-
uocata, etiã si postea redemerit: text. est in l. re
legatã. ff. de adim. leg. tex. in l. eum seruus. eo-
dem titu. Si verò alienauit titulo oneroso non re-
uocatur: text. est in l. fideicom. §. si rem. ff. de le-
ga. 3. tex. in §. si rem. Instit. de lega. Quod tamẽ
est verum & procedit quando sit ex necessita-
te, quæ semper præsumitur: secus si ex volunta-
te, vt ibi disponitur, & idem disponit lex, i. 4. ti-
tu. 9. 6. parti. & latius dixi in materia legatorum,
quod tamen notabiliter intellige in isto casu
quando melioratio fuit assignata in aliqua re
vel rebus certis: secus verò si simpliciter & ge-
nericè esset facta in omnibus bonis, quia tunc
licet non possit reuocari: quia interuenit tradi-
tio vel aliqua causa onerosa, ex quibus melio-
ratio est irrevocabilis. vt in l. 17. supra eodem.
tamẽ indistinctè videtur fieri reuocatio in par-
te, & tertio rei alienatæ: quia melioratio & va-
lor eius refertur ad tempus mortis: vt in illa l.
19. & in l. 23. infra eodem.

TEX. XX.

LOS hijos, o nietos de testa-
dor no puedan dezir que
quieran pagar en dinero el
valor del tercio, ni del quin-
to de mejoría que el testador ouiere he-
cho a algũ de sus hijos, o nietos, o quan-
do mejorar en el quinto a otra persona
alguna, sino que en las cosas que el testa-
dor ouiere señalado la dicha mejoría
del tercio & quinto, o quando no lo se-
ñalo en la parte de la hazienda quel tes-
tador dexare sean obligados los here-
deros a gelo dar, salvo si la hazienda del
testador fuere de tal qualidad que no se
pueda cõuenientemente diuidir que en
este caso: mandamos que puedan dar
los herederos del testador al dicho me-
jorado, o mejorados el valor del dicho
tercio & quinto en dineros.

S P M M A R I U M.

- 1 Conclusio: textus & ratio: vide nume. 1.
- 2 In quo differat ille qui habet quædam hæreditaria vel bonorum?

bonorum?
3 Melioratus an teneatur recipere æstimationem me-
liorationis?

Lex vigesima.

NOTA est ista lege sequentes con-
clu. Prima quod filius, vel filia, vel de-
scendens melioratus in tertio &
quinto bonorum, vel aliquo eorum
debet habere meliorationem in ip-
sis rebus hæreditarijs: non verò teneat recipere va-
lorem & pretium eius ab alijs collateredibus.
Secunda conclusio. quod extraneus cui est relictum
quintum bonorum, vel pars eius similiter de-
bet habere in ipsis rebus hæreditarijs: & non te-
netur recipere æstimationem eius ab hæredibus
sed in ipsa re vel rebus assignatis, vel in omnibus
rebus hæreditarijs pro rata & quota. Tertia co-
clu. quod quando bona defuncti non possunt cõmo-
dam diuisionem recipere, alij hæredes possunt
meliorationes solvere in pecunia numerata: &
ratio huius. l. & eius decisionis potest esse, quia
sicut hæres vniuersalis per aditionem repræsen-
tat defunctum in totum, & succedit vniuersali-
ter in omnibus bonis, iuribus, & actionibus,
tam actiue quam passiue, & acquirit dominium
eorum, vt in l. cum hæredes. ff. de acquiren. pos-
sessio. ita eodem modo hæres in quota & parte
hæreditatis vel bonorum, efficitur hæres & do-
minus in ea, & in eum transeunt actiones pro
illa parte: text. est in l. cum a matre. C. de rei ven-
di. tex. in l. 1. & per to. C. de hære. actio. tex. in l.
1. C. si eer. pet. tex. in l. 3. C. de neg. gest. tex. in l.
si vxor. C. de bon. auto. iud. poss. tex. in l. licet.
C. ad leg. Falc. tex. in l. heredes. ff. fam. her. tex.
in l. si testamẽto. §. ff. de fidei. tex. in l. seruus
cõmunis. ff. de stipu. seru. tex. in l. in executio-
ne. §. prima species. de verb. obliga. text. iuncta
glo. lingu. ord. in l. 2. §. si. ff. de præto. stipu. quod
ibi notat & cõmendat Barto. & cõmun. docto. &
reputat sing. Iaso in l. Iulianus scribit. ff. de ver-
bli. idem las. in l. eum qui ita. §. te & Titu. eo-
titu. ex quibus inferitur, quod si aliquis eorum
efficiatur non soluendo, non tenentur alij, nec o-
nus & obligatio passiuæ eius onerat alios, quia
semel & ipso iure sunt liberati iura singu. Are. in
l. 2. §. & harum. ff. de verbo. oblig. 2. colum.

- 2 In hoc tamen est differentia in quota hæredita-
ria & bonorum, quod melioratus vel ille cui re-
linquitur quota hæreditatis reputatur hæres &
in eum transeunt iura & actiones actiue & pas-
siue: pro parte melioratus verò, vel ille cui relin-

quitur quota bonorum, reputatur hæres & ef-
ficatur dominus pro illa parte, & in eum tran-
seunt iura & actiones actiue, sed non passiue: quia
priusquam soluantur sibi pars, deducitur res alie-
num de cumulo hæreditatis, & sic non potest co-
ueniri à creditoribus: & si forte solueretur sibi
pars sine deductione, tenetur pro ea: quia bona
dicuntur deducto ere alieno, vt in l. sub signatu.
§. bona. ff. de verb. signi. tex. est sing. in iure qui
istam distinc. & resol. probat. in l. si quis seruus.
§. si. cum. l. sequen. ff. de lega. secundo. quem ad
hoc not. & cõmun. Bar. Albe. Imo. & cõmun. docto.
& forte non est alibi secundum Pau. ibi. in esse
etiam nulla videtur esse differentia, sed tan-
tum prouenit ex voluntate defuncti, & signifi-
catione, & rigore vocabuli, vt patet ex prædictis.
Item etiam ratio huius legis & decisionis eius,
inquantum vult quod filius melioratus non te-
netur recipere pretium vel æstimationem est
valde dubia, quia de iure communi ille cui e-
rat relicta pars hæreditatis indistinctè debebat
habere partem in qualibet re hæreditaria: ille
verò cui erat relicta pars bonorum erat diuersitas
inter consultos, quia aliqui dicebant quod de-
beatur æstimatio, alij verò dicebant quod debe-
batur pars quotitativa in ipsis rebus & bonis
defuncti: sed hæres habebat electionem vt pos-
sit soluere in ipsis rebus pro parte vel in vna re
vel rebus certis, vel in pecunia & æstimatione
text. est for. & expressus in l. non amplius. §. si.
cum. l. sequen. ff. de leg. 1. secundum si. opi. quod
ibi approbat Pompo. consultus, conditor illius
legis: & ibi tenet & cõmendat Bart. Albe. Bald.
Pau. Imo. & cõmun. docto, cuius ratio est, quia
propter difficultatem præstationis, aliud pro alio
solui potest: quod erat verum & procedebat,
quando res & bona defuncti recipiebant
commodam diuisionem, secus verò si non reci-
piebant talem diuisionem, quia tunc præcisè
tenebatur hæres soluere æstimationem, vel vnã
rem certam pro ea: hodie tamẽ per nostram le-
gem, hoc est immutatum, quia quando bona
recipiunt commodam diuisionem, non possunt
alij hæredes soluere meliorationem tertij nec
quintifactam filio vel extraneo in æstimatione,
vel pecunia, nec in aliqua re, vel rebus cer-
tis: sed in ipsa re assignata per testatorem, vel
in parte quotitativa cuiuslibet rei hæreditariæ:
si verò bona non recipiunt cõmodam diuisionem,
tunc possunt hæredes soluere meliorationem
in æstimatione, vel pecunia. Sed aduer-
tendum quod nostra lex non decidit nec determi-
nat, an isto casu compellantur alij hæredes sol-
uere in æstimatione & pecunia: & attento in-
Ant. Go. in l. Tau. K 2 re com

re communi videtur qd sic, sed crederem contrarium, cum in voluntate heredum ponatur. I. non in necessitate: & cum corrigat in alio ius commune: ergo in hoc. Sed tenetur recipere in parte quotitativa, & fiat divisio secundum ius commune iuxta famam & dispositionem: tex. in l. ad officium. c. comu. diui. & in. §. eadē. In l. de offi. iudi. & in l. si. titu. 15. §. par. prædicta autem intellige in melioratione tertij & quinti, vel prælegato, secus tamen est in legitima filijs debita, quia illa debet solui de rebus hereditarijs, tex. est in l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testamento. & ibi commu. docto. & tenet Bald. Pau. & Imola. in dict. l. non amplius §. fin. ff. de legatis primo.

TEX. XXI.

MAndamos que el hijo, o otro qualquier descendiente legitimo mejorado en tercio, o quinto de los bienes de su padre, o madre, o abuelos que puedan si quisieren repudiar la herencia de su padre y madre, o abuelos, y acceptar la dicha mejoría con tanto que sean primero pagadas las deudas del defuncto, y la cada por rata de la dicha mejoría las q al tiempo de la partija paresciere, y por las otras que despues paresciere sean obligados los tales mejorados a las pagar por rata de la dicha mejoría como si fuesen herederos en la dicha mejoría de tercio y quinto, lo qual mandamos que se entienda, ora la dicha sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

SPMMARIPM.

Filius melioratus an possit acceptare prælegatum & repudiare hereditatem?

Lex vigesima prima.

NOTA ex ista lege, quod filius institutus cum alijs, vel ab intestato succedens, melioratus in tercio, vel quinto bonorum, vel vtroque, potest acceptare meliorationem & prælegatum & repudiare hereditatem: quod tamen intellige & declara isto modo.

do, qd tali casu, si hereditas adit partem habebit ex sua persona iure hereditario, cum a seipso non possit legatum partem a cohærede iure prælegati: si vero hereditatem repudiat, totum coherede a cohærede iure prælegati: & de iure communi idem probat & disponit text. in l. qui filiabus. §. si. cum. l. sequenti. ff. de leg. 1. cuius verba sunt, si vni ex hereditibus fuerit legatum hoc debetur ei officio iudicis familiaris hereditatis. manifestum est sed et si abstinerit se ab hereditate, consequi eum hoc legatum posse constat, & statim dicit lex sequens, & quidem totum legatum petere potest, quauis a semetipso inutiliter ei legatum fuisset, sed partem habet ex sua persona iure hereditario, cum a seipso non possit legatum partem a cohærede iure prælegati: si vero hereditatem repudiat, totum consequitur a cohærede iure prælegati: & ibi Bar. Albe. Bald. Ange. Are. Ioan. de Imo. Alexand. Lanfran. Soci. Iaso. & comu. doct. & declarat magistraliter & melius quā alibi, Paul. de Cast. tex. in l. legatum est. §. i. eod. tit. tex. in l. planē. §. si duobus. eod. titu. tex. in l. Titia. §. Lucius. ff. de leg. 2. text. in l. miles. §. fin. eod. titu. tex. in l. fin. §. quatuor. eod. titu. tex. in l. lex facta. vers. ita igitur. ff. de hered. insti. tex. in l. si ita legatum. ff. fami. hereditatis. tex. in l. inter cohæredes. §. eod. tit. tex. in l. si qua. C. eod. titu. & vtrobique commu. doct. idem etiā probat & disponit. l. in si. ti. §. 6. par.

TEX. XXII.

SEl padre o la madre: o alguno de los ascendientes prometio por contrato entre viuos de no mejorar, a alguno que sus hijos descendientes, y passo sobre ello escriptura publica, en tal caso no pueda hazer la dicha mejoría d tercio ni de quinto, y si la hiziere que no vale, y así mismo mandamos que si prometio el padre, o la madre, o algunos descendientes de mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio & quinto por via de casamiento, o por otra cosa onerosa alguna que en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer, & si no lo hizieren que passados los dias de su vida la dicha mejoría, o mejoras de tercio, o quinto sean auidas por hechas.

Summa

SPMMARIPM.

- 1 An quando valeat pactum de non succedendo?
- 2 Quod effectus resultent ex iure, & spei succedendi etiam in viua patris.
- 3 An ascendentes possint renunciare hereditati filiorum?
- 4 Si filius recipit legitimam a patre, an possit renunciare hereditati?
- 5 An filius possit præteriri vel exheredari de voluntate & consensu eius?
- 6 Si interueniat iuramentum in isto pacto, an valeat?
- 7 Si filius vel filia recipiat aliquod pretium in pramium renunciationis, an valeat?
- 8 An pactum de non succedendo operetur de filius excludatur, tam ex testamento, quam ab intestato?
- 9 An ille qui renuntiavit hereditati possit succedere contra testamentum?
- 10 An renunciatio facta a filio si decessat relinquitur filiis, si alii renuntiatio eis noceat?
- 11 An ille qui renuntiavit cum iuramento admittatur, si tempore mortis patris non sunt alij filij?
- 12 An filius qui renuntiavit tempore quo non erant alij filij, nec sunt tempore mortis patris, an succedat?
- 13 Si filius renuntiavit hereditati patris, & ista hereditas perueniat ad alium, an possit eis succedere?
- 14 An homicida possit succedere hereditibus occisi?
- 15 An ista renunciatio valeat, quando renunciet successioni futurae alicuius defuncti?
- 16 An possit quis renunciare substitutioni pupillari?
- 17 An quando valeat pactum de succedendo?
- 18 An istud pactum de succedendo valeat inter milites?
- 19 An quando valeat pactum de futura successione conservanda?
- 20 An pactum de succedendo sit a iure reprobatum?
- 21 Quando perdat ista lex. 22 An vtriusq. sit partem?
- 22 An ista promissio & pactum de meliorando situm propter contractum matrimonij, debeat fieri ipsi filia vel genere?
- 23 Si maritus cui quo fuit gestum pactum de non meliorando, si remittat pactum, si possit tunc alium meliorare?
- 24 Si filius vel filia cui est factum pactum de non meliorando, remittat tale pactum vel moriatur, an possit pater vel mater meliorare quem vult?
- 25 Si pater vel mater promissit meliorare vnum ex filiis, & talis filius remittat hoc pactum, an possit pater vel mater alium meliorare?
- 26 Si pater vel mater promissit non meliorare in tercio nec quinto, an possit disponere pro anima de quinto?
- 27 Si pater promissit non meliorare filio, an possit meliorare nepotes?
- 28 Si est facta scriptura publica, & est deperdita, an possit probari contentum in ea per testes?
- 29 Si pater promissit non meliorare vnum ex filiis quem expresse nominauit, an possit alium meliorare?

- 30 Virtus & natura pacti de futura successione, certo modo diuidentur.
- 31 Si filius vel filia renuntiavit cum iuramento hereditati patris favore fratrū, an possit iuramento non obstante succedere patri?

Lex vigesima secunda.

NOTA ex prima parte huius legis, qd si pater vel mater promissit alicui filio vel filie non meliorare aliquem ex filiis vel descendentiibus, valet & tenet talis promissio & obligat eos ad implementum: ita demum, si de hoc fuerit cōfecta scriptura publica. Secundo nota ex secunda parte huius legis, qd si pater vel mater promissit meliorare aliquem ex filiis vel descendentiibus suis in tercio & quinto bonorum, vel aliquo eorum, tenet illud adimplere si promissit ex causa matrimonij, vel ex aliqua alia causa onerosa, & si non fecerit habetur melioratio profecta ipso iure: pro cuius perfecta declaratione dico, quod aliud est pactum de non succedendo, quo quis priuatur futura successione: aliud est pactum de succedendo quo quis vult acquirere aliquā futura successione, aliud est pactum de futura successione conservanda, quo quis vult conservare futuram successione alterius: aliud est pactum de hereditate futura certo modo diuidentur: Quo ad primum dico quod pactum de non succedendo est quando filius, vel descendens agnatus, vel cognatus, qui potest de iure succedere ab intestato, promissit patri, vel matri, vel consanguineo, non succedere: nam tale pactum non valet: text. est in l. qui superstitis. ff. de acquir. hered. tex. in l. fin. ff. de suis & leg. hered. tex. in l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem Falc. tex. in l. si quis dolo. §. illud. C. de inoffic. testa. text. in l. pactum dotale. C. de colla. tex. in l. neq. nos. C. de capti. & postlimi. reuer. Quod notabiliter extendit etiam si pactum vel renunciatio fiat ex causa onerosa aliquo pretio sibi dato: text. est in dict. l. si. ff. de suis & leg. heredi. tex. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testa. text. in dict. l. pactum dotale. C. de colla. vbi si filia dote recepta renuntiavit successioni patris, nihilominus potest succedere patri, quia talis renunciatio non valet: cuius ratio potest esse: Prima, quia cum talis hereditas nondum sit delata, non cadit in ea repudiatio: vt in l. potest. ff. de acquir. hered. & in l. si qui heres. §. i. eod. titu. & in l. si ad quem. eo. tit. tex. in l. 1. §. semel. vers. sciētiam. ff. de bono. posses. secundum tabu. tex. in l. si ita scriptum sit. §. si sub

Ant. Go. in. ll. Tau. R 3 sub

sub conditione. ff. de lega. secundo. tex. in l. i. §. decretalis. ff. de succe. edict. in l. i. qui potest facere. §. i. ff. de regu. iur. istam rationem ponit lmo. & ceteri doctores in d. l. i. qui superfluis. ff. de acquir. hære. Bald. & alij doct. in l. i. §. quādo. §. illud. C. de inoffic. testa. Sed ista ratio nō excludit, quia loquitur & procedit in simplici renunciatione & repudiatione hereditatis nō dum delata, quia illa nō valet cum nec possit adiri, sed nos loquimur in pacto & contractu, consensu partium vallato, in quo non militat illa ratio: quia ius nondum delatum potest pacto renunciari: tex. est in l. i. C. de pactis, & ibi glo. ordi. & comu. docto. tex. secundū vnam le. Curam in l. i. ff. de cura. bo. dan. & ibi gl. & comu. doct. in l. i. §. si heredi. §. filia. familias. ff. de pactis. tex. in l. i. §. si quid minor. ff. de min. Secunda ratio sit, quia sicut ius naturale sanguinis in sui essentia & substantia non potest pacto & consensu partium renunciari: ita nec ipsū ius succedendi tāquā effectus eius praefixus & inseparabilis: tex. est in l. i. ius autem agnationis ff. de pactis. & ibi notat Bald. Pau. de Cast. & comu. doct. in l. i. iura sanguinis. ff. de regu. iur. in l. i. abdicatio. C. de patria potesta. hōnus tex. & nota in l. i. ff. de interdict. & relega. vbi habetur qd filij vel descendentes non amittunt factū vel delictū patris ea quæ proueniūt sibi à genere, vel à ciuitate, vel à rerum natura: sed ea tantum quæ immediate proueniunt ab ipso patre: & istam rationem ponit Bar. in l. i. §. potest. ff. de acquir. hære. 2. col. num. 6. & ibi sequuntur comu. doct. Sed aduertendū qd ista ratio bene concluderet & procederet in agnatione vel cognato transferebatur, quia in eius succedendi non est in vita considerabile, nec distictum ab ipso iure sanguinis: vnde merito illud quod non est, non potest renunciari: sed nō excludit in filio, nepote, vel descendente: quia in eis ius successionis competens in bonis parentum in vita est considerabile, & est ius de per se distinctum & separatum à iure filiationis, & est quædam spes probabilis & approbata, tan à iure naturali quam positiuo: vt in l. i. scripto. ff. vnde liberi. & in l. i. cum ratio. ff. de bonis dāna. & talis successio saltem respectu legitimæ dicitur qd debita, in vita patris: tex. est in l. i. sed quæ plerumque. ff. pro socio. tex. in l. i. §. si autē perpetuus. C. de cura. furio. tex. in l. i. §. pe. C. de codi. tex. in l. i. cum in adoptiuis. §. omnia. C. de adypt. & tenet & not. Bar. & comu. doct. in l. i. §. potest. ff. de acquir. hære. 2. col. num. & in l. i. §. si impuberi. ff. de colla. bono. & in l. i. §. si à paren. sue. manu. & in l. i. §. de libe. agnos. &

in l. i. post emancipationem: §. illud. ff. de lib. leg. & in l. i. C. de iuris & facti ignor. & in l. i. iuris ignoraria. C. qui admitti. & in anth. de hered. & Palei. §. si quis autem non imples. collatio. Ex quo iure & spe succedendi etiam in vita patris resultat aliqui notabiles effectus: Primus, quia si filius existens in primo gradu, decedat viuo patre, transmittit ius suum per viam representationis ad nepotes vel alios descendentes: vt in l. i. §. si filij. ff. de suis & legi. hered. & in l. i. cum filius. cum materia. inst. de hære. quæ ab intesta. defect. Secundus effectus est, quia siue causa nō potest filius priuari sua legitima, vt p totū. ff. de inoffic. testa. Tertius effectus est, quia si pater immensam & inofficiosam donationē fecerit, filius potest reuocare, saltem quoad legitimam, vt in toto ritu. C. de inoffic. dona. Quartus effectus est, quia in vita patris filius reputatur quasi dominus, vt in l. i. in suis. cum materia. ff. de libe. & posthu. vnde ista secunda ratio non vñ concludere. Tertia ratio sit, & præ tale pactum de non succedendo valeret, & præ uaretur filius sp̄ successionis paternæ, sorte de incept. nō præstaret obsequia patri prout naturaliter teneretur, & inuirtaretur ad delinquendum: vnde merito non valet, argumento text. in l. i. §. vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in l. i. cōueniret. ff. de pactis dora. tex. in l. i. §. illud. ff. de positi. tex. in l. i. cōtractus quidam. l. i. ff. de regu. iur. istam rationem ponit Bald. in l. i. pactū. C. de colla. pen. co. in fin. & Imol. in l. i. cum contingat. de iure iuran. 26. colum. versic. dicit ius civile. Sed certe neq; ista ratio concludit, quia non est generalis respectu patris vel matris renunciantis, vel collateralis: sed tantū particularis respectu filij. Item etiam ex alio, quia si ista ratio esset vera, sequeretur qd non firmaretur iuramento, quia esset contra bonos mores, vt in l. i. non est obligatorium. de regu. iur. 6. Quartatio vera & iuridica sit, quod ideo tale pactum, & renuntiatio nō valet, quia præsumit lex qd pro modico pretio de presenti renunciaret quis magnæ & opulentæ hereditati future, & in expresse ista rationem ponit Bar. in l. i. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. 1. col. in fin. nu. 4. & ibi alij doct. idem Bar. in l. i. §. si quis pro eo. ff. de hedei. llo. fin. col. in fin. Pan. de Cast. in l. i. pacta quæ cōtra. C. de pactis. 1. col. Roman. in l. i. pactum. C. de colla. 2. col. Imol. i. c. cum cōtingat. de iure iuran. antepenult. fo. 2. col. Domini in c. quāuis pactum. de pactis. in. 6. 3. col. Geor. Nathan. ibi. 4. col. Confirmatur ista ratio per text. cum materia in l. i. & per totū. C. de pactis piguorum.

guorum, vbi ex illa ratione pactum legis commissorij in piguoribus est reprobatur. Secundo, confirmatur per text. cum materia in l. i. cum hi. ff. de trasac. vbi ex ista ratione non permittitur a iure transactio super alimentis de futuro. Tertio, confirmatur quia expedit reipublice providere vtilitatibus subditorum, ne quis re sua male utatur: tex. est in l. i. §. si. Inst. de his qui sunt sui vel alie. in. Nec obstat si dicatur, qd attenda ista ratio nō deberet valere, pactum quo quis renunciat iuri de futuro, cum militet ista ratio, cuius contrarium deciditur in l. i. C. de pactis. in ista glo. & com. opin. & in iuribus ibi allegatis, quia respondet qd ibi erat ius de futuro, ex causa de presenti, & sic reputatur aliud ius probabile inspecta causa de presenti, sed in nostro casu est merū ius de futuro, nō dependens ab aliqua causa de presenti. Et ex superioribus, in ista finali ratione vera & comuni, reprobo sententiam Bald. in l. i. quāuis si. colū. & quæst. C. de fideicom. vbi dicit qd pater vel ascendens bene potest renunciare successionem filij vel descendens: quia cum talis hereditas nō debeat patri vel ascendenti de iure naturali: sed tantum de iure positiuo, vt in l. i. scripto. in l. i. §. vnde lib. & in l. i. nam et si paribus, ff. de inoffic. testa. & in l. i. iure succurium est. ff. de iure doti. facilius potest amitti vel renunciari, pro qua sententia vltra Bal. facit tex. singu. in l. i. §. si parens. ff. si à parē. quis sue. manu. vbi dicit qd si pater in vita recepit aliquid à filio emancipato, repellitur post mortem ab eius successionem, sicut etiam, quia in iure nostro plures differentiæ reperiuntur in successionem parentum & filiorum. Prima quia dispositio textus in l. i. cum auus. ff. de condi. & demonst. cum similibus, nō habet locum in paribus grauatis: ita Bar. & comu. docto. ibi. Secunda quia dispositio text. in l. i. hac consultiſima. §. ex imperfecto. C. de testa. nō habet locum in paribus: ita Sal. & comu. alij docto. ibi. & in l. i. C. fami. heredi. Tertia quia dispositio legis in C. de repu. hære. nō habet locum in parentibus, ita Bal. & comu. docto. ibi. Quarta quia licet inter descendentes habeat locum collatio, non tamen inter parentes: ita Cinus, Bal. & comu. docto. in l. i. §. emancipati. C. de colla. Quinta quia filij vel descendentes transmittunt hereditatem non aditam ex potentia suarum vel sanguinis: parentes verò nō: vt in l. i. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. & ibi comu. docto. Sexta quia licet inter descendentes habeat locum representationis, inter parentes verò non: textus est in authent. defuncto. C. ad Tertul. & ibi glo. ordi. & comu. docto.

do. sed dico qd prædicta opinio Bald. est falsa, imò teneo quod sicut filius vel descendens nō potest renunciare successionem patris vel ascendens, ita e contra pater vel ascendens non potest renunciare successionem filij vel descendens, vel iura superius adducta iuncta ratione finali: & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordi. in l. i. quādo. §. illud. C. de inoffic. testa. in glo. h. in fin. & ibi Petrus de Bella perti. qui formaliter dicit & tenet, quod pactum de non succedendo est reprobatur in ascendenti bus, & descendibus, & collateralibus: & ibi la. cob. Butt. Cinus, Albi. Faber, Bal. Paul. & comu. docto. Cinus, in l. i. postum. C. de colla. finalibus verbis. Rostre. in libellis suis, in rubric. de bono. posses. contra tabu. quæ datur patri, & cetera. 3. colū. versic. septimū. Rode. Sua. prædicta non allegando in repetitione legis, quomā in prioribus. 46. foli. colum. versic. adde Bald. Neq; obstat prima ratio & fundamentū Bald. quod hereditas non debetur patri vel ascendenti de iure naturali, sed tantum positiuo: quia in nostro casu non irritatur à iure pactum de non succedendo, ex eo quod hereditas debeat de iure naturali, vel nō: sed propter rationes superiores præcipue finalem, & patet ex eo qd etiā inter collaterales est prohibitum prædictum pactum, vt probatur per dicta iura & tenet prædicti doctores. vbi supra. Neq; obstat secundo ille tex. singu. in d. i. §. si parens quia cum olim de iure antiquo pater nō succedebat filio emancipato, nisi ex pacto emancipando emā cōtra cta fiducia: vt in l. i. si ab eo. C. de legi. hære. & in l. i. fina. C. de emancipa. libe. & in l. i. C. de legi. tur. & in l. i. §. si. Inst. de legi. agna. succ. merito cōuatio pacto poterat repellere, argumento text. in l. i. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. sed tū hodie pater hereditario iure succedat filio, & nulla sit differentia emancipationis & patriæ potestatis, vt in authent. de hære. ab intesta. veni. §. nullam vero, colla. 9. clare insertum qd nō poterit talis successio renunciare: sicut neq; quilibet alij. & in expresse ita tenet & respondet glo. ordi. in dicto. §. si parens, quæ solutio vera in se secū dum doctores ibi. Vel aliter & secundo, & notabilius respondeo, qd in dicto. §. si parens. pater recepit à filio in vita integrā legitimam, vnde merito potuit successionem futuram renunciare imò etiam si non renunciaret non potest rumpere testamentum in quo est præteritus vel exheredatus: cum verba sunt, si parens vel accepit pecuniam vt emanciparet, vel postea viuis in eum filius quantum latissimè contrahit, ne iudicia eius inquietet, exceptione doli repellitur. Ant. Go. in l. i. Tau. K 4 & ita

& ita tenet & declarat ibi Dinus, Bar. Albe. & commun. docto. tenet etiam & declarat glo. ordi. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. in glo. si in. §. soln. & ibi Pe. Oldra. Alb. Bar. & commun. docto. Domini. in dict. ca. quavis pactum. de pact. in. §. facit etiam tex. nov. in. l. cum quo. de peculio. §. si in. ff. ad leg. Falc. & ibi docto.

4 Ex quo inferitur quod idem esset si filius in vita reciperet a patre integram legitimam, quia valeat renunciatio hereditatis, & licet non renunciet non posset rumpere testamentum patris, in quo sit prateritus vel exheredatus: imo quod magis est etiam si crescat vel diminuat patrimonium patris vel matris, non debet haberi respectus nisi ad tempus receptæ legitimæ: ita sing. Iaco. Bur. in. l. pactum. C. de colla. nihil allegando: sed pro eo facit tex. in dict. §. si parens: & in dicta. l. cum quo. de peculio. §. si. & facit tex. in ratione sui. in. l. de fideicomisso. C. de transact. & facit bonus tex. in. l. si patronus ex debita. §. si. ff. de ho. lib. & tenet Georg. Naf. in. c. quavis pact. de pac. in. §. 1. col. nu. 6. & 7. ubi bene fundat. & dicit hanc esse magis commun. opin.

5 Ex quibus redditur valde difficilis & dubia illa gl. sing. commun. approbata in. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. ubi tenet quod si pater vel mater vult instituere filium vel filiam: vel contra, si filius vel filia vult instituere patrem vel matrem, & instituendus noluit institui, sed renuntiavit titulo institutionis, & consensit quod alius instituatur: talis consensus & renunciatio valet & tenet: pro qua sententia & conclusione facit tex. notabilis & capitalis in. l. non putavit. §. si quis sua mand. ff. de bono. posse. contra tabu. ubi si ille qui de necessitate erat instituendus in testamento manu propria exheredavit se, cum diceret & scriberet testamentum, non potest amplius rumpere testamentum per querelam vel contra tabulas, vel alio iuris remedio: quem in suo casu notat & commendat ibi gloss. ordi. Bar. Albe. & commun. docto. antiqui. Secundo facit tex. in. l. vxori. §. 1. ff. ad. l. Corn. de fal. ubi ille qui se tutorem impuberis scripsit in testamento alicuius, statim videtur consentire & officium acceptare: adeo quod licet alias haberet a iure iustam excusationem, non potest se excusare. Tertio facit tex. sing. in. l. sicut. §. veditio. ff. qui. mod. pig. vel hypo. solui. ubi habetur quod bene potest quis permittere alium testari, & disponere de re sua, vel sibi debita, vel obligata: quæ ad hoc notat & commendat commun. docto. ibi notat etiam & commendat Bar. in. l. cum quis decedens. ff. de leg. 2. & illud tex. ad hoc reputat sing. & vnicum Bal. in. c. §. prate-

rea. quibus mod. serv. amit. idem Bal. in cap. §. donare qua. scilicet alio. po. 2. col. prope finem idem Bal. in. l. veditio. C. de vfu. pro emp. idem Bal. in. l. quoties. la. C. de fideic. col. nu. 2. idem Bal. in. l. 1. C. de sacro. eccles. lectura. 4. col. idem Bal. in. l. cum alienam. C. de leg. 2. col. nu. 7. Alex. in. l. ubi bene loquitur & declarat in cōsilijs suis. conf. 20. volu. cōsiliorū. 6. col. lafo. in. l. cum proponas. la. C. de pactis. 2. col. Quarto facit tex. cum materia in. l. filio praterito. ff. de iniusto rupto. ubi post mortem patris filius potest approbare testamentum in quo est prateritus, ut valeat saltem de iure pretorio. Quinto & ultimo facit concludens ratio, quia quod filius vel pater instituatur, est introductum eorum fauore: ut probat tex. melior de infre. in authen. ut cum de appellat. cognō. §. hec autem disposuimus. colla. 8. ubi dicit quod ideo leges requirunt quod filius instituatur a patre, vel econtra: ne alias afficiatur iniuria. Secunda tamen est opinio in hoc articulo. scilicet quod talis consensus & renunciatio tituli institutionis nullo modo valeat, quia cum institutio vel exhereditatio cum legitima causa a iure expressa requiritur pro forma, etiam si talis forma requiratur in fauorem instituendi, non potest consensus privata persone ei renunciare: argumento text. in. l. nemo potest. ff. de leg. 2. in. l. 3. ff. de testam. tex. in. l. qui in potestate. eod. tit. tex. in. l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem Falc. tex. in. l. contra iuris civilis regulas. ff. de pactis. tex. in. l. ius publicum. eo. tit. tex. in. l. certonem. ff. de ope. liber. tex. in. l. nec ex pretorio. ff. de reg. iur. tex. in. l. nec pignus. vers. priuatorum conventio. eod. tit. tex. in. l. obligationum ferē. §. placet. ff. de actio. & oblig. tex. in. l. si debitor. §. si. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. tex. in. l. cum hi. §. si prator. ff. de transact. tex. iuncta glo. in. l. a diuopio. ff. de ritu nuptiar. tex. in. l. pacta que contra. C. de pactis. tex. in. §. 1. Instit. quibus non est permissa. facit testa. & istam opinionem tenet expresse Bald. quem alij docto. sequuntur, in. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. Tertia opinio est quod tale testamentum valeat si in eo est incerta causa quia testator dicat quod ideo omittitur institutio, quia instituendus noluit institui, sed renunciavit institutioni. Nec obstat si dicas quod ista non est causa incerta, in authen. ut cum de appe. cog. §. causas. colla. 8. quia ille tex. loquitur in exheredatione quæ fit inuito filio: secus autem in exheredatione quæ fit eo volente, ut in nostro casu quia tunc non videtur corrector: tex. in dict. l. non putavit. §. si quis sua manu. ff. de contra tabu. & in expresse istam opinionem sic declarata tenet

tenet Bart. in dict. l. si quis. §. illud. C. de inoffi. testa. & ibi Ange. de Peru. & Pau. de Cast. Quarto opinio est, quod prædicta gl. in dict. l. si quando. §. & generaliter, & eius con. procedat & sit vera in iuxta redactione, quia valet propter consensum instituendi, modo in ea inferatur ista causa, modo non: quia iam est servata forma a lege requisita: sed non procedat in præteritione licet instituendus consensit: quia forma. l. non est servata, & istam opinionem tenet Imo. in. l. si quis posthumus. §. 1. col. post prin. ff. de libe. & posthu. Roma. in. l. 2. C. de bo. pos. contra tabu. col. nu. 12. lafo. ibi. §. col. nu. 7. idem lafo. in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. col. Ale. xand. in Auth. non licet. C. de libe. prate. 2. col. nu. 3. Sed his non obstantibus dico, quod prædicta gl. in dict. l. si quando. §. & generaliter, & eius conclusio, magis commun. approbatur: imo quod modo instituendus prateratur, modo exheredetur: & modo causa sit expresse, modo non: testamentum valet & tenet ratione sui consensus & renunciationis: & in expresse istam gl. & eius cons. sic declarata tenet ibi Pe. Cinus. Iaco. Bu. Albe. & lafo. tenet etiam Bal. in. l. 2. C. de bo. po. contra tabu. 2. col. in fine. nu. 5. Ang. in. l. qui se patris. C. vnde liberi. pe. col. nu. 9. Bald. in. l. filio praterito. ff. de iniusto rupto. pen. col. in fine. Ange. ibi. 2. col. in fine. ibi lafo. & notabiliter 25. col. vers. pro isto allegat hic Bald. & c. ubi sequ. col. saltem intelligendo quod ille consensus & voluntas facit quod valeat testamentum de iure pretorio: argumento tex. in dict. l. filio praterito. Ange. in. l. si quis posthumus. §. 1. de libe. & posthu. in fine. Alex. ibi. §. col. & istam dicit magis commun. opin. lafo. in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. §. col. in fine. Sed advertendum quod prædicta gl. & commun. opin. nullo modo videtur procedere, quia talis consensus filij vel patris instituendi, & renunciatio tituli institutionis, in effectu nihil aliud est, quam renunciatio future successionis: sed illa non valet ut dicit materia nostra & supra late probavi: ergo nec talis consensus vel renunciatio tituli institutionis debet valere. Confirmatur. 1. quia prohibito aliquo actu vel dispositione, censetur prohibutum omne illud per quod pervenitur ad illud: tex. est in. l. oratio. ff. de sponsa. text. in. l. si lex. ff. de fidei. tex. in. l. quod dictum. ff. de pactis. tex. no. in proposito in. l. queritur. ff. de bonis liber. text. in. l. si pater. eod. tit. text. in. l. non minus. ff. de here. insti. tex. in. l. nec per se. C. eo. tit. Secundo confirmatur per textu no. & expresse in. l. filio praterito. ff. de iniusto rupto. ubi dicitur quod si filius prateritus abstinuit

se bonis patris, videtur testamentum patris oportere probare: & sic aperte vult quod renunciatio bonorum patris post mortem eius idem importat quod approbatio testamenti: & renunciatio tituli considerato effectu: ergo ex illo text. bene inferitur, quod paria sunt renunciatio tituli institutionis: quod renunciare ipsi hereditati, vel eorum: & certe ille textus inenutabiliter stringit eorum prædictam gl. & commun. opin. Tertio confirmatur per tex. expresse in. l. qui caret respon. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. ubi expresse disponitur, quod si filius aliquas res vel pecunias recepit a patre, & promissit non agere contra testamentum eius, querelam vel alio quovis remedio, licet prateratur vel exheredetur: quod talis promissio vel renunciatio non valet, sed inotuo patre poterit filius testamentum oppugnare. Quarto confirmatur, quia etiam hoc casu concurrunt omnes rationes superius per me assignate per quas reprobatum pactum de non succedendo: & certa ista est valde libellus & nova difficultas in nostra materia: quod si aliquid non reperio tactam, & habentes dubium eius solutionem: sed huic difficultati possum respondere sequentibus modis. Primo modo, quod aliud sit renunciare hereditati & future successioni, & illa non valet: aliud sit renunciare titulo institutionis, & illa bene valet: imo dicitur sit titulus institutionis & ipsa hereditas vel successio: sed ista solutio nihil valet, quia pondus est verbalis quam realis: Vel aliter dicens, quod respondet, quod renunciatio successionis vel hereditatis non valet, quia est quedam privatio bonorum generalis, tam ab intestato quam contra testamentum, quia non poterit succedere ab intestato: nec agere contra testamentum si sit prateritus vel exheredatus: renunciatio vero tituli institutionis non est abdicatio hereditatis generalis, sed tantum particularis, in casu quo fiat testamentum, unde ab intestato bene posset succedere. Sed ista solutio non concludit, quia eadem est ratio, quod non valet in uno casu sicut in alio: præterea contra istam solut. facit text. apertus quem supra ponderavi in dicta. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. præterea ista solutio non valet, quia sequeretur quod pactum de non succedendo valeret, saltem ut non posset instituendus agere contra testamentum defuncti, quod est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Unde huic difficultati aliter & tertio, & quilibet subtiliter, & non minus respondet: quod prædicta gl. in dicta. l. si quando. §. & generaliter, & commun. opin. necellario debet intelligi quando defunctus erat in actu testandi in vita vel morte,

Si ipse volebat instituire filium vel partem qui de necessitate erat instituendus, & illo tempore institueretur, consensu ut non institueretur, vel renunciant titulo institutionis: quia tunc talis consensus & renunciatio valet & tenet cum per eum iteatur, & testatori nihil est imputandum. Et talis consensus non dicitur renunciatio iuris futuri sed presentis, hoc est tituli institutionis qui illo tempore quo fiebat testamentum, sibi debebatur: & licet in consequentiam veniat priuatio hereditatis, non attenditur cum fundetur in iure de presentibus. Ex quo hinc infero, quod talis consensus & renunciatio tituli institutionis non in ipso actu testandi, sed antea, non valet per rationes superiores. *Item infero* si pacto vel transactione aliquo dato vel scito instituendus consentiat quod non instituitur, & renunciet tituli institutionis, quod tale pactum & renunciatio non valet, quia non videtur libera & spontanea renunciatio sed quasi iustitiae preiudicium: & pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dicto leg. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de testat. ubi. & ubi aperte decidit, quod pater erat in actu testandi, & filius noluit institui, sed manu propria se scripsit ex herede: & talis consensus & exhereditatio valet. Secundo pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dicto l. si quis. §. illud. C. de inoff. testat. ubi dicitur text. quod si pacto vel transactione aliquo recepto renunciant institutioni, & promittunt non rumpere testamentum, talis promissio & renunciatio non valet: & certe iste est verus intellectus horum in iurum, & huius difficultatis passus, & vera concordia in proposita difficultate: & illud est quod aperte voluit glossa in dicto l. si quando. §. & generaliter. prout apparet ex ea informatione quaestionis, in quantum dicitur, quid autem si filius patrem vel matrem, vel contra, vult instituire, & instituendus dicat nolo, & sic aperte loquitur quando talis consensus vel renunciatio adhibetur tempore testamenti, & sic in ipso actu testandi: & ita format ibi quaestionem Petrus de Bella per. Iaco. Burri. Cinus, & docto. antiqui. & istam meam solam & declarationem sentit Ioan. de Imo. in dicto l. filio preterito. §. col. in fine. in verbum. sed certe illud non sequitur. Item etiam Ange. de Per. in l. si quis posthumus. §. si. ff. de libe. & post. hu. in fine.

6 Aduertendum tamen quod materia nostra & eius conclusio, quae habet quod pactum de non succedendo non valet procedi: & debet intelligi, quando non interuenit iuramentum: secus ta-

men est si interueniat iuramentum: quia tunc bene valet: cuius ratio est, quia non est contra bonos mores, nec vergit in aeternam salutis dispendium, nec redundat in alterius detrimentum: text. est capitalis & expressus in. c. quauis pactum. de pactis. lib. 6. cuius verba sunt, quauis pactum patris factum a filia dum nuptura debatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum habere improbetur: & civilis: si tamen iuramento, non vnde dolo, praestito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debet, cum non vergat in aeternam salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. Confirmatur per text. cum materia in cap. cum contingat. de iure iur. per text. in. c. licet mulieres. eod. tit. lib. 6. ubi contractus super rebus dotibus firmatur iuramento, per text. in Authen. sacramenta puerum. cum materia. C. si aduer. ven. ubi contractus minoris, alias de iure inuoluitur, firmatur iuramento, per text. in cap. significante. de pigno. ubi pactum. l. commissoria reprobatur in pignoribus, firmatur iuramento, secundum Imo. & co. doct. ibi. de cuius tamen intellectu vide ibi Abba. & doct. Abba. in. c. contingat. §. col. in medio. Imo ibi. §. co. num. in Barto. in. l. si quis pro eo. de fidei. §. 4. col. vers. si mulier quae non potest esse fideiusor, efficitur ter obligatur virtute iuramenti.

7 Vnum tamen est quod hoc videtur intelligendum, quando talis filius vel filia aliquid recepit in premium vel recompensam renunciationis, quia tunc valet cum iuramento: secus tamen est si nihil penitus recepisset, quia tunc non valet: ita probat text. in dicto. c. quauis pactum. ubi cum mysterio dicitur quod filia renunciat, dote contenta, quasi velit, quod solum isto casu corrigitur ius civile, & validatur pactum. Secundo quia quando filius vel filia nomine dotis vel donationis propter nup. vel alias aliquid recepit, renunciatio videtur in se habere quandam equitatem, cui videatur illi receptio subrogari loco legitima, unde merito firmatur iuramento. Tercio confirmatur quia si tale pactum & renunciatio successione valeret aliquo non recepto, esset contra publicam & priuam utilitatem: quia filius vel filia careret dote & alimentis, nec reperiret quibus nubere, & argumeto. l. si. solu. matrimonio. Quarto quia tale pactum aliquo non recepto, videtur in se continere dolum, saltem re ipsa argumeto text. in. l. si quis cum aliter. de verbo. obligat. in. l. 2. §. circa. de do. excep. ergo non est verum simile quod ius canonicum tale pactum im-quum velit approbare, maxime quod text. in dicto. cap.

cap. quauis pactum. requiritur, quod non interueniat vis vel dolo: ergo intelligatur ex proposito, vel re ipsa. & in expresso ita tenet Pe. de Ancha. in dicto. c. quauis pactum. de pactis. lib. 6. in. 2. notabili. & tenet Richardus de Bali. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. & Salic. ibi. §. colum. in fine. vers. aut paciscitur filia, &c. Contrarium est tamen tenendum, imo quod tale pactum & renunciatio cum iuramento valet & tenet, etiam si filius vel filia nihil penitus recepit, quia ratio text. in dicto. c. quauis pactum. militat in utroque casu & in terminis ita tenet ibi Dominicus. per. col. nu. 12. qui bene prosequitur articulum. & adducit alia fundamenta tenet etiam Probus ibi, in additio. ad lo. mona. in prin. Geor. Natani. 6. col. vers. quinto limita. Imo in. c. quinquaginta. de iure iur. per. §. 2. col. idem Imola. in. l. stipulatio hoc modo concepta. §. colum. in medio. & ibi Alex. §. col. nu. 9. ad Imol. in. l. qui superfluitis de acqui. h. re. §. col. in prin. Corneus in. l. pactum. C. de colla. §. col. vers. quarto limita. & Alex. ubi dicit hanc esse magis communem opinionem. in. l. fin. col. 1. volu. idem Alex. in. l. con. §. 1. volu. ante pe. col. laso. in. con. §. in prin. §. 4. volu. ex quo text. & com. opi. collige aperte, quod metus reuerentialis in filio vel filia non annullat contractum nec iuramentum factum cum patre, vel matre, vel ascendentibus: de quo articulo vide in l. 9. quae oneranda. quarum rerum actio non detur. Habemus igitur ex superioribus quod licet filius vel filia non possit renunciare successioni vel hereditati future sine iuramento, tamen cum iuramento potest, & omnino repellit a successione. 8 Ex quibus primo inferitur quod mortuo patre vel matre ab intestato, non possit filius vel filia quae renunciat, eis in aliquo succedere de iure cuius nec praeitorio, nec ex vno capite nec alio: quia ex quo simpliciter & genericiter renunciat, utriusque viae quae possit succedere videtur renunciasse, & sic ab intestato: argumeto doctrinae glossa. tunc text. in. l. §. sed videndu. ff. de successione. ubi dicitur quod si heres qui potest venire ad successionem alterius, ex duplici capite vel duplici iure, scilicet praeitorio quam civili, repudiet simpliciter & genericiter videtur repudiare utriusque caput & viam successionis, quae ad hoc dicitur lingu. & vnicuique Pau. in. l. §. ff. de acqui. h. re. in. si. Item etiam quia indefinita renunciatio aequipollet vniuersali text. est in. l. si pluribus. ff. de lega. §. 2. text. in. l. si plures. ff. de lega. §. 2. text. in. l. si heredes nominatim. eod. tit. text. in. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de rebus dub. text. in. l. si necessarias. §. si annua. ff. de pigno. actio. text. in. l.

in. v. ff. de verbo. sig. Item etiam quia tantum valet generalis dispositio, quae ad ea quae possunt comprehendi sub genere, quantum ad ea quae sunt extra genus: quod ad speciem de qua loquitur text. est in. l. si choros. ff. de lega. §. 2. text. in. l. si duo. in. fine. ff. de admi. tuto. text. in. l. si seruis eius qui in fine. ff. de acqui. h. re. §. an. l. quo ties. C. fami. heres. text. in. l. 2. vers. si. C. de quadrien. praef. text. in. l. homines. C. de praef. §. 30. vel 40. anno. ergo ista renunciatio hereditatis utraque viam successionis debet comprehendere: & ita tenet & determinat no. Domini in dicto cap. quauis pactum. fin. col. & q. & ibi Geor. Na. 10. colum. num. 40. Aret. in. l. qui superfluitis. de acqui. h. re. §. col. in prin. Rom. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. §. col. nu. 29. & ista est vera opinio, licet aliqui teneant contrarium: imo quod possit succedere ab intestato, quia pater vel mater quibus est facta renunciatio, moriendo ab intestato, tacite videtur eos vocare cum alijs filiis ab intestato: argumeto text. in. l. conficiuntur. in prin. ff. de iure codici. notatur in. l. non iustam. C. ad Tebe. Sed huic rationi & fundamento facilius respondeo, ut intelligatur quod ita de iure filij vel successores proximi in gradu, tacite videntur vocari ab intestato per defunctum, quando nulla praecessit renunciatio cum iuramento: secus autem alijs ut hic, quia cum constet quod semel voluit pater vel mater eos excludere a successione sua virtute renunciationis, praesumitur perseverasse & decedere in eadem voluntate. Secundo & principaliter inferitur quod talis filius vel filia qui renunciat, non potest succedere contra testamentum patris vel matris: unde si talis filius vel filia praetereatur in eorum testamento, & nihil sit relictum, testamentum valet & tenet, & non possunt agere de nullitate vel alio quouis remedio: ita probat text. in dicto. cap. quauis pactum. ibi, nullum ad bona paterna regressum haberet, & ibi notant & tenent commun. docto. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Bald. dicens esse notandam, in l. filio preterito. ff. de in ius. rupt. fin. colum. in principio. & ante ipsum repetit quod ita tenet Barto. in. l. §. quod habebat. ff. de ho. pos. contra tabu. §. colum. num. 6. Rapha. Cuna. in repetitione. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & post. hu. §. colum. num. 18. & ibi laso. §. 2. colum. num. 10. Confirmatur quia per talem renunciationem, filius vel filia efficitur extraneus, & amittit suam, & legitimam debitam in bonis patris vel matris quibus renunciatum est: unde merito non agit contra testamentum eorum, quia

quia ius rumpendi testamentum regulatur à iure succedendi ab intestato: ita probat text. in l. cū querit. C. de inoff. testa. text. in l. paribus. eo. titu. vbi habetur quod ad hoc ut filius possit agere de inoff. testa. inspicitur an ei debeatur legitima vel non: sed huius non debetur virtute renunciationis iurata: ergo & text. in l. ff. de cōtra tabu. text. in l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoff. testa. text. in l. Papi. §. sed nec impuberis. eodem tit. §. in ratione sui. text. in l. maximum vitium. §. sancimus. C. de libe. prae. text. in l. i. §. p. ff. si tabula testa. nulla exta. text. in l. si quis posthumus. §. si quis filium. de libe. & posthu. text. in l. de iure. in §. eadem hanc ob servantia. versum. ad opriuos. In l. de hanc. quae ab intesta. def. vbi expresse ponit regulā, quod ille qui non habet ius succedendi ab intesta. longe minus succedit contra testa. Confir matur & 2. quia filius vel filia exclusus à succe sione patris per ex heredationem amittit iurata, cum amplius sibi non debeatur legitima. text. est not. in l. i. §. sciendum. ff. de suis & legi. ha red. text. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de ac quilihered. text. in l. si quis posthumus. §. de li be. & posthu. text. in l. i. posthumus. in pubei. eodem tit. text. in l. i. in prim. & in §. sed cum ex heredatio. de contra ta. text. in l. Papi nianus. §. si ex causa. ff. de inoff. testa. text. in l. si quis filio ex heredato. ff. de iniust. rup. text. in l. si quis filium. C. de inoff. testa. text. in l. sed si plures. §. si ex alie. ff. de vulg. & pupil. Confir matur & tertio: quia ille filius reputatur extra neus, quando se abstinuit à bonis patris: text. est in l. necessarius. ff. de acqui. hered. text. in l. si filius qui patri. de vulg. & pup. text. in §. sui. vers. si sed his preter permissit. In l. de hanc. quali. & disse. text. in l. in proposito in l. i. ff. q. cum eo. sed ille se abstinuit à successione virtute renun ciationis iurata: ergo reputatur extraneus. Cō firmatur & 4. ex doctrina egregia Bar. per tex. ibi in dicta l. i. §. sciendum. de suis & legi. ha red. in fin. vbi dicit Barto. q. si caueatur statuto, q. extantibus masculis filia & femina non succedat ab intestato: talis filia efficitur extranea & amittit iuramentum, & per consequens non succedit ab intestato, nec poterit agere de nullitate vel alio quouis remedio si prae tereatur in testamento: idem etiam tenet Bar. in l. h. ti. col. nu. 5. ff. ad Ter tu. idem etiam tenet Bald. in l. maximum vitium. ff. de libe. prae. pe. col. in fine. nu. 2. & ibi Pau. in co. idem Bald. in l. Gallus. §. & quid si tantum ff. de libe. & posthu. col. in fine. Ange. ibi. 4. col. nu. 7. Pau. ibi. 5. col. in medio nu. 10. Alexā. 6. col. nu. 16. & istam dicit cō. op. i. l. a. ibi. 4. co.

nu. 4. & de Bald. in l. posthumus. §. si q. ex his. lectu. in l. ff. de inoff. testa. & ibi Ange. Pau. de Castro. in l. filie. dot. 2. col. in prim. C. de colla. & ibi no. Alex. & lafo. Romano. & melius quam alibi in l. v. libe. C. de colla. 3. col. nu. 6. lafo. in l. si quis posthumus. §. 4. 2. col. de libe. & posthu. ergo eodē modo filius vel filia qui renunciat cum iuramento successioni patris, efficitur ex traneus vel extranea, & amittit iuramentum, et nul lo modo possit agere contra testamentum.

10 Quæro tamen pro maxime et necessaria decla ratione prædictorum, si filius vel filia renuncia vit cum iuramento successioni patris vel matris, vel recepit partem legitimam in vita vel mor te eorum, vel forte integram legitimam, et in ea sit gratatus aliquo onere vel conditione, et pro nuntiat cum iuramento amplius non petere nec agere ad supplementum, nec rejicere gravamen vel conditionem, sed illud subiret mortuus est relicto nepote, pronepote, vel descendens: an eius renunciatio noceat et præiudicet enter certe passus et articulus est valde subtilis & du bius, in quo magistraliter et resolute dico q. duo casus sunt considerandi: Primus est quan do talis filius vel filia qui renunciat, moritur viute patre vel matre de cuius successione tra ctatur. Secundus, est quando moritur post mor tem eorum. Primo casu videtur q. talis renun ciatione iurata, non noceat nec præiudicet nepo ti, pronepote, nec descendens eius: sed libe readmittatur ad eorum successione. Primus quia mortuo vel excluso filio de medio in vita patris, nepos, pronepos, vel descendens ex eo subintrat locum & gradum eius, & representa tiue succedit in iure parte, & portione filio præ defuncto competenti: text. est in l. i. §. quibus. ff. de succe. edict. text. in l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. ha red. text. in l. si quis posthumus. §. si filia ff. de libe. & posthu. text. in l. Gallus. per totam legem, eod. titu. text. in l. posthumus. ff. de in iusto rupto. text. in l. si quis filio ex heredato. eod. titu. text. no. in l. si ex patris. §. si ff. de ho nis libe. text. in l. 2. C. de libe. prae. text. in §. posthumus. In l. de ex hanc. libe. text. in §. ita demū. In l. de hanc. quae ab intesta. def. Sed o facit, q. talis filius vel filia vñ renunciat sub qua dā tacita conditione, si hereditas ad eū leuoluit, sicut dicimus in stipulatione, acceptatione, vel reali solutione purē facta animo novādi vel dis solvendi obligationē conditionale: quia habet ta citā conditione si cōditio obligatiōis veniat & purificetur in l. si Stichus. §. ff. de noua. & in l. quoties. §. 2. eo. tit. & in l. sub cōditione. ff. de so lu. sic ergo dicam? in nro casu, q. si prædicta tr

cita cōditio delationis hereditatis nō veniat, re nunciatio sit nullius momenti. Tertio facit quia hoc beneficiū & ius succedendi quod habet ne pos, non provenit immediate ab ipso filio vel filia renunciante, sed ab ipsa lege & eius disposi tione: argum. text. in l. ius autē agnationis. ff. de pactis. text. in l. si arrogator. ff. de adoptio. text. in l. si ff. de pactis. text. in l. si post mortē. §. si ff. de bono. po. cōtra tab. cū similibus. & in expres so istam sen. & cō. licet sic nō benefundatā, te net Bar. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hered. 2. col. nu. 2. & 2. q. & ibi Ang. de Peru. Pau. de Castro. 1. col. & q. 102. de Imo. 1. col. in medio. ver fic. an autē tale pactū. Ludo. Rom. 4. col. nu. 7. Rapha. Cuma. 2. col. nu. 5. Franc. de Aret. 5. col. ver. tangit etiam Bal. in l. pactū. C. de colla. 2. col. nu. 2. & 2. q. & 3. col. nu. 8. q. & ibi singu. Paul. de Castro. 2. col. nu. 7. Fulgo. 2. col. nu. 7. Alexan. 3. col. nu. 7. Corneus. 3. col. nu. 6. Phi. Decius pen. col. nu. 8. idem Bald. in l. si C. de pactis. 4. col. nu. 16. Georg. Natan. in c. quantus pactum. de pactis. in 6. 2. col. nu. 77. Rod. Sua. in repetitio ne. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. fol. 33. col. vers. superest circa prædicta vnum sin gulare dubium. idem Rod. Sua. in eadem repe titione. fol. 68. 3. col. vers. solum modo placuit. sentit etiam Oldra. con. 40. Sed aduertendum q. contra istam senten. & cō. se offert subtilis & insolubilis difficultas, nam iste nepos vel descē dens succedit aucto representatiue ex persona patris, & loco eius, & in eadem parte & portio ne, & cum eadem qualitate & omnimoda sub rogatione: text. est in l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. ha red. cuius verba sunt, si filius suus ha res esse desijt in eiusdē parte succedunt omnes ne potes nepesq. ex eo nati: text. in l. si nepotes. ff. de colla. bono. text. in l. i. §. p. ff. de cōiun. cum eman. libe. eius. text. in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. in fine. ff. de inoff. testa. textus in leg. posthumus. ff. de iniusto rupto. text. in l. 2. C. de suis & legi. libe. text. in §. cum filius. In l. de hanc. quae ab intesta. veni. §. primo, collatio. 9. text. in Authent. in successione. C. de suis & legi. libe. Sed filius qui renunciat cum iuramento, excluditur à successione pa tris vel matris & efficitur inhabilis: ergo simili ter excludatur nepos vel descēdens ex eo: sed sustinendo communem, potest dici quod talis nepos vel descēdens non succedit ex persona patris prædefuncti, sed ex persona propria, licet representatiue & subrogatiue intret locū & gradum patris, per locum à remotione seu priuatione eius: non verò succedit in eadem

parte & portione, unde assumit sibi locum & gradum quem inuenit vacantem, nō verò ma teriam vel portionem iam extinctam & repu diatam: ita singu. & valde subtiliter tenet & de clarat Bald. in dicta leg. pactum. C. de collati. penult. col. nu. 18. quæstio. in fin. & ibi moder ni. Quod tū notabiliter deberet intelligi q. si filius vel filia qui renunciat cum iuramento, nihil percepit à patre vel matre vel si recepit re peritur cōsumptum, & non peruenit ad nepo tem vel descendem: secus verò si recepit inte gram legitimam vel partem eius que peruenit ad nepotem eius vel descendem: quia non succedet, vel saltem tenetur computare vel cō ferre eam, argumēto textus in leg. si nepotes ff. de collatio. bono. text. in leg. quoniam no nella. C. de inoff. testa. textus in lege ut libe ris. C. de colla. textus in leg. illam. eodem titu. & ibi docto. & in specie tenet & declarat Pau lus de Castro, in dicta leg. qui superstitis. ff. de acqui. hered. fin. col. vers. prædicta vera. Limita tamen & intellige prædictam commu nem opinionem, quando talis nepos vel descē dens veniat ad succedendum aucto cum alijs ne potibus vel descendens. Secus verò si cum patris vel auunculis qui sunt in proximiori gradu ipsi aucto vel ascendenti, de cuius succe sione tractatur: quia tunc non potest admitti nec succedere, quia non potest venire ex pro pria persona, sed ex persona patris vel matris qui renunciat: unde sicut ille si vineret exclu deretur, ita nepos vel descēdens ex eo: ita te net & declarat solus Salic. in leg. pactum quod dotali. C. de pactis. si col. & q. sed contrariū e nec cōm. opinio. in locis vbi supra imō q. ad indistincte nepos vel descēdens succedat, etiam si concurrat cum patris vel auunculi, per iu ra & rationes superiores: & in terminis ita te net & declarat Alexand. in dicta leg. pactum. C. de collatio. tertia col. nu. 1. et septimo, & ibi Corneus, quinta col. nu. 1. et sicul. nihilomi nus putarem. Ioan. de Imo. in dicta leg. qui su perstitis. ff. de acqui. hered. 1. col. in fi. & ibi Are ti. 5. col. vers. ita agit etiam post Bar. qui idem vo luit. Sed his non obstantibus in hoc arduo & subtili passu ego teneo contrariā sententiam & cōclusionem, imō quod nepos vel descēdens indistincte excludatur à successione aucto per re nunciationem sui patris vel matris, modo vel sic succedere cum patris vel auunculis, modo cū alijs nepotibus vel descendens: & ita tene rem iudicando & cōsulendo. Primo, quia sem per vtroque casu nepos vel descēdens succedit representatiue ex persona patris vel matris, non

non ex propria: text. est in dict. l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. heredi. cuius verba sunt, si filius suus hares esse desit, in eiusdem parte succedunt omnes nepotes neptelq; ex eo nati: text. in l. i. C. de suis & legi. libe. cuius verba sunt, nepotes ex diversis filijs varij numeri aucto succedentes ab intestato, non virilibus portionibus sed ex stirpibus succedunt: text. in Authent. de hære. ab intestato venient. §. i. colla. 9. vbi, tãtã de hereditate morientis accipientes partem, quã tam eorum patens si viveret habuisset, quam successione in stirpes vocavit antiquitas. text. in §. cum filius. versic. item si ex duobus. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. sed filius vel filia quæ renunciant, est inhabilis ad succedendũ: ergo nepos vel descendens ex eis similiter sit inhabilis: & representatiue ex eorũ persona nõ possunt succedere. Ex quo clarè deducitur & inferitur, qd iura quæ habet quod mortuo filio nepos intrat locum: & gradum patris, debet in relligi quãdo talis filius si viveret posset succedere alius non. Secundo, quia quando aliquo casu vel respectu filius vel filia priuatur a lege vel statuto successione patris vel matris, priuatur etiam nepos vel descendens ex eo tãquam natus ex radice infecta & inhabili: ita probat text. notabilis in l. si viua matre. versic. in nepotibus. C. de bonis maternis vbi habetur qd eius de cõditionis & qualitatibus debet esse descendens ex femina, quod ipsa femina: text. in l. i. l. i. Jam. C. de collatio. text. in lege fin. C. de natu. libe. vbi habetur quod sicut filius naturalis vel spurus non succedit patri, ita nec nepos vel descendens ex eo: text. ling. in proposito in cap. 1. hoc autem notandum est de his qui fouenda re possunt in viribus feudorum. vbi disponitur qd sicut in feudo non succedit filia femina, ita nec filius vel descendens ex ea: & in expresse ex isto fundamento & cõsideratione ita tenet Bar. in l. i. libe. rorum. ff. de verbo. sign. 6. col. nu. 1. 4. idem Bartol. in l. 2. §. videndum in fin. ff. ad Tertul. C. in fin. Bal. notabiliter in l. maximum vitium. C. de libe. parte 2. col. & ibi Paul. Sali. Alex. & Corne. idem Bal. in l. si verò. §. de viro. in fin. ff. solu. matri. & ibi Ito. l. si. col. & cõm. docto. idem Bald. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocau. & ibi Pau. & alij docto. idem Bal. in Authent. si quas ruinas. C. de sacro. eccle. fin. col. idem Bal. in l. i. C. de cõdi. infer. & ibi Pau. & cõm. doct. Paul. de Cast. in l. Gallus. §. munc de leg. Vellea. ff. de libe. & posthu. si. col. & ibi Aret. Alex. & Iaso. idem Paul. in l. qui exceptio nem. ff. de condi. inde. 1. col. idem Paul. in l. illa

C. de colla. pen. col. Sali. in l. illud. C. de sacro. eccle. in fin. l. i. si quis id quod. ff. de iurisd. omni. iudi. §. col. Specu. in tit. de locato. §. nunc verò aliqua. versic. 146. Ioan. Andre. in tit. de testa. super rubri. Pala. Ru. in repe. rubricæ. inter vi. & vxo. fo. 52. 4. col. versic. ad cuius confirmacionem. Martinus de Laude in tract. de primo genitura. 23. q. Tertio, quia quãdo medium per quod alicui extremo debet fieri acquisitio est inhabile, impedit effectum acquisitionis: text. est in l. qui tella. §. si. ff. de seru. rusti. predio. text. in l. in tradendis. §. interpositis. ff. cõm. predio. cum simi. Quarto, quia iuramentum interpositum in hac renunciatione vel in quolibet alio pacto vel contractu inualido, nedũ obligat per sonam iurantem, sed etiam ipse actus & cõtra ctus remanet perpetuò firmus & validus, & vit tus & effectus eius transiit ad hæredes: ita probat text. in die. cap. quauis pactum. de pactu. lib. 6. in fine. ibi. firmatũ fuerit. & ibi tenet glo. ordi. si. Domi. 2. col. & cõm. docto. Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fidei. 3. col. versic. 3. dixi. & ibi Pau. de Cast. 2. col. nu. 5. Pau. in Authent. facta menta puberũ. C. si aduer. vdi. 2. col. & magis cõmuniter moderni ibi. Imo. Aret. & alij docto res in l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. Abb. in c. cum contingat. de iurei. 6. col. nu. 8. vbi dicit hanc esse magis cõm. opi. Dominicus & alij doctores in c. licet mulieres. eodem titulo. Quinto, quia prædicta renunciatio videtur fa cta fauore aliorum filiorum & eorũ descendenti um, quibus videtur prospicere & diligere po tius quã filio renuncianti & eius descendenti bus: argumẽto text. cũ materia in l. cum auus. ff. de condi. & demonstra. ergo indistincte ne pos vel descendens ex eo excludat & nõ admittit ur cũ alijs filijs vel descendenti bus, quorũ fauore est facta renunciatio. Sexto, & quidẽ nouiter & subtiliter facit quia quãdo debitor est in diem vel sub cõditione potest ante diem vel cõditio nem soluere: text. est in l. quod in die. ff. de sol. text. in l. stipulatio ista. §. inter certã. ff. de verbo. obli. text. in l. quod quis. ff. de actio. & obli. text. in l. intra dies. ff. de re. in. text. in l. cum qui. ff. de annuis legatis. text. in leg. in diem. ff. de condi. indebi. text. in l. sub cõditione. cum le ge sequenti eo. titu. text. in l. cum tempus. ff. de regul. iur. nisi dies vel cõditio sit posita grãtia & fauore creditoris. vt in l. cum qui. ff. de annu. lega. & in l. qui Rome. ff. de verbo. obli. & in l. fideicommissi. §. cum polidius. ff. de vsuris. & in l. si ita relictum. §. De zafus. ff. de leg. 2. sed pa ter est quasi debitor filij in legitima, vt probat text. in l. nec ei. §. i. ver si. præterea. ff. de adoptio. text.

text. in l. i. §. si impuberi. in fine. ff. de collatio. bono. tradit Barto. & docto. auuqui in l. fin. ff. de libe. agnos. text. in l. scripto. ff. vnde liberis text. in l. cum ratio. ff. de bonis damnatorum. text. in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. text. melior de iure in Authen. de triente & semisse. §. i. colla. sibi, quibusq; quod relinquitur iam etiam debitum vocant idem Bartol. in l. potest ff. de acqui. heredi. 2. colum. & ibi moderni. & per consequens potest pater præmaturè in vi ta soluere legitimam filio, & satisfacit debito le gali: argumẽto text. in l. cum quo peculio. §. inna. ff. ad l. Falc. & in l. i. §. si patens. ff. si pa rente quis fuerit manumissus. & in l. Papinia nus. §. si quis mortis. ff. de insti. testa. & in l. si nõ mortis. eodem tit. & vtroq; doctores. præ terea paria sunt, quod debitũ alicui solvatur, vel alio modo de eius voluntate ei sit satisfac tum: text. est in l. si rem alienam. l. a. §. omnis. ff. de pigno. actio. text. in l. item liberatur. ff. qui bus mo. pignus vel hypothe. solui. text. in lege. quauis. §. inter dum. ff. ad Velleia. ergo si filius in vita recepit legitimam suã vel partem eius, vel nihil recepit & renunciat cum iuramen to successioni, omnino & perpetuo exsoluitur a successione: & similiter nepos & descendens ex eo, tanquam si verè & realiter ei esset solutũ. Secundo casu principali, scilicet quando filius vel filia quæ renunciat moritur post mortem patris vel matris, indistinctè excluditur nepos vel descendens modo concurrat cum alijs ne potibus & descendenti bus, modo cum pa tris vel auunculis: quia tunc cum successio sit a iure delata ipsi filio vel filia tempore mor tis patris vel matris, & repellatur per renuncia tionem iurata, necessario nepos & descendens ex eo repellitur, ac si illo tempore interueneret abstentio vel repudiatio: & per consequens ad mittuntur alijs filijs vel descendentes parentum: argumẽto textus in lege. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. textus in lege. si quis filio ex hæredata. ff. de iniusto rupto. text. in lege si quis filiu. C. de inooffi. testa. vbi habet quod quĩ filius vel filia superuixit tẽpore mortis patris vel matris, nepos vel descendens ex eo de necessitate non debet instiui nec ex hæredata, nec intrat locũ ei: & in expresse ita tenet Pau. de Cast. Imola, Romanus, Aret. & cõm. doc. in dicta lege. qui superstitis. ff. de acqui. heredi. Alexand. notabiliter in dicta leg. pactum. C. de collatio. penult. colum. versic. secundo casu principali. & ibi communiter moderni. Rode. Sua. in repetitione legis quoniam in prioribus fo. 33. quarta colum. versic. si autem filius idem

Rode. Sua. in eadem repet. fo. 69. prima colum. versic. secundus casus. Vnum tamen est, quod si non reperiantur alijs filijs, nepotes, vel descen dentes huius defuncti de cuius successione tra ctatur, sed tantum collaterales, tunc nepos vel descendens ex filio vel filia quæ renunciat, potest indistinctè succedere: modo pater vel mater eorum decedat vinente aucto vel aucta, mo do post mortem eorum: imò ipse filius vel filia quæ renunciat, si viveret posset succedere, vt infra proximè dico, versic. aduertendum ta men. Nec obstat si subtiliter dicas quod etiam si filius superuivat post mortem patris, & sit legitime ex hæredata & penitus exclusus a suc cessione patris, admittitur nepos vel descendens ex eo per successorum edictum, quia respon deo notabiliter vt per Rode. Sua. in dict. repet. fo. 34. secunda colum. versic. vnde præsuppo ne. cum pluribus sequentibus. Secundo & melius respondeo, quod illa sen tentia & opinio est falsa, vt late dixi & probaui suoloco. Ex testamento tamen bene poterit succedere talis filius vel filia, vnde si pater vel mater quibus est facta renunciatio instituat in testamento prædictum filium vel filiam, vel eis relinquat legatum vel fideicommissam, bene poterit talis filius vel filia succedere, licet renun ciat cum iuramento. Pro qua sententia & con. primo facit talis ratio, quia in testamto patris & filij renunciatis videtur esse quod non sit recursus ad bona paterna inuito patre, non au tem quod excludatur eo volente: vnde ex illa noua causa & sic superueniente consensu pa tris licet poterit succedere: argumẽto textus in capit. ad nostram. el. prim. de iure iuran. iun cta glo. & cõ. opi. text. in l. si. ff. qui satis. cõgan. Secundo facit textus not. in capitulo secundo de renun. vbi ille qui cum iuramento renuncia uit beneficio, si postea de eo nouiter & cano nicè sit inuestitus & electus, non prohibetur recipere: ex quo notat ibi Abba. & cõm. docto. quod renunciatio iurata semper restringitur ad ius competens & subsistens tempore renuncia tionis: non verò ad ius nouiter ex aliqua causa superueniens. Ex quo textu infer. notabiliter ibi dominus Anto. in fin. col. nu. 1. quod si li centiatus iurauit non recipere gradum docto ratur alibi quã in loco vbi est examinatus, quod si de nouo in alio studio subintret examẽ, potest pretextu nouæ licentiæ ibi doctorari si ne metu periculum quia assumit doctrinam ex noua causa superueniente: quem sequitur Imo. 2. col. nu. 8. qui etiã infer. qd si quis punit ab ali nõ offendere sub pœna vel iuramẽto, qd debet intelli.

intelligi ex offensa & inimicitia praterita, nō futura ex noua causatener etiā expresse Bar.in l.ex facta. §. causa. ff. de poen. Tertiū facit quia generalis remissio vel renunciatio non comprehenditur futurum, sed tantū præsens, quia de iure futuro non videntur partes cogitasse: text. est in l. cum Aquiliana. ff. de trāsa. text. in l. qui cū tutoribus. §. h. eod. tit. text. in l. si ita scripserit. ff. de leg. 2. text. in l. si stipulatus fuerim. §. 1. de verb. oblig. text. in l. si a colonio. eod. tit. imō qd magis est, licet talis remissio vel renunciatio generalis de consensu partium extendatur ad ius de futuro, quia expresse ita cautū est, tamen debet intelligi, qd censetur tñ remissum ius de futuro, qd habeat dependentiam a causa de præsenti vel præsenti text. est in l. q. seruus. ff. de con. ob. causam. & ibi tenet no. Bar. Bald. Alex. Iaso. & co. docto. idē Bart. vbi plenius de materia in l. q. Romae. §. duo fratres. §. q. de ver. obli. Quarto facit text. singu. in iure in l. si. C. de non nu. pe. vbi probatur qd tacita cōditio & natura quæ in est in cōtractu cesset virtualiter inesse in iuramento in eo interposito: & ad hoc notat & cōmendat doct. ibi, & reputat sing. Bal. in re. que in ecclesiarij. de consti. §. col. nu. 2. & illum text. ad hoc dicit vnicū Iaso. in l. qui pecuniā. ff. si cer. pe. 2. col. in prin. Quinto facit quia si talis filius vel filia qui renuntiavit cū iuramento non possit succedere ex testamento patris vel matris quibus renunciātū est, sequeretur qd redundaret in præiudiciū patris vel matris, & auferretur ab eis libera testamenti factio, quod nō est dicendū, vt in l. si pu. hoc modo concepta. cum materia, de verbo. obligat. Sexto facit not. in l. Aurelius. §. testamento facto. ff. de libe. lega. vbi habetur qd liberatio relicta in testamento, nō extenditur ad debita contracta ex noua causa post factum testamentum: & ad hoc not. & cōmendat ibi Bar. & co. docto. Septimō facit text. singu. & melior de iure in proposito in l. si patronus non aluerit. ff. de bo. libe. vbi disponit qd licet patronus amittit ius succedendi in bonis liberti si eum non aluerit tempore necessitatis, tamen bene poterit ei succedere ex testamento liberti si instituat. Octauo facit text. in l. iubemus. C. ad Velleia. vbi habetur qd omnis renunciatio restringitur ad contractum & per sonā & causam super qua interponitur, & non extenditur ad aliam: & in expresse qd talis filius vel filia qui renuntiavit cū iuramento possit succedere ex testamento patris vel matris, tenet Bald. in l. pactū. C. de colla. 2. col. 3. q. & ibi Roma. 4. col. post prin. Come. ibi. 1. col. 3. limitatione idē Bal. no. in l. si. C. de pact. 4. col. nu. 15. & ibi Iaso.

fo. 7. col. nu. 23. Ioa. de Imo. in l. qui superstitis. ff. de acqu. hare. 1. col. post prin. & ibi Arc. 2. co. ver. circa secundā fallentiā. Domi. in d. c. quantuis pactū. si. col. & q. & ibi Geor. Natan. 4. col. nu. 2. Rom. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. 8. col. nu. 30. Alex. 3. col. nu. 8. Iaso. 6. col. nu. 7. & voluit aperte Bar. ibi. 1. col. in fi. Specu. in titu. de testa. §. 1. vers. pone filius. & ibi Ioa. An. in addi. imō quāmagis est, ista cōclu. procederet etiā si talis filius vel filia reperitur institutus in testamento patris vel matris cōdito ante renuntiationē iurata, quia ex quo remanet in eadem voluntate nec mutatur testamentū, sed creditur voluisse decedere cū illo testamento & institu. filij. & in terminis ita tenet totus Aret. in d. l. qui superstitis. 2. col. prope fi. ff. de acqu. here. & in tm. superior con. est vera, vt talis filius vel filia institutus sit sum, & recuperet iura suitatis quæ amiserat per renuntiationē: vnde transmittere poterit hereditatē, & cō alia privilegia suitatis habebit, ac si nunq. renunciasset iura probat text. singu. & vnicus in l. q. in aliena. §. interdū. ff. de acqui. hare. vbi habet qd licet nepos natus ex filio exheredato non sit suus auo, quia pater eius eū precedit in gradu, tamē instituitur ab ipso auo. statim efficietur suus & necessarius: & ad hoc illū text. no. & cōmendat ibi Bar. 1. col. in 2. oppo. & reputat mirabilem Bal. & dicit vnicū Pau. de Castr. & Cuno. & dicit singu. Aret. Alex. & illum text. dicit singu. Ioa. de Imo. in l. sub conditione. ff. de libe. & posthu. Alex. in l. si q. posthumos. §. 1. 1. col. nu. 3. eo. titu. & ibi Iaso. 5. col. nu. 23. Imo. in c. ratiōtius. de testa. 1. fol. nu. 106. Iaso. vbi nota. to. quod & declarat in l. neptē. C. de inoffi. test. Faber in §. sui. Insti. de here. quali. & disse. 2. co. in prin. & licet ille text. allegetur pro singu. & vnicō, tñ similis text. est & expressus in l. filius patroni. ff. de bonis libe. quæ ad hoc allegat & considerat Barto. in l. si. ff. de condi. insti. fi. col. post prin. nu. 4. Alex. in dict. l. si quis posthumos. §. 1. de libe. & posthu. 1. col. nu. 3. Iaso. in dicta. l. qui in aliena. §. interdū. 1. col. in fine. ergo in nostro casu si talis filius vel filia qui renuntiavit, instituitur a patre efficietur suus, & habeat oīa iura & privilegia suitatis: & in terminis ita per illū text. videt tenere Socinus in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupi. 10. col. in fi. ver. inferi. & 2. vbi dicit qd si causē lege vel statuto, qd extantibus masculis filia fecmina nō succedat, & talis filia instituitur in testamento patris efficietur sua, & habet omnia iura suitatis. per text. quæ reputat singu. in dict. §. interdū. imō quāmagis est, teneo qd superior cōclu. habet locū, nedū qd talis filius vel

vel filia qui renuntiavit sit institutus a patre ex puelle & nominatim, verū etiā si in genere vel in delinitē, vt qd pater vel mater dicat, instituo qd meos filios heredes vel instituo, meos filios heredes: quia etiā hoc casu succeder filius vel filia qui renuntiavit, quia vt institutus vna cū alijs: & idē est si instituitur equaliter vel in equaliter alios filios qui nō renuntiaverunt: & in aliqua parte testamenti vel codicilli fecit aliquod legatum simpliciter & genericē filijs suis, quia credet rem qd ad tale legatū admitteretur etiam filius vel filia qui renuntiavit: & ita in. q. de facto dixi & cōsuli, & fuit iudicatum: pro qua sententia. & cō. facit, quia licet in actu exheredationis vel alio actu odioso genericē facto & indistincte non comprehendatur aliquis filius, tñ in actu fauorabili institutionis vel legati bene comprehenduntur oēs nisi ex aliquibus coniecturis de cōtraria voluntate patris appareat: text. est in c. i. glo. & cō. op. in l. 2. ff. de libe. & posthu. text. in l. si qd ita dixerit. in prin. & in §. 1. ff. de testa. tute. text. in l. qui filibus. §. 1. ff. de lega. 2. text. in l. plurib. ff. de acceptila. text. in l. qui habet. §. fina. ff. de tutelis.

21 Aduertendum tamen quod superior conclud. & materia, quæ habet qd filius vel filia qui renuntiavit cū iuramento non pōt succedere patri vel matri, debet notabiliter intelligi, quando super sunt alij filij vel filie descendentes: secus tñ est si tēpore mortis patris vel matris nulli reperiantur filij vel descendentes: quia tñ talis renunciatio annullatur, & filius vel filia qui renuntiavit libere poterit succedere, tam ab intestato quā ex testamento, quæ etiam contra testamentū: cuius ratio est, quia talis renunciatio censetur facta fauore aliorū filiorum, & sub quadā tacita conditione, vt hereditas perueniat ad eos, vnde eis nō extantibus censetur defecta cōditio, & potest libere succedere: argumento text. cum ratione in l. cum auus. ff. de con. & demon. text. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & sub. filio. text. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. text. in l. 3. C. de inoffi. test. text. in l. 1. ff. de inus. rupt. text. in l. certum est. eo. tit. Secundo, argumento text. in ca. 2. de renun. & eorum quæ supra dixi vbi probatur qd renunciatio etiā iurata restringit ad ius competens & subsistens tēpore renuntiationis: non vero ad ius ex noua causa superueniens. Tercio argumento text. cū ratione in l. si vnquā. C. de reuo. dona. vbi donatio reuocatur per superuenientia liberorū: ergo pari rōne in l. donatio vel renunciatio facta fauore & contemplatione liberorū existentiū reuocatur eis defunctis. Quarto, argumento text. no. in l. ex

facto. ff. de vulg. & pupi. vbi dicitur quod si pater exemplariter substituit filio suo maiori nato & surdo, mente capto vel infirmo, & post mortē patris talis filius natus & surdus succedit liberorū ex vxore propria, nisi tñ reuocatur substitutio pupillaris: quia ob aliā causam non videtur fuisse facta, nisi propter carentiam liberorū. Quinto pro hac sententia & cō. cō. fidero casum notā. nō commendatū in c. in fi. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiz. cam cōtracto, vbi dicit text. qd si quis habuit filios ex prima vxore mortua, & postea suscepit aliā vxorem cū qua fecit pactū qd filij ex illo secundo matrimonio non succedant nisi in eo qd pater dixerit tēpore matrimonij: certe si filij primi matrimonij moriantur in vita patris, bene possunt filij secundi matrimonij tunc succedere: & in expresse istam sentent. & con. tenet Bal. in pactum. C. de colla. 2. col. nu. 3. Pau. de Cast. ibi. 2. col. nu. 6. Roma. 5. col. nu. 2. Detius. 4. col. nu. 9. Corneus. 3. col. vers. 7. Iunta. Bal. post Guiler. in l. ius autē agnationis. 1. lectura. in fin. ff. de pactis. Invol. in l. q. superstitis. ff. de acqui. hare. 1. col. post prin. & ibi Roma. 2. col. & ibi Aret. 3. col. versu. circatentiam limitationem, Ange. in con. suis. §. 2. 2. col. in fine. licet ibi dicat quod non posset succedere contra testamentum. Alexan. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. 4. col. nu. 1. Salic. post Richar. in lege pactum quod do tali. C. de pactis. tertia col. in fi. Georg. Natan. vbi reputat hoc singu. in dicto cap. quāuis pactum. 10. col. in prin. nu. 38. Philip. Detius in con. suis. con. 3. 2. col.

22 Dubium tamen est singulare circa hoc, si tempore renuntiationis pater vel mater nullos alios habebat filios, nec postea nati sint, an filius vel filia qui renuntiavit cū iuramento, possit succedere patri vel matri ab intestato vel cōtra testamentum, si reperiat prateritus & extraneus institutus, & certe videtur quod talis filius vel filia non possit succedere, sed alij venientes ab intestato, si pater vel mater decessit ab intestato, vel extraneus hares institutus si decessit cum testamento: quia talis renunciatio non potest dici fauore & contemplatione liberorū facta, cum nulli extabant filij tempore renuntiationis, nec postea nati sunt. Sed teneo contrarium, imō quod isto casu talis filius vel filia qui renuntiavit cum iuramento, possit succedere patri vel matri quibus est facta renunciatio, tam ab intestato quā contra testamentum, quia considero quod licet tempore renuntiationis pater vel mater nullos alios haberet filios

vel descendentes, tamen ex causa confectionis praefamitur: renuntiatio facta favore & contemplatione alicuius filiorum nascendorum: quia sicut quilibet filius gravatur alteri restituere post mortem, sub intelligitur si non habuerit liberos: ut in d.l. cum filius, cum similibus supra allegatis: ita in nostro casu, filius vel filia qui renuntiavit, intelligatur renunciavisse si pater vel mater suscipiat liberos: unde eis non natis deficit illa conditio, & per consequens talis filius vel filia qui renuntiavit, optime potest succedere. quod tamen nota intelligo, praeterquam si aperte constaret quod talis filius vel filia non fecit praedictam renuntiationem favore & contemplatione aliorum liberorum: quia dicitur si non nascantur liberi, possit pater vel mater sua bona relinquere venientibus ab intestato, vel cuiuslibet extraneo: quia tunc nullo modo possit succedere: & in expresse istam sententiam & declarationem ponit notabiliter Collectarius in ca. fin. extra de dona. si. col. nu. 34. Similiter etiam addendum est in ista materia, quod licet filius vel filia qui renuntiavit cum iuramento non possit succedere patri vel matri quibus renunciatum est, tamen bene potest petere ab eis alimenta si egeat, & non habeat unde se alar, etiam si renuntiaret iuri petendi alimenta cum iuramento: quia tale pactum & renuntiatio esset contra ius naturale, quo tenetur pater alere filium egentem: ut in capitulo naturalis. distinct. & in l. i. §. ius naturale. ff. de iustitia & iure, pro qua sententia facit text. in ca. cum quidam. §. illi vero. de iureiur. ubi improbat iuramentum quo quis promittit non exhibere alimenta parentibus, vel econtra: ergo idem est & a fortiori, si quis iurat non petere sibi, cum charitas bene ordinata incipiat a se: ut in l. pater. de ser. & aqua. Secundo facit text. in l. necare. ff. de libe. agnos. ubi habetur quod ille qui negat alteri alimenta debita, videtur necare: ergo si tale iuramentum valeret, praestaretur via delinquendi: & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Specus in titulo qui filij sine legi. verificat. sed pone quidam. num. 2. tenet etiam Bal. quino. loquutus in l. pactum. C. de colla. fin. col. & quodammodo in l. si pater. hoc modo concepta. de ver. obli. 2. col. in medio: & ibi Alexand. 3. column. num. nono. Dominicus in dicto capitulo. quoniam pactum. 2. column. num. 6. Corneus in dicta l. pactum. C. de colla. 2. col. versic. 4. limita. Vnum tamen est, quod praedicta conclusio & materia quae habet quod filius vel filia qui renuntiavit successioni patris vel matris cum iuramento, non possit succedere, debet intelligi quando immediate vult succedere patri vel ma-

tri post mortem in hereditate sine secus autem si hereditas patris vel matris iam pervenit ad alium filium, vel descendentes: quia in istis casibus ne poterit ei succedere illi filius vel filia, qui renuntiavit etiam in bonis habitis ab ipso patre vel matre quibus renunciatum erat. Primo quia hereditas patris vel matris postquam est ad alium filium vel descendentes, & est incorporata in bonis & patrimonio eius, amplius non dicitur hereditas patris vel matris praedicti: textus est in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pup. text. est in l. eius qui in provincia. §. si filius. si cer. pe. text. in l. §. praeterea. ff. de separationibus. text. in l. si. C. de inofficiis testam. text. in l. pater familias. ff. de priu. credi. text. melior de iure. in §. i. Insti. de here. quali. & disse. quem ad hoc dicit meliorem de iure, lazo in §. actionum. Insti. de actio. fin. col. licet corrupte alleget. tradit glori. ordin. & commun. sentientes in l. i. §. veteres. ff. de acqui. posse. gloss. similis & or. in l. heredes per se. §. de acqui. here. ergo postquam bona patris vel matris pervenerunt ad alium filium vel descendentes, non dicuntur amplius bona parentum, sed bona aliorum filiorum vel descendentes: & talis filius vel filia qui renuntiavit cum iuramento, non dicitur succedere patri vel matri, sed alteri filio vel descendenti ad quem bona pervenerunt. Secundo & magis in specie pro hac sententia & conclusionem facit text. nota in l. qui Titij testamentum. ff. de his qui. ut indig. ubi dicitur quod licet ille qui accusat testamentum alicuius testatoris de falso, & succubuit, non possit ei succedere: tamen non prohibetur succedere heredi eius, vel alteri ad quem bona testatoris pervenerunt: & ibi notat Alberic. & commun. docto. antiqui. Tertio facit text. in l. Paulus, alias incipit per procuratorem in fine. ff. de acqui. here. ubi habetur quod si filius familias miles fecit testamentum de castrensi peculio, in quo instituit filium suum heredem, quod talis filius heres institutus acquirat illa bona castrensia a quo in cuius est potestate. Neque obstat quod olim erant bona castrensia in persona filij decedentis, quae non queruntur patri quia iam mutatio personae, & sic in persona nepotis, desinit esse castrensia & merito quarantur a quo, sicut alia bona nepotis, & sic mutatione personae mutatur qualitas bonorum. Quarto facit bonus text. in l. si in princ. ff. de lega. 3. ubi filius ex hereditate non prohibetur postea succedere heredi patris etiam in bonis proventibus ab ipso patre: quia non dicitur succedere patri, sed ultimo possessori: text. in l. pe. §. si heres. ff. de inofficiis testam. text. in l. si. §. fin. eo. tit. Quinto facit text. in l. iube. mus. C. ad Velleia. ubi habetur quod omnis renuntiatio

restringitur ad contractum personam, & causam super qua interponitur, & non extenditur ad aliam: & ad hoc notatur ibi commun. docto. ergo in nostro casu talis renuntiatio iurata intelligatur de non succedendo ipsi patri vel matri quibus tantum renuntiatum est: non vero alteri filio descendenti vel heredi eius, etiam in suis bonis. Sexto facit text. nota in l. si seruo meo. ff. de lega. 1. ubi habetur quod si dominus repudiavit legatum factum seruo suo, non prohibetur succedere & acceptare illudmet legatum sibi factum in codicillis: quia venit ex propria persona & non ex persona serviti melior text. & nota in l. si duobus servis. ff. de lega. 2. ubi dicitur text. quod si eadem res est legata duobus servis meis, & ex persona unius repudiavi legatum, & ex persona alterius volo acceptare, acquiro totam rem quia parte repudiatam consequor ex persona secundi servi cui accevit: text. in leg. si mihi pure. eodem titulo. bonus text. in leg. si mater. §. si quis autem. & in §. eandem. ff. de excep. rei iudi. text. in l. & an eadem. §. actiones. eodem titulo. ubi habetur quod si petij fundum ex una causa & succubui, possum petere postea ex alia nova causa: & non obstat mihi exceptio rei iudicatae: facit etiam text. in l. pater familias. ff. de priu. credi. ubi filius qui se abstulit ab hereditate patris, non prohibetur postea succedere alteri, cui obvenit illa hereditas patris: & in expresse ista sententia & conclusionem tenet Alberic. si quando. §. illud. C. de inofficiis testam. pe. col. in princ. Bal. in loco remoto. in l. i. ff. de rerum diu. lectu. si. col. num. 4. Pau. de Cast. notabiliter in l. Paulus alias incipit per procuratorem. versic. si. ff. de acqui. here. & ibi Aretinus. 2. col. 2. notabili. Romanus in l. i. §. veteres. ff. de acqui. posse. 1. col. in medio. loquendo in simili casu: scilicet quod si filia femina non potest succedere patri ex tantibus masculis, quod bene poterit succedere fratribus, etiam in bonis patris: & ibi Aretinus. 1. column. in princ. & Alexan. 5. col. nu. 8. Socinus. 1. col. in princ. lafon. 10. column. cum sequenti. num. 20. & sentit aperte Barto. in l. si. §. q. princ. ff. ad Tertut. tenet etiam Aretinus in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pup. 1. col. in 2. notabili. Fulgosius in l. quanta. C. ad l. Falco. Insti. notabiliter in l. eius qui in provincia. §. si. ff. de verbi. putatur. §. col. versic. tertio principaliter. Phi. Decius in l. qui se patris. 4. column. num. 16. C. unde liberi. idem Phi. Decius in regula hereditas. de regu. iur. si. column. num. 8. ubi dicit se ita consuli se ultra montes Valentis, in Dalphinatibus idem Philippus Decius in regula, quoniam duplici iure. eodem titulo. de regu. iur. fin. col. nu. 6.

Georg. Natan in dicto capitulo. quoniam pactum. de pactis. lib. 6. §. 3. column. versic. 4. pulchre in cit. Romanus con. 168. in princ. Aret. eodem. 160. in 2. column. versic. 2. est praemittendum. Socius conclus. 73. 1. column. versic. 1. igitur sit conclusio. 3. volu. consiliorum. Corneus con. 305. n. 82. 2. column. 4. volu. eqn. Philip. Decius con. 266. 2. column. num. 1. Quod notabiliter extendo, etiam si talis frater cui alter frater qui renuntiavit vult succedere nondum adit, hereditatem patris: quia cum frater qui renuntiavit venit, ex alterius fratris persona & non propria, merito potest utranque hereditatem adire: hereditatem fratris ex propria persona & successione, item hereditatem patris ex persona fratris delicti, ratione iuris ad eundem quod repetit in eius hereditate transmissum. vel ex potentia iustitiae, vel delicti berandi argumento: text. cum in testam. in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. & eorum quae tradit Bar. in l. qui duos. ff. de rebus dubijs, maxime in pe. column. 1. & eorum quae ego tradidi latius in repetitione ultimarum volu. in l. i. de vulg. & pup. & in terminis reperio quod tenet Aretinus in dicto con. 168. in 1. col. Philippus Decius in regula quoniam duplici iure. si. col. in fine. de regulis iuris. Ex qua doctrina & conclusione infero notabiliter, quod licet filius spurius, nepharus, & incestuosus non possit succedere patri vel matri, tamen debet intelligi quando vult succedere immediate ipsi parentibus ab intestato, vel ex eorum testamento & dispositione, scilicet tamen est si vult succedere alteri, puta heredi patris vel matris, vel extraneo ad quem pervenerunt bona parentum: quia bene poterit ei succedere etiam in bonis parentum si tali herede vel extraneo in institutus, quod aperte fundat ex superioribus: & in expresse ista tenet Barto. in l. si quis ex bonis. 1. col. & q. ff. de vulg. & pup. & ibi Paul. de Cast. col. in fin. §. 10. de iur. 2. col. in medio. Alex. 3. col. nu. 16. Insti. col. nu. 9. & est communis opinio secundum eos si pater in tit. de success. ab intestato. §. 1. versic. sed quid si pater nu. 30. Bal. in de iur. quoniam C. de fideicom. pe. co. nu. 94. Alberic. in Aret. col. 1. col. post mediu. versic. 1. quoniam. C. de natu. libe. Sali. in l. matre. eo. tit. si. q. C. de po. cautela. §. si. col. in fin. ludo. de sap. 14. dis. in libello suo de natu. libe. in fine etiam ex superioribus redditur valde diffinitum & dubia illa notanda conclusio glossae in l. i. de iur. in l. i. de iur. si. de iure si filius in glo. si in fine. ubi tenet quod homicida non potest succedere hereditatibus in bonis quae pervenerunt ab ipso occiso: quod probat & commendat ibi Bar. & eadem de qua gl. & eius conclusio tenet & magis taliter dicit Ant. Go. in l. Tau. L. 2. in

in materia delictorum, quā posui in l. i. de publi. iud. in delicto homicidij: quia respōdeo duplici ter. Primo modo quia glōf. procedat & sit ve- ra qñ talis homicida vult succedere ab intesta- to haredibus occisi, qñ non potest: quia expres- se propter delictum est sibi denegata illa succes- sio: sed ista solutio non est tuta, quia etiam illa glōf. & eius conclusio procedit ex testamen- to sicut ab intestato. Secundo respondeo qñ li- cet oia bona sint vnita & incorporata in perso- na haredis, & dicantur vnum patrimonium e- ius & non occisi, tamen in poenam delicti & ta- citam prohibitionem defuncti efficitur perpetuo indignus ab eius successione & bonis, & re- pellitur ab eius successione: sed in nostra mate- ria non repellitur filius propter delictum, sed propter iuramentum, vel aliam causam, & ideo succedit. Nec obstat si replices de textu in l. q. Tui testamentum. ff. de his qui. vt in indig. vbi quis repellitur a successione alteri propter de- lictum: quia accusauit testamentum eius de fal- so & non obicitur, & tamen repellitur a succe- ssione ipsius testatoris tantum, non verò a suc- cessione haredum suorum: quia eis potest suc- cedere ex testamento & ab intestato etiā in bo- nis habitis a defuncto testatore, quia subtiliter respondeo quod illud delictum & causa eius e- rat limitata respectu testamenti tantum impu- gnati, vnde tñ aliter rem. vt nō succedat ex illo testamento impugnato: secus verò si delictum sit commissum in personam alicuius, quia eius offensa & iniuria perpetuo durat vnde tanquā indignus repellitur perpetuo a successione bo- norum suorum. Sed contra hoc replico subtili- ter de textu in dicta l. fin. ff. de leg. 3. & de leg. pe. §. si hares. ff. de inoff. testa. & de leg. fi. §. fin. eod. tit. vbi si pater exheredat filium propter offensam, tantum repellitur a sua successione: non verò a successione haredis, etiam in bonis patris: sed respondeo quod illud est verū, quia ipse pater vivebat tempore exheredationis, & potuit apertis mentem & intentionem proli- bitionis declarare, vnde cum non fecit, tantum videtur filius exclusus a successione sua: secus ve- rō quando quis est occisus, quia tali causa censo- tur ab eo & a iure tacita prohibitio, & idem es- set si pater esset occisus ab ipso filio.

15 Aduertendum etiam quod materia nostra & superior conclusio que habet quod pactum de non succedendo non valet, debet intelligi quā- do quis renunciat hereditati future alicuius vi- uentis: legus tamen est si renunciat future suc- cessione alicuius defuncti, nec debeat sibi per- viam fideicommissi & substitutionis post mortem

alterius: text. est in in l. i. C. de pactis. vbi filius grauatus de restituenda sua parte hereditatis alteri fratri si liberos non suscepit, fecit pactum cum fratre fideicommissario, vt restituta de pre- senti certa parte hereditatis remitteret sibi al- teri frater ius & spem fideicommissi condicio- nalis: & dicit text. quod alter remittit, & valet il- lud pactum: cuius ratio potest esse: quia per fi- deicommissariam substitutionē succeditur te- statori defuncto & non haredi grauato, vt in l. coheredi. §. cum filij. de vulg. & pupil. & ad hoc illum tex. in dicta l. i. C. de pact. notat & commendat ibi glōf. or. Pe. de Bella per. 2. col. in fin. 2. opi. laco. But. 2. col. in prin. Cuius 2. col. 4. oppo. Bar. 2. col. nu. 5. Bal. 3. col. 7. oppo. Salic. 4. col. nu. 21. laco. si. col. nu. 22. illum etiam text. ad hoc notat & commendat Ange. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. col. ver. 7. fal- lit. & ibi Imo. 2. col. post prin. Roma. 7. col. nu. 27. tex. in l. cum proponas. la. n. co. titu. text. in l. de fideicommissis. C. de transact. text. in l. qui Roma. §. duo fratres. de ver. obli. Quod nota- biliter extendit, vt etiam si renunciatus sit dece- ptus etiam ultra dimidiam, quia postea steterit conditio fideicommissi, non possit agere remedio- l. 2. C. de reu. vend. ita Salic. in dicta l. i. C. de pa- ctis. in prin. Alex. 2. col. & confirmatur per tex. in l. Lucius. §. lina. ff. ad Trebel. & in l. spem. C. de donatio.

Secundo notabiliter extendit vt procedat etiā in minore renunciente, quia adhuc non pote- rit restitui: text. est singu. & vnicus in iure in l. de fideicommissis. C. de transa. quem ad hoc no- tat & commendat ibi Barto. Bal. Pau. Salic. Areti. Alex. laco. & comu. docto. & illum tex. ad hoc dicit vnicus Bal. in l. cum Archimedoram. C. vñ polle. leg. 1. col. nu. 3. & qñ magis est tali ca- su valet remissio & renunciatio rerum immobi- lium sine decreto: ita per illum text. tenet & de- clarat laco. in l. 2. ff. de offic. eius cui est man. iu- ris. nu. 6. & licet ille text. loquatur in reciproca remissione vel pacto, tamen etiam habet locū in simplici renunciatione vnius minoris: ita te- net & declarat Salic. in dicta l. i. C. de pactis. col. nu. 3. Alex. ibi. 2. col. nu. 3.

16 Ex quibus probabiliter & necessario quero an substitutus pupillaris possit viuere pupillo pa- cto & conuentione renunciare iure substitutio- nis pupillaris: & videtur quod nō. Primo quia esset renunciatio successione viuētis, cum per substitutionem pupillarem succedatur directē pupillo, & non testatori: vt in l. 2. §. ad substitu- tum. de vul. & pup. cum simi. Confirmatur per tex. in l. ita tamen. §. a patre. ff. ad Trebel. vbi si filius

filius impubes sit exheredatus, & extraneus hares institutus, & pupillariter substitutus di- cto filio impuberi exheredato, & grauatus sit restituere alicui tertio bona que sibi debent. p- uenire ex pupillari substitutione, non potest: qñ adire hereditatem viuente pupillo, pro cō- seruando fideicommissis: & ponit text. rationē quia non probē de hereditate pueri viuētis a- gitur. tex. in l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pupil. & in expresse istam senten. & con. tenet Bal. in l. i. C. de pactis. 3. col. nu. 7. Salic. 4. col. nu. 13. Ale- xan. pen. col. nu. 6. & ante eos reperio quod ita tenet Barto. in l. qui Roma. §. duo fratres. ff. de ver. obli. 8. col. 7. qñ pñ. & ibi Ange. in repe- titione illius. §. quā posita est in fine tituli pen. col. nu. n. lmo. fin. col. pen. q. Pau. 3. col. nu. 6. versu. & predicta. Alex. 3. col. nu. 57. laco. 29. col. nu. au. in 7. q. pñ. Quod intellige nisi hodie interueniat iuramentum in tali pacto vel renun- ciatione, quia tunc valet etiam argumēto tex. in di- cto. e. quā posita est pactum. & ibi tenet Pau. & mo- dernī in dict. §. duo fratres. Contrarium tamen expresse tenet Bal. in c. cum contingat. de iure iu. 6. col. versu. ex his apparet, imò quod talis re- nunciatio non valet etiam cum iuramento, quia videtur pactū de successione non habenda vel certo modo dimidanda, quod non potest vale- re nisi consentiat ille de cuius successione tra- ctatur, & pupillus consentire non potest. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò qñ substitutus possit renunciare substitutioni pu- pillari sine iuramento. Primo quia talis substi- tutio est ius conditionale de futuro, proueniens ex dispositione patris iam defuncti, vnde ei po- test renunciare argumēto text. cum materia in dicta l. i. C. de pactis.

Secundo & quidem subtiliter, quia hoc casu nō renunciat quis successioni debite ab intestato iure sanguinis, sed potius restituit a successione debita ex dispositione hominis, & sic testato- ris defuncti, & applicat eam venientibus ab in- testato ipsius pupilli: & sic potius est pactū de seruanda successione, quam de perdenda: & sic videtur valere argumēto tex. in l. si ab eo. C. de legi. hae. & in §. si in l. de leg. agra. succ. Tercio confirmatur quia substitutio pupilla- ris est quādam captatoria voluntas disponen- di de hereditate filij impubris, quę specialiter est permilla in solo patre, vnde renunciatio eius iuramento debet valere, quia reducitur successio ad propriam & ordinariam viam succedendi. Quarto facit text. in l. 2. ff. de statu lib. vbi pro- batur quod ius substitutionis pupillaris dicitur, quāda spes habes causam de pñto vel pñenti

ratione testamenti & dispositionis patris defuncti. Quinto facit text. singu. in proposito in l. 2. §. al- lud. ff. de hae. vel actio. ven. vbi habetur quod si hares qui etiam est substitutus filio impube- ri vendat simpliciter hereditatem, nō censetur vendere hereditatē pupillari quāto sperat vir- tute substitutionis, nisi hoc expresse dicat, quod vendit vtrūq; hereditatem: quia tanqñ talis vē- ditio valet, maxime si iam erat mortuus pupil- lus: ergo aperte vult text. quod etiam si pupillus viuat, valet contractus & venditio, & per conse- quens pactum vel renunciatio substitutionis pu- pillaris: & certe ille videtur text. expresse pro- mea sententia contra commu. Nec obstat quod glōf. ordinaria ibi in verbo, maxime, in prima expositione: & ibi Albe. & Salic. dicat quod illa dictio, maxime, abundat secundum quod ille text. esset pro com. opi. quia illa est eiusdem di- uinatio & non tenenda: & contrarium vult il- la glōf. in secunda expositione, & contrarium vult aperte Barto. in l. stipulatio hoc modo cō- cepta. de ver. obli. si. col. in fine.

17 Aliud est pactum de succedendo quo quis vult acquirere aliquam suam successione, vt si quis promittat alium post mortem instituire, vel ei relinquere bona sua, nam talis promissio non valet ipso iure: adeo quod non oritur ali- qua obligatio civilis vel naturalis: text. est ex- pressus & capitalis in l. stipulatio hoc modo cō- cepta. ff. de ver. obli. cuius verba sunt, stipu- latio hoc modo concepta, si haredem me non feceris, tantum dare spondes: nullus est: quia cō- tra bonos mores est hęc stipulatio: & ibi com- mu. opi. docto. text. in l. tres fratres. §. ad re- spo- dit. cl. ff. pro socio. text. in l. ex eo. C. de iuri. stipula. text. in l. hereditas. C. de pactis conuen- tiis. text. in l. cum donationis. in fin. C. de transa. text. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. Ca- ius ratio est prima, quia tale pactū vel promissio est contra bonos mores: text. est in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. Secunda ratio est, quia tale pactum vel promissio in dācie vo- lunt captanda mortis vnde non valet, quia dā- retur materia delinquendi argumēto text. in l. si vnus. §. illud. cum §. sequenti. ff. de pactis. text. in l. conuenire. ff. de pactis docto. Confirmatur ista ratio per tex. in c. ne captand. de con. pre- lib. 6. Tertia ratio est vera & magis concludēs, quod ideo tale pactum & promissio non valet, quia auferit libertatem facultatem testandi, quę cuilibet est concessa, & in extremum vite sue a iure naturali vel gentium. vt in l. i. C. de sacro- eccl. & ibi docto. & tradit plene Bart. & docto. in l. interdum. ff. de condi. debi. moder-

ni in Rub. extra, de testa. vnde talis facultas naturalis non potest pacto vel contractu sibi auferri, argumento tex. cum materia in §. sed naturalia quidem iura. Insti. de iure na. gen. & ci. vi. & in effectu istam rationem voluit Bar. in dic. l. stipulatio hoc modo concepta. i. col. num. 3. & ibi communi docto. & istam rationem probat rex. melius quam alibi. in l. pactum quod do. tali. C. de pactis. in fin. ibi, nec libertatem testamēti faciendi patri potuit auferri. & ibi Sali. 2. col. & comm. docto. ponit etiam Albe. Bar. & co. docto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. Ex quo infertur quod tale pactum & promissio de succedendo non firmatur iuramento, cum sit contra bonos mores, attenta qualibet ratione superiore, & probat rex. in c. non est obligatorium. de regu. iur. lib. 6. cuius verba sunt, non est obligatorium contra bonos mores prestitum iuramentum. tex. in cap. & per totum. 22. q. 4. tex. in c. si diligenti. in fin. de foro compe. text. in l. si quis inquilinus. §. fina. de lega. 1. & in ex. presso istam sententiam. & con. tenet Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. i. col. nu. 3. Secundo infertur quod non valet pactum etiam in reciprocum inter duos vel plures conuentio nec promissio, quod si quis eorum prius decedat, alter superueniens succedat, argumento prædictorum iurium cum ratione: nec obstat tex. singu. & vnicus in sua casu, in l. de fideicommissis. C. de trans. vbi habetur quod renunciatio hereditatis & future successione valet etiam inter mittentes, quia est reciproca, quia procedit & debet intelligi in remissione & renunciatione future successione testatoris iam defuncti, quam quis sperabat virtute fideicommissi conditionalis: nos vero loquimur in pacto vel promissione simpliciter vel reciproca propria hereditatis viuentis, quæ non valet nec obligat patrescentesimo quod magis est si vnus eorum libenter & sponte instituat alterum, & alter non vel ambo ad inuicem se instituant, utiatur talis institutio, quia non censetur libera, sed præsumitur coacta virtute & spe pacti præcedentis: ita singu. determinat Bal. in l. ille autem institutiones. ff. de hered. insti. & ibi expressis & notabiliter Ioan. de Imo. 2. col. in medio.

18 Quod est verum & procedit inter priuatos, secus vero inter milites, quia bene valeret illud pactum & conuentio per quam inuicem se instituant, tex. est sing. & vnicus in iure, in l. licet inter priuatos. C. de pactis. quem ad hoc notat & commendat ibi Pe. Cino, Iaco. Bu. Albe. Fab. & dicit singu. & vnicum Bar. Bald. Ange. Pau. Alex. & Iaso. & dicit vnicum Bald. in l. ex eo

C. de iuri. stipu. & dicit vnicum Imo. in l. ille autem institutiones. 2. col. ff. de her. insti. & dicit vnicum Ange. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. i. col. nu. 3. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. nu. 3. & pro illo tex. & decisione est hodie. l. 3. titu. 1. 3. part. Quod tamen debet intelligi quando tales milites essent in expeditione bellica: ita probat tex. in dicta. l. licet. ibi. ad discrimen prælij per gentes. & ibi tenet glo. ord. Angel. Salic. & alij docto. & probat aperte prædicta. l. part.

Item debet intelligi quod istud pactum & conuentio & reciproca institutio inter milites valeat, si perseuerent in eadem voluntate vsq; ad mortem: secus autem si ambo vel aliquis eorum vellet illud pactum, conuentionem, vel institutionem reuocare: quia licite poterit, quia illud pactum non obligat eos efficaciter & irreuocabiliter, quia alias esset contra bonos mores, & potius in præiudicium militum quam eorum fauore: ita expresse tenet & declarat Pe. de Bel. per. in dicta. l. licet interpretatos, in prin. & ibi Ange. Pau. & Alexan. Imo. in dicta. l. illa autem institutiones. 2. col. vbi notabiliter loquitur idem Pe. in l. si. C. de pactis. 2. col. in prin. & ibi Cino. 2. col. in prin. & ita disponit & declarat prædicta. l. part. & ex his declaratur sententia & con. Bar. & communis in l. patris & filij. 2. col. vltima. q. de vulg. & pupil. vbi tenet quod duo vel plures possunt testari in vna & eadem charta & scriptura, cum vnica & eadem solennitate, argumento tex. in l. si quis ex. argentiarius. §. si initium. ff. de adendo. & in l. scire debemus. ff. de verbo. obli. quia debet intelligi quando vnusquisq; instituit alterum extraneum heredem, vel quando se inuicem instituunt sed nullo præcedente pacto: secus vero si pacto vel conuentione inter eos præcedente, quia eorum testamentum & reciproca institutio non valet. & ex his no. potest quæri, & iam de hoc fuit interrogatus, si duo inuicem promittunt inter se de instituendo aliquem tertium heredem, certum est quod pactum non valet, sed si vnus eorum primo decedat & adimpleat promissa quia illum tertium instituat & superueniens nolit eum instituere nec adimplere promissa, an reuocet institutio primi, quasi illa spe ductus fecerit, et quasi sit captatoria voluntas, & quasi deficiente causa finali: et licet videatur satis dubium, tamen tenet quod non reuocetur talis institutio tertij: quia cum illo tertio herede instituto nullo negotium pactum nec conuentio inita fuit, nec sibi est quid imputandum, vnde merito eius institutio non debet reuocari. Item etiam: quia hoc

hoc casu non reperitur contrarium in iure dispositum.

19 Aliud est pactum de futura successione cōseruanda, quo quis vult ibi cōseruare futuram successione alterius: in quo articulo resolutiue dico quod tale pactum bene valet, ita probat tex. in l. si ab eo. C. de legi. her. tex. in l. si. C. de emanc. libero. tex. in l. 4. C. de legitima tutela. tex. melior ceteris in §. fina. Insti. de legi. agna. succe. quibus probatur quod si pater emancipabat filium contra fiduciam, hoc est cum pacto de succedendo & reseruata sibi successione, poterat ei succedere, alias non: ergo aperte infertur quod pactum de cōseruanda futura successione alterius valet & tenet: & ita per illa iura, licet omnia non alleget, tenet magistraliter Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. 2. col. in fine. nu. 7. & ibi communiter moderni. Nec obstat, quod illa antiqua decisio sit hodie correctata ut in eis patet, quia hodie pater succedit filio emancipato, licet eum non emancipet cōtracta fiduciam: & apertius hodie hoc decisum est de iure nouo Authentico rum, cum sit sublata differentia patris potestatis & emancipationis, ut in Authen. de heredi. intesta. ve. §. nullam verò. colla. 9. tex. in Auth. defuncto. C. ad Tertu. tex. in Auth. in successione. C. de suis & legi. her. & ad huc ante ips. Auth. probat tex. in l. meminimus. C. de legi. hered. quia respōdeo quod licet prædicta iura sint correctata in principali decisione, tamen non sunt correctata in quantum volebant quod valet pactum de futura successione cōseruanda. Confirmatur, quia facilis iura nostra cōseruamus quam acquiramus de nouo: text. est in l. §. quod autem ait prætor. ff. de superficiebus. text. in l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffic. testa. tex. in l. pater furioso. verbi nam si furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alij iuris. text. in l. si is qui animo. ff. de acqui. posse. text. in l. iudex. ff. de iudi. text. in l. in iuris. ver. i. ff. de re. iur. Ex qua doctrina & conclusione primo & notabiliter infero, quod si filius vel filia fecisset pactum de non succedendo patri vel matri cum iuramento, quod contratio pacto etiam non iurato posset talis filius vel filia cōseruare sibi successione amissam.

Secundo infero quod si lege vel statuto caueatur, quod contra voluntatem patris filia sitina non succedat extantibus masculis, vel quādo sit dotata, vel alias, quod poterit per pactum sibi cōseruare ius successione.

Tertio infero, quod si filius vel filia commisit causam ingratitude per quam poterat ad pa-

tre vel matre exheredari, quod per pactum potest sibi cōseruare ius successione, & fieri remissio in gratitudinis præterita.

Quarto & quidem nouiter & subtiliter infero, quod licet pater possit substituere pupillariter filijs suis impuberibus, & decedente pupillo in pupillari ætate admittatur substitutus in omnibus bonis excluda matre, etiā in legitima, ut in l. 2. cum materia. ff. de vulg. & pup. tamen si talis mater vxorq; testatoris fecit pactum cum patre maritoq; suo tempore cōtractus matrimonij, vel cōstituti matrimonio ante mortem eius, quod non possit pater facere prædictam substitutio nem pupillarem filijs suis, quod valebit & tenebit tale pactum: quia censetur per illud mater cōseruare suam legitimam successione potius quam de nouo acquirere, & certe est in practica satis notanda & vtilis conclusio, & est noua consideratio mea quam non reperi per aliquem positam.

Aduertendum tamen quod contra superiorem doctrinam & conclusionem facit tex. sing. qui non consideratur in l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi disponitur quod si filia tempore matrimonij fecit pactum cum patre suo, ut post mortem patris succederet æqualiter in ei⁹ bonis & hereditate cum alijs fratribus, nec possit eis prælegare vel meliorationem relinquere: tale pactum non valet nec tenet tanquam contra bonos mores, & impedimentum libertatis testamēti, & tamen ibi filia iniebat cōseruare futuram successione sibi debitam in bonis patris, & tamen pactum non valet, ergo &c. Quia notabiliter respōdeo quod merito illud pactum non valet, quia non est cōseruatum successione, quia licet filia debeat successio in bonis patris, non tamen debetur æqualiter cum alijs fratribus, sed relicta sibi legitima potest pater in æqualiter instituere filios in alijs bonis, & prælegatū vel meliorationem relinquere cui vellet: vnde pactum per quod pater promittit non prælegare vel meliorare aliquos ex filijs, sed eos æqualiter instituere merito non valet, quia esset contra bonos mores, & contra libertatem testandi: & ista est vera & moralis ratio & intentio illius legis. Hodie tamen per nostram l. Tauri. 22. aperte deciditur cōtrarium in prinia parte, qua cauetur quod si pater vel mater vel ascēdēs per cōtractum inter viuos promittit non meliorare aliquem ex filijs, & super hoc interueniat scriptura publica, quod tale pactum & promissio valet & tenet: ergo aperte approbatur quod hodie inter filios valet pactum, quod non possit fieri prælegatum vel melioratio, sed tenetur

Ant. Go. in l. Tau. L. 4. neatur

neatur pater, mater, vel ascendens, omnes filios
æqualiter instituere: & apertè corrigitur textus
in dictâ. pactû quod do tali. C. de pactis. cum
commuopi. Similiter etiâ vult nostra lex Tau
ri in. 2. parte, quòd si pater, vel mater, vel ascen
dens promittit aliquem filiû, vel filiâ, vel defe
dente meliorare per viam matrimonij, vel ex
alia causa onerosa, quòd tale pactû & promissio
valer: & sic apertè vult q inter filios valeat
pactum de succedendo.

20 Sed contra nostram legem & vtrancq; eius par-
tem se offert pulchra & necessaria difficultas,
cuius solutionem libenter audirem à cōditori-
bus eiusdem legis: pactū de succedendo est im-
probatum à iure, quia est contra bonos more
& tollit libertatem testādi, vt suprà cōclusum
est, nec potest tale pactum iuramēto validari,
vt supra dixi, sed per legem vel statutum non
potest aliquid disponi quod sit contra bonos
mores: ergo ista lex Tauri non potuit induce-
re vt valeat pactum de succedēdo. Pro qua sen-
tentia & cōclusionē primo facit, quia lex infe-
rior non potest tollere legem superiorem: sed
lex naturalis vel gentium tribuit vnicuiq; libe-
ram facultatem testandi, & per consequens im-
probat pactum de succedēdo: ergo lex nostra
civilis positiua Tauri nō potuit illam superio-
rem tollere, argumento text. in. l. nam magistra-
tus. ff. de arbi. text. in. l. ille à quo. §. tempelliuū.
ff. ad Trebel. text. in. l. apud filium familias. ver-
sic. ff. de manu vindi. text. in. l. minor. autē ma-
gistratus. ff. de mino. text. in. l. i. §. si quis in ap-
pellatione. ff. de appella. text. in. l. fin. C. si cōtra
ius vel vtj. publi. & ibi gloss. ord. & com. opini.
Confirmatur, quia lex debet esse honesta, ius-
ta, possibilib, & secundum naturam, & nō con-
tra bonos mores: text. in. c. erit autem lex. 4.
distinct. text. in. c. quæ contra 8. distin.

Secundo in specie facit glossa communiter re
cepta in rub. de decretis decutio. lib. 12. quæ di
cit quod illud quod non potest fieri per pactu
et eo quia est contra bonos mores, non potest
fieri per legem vel statutum: quam glossam sic
intelligit & declarat ibi Platea & cõmu. docto.
Bart. notabiliter in l. omnes populi. ff. de iusti
& iur. 9. col. 3. q. 9. r. v. et sic. pro quibus glossis
concordandis: & ibi Raym. 16. col. in medio, &
cõmu. docto. præcipue Iaso. alectura. ff. col.
Alex. in addi. ad Bal. in l. cum Archimedoru
ff. col. pe. q. 3. et in po. le. Bald. in l. 2. C. quæ sit
longa consue. 3. col. nu. 6. Alex. no. in dicta. l. si
pulsatio hoc modo cõcepta. de verbi. obli. 3. col.
nu. 7. Alex. in il. pactum quod dotali. 2. col. C.
de pactis. & ibi Iaso. 1. col. nu. 4. Geor. Nat. in

dicto. e. quauis pactum. 16. col. nu. 59. Confir-
matur ex sententia Paul. per tex. ibi. in l. ex fa-
cto. ff. de vul. & pupi. 2. co. nu. 6. vbi dicit quod
non valet statutum prohibens mulierem testa-
ri sine licentia viri, tanquam iniquum.

Tertio facit quia iuramentum quod est supra legem civilem non confirmat pactum de succedendo, quia est contra bonos mores, vt in. c. non est obligatorium. de regu. iur. lib. 6. & est com. opi. vt supra conclusum est: ergo. l. nostra Tauri non potuit confirmare tale pactum & promissionem. Confirmatur etiam, quia etiā fauore pie cause non valet pactum de succedendo, argumento text. in. l. pactum quod do tali. C. de pactis. quia si non valet tale pactum inter liberos: ergo nec fauore pie cause, argumento text. & eorum que ibi not. in. l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & isto fundamento ita tenet Roma. in Authent. simili. C. ad. l. Fal. s. column. num. 14.

21 Sed sustinendo nostram legem dico quod bene procedit & est seruanda in vtraq; sui parte, nec obstant supradicta, quia primo notabiliter respondens, quod lex vel statutum bene potest inducere quod valeat pactum & promissio de succedendo ita probat tex. in. ca. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiticam contracto in Vilibus feudo. tex. in. c. filij nati. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vassalli. tex. in. c. mulier. eo. tit. vbi habetur, quod si quis habebat filios ex vxore prima mortua, & postea contraxit matrimonium cum alia hoc pacto vt filij ex secundo matrimonio non succedat cum primis, tale pactum valet, quia consuetudine est approbatum & per illa iura istam sententiam & conclusionem tenet Bal. in. l. cum Centimedor. C. vt in pos. leg. fin. col. pc. q. idem Bal. in. l. pactum. C. de colla. l. col. oppo. id. Bal. in. l. de quibus. ff. de leg. l. col. lo. de Imol. in. l. illa aut institutiones. ff. col. ff. de here. insti. l. aso. & moderni in dicta l. pactum quod do tali. C. de pactis. ex quibus videtur nostra lex confirmata & declarata. Ex quo deducitur & inferitur, q. licet de iure communi pactum per quod tollitur liberum arbitrium & facultas testandi non valeat, etiam in preiudiciu dotis, vt in dicta l. pactum quod do tali. & ibi tenet & ponderat solus Franc. Curt. 2. col. in fin. tamen de iure nostro regio, fauor dotis & matrimonij preualet huic libero arbitrio & facultati testandi. Sed ceterura superiora nihil probant. Primo quia ibi non agitur de succedendo, sed de non succedendo. vnde merito tale pactum consuetudine vel lege potest valere.

lidari: & ita intelligit illa iura Bal. in l. pactum.
C. de coll. 2. oppo. Alex. in l. stipulatio hoc mo-
do cōcepta. col. nu. 7. Sed ista solutio nō vide-
tur concludere, quia respectu filiorū primi ma-
trimonii ibi agitur de succedendo: vnde aliter
& secundo respondeo, quod illa est consuetu-
do iniqua & irrationabilis, & ideo non seruan-
dum tenet formaliter Andreas, de Iheremia, in di-
cuto capitulo. de filiis natis ex matrimonio, &c.
in finalibus verbis.

Secundo pro ista parte facit, quia licet pactum defuocedendo dicatur esse contra bonos mores, tamē debet intelligi presumptiue & ex qua-
dam suspitione, non vere: ita Bald. in dict. l. cū Archimedoram. Sed ista ratio nihil valet, quia
procederet, si pactum improbaretur solum ex
eo quod inducit votum captandæ mortis, sed
non improbatum solum ex hoc, sed principa-
liter ex eo, quia tollit libertatem testandi indu-
tam de iure naturali vel gentium.

Tertio, p ista parte facit text. singularis & vni-
eus in suo casu in l. licet inter priuatos. C. de pa-
ctis. vbi habetur quod inter milites valet pactu
de succedendo: ergo lex potest disponere quod
valeat pactum de succedendo: & illum text. ad
hoc notat & considerat Soci. in l. pactum quod
dotali. C. de pactis, vers. 2. circa aliam. &c. Sed
certe etiam ille text. nihil probat: Primo quia
ibi pactum fuit reciprocum inter eos, vnde ra-
tione mutui damni vel commodi sustinetur:
Vel aliter & secundo & melius respondeo, quibi
illud pactum etiam reciprocum non obligat
milites vt necessario & precise teneantur ad
implere promissa, sed tantum valet si perseque-
rantur vique ad mortem in eadem volunta-
te: secus vero si velint reuocare, quia licite pos-
sunt, quia alias esset contra bonos mores, vt di-
xi supra, sed in nostra l. Tauri pactum & pro-
missio de meliorando & sic succedendo, est obli-
gatoria & precisa. Vel aliter & secundo susten-
tando nostra legem Tauri respondeo, quod
pactum de succedendo dicatur reprobatum a
iure naturali & civili inter extraneos: secus ve-
ro inter filios, & ita procedat ista lex. Sed ista
solutio non satisfacit, quia etiam inter filios re-
probatur vtroque iure, vt est casus apertus in
dict. l. pactum quod dotali. C. de pactis. Vel ali-
ter & tertio respondeo, quod nostra lex proce-
dat, quia est facta cum causa particulari quidam
interuenit scriptura in tali pacto vel promissio
necesse ista solutio nihil valet, quia ista non est
vrgens causa. Vel aliter & quarto potest respo-
deri, quod ista lex procedat tantum in tertio in
quo potest pater praeuenire, promittendo de

meliorando vel non meliorando, quum sit quædam electio quam habet à lege regna: vnde nostra lex noua potuit dare formam vt electio filij sit irrenuocabilis: vnde in quinto remanet patri libera facultas disponendi: sed ista solutio nullo modo procedit, quia nostra lex aperte dicit quod valet pactum & promissio tam in tertio quam in quinto. Vel aliter & quinto & certe notabiliter sustinendo nostram legem respondet, quod ista lex recte & iuridice procedit in prima parte, & potuit optime disponere quod valeat pactum & promissio, quo attingitur pater non meliorando aliqueum filium, sed omnes æqualiter in iusticia. vel quod omnes æqualiter succedant: quia lex humana civilis positiua intantum iustior & æquior est, in quantum se conformat cum lege diuina vel naturali: ita determinat Sæctus Thomas in 2. quæst. 95. art. 2. vbi notabiliter fundat: sed per legem diuinam vel naturalem omnes filij æqualiter debent succedere patri, vel matri, vel ascendentibus ab intestato: vt probat text. in l. scripto. ff. vnde lib. test. in l. cum ratio. ff. de bo. dam. tex. in l. pen. post princ. ff. de bo. lib. test. in l. inter filios. C. famil. herc. text. in auth. de hære. & falc. §. primū itaque. colla. 1. tex. in auth. de hære. ab intest. veni. §. 1. colla. 9. tex. in authent. in successione. C. de suis & legi. hære. rex. in ca. ius naturale. 1. distinct. ibi. liberorum successio. Sed ista. l. Tauri mediante isto pacto vel promissione reducit filios ad successionem æqualem quam ab intestato erant habituri: ergo valet & tenet, & licet re potuit disponere. Sed aduertendum qd licet ratio videatur colorata & per sua sua, tamē nō concludit: quia verum est quod ab intestato filij succedunt æqualiter de iure diuino, naturali, & positiuo: tamen ex testamento non succedunt æqualiter, imò de vtroque iure diuino, naturali, & positiuo, pater vel ascendens habet liberum arbitrium disponendi de rebus suis prout voluerit relicta legitimis & auferri per pactum hanc libertatem testandi est contra ius naturale: & ita probat text. expressus qui aperte superiorem rationem & solutionem confundit in l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi pactum quod pater fecit filie & eius marito qd ipsa succederet cum filijs æqualiter non valet: quia contra bonos mores, & quia tollit libertatem testandi. Vnde aliter & sexto potest dici, quod pactum de succedendo non est prohibitum de iure naturali, quia de illo iure non erant cognita dominia, nec factio testamenti, nec contractus, cum omnia erant communia: sed tantum est prohibitum de iure gentium, nam cum de

illo iure sit cognita testamenti factio: ergo de illo iure est inducta prohibitio ista, pro qua sententia & conclusionem considero novum casum & expressum in l. quidam in iure. §. finali. ff. de dona. ubi formaliter dicitur text. quod pactum super iura successione viventis est reprobatur, quia est contra ius gentium. Sed in his que inducta sunt de iure gentium potest optime lex civilis polliceri ad libitum disponere suppleto, declarando, vel corrigendo text. est cum materia in iuribus gentium. ff. de pactis. & ideo concludo quod nostra lex bene potuit inducere quod pactum vel promissio quam pater facit in scriptura publica de non meliorando valeat & teneat: & istud est quod sentio in hoc articulo, qui mihi visus fuit valde dubius.

Item etiam ista lex recte & iudicem procedit in secunda parte, in quantum determinat quod valeat pactum quo pater attingitur per viam matrimonij vel aliam causam onerosam de meliorando filium vel filiam in tertio & quinto bonorum: quia ut supra dixi istud pactum tantum erat reprobatur de iure gentium, & de iure civilis minus plus dico, quod tunc esset reprobatur de iure naturali, illa lex potuit in isto casu ex ista iusta causa onerosa istud disponere: quia lex humana potuit licet non possit tollere vel mutare legem superiorem divinam vel naturalem, tamen ex aliqua iusta & rationabili causa bene potest eam restringere, modificare & limitare in aliquo casu particulari: ita singulariter tenet Innocentius in cap. quare in ecclesiariis, in fin. extra de consuetudinibus. & ibi Abbas. 4. col. num. 8. Felix qui bene loquitur. 2. col. idem Innocentius & Abbas & communis doctores in ca. fin. de consuetudinibus. Bar. magistraliter in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. 8. col. 2. quare in prin. num. 22. & ibi Rayn. 14. col. quam ponit ibi Albe. in sua lectura. idem Bar. in m. i. col. ff. de iur. 4. col. Bald. in l. i. C. de summa. Trin. & fid. catho. 7. col. idem Bald. in l. si. C. si contra ius vel uti. pu. 1. col. Cin. post antiquos in l. re scripta. C. de pre. impe. offe. tenet etiam glo. ordi. in l. i. ff. de consuetudinibus. prin. glo. in l. ius civile. ff. de iustitia & iure. glo. in epistola interclaris. C. de sum. Trin. & fid. catho. in prin. glo. in l. i. C. si contra ius vel uti. pu. gl. in ea a nobis, extra de decimis: ergo in presenti bene potuit nostra lex tunc validare istud pactum de succedendo vel meliorando ex ista iusta & rationabili causa, scilicet per viam matrimonij, ne decipiantur & sedatur gener qui contraxit matrimonium cum filia patris paciscentis, vel ex alia causa onerosa: & ista est vera & decisiva responsio: quia collige quod licet de iure communi

istud pactum etiam respectu generis esset nullum momenti, nec possit agere ad interesse, ut probat expressus text. in dicta l. pactum quod dotali. C. de pactis. & per eum tenebat ex pressis & notabiliter Bald. in l. cum. Arelinmedoram. C. ut in po. leg. 2. col. in. si. nu. 10. vers. ulterius quare. Pala. Ru. in repetitione sua. fo. 84. 2. col. vers. cum, ex istis similiter inferitur ad dubium de facto contingens. Iaso. in dicta l. pactum quod dotali. C. de pactis. 1. col. vers. tertio extende. quia per manum & sic per tertiam liberam personam non possit queri actio uxori, & sic filij ipsius promittentis, nec ipsi marito, cum principaliter ei non interstit: tamen hodie tale pactum & obligatio bene valet per nostram legem, & teneat pater adimplere & sic meliorationem facere, & si non fecerit habetur pro facta.

22 Vnum tamen est pro declaratione nostre legis, quod vide: ut requiri quod tale pactum & promissio fiat ipsi genero ex illa causa matrimonij, unde non sufficit si fieret filie quia tunc non esset queritum ius vel actio genero: & per consequens tunc pactum non valeret & iura communia remaneret incorrupta, & hoc videtur probare. l. 17. supra eod. ibi, con otro. Sed ego teneo contrarium, immo quod tale pactum & promissio valeat, modo fiat ipsi genero, modo filie cum fiat ex causa onerosa matrimonij: & sic in utroque casu procedat nostra lex. & confirmatur, quia ipsa melioratio ipsi filie debet acquiri, licet genero proveniat utilitas ratione futurum & successione filiorum: unde non refert cui fiat promissio dum tamen illa causa interveniat, argumento text. in l. seruo legato. §. si testator. de lega. 1. Quod tamen notabiliter intelligo, quando expressis & specificis in pacto vel promissione fieret mentio de persona generi cum quo matrimonium contrahitur: secus autem est si soli filie fieret pactum vel promissio ex causa matrimonij in genere, ut melius possit contrahere: quia tunc non valeret cum non consideretur causa onerosa tertij, nec eius lesio: unde si sub spe talis pacti contrahatur, sibi imputandum est, cum pactum a principio non valeat: & hoc casu ius commune remanet incorruptum, nec comprehenditur sub ista lege. & hoc fundat etiam lex. l. 17. supra eod. ibi, con otro. &c. Item etiam videtur quod si iam erat contractum matrimonium, quod pactum & promissio de meliorando quam pater faciat filie vel genero similiter non valeat: quia cessat ratio nostre legis: & ista aperunt intellectum huius legis.

23 Item etiam ex predictis infero, quod si maritus ipse cum quo fuit factum pactum de meliorando si-

do filiam, vel de non meliorando alios, remittat pactum & promissionem, vel moriatur antequam pater vel mater promittens decedat, non per hoc tollitur virtus pacti & conventionis, sed adhuc debet adimpleri, quia licet maritus fuit causa acquisitionis, tamen postquam illud ius est filie queritum, non potest ab ea auferri sine eius consensu, argumento text. valde notabilis in l. si post mortem. §. si. ff. de contra tabu. & ibi glo. ordi. Bart. & communiter doctores.

24 Item quero circa nostram legem, si filius vel filia cui est facta promissio de non meliorando, remittat huiusmodi pactum, & consentiat ut pater vel mater melioraret quem vellet, vel moriatur in vita patris vel matris, an possit pater alium quem velit meliorare? & videtur quod non. Primo quia quando ex pacto vel persona alterius queritur mihi ius, non potest amplius illud ius mihi auferri, immo libere possum eo uti, etiam invito ex cuius persona mihi queritum fuit: text. est singu. in l. i. ff. de pactis. ubi si ex pacto de non petendo fuit semel queritum ius exceptionis fideiussori, non potest amplius illud ius sibi auferri per aliud pactum de petendo quod principalis debitor faciat: & ad hoc ibi notat & commendat glo. or. Bar. Alb. Bal. Pau. & communis doctores. sed in nostro casu ex illo pacto & promissione quam pater fecit uni filio de non meliorando, est queritum ius omnibus alijs filijs, ergo in eorum preiudicium non possit aliquis meliorare: etiam mortuo vel consentiente eo cui principaliter fuit facta promissio. Secundo facit text. in l. si post mortem. §. si. ff. de contra tabu. ubi habetur quod si filius est preteritus in testamento patris, nedum ipse potest dicere testamentum nullum, verum etiam omnes alij filij instituti, ex persona & beneficio ipsius preteriti: quod procedit nedum quando filius preteritus vult dicere nullum testamentum, & uti remedio sibi competentem, sed etiam quando expressis vult approbare ipsum testamentum & renuciare remedio nullitatis, quia postquam semel ex eius persona coepit illud ius & beneficium nullitatis competere alijs filijs, non potest amplius ab eis auferri per ipsum filium preteritum: ita probat text. in dicta l. si post mortem, §. fina. & ille est eius verus sensus & ad hoc notat & commendat Bald. in l. posthumus nato. C. de contra tabu. 2. col. 1. quare. & ibi Pau. & communis modo. ex quo datur notabilis declaratio ad text. cum materia in l. filio preterito. ff. de in iustitia sup. ubi habetur quod si filius preteritus approbat testamentum, conualecit saltem de equitate pratoria: ut procedat & intelligatur quan-

do non erant alij filij instituti quibus esset ius queritum ex preteritione alterius: secus vero alias quia in eorum preiudicium non potuit preteritus approbare: & in terminis ita tenet Imola. in dicta l. filio preterito. 29. col. vers. sic. ex predictis glossis. & ibi Pau. de Castro. 3. col. nu. 8. licet Bar. ibi & in dicta l. si post mortem. §. fina. expressis teneat contrarium.

Tertio facit text. in l. petenda in fi. C. de temp. in integr. resti. pet. iuxta co. sententiam. ubi habetur quod si dilatio vel terminus conceditur uni ex litigantibus de iure communi, vel de iure speciali restitutionis, queritur etiam alteri. & non potest sibi auferri licet ille cui principaliter concessa fuit dilatio vel terminus ei renunciet, & nolit eo uti: & in expressis ita tenet & declarat ibi Bald. 2. column. 6. & magis communis opinio licet Bartol. & alij doctores. teneant contrarium in dilacione vel termino concessio iure speciali restitutionis.

Quarto facit text. vnicus in suo casu iuxta communis opinio in l. amplior. C. de appe. ubi habetur quod appellatio in interposita ab una parte potest alteri etiam non appellanti, ut iudex possit in eius fauorem reformare sententiam: & ad hoc dicitur cum singu. & vnicu Bald. & alij doctores. ibi notat etiam & commendat Cano. in ca. cum Ioan. de fide instru. Domini de Rota, decisione. 358. quod extendit procedat & habeat locum etiam si pars que appellavit velit renunciare appellationi: quia non potest in preiudicium alterius partis cui est queritum ius appellationis & ita illum text. intelligit & declarat Bald. in l. i. C. quando pro uo. non est necesse. col. nu. 4. Bar. & alij doctores in l. si quis libellos. C. de appellat. nu. 2. Sal. in l. per hanc. C. de tempo. appe. fi. col. Quinto facit text. in l. si constante. vers. exceptis. C. de donat. ante nupt. ubi probatur quod quando ex contractu vel pacto contrahentium per dispositionem legalem queritur ius tertio, re, vel spe: non possunt partes recedere a tali pacto vel contractu in preiudicium tertij cui semel est queritum ius: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. 2. column. & communiter doctores. Sexto facit text. in l. infamiam. §. si. ff. solu. matri. ubi habetur quod si ex pacto vel stipulatione in casu soluti matrimonij debeatur dos euidam tertio forte dotanti, & postea contingat quod sit factum diuortium inter maritum & uxorem, statim poterit ille tertius petere dotem: & licet maritus & uxor postea reconcilientur, non potest auferri ius queritum tertio in petenda dote: & ibi notat Pau. & communis doctores. facit etiam bonus text. in l. cum maritus. §. Titius. ff. de pactis. do. text. in l. certi codicilio. §. si numeros. iune. gl. & com-

& commu. opi. ff. si cert. pet. tex. in l. seruis & in l. filius pacificando. C. de pactis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd tali filio mortuo vel consentiente possit pater alium filium quem velit meliorare. Primo quia illud fuit pactum merè personale factum cum illo solo filio, ex quo nullum ius fuit quesitum alijs filijs: unde merito pater eis inuitis poterit quem velit meliorare: argumeto text. in l. iuris ger. §. pactorum. ff. de pactis. text. in l. idem. §. personale eod. tit. tex. in l. epistola. §. pactum. eodem titulo. text. in l. 2. & final. C. line censu vel reli. & ibi Bald. & docto.

Secundo facit etiam in proposito bonus text. & nota. in. c. si Titius. si de feudo defuncti cont. titio sit inter dominum & agnatos Vassalli. in Vli. feud. tex. in ca. 1. de eo qui finem fecit agna. to. eod. libr. & vtrouque Bald. & docto. vbi habetur quod pactum inter aliquos factum super feudo, nunquam nocet nec prodest alijs success. foribus, nisi solum paciscentibus.

Tertio facit ratio notabilis & conclusa, quia pactum gratuitum, donatio, legatum, vel præ. legatum semper sit vel propter bene merita re. cipientis, vel propter maximam eius affectio. nem, ut in l. nec adiecit. ff. pro socio. quare ratio cessat in alijs filijs quibus pater non prospexit in tali pacto vel promissione: ergo eis nullum fuit quesitum ius, & per consequens mortuo vel consentiente filio possit alium quem velit meliorare: argumeto text. in l. non omnis. ff. si cert. pet. a. text. in l. cancellauerat. ff. de his que in testa. delent. tex. in l. legata inutiliter. ff. de le. ga. i. tex. in l. cum tale. §. fina. ff. de condi. & do. mola. tex. in l. age cum Geminiano. C. de trã. fact. tex. in l. in agris. ff. de acqui. rerum domi. vbi habetur & probatur quod actus agerum nò operantur ultra eorum intentionem: & limi. tata causa limitatum parit effectum. Nec obstat tex. in dicta l. fin. ff. de pactis. quia ibi ex pacto debitoris principalis quantumcumque personali, necessatio fuit quesitum ius fideiussori, cum ei obligatio sit accessoria: unde extincta obliga. tione principali, solutio, præscriptio, pacto. de non petendo, vel quouis alio iure vel reme. dio, in consequentiam extinguitur obligatio accessoria fideiussoris: ut in l. in omnibus. ff. de solu. tex. in l. nonatio. ff. de noua. text. in l. vbi quis fuit. ff. de iur. iud. c. persona. ff. col. titu. tex. in l. solum. vers. nouata. ff. de pign. actio. tex. in l. in nouatione. C. de fideiuss. tex. in l. 1. C. etiam ob chiro. petu. tex. in l. exceptiones. la. 2. ff. de except. tex. in l. cum filius fam. ff. de ver. oblig. tex. in l. mora. re. eo. titu. text. in l. om.

nibus. ff. de reg. iur. Secundo nò obstat text. in l. si post mortem. §. si. ff. de cõtra tab. quia ex præ. teritione filij competit ius nullitatis ex legis di. spositione, nedum ipsi filio, sed etiã omnibus alijs etiam institutis: unde merito approbante filio præterito nò aufertur ius alijs quesitum. Præterea non obstant alia fundameta pro con. traria parte adducta, quia loquuntur quando ex pacto vel cõtractu fuit ius quesitum tertio ex legis dispositione: unde eo inuito nò potest ab eo auferri: sed in nostro casu & questione, ex pacto vel promissione vni facta de non me. liorando, nullum ius fuit quesitum alijs filijs: unde merito eo mortuo vel consentiente pote. rit pater quem velit meliorare: & istam senten. tiam & conclusionem videtur tenere Pala. Ru. in præfenti. 6. col. vers. pater qui promissit. Di. dacus Castellus. 2. col. vers. sed quæro pater. Quod tamẽ intelligo & extendo, modo filius qui remissit habeat filios vel descendentes, mo. do nò: quia eis bene potuit præiudicare in que. rendis: secus tamẽ est si filius cui pater promi. sit de non meliorando decedat in vita patris cu. liberis vel descendentes: quia tunc non po. test pater aliquẽ filium meliorare, quia liberi repræsentatiuẽ subintrant locum patris præ. mortui, & succedunt ex eius persona in om. ni iure sibi cõpetente: ergo in hoc pacto & obli. gatione ut non possit pater & si auus eorum aliquem filium meliorare, licet bene possit me. liorare vnum ex nepotibus eius natis & des. cendentibus ex filio cui est factum prædictum pa. ctum de non meliorando.

25 Item adde quod idem est in secunda parte huius lo. gis: quia si pater vel mater promissit meliorare vnu ex filijs suis & talis filius remittat hoc pa. ctum, & ius ex eo sibi quesitum, vel decedat & moriatur in vita patris, poterit pater aliũ quẽ velit meliorare: secus tamẽ si decedat & mori. atur in vita patris cum liberis vel descendentes: quia tunc non potest alium meliorare: imò re. netur meliorare omnes nepotes vel descenden. tes ex filio præmortuo, quia repræsentant pa. trẽ suum defunctum & succedunt in iure sibi cõpetenti: moteneo quod hoc casu non possit au. us vnum ex nepotibus vel descendentes me. liorare. Nec obstat lex. 18. supra eod. vbi dispo. nitur quod auus potest facere meliorationẽ tertij vni ex nepotibus, etiã viuentis filio, vel eo mor. tuo, quia illam legẽ intelligo nò præcedere pa. ctu de nò meliorando aliqũ filio: sed tali pacto præcedente nò pòt auus nepotẽ ex eo meliora. re in vita vel post mortem patris sine eius cõsen. su & voluntate: pro quo considero omnia iam di. cen.

dicentia quod mortuo filio in vita patris, nepotes ex eo subintrant locum eius & repræsentatiuẽ succedunt ex eius persona & omni iure sibi cõ. petenti. Secundo etiã considero tex. in authen. de nupt. §. si vero filiorum. colla. 4. vbi dicit quod ne. potes ex filio præmortuo succedunt in illamet. parte & portione quam pater eius erat habitu. rus: & illum tex. reputat singu. Salic. in l. pactu. quod dotali. C. de pactis. fi. col. & istam cõclu. tenet Pala. Ru. in h. 6. col. & Didacus Cas. tellus antepe. column. vers. vltimus.

26 Item quæro si pater vel mater promissit nò me. liorare aliquẽ ex filijs in tertio nec quinto, an possit pro anima vel pijs causis vel pro quibus. cumque alijs causis de quinto disponere: & certẽ videtur tenendum quod sic: quia cum legitima sit necessaria, & in tertio non possit meliorare, remaneret intestabilis per supra dicta: & ita te. net hic Pala. Ru. in h. 6. column. vers. sed pul. chra est dubitatio. Castellus. 2. column.

27 Item quæro si pater vel mater promissit in seri. ptura publica non meliorare aliquem ex filijs suis, an possit meliorare nepotes vel alios de. scendentes: & videtur quod sic: quia in materia odiosa, appellatione liberorum non veniunt ne. potes, ut in filij appellatione. ff. de verbo. sign. & in l. senatus. ff. de ritu nup. Sed hoc non ob. stante contrarium est tenendum, imò quod nò pos. sit etiam isto casu meliorare nepotes neque aliũ descendentem, quia quando constat de volun. tate disponentis, & est eadem ratio, etiã in ma. teria odiosa semper appellatione filiorum cõ. prehenduntur nepotes & alij descendentes, ut in prædictis iuribus probatur: sed in nostro ca. su & questione constat de voluntate dispen. tis, quia ille qui promissit non meliorare filiu, videtur etiam velle non meliorare nepotem. Item etiam eadẽ est ratio & adhuc fortior cõ. maiorem dilectionẽ habeat ad filios quàm ad nepotes vel alios descendentes: argumeto tex. in l. cum auus. ff. de conditio. & demonstra. & in l. cum acutissimi. C. de fideicõ. & in l. gene. raliter. §. cum autem. C. de insti. & subli. in au. then. multo magis. C. de sacro. eccles. cum simi. lib. & tenet in præfenti Cifuen. licet Pala. Ru. relinquat cogitandum.

28 Item adde quod licet in isto pacto vel promi. ssione de non meliorando requiratur scriptura publica, & disponit nostra lex, tamen si sit de. perdita poterit pactum vel promissio probari per testes: argumeto text. in l. testium. vers. fi. C. de testib. vbi habetur quod in omnibus ca. sibus in quibus requiritur scriptura pro forma & substantia actus, & sit deperdita, potest be.

ne talis actus probari per testes: & ad hoc not. & commendat ibi Petrus, Iacob. Butr. Cinus, Barto. Albe. Bald. Angel. Pau. Salic. & commu. doctores. Bartol. & docto. in l. emancipatione. C. de fide instrum. idem Bart. & communi. ter doct. in l. 2. de bono. possel. secundum tab. idem Bart. & comm. docto. in l. pactum quod bona fide. C. de pactis.

29 Item quæro si pater vel mater promissit nò me. liorare vnum ex filijs suis quẽ expresse nomi. nauit, an poterit aliũ meliorare: & teneo absq. dubio quod sic: quia actus agentium non operan. tur ultra eorum intentionem: & limitata cau. sa limitatum parit effectum: ut in iuribus supra allegatis. Confirmatur etiã, quia si testator de. terminat & specificat prohibuit certũ filiu alie. nare, talis prohibitio non extenditur ad alios, imò nec ad nepotes, nec vteriores, text. in l. no. in auth. de relli. fideic. §. noscitur. colla. 9. per quẽ ita tenet Bald. in l. voluntas. C. de fideicõ. fin. col. nume. 13. & ibi commu. docto. Bar. in l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 3. Moder. in l. filius fami. §. diui. ff. de legatis. facit etiam tex. in l. pater fi. lium. §. fundus. ff. de legatis tertio. vbi habetur quod alienatio prohibita ad tempus videtur permissa post tempus: & ad hoc notat. Bart. & communiter doctores ibi.

30 Aliud est pactum de futura successione certo modo diuidenda, ut puta si filij vel hæ. ed. di. nidunt inter se hæreditatem patris vel alterius quam sperant post mortem eius: nam tale pa. ctum, conventio, vel diuisio, non valet tanquã contra bonos mores, cum tractetur de hæredi. tate viuentis, & inducat votum captandẽ mor. tis, nisi pater vel ille de cuius successione diui. dendat tractatur cõsentiat in tali pacto & diui. sione, & in eadem voluntate perseueret vsque ad mortem: est singularis & vnicus in iure in. l. fin. C. de pactis. & ad hoc notat & commendat ibi Odo. fr. Cinus, Albe. Bart. & commu. doct. idem Bart. & alij doctores. in l. stipulatio hoc modo conceptra. ff. de verb. oblig. fin. col. & illu. tex. ad hoc dicit vnicum Bald. in ca. ad nostra. el. de iure iur. 2. column. num. 9. adeo quod talis conventio & diuisio non firmatur iuramento secundum omnes doctores, vbi supra adeo etiã ut tales filij vel hæ. edes in casu quo talis hæ. ditas ad eos perueniat, priuatur successione: & quàm indigni, & applicat fisco: ita probat tex. no. in l. quidã in iure. §. si. cum l. sequẽ. ff. de do. na. vbi habetur quod si quis donat rem vel partẽ hæreditatis quã sperat post mortem alterius, priuatur successione & applicatur fisco: ita. in l. secunda. vers. fina. ff. de his qui ut indigni. & ibi Bat.

ibi Barto. & comu. docto. & in expreso ita tenet glo. ord. in dict. l. fi. C. de pactis. in verbo, obferuari; & ibi Barto. column. 4. oppo. Bald. 2. column. numer. 7. lafo. 3. colu. verfi. 3. limita Roma. in dicta. l. ftipulatio hoc modo concepta. 7. column. numer. 2. 4. Dubium tamen fingulare eft, quare pactum de fuccedendo factum principaliter cum ipfo de cuius fuccelfione tractatur non valet, etiam data perfeuerantia in eius confenfu vique ad mortem: fed pactum de fuccelfione factum cum tertio bene valet de eius confenfu fin eo perfeuerauit vique ad mortem: de quo vide omnino Petrum de Bella Per. in dict. l. fin. C. de pactis. 2. column. verfi. fed quzritur. Cuius. 1. column. numer. 2. Alber. fi. column. in fin. Bald. 2. column. 5. oppo.

31 Ex quo fing. inferitur, quod fi filius vel filia renunciant cum iuramento hereditati patris, in manibus & fauore fratrum vel eorum & patris simul, quod non obftante tali pacto & renunciatione iurata poterit fuccedere patri, fi non perfeuerant in eadem voluntate: & in expreso ita tenet Bald. in ca. ad noftam. el. 1. extra de iure iuran. 2. col. nu. 9. argumento tex. in dicta. l. fi. C. de pactis. dicens qd licet lex illa fit omnibus nota, tamen ad hoc non eft per aliquem fpecificiter allegata: & iftam fententiam & concludionem non allegando Bald. tenet Fulgo. in l. pactum. C. de colla. Rapha. Cuius. in dict. l. ftipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. & ibi Alexam. 4. colu. nu. 12. lafo. 4. column. prope finem. Corneus in l. pactum. C. de colla. 2. colu. verfi. 5. limita. Are. notabiliter in l. qui fuperftitis. ff. de acquir. hered. 4. colu. verfi. eft quarta fallentia. Georg. Natan in dicto. c. quamuis pactum. in fin. verfi. quod fing. limita, vbi dicit quod eft omni cura memorie comendandum. Rode. Suar. fing. & melius quam alibi in repet. legis. quoniam in prioribus. C. de inoffi. tellam. 70. fol. 4. column. verfi. quinto & c. que omnino vide: vbi ex hoc inferit, quod filius in cuius fauorem eft renunciatum ab alio fratre vel fratribus, habebit illam partem vel portionem vltra meliorationem tertij & quinti. lafo. tamē in dicta. l. fin. C. de pactis. 4. col. numer. 13. reprobat expreso Bal. & tenet quod in tale pactum valeat cum iuramento, quia illud eft pactum de non fuccedendo quod firmatur iuramento, vt fupra concludam. & ante lafon. iftam opinionem tenet Roma. in l. qui fuperftitis. ff. de acquir. hered. quem refert ibi Are. 4. column. in prin. & Alexam. in dict. l. ftipulatio hoc modo concepta. 1. column. numer. 2. fed cetera fententia Bal. eft vltima & notanda, & lafon.

fon non intellexit eum, quia intentio Bald. eft quod licet pactum de non fuccedendo, quod fit patri firmetur iuramento, tamen pactum de non fuccedendo quod fit fratribus vel fororibus, licet in verbis fonet de non fuccedendo, tamen virtualiter & effectiue eft pactum de fuccedendo, & de hereditate & futura fuccelfione certo modo diuidenda, quod non valet nec firmatur iuramento: quia eft contra bonos mores & inducit votum captandæ mortis: nam ficut quid agit inter fratres quod post mortem patris vel eius cuius fuccelfionem fperat, vnus habeat certam partem & alter aliam dicitur pactum de futura fuccelfione diuidenda, & non valet: vt in dict. l. fi. C. de pactis. ita in noftro cafu quando vnus filius promittit alijs fratribus non fuccedere, videtur diuidere in equaliter vt ipfe nihil percipiat, alij vero totum: vnde tale pactum non debet valere, quia cenfetur de hereditate viuents certo modo disponenda vel diuidenda & merito non firmatur iuramento: vnde in noftro cafu Bald. dixit optime, quia refpectu fratrum cenfetur pactum de hereditate diuidenda, & non valet, etiam cum iuramento, nifi pater contentiatur & in tali confenfu perfeueret vique ad mortem, refpectu patris eft pactum de non fuccedendo & bene firmatur iuramento, vt filius non fuccedat in vira patre ab interftato nec contra teftamentum, fed ex teftamento vel fecundum eius voluntatem bene potest fuccedere vt fupra concludum. Ex quo infero, quod licet pactum de non fuccedendo firmetur iuramento, debet intelligi quando fit patri: fecus tamen eft quando fit fratribus, quia non dicitur pactum de non fuccedendo, fed de hereditate diuidenda vel certo modo disponenda: ifta eft intentio Bald. licet per alium non declarata: & in expreso confidero quod ante Bald. iftam eadem fententiam & concludionem voluit Bart. in dicta. l. ftipulatio hoc modo concepta. 1. col. in fi. & ifte cafus iam mihi contigit, & in eo habui confulere inter filios cuiusdam militis huius ciuitatis. Limita tamē fupiore concludionem quæ habet quod pactum de hereditate viuents certo modo disponenda non valet vt procedat quid pactum interponitur fuper hereditate certi & determinati hominis, vt fupra hereditate tertij vel alterius: fecus fi incerti, vt fi quis contrahit focietate cum alio de comunicandis bonis futuris, proventus ex aliqua fuccelfione, nulla expreffa vel determinata perfona: quia tale pactum & conuentio valet, text. eft notabilis in l. 5. de illo. ff. pro fociet. quem ad hoc notat & comendat ibi glo. ord. Bart. Bald. Sali. & comu. docto.

docto. Bar. in l. ftipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. l. doli. in fi. & ibi comu. docto. glo. ord. in l. fi. C. de pactis. in glo. penul. in prin. & ibi Pet. 1. colu. in fi. Cuius. 3. colu. 3. oppo. Barto. de iura. penul. col. nu. 17. Alber. pe. col. in fi. Ang. fi. col. in fi. Bald. 2. col. nu. 10. Sali. pe. col. in fi. lafo. 3. col. verfi. limita. Secundo limita vt procedat, quando agitur de futura fuccelfione diuidenda, & aliqua obligatione fuper ea contrahenda: fecus vero quando agitur de aliqua liberatione vel debiti remiffione, vt fi filius qui fperat hereditatem patris fecit pactum cum creditoribus patris viuents, vt non conueniantur ab eis poftquam hereditas patris ad eum perueniat: nam tale pactum & conuentio valet fauore liberationis: text. eft notabilis in l. 1. & fuum heredem. §. item probat. ff. de pactis. & ad hoc requiritur fing. Pau. & comu. feribentes, reputat etiam fing. lafo. in l. i. iuril. gentium. §. hinc. eo. tit. & per illum tex. ita etiam tenet Barto. in dicta. l. ftipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. fin. column. in fi. & poft eum ceteri doctores, Alber. in l. fin. C. de pact. fin. column. in fi. & ibi Ange. fin. column. in fin. Paul. 2. column. poft medium. Sali. penul. col. in fin. lafo. 3. column. num. 7. Vnum tamen eft, quod illa decifio videtur tantum procedere in filijs fauore filiationis & liberationis: non vero in alijs hereditibus agnatis vel cognatis: & in fpecie ita tenet Paul. in l. fi. C. de pactis. 2. column. poft medium. Sed certe intentio omnium doctorem, vbi fupra eft in contrarium, dubium tamen eft quid ecotra, an filius vel alter futurus heres viuentis patre, vel eo cuius fuccelfionem fperat, poffit liberare eius debitores: & videtur quod non. Primo, quia eft pactum fuper futura hereditate viuents, quod eft reprobatum. Secundo quia ficut pactum de non fuccedendo non valet fine iuramento, ne quis pro modico renunciet futuræ fuccelfioni, ita hoc pactum quo quis remittit partem fuccelfionis non debet valere.

Tertio quia in vita non potuit remittere ex propria perfona cum ei nihil debeatur: itē nec ex perfona patris, quia in eius vita non eft heres, nec representat eum: ergo poft mortem potest petere debitum ex perfona defuncti cui fuccelfit, in cuius locum intrat repretatiue, vt in authen. de iure iur. a mo. pref. in prin. & in l. heres & hereditas. ff. de vfuca. cum fim. Quarto facit quia inuito parte non potest filius remittere debitum patris, etiam fi ex cōtractu filij acquifitum fuit: text. eft in l. filius familiæ. ff. de solu. tex. in l. filius pacifcedi. C. de pactis.

etiam funt. Sed his non obftantibus tenet cōtrariū, quia quod valet pactum & remiffio fauore liberationis: pro qua fententia facit tex. in dicta. l. & fuum heredem. §. item probat. ff. de pactis. Secundo facit tex. in l. fi non fortem. §. fi filius familias. ff. de cōdi. inde. vbi habetur quod non potest quis venire contra factum propriū, etiam ex perfona alterius: text. in l. filiam fratris. ff. ad Trebel. tex. in l. eum dominus. §. fimo. ff. de pecu. lega. tex. in l. penul. ff. de fund. dota. text. cum materia in l. cum vir. ff. de vfuca. pio. & in expreso iftam fententiam & concludionem tenet Specu. in titu. de pactis. §. poftremo. verfic. quid fi filius familias. & ibi Ioan. Andr. in addi. Sed Barto. in l. filius familias. ff. de folut. in prin. cipi. diffinguit notabiliter, & dicit hoc effe verū quando ex caufa onerofa liberauit aliquid a debitorē recipiēdo: fecus vero fi ex caufa lacratia: & cum eo tranfibi Ange. & ceteri doctores: & cum Barto. tranfit Pau. & Moderni in dicta. l. & fuum heredem. §. fimo. ff. de pactis. & ifta eft veritas.

TEX. XXIII.

QVando el padre, o la madre por contrato entre viuos, o en otra pofterior voluntad hiziere a algūo de fus hijos, o descendientes alguna mejoria del tercio de fus bienes que la tal mejoria aya confideracion a lo que fus bienes valiere en el tiempo de fu muerte: y no al tiempo que fe hizo la dicha mejoria.

SPMMA R I P M.

1 Melioratio tertij si debeat confiderari tempore mortis, vel tempore donationis?

Lex vigefimatertia.

NOta decifionem huius legis, quod melioratio tertij facta filio vel filie generaliter de roto tertio vel partis eius, debet attendi & confiderari habito refpectu ad tempus mortis: non vero ad tempus ipsius contractus & meliorationis, cuius ratio eft, quia legitima & valor eius attenditur & confideratur tempore mortis, non vero in vita: text. eft in l. cum quæritur. C. de inoffi. test. tex. in l. omni modo. eo. titu. tex. in l. Papinian. §. qm autē. & in §. quarta autē. ff. de inoffi. test. tex. in l. cum quo. de peculio. §. fi. ff. ad legem Falcid. text. in l. 1. §. si parens

Lex vigesimaquarta.

parentis. ff. si quis a parente fure manu. text. in l. etiam. §. ff. de bon. libet. text. in l. si patronum. §. ff. eod. tit. text. in l. si ff. si quid in frau. patro. sed melioratio tertij dicitur legitima respectu filiorum, cum extraneo relinqui non possit: vt in l. 9. tit. de las mandas. lib. 3. fo. li. ergo illo tempore attenditur valor eius: & istam rationem ponit doctor Pala. Ru. in l. 19. supra eod. nume. 7. licet idem doctor Pala. Ru. relinquat istam questionem indecisam & cogitandam in sua repetica per vestram de donat. inter virum & vxor. fol. 97. colum. 1. vers. & ista faciunt, ex quo inferitur qd si tempore mortis pater vel mater haberet plura bona, de omnibus debet ei solui melioratio: si vero haberet pauciora quam tempore contractus & promissionis, de illis tantum debet fieri solutio. Et extendit conclusionem huius text. vt procedat & habeat locum tam in melioratione expressa, quam etiam in donatione simpliciter facta alicuius rei vel quateritis, modo sit statim valida & firma, modo non, sed morte confirmetur: quia cum illa habeat vim meliorationis, vt in l. 26. infra eod. debet etiam in ea attendi & considerari tempus mortis: & ita tenet expressè Cifuentes in presenti. si. quæst. & adde pro maxima declaratione & extensione huius legis, qd talis melioratio etiam respectu bonorum futurorum non potest reuocari licet in eis non fuerit tradita possessio, si fuerit tradita de presentibus vt dixi & fundavi in l. 17. supra eod. num. 1.

TEXT. XXIIII.

Vando el testamēto se rompiere, o anulare por causa de pretericion, o exheredacion en el qual ouiere meioria de tercio, o quinto: no por esso se rompani menos dexe de valer el dicho tercio y quinto, como si el dicho testamento no se rompielle.

S Y M M A R I U M.

- 1 Quibus modis & casibus annulletur testamentum.
- 2 An & quando institutio directa contenta in tali testamento nullo & inualido obligetur & conuertatur in fideicommissum.
- 3 Quando testamentum defuncti ratione preteritionis vel exheredationis, an conseruetur legata.
- 4 Melioratio tertij & quinti, relicta in testamento, an conseruetur rupto vel annullato testamento.

N O T A ex ista lege rupto vel annullato testamento ex causa preteritionis vel exheredationis, conseruetur & validetur melioratio tertij & quinti in eo contenta. Pro cuius perfecta declaratione magistraliter & resolutiue dico quod testamentum primo modo potest annullari propter defectum testantis: quia minor vel in potestate alterius vel furiosus mente captus. Et sic carens intellectu vel prodigus vel condemnatus crimine capitali, vel ex aliqua alia causa prohibitus testari, & tali casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent nec tenent: quia prohibitus testari videtur etiam prohibitus codicillari: text. est formalis & expressus in l. secund. ff. de lega. primo. cuius verba sunt: sciendum est eos demum fideicommissum posse relinquere qui testandi ius habent. & ibi gloss. ordina. Barto. Alberi. Bald. Panormiti. Imol. Angel. Areti. Socinius. Cuma. Alexan. Iaso. & communiter doctores. text. in l. diui. §. licet vers. codicillos. ff. de iure codic. text. in l. conseruiuntur. vers. si u. eod. tit. text. in l. i. tit. 2. parti. 6. ex quo notabiliter inferitur qd si lex noua vel statutum disponat, qd minor viginti quinque annorum vel senex post certam ætatem vel aduena & forensis vel similis persona non possit testari, non poterit etiam codicillari: quia licet non debeat extendi, vt in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrim. iuncta communi opinione. Ex eo qd est correctoria, tamen ex eo qd sunt casus æquiparati per legem antiquam, dispositum in vno censetur etiam dispositum in reliquo argumen. text. in l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi notat & commendat gloss. fin. Barto. & commun. doctores. text. in l. 1. §. ff. ad legem Falcid. text. in l. 1. §. ff. de muner. & hono. cum simi. & in expresso ita tenet & infert Barto. in dicta. l. 1. ff. de lega. 1. colum. 1. & qd & ibi Panor. Aret. Alex. & Modern. & istam dicit commun. opin. Socinius Iunior, in repet. illius l. pen. fol. num. 34. tenet etiam Paul. de Cast. & alij doctores in l. non est nouum. ff. de legibus. Secundo & principaliter testamentum potest annullari ratione voluntatis imperfecte & non consummate: quia antequam impleatur testamentum testator mortuus est, & tali casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, text. est in l. si is qui testamentum. ff. de testamentis. textus in l. lex ea scriptura. eodem titulo. text. in l. fideicommissa. §. quotiens. ff. de legatis. 3. & vtroque gloss. ordina. & communiter doctores.

ter doctores. Tertio & principaliter testamentum potest annullari propter defectum solennitatis quia testator instituit heredem, sed non fuit adhibitus legitimus numerus testium. Et hoc casu dico, quod legata & fideicommissa in eo relicta non valent nec tenent, quia cum institutio sit nulla, omnia in eo contenta debent annullari. Item quia ex eo hereditas non potest adiri: item quia testamentum est actus in diuinus & non potest valere pro parte, imò nec valebit vt codicillus, licet habeat solennitatem in codicillis requisitam, quia constat qd voluit testari & non codicillari. text. est formalis & expressus in lege. non codicillum. C. de testamentis. cuius verba sunt, non codicillum sed testamentum auiam vestram facere voluisse institutio & exhereditatio facta probant euidenter & ibi glossa ordinaria & communiter doctores, textus in lege. illud. §. tractati. ff. de iure codic. text. in lege finali. C. de codicil. Ex quo singulariter inferas, quod præsumptio voluntatis defuncti colligitur & consideratur secundum formam & solennitatem quam adhibuit in actu, & ad hoc summè notat & commendat Fulg. Alexan. & alij doctores in dict. l. non codicillum.

Quarto & principaliter testamentum potest annullari propter defectum institutionis quia bene est adhibitus legitimus numerus testium, sed deficit institutio heredis: quo casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, quia militat rationes superiores: textus est in lege finali. §. illud. C. de codicil. cuius verba sunt, illud quoque pari ratione seruandum est, vt testator qui decreuerit facere testamentum, si id implere nequiverit, intestatus videatur esse defunctus, nec tradere liceat ad fideicommissi interpretationem velut ex codicillis ultimam voluntatem, nisi id ille amplexus sit vt vim etiam codicillorum scriptura debeat obtinere. & ibi notat & commendat glossa ordinaria & communis opinio doctorum, text. in lege prima. ff. de iure codicil. & ibi gloss. ordina. Barto. & communiter doctores. text. in l. coheredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupilla. Hodie tamen in hoc corrigitur ius commune, quia legata & fideicommissa in tali testamento relicta valent & tenent, licet in eo nullus heres sit institutus, vel si fuerit institutus repudiavit hereditatem: ita disponit lex prima titulo de los testamentos, libro quinto. ordi. Cuius ratio est ne omissione tam leui solennitatis, desinat seruari voluntas defuncti, & legatarius & fideicommissarius amittat commodum sibi relictu.

Quinto & principaliter testamentum potest annullari propter incapacitatem heredis, vt quia naturaliter vel civiliter erat mortuus, vel alio quouis modo vel causa erat inhabilis quia hoc etiam casu legata & fideicommissa non valent, textus est in lege tertia, & per totum. ff. de his qui pro non scriptis habentur, text. in lege prima. C. de hered. insti. text. in lege vnica. §. & cum triplici. & in §. in primo. & in §. pro secundo. C. de caducis tollendis. & vtroque communiter doctores. text. in lege quarta. tit. 36. Part. Pulchrum tamen dubium est an hoc casu hodie de iure regio corrigatur ista conclusio, & videtur quod non, quia lex correctoria non debet extendi ex paritate vel maiestate rationis, vt in lege si vero. §. de viro. ff. solu. mat. cum similibus.

Sed si miter teneo contrarium, imò quod corrigatur: cuius ratio est, quia quando duo casus æquiparantur à iure dispositum in vno censetur etiam dispositum in alio etiam in materia odiosa & correctoria: ita probat text. in l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi communiter doctores. Sed in iure nostro caput impotentia & caput voluntatis æquiparantur & tacite ex iuris dispositione vnum comprehendit alium, vt in l. Gallus. §. & quid si ratum. ff. de libe. & posthum. cum similibus. & ibi Bar. & communiter doctores. Ergo in nostro casu prædicta lex regia procedat & habeat locum.

Sexto & principaliter testamentum potest annullari propter preteritionem filij, quo casu institutio heredis & legata & fideicommissa in eo contenta annullantur & non conseruantur. text. est capitalis & expressus in l. filio preterito. ff. de iniusto rupto. cum similibus: cuius verba sunt, filio preterito qui fuit in patris potestate, nec libertates competunt, nec legata præstantur, & ibi gloss. ordi. Barto. & communiter doctores. quod est verum & procedit, quando filius in potestate præteritus agit contra testamentum per ius dicendi nullum: secus tamen est quando filius emancipatus sit præteritus, & ruptum testamentum per bonorum possessionem contra tabulas: quia tunc cum admittatur tantum de iure prætorio, & eius equitate voluit quod legata & fideicommissa præstentur liberis, & parentibus, & quibusdam alijs personis: de quibus in lege prima. & per totum. ff. de legatis præstandis. & in l. prima. C. de bono. posse. contra tab. & ibi commun. doctores.

Vnum tamè est quod si filius in potestate præteritus intet prædicta bonorum possessionem contra tabulas, que sibi etiam competit de iure prætorio. Anto. Go. in l. Tau. M. torio

torio, non tenetur legata & fideicommissa prestare etiam illis personis privilegiatis: quia alias licet non vteretur isto remedio posset dicere testamentum nullum de iure civili, vel tanquam si non esset factum, succedere ab intestato. Et per consequens nulla sit alicui iniuria, licet intenter honorum posses. contra tabulas: unde non tenetur predicta legata nec fideicommissa solvere: text. est nota. & subtilis in legatis qui in potestate. ff. de legatis prestandis. & ibi Bartolus & communiter doctores antiqui.

Septimo & principaliter testamentum potest annullari propter exheredationem filij, quo etiam casu institutio heredis & legata & fideicommissa annullantur & non conseruantur: textus est capitalis & expressus in lege. Papianus. §. si ex causa. ff. de inofficio. testamenti. cum similibus, & ibi communiter doctores: cuius verba sunt, si ex causa de inofficio cognouerit iudex, & pronunciauerit contra testamentum, nec fuerit prouocatum, ipso iure rescissum est, & sius heres erit secundum quem iudicatum est, & bonorum possessor si hoc se contendit, & libertates ipso iure non valent, nec legata debentur.

Octauo & principaliter testamentum potest annullari propter arrogationem & legitimacionem vel agnitionem sui heredis, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur, & non conseruantur: textus est in lege prima. ff. de iniusto rupto. textus in lege certum. eodem titulo cum similibus. & ibi glo. ord. Bartolus & commun. docto.

Nono & principaliter, testamentum potest annullari propter non aditam hereditatem, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur & irritantur: textus est in lege. si nemo. la prima. ff. de testament. rite. cuius verba sunt, si nemo hereditatem adierit nihil valet ex his quae testamento scripta sunt: textus in lege. proximè. ff. de ius quae in testament. delent. textus in lege prima. §. primo. ff. de legatis tertio. textus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. textus in lege. ex testamento. eodem titulo. textus in lege secunda. §. adeo. ff. de vulgar. & pupillar. textus in lege. si nemo. ff. de regulis iuris. & vtrouque communiter doctores, quod extendit etiam si legata vel fideicommissa sint relicta ad pias causas: ista est commu. opinio. in dict. l. eam quam secundum lasonem ibi. decima columna. numero. 19.

Decimo & finaliter testamētum potest annul-

lari propter errorem testatoris, quia errauit in persona instituta in coniunctione naturali vel civili, quia instituit aliquem tanquam filium proprium, vel tanquam adoptiuum, vel tanquam legitimatum, vel tanquam sibi coniunctum & consanguineum: cum in veritate non esset, quia tunc talis institutio non valet nec tenet, quia deficit consensus ipsius testatoris, ex eo quod est erratum in causa efficiendi & finali: textus est in lege. si pater. C. de hered. institu. text. in l. nec apud. eodem titulo. text. in lege. quoties. eodem titulo. textus in lege. nec profectio. C. de testament. & vtrouque communiter Doctores. Sed isto casu legata & fideicommissa in eo relicta bene valent & tenent: quia nullus error in eis censetur adhibitus, & testator qui ea relinquebat a filio vel coniuncto: a fortiori praesumitur reliquisse a venientibus ab intestato: textus est singularis & vnicus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. secundum intellectum Azonis verum & communem: secundum Doctores antiquos & modernos ibi. confirmatur etiam per textum singularem & vnicum in lege finali. ff. de heredi. institu. vbi habetur quod si testator instituit Titium heredem & postea rumore & fama interueniente credebatur eum mortuum, & ex hoc errore fecit secundum testamentum, & ex hoc errore legata & fideicommissa reliquit: institutio in hoc secundo testamento facta annullatur & irritatur: tamen legata & fideicommissa in eo contenta valent & tenent: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bartolus & communiter Doctores ibi. quod extendit modo et error testatoris esset expressus, modo non secundum eos.

Et si queras cum testamentum secundum non valeat propter errorem & defectum consensus testatoris in ipsa principali dispositione, hoc est in institutione: quare etiam non irritatur in legatis & fideicommissis, cum sit eadem & adhuc maior ratio: respondeo quod error tantum fuit limitatus & adhibitus circa solam institutionem. Ideo illa sola vitatur non vero legata & fideicommissa, nec alia contenta in ipso secundo testamento: sed valent & tenent & conseruantur tanquam non a secundo testamento, tanquam nullo. nec ab intestato: cum primum testamentum remaneat validum circa institutionem, sed conseruantur tanquam codicillus qui sumit vires ab ipso primo testamento. & ita tenet & declarat Bartolus & communiter alij Doctores in dict. l. finali. idem

idem Bartolus & communiter docto. in l. si iure. ff. de legat. 2. & probat text. & ibi Bartolus & communis opinio in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto rupto. Sed attende subtiliter vltra doctores, quod certe maior difficultas est apud me quae sit ratio, per quam legata & fideicommissa relicta in primo testamento non valeant nec tenent, cum sit credendum & plus quam verisimile, quod cum ea reliquit & voluit praestari a primo herede instituto in primo testamento, quem magis diligebat, a fortiori voluit praestari a secundo herede ex errore institutum. Et certe nouiter & subtiliter potest dici quod praedicta lex finalis hoc non negat, immo praesupponit & vult quod praedicta legata & fideicommissa relicta in primo testamento valeant & tenent. Sed tantum erat dubium, an contenta in secundo testamento debeant valere & tenere: & respondet & determinat quod sic: ideo dicendum & tenendum est, quod omnia praedicta legata & fideicommissa valeant, tam relicta in primo testamento quam in secundo: & in expresso ita disponit & determinat lex regia. tit. l. 6. partit.

2. Praedicta tamen omnia & casus superiores praeter duos primos limita & restringe, praeterquam si testator voluit codicillari & in codicillis fecit legata & fideicommissa: quia illa valent & tenent, textus est in lege secunda. & per totum. ff. de iure codicillorum. text. in lege prima. & per totum. & maxime in lege finali. C. de codicillis. text. in §. primo. & per totum. insti. de codicillis. text. in lege prima. & per totum. tit. l. 2. sexta part. immo quod magis est institutio directa contenta in codicillis, obligatur & inducit repetitionem a venientibus ab intestato: quia videntur grauati restituere hereditatem per fideicommissum heredi instituto: textus est in lege secunda. §. finali. ff. de iure codicil. textus in lege tertia eodem tit. text. in lege secunda. C. de codicil. text. in §. penult. insti. eodem tit. & vtrouque communiter doctores. Aduertendum tamen quod praedicta iura bene dicunt quod in codicillis possunt heredes ab intestato grauati, de restituenda hereditate cui testator velint non tamen dicunt quod institutio directa simpliciter facta & in eis contenta obligetur. Sed licet praedicta iura hoc expresse non disponant: bene tamen probatur & colligitur ex eis, quod illa institutio & dispositio quae non potuit valere iure directo, valeat eo modo quo melius valere possit, & in terminis ita probat text. in lege. Sexuola. ff. ad Trebellian. vbi habetur, quod substitutio directa pupil-

laris facta in codicillis obligatur & valet iure fideicommissi: ergo idem sit in ipsa directa institutione: & ad hoc notat & commendat ibi Dinus, Bar. Albericus. Ange. Paulus. Imola. & comm. docto. & per illu. text. ita tenet Pau. de Cast. in lege secunda. C. de codicil. & dicit ita tenere Dinum in quadam sua dispositione. Ioannes de Imol. in lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. Ex quo singulariter inferitur, quod si praecessit primum testamentum solenne, & postea fiat codicillus in quo alter instituatur heres, censetur heres institutus in primo solenni testamento, rogatus restituere hereditatem secundo heredi instituto in codicillis: ita tenet & declarat Imola in dicta lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. & ibi commun. docto. Et idem est, si in tali testamento quod deficit & annullatur ex aliquo praedicto defectu ponatur clausula codicillaris, vel si dicat testator: si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum, quia tunc legata & fideicommissa conseruantur & similiter institutio directa obligatur argumento praedictorum iurum, & in expresso ita tenet glossa ordinaria in Authent. ex causa. C. de libe. pra. in glossa finali. quaestione fina. secundum primam opinionem: vbi dicit, quod annullato vel rupto testamento ex causa praeteritionis vel exheredationis, licet annulletur institutio in eo contenta & non conseruetur in aliquo: tamen si fuerit posita clausula codicillaris conuertitur in fideicommissum, ut heredes ab intestato venientes teneantur restituere hereditatem ipsi heredi instituto. & ibi tenet Nico. de Mata. Odofred. finali columna. penultima quaestione. Cin. finali columna. numero. 11. Bartol. finali columna. & quaestione. Bald. 2. col. septima quaestione. & finali col. in fine. Angelus de Peru. in fin. Paulus finali columna. numero. 15. Alexander. sexta columna. numero. 13. lafo. antepenultima columna. numero. 22. Corneus numero. 47. Curtius. 20. col. numero. 69. glossa etiam notabilis & ordinaria in lege ex. ea scriptura. ff. de testamen. in glossa finali. & ibi Bar. Baldus. Angelus. Paulus. Imola. & communiter doctores idem Bartolus in lege prima. ff. de iure codicil. lorum. quinta quaestione principali cum se. Confirmatur: quia dispositio directa defuncti, quae non potest valere iure directo ratione personae vel solennitatis obligatur, ut valeat iure fideicommissi: text. est capitalis & expressus in l. Sequola. ff. ad Trebe. text. in l. si quis priore. co. tit. text. in l. ex factore. tit. text. in l. si patroni. §. fin. eo. tit. text. in l. filius familias. §. ut quis Ant. Go. in l. Tau. M. 2. here-

heredes ff. de lega. 1. text. in lege. posthumus. §. finali. ff. de in iusto rupto. textus in lege. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicommissi libe. text. in l. cum quis decedens. §. feram. ff. de leg. 2. text. in l. Lucius. §. filiam. eo. tit. text. in l. codicillis. §. si. eo. tit. & utrobique Bar. Bal. Pau. Imol. & com. doc. notat etiam & declarat Bar. & com. mu. doct. in l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupi. Et adde quod in aliquibus casibus predicta clausula codicillaris, tacite censetur appositae, licet expresse non ponatur: primus est, quando testator dixit, valeat omni meliori modo quo possit valere: text. est not. in l. codicillis. §. Lucius. ff. de leg. 2. & ibi notant & commendat indifferenter omnes doct. Secundus est, quando apponitur iuramentum: text. est singul. & vnicus in l. cum patrem. §. filius matrem. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Bal. & commun. doct. Tertius est, quando pater testatur inter liberos. glo. est sing. & unica in l. cohærenti. §. cum filia. ff. de vulg. & pupi. & ibi notant commun. doct. antiqui & moderni de quo articulo vide per doc. in l. si. C. de codicillis. in l. eam quam. C. de fideicommissi. & omnino posita per me in l. 3. supra his. l. Taurinum. 61. & nu. 74.

3. Item adde quod quando testamentum deficit ratione preteritionis vel exheredationis, licet predicta clausula codicillaris non sit posita, oia legata & fideicommissa in eo contenta, conferuntur: text. est formalis & expressus in auth. ex causa. C. de liber. præt. cuius verba sunt, ex causa exheredationis vel preteritionis, irritum est testamentum quantum ad institutiones, cetera namque firma permanent. & ibi glo. ord. & commun. doct. & idem disponit lex si. tit. 8. 6. par. Et similiter valet & conservatur substitutio pupillaris, item substitutio fideicommissaria, item tutela, item executoria & alia iura similia, per que non succeditur directo ipsi defuncto, secundum glo. & commun. doct. in d. authen. ex causa. Ex quo subtiliter poterat dubitari, an hodie si iste illa authentica, conservetur melioratio tertij & quinti filio facta, quando testamentum rumpitur vel annullatur ex causa preteritionis vel exheredationis. Et videtur quod non: quia talis melioratus reputatur hæres, & tenetur ad omnia debita defuncti pro rata tanquam verus hæres, ut in l. 1. supra his legibus Tauri: ergo sicut ipsa institutio irritatur, ita ista melioratio. Sed contrarium est dicendum, imò quod predicta melioratio valeat & teneat, & non irritetur rupto vel annullato testamento ex predictis causis exheredationis vel preteritionis. Cuius ratio est, quia talis melioratio

potius censetur prælégatum, quam institutio vniuersalis: argumento text. in lege. qui si habuit. §. si. cum. l. se. ff. de lega. 1. & ibi communiter doctores. & dixi & declaravi in leg. 1. supra his legibus Tauri. & in expresse ita decidit & determinat nostra lex, & iste est verus & realis intellectus eius. Pro cuius perfecta declaratione quero, an dispositio predicta authentica, habeat locum in preteritione filij nativi vel posthumi, quem testator ignorabat habere: & breviter & resolutim dico quod non: imò tali casu legata & fideicommissa non conservantur: quia presumitur, quod si cogitaret vel sciret, non relinqueret, argumento text. in lege. si cum vel in vtero. C. de testament. mili. ubi habetur quod preteritio facta à milite de filio quem sciebat habere, non reddit testamentum nullum, sed habet vim exheredationis. Preteritio tamen de filio facta, quem ignorabat habere, reddit testamentum nullum, & omnia in eo contenta irritantur, & in expresse per illum text. ita tenet ibi Bartolus. Paul. & communiter doctores. idem Bar. in dicta Authentica ex causa. 3. col. & ibi Baldus quarta columna. Paulus secunda columna. & communiter alij doctores: & hanc dicit communem opinionem ibi Iaso. quarta columna. & Franciscus Curtius Junior quinta columna. idem tenet Bar. in lege. filio preterito. ff. de in iusto rupto. tertia columna. idem Bartolus in lege. 1. ff. de iure codicil. tertia columna. numer. 10.

Nec obstat textus in lege finali. ff. de hæredit. ubi habetur quod quando preteritio est facta ab ignorante vitatur institutio & legata & fideicommissa remanent firma: quia ibi loquitur, quando preteritio est talis persona, cuius preteritio non rumpit testamentum, sed institutio rumpitur propter defectum causæ quæ testator adesse putabat, quæ causa respiciebat institutionem solam, non vero legata nec fideicommissa: deo merito remanet firma, quia in eis non deficit voluntas defuncti: ita Bar. & communiter doctores ubi supra, & maxime in dicta authen. ex causa. Quod tamen limita & intellige sequentibus modis. Primo modo quando testator fecit testamentum, secus tamen si codicillos tantum, quibus legata vel fideicommissa relinquit à venientibus ab intestato, quia tunc licet ignorasset habere filium, valet & tenent. Secundo modo limita & intellige quando in testamento non fuit appositae clausula codicillaris: secus tamen si fuit appositae, quia in d. l. 1. est valent, licet ignoret habere filium. Tertio modo limita & intellige quando legata vel fideicommissa sunt prophana, secus tamen si pia pro animâ, quia debentur. Quarto modo quando testator prædicta legata vel fideicommissa reliquit extraneis personis, secus vero si coniunctis. Quinto modo quando vnicum tantum filium habet quem præterisset ignoranter, secus tamen si plures filios haberet, & vnum eorum ignoranter præterivit. Sexto modo si legata essent magna, secus vero si parva & modice quantitas: quia tunc bene conservantur, quia verisimiliter potest presumi, quod etiam si testator sciret filium habere, legaret & relinqueret: argumeto text. cum communi. op. in l. tale pactum. §. si. de pact. cum simi. & in l. cum alienam. C. de lega. & in expresse ita tenet & declarat Baldus. l. Titius. ff. de libe. & posthu. idem Baldus. l. filio preterito. ff. de in iusto rupto. col. idem Baldus in dicta authentica ex causa. C. de libe. præ. 4. columna. numero. 8. & ibi Alexand. 2. columna. & alij moderni.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod omnes predictæ limitationes non sint veræ nec procedant: sed indistincte hoc casu annullentur & irritentur legata & fideicommissa, quia dispositio testatoris deficit ratione præsumptæ voluntatis, & ex defectu consensu. Ex quibus infero maximam & singularem declarationem ad nostram l. 24. quæ cauetur quod rupto testamento ex causa preteritionis vel exheredationis conservetur melioratio, ut intelligatur & procedat quando filius est præteritus scilicet, secus vero si ignoranter, quia non conservabitur, sed erit nullus momentum. Secundo principaliter quero, si legatum vel fideicommissum relinquitur ipsi filio præterito vel exheredato, an valeat & conservetur per dictam Authen. ex causa. rupto vel annullato testamento ad eius instantiam & petitionem, & videtur quod sic, quia dispositio predictæ authentice loquitur simpliciter & generaliter, ergo videtur quod etiam intelligatur & procedat in isto casu, & in expresse ita tenet ibi Cinus. §. col. post Dinum & antiquos quos ipse refert. Paulus de Cast. in l. si. eiusdem tit. col. Ang. in auth. ut cum de appella. cognos. §. si. colla. 8. finali eo lum. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod prædicta legata & fideicommissa non conserventur, quia aut filius pete legatum vel fideicommissum ante expugnationem testamenti, & videtur approbare eum argumento textus in lege. patribus. C. de inoffic. testam. aut filius pete legatum vel fideicommissum post expugnationem testamenti, & repellitur tanquam indignus, qui

ille qui iudicium testatoris impugnat, non debet ex eo aliquid commodum consequi: text. est in lege. quæ situm. ff. de acquirenda hæreditate. text. in lege. Papinianus. §. memmisit. ff. de inoffic. testam. text. in lege. post legatum. §. si pater. & §. qui principale. ff. de his qui. ut indig. text. in lege. is qui contra tabulas. ff. de vul. & pup. text. in lege. in servitute. §. si quis honorum possessionem. ff. de bonis liber. text. in lege. sub conditione. versiculo finali. ff. de bono. po. contra tabu. textus in lege. filium. §. oibus. ff. de legatis præstandis. textus in l. alia. C. de his qui ut indig. text. in c. eo. de regul. iur. in 6. & in expresse isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclusionem tenet Bartolus in dicta authentica ex causa. nona columna. numero. 19. post Mar. Sile. & alios antiquos quos allegat, & ibi Baldus penultimam col. Sali. septima columna. numero. 4. Iaso. 9. col. numero. 4. & communiter alij doctores: idem Bar. in l. filio preterito. ff. de in iusto rupto. 7. columna. numero. 12. & ibi Iaso. de lmo. 17. col. idem Bar. in l. filio. §. omnibus. ff. de legatis præstandis. Ang. in l. si. C. de libe. præ. & ibi Fulgo. secunda columna. Alexand. fina. col. qui dicit hanc esse communem opinionem lato. si. col. in fin. qui similiter dicit hanc esse communem opinionem. Ex quibus etiam infero aliam singularem & necessariam declarationem ad nostram leg. 24. quæ cauetur, quod rupto vel annullato testamento ex causa preteritionis vel exheredationis, conservetur melioratio, ut intelligatur quando melioratio est relicta filio instituto, secus vero si relicta quatuor ipsi filio præterito vel exheredato qui expugnavit testamentum patris: quia tunc non conservabitur predicta melioratio: & ita tenet in presenti egregius doctor Palacios Ruvios. 3. col. numero. 7. & Didacus de Castillo. secunda columna. Tercio principaliter quero, si pater vel mater instituit aliquos filios hæres, & vnum præterivit vel exheredavit, & alterum tertium & diversum in tertio & quinto melioravit per viam institutionis, dicendo talem filium meum instituo in tertio & quinto honorum, vel per alia verba directæ institutionis, & postea filius præteritus vel exheredatus annullat vel rumpit testamentum, an omnes æqualiter succedant ab intestato in sua legitima, & ultra hoc filius melioratus habeat integram meliorationem tertij & quinti: & videtur quod sic per supradicta, cum ipse non fuit causa nullitatis vel rupture testamenti per nostram legem. Sed contrarium tenet in presenti Palacios Ruvios secunda col. Ant. Go. in l. Tau. M. 3. num.

numero. 5. versiculo tertio pone, & quarta columna numero octavo. versiculo accedo nunc ad tertiam casus positionem: imò quòd in totum annulletur & irritetur: quia cum sit relicta talis melioratio per viam institutionis, necesse est sequitur, quòd debet rumpi & annullari in totum per textum cum materia in die. authent. ex causa. ubi expresse disponitur quòd rupto vel annullato testamento ex causa preteritionis vel exheredationis, irritum est testamentum quantum ad institutiones, licet cetera remaneant firma, sed ista melioratio est relicta per viam institutionis, ergo reuocetur & nullo modo conferuetur, & tantum succedant æqualiter ab intestato. Sed salua pace tanti doctoris ego teneo contrarium, imò quòd melioratio conferuetur, teneo pro constanti quòd iste filius melioratus succedat ab intestato in sua legitima, & in super per viam prælegati & fideicommissi fiat sibi restitutio residui usque ad valorem tertij & quinti, quia dispositio patris vel matris erga filios etiam respectu solennitatis inuálida, debet ab intestato seruari. Item etiam, quia semper in testamento condito inter liberos censetur tacite appolita clausula codicillaris, quæ facit actum valere omni meliori modo quo possit, & per consequens operatur, vt maior pars & portio quam legitima, filio relicta vel assignata in testamento restituitur sibi ab intestato per eos heredes, per viam prælegati & fideicommissi. Argumento text. in lege fin. C. fami. hercis. & tenet glossa ordinaria singularis & vnica in lege. cohæredi. §. cum filix. ff. de vulgar. & pupi. & ibi communiter doctores. & dixi supra ista lege. Ergo in nostro casu & questione, licet filius melioratus succedat ab intestato vnâ cum alijs fratribus, tamen per viam prælegati & fideicommissi alij fratres tenentur sibi restituere residuum tertij & quinti, non quòd habeat integram legitimam & in super tertium & quintum, quia repugnaret voluntas defuncti. Sed quòd in effectu habeat tertium & quintum succedendo ab intestato.

4. Quarto principaliter quero, si pater vel mater instituit aliquos filios heredes, & vnus præterit vel exheredauit, & alterum in tertio & quinto bonorū meliorauit per viam legati vel fideicommissi, dicendo meliorem talē filium meum tertium & quintum bonorū meorū, vel lego filio meo tertium & quintum bonorū, quo casu si filius præteritus vel exheredatus annullauit vel rupit testamentum, an alter filius melioratus succedat ab intestato æqualiter cum alijs fratribus, & in su-

per habeat integram meliorationē tertij & quinti, ex eo quòd non fuit relicta melioratio per viam institutionis, sed per viam legati & fideicommissi: & videtur quod sic argumentum text. cum materia in. d. authent. ex causa. & in nostr. l. 24. Tau. & in expresse ita tenet & declarat in præfenti Palacios Ruyos. 6. col. nu. 14. vers. vel pone casum aliter & quarto. Sed salua eius pace similiter isto casu ego teneo contrarium, imò quod talis filius melioratus habeat legitimam ab intestato, & in super illud plus & residuum usque ad complementum tertij & quinti: quòd tenentur alij fratres sibi restituere per viam prælegati & fideicommissi: argumento supra proxima. 9. Aduertendum tamen, quod in casibus in quibus legata & fideicommissa sunt relicta in codicillis, vel conferuantur virtute clausule codicillaris vel ex causa preteritionis vel exheredationis, vel ex qualibet alia causa, semper requiritur additio hereditatis, saltem ab intestato illa est gl. sing. & vni. in. l. qui filio. §. seruus. ff. de her. insti. glo. pe. in fine. & ibi notat & commendat Bart. & commun. doct. & eam reputat sing. & vni. Bal. & Ang. notat etiam & commendat Bal. l. eam quam. C. de fideicom. 2. col. & ibi Pau. 2. col. in fine. l. 1. §. 6. col. nu. 3. Bar. Bal. Cormanus & alij doct. in. l. si quis cum nullum. §. si. ff. de iure codicill. etiam reputat sing. Bal. in authent. ex causa. C. de libe. præter. 2. oppo. nu. 25. & ibi commun. alij doct. idem Bal. in. l. si. C. de testa. manu. Ang. de Arcin. in. §. si in. ff. de codicil. pro qua glo. & commun. opi. est text. formosus ibi ad hoc notat & commendat Iacob. de Anis Bar. Albe. & commun. doct. antiqui. Cuius ratio est, quia hæres non potest obligari nisi ex quasi contractu qui inducitur per aditionē hereditatis: vt in. l. apud Iulianum. §. si. ff. ex quib. cau. in po. ea. & in. §. hæres in. ff. de obli. quæ ex quasi con. nat. Item quia ubi non est obligatio passiva, non potest actiua deduci in iudicio, vt in. l. in tribus. ff. de iudi. Item quia hereditas iacens non obligatur: quia repræsentat personam defuncti, non vero heredis: defunctus enim non tenetur ex proprio legato, vt in. l. legatum. l. 2. ff. de lega. 1. & in lege. legatum. ff. delegat. 2.

Ex quo videtur inferri singularis intellectus & declaratio ad legem primam. titulo secund. libro quinto ordi. ubi disponitur, quòd licet in testamento non sit aliquis hæres institutus, vel dato quòd sit, non adierit hereditatem, debentur & conferuantur legata & fideicommissa & omnia alia contenta in testamento.

delas otras donaciones que los hijos descendientes traxerena colacion o particion

SUMMARIVM

Quidam donatio propter nuptias, & qualibet alia donatio conferatur, an debeat melioratio facta alteri filio solui ex eis vel de residuis bonis?

Lex vigesimaquinta.

NOta ex ista lege, quod in casibus in quibus dos vel donatio propter nuptias, vel qualibet alia donatio conferatur, per recipientem non debet melioratio facta alteri filio extrahi & solui ex eis, sed tantum de alijs bonis: & ratio dubitandi poterat esse & quidē maxima: quia postquam res & bona patris vel matris conferuntur, est perinde ac si nequam exiret patrimonium & substantiam eorum, & efficiuntur hereditaria, sicut alia bona hereditaria: ita probat text. in. l. 3. §. 1. ff. de colla. bono. ibi, dū dicitur, si cut hereditate, ita quæ collata sunt præstet, text. in. l. si. ff. de coll. dotis. text. in. l. si foror. C. de colla. text. in. l. vt liberis. cū similib. eo. tit. text. in. authen. vnde si parens. D. de inoffi. testa. Sed nota ista lex decidit contrarium, & ratio fundamenta lis decidendi est, quia postquam pater vel mater dotauit vel donauit, erit de patrimonio eius, & acquisitum fuit filio vel filix recipienti vnde si postea alteri meliorationem fecit, videtur de residuis bonis tantum meliorare. Confirmatur, quia melioratio respicit tantum bona quæ pater vel mater habet & possidet tempore mortis, vt in. l. 19. & 23. supra eo. Ergo non possit detrahi de prædicta dote & donatione in collationem adducta, cum tempore mortis non fuerint patris vel matris, de cuius successione tractatur, sed filij vel filix conferentis: & ita tenent in presenti Cifuentes. Pala. Ruy. & alij glossatores licet certē nullus eorum sic declaret. Nec obstat si replices, quod in bonis futuris quarrendis de nouo, filius melioratus debet habere meliorationē, quia intelligo quando bona sunt patris vel matris tempore mortis: non vero alias: vnde de rebus vel bonis semel donatis & postea collatis, non deducitur nec detrahitur melioratio: quia non sunt propria patris vel matris tempore mortis, & per consequens pater vel mater visus est de illis nolle meliorare: & in hoc consistit verus, proprius, & realis intellectus.

Vide Rich. in. §. an dam alienat. & alij quæ pater. §. si filius. & alij. n. 29. et 30. in. d. de alienat.

mento, vt intelligatur quòd his casibus saltem requiratur additio hereditatis ab intestato per prædicta. Sed ego firmiter teneo contrarium, imò quòd hodie omnia valeant & teneant & conferuantur, nulla facta aditione ex testamento nec ab intestato, per prædicta legem, regiam quæ apertissime hoc probat, & idem dixi & tenui in materia iuris communis. cap. quinto. numero. 8. Confirmatur, quia leges huius regni procedunt generaliter, attenta veritate & intentione disponentis potius quam ex iuris subtilitate: argumento text. in lege tert. titulo octauo. libro tertio ordin. Item etiam confirmatur, quia per nouam legem vel statutum bene potest induci, quòd non adita hereditate ex testamento vel ab intestato, debeantur legata & fideicommissa, & omnia alia per testatorem disposita: argumento text. in lege. hereditas etiam. versiculo finali. ff. de peti. her. & ibi expresse notat & commendat Baldus. Angelus. Paulus. & communiter Doctores: text. in. l. Quintus Mutius. ff. de annuis legatis. textus in lege. his consequenter. §. sed & cum monumentum. ff. fami. hercis. textus in lege finali. §. illo videlicet. C. de nece. ser. heredi. insti. & in expresse tenet Baldus in lege prima. C. si quis omnia cau. testamen. finali columna. nume. 9. Alexander in lege prima. ff. de lega. 1. decima columna. num. 24. & ibi Iaso. 19. columna. nu. 91. Nec obstant fundamenta & quidem vrgentia in contrarium adducta, quibus probatur difficultas, imò impossibilitas conuenientis, cum nulla reperiatur persona obligata, quia respondeo, quòd facta aditione ex testamento vel ab intestato, clare procedit nostra conclusio. Nulla vero facta aditione, posset procedere & habere locum fisco aduente: cui bona sint applicata tanquam vacantia: fisco veteri non aduente, competeret officium iudicis, quòd nullam præsupponit obligationem, vt in lege. qui per collationem. §. finali. ff. de actio. empt. cum similib. vel melius & clarius dico quòd daretur curator bonis, & sic hereditati iacenti qui possit conueniri à creditoribus: argumento text. in lege prima. & per totum. ff. de curatore bonis dando. & ibi glo. ord. & communiter doctores.

T E X. XXV.

Ltercio y quinto de mejora fecho por el testador no se faque de las dotes y donaciones propter nuptias, ni

leAus huius legis. & cetera ad propriam materiam collationis inter filios pertinentia vide in l. 29. infra eodem.

TEX. XXVI.

Sel padre, o la madre en testamēto, o en otra qualquier vltima volutad o por otro algun cōtrato entre viuos fizieren alguna donaciō a alguno de sus hijos, o descendientes aun q̄ no digan q̄ lo mejoran en el tercio, o en el quinto, entiende se q̄ le mejoran en el tercio y quinto de sus bienes: y q̄ la tal donaciō se cuente en el dicho tercio y quinto de sus bienes en lo q̄ cupiere, para q̄ a el ni a otro no pueda mejorar mas de lo que mas fuere el valor del dicho tercio y quinto: y si de mayor valor fuere, mādamos q̄ vala fasta en la quātidad del dicho tercio y quinto y legitima de lo q̄ deuiā auer de los bienes de su padre y madre y abuelos, y no en mas.

TEX. XXVII.

Mandamos q̄ quādo el padre o la madre mejorarē a algū d̄ sus hijos, o descēdiētes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra qualquier vltima volutad o por cōtrato entre viuos, q̄ le pueda poner en graua-men q̄ quisiere, así de restituciō como de fideicōmissio: y hazer en el dicho tercio los vinculos, submisiōes y substituciones q̄ q̄fieren: cōtanto q̄ los hagā en tre sus descēdiētes legitimos, y a falta dellos q̄ lo pueda hazer entre sus descēdiētes legitimos q̄ ayā derecho de les poder heredar, y a falta de los dichos descēdiētes, q̄ lo puedan hazer entre sus ascendientes, y a falta de los suso dichos, pueda hazer las dichas submisiōes en tre sus parientes, y a falta de parientes en tre los estrānos, y q̄ de otra manera no pueda poner graua-mē a alguno, ni cōdi-

ciō en el dicho tercio. Los quales dichos vinculos y submisiōes, ora se hagā en el dicho tercio d̄ mejoría, ora en el quinto. Mandamos que valgā para siempre, o por el tiempo que el testador declara re sin hazer differēcia de quarta ni quinta generacion

TEX. XXVIII.

La ley d̄l fuero q̄ p̄mite q̄ el q̄ tuuere hijo o descēdiēte legitimo pueda hazer donaciō fasta la quinta parte d̄ sus bienes y no mas, y la otra ley del fuero q̄ así mismo p̄mite q̄ pueda mandar teniēdo hijos o descēdiētes legitimos a tiēpo de su muerte la quinta parte d̄ sus bienes se entienda y platiq̄e q̄ por virtud de la vna ley, y de la otra no pueda mādarse el padre ni la madre a ninguno de sus hijos ni descēdiētes mas de vn quinto de sus bienes en vida y muerte.

Lex. 26. 27. & 28.

Nota dispositionem harum legū, pro quarum declaratione vide omnimō ea quae dixi in l. 17. supra eodē. vbi perfectē oēs istae leges declarantur: ideo ad ibi dicta me remitto.

TEX. XXIX.

QVando algun hijo o hija viniere a heredar, o partiir los bienes de su padre o de su madre, o de sus ascendientes sean obligados ellos y sus herederos a traer a colaciō y partiiciō la dote y donacion propter nuptias, y las otras donaciones q̄ ouiere recebido de aq̄l cuyos bienes vienē a heredar: pero si se quisieren apartar dela herencia q̄ lo pueda hazer, saluo si la tal dote, o donaciones fuerē inoficiosas, q̄ en este caso mādamos q̄ seā obligados los q̄ las recibiere así los hijos y descendientes en lo q̄ toca a las dona-

las donaciones como las hijas y sus maridos en lo q̄ toca alas dotes: puestto que sea durate el matrimonio a tornar a los otros herederos del testador aq̄llo en q̄ son inoficiosas para q̄ lo partā entre si: y para se dezir la tal dote inoficiosa se mire a lo q̄ excede de su legitima y tercio y quinto de mejoría: en caso que el que la dio podia hazer la dicha mejoría quādo hizo la dicha donaciō, o dio la dicha dote auiendo cōsideracion al valor de los bienes del q̄ dio, o prometio la dicha dote al tiēpo q̄ la dicha dote fue cōstituyda, o mādada, o al tiēpo d̄ la muerte del q̄ dio la dicha dote, o la prometio mas quisiere escoger aq̄l a quien fue la dicha dote prometida, o mādada: pero las otras donaciones q̄ se hizieren a los hijos: mandamos q̄ para se dezir inoficiosas se aya cōsideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.

S P M M A R I P M.

- 1 Quibus modis accipiatur istud nomen collatio?
- 2 Quae sit ratio in dēclina collationis?
- 3 Collatio an habeat locū ex testamēto & ab intestato?
- 4 An teneant filij cōferre ea q̄ sunt relicta i testamēto?
- 5 Si filij sint inaequaliter instituti, an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur cōferre?
- 6 Quae persona teneatur cōferre?
- 7 Si quis dedit dotē vel quid aliud nepoti, patre iam mortuo, an teneatur cōferre?
- 8 Filius vel filia quae renūciat successioni patris, si postea instituitur a patre, si teneatur cōferre?
- 9 Inter ascendentes an habeat locum collatio?
- 10 Quae bona sint cōferenda?
- 11 An omnia bona profecticia cōferantur?
- 12 An donatio ob causam cōferatur?
- 13 Dos vel donatio propter nuptias, an cōferatur?
- 14 An illud quod datur pro filia ingrediente in religio-nem cōferendum sit?
- 15 Si pater donat & tradit aliquos vestes & ornamen-ta sponsae vel uxori filij, si filius teneatur cōferre?
- 16 An expēsa quas pater vel mater fecit pro filio in stu-dio, debeant cōferri?
- 17 An libri cōferantur?
- 18 An pater teneat sumptus & expēsas ministrare filio studere volēti, & possit pater ad hoc per filium cōpelli?

- 19 Si pater soluit aliquid pro filio redimendo eum ab ho-stibus, an cōferatur?
- 20 Si pater soluit pro filio penam pecuniariam in qua est condemnatus, an cōferatur?
- 21 An militaria quam pater emit filio debeat cōferri?
- 22 Quādo cōferatur estimatio alicuius dignitatis, si de-beat fieri estimatio arcentis tempore mortis patris vel matris, vel attento tempore quo fuit quāstia dignitas?
- 23 Si & facta donatio a patre vel matre propter bene-merita, an cōferatur?
- 24 An lucrum quod filius acquisiuit de bonis patrum debeat cōferri?
- 25 Si filius non gessit negotia patris, nec aliquid acqui-rat ex pecunia eius, si viuo patre surripuit vel fura-tus est pecuniam, an teneatur cōferre?
- 26 Donatio simplex facta a patre, an cōferatur?
- 27 In casu in quo ista donatio debeat cōferri, ex eo quod pater dixit quod cōferatur, an debeat dicere tempo-re factae donationis vel ex intervallo?
- 28 An donatio simplex i dubio cōferatur data p̄ legitimam?
- 29 Si pater remittat filio i potestate vsumfructu honoris aliuētorum, an teneat filius fructus perceptos cōferre?
- 30 Si donatio simplex prius computetur & cōferatur in legitimam, an in residuo videat filius melioratus, an ve-ro tota donatio cōferatur. 3. & 5.
- 31 Quae requirantur ad hoc vt habeat locum collatio?
- 32 An ille qui non vult succedere debeat cōferre?
- 33 Si donatio est inoficiosa, an cōferatur, licet filius vel ber se abstinere ab hereditate?
- 34 Quid si pater dedit dotem immensam quae excedit le-gitimam, & 3. & 5. an teneatur cōferre, licet vellet se abstinere ab hereditate?
- 35 Quod tempus deberi inspicere ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filiae dicatur inoficiosa.
- 36 Qualiter & quibus remedijs sit cōferendum?
- 37 Ius cōferendi an transeat ad heredes?
- 38 Quid sit computatio & in quibus casibus fiat?
- 39 Differentia inter collationem & computationem.
- 40 An donatio p̄ nuptias, vel dos, vel q̄d simile de sui natura cōputabile, cōputetur nepotibus in legitimam?
- 41 Si quis dedit dotem vel donationem propter nuptias nepoti vel nepoti viuenti patre, an cōferatur ab ipso patre, succedendo aui patrij, suoz

Lex vigesima nona.

NO TA singularem disposi-tionem huius legis in isto re-gno in materia collationum, quae subtilis & quotidiana est, quam magistraliter intē-do tractare. Pro cuius perfe-ctā intelligentia & declaratione quæram pri-Anto. Go. in l. Tau. M 5 mo

mo quid sit collatio? secundo quare sit ratio inductiva collationis? tertio quare personae teneantur conferre, & quibus sit conferendum? quarto quare bona sint conferenda? quinto quare requiratur ad hoc ut habeat locum collatio? sexto & ultimo qualiter sit conferendum, & quibus remedijs compellatur quis conferre?

1 Quo ad primum dico, quod istud nomen collatio varijs modis accipitur in iure nostro, nā aliquādo dicitur beneficii ecclesiastici assignatio: ut in cap. fina. de institutionibus. Aliquādo dicitur munerum publicorum impositio, ut in lege. cōperit. in fin. C. de praescript. 30. vel 40. annorum. & in l. prima. C. de episcopo. & de r. & in Authen. de collationibus. colla. 9. & in l. quicumque. C. de apochis publi. libr. 10. & in lege. 1. de collatione donatorum. eodem lib. & in l. & per totum. C. de collatione fundorum patrimonialium. libr. 11. & in l. & per totum. C. de collatione fundorum fiscalium. eo. lib. Aliquādo accipitur pro diuisione librorum: ut in libro Authenticorum qui est diuisus in nouem collationes. Aliquādo accipitur pro cōtributione propriorum bonorum, & de ista loquitur materia nostra & totus titulus. ff. de colla. bono. & c. de colla. & isto mō sumpta dico quod collatio est rei propriae in commune latio, pro hereditarijs portionibus diuidenda: ita probat text. in l. 1. ff. de colla. bono. ubi, ut sua quonq; bona in medium conferant qui appetunt paternam. ext. in l. 3. §. Iulianus. ubi, nam si bona a patre relicta & emancipatorum in medium conferantur, & ita viriles partes sumantur. & c. text. in l. filij dotem. C. de colla. cuius verba sunt, si filij dotem in medium ita demum conferre cogantur: text. in l. si soror. eo. tituli. ubi, cum bonis dotem confundi iubebit: text. in l. illam. eo. tituli. ubi, ut cōmixtis huiusmodi collationibus cum bonis mortuae personae, duas quidem partes nepotes vel neptes habeant. & c. & ideo dixi in definitione rei propriae, quia si res esset testatoris vel defuncti & communis hereditas, nō esset conferenda, sed diuidenda: ut in l. filij licet. C. de colla. & in l. certum. C. fam. her. cum similibus.

Item etiam quia bona aliena non conferuntur, ut in l. ea demum. C. de coll. & in expresso ista definitionem, licet sic non declaratam, ponit gloss. ordi. in rub. ff. de colla. bono. & ibi Albe. de Rosa, & cōmuniter doctores antiqui, Azon in Summa. C. de colla. a. colu. nu. 1. Odofred. in Rub. eod. tituli. & ibi Alexan. Iaso. Phil. Decius, Curtius & Moderni: Cuius in l. si emancipati. eod. tituli. a. colu. nu. 4. & ibi Bart. a. colu. nu. 2. Bal.

pe. col. in medio. Salia. col. in fine. Corneus. 7. col. nu. 3. Fulgo. 4. colu. nu. 4. Bart. in l. pater filij. ff. de colla. dotis. 1. col. nu. 1. Vitalis Nemausensis in tracta. de colla. in 6. volum. 1. colu. nu. 2. Quo ad secundum, scilicet quare sit ratio inductiva collationis, resolutione dico, quod de iure antiquo ratio particularis & propinqua erat, quod de illo iure filius emancipatus non succedebat patri cum filio suo & in potestate, & postea de iure praetorio inductum fuit, ut pariter succederent nulla inter eos facta differentia: & ex hoc resultabat maximum inconueniens & praedictum filio in potestate, quia auferbat sibi partem successionis, etiam quidquid ipse acquireret sibi querebat, similiter etiam donatio sibi facta a patre, statim valebat & sibi querebatur: filius autem suus & in potestate nihil sibi acquirere poterat sed patri: & donatio sibi facta a patre non valebat, & sic filius emancipatus in successione patris erat melioris conditionis quam filij suus & in potestate, cum habebat propria bona quae ipse acquirerebat, & bona sibi donata per patrem: filius vero suus & in potestate, nō: unde in recompensam huius iniuriae & praedicti iudicij quod ius praetorium fecit filijs in potestate, statuit & decreuit ut solus emancipatus teneretur conferre filijs in potestate ea quae sibi non acquireret, si emancipatus non esset. Hodie tamen cum uterq; filius aequaliter succedat, ut in l. meminimus. C. de legi. hered. & in Authen. de here. ab intest. veni. §. 1. & in l. 8. nullam verō colla. 9. & in Authen. in successione. C. de suis & legitimis liberis. Ratio vera & vniuersalis inductiva collationis est propter equalitatem inter fratres seruandam, & inuidiam & discordiam inter eos enitendam: argumento text. in l. ut liberis. C. de colla. text. in l. illud eod. tituli. text. in l. si. C. commu. vtriusq; iudi. Confirmitur, quia lex positua tantum iustior & equior est, in quantum se cōformat cum lege diuina vel naturali, ut dicit. S. Tho. 2. 2. q. 9. art. 2. sed de iure diuino & naturali aequaliter deferatur successio filijs: ut in epistola Pauli, si filius: ergo haeres. & Lenitici capite. 25. prope finem. & in l. inter filios. C. fam. her. & in l. cum ratio. ff. de bonis damnatorum. & in l. scripto. verbi. ff. unde libe. ergo merito inducitur collatio ut ista aequalitas inter eos seruetur, & reducatur ad debitam successionem de iure diuino & naturali. Confirmatur etiam auctoritate Philosophi. 7. Ethicorum dicentis, quod filij sunt aequaliter pars suorum patrum: ergo iure naturae debent esse aequales in successione bonorum. Rursus confirmatur, quia omnes filij repraesentant personam

personam patris, & eius persona & memoria per eos quodam modo conseruatur & perpetuatur: textus est in l. liberos in fine. ff. de verborum signific. textus in l. lege. 2. tabul. C. de legi. hered. textus in l. in fine. C. de impub. & alij text. in Authen. de nuptijs. in princip. colla. 4. ergo merito lex positua in quantum potest debet eos reducere ad aequalem successionem bonorum patris: & in effectu istam rationem licet certe nō sit fundatam nec confirmatam, ponit Azon in Summa. C. de collationibus. colu. 2. nu. 2. Bartol. in l. pater filium. ff. de colla. dotis. colu. 1. nu. 2. idem Bartol. in l. si emancipati. C. de colla. 2. colu. nu. 3. & ibi Cuius. a. colu. & questione. 1. Falgofus. colu. 1. nu. 4. & cōmuniter doctores. Bald. in rub. eiusdem tituli & ibi notabiliter Pau. de Cast. Iaso. Philippus Decius, Franciscus Curtius & cōmuniter moderni. Alexandrin lege prima. eiusdem tituli. Vitalis Nemausensis in dicto suo tracta. de colla. 2. colu. nu. 5. quinquies. 10. & illam rationem ponit lex. 4. tituli. 15. par. 6. Nec alicui videatur leuis & parum virgens ista ratio inuidiae & discordiae euitanda, quia imo est fortissima & vrgentissima, cum tot mala inter homines, & maxime inter fratres, producat, ut auctoritate & exemplis sacrae paginae comprehendere potest, ut patet Genesim capite. 4. ubi habetur quod propter inuidiam Caim suū fratrem Abel interfecit: fratres enim erant, & filij Adam & Euae: Caim agricola, & Abel pastor ovium. Caim obtulit Domino de fructibus terrae, Abel vero de primogenitijs gregis suis: & respexit Dominus ad Abel & munera eius, non vero ad Caim nec ad munera eius. Iratusq; est Caim vehementer, dixitque ad Abel, egrediamur foras: cumque essent in agro, confluxit Caim aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum: & ait Dominus ad Caim, ubi est Abel frater tuus? qui respondit, nescio, nunquid custodisti fratrem mei ego sum? dixitq; ad eum, quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: nūc igitur maledictus eris super terrā. Item etiam propter inuidiam, fratres Ioseph eū interficere decreuerunt, licet postea non fecerunt: sed vendiderunt Israhelitis. 20. argenteis tamen propter beneuolentiam quam pater Iacob et ga eum ostendebat, tum etiam quia eis somnium quod viderat declarabat in quo ipsi fratres interficerentur, quod eis ditor atque superior futurus esset: ut patet Genesim 37. capite: ubi dicitur, quod videntes fratres eius a patre plus diligebant eum, & dixerunt: venite occidamus eum, & mittamus in cisternam, & dicemus quod

sera pessima deuorauit eum: auiliens autē hoc Ruben nitebatur liberare eum & dicebat, non interficiamus, sed projicite in cisternam: & sic fecerunt, & confestim viderunt Israhelitas viatores de Galaad & Camelos eorum portantes aromata & resinam, & statim in Aegyptum, & extrahentes de cisterna vendiderunt eis pro dictis. 20. argenteis. Item etiam propter inuidiam facta fuit contentio inter discipulos Domini, quis eorum esset maior, ut habetur Luc. 22. capite. 22.

Item etiam cum mater filiorum Zebedee petisset a Christo ut vnus ex filijs eius sederet ad dexteram, & alius ad sinistram: audientes alij decem discipuli indignati sunt de duobus fratribus, ut habetur Matthaeum 20. capite.

Item etiam in confirmationem faciunt ea quae de inuidia tradit & cumulat beatus Augustinus in sermone. 18. ad fratres in Eremito, dicens: fratres mei desideratissimi, nolite inuicem inuide-re, sed studeat vnusquisq; Deo in cunctis place-re: inuidia enim omnes virtutes concremat, omnia bona dissipat, omnia mala generat. Attendite quod ille inuidus est qui alienum bonum suū facit, & si facere nō potest, clamat per viros & placeat & velut canis latrat & ardet: sed primò seipsum more Phoenicis occidit: quid enim agit Phoenix? nisi quia dum senescit ad partes calidissimas volat, ligna siccissima cōgregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit, & se ignem accendit, & in eo se cōcomburi permittit: ex quibus cineribus vermiculus nascitur, & postmodum Phoenix alius efficit: sic & hypocrita facit, sic & inuidus agit, cunctis diebus vitae suae intus & extra seipsum comburens, seipsum infestans, seipsum vulnerans & vexans. O inuide quā paucos habes amicos: & forsitan neminem de cuius bono nō doleas, & de cuius malo non gaudeas: merito omni amico priuari debes, eo quod de nullo amicorum bono gaudere probaris. O inuidia omni vicio peior & omni peste deterior: O inuide qui nunquā quiescere potes: an ignoras quod omnis malitia habet aliquam felicitatis umbram? sed tu ipsa inuidia nequissima pestis, tormentum sine refrigerio, morbum sine remedio, laborem sine respiratione, penam sine intermissione, famem sine saturitate semper habere videris. O inuide vermis mortifere qui in haedera lonae quotidie nasceris: O igne serpens quo populus Israhel pungitur: hic est enim, fratres, bruchus qui fructus terrarum depascitur: ipsa enim inuidia est illa pessima tinea, quae purpuramenta virtutū demolitur: argo quae thesaurum sapientiae depredatur: bruchus qui terrarum

tantum virentia comburit, quia quidquid boni operis virentia in homine, penes pestis inuidie perdit: hac est quae angelos de caelo proiecit: quae hominem de Paradiso exulare compulsi: quae filios Israel in deserto percussit: quae contra Iosephi fratres armavit: quae Daniele in laeu leonum misit: quae Caput nostrum Cruci affixit: quae Iudam suspendi fecit.

Item inuidia est illa fera pessima, quae fidem tollit, concordiam dissipat, etiam linguam multiplicat, inuitiam disperdit, & omnia mala generat. Hae est quae Abel occidit: Adam onera uis pastorem suspendit: Perim ingulauit, dum Christum negauit: Paulum decollauit, & Ioannem Stephanum lapidauit: Goliath prostrauit: David deiecit: muros Hierusalem euerit: Romanam depopulauit: Carthaginem destruxit: Troiam deuastauit. haec omnia beatus Augustinus, ubi supra.

3. Quod extendit ut procedat & habeat locum, modo filij succedat patri ab intestato, modo ex testamento: quia licet de iure antiquo solum ab intestato haberet locum collatio, ut in l. 1. & 2. & 3. de collat. tamē hodie etiam habet locum ex testamento, nisi pater contra rium exprimat: tex. est in Authen. ex testamento. C. de collat. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio, ita ut si pater hoc designauit expressum, & c. in Auth. de iure & iuramento. §. illud quoque colla. 3. quod probat argumentum a contrario sensu, quod est validissimum in iure, ut in l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mandatum est iuris, cum similibus, nisi resulet absque intellectus vel legum correctio: ut in l. 2. C. de condi. infer. & in l. Conuentientiam. C. de epis. & clericis aliis lex noua nihil disponeret, ut in dicta Authen. ex testamento. C. de colla. secundum modernos ibi.

Sed aduertendum, quia contra hoc & tota materia se offert pulchra & necessaria difficultas, nam pater habet liberam facultatem & arbitrium inter viuos, vel in vltima voluntate, relinquendi filio ex bonis suis quidquid velit: imo & cuiuslibet extraneo, dum tamen non tangat legitimam aliorum: tex. est in l. cum queritur. C. de inofficio. testamen. & c. in l. parentibus. eodem tit. & c. in Authen. unde si pater, eodem tit. & c. in l. 2. de inofficio. & per totum. C. de inofficio. donat. & c. in l. filia cuius. C. familiae hereditariae: ergo filius qui donationem vel liberalitatem recepit non teneatur eam conferre, sed habeat praecipuum, cum videatur a patre in ea melioratus: sed resolutiue respondeo, quod

illud est verum & procedit quando constat de voluntate patris expressa vel tacite per aliquas vehementes & verisimiles coniecturas, de quibus infra dicetur, quod voluit liberè donare, gratificare, & meliorare, secus vero alias in casu dubio, quia tunc tenetur conferre: quia potius videtur pater anticipare debere solutionem, & velle compensare cum legitima & debita successione, quā liberè donare & meliorare, & ita procedunt iura quae inducunt collationem. Confirmatur etiam per text. cum materia, in Authen. praeterea. C. unde vir & vxor. & in l. cum dote. §. si pater. ff. sol. matr. & ibi late doctores, ubi habetur quod legatum relictum creditori, semper videtur relictum a viuo compensandi cum debito necessarii: proueniente ex legis dispositione, nisi aliud constet de voluntate disponentis.

4. Intellige tamen quod praedicti filij succedentes ex testamento, tenentur conferre donata & habita a patre in vita, non vero ea quae sunt libere data in testamento, quia illa non conferuntur sed habentur praecipua, ut in lege. a patre. C. de collationibus. & in l. filiam. in 2. eodem tit. & ibi late est verus sensus & intellectus praedictorum iurum, & in specie ita declarat Paulus de Cast. in l. prima. C. de collationibus. & Philippus Decius in authentica. ex testamento. eodem tit. in principio.

5. Item etiam est alia, non minus pulchra quam subtilis difficultas, nam praedicta clare procedunt quando filij sunt instituti simpliciter vel aequaliter: sed quid si inaequaliter sunt instituti an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre? & videtur quod non, quia iam constat & apparet de intentione & voluntate patris quod non voluit inter eos aequalitatem ternare, & cessat ratio fundamentalis inductionis collationis, quod magis specifice probat, quia aut filius qui aliquid in vita a patre recepit est institutus in maiori parte & portione, quam alij: & aperte & verisimiliter videtur quod plus illum dilexit, & voluit ceteris praeferre, & in bonis suis meliorare: ergo euidenter colligitur quod donata in vita voluit liberè concedere & donare, & in eis meliorare, & per consequens non teneantur conferre: aut filius fuit in minori parte & portione institutus quam alij, & tunc aperte etiam & verisimiliter videtur & colligitur ex mente & intentione patris, habere respectum ad id quod in vita donauit, & velle illud compensare, & ideo minorem partem in testamento relinquere, & per consequens velle quod non teneatur conferre.

Sed resolutiue respondeo quod etiam his casibus filius teneatur conferre per praedicta iura Authen. quae simpliciter & indistincte loquuntur. & disponunt, quod ex testamento filius teneatur conferre: nec obstat superior consideratio & difficultas, quia pater bene voluit inaequalitatem seruare inter filios in ipso testamento & institutione: non vero in bonis & rebus donatis in eius vita: & aequalitas inter fratres seruanda quam iura attendunt, debet intelligi tantum quo ad ipsa donata in vita, vbi illa teneatur vterque filius aduicem conferre, non quo ad relictum in testamento vel vltima voluntate, nec quo ad hoc ut in portionibus quae conferuntur sit aequalitas: & certe est singularis & necessaria declaratio in materia: & in expresso ita tenet Ludo. Roma. licet non ita fundet nec declarat in l. si emancipati. C. de colla. 2. colum. num. 9. & ibi Fulgosit. 5. colum. num. 9. Philippus Decius in dicta Authen. eod. tit. fin. col. & quae sit.

Vnum tamen est quod omnia praedicta debent intelligi quando filius succedit ex testamento vel ab intestato, titulo vniuersali tanquam heres: secus vero si succedit titulo particulari, ut quia sit institutus in aliqua re certa, alijs fratribus hereditibus institutis vniuersaliter: vel ei legatum sit relictum quod vult acceptare, vel si ab intestato decedat pater, & in codicillis vel qualibet dispositione legatum ei relinquitur: quia hoc casu non tenetur filius conferre sibi donata a patre in eius vita: quia non succedit titulo vniuersali sed particulari, & capit sicut extraneus: tex. est in l. si pater pro filia. ff. de colla. dotis. & c. in l. a patre. C. de colla. cuius verba sunt, a patre verbis precariis in codicillis relictum extero iure capiens filia, ad collationem virgeri non potest: tex. in l. ex causa. C. fam. heret. & in expresso istam sententiam & conclusionem tanquam summam necessariam in materia tenet Alb. de Rosa. in l. si emancipati. C. de colla. 1. col. in fin. & ibi Iaso. pe. col. nu. 35. Bald. in dicta l. a patre. C. de colla. & ibi Ange. Pau. Roma. Alex. Fulgo. Corneus, Iaso. & Lancelotus, Derius, idem Bal. ubi valde commēdat, in dict. l. ex causa. C. fam. heret. & ibi Ange. Pau. & commu. docto.

Ex quo subtiliter posset queri si filij sunt instituti in diuersis rebus certis, qui habentur pro vniuersaliter institutis, & aequales partes debent habere, licet res sint diuersi valoris: ut in l. quoties. §. si duo. ff. de haere. insti. & traditur plenē in l. 1. §. si ex fundo. eod. titu. an tunc ille qui in vita aliquid a patre recepit teneatur conferre? & videtur quod non: quia ex ipsa vera & propria institutione defuncti sunt particulares succes-

sores in certis rebus: unde licet iuris fictione & dispositione videantur instituti vniuersaliter, tamen illud est verum quo ad alia bona hereditaria diuidenda: non vero quod ad induendam collationem in rebus in vita donatis.

Sed hoc non obstante ego teneo contrarium imo, quod teneatur conferre, quia iam succedit filij vniuersaliter & in omnibus, & per omnia habentur pro vniuersalibus hereditibus quo ad extrinsecos effectus, licet quo ad ipsam rem videatur legatarius, argumento testis cum materia in dict. l. 1. §. si ex fundo. ff. de haere. insti. & in dicta l. quoties. §. si duo. eod. titu. & in l. quoties. C. eod. titu. & vtroque Bar. & contra docto.

6. Quo ad tertium, quae persona teneatur conferre, & quibus sit conferendum, dico ponendo regulam & conclusionem generalem: quod omnes descendentes quibus ab intestato debetur legitima, conferunt inter se succedendo ascendentibus, nulla differentia facta sexus vel gradus, emancipationis vel patrie potestatis: & nulla alia persona tenetur conferre, vs infra clarissime apparebit: tex. est capitalis & expressus in l. vt liberis. C. de colla. cuius verba sunt, vt liberis tam masculini quam foemini sexus, siue iuris sui vel in potestate constitutus, quocumque iure intestatae successiois aequali lance parique modo propici possit: & c. in l. illud. §. si eo. titu. & in expresso istam regulam & conclusionem ponit Bald. in l. si emancipati. C. de colla. 2. col. in fin. vers. item potes. notare. & ibi Paul. de Cast. 2. col. nu. 2. dicens perpetuo mente tenenda, quia illuminat totam materiam collationis. Philippus Decius. 6. col. nu. 9. qui reputat singulare. Ex quo primo infero quod filius suus & in potestate, confert filio suo & in potestate. Secundo infero quod filius suus & in potestate confert emancipato. Tercio infero quod filius emancipatus confert filio suo & in potestate. Quarto infero quod filius emancipatus confert filio emancipato, licet de iure antiquo contrarium esset dispositum, ut in l. emancipati. eod. titu. Quinto infero quod filius nec suus nec emancipatus descendens ex linea materna confert alteri filio vel descendenti ex ea, quando de eius successione tractatur. Sexto infero, quod filius adoptatus ab auctore, pro auctore, vel alio ascendente, cum efficiatur suus & in potestate eius ab intestato & ex testamento, & sibi debeatur legitima: vel adoptatus ab extraneo cum efficiatur tantum suus ab intestato, ut in l. cum adoptiuus. C. de adoptio. confer. ita probat text. in l. 1. §. is quoque. ff. de colla. bono. tex. in l. 2. ff. de colla. dotis. & tenet Bart. in l. a pater filium. eod. titu. de colla. dotis. 2. col. in fin. Paul. de Cast.

sine eo quod teneatur aliquid conferre. Sed contrarium est dicendum, imò quod etiam hoc casu teneatur conferre: ita tenet singulariter & originaliter Iaco. de Aret. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matr. & ibi moder. Bal. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. test. 2. col. 11. 6. Pand. Ca. vbi reputat sing. in l. quoniam nouella. cod. tit. 1. col. & ibi Sali. ff. col. & quest. 1. 2. column. nume. 4.

13 Sed quia adhuc per istam regulam non perfecte cognoscitur particulariter & in specie quæ sint illa bona profecticia quæ conferantur, ideo condescendo ad aliam particularem & magis specificam regulam & doctrinam & dico sic quod aliqua est donatio ob causam necessariam vtilem, vel piam; & filius vel descendens recipiens tenetur conferre, quia non videtur facta ex mera liberalitate, sed motus vel compulsus ex illa causa, & per consequens videtur facta animo compensandi: alia verò est donatio pura, mera & simplex, sine fomento alienius causæ: & illa non conferitur, quia procedit ex mera & absoluta liberalitate, & non pendet ab aliqua alia causa, & per consequens non videtur facta animo compensandi: & in expresse istam regulam & conclusionem probat textus in authent. ex testamento. C. de collationibus. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio: ita de iure si parens hoc designauit expresse ergo à contrario sensu, si parens nihil dixit, bene fit collatio dotis & aliorum datorum: & in quantum dicitur textus & aliorum datorum, debet intelligi simili dote, si ob causam quia dictio alius alia aliud, est repetitiua similitudinis: ut est glo. iuncto textus in l. si fugitiui. C. de seru. fugitiuis. & libertis & an glo. 1. 1. & ibi communiter doctores: ergo aperte colligitur ex illo textu, prædicta mea regula & conclusio. quod donata ob causam conferantur: & donationes simplices non probat etiam textus in l. prima. ff. de dona. eius verba sunt, donationes quamplures sunt datæ aliquis ea mente ut statim vellet accipiens fieri, nec vllò casu ad se reuerti: & propter nullam aliam causam facit, quam ut liberalitatem & munificentiam exerceat: hæc proprie donatio appellatur: textus in l. cum multa. versu. fin. C. de dona. ante nuptias. cuius verba sunt, sancimus ita quæ omnes licentiam habere donationem, ut non simplices donationes, sed propter dotem & propter nuptias factæ: textus melior ceteris in l. illud in fine. C. de collatio. vbi habetur quod donatio simplex non conferatur

nisi in duobus casibus quos ibi ponit textus. ergo donatio ob causam regulariter conferatur: & in expresse istam regulam & conclusionem ponit Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamento. ff. colum. nume. 8. lafon. in l. quoniam nouella. eodem titulo. prima col. 11. 3. Carolus Ruinus. in l. in quartam. ff. ad legem Falcidiam. 2. colum. nume. 23. & ista est vera & concludens ratio, licet Petrus de Bella pert. in l. omnimodo. §. imputari. ff. colum. in fin. C. de inoffic. testa. dicat quod ratio est, quia prædictæ donationes ob causam, communiter continent magnam quantitatem, & sic partem hereditariam: donationes vero simplices regulariter continent modicam quantitatem, & non partem hereditatis.

13 Ex quibus resolutiue primo infero in materia quod dos data filie vel descendenti debet conferri, ut supra latè dictum est: iuxta quod tamen potest queri, si res vel fundus fuit datus in dotem, æstimatus ea æstimatione quæ facit emptionem, an debeat conferri ipsa res, vel fundus, vel æstimatio: & videtur quod res vel fundus prout extat tempore mortis, ut in l. ea de iure & illud. C. de colla. sed teneo contrarium, imò quod solum æstimatio, modo valor fundi creuerit, modo non: quia illa tantum videtur data in dotem: argumento. textus in l. quocies. C. de iure dot. cū materia: & in l. æstimata. & in l. si æstimatis. ff. solut. matr.

Secundo infero quod donatio propter nuptias vel ante nuptias, vel sponsalitia largitas, vel arrha, quam pater vel mater dedit pro filio vel descendente, debet conferri: quia censetur donatio facta ob causam matrimonij, sicut ipsa dos: textus in l. ut liberis. C. de colla. textus in l. illud. eodem titulo. textus in l. illam eodem titulo. textus in authent. ex testamento. eodem titulo. textus in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa.

14 Tertio infero, quod illud quod pater vel mater dedit pro filia vel descendente ingrediente religionem debet conferri: quia dicitur vera dos, & filia dicitur nupta Christo: & valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituales ut in cap. 2. de translatione episcop. & in cap. in presentia. de probat. & in authent. nisi rogati. C. ad Trebell. cum similibus. & in expresse ita tenet Barto. in l. prima. §. si parens. ff. si parens quis sue. manu. Bald. ibi vbi valde commendat in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa. ff. colum. & questio. Ioan. de Imo. in l. in quartam. ff. ad legem Falcid. & ibi Pau. & Alex. 2. colum. nume. 24. Confirmatur, quia sicut pater tenetur filiam dotare, ita etiam tenetur dotem filie dare

dare religionem intrando: ita notabiliter tenet Bald. in l. si. C. de dotis promissione & nuda polli. tertia columna. numero quinto: & ibi alij doctores.

Item confirmatur: quia sicut bona subiecta relictioni possunt alienari ex causa dotis, ita possunt alienari pro dote vel assignatione quæ quis prestat vel promittit pro ingressu religionis: ita singul. Barto. in authent. res que. C. commu. de lega. secund. colum. & ibi Bald. & commu. docto.

15 Quarto infero, quod si pater donat & tradit aliquas velles & ornamenta sponse vel uxori filij secundum qualitatem & conditionem eius, & secundum consuetudinem patris, cum talis donatio valeat & censetur ob causam matrimonij, & facta contemplatione filij tanquam si ipse filius donaret, modo soluto matrimonio debeant redire ad filium, modo debeant remanere penes sponfam vel uxorem per osculum, vel copulam, vel mortis confirmationem, secundum ea quæ notantur in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupill. & in l. cum plures. §. si ad admittit. tuto. & in l. penultima. §. seruus. ff. solut. matr. & in l. 1. infra his legibus Tauri, quod tales velles & ornamenta conferuntur ab ipso filio, cum eius causa & utilitate sit facta donatio: quod extendo etiam si prædictæ res sint iam consumptæ vel deterioratæ, quia conferatur æstimatio, quia videtur filius factus completor.

Quinto infero & quero, an sumptus & expensas quas fecit pater tempore nuptiarum pro filio vel filia in conuiuiis vel festiuitate nuptiarum teneatur filius vel filia conferre? & videtur quod sic: quia sunt factæ ob causam matrimonij licet donationes præcedentes sed teneo contrarium, imò quod non teneatur conferre, quia illi sumptus & impensæ pertinent ad ipsam patrem & eius honorem: argumento textus in l. iuncta glo. ordi. & commu. opinio. & in expresse ita tenet Barto. in l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. 4. colum. numero. 9. Baldus in Authentica. ex testamento. C. eodem titulo. penultima colum. nam. 2. Vitalis Nemausen. in tracta. de collat. quæst.

16 Sexto infero & quero, an expensæ quas pater vel mater fecit & expendit pro filio in studio debeant conferri? & videtur quod sic. Primo quia est donatio ob causam per quam pater vel mater mouetur ad donandum: non vero est simplex ex mera liberalitate procedens: ergo debeant conferri.

Secundo quia debitum ex causa dotis & causa

studij equiparantur, ut tenet & fundat Barto. in l. si solut. matr. in finalibus verbis: & ibi Bal. Angel. & communiter moderni. præcipue Iacobi. fin. colum. Ex quo inferunt quod licet valeat donatio causa dotis, ita valet causa studij: ergo bene sequitur quod sicut vna conferatur, conferatur alia.

Scilicet hinc non obstantibus contrarium est tenendum: imò quod prædictæ impensæ non conferuntur.

Primo quia sunt factæ pro alimentis, & alimenta non conferuntur, quia debentur filio ex necessitate: ut in l. si quis a liberis. ff. de liber. a gno. fecu. cum similibus.

Item etiam quia reperiuntur consumptæ tempore mortis patris, & non dicuntur extraneæ, & per consequens non possunt conferri: argum. to textus in l. ea de iure. C. de colla.

Secundo quia donatum vel acquisitum causa studij & literarum censetur quasi castrense, ut in l. si. C. de inoffic. testam. & ibi glo. ordi. & commu. opinio. sed castrensia vel quasi, non conferuntur: ut in l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. & in l. si. C. de colla. ergo nec ista. & in expresse istam sententiam & conclusionem probat textus singularis in l. quæ pater. ff. am. herci. cuius verba sunt, quæ pater filio emancipato studiorum causa peregræ agentis subministravit, si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus, sed pietate debita ductus, in ratione portionis quæ ex defuncti bonis ad eundem filium pertinetur computari æquitas non patitur. per quem ita tenet ibi glo. ordi. & ibi Bal. Alber. Bald. Flo. Fulgo. & communiter docto. & licet loquatur in emancipato, tamen eadem ratio vel maior habet etiam locum in filio in potestate, & in eo qui nec est sui iuris nec emancipatus, ut filius vel descendens ex linea materna secundum eandem: & idem disponit lex quinta. tit. 15. 6. part. Quod tamen limita & intellige, præterquam si pater haberet apud se aliqua bona filij, consentientia in pecunia numerata ex castrensi peculio vel quasi, vel aduentitio, quia tunc de ea videtur mittere & erogare, argumento textus in l. Neseius. ff. de nego. gestis. vbi habetur quod si pater vel ascendens præstitit alimenta filio vel descendenti, potest repetere si habet apud se aliqua bona eius: probat etiam textus in l. si. ff. de peti. hered. vbi habetur quod si pater fecit sumptus & impensas pro adpiscenda dignitate filij, potest repetere si habet apud se hereditatem pertinentem filio. Confirmatur etiam, quia cum pater sit legitimus administrator filij, in dubio videtur quod Ant. Go. in l. Tau. N. 1. prælu

presumitur facere ad ministratorio nomine, ut in l. cum post. §. ff. de admitt. tuto. & in l. si post mortem. ff. quando ex facto tutorum, nec obstat tex. in l. fin. C. de dotis promi. ubi quando pater dat vel promittit dotem filie, intelligitur dare vel promittere de bonis proprijs, licet habeat apud se bona adventitia filie: quia debet intelligi in dote ad quam pater præcise & de necessitate tenebatur, & poterat cogi præstare, ut in l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum, secus vero in istis expensis factis in studio, quia ad eas pater non tenebatur, ideo in dubio præsumuntur dari de bonis filij: & si replices, alimentum tenetur pater vel ascendens de necessitate præstare ut in l. si quis a liberis. ff. de libe. agnosc. ergo licet habeat apud se bona filij, non deberet excusari: quia respondeo quod non tenetur, quando filius habet de suo: ad dotem vero tenetur favore publico, ut inveniatur cui nubere possit: & in expresso ita tenet & declarat Barto. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bon. quarta colum. num. 8. idem Barto. in tracta. de duobus fratribus. quarta colum. num. 17. Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testa. fin. colum. Floria. in l. quæ pater. ff. fam. heret. i. colum. Bal. in cap. bonæ memorie. el. de pos. stula. præla. si. colum. Pal. Ru. in sua repe. fo. 91. secunda colum. num. quarto.

Advertendum tamen quod in quantum Barr. & commun. docto. ubi supra tenet, quod adhuc ut ista sententia & conclusio sit vera, oportet quod bona filij consistant in pecunia numerata, videtur falsum: & ego similiter teneo contrarium, imò quod procedat & habeat locum in quibuscunque bonis.

Primo quia non est maior ratio, quod bona filij consistant in pecunia numerata, in qua rebus mobilibus vel immobilibus: quia utroque casu colligitur animus patris volens de eis erogare. Secundo, quia tex. in l. si. ff. de peti. here. expressè dicit quod sumptus vel expensas quas fecit pater pro dignitate filij adipiscenda, videtur & præsumitur fecisse de hereditate filij quam pater possidebat & administrabat, & cum ea velle contemplaretur hereditas est quoddam ius universale comprehendens bona mobilia & immobilia iura & actiones: ut in l. nihil aliud. ff. de verbo. sign. & in l. hereditas. ff. de regu. iur. cum similib. ergo. &c.

Secundo sumit & intellige, præterquam si pater, mater, vel ascendens tempore committit filio pecunias vel expensas in studio vel potestaria causa & dignitate consequenda, protestatus est quod mittebat & erogabat animo compu-

tandi, vel repetendi vel alias per aliquam consuetudinem hoc posuit constare, ut quia scribebat in libro rationum, vel interveniat alia similis consuetudo: quia tunc aperte videtur habere animum computandi & repetendi: ita probat tex. in d. l. et al. quæ pater filio. ff. fam. heret. ubi, si non erit dendi animo pater misisse fuerit comprobatus, & ibi notat Barto. & communiter docto. Vnum tamen est quod impensæ quas pater esset facturus domi in alimentis filij, non debent considerari, etiam si expressè vel tacite sit protestatus, quia cum in eis præcise sit debitor filio, & alius esset facturus, non debent conferri argumeto text. in l. sed & si. §. quod autem. l. secundo. in si. ff. de peti. here. ubi habetur quod licet bonæ fidei possessor deducat de hereditate sumptus & expensas quas fecit, tamen non potest deducere eas quas fecisset etiam si non esset heres nec talis reputaretur. Secundo, argumeto eum tex. in l. e. parte. ff. fam. heret. ubi habet si pater negotium commune non plus expendit quam pro se & sua parte erat consumpturus, nihil repetit a cohærede, quæ ad hoc reputat singula. & in c. Albe. & notant eundem alij docto. ibi.

Tercio argumeto etiam tex. in l. castrense peculium. ff. de castre. pecu. ubi habet si filius qui acquirit in castris aliqua bona, quæ etiam si non in alio esset acquiriturus, non dicuntur castrensia. Quarto, argumeto etiam tex. iuncta sententia & doctrina Cini, Salic. & aliorum in l. quoniam libere. C. de testibus. ubi dicunt quod licet pater quæ producit testes extra domum suam teneatur ea ministrare sumptus & expensas alimentorum in eundo, stando, & redeundo, antequam pedem moveant: ut est ibi text. tamē non debet ministrare eas quartiles domi faceret, etiam si alibi non duceretur. Quinto argumeto etiam tex. iuncta sententia Salic. & aliorum in l. non ignoret. C. de fruct. & lit. imp. ubi dicunt quod licet victus cōdemnetur in expensis, ut est ibi tex. in l. eum quem temere. ff. de iudi. & in l. prope randum. §. & si quidē. C. eod. titu. tamen non debet condemnari in his quas victor alius domi esset facturus, si non litigaret. Sexto argumeto etiam tex. iuncta sententia & doctrina Bart. Albe. & commun. in l. si pupillis. ff. de tute. & ratio. dista. ubi dicunt quod licet tutor vel curator debet consequi à pupillo vel adulto & bonis eius sumptus & expensas litis & alimentorum, ut probat ibi tex. tamē non consequitur eas quas alias sine onere tutelæ vel curæ esset facturus.

& idem probat tex. in l. a tutoribus. §. fin. ff. de admitt. tut. & ibi notat & commendat Bar. Albe. & commun. docto. Faber. in §. i. l. si de tute. & in expresso

expresso istam sententiam & conclusionem, scilicet quod filius vel descendens non teneatur conferre sumptus vel expensas, quas in domo patris erat facturus, licet pater vel ascendens sit protestatus quando misit in studium: reperio quod tenet singulariter solus Christoph. in §. i. Instit. per quas perso. no. acqui. fin. colum. Nec obstat quod donatio vel traditio patris quod sit ob causam, confertur, ut supra dictum est: ergo filius conferat etiam alimenta quæ in domo patris perciperet, modo pater protestetur, modo non: quia respondeo quod illud est verum, quoniam talis causa non est præcise obligatoria, sed voluntaria: secus vero quando est præcise obligatoria, ut in nostro casu.

Nec iterum obstat si replices, quod datio vel traditio causa dotis confertur, licet sit præcisa & necessaria: quia respondeo quod excedit summam alimentorum, & insuper pater postea non tenetur alimentare, sed eximitur ab illo onere.

Nec iterum obstat, si dicas quod istæ expensæ & excessiva alimenta quæ filius recepit in studio sunt consumpta & non extant tempore mortis patris: ergo non debent conferri etiam si patet contrarium sit protestatus: argumeto textus in l. ea demum. C. de colla. quia respondeo quod illud debet intelligi, nisi ex consumptione filius sit factus locupletior, ut in nostro casu. Itē adde quod prædicta debent intelligi quando pater esset protestatus tempore quo misit vel tradidit pecunias filio causa studij: secus vero si ex post facto, quia teneo quod non sufficeret respectu temporis præteriti, sed tantum futuri, argumeto text. in l. illud in fine. C. de colla. ubi habetur quod donatio quæ non confertur, ita demum debet conferri quando pater protestatus est tempore factæ donationis: de articulo infra suo loco latius & notabiliter ponam.

17 Prædicta tamē procedunt & habent locum in sumptibus & expensis datis filio in studio & consumptis: sed dubium est quid in sumptibus & expensis non consumptis sed extantibus tempore mortis patris vel matris, ut in libris: & brevitè & resolutivè comprehendendo omnia dicta Doctorum latissime loquentium in diversis locis in hac materia, ista est communis doctrina & resolutio, quod si talis filius qui libros recepit factus est Doctor, vel Licentiatus, vel Aduocatus, vel publicam Repetitionem fecit, vel studium iam complevit viuo patre vel matre: vel sit factus clericus etiam primæ tonsuræ, non debent conferri: quia iam censetur peculium quasi castrense, & habere qualitatem eius: argumē-

to tex. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bonorum. tex. in l. castrense peculium. ff. de castre. pecu. tex. in l. si. C. de colla. tex. in l. si. C. de castre. pecu. lib. 12. text. in l. fin. C. de inoffic. testamen. Si verò nondum complevit studium in vita patris vel matris, similiter non debent conferri: quia censetur donatio morte confirmata: si vero ante mortem & ante completum studium pater vel mater dixit quod conferantur, tunc bene debent conferri. Ex quo corollarie & comprehenditur inferitur & deducitur, quod prædicti libri regulariter non debent conferri, nisi quando pater vel mater hoc dixit & voluit, in vita & ante completum studium: & in effectu istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. col. nu. 2. Bald. in authen. testamēto. C. de colla. 2. col. nu. 6. & ibi alij docto. Albe. in l. si donatione. eod. titu. pen. colum. & ibi Pau. si. quæst. Alex. 8. col. nu. 19. Philip. Decius. 8. col. nu. 4. l. aso. in l. si licet. eod. titu. per tres columnas: qui dicunt hæc esse communem opinionem. Bald. in l. i. ff. solu. matri. pen. col. & ibi moderni. Albe. Paul. Cuna. & commun. docto. in l. donationes. §. si pater. ff. de don. Adde tamen quod in casu quo libri debent conferri debet intelligi æstimatio tantum habito respectu ad tempus divisionis & collationis: non verò conferuntur ipsi libri, argumeto tex. iuncta glo. in l. nepos Proculo. ff. de verbo. sign. & tenet Bal. in l. Macedoniani. C. ad Maced. Sal. in l. filie eius. C. fam. heret. Alexan. in l. si donatione. C. de colla. Paul. in l. illud eodem titu. l. aso. in l. filie licet. eodem titu. & ibi communiter moderni. Sed salva pace tantorum doctorum, ista sententia & longa distinctio in aliquibus videtur falsa & non tenenda: quia nullo iure probatur nec potest sciri quando filius complevit studium, vel non. Item quia est donatio favorabilis causa studij, unde firmiter teneo quod indistincte talis donatio librorum non conferatur, nisi pater vel mater hoc dicit & voluit tempore donationis, sicut dictum est in alimentis: pro qua mea sententia & conclusione facit text. notabilis & expressus in l. si filius familias. C. fam. heret. ubi habetur quod sicut peculium castrense dicitur illud quod pater tradit filio iam militi existenti in castris, ut in l. castrense peculium. ff. de castre. pecu. ita illud quod tradit filio eunti ad castra: & per illum text. sic ponderatum in nostra questione tenet ibi Odoff. idem Odoff. in authen. ex testamento. eod. titu. 3. col. in fin. idem Odoff. in l. si donatione. eodem titu. 1. col. Cuius in l. filie licet. eod. titu. quæst. glo. ord. quæ sit debet intelligi in l. quæ pater filio. ff. fam. heret.

Ant. Go. in ll. Tau. N 3 gloss.

glo. etiam ordi. in l. filii cuius. C. eodem tit. & idē expresse probat & disponit lex. 5. titu. 15. s. par. quā expresse equiparat libros & expensas factas in studio: & simpliciter & indistincte dicit utrumque non conferri.

18 Sed iuxta predicta se offert pulchrum & notabile dubium, an pater teneatur sumptus & expensas, & omnia alia necessaria ministrare filio volenti studere, & ad hoc possit per filium compelli? Secundo, an eo casu quo filius missus est in studium, & devoluntate patris cepit studere, teneatur pater perseverare & necessaria filio ministrare quousque perficiat studium? Tercio, an mortuo patre teneatur frater eiusque coheredes ad predictos sumptus & expensas, omniaque necessaria? & breuiter & resolutiue respondēdo quo ad primū, q̄ pater nō tenetur sumptus & expensas ministrare filio volenti studere cōtra voluntatē patris, nisi tantū in disciplina grammaticali, si filius habilis sit & aptus ad hoc: quā est quasi necessaria & ad omnia fere cōmunis & generalis in alia vero scētia non tenet: quo ad secundū dico q̄ pater qui misit filium in studium, non tenetur perseverare & alimenta & alia necessaria sibi ministrare: quia ad illud onus & officium nullo iure tenetur: & licet teneatur alimenta prestare, tamē intelligitur in domino propria & nō alibi: quā ratioe similiter dico, q̄ mortuo patre nō tenetur alij fratres eiusque coheredes predictos sumptus & expensas ministrare, quia cū pater non teneatur, similiter nec eius heredes, argumēto tex. in l. de bonis. §. nō solum. C. de Carbo. edict. tex. in l. qui filium. ff. ubi pupi. edue. debe. tex. in l. et si filius. ff. de mune. & hono. tex. in l. si filia. alias, si vi. §. idem scribit. ff. fami. heres. & in effectu ita tenet Bar. in l. de bonis. §. nō solum. ff. de Carbo. edicto. idem Bartol. in l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. penul. colum. num. 12. idem Bartol. in tracta. de duos. fra. penul. col. 3. quā est. Bald. in l. omni modo. §. imputari. C. de inoffi. testam. in l. eodem Bald. in l. filii cuius. C. fami. her. §. colum. num. 4. 1. Salic. & alij doct. in l. Maicedoniani. C. ad Macedo. Iaso. in l. quidam eū filium. ff. de verbo. obligat. colū. nume. 3. mo. der. in l. si donatione. C. de colla.

19 Septimo infero & quero, si pater vel mater expendit vel soluit aliquid pro filio pro redimēdo eum ab hostibus, an conferatur? & breuiter dico quod nō: quia videtur solui se ex affectio- ne & pietate, & non animo repetendū: est in l. liber captus. C. de capti. & postlimi. reuer. & ibi commun. doct. & per illum tex. ita tenet Bartol. in l. Stichus. ff. de pecu. lega. §. colū. An-

gel de Perusio in l. in quartam. ff. ad l. Falcid. 4. colum. nu. 6. Bald. in authent. ex testamento. C. de colla. §. colum. nume. 12.

20 Octavo infero & quero, si pater vel mater soluit pro filio pecuniam pecuniariam in qua fuit eodem natus propter maleficiū, an teneatur conferre? & dicēdum est quod non: quia videtur solutum causa pietatis, praterquam si solui- set ex necessitate, quia esset fideiusor: vel iussu filius haberet bona aduentitia in quibus pa- ter esset legitimus administrator, quia de eivi- detur soluisse argumēto tex. in l. C. de neg. gestis. tex. in l. liber captus. C. de capti. & post- limi. reuer. tex. in l. si qui. ff. de nego. gestis. tex. in l. Neseius. eodem tit. tex. in l. post mortē. ff. quando ex facto tuto. tex. in l. eum post. ff. de administ. tuto. & in expresse ita tenet Bar. in l. Stichus. ff. de pecu. lega. §. colū. 2. Bald. in authent. ex testamento. C. de colla. §. colū. 1. An- ge. de Arc. in §. actiones autē de peculio. In l. de actio. 4. colū. 10. & hāc dicit magis cōmun. opi. Alex. in l. in quartā. ff. ad l. Falcid. colū. 1. 2.

21 Nono infero & quero, an militia quam pater vel mater emit filio vel estimatio eius debeat conferri? & breuiter & resolutiue dico, q̄ militia in materia nostra est dignitas seu quoddā officium publicū, ex quo aliquod commodū annuatim percipitur: vt in l. Lucius. la. 2. ff. de lega. 2. & in l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de lega. 3. & in l. penul. §. penul. eodem titulo. & in l. finali. C. de pigno. & in authentica de ex. & in- tro. re. §. optimum. collatione quinta. & vtrū- que doctores. quo praelupposito dico, quod aut quaritur, an ipsa militia seu officium con- feratur? & dico quod non: quia est quoddā ius merē personale & indiuisibile, & nō cōsistit in patrimonio, nec principaliter respicit commo- dum pecuniariū, vt probant predicta iura, aut quaritur an estimatio, pretiū, & valor ipsius militiae conferatur? & hoc casu distinguo: aut militia est talis quā nō pōt vendi nec ad heredes transmitti, & non cōfertur: est in l. §. sed an ad. ff. de coll. bono. cuius verba sunt, sed an id quod dignitatis nomine a patre datum est vel debetur, conferre quis in cōmune cogatur videamus? & ait Papinianus, lib. 9. quaestio. 1. non esse cogendum: aut militia est talis quā pōt vendi & ad heredes transmitti: aut vendi tū- tum licet non transmitti: aut transmitti tū- tum licet non vendi: & tunc cōfertur: est in l. §. omnimodō. §. imputari. C. de inoffi. testa. cuius verba sunt, imputari & cetera, & quod talis militia sit vt vendatur, vel mortuo militē te certa pecunia ad ei⁹ heredes p. conueniatur: in l.

in l. illud. C. de colla. & vtrūque doctores. Ex quo subinfero, quod si pater vel mater ali- quid expendit pro filio pro adipiscenda digni- tate episcopatus, vel Canoniciatus, vel praben- dæ ecclesiasticæ, vel doctoratus, vel simili di- gnitate, nō conferatur: quia talis dignitas seu mi- litia nec potest vendi, nec ad heredes transmitti. Item subinfero, quod si pater vel mater dedit & cōcessit filio aut quā rem vel fundū, vt possit ordinari ad titulum sui patrimonij, non con- fertur: quia reputatur quasi castrense: & sicut dignitas ipsa non conferatur: ita nec ista res vel fundus, occasione eius data & cōcessa: argumē- to tex. in l. castrele peculium. ff. de cast. pecul. tex. notabilis in l. sacrosanctæ. C. de epis. & cle- Item subinfero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio, pro habendo officio Decu- rionatus, vel scriptoria, vel Tabellionatus, vel simili officio, conferatur: quia de generali cōsue- tudine potest vendi, saltem de iure principis, quā facilius solet cōcedi: & ex hoc dicitur alie- nabile, argumēto tex. in l. apud Iulianum. §. Ima. ff. de leg. 2. & in terminis ita tenet Pau. de Cast. in l. omni modo. §. imputari. C. de inoffi. testam. in l. si. & ibi Iaso. idem Iaso. in l. illud. C. de colla. §. colum. num. 6. Ripa in l. in quartā. ff. ad l. Falcid. num. 16.

Item subinfero, quod si in aliqua civitate vel loco custodia carceris, pondus, statera, vel simi- le officium reperitur q̄ possit vendi, nō tamē transmitti: vel transmitti licet nō vendi: illud con- fertur.

Item subinfero, quod si pater vel mater pretio vel pecunia habuit feudū a principe pro se & descendētibz suis, & dedit & tradidit alicui fi- lio suo, conferatur: quia est transmissibile, licet nō alienabile: argumēto tex. in cap. imperiale, de pro. seu. alie. per Fede. & in l. si quis in sacris. C. de proxi. sacro. sacri. lib. 12.

Item subinfero, quod si pater vel mater accepit fundum in emphyteusim p certo pretio & pe- cunia, & dedit & cōcessit alicui filio, estimatio & valor eius debet conferri, deducta pensione & onere quod annuatim persoluitur: quia po- test transmitti, licet non vendi: & in effectu istā sententiam & resolutionē cum aliquibus supe- rioribus exemplis, licet certē non sic declarata, nec isto ordine & stylo, tenet Bart. in l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. colum. nu. 4. per. 2. col. vsque ad numerū. 8. Bald. in l. omni modo. §. imputari. C. de inoffi. testa. 1. & 2. col. & ibi Sa- lic. Petr. de Bella. per. Cinus, Iaso. Bu. Ang. Pau- lus. Iaso. & cōmoder. in dict. illud infra isto tit. Item adde quod in casibus superioribus in quibz

bus militia vel officium cōfertur, debet exten- di etiam si pater & precibus suis pater vel mater ter illud habuit, & acquisivit: quia etiam tunc tenetur filius conferre, quia ab ipso pater vel ma- ter videtur proventum ita singula determinat Per. de Bel. per. in dict. §. imputari. 2. col. & ibi Cinus in sin. & Pau. de Cast.

22 Itē adde quod in casibus in quibus militia vel officium conferatur, debet intelligi facta estimatio eius, tempore mortis patris vel matris de cuius successione tractatur: non vero tempore quo fuit questita: probat text. formalis & ex- pressus in l. illud. C. de colla. & ibi cōmuniter doctores, quod ego intelligo quando ipsa mili- tia est tradita & donata, & agit de ipsa militia conferenda & valore eius: secus verō si tantum certa pecunia est tradita & donata pro habenda militia, & agit de ipsa pecunia conferen- da: quia illa tantum conferatur, & non valor & estimatio ipsius militiae tempore mortis: & post- quam cogitavi reperij quod ita tenet & decla- rat solus Iaso. in dict. illud. C. de colla. col. nu. 5.

23 Decimo infero & quero, si pater vel mater fecit filio aliquam donationē propter benemeri- ta, an teneatur eam conferre? & breuiter & re- solutiue dico quod non: quia potius cōfertur de biuolutio quā donatio, & per consequens videtur facta filio tanquā extraneo: argumē- to tex. in l. quod aut. §. si vir. ff. de dona. inter vi- rum & vxor. tex. in ca. relatu. el. 2. de testa. text. in l. filii cuius. C. fami. her. in l. §. glo. ordin. l. si donatione. C. de coll. glo. ordin. in authent. unde si parens. C. de inoffi. testa. Quod tamen intel- lige quando merita sunt condigna & equiva- lentia donationis, vel sunt talia quā commo- do pecuniario estimari nō possunt: non vero suf- ficeret quod sint obsequialia, ad quē ipse filius tenetur: est not. in l. si pater. §. 1. ff. de dona. Item adde quod talia benemerita debent pro- bari per filium, non autem sufficeret confessio patris vel matris, dicentis ea recepisse etiā cum iuramento: quia agit de prejudicio aliorum filiorum quibus non potest praeiudicare in le- gitima, licet hoc casu valeret donatio & cōfessio patris tanquā donatio simplex, salua & deducta legitima aliorum: argumēto tex. in l. qui testamentum. ff. de proba. tex. in l. si for- te. ff. de castre. pecu. tex. in l. nec adiecti. ff. p. so- cio. tex. in l. si vero. §. idem Papinianus. ff. man- dati. text. in l. Lucius. la. 2. §. quis quis. ff. de lega. 2. tex. in l. Lucius. §. Sempromie. de leg. 3. tex. in l. cū quis decedens. §. Titia. eodem titu. text. in l. qui vxori. ff. de auro & argen. lega. tex. in l. Au- relius. §. si. ff. de libera. lega. tex. in l. C. de fale.

Ant. Go. in l. Tau. N 4 caus.

Pich. in §. quidā
20. vbi ad l. §. ff.
fam. ex. art. 1. n.
§. 1. in l. de ad.

causa. adiecta. leza. & vtrouique docto. & in esse etiam sententiam & resolutione in hoc articulo ponit glo. ord. in l. si donatio. C. de colla. & ibi comu. docto. Ex quibus infertur notabilis doctrina & conclusio, quod confessio facta ab eo qui libere actum vel contractum vel dispositionem non potest facere propter qualitatem personae vel praedictum tertij, est nulla vel suspecta, & ei non statuit nisi vere & realiter probetur illud quod continetur in confessione, & necessario requiratur pro validitate eius. & in expresse istam doctrinam & conclusionem ponit Bart. in l. si forte. ff. de castre. pec. ad Bar. in l. per diuersas. C. mandati. idem Bar. in Authen. si quis in aliquo documento. C. de adendo idem Bar. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. 2. col. nu. 3. & 4. & ibi comu. docto. idem Bar. per tex. ibi in l. doli clausula. §. diuersum. ff. de nona. & sic ex praedictis habes, quod in hoc ista donatio remuneratoria est privilegiata, vt non conferatur. Confirmatur etiam, quia in pluribus alijs est privilegiata. Primo quia licet donatio si excedit quingentos solidos, requiratur insinuationem, vt in l. sancimus. & in l. pen. C. de don. tamen donatio remuneratoria non tenet. est in l. et glo. singu. & ord. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. & ibi notat Albe. Paul. Ino. & communiter doctores.

Secundo quia licet donatio semel perfecta possit reuocari per superuenientem ingratitudinem vt in l. si. C. de reuoc. dona. tamen ista donatio remuneratoria non reuocatur: ita singula. tenet Angel. & alij docto. ibi. & Tiraquell. in repetitione illius legis: & ego dixi latius in materia donationum: & alia & plura privilegia huius donationis remuneratoriae vide singu. & melius quam alibi per Iaso. in lex hoc iure. ff. de iusti. & in re. 10. colu. cum sequentibus. eundem Iaso. in l. frater a fratre. ff. de condic. inde. 2. col. Pala. Ru. in sua repetitione. fo. 29. Tiraquellum in repetitio. dicta. l. si vnaquam. C. de reuoc. donat. in verbo, donatione largitus.

24 Vnde in infero & quarto, an lucrum quod filius acquisit de bonis patris vel matris conferatur in quo articulo omittis pluribus & diuersis opinionibus, quas ponit glo. ord. in l. cu oportet. C. de bon. quae lib. & ibi docto. & alijs locis dico, quod ista est verior & equior opinio quod si filius totum lucrum acquisit ex pe-

cunia & patrimonio patris absque opera & labore suo, quia pecuniam mutauit, vel posuit apud campforem, vel mercatorem, vel aliter potest constare: tunc illud lucrum est profectum, & venit diuidendum inter omnes fratres: si vero filius totum lucrum acquisit ex opera & industria sua, & labore proprio, & hoc potest constare: tunc illud lucrum est aduentitium, & sibi soli quiritur: & non venit conferendum nec diuidendum cum fratribus: si vero sumus in dubio: quia non potest constare, an sit quiritum ex ipsa pecunia & substantia patris, an ex opera, industria, & labore filij, tunc dimidia pars huius lucri attribuitur pecuniae & substantiae patris: alia vero dimidia attribuitur personae filij, & eius labori, & industria: argumento tex. in l. si. C. pro socio. tex. in l. si non fuerit. ff. eod. tit. tex. in l. si in sit. de societate. & vtrouique glo. & comu. docto. vbi habetur quod potest contrahi licita societas, vt vnus ponat pecuniam & capitale, & alius operam & industriam, & tunc omne lucrum aequaliter diuiditur inter eos, & dimidia pars attribuitur pecuniae & fortificationi, & alia pars dimidia attribuitur operae & industriae: & in expresse isto fundamento tenet Bar. in l. prima. §. nec castrense. ff. de colla. bon. 3. col. nu. 5. idem Bar. in l. illud. ff. de colla. idem Bar. in tracta. de duobus fratribus. colu. & quest. Pan. & alij docto. in dict. illud. C. de colla. & ibi Iaso. notabiliter & melius quam alibi. 3. col. nu. 7. & secundum hanc distinctionem intellige. l. 3. titu. 15. 6. part. Ex quo subinfertur, quod si filius gubernat bona patris, & ipse solus habet curam & administrationem bonorum patris & patrimonij eius, forte quia pater est infirmus & decrepitus aetate, & alij filij sunt minores, quod mortuo pre potest petere salarium pro talis gestione & administratione, quod habebit precipuum in diuisione: quia si aliquid acquirit ex pecunia patris, lucrum & commodum consequitur, vel totum, vel partem secundum distinctionem superiorem: ergo hoc casu aliquod salarium percipiet pro suo labore, opera, & administratione, arbitrio iudicis moderandum, quod verisimiliter daretur extraneo negotiorum gestor: & illud erit aduentitium & praecipuum filij. Confirmatur etiam ex sententia & decisione tex. iuncta gl. si. quae non est alibi. in l. excepto. C. de locato. & conductione. secundum Bald. & docto. ibi. & in terminis ita tenet solus Fulgositus in dicta l. illud. C. de colla. 2. col. nu. 3. & reputat singulare & quotidianum. & alibi non reperiri.

reperiri Iaso. 4. col. nu. 8. licet ipse reprobet Fulgositum, & teneat contrarium, nihil iudicium al legando: sed teneo opinionem Fulgosi, quia aperte fundat ex superioribus, & videtur equa & iusta, & ita praeteream. Secundo, & a fortiori subinfertur, quod si filius aliquid acquirit a fratre de suo labore & persona, vt quia seruit alteri, & est famulus eius, & quolibet anno vel mense consequitur salarium vel mercedem, quod illud non venit conferendum nec diuidendum: sed debet habere praecipuum tanquam aduentitium, licet viuentis patre ei pertineat vltus fructus: argumento tex. in dicta l. cum oportet. Duodecimo infero & quarto, quid de rebus dabit, si filius quiritur aliqua bona viuentis patre, & illa habet & possidet post mortem eius, & non potest constare ex cuius bonis vel personae acquisit, an praesumatur quiritur ex substantia patris, & eius contemplatione vt conferantur, an ex industria & persona propria vt non conferantur: & respondeo quod glossa ordinaria in l. cum oportet. C. de bonis quae liberis in glossa magna, an fin. tenet, quod ex qualitate personarum & patrimonij hoc est praesumendum: sed vera & communis opinio est, quod illa glossa & eius conclusio procedat, quando filius administrabat bona patris: secus vero si non administrabat, sed seorsum habitabat: quia in dubio praesumuntur aduentitia: & non debent conferri: ita tenet ibi Bald. & magis communis docto. Bart. in dicta tracta. de duobus fratribus. 4. col. nu. 4. Doctores in l. si filius cuius. C. fami. her. & in l. si. C. de colla.

25 Decimotertio infero & quarto, si filius non gestit negotia patris, nec aliquid acquirit ex pecunia & substantia eius, sed res patris dilapidauit & consumpsit, vel viuo patre pecunias vel alias res surripuit & furatus est, an mortuo patre ex testamento vel ab intestato teneatur iste filius eas conferre: & videtur quod non: argumento tex. in l. & puto. §. sed si dolo. ff. fami. her. & in l. procul. ff. de proba. & in l. omni. modo. C. de inoffi. testa. & in l. si. C. de reuoc. dona. Sed vera resolutio est, quod si filius erat emancipatus teneatur conferre, vel soluere, & restituere: quia contra eum est nata actio, & competit patri & heredibus eius: argumento tex. in l. si quis vxori. §. si. ff. de fortis. si vero filius erat in potestate non fuit nata actio, sed tantum obligatio naturalis ad restituendum: argumento tex. in l. serui & filij. ff. de furtis. vnde alij fratres & heredes poterunt consequi remedio compensationis vel retentionis, argumento tex. cum materia in l. frastra fraus. ff. de cond. indeb. & in l. quod natu

ra. eo. tit. & in l. §. si pater. ff. de negotiis gestis. & in expresse ita tenet Bald. post Golum. in l. filij eius. C. fami. her. 2. col. nu. 8. & ibi Bald. per colu. 9. Baldum Authen. ex testamento. C. de colla. in fin. & in Authen. quod locum. colu. eod. titu. Pala. Ru. vbi valde commendat in sua repetitione, fol. 24. 2. colu. in fine.

26 Decimo quarto infero & quarto, si pater donauit & tradidit filio in potestate simpliciter aliquam rem vel quantitatem, nulla causa posita vel adiecta, an teneatur conferre & conferat: & resolutio dico quod non: quia talis donatio simplex non valet propter impedimentum patris potestatis, sed confirmatur morte, praecedente traditione in vita: vt in l. Papinianus iuncta glo. & comu. opin. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in l. donationes quas parentes. C. eod. tit. & in l. 2. C. de inoffi. dona. & in Authen. vnde si pater. C. de inoffi. testa. & in l. 2. C. si quis alteri vel sibi & in l. siue emancipatus. C. de dona. & vtrouique docto. & dixi latius suo loco, & habet vim relictis & vltimae voluntatis: vt in l. in donationibus. C. ad legem Fal. quae non est alibi, secundum Pau. ab. & legata vel relictis filio in testamento vel codicillis non conferuntur, vt in l. a patre. C. de colla. cuius verba sunt, si patre verbis precarijs in codicillis relictum ex tunc inter capiens filium, ad collationem dotis vtgeri non potest: vnde merito non conferatur per regulam & doctrinam supra positam. Nec obstat tex. de iure nouo in Authen. ex testamento. C. de colla. vbi habetur quod ita demum cessat collatio dotis & aliorum datorum si pater hoc dixit expresse: ergo nihil dicendo nec protestando semper habet locum collatio, quia ille text. debet intelligi in donationibus ob causam similibus doti: quia dictio, alius alia aliud, est repetitua similium: vt in l. si fugitiui. C. de seru. fugitiuis. & ibi glo. or. & comu. docto. tex. in l. plures apochis. C. de fide instrum. text. iuncta glo. in l. per diuersas. C. mandati. & dictio, oratio, vel sermo copulatus recipit interpretationem & proprietatem sui copulati vel adiuncti: argumento tex. in l. si. §. cui dulcia. ff. de vino. tri. & oleo le. & in l. Seix. §. Caio. ff. de iun. inst. Quod intellige praeterquam in duobus casibus: Primus est quando pater dixit expresse quod talis donatio conferatur. Secundus est quando emergit inaequalitas inter filios: quia alij filius vel filia habet dotem vel aliquam donationem conferendam, quia tunc iste qui habet donationem simplicem teneatur eam conferre: text. est notabilis & expresse in l. illud. ver. ad hoc. C. de colla. & ibi comu. docto. & idem disponit

l. 4. tit. 15. §. 6. par. Et adde quod ista sententia & conclusio debet intelligi in donatione simplici morte confirmata, & similiter in donatione simplici quæ statim valeat facta à patre filio in potestate, in casibus in quibus valere potest, ut quia sit cum iuramento, vel ex alijs causis ex quibus statim efficitur valida: si vero talis donatio simplex fiat à patre filio emancipato, bene conferatur: quia statim valet absque confirmatione per mortem: text. est in l. v. liberis, versic. fin. C. de colla. cuius verba sunt, emancipatis videlicet liberis utriusque sexus pro tenore precedentium l. l. ea quæ in ipsa emancipatione à parentibus suis, ut auctor fieri, consequuntur: vel post etiã emancipationem ab eisdem acquisierint collaturis: si vero talis donatio simplex est facta à matre, vel ab ascendente ex linea materna filio, vel filia, vel descendente, licet statim valeat, quia cessat impedimentum patris potestatis, tamen non conferatur nisi in predictis duobus casibus: scilicet quando mater vel ascendens expresse dixerit vel emerget in æqualitate: text. in dicta l. illud, versic. ad hoc. C. de colla. qui loquitur tam in patre, quam in matre & alijs ascendentibus ex utraque linea. Et si queras quæ potest esse ratio per quã emancipatus tenetur conferre simplicem donationem, filius vero vel filia respectu matris non tenetur illam conferre: respondeo quod de iure antiquo civili filius emancipatus non succedebat, sed postea de iure pretorio fuit cognitus & admissus: unde in recompensam in iura tenetur conferre. Vel aliter & secundo potest esse ratio, quia filius emancipatus magis participat de natura filiorum in potestate, quia in eo remanet reliquie patrie potestatis & iuratis, & sic tenetur conferre, ut filius in potestate qui tenetur conferre quãdo donatio statim valet: sed filius respectu matris nec est suus nec emancipatus, & participat de natura extraneorum qui sunt in collatione remoti & in effectu istam sententiam & resolutionem ponit Bar. in dicta l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 4. col. versic. quandoq; dat pater filio simpliciter. C. de colla. §. 1. q. post Dinum quem ipse refert & allegat: & ibi Barro. Alber. Bald. i. oppo. per 3. column. Paul. Angel. Roma. Alexand. la so. & commu. moderni.

27 Adde tamen quod in casibus in quibus ista donatio simplex facta à patre, vel matre, vel eius linea, quæ statim valet licet debeat confirmari, quãdo persona quæ donavit hoc dixit & protestata est, tamen oportet & requiritur quod dicat & protestetur tempore ipso donationis factæ:

non vero postea ex intervallo: quia iam esset questum ius parti, & non posset ab eo auferri: ita probatur singulariter text. in dicta l. illud. C. de colla. in finalibus verbis ibi, nisi huiusmodi legem donator tempore donationis suæ indulgetur imposuerit: & ad hoc notat & commendat ibi Odo. Pet. C. inus. Jaco. Butri. Bar. Alber. Bal. Pau. Sali. & commu. docto. facit etiam text. in l. quoties. ff. de ma. tex. in l. unica. §. accedat. C. de rei vxo. actio. §. ex. in l. i. §. i. Labeo, versic. sed etiam. & versic. sed pater. ff. fami. heret. tex. in l. i. in fine. ff. de sol. text. in l. i. licet. C. qui po. in pig. la. text. in l. i. perfecta donati. C. de dona. quæ sub modo. text. in l. i. §. si quis simpliciter. ver. adijciatur. ff. de verbo. oblig. text. in l. duos. §. ff. de duobus reis. si vero ista donatio simplex fiat à patre filio in potestate, quando statim non valet, sed morte venit confirmanda, poterit pater quocumque tempore usque ad mortem dicere & protestari, ut conferatur.

28 Advertendum tamen quod videtur quod talis donatio simplex in dubio videatur data vel tradita pro legitima: & per consequens veniat conferenda, argumento text. sing. in l. c. quod de peculio. §. si ff. ad l. Falc. ubi habetur quod si testator in vita simpliciter dedit heredi tantum, quantum sibi competere pro quarta Falcidia, & postea distribuat reliqua bona in legatis, non potest detrudere Falcidiam: cuius verba sunt, si prius euenit ne emolumentum eius legis heres consequatur: nam si centum aureorum dominus, viginti quinque alicui dedisset, & eum institueret heredem & dodrantem legaverit, nihil aliud sub occasione legis Falcidie intervenire potest: quia unus videtur heredi futuro providere: quem text. in sua principali decisione summe notat & commendat ibi Bar. Alber. & commu. docto. quia notabiliter respondeo, quod ille text. & eius dispositio non obstat quia ibi testator expresse dedit & donavit ea mente ut in quartam Falcidie computetur: non vero alias: & ita tenet ibi Dinus, Alber. & anri qui ergo in nostro casu donatio simplex ita de muni conferatur quãdo pater dixit expresse, Sed certe iste intellectus non placet, quia ibi non apparet testatorem dixisse quod computetur in quarta Falcidie: unde aliter & secundo respondeo, quod ibi testator simpliciter tradidit, unde in dubio videtur dare & solvere pro quarta Falcidie: secus vero si expresse donaret per verba apta & congrua donationis: quia tunc præcipua habetur, & non computatur in quarta Falcidie: ita tenet ibi Bar. idem Bart. in l. a. §. si par. ff. si à pa. quis sue manu. Ex quo infer-

tur, quod in casu & questione nostra, si pater simpliciter traderet rem vel pecuniam filio, tamen eam conferre: si vero expresse donavit confirmatur morte, & præcipua habetur, & non conferatur: sed similiter iste intellectus non placet, quia in dicto. §. fin. non constat quod testator simpliciter tradidit vel donavit: unde tertio notabiliter respondeo, quod in dicto. §. si. testator in vita tradidit heredi tantum quantum erat quarta Falcidia, & ex hoc præsumptio maxima inducitur quod in dubio voluit computare in prædicta quarta: secus vero si minus vel plus daret: ex quo deducitur & inferitur quod idem esset in legitima filii, nam si pater vel mater simpliciter traderet vel donaret filio tantum quantum valet legitima sua debet conferri: alius si minus vel plus traderet vel donaret, non deberet conferri: ita probat text. qui sic debet intelligi in dicto. §. si. text. in l. Papi. §. si quis mortis. ff. de inoffi. testa. text. in l. si quando. §. & generaliter. C. de cod. tit. & in expresse ita tenet & declarat singu. Ange. de Pe. & Ioan. de Imo. in dicta l. cum quo, de peculio. §. fin. ff. ad l. Falc.

29 Decimo quinto iuxta prædicta notabiliter queritur, si pater remittat filio in potestate usufructum bonorum adventitiorum, an teneatur filius omnes fructus perceptos vel commodum & estimationem eorum conferre: & breuiter & resolutive teneo quod non, etiam si fructus sint extantes, vel ex eis sit factus locupletior: quia ista proprie non est donatio sed quedam remissio, & refutatio, & abdicatio iuris patri competentis: quæ statim valet non spectata mortis confirmatione nec præcedente aliqua traditione in vita: & non possunt alij filij vel heredes patris aliquid petere vel vendicare: ita probat text. singul. & unicus in l. cum oportet. §. fin. autem. C. de bonis quæ libe. cuius verba sunt, fin autem res sibi memorato modo acquisitas patens non fuerit retinere, sed apud filium, vel filiam, vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant heredes eundem usum fructum, vel quod ex hoc ad filium pervenit sibi vendicare, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, ista causa intelligatur, ut eundem usum fructum post obitum patris ipse lucraretur: & illum text. in sua principali decisione reputat singu. & unicus Bald. ibi, quem legimus præcedente. & summe notant & commendant ceteri doctores. idem Bald. in §. cum autem. eiusdem legis glo. or. in l. a. C. de inoffi. dona. & ibi Bal. & commu. docto. glo. or. in l. si longius. §. si iussu. ff. de iudi. & ibi Barto. & commu. docto. idem Bart. in l. si frater a fratre. ff. de condi. in deb.

pen. col. in fine. Vitalis Nemaufensis in tracta. de colla. §. q.

Quod extendit, modo remittat in usufructum, modo ipsos fructus. Iste modo remittat in perpetuum respectu futuri temporis, modo simpliciter quia semper censetur esse generica & universalis remissio pro toto per future: argumento text. in l. Lucius. ff. de fun. institut. in l. greg. ff. de lega. 1. & in l. peculium. ff. de lega. 2. ita tenet Bald. in Auth. ex capite. C. de bonis quæ libe. fin. col. 8. q. quæ sequuntur alij docto. Quod limita & intellige quando expresse donaret vel remitteret: secus si tacite permitteret filio percipere fructus quia tantum valebit donatio pro illo tempore quo tacuit & permittit: non vero alia iura Panab. in dicto. §. fin. autem. argumento illius text. in quantum dicit, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, quasi dicat quod videtur facta donatio tantum de die in diem. Confirmatur etiam, quia præsumptio & acquiescentia quæ refultat ex patientia non plus se extendit quam ipsa patientia se extendit: argumen. text. in l. a. §. Iulianus. ff. de rei. actio. priua. Et in expresse per illum text. cum ratio ne, quod prædicti fructus vel commodum eorum non conferantur, tenet Bald. in Authen. ex testamento. C. de colla. 4. col. in fi. & ibi Philippus Decius. a. col. in fi. Angel. de Perus. in dicto. §. fin. autem. licet talis teneat contrarium in dicta Authen. ex testamento. a. col. in fi. inquit ex regula quæ habet, quod donatio quæ statim valet regulariter debet conferri. Sed certe non obstat quia in nostro casu & questione expressere reperitur dispositum quod non conferatur ut in dicto. §. fin. autem. Confirmatur etiam primo per text. nota in proposito in l. si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter v. & vxo. ubi habetur quod licet donatio inter maritum & uxorem non valeat, tamen potest unus favore alterius remittere & repudiare hereditatem vel legatum sibi relictum, ut veniat & acquiritur alteri qui forte substitutus est, vel successor ab intestato. Secundo confirmatur per text. in l. qui iurem. ff. de his quæ in fraud. credi. ubi habetur quod debitor potest remittere & repudiare hereditatem vel legatum sibi relictum in fraudem creditorum, quia non diminuit patrimonium suum, sed desinit acquirere. Tertio confirmatur per text. singu. & subtilem in l. a. ff. de iure dot. ubi habetur quod remissio usufructus adeo valet & est firma, quod statim queritur & consolidatur cum proprietate, & iudicatur una & eadem res, & non quid distinet ab ea ergo sicut proprietates bonorum adventitiorum non confer-

tur, ita nec ususfructus ei consolidatus: quia in materia collationis tantum debent conferri bona proprie habita ab hereditate eius, de cuius successione tractatur in l. v. liberis. C. de colla. & in l. quoniam nouella. C. de inoff. testam. Et sic ex predictis patet resolutio, quod donatio simplex facta a patre vel matre vel ei linea, non confertur, praeterquam in tribus casibus. Primus est quando donator hoc dixit & voluit expressis. Secundus est quando emergit in equalitas, quia alius habet quod conferat. Tertius est quando pater vel mater tantundem donasset filio, quantum esset sua legitima. Hodie autem de iure Regio indistincte talis donatio simplex facta a patre filio in potestate, vel emancipato: vel a matre, vel eius linea non confertur sed praecipua habetur & in ea videtur filius melioratus, dum tamen non excedat tertium & quintum bonorum licet emergat in equalitas, & alius filius habeat quid conferendum: ita expressis disponit lex. 26. supra his. l. Tauri. & iste est eius verus sensus & intellectus. Nec obstat lex. 29. in eisdem legibus Tauri, quae expresse dicit quod dos & donatio propter nuptias & aliae donationes conferuntur, quia debet intelligi de similibus donationibus, scilicet ob causam: non autem de simplicibus: arguendo text. in Auth. ex testamento. C. de colla. iuncta communi sententia & resolutione, de qua supra, & in terminis ita tenet & declarat Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. men. fo. 91. 3. colum.

30 Pulchrum tamen dubium est circa praedictam legem. 26. Tauri, si talis donatio simplex prius computetur & conferatur in legitima, ut in residuo tantum videatur filius melioratus, an vero tota donatio computetur, & conferatur in tertio & quinto, ut censeatur melioratus in ea: & ultra hoc habeat etiam legitimam: & repetitio quod solus doctor Pala. Ruin. in sua repetitione. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 96. 3. col. versic. intellige. etiam tenet, quod prius & ante omnia computetur & conferatur in ipsa legitima: quia in dubio magis videtur pater vel mater debitum soluere quam donare: ergo cum legitima filij sit quasi debita, prius videtur eam soluere: & subdit, quod sic intellexit ipse & alij auditores regales illam legem quando eam condiderunt. Sed salua eius pace ego firmiter teneo contrarium, imo quod talis donatio simplex nullo modo computetur nec conferatur, sed sit praecipua, & in ea tota videatur filius melioratus, & insuper habeat legitimam: quia sicut de iure communi donatio simplex facta a patre filio

in potestate morte confirmata, vel a matre, vel eius linea non conferebatur, vel supra dictum est: ita hodie praedicta lex Tauri quod vult indistincte talis donatio facta a patre filio in potestate vel emancipato: vel a matre, vel eius linea non conferatur. Et pro hac mea sententia & conclusionem pondero singulariter & subtiliter illam legem. 26. multipliciter. Primo inquit dicit quod modo pater vel mater donec in ultima voluntate, modo in contractu inter vivos, videtur filium meliorare: sed relicta in ultima voluntate sunt praecipua & non conferuntur: ergo similiter ista donatio cum in hac lege quo ad hoc aequiparentur. Secunda inquit dicit illa. l. quod licet pater vel mater nihil dicat censeatur filius melioratus: sed melioratio est extra legitimam & habetur praecipua & non confertur: ergo nec ista donatio simplex loco eius surrogata. Tertia inquit illa lex in si. dicit, quod si est donatio magna, valeat in tertio & quinto & in legitima: ergo ab ordine literae aperte colligitur, quod prius censeatur filius melioratus in tertio & quinto in quinto, & insuper si donatio excedat tertium & quintum, habeat legitimam: ergo nullo modo prius debet censeatur donatio facta pro legitima. Quarto inquit dicit illa lex quod donatio facta filio intelligatur melioratio in tertio & quinto, ut ei vel alteri non possit fieri melioratio, nisi in residuo tertij & quinti: ergo si prius esset computanda & soluenda legitima, bene posset alteri fieri melioratio. Quinto & singulariter, quia ita demum donatio simplex quam pater facit computatur in legitima & videtur facta pro legitima, quando eadem quantitas & summa est data, ut est text. singulariter secundum verum intellectum in dict. l. cum quod de peculio. §. si. ff. ad. l. falc. & supra conclusionem est: & certe illud teneo pro firma veritate, & ita practicarem iudicando & consulendo: & contrarium tenentes deciperentur: & in effectu ita videtur tenere Rode. Sua. in sua repetitione. l. quoniam in prioribus. fo. 90. 3. col. versic. & sunt haec notanda. &c.

Item etiam ex praedicta. l. 26. Tauri videtur pulchre & subtiliter inferendum, quod hodie omnis donatio simplex facta filio in potestate, statim valeat & teneat sine eo quod confirmetur morte, si interueniat traditio & postea non possit reuocari: & similiter donatio simplex nulla interueniente traditione confirmetur morte, licet ante possit reuocari quia praedicta lex. 26. dicit, quod talis donatio habet cum meliorationis, sed melioratio est valida & perfecta cum traditione, & non

& non eget confirmatione: si vero fiat sine traditione valet & confirmatur morte, sed potest ante per patrem reuocari, ut aperte disponit lex. 17. Tauri: ergo hodie quilibet donatio simplex fortitur eandem vim & naturam meliorationis. Sed teneo contrarium, imo quod debet intelligi & regulari secundum dispositionem iuris communis. Nec obstat praedicta lex. 26. Tauri, quia debet intelligi quod post mortem patris, & sic postquam iam donatio simplex est valida & perfecta habeat vim meliorationis, ut non conferatur sicut nec ipsa melioratio confertur, & non fiat in hoc distinctio illa quae de iure communi in collatione fiebat, ut supra proxime dixi & probavi.

31 Quo ad quintum principale, scilicet quae requirantur ad hoc ut habeat locum collatio, dico, quod requiruntur sequentia. Primum requisitum est, quod ille qui petit collationem, & ille a quo petitur, sint de liberis & descendensibus illius de cuius hereditate agitur. Ex quo sequitur quod inter collaterales, vel ascendentes, vel extraneos non habet locum collatio, ut late dixi supra in §. 3. principalissimo quod magis est, ad hoc ut inter liberos descendentes habeat locum collatio requiritur, quod veniant ad successionem tanquam liberi, ex primo capite: non vero tanquam agnati vel cognati, ex 2. vel 3. capite iuxta dispositionem text. in l. 1. §. sed videtur. ff. de succ. edic. quia tunc reputarentur collaterales qui in hac materia collationum repelluntur: & in expulso illo fundamento & ratione ita tenet Bal. in l. si emancipati. C. de colla. 3. col. nume. 7. quod est notabile, & subtile: & idem tenet ibi Arctius fin. col. in fin. Alex. 3. col. Philippus Decius. 6. col. qui dicit hanc esse magis communem opinionem.

Sed aduertendum quod contrarium videtur de iure verius: imo quod inter eos habeat locum collatio, modo succedant tanquam liberi, modo succedant tanquam agnati vel cognati. Primo quia ex quo cumque capite velint succedere, tractantur ut filij, & succedunt tanquam sui, & habent tempus anni concessum filijs & descendens ad petendam successionem, ut in l. 1. §. alius. ff. de succ. edic. & in l. p. §. filius. ff. quis ordo in bono. posse. serue. & in l. de bonis. §. 1. ff. de Carbo. edic. Secundo quia eadem ratio collationis militat hoc casu, quando succedunt ex 2. vel 3. capite tanquam agnati vel cognati sicut in alijs quando succedunt ex primo tanquam liberi: scilicet ratio in iudic. & discordia euitade inter fratres: & ex his fundamentis istam sententiam & conclusionem contra communem

tenet Fulgo. in dicta. l. si emancipati. si. col. Roma. 3. col. nu. 24. Iaso. licet non se firmetur. col. nu. 30. Curtius. 7. col. nu. 28. & ista videtur mihi magis vera & iudicia opinio. Secundum requisitum est, quod tales descendentes succedant titulo vniuersali, non particulari legati vel fideicommissi, quia tunc possent habere legatum vel fideicommissum: & non tenerentur conferre dotem vel donationem quam receperunt a patre vel matre in vita, quia non succedunt tanquam haeres, sed tanquam extraneus: text. est in l. a patre. C. de colla. cuius verba sunt, a patre verbis precarijs in codicillis relicta, ex tunc iure capitis filia, ad collationem dotis utgeri non potest: ibi glo. or. & commu. docto. text. notabilis & expressus in l. si pater pro filia. ff. de colla. de dotis. cuius verba sunt si pater pro filia dotem promiserit, deinde ex hereditate, vel emancipata, & praeiit legatum dederit, habebit filia etiam dotem praecipuam & legata. Quod intellige nisi ex tali donatione & legato resultaret inofficiosa donatio, quia tunc residui teneretur restituere: ut in Auth. unde si parens. C. de inoff. test. & in l. a. & per totum. C. de inoff. dona.

Tertium requisitum est, quod bona quae petuntur conferri processerint de patrimonio illius, de cuius hereditate & successione tractatur, text. est in l. v. liberis. C. de colla. in si. ibi, ut in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecti, conferatur: & ibi commu. docto.

Quartum requisitum est, quod illud quod petitur conferri sit acquisitum in vita eius de cuius successione tractatur: secus si post mortem: ut legatum, vel fideicommissum, vel donatio causa mortis, vel donatio quae morte confirmatur: text. est in l. filiam cum fratribus. C. de colla. Quintum requisitum est, quod liberi descendentes inter quos agitur de collatione si de sint tales quibus debeat legitima, ut supra dixi, in §. quae est. principalis.

32 Sextum requisitum est, quod filius vel descendens qui debet conferre velit succedere: quia alias si vult se abstinere & renunciare successioni patris, vel matris, vel ascendens, non tenetur conferre: sed potest retinere quod est sibi datum, & si quid est promissum poterit petere: text. est in l. fin. ff. de colla. dotis, cuius verba sunt, si quae sitiois, an si sua haeres filia patri cum fratribus contenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre: & dicitur Martius rescriptis, non compelli abstinentem se ab heredi-

hate. siate patris: ergo non tantum data apud maritum remanebunt, sed ex promissa exigetur etiam a fratribus: & ibi notat & commendat Dinus, li. 1. arto. Albe. & commun. docto. antiqui. tex. in l. 2. §. si tres. ff. de colla. bono. tex. in l. ex causa donationis. C. fami. her. & ibi notat Bal. Sali. & communiter doctores: & istam regulam & doctrinam ponit Bal. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis: & ibi Sali. pen. col. nume. 3. Philippus Decius antepe. col. nu. 1. & communiter moderni.

33 Quod intellige quando donatio que venit contra non est inofficiosa: sed si sit inofficiosa, & tangat legitimam aliorum filiorum: & hodie in nostro re. quo excederet legitimam ipsius recipientis, & tertium & quintum bonorum patris vel matris: quia tunc licet vellet se abstinere, & renunciare successioni eorum, teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum: & hoc est in Authent. unde si pater. C. de inoffi. testa. tex. in l. 2. & per totum. C. de inoffi. dona. & vtriusque doct. tradit etiam plene Bart. in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. 2. & in expresso in materia nostra ita tenet Bal. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis: & ibi communiter moderni, & idem disponit lex. 4. titulus. 6. partit.

34 Aduertendum tamen quod hoc procedit clare & absque dubio in donatione mere lucrativa: sed publice & subtile dubium est quid in dote, si pater vel mater dedit filiam immentam & inofficiosa dorem, que excedat tertium & quintum, & legitimam ipsius filie dotatae, & tangat legitimam aliorum filiorum: an talis filia dotata teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum, licet velit se abstinere a successione patris: & certe si loquimur matrimonio iam soluto, talis filia dotata vel eius haeres tenetur restituere: quia postquam est reuersa ad filiam habet ex causa lucrativa, vt in l. Maria. §. si in fin. & ibi glo. ord. & commun. doct. ff. solu. matri. si vero loquimur constante matrimonio, tunc est maximum dubium & procedit questio nostra & videtur quod non teneatur filia nec maritus eius illud residuum, nec aliquam partem in qua dos est inofficiosa restituere.

Primo quia constante matrimonio dos pertinet marito ex causa onerosa, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. & in l. ex promissione. ff. de acti. & obli. & constat quod pater vel mater vel quilibet debitor potest bona sua alienare titulo oneroso, etiam in fraudem filiorum vel creditorum, quando recipient non partici-

pauit de fraude: & hoc est in l. si in. ff. de his que in fraudem credi. tex. in l. pe. C. de reuoca. his que in frau. cred. gesta sunt. text. in l. si in. ff. quid in fraud. patro. tex. gloss. ord. & communiter doctores in. §. item si quis in fraudem. in situ. de actioni.

Secundo & in expresso facit tex. in l. fin. §. si a foecero. ff. de his que in frau. cred. vbi habetur quod si pater vel mater in fraudem creditorum dotauit filiam, non possunt creditores reuocare illam dotem & aliam actionem contra matrem in matrimonio, nisi maritus participauerit de fraude: per quem tex. dicebat ibi Sali. gulariter. Bart. q. si pater vel mater dotauit filiam ipsam & incapacem, non potest sileus auferre vel confiscare predictam dotem constante matrimonio: & ibi sequitur & commendat Ange. Cuna. & alij doctores. & in expresso in nostra questione principali istam sententiam & conclusionem tenet doct. de Segura in repetitio. l. col. 2. de. §. cum filia. ff. de vulg. & pupil. l. sol. 2. colum. vers. prae. mittere. cum pluribus sequentibus: licet quod constante matrimonio non teneatur maritus dotem inofficiosa vel parte eius restituere. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo quod pars dotis, que est inofficiosa restituatur alijs filijs, etiam constante matrimonio. Primo per predicta iura superiora, quae disponunt quod filius vel filia qui voluit abstinere ab hereditate patris vel matris, teneatur illud quod immentale est sibi donatum in prauiudicium legitimae aliorum, eis restituere. Secundo & in specie per text. singu. & expressum in l. vnica. C. de inoffi. dotibus. maxime secundum secundam lectionem veram & comm. approbatam: vbi dicit quod sicut donatio merita & pura reuocatur, quando est inofficiosa in fraudem legitimae filiorum: ita etiam quando est inofficiosa dos: & licet text. non dicat nec appetat an intelligatur constante matrimonio, vel eo soluto tamen cum text. & doctores loquantur simpliciter & indistincte, vtriusque casu debet intelligi: & in expresso quod etiam ille text. intelligatur & procedat constante matrimonio, tenet ibi Pau. de Cast. 2. colum. & tenet Sali. Pal. Ruin. in sua repe. c. per vlt. trans. 96. 2. col. nu. 6. vbi refert, quod cum ille casus accidisset in Cancellaria Regia, fuit valde dubium: sed na. in. Cancellaria Regia, fuit valde dubium: sed na. in. dicebat ipse & alij audientes. Pro qua sententia & conclusione est hodie illa nostra lex. 29. in l. 1. Tauri, quae expresse hoc disponit: & si quae ras, quae potest esse ratio quare creditores veri non reuocant alienata per debitores titulo oneroso, nili uerque participet de fraude, tam debitor

debitor qui recipiens filij vero reuocant dotem inofficiosa, etiam fraude mariti non interueniente nec probata: potest responderi, quod titulus dotis non est ita onerosus sicut alius titulus: quia in alio titulo emens vel recipiens dedit verum pretium loco rei, & transiuit in patrimonium alienatis, quod non est in dote. Vel aliter & secundo potest responderi, quod creditores indistincte reuocant in totum, & si agitur de maiori prauiudicio: ideo requiritur quod vterque participet de fraude, si filij vero reuocant quatenus tangit legitimam eorum. Vel aliter, & tertio potest responderi, quod si filij habentius in re in bonis patris, vel matris & debent habere legitimam in ipsis rebus, sublimitia, & patrimonio eorum vt in l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. test. unde merito tanquam reles creditores possunt reuocare immentale donatum vel datum pro dote, alij vero creditores sunt mere personales, respectu personae non respectu bonorum, ideo non ita facilius reuocant.

35 Circa predicta tamen cadit singulare & necessarium dubium, quod tempus inspicitur ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filiae a patre vel matre dicatur inofficiosa: & certe articulus est valde dubius, & non bene decisis de iure communi: & in eo maxime insudauimus & magno labore & studio illud reddam clarissimum: & breuiter & resolutius dico, quod tam de iure communi quam regio debet inspicere tempus mortis ipsius patris vel matris: quia legitima debetur filijs habito respectu ad bona quae pater vel mater habet tempore mortis & non alio: text. est in l. cum quatuor. C. de inoffi. testa. tex. in Authent. nouissima. eod. titu. tex. in l. scimus. §. repletionem. eod. titu. tex. in l. etiam. §. si patronus. ff. de bonis libe. tex. in l. si patronum ex debita. §. si eod. titu. tex. in l. si ff. si quid in frau. patro. tex. in Authent. de nuptijs. §. quia vero haec tenus. colla. 4. tex. in l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bono. Ex quo in terminis nostris notabiliter infero, quod si tempore factae donationis donatio fuit inofficiosa, & postea non crescunt bona & facultates patris vel matris, illa donatio reuocabitur habito respectu ad tempus mortis, computando bona quae erant tempore donationis, vt fiat eorum vnus cumulus: & valebit donatio in quinto bonorum si fuit facta extraneo: vel in tertio & quinto & legitima si fuit facta filio vel delecto: & residuum erit legitima aliorum: ita probat text. formalis & expressus in Authent. unde & si patens. C. de inoffi. testa. cuius verba sunt, unde & si patens in quendam liberorum vel in quosdam fecit immentam donationem, quilibet tantum ferat ex hereditate nomine falcidiae,

quantum poterat ante donationem debere: & ibi notat & commendat Pau. de Cast. & comm. doct. tex. in l. 1. & per totum. C. de inoffi. do. Confirmatur ratione, quia alias si ita non fieret cumulus & computatio, semper possent parentes defraudare filios in vita, si tantum ex bonis quae habet tempore mortis deberetur.

Secundo infero, quod si donatio non fuit inofficiosa tempore quo fuit facta, sed postea diminuitur patrimonium patris vel matris, debet haberi consideratio ad bona quae habebat tempore donationis & etiam tempore mortis, & fieri eorum vnus cumulus, & tunc valebit in eo in quo non reditur inofficiosa, vltra vero non sicut diximus in superiori casu: & in expresso ita tenet Petrus de Be. per. in l. 1. C. de inoffi. don. si. col. 2. & q. & ibi Mar. quem refert Cinus in. §. q. & illa opinio videtur mihi pura veritas: licet contrarium in hoc tenebat glo. ord. in dict. l. 1. C. de inoffi. don. in glo. magna, prope finem. §. q. & ibi Cinus. 3. col. 5. q. & cum hac opi. glo. transit ibi. Bart. Albe. & Iaco. Bu. in fine. & eam expresse tenet & approbat Bal. 4. col. 5. q. Pau. de Cast. pe. col. Sali. pen. col. 5. q. moti hac tantum ratione. scilicet quia predicta donatio a principio fuit valida, iusta, & perfecta: unde ex post facto retractari non potest, argumeto tex. in l. perfecta donatio. C. de do. quae sub mo. & ista sententia & con. Pet. de Be. per. hodie approbatur: & confirmatur per istam nostram. l. 29. in finalibus verbis, quae est aequissima & iudicia attentis superioribus.

Tertio infero, quod si donatio tpe quo fuit facta, fuit inofficiosa, sed postea creuerunt bona & facultates donatoris taliter, quod habito respectu ad tempus donationis & ad tempus mortis actio vno aequo & cumulo, non resultat inofficiosa, valet & tenet & non debet retractari, & in expresso ita tenet glo. ord. in dict. l. 1. C. de inoffi. do. in glo. mag. 8. q. & ibi Cinus. 3. col. 4. q. Bal. 4. col. 6. q. Sali. pe. col. 4. q. Pau. pe. col. & communiter alij doctores. & istud idem vult & disponit etiam nostra lex. 29. in quantum dicit quod inspicitur tempus mortis. Aduertendum tamen, quod omnia ista habet locum in donatione mere lucrativa, sed in dote idem erit dicendum de iure communi, argumeto text. in l. vnica. C. de inoffi. doti. in dicto titulo praecedenti de inoffi. dona. Sed hodie nostra lex. 29. Tauri expresse vult quod maritus eligat, vt inspicatur tempus dotis datae, vel tempus mortis: & ratio fundamendali potest esse, quia titulus dotis non est mere lucrativus: sed onerosus, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. cum similibus. Item etiam iuxta predicta quapro, si pater vel mater dedit filio vel filiae dotem, vel donationem propter

propter nuptias, & talis filius vel filia conferat: an filius melioratus habeat & deducet meliorationem de predicta dote vel donatione propter nuptias iam unita & incorporata in bonis & patrimonio defuncti: vel solum habeat eam de alijs bonis, non vero de dote & donatione, quae fuit addita ad collationem: & dico quod l. 2. supra eod. expresse decidit quod non: & iste est eius verus sensus.

36. Quo ad sextum & vitium principale. scilicet qualiter & quibus reme hys sit conferendum: breuiter & resolutius respondens, quod vno de tribus modis. Primo modo per liberationem, quando illud quod debet conferri est promissum, sed non traditum nec solum text. in l. 1. C. de colla. & ibi glo. ord. & commun. docto.

Secundo modo in mediū adducendo, quando illud quod debet conferri est traditum & solum: text. in l. 1. filia dote. C. de colla. & ibi glo. ord. & commun. docto.

Tertio modo tantū minus accipiendo, quā illud quod debet conferri est traditum & solum: sed non est in potestate conferre debent, ut quia maritus possidet dote datam filio, text. in l. 1. dote quidem petitio. C. de colla. & ibi glo. ord. & commun. docto. & in expresse ista doctrina & resolutio ponit notabiliter Bar. ubi valde commendat in dicta l. dote quidem petitio. C. de colla. & ibi Bal. Pau. Salic. & commun. moderni. idē Bar. in l. 1. filiam filio. C. de colla. dote. idē Bar. in l. 1. Auth. de tunc. & semper illud quoque in fine col. la. Petrus de Bella par. in Auth. ex testam. to. C. de colla. col. in fine. Cuius in l. si emancipati. eod. titu. col. 7. q. 1. in fine. & commun. docto.

37. Item ad de pro complemento materis, quā conferendi manifestat ad hanc aduocatur: quia mortuo hanc de qui poterat petere collationem propter nuptias in hereditate, vel eo casu quo hereditas non adhuc transmittitur, possunt heredes eius petere collationem, sicut heredes defunctus poterat: text. in l. 1. si de. ff. de colla. bono. text. in l. 1. si in actio. C. de colla. & ibi bon. docto. & simi. Inter trahit ad heredes passim: quia mortuo eo qui tenebatur conferre, tenebatur etiam heres eius: text. in l. 1. ff. de colla. bono. & ibi no. Bar. & commun. docto. Confirmatur, quia si heredes illius ipsa transmittit, eodem modo res & qualitas eius. Secundo confirmatur, quia ex persona heredis collatio obligationis non aueratur, ut in l. 1. si ex hys, ff. de verbo. obligat. Tertio, quia in superius dicto supplementum legitime est adferendum: quia sit ipso iure per legem, & reputatur iustam quāvis sum, & petitio venit ad executionem iuris iam

quasi. argumēto text. in l. 1. si quis. C. de inoff. testa. & ibi docto. precipue Salic. Quarto, quia ius accrescendi transmittitur, ut in l. 1. ex plan. bus. ff. de fin. & leg. i. ar. & in l. 1. qui part. ff. de acqui. heres. Quinto, quia ius detrahendi quartam Trebellianicam & Falcidianam transmittitur ad heredes, ut in l. 1. Marcellus. ff. de leg. i. ar. & in l. 1. quāquam. C. ad l. 1. Fal. Sexto, quia in petendū vel restitutionem, transmittitur ad heredes, ut in l. 1. non solum. ff. de in integrum restitutione.

38. Sed quia materia nostra maximā habet cōmunionē cum comparatione quae fit in legitimis filiorum, quae post collationem inueniatur: ita ut re, ut patet ex nouis legibus de ea loquentibus, maximē ex lege, quoniam nouella. C. de inoff. testa. iuncta lege. ut liberis. C. de colla. & ex lege omnimodo. & imputari. C. de inoff. testa. & ex lege. si quando. & generaliter. eod. titu. & ibi notant doctores: & notat & declarat Paul. de Castan. l. illud. C. de colla. col. licet de iure aut quo etiam sit inuenta in quarta falcidia, quae debetur heredi in iustitio iure institutionis, ut in l. 1. in quartam. ff. ad legem Falc. & si non inter natiur in legitima filiorum, quādo expresse patet vel ascendens dixit, quod datum vel datum in vita coputetur in legitima, ut in l. 1. si non mortuus. ff. de inoff. testa. ideo volo hos terminos, & ferentias, & effectus declarare: & magis aliter & resolutius dico, quod computatio est alieuius vel quantitatis donatae in legitima vel parte eius assumptio, & sit tantum in casibus sequentibus. Primus est quando de iure antiquo ante Iulianum pater vel mater, vel ascendens & descendens filio vel descendenti minus quam sit legitima, quo casu filius vel descendens agebat quae relatio inoff. testa. ut in l. 1. conueniunt. C. de inoff. testa. nam tunc tenebatur computare in sua legitima bona sibi a patre donata in vita, & excluderet a querela. Secundus casus est quādo de iure nouo post Iulianum pater relinquit filio titulo institutionis minus quam sit legitima, quo casu agit ad supplementum, ut in l. 1. omnimodo. C. de inoff. testa. nam hoc die non agit si potest integra legitima sibi & repleri ex bonis sibi donatis a patre, vel matre, vel ascendente in vita, quia illa tenetur computare in sua legitima, & excludetur a iure agendi ad supplementum.

Tertius casus est, quā filius simpliciter sit institutus a patre vel matre in sua legitima, quā tunc licet tunc computabit in bona sibi donata a patre vel matre in vita, & si sufficiat quod de legitima nihil plus petere poterit, si vero non sit de iure petet residuū virtute testamēti & iustitiae. Quartus

Quintus casus est, quādo filius esset exheredatus cum expressione legitimae causae, quae tamen postea non fuit probata, quo casu filius poterit agere querela ad rumpendū testamentū: sed tunc tenetur filius coputare in sua legitima, bona sibi donata a patre vel matre in vita, & excludatur a querela in totum vel in parte recepta.

Quintus casus est, quādo pater vel mater instituat filium vel filiam heredem in dote vel in donatione sibi facta, quae de iure debet imputari nam valet institutio licet sit proprium patrimonium filij vel filiae, & non patris vel matris: ut est glo. no. ord. & ibi commun. opin. in l. 1. sed vitium. ff. de mino. in glo. si & si talis dote vel dō natio sufficit ad legitimam, non poterit aliquid aliud petere: si vero non sufficeret, agere ad supplementum: secus vero si esset institutus in re propria ipsius filij vel filiae: quā tunc testamentū esset nullū, tanquā si in aliquo non esset institutus, & censetur quādo praeceptus, & non ageret ad supplementum.

Sextus casus est, quādo filius vel filia esset institutus vniuersaliter, & grauatus de restitutione da hereditate alteri: quia licet possit detrahēre legitimam in qua non potuit grauari, tū in ea tenetur computare dote & predictam donationem receptam: & in effectu istam sententia & resolutione probat text. in l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. text. in l. omnimodo. & imputari. eod. titu. text. in l. ut liberis. C. de colla. text. in l. illud. eod. titu. text. in l. si non mortuus. ff. de inoff. testa. & ponit singulariter & melius quā alibi Pau. de Castan. in dicta l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. & si queras quae bona sunt coputanda: respondeo quod donatio facta ob causam, ut dos, donatio propter nuptias, & similis, coputatur quia non videtur intentio patris, vel matris liberē & absolute donare, ut apte probat predicta iura: donatio vero simplex quae statim valet, ut quae est facta ex causa pro qua statim valet, vel sit iurata, vel sit facta filio emancipato, vel a matre, vel a linea materna, vel filio in potestate, quae postea viuo patre emancipet, non coputatur nisi expresse sit dictū a donante, quia intentio eius fuit liberē donare: donatio vero simplex quae statim non valet, sed morte confirmatur, coputatur: quia habet vim relicti: & legata vel relicta computantur ita probat text. in l. si quoniam. & generaliter. C. de inoff. testa. text. in l. filium quem habent. C. fami. her. text. in l. etiam. ff. de bo. lib. & ratione potest esse, quia cum pater vel mater in testamento nihil aliud filio vel filiae relinquit, intentio sua est, velle quod illa donatio quae tempore mortis poterat reuocare, & similiter legatū vel fideicommissum coputetur, & habeat pro sua le-

gitima: vnde merito coputatur & in expresse ita tenet Bar. in l. in quartam. ff. ad l. 1. Falic. col. 1. q. 1. & ibi commun. docto. precipue Pau. de dote. Pico in repe. illius. l. 5. col. nu. 62. verbi septima conclusio. ubi vide exempla. & 59. col. nu. 66. verbi octaua conclusio est. & ibi Carolus Ruin. in col. nu. 23. idē Bar. in l. 1. q. nec castre. ff. de colla. bon. pe. col. Pau. de Cast. qui notabiliter loquitur in dicta l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. col. & ibi Bald. & Iaso. idē Pau. in l. quā quāgitur. eod. titu. idē Pau. in l. si quando. & generaliter. eod. titu. & ibi Iaso. Bald. in l. quā in prioribus. eod. titu. col. nu. 6. idē Bal. Pau. Iaso. Corneus, & commun. moder. in l. illud. C. de colla. Fabia. de Giochis in repetitione Auth. in nouissima. C. de inoff. testa. nu. 76.

9. Ex predictis collige, quod vera & realis differentia inter computationem & collationem est, quod computatio fit tantum in casibus superius positis, & non in alijs, ut dixi & probaui, collatio vero in pluribus alijs. Item computatio habet locū tantū ex testamento, non vero ab intestato: collatio vero ex testamento & ab intestato, ut in Auth. ex testamento. C. de colla. Item computatio habet locū modō succedat filiis cum alijs filiis & descendantibus, modō cum extraneis, collatio vero tantū habet locū inter filios & descendentes, ut in l. 1. & per totum. ff. de colla. bono. & in l. ut liberis. & per totū. C. de colla. l. 1. q. 1. etiam circa predicta da talis regula, quod in dictis casibus facto testamento coputatur, omnia illa ex testamento & ab intestato conferantur, non vero e contra istam regulam ponit text. in l. illud. C. de colla. & si replices, quod legata, vel relicta, vel donatio quae morte confirmatur, computantur, tamen illa non conferuntur, ut in l. 1. patre. C. de colla. ergo ista regula videtur falsa. respondeo quod debet intelligi quā nihil inuenitur dispositum de collatione, secus si expresse inuenitur, quod non conferatur, ut hic. Vnum tamen finaliter in materia quero, an pater vel mater, vel ascendens, cui minus legitima per filium vel descendentem est relicta, teneatur coputare in legitima quod in vita sibi donatum est a filio vel descendente: & videtur quod non, quia non tenetur conferre, ut supra dictum est, sed contrarium tenet Pau. de mote Pico, in dicta repetitione. l. in quartam. 79. col. nu. 87. verbi. quero etiam, & hoc per argumentū a maiori ratione, nam si filius computat cui magis debetur legitima, ergo similiter pater vel ascendens, sed ego tenerem primam opinionem per rationem quam posui supra, in articulo, an ascendentes teneantur conferre.

Ant. Go. in l. 1. Tau. O Circa

40 Circa quod tamen se offerunt pulchra, subtilia, & quotidiana dubia. Primum est an hoc ea su dos, vel donatio propter nuptias, vel quid simile de sui natura computabile computetur nepotibus in legitima, si minor legitima sit eis relicta, si aut ipsi filio, vel filie predefunctis computaretur: & ut quod non, quia illa in bona computantur quod immediate proveniunt ex substantia & patrimonio eius, de cuius successione tractatur in l. oimodo. §. imputari. C. de inoffi. testa. & in l. scim. §. repletionem. eo. tit. & in l. qm. novella. eo. tit. sed ista dos vel donatio provenit nepotibus ex substantia patris vel matris predefuncti: non vero ex substantia vel patrimonio aui: ergo non computetur. Confirmatur quia mutatione personae mutat qualitas bonorum, & amplius non dicuntur bona primi sed secundi possessoris, argumeto tex. in l. Paul. alias in epistola per procuratorem. ff. de acq. h. re. tex. in l. sed si plures. §. filium impuberi. ff. de vulg. & pupi. & ex isto principali fundamento ista sententia & conclusio tenet Bald. in l. illa. C. de collat. 2. eo. nu. 6. Ang. in l. in quarta. ff. ad l. Fal. si eo. nu. 9. Secunda est opinio principalis in hoc dubio & difficultati passu. quod si nepotes succedunt aui cum patris vel avunculis, tenentur computare: quia tamen ex persona patris vel matris defunctae veniunt: si vero succedunt cum alijs nepotibus, non tenentur computare: quia ex propria personae veniunt: ita tenet lo. de Imo. in l. in quarta. ff. ad l. Fal. pe. col. vers. vltimus. idem Imo. in l. post dotem. ff. solut. matr. Salic. in l. scimus. §. imputari. C. de inoffi. testa. 2. col. nu. 5. Tertia principalis opinio vera & tenenda est, quod indistincte talis dos, & donatio propter nuptias, & simile imputabile, debet computari a nepotibus in legitima, sicut computaretur patris vel matris eorum predefunctis, modo succedant cum patris vel avunculis, modo cum alijs nepotibus. Primum per tex. in l. qm. novella. C. de inoffi. testa. ubi dicitur quod sicut dos & donatio propter nuptias vel ante nuptias confertur, a filiis vel nepotibus, ita debet computari: & licet non valeat argumentum, confertur, ergo computatur, ut in l. illud. C. de collat. tamen fallit in casibus a iure expressis, ut ibi notatur. Secundo facit, quia nepos vel nepotes ex filio vel filia predefunctis semper succedunt representantive ex persona, loco, & portione eorum, modo succedant cum patris vel avunculis, modo cum alijs nepotibus, & ex hoc resultat effectus, quod succedunt in stirpes & non in capita, licet dispares sint in numero: ut in l. 2. C. de suis & leg. libe. & in §. cum filius. vers. si ex duobus. In l. de h. re. quae ab intestato. de se. & in Auth. de h. re. ab intestato. veni. §. 2. collat. 6. cum alijs.

Tertio quia non debent esse melioris conditionis & privilegii nepotes succedentes aui, quam pater vel mater eorum: & ex persona huiusmodi conditio obligationis non mutatur argumeto tex. in l. postulante. ff. ad Treb. & in l. si viua matre. C. de bonis maternis. & in l. 1. §. ex his. ff. de verb. obli. ergo dos vel similis donatio quae semper habet in se qualitatem conferendi & computandi in ipso filio vel filia, non mutatur in nepotibus vel descendens. Quarto & notabiliter, quia de iure etiam extraneis liberis dos deditur a patre, ut in l. dos a patre. C. solut. matr. ergo ab ipso patre auique videtur provenire nepoti vel descendenti, de consuetudine tamen remanet apud nepotes & descendentes, ut ibi est glo. ordi. & communis opinio. & sic consuetudo aufert ab aui & applicat nepotibus: ergo utroque casu ab ipso aui dicitur provenire, & per consequens est ab omnibus conferenda & computanda, & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Iaco. Butr. in l. scimus. §. repletionem. i. q. C. de inoffi. testa. Bart. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. 4. col. nu. 12. & ibi Pau. de Cast. pe. col. nu. 9. Pau. de monte Pico, in repletionem illius legis. §. col. nu. 73. qui late persequitur per columnas Carolus Ruinus in repletionem illius. l. 10. col. nu. 21. Fran. de Ripa. §. col. nu. 189. Paul. de Cast. in l. illam. C. de collat. fin. col. & q. quid dicit quod audiuit a Bald. in scholis, quod in hac quaestione fuerunt Barto. & ipse Bald. advocati contrarii, & quod ipse Pau. semel consuluit pro Bal. & postea mutavit propositum & consuluit pro Bar. Roma. 3. col. nu. 12. Alexand. sina. col. & q. Iaso. in fin. Philippus Decius fin. col. Bal. sibi contrarius in l. qm. novella. C. de inoffi. testa. 2. col. nu. 6. & ibi Pau. 2. col. vers. vltimus dubitatur. Fran. de Aret. & communis docto. ibi Fabianus in repletio. Authen. novissima. eo. tit. 22. col. 6. q. nu. 85. Roderic. Sua. in repletio. l. quoniam in prioribus. eo. tit. fo. 69. 4. colum. vers. sed in perest quaestio elegans. Bart. in consilio. 190. in epistola, Gilbertus. Quod tamen primo limita preterea si aui stipuletur tacite vel expresse dotem reddi filiae vel haeredibus, quia tunc non tenentur conferre nec computare: quia non habet ab ipso aui, sed a patre vel matre secundum docto. ubi supra. Sed ego teneo contrarium. quia licet ex pacto & contractu aui perveniat ad nepotes, tamen dicitur provenire ex bonis & substantia eius: & in terminis ita tenet Pau. in dicta. l. illam. & ibi alij docto. Secundo limita preterea si filius vel filia qui recipit dotem vel donationem sit emancipatus vel emancipata, vel sit in potestate & postea emancipatus: quia

quia tunc dos vel donatio pleno iure sibi quatur, & postea nepotibus & descendens: argumeto tex. in l. unica. §. accedit. C. de re ux. actio. ergo non tenentur conferre nec computare succedendo aui: quia non videtur habere ab eo, sed a patre vel matre secundum eisdem. Ex quo infertur quod cum hodie per contractum matrimonij filius vel filia efficiatur sui iuris, & cessatur emancipatus & emancipata, nepotes & descendentes non tenentur conferre nec computare secundum praedictos doctores. ubi supra. Sed ego teneo contrarium, imo quod indistincte in omnibus casibus superioribus teneantur praedicti nepotes conferre & computare in successione aui, sicut ipse filius & filia, pater vel mater eorum teneant, per fundamenta & rationes de quibus supra quae militat in isto casu, & maxime per tex. expressum in dicta. l. qm. novella. C. de inoffi. testa. ubi habetur quod indistincte dos data a patre vel matre, aui vel avia, confertur & computatur per descendentes, modo sint in potestate, modo emancipati, modo sui iuris: & in terminis ita tenet Pau. de monte Pico, in dicta. repel. in quarta. ff. ad l. Fal. nu. 81. vers. 3. limita. & ibi Carol. Rui. 4. col. nu. 197. Secundo dubium est, si aui dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel fecit aliam donationem sui natura conferibile & computabilem nepoti vel nepoti viue a patre, an conferat & computetur ab ipso patre succedendo aui patrique suo? & breviter & resolutius dico, quod si aui dedit & fecit contemplatione filij patrisque nepotis vel nepotis, & hoc posuit constare tacite vel expresse, quia ipse filius ad hoc tenebatur vel ex alia coniectura, quia in dubio non presumitur fecisse contemplatione filij, tunc ipse filius paterque nepotis tenentur conferre & computare succedendo patri auique nepotis vel nepotis: sed postea ipse nepos vel nepotes teneant conferre inter suos fratres in successione patris eorum: similiter etiam retento isto casu, si filius paterque nepotis vel nepotis decedat ante aui, talis nepos vel nepotes succedendo aui cum patris vel avunculis vel cum alijs nepotibus tenentur conferre & computare, sicut pater eius tenebatur cum loco eius succedat: & si forte cum isto nepote vel nepote, qui dotem vel donationem recepit concurrant alij nepotes ex eodem filio mortuo, fratresque eius teneantur postea inter eos conferre & computare, cum ad eum tantum & non ad alios dos vel donatio illa & comodum provenit. Si autem aui dos vel donationem dedit nepoti vel nepoti non contemplatione filij patrisque nepotis vel nepotis, non teneantur filius conferre vel computare, nec nepos vel nepotes succedendo patri aui etiam si fi-

lius decederet in vita aui, non teneantur nepos vel nepotes conferre vel computare succedendo aui quia succedit ex persona patris, & pater eius non tenebat conferre nec computare: Item etiam quia huic nepoti non debebatur legitima viue a patre, unde non tenet conferre per supra dicta. Et in effectu istam sententiam & resolutionem probat tex. in l. dedit dotem. ff. de collat. bono. tex. in l. auus. ff. de iure doti. tex. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. tex. in l. §. si. ff. de dona. inter vi. & vxor. tex. in l. vt liberis. ver. nulla discretione. C. de collat. & tenet singula. Ange. in l. in quarta. ff. ad l. Fal. si. col. pen. q. nu. 10. & ibi Alex. ante pe. & penul. col. nu. 17. & 18. Pau. de Cast. in l. qm. novella. C. de inoffi. testa. in fine.

TEXT. XXX.

In cera & missas y gastos del enterramiento se saquen con las otras madas graciosas del quinto de la hazienda del testador, y no del cuerpo de la hazienda aunque el testator mande lo contrario.

S P M M A R I P M.

- 1 Impensa funeris ex quo deducatur?
- 2 Impensa funeris an preferatur debitis?

Lex. XXX.

Nota ex ista lege, quod impensa funeris deducitur de quinto bonorum pro cuius perfecta declaratione dico, quod quis moritur sine filijs impensa funeris deducitur & soluitur de tota hereditate & patrimonio defuncti & de residuo solvuntur legata: & postea quod superest pertinet hereditibus & dividetur inter filios vero extantibus similiter impensa funeris deducitur & de residuo solvitur legitima & alia legata: tex. est in l. 1. §. si. ff. ad l. Fal. tex. in l. Papinian. §. quarta autem. ff. de inoffi. testa. text. in l. si quis sepulchrum. §. fina. ff. de reli. & sump. fune. text. in l. si quis. §. funeris causa. & §. equum. eo. tit. Imo quod magis est praefertur haec impensa funeris omnibus alijs debitis & creditoribus, ut ante eos deducatur & solvatur: text. est notabilis in l. pe. ff. de reli. & sump. fune. & ibi glo. or. & communis docto. tex. in l. fin. §. in computa. Aut. Go. in l. Tau. O 2 tione.

Ad illam. l. 10. vide l. ibi. in §. quod athenis. ubi in l. prius legimus de prius. l. de re. ex n. 23. v. g. d. 31. in l. de coll.

tionem. C. de iure deli. tex. in §. fina. Insti. de lege Falcidia. Quod extēde etiam si alij creditor habent pignora vel hypothecas tacitas vel expressas, ut probant predicta iura, & ibi tenent communis doctores. Item etiam praefertur uxori in sua dote in l. ff. solu. matri. 4. oppo. secundae partis. & ibi communis moderni & tenet Ange. de Aret. in dict. §. fin. Insti. de lege Falcidia. Hodie vero per istam legē nihil est immutatum, non relictis filiis vel descendentes: eis vero extātibz, impena funeris deducitur tantum de quinto, & non potest plus expendi nec tūgere legitimam filiorū: & adde quod funus vel impena dicitur necessaria quae requiritur secundū qualitatem personae, & loci consuetudinem etiam probant iura superiora & ibi communis doctores. Item adde quod eodem modo haeres putatiuus a quo auferitur hereditas, potest predictos sumptus & impenam deducere: text. est in l. haereditas. §. 1. ff. de peti. haer. & ibi glo. or. & communis doctores. Item etiam qui non est haeres verus nec putatiuus, sed simplex possessor, potest predictos sumptus & impenam deducere vel petere: & quae veniant appellatio ne impenae funeris vide omnino in locis superioribus: & ultra illa nota & adde, quod impena funeris dicitur, vel saltem ei equiparatur, illud quod quis expendit pro alio in infirmitate & curatione defuncti: text. est in l. in restituenda. C. de peti. haer. tex. in l. legatū. C. de reli. & sumpt. fun. Itē etiam illud quod quis expendit pro infirmitate & curatione testamēti, argumēto predictorum iurū: & tenet expresse Iaso. Cornueus, & alij moderni in dicto §. in computatione.

TEXT. XXXI.

Porque muchas vezes acaece que algunos porq̃ no pueden, o porque no quieren hazer sus testamentos dan poder a otros que los hagā por ellos: y los tales comissarios hazē muchas fraudes y engaños con los tales poderes estendiendo se a mas de la voluntad de aquellos que se lo dan, porēde por euitar los dichos daños. Ordenamos y mādamos que de aquí adelante el tal comissario no pueda por virtud del tal poder hazer heredero en los bienes del testador ni mejoría del tercio ni del quinto deshe-

redar a ninguno de los hijos, o descendientes del testador ni les pueda substituir vulgar ni pupillar, ni exemplarmente ni hazer les substitució alguna de qualquier calidad que sea ni pueda dar tutor a ninguno de los hijos, o descendientes del testador, salvo si el que le dio el tal poder para hazer testamento especialmente le dio el poder para hazer alguna cosa de las suso dichas en esta manera el poder para hazer heredero nombrando el que da el poder por su nombre a quien mada quel el comissario haga heredero, y en quanto a las otras cosas señalando para que le da el poder, y en tal caso el comissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder señalo y mando, y no mas.

S Y M M A R I V M.

- 1 Captatoria voluntas qua dicatur & quare sit a iure reprobata.
- 2 Casus & illationes quibus proprie dicitur captatoria voluntas.
- 3 In legatis an & quando valeat captatoria voluntas.
- 4 Commissio vel electio incerta persona de certis an & quando valeat & teneat.
- 5 An per legem possit disponi quod valeat captatoria voluntas.
- 6 Femina an possit esse commissaria vel executrix testamenti in casibus permisis.

LEX. XXXI.

NO TA bene dispositionem huius legis pro cuius perfecta declaratione in primis fundamentaliter dico, quod captatoria voluntas dicitur quaedam deceptoria & captriosa dispositio per quam potest decipere testator suam voluntatem & vltimam dispositionem alteri committendo virtute cuius posset commissarius praeter vel contra mentem & intentionem testatoris disponere. Et talis dispositio non valet, sed a iure reprobatur. text. est capitalis & expressus in l. captatorias. ff. de haer. insti. tex. in l. illa in institutio. eo. tit. in l. l. si quis autem institutiones. eo. tit. in l. si quis Senpronium.

pronium versat quin. eo. tit. text. in l. captatorias. C. de testa. mili. tex. in l. captatoria. ff. de legat. & idem disponit lex in tit. 3. part. 6. & idē probat & confirmat nostra lex. Taurineius ratio vera & iuridica est: quia cum, de iure diuino & politico, sit permissum cuique testari ille aetius censetur personalissimus, qui tantum dependet ex mera & absoluta voluntate & libero arbitrio eius, ut in l. C. de sacro. ecclesi. cum similibus. merito non potest alteri committi, nec per alium explicari, & in hoc consistit vera ratio & intelligentia predictorum iurū. ex quibus particulariter & in specie infero sequentes.

1. Prima conclusio. quod testator committit alicui, ut instituat quem velit heredem in bonis suis, talis voluntas & dispositio non valet: quia tota substantia dispositionis confertur in meram & absolutam voluntatem eius. Secunda conclusio. quod si testator instituit Titium heredem si se voluerit similiter non valet. Tertia conclusio. si testator committit alicui commissario, ut faciat testamentum pro eo & instituat eorum & determinatam personam adhuc similiter non valet: talis dispositio de iure communi, sed hodie bene valet & tenet de iure regio per nostram legem Taurinam: nec obstat si dicas, quod videtur commissum in voluntatem suam & sic commissarij cum possit facere vel non facere testamentum vel facere validum & solenne de iure vel non. Sed respondeo, quod non dependet in totum & expresse de voluntate alterius, sed tacite eo casu quo nullum faceret testamentum vel fecerit & non solenne, quae non vitiat dispositionem, quia expresse & absolute non ponitur in eius voluntate, sed solum in illo facto & actu ab eo explicando. argu. tex. in l. nonnunquam. ff. de cond. & demon. vbi habetur quod quis alium instituit sub conditione si alter tertius ascendat capitolium, licet ascendere vel non ascendere pendeat ex voluntate eius.
3. Quarta conclusio. quod similiter legatum vel fideicommissum in particulare non valet nec tenet quod committitur in voluntate alterius tertij vel heredis ut si testator dicat. Lego talem quantitatem, vel talem rem ei quae Titius vel haeres voluerit. Vel lego vel relinquo talem quantitatem vel rem tali personae si Titius vel haeres voluerit. Quod tamen intellige quod relinquit in mera & absoluta voluntate tertij vel heredis, secus tamen est si relinquit & conferatur in arbitrium eius, quia tunc valet & tenet illo arbitrate, imo etiam eo non arbitrate vel inique & iniuste declarante debetur relatum. text. est in l. si de legat. 2. & ibi glo. ord. & communis doctores. text. in l. si de legat. 1. cuius verba

sunt, si sic legatum relatum sit si aestimauerit heres si comprobauerit si iustum putauerit. & legatum & fideicommissum debetur, quantum quali viro bono potius ei commissum est non in meram voluntatem, & ibi glo. or. & communis doctores. text. in l. fideicommissum. §. quāquā. ff. de legat. 3. & utrobique glo. ord. Bar. & communis doctores. Doctores in voluntate vero ipsius legatarij bene potest conferri, text. est in l. si ita legatum. §. si illi si voluerit. ff. de legat. 1. & ad hoc notat & commendat glo. ord. & communis doctores. & reputat singularem & vicum Albe. ibi post Dinum & antiquos, sed ultra eos similes text. est in l. senatus. §. legatum. eo. tit. & in l. si ita expressum erit. ff. de cond. & demon. Et licet ista conditio tacite insit in quolibet legato & non impediat transmissionem, tamen quia exprimit per ipsam testatorem inducit veram & propriam conditionem & impedit transmissionem: nisi expresse vel tacite declararet se velle secundū doctores. ibi. & adde, quod idem est in quolibet contractu lucrativo, quia potest conferri in voluntatem acquirere debentis licet non impediat transmissionem sicut nec impedit quaelibet alia conditio secus tamen est in oneroso, quia modo ponatur per verba mere absolute voluntatis modo arbitrij non potest valere: text. est in l. in vendentis. C. de con. emp. tex. in l. sub hac. ff. de actio. & obli. tex. in l. centesimis. §. si. ff. de verb. oblig. & utrobique communis doctores & tenet & declarat Bar. Bal. Pau. & communis doctores antiqui & moderni in d. §. illi si voluerit in voluntate vero vel arbitrio recte bene potest committi contractus, quia in eo non videtur prohibita captatoria voluntas secundū Bar. & communis doctores in dict. l. si de legat. 2. & secundū Pau. & omnes in dicta l. centesimis. §. si. de verb. oblig. & in l. stipulatio non valet. eo. tit. & secundū Imola & alios in l. captatorias. ff. de haer. insti. & ser. Bal. Pau. & modernos in dict. l. in vendentis. C. de con. emp. & secundū Ias. & modernos in l. si quis arbitrata. ff. de verb. oblig. Vnum tamen est quod electio inter personae de certis bene potest alteri committi & non dicitur captatoria voluntas: ut si testator dicat lego vel relinquo vni ex filiis vel libertis vel consanguineis meis quem Titius elegerit, quia tunc substantia legati vel dispositionis non confertur in eius voluntatem, sed tamen qualitas vel quodam accessorium, hoc est, illa electio personae. text. est capitalis & expressus in l. vnu ex familia per totam legem. ff. de legat. 2. tex. in l. cum quidam. l. 2. eo. tit. in l. vtrum. §. 1. ff. de reb. dubijs. cum similibus. & utrobique communis doctores de quo art. dixi plenē & magistraliter in materia iurij communis in cap. 12. de legatis. nu. 48. cum seq. Vbi Ant. Go. in l. Tau. O s omo

ab intestato, in eodem casu quando quis simpliciter & absolute committit alteri voluntatem & dispositionem suam, potest omnia bona eius distribuere inter pauperes & pias causas: & illo casu remanet incorrectus & seruandus textus in dicto capitulo cum tibi.

2. Quinta conclusio, quod quoniam quis committit alteri expressé dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes vel causas pias, vel simpliciter & absolute ut testetur pro eo non extantibus successoribus ab intestato, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas, etiam extante uxore legitima vel ea mortua quod talis facultatem relinquit extante marito, & per consequens hoc casu non habet locum inter eos reciproca successio ab intestato, ex capite, unde vir & uxor, de quo in l. vni. ca. ff. unde vir & uxor, & l. i. l. i. C. de tit. & l. 6. tit. 3. 6. par. dum tamen in isto casu relinquitur & soluitur uxori commissarius dotis, & arrhas, & sponsalium largitate, & medietate lucrorum, & omnia illa quae de iure communi & regio pertinent uxori in bonis mariti, ut in l. i. & per totum ff. solu. matr. & in l. 30. cum tribus sequentibus, infra his. II. Tauri.
 3. Sexta conclusio, quoniam quis committit alteri voluntatem & dispositionem suam, expressé dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes, vel simpliciter & absolute ut testetur pro eo, non extantibus successoribus ab intestato nec extante uxore, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas & excluditur fidei: & per consequens illo casu cessat & non habet locum successio ab intestato fidei, licet alias si quis non decederet ab intestato haberet locum, ut in l. prima. §. final. ff. de iure fidei. & in l. prima. C. de bonis vacantibus. lib. 2. & in l. prima. ff. de succ. edict. & in l. sexta. in fin. tit. 3. 6. part.
 4. Adde tamen quod in praedictis casibus in quibus bona debet dividere & distribuere inter pauperes vel pias causas, debet intelligi illius loci in quo testator habebat domicilium habitationis: argumeto text. in l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. & ibi Bar. Bal. & com. doc. & expressé tenet Imo. in l. illa institutio. de her. insti. 2. col. confirmatur per tex. sing. & vnicum in l. quae coditio. §. si ff. de codi. & demum ubi habet quod si testator insit opus vel edificium fieri in foro & domicilio eius vel alterius intelligit in foro & domicilio habitationis, & non alio: & ad hoc reputat sing. & vnicum Bal. Ange. Imo. & Soc. ibi.
- Item intelligitur & extenditur nostra legem & omnia superiora, etiam si praecessit longum tempus in quo testator fecit praedictum commissarium, praeterquam si illo medio tempore aliud testamentum fecisset: quia tunc prima dispositio &

commissaria censetur revocata, argumeto textus in l. sancimus. C. de testamentis. & ibi communiter doctores.

TEX. XXXIII.

L commissario para hazer testamento, o madas, o para declarar por virtud del poder que tiene lo que ha de hazer de los bienes del testador no tenga mas termino de quatro meses si estaua al tiempo que se le dio el poder en la ciudad, villa, o lugar donde se le dio el poder: & si al dicho tiempo estaua ausente, pero dentro de los dichos Reynos no tenga ni dure su poder mas de seys meses, y si estuuiere fuera de los dichos Reynos al dicho tiempo tenga termino de un año, y no mas, y passados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado, y vega los dichos bienes a los que los auia de auer muriendo el testador ab intestato, los quales terminos mandamos que corran al tal commissario aun que diga y alegue que nunca vino a su noticia que tal poder le auia sido dado, pero lo que el testador le mado señalada y determinada mente señalando la persona del heredero, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal commissario, mandamos que en tal caso el commissario sea obligado a lo hazer, y si passado el dicho termino no lo hiziere que sea auido como si el tal commissario lo hiziesse, o declarasse.

S P M M A R I P M.

1. Commissarius testamenti quod tempus habet ad condendum testamentum.
 2. An testator possit concedere commissario maius vel minus tempus ad condendum testamentum, quam in lege est expressum?
 3. An commissarius post lapsum finis temporis possit moram purgare & condere testamentum?
 4. Si commissarius sit ignorans commissionis sibi concessae, & transactum fuit tempus, an possit restituere?
- Nota

Lex. xxxiiij.

Ora ex ista lege sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod commissarius cui est commissio dispositio & ordinatio testamenti secundum legem superiorem, habet tempus determinatum in ista lege, scilicet quatuor mensium si sit in ciuitate vel loco ubi defunctus qui sibi commissionem & facultatem dedit, decessit: & sex mensium si sit extra illum locum, in regno tamen sit & non extra regnum: & vnius anni si sit extra regnum: ex quo declaratur textus in cap. nos quidem de testa. & in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. & in Authen. de here. & falc. §. si quis autem non implens. colla. 1. & in Authen. de Ecclesiasticis titulis. §. Si quis reedificationem. colla. 9. Vbi habetur quod regulariter exequutor testamenti habet annum ad implendam voluntatem defuncti, tamen hodie habet tempus contentum in ista lege. Secunda conclusio, quod illud tempus sibi currit, etiam si talis commissarius dicat & alleget quod fuit ignorans commissionis & voluntatis defuncti. Tertia conclusio, quod transactum illo tempore non potest aliquid facere & dispo-

1. Pro cuius perfecta declaratione: Primo quaero, an in casu huius legis testator possit maius, vel minus tempus concedere commissario ad ordinandum testamentum? & breuiter & resolutiue teneo quod sic: quia plena & libera potestas & facultas testandi est sibi a iure concessa, & per consequens modum, conditionem, & tempus apponere: ut in l. i. C. de sacro. Eccl. cum simi. in his quae non repugnant iuri communi: & hoc expresse probat text. iuncta sententia Abba. ibi secunda. col. num. 10. in cap. nos pridem. de testa. ubi dicit & tenet Abba. quod licet executori testamenti sit certum tempus assignatum per illum text. tamen testator potest maius vel minus tempus assignare: & sequuntur ibi communiter doctores.
2. Secundo quaero, an commissarius post lapsum huius temporis possit moram purgare, & dispo-

sitione post lapsum termini habet locum purgatio morae: text. est in l. si infula. ff. de verb. oblig. & ibi late doctores. text. in l. continuus. §. item. qui infulam. eodem titulo. Sed his non obstantibus in casu huius legis ego teneo contrarium. Primo, per nostram legem, quae hoc expresse vult & determinat. Secundo, quia quando in aliquo actu vel dispositione ponitur dies & poena, nunquam habet locum purgatio morae: text. est in l. traiecit. §. de illo. ff. de actio. & oblig. text. in l. i. versiculo. nisi forte. ff. de pen. legata. text. in l. 2. §. confessum. ff. ad Tertu. text. in l. qui fundum. la. ff. de contra. emp. text. in l. qui ob rem non defensam. ff. de condi. indeb. text. in l. magnam. C. de contra. & commit. stipu. text. in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. text. in c. nos quidem. de testa. Tercio, quia quando executio est facta a lege & priuat vnum aliquo iure & transfertur in alium, non habet locum purgatio morae: probat text. in l. i. cui. ff. de lega. 2. & ibi notat Barto. & commun. doctores. text. in l. quam diu. la. 3. ff. de acqui. hered. & ibi doctores. text. expressior ceteris in l. si. §. sed si quis. C. de mun. de le. & tenet expresse Bar. in d. l. si infula. ff. de verbo. oblig. 4. col. 8. q. & ibi communiter moderni.

4. Tercio quaero, si talis commissarius fuit ignorans commissionis & facultatis sibi concessae a defuncto, & propter hoc non fecit, disposuit, nec ordinauit testamentum & voluntatem defuncti infra tempus assignatum in hac lege, an possit restituere, modo sit minor, modo maior: & certe videtur quod sic: nam si est minor, potest restituere iure minoris aetatis aduersus quemlibet actum, vel contractum in quo est laesus, vel aduersus negligentiam, omissionem, vel lapsum temporis, & aduersus quemlibet praescriptionem legalem: ut in l. i. & per totum ff. de mino. & in l. i. & per totum cum pluribus sequentibus titulis. C. de in integr. resti. mino. si vero est maior, potest restituere ex clausula generali vel speciali cuius facti vel iusti impedimenti, & similiter iustae & probabilis ignorantiae: ut in l. i. & per totum ff. ex quibus cau. ma. Sed his non obstantibus teneo contrarium, in quo quod nullo modo in nostro casu habeat locum restitutio: quia praedicta iura & similia loquuntur & procedunt, quando minor vel maior vellet sibi restituere ex praedictis causis ad suum commodum & propriam utilitatem: secundum tamen est quando vellet restituere ad commodum & utilitatem alterius, quia tunc non potest, sed praedicta iura isto casu loquuntur nec habet locum: cuius ratio potest esse, quia imputandum est ei qui minus sollicito

licito & industrioso amico negotia sua commi-
lit gerenda & gubernanda. Confirmatur, quia
licet minor. 25. annis non possit esse procura-
tor ad iudicia agendo, nec defendendo, ut in l.
minor. 25. annis. ff. de procu. & ibi. comu. opin.
& in l. exigendi. C. eodem ritu. & in c. qui gene-
raliter. §. si. extra. de pecu. lib. 6. & in l. §. titu. 3. §.
par. tamen ad negotia minor, vel maior potest
esse procurator, nec eius casu reperitur con-
cessa restitutio, ut in d. c. qui generaliter. §. si. de
procu. l. 6. & ibi commu. opi. & tenent etiam co-
m. doct. in praedictis locis, & idem disponit. l.
19. titu. 3. parti.

TEX. XXXIII.

L commissario por virtud del
poder que tuviere para ha-
zer testamento no pueda re-
uocar el testamento que el
testador auia hecho en todo ni en par-
te: saluo si el testador especialmente le
dio poder para ello.

S P M M A R I P M.

Ratio dubitandi huius legis.

Lex. xxxiii.

Nota dispositionem tex. cuius ratio
dubitandi potest esse, quia eo ipso
quod testator commisit alteri li-
centiam & facultate testandi pro-
co, aperte & clare colligitur, quod
voluit recedere a suo primo testamento. quod
fecerat: ergo sicut secundo eius testamento &
voluntate recederetur a primo, ita eodem modo
isto testamento secundo commissarij: argumen-
to tex. in l. cum in secundo. ff. quibus mo. testa.
in fin. text. in §. posteriore. Instit. eod. titu. cum
similibus.

Secunda ratio dubitandi potest esse, quia ille
qui habet facultate & licentia gerendi aliquem
actum affirmatiue & dispositiue, potest etiam
illum gerere priuatiue, & per consequens actum
semel gestum reuocare: tex. est in l. solent. versi.
nec liberandi. ff. de officio proconsulis & lega-
ti. tex. in l. §. ff. de re iudi. cum similibus. Tertia
ratio dubitandi potest esse, quia distractus &
reuocatio alicuius actus est eiusdem naturae &
qualitatis, cuius ipse contractus & ordinatio
actus: tex. in l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi
notat Bar. Pau. & comu. doct. Quarta ratio du-
bitandi potest esse, quia eiusdem naturae, formae, &

qualitatis cuius est missio ex primo vel secundo
decreto est eius reuocatio: tex. est singu. & uni-
cus in iure in l. 4. §. si forte. ff. de dam. infecto.
quem ibi notant & commendant doct. & repu-
tat singu. & vnicu. Pau. in l. habere cauere. ff. de
iurisd. omniaud. in fine.

Sed his non obstantibus contrarium in nostro ca-
su decidit nostra lex, & notat, imo quod commis-
sarius cui est concessa facultas testandi priuati-
ue, non potest eius testamentum reuocare: & confir-
matur ex sequentibus. Primo quia solennitas
quae requiritur in aliquo actu constituto & facie-
do, illa requiritur in destructo & reuocato: textus
est notu. in l. haeredes palii. §. si quid post. ff. de
testa. tex. in l. §. & per totu. ff. de in iur. r. ipto.
ergo sicut commissarius non potest facere nec ordi-
nare testamentum pro aliquo, nec haeredem in suis
bonis facere nec instituere sine expressa & spe-
ciali commissione, ut in l. §. supra eod. ita eodem
modo non potest testamentum iam factu, & ha-
redem institutum reuocare: & in hoc consistit
vera & fundamentalis ratio huius legis.

TEX. XXXV.

L commissario no pueda re-
uocar el testamento q̄ viera
re por virtud d̄ su poder
na vez fecho ni pueda de-
spues de hecho hazer codicilo au q̄ sea
ad pias causas au que referue en si el po-
der para lo reuocar, o para añadir, o nie-
guar, o para hazer codicilo, o declara-
cion alguna.

S P M M A R I P M.

Fideicommissarius quando fecit testamentum, an pos-
sit illud reuocare in fra tempus ei assignatum.

Lex. xxxv.

Nota singularem decisionem
huius legis, cuius ratio vera
& fundamentalis potest esse:
quia cum commissarius non
fecit testamentum nomine pro-
prio, & ad eius commodum & v-
tilitate, sed alterius, statim ut semel fecit & con-
firmauit, est priuatus iure & facultate sibi co-
cessa: argumento text. in l. index posteaquam
ff. de re iudi. in l. diu. fratres. ff. de pennis. tex.
in l. si ut proponis. C. quod & quando in tex. in
l. dicere. §. si. cum. l. sequenti. ff. de arbitris. vbi
habetur & disponitur, quod iudex ordinarius de-
legatus

legatus vel arbiter postquam semel sententiam
dixit & pronunciauit, amplius non potest illam
mutare vel alterare: facit etiam & probat text.
in l. serui. electione. ff. de lega. 1. tex. in l. iulius
modi. §. Stichum. eod. titu. in l. si is cui. ff. de le-
ga. 2. tex. in l. apud Aulidum. ff. de optio. leg.
Vbi habetur quod commissarius cui est commissa
electio personarum vel rerum, postquam semel e-
legit non potest variare: si tamen nulliter fecit &
non secundum formam a lege vel defuncto sibi tra-
ditam potest reuocare & aliud perfectum & validum
facere: argumeto text. in d. l. dicere. §. si. cum. l.
sequenti. & sequenti. ff. de arbitris.

TEX. XXXVI.

VANDO el commissario
no hizo testamento ni dispu-
so de los bienes del testador
porq̄ passo el tiempo, o porq̄
no quiso, o porq̄ se murio sin hazer lo:
los tales bienes vengā derechamente a
los parientes del q̄ le dio el poder q̄ ouies-
sen de heredar sus bienes ab intestato:
los quales en caso q̄ non sea hijos ni de-
scendientes legitimos, sea obligados a
disponer de la quinta parte de los tales
bienes por su anima del testador a lo q̄l
si dentro del año corado dede la muer-
te d̄l testador no la cupiere. Madamos
q̄ nuestras justicias los cōpelā a ello an-
te las quales lo pueda demandar, y sea
parte para ello qualquiera del pueblo.

S P M M A R I P M.

- 1 Quinta pars bonorum debet distribui pro anima de-
functi infra annum.
- 2 Si quis decedat ab intestato, nullo dato commissario
an proximior successor teneatur dare quintam partem
pro anima?

Lex. XXXVI.

Nota ex ista lege duas nota-
biles conclusiones: Prima quod si
commissarius cui est data ab ali-
quo facultas testandi non fecit
testamentum infra tempus le-
gitimu, quia noluit vel non potuit, non potest
postea facere, sed priuatur iure & facultate si-
bi concessa: & hereditas venit & defertur ab in-

testato proximiori successori cui deberet appli-
cari si talis commissio non esset data.

1 Secunda conclusio, quod non extat legitimo su-
cessore ab intestato ex filiis, vel de ceteris, vel
ascendentibus, quinta pars bonorum ne-
cessario infra annum debet distribui pro ani-
ma defuncti. & ad hoc potest compelli per quem
libet de populo: & ista decisio non reperitur
alibi de iure communi: modus tamen executio-
nis eius bene potest confirmari per tex. in l. nul-
li. C. de epis. & cle. vbi habetur quod legatum
pium per testatorem relictu, debet exequi in
fra annum, modo & forma de qua ibi: & potest
peti a iudice per quemlibet de populo eius exe-
cutio: & ad hoc notat & reputat singu. Bal. pe-
col. nu. 1. & alij doct. Anto. & Canonista in c.
si haeredes de testam. Spec. in tit. de instru.
edi. §. nunc vero aliqua. versi. sed nonne. Roma.
in authent. similiter. C. ad l. fal. nu. 4. & probat
lex. & per totu. tit. 10. 6. par. Circa qua legem:

2 Primo quero, si quis decedat ab intestato nul-
lo dato commissario, an habeat locum nostra lex,
ut proximior successor teneatur quintam partem
bonorum defuncti pro anima eius distribuere:
& resolutiue teneo quod non: cum conditionali-
ter & in casu certo & limitato loquatur, scilicet
quando est datus commissarius a testatore: & con-
ditio testatoris contrahens vel legis debet serua-
ri in forma specifica: ut in l. in conditionibus
primu locum. & per totu. ff. de condit. & de
monf. & in l. §. & per totu. C. de condit. insti-
tutis. Item etiam quia limitata causa, limitatu parit
effectum: ut in l. age cum Geminiano. C. de tran-
sa. & in l. in agris. ff. de acquir. re. do.

Secundo quero, si infra annum non compella-
tur per aliquem de populo, an iudex ex offi-
cio possit compellere: & similiter teneo quod
sic quia regulariter in casibus in quibus admi-
nistratur quilibet de populo ad petitionem vel ac-
cusationem, administratur etiam iudex ex officio
pro bono publico: argumento text. in l. con-
gruit. ff. de offi. praet. in l. nec quicquam. §.
advocatos. ff. de offi. procon. text. in l. pe. ff. de
offi. praet. vizi. tex. in l. profectitia. ver. sed &
si proponas. ff. de iure doti.

Tertio quero, si haeredes ab intestato de qui-
bus in ista l. non adimpleant voluntatem de-
functi infra istum annum, an priuatur haere-
ditate: & teneo quod non: quia quando ex-
presse ipsi vel commissarij specialiter grauatur
aliquid adimplere, priuatur commodum sibi re-
lictu si non fecerint: ut in Authent. hoc amplius
C. de fideicom. & in Authent. de haer. & falc. §.
si quis vero non implens collat. tamen in no-
stro ca-

stro casu non priuantur, quia expresse & spe-
cialiter non fuerunt grauati, sed grauamen de-
fecit ab illa lege quae expresse disponit quid
fiendum in casu quo non impletur: quia distri-
buitur praedicta quinta pars bonorum. Ex qua
lege sic intellecta & declarata notandum & in-
ferendum est, quod licet regulariter & indistin-
cte mortuo aliquo ab intestato nunquam au-
feratur aliqua pars bonorum a successoribus
ab intestato, nec applicetur alteri, tamen hodie
per nostram legem solam isto casu quo relin-
quitur commissarius & nihil disposuit, appli-
catur ista quinta pars bonorum defuncti distri-
buida pro anima eius. Ex qua etiam lege co-
rollatio inferas vnum singulare & speciale pie
causae, quod alibi non repertum erat de iure
communi & regio, & ex omnibus quas colligunt
doctores in propriis locis: & melius quam
alibi Roma in Authen. similiter. C. ad l. fal. Ad-
de & nota & huic adijunge sequentes. Prima
quod translatio dominium sine traditione text. est
in lege finali. C. de sacro Eccle. & ibi commu-
niter doctores. Secunda, quod valet donatio
praesentium & futurorum, argumento text. in
Authen. in gressu. C. de sacro. Eccle. quia si per
ingressum rei bonis potest quis alienare pec-
sonam & subijcere monasterio vel pio loco, a
fortiori bona sua praesentia & futura: & isto
fundamento & consideratione hoc tenet Bar.
in lege finali. C. de pactis. ff. col. num. 3. Bal. in
Authen. si qua mulier. C. de sacro. Eccle. finali
columna. Abbas, ubi reputat singularem cap. tit.
de successu ab intestato. idem Abbas & alij Cano-
nisti in ca. in praesentia. de proba. Iaso. qui be-
ne loquitur in dicta lege finali. C. de pactis. ff.
col. pro quibus facit etiam bonus text. secundum
eos in l. i. ubi nemus nulli. C. de sacro. Eccle. licet
contrarium teneat Alex. in l. stipulatio hoc mo-
di concepta. de verbo. obliga. & Ludo. Roma.
in dict. Authen. similiter. 4. col. numero. 19.
Tertia quod si mulier sibi iussit pro dote vel causa
pia, non iuuatur Velleianorum text. est in l. po. &
fi. C. ad Velleianum & ibi commu. doct. Quar-
ta, quod licet granatus restituere hereditatem
si sine liberis decesserit non teneatur restituere,
si ingreditur monasterium vel religionem:
quia habetur loco filij & expirat conditio, ta-
men illud est verum praeterquam si Ecclesia,
monasterium, vel quilibet alia causa pia sit sub-
stituta: quia per ingressum religionis non ex-
pirat conditio, imo admittitur praedicta pia
causa: text. est in Authen. nisi rogati. C. ad Tre-
bel. & in Authen. unde sumitur & ibi commu.
doctores & tenet & declarat bene Roma, in dicta

Authen. similiter. numero. 64. Quinta, quod li-
cet legatum pie causae reperitur ceteratum,
in dubio censetur & praesumitur ceteratum,
casu & errore magis quam ex voluntate defun-
cti, ut sic valeat & teneatur probat text. singu-
laris in l. proxime. versicu. finali. ff. de his quae in te-
stamen. delent. & ibi notat & commendat Bar-
to. & communiter doctores. Roma in dicta Au-
then. similiter. numero. 64. Sexta, quod si dux vel
plures profertur sententiae contrariae, vel
probationes aequales reperiantur contrariae,
illa praevalet quae fauet pie causae: text. est in l.
lege. Julia. ff. de manu. Scibi notat & commu-
dat glossa ordinaria Barto. Albe. & commu-
niter doctores antiquiores in l. inter pares. ff. de
re. iur. textu in cap. ex literis. extra. de proba.
& ibi glossa ordinaria & communiter Cano-
Septima, quod licet donatio omnium bono-
rum annuletur per superuenientiam libero-
rum, ut in lege. si vnguiam. C. de reuocata. dona-
tione si fiat pie causae, non reuocatur nisi quo
ad legatum: glossa est singularis & ordinaria in cap.
quoniam. ff. de quaestione. fina. quam ibi sum-
me notat & communiter doctores. Barto. & legi-
sta in l. l. i. ff. de lega. 2. Bal. & alij in l. l. C. de
inot. don. Octaua, quod licet eo casu quo quis
vendit rem suam duobus, praefertur ille cui
prius est tradita: ut in l. quoties. C. de rei. v. r. a-
men illud est verum, praeterquam si prius venda-
tur pie causae, quia illa praefertur ita Ioan. And.
in c. conuenerunt. de his quae sunt a pra. sine
con. cap. & fundat bene Roma in d. Authen. si
mili. numero. 19. Nona quod licet in contrahibus inno-
minatis re integra habeat locum poenitentia,
ut in l. si pecuniam. de con. ob causam. tamen
in contrahibus gestis ad piam causam non ha-
bet locum poenitentia: ita probat text. in l. si
ego. §. l. ff. de iure doti. quae ad hoc reputat sin-
gularis & vnicum Bal. in l. licet ab initio. C. de
actio. & obli. in fin. qui licet loquatur in dote,
eadem ratione debet extendi ad aliam cau-
sam piam, ut in l. gressu. quis pro redemptione.
C. de dona. Decima, quod quilibet admitti-
tur sine mandato pro causa pia: ita Specu. in ti-
tulo de iustro. edi. §. nunc vero aliqua. versu.
cu. sed nonne Roma. ubi supra. numero. quar-
to. Undecima, quod licet delictum vel lega-
tum tali anno vel tempore debeat in fine,
ut in l. qui hoc anno. de verbo. tamen in cau-
sa pia debetur in principio: ita probat text. in
l. si a fuerit libertas relicta. ff. de manu. testa.
Duodecima, quod licet regulariter quando le-
gatum sit genericum & obscure debeat intelli-
gi de minori re vel summa, tamen saltem si fiat pro
pia cau-

pius causa probat textus singularis in lege.
Tria. §. si. ff. de auro & argenteo. & ibi commu-
niter doctores.

TEX. XXXVII.

QUANDO el testador no-
brada o senaladamente hizo
heredero, y hecho dio poder
a otro que acabasse por el su
testamento, el tal commissario no pue-
da mandar mas despues de pagadas las
deudas y cargos de seruicios del testa-
dor de la quinta parte de sus bienes del
testador: y si mas mandare que no vala,
saluo si el testador especialmente le dio
el poder para mas.

SVM. MAR. IV. M.

1. Commissarius cui est data facultas testandi, & est ho-
minatus heres, de qua parte hereditatis potest dispo-
nere?
2. Si testator in commissione dicit, quod disponat ultra
quintam partem an possit?

Lex. xxxvij.

NOTA decisionem huius le-
gis, quod commissarius cui
est data ab aliquo defuncto
facultas testandi, & fuit nomi-
natus heres, potest debita e-
ius persequere, & de quinta
parte bonorum disponere: per quam legem de-
claratur & ostenditur lex superior, ut licet in
casu quo commissarius non fecit testamentum
ex facultate sibi concessa, quinta pars bonorum
debet applicari pro causis pijs, ut ibi diximus:
ita eodem modo quando talis commissarius est da-
tus & vult ut facultate sibi concessa, & dispone-
re de bonis defuncti, non potest ultra quinta par-
tem eorum disponere. Quod adhuc intellige & de-
clara ut habeat locum & procedat non extantibus
descendentibus vel ascendentibus, quia eis ex-
stantibus nihil potest disponere, argumento es-
tatis praecedentis legis: vel aliter & melius potest
dici quod praecedens lex intelligatur & habeat lo-
cum quando commissarius nullum fecit testa-
mentum nec usus est potestate & facultate si-
bi concessa: ista vero lex loquatur & intelliga-

tur quando est vterque, & fecit, & coplenit te-
stamentum: quia tunc etiam extantibus de-
scendentibus vel ascendentibus potest de quinta
parte disponere. Confirmatur, quia ista lex nul-
lam exceptionem facit de liberis vel ascenden-
tibus extantibus, vel non sicut lex praecedens.
Item maior ratio videtur in disponendo de pra-
dicta quinta parte, quando commissarius testa-
tur & aliquid disposuit de quo loquitur ista lex,
quam eo casu quo non est testatus nec aliquid
disposuit ut ibi.
Item rursus intellige quando aliud non habet
in mandatis vel commissione, quia tunc posset
ultra quintam partem disponere, ut dicit nostra
lex in fine: quam necessario intellige non extan-
tibus descendantibus nec ascendentibus: quia
eis extantibus non posset talis commissarius
ultra quintam vel tertiam partem bonorum di-
sponere. ut in l. 6. supra eod.

TEX. XXXVIII.

QUANDO el testador de-
xare dos o mas commissarios
si alguno o algunos dellos
requeridos no quisieren, o
no pudieren usar del dicho poder, o se
murieren, el poder quede por entero
al otro, o otros que quisieren y pudie-
ren usar del dicho poder, y en caso que
los tales commissarios discordaren, cum-
pla se y execute se lo que mandare y de-
clarare la mayor parte dellos. y en caso
que no aya mayor parte, y fueren discor-
des, sean obligados a tomar por tere-
ro al corregidor, o asistente, o gouernador,
o alcalde mayor del lugar don-
de fuere el testador, e si no vuiere cor-
regidor, ni asistente, ni gouernador,
ni alcalde mayor, que tomen el alcalde
ordinario del dicho lugar por tercero.
E si muchos alcaldes ordinarios ouie-
re, y no se concertaren los dichos co-
missarios, qual sea en tal caso echen
suertes, y el alcalde a quien cupiere
la suerte se junte con ellos, e lo que la ma-
yor parte declarare, o mandare, que
a quello se guarde y execute.

- 2 Quando plures sunt commissarij vel executores testamenti, quando unus sine alio possit testamentum facere?
- 3 Si plures sunt iudices ordinarij, unus sine alio an possit cognoscere de causa?
- 4 Si plures sunt iudices delegati, unus sine alio non potest iudicare, & quid iuris si unus dicat unum, alter aliud & sunt pares?
- 5 Quid si in pluribus arbitris?
- 6 Quid si in pluribus procuratoribus ad tale negotium constitutis, quando possit quilibet actum per se gerere?
- 7 Si plures sunt curatores, vel administratores, quando valeat actus cum auctoritate unus tantum?
- 8 Quando habeat locum iudicium sortis?

Lex. xxxviii.

NOTA ex ista lege sequentes conclusiones. Prima quod quando plures sunt commissarij & executores testamenti, omnibus simul collatione videtur data & concessa facultas & licentia, & unus sine alio non potest testamentum facere. Secunda conclusio, quod si aliquis eorum requisitus non venit cum alijs ad actum gerendum, & testamentum ordinandum vel mortuus sit, poterit licite fieri ab alijs. Tertia conclusio, quod in casu quo praedicti commissarij & executores discordent in actu & testamento ordinando, praevalet quod fecerit maior pars. Quarta conclusio, quod quando praedicti commissarij & executores discordent & sunt pares & aequales numero, debet eligi iudex loci testatoris, & tunc debet stari maiori parti. Quinta conclusio, quod si in tali loco sint plures iudices ordinarij commissarij vel executores, debent inter se unum eligere: qui assistat cum eis ad actum & testamentum gerendum. Sexta conclusio, quod si forte praedicti commissarij & executores non possint inter se concordare quos eorum eligatur, tunc committitur & statuit iudicio sortis, quis eorum iudicium sit electus? & statuit maiori parti eorum. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione adde & nota, quod primo confirmatur principalis decisio huius legis, quia idem est in pluribus iudicibus ordinarijs, quia licet quilibet solus & deper se qui prius adit, possit de qualibet causa cognoscere & iudicare: quia uterque habet a lege iurisdictionem in solidum, ut in l. i. ff. de officio consulis, & ibi glo. ordi. & communiter do-

cto, tamen si omnes simul coeperint cognoscere, unus sine alio non potest iudicare & sententiam proferre, sed omnes simul: & tunc si discordant praevalet maior pars: text. est in l. Pomponius. cum lege ff. de re iudicata. text. in lege. inter pares. eodem titulo. text. in lege. duo ex tribus. eodem titulo. facit bonus text. cum materia in l. quod maior. ff. ad municipales. text. in cap. primo. de his quae fi. a maio. par. capi. & si sint aequales, neutra sententia praevalet, praeterquam si sententia unus sit lata pro libertate vel causa pia, vel sit absolutoria, ut ibi dicitur & disponitur.

Secundo confirmatur, quia idem est in pluribus iudicibus delegatis, quia omnes simul debent cognoscere & iudicare: & si discordent, praevalet maior pars: & si fuerint iudices pares & sententiae contrariae neutra praevalet: sed sunt in pendentia, ut illa valeat quam postea confirmaverit superior qui causam commisit & delegavit: quod intelligitur quando oēs vivunt tempore sententiae, secus si aliquis moriatur, quia exspirat iurisdictionem. text. est in l. duo iudices. ff. de re iudicata. text. in c. prudentia. de offi. delegati. text. in c. quatuor. eod. tit. text. in c. cum causa. eod. tit. text. in cap. uno delegatorum. eod. tit. & ibi glo. ordi. & commun. Cano.

Ex quibus nota & collige maximam differentiam in iudicibus delegatis & ordinarijs, quia licet in delegatis, si sunt pares & ferantur sententiae contrariae, sunt in pendentia donec confirmetur aliqua earum: tamen in ordinarijs neutra valet, nec sunt in pendentia, quia a lege & a re proprio habent iurisdictionem, & non est superior a quo confirmetur. Item etiam in alio est maxima differentia, quia licet in iudicibus ordinarijs, quando sunt sententiae contrariae, praevalet illa quae est lata super libertate vel causa pia, tamen secus est in iudicibus delegatis: quia neutra valet, sed sunt in pendentia donec aliqua earum confirmetur per dictam rationem: & ibi tenent communiter doctores.

Tertio confirmatur, quia idem est in pluribus arbitris, quia unus sine alio non potest iudicare, sed omnes simul eodem loco & tempore: & si discordent, praevalet maior pars, dum tamen omnes adint & sint praesentes: secus vero si quis eorum sit absens vel mortuus, quia tunc non valet sententia alicuius nec maioris partis etiam si sit citatus & requisitus, & habeat iustam causam vel non: quia sententia & ratio unus potuit alios trahere in suam: text. est in l. si in tres. ff. de arbitris. text. in l. item si unus. ff. si plures. eodem titulo. text. in l. diem pro-

ferre, si plures. eodem tit. & utrobique glossae ordinariae & communiter Doctores: & idem disponit lex. 28. & l. 32. titulo quarto. tertia pars. licet in casu absentiae contrarium sit dispositum de iure Canonico, imò quod si absens sit citatus & requisitus, & non sit adesse & iudicare, alij possunt facere & definire negotium, ut in cap. fin. de arbit. libro. 6. & ibi communiter docto. quod tamen debet servari in terris Ecclesiae, cum sit materia spiritualis secundum glo. & communiter docto. ibi. Item etiam debet intelligi tantum quando unus ex arbitris sit absens & contumax: secus tamen si sit mortuus, quia ibi non cadit citatio nec contumacia secundum Dominicum ibi. fi. col. & q. Anch. & communiter alios doctores.

Quarto confirmatur, quia idem est in pluribus procuratoribus, quia licet eo casu quo in solidum sunt dati & constituti, quilibet possit actum & negotium per se gerere, & sit locus praeventio nimirum si simpliciter sunt dati & constituti, omnes simul debent officium exercere, & non unus sine alio: & tunc quod fecerit maior pars valet & tenet: text. est in l. pluribus. ff. de pecu. & ibi glo. & com. doc. text. in c. si duo. de proc. li. 6.

Quinto confirmatur, quia idem est in pluribus tutoribus, curatoribus, vel administratoribus legitimis dativis vel testamentarijs: quia ius tutela vel cura est penes eos in solidum, licet administratio possit inter eos dividi: & quando non est divisa, sufficit in quolibet actu vel negotio auctoritas unus: quando vero est divisa, requiritur auctoritas eorum: & administratio pertinet inter eos. text. est in l. tutela legitima. ff. si duo. ff. de legi. tuto. text. in lege. si plures. eodem tit. text. in lege. si plures. ff. de adm. tuto. text. in l. cum plures. eodem titulo. text. in l. i. & per totum. C. si ex plur. tuto. text. melior & expressior ceteris in l. si. C. de autho. praestan.

Sexto confirmatur, quia idem est in pluribus executoribus testamenti, quia omnes simul debent exequi voluntatem defuncti: & aliquo eorum mortuo vel longe absente, alter solus exequitur: text. est in cap. 2. §. sanè. de testa. in. 6. & ibi commun. docto. & tenet Bal. & ibi alij doct. in l. nulli. C. de epis. & cle.

Finaliter & postremo nota ex ista lege casum in quo recurritur ad iudicium sortis: pro cuius confirmatione & declaratione adde & nota, quod iudicium sortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis: text. est, & ibi commun. docto. in l. si duobus. C. commun. de lega. tenet etiam Bart. in l. meminimus. C. quando & qui. quarta pars debet librari.

Item adde quod nunquam habet locum iudicium sortis nisi eo casu quo vertitur dubium in iure, non super facto: ista est glossa. singul. in iure, in l. unica. C. ut possit in verbo prohibetur. & ibi commun. docto. & illam reputat singul. in mol. moderni in l. huiusmodi. §. si. ff. de lega. 1. lafon & moderni in dict. l. si duobus. C. com. de leg. Item adde quod ab isto iudicio sortis nunquam potest appellari, nec iterum sortiri: quia fors vel fortuna non habet superiorem in hoc mundo: ita singul. Bal. in dicta l. si duobus. C. com. de lega. & ibi sequitur & commendat lafon & commun. moderni. idem tenet lafon. in l. huiusmodi. di. 3. fin. de lega. 1. 3. column. nume. 11.

TEXT. XXXIX.

Nel poder q se diere al commissario para hazer todo lo suso dicho, o parte dello interuenga la solennidad del escriuano y testigos que segun leyes de nuestros reynos ha de interuenir en los testamentos, y de otra manera no valan ni hagan fee los dichos poderes.

- 1 Quando commissarij est data facultas faciendi testamentum, qua solennitas requiritur in concedenda hac facultate?
- 2 Qua sit ratio propter quam infra concessionem requiritur idem numerus testium, ut in testamento?

Lex. XXXIX.

NOTA decisionem huius legis, quod eadem solennitas quae requiritur in testamento, requiritur in mandato, facultate, & commissione, quam quis alteri concedit & committit ad illud faciendum pro eo: ex quo necessario inferitur, quod si postea commissarius testetur nuncupatiue, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam nuncupatiue coram testibus legitimis & necessarijs requisitis in testamento nuncupatiuo: si vero testetur in scriptis, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam in scriptis, cum forma & solennitate requisita in testamento in scriptis per nostram legem expressam,

fam, iura, & alia, supra eodem. Sed licet grauiſſi
mi & clarissimi patres istam legem ediderunt,
contra eam tamen se offert difficultas insolui-
bilis in reddenda ratione: nam licet commissa-
rius, cui datur & conceditur facultas testandi pro
aliquo, debeat adhibere eandem solennitatem
quam ipsemet testator & mandator, deberet
interponere, quia gerit & representat personam
& vices eius, ut in d. l. & per totum. ff. de procu-
ra. & in regula, qui in alterius, ff. de regul. iur. &
in regula, si qui in ius succedit alterius, eodem
titul. lib. 6. in l. cum heres, ff. de iur. l. & tem-
po. prel.

Tamen quando testator & mandator conce-
dit hanc facultatem & commissionem alteri ad
testamentum faciendum, illa non est testame-
tum & vltima voluntas, sed quidam actus & di-
positio inter viuos de per se, per quam proba-
tur habitus personae, & mandatum, & commis-
sio: & per consequens videbatur valere cum le-
gitima & ordinaria solennitate duorum testiu-
& certe difficile videtur congruam rationem
assignare, sed cogitavi quod ratio subtilis & noua
quae potest considerari est ista: nam eadem ra-
tio, virtus, & effectus, quod est in consequenti,
dicitur etiam esse in antecedenti eius, argumen-
to tex. in l. illud, ff. de acqui. heres. tex. in l. 1. ff.
de iur. om. iur. tex. in l. 1. §. si. & in l. si. ff. de offi-
ciis cui est man. iur. l. i. §. inspectio. ff.
quemad. testa. ap. tex. in l. 3. §. qui habet. ff. de
serui. l. si. pre. text. in l. ad rem mobilem. & l.
ad legatum. ff. de procu. ergo cum in testamen-
to requiratur certa & legitima solennitas à in-
te introducta pro euitanda falsitate, merito il-
lamet requiritur in mandato & commissione
alteri facta & concessa pro testamento ordinan-
do, cum sit antecedens necessarium ad illud:
& in hoc tantum consistit vera & fundamen-
talis ratio huius legis.

TEXT: XL.

EN la successión del mayo-
razgo aunque el hijo ma-
yor muera en vida del te-
nedor del mayorazgo, o de
aquel a que pertenesce si el tal hijo ma-
yor dexare hijo, o nieto, o descendiente
legítimo: estos tales descendientes del
hijo mayor por su orden preferirá al hi-
jo segundo del dicho tenedor, o de a-

quel a quien el dicho mayorazgo per-
tencesca. Lo qual no solamente manda-
mos que se guarde, y platique en la suc-
celsion del mayorazgo a los ascendien-
tes, pero aun en la successión de los ma-
yoraços a los transfueriales, de manera
que siempre el hijo, y sus descendientes le-
gitimos por su orden represente la per-
sona de sus padres, aunque sus padres no
ayan succedido en los dichos mayoraz-
gos, salvo si otra cosa estuviere dispu-
sta, por el que primeramente constitui-
yo, y ordeno el mayorazgo, & en tal ca-
so, mandamos que se guarde la voluntad
del que lo instituyó.

1. Quid sit maioratus?
2. Quo iure sit introductus maioratus?
3. Regnum quo iure fuit indultum?
4. Quando populus non recognoscit superiorem, an pos-
sit sibi eligere regem?
5. Quando tractatur de successione regni, usque ad quod
gradum admittantur successores eius?
6. An successor in regno debeat esse vnus, vel possint
esse plures?
7. Successor in regno an debeat esse maior aetate?
8. Femina an possit succedere in regno?
9. Si Rex sit maior pubertate, & minor quinque &
viginti annorum, an possit per se regere sine cura-
tore?
10. Privilegia quae competunt soli principi ex plenitudi-
ne potestatis.
11. Maioratus Ducis, Comitum, vel Marchionum, unde pro-
ueniat?
12. Si Rex vel Princeps concessit alicui villam vel castrum
cum titulo & dignitate Comitatus, an transeat ad
heredes maioratus?
13. Maioratus qui consistit in alijs bonis & personis par-
ticularibus, unde proueniat?
14. In obligationibus facti non cogitur qui praesit ad sa-
ctum, sed tantum ad interesse.
15. Pactum adiectum contra naturam & substantiam
actus non valet.
16. Sicut ex solo titulo non transiit dominium, ita solo ti-
tulo non amittitur.
17. Intellectus ad text. in l. finali. C. de pactis inter emp-
& vendit.
18. An & quando solo titulo vel contractu possit impe-
diri alienatio?

19. An & quando valeat pactum & conventio, quod
fundus in quo est appositus servitus per dominum non
alienetur.
20. Quando in pacto prohibitus de non alienando pon-
tur clausula translativa possessionis non potest fieri
alienatio.
21. An prohibitio de non alienando habeat tantum esse
clausula in prohibiti, & tantum sit personalis, vel
sit perpetua & realis.
22. Clausula constituti, iurem & effectus eius, an tran-
seat ad heredes.
23. Per iudicium decretum an possit prohiberi alienatio?
24. An ex sola sententia iudicis sine actuali traditione
transfertur dominium?
25. Quando apponitur persona cuius contemplatione fit
prohibitio, an valeat & teneat?
26. Intellectus & declaratio ad text. in d. quicquid. C. de do-
na. quae sub modo.
27. Donatus vel contractus an possit fieri ad tempus, ita
ut post tempus res reuertatur donatori?
28. Declaratio ad text. in l. 7. tit. 4. §. pater.
29. Donator qui donauit alteri fundum vel rem, hoc pa-
ctum si restituatur tertio, si possit istud pactum reuoca-
ri inuito tertio.
30. Quando ex actu vel contractu aliquorum queritur
actio tertio, an possit et inuito illud ius sibi auferri?
31. Intellectus ad text. in l. 1. §. de seruis & portan.
32. Contractibus an & quando habeat locum panti-
centia?
33. Si pater meliorauit filium & grauauit restituere al-
terum, an possit postea pater illud grauamen tollere?
34. Si qui constituit maioratum in persona certa & tra-
diit possessionem, & post mortem eius vocauit alium,
an respectu tertij possit maioratus reuocari?
35. An & quando possit per legem prohiberi alienatio?
36. An & quando in mutatione tertij possit prohibe-
ri alienatio?
37. An possit prohiberi alienatio per vltimam volun-
tatem?
38. Si prohibitis alienationis est facta cum legitima cau-
sa an possit prohiberi alienatio?
39. Si in prohibitione alienationis apponatur iuramentum,
an valeat prohibitio?
40. Si testator prohibuit alienare extra familiam, an
videatur vocare omnes de familia simul, vel gra-
dationem.
41. An in hoc casu habeat locum representatio?
42. Si testator vocauit familiam alterius, an veniant pa-
tres & simul, vel proximius in gradu praefertur.
43. Si legatum vel fideicommissum relinquitur familie;
an sanguinis admittantur creditae successores?
44. Si simpliciter est facta prohibitio alienationis extra
familiam, an ex hoc intelligatur fideicommissum?
45. Si quae ad quem gradum intelligatur vocata familia.

46. Si quis prohibetur alienare inter certae personae &
decedat ab intestato, an possit ei succedere persona quae
erat prohibita?
47. Quando per testatorem est facta prohibitio aliena-
tionis extra familiam, an ille ad quem legitima
iure bona perueniunt, possit libere alienare in ex-
tra familiam?
48. An & quando electio personae possit committi haere-
di vel alteri tertio?
49. Regula quae habet quod legatum factum incerta perso-
na non valet, quomodo intelligatur?
50. Commissarius si elegerit, an possit postea reuocare ele-
ctionem?
51. Pater qui meliorauit filium in tertio bonorum, an pos-
sit reuocare meliorationem in vita vel morte?
52. Si testator instituit plures heredes, & omnes geuina-
rit simpliciter non alienare, an videatur facta probi-
bitio facere coheredum?
53. Si testator pluribus fidei legatum, & grauauit ut no-
uissimus & sic vltima vox de decedens restituat haere-
ditatem alicui, an per hoc videatur inter legatarios
tacite fideicommissum inducitur, ut primo decedens
restituatur alicui?
54. Si testator instituit hereditatem restituat, an per hoc vi-
deatur heres grauatus interim non alienare?
55. Quae effectus & vtilitas resultet ex hoc, quod maio-
ratus fuit cum auctoritate principis?
56. An pater vel mater possit cum bona conscientia so-
lere & constituere maioratum?
57. An constitutus maioratum possit filium vel descen-
dentem quam voluit eligere, & aliam suam legitimam
praefere?
58. An pater vel mater constituens maioratum tenta-
tur eligere & nominare filium maiorem?
59. An pater vel mater constituens maioratum, & sim-
pliciter dicendo quod veniat ad vnum, videatur vo-
care maiorem?
60. An pater vel mater constituens maioratum possit vo-
care & eligere filium exstantibus masculinis?
61. Si constitutus maioratum vocauit tantum masculos
exclusis feminis, an masculus descendens ex femina
possit succedere?
62. Si constitutus maioratum dixit & voluit quod
veniat in filium vel descendente maiorem, &
contingat quod reperitur filius & filia, & filia sit ma-
ior: an praefertur filius vel descendens masculus
minor?
63. Si constitutus maioratum vocauit masculos, & in de-
fectum eorum feminas, an masculus ex femina succe-
dat & praefertur?
64. Si constitutus maioratum simpliciter dicat quod ve-
niat in filium vel descendente maiorem, & aliam
personam non expressit, an mortuo filio nominato ma-
ioratus postea succedat veniat in aliam?

65. An nepos filij maioris descendens in vita sui pro-
ratur filio secunda genitor?
66. Si primogenitus sit monachus vel religiosus, an suc-
cedat in maiori? *et post regnum vel maiori ad eum habuit aliu
que eorum succedat?*
67. Si Rex, Dux, Comes, Marchio, vel alius successor ma-
ioratus, antequam actualiter succedat habuit filium,
et post regnum vel maiori ad eum habuit aliu
que eorum succedat?
68. Si duo vel plures simul et successores nascantur ex ea-
dem matre, et non possit cognosci qui eorum prius edi-
tus sit, quis succedit et preferatur?
69. Si primogenitus est demens furiosus, vel mente ca-
ptus an excludatur a successione, et succedat sequens
in gradu?
70. An primogenitus possit renunciare in primogeni-
tura?
71. An pater vel possessor maioratus, possit privare
filium vel successorem ex aliqua causa iure maiori-
tatis?
72. An successor maioratus teneatur solvere debita pre-
decessoris?
73. An sententia lata contra possessorem maioratus no-
teat et praevaleat sequentibus successoribus?
74. Si possessor maioratus decessat fructibus pendens
cui pertineant tales fructus?
75. Si possessor maioratus decessat relicto filio primoge-
nito, et alij filij minoribus et gentibus, ex relicta
matreque eorum digne, qui teneatur ad ali-
menta?
76. An successor et possessor maioratus sit vere domi-
nus per tempus vite sue antequam veniat dies resi-
tutionis?
77. An valeat argumentum de feudo ad maiori? *et post regnum vel maiori ad eum habuit aliu
que eorum succedat?*
78. An possessor maioratus teneatur satisfacere de resi-
tutione boni sequenti successori?
79. An proximior successor maioratus possit in vita
possessoris petere, ut declaretur maiori ad se per-
tinere?
80. Si possessor maioratus insinuat successorem in bono
maioratus, an insinuat valeat?
81. An bona maioratus possint alienari?
82. An bona maioratus possint permutari?
83. An bona maioratus possint in pignus vel hypothe-
cam dari?
84. An bona maioratus possint locari?
85. An in bono maioratus possit constitui servitus?
86. An in bono maioratus possit fieri transactio?
87. An bona maioratus possint alienari propter aliquam
causam piam?
88. Si possessor maioratus de facto alienavit, an sequens
proximior successor possit statim res alienatas petere
et vindicare?
89. An Rex vel Princeps possit concedere licentiam et
facilitatem alienandi res maioratus?

90. An bona maioratus possint praescribi?

91. An bona maioratus possint per delictum con-
fiscari?

LEX XL.

ISTA lex tractat de al-
ta, subtili, et utilitate
Maioratus, quae in-
do late, subtiliter, et ma-
gistratiter tractare: pro-
cuius perfecta intelligen-
tia et declaratione, Pri-
mo quero quid sit Maioratus? et resolutio de
eo, quod Maioratus est quaedam dignitas et
prerogativa cum successione quam habet pri-
mogenitus in cognatione sua: et potest dici quod
habuit ortum tam de iure divino quam gen-
tium et positum: de iure divino, quia primo-
genitus praeserebatur alijs fratribus in sacrifi-
cijs offerendis. Item sedebat ad dexteram pa-
tris. Item duplicatos cibos recipiebat. Item die-
bus festis vestem pretiosam ferebat. Item be-
nedictionem a patre in articulo mortis recipie-
bat. Item maiorem partem hereditatis recipie-
bat: ita probat text. et ibi glo. ordina. Archi. et
communiter doctores in capitul. quoniam periculoso
sum. 7. quod si. 1. tenet etiam Ioan. And. Abb. et
communiter doctores in capitul. licet de vo-
to. Marti. de Lau. in tracta. de primogenitura
prima et secunda quod si. Ioan. le Cirier in tracta-
tu de primogenitura. 1. 2. et 3. quod si. probatur
etiam Genesis capitul. 25. in fine: ubi dicitur.
vende mihi primogenita tua. et in capitul. 27.
eodem libro. ubi tempore mortis Isaac benedi-
xit Iacob, credens fore Elau fratrem eius pri-
mogenitum: et in benedictione dixit ei, det tibi
Deus de rore coeli et de pinguedine terrae
abundantiam frumenti, vini, et olei: et ser-
vient tibi populi et adorent tibi. Esto domi-
nus fratrum tuorum et incurventur ante te fi-
lij matris tuae. Habuit etiam ortum de iure ge-
ntium, argumento text. in. lex hoc iure. ff. de iu-
sti. et in. Confirmatur etiam, quia si hereditas
dicitur provenire de iure gentium, ut plenius tra-
dit Bartol. in linterdum. ff. de condi. inde. idem
Bartol. et doctores in rubric. ff. de acquiren. heret.
Moderni praecipue Barba. in rubric. de testa. et
go et maioratus habet etiam ortum de iure no-
stro civili positum, ut in toto titulo. C. et ff. ad
Trebel. et in l. filius familias. §. diui. cum mate-
ria. ff. de legatis. 1. et in l. vnum ex familia. ff. de
legatis. 2. et in l. peto. §. fratre. eod. titul. et in l. cum

eum pater. eodem titul. in lege. 40. num. 3. ibi et
indien pater. eod. tit. quibus iuribus probatur
quod potest quis gravari per testatorem bona sibi
relicta vel eum particularem post mortem, vel
post certum tempus alij restitueret. Et idem ap-
probatur nostra lex. Pro cuius perfecta declaratio-
ne dico quod maioratus aliquando consistit in regno,
aliquando in titulo inferiori magnatu, puta Du-
cis, Marchionis, vel similis, aliquando in alijs bo-
nis et personis particularibus. Quo ad primum
scilicet de regno dico, quod regnum praestat
de iure gentium, nam post creationem mundi,
gentes et populi constituerunt sibi reges qui
predominarentur et ipsam administrarent:
text. est in l. ex hoc iure. ff. de iustitia et iure. cu-
ius verba sunt, ex hoc iure gentium introducta
sunt bella, descriptae gentes, regna condita, do-
minia distincta, et c. et ad hoc notat ibi glo. or-
di. Bartol. 2. colum. versum ultimum. oppono. Al-
berici. 1. colum. Bal. 2. colum. Angei. 2. colum. Pau-
5. colum. nume. 15. Iaso. 2. colum. 3. notabili. Ra-
pha. Fulg. 3. colum. nume. 6. et communiter docto-
res, et idem dicit Bal. in cap. de ma. et obe. quod di-
gnitates non sunt a natura sed ab intentione
humana et sunt eis imposita nomina, sedes, et
insignia: idem tenet Marti. de Lau. in tractatu
de primogenitura. 1. colum. 5. q. principi. Ioan. de
Cirier in tractatu de primogenitura. in 1. libro
3. q. principali. et idem probant et disponunt le-
ges. valde notabiles et morales Partit. scilicet
lex. 1. et l. 7. titu. 1. 2. Part. Aduertendum tamen
quod substantia et origine regnum dicitur pro-
venire a summo Deo, quia licet post creatio-
nem mundi potestatem dedit homini ut praef-
ficeret cunctis animalibus terrae, et valatilibus coe-
li, et piscibus maris, ut habetur Genesis capitu-
1. tamen non commisit ut aliquis homo praef-
ficeret alteri et dominaretur ei, sed homines pro-
creavit cum libero et recto iudicio rationis: et
ipsi inter se moti congrua et optima ratione
elegerunt sibi reges pro bono publico et utili
regimine populorum: sed illud liberum et re-
ctum iudicium rationis immediate processit a
Deo, ergo et regnum quod ex eo derivatur.
Praeterea et magis in specie hoc probatur Pro-
uerbiorum. 8. Per me reges regnant et legum con-
ditores iusta decernunt: per me principes impe-
rant et potentes decernunt iustitiam: et proba-
tur in. c. Imperatores. 9. dist. et in epistola, inter-
claras. C. de summa Tri. et fid. ca. probatur etiam
ex dicto Augustini dicentis, qui potestati resi-
stis, Dei ordinationi resistis, ubi habet in. c. qui
resistit. a. q. 3. facit etiam autoritas Petri Aposto-
li. Estote subditi principibus vestris tanquam

praecellentibus: ut habetur in. c. solita. de ma-
io. et obe. probatur etiam. 1. Reg. cap. 19. ubi Dns
dicit Helix, vade et reuertere per viam tuam per
desertum in Damascum, cum perveneris illic
unges Hazael regem super Syriam: et patet in
David, Salomone, Saule, et pluribus alijs regi-
bus approbatis a Deo, ut habetur in sacra pa-
gina: et transumptum in cap. 1. versu. unde de sa-
era vncione.

4. Ex quo deducitur et infertur, quod deficiente suc-
cessore in regno, vel eo casu quo populi sunt li-
beri et non recognoscunt superiorem, possunt
eligere sibi Regem: et talis electio erit valida et
perfecta, tanquam de iure gentium: et in expro-
fata tenet Bald. in dicta. lex hoc iure. de iustitia
et iure. 2. col. 3. q. et ibi Pau. 5. col. num. 7. et com-
muniter doctores Bald. in. c. significavit. extra. de
re scriptis. 2. col. num. 2. idem Bald. in. c. cum in ma-
gistrum. in. fin. extra. de electione. pro qua sen-
tentia et conclusionem est text. formalis in. l. 9. titu.
1. 2. par. Vnde tamen est quod postquam in regnum consti-
tutum est de iure gentium, semper vadit et defer-
tur per successionem: text. est in. c. licet extra. de
voto. et ibi notat et commendat Abb. Pan. col.
num. 6. et co. docto. text. in. c. significavit. de rescrip-
tis. et ibi notat Bal. et co. docto. text. in. c. intelle-
cto. de iure iur. text. in. c. grandis. de suppl. negli-
pra. et ibi notat Ioan. Mona. et co. alij docto-
res. et in expresso istam sententiam et conclusionem tenet
Bal. in. d. lex hoc iure. ff. de iustitia et iure. et in. 2. col. 4. q.
prin. et ibi co. docto. Albe. in. c. constitutione. ff. de
discipulis. 3. col. in. fin. idem Albe. in. l. pen. C. de
do. inter vi. et vxor. 3. col. versum nunc transsumus.
Marti. de Lau. in tract. de primogenitura. 4. col.
8. q. prin. et idem disponit lex. 1. titu. 1. 2. par. et
lex. 8. et 9. eodem titu. et part.

5. Imo quod magis est, licet eo casu quo tractatur
de successione vel hereditate simplici et parti-
culari agnati vel cognati collaterales tamen succe-
dunt usque ad decimum gradum, ut tenet glo. ord. et
co. opi. in. §. si. In. de success. cognat. glo. et co.
opi. in. Auth. in successione. C. de ius et le. libe-
glo. et com. opi. in. Auth. de her. ab intest. vel. §. si
vero nec fratres. coll. 9. tamen in nostro casu quod tra-
ctatur de successione Regni, Ducatus, Marchio-
natus, vel alterius cuiuslibet maioratus, in illis in-
de succedunt collaterales secundum gradum praer-
rogativam usque in infinitum: ita singula determi-
nat Bal. per. text. ibi in. c. de feudo Marchia. 1.
col. in. fine. Iaso. Alia. in. §. si capitanei. eiusdem
titu. pe. col. quod reputat singula et alibi non re-
periri Iaso. in. l. si. C. unde legitimi. 2. col. licet re-
linquat cogitandum. Philippus Decius ibi. 3. col.
num. 8. Capola, cautela. 95. Pro qua sententia et
Aut. Go. in. l. Tau. P. 1. con-

conclusionem facit bene lex. 9. ti. 1. 2. par. & lex. 2. in fine. titu. 15. eadem part.

6 Item adde quod successor in regno debet esse vnus & non plures: quia ratio illa generalis & vniuersalis per quam diximus quod regna fuerunt cōdita & statuta dicitur, quod sit vnus rex & non plures: quia alias regnū faciliter destrueretur: praterea confirmatur, quia sic videmus quod in vniuerso mundo est vnus Deus & Dominus noster omnium creator & rector: in toto corpore & membrorum pluralitate vnū caput: in apibus vnus est princeps: aues & grues vnā sequuntur: ecclesie vnus episcopus: in archiepiscopatu vnus archiepiscopus: & denique in prouincia vnus p̄sēs: vt in c. in apibus. 7. q. 1. Confirmatur etiam autoritate Euangelica dicente, omne regnum in se diuisum desolabitur: & ex prae dictis rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Oldradus in consilijs suis, consilij. 9. 4. 7. colum. Alberi. in prima constituto. ff. vet. 4. discipuli. idem Alberi. in l. penult. C. de do. inter vi. & vxor. 3. colum. Ioan. And. Hostie. Abbas, Cardina. Anchara. & communiter doctores. in c. licet. de voto. Felin. in cap. quae in ecclesiis de consilij. antepenult. colum. nume. 90. Bald. Andre. de Isernia, Alu. rotus, & commun. Feudista. in cap. 1. 4. praterea Ducatus, de prohi. feud. alij. per Federi. tenet etiam nota. Ioan. le Cirier. in tractatu de primogenitura. 2. lib. 14. q. Bertrandus in tracta. de origine iuris. 1. q. Ancha. in consilij. 39. 1. & 2. col.

7 Item dato quod successor in regno debet esse vnus, dico quod debet esse maior: vnde si plures sint in eodem gradu, semper maior debet praeferi & succedere. Primo, quia cum naturaliter patentes desiderant filios procreare propter sui conseruationem, vt in l. liberorum. ff. de verbo. signifi. cum similibus & istud desiderium adimpleat filius maior qui primo editus est, sequitur quod in eo viget maior amor & dilectio paterna, & per consequens in omnibus debet praeferi alijs fratribus. Secundo quia cum ille sit maior aetate, alij fratres minores tenentur ei praestare reuerentiam: argumento text. in l. semper. ff. de iure immunitatis. vbi plura bona dicit Albe. tex. in l. ff. de albo scriben. text. in l. 1. C. de consilij. lib. 12. tex. in l. Alexandri. C. de decurionibus. lib. 10. tex. in l. fin. C. de 17. omibus. lib. 12. tex. in c. de maio. & obe. Tertio, quia magis sanum & integrum consilium est, 7 maiore quam in minore ad gubernationē exercendam: nam vt ait philosophus 7 Politico. natura quidem humano generi dedit hos seniores, hpc iuniores: quorum quidem pri-

mos principari, secundos subijci debet: nec indignari debet iunior subditus futurus, honestum enim est iuuenibus ministrare & obedire senioribus. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat textus in dicto. c. licet. de voto. & ibi tenet Abbas. 2. col. nu. 9. & commun. docto. & tenet Old. in dicto. c. si. 9. 4. 4. col. & tenet Albe. in prima consilij. ff. vet. 4. discipuli. 4. col. versicu. & ad tollendam discordiam, &c. & in l. penult. C. de dona. inter vir. & vxor. 3. colum. Ioan. le Cirier. in tractatu de primogen. 1. 2. lib. 14. q. 2. colum. versu. vltimus dicitur. & idem disponit hodie lex valde not. & moralis Partira, scilicet lex. 2. titu. 15. 2. part.

8 Item adde quod femina de iure & consuetudine extantibus masculis non succedit in regno, sed eis non extantibus bene succedit. Primo, quia officia publica & dignitates quae consistunt in administratione sunt interdicta feminis, tam propter honestatem quam propter animi constantiam & rectitudinem iudicij: rex est in l. foemina. ff. de reg. iu. cuius verba sunt, foemina ab omnibus officijs civilibus vel publicis remota sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratu gerere, nec postulare, &c. tex. in l. cu. p̄tor. in l. ff. de iudicij. tex. in l. 3. versu. corpora. lia. ff. de mune. & hono. text. in l. 1. 5. sexum. ff. de postulando. text. in c. muliere. 3. q. 5. tex. in l. 1. ff. de arbi. Secundo & principaliter per text. in c. cum deuotissimam. iuncto. c. sequenti. 2. q. 2. & ibi expresse notat & tenet glo. fin. Archi. & comu. doctores. Tertio per text. in c. significauit. de rescriptis. vbi soror non extantibus masculis succedit fratri suo in Comitatu. Quarto per text. in c. dilecti. de arbitris. vbi expresse dicitur tex. quod licet foemina non possit officium publicum vel iurisdictionem exercere; tamen virtute consuetudinis bene potest habere & exercere: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Abb. Panor. in c. dilecti. extra, de arbitris. 1. col. & 2. no. & melius 3. col. nu. 4. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. num. 11. post Innocen. & antiquos ibi. idem Abb. in c. significauit. de rescriptis. 2. col. nume. 3. & ibi alij docto. idem Abbas in c. dilecti. 1. colum. & 1. no. de maio. & obe. & ibi Feli. & alij docto. Bald. in l. in multis. 2. lectu. ff. de statu homin. Angel. de Petrus. in l. cum p̄tor. 4. 1. ff. de iudi. vbi dicit q. foemina potest habere iurisdictionē iure proprietatis, & eam per se ipsam exercere: vt facit spectabilis Comissa Matilda. & illustrissima Regina Ioanna, quae tulit sententiam in folio regali contra illos de Balfo. Philip. De. in l. foemina. ff. de regu. iur. 1. col. num. 3. & in effectu Martinus de Laude.

Laude. in dicto tracta. de primogen. n. q. Ioan. le Cirier. de primogen. in 1. lib. 9. q. Paris de Puteo in suo tracta. syndicus. 28. fol. in parte dicitur. 2. col. Bal. per text. ibi. in c. 6. scien. in a. per quos fiat inuestitura. in V. si feud. vbi dicit quod foemina potest habere Vasallos & iurisdictionem: pro qua sententia & conclusionem est hodie in nostro regno expressa & notabi. lex Part. lex. 2. prope finem, titu. 15. 2. part.

9 Item adde quod si talis rex & successor sit minor. 4. annorum, clarum est quod debet habere tutorem per quem debeat regere & gubernare: sed dubium est si sit maior. 14. annorum, minor tamen. 25. annorum, an possit per se regere & gubernare: in quo breuiter dico, quod licet in alijs successoribus & bonis particularibus persona priuata possit per se administrare & negotia gerere, & non teneatur de iure recipere curatorem, vt in 3. 1. versu. item in iuri. Inst. de cura. cum simi. tamen in regno, & per consequens in alijs successionibus vniuersalibus quae consistunt in publica & generali administratione, bene cogitur & tenetur recipere curatorem, & per eum regere & gubernare propter bonum publicum: quia fragile & imperfectum est tale consilium: argumēto text. in l. 1. & per to. ff. de min. & presumpcio naturalis est contra eum, vt non sciat bene regere & gubernare: & ideo scriptum est nemo iuuenes elegit duces, quia constat eos non esse prudētes: praterea etiam sapientissimus Salomon licet tria dicat sibi esse difficilia tū faceret quartū penitus ignorare. s. viā iuuenis in adolescentia. Et dñs comminās peruersis regionibus: ait dabo pueros principes eorum. Eia. x. c. 4. Et vix tetre cuius rex puer est. Eccl. 10. Nec est eadē ratio in rege q. in alijs personis priuatis, quia eius officium est alios regere & gubernare, & subditis iustitiā ministrare: vt in c. Reg. 25. q. 5. & in l. ad re. publicā. ff. de mune. & hono. cuius verba sunt, ad rem publicā administranda ante. 25. annū, vel ad munera quae non patrimonij sunt vel honores, admitti minores non oportet: facit etiā bonus text. in l. spuri. §. minor. ff. de decurionibus. vbi licet minor possit esse decurio & in eo fundari officium publicū decurionatus vel simile, tū non habet vocem in c. vel concilio, nec administrationē officij ante. 25. annos: facit etiā text. in c. in decorum. extra, de aetate & qualitate: & in expresso ex his fundamētis & rationibus istā sententiā & conclusionē tenet Old. in consilijs suis, consilij. 52. Alb. in rubri. C. q. tutores esse defināt. Ioan. And. in addi. ad Spec. in rub. de tutore. in 1. additione Bart. in l. quidā consulebant. ff. de re iu. si. col. pe. q. Abb.

in c. cum vigesimo. de offi. deleg. 2. col. nu. 3. & ibi Barb. 5. col. Anania in rub. de delict. puero. 1. col. in med. Dominicus in c. gradi. de supplē. negli. prae. lib. 6. pe. col. & ibi Ancha. si. col. loā. Monachus. 1. col. qui subdit, q. si non recognoscat superiorem debet dari tutor vel curator a summo Pōtifice, argumēto text. in c. per venerabile, qui filij sint legi. Philippus Probus fin. col. tenet etiā & reputat hō. 3. lafo. in l. fi. C. de test. mili. 1. col. nu. 4. Corneus ibi. 1. col. nu. 3. & ante eos Romanus ibi. 2. col. num. 4. qui ad hoc allegat & cōsiderat nouum text. in l. 1. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel clarissimarum personarū. Antonius Corsetus in tractatu de potestate regia. fol. 9. 4. 18. quest. Circa hoc tamen vnum est notandum & mēte tenendum, quod cum isto casu fideiussores idonei non possent verisimiliter reperiri, sufficere quales inueniri possent: quia alias propter impossibilitatem remaneret Rex pupillus vel adultus, sine tutore vel curatore: argumēto text. in Authen. generaliter. C. de episc. & cleri. tex. in l. de creationibus. versicu. fin. autem. C. de episc. audien. cuius verba sunt, fin autē nō talis eius census inueniatur, tunc & fideiusio inquantū possibile est ab eo exploratur: & ibi ad hoc expresse notat Alb. 2. colum. in medio: dicens ita consultum esse in fauorem Regine Frācie quae sit tutrix filij primogeniti. Iac. de sanct. Geor. in tract. feud. 1. col. tex. qui eadem verba ponit in l. fin. §. fin. autem non talis. C. de curato. fu. rio. quem ad hoc notat & commendat Bal. in l. fin. C. de magis. conue. 1. col. nu. 3. Roder. Sua. in repe. l. quoniam in prioribus. fol. 169. 3. colū. versu. vnum tene menti. tex. in l. mulier. C. de iure dotium.

10 Item adde quod rex vel princeps in suo regno habet aliqua iura & priuilegia quae sibi cōpetunt ex plenitudine potestatis, & non competunt alteri magnati vel domino temporali, nisi ex cōcessionē eius. Nam primo solus princeps potest legem cōdere & interpretari: tex. est in l. 3. & in l. digna vox. & in l. leges sacratissimae. & in l. si. C. de legibus. in fin. cuius verba sunt, tam conditor quam interpret legum solus Imperator iuste existimabitur. Secundo, quia si princeps, vel fiscus, vel procurator eius vendat rem alienam, valet venditio & potest auferri ius patris, & tantum dominus vel qui habet ius in re habet regressum contra regem vel fiscum infra quadriennium: text. est in l. bene a Zeno. ne. C. de quadri. praeferi. Tertio, quia solus rex vel princeps potest monetam facere vel fabricare: text. est in l. 1. C. de falsa moneta. Quarto Ant. Go. in l. l. Tua. P 3 quia

quia licet alius inferior à principe non possit sententiam definitivam transactam in rem iudicatam revocare, etiam si constet de innocentia condemnati, tamen rex vel princeps bene potest eam rescindere vel revocare: textus est singularis in iure in. l. prima. §. si quis vitro. ff. de questionibus. de quo latius dixi suo loco. Quinto, quia solus rex vel princeps legē transgreditur, dispensando, & spuris & incestuosis legitimationem cōcedēdo: textus est in. l. quia in provincia. §. diuus. ff. de ritu nuptiarum. & in Authent. quibus modis natura effici. sui. & in Authent. quibus modis natu. effici. legi. Sexto quia ille qui offendit regem vel principem committit crimen læsæ maiestatis, sed non ille qui offendit alium dominum temporale: textus est in. l. i. & per totū. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Septimo quia solus rex vel princeps restituit famam: textus est in. l. i. §. de qua. ff. de postulando. Octavo, quia solus rex vel princeps potest pœnam delicti remittere, & veniā eius concedere: textus est in. l. i. servos. C. ad. l. Iulian. de vi. & ibi notat Bal. & alij doctores: quod in tellige quando non est pars quæ accuset, quia tunc potest facere cum conscientia & iustitia: ita sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 67. artic. 4. Non quia solus rex vel princeps pōt dilationem temporalem debitoribus cōcedere: textus est in. l. quoties. C. de precibus Impe. offe. Decimo quia solus rex vel princeps potest appellationem sententiarum removere: textus est in. l. si. C. de sent. & interloc. omni. iudi. Undecimo, quia solus rex vel princeps potest de causa propria cognoscere: textus est in. l. proximē. ff. de his quæ in test. delen. Duodecimo quia solus rex vel princeps potest veniā ætatis minoribus cōcedere: textus est in. l. i. & 2. C. de his qui veniā æta. impe. & alia plura specialia & privilegia quæ soli regi & principi cōpetūt & nō alijs, ponit notabiliter Bal. in. l. rescripta. C. de prec. impe. offe. 3. col. nu. 6. & alia plura, plusq. 60. ponit Lucas de Penna in. l. contra publicam. C. de re militari. lib. 12. & Iaco. de san. Geor. in trac. feudorū. fo. 9. cum sequētibz. Et adde qd licet rex vel princeps concedat alicui duci, comiti, magnati, vel cuilibet domino tēporali simpliciter & genericè privilegia regalia, non videtur concedere ista quæ concernunt supremā potestatem & dignitatem regis vel principis: ita singulariter tenet Lucas de Penna, in. l. i. C. de privilegijs Scholiariorum, penult. colum. in fin. Paris de Puteo in tracta. syndica. fol. u. nume. 8.

12 Aliquando maioratus cōsistit in titulo inferiori magnatū, puta Ducis, Comitum, Marchionis,

vel similis: & talis maioratus dicitur provenire ab ipso Principe vel Rege, cum ab eo habeat titulum & privilegium: vñ isti magnates & illustres personæ dicuntur habere iura sua & privilegia ab ipso rege vel principe sibi cōcedēte, vel mediante præscriptione vel consuetudine quam adepti sunt: unde largo modo & saltē mediātē videntur habere ab eodem iure à quo habuerunt ipsi reges vel principes: imo quod magis est in his personis & maioratu ista sit talis regula & doctrina: qd isti magnates & illustres personæ habent in suo territorio omnia illa iura quæ habēt principes & reges in suo regno, præterquam illa quæ in signum supremæ potestatis sunt eis reservata: quia dispositū in regno quod est caput, videtur etiam dispositum & debet servari in membris, & sic in alijs dominis tēporalibus & successione inferioribus existentibus infra regnum, quæ deferuntur primogenito: argumēto text. in. c. cum non liceat. extra. de præscrip. vbi habetur quod non licet membra à capite recedere. Item etiam quia cōsuetudo urbis Romæ quæ erat caput mudi servanda erat in provincijs, vt in. l. de quibus. ff. de legibus. facit etiam bonus textus in capit. de feudo Marchiæ in vltimis feudorum. text. in cap. 1. §. præterea ducatus. de prohibita feudi alienatione per Federicū. cuius verba sunt, præterea Ducatus, Marchia, Comitatus, de cetero nō diuidantur: quia nō est valida consequentia ista, bona non diuiduntur, ergo vadant ad filium maiorem: imo pertinent ad omnes filios vel heredes pro indiviso: textus est in. l. i. §. ex his. ff. de verbo obligat. in. l. 4. §. Cato. cod. titu. text. in. l. stipulationes non diuiduntur. cum materia. cod. titu. text. in. l. vi. in fin. ff. de servitutibus. text. in. l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. her. cum similibz. in expresse quod titulus siue dignitas expiret & bona diuidantur, teneat Roder. Sua. post. patrem & genitorem suum, in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 78. vers. u. limita cum sequentibus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imo quod talis dignitas cum ipsi bonis perpetuo transeat ad filium maiorem iure primogeniture sicut maioratus: & bona sint indivisibilia & inalienabilia. Primo quia illud quod repetitur dispositum in regno, quod est caput, videtur etiam dispositum in alijs dignitatibus, tanquam in membris vt supra proximē dixi. Sed in regno succedit filius, nepos, vel descendens maior iure primogeniture, ergo similiter in Ducatu, Comitatu, Marchionatu, & alijs similibus dignitatibus: textus est singu. & expresse in. calicet. de voto. & ibi notat & extendit Abb. & alij doct. & extantibus masculis & feminis non succedit, sed eis nō extantibus bene admittitur, vt in

12 Quæro tamen si rex vel princeps concessit alicui villam, oppidum, vel castrum, cū titulo & dignitate Ducatus, Comitatus, Marchionatus, vel simili, an transeat ad heredes iure maioratus & primogeniture, vt perpetuo veniat in filium vel descendētem maiorem: & sit inalienabilis & indivisibilis, vel per mortē dignitas expiret, & bona diuidantur inter heredes? & certē articulus est valde subtilis & magni pōderis: & videtur qd titulus & dignitas expiret, & bona diuidantur inter heredes. Primo quia talis dignitas est personalis & finitur cū persona, nisi rex vel princeps de nouo inuenerit & concederet heredibus. Itē etiam quia talis dignitas non deferretur nec acquiritur per successionem, sed per electionem.

electionem: textus est in. c. 1. de feudo Marchie. cuius verba sunt, de Marchia. Ducatu, vel Comitatu, vel aliqua reali dignitate si quis inuenerit fuerit per beneficium ab Imperatore, ille tñ debet habere: heres enim nō succedit vilo modo nisi ab Imperatore per inuentionem acquisierit: textus in. c. 1. sed diuersim. vers. si ibi. Item feudo Comitatus, vel Marchiæ, vel aliarum dignitatū non est successio: textus in. c. 1. quis dicatur Dux. text. in Authent. de exhiben. reis. §. optimum. colla. §. text. in. l. 6. titu. 26. 4. part.

Secundo quia in dubio donatio vel concessio regis vel principis, imo etiā cuiuslibet aliorum censetur simplex, perpetua, & transmissa ad heredes & sine vilo onere, gratamine, vel conditione nisi expresse per concedentē aliud dicatur, argumento text. in. l. perfecta. C. de dona. quæ sub modo. cum similibz.

Tercio quia dato quod diceremus qd talis dignitas & bona transeat ad filios, nepotes, & alios descendentes: nō debet intelligi ad omnes, non verò ad filium vel descendētem maiorem argumēto text. in. c. 1. §. præterea ducatus, de prohibita feudi alienatione per Federicū. cuius verba sunt, præterea Ducatus, Marchia, Comitatus, de cetero nō diuidantur: quia nō est valida consequentia ista, bona non diuiduntur, ergo vadant ad filium maiorem: imo pertinent ad omnes filios vel heredes pro indiviso: textus est in. l. i. §. ex his. ff. de verbo obligat. in. l. 4. §. Cato. cod. titu. text. in. l. stipulationes non diuiduntur. cum materia. cod. titu. text. in. l. vi. in fin. ff. de servitutibus. text. in. l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. her. cum similibz. in expresse quod titulus siue dignitas expiret & bona diuidantur, teneat Roder. Sua. post. patrem & genitorem suum, in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 78. vers. u. limita cum sequentibus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imo quod talis dignitas cum ipsi bonis perpetuo transeat ad filium maiorem iure primogeniture sicut maioratus: & bona sint indivisibilia & inalienabilia. Primo quia illud quod repetitur dispositum in regno, quod est caput, videtur etiam dispositum in alijs dignitatibus, tanquam in membris vt supra proximē dixi. Sed in regno succedit filius, nepos, vel descendens maior iure primogeniture, ergo similiter in Ducatu, Comitatu, Marchionatu, & alijs similibus dignitatibus: textus est singu. & expresse in. calicet. de voto. & ibi notat & extendit Abb. & alij doct. & extantibus masculis & feminis non succedit, sed eis nō extantibus bene admittitur, vt in

pro dicitur in regno, per iura & rationes de quibus ibi. Secundo quia est in dubio qd rex vel princeps facit tale concessione, videtur etiam facere cum qualitate & prerogatiua quæ inest in similibus dignitatibus. In eadem lege. nu. 1. ibi. Secundo, quia in dubio quando rex vel princeps facit talem concessione videtur etiam facere cum qualitate & prerogatiua quæ inest in similibus dignitatibus: textus in. l. nec lege. & in. l. non possunt. & in. l. in mine. & in. l. de quibus. cū materia. ff. de legibus. text. in. l. interpretatione. cod. tit. cuius verba sunt. Si de interpretatione legis quæritur in primis inspicendum est, quomodo iuris ciuitas retro in huiusmodi casu vsa est: optima enī est legi interpretatio consuetudo: text. in. c. 1. de alio. fen. text. in. c. an maritus succedat vxori ibi, qui secundum vsum regni ad beneficium vocatur paternum, & non maternum: text. in. c. 1. de feudi cognitione. text. in cap. 1. §. sed etiam per quos huius in vestitura. text. in cap. 1. §. fin. de inuestitura de re aliena facta text. in cap. primo. §. qui dicatur Dux vel Marchio: text. in. l. more maiorum. ff. de iudi. omni. iudi. text. in. l. anniculus. ff. de verb. sign. text. in. l. testamenta omnia. C. de testa. text. in. c. cum dilectus. de consuetudine. text. in. c. certificari. de sepultur. text. in. c. vñ. 76. dist. no. & melior de iure in. c. Raimundus. de testa. prope fin. ibi itaq. deductio fiat tñ de his rebus de quibus secūdu. ius siue consuetudine ciuitatis fieri consuevit & est singularis & vnica in sua decisione sed in Roma. in. l. si sequi. §. si ff. ad fellania. Ex quo singulū inferi qd si quis haberet bona & loca propria in mobilia absq. dignitate & postea rex vel princeps cōcedat sibi titulum vel dignitatem Ducatus Comitatus vel Marchionatus vt quod dicitur talia bona debent pertinere ad filium maiorem iure maiorem & erūt perpetuo inalienabilia & vinculata & deinceps pertinebunt ad proximum descendētem primogenitū iure maioratus cum illo titulo & dignitate licet aliter maioratus nō probetur ex cōsuetudine domini possessoris vt longa & præscripta consuetudine. Sed cōter omnes magnates & possessores habent & possident eas iure maioratus & primogeniture, ergo &c. Nec obstant fundamenta contraria, quæ habent qd dignitas est personalis & finitur cū persona: quia debent intelligi qd datur & conceditur de perse sine aliquo territorio: secus tñ si cū aliquo loco vt territorio. Nec obstat etiā text. in dist. c. 1. præterea ducatus, quia debet intelligi in feudo qd in pluribus differt ab alijs bonis & dignitatibus. Vñ in tñ est, qd si quis haberet loca propria absque dignitate, & postea rex vel

Ant. Go. in. l. Iau. P. 4. prin

princeps cōcedat sibi titulū vel dignitatē Duca-
tus, Comitatus, vel Marchionatus, ut quotie
fit nō praterea sequeretur q̄ talia bona perti-
neant ad filiū maiorem, & sint effecta maio-
ratus & inalienabilia: sed diuidentur inter hāre-
des, & dignitas tanq̄ personalis expiraret, nisi
maioratus in eis p̄betur ex cōstitutione domi-
ni possessoris, vel lōga & p̄scripta cōsuetudine.
13 Allquādo maioratus cōstitit in alijs bonis &
personis particularibus, qui sit cum principis
auctoritate & facultate: ut q̄n quis succedit in
ali quib⁹ bonis vnitis & vinculatis ex dispositio-
ne hoīs, & sic persone priuātē, cū principis au-
thoritate & facultate, hoc pacto, modo, v̄ cōdi-
tione, ut nō possint alienari, sed semper veniant
ad vnū tantū: pro cuius perfecta intelligētia &
declaratione dico q̄ presuppono, q̄ regulariter
dñs & possessor nō pōt vinculū & grauamen
de nō alienando apponere in sua re per cōtra-
ctū inter viuos: sed facta alienatione trāsfertur
dñum, licet grauatus & prohibitus alienare, te-
neatur ad interesse: & ista sententiā & conclusio-
nē primo pbat text. in l. si ita quis. §. ea lege. ff.
de verb. obli. vbi habetur, q̄ si quis vendidit, do-
nauit, vel tradidit alteri rem, eo pacto & condi-
tione, ut non possit alienare, bene & libere pōt
eam alienare, licet grauatus & prohibitus tenea-
tur ad interesse: & ad hoc notat & commendat
ibi Bart. Albe. Bal. Ange. Pau. Imo. Aret. Alex.
Iaso. & com. doct. Secundo istam etiam senten-
tiam & conclusionem probat text. in l. penulti-
ma. ff. de pactis. vbi disponitur quod nemo po-
telt per contractū obligari suam rem non alie-
nare: & ibi notat Bart. & com. doct. Tercio istam
etiam sentent. & conclu. probat text. in l. si steri-
lis. §. si tibi. ff. de actio. empt. vbi disponitur q̄ si
vendo alicui fundum, eo pacto & conditione,
ut nulli alij vēdat nisi mihi: per hoc nō impedit
libera alienatio in quemlibet, licet mihi teneat
ad interesse: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Bart.
Albe. Bal. Pau. Fulgo. & cōm. doct. Quarto
istam etiam sententiā & conclu. probat text. in l.
ea lege. C. de condi. ob causam. vbi habetur q̄ si
quis donauit re duobus, pacto appposito ut neu-
ter alienet partem suam: aut nemo debet alie-
nare, aut donatori vel eius hāredi competit cō-
dictio ob causam ad interesse: & ad hoc notat
& commendat ibi glo. ord. Bal. Sali. & cō. doct.
Quinto istam etiam sententiā & conclu. probat
text. per argumentum ab speciali in l. i. C. de do-
nat. quā sub modo. vbi habet q̄ donatio facta
eo pacto, modo, & conditione, ut recipiens te-
neatur prastare alimenta, si contra faciat, ipso
iure retro trāsfertur dominium in donantē, &

potest rem a quocunq; possessore vēdicare q̄
procedit tñ fauore alimētorū, ergo aperte se-
quitur & infertur cōtrariū esse in alijs casibus
& ad hoc notat & cōmēdat ibi Petrus de Bel-
la per. Cinnus. Iaco. Butri. Bart. Albe. Bal. Ange-
Sali. & commu. doct. Sexto istam etiam senten-
tiam & conclusionem probat text. bene ponde-
ratus in l. quoties. C. de rei vendi. & in l. qui ti-
bi. C. de hāre. vel actio. vendi. & in l. i. C. de his
qui a non domi. manu. sunt. & in l. si ancilla. C.
de acti. emp. quib⁹ probatur & disponit, q̄ licet
ille qui vēdidit rem primo teneatur sibi trade-
re, & nullo modo vendere nec alienare, ut in l.
i. & per totū. ff. de act. emp. & in l. qui fundum
ff. de contra. emp. & in l. qui duobus. ff. ad legē
Cor. de fal. & in l. venditor hominis. & per to-
tū. ff. de euicō. & in l. lex his. & per to-
tū. C. eod. titu. tamen si talis venditor veniat
contra promissionem vel obligationem, & ven-
dat & alienet alteri, valet & tenet alienatio, &
trāsfertur dominium, licet emptori primo te-
neatur ad interesse. Septimo istam etiam sen-
tentiā & conclu. probat text. notabilis & ex-
pressus in l. fin. §. fina. ff. de contra. empt. & in
l. adhuc. §. si operas. ff. de usufructu. & in l. que-
dam. §. his autem. ff. de edendo. & in l. si hā-
res. ff. ad Trebellia. & in l. huminum. §. adici-
tur. ff. de damno infect. & in l. cum tibi. C. qui
potio an pign. habe. & in l. tris alieni. C. de do-
na. & in l. intendium. C. si certum petat. & in l.
eum cui. C. de actio. & obligatio. vbi probatur
quod actio vel obligatio personalis causata vel
emanata respectu alicuius rei, non sequitur eius
possessorem, sed tantum personam principaliter
obligatam, vel eius hāredes. Octauo istam
etiam sententiā & conclusionem probat text.
in l. i. & per totū. ff. de his qui in fraud. credi-
t. & in l. i. & per totū. C. eod. titu. vbi habetur
quod alienatis bonis debitoris, non potest cre-
ditor agere contra particulares successores &
possessores eorū, nisi dolo vel fraude in utroque
probata, modo & forma de qua ibi: ergo ita
dicamus in nostro casu, quod illa promissio
& obligatio quā quis tenetur non alienare, non
afficiat rem nec impediat alienationem eius,
sed libere transeat & pertineat ad successorem
particularem.

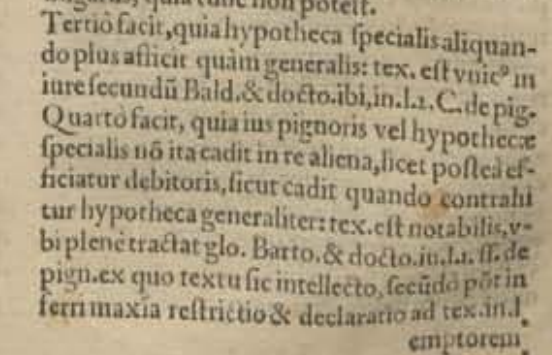
14 Nono pro ista sententiā & conclusione facit,
quia in obligationibus facti, tantum succedit
obligatio ad interessentē, vērō trāsit nec acqui-
ritur aliquod ius in re nec ad rem: textus in l.
stipulationes non diuiduntur. versicul. Celsus.
ff. de verbor. obligatio. textus in l. si fundum
ff. de verbor. obligatio. textus in l. cum stipulatus
sum

sum mihi a Proculo. §. fin. eodem tit. text. in l.
si testis. §. officium. ff. de aqua pluua accēda.
text. in l. si quis ab alio. §. fina. ff. de re iudicata
text. in l. prima. ff. de actio. empti. Sed in no-
stro casu promissor promissit factū, & sic rem
suam non alienare: ergo tantum est obligatus
personaliter ad interesse: & obligatio non affi-
cit rem nec impedit eius alienationem nec do-
mini trāsfactionem.

15 Decimo & finaliter pro ista sententiā & conclu-
sione facit, quia pactum adiectum cōtra natu-
ram & substantiam actus vel dispositionis, est
nullum: text. est in l. cum precario. ff. de preca-
rio. & ibi not. Bartol. Alberi. & antiqui. Notat
etiam Paul. Iaso. & alij doctores in l. fina. ff. de
cōdictio. ob causam. vltra quos allego similia
notanda iura: text. in l. quarta. ff. de pigno. quē
ibi reputat sing. Bart. & alij doct. text. in l. i. §. i. ff.
si usufructus petatur. text. in l. si pecuniam ser-
uo. ff. de pecul. lega. text. in l. obligationem serē
versic. sic & in trāfendo. ff. de actio. & obliga-
tio. text. in l. si fundum sub cōditione. §. qui fun-
dum. ff. de legatis primo. textus in l. eum qui.
§. ff. de verbo. obligatio. text. in l. Iulianus scri-
bit eodem titu. textus in l. continuus. §. finali.
eodem titu. textus in l. tale pactum. §. finali. ff.
de pactis. Sed dominium, virtus & effectus e-
ius est ius perfectū disponendi de re, ut in l. si
quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda posses-
s. & ibi Barto. & commu. doctores. ergo pactum
appositum in contrarium, est cōtra naturam
& effectum eius, & per consequens non debet
valere.

16 Item etiā cōfirmatur tertia viua & subtili ratio-
ne, quia sicut regulariter ex solo titulo non trā-
sit dominium sine traditione, ut in l. traditio-
bus. C. de pactis. text. in l. traditio. ff. de acquir.
rerum domi. text. in l. si ager. ff. de rei ven. text.
in l. quædam mulier. eodem titu. text. in l. cla-
uibus. ff. de cōtrah. emptio. text. in l. quod vē-
didi. eod. tit. text. in l. i. C. de don. text. in l. quis-
quis. eod. tit. text. in l. penul. C. de rei vēdi. text.
in l. qui prædium. C. de distra. pigno. text. in l. §.
per traditionem. In l. de rerū diu. text. in l. §. in
terdum. eod. titu. ita eodē modo non amittitur
dominiū solo pacto sine noua retraditione: &
in expresse istam rationem ponit gloss. ordi.
in l. ea lege. C. de condi. ob causam. & ibi Petr.
Cinnus. Bart. Albe. Bal. & cōm. doct. glo. etiam
ordi. in l. i. §. C. de rebus alie. nō alie. & ibi Odo-
fred. & cōm. doct. Bald. in l. peto. §. fratre. §.
oppositi. ff. de legatis. 2. & ibi Imola & alij doct.
Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig.
6. colū. 2. tenet etiam Innocentius in c. Raynal

17 dus. de testa. penul. colū. & ibi Canonistæ. pro
qua sententiā & cōmuni ratione cōsidero text.
expresse in l. ab emptione. ff. de pactis. vbi
probat quod non potest recedi a contractu
perfecto & consummato mediāte traditione,
nisi interueniat retraditio in dissolutione con-
tractus: probat etiam text. in l. i. & 2. C. quādo
liceat ab empti. disce. text. in l. cum emptor. ff.
de rescind. ven. text. in l. iuris. §. adeo. ff.
de pactis. Confirmatur etiam, quia solennitas
quæ requiritur in actu, requiritur in eius distra-
ctu, text. est in l. hāredes palam. §. si quid post
ff. de testam. text. in l. solent. ff. de offic. procō-
sul. text. in l. si ad resoluendam. C. de prædij
min. text. in l. 2. C. de cōdictis. text. in l. si iudex
C. commi. vel episc. text. in l. ex eo autem solo
In l. quibus mod. test. infir. text. vnicus in suo
casu in l. 4. §. si forte. ff. de dāno infecto. vbi di-
citur quod eiusdem nature est reuocatio pos-
sessoris, cuius fuit missio, & ad hoc notat &
commendat ibi doctores & reputat vnicum
Pau. de Cast. in l. iubere cauere. ff. de iuris. om.
iudi. ergo sic dicamus in nostro casu, quod si-
cut in acquisitione & trāsfactione domini re-
quiritur traditio, sic etiā requiritur in priuatio-
ne & reuocatione eius: & ex solo pacto & con-
uentione partium non amittatur. Ex quibus
infero singulariter, quod in casibus in quibus
ex solo titulo sine traditione vera vel ficta trā-
sfertur dominium, qui habentur & notantur per
gloss. & doctores in l. si ager. ff. de rei vendi. &
in l. traditionibus. C. de pactis. in eisdem po-
telt impediri alienatio & trāsfactio domini solo
pacto & conuentione partium: & in termi-
nis ita tenet Bald. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.
2. §. oppo. & ibi Ioan. de Imo. 2. colū. Iaso. qui
valde commendat in l. filius famil. §. dimi. ff. de
legatis. 2. lectura. 19. colū. num. 90. & ibi Ripa.
19. colū. nu. 92. versic. 6. limita. Ex quibus etiam
infero, quod in casibus in quibus ex solo titu-
lo constituitur ius in re sine traditione, ille præ-
fertur qui est prior in titulo. Ex quo primo de-
ducitur & infertur, quod si vendatur res eccle-
siæ, & postea alteri: quod præferatur ecclesiæ, li-
cet actualiter sit facta traditio. Secundo, argu-
mento text. & ibi commu. opin. in l. fina. C. de
sacro. eccles. Secundo deducitur & infertur, q̄
si eadem res pluribus pignoretur & obligetur,
quod primus præferatur, licet secūdo sit prius
tradita: quia in hypotheca solo titulo & cōtra-
ctu constituitur ius in re: text. est in l. i. ff. de pi-
gno. actio. text. in l. si tibi. §. de pignore. ff. de pa-
ctis. text. in l. contrahitur. ff. de pign. textus in
l. 4. ff. de fide iustu. text. in l. iusto. §. non mu-
tat. ff.

emptorem. C. locati. de qua latè dixi suo loco.
20 Secundus modus subtilis & notabilis est, quan-
do in pacto & prohibitione de nō alienādo ap-
ponitur aliqua clausula trāslatua possessionis,
vt si quis dicat dono vel vendo tibi hoc pacto,
vt nō liceat alienare: & si ad aliquē actum alie-
nationis peruenieris, tunc dominium ad me re-
uertatur: & in eum casum ex nunc constituis te
meo nomine possidere, quo casu statim eum il-
le inceperit alienare, concedens qui prohibitio-
nem fecit, efficitur dominus & possessor virtu-
te illius fidei traditionis: & hoc argumento tex.
in l. quod meo. ff. de acquir. posses. & in specie
argumento tex. in l. qui absenti. §. 1. eodem titu-
lo. vbi dicitur, quod dominus & possessio po-
test sub conditione transferri: facit etiam tex-
tus in l. quidam testamēto. ff. de fideicommiss.
libe. & per ista iura istam sententiam & conclusi-
onem tenet Barto. qui singulariter loquitur
in dicta l. qui absenti. §. 1. ff. de acquir. posses.
2. col. in fin. num. 3. & ibi Imola prope finem.
Pau. de Caltra. colum. prope finem. Aret. 2. col.
Roma. ibi. colum. post prin. Alexan. 2. colum.
post prin. tenet etiam notabiliter Iaco. But. in
ca. l. ea lege. C. de condi. ob causam. 2. colum. 1.
quæst. vers. quarto. & ibi Pet. de Bel. per. pen.
colum. in fin. Albe. 2. colum. in princ. dicens q
ira sepe consuluit & quod est verum & vtile cō-
siliū: & allegat idem ante omnes ibi tenere
Odothre. & Iaco. de Aret. tenet etiam Salice. ibi
transiit. 6. colum. 1. quæst. princ. dicens quod
iste est tutior modus ceteris: istam etiam conclu-
sionem tenet Barto. in l. filius fami. §. diui. ff. de
leg. 1. primo. pen. colum. num. 14. & ibi Iaso.
prima lectura. 14. col. 1. u. 63. Ioan. Fab. in l. fin.
C. de rebus alie. non alienā. Aduertendum tamē
quia contra hoc videtur mihi noua & subtilis
difficultas cui non videtur posse responderi, nā
iste modus & forma prohibitionis solum ha-
bebit locum durante vita prohibiti & obligati
non alienare, non verō durabit post mortem
eius, quod probatur sic, constitutum & eius vir-
tus & effectus nihil operatur, imō extinguitur
post mortem constituentis, cum illo tempore
nulla sit apud eum possessio quā possit nomi-
ne alterius habere. argumento tex. in l. cum hæ-
redes. de acquir. posses. & in l. 1. §. Sequola. ff. si q
testamēto liber esse in. sue. & probat apertus te-
xtus in ratione in l. quod meo. de acquir. posses.
facit etiam nota doctrina & theoria glo. ordi.
in l. quoniam. §. si cōductor. ff. de acquir. posses.
per quā in expresso hoc tenet ibi Ang. Cuna.
& Alex. de quo latius dixi in materia possessio-
nis, ergo iste modus & forma prohibitionis nō

habebit vires post mortem prohibiti, cō illo tē-
pore extinguitur virtus & effectus constituti.
Sed huic difficultati aliquibus modis potest re-
sponderi. Primō sic, quod iste modus & forma
prohibitionis solum valeat & habeat effectum
in vita prohibiti. nam si ad actum alienationis
perueniat, impediatur alienatio & statim tran-
seat dominium & possessio in eum qui fecit pro-
hibitionē, & tantum in isto casu pcedat & pos-
sit verificari superior sententia & conclusio Bar-
to. & cōmu. sed mortuo prohibito, ille modus &
forma prohibitionis nihil operetur per rationē
prædictam inconuincibilem: vnde si heres e-
ius alienet, nō impeditur alienatio & trāslatio
dominii, licet ex persona & obligatione defun-
cti teneatur ad interesse & est noua & maxi-
ma modificatio & limitatio ad prædictam cō-
munem opinionem quam ab aliquo tactam
nō reperio. Vel aliter & secundo potest dici, q
imō iste modus & forma prohibitionis duret
perpetuo, & transeat ad heredes: & virtus & ef-
fectus eius afficiat rem etiā post mortē prohibi-
ti: & hoc tali consideratione, quia illud pactū
& obligatio de non alienando, & similiter pa-
ctum & promissio constitutiendi se nomine alie-
nationis, obligat heredes & successores sicut
se: vnde quando ipsi procederent ad actum alie-
nationis, statim virtute prædictæ obligationis
videntur se constituere nomine alterius possi-
dere: imō nō possent illam possessionem qua-
rendam alteri interuere: argumento tex. in
l. fin. C. de acquir. posses. Sed attende quod ista
responsio & solutio nō videtur vera nec cōclu-
dens, quia ille tex. loquitur in propria & actua-
li possessione quæ est iam quæ sita domino in
re quæ detinetur à seruo, colono, vel inquilino
suo, in qua non potest sibi fieri præiudicium:
sed in nostro casu nō est quæ sita possessio ipsi
prohibenti, sed agitur de quærenda per consti-
tutum in casu alienationis.

22 Sed virtus & extremum constituti cessat post
mortē promissionis, ergo ad heredes nō trāsit,
maximè quod tex. in dicta l. fin. secunda par-
te in vers. fin. aperte dicit, quod illa dispo-
sicio tantū habeat locum in possessione quæ sita:
secus vero in quærenda, quia in ea bene pos-
sunt ille psonæ domino præiudicare: facit etiā
textus cum materia in l. si quis societatem con-
traxerit. ff. pro soci. Vel aliter & tertio, & valde
subtiliter potest dici, quod ille modus & forma
prohibitionis indistincte sit verissima & perpe-
tua: & transeat ad heredes. nam licet constitu-
tum & virtus & effectus eius nō trāseat ad here-
des,

des, sed extinguitur morte constitutis, tamē
illa habilitas, potentia, & extremum constituti
quod aderat in ipso contrahente prohibito alie-
nare à principio & in ipso instanti, afficit rem
illam vt amplius non possit alienari: & consti-
tutum fuit quoddā ius reale impeditiuū alie-
nationis, quod perpetuo durat & trāsit ad suc-
cessores, licet illa habilitas, qualitas, & extre-
mū constituti nō duret post mortē prohibiti: ac
gumento tex. iuncta gloss. singulari & declara-
tione Baldi, & cōmu. in l. 1. C. de usufructu.
vbi habetur, quod licet requiratur patria po-
testas ad hoc vt pater possit habere usufructu-
m in bonis filij, tamen sufficit quod illa sit à
principio tēpore acquisitionis: non autē requi-
ritur in duratione vel continuatione: facit etiā
tex. in l. fin. C. ad Tertul. & ibi Bartol. & com-
mu. docto. in l. fin. C. de iur. de succ. text. in
l. quod scitis. C. de bonis quæ libe. tex. in l. fin.
§. filijs autem. eodem titu. tex. in l. si quis qui ani-
mo. ff. de acquir. posses. tex. in l. item illa. §. 1.
ff. de consti. pecu. tex. in auth. de hered. ab in-
testa. veni. colla. 9. Sed aduertendum qd simili-
ter ista responsio & solutio nō videtur vera nec
concludens, quia illa iura procedunt & loqui-
tur quādo ius de quo tractatur est iam perfe-
ctū quæ situm parti, vnde si illo tempore acqui-
sitionis ille actus habuit sua essentialia non vi-
tiatur, licet illa non durent: sed in nostro casu
actus constituti non est consummatus, nec ex
eo est quæ situm contrahenti ius possessionis,
sed pendet eius virtus & effectus in tēpore exi-
stentis conditionis: sed illo tempore deficiunt
sua essentialia & extrema, ergo cessat virtus &
effectus eius: pro quo facit, quia si actus est cō-
ditionalis, & cōditio verificatur tē iam perem-
pta, non trahitur retro: quia deficit extremum
habilitatis. est in l. necessario. vers. sanè si pen-
dente cōditione. ff. de peri. & commo. rei veni.
vbi si cōditio contractus extiterit re perem-
pta, nō trahitur retro. Vel aliter & quarto po-
test dici quod iste modus prohibitionis indi-
stincte sit verissimus & perpetuus, & trāseat ad
heredes ratione constituti: quia quando con-
tractus in quo ponitur constitutum sit sub cō-
ditione quæ de necessitate secundum iuris di-
spositionem debet retrahitur, & illa cōditio ad
impletur, modo in vita, modo post mortem
constituentis: sicut retrahitur ipse principa-
lis contractus, ita etiam retrahitur constitu-
tum & virtus, & effectus eius: ita determinat
Oldradus, cōsi. 139. 2. colum. vers. tertium erit.
Philippus Decius in regula contractus. 9. col.
nume. n. de reg. iur. Sed istud etiam reprobaui

in materia possessionis, in actu facto. clausula
constituti, quā pono in l. 43. infra eisdē leg. Tau-
ri, vbi omnino vide. Vnde teneo primā solut.
& modificationē quam posui in illo articulo.
23 Tertius modus per quem impeditur alienatio,
& trāslatio dominij est per iudicis decretum
& auctoritatem: vnde si fiat contractus inter
partes & pactum de non alienādo, & iudex cō-
firmet talem contractum, & auctoritate, & de-
creto suo interdicit alienationem, impediatur
alienatio: argumento tex. in l. Iulianus. ff. de iur.
rato. furio. & quasi per totum tex. in l. si sciēs.
ff. de contrah. empt. tex. in l. is cui bonis. cū ma-
tetia. ff. de ver. oblig. & argumento optimi tex-
tus in l. iudicē. ff. cōmu. diui. tex. in l. diuus. ff.
de peti. her. in prin. per quæ iura ita tenet Pet.
de Be. per. in l. ea lege. C. de cōdict. ob causam.
penul. colū. in fin. Albe. 2. colum. in prin. Aret.
in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. obliga. si. col.
in fin. tenet etiam expressē Bar. in l. filius fami.
§. diui. ff. de leg. 1. pen. col. nu. 16. licet corruptē
alleget dicta Iulianus. tenet etiam Bal. in l. si.
C. de pactis inter empto. & vend. 1. col. & quæ
cōtrarium tamē & melius tenet Bal. in dic. l. ea
lege. fin. col. & quæst. Salic. ibi. si. col. & q. Imol.
in dic. l. filius fa. §. diui. de lega. 1. 3. col. post prin-
ci. & melius ibi Alex. 6. co. nu. 19. Iaso. ibi. 14. co-
lum. nu. 66. qui bene loquitur. Cinus in l. si. C.
de rebus alie. non alie. 1. colum. nume. 3.

24 Et hoc tali fundamento, quia ex sententia &
decreto iudicis non trāstetur dominium in
aliquem sine actuali traditione, vt notatur la-
te per omnes in l. Pōponius. §. si iusta. ff. de ac-
qui. poss. maximè per Aret. ibi. 3. col. nu. 29. qui
dicit hanc esse communē opinionē: & ibi Ro-
ma. 3. col. in prin. Alex. 4. colum. nu. 9. & in ex-
presso tenet glo. not. ord. in §. fin. Insti. de offi.
iud. in glo. fin. post prin. vbi dicit quod sola sen-
tentia non facit quem dominum, sed traditio.
quam ibi notat & commendat Ange. de Aret.
2. col. nu. 2. & cōmu. docto. tenet etiam Bar. in
l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. 2. col. nu. 2. & ibi
Paul. pe. col. nu. 12. & ibi latē Iaso. 6. col. nu. 44.
Bal. in l. 1. 2. colum. nu. 5. C. cōmu. vtriusque
indi. & ibi alij docto. Confirmatur etiam, quia
factum iudicis & partis æquiparantur, vt in l.
non est mirum. ff. de pignor. actio. & in l. si ob
causam. C. de euictio. si ergo auctoritate & sen-
tentia iudicis non trāstetur dominium sine
traditione, sequitur quod sola iudicis auctori-
tas non potest impedire translationem domi-
nij: nec obstant iura superius allegata, quia lo-
quuntur & debent intelligi quando prohibi-
tio iudicis sit cum legitima causa & iure ap-
probata,

probata, puta si quis est prodigus & dissipator bonorum, ut in l. Julianus, de curat. furio. cum simi. vel propter litis pendentiam & aliquam suspensionem, ut in l. diuus. ff. de peti. hered. vel propter suspensionem fugae debitoris: quo casu licet potest fieri sequelatio bonorum mobiliū, ita potest fieri interdictio alienationis bonorum immobilium: ut est singularis & vnicuique in l. de pōllicitationibus, in fine. ff. de pōllicitatib. aut prohibebūt distrahi fundum quē in territorio Gabinorum habet: & ad hoc not. & commendat ibi Barto. & dicit mirabile Alber. & dicit singu. Bal. in l. per diuersas. C. mandati. 3. et in q. uest. & dicit vnicuique Alex. in l. si huiusmodi. 4. diu. ff. de lega. 2. col. nu. 20. & not. & commendat Alb. post antiquos in l. si fideius for. 8. si satis datum. ff. qui satis dat. cog. & ibi la. so. 2. col. nu. 8. idem la. so. in §. in istis. de actio. col. nu. 80.

15 Quartus modus per quem impeditur alienatio & translatio domini est, quando apponitur persona cuius contemplatione sit prohibitio, ut puta si quis donet alteri fundum vel aliquā rem, hoc pacto, ut post mortem vel certum tempus restituatur cuidam tertio: & per consequens post mortem tertij restituatur alteri, & quod talis res vel fundus non possit alienari, nā cum in contractu donationis fauore exerceat libera litatem, post mortem vel tempus grauatū, quē fitur actio illi tertio, iūdo & dominū eius, text. est sing. in l. quoties. C. de dona. quē sub mo. quem notant & commendant ibi doctores. & dicit sing. Imo. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. fin. col. nu. in fi. de verb. oblig. facit text. in l. 2. codē titu. vbi habetur quod donatio potest fieri ad tempus certum vel incertū, text. not. in l. si. C. de leg. vbi dicitur quod donatio & contractus potest fieri ad tempus, & similiter legatum vel fideicommissum: & in expresso pro hac sententia & conclusionē est hodie nouissima & singula. lex par. 1. titu. 4. 5. part. quē disponit, quod si quis donet rem vel fundum alteri vsque ad diē vel tempus certum, ut post illud tempus pertineat & restituatur donatori, vel heredib. eius vel cuidam tertio, quod statim illo die vel tempore transito, dominium & possessio illius rei, quāritur ipsi donatori vel heredibus eius vel illi tertio: & sic est ibi nouissima & singula. lex quod hodie in contractu donationis potest fieri prohibitio alienationis, quando designatur persona cuius fauore sit prohibitio: imo licet nō fiat expressa prohibitio, sufficit quod sit persona cui debeat res donata post tempus restitui: quia tali casu in eam transit dominium & pos-

sessio: unde insertur quod non potest alienari, & si de facto alienetur, quod veniet casu restitutionis dominium & possessio transit in eam & poterit rem vendicare a quocunq; possessore: & per illam legē ita tenet & declarat solus Rodencus Sumrez in repeti. legis. quoniam in prioribus fol. 97. 2. col. an. princ. Sed aduertendum quod ista opinio apertē est falsa, imo tenet quod tam de iure communi quā etiam extante illa. l. Regia, in contractu donationis nec in alio onerato vel lucrato, nūquā potest prohiberi alienatio, etiā si designetur persona cuius fauore fiat prohibitio, vel post illud quod tempus ei debeat restitui: & ista est veritas, ma & tenenda sententia: pro qua facit expressus text. in dict. l. ea lege. C. de codicillo. ob causam vbi habetur quod si quis donauit alteri aliquā rem hoc pacto, ut eam nō alienet, nō prohibetur alienare, sed tantum tenetur donatori vel heredibus eius ad interesse. Sed tali casu semper intelligitur in contrariis persona cuius fauore effertur prohibitio alienatio, scilicet, ipse contrahens vel heres eius, & tamen hoc nō sufficit ut impediat alienare, sed tantum poterit ad interesse, ut ibi disponitur: ergo idē sit in nostro casu, quia licet designet tertiam personam cui fauore prohibetur alienatio non tamen potest impediri: & non expresse probat illa lex secundum verum & communem intellectum. Faciunt etiam pro hac parte omnia fundamenta & rationes quae allegantur supra in fauore communis opinio. quae habet q. per contrariū nō potest impediri alienatio: praeter ea in terminis facit text. & communis opinio. & resolutio in l. filius fam. §. diu. de leg. 1. de quo latius infra dicemus vbi habetur quod specialiter in ultimis voluntatibus eorum fauore per testatorem potest impediri alienatio, quando apponitur iusta causa vel designatur persona cuius fauore impeditur alienatio: ergo indistinctē etiam in illis casibus contrarium dicendum est in contrariis. Facit etiam concludens ratio & fundamentum, quia in contrariis nulla modo potest transferri dominium nec possessio ex contractu vel ex distratu, etiam concurrente voluntate partium, nisi interueniat vera vel ficta traditio, ut in l. traditionibus. C. de pactis. cum similibus. & in l. ab emptione. ff. de pactis. & in l. 1. & 2. C. quando liceat ab empt. dist. Confirmatur etiam ex doctrina glo. not. in l. 1. C. de inoffic. do. in glo. mag. in versat. hic nō ita credo. vbi dicit quod in casibus in quibus ex aliqua dispositioe ipso iure transfertur dominium sine traditione resoluta illa dispositio & titulo retrahitur ipso

ipso iure dominium sine traditione: secus verō si in dispositione requiratur traditio ad translationem domini: quia similiter requiratur in eius dissolutione: & illam glo. ad hoc dicit ibi valde nota. Bald. in fi. ver. & Alex. in l. si. C. de lega. 2. col. nu. 3. & istam doctrinā ponit Bart. licet illam glo. non alleget in l. & ideo. ff. de condi. furt. 1. col. nu. 1. secundo. Et tenendo istam partem prout est tenenda dico quod nō obstat text. in dict. l. quoties. C. de donat. quae sub mo. vbi videtur probari contrarium, imo quod illi tertio quāritur actio, quia respondeo quod quāritur sibi actio mere personalis contra donarium vel heredem, ut restituatur sibi res quam sub hoc pacto & modo recepit: non verō quāritur sibi dominium nec possessio aliqua actio realis vel directā: & ita intelligitur ibi glo. ordi. Pet. Cinnus. Alber. Fab. Bart. Bald. Ange. Salic. & communis doctores. & ut verus & perfectus intellectus illius legis appareat, dico q. regulariter ex pacto appposito super re mea quae debet durare mea, bene quāritur actio tertio: secus quando non debet durare mea: text. est in l. Publi. in princ. ff. de pōliti. vbi si depono rem meam apud te ut alteri restituas, quāritur illi actio: & ad hoc notat & commen. ibi Bartolus Bald. Salic. Paul. de Cast. & communiter doctores. text. in l. penult. C. ad exhiben. & ibi notat, Cinnus, Pet. Iacobus But. Bart. Ange. Bald. Salic. Paul. & communis doctores. si vero apponatur super re quae non debet durare mea, non quāritur actio tertio: text. est in l. certi codicillo. §. quo aniam. ff. si certum petat. & in l. debitor. §. si. ad Trebel. & in l. si. ff. de solu. hoc tamen fallit in contractu donationis fauore exerceat liberalitatem, quia ex pacto in tali contractu posito quāritur actio personalis tertio licet res non duret mea: iste est text. qui sic debet intelligi in dict. l. quoties. C. de dona. quae sub mod. & in specie istam doctrinā & resolutionē ponit Bart. in l. certi codicillo. §. quoniam. ff. si cert. petat. 2. col. nu. 6. & ibi Ange. in fin. & not. ibi Pau. de Cast. 1. col. nu. 9. la. so. 2. col. nu. 2. Phil. Decius in fin. Bart. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. penult. col. in fin. de verbo. oblig. & ibi Alexan. penult. col. & fin. col. la. so. penult. col. nu. 20. idē la. so. in l. quod dicitur, eodē tit. fin. col. & quāstio. lmo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. el primo. quarta col. ad Trebel.

27 Non obstat etiam text. in l. 2. eiusdē titu. C. de dona. quae sub modo. & in l. si. C. de legat. vbi habetur quod donatio vel contractus potest fieri ad tempus, ita ut post tempus res debeat restitui vel reuerti donatori vel heredibus, quia

respondeo quod debet intelligi modo praedicto scilicet ut quāritur eis tantum actio personalis, nō vero dominium, nec possessio, nec actio realis: & in terminis ita tenet & declarat Pet. de Bella pert. in dict. l. 2. & est de mēte Bald. & omni doctores ibi. tenet etiā Pet. de Bel. pert. in dict. l. si. C. de lega. Secus tamen est in ultimis voluntatibus, quia si testator legauit rem vsque ad tempus, ut post tempus sit heredis, post illud tempus ipso iure transfertur dominium rei in heredem: ita debet intelligi text. in dict. l. si. C. de lega. in quātum loquitur in legato vel fideicom. & ita tenet & declarat ibi glo. no. ord. in glo. penult. in verbo remeantibus. & ibi Pet. de Bel. pert. Bar. Salic. Alex. & communis doctores idem probat text. in auct. cui relictum. vers. si. C. de indic. vi. to. quē ibi no. solus Salic. facit etiam not. doctores. glo. ordi. in l. in glo. magna. in fin. vers. at hic non ita credo. C. de inoffic. don. vbi dicit quod in casibus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione transfertur dominium sine traditione, resoluta illa dispositione & titulo, retrahitur ipso iure dominium sine aliqua alia traditione: secus vero e contra, si in aliqua dispositione requiratur traditio prout regulariter requiritur in contrariis: quia similiter requiritur in dissolutione: quā glo. dicit ibi valde nota. Bal. in finalibus verbis. Alex. in l. si. C. de lega. 2. col. nu. 3. & istam doctrinā ponit Bar. licet illā glo. non alleget in l. & ideo. ff. de condi. furt. 1. col. nu. 2. Pro qua sententia & doctrina considero text. singu. in proposito in l. si mortis causa res donata. cum l. sequenti. ff. de donatione caus. mor. quem sic induco, in donatione causa mortis solo titulo transit dominium in eum cui sit donatio sine aliqua traditione: text. est vnicuique in iure iuncta glo. in l. 2. ff. de publi. quem ibi dicit vnicuique Bald. & Ange. de Per. & dicit vnicuique Bal. in l. 2. C. si quis alteri vel sibi. post princ. nu. 2. isto enim casu, si reuocet donatio expresse vel tacite statim ipso iure reacquiritur dominium ipsi donatori: iste est verus & realis casus in dict. l. si mortis causa, cum lege sequenti: quem ad hoc considerat & reputat valde singu. Pau. de Cast. ibi. ex quo textu in dict. l. si. C. de lega. sic declarato & confirmato infero & dico, quod procedit & debet extendi, nedum quando res legata debet post tempus redire ad ipsos heredem testatoris sed etiam si ex dispositione testatoris debeat redire ad quemlibet tertium extraneum: quod appertē fundatur ex superioribus: & in expresso ita tenet ibi solus Pet. de Bel. pert. 1. col. propositi.

28 Non obstat etiā dicta lex Partitae, quia in quātum dicit quod transacto die vel tempore heredi do-

res donatoris vel alter tertius consequetur & ac-
quiritur dñum & possessione rei, debet intelligi
quod respectu ipsius donatoris vel heredis be-
ne reueretur dominum & possessio: quia non re-
cellat ab eis cum tantum rei concessit ven-
dam & fructum respectu usufructus, & sic do-
minum & eius possessione erat penes eos, sed
respectu extranei est difficultas illius legis: vn-
de possit dici quod respectu extranei intelli-
gitur, quod quæritur ei dominum & possessio
mediante actione personali quam habet ex pa-
cto donatoris, iuxta tex. cum materia in dicta
l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. & ille sit ve-
rissimus sensus & intellectus illius legis partite:
& confirmatur, quia cum leges Partite regulari-
ter non sint correctorie iuris communis, non est
dicendum nec credendum quod illa lex corrigat
in hoc ius commune tot & tantis legibus & ratio-
nibus constitutum. Vel aliter, & secundo, &
quidem subtiliter potest intelligi illa lex, quan-
do primo res donatur quo ad usufructum p-
certo tempore, vt post tempus res pertineat al-
teri: nam tali casu post illud tempus quæritur
illi tertio dominum & possessio in ipso iure, quia
videtur interuenire quidam actus fictus transla-
tionis possessionis, scilicet retentio usufructus:
argumeto tex. in l. qui quis. C. de dona. & eorū
quæ late dico in materia possessionis in quar-
to acti ficto. Vel aliter & tertio dicimus, quod illa
lex sit noua & exorbitans a regulis iuris commu-
nis, & per eam deciditur, quod illo casu transeat
dominium & possessio in illum tertium: & for-
tè potest esse ratio, quia loquitur in bonis vin-
cularis & restitutioni subiectis, in quibus spe-
cialiter hoc voluit decidere illa lex, & ex ea for-
tè hodie habuit ortum lex. 45. infra his legibus
Tauri. Sed adhuc prius in effectus supra af-
firmatus videtur mihi venor & tenendus.
Item adde pro intellectu & declaratione text.
in dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. qd
licet vellet quod si res donatur eo pacto vel mo-
do vt post mortem donatoris vel post certum
tempus pertineat alteri tertio, acquiritur ei a-
ctio p-sonalis, quod tantum habet locum &
procedit in contractu donationis: fecit tamen
est in alio, vt venditionis, vel quomodo alio: ita no-
tabiliter Alex. in l. stipulatio ita. §. si stipuler.
fin. col. 1. de iure iur. Bar. & aliorū doct. ibi.
Item adde ad prædictam l. quoties. cum com-
m. quod licet in prædicto casu quando quis
datur eo pacto vt post mortem vel tempus quæ-
ritur alteri tertio, quæritur actio perso-
nalis pro re vel intereſſo, tamen debet intelligi
contra obligatum vel eius heredem, tandem no-

habebit actionem contra tertium possessorum
re: quia actio realis hoc casu non competit. cu-
nō transeat dominium nec possessio a dno vero
personalis similiter non competit, quia illa tan-
tum dirigitur contra primum donatorem ob-
ligatum, & non sequitur particiarem succeſ-
ſorem: argumeto tex. in l. si fin. ff. de contra-
h. empt. Sed hoc aperte hodie videtur cor-
rigi per dictam legē Partite: Ex quo subtiliter
deducitur & inferitur, quod si donator fecit pa-
ctum favore plurium, quia donauit rem hoc
pacto, vt post mortem vel tempus primum tra-
dat secundo, & secundus tertio, & sic de aliis
quod omnibus quæritur actio successiue con-
tra gramatum.
Item infero quod si forte primus donatoris
gratias alienauit rem, & secundus consequatur
ab eo intereſſe, quod tertius habebit actio-
nem contra secundum pro illo intereſſe conse-
quendo: quia licet in particulis presu-
munt non succedat loci rei, tamen quando conse-
quuntur est ex causa lucratiua bene subrogatur &
peti potest: argumeto tex. cum materia in l. si
cum secum. ff. si certum petat. & in l. si & me
& Titium. eodem titulo iuncta comuni opinio-
ne.
29 Sed circa prædicta pro maxima declaratione
prædictorū quero de subtili & necessaria qua-
stione, scilicet si iste donator qui donauit ali-
cui fundū vel rem hoc pacto vel modo, vt post
mortem vel certum tempus restituat alteri ter-
tio, si possit talis donator istud pactum, modū
vel grauamen remittere & reuocare, vt illi ter-
tio non restitatur: & videtur quod sic.
Primo, argumeto tex. notabilis in l. 3. de seru-
is exportandis. vbi si dominus vendidit vel dona-
uit seruum suum hac l. & pacto, vt intra certū
tempus manumittatur, transacto illo tempo-
re efficitur liber, ita demum si dominus perse-
uerauit in eadem voluntate: vnde si ante tem-
pus completum illud pactum vel modum re-
uocauit, non erit liber: & sic in præiudiciū ser-
ui potuit dominus pactum vel modum tollere
ad idem text. in l. 1. & 2. & fin. C. si mancipiū
ita fuerit alienatum vt manumittatur. text. in
l. 3. si quis sine manumissione ad libertatem per-
ueniunt. tex. in l. si pecuniā. §. si seruum. ff. de
condict. ob causam. ergo ita in nostro casu do-
nator possit reuocare illud pactum vel modū
positū in fauorē tertij. Secundo, quia in no-
stro casu & questione illi tertio est quæſita a-
ctio virtute contractus inordinati resultantis
habita relatione ad id quod debetur in modū
ergo merito habebit locum p-uenientia, vt in l.
si pecuniā, in prin. cum materia ff. de con-
dict. ob

di. ob causam. vnde sicut in contractu innomi-
nato tota dispositio per penitentiā reuocari
pōt, ita qualibet eius pars. Tertio, & in termi-
nis ista sententiæ & conclusionē tenet Bar. in l.
qui Romæ. §. Flauus. 2. col. nu. 1. ff. de ver. oblig.
qui extēdit hoc vt habeat locū etiā si illud pa-
ctum sit positū in fauorem ecclesiæ vel piæ cau-
sæ: & ibi Ioan. de Imo. 2. col. in medi. Aret. 3. col.
qui late disputat, & tandem se firmat in fi. col.
dicens: quod tuus est tenere opin. Bart. Alex.
3. col. nu. 8. Soci. 4. col. 1. §. 7. col. nu. 28. Rapha.
Cuma. & Pe. de Besu. idem etiam tenet Bar. in
dicta l. 3. ff. de ser. expor. cum quo transeunt ibi
doct. tenet etiam Ioan. de Imo. in c. potuit. de
locato. pe. col. in medi. & in fin. Bal. in l. cum a
focero. C. de iure dot. 2. col. istam etiam conclus.
regit Aret. in con. 74. 4. col. nu. 9. qui notabi-
liter loquitur: & istam dicit magis communē
opinionē Socinus & Iaso. in dicta l. qui Ro-
mæ. §. Flauus. Sed his non obstantibus teneo
contrariam sententiā, imō quod prædictus do-
nator nō possit reuocare illud pactū vel mo-
dum positū in fauorem tertij, modo interue-
niat cōsensu solius donatoris, modo vtriusque,
scilicet ipsius donantis & ipsius primi donata-
rii: & istam sententiā contra Bar. & commu-
opin. tenet Paul. de Cast. in dicta l. qui Romæ.
§. Flauus. 1. col. in fin. nu. 3. idem Pau. in l. in
fula. §. si in fin. ff. solu. matri. idē in l. si pe-
cuniā. ff. de condi. ob causam. 3. col. 4. q. idem
Paul. in l. si cum venderet. ff. de pigno. acti. 2.
col. nu. 5. licet litera eius sit corrupta: & ante
eum istam partē tenet Franc. de Albergo Flo-
rentinus, qui fuit discipulus Bar. in dicta l. 3. ff.
de seru. expor. istam etiā partē tenet Salic. in
dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub mod. in fi.
idem Salic. in l. 1. C. si mancipiū ita. alie. vt ma-
nu. 1. col. nu. 5. & dicit Paul. vbi supra quod ista
partem tenet Spec. in tit. de instru. edi. §. nūc
vero aliqua. verū cum quis legat in additione
quæ incipit, Titio decem. Sed certe ibi non lo-
quitur an donatio possit reuocari vel non re-
spectu tertij qui erat Seius, sed tantum dicit qd
donatio nō pōt reuocari a primo donatario
qui erat Titius cui res erat tradita: & sic non tā-
git quæſtionem nostram, nec ad eā potest al-
legari, istam etiam partē tenet Roder. Suarez
in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inof-
f. testa. fo. 97. & q. princ. qui dicit qd ferē omnis
schola scribentium tenet contra Bar. idem Rq.
de Sua. allegatione. 193. col. fo. 176. Sed certe in
hoc deceptus est, quia imō magis com. est cū
Bar. vt ex superioribus patet: istam etiam con-
clusionem tenet Pau. in con. 164. antepenul-

tima. col. versic. sed contra hoc facit. 2. vo. con.
30 Pro qua sententiā contra Bar. & communē pri-
mō facit tex. capitalis bene ponderatus in di-
cta l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. vbi ex-
presse dicitur, quod ex tali pacto vel modo re-
stitutionis statim est quæſita utilis actio illi ter-
tio: ergo eo inuito per donantē reuocari non
possit: quia quando ex contractu alterius mihi
quæritur ius, actio vel obligatio, nō potest me
inuito mihi auferri argumeto tex. in l. si licet ab
initio. C. de actio. & obli. tex. in l. de contractu.
C. de res. ven. text. in l. non idcirco. C. de contra-
empt. tex. in l. quamuis. C. de transa. tex. in l. in
commodato. §. sicut. ff. commodati. tex. in l. si
mandauero. la. 2. §. sicut man. text. in l. statu li-
berum. §. Stichū. de lega. 2. tex. in l. si socius. ver.
1. ff. p. socius. tex. in regula. id quod nostrū. ff. de
regu. iur. nec obstat tex. in l. 2. §. sed & si quis do-
natus. ff. de dona. & in l. si pater. versic. si in au-
tem. ff. de manu. vin. cum simi. & notata in l. 1.
§. si. ff. de con. empt. & in l. cōsensu. C. de actio.
& oblig. & in l. habenti. de dona. quia ibi actus,
actio, vel obligatio non erat quæſita illi absenti,
vt ibi notatur: hic vero sic confirmatur subtili-
ter ex prædicta l. quoties. in quantum dicit, qd
acquiritur illi tertio actio, licet stipulatus non
sit: sed eo casu quo esset stipulatus, quæreretur
irreuocabiler, adeo quod a donatore nullo
modo posset reuocari, vt in l. pfecta donatio.
eodem tit. de dona. quæ sub mo. ergo simili-
ter in nostro casu reuocari non possit, cum ef-
ficax actio iam quæſita sit. Secundo facit text.
no. in l. si in ff. de pactis. vbi si creditor fecit pa-
ctū de non petendo ipsi debitori: ex quo quæ-
ritur liberatio fideiussori, nō pōt debitor illud
reuocare in præiudiciū fideiussoris: ex quo
tex. sumitur notab. doctrina & thetica, quod
ius mihi quæſitum ex contractu vel pacto ali-
cuius non pōt mihi auferri: & ad hoc cum no-
tat ibi Salic. Angel. Pau. Iaso. & commu. docto.
tex. in l. si seruus. & in l. filius paciscendo. C. de
pactis. & ibi Paul. & commu. docto. vbi dicitur
quod ius mihi quæſitum ex contractu filij vel
serui, non potest ab eis mihi auferri: tex. in l. si
partem. versic. si in fin. ff. quemad. ser. ami. vbi
si testator legauit seruitutem, & legatarius an-
tequam agnosceret vel repudiaret legatū ven-
didit fundū dominantē, illi emptori quæritur
ius seruitutis qd amplius a legatario auferri nō
potest repudiatione legati, vel aliis: tex. in l. in
fulam. §. si. ff. de ma. vbi si quis dedit dotē mi-
leri hoc pacto, vt soluto matrimonio dos ad
eū reuerteretur, factō diuortio potest petere do-
tē, adeo quod si postea maritus & vxor reuer-
tantur
Ant. Go. in. l. Tau. Q

tantur in matrimonium, nō auferitur ius qua-
situm dotē repetenti: & ad hoc notat Bal. An-
ge. Imo. Paul. & cōmu. docto. tex. in l. cum ma-
ritus. §. si. ff. de pactis. dōta. vbi mulier dedit do-
tem hoc pacto, vt post mortē suam restitueretur
fratri: & ille frater stipulatus est, & dicit tex. q.
nō potest mulier de dote disponere in vita vel
morte in praeiudicium fratris: quem ad hoc no-
tat ibi Bal. Sali. & cōmu. docto. & dicit singu.
Aret. con. 24. pe. col. tex. in l. certi conditio. §.
si numos. iuncta glo. i. ordi. in versic. vel dic.
ff. si cer. pet. vbi si quis mutuauit numos nomi-
ne alicuius tertij absentis, ei querit actionem
quam postea eo inuito auferre non poterit: &
ad hoc notant & commendat omnes docto-
res. tex. nota. in l. si post mortem. §. fin. ff. de ho-
no. poss. cōtra. tabu. vbi si ex dispositione legis
ex persona alicuius cōpetit mihi aliquid ius,
nō potest in eum ius mihi auferri: & ad hoc no-
tat ibi Bar. Albe. & cōmu. docto. text. singula.
in l. si constante. versic. exceptis. C. de dona. an-
te nupt. per quē inserti ibi Bal. quōd quādo ex
contractu vel pacto contrahentiu vel occasio-
ne contractus per dispositionem legalem, est
alicui tertio ius questum re vel spe, nō potest
ab eo recedi in eius praeiudicium: & illū text.
ad hoc dicit solēnem Aret. in cons. 74. pe. col.
nu. 10. laso. in l. si. ff. de pactis. 2. col. post princ.
tex. in c. si tibi absentis. de praeiudic. lib. 6. vbi
si episcopus vel superior contulit beneficium
alicui absentis, etiā non interueniente nuncio
vel epistola, non potest amplius poenitere nec
reuocare: & ibi notat & commendat glo. ordi.
& cōmu. docto. Tertio, & principaliter & ma-
gis in expresso hodie in nostro regio facit lex
3. titu. 8. lib. 3. ordi. qua cauetur q. indistincte
potest quis alteri obligari, etiam absentis, sine
aliqua stipulatione vel solēnitate, dūm cōstet
de voluntate obligantis: ergo in nostro casu illi
tertio fuit questita actio & obligatio ex volun-
tate donantis, & ex eius pacto vel contractu: si
fuit questita, ergo reuocari non potest. Confir-
matur hoc, quia Bal. in l. cum a locero. 2. col. in
fine. C. de iure dot. & cōmunis opinio moder-
norum, in dicta. l. qui Romē. §. Flauius. de ver.
oblig. dicit, quod si in proposita questione no-
tatur stipulatur pro ipso tertio nō pōt postea
per donantem reuocari, sed hodie attenda illa
lege regio, queritur ius vel actio illi tertio & cui
libet absenti: & quāquam si interuenisset stipulatio:
ergo reuocari non potest. Et tenendo istam
partem quam teneo pro verissima dico, quod
non obstat primo tex. capitalis in quo se fun-
dabat Barto. & cōmu. opin. in dicta. l. §. ff. de ser-

uis exportari. quia dupliciter respondeo, & pri-
mo sic, quod in illa lege aperte requiritur per-
seuerantia in domino alienante seruū pactio
vel modo, de quo ibi, vnde merito dominus po-
test illud pactum vel modum reuocare, quod
probat ibi tex. dum dicit, si istamen qui vendi-
dit in eadem voluntate perseueret: probat etiā
tex. in l. si pater. ver. fin. autem. ff. de manu. vbi
dicit in nostra verō questione & casu dicta. l.
quoties. talis perseuerantia nō requiritur, ideo
reuocari non potest. Vel aliter & secundo re-
spondeo q. ibi, scilicet in dicta. l. de ser. expor-
tati. pactum vel modum fuit appositus in fauorem
serui, cui non potuit aliquo modo queri actio
vel obligatio, cū sit omnino in eapax: & in re-
gula. quod attinet. ff. de regu. iur. & ex hoc iura
disponunt quod tali pacto vel modo non re-
uocato, seruus efficitur ipso iure liber secundū
voluntatem dominum: dicit tex. in dicta. l. de
ser. expor. tex. in l. 1. §. 2. C. si macta. ita fue. alie.
vt manu. tex. in l. §. ff. qui sine manu. ad liber.
p. tex. in l. si pecuniā. §. si seruus. de cō. ob. causi.
Sed in nostra questione & sic in casu praedicti.
liquoties. ille tertius in cuius fauorem pactum
vel modus ponitur est libera persona & capax
actionis & obligationis, & ei est questita actio
& obligatio: vnde merito in eius praeiudicium
reuocari non potest: & si replices, quomodo
potuit huic tertio absentis queri actio sine ac-
ceptione & consensu, imo sine eo quod in-
terueniret nuncio vel epistola, quia alias non
potest valere per tex. noui. cōmu. doctri-
na in l. absentis. ff. de dona. vbi quādo donatio
fit absentis, requiritur acceptatio, voluntas, &
consensus donatarij: imo si postquam quis do-
nauit donatarij scierit & acceptet, non suffi-
cit sed requiritur quod interueniat nūcius vel
epistola ad coniungendos voluntates. ita tenet
ibi Bart. in prin. Albe. Iaco. et Oldra. quos ipse
refert Pau. Imo. Cumā. & ceteri docto. facit glo.
ordi. in l. cōsensu. ff. de actio. & oblig. glo. in l. 1.
§. si. ff. de cō. empt. §. an. l. illud. C. de la. eccles. &
ibi notat Alb. Iaco. But. & omnes, glo. in l. nec
ambigi. C. de don. & ibi expressē notat Cinus,
Bal. & Sali. Respondeo q. ille tex. & cōm. opin.
loquitur & procedit, quādo donatio incipit
à traditione vera vel ficta, & fiebat absentis: nā
tunc requiritur acceptatio & consensus modo
praedicti, scilicet interueniente nuncio vel ep-
istola: nos verō loquimur quādo donatio inci-
pit à promissione vel obligatione. Sed aduertē
dum subtiliter quod ista solutio non satisfacit,
quia quādo donatio incipit à promissio-
ne vel obligatione, & fortiori vel eadem ratione
non

nō valet si fiat absentis: nā de iure antiquo hoc
expeditū est, cū requirebatur stipulatio quae
non poterat fieri inter absentes, etiam median-
te nūcio vel epistola, vt in l. 1. §. ff. de verb. oblig.
hodie verō de iure nouo Codicis bene valet p-
pactum nudum & sic per consensum vtriusq:
sed tunc si fieret absentis, requiritur nūcius vel
epistola ad coniungendam voluntatem & con-
sensum: ita singu. tenet & declarat Iaco. But. &
post eum alij docto. in l. illud. C. de la. eccle. Fab.
& Ange. in prin. In l. de oblig. ex consensu:
& secundum hoc in nostro casu & questione,
modō donatio incipiat à traditione, modō à
promissione & obligatione, non potuit queri
actio illi tertio absentis, nisi postquam consen-
sit interueniente nuncio vel epistola: ergo be-
ne potuit donator reuocare: & ista est noua &
subtilis difficultas quam nemo posuit in hoc
articulo. Sed ea non obstante teneo illā senten-
tiam & conclusionem contra Bart. quam supra
fundaui, & praedictae difficultati respondeo sub-
tiliter, quod procedit quādo principaliter &
de p. se fit donatio, & nō dependet ab alio actu
nec psona: vt si quis donat rem vel aliquā quā-
titatē absentis, tunc enim non valebat in eius
persona quo ad dominium, nec quo ad obli-
gationem: secus verō quādo donatio fit prae-
senti taliter quod valeat & eius persona ha-
beat vires: quia tunc si grauetur alteri dare vel
restituere, tunc illi tertio queritur per legē. vt
li. actio etiam ignoranti, & non interueniente
nuncio vel epistola: quia fortificatur ex prima
donatione valida, & ab eo recipit formam: &
iste est verus & realis sensus & intellectus illius
tex. in dicta. l. quoties. sic alibi nō dilucidatur:
vnde illa donatio non potest reuocari, quia iā
per legem est questitum ius: hodie tamen de iu-
re regio hoc magis clare procedit et habet lo-
cum per legem tertiam, titu. 8. lib. 3. ordi. modō
fiat donatio praesenti, modō absentis: modō fiat
de quantitate, modō de aliqua re in specie: mo-
dō incipit à traditione, modō à promissione.
Non obstat secundo, quod in nostro casu & q.
resultat contractus innominatus, scilicet do. vt
des. vel facias: habita relatione ad id quod ve-
nit in modo: ergo merito potest reuocari, quia
habet locum poenitentia: quod fundamentū
in hoc articulo posuit Ioan. de Imo. Alexā. &
alij docto. in dicto. §. Flauius. quia subtiliter re-
spondeo, quod in nostro casu & q. non resul-
tat aliquis contractus innominatus, imo est cō-
tractus nominatus donationis in persona pri-
mi qui reuocari non potest, similiter respec-
tū tertij cui est fienda restitutio non est contra-

ctus innominatus, imo est donatio ex qua
queritur ei actio per dicta. l. quoties.
32 Confirmatur etiā, quia in cōtractibus inno-
minatis, ita demum habet locum poenitentia,
quādo nulla est nata actio ei a quo fit reuoca-
tio: quia res est omnino integra ex parte vtriusq:
que contrahentis: vel quādo vnus ex contra-
hentibus impleuit ex parte, alter verō non:
tunc ille qui impleuit potest poenitere & con-
tractum reuocare ex eo, quia contractus cen-
setur debilis, & nulla fuit questita actio ei cui
impletum est: ista est propria & realis dispo-
sitionis textus in dicta. l. si pecuniam. ff. de con-
ditione ob. causam. Sed in nostro casu & que-
stione non est contractus innominatus, sed ve-
rus & nominatus contractus donationis, tam
in persona primi donatarij, quā secundi vel
tertij, cui est fienda restitutio: praeterea illi se-
cundo vel tertio statim est questita efficax ac-
tio ex illo pacto & modo donationis & resti-
tutionis, per textum in dicta. l. quoties. ergo re-
uocari non potest nec habere locum poeniten-
tia. Vel aliter respondeo, quod licet in nostro
casu & questione resultaret contractus inno-
minatus, tamen hodie de iure regio non posset
reuocari nec habere locum poenitentia, vt su-
pra dixi: quia hodie in cōtractibus innomi-
natis etiam nullo implemento secuto oritur ac-
tio, & non habet locum poenitentia per dicta
l. titu. 8. lib. 3. ordi.

33 Et ex his infero singularem & vtilem decla-
rationem ad legem 27. supra his legib. Tauri,
vbi habetur quod pater potest per cōtractum
& donationem inter viuos meliorare filium
quem velit in tertio bonorum, & in eo appo-
nere substitutiones, vincula, & grauamina quae
voluerit: nam dico quod si pater grauaret ta-
lem filium melioratum restituere praedictum
tertium alteri filio vel descendenti, vel in dese-
ctum eorū altere persone, secundū formam &
dispositionem praedictae legis, non posset pa-
ter solus, nec concurrente consensu primi fi-
lij meliorati, poenite illud grauamen, vinculum,
vel submissionem tollere vel reuocare in pre-
iudicium alterius filij vel descendenti, vel ter-
tij in cuius fauorem positum est grauamen vel
vinculum restitutionis, cū per illam legem
iam sit ei ius questitum. & in terminis ita te-
net et concludit Rodericus Suarez in reperitio-
ne legi. quoniam in prioribus. fol. 97. 8. quest.
quam tamen ego declaro isto modo: nam si
pater adhuc non tradidit praedictam meliora-
tionem primo filio meliorato, nec scripturam
eius, nec fuit facta ex causa onerosa, tunc bene
Ant. Go. in. ll. Tau. Q. 2 posset

posset reuocari tam respectu primi quam alterius qui successiue in tali melioratione nominatus est: nam cum indistincte sit reuocabilis per legem. 17. Tauri, sequitur quod poterit pater reuocare respectu vtriusque, vel respectu illius tertij successiue nominati: cum nulli eorum sit quæsitum ius perfecte & irrevocabiliter: si vero dicta melioratio sit tradita primo filio meliorato, vel eius scriptura, vel fuerit facta ex causa onerosa, vel aliter sit effecta irrevocabilis ex causis & modis contentis in dicta lege. 17. Tauri, tunc dico quod nullo modo posset reuocari respectu primi nec respectu tertij successiue nominati, quia iam à principio fuit perfecta irrevocabilis: & si dicas quod tantum respectu primi prædicta melioratio est irrevocabilis, quia ei fuit tradita possessio, vel scriptura, vel causa onerosa, vel alia per quam efficitur irrevocabilis, respicit tantum primum filium melioratum, non vero tertium successiue nominatum, unde videtur quod respectu eius possit reuocari, quia subtiliter respondeo, quod ex eo, quod iam melioratio semel est irrevocabilis respectu primi propter aliquam causam de contentis in his legibus Tauri, maxime in lege. 17. statim iam est quæsitum ius & actio tertio, & alijs successiue nominatis: & quo ad omnes censetur irrevocabilis, quia possessio, causa vel qualitas per quam efficitur irrevocabilis, requiritur tantum in primo filio vel descendente meliorato, & non in alio: ergo, amplius reuocari non possit, argumento textus singularem in l. pater filium, §. quidam liberis, ff. de legatis. 3. ubi habetur quod res prohibita alienari, si aliquo casu permittatur alienari, & veniat casus in quo iam semel sit alienata, perpetuo remanet libera & alienabilis: & ibi notat Bar. & communis docto. facit etiam textus singularem & vnicus in l. fin. C. de rem. pigno. secundum Bal. Salic. & communis docto. ubi habetur quod si res obligata vel hypothecata à debitor semel aliquo casu alienetur, creditore contentiente perpetuo eximitur ab obligatione & hypotheca, adeo quod licet postea reuocetur ad personam debitoris, amplius non reinducit in primam generalem obligationem, etiam honoru futurorum: facit etiam textus in l. videam, ff. quod metus causa, tex. etiam in l. tutor reru, ff. de adm. tuto.

34 Item etiam & secundo ex prædictis infero, quod si quis faciat & constituat maiorem in persona certa & determinata, & post mortem eius vocavit & substituit alias successiue, & primæ tradidit possessionem eius vel scripturam, vel fiat

ex causa onerosa iuxta formam & dispositionem tex. in l. 44. infra his. 11. Tauri, quod si semel fuerit tradita possessio vel scriptura primæ personæ nominatæ, vel concurrat causa onerosa, non potest amplius maioratus reuocari, etiam quo ad alias personas nominatas vel substitutas, sed perpetuo remanet firmus, validus, & irrevocabilis.

Item etiam & tertio ex prædictis infero, quod licet iura regalia quæ pertinent principi in signum supremæ iurisdictionis, non possint præscribi nisi tempore immemorialitatis si semel sunt præscripta ab aliquo magnate vel domino territoriali, perpetuo efficiuntur præscriptibilia & pore ordinario, decem vel viginti, vel triginta annorum: sicut quælibet alia res priuata, vel iurisdicção.

Item etiam & quarto ex prædictis infero, quod si aliqua res patrimonij semel est alienata in hoc regno per descendentes possessores, et non fuit per proximiorum consanguineum retracta pro eodem pretio secundum leges huius regni, non poterit amplius per aliquem retrahi iure sanguinis, sed perpetuo remanet libera et alienabilis.

35 Quintus modus per quem impeditur alienatio et translatio domini est, quando expressè prohibetur per legem: tex. est in l. non dubium, vers. nullum, C. de legibus cuius verba sunt, nullum enim pactum, nulla conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsistentem, qui contrahunt lege prohibente. tex. in l. 1. et per totum, ff. de fundo dotali, tex. in l. quædam, ff. de acqui. rerum domi, tex. in l. 1. et per totum, ff. de rebus eorum, tex. in l. 1. et per totum C. de præm. tuto. tex. in l. lex quæ tutores, C. de adm. tuto. tex. in l. alienationis, ff. fam. herci, tex. in l. post contractum in si, ff. de dona. tex. in l. 2. & fin. C. de litigiosis, tex. in l. commissio, ff. de publi. et vecli, tex. in l. si, C. ad legem in maiore, tex. in l. qui contra, C. de inces. nup. tex. in l. ex iudiciorum, ff. de accus. tex. in l. quæ situm, ff. qui et à quibus, text. in l. 1. §. sciendum, ff. de dona. inter viros & uxores, in l. 1. In si. quibus alienet vel non, tex. in l. cum secundum leges de herede lib. 6.

36 Sextus modus per quem potest impediri alienatio & translatio domini, est in melioratione tertij: nam si pater vel mater meliores filium in tertio bonorum suorum in vltima voluntate vel per contractum inter vivos, potest in eo apponere quodlibet gravamen vel vinculum restitutionis vel submissionis iuxta formam & dispositionem legis. 17. supra his legibus Tauri: de quo magistraliter dixi in propria materia quam

ria quam posui in l. decima septima supra eod. 37 Septimus modus per quem impeditur alienatio & translatio domini est per vltimam voluntatem & dispositionem testatoris: nam si testator instituit heredem in tota hereditate, vel in aliqua parte: vel legat alicui aliquam rem, potest prohibere alienationem eius, & talis prohibitio valet & tenet: quod intelligitur & declaro isto modo, nam si prohibito est simpliciter facta sine causa vel nulla demonstrata persona in cuius fauorem fiat, ut si testator dicat grauo heredem vel legatariu, ne alienet, talis prohibitio non valet: sed heres vel legatarius liberus & iustus poterit rem alienare, quia illud est quoddam nudum præceptum testatoris, & resoluitur in consilium quod non obligat recipientem, sed tantum mouet eum: ut in l. 2. §. si ff. mandati, tex. est capitalis & expressus in l. filius, §. diui, ff. de lega. 2. & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Bar. Albe. Pan. Alex. lafo, & communiter docto. tex. in l. cum pater, §. mando, ff. de lega. 2. tex. in l. pater filium, §. Iulianus Agrippa, ff. de lega. 3. text. in l. Lucius, eod. tit. tex. in l. Titio ceterum, ff. de condi. & de mon. & vtrique; communis docto. Confirmatur, quia in qualibet dispositione semper requiritur causa pro eius validitate, text. est in l. cum hi, §. vult igitur, vers. in causa, ff. de translati, text. in l. si procuratorem, vers. si ff. mandati, text. in l. si pariter, ff. de liberali causa, tex. in l. 2. §. circa, ff. de doli except. tex. in l. properandum, §. illo, p. cul dubio, C. de iudi, tex. in l. cum indebito, §. si ff. de proba.

38 Si vero prohibitio est facta cum legitima causa ut quia testator prohibuit rem alienari, quia fuit maiorem suorum, vel habuit eam ab Imperatore, vel principe, vel erat fortalium vel turris fortissima quæ erat protectio & defensio cognitionis sue, vel quia heres vel legatarius cui relinquebatur erat minor, vel fuit facta prohibitio fauore alicuius certæ personæ, ut quia prohibuit rem alienari, quia voluit rem pervenire alicui de genere vel alteri personæ, vel ex alia simili & iusta causa: nam tunc talis prohibitio valet & tenet, & non poterit alienari: tex. est in dict. l. filius, §. diui, ff. de lega. 2. ibi, nisi inueniatur persona cuius respectu hoc à testatore dispositum est, & tex. in l. cum pater, §. libertis, de lega. 2. tex. in l. Titia Seio, §. Seia libertis, eod. tit. tex. in l. peto, §. fratre, ff. eod. tit. tex. in l. codicillis, §. instituto, eod. tit. tex. in l. voluntas, C. de fideicom. & idè dispositum lex nota Par. lex. 44. tit. 5. Par. amò licet causa prohibitionis non exprimat, tacite videtur inesse ex qualitate rei: ut si fuit res maior

rum, vel turris fortissima ita probat glo. sing. & vnicus in l. quoriam, §. 1. C. de fideicom. in glo. 1. quam ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bal. & non est alibi secundum Cornetum secundum colum. & alios modernos ibi. Et ratio vera & fundamentalis per quam in prædictis casibus per vltimam voluntatem potest impediri alienatio est, quia sicut per vltimam voluntatem statuitur ipso iure dominium, tam in hereditate vniuersali additione secuta quam in legato vel fideicommissio sine aliquo actu traditionis vel apprehensionis, ut in l. cum heredes fidei acqui. posse, & in l. facta, & in l. restituta, ff. ad Trebe. & in l. Titio, ff. de fur. & in l. cum pater, §. surdo, ff. de lega. 2. & in l. si tibi homo, cum seruus, de lega. 2. ita eodem modo per ipsam vltimam voluntatem potest alienatio & dominium impediri: & de vno in alium translatum ita probat tex. in l. fin. C. de lega. ubi testator potest relinquere legatū vel fideicommissum vsq; ad certū tempus, vni, & post illud tempus alteri: tex. in Authen. cui relictum, vers. si, C. de indic. vi. tol. & in expresso istam rationem ponit Pe. de Bella per in l. ea lege, C. de con. ob causam, col. in fine, & ibi Cinnus, 2. col. in fine & communis docto. ibi Albe. in l. si ita quis, §. ea, lege, ff. de ver. obli. 2. col. prope finem, & ibi docto. Inno. in c. Raynaldus, extra, de testa. pe. col. Confirmatur ex illa glo. sing. in l. in glo. magna in si, C. de inof. dona. ubi ponit nota doctrinam, quod in casibus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione transfertur dominium sine traditione, in eisdem casibus resoluta illa dispositione, impeditur dominium & retrahitur in disponentem, vel alium: quam ad hoc summè notat & commendat ibi Bal. in finalibus verbis, & communis docto.

39 Quod nota, extendit etiam si testator in tali prohibitione apposuit iuramentum, quia prohibitio non valet nec roboratur iuramento, ut tenet Inno. & docto. in c. dilecto, de preb. unde etiam si vterque iuret, si testator qui heres grauat potest fieri alienatio, licet alienas sit periturus: quia iuramentum non afficit ipsam rem, ut impedit ei alienationem: ita sing. Inno. in c. dilecto, de preb. & ibi cō. doc. Abb. in c. intellectu, 3. col. nu. 8. de iure in, & ibi cō. mu. docto. & in specie tenet Ripa in d. l. filius, §. diui, 4. col. nu. 21. Contrariū tñ tenet ibi expressè Ferdi. de Loazes, 16. col. nu. 21. argumento tex. in l. cum quis decedens, §. codicillis, de lega. 2. Item etiam ratione, quia ex tali iuramento resultat testatores voluisse imperpetuum non alienare: text. in l. cum ita legatur, §. in fideicom.

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione Ant. Go. in l. Tau. Q. 1. Primò

40 Primò quero, si testator dixit & phibuit alienari, ne res vel fund^o exiret de familia, an per hoc videat vocare oēs de familia simul, vel gradatim ordine successiuo? & resolutiue dico q^d gradatim ordine successiuo: vt proximior in gradu semper pferat: & eadē ratione idē esset qñ phibuit alienari, ne res vel fundus exiret de domo sua v^t desipite suo. tex. est in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, fratre hie rede instituto petijt ne domus alienaretur, sed vt in familia relinqueret: si non paruerit hares voluntarij, sed domus alienauerit vel extero hærede instituto decesserit, oēs fideicommissum petet qui in familia fuerint: quid ergo si non sint eiusdē gradus, ita res tēperari debet, vt proxim^o quilibet primo loco videatur inuitatus: & ibi notat Bar. Alb. Bal. Ioā. de Imo. Pau. de Castro. & Raph. Cuma. tex. i. l. cū ita legat. §. in fideicōmiss. eo. tit. tex. in l. si. C. de ver. sig. tex. in l. i. C. de secun. nup. in fin. ibi. §. gradib^{us} fernatis. & ibi ad hoc notat Bal. 3. col. nu. 7. & Phil. Dec. 7. col. nu. 19. & idē est si legatū vel fideicommissū relitū est cognatis vel consanguineis, vel quis est grauatus eis restituere, vel extra eos non alienare: quia debet intelligi p^{re}dicto modo, vt ordine successiuo proximiores censeantur vocari: tex. est in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. & ibi Bar. 2. col. in fine. & commu. docto.

41 Vnum tamē est, quod hoc casu non habet locum representatio: itaq^{ue} proximior in gradu semper debet pferri, licet alter vellet succedere per viā representationis: vnde si mortuo hærede grauato concurrat frater ipsius testatoris ex vna parte, & filius alterius fratris mortui ex alia, p^{re}feratur pater tāquā proximior: quia iura quæ admittunt representationem, loquuntur & habent locum in successione quæ prouenit ex dispositione legis: non verò in successione quæ prouenit ex dispositione hominis, & sic testatoris vt in nostro casu: quia illa regulatur ex p^{re}sumpta charitate & affectione, vnde merito proximior in gradu est p^{re}ferendus: ita tenet subtiliter Bald. in dicta. l. cū ita legatur. §. si. ff. de lega. 2. §. si. q. & ibi Cuma. reputans hoc esse singulare: tenet etiā Philippus Decius in l. i. C. de secun. nup. 7. col. nu. 19. Angel. de Are. in §. cū filius. Insti. de hære. quæ ab intesta. def. 1. col. vers. deinde. Alex. cons. 104. 2. col. nu. 5. 2. vo. & cons. 4. 3. col. 4. vo. & cons. 129. 2. col. 5. vo. Cuma. cons. 106. Philippus Decius melius q^{uam} alibi, cons. 1. 1. vo. vbi dicit hanc esse magis cōmunē opinionē, & ita fuisse iudicatū in Rota. idē Philippus Decius in l. 2. C. de succ. edic. & illud videtur verius & tenendū, si

cet cōtrariū teneat glo. ordi. in d. l. cū ita legatur. §. si. ff. de lega. 2. imò q^{uod} filius alterius fratris mortui equaliter admittatur cum fratre vno per viam representationis: quia videtur p^{ro}ximior vocatus per testatorē secundū legis dispositionem: & ibi Ioan. de Imo. in si. Socinus in l. si cognatis. pe. col. de rebus du. et ibi Alex. in addit. ad Bar. Ex quibus in quæst. de facto dixi et consuli, q^{uod} si testator dixit et disposuit q^{uod} in legato vel fideicommissu q^{uod} eligat quē velit ex familia testatoris, quod poterit eligere absolutē quem velit in quocūque gradu positum: quia p^{re}dicta procedunt quādo testator simpliciter aliquid relinquit generi vel familie sue, quia tunc intelligitur gradatim: secus verò si expresse detur electio, vt commissarius eligat quem velit de familia, quia tunc potest eligere quem velit, etiam remotum.

42 Aduertendum tamen est, q^{uod} p^{re}dicta debet intelligi quando testator vocauit propriā familiam suam, & in ea cōmisit electionem fieri: secus verò si vocauit familiam extraneam: quia tunc omnes de familia pariter et simul debent admitti: non verò proximior tantum, quia cessat ratio cōiunctionis: ita singu. Barto. in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. §. si. q. quod sequitur et reputat singulare Socinus. ibi. 5. col. lum. vers. circa ista dicta. Bart. et ibi Cuma. 2. col. et facit bonus text^{us} in l. i. qui cōplures. ff. de lega. 3. et ibi Bar. et cōmu. doctores, et in l. quis Titio. §. si. ff. de lega. 2. quod intelligitur quādo vocaretur familia alicuius tertij iam defuncti, secus verò si vocaretur familia alicuius viuētis: vt si testator instituat heredem extraneum vel extraneo aliquid legauit, et post eos vocauit familiā eorum, quia tunc intelligitur vocata ordine successiuo, vt proximior in gradu semper pferatur, quia eadem ratione quæ p^{re}greditur ipsum heredem vel legatariū, ita post eos videtur p^{re}ferre proximiores.

43 Item adde q^{uod} si legatum vel fideicommissum relinquitur familie vt perpetuū in familia remaneat, censetur relictum ordine successiuo vt proximior in gradu pferatur, et eo excluso sequens admittatur, vt perpetuū transeat de vno ad aliū: secus tamen est quādo legatum vel fideicommissum simpliciter relinquitur familie, quia tunc non transit perpetuū de vno ad aliū, sed tantum primus proximior solus admittatur: ita singulariter determinat Socinus post Cuma. ibi, in d. l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 9. col.

Adde tamen quod licet prohibitio alienationis facta de testatoris fauore familie vel alterius

rius certæ personæ valeat & teneat, & per hoc videatur sibi relictū fideicommissum, vt in d. l. si iusta. §. diui. ff. de legatis. 3. & in l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. cum similibus.

44 Tamen hoc debet intelligi quādo expresse dicitur, quod illa bona remaneant apud familiam vel apud illam certam personam cuius fauore ponitur grauamen de non alienando: secus verò si simpliciter esset facta phibitio alienationis extra familiā vel illā certam personā: quia ex hoc nō inducitur fideicommissum restitutionis, sed solū operabit^{ur} q^{uod} non possit prohibitus alienare in extraneos, nisi p^{ri} requisitis illius familie vel illa certa personā: & illis nolentibus emere, possit liberē vendere vel alienare cui velit per tex. singulare & vniū. l. qui Romanus. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. vbi habetur quod ille qui tenetur rem non alienare nec vili alij vendere nisi cuiusdā certæ personæ, ea requisita emere & existeret in mora, potest cui libet alibi vendere: & ad hoc in sua principali decisio ne reputat singu. & vniū. Dinus, Barto. & cōmu. docto. ibi, quo casu ad hoc, vt prohibitus possit vendere vel alienare, oportet quod requiratur & interpelletur illam certam personam vt emat, & post requisitionē debet expectare per duos menses intra quos possit temere, quibus transactis poterit vendere liberē cui velit argumēto tex. i. l. si. C. de iure emphy. ita tenet & declarat Bar. & cōmu. docto. in dict. §. cohæredes. ergo ex illo tex. sic inducto bene inferitur in nostra materia & q^{uod} quando quis prohibetur alienare extra familiam vel certam personam, nō inducitur fideicommissum restitutionis, nisi expresse dicatur per testatorē, quia bona remaneant penes familiam, vel illam certā personam: & in expresse istam sententiam & conclusiōnem tenet Dinus in dicto. §. cohæredes. & ibi Barto. 1. col. nu. 3. Ioan. de Imo. 1. col. Areti. 1. col. Socini. 9. col. vers. quinta & vltima conclusio. Pau. de Cast. in l. si iusta. §. diui. ff. de lega. 2. 3. col. nu. 10. Sed his non obstantibus contrarium est tenendū, imò quod etiam si prohibitio simpliciter fiat ne alienetur extra familiam vel certam personam, videtur inductum fideicommissum vt teneatur prohibitus restituere familie vel illi certæ personæ, & per consequens non poterit alienare, etiam requisita familia vel illa certa persona: quia testator eo ipso quod prodibuit alienare extra familiam vel certam personā, videtur velle quod remaneat apud eam: & sic per hoc inducitur fideicommissum: & in expresse istam sententiam & conclusiōnem tenet Pau. de Cast. in dicto. §. cohæredes. 2. col. & ibi Cuma. Alex.

2. col. Iaso. 5. col. Cuma. in l. si iusta. §. diui. ff. de lega. 2. 2. col. num. 4. & ibi Ioan. Crotus. 6. col. num. 2. Pe. de Bella. per. in l. quoties. l. i. C. de fideicommissis in fin. & ibi Cinus. 2. q. Salice. 1. col. in medio. Alberi. in d. voluntas. C. eodem tituli. 2. col. in medio. Cinus in l. ea legē. C. de condi. ob causam. 3. col. & ista videtur magis cōmunis opinio: pro qua facit, quia in vltimis voluntatibus tacite inducitur fideicommissum ex tacita & cōiecturata mēte defuncti vt in l. fideicōmissum. §. hęc verba. ff. de leg. 3. & in l. pater filij. eodem tituli & in l. cum proponebatur. ff. de lega. 2. cum similibus. & ibi cōmu. doctores. Nec obstat tex. in dicta. l. qui Rome. §. cohæredes. quia loquitur in contractibus in quibus non ita facit nec tacite inducitur fideicommissum sicut in vltimis voluntatibus: quia contra hentes sunt in culpa, cuius potuerunt apertius legem dicere argumēto tex. in l. vltimis. ff. de pactis: secundū Alex. & Iaso. in dicto. §. cohæredes. Dubium tamen est eo casu quo testator grauatur hærede vel legatariū nō alienare extra familiā, v^t grauatur restituere familiā, de qua familia intelligatur an testatoris vel ipsius grauati: quo articulo resolutiue dico, q^{uod} debet intelligi de familia ipsius testatoris, non verò hæredis vel legatarij grauati: argumēto tex. in l. cum auus. ff. de cond. & de. & in l. cum acutissi mi. C. de fideic. cum simi. & in terminis ita probat text. in l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. ff. de lega. 2. ubi itaq^{ue} si cum forte tres ex familia essent eius qui fideicommissum reliquit &c. Et in expresse istam sententiam & conclusiōnem tenet Bar. in l. peto. §. fratre. q. ff. de lega. 2. & ibi Dinus. Petrus & cōmu. docto. item Bar. in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 2. col. in fine. nu. 2. Petrus, Cinus, & cōmuniter docto. in l. quoties. l. i. C. de fideicommissis. Ioan. Crotus. vbi dicit hanc esse cōmunis opinio. in l. si iusta. §. diui. nu. 16. Quod notabiliter intelligo quādo hares vel legatarius grauatus esset de familia testatoris, secus verò si hares vel legatarius grauatus sit extraneus: quia tūc videtur intellexisse de familia ipsius grauati, quia eadem ratione quæ p^{re}terit in illa re vel bonis ipsum heredem vel legatarium extraneum, eadē videtur p^{re}ferre eius familiam argumēto eorū quæ notantur per gloss. & doctores in d. l. cum acutissimi. in glo. 2. in fine. & in expresse ista consideratiōe ita tenet Sali. in d. l. quoties. l. i. 2. col. nu. 3. C. de fideicommissis.

45 Item etiā iuxta hoc dubitatur vsq^{ue} ad quem gradum intelligitur vocata familia in ista materia? & breuiter & resolutiue dico, quod vsq^{ue} Ant. Go. in l. Tau. Q 4 ad

ad quartum gradum post ipsum grauatur vel prohibetur: text. est. in. iure in. auth. de. resti. fideicommissi in rubro. et in. §. nos. igitur. prope fin. ibi. multum nobis visum est plenum esse pietate. quatuor postea generationes huiusmodi in mediū deduci. quæstione. quem ibi ad hoc notat et cōmendat Iaco. de Belloi. in. col. in. fine. ver. & nota. Bar. in. col. 2. notabili. Ang. si. col. & illū text. ad hoc reputat notabilem Alex. in. l. filius. §. diu. ff. de lega. 1. 8. col. nu. 27. & ibi lo. Crotus. fin. col. nu. 174. & illū text. ad hoc reputat notabile Alex. in. addi. ad Bar. in. l. pro. nunciatio. §. familie. in. 1. additione. ff. de ver. sig. Iaso. in. l. voluntas. C. de fideicō. 2. col. & Rode. Sup. in. repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 166. 2. col. vers. vnum est. quod in. tellige respectu collateralium: secus verō respectu descendendum. qui vocantur in infinitū. argumento text. in. l. liberorum. ff. de verbo. sig. cū similit. ita expresse tenet Iaco. de Belloi. in. d. Auth. de resti. fideicō. 1. col. in. fi. & ibi Barr. similiter etiam circa hoc dubitatur. an prohibi. tus alienare extra familiam vel certas personas possit extraneum heredem instituere: & resolu. tione dicendum est quod nonimō sit regula & conclusio generica in materia. quod modō quis sit prohibitus alienare generaliter inter omnes. excepta familia vel certo genere perso. natū. modō quis sit prohibitus alienare inter certas & determinatas personas. nō potest per. sonam prohibiti heredem instituere: aliā ve. nit contra prohibitionem. & incidit in poenā in ea contentam: text. est. capitalis & expressus in. l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt. fratre herede instituto petijte nē domus aliena. retur. sed ut in familia relinqueretur. si non pa. ruerit heres voluntati. sed domū alienauerit. vel ex. tero herede instituto decesserit. omnes fi. deicommissum petēt qui in familia fuerint. & ibi notat & commendat glo. or. Bar. Albe. Bal. Pau. Ioan. de Imo. & Rapha. Cuma. text. in. l. si. ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. & ibi tenet Bar. 2. col. Imo. 1. & 3. col. Pau. 2. col. Iaso. 2. col. nu. 8. & melius. 12. col. probat etiam text. in. l. si. quis prioris. §. certum. C. de secun. nupt. & ibi glo. Bald. & commun. docto. text. in. l. pater si. lū. §. fundū. ff. de lega. 3. & ibi Bar. & com. do. cto. facit bonus text. & eius regula in. l. 1. versic. fina. C. de fundo dotali. textus cum materia in. l. ea lege. C. de condit. ob causam. & ibi tenet Bald. 4. col. Ang. 2. col. & latius quā alibi Salic. 6. col. 2. quæst. princi.

46 Ex quo notabiliter inferur. quod si prohi. bitus alienare inter certas & determinatas per.

sonas decedat ab intestato & aliqua prædicta rum succedat ei ab intestato. tenetur bona pro. hibita restituere ei in cuius fauorem facta sunt prohibitio vel hereditas. est singularis in. l. co. dicillis. §. matre. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Al. be. Bald. Ioan. de Imo. Rapha. Cuma. tenet etia. glo. singularis & vnica. in. l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. in verbo interest. in versic. vñ. de & si intestatus decessit. licet non alleget illū text. quem reputat singula. & vnicū Bald. in. cap. qualiter. in. fine. extra. de pactis. Quod ta. men intellige quando quis sit prohibitus alie. nare inter certas & determinatas personas. vt dixi: secus tamen est si quis est prohibitus alie. nare generaliter. excepta familia testatoris vel excepto quodam genere personarum: quia tunc prohibitus alienare poterit decedere ab intestato & liberē succedere sibi legitimus hæ. res ab intestato. nec tenebitur bona restituere familie. nec illi certo generi personarū. ita pro. bat textus singularis & vnicus in iure in. l. cū. pater. §. cum inter. ff. de legatis. 2. & ad hoc no. tat & cōmendat ibi Dinus. Rayne. Bart. Bald. Pau. de Cast. & reputat singularem & vñ. Ioan. de Imo. ibi. tenet etiam glossa ordinaria in. l. pater filium. §. Iulianus Agrippa. in. glo. si. na. & ibi doctores. Notat etiam & cōmendat Barto. in. l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. idē Bar. to. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obligat. 2. col. & ibi Pau. de Cast. final. col. Imo. 1. col. Iaso. 3. col. nume. 9. & 12. col. nu. 46. idem Iaso. vbi dicit hanc esse cōmunem opi. nionem in. l. filiusfamilias. §. diu. ff. de legatis. 1. 15. col. num. 67. imō etiam hoc casu poterit prohibitus in illis bonis instituere illum legi. timū. qui aliā esset successurus ab intestato: quia cum tacite potuit sibi relinquere morien. do ab intestato. a fortiori potuit sibi relinque. re expresse. argumento text. in. l. conficiuntur. ff. de iure codi. & in terminis ita tenet Pau. de Cast. in dicto. §. cum inter. & Ioan. de Imo. in dicta. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 3. col. in medio. & ibi Iaso. 12. col. nume. 46. idem Iaso. in. l. voluntas. C. de fideicommissi. & antea hoc voluit Barto. in dicta. l. peto. §. fratre. 2. col. in distinctione sua. Ego tamen salua pace tantorum virorum teneo cōtrariū. imō quod modo sit prohibitus alienare inter certas personas. modō generaliter excepta fa. milia. vel excepto quodam genere personarū. non potest ex testamento nec ab intestato illa bona extra illas personas relinquere: quia ea. dem est ratio manifesta in vtroque casu. Item etiam quia militat & habet locum dispositio textus

textus in dicta. l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. Confirmatur etiam. quia prohibitus alienare extra familiam vel extra certum genus perso. narum. videtur tacite grauatus restituere pro. ximiori. & successore in perpetuum de vno in. alium. vt supra conclusi & probauit: ergo in nō. stro casu non poterit illa bona relinquere suc. cessori ab intestato. quia secundum hoc deci. peret voluntatem testatoris. & in expresse ita tenet Cumā. in dicto. §. cum inter. licet dicat esse difficile recedere a cōmuni sententia. idē Cumā. in dicto. §. matre. Salicetus in. l. ea lege. C. de con. ob causam. 8. col. in sua distinctione. Prædicta tamen intellige & declara. quando prohibitio erat personalis & limitata respectu solius personæ alienantis: secus verō si prohi. bitio esset realis & perpetua: vt quia quis pro. hibuit re alienari. & disposuit vt perpetuo per. ueniat de vno in alium successu. vt semper re. maneat in familia: quia tūc nullus poterit alie. nare. argumento textus in. l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. & in. l. cū pater. §. libertis. eodem ti. tulo. per quæ iura ita tenet Barto. in dicta. l. pa. ter filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 1. 1. oppo. idem Barto. in dicta. l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. versic. l. venio ad tertiam partem. & ibi cōmuni. docto. idem Barto. in. l. Scruo. la. in. fine. ff. ad Trebel. tenet etiam Odoffed. Cinus. Iaco. Butri. Bal. Pau. & communiter do. cto. in. l. voluntas. C. de fideicommissi. Iaco. Bu. trieg. vbi notabilis loquitur in. l. 1. C. qui pro. sua iurisdictione. 1. col. Bal. in. l. cū lū. §. si plu. ribus. ff. de transa.

48 Item quarto an & quando electio personæ le. gatarij possit committi heredi vel alteri tertio in quo articulo resolutum dico. quod electio de incertis personis nō potest committi: vt si re. stator dicat. lego centum vel rem ei quæ heres meus vel Titius elegerint: quia esset voluntas captatoria. sed electio de certis bene potest cō. mitti: vt si dicat. lego vni ex filijs libertis vel cō. sanguineis meis quem heres vel Titius elegerit: quia tunc bene valet & tenet. quia substan. tia legati non consistit in eius voluntate. sed tantū accessorium vel qualitas. hoc est illa ele. ctio personæ. text. est. capi. & expresse in. l. cū. quidā. de lega. 2. & ibi notat & cōmendat Bar. Albe. Bal. Pau. Imo. & cōmuni. doct. text. in. l. vñ. ex familia. ff. de lega. 2. cuius verba sunt. vñ. ex familia propter fideicommissum a se relictū. cum moreretur heres eligere debet: & ei quem elegerit frustra testa. mento suo legat. quod postea quā decurrit ex alio testamento petere pot. tex. expresse in. l. si de falcidia. ver. itaq. eius

dem. l. cuius verba sunt. itaq. si cū forte tres ex familia essent eius qui fideicommissum re. liquit eodem vel dispari gradu. satis erit vñ. es. liquisse: nam postquam paritum est voluntati. ceteri conditione deficiunt. & ibi glo. no. or. in. verbo. vñ. Pau. de Ca. Imo. & cōmuni. doct. imō poterit etiam eligere propinquiorē vel remo. tiorē ad libitum voluntatis. nec tenetur elige. re ordine successiuo secundū proximitatē gra. duū. quā in libera eius facultate & electione reli. ctū est: ita probant prædicta iura. & ibi cō. doct. Item etiam talis grauatus. potest si velit eligere duos vel plures. text. est. in dicta. l. vñ. ex fa. milia. §. si duos. & ad hoc notat & cōmendat ibi Barr. Bald. Pau. Imo. Cuma. & cōmuni. docto. ex quo datur notabilis declaratio ad. l. 30. cū mar. na. supra tit. 11. Tauri. vt cōmissarius qui ha. bet facultatem meliorandi vñ. ex filijs vel de. scendentibus testatoris. ex licentia & cōmis. sione sua possit eligere. & meliorare duos vel plures: & idem est si quis habet facultatem eli. gendi plures. possit eligere vñ. ex filijs.

49 Item adde quod isto casu. si heres vel cōmiss. sarius nullum eligat admittentur omnes de fa. milia simul ad legatū vel fideicommissum. text. est. in dicta. l. vñ. ex familia. §. 20. ff. de le. ga. 2. Nec obstat quod legatū in certa perso. nā relictum non valet. vt in. l. incertis. Insti. de legatis. quia debet intelligi de omnino incerta. personarum: non verō de incerta de certis. quæ po. test certificari. vt legatū factū vñ. de familia vel de certo genere & cognatione: quia tūc va. let legatū & fideicommissum. & herede vel cōmissario eligente admittitur electus: eo ve. ro non eligente admittentur omnes de familia vel genere. Ex quo inferitur quod si testator re. linquit pauperibus talis loci. ciuitatis. parrochie. vel hospitalis. quos heres vel cōmissarius ele. gerit eo non eligente admittentur omnes pau. peres illius loci. vel ciuitatis. ita Barto. in dicto. §. 20. & ibi cōmuni. docto.

Vñ. tamē est. quod isto casu fauore paupe. rum. etiam si simpliciter relinquit pauperibus & iussit distribui inter eos etiam nullo electo per heredem vel cōmissarium. valet legatū nec vitiatur propter incertitudinem: quo casu si in illo loco vel ciuitate vbi testator fecit testamen. tum reperitur hospitale. illi dabitur: & si sunt plura. dabitur pauperioribus: si verō non reperia. tur hospitale. episcopus vel eius vicarius distri. buet inter pauperes. text. est. in. l. id quod pau. peribus. C. de epis. & cleri. text. in. l. nulli. eod. ti. tu. text. in. l. si quis ad declinandam. eod. titu. & ibi cōmuni. docto. & idem disponit lex. 20. tit. 1. Ant. Go. in. l. 1. Tau. Q. 5 tu. 4.

tu. part. 6. Aduertendum tamen quod hodie de iure nouo & canonico indistincte committitur electio episcopo vt distribuat inter pauperes illius loci quos veli eligere, modo sit ibi hospitalis, modo non ita probat text. in Authen. de ecclesi. tit. 1. §. si quis autem pro redemptione. colla. 9. per quem ita determinat Bart. in dicta. l. si quis ad declinandam. dicens quod miratur quod alij non dicant & sequitur ibi Bal. 2. colum. num. 4. Paul. de Castr. et Salice. et facit textus in. c. 2. de sepulchris. & in. c. si pater. de testamen. in. 6.
Item adde quod tali casu ille electus vel nominatus non dicitur capere de manu eligentis, sed de manu et dispositione primi testatoris. text. est nota in dicta. l. vnum ex familia. verificat. eius verba sunt, quod postea quia electus est ex alio testamento petere potest. et ibi notat et commendat Bar. 2. colum. 3. Albe. si. colum. in fin. Ioan. de Imo. 2. colum. 2. Cum 2. colum. et commun. doc. text. expressior ceteris in. §. si de falcidia. eiusdem. l. tex. in. §. sed si fundum. eiusdem. l. prope si ibi, petitur deinceps ceteris ex primo testamento. text. in. l. Lucius. la. 2. §. fina. eod. tit. de lega. 2. & ibi no. Bar. et commun. doc. text. in. l. verum. §. cum quidam. ff. de rebus dub. text. in. l. pater ex provincia. ff. de manu. vind. text. in. l. pater filium. ff. ad. l. fal. facit text. in. l. in edibus. §. quod filius familia. ff. de dona. text. in. l. profectitia. §. si quis certam. ff. de iure dot. text. in. l. Campanus. ff. de ope. liber. in. l. si consentiente. et in. l. nepos. ff. de manu. tex. no. in. l. asse toto. ff. de hare. insti. tex. cum materia in. l. si ita scripsero. ff. de con. et de. tex. no. in. l. item eorum. §. si decuriones. ff. q. cuiusque vniuer. nomine. Item ex hoc subinfertur, quod talis grauatus et commissarius potest eligere per quolibet verba declaratiua, licet non dispositiua: vt talem eligom non verò tenetur dicere, lego vel relinquo talitem. Item etiam subinfertur, quod si ex forma legis vel statuti ex aliqua concessione, donatione, vel dispositione debeat Gabella vel aliud ius, non debetur ex hac electione, cum ex ea non queratur ius vel acquisitio electio vel nominatio, sed ex primo testamento: ita probant predicta iura, et expresse tenet Bart. in dicta. l. vnu ex familia. nu. 5. et 6. et ibi Imo. et commun. doctores. Bald. in. §. si de falcidia. eiusdem legis. Item infertur, quod hoc casu talis grauatus potest eligere in absentia familie vel eorum inter quos debet fieri electio. Item infertur quod poterit fieri coram duobus testibus. ita Bar. in dicta. l. vnum ex familia. §. si de falcidia. ultimo no. et ibi Bal. & commun. docto. Paul. in dicta. l.

vnum ex familia. 2. colum. nu. 4. & ibi commun. docto. idem Bar. in. l. ff. eod. tit. 4. colum. nu. 16. Ioan. de Imo. in dicta. l. vnum ex familia. §. si duos. facit text. in. l. heredes palam. §. si quid possit. ff. de tella. vbi habetur quod quando sit aliqua declaratio eorum que relinquuntur in testamento, sufficit fieri coram duobus testibus. Item infertur quod talis heres vel commissarius non potest electum in aliquo grauare: quia non dicitur electus vel nominatus capere de manu heredis vel commissarii, sed primi testatoris.
Item infertur, quod talis heres vel commissarius postquam semel legit, non potest electionem reuocare. text. est in. l. statum liberum. §. si. ff. de leg. 2. cuius verba sunt, cum autem semel dixerit heres vt rem dare velit, mutare sententiam non poterit. & ibi Bar. & commun. docto. text. in. l. huiusmodi. §. si Stichum aut Paphilum. ff. de legat. 1. text. in. l. serui electione. eod. tit. text. in. l. apud Aufidiu. ff. de optio. lega. text. in. l. quod in heredes. §. eligere de tribus. & vtrubiq. commun. docto. quod tamen intellige quando simpliciter est grauatus restituere, vel commissio simpliciter est sibi facta eligendi vel restituendi: secus vero si vsq. ad mortem vel tempore mortis, quia tunc potest variare & electione semel factam reuocare: ita probat text. in dicta. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. & ibi expresse tenet & commendat Bar. in. h. Pau. de Castr. Ioan. de Imo. Raph. Cum 2. & commun. docto. ibi text. in. l. cum patre. §. a filia. eo. tit. et ibi commun. docto. quod iterum subintellige quando electio esset facienda de incerta persona de familia, vel de aliquo genere personarum: secus vero si de persona omnino certa, quia tunc etiam si tempore mortis sit relicta potest fieri electio in vita. text. est notabilis. et ibi glo. or. et commun. opin. in. l. post mortem de fideicom.

Et ex hoc ante nostras leges Tauri oriebat maximum dubium, cum possit pater filium quem vellet tempore mortis meliorare in tertio bonorum ultra quintum quod potest dare extraneis. vt disponit lex. §. titu. 5. lib. 3. foro. 11. et pater meliorauit in vita, an possit pater talem meliorationem reuocare: et certe videbatur q. sic quia sicut heres vel commissarius cui est commissio electio facienda tempore mortis, si faciat in vita potest reuocare: ita pater qui habet facultatem ab ipsa lege. Item etiam et secundum quia si illam meliorationem iudicamus donationem patris, ergo potest eam reuocare: quia non valet: vñ in hoc maximo dubio lex noua. 17. supra his. 11. Tauri posuit quoddam medium, scilicet quod non tradita possessione possit etiam pater

pater reuocare: tradita vero possessione efficiatur perpetuo irrevocabilis, modo fili? sit in potestate, modo non: & adde quod ante legem Tauri talis melioratio tertij, potius esset assimilanda donationi, quam electioni: & idem de ea iudicari deberet quod de donatione simplici inter viuos: sed hodie statu nostra lege Tauri. 17. non potest ista melioratio assimilari electioni, quia non requireretur possessio, & sine ea efficeretur irrevocabilis: nec potest assimilari donationi, quia etiam cum possessione non valeret si fieret filio in potestate, & si fieret filio emancipato vel filio respectu matris valeret sine ea: unde dicendum est, quod lex Tauri elegit quoddam medium quod denotat maximam deliberationem & constantiam animi & voluntatis in actu gerendo. & tradere possessionem.
Secundo principaliter quero, si testator instituit plures heredes, & vnum, vel aliquos, vel omnes simpliciter grauatur non alienare, an ex hoc videatur inesse aliqua causa vel persona cuius respectu & fauore videatur facta prohibitio: & per consequens, an videatur facta prohibitio fauore coheredum, vt ille qui prius decedat teneatur alijs rem vel bona sibi relicta restituere: & videtur quod sic ex tacita mente defuncti, argumento predictorum iurum: & magis in specie pro hac sententia & conclusionem facit text. in. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. vbi testator reliquit fundum libertis suis, & iussit non alienare, sed in eorum familia remaneret: dicit text. q. nullus eorum potest alienare: imò aliquo alienante alij possunt vindicare: sed certe ille text. non probat, quia ibi testator expresse designauit personas coheredum quibus fieret restitutio. text. in. l. Titia Scio. §. Scia libertis. ff. eod. tit. de lega. 2. vbi testator reliquit fundum libertis suis, & grauauit vt nouissimus alij restitueret: & dicit text. quod nemo potest alienare, imò inter eos videtur inducitur tacitum fideicommissum: sed certe nec ille text. vt get, quia ibi nouissimus, hoc est, ultimo loco decedens, grauatus est restituere: unde ex hoc vñ inter eos tacite fideicommissum relinquitur. text. no. in. l. qui filium & filiam. ff. ad Trebel. vbi pater instituit filium & filiam heredes, & filiam grauauit de sua parte non testari: per hoc videtur eam per fideicommissum grauare illam partem fratri coheredi quam suo restituere. Sed adhuc ille text. non probat, quia ibi loquitur quando coheres erat filius testatoris, & sic valde coniuncta persona: quo casu tacite videtur illa verba fuisse prolata eius fauore, & inducere fideicommissum. & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet glossa singula. & ordinata in. l. co-

diuilla. §. instituto. in verbo, filijs. ff. de legat. 2. vbi dicit glossa quod eo ipso quod testator prohibet heredes alienare, videtur inter eos reciprocum fideicommissum inducere. & ad hoc illam glossam summè notat & commendat ibi solus Ioan. de Imo. dicens non esse meliorem in iure Ambrosij de Opizo in. l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. 1. fina. colum. nu. 8. Sed his non obstantibus, ego teneo contrarium, imò quod tale grauamen vel preceptum de non alienando sit nudum, & per consequens non valeat, nec ex eo inducitur aliquod fideicommissum: quia sicut tale grauamen vel preceptum non valet tamquam sine causa & persona, quando vnus solus heres reperit institutus: ita eodem modo quando plures sunt instituti, quia eadem est ratio: & hoc probant iura superius allegata, in quantum simpliciter & indistincte loquuntur: & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet glossa. or. in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. 1. in verbo, eos ibi vel etiam in herede vel heredibus. &c. & ibi notat & commendat Alex. fin. col. & voluit ibi Paul. 20. colum. nu. 3. lafo. 3. colum. nu. 3. idem lafo. 2. lectura. 5. colum. nu. 24. Ioan. Crocius. 1. colum. nu. 2. Fr. de Ripa. 4. colum. nu. 19. Ambrosius de Opizo. 3. colum. nu. 4. Ferdinandus de Loazes. 2. colum. fin. tenet etiam notabiliter Salicetus in. l. quoties. la. 1. C. de fideicommissis. Alex. in. l. qui Romæ. §. coheredes. 4. colum. Quod tamen notabiliter limita & intelligit preterquam si ex aliquibus verbis vel coniecturis appareat, quod fauore coheredum esset facta prohibitio, vt si testator iussit eos in vicem cauere de non alienando: quia aliam cautionem prestaretur in vanum: & idem est qñ essent appositae aliqua verba ex quibus talis coniectura capi possit. ita probat text. not. in. l. pater filium. §. pater filios. ff. de lega. 3. text. in. l. fideicommissa. §. hanc verba. ff. eod. tit. text. in. l. Pamphilus. eod. tit. text. in. l. vnum ex familia. §. si. ff. de lega. 2. text. in. l. cum proponebatur. in fin. eo. tit. text. in. l. si frater. in fin. C. de fideicommissis. text. in. l. quamuis. eod. tit. cum similibus. & in expresse ita tenet & declarat Socinus in dicta. l. qui Romæ. §. coheredes. ff. de ver. obli. §. colum. in me. Franc. de Ripa in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis. 1. 4. colum. nu. 19. & ibi Ferdinandus de Loazes. num. 44.

Tertio principaliter quero, si testator instituit plures heredes, vel pluribus fecit legatum & grauauit vt nouissimus, hoc est, ultimo loco decedens restituat totam hereditatem vel rem Titio, an per hoc videatur posita aliqua causa vel persona cuius fauore valeat & teneat grauamen? & resolutiue

resolutiue dico quod sic, quia per hoc videtur inter heredes vel legatarios tacite fideicommissum inductum, ut primo decedens restituat alij superuenientibus, & ultimo loco decedens restituat totam hereditatem vel rem Titio: cuius ratio vera & subtilis est, quia aliter non posset ultimo loco decedens integraliter bona restituere Titio: ex est singularis & vnicus in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2. & ad hoc illum tex. notat & reputat ibi singularem Bar. & reputat singu. & vnicum Pau. & Imol. notat etiam & commendat Pau. Alex. & doct. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & ibi reputat singu. & vnicum Socinus. 2. col. vers. secundus casus. Imol. Alex. & alij doct. in l. pater filium. §. duobus. ff. ad l. Fal. Paul. & comu. doct. in l. si pater impubes. ff. de vul. & pupi. & ibi reputat singu. & vnicum Alex. 2. col. Imo. in l. Ceturio. eo. in vulg. & pup. 2. col. vers. fallit quando precederet. & ibi moderni lazo. vbi singu. loquitur & omnino videtur. potest quis. 3. col. nu. 1. vers. nota diligenter. Paul. de Cast. in l. p. C. de impu. & alij sub l. 2. col. nu. 4. & ibi comu. doct. Secus tamen esset si testator simpliciter substituisset ultimo morienti, non dicendo in tota re vel hereditate, quia ipsi heredes inter se non videntur tacite substitui secundum doct. quod nota & tene menti, quia est singu. & quoniam in l. 2. col. 1. nu. 1. 54. Quarto principaliter quæro, si testator iussit hereditatem vel rem alteri restituam per hoc videatur heredem vel legatarium gravare, interim non alienare in quo articulo magis straliter & resolutiue dico sic, quod si heres vel legatarius est gravatus restituere pure vel in diem certum, non potest alienare rem vel rem. Marcellus. §. res quas affat Trebel. vbi habetur quod heredes gravatos restituere hereditatem alteri non potest alienare ultra quartam Trebellianicam. intra eam vero sic: & ad hoc notat glo. or. Bart. Alb. Ang. Pau. Imo. Alex. Soci. & lazo. text. in l. si. §. sed quia ver. nemo. C. comu. de lega. em. verba sunt, nemo ita quod heres ei quæ per legatum vel pure vel sub certo die relicta sunt, vel quæ relicta alijs disposita sunt, vel substitutioni supposita, secundum veterem dispositionem putet esse in posterum alienanda: & ibi glo. or. Bar. & comu. doct. tex. in auth. res quæ eod. an. & ibi glo. & comu. doct. tex. in auth. de restitutionibus. §. quam ob rem presentem. collat. & ibi lazo de Bel. vi. Bar. & Ange. & alij doct. Si vero heres vel legatarius est gravatus sub conditione sub die incerto vel post mortem ipsius gravati, bene potest alienare pen

dece conditione vel die incerto sed ea adveniente statim ipso iure rescinditur & annullatur alienatio, ac si nunquam esset facta vel celebrata text. est formalis & expressus in l. si. §. in autem. C. comu. de lega. & ibi notat glo. or. Odo. Pe. de Bel. per. Cimus. Iaco. Bu. Bar. Alb. Bal. Ange. Pau. Salic. & lazo. probat etiam text. in l. servus legato. §. si de lega. 1. & ibi Bar. & com. doct. tex. in l. si fudum a testatore. ff. de condit. & dem. Confirmatur, quia resolutio & extinctio iure dantis vel alienantis, semper resolutur ipso iure in acceptientis text. est singul. in l. lex vetit. §. si pignori. vbi habetur quod si possessor emphyteota hypothecavit fudum in quo est rectigal, & postea fundus cadit in communi, quia non est soluta pensio, ipso iure extinguitur & annullatur pignus vel hypotheca: & dominium reuertitur ad dominum; & ad hoc illum tex. notat & commendat ibi Bar. Bal. Salic. Ange. & comu. doct. & illum tex. ad hoc reputat singu. Bal. in l. v. l. u. capio. 1. col. in med. C. de pigno. notat etiam & commendat idem Bal. in l. 1. C. de re. ven. q. nu. 17. tex. in l. grege. vet. l. tu. libe. ff. eod. titu. de pigno. vbi habetur quod si uis statim liber cui est data libertas sub conditione potest interim pendente conditione pignori vel hypothecari, sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur & annullatur pignus vel hypotheca, pro quibus est tex. in l. si titu. §. par. §. probat etiam text. in l. si quis domum. §. si locati. vbi si fructuarius locavit fundum in quo habet usufructum per aliquod tempus, et illo medio tempore decedat, statim extinguitur et finitur contractus locationis, et fundus reuertitur ad dominum pleno iure. et ibi notat Bart. Paul. et comu. doct. tex. in l. si ex duobus. §. si de in diem adiec. vbi habetur, quod si dominus vendat rem vel fundum cum pacto adiectionis in diem, et pendente conditione emptor alij pignoriavit et hypothecavit, et postea extitit conditio, quia melior conditio lata sit extinguitur pignus vel hypotheca ipso iure. tex. in l. §. si qui. mo. pign. vel hypo. sol. text. in l. si quis hac lege. ff. de rei ven. tex. in l. si is cui §. heres. ff. que mod. servi. am. vbi heres gravatus restituere sub conditione, interim pendente conditione potest imponere servitutem: sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur et annullatur. tex. in l. si fundum a testatore. in fin. ff. de condi. et demonstra. Octavus modus per quem impeditur alienatio et translatio domini est in bonis maioratus, de quibus loquimur propter principis auctoritatem et facultatem in eo intervenientem: quia regula

regulariter illud quod potest fieri per l. potest fieri per principem, qui est lex animata. ut in l. 1. ff. de cons. princ. & in l. C. de publi. & vesti. & in l. p. C. de dona. inter vir. & vxor. & in Authen. de consub. §. si. colla. 4. & in §. sed & quod principi. Inst. de iure natu. gen. & civi. sed per legem potest impediri alienatio & translatio domini, ut supra dictum est: ergo & per principis auctoritatem: & illo fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Imo. in c. si de accusa. in finalibus verbis. & ibi Abb. fin. col. Anania. §. colu. in fin. Abb. Panor. in c. Raynaldus. de testa. §. colu. idem Abb. in c. dilectus. el. 2. de pr. ebendis. & ita disponitur nra lex. 55. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione. Primo principaliter quæro, quis effectus & utilitas resultat ex hoc, quod quis constituat maioratum cum auctoritate & licentia principis, cum sine ea possit quis per contractum & ultimam voluntatem bona sua vinculare & subijcere restitutioni, & eorum alienationem prohibere, ut supra conclusum est: ad quod notabiliter respondeo, quod maximus effectus & utilitas. Primus quod si habet filios vel descendentes, poterit per viam maioratus ultra tertium & quantum & legitimam electo vel nominato relinquere, dum tamen alimenta alijs prestentur, ut latius infra proximè dicetur. Secundus effectus est, quod in vinculo & gravamine non tenetur pater vel ascendens servare ordinem & modum positum in l. 17. supra his. l. Tauri. Tertius effectus, quod si constitutus non habet filios nec descendentes, poterit indistinctè tam per contractum quam ultimam voluntatem bona vinculare & subijcere restitutioni, & quodlibet onus vel gravamen apponere, & alienationem prohibere, sine clausulis superioribus: de quibus supra dictum est. Quartus effectus, quod in bonis maioratus transit ipso iure possessio in successorem. ut in l. 45. infra, his. l. Tauri. Secus tamen est in alijs bonis ex alia causa vinculatis & restitutioni subiectis, ut ibi dicam. Quintus effectus est, quod melioratio tertij, vinculu & gravamen eius non cadit in unico tantum filio, sed eo casu quo sunt plures, ut suo loco dixi in materia meliorationis: maioratus vero sic, quia non est quid repugnet. Item etiam alij plures effectus possunt colligi, ex infra dicendis in materia. 56. Secundo, principaliter quæro, an pater vel mater possit cum bona conscientia & sine peccato facere maioratum vel meliorationem: & breviter dico quod sic: quia sit auctoritate & licentia legis communis & universalis consuetudinis in-

ducta propter bonum publicum, et propter memoriam et honorem constituentis conservandam, et propter regni et reipublice utilitatem et defensionem: ut probat aperte l. 1. titulo. 2. par. et evidenter facti et experientia quotidie docet, præterea quia habet fomentum à iure divino, ut supra dictum est. Item etiam quia illa est notabilis et utilis doctrina, quod lex humana positiua condita à rege vel principe non recognoscit superiorem ex iusta vel rationabili causa est servanda in foro conscientie: ita tenet et determinat sanctus Thomas in 2. 2. q. 69. articulo. 4. et 6. Henricus in quolibet suis, quolibet. 8. q. 2. et est cõ. opin. theologorum: tenet etiam apud nos glo. singu. et vnicam cap. quæ in ecclesiis de cons. in glo. 1. quam ibi ad hoc reputat singu. et vnicam Bal. 1. col. et comu. doct. ibi tenet etiam Abbas. Panor. in proo. mio Decretalium in parte. res. pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in c. 1. de cons. 6. colu. et ibi Peli. 1. col. nu. 4. Feli. in cap. 1. de cons. 1. 3. col. nu. 4. Bal. in Authen. ingressi. 6. col. nu. 15. C. de sacro. ecclesijs. idem Bal. in l. cum quis. C. de iuris et fac. igno. 6. col. nu. 14. idem Bal. in l. 1. pe. §. illo. C. de nece. ser. hære. in l. et ibi Pau. et comu. doct. idem Bal. in cap. in omni negotio. 1. col. extra. de testibus. Pau. Aret. et moderni in rub. ff. de acqui. hære. Anchar. in regula, possessor. 7. col. de regu. iu. nu. 6. lazo in l. si post divisionem. 2. col. C. de iuris et fac. igno. idem lazo in §. sed iste quid. Inst. de actio. 2. colu. nu. 2. et in expresso istam sententiam et conclusionem. l. q. possit quis facere maioratum et meliorationem cum bona conscientia et sine peccato, tenet Albe. in l. Barbarius. ff. de offi. præt. 7. col. nu. 10. in quantum dicit quod secularis, si successor habet conscientiam laicam. Abb. et comu. doct. in dicto cap. licet. de voto. Mar. de Lau. in tracta. de primogeni. 2. q. 105. le Cirier in tract. de primogeni. in 2. lib. 15. q. Pala. Ruvi. in sua elegati rep. fo. 92. 1. col. §. 26. Quod tamè notabiliter intellige quando talis filius electus in maioratum vel meliorationem esset dignus et benemeritus, alias secus: unde si ex sola affectio ne pater vel mater præferret filium minus dignum et benemeritum, peccaret: debet ergo attendere rei et bonorum qualitatem: nam si maioratus vel melioratio consistit in iurisdictione, vel gubernatione, præferat filium doctum, vel sapientem, recte conscientia, et honeste vitæ: qui verisimiliter melius sciat et possit subditos gubernare, et eadem ratione si maioratus et bonus in eo contenta, habet aliam qualitatem annexam, eligat talem filium in quo magis viget illa qualitas

litata singulariter determinat Pal. Ru. in pre allegata repetitione. fo. 99. §. 26. quem omnino vide: quia notabiliter & plenè loquitur & fundat per. 4. colum.

57 Tertio, principaliter quero, an pater vel mater constituens maioratum autoritate & licentia principis, possit filium quem vellet eligere & nominare, & alios sua legitima priuare? in quo articulo breuiter & resolutiue dico, qd sic: dum tamen eis alimenta necessaria relinquat: cuius ratio vera & fundamentalis est, quia licet legitima quæ succedit loco alimentorum sit inducta de iure naturali. vt in l. scripto. ff. vnde liber. & in l. cum ratio. ff. de bonis damn. & in Authen. de here. & fal. §. primū itaq. colla. 1. & 1. Authen. de triente & semisse. §. si verò. colla. 1. & in Authen. vt cum de appe. cognos. §. considerare. colla. 8. & in Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. & in l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iure. & in cap. ius naturale. dist. 1. & per consequens sit immutabile. vt in l. ius agnationis. ff. de pactis. in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. in l. si quis a liberis. §. 1. & quasi per totam. l. ff. de liber. ag. in l. abdicatio. & in l. nec filium. C. de patria potestate. in §. sed naturalia. Insti. de iur. na. gen. & ciui. tamen eius quota & quantitas non est inuenta nec inducta de iure naturali, sed tantum de iure merè positivo, vt patet in prædictis iuribus: vnde sicut princeps vel rex condendo legē communem generalem, potest talem legitimā taxare, augere, & diminuerē: ita potest per rescriptum vel priuilegium in concessione maioratus illam restringere, modificare, vt loco eius tantum præstentur alimenta necessaria: quia per hoc non tollitur nec immutatur per principem ius naturale, sed reducitur ad illud. & in expresso ista cōsideratione & fundamēto istā sententiā et cōclusionē tenet Cinus in l. sancim. 2. col. C. de nuptijs. Bar. in l. Titio cētū. §. Titio genero. penul. col. nu. 6. ff. de condi. & de. & ibi Ioan. de Imo. pen. col. in fine. Bal. in l. cunctos populos. C. de summa tri. & si. ca. 1. col. nu. 17. idem Bal. in l. cum lege. C. de epif. & ele. 1. col. nu. 3. idem Bal. in l. si. §. ipsum autem. 1. col. & 1. no. C. de bo. quæ libe. Albe. in l. quoniam in prioribus. pe. col. C. de inoffi. testa. vbi notabiliter loquitur Sal. in Authen. nouissima. 6. col. 1. q. prin. C. eodem titulo. Hostiensis. Ioan. An. Abb. Cardinalis. Ancharra. & communiter doct. in cap. licet. extra de voto. & ista est cōmune opinio in l. aso. in dicta Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. & in l. 1. §. 1. de Cineri tracta. de primogenitura. in l. 1. lib. 6. q. pro qua communi sententiā & cōclusionē tenet bonus

& expressus tex. in cap. Raynuntius. Extra, de testa. prope. si. ibi, ita qd deductio fiat tantummodo de his rebus de quibus secundum Threlcanē consuetudinem ciuitatis fieri consuevit: vbi expressè probatur, qd lex vel cōsuetudo potest augere, diminuerē, vel disponere circa legitimā filiorum: & ad hoc illum text. notat & cōmendat Abb. antiquus. lo. An. Card. Anch. Abb. Panor. §. col. nu. 12. Barba. latē. 34. col. nu. 30. & illum tex. ad hoc reputat singu. & vnicū Ludo. Roma. in l. si sequens. §. si. ad Syllania. Sed certè ille tex. hoc non bene probat, quia tantum vult qd consuetudo possit inducere, vt in certis rebus soluatur legitima & non in qualibet re hereditaria. & iste est eius verus & proprius sensus secundum Abbatem & cōm. doctores ibi & ad hoc est bene notandus secundum eos.

58 Quarto principaliter quero, dato qd pater vel mater possit licet & cum bona conscientia facere maioratum vel meliorationem, & vnū ex filiis eligere vel nominare, an teneatur eligere vel nominare maiorē, vel possit eligere vel nominare secundum vel minorem? & breuiter respondēdo, qd licet & iustè potest secundum vel minorem, vel alium quem vellet eligere & nominare, nec præcisè tenetur filium primogenitum præferre, præsupposito, quod electus & nominatus sit dignus & benemeritus sicut primogenitus: quia tam de iure communi quam per. 11. regias talis electio & nominatio residet in persona patris: vnde merito potest cui velit gratificare, dum tamen alijs relinquat legitimā vel alimentaria: argumento eorū quæ supra pronūm dixi: & argumento tex. in l. 1. & per totum, C. & ff. de inoffi. testa. & in specie probat text. in l. parentibus. C. eodē titul. tex. in Authen. vnde si parens. eodem titulo. tex. in l. si tota. C. de inoffi. dona. tex. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. tex. in l. sceminæ. C. de secund. nup. tex. in l. cum quidam. ff. de leg. 2. tex. in l. vnū ex familia. et per totam legem. probat etiam lex 18. et lex 44. his. 11. Tanti. Confirmatur etiam autoritate diuine scripture, Genes. capite. 27. vbi habetur, qd Iacob diligebat filium suum iuuenem et minorem Ioseph plus quam alios filios, et fecit ei tunicam polymiticam vel sericam in signum maioris dilectionis: vel ex eo qd in senectute genuit eum, vel ex eo qd in eo vigeat maxima virtus, prudentia, et sapientia. Rursus cōfirmatur exemplo Dauid, qui prætulit Salomon filium suum iuniorem alijs fratribus eius, et præposuit in regno propter eius sapientiam et bonitatem, vt habetur 3. Regum. cap. 1. regulariter tamē hodie semper

fit & constituitur maioratus vel melioratio in filio maiori, propter rationes quas assignauimus in successione regni, quas vide.

59 Quinto principaliter quero, si pater vel mater fecit & constituit maioratum vel meliorationē, non exprimendo qd veniret ad filium maiorē, sed tantum dicendo qd veniat ad vnū ex filiis suis, vel fortè cum non haberet filios vocauit consanguineum vel extraneum, & post mortē eorum dixit & voluit qd veniret ad vnū ex filijs eorum, & disponit qd bona sint indiuisibilia & inalienabilia, an talis constitutio maioratus vel meliorationis vitietur propter incertitudinem personæ, vel valeat & teneat et succedat filius maior & ille præferatur & censetur vocatus per constituentem: & certè articulus est nouus, subtilis, & vtilis in quo breuiter videtur dicendum, qd talis constitutio & dispositio vitietur, quia in iure nostro incertitudo circa personam honoratam semper vitiat dispositionem: tex. est in l. quoties. §. si quis nomē. ff. de here. insti. tex. in l. in tempus. §. quoties. eodē titulo. tex. in l. Paulus. la. ff. de rebus dubijs. tex. in l. si fuerit, eodē titul. tex. in l. qui plures. ff. de usufruct. legat. tex. in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. quod procedit et habet locum etiā si actus sit pius & fauorabilis, vt habetur in dictis iuribus. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiā, in eo qd talis constitutio & dispositio maioratus vel meliorationis valeat & teneat, & in dubio semper censetur vocatus filius maior primogenitus, & per consequens postea successus deueniat in maiorem: pro qua sententiā et cōclusionē. Primo, facit tale fundamentum, quia cum pater vel disponens voluit qd bona essent indiuisibilia & inalienabilia, per cōsequens voluit quod ad vnū tantum venirent ad vnū, ergo in dubio ad primogenitum per rationes notabiles quas supra assignauimus in successione regni.

Secundo et magis in specie pro hac sententiā et cōclusionē facit tex. singu. in iure in l. si. ff. de fide instr. vbi habetur qd si diuisio et contentio sit inter fratres vel heredes apud quem debet esse testamentum patris vel testatoris, iudex debet præcipere vt sit penes maiorē: cuius verba sunt, si de tabulis testamenti agitur deponendis, & dubitetur cui eas deponi oportet, semper seniori in iuniori, et amplioris honoris inferiori, et in matrem foeminae, et ingenuum libertino præferentius. et illum tex. in sua decisio ne notat et cōmendat ibi Bar. Odo. fre. Bal. et communiter doct. idem Bal. et alij doct. in l. 1. procurator. C. de edendo. idem Bal. in cap. 1. §.

præterea ducatus de prohi. seu. alie. per Feder. fi. col. in medio. l. aso. in l. cum quid. ff. si cer. pe. ta. pe. col. et ibi moderni. Ioan. de Cineri tract. de primogenitura. in l. 2. lib. 2. q. 2. col.

Tertio facit text. in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. vbi probatur qd clauēs domus vel rerum hereditariarum semper debent esse penes maiorem. et in expresso istam sententiā et cōclusionem tenet, licet non ita bene fundet, Fran. de Are. in consilijs suis. cons. 162. col. 3. versicul. et pro istorum verborū declaratione. Rode. Sua. vbi valde cōmendat in repetitio. 1. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. 27. fo. col. 3. vers. vnū tene menti perpetuū. Ex quibus nouiter et singu. infero, qd si pater, vel descēdēs, vel cōstituēs maioratū vocauit filium maiorē et dixit qd bona essent indiuisibilia et inalienabilia, dato casu qd alias personas vel descēdentes successores non noiaret, non finiret maioratus vel vinculum in persona filij maioris nominati, sed perpetuū transibit ad omnes successores in infinitum, præferendo semper primogenitum alteri, et proximiorē in gradu alteri: quod apertè fundatur ex superioribus, licet Pala. Ruui. tangendo illum passum relinquat cogitandum in sua repetitione. fol. 101. 2. col. vers. siculo, ex quibus posset attentari et adde circa prædicta qd in maioratu vel melioratione sufficeret successorē vocari tacitè, licet nō expressè: vt si lex vel testator disponat, quod extantibus masculis foemina non succedat, vel extantibus filiis vel descēdētibz ex tali persona, domo, vel genere, alij non succedant tali casu licet expressè non vocetur masculus, tamen ex eo, qd dicta verba fuerūt posita eius fauore succedat: quia ista est sententiā et cōclusio singularis in iure, qd quando ex lege vel testamento semper oritur ius vel actio illis quorum interest, licet verba dispositiua ad eos non dirigantur. tex. est in l. seruo legato. §. si testator. de lega. 1. et ibi summe notat et cōmendat Bar. et communiter doct. præcipue lason qui hoc latius ponit et declarat. tex. in l. si deicommissa. §. cum esset. et in §. interdum. de leg. 3. per quæ iura idem tenet Bart. in l. 2. videndum. ff. ad Tertio. idē Bar. in l. 1. §. quidam filium. ff. de contra. ta. Bal. in l. si defunctus. C. de suis et legi. here. idem Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. idem Bal. in l. qd verò contra. de legi. Confirmatur, quia quando quis remouetur a lucro contemplatione alienius, illi debet applicari, cuius cōtemplatione remouetur. tex. est in l. si legatarius. C. de lega. tex. in l. legatum. §. amittere. ff. de his qui vti indign. tex. in l. 2. §. fin. ff. de collatio. bonor. & ibi

& ibi Barto. & communiter doctores.
60 Sexto, principaliter quero, an pater vel mater faciens vel constituens maioratum vel meliorationem possit vocare vel eligere filiam extantibus masculis & breuiter & resolutiue dico, quod de iure bene potest eam eligere & masculis preferre: argumento eorum quod dixi in supra proxima. q. & in specie argumento tex. in l. maximum vitium. C. de libe. prete. cum similibus. q. intelligo praterquam si secundum qualitatem maioratus vel meliorationis magis conueniat masculus quam femina: quia tunc secundum rectam conscientiam tenetur illum eligere & preferre: argu. eorum quod dixi supra eo. in. 3. q. prin.
61 Septimo, principaliter quero, si constituens maioratum vel meliorationem vocauit tantum masculos & prohibuit feminas succedere, & reperiatur masculus descendens ex femina, an possit succedere & maioratum vel meliorationem obtinere? & breuiter & resolutiue dico quod non: quia ea ratione qua excluditur femina & est inhabilis ad succedendum, eadem debet excludi masculus descendens ex ea: ita probat tex. in l. si viua mater. C. de bo. mater. ibi, hoc iure vtatur quod de filiis constitutum est. cum vers. sequenti, vbi habetur quod non debent habere plus iuris nepotes quam filius vel filia, a quo vel qua descendunt: & ad hoc notat & commendat ibi Cinus, Iaco. Bu. Bar. Albe. Bal. Sal. Pau. & Philippus, Corneus. probat etiam tex. notabilis & expressus in cap. 1. §. hoc autem notandum est. de his qui feudum dare possunt. in vlt. fe. vbi habetur quod si in feudo vel alia dispositione prohibetur filia femina succedere, paritate videtur prohibitus masculus descendens ex ea, tanquam ex radice infecta: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter Feudistae: probat etiam tex. in l. si. C. de natu. libe. vbi habetur quod sicut filius naturalis non successit patri ab intestato, ita eodem modo non succedit nepos quantuncumque legitimus & naturalis natus ex eo. Confirmatur etiam ratione naturali & philosophica, quia in causato non potest esse plus virtutis quam procedat ab influenti potestate causa, secundum philosophos. & in expresso ex his fundamentis & rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Specu. in titulo de locato. §. nunc vero aliqua. ver. 166. loā. An. in addit. ad Specu. in titulo de testa. super rub. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. idem Bar. in l. liberos. ff. de verb. si. 6. colū. & in vers. sequenti. Bal. in l. si. §. liberos. 2. lectu. ff. de in ius vo. & ibi Pau. & alij doctores. idem Bald. in authen. si quas ruitas. ff. col. in si. C. de sacro.

ecce idem Bal. in l. maximum vitium. §. colū. C. de libe. prete. idem Bald. in l. ff. de senatoribus. idem Bal. Pau. & communiter doctores. in l. de condi. insertis. Pau. de Cast. vbi singul. loquitur in l. Gallus. §. nunc de lege Velleja. ff. col. ff. de libe. & posthu. & ibi Aret. Alex. & communiter moderni precipue Iaso. antepe. col. idē Iaso. in l. si quis id quod. §. col. ff. de iurisd. om. iud. Pau. de Cast. in l. qui exceptionem. ff. de codi. indebi. 2. col. nu. 5. Pala. Ruui. in rep. rub. de do. na. inter vi. & vxor. fo. 32. col. 4. ver. ad cuius confirmationem. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 26. q. Ioan. le Crier. in tract. de primogenitura. in 23. q. Cifuentes in ista. l. 4. q. 2.
Item quero, si eo casu quo tantum masculus debet succedere in maioratu, an succedat Hermaphroditus? & breuiter dico & teneo, quod si in sexu masculino magis incalescit, succedit: si vero in sexu femineo magis incalescit, non succedit: & si in vtroque aequaliter incalescit, ipse potest eligere in quo sexu vult viuere & seruare. argumento tex. nota. in l. queritur. ff. de statu. homi. & ibi expresse tenet & inducit Bal. 2. lectu.
62 Octauo, principaliter quero, si faciens vel constituens maioratum vel meliorationem dicat quod veniat in filium maiorem, vel incertam & determinatam personam, & quod postea veniat ad filios & filias & descendentes eius maiores, vel dicat quod veniat ad filios aut ad filias & descendentes maiores, & contingat quod reperiatur filius & filia, & filia sit maior, vel reperiatur alij descendentes quorum vnus sit masculus & alia femina, & femina sit maior, quibus eorum succedet in qua questione noua & subtili dico, quod succedet filius vel descendens masculus, & excluditur femina quantuncumque sit maior, taliter quod semper praefertur linea masculina lineae femininae: & deficiente linea masculina succedat femina: & maior praefertur minori: & in quaestione de facio ita dixi & respondi.
Primo, quia quando quis vocat vel instituit plures heredes collectiuo modo, inter quos cadit ordo charitatis et naturae, non intelligitur eos simul vocare vel instituere, sed ordine successione: ita probat tex. iuncta glo. or. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de libe. & posthu. in glo. si. quam ad hoc reputat ibi singul. et vnicuique D. nus, et communiter alij doctores. ergo in praesenti attendita natura et qualitate maioratus vel meliorationis, qui semper sit pro conferenda memoria constitutis, et regulariter solet praeferi linea masculina praefertur in isto casu.
Secundo, quia quando testator vel disponens

grauat heredem vel legatarium extra familiam non alienare, sed ei restituere, non videtur vocare simul eos de familia, sed ordine successione, vt proximo in gradu praefertur: tex. est in l. cum ita legatur. §. in iudeo in illo. ff. de lega. 2. & ibi gl. & communiter doctores. tex. in l. peto. §. fratre. eod. titu. & laus dixi supra.
Tertio pro hac sententia & conclusionem facit tex. notabilis & fere expressus in l. cum pater. §. penult. ff. de lega. 2. vbi habet quod si vxor instituit maritum heredem, & cum grauauit vt si decedat sine liberis restituat hereditatem propinquis suis vel propinquis vxoris, non admittuntur omnes simul, nec alterutrum stat in sua propria significatione: sed admittuntur propinqui ordine successione scripturae quia prius debet admitti propinquus ipsius mariti, & eis non extraneis admittuntur propinqui ipsius vxoris: & ad hoc not. & commendat ibi Bar. Albe. & communiter doctores.
Quarto facit quia cum constitutus vel disponens prius vocauit masculum in successione, eadem ratione videtur postea etiam velle vt semper masculus succedat & praefertur feminae etiam maiori, & per consequens linea masculina praefertur feminina: ita probat tex. nota. in ca. 1. de eo qui sibi vel heredibus suis masculis & feminis inuestituram accepit. in vltibus feudo. & ad hoc ibi not. glo. ord. notat etiam & commendat Bald. in cap. significauit. de re scriptis. 1. col. in med. Iac. de Sanct. Georg. in tractat. feudo. 20. fo. nu. 12. probat etiam tex. in ca. 1. §. quinetiam episcopi vel Abbates in vlt. fe. vbi habetur, quod si quis accepit feudum pro se & suis descendenti- bus masculis & feminis, semper masculus praefertur, & eo extante femina excluditur: & ibi not. & commendat Bald. & communiter doctores, nec obstat si dicatur quod praedicta linea vel personae vocentur copulatiue, modo alternatiue, semper debeant admitti pariter & simul: quia copulatiua semper coniungit personas vel res vni- liter & pro parte: vt in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & in l. si heredi plures. ff. de conditio. insti.
Item etiam quia alternatiua posita inter personas honoratas, tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus, resoluitur in coniunctam, vt vtraque simul admittatur pro parte: tex. est singularis in iure in l. penult. C. de verb. signi. ergo in nostro casu & quaestione omnes pariter & simul deberent admitti, quia notabiliter respo- deo, quod praedicta debent intelligi praeterquam si talis copulatiua vel alternatiua ponatur inter personas vel lineas inter quas eadem affectio ordinata: quia tunc debent admitti ordi-

ne successione: argumento tex. nota. in dict. l. cum pater. §. penult. ff. de lega. 2. & ibi communiter doctores.
63 Nono, quero, si faciens vel constitutus maioratum vel meliorationem vocauit masculos, & in defectum eorum vocauit feminas, & contingat quod sit extincta & finita linea masculorum, & tantum superest linea feminina, & ex ea reperiatur masculus & femina, quis eorum succedet & praefertur? & teneo & respondeo quod succedet & praefertur masculus, nam ex eo quod constitutus & disponens prius vocauit masculum, & in eorum defectum vocauit feminas, videtur semper vel le praeferre masculum: tex. est valde notabilis in iure in ca. 1. de eo qui sibi vel heredibus suis masculis & feminis inuestituram accepit. in vltibus feud. & ibi not. & commendat glo. ordi. Bal. Andreas de Ier. & communiter feudistae: notat etiam & commendat Bald. in l. 2. significauit. 1. col. in medio. extra de re scriptis.
64 Decimo principaliter quero, si quis constituit maioratum vel meliorationem dicendo quod bona deueniant in filium maiorem per viam maioratus, ita vt non possint vendi nec alienari & alias personas quae post mortem filij maioris succederent non expressit nec nominauit, an mortuo filio maiore praedicta bona perueniant ad filium eius primogenitum: & post eum in alios successores per viam & ordinem communem maioratus taliter quod semper & perpetuo perueniat in filium maiorem masculum, & deficiente masculo perueniat ad feminam. Et videtur quod non, immo quod solus primus filius masculus vocatus succedat cum illo vinculo & grauamine de non alienando: sed post mortem eius expi- ret maioratus & omne vinculum & grauamen eius, & per consequens non censeatur vocati alij filij & descendentes maiores ordine successi- uo per viam maioratus: nec amplius bona sint vinculata nec subiecta restitutioni, sed bona efficiantur libera sine aliquo vinculo & grauamine, & diuisantur inter heredes & successores sicut alia bona libera: quia ipse pater vel constitutus maioratum non solum primum vocauit & vltimus non praecedat nec alias personas vocauit nec nominauit, & talis prohibitio alienationis ex iuris dispositione vitra personam grauatum non extenditur nisi expresse per disponen- tem dicatur & exprimat. ita probat textus. in authen. de re liru. fideicom. §. nos igitur. col. 1. & ibi tenet glo. si. & communiter doctores. & per illum tex. iuncta glo. tenet Dinus in l. si litem. §. diu. ff. de lega. 1. & ibi Bart. penult. col. 1. num. 20. Bald. 1. colū. & quest. Imol. 3. col. num. 2. Alex. 7. col. num. 25. Iaso. prima lectura. Ant. Go. in l. Tau. R. 16. col.

16. colū. num. 71. & secunda lectura. 10. quæstio. Cinus in l. voluntas. C. de fideicom. si. col. & q. & ibi Bald. & com. docto. Bar. in l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 3. Rodericus Suarez in repe. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testam. fol. 66. licet Pala. Ro. relinquat cogitandum in sua repetit. fol. 101. 2. colū. sed in hoc articulo ego firmiter teneo contrariam sententiam, in eo q. mortuo filio maiore primo nominato prædicta bona perueniant ad alios successores per viam maiora tus præferendo semper maiorem masculum & in defectum eius foeminam, & hoc ex tacita & coniecturata mente disponentis, quia ex eo q. voluit q. prædicta bona peruenirent in filium maiorem per viam maioratus & essent inalienabilia aperte voluit q. perpetuo peruenirent in alios successores & sic de maiori in maiorem, & in defectum eorum in foeminas præferendo semper masculum foeminae & maiorem minori per viam & ordinem comunem maioratus. Et hoc tali fundamento, quia dispositio legis vel principis vel cuiuslibet personæ priuatae col lata in vno casu expresso & determinato habet etiam locum in alio omisso: quando verifimiliter idem disposuisset si de illo cogitaret & esset interrogatus: ita probat text. sing. in iure. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi glo. ordin. & com. docto. tex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de li. be. & posthu. tex. in l. si ita scriptum. eodem titu. tex. cum materia in l. cum auus. ff. de codit. & demonstrat. tex. vnicus in suo casu. in l. 3. C. de inoffic. testam. & in terminis in casu nostro & quaestione ista sententia & concl. tenet Bal. post glo. ibi in ca. quibus mod. seu. consti. po. 2. colū. nu. 4. vbi reputat singulare & menti tenendum & faciunt expresse ea quæ dixi supra ista lege. num. 12. vbi fundavi q. in dubio, quan do rex vel princeps vel priuata persona facit ali quem actum vel concedit priuilegium semper videt facere & concedere cū qualitate & prærogatiua q. inest in simili actu priui. vel dignitate. 65. Vndecimo quarto, si possessor regni, ducatus, maioratus, vel meliorationis vinculae decedat cū nepote nato ex filio maiori iam præmor tuo & cum alio filio secundo viuo, quis eorum præferatur & succedat? & certe quæstio est ardua & subtilissima in qua dixit Bal. in lex. hoc iure. ff. de iust. & in q. in ea habet oculos nycti coracis idem Bal. in l. cū antiquioribus. C. de iur. re. de libe. si. col. dicit, soluat Apollo ad Bald. in cōsilijs suis. cōf. 75. 2. col. 2. vol. dicit q. in hac q. afferere aliquid certitudinaliter, esset potius superfluum quam discretum: & magis taliter & perfecte hanc quæstione inuendo disputare &

declarare vt melius veritas appareat: & videtur q. secundus filius viuius præferatur nepoti vel de scendenti ex filio primogenito mortuo. Primò quia certū est q. siue respicias personā fundato ris siue personā vltimi possessoris filij secundus est proximior in gradu, ergo est præferendus: argum. tex. in l. 1. & per totū. ff. de gradib. tex. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. hæred. tex. in l. 1. §. p. ximus. ff. vnde cognati. text. in l. legem. tabu. §. huiusmodi. C. de legi. her. tex. in §. si plu res. In l. de legi. agna. succe. tex. in §. si. In l. de serui. cogn. tex. in regu. qui prior. de regu. in. 6. text. in l. quoties vtriusq. ff. de regu. iur. Secundo, ordo naturæ, dilectio, & dispositio in ris semp. præfert filij nepoti in his quæ nō pos sunt esse vel exerceri p. plures, sed per vnū. tex. est in l. cū ita. §. si. ff. de leg. 2. tex. in l. peto. §. fra tre. eodē titu. tex. in l. si. C. de verbo. sign. Tertio pro ista parte facit tex. sing. in l. si liber tus præferto. §. si liber. in testato. ff. de bo. lib. vbi disponit, q. si patronus decedat relicto filio & ex altero filio præmortuo relicto nepote, filij præfertur in iure patronatus: quia reputat pro ximior in gradu idem etiā probat tex. in l. 3. si duo. ver. p. inde. ff. de legitimis tuto. vbi quā do libertus minor habet plures patronos quor um vnus decedat relicto filio, alter relicto ne pote ex filio mortuo, hæreditas & tutela illius liberti p. tinet filio & nō nepoti: & ad hoc nō. & comendat ibi Bald. & docto. antiqui. Quarto facit, quia cōstituens maioratū quivo cavit proximiores videt se referre ad ordinē & causam naturalem & nō fictā. argum. tex. in l. qui liberis. §. hæc verba. vbi habet, q. si testator sub stituit p. hæc verba, quisquis mihi hæres erit sit heres filio meo, nō cōf. vocatus ille qui ex per sona alterius venit: text. in l. filio quæ p. ff. de lib. & posthu. ibi. nē imagine naturæ veritas obū bretur: text. in l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. gest. tex. in l. 1. §. hæc autē verba. ff. quod quisq. iuris. tex. in l. si. C. de his qui veniū. et. impetr. sed q. nepos representet patrem est per quādam iuris fictionē nō habentē naturalem veritatē, ergo præferat secundus filius nepoti, cū inspecta veritate & ordine naturali sit proximior. Et cō firmatur, quia q. cōcurrit causa naturalis & ac cidentalitatis semp. præualeat naturalis, vt est casus singularis & vnicus secundum Alb. ibi. in l. qui habet. ff. de tutel. Quinto facit tex. in l. si viua matre. C. de bonis mat. vbi habetur q. nō debet esse deterioris cō ditionis filius quā nepos quādo tractat de alio quo genere successione. Sexto & quidē subtiliter facit, quia ius cōstitutio nale

nale nullo modo transmittitur etiā ad posteros descendentes ex potentia suarum vel sanguinis: ita pbat tex. in l. vnica. C. de his qui ante aper tabu. & ibi tenet expresse glo. ord. fin. & com mu. docto. sed in q. nostra possessor maioratus censet grauatus post mortē restituere filio suo primogenito, ergo si ante moriatur nō potest transmittere, cū dies mortis incertus habeatur pro cōditione, vt in l. dies incertus. & in l. hæ res meus. ff. de cod. & demō. & in l. hæ res meus. ff. de cod. & demō. & in expresse ista suam & cōcl. tenet Richar. Malubrē in l. si vi ua matre. C. de bonis mater. quæ ibi refert & se quitur Cinus, Albe. Bal. Pau. & Sali. tenet etiā & sequitur Bar. Pau. de Cast. & alij docto. in au thē. post si atres. la. 1. C. de legi. hære. idē Pau. & Philip. Cornueus in auth. post fratres. la. 2. eodē titu. Bal. Paul. & Phil. Cornueus in l. 3. C. de foie & leg. libe. Cumanus in l. eū ita legatur. §. si. ff. de leg. 2. Dominicus in ca. gradi. de supplen. ne gli. præla. lib. 6. si. q. Andre. de ller. in. ca. de na tura. succe. seu. 4. col. nu. 14. Lucas de Penna in l. 1. C. de priui. eorū qui in sacro palatio militat lib. 2. Marti. de Lauan tracta. primo genitura. 33. q. Bald. cōf. 275. 2. col. 2. vol. Ancha. cōf. 82. si. col. Aret. cōf. 162. Alex. cōf. 4. pen. col. 4. vo lu. vbi dicit hanc opin. semper secutum fuisse & esse magis cōm. unem. Phil. Decius in cōf. 1. 4. volu. qui dicit ita cōsuluisse in causa ardua sibi cōmissa de Regno Portugallie, & dicit hāc esse magis cōm. opin. Sed his non obstantibus contraria opinio est verior & tenenda, in q. in nostra ardua. q. præferat nepos natur. ex filio primogenito mortuo in regno, ducatu, maio ratu, melioratiōe vincula, & in qualibet alia successiōe indiuisibilis p. m. q. certū est q. in qualibet successiōe nepos succedit ante repre sentado personā patris in præmortui, & p. viā representationis esse esse in eodē gradu quo erat pater: tex. est in l. 3. Ed. sub. & leg. lib. tex. in auth. in successiōe ego. aut. tex. in authen. de hære. ab intest. veni. §. 1. colla. 9. text. in §. cū filius. Instit. de hære. quæ ab intest. defe. ergo si cut q. tractatur de successiōe & hæreditate di uisibili, talis nepos succedit in locū sui patris vna cū alio filio viuo & sic patris suū in illa p. te & portione in qua pater ei erat successurus si viueret, ita etiā in hac successiōe maioratus indiuisibili debet solus succedere & præferri ex persona patris, cū talis successiō soli. patri suo primogenito mortuo cōpeteret si viueret. Se cundo & principaliter, quia primogenitura est quædā dignitas eni est ius successiōis & præla tionis annexū, quæ de iure diuino & humano descendit ad posteros: tex. est in e. quā periculo

sum. 7. q. 1. text. in. ca. significauit. de rescriptis. tex. in. c. licet. de voto. tex. in. c. grandi. de sup plē. negli. præla. lib. 6. ergo ista dignitas & eius effectus trāseat ad istū nepotē per viā represen tatiōis. Tertiū facit, q. regulariter valet argm de feudo ad maioratū, & cōtra: vt supra ista. l. dixi: sed in feudo nepos succedit representan do psonā sui patris, vt in. c. 1. de successiōe fra trū, vlt. gradibus succedenti in feudo. & ibi not. Bal. & cō. docto. tex. in. c. 1. de natura successiōis feudi. Quarto & principaliter pro hac parte ego nouiter cōsidēro subtiliter tex. cū ratione sua in l. cū auus. ff. de cod. & demō. vbi si testa tor instituit filij & nepotē ex altero filio mor tuo, & grauet nepotē restituere partē suā alte ri filio testatoris, nō tenet restituere si talis ne pos habeat filios vel descendentes. Ex quo tex. clare inferitur, q. pater auus vel ascendens qui in aliqua re vel successiōe vocauit filij vel nepo tē, & in ea prætulit alteri filio, per cōsequēs & eadē ratioe videtur vocare & præferre oēs de scendentes ex eo, & postquam aliquē filij vel de scendentē elegit, alijs videtur etiā præferre om nes nepotes & descendentes ex illa persona & li nea: ergo cum in nostro casu & quæstione præ feratur filius maior, per consequēs debet præ ferri nepos & descendens ex eo, & generaliter eius linea: & in expresse, licet nō ita bene & in tidē fundent istam sententiā & cōclusionē, tenet Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de feu dis. col. Bal. in lex. hoc iure. de iust. & iure. 2. col. 4. quæst. Alb. in procmio. ff. veteris. §. disci puli. antepe. col. dicit ita simile pronunciatum in Romana Curia. Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. liber. 6. col. nu. 8. Pau. de Cast. in d. maximū vitiū. C. de libe. præte. 2. col. nu. 1. idē Pau. in d. potest. ff. de acqui. hære. 2. col. nu. 2. dicens q. in causa sibi cōmissa de Hispania ita cōsuluisse. Aret. ibi. 2. col. dicens ita cōsuluisse pro principe Salernitano. Iaso. etiam ibi. 4. col. nu. 2. Faber. & Nico. de Neap. in §. cū filius. Instit. de hære. quæ ab intest. defe. Card. in. c. li cet. de voto. si. col. & q. & ibi. Abb. 2. col. nu. 8. & Ancha. pen. col. nu. 18. Philip. Prohū aduo cati Parisiēsis in addit. ad Ioan. monachū, in. c. grandi. de supplen. negli. præla. lib. 6. 2. col. nu. 4. qui fuit modernior. Decio & Iaso. quos ipse refert. ibi sententiam & cōclusionē te net Oldra. in cōf. suis. cōf. 22. 4. qui notabiliter loquitur. Pau. de Cast. cōf. 162. 2. vol. Abb. cō f. 82. 2. vol. Barba. cōf. 10. pen. col. 2. volu. vbi dicit hanc esse magis cōm. opi. Soti. cōf. 25. 2. volu. idem Soc. in cō. facto in materia feudorū qd ponit in l. cōtura ordinaria post dēu. ff. sol. Ant. Go. in l. Tau. R. 2. matri.

matri. Bertachinus in Repertorio suo, in ver-
ho nepos, asserens pauidit a quodam auditore
Rotē legisse in Annalibus, qd Otho Imperator
cū iste casus coram eo occurrisset cōmisit litē
& iusticiam iudicio pugne & gladiatorio, & vi-
cit nepos & existimatur est miraculose accidisse.
Ioan. le Cirier in tract. de primogenitura. 25.
quæst. & tandē ista semper mihi visa fuit & vi-
detur verior & cōmuniō opinio, quā semper
secutus sum legendo & nunc scribēdo, per fun-
damēta superiora, licet nō esset aliqua lex quæ
hoc decideret in nostro regno: sed hodie pro
ista parte & cōclusiōe in nostro regno est lex.
2. in fin. tit. 2. part. in si. quæ hoc expresse de-
terminat in regno: & licet pertinaces aduocati
diceret nō habere locum in alijs maioratibus,
tamē eadem ratione idem esset in eis dicēdum
quia dispositū in regno quod est caput, debet
seruari in membris, vt in cā. eūm non liceat, de
præscrip. & in l. de quibus. ff. de leg. tamen ho-
die vt nulla sit dubitatio idem expresse dicitur
in quolibet maioratu per nostrā legem Tau-
ri. Ex quibus infero, qd idem erit hodie in bo-
nis annuatiarij quæ in isto regno solēt relinq-
& vinculari pro aliquo annuo officio diuino:
& ita indicari in quæstione de facto tanquam
assessor iudicis recusati.

66 Duodecimō principaliter quæro, si primoge-
nitus sit monachus vel religiosus, an succedat
in regno, maioratu, vel melioratione? & breui-
ter & resolutiue dico, quod nō poterit succede-
re in regno, maioratu, nec melioratione, quan-
do constituit in iurisdictione, gubernatione, &
regimine: quia cum ipse nō possit habere pro-
priū nec per se regere, & regimē nō debeat esse
cōmune per supra dicta, sequitur qd subducit
de medio tanq. incapax, & admittitur sequens
in gradu, arg. tex. in l. si post mortē. §. liberi. ff.
de bono. posses. cōtra tabulicū simi. Confirmat
etiā, quia quādo filius vel descendēs grauat
hæreditatē restituere post mortē si sine liberis
decesserit, ad hoc vt filij postea nati excludant
substitutum, oportet qd sint de iure successibi-
les ipsi filio grauato: secus verō si sint omnino
incapaces & nō successibiles, vt deportat. spū-
ritus, frater minor, & similes: ita probat tex. no-
tabilis in l. lex facta. §. ex facto. ff. ad Trebel. &
ibi cōmū. docto. & per eū ita tenet Bar. & cō-
mū. docto. & in l. filius fa. §. cum quis. ff. de legu.
Item etiā cōfirmatur, quia talis successiō nā-
tura & cōsuetudine tantum pertinet ad succes-
sores sanguinis, non ad alios: & ex ista ratioe &
cōsideratione istam sententiā & cōclusionē
tenet Bald. in c. eūm magistrum. fin. quæst. ex

tra de election. idem Bal. in l. deo nobis. §. 1. C.
de episc. & cler. 1. col. nu. 2. idem Bal. in l. si quis
prioris. §. talem. 1. col. in fi. C. de secū. nuptijs.
Mar. de Lau. in tract. primogenitura. 22. q. 10.
nes le Cirier in tract. de primogenitura. in 4.
quæ. 3. lib. vers. salua reuerentia. nu. 15. Cifuen-
tes in ista. l. 40. Tauri. q. 6. & Pala. Ru. nu. 17. &
ante eos ita tenet glo. ord. in cā. scripsit. 27. q. 2.
in glo. 1. & ibi Archi. & alij docto. & ita fuit ob-
seruatū in beato Ludonico primogenito Re-
gni Franciæ, qui ingressus fuit ordinē fratrum
mendicantiū, & sequēs in gradu statim succel-
sit in regno, secundū Bal. in dicta. l. si quis prio-
ris. §. talem. de secū. nup. Vnum tamē est qd
hoc casu propter bonum reipublicæ, si non re-
periatur successor sanguinis qui succedat, pōt
Papa dispensare vt exeat monasterium & con-
trahat matrimoniū pro generatione suscipien-
da, licet iā fecerit professionē: & in expresse ita
tenet Bald. in l. si pater. §. in arrogationibus. ff.
de adoptio. argu. illius text. vbi dicit quod ma-
gis debet studere homo naturali procreationi
liberorum quā fictæ & artificiali per arroga-
tionem: & illud dictum sequitur & reputat fin-
gulare Iaso. in l. si arrogator. ff. eodem titulo. co-
lum. nu. 4. sequitur etiā & reputat mirabile
Iaso. in l. fin. C. de transact. 1. colū. tenet etiā
Anch. in cōsilijs suis, consil. 39. 3. colū. vbi dicit
quod quidam nomine Reminus ex sanguine
Regis Aragonum fuit monachus & sacerdos,
& propter defectum successorū Papa dispensa-
uit vt exiret monasterium & duceret uxorem,
ex qua habuit filiam quæ successit in Regno:
& propter hoc semper in scriptura & constitu-
tione maioratus expresse dicitur, qd non succe-
dat clericus vel religiosus. Si verō maiorat. vel
melioratio nō cōsistit in iurisdictione vel regi-
mine, bene poterit talis monachus vel religio-
sus succedere, & bona erunt penes monasteriū
pro tempore vitæ ipsius monachi vel religiosi,
& post eius mortem venient in sequentem suc-
cessorem secundum dispositionē constitutis,
argumento tex. in auth. ingressi. C. de sacrosan-
ecclē. argumento etiā tex. in l. Statius Florus.
§. Cornelio felici. ff. de iur. fisci. & ibi expresse
tenet Bar. Albe. & cōmū. docto. tex. in l. peto. §.
prædium. ff. de leg. 1. tex. in l. cum pater. §. hæ-
reditatē. el. 1. eodem titulo. & ibi etiā tenet Bar.
& cōmū. docto. tex. in l. lex facta. §. ex facto. ff.
ad Trebel. tex. in l. sed si mors. ff. de dona. inter-
vitur & uxore. tex. in l. cum fisco. ff. ad Sylla.
tex. in l. arboribus. §. 1. ff. de usufruct. in l. lex
ea parte. §. in insulam. ff. de verb. oblig. Confir-
matur etiā ex doctrina glo. ord. in dicta. auth.
ingressi.

ingressi. C. de sacro. eccles. in glo. mag. in fin. &
glo. in auth. idem est. C. de bonis quæ libe. &
vtrubiq. docto. vbi habetur qd si fructuarius in-
grediatur religionem, non extinguitur vsusfru-
ctus, sed transit in monasteriū per tempus vite
sue. Quid autē si primogenitus sit clericus in
sacris, an succedat in regno, maioratu, vel me-
lioratione? & breuiter dicēdum est, qd sic: quia
dispositio vel constitutio generalis & fauorabi-
lis semper extenditur ad clericos: ita tenet Ab-
bas in cā. ecclesia sanctæ Marię. de consi. ante
pe. & pen. col. nu. 25. & ibi magis cōm. docto. &
in alijs locis per eos relatis. & i terminis ex illo
fundamento istam sententiā & cōclusionē
tenet Ioan. le Cirier in tract. de primogenitu-
ra. 23. quæst. 1. lib. vbi latē vide: & Martinus de
Laude, in tract. de primogenitura. 30. quæst.
67 Decimotertiō principaliter quæro, si Rex, dux
Comes, Marchio, vel alius dominus tempora-
li vel successor maioratus, antequā esset rex
vel actualiter successor habuit filiū, & postea
aliū, quis istorum succedat & præferatur? &
videtur quod secundū natus, postquā pater
successit in regno vel maioratu, argumento
tex. in l. si senator. C. de dignitatibus. libro. 12.
vbi habetur quod filius natus & conceptus
antequā pater cōsequutus esset dignitatem,
non gaudet eius privilegio: & ibi ad hoc notat
& commendat Bar. Pla. & communiter docto-
res, textus in l. filij. verliculo, senatores. el. 1. ff.
ad municipales. vbi dicitur, quod ita demū fi-
lius vel nepos senatoris gaudet eius privilegio
& dignitate, quādo est natus post dignitatem
consecutam: & ad hoc notat glo. ord. & cōmū.
docto. tex. in l. 2. §. in filiis. ff. de decurionib.
tex. in l. fin. C. eodem titulo. lib. 10. ibi, anteriori-
bus filiis in cōditione pristina remansuris. text. in
l. duo Marco. C. de quæstio. iuncta gl. & alijs
docto. tex. in l. emancipatū. ff. de sena. tex. in l.
1. C. de libe. & eorum libe. tex. in l. Titius. ff. de
milit. test. & in expresse istam sententiā & cō-
clusionem tenet glo. ord. reputata singu. in l.
Imperialis. §. illud. in glossa. C. de nuptijs. & ad
hoc eam notat & cōmēdat ibi Bart. qui dicit qd
contingit de facto in duobus filiis Philippi re-
gis Franciæ, Pet. de Bella per. Cinnus, Albe. Bal.
& cōmū. docto. & illam glossam ad hoc notat
& cōmēdat Bar. in l. eūm satis. C. de agri. &
gen. lib. 10. 2. colū. 7. idem Bar. in l. si senator.
C. de dign. lib. 12. & ibi Lucas de Penna qui re-
fert ita fuisse iudicatum per Anaphernem in-
ter Xerxes & Arthemē filios Darij Regis
Persarū: nam Xerxes fuit rex pronūciatus, ex
eo qd natus fuit postquā pater eius esset rex.

Albe. in l. senatoris filiū. ff. de senato. & ibi Iaso.
de Raue. & Andr. de Pisis, quos ipse refert ad
Albe. post Dinū in l. mort. vers. paratus. ff. de
pœnis. Din. & antiqui in cā. §. in filijs. ff. de de-
curio. Abbas Panor. in cā. licet, de voto. 3. colū.
nu. 11. Anania, in cā. 2. de iudicis. ff. colū. medio
Felinus in cā. prudentiā. de officio deleg. 3. col.
nu. 8. Mar. de Laude in tract. de primogenitu-
ra. 31. quæ. Cifuentes in hac. l. 40. in ill. Tauri. 4.
quæst. facit etiā glossa in cā. iam itaq. 1. quæst.
4. Adde tamē qd prædicta cōclusio debet intēl-
ligi, quādo regnū vel dignitas deferat alicui de
nouo per electionem, quia debet succedere &
præferri filius natus post regnū vel dignitatem
adeptam: secus verō si deferatur alicui iure suc-
cessionis, quia descēdit ab auctore vel ab alijs ascē-
dentibus, quia tūc debet succedere & præferri
filius antea natus: ita sing. tenet & declarat Pe-
de bella per. in l. ex libera. C. de suis & leg. her.
idem Per. Cinnus, Bald. & alij docto. in l. Imperia-
lis. §. illud. C. de nuptijs. lac. de Sancto Georg.
in tract. feud. in parte, quid sit rex. 4. fol. in col.
nu. 11. Sed aduertendū qd indistinctē ego teneo
cōtrariū, imō qd vtrūq. casu filius antea natus
succedat in regno vel dignitate, quia cū habeat
ius succedendi in bonis futuris acquirēdis per
patrem merito succedit in illis, licet in eis sit di-
gnitas annexa. Item etiā sequeretur, qd si rex
ille vel possessor maioratus nō haberet aliū
filium nisi antea natū qd succederet, qd esset ab-
surdum: & in expresse ista cōsideratione ita
tenet Sali. in dict. l. Imperialis. §. illud in fin. C.
de nupt. & tenet notabiliter & copiose Ioan. le
Cirier in tract. de primogenitura. 23. quæst. pri-
mi lib. vbi subdit in finalibus verbis, qd cā ap-
probat cōsuetudo, quæ est optima legū inter-
pres. Confirmatur etiā, quia ita succedendi
causatur à iure sanguinis, & est inseparabilis:
non verō causatur à dignitate.

Item facit, quia si filius antea natus decederet
relictū nepotē non succederet: nec obstat tex.
in dict. l. si senator. C. de dignit. cum similibus.
quia debet intelligi quādo dignitas compe-
tit per viam electionis & nō habet causam suc-
cessionis annexam.

68 Decimo quarto principaliter quæro, si duos vel
plures successiue nascantur ex eadem matre,
& nō possit cognosci quis eorū prius & dicitur sit,
quis eorū succedat & præferatur in regno vel
maioratu? constat enim qd naturaliter vno pat-
re & impetu non possunt simul nasci, sed suc-
cessiue vnus post alium, vt in l. Arctifusa. ff. de
statu hom. ibi, nec enim natura permittit simul
vno impetu duos infantes de vtero matris pro-
cedere.

cedere. Hoc enim casu, quando successine nascitur, & non potest constare quis eorum prius aditus sit, forte quia mater peperit sola, vel dato quod ibi essent obitrices & alie matronae peperit in loco obscuro & secreto, vel forte in hoc praedictae matronae non attenderunt, est dubium maximum quis eorum succedat & praefatur. Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono, quod si constare possit quis eorum prius de ventre matris natus sit, ipse debet praefari: ita probat text. formalis in dicta. l. Arethusa. cum. l. sequenti. ff. de statu hom. & ibi Bar. & com. docto. text. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & probatur etiam ex divina scriptura, ex historia Esau & Iacob, Genes. ca. 25. & 27. ubi habetur quod Rebecca uxor Isaac erat praegrans, & duo filij gemelli erant in utero eius, Esau & Iacob, & tempore partus, vnus manu sua plantam alterius tenebat, & tandem Esau prius natus est & praecessit Iacob, & consequens fuit primogenituram. Confirmatur etiam, quia quando in aliquo actu vel dispositione potest considerari praerogatio vel privilegium ex anterioritate vel posterioritate temporis, sufficit constare de prioritate, etiam per momentum temporis: ista est glossa, sing. in dicto text. in. l. si ex pluribus. ff. de iur. iud. de solu. quam ibi ad hoc notat Pau. & communiter doctores. & illam glossam ad hoc notat & commendat Bald. dicens raro alibi reperiri, in. l. Imperator. la. 1. 3. col. idem Bald. in. c. ego enim extra, de iure iur. 1. col. nu. 1. notat etiam & commendat Socinus in. l. 1. ff. de iur. matr. 1. col. Barb. in. c. consuluit. de offic. deleg. 8. col. nu. 35. similis tamen glossa est & expressa in ca. duobus in verbo, si non appareat. de re scriptis. in. 6. alia in capitulo si a sede Apostolica in glossa. 2. de prebendis eodem libro. & ibi com. doct. pro qua sententia & conclusione facit bonus text. in. l. si fundus. ff. de iur. iud. de pigno. & ibi glossa. ord. & com. opi. docto. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in rubrica de feudis. 4. col. Areti. in. l. ex duobus. de vulga. & pupil. 1. col. numer. 3.

Item etiam dico & praesuppono, quod si vnus sit masculus & alia femina, semper praefertur masculus, dato quod non constet de prioritate vel posterioritate, etiam in casu quo maior deberet admitti, nulla facta distinctione sexus: argumeto text. in. l. 1. ff. de iur. iud. de legitimis tutoribus. text. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. text. in. l. fin. ff. de si de instru. text. in. l. idem erit. ff. de statu hom. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glossa. ord. Bald. & com. docto. in dicta. l. idem erit. ff. de statu hom. Ioan. le Ciner

in tracta. de primogenitura, in. 1. lib. 1. quest. in prima conclusio. pro qua sententia & conclusio est hodie lex not. par. 1. 12. titu. ff. 7. par. Si vero oēs sint masculive oēs feminae, & nullo modo constet nec posset constare quis eorum prius natus sit tunc est ardua questio nostra, quis eorum praefatur in qua reperio varias & diuersas opinio. Prima est, quod nullus eorum succedat, propter incertitudinem, sed regnum vel maioratus deferatur alteri sequenti in gradu vel non extante successore in regno eligatur rex, & in alio maioratu inferiori, statim ipso iure annullatur & extinguitur ipse maioratus, & bona sint diuisibilia, & habeant naturam aliarum rerum particularium & patrimonialium: & hoc tali fundamento, quia modo loquimur in institutione vniuersali, modo in legato particulari, semper incertitudo vitiat dispositionem: text. est in. l. 1. ff. de hære. institut. text. in. l. quoties. ff. si quis nomen. co. tit. text. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. text. in. l. si quis de pluribus. eod. tit. text. in. l. cum ex pluribus. de manu. testa. text. in. l. duo sunt Titij. ff. de test. tute. & tradit magistraliter Bar. in. l. quidam relegate. ff. de reb. dub. & ibi com. docto. & Iaso. in. l. si quis a filio. ff. si quis plures. ff. de lega. 1. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. de Imo. in. l. ex duobus. 1. col. in med. ff. de vulg. & pupil. Sed ista opinio & conclusio non vera nec tenenda, quia sequeretur maximum in conueniens, quod extantibus proximioribus, regnum vel maioratus deferatur remotioribus in gradu: & eis non extantibus, deferatur per electionem. Secunda principalis opinio est, quod formosior ex eis admittatur & praefatur in successione: ita Bald. in. l. 1. col. 1. ff. de iur. iud. de reb. dub. 2. col. in medio, per quo facit dictum Buridanum. Poli. 9. q. dicentis, quod ille inter ceteros eligendus est in dignitate vel officio, cuius aspectus inducere potest amorem in subditos & timorem in hostes: & Francisci Barbari in libello quem de re uxoria & dicit, dicentis, formosus est diligens, dignos credit Imperio, eis facilius obsequuntur: & Porphyrii dicentis, species Priami digna est Imperio: & Virgi dicentis, Grator est pulchro veniens corpore virtus. Sed ista opinio & conclusio nullo modo est tenenda, tum quia nullo iure probatur, tum etiam quia formositas vel deformitas non est causa successione, sed e contrario sanguinis, & proximitas graduum, quod deferat ab intestato, vel voluntas defuncti, quod deferatur ex testamento: ut in. l. 1. ff. de hære. ff. de suis & leg. hære. & in. l. 1. & per totum. ff. de succed. edic. & in. l. 1. & per totum. ff. de cognati. & in. l. 1. & per totum. In l. 1. de leg. agna. succed. & in. l. 1. de illo. ff. pro socio. & in. l. 1. & per totum. C. de hære. institut.

Item

Item quia formositas & pulchritudo aetate vel ex alijs causis euanescent, ut quotidie videmus. Tertia principalis opinio est, quod robustior admittatur & praefatur, quia celerius praesumitur ex illo de ventre matris suar, argum. text. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in dicta. l. constitutione. ff. Veteris. ff. itaq. 2. col. in med. Sed ista opinio similiter nullo modo potest esse vera nec tenenda. Primo, quia nullo iure nec ratione probatur. Secundo, quia infanti aetate impossibile esset illam qualitatem cognoscere. Tercio, quia si superueniente aetate expectaremus illud cognoscere, interim vacaret regnum vel maioratus & esset maximum inconueniens & discordia: nec adhuc postea posset illud cognosci nisi per pugnam & duellum, quod est illicitum & reprobatum: ut in cap. 1. & per totum de clericis pugnantibus in duello. Quarta principalis opinio est, quod pater eorum eligat quem velit succedere, & sit locus gratificationi propter maximum dubium & incertitudinem, quia quando actus explicandus in vno ex pluribus est indiuiduus, semper est locus gratificationi: text. est not. in. l. generaliter. ff. quid ergo. el. 2. ff. de fideic. lib. text. in. l. 3. ff. cum omnes. ff. ad. Sylla. text. in cap. duobus. de re scriptis. li bro. 6. & in expresso ita tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in titu. de feudis. 4. col. Bald. in. l. in quibus casibus. C. de secund. nupt. 2. col. in fine. nu. 2. Alex. in addit. ad Bart. in. l. si fuerit. ff. de reb. dub. Corletus in tracta. de potestate regia. 7. quest. principalis Ioan. le Ciner qui plenius quod alius tetigit quaestione, in tracta. de primogenitura. lib. 1. in. q. 4. conclusione, cum hac tamen modificatione, quod sit locus gratificationi per magnates & populos regulum vero per ipsum patrem: sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda, quia nullo iure nec ratione probatur. Item etiam quia non est generalis, quia forte pater non eligeret, vel morte praeventus, vel alia quavis causa vel impedimento. Quinta principalis opinio est, quod istud dubium dirimat inter eos iudicio fortis: argum. text. in. l. 3. vers. sancimus. C. com. de lega. vbi habetur quod si pluribus est legata res quam velint eligere, & in electione discordant, standum est iudicio fortis: cuius verba sunt, sancimus itaque in omnibus huiusmodi casibus, re iudice fortuna esse, & fortiter inter altercantes adhibendam: & ad hoc notat ibi glossa. ord. text. in. l. sed cum ambo. ff. de iud. vbi dicitur quod quando in iudicijs communibus san. here. com. diuidendo, finit regundorum, quis prius pronocat vel praenit in causa ille dicitur actor: sed quando ambo simul pronocant

& apparere, forte dirimitur quis eorum censetur sit actor: probat etiam text. in. l. si quae sunt cautiones. ff. sam. her. vbi habetur quod quando haeredes discordant apud quem debeant esse instrumenta haereditaria, dirimitur iudicio fortis: text. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars debeatur. 10. ibi, electio ex fortis felicitate contingat, nota in ca. fors. 26. quest. 2. & in ca. 1. & per totum extra, de sortilegijs. & hoc iudicium fortis est tantum potentia, quod ab eo non potest appellari: ita Bald. in dicta. l. 3. C. de leg. 1. col. in fi. & sequitur & reputat ibi singulare Iaso. 2. col. nu. 10. & sequuntur commun. alij doctores idem Iaso. in. l. hmoi. ff. 3. col. nu. 12. ff. de lega. 1. Sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda. Primo, quia quando dubium vertitur super facto & non super iure non habet locum iudicium fortis: ista est glossa. reputata singularis in. l. vna. C. ut possidetis. in verbo prohibebit in fine. quam ibi notant & commendant doctores tenent etiam Bar. in. l. si duo. ff. ut possit. 2. col. in fi. Ioan. Andr. in calicet. extra, de probat. ff. col. & ibi com. docto. sed istud dubium consistit in facto, ut in. l. idem erit. ff. de statu hom. ergo &c. Secundo, quia iudicium fortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis: ita tenet singu. Bald. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars debeatur. argum. illius text. & argumento text. in dicta. l. 3. vers. sancimus. C. com. de lega. quod dictum sequitur & reputat singu. Iaso. in dicta. l. 3. 2. colum. num. 9. Tercio, quia iudicium fortis non habet locum nisi in leuibus causis: argum. praedictorum iurum Aug. Pau. & com. docto. in. l. sed cum ambo. ff. de iud. Sexta principalis opinio est, quod hoc casu propter maximum dubium & incertitudinem, uterque admittatur & succedat in regno vel maioratu quantumcumque indiuisibili. Pro qua sententia & conclusio. Primo facit text. in lex duobus. ff. de vulg. & pupil. vbi habetur quod si pater haeredem substituit vni ex duobus filiis suis impuberibus qui supremus moreretur, & contingat, quod ambo simul decedant & moriantur utriusque debet succedere substitutus: text. in. l. qui ex libens. ff. de bono. poss. secundum tabu. text. in. l. qui filiiabunt. ff. de lega. 1. vbi si testator legat centum si qua filia sibi nata sit, & nascantur, plures, utrique debentur integra centum, text. in. l. 2. ff. hereditas. ff. de suis & leg. hære. vbi habetur quod proximus dicitur ille quem nemo antecedit: ergo in proposito nostro uterque simul debet admitti, quia equaliter est proximior & primogenitus: text. in. l. cum inter. C. de fideic. libe. vbi habetur, quod si libertas fuerit relicta posthumo nascituro, & simul plures nascantur vno parca, oēs consequuntur libertatem: & in expresso istam sententiam Ant. Go. in. l. 1. Tau. R 4 tentia

tentiam & conclusionē tenet Bald. in l. lex duo-
bus in ff. de vul. & pupil. & ibi Ang. de Peru.
Alex. de Imo. & alij moderni. idem Bal. ubi no-
tabiliter loquitur in auth. ex testamento. C. de
colla. si. coli. vers. 18. capitulū idem Bal. in cō-
si. ff. de test. 3. itaq. 2. coli. in medio. Alex. in l. qui
filiabus. §. ff. coli. ff. de leg. 1. & ibi moderni. Flo-
ria in l. que pater. ff. fami. her. 4. coli. num. 13.
l. si in l. si extraneus. 4. coli. num. 16. ff. de cōdi.
ob cautam. Felix in ca. capitulū Sancte Crucis.
de rescriptis. 16. coli. vers. de duob. Mar. de Lan.
in tract. de primogenitura. 17. q. Cifuentes in
hac. l. 45. Tauri. 3. q. & ibi Pala. Ru. num. 6. Pro
qua sententia & cōclusionē est hodie in nostro
regno no. lex. par. l. titu. fin. 7. par. Confirma-
tur, quia in iure nostro & iustorijs reperimus
duos simul fuisse reges vel Imperatores in Re-
gno vel Imperio: tex. est in l. diui fratres. ff. de iu-
re patro. tex. in l. diui fratres. ff. de pōniz. tex. in
l. si adulteriū cū incestu. §. Imperatores. ff. de a-
dul. tex. in l. Imperator. ff. ad municipales. tex.
in l. Imperatores. eod. tit. tex. expressus & for-
malis in c. nunc autē. 21. dist. & ibi no. glo. ordi.
& cōmu. docto. in ca. no. autē. 7. q. est. 1. & ibi
bona glo. & cōmu. docto. Nec obstat si dicatur
q. regnum, vel imperium, vel maioratus qui cō-
sistit in iurisdictione est indivisibile: ut in. c. 1. §.
præterea ducatur. de proli. seu alie. per Fede. &
in ca. licet. de voto. & latē supra probatū est, er-
go impossibile videtur q. sit penes duos qui ad
hoc subtiliter respondeo, q. regnum imperium
vel maioratus, & eius iurisdictione non diuiditur,
sed penes quolibet est insolidū: quia modo lo-
quimur in iurisdictione, modō in alio iure in-
dividuo, si cōpetat plurib. semper cōpetit om-
nib. insolidū: tex. est in l. ff. de offi. cōsul. tex.
in l. 2. §. ex lus. & §. item si in facto. ff. de verbo.
oblig. tex. in l. stipulationes nō diuiduntur, cum
ma. eod. tit. tex. in l. heredes. §. an ea stipulatio.
ff. fam. her. tex. in l. vie. in. ff. de serui. tex. in l.
si vnus. vers. ff. de serui. rust. præd. tex. in l. si
de cōmissa. §. si de le. 3. tex. in l. si. ff. de serui. le-
ga. quo casu vterq. habebit administrationem
in solidū, taliter q. sit loc. præuentioni, vel pos-
sunt inter se administrationem diuidere per re-
giones: argumento tex. nota. in d. l. 1. ff. de offi.
cōsul. arg. etiam tex. no. in l. inter tutores. ff.
de apmin. tuto. ubi habet q. plures possunt esse
tutores alienius pupilli: & vterque habet iustu
tele in solidū tanq. individuū, & vterque pote-
rit in solidū administrare, nisi administratio sit
inter eos diuisa per loca, vel regiones: & ibi not.
Bar. & cōmu. docto. tex. in l. decreto. §. si duob.
eod. titu. tex. in l. 3. §. fin. eod. titu. tex. nor. in l.

fin. C. de auto. præd. tex. in l. 1. C. si ex pluribus
tutoribus, & c. tex. in l. 1. §. si plures. ff. de exerci-
to. tex. in l. 2. C. de diuidenda tutela. not. plenē
Bar. & ibi cōmu. docto. in l. si vni. ff. de re iu. Ab-
ba. & Cano. in c. prudētia. de offi. delegati. quo
etiā casu si vnus eorū habeat liberos & nō alter
succedet maior: si verō vterque habeat liberos,
succedet etiā ille q. prius ex aliquo creditus sit.
Item etiam ex his potest inferri, q. si ille qui cō-
stituit vel fundauit maioratū vocauit aliquos
alternatiuo modo dicendo, q. nominabat Ti-
tium aut Seyū q. nō vitietur dispositio sed vter
que admittatur. Sicut supra dixi & fundamini
pluribus simul natis ex eodem partu: quia al-
ternatiua polita inter personas honoratas re-
soluitur in coniunctam. ita probat tex. singula-
ris & vnicus in iure in l. penul. C. de verb. signi-
fici. ubi disponitur q. si hereditas legatum tutela
vel libertas relinquitur duobus vel pluribus alter
natiuo mō, talis alternatiua resoluitur in copula-
tiuā, & sic oēs pariter & simul admittantur: intel-
ligēdo & declarādo isto mō: q. si tale cōmodū
vel relictuū est mere diuiduū vt hereditas legatū
vel quolibet alia res similis: quilibet admittitur
p. parte: si vero sit mere individuū vt tutela, li-
bertas, seruitus, iurisd. maiorat. v. l. similis digni-
tas, quilibet admittitur in solidū, & in terminis ita te-
net & declarat ibi gl. or. Odo. Per. Cin. lac. Bu-
Bar. Bal. Pau. Ang. Sali. Alex. Inf. & cō. docto.

70 Decimo quinto principaliter querō, si primogeni-
t. est demēs, furiosus v. mēte capt. an excludat
a successiōe regni v. maioratus, & succedat se-
quēs in gradu: in quo art. resolutiōe dico, q. si ta-
lis primogenit. habet illud vitiiū ppetuū a sua na-
tuitate, statim excludit, & succedit sequēs i gra-
du, q. a lex vel dispositio q. vocat primoge. ad suc-
cessiōē debet intelligi de eo q. naturalit. nascit.
habilis. arg. tex. in l. vt gradatim. ff. de mun. &
hon. si aut. habet illud vitiiū ex post facto, ex ali-
quo casu vel accidētē, tūc ipse succedit dato
sibi curatore vel administratore: q. i. psona sua
iā est radicatu ius successiōis, nisi alius dicat ex-
pressē p. disponētē vel cōstituētē ita pbat tex.
fin. 3. & vni. in iure in c. gradi. de supplē. negli-
pla. ubi ex ista causa dat. fuit curator vel admi-
nistrato p. summū Pōtiffē regi Portug. & ad
hoc no. & cōmēdat ibi gl. or. lo. And. Arch. Do-
mi. Ancha. & cō. docto. & in expōs. pillū tex. istā
fniām & cōcl. tenet Bal. i. c. 1. fi. coli. de successiōe
feudi. idē Bal. in auth. hoc amplius. 3. co. tit. 10.
C. de fideic. Aluarot. in c. 1. §. mutus. 3. co. nu. 7.
Epim vel Abbat. in v. feud. Mar. de Lau. i tra-
ct. de primogen. 40. q. principal. Anto. Corleā in
tract. d. pater regio. q. principa. lac. d. S. Geo-
in tract.

in trac. seu. pte. qd sit rex. 2. fo. nu. 7. in l. nemo
pōt. ff. de leg. 1. 2. coli. nu. 4. Pala. Ru. in repe. c.
pervras. fo. 102. 1. co. nu. 8. Cifuentes in hac. l. 40.
Taur. 17. q. Qd tñ notabiliter limita & intellige,
quando maioratus consistit in iurisdictione vel
administratione, vt regnū, ducatus, vel quid si
mitemam lex cōsuetudo vel dispositio que vo-
cat primogenitū ad successiōē, debet intelligi
de habilitate vero de inhabili, p. supra dicta.
si verō maioratus nō consistit in iurisdictione vel ad-
ministr. sed tñ in pura & simplici successiōe bo-
norum, tūc bene succedit talis primogenitus,
licet sit demēs, furiosus, vel mēte captus: quia
quando agitur de successiōe bonorū ipse est
capax, ex test. vel ab intest. sicut quilibet alius
sanx mentis, vt in l. si. §. tali. C. de cura. furio. &
in §. sui. Insti. de her. quæ ab intest. deferuntur.
& in expresso ita tenet & declarat solus Ioan-
le Cirier in tract. de primogenitura. in 3. lib. 4.
quest. principali. vers. si. salua reuerentia.

71 Decimo sexto principaliter querō, an primo-
genitus possit cedere & renūciare ius primoge-
nituræ in sequēte in gradu: & breuiter dico, q.
sic ita probat tex. nota. in c. q. periculosum. 7.
q. 1. cuius verba sunt, quā periculosum sit in
diuinis reb. vt quis cedat iuri suo & potestati,
scriptura sacra declarat, cū Esau primatus suos
indeperdidit, nec recipere postmodum potuit
quod semel cessit: & per illū tex. ita tenet Ho-
stien. Ioā. An. & cōmu. docto. in c. licet. extra.
de voto. Bal. in c. 1. §. præterea. m. 2. quibus mo-
feu. am. Mar. de Laudē in tract. de primoge-
23. q. lac. de lan. Geor. in l. cum antiquioribus.
C. de iure delibe. si. coli. nu. 21. Cifuentes in hac. l.
40. in l. Tauri. 14. q. Quod tamen limita & in-
telligē, quando primogenitus qui renūciat
esset maior. 25. anno. secus vero si sit minor, q.
posset se restituere nisi iurasset: arg. tex. i. auth.
sacramēta puberum. C. si aduer. v. ita tenet &
declarat Mar. lac. de S. Geor. & alij doc. ubi su-
pra. Itē etiā limita & intellige, quādo primoge-
nitus iam successerat in maioratu: secus vero si
pater eius vel prædeceffor viueret, quia tūc eius
voluntas & consensus requiritur cum perseue-
rantia vsq. ad mortē: arg. tex. in l. si. C. de pa-
etis. & in expōs. ita tenet Bal. in auth. hoc am-
plius. C. de fideic. 3. coli. nu. 10. qd est notabile.

72 Decimo septimo principaliter querō, an pater
possit priuare filiū primogenitū iure maiora-
tus & primogenituræ: & breuiter & resolutiue
dico, q. nō: nisi ex magna causa per quā posset
eum exheredare & priuare sua legitima: arg.
tex. in Auth. vt cū d. appell. cogn. §. causas col-
la. 8. & in l. fin. C. de reuo. dona. & in expresso

ita tenet Hostien. Ioan. And. & cōmu. docto. in
dict. cap. licet. de voto. Alb. in procmio. ff. ve-
§. discipuli. 3. coli. in medio. Bal. in ca. de natu-
ra feudi. Ripa. in l. nemo pōt. ff. de leg. 1. 2. coli.
nu. 7. Iaco. de sancto Geor. in l. cum antiquio-
ribus. C. de iure delibe. si. coli. nu. 20. Bal. in c. 1.
quibus modis seu. am. §. coli. nu. 22. ubi dicit q.
quæcunq. causæ iustæ ex hereditationis vel re-
uocā. & perfectæ donationis, sunt iustæ causæ
priuationis feudi. Mart. de Lau. in tract. de pri-
mo genitura. 8. & 19. quæstione. Aduertēdum
tamen vltra doctores, q. hoc intelligerem & li-
mitarem, quādo maioratus prouenisset ab illo
patre qui offensus est, licet esset irreuocabilis
per traditionē possessionis vel ex alia causa: se-
cus vero si proueniret ab alijs ascēdētibus vel ab
alio tertio, q. tūc nō posset eū tali iure priuare
argumēto eorū q. dicū infra ista. l. illa. q. an &
q. bona maiorat. possint p. delictū cōfiscari?

73 Decimo octauo principaliter querō, an suc-
cessor in regno vel maioratu teneatur soluere
debita prædecefforis: & videtur q. sic: Primo
q. succedit iure hereditario: tex. est in c. licet.
extra de voto. & ibi notat & cōmēdat Abb. &
cōm. docto. tex. in c. gradi. de supplē. ne. præ. &
ibi cō. docto. & latius supra dictū est: ergo itaq.
successor teneatur soluere debita sui prædecefforis:
arg. tex. in l. 1. 2. & per totum. C. de hare. actio.
Secundo pro hac sententia & cōclusionē facit
notabilis & expressus tex. in c. significauit. ex-
tra. de rescriptis. ubi successor in comitatu nō
pōt. conueniri virtute rescripti imperati cōtra
prædecefforē qui erat debitor certæ quantitatē,
si talis prædeceffor mortuus sit re integra an-
tequam ad iudiciū fuisset vocatus: ergo si referi-
ptum extenderetur ad successorē, bene posset
conueniri, vel alias sine rescripto posset via or-
dinaria corā proprio iudice cōueniri: & ad hoc
notat & commendat ibi Bald. 1. coli. in 2. notabi-
li. Sed his non obstantibus contrarium videtur
de iure verius, imō q. talis successor maioratus
non teneatur soluere debita prædecefforis. Pri-
mo singulari fundamēto & ratione, quia quā-
do maioratus non est cōstitutus ab ipso præde-
ceffore sed ab antiquo, non dicitur talis succes-
sor immediate succedere ipsi proximo præde-
ceffori, sed primo fundatori constituenti maio-
ratu: tex. est notabilis in l. vñ ex familia. ver.
1. ff. de lega. 2. & ibi notat & cōmēdat Bar. Al-
be. & cōm. docto. tex. in §. si de falcidia. eiusdē le-
gis. tex. in §. sed si fundū. prope finē eiusdē le-
gis. text. in l. vñ. §. cū quidā. ff. de rebus dub.
tex. in l. pater ex prouincia. ff. de manu. vind.
tex. in l. pater filium. ff. ad legē fal. facit bonas
R 5 tex. in

rex in l. affe toto. ff. de her. insti. tex. in l. si ita
scripsero. ff. de condi. & demon. ergo libere de
bet bona recipere, nec potest a proximo præ-
decesore gravari, nec debita eius persolvere:
argum. tex. cum in l. ab eo. C. de lidei. Sed
in hoc articulo ista est vera concordia & resolu-
tio, q. si debitu est cōtractū in utilitatem ipsius
maioratus, tūc bene tenetur successor illud sol-
vere. Quod tamē intelligo & declaro q. teneat
tur successor solvere non personaliter ex pro-
prio patrimonio sed ex patrimonio & bonis
maioratus quatenus patiuntur vires eius cū in
eius utilitate sit versum: quia alias esset iniquū
q. successor qui forte per momentū succederet
& possideret maioratū teneatur ad oīa debita.
Si vero non est cōversum in eius utilitate, non
tenetur solvere: ita probat tex. notabilis in. c. r.
extra de solu. vbi successor in beneficio vel di-
gnitate, tenetur solvere debita prædecessoris
pro necessitate ecclesiæ contracta: cuius verba
sunt, sicut filius debita patris solvere tenet, ita
prædecessor sui prædecessoris pro ecclesiæ necessi-
tate contracta. Secundo pro hac sententiā & cōclū-
sione tex. in. c. ex presentiu. de pign. vbi habetur,
q. si rector ecclesiæ pro necessitate propria re-
ecclesiæ obligavit non tenetur ecclesia vel suc-
cessor in beneficio vel dignitate liberare: ergo
secus est si pro necessitate vel utilitate ipsius ec-
clesiæ debitu cōtraheret. Tercio facit tex. in. c.
q. quibusdā: extra de fidei. vbi habet, q. si reli-
gius sine consensu abbatis vel capituli pecu-
nia mutuā accepit, non tenet monasteriū, nisi
in utilitate eius conversa sit. Quarto facit tex.
notabilis & expressus in. c. 1. §. si Vassallus. hic
fuit lex: deinde cōsuetudines regni incipiunt.
in V. fe. cuius verba sunt, si Vassallus in feu-
do aliquod edificiū fecerit, vel ipsum sua pecu-
nia melioraverit, & cōtingit postea q. Vassal-
lus sine filio masculino decedat, dominus aut pa-
triar adificiū cōferri, aut soluat pretiū melio-
rationis. Quinto facit tex. notabilis cum mate-
ria in l. in fundo. ff. de rei v. tex. in l. sumptus.
eo. tit. tex. in l. domum. cum materia. C. eo. tit.
Sexto facit tex. notabilis in l. domos heredita-
rias. ff. de leg. 1. vbi probatur q. facies sumptus
utiliter in re subiecta restitutioni, potest eos re-
petere in casu restitutionis: & ad hoc notat &
commendat ibi Ioan. de Imo. & cōm. doct. bo-
nus text. in l. mulier. §. sed enim. ff. ad Trebell.
Septimo facit tex. in l. si in area. in fine. ff. de
cō. indebi. tex. in l. Paulus. ff. eodem titulo.
Octavo facit bonus tex. in l. Iulianus. §. præte-
rea. ff. de actio. emp. vbi habetur q. venditor pot
repetere ab emptore sumptus necessarios vel

utiles consumptos in re vendita: & in expresso
istam sententiam & cōclusionem tenet Ant.
de But. Anch. & alij doct. in dict. cap. significa-
vit. de rescriptis. Abb. & cōm. doct. in dict.
ca. 1. de solut. pro qua sententiā & cōclusionem
est hodie lex notabilis par. 1. 4. tit. 1. §. 1. p. que
apertē dicit q. successor in regno tenetur de in-
re solvere debita regis prædecessoris: & eadem
ratio eadem debet esse in alio successore maio-
ratus, per ea quæ supra dixi: Sed advertēdū q.
illa lex indistinctē loquitur, & dicit q. teneat-
tur debita solvere de iure, & debet esse: sed cū
intelligi illo modo, q. de iure teneatur solvere
debita cōtracta in utilitatem regni debere esse,
teneatur solvere alia debita voluntaria: nec etiā
prædictis obstat lex no. 46. infra his. ll. Tauri.
quia illa debet tantū intelligi in sumptibus
& expensis ædificiorum, non in alijs: & que sit
ratio illius legis, vide super ea. Ex quibus nota-
biliter infero, q. licet maioratus & constitutio
eius incipit ab ipso prædecessore debitore, ta-
mē si debita cōtraxit postq. maioratus & eius
constitutio fuit irrevocabilis mediāte traditio-
ne, vel ex alijs causis contentis in his. ll. Tauri.
non tenetur successor illa solvere: quia alias pos-
set per indirectum maioratum revocare.

73 Decimonono principaliter quæro, an sententiā
lata cōtra possessorem maioratus, per quā pri-
uatur maioratu & declaratur ad aliū pertine-
re, præiudicet sequenti successori etiā nō citato
nec vocato? & videtur q. nō. Primo, quia sicut
per cōtractū vel delictū vel aliā causam nō po-
test possessor bona maioratus alienare, ita etiā
non poterit per quasi cōtractū qui inducitur
litigando in iudicijs: argumēto tex. in l. 3. §. idē
scribit. ff. de peculio. & ibi notat Bar. Bal. & cō-
m. doct. Secundo facit tex. in l. in diem. ff. de
aqua pluvia arcenda. vbi habetur q. successor
particularis ad quem res secundario pertinet, &
habet ius vel spem de futuro, debet consentire
in alienatione rei: & ad hoc summē notat & cō-
mendat ibi glo. or. Bar. Bal. Ange. Imo. Cuius-
Rom. & cōm. doct. facit etiam tex. in l. nihil.
§. omnibus. ff. de leg. 1. text. in l. quoties. la. i. C.
de fidei. vbi habetur q. in alienatione rei re-
stitutioni subiecta debet cōsentire illi ad quos
res debet pervenire, alias nō valet alienatio: &
in expresso ita tenet Bart. in l. filius familias. §.
dim. ff. de leg. 1. §. col. nu. 9. Sed his non obsta-
bus ego teneo contrariū, imō q. talis sententiā
præiudicet sequenti successor, etiam nō voca-
to nec citato. Primo, per tex. in l. 1. §. denuncia-
ri. ff. de ventre in spi. vbi quando lis vertitur su-
per hereditate vel bonis alicuius defuncti, solū
est

est citandus heres universalis ad quem princi-
paliter & immediate spectat negotiū: non vero
substitutus vel alter cui secundario bona pos-
sunt pertinere & ad hoc notat & commendat
ibi docto. Secundo facit talis doctrina & regulā
generalis, q. q. processus vel causa principaliter
tendit & ordinatur in præiudiciū certæ per-
sonæ, licet in consequentiam resultet præiudi-
ciū certio, non propterea ille tertius est citandus
ut cōpareat & assistat in causa, sed tantūm pri-
mas quæ principaliter negotiū tan gressa pro-
bat tex. notabilis & expressus in l. cum filiis
familias. ff. de verbo. oblig. & ibi summē notat &
commendat Ange. de Peru. 1. col. & post eum cō-
m. alij doct. Tercio & in terminis facit, quia
sententiā lata in querela inofficiosi testamenti
cōtra heredē universalem, nocet & præiudicat
fidei cōmissario substituto, etiā nō citato: text.
est singularis in l. si patroni filius. §. si. ff. ad Tre-
bell. & ibi notat & commendat cōm. doct. no-
tat etiam & commendat Bart. Pau. & cōm. alij do-
cto. in l. C. de inoffici. testa. Quarto pro hac sen-
tentiā & cōclusionem facit tex. in. c. 1. §. si Vassallus.
et final. si de feudo defuncti contentio sit inter
dominū & agnatos Vassalli in V. feudo. vbi
disponitur q. si Vassallus agat vel cōveniatu su-
per re feudali, valet iudiciū & sententiā etiam
in præiudiciū successoris ad quē feudum de-
bet pervenire: text. in. c. 1. de controuersia inter
Vassallum & alium de beneficio: & in expresso
in nostro casu & q. si talis sententiā definitiua
lata in bonis maioratus præiudicet successor, re-
tinet Ioan. de Imo. in l. filius. §. dim. ff. de le-
g. 1. 2. col. Ange. de Peru. ibi. §. col. lo. Crotus.
nu. 42. Ferdi. de Loazes. nu. 62. & cōm. moder-
ni. Albe. in poemio. ff. veteris. §. discipuli. §. col.
idē Albe. in l. penu. C. de dona. inter vi. & vxor.
Alexan. in l. sepe. ff. de rei iudi. 42. col. & ibi mo-
derni. Ancha. in cap. licet, de voto. po. co. nu. 17.
Mart. de Laude in tract. in aio. 46. quæst. Cōfir-
matur, quia sententiā lata cōtra maritum in re-
do: ali agendo vel defendendo, nocet & præiud-
icat vxori nisi dolo succubuerit & non sit sol-
uendo: quia censetur procurator in rem suam:
ita probat tex. in l. si p. re pupilli. §. 1. ff. de eni-
ctio. tex. i. l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei
iudi. tex. in l. Titio centū. §. si. ff. de condi. & de-
mōst. tex. in l. & eleganter. §. pe. ff. de dolo. tex.
in l. pater. in fine. ff. de dote præle. textus in l.
doce ancillam. C. de rei vendi. & ibi tenet Gui-
ler. Cuius. Bal. Pau. Sal. & communiter doct.
Vnum tamen est, q. si ipse successor vellet com-
parere p. suo interesse in iudicio, & adesse cau-
sa, & probationes inducere, poterit hoc facere

etiā invito possessore: quia quādo aliqua cau-
sa agitur principaliter inter aliquos cuius even-
tus potest alteri in consequentiā præiudicare,
potest ille tertius pro iure suo comparere & p-
bationes adducere, tex. est singularis in l. princi-
paliter in fi. C. de liberali causa. & ad hoc notat
& commendat ibi Bal. & cōm. alij docto.

74 Secundo principaliter quæro, si possessor ma-
ioratus decedat fructibus pendentibus, an per-
tineant successori maioratus, an vero pertineant
omnibus heredibus & successoribus ut diuidā-
tur inter eos tāquā bona defuncti? & videtur
quod diuidantur inter eos sicut alia bona com-
munia & libera habita a defuncto.

Primo, quia tales fructus sunt res mobiles in
quibus non consistit maioratus, unde mento
inter eos debet diuidi sicut alie res mobiles
non vinculate nec subiecte restitutioni: argu-
mento tex. in l. sciendū. §. 1. ff. qui satis. eo. text.
in l. 1. ff. ad Sylla. text. in l. si. ver. §. pe. ff. de requi-
red. rei. cuius verba sunt, sed & diuus Traianus
inter mouētia, fructus quoq. haberi rescriptis.
Secundo facit tex. mirabilis & expressus in. c.
1. §. his consequenter: hic finitur lex, deinde cō-
suetudines regni incipiūt. in V. feud. vbi di-
sponitur quod mortuo Vassallo sine herede
masculo, taliter quod feudum debeat amitti si
decedat ante Martiū, omnes fructus pertinent
domino: si vero post Martiū vsque ad Augu-
stum, pertinent heredibus vel successoribus
suis, & diuidantur inter eos tanquā bona pro-
pria & communia: ergo ita dicamus in nostro
casu, mortuo possessore maioratus, fructus
pendentes pertineant heredibus & successoribus
eius: & de illo tex. & de eius decisione mirā-
tur ibi doct. & ponunt varias & diversas ratio-
nes: & illum tex. in sua decisione reputat sing.
in iure Ange. in l. defuncta. ff. de usufructu. Sed
his non obstantibus ego teneo contrariam sen-
tentiā: imō quod indistinctē mortuo posses-
sore maioratus, in qualibet parte anni fructus
pendentes pertineant soli successori maioratus
& non alijs heredibus vel successoribus. Pro
qua sententiā & cōclusionem primo facit text.
notabilis & expressus in l. fructus pendentes
ff. de rei ven. cuius verba sunt, fructus pendentes
pars fundi esse videtur. & ibi notat & cōmen-
dat glo. or. Albe. & cōm. doct. tex. in l. cum
filiis. §. dominus. ff. de leg. 1. 2. tex. in l. si seruus
communis. §. locui. ff. de furtis. tex. in l. in lege
falcidia placuit. ff. ad legem fal. ex quo dicit Al-
be. in dicta l. fructus pendentes. ff. de rei ven. q.
tales fructus censentur res immobilis, sicut ipse
fundus cui coherent: nec obstat text. in dict. l.
fin.

fin. versicu. pe. ff. de requirendis reis. cum simi. quia intelliguntur quando fructus sunt iam separati a solo: tenet etiam glo. or. iuncto text. in c. 1. §. 1. de feud. cogn. in V. lib. feudorū. ex quo etiam & secundo dicit Bal. in l. 1. pe. col. C. de fruct. & litum expen. quod in petitione reali vel personali fundi, veniunt & includuntur fructus pendentes, absque aliqua petitione vel declaratione: tenet etiam Ange. in §. 1. l. 1. de offi. iud. 2. col. nu. 4. ergo sicut fundus vel res mobilis pertinet successorī maioratus, ita etiam fructus pendentes debent ei pertinere: quia non censentur res diuersae & distinctae, sed una & eadem res cui altera coheret: & istud est inconueniētibile fundamentum.

Secundo & in specie pro hac sententia & conclusione facit text. bene notatus in l. de functa. ff. de usufructu. vbi habetur quod si fructuarius vel fructuaria decedat fructibus iam collectis, ipsi vel pensiones eorum pertinent hereditibus eius, licet pensionis dies vel terminus non cesserit, si vero fructibus pendentes decedat, ipse fundus cum fructibus pertineat ipsi domino proprietatis, cui fundus debet restitui: & ad hoc illum text. in sua decisione notat & commendat Odo. de Bar. Albe. Bal. Ange. & commu. doct. tex. in l. usufr. eod. in. tex. in l. usufructuarius mellem. ff. qui. mod. usufruct. amit. text. in l. in singulos in l. ff. de amit. lega. text. in l. qui scit. verlic. praeerea. ff. de usufr. tex. in §. is vero ad quem. Instit. de rerum diuisione.

Tertio facit text. etiam notabilis in materia, in l. Julianus. §. si fructibus. ff. de actio. emp. vbi habetur quod si quis vendidit fundum alteri fructibus in eo pendentes, tales fructus pertinent emptori tanquam pars propria fundi, & nullo modo pertinent venditori: & ad hoc ibi notat glo. or. Bart. Albe. Pau. Salic. & commu. doct. probat etiam text. in l. §. si. ff. de iure fisci. & ibi notat Bar. & com. doct. ex quibus iuribus inferbat Bal. in c. si. col. in. si. de pace tenē. & eius viola. quod si per. l. vel statutum bona tantum mobilia debeant confiscari, bona vero immobilia non, sed hereditibus referuari, & delictum sit commissum fructibus pendentes, non debent confiscari fructus, sed pertinent hereditibus sicut ipse res immobiles quibus adherenti quia pars earum censentur esse: si vero fructus constitunt in pensionibus, confiscantur pro rata temporis ceteri: & certe est notanda & expressa decisio in nostro proposito.

Quarto facit text. in l. fin. §. non solum. & in §. fructus. ff. de his que in frau. ere. vbi disponitur quod in casibus in quibus fundus vel res immo-

bilis alienata in fraudem reuocatur, reuocatur & debet restitui cum fructibus pendentes, quia ceterum una & eadem res: & ibi notat Bar. & alij doct. idem probat text. in l. an prator. §. per hanc. & §. praeerea. eod. titu. text. in l. videamus. §. in Fauiana. ff. de usufr.

Quinto facit, quia quando legatur fundus vel res immobilis, semper debet restitui legatario cum fructibus pendentes tempore mortis testatoris, quia tales fructus sunt qualitas fundi, fertilitas, & incrementum eius: non vero pars a re separata: ita probat text. in l. nihil. §. fructus. ff. de lega. 1. iuncta. glo. & commu. op. doct. & probant iura superiora: & in expresse ita tenet Bal. in l. 1. C. de usufr. & fruct. lega. 2. col. nu. 1. Sexto facit vna & subtilis ratio, nā cum in successorem maioratus transeat possessio civilis & naturalis per. l. 45. infra eo. & sola civilis possessio sit causa acquisitionis fructuum, ut lae ibi dixi, sequitur quod talis successor acquirat praedictos fructus, nec obstat quod fructus sunt res mobiles in quibus non constituit maioratus, ut dixi in primo fundamento pro contraria parte: quia illud est verum & procedit quando sunt iam collecti & separati a solo, ut statim proxime dicam. Nec obstat etiam secundum fundamentum adductum pro parte contraria de text. in d. c. 1. §. his consequenter. quia ille text. non habet in serationem, & tantum seruabatur de consuetudine in materia feudali: unde non procedit nec habet locum de iure communi in alia materia secundum commu. doct. ibi, & secundum Alb. in l. de functa. ff. de usufr. in finalibus ver.

Quod tamen limita & intellige quando tales fructus rerum maioratus actualiter sunt pendentes: secus vero si iam sunt collecti, & a solo separati: quia tunc reputantur res mobiles, & nullā habent naturam vel qualitatem rerum maioratus. Ex quo deducitur & inferitur quod debent diuidi inter omnes haeredes tanquam alia bona mobilia. Secundo deducitur & inferitur, quod possessor maioratus licet potest tales fructus vendere, alienare, & in eis quidquid vellet disponere, & in eis potest fieri contra eum executio per contractum vel delictum, & denique de eis ita in omnibus iudicatur sicut de alijs bonis mobilibus non vinculatis nec subiectis restitutioni: quod magis est, etiam si tales fructus adhuc sint pendentes vel nondum nati, potest possessor maioratus super eis disponere alienando vel obligando in tempus quo nascantur & colligantur, & in eis potest fieri executio per contractum vel delictum, vel ex qualibet alia causa: ita probat text. no. in l. si. verli. pe. ff. de requir. di. reu-

cuius

cuius verba sunt, sed & diuus Traianus inter moneta fructus quoque haberi rescriptit: & ibi notat Albe. & commu. alij doct. text. in l. in edibus. §. ex rebus. ff. de dona. vbi longe differt ipsa res donata a fructibus eius collectis, vel a fructuum perceptione: text. in l. nec emptio. ff. de contra. emp. vbi habetur quod valet contractus super fructibus nascituris: text. in l. qui pendentes. ff. de acti. empt. text. in l. interdū. ff. de verb. obli. text. in l. 1. & quae nondum. ff. de pignoribus. text. in l. ff. de condi. & demonstra. text. cū materia in l. Statius Florus. §. Cornelio foelici. ff. de iure fisci. text. in l. si. §. si. C. de adm. tuto. vbi dicitur quod tutor vel curator licet non possit alienare res immobilis minoris sine decreto, tamen bene potest alienare fructus earum rerum absque decreto & solennitate: quia reputantur & iudicantur mobiles: & ibi ad hoc notat & commendat commu. doct. text. valde nota. & expressus in l. codicillis. §. in l. iusto. ff. de lega. 2. vbi habetur quod ille qui est prohibitus alienare aliqua bona, non prohibetur cedere, alienare, vel obligare fructus vel pensiones eorum: & ad hoc notat & commendat glo. ord. Bart. & commu. doct. Et in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Bal. licet non ita bene fundet. in c. 1. §. donare. qualiter feudum alienari possit. 1. col. nu. 1. idem Bal. in Authē. & qui iurat. 7. col. nu. 32. C. de bonis aucto. in. po. laco. de sanct. Geor. in l. dotis fructus. §. si fructus. 1. col. nu. 2. ff. de iure dot. idem Bald. in l. pro haerede. §. si quid tamen. de acqui. here. & idem Bald. in c. 1. si. col. nu. 24. an agnatus vel filius. per text. ibi quod dicitur notabilem Bart. in l. si finita. §. si de ver. sigalibus. 2. col. nu. 5. ff. de dam. in fec. & ibi commu. doc. Roma. nota in l. usufructu. Specu. in tit. de primo decreto. §. restat. vers. quid si reus non habuit. cum pluribus versiculis sequentibus. idem Specu. in titulo de executione sententiarum. §. sequitur. vers. quid si habet tantum feudum. Pala. Ru. in sua repetitione fo. 38. 2. col. idē Pala. Ru. fo. 75. 3. co.

75. Vicefimoprimum principaliter quæro, si possessor maioratus decedat, relicto filio primogenito successore maioratus, & relicto alijs filijs & relicta vxore matreque eorum diuite, & praedicti filij minores sint egentes, quis teneatur eis prestare alimenta, an ipse filius primogenitus maior qui successit in maioratu, an vero ipsa mater diues? & ista questio est valde subtilis & quotidiana in isto regno, in qua videtur dicendum, quod filius primogenitus successor in maiori teneatur praedictos filios fratresque suos minores alere, per sequentia. Primo quia onus

alimentorum pertinebat patri in vita de iure naturali & positivo, ut in l. si quis a liberis. ff. de libe. agnos. per totam legem, cum simi. ergo eodem modo teneatur filius primogenitus ad quē omnia bona vel maior pars eorum peruenerunt virtute maioratus cum ad eum debeant transire cum illo onere, argumento text. in dicta. l. si quis a liberis. §. item rescriptū est. ff. de libe. agnos. & ibi notat & commendat Bart. & com. doct. imo quod magis est, si mater aluisset praedictos filios posset actione negotiorum gestorum repetere ab ipso filio maiori, sicut posset repetere a patre si viueret: & in expresse ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Cuius in l. alimentata. C. de nego. gestis. si. q. vbi dicit quod ita consuluit in questione de facto. & ibi Bald. 1. col. nu. 3. Pau. de Cast. in q. Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamē. fo. 3. col. vers. ex quibus inferitur. & ista opinio seruatur in practica in Cancellaria regia, de illo vbi ita fuit iudicatum in pluribus causis occurrentibus. Sed his non obstantibus ego firmiter teneo contrariam sententiam, imo quod in praedicto casu mater teneatur praedictos filios minores egentes alere: & a fortiori si alius non possit repetere, & per consequens filius primogenitus qui successit in maioratu non teneatur eis alimenta prestare nec alimenta iam praestita solvere. Primo, quia mortuo patre mater tenetur de iure alere filios: text. est formalis & expressus in l. si quis a liberis. §. vtrum. ff. de libe. agnos. cum simi. & ibi notat Bar. & comu. doct. & licet frater teneatur alere fratres indopes & forores dotare, ut probat text. in l. qui filium. ff. vbi pupi. educta. debe. & ibi notat Barto. in 2. lectu. Albe. & commu. doct. antiqui. text. in l. 1. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ratio. dist. text. in l. tutor secundum dignitatem. §. fina. ff. de adm. tuto. text. in l. cum plures. §. fina. eod. titu. & ibi gloss. ord. & doct. antiqui. text. in l. quauis. ff. solu. ma. text. in l. amicus. §. manente. ff. de iure dot. tenet Bar. & commu. doct. in dicta. l. si quis a liberis. §. vtrum. ff. de libe. agnos. Albe. in eadem lege. 3. col. vers. sed an frater. Cuius, Albe. & commu. doct. in l. 1. C. de alien. d. libe. gloss. ordi. in l. non omni. C. de adm. tuto. & ibi Cuius, Bald. Salic. & commu. doct. tamen quando concurrunt mater & frater, mater tenetur prestare alimenta: non vero frater: quia in ea vrget & consideratur potentius ius sanguinis quam in fratre, ut probat textus in dicto. §. vtrum. Item quando solus frater reperitur, tunc tenetur non tanquam haeres sed tanquam frater.

ter: quod intellige quando esset ex eodem patre non alias, ut probat textus in dicta. l. cum plures. §. si. ff. de administratio. tuto. & ibi glo. ff. ordin. & communiter docto. glo. etiam & communiter docto. in l. non omni. C. eodem titu. Rodericus Suarez, ubi dicit sic fuisse pronuntiatum in repetitione. l. quoniam in prioribus. fo. 6. §. colum. versiculo ex quibus. C. de inoff. testamen.
Secundo pro hac sententia & conclusione confidero subiectum fundamentum, nam aut maioratus fuit constitutus ab ipso patre premortuo, & tunc de necessitate tenebatur relinquere & prestare alimenta alijs filijs ut supra conclusum est, ergo tam pater ou* legale adimpleuit, & per consequens licet postea praedicti filij veniant ad inopiam, illa obligatio quae semel fuit extinguitur, amplius non reuiuiscit: aut vero maioratus fuit constitutus ab antiquo, & tunc similiter constitutus satisfecit legi prestando alimenta filijs qui tunc vivebant, non vero futuris forte non natis nec conceptis in eius vita: ergo nullo casu frater maior primogenitus tenetur prestare alimenta ex persona patris vel obligatione paternae, nec ex propria persona tanquam frater: quia ille nunquam tenetur nisi in subiectum non exstantibus ascendentibus. Confirmatur etiam, quia si pater reliquit filijs integram legidam, & maiori vel alteri cetera bona: vel forte omnes aequaliter instituat, & aliquis eorum veniat ad inopiam, certe alij fratres non tenentur eum alere pro rata tanquam haeredes; sed tanquam fratres & communiter ergo in nostro casu & questione non tenetur filijs primogenitus alere ex parte matris, cum iam semel pater alimenta praestiterit: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene fundatam, tenet Petrus, Iaco. Butri. Bart. & antiqui in l. alimenta. C. de negot. gest. melius & expressius Alexanab. in questione. tenet etiam expressus Ioan. And. in additio. ad Spec. in rubric. de statu monacho. tenet etiam expresse Bart. in l. si quis a liberis. §. item rescriptum. ff. de lib. ag. no. 1. q. num. 2. & ibi alij docto.

76 Vicesimo secundo quaro, an verus successor & possessor maioratus per tempus vitae sit dominus ante quam veniat dies vel conditio restitutionis? & videtur quod non. Primo per text. in l. final. §. sed quia. C. commun. de lega. ibi, rem quam in suis bonis putat non possidet & c. ubi probatur quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, non dicitur dominus illius rei etiam antequam veniat dies vel tempus restitutionis: & ad hoc notat & videtur dicitur Cuius, Petrus, & alij docto.

Secundo per text. in l. 2. §. hoc interdictum. et si. ff. de re iud. in loco publico. ubi habetur quod Rex vel Imperator non est verus nec plene dominus rerum fiscalium suae coronae pertinentium. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod talis successor & possessor maioratus sit dominus ante tempus restitutionis. Pro qua sententia & conclusione. Primo facit text. singularis in iure in l. generaliter. §. sub conditio. ff. de ac. quib. ubi expresse probatur, quod ille qui possidet rem subiectam restitutioni in diem vel sub conditione, interim est dominus eius verba sunt, sub conditione servus legatus pendente conditione pleno iure haereditis est, sed nullam libertatem ab eo consequi potest, nec legatio interia fieri: & istam text. ad hoc notat & commendat Bald. licet corrupte alleget in l. voluntas. C. de fidei. co. si. col. nu. 10. idem Bald. in l. Iulianus. 2. lect. ff. de rei ven. l. aso. in l. servus legato. §. 1. m. 4. ff. de le. 3. a. Secundo facit text. in l. Inlian. §. si. in finalibus verbis. ff. de rei ven. ibi, quia plenius incipit habere. text. in l. si post acceptu. eod. titu. text. in l. non ideo minus. eod. titu. eius verba sunt, non ideo minus recte quid non stram esse vendicamus, quod abire a nobis dominium speratur, si conditio legati vel libertatis extiterit: text. in l. si ancilla. C. de actio. empt. text. in l. si servus furib. ff. de condi. furti. ubi licet soli domino illa actio competat, tamen datur haerediti vel domino qui habet rem subiectam restitutioni: text. in Authent. de resti. l. d. c. o. v. si. volo ibi possessione & proprietate. colla. 9. text. in l. si. C. de lega. text. in Authen. cui restitutum. de indi. vid. m. tollen. Nec obstat ex dicta. l. si. §. sed quia. C. commun. de lega. cum simi. supra allegatis, quia debent intelligi quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, non est dominus quo ad hoc ut possit rem vendere vel alienare sicut alias videmus, quod maritus constante matrimonio bene est dominus item & minor, 25 annorum. Item & alie personae, & tamen non possunt alienare, ut in toto titu. ff. & C. de fun. nota. cum simi. Scia aperte soluit Bald. in dicta. l. si. sed quia. l. oppo. & commun. docto. ibi. Ex qua sententia & conclusione. Primo infero notabiliter, quod si res maioratus sunt penes aliquem tertium, potest successor maioratus, qui forte similis possessionem eorum eas vendere tanquam dominus: vel si forte non similis possessionem, sed eas habet, potest agere remedium possessionis vel petitio rei vendicatiois.

77 Vicesimo tertio quaro, utrum valeat agere cum re de feudo ad maioratum, quia ista questio est

est valde necessaria in ista materia: & videtur quod non, quia iura feudorum sunt quaedam consuetudines particulares, quae tantum debent servari in materia feudorum, eorum causis: non vero in alijs: ita expresse tenet Bar. in l. vt iuris iurandi. §. si liberi. 1. col. nu. 4. ff. de ope. liberr. Bald. in preliudis seu. 3. col. nu. 5. idem Bald. l. i. o. & alij docto. in c. 2. de feudis. Sed breuiter & resolutius ego teneo contrariam sententiam, nisi sit diuersa ratio. Primo quia sicut feudum est inalienabile & semper vadit in certas & determinatas personas secundum formam & dispositionem constitutis, ita eodem modo maioratus, ut patet & probatur ex definitione feudi: nam feudum est ius vel beneficiu quod alicui datur vel conceditur super re immobili, cuius proprietatem apud concedentem remanet: vsus fructus vero ad accipientem transit, ut ad eum haeredesque suos masculinos & foeminas, si de eis nominatum dictum sit, in perpetuum pertineat: ad hoc ut ipse & haeredes sui fideliter domino seruire teneantur, siue seruitium illud nominatum quale esse debeat, sit expressum, siue inde terminatum sit permissum. Et in expresse istam definitionem ponit text. in c. 1. §. si. verbi. huius autem, in quibus causis feudum amittatur, in Visibus seu & ibi notat Bald. & commun. docto. Feudum & per illum text. istam definitionem ponit Bald. in preliudis feudorum. 3. col. nu. 8. Iaco. de Bellouiso in proce. feud. 1. col. 1. & q. Iac. Aluorotus in proce. feud. 4. col. 5. q. Mar. de Laudetiam in proce. feudorum. 2. col. 1. q. Franciscus Curtius in tract. de feud. 6. q. principi. Iaco. de sanct. Geor. in tract. feud. in parte, in feudum. fol. 25. idem Iaco. de sanct. Geor. in questionibus feudibus quas ponit in fine. ff. de re. 1. q. Iaso. in tract. feud. 3. col. 2. q. Hosti. in summa, extra de feudis. 1. col. versicu. quid sit feudum. Cardin. c. 2. eiusdem titu. 4. column. nume. 5. & ibi commun. docto.

Secundo, quia quando iura feudalia aliquid disponunt quod non est contra regulas iuris communis, sed secundum ipsas, vel praeter alio casu iura feudalia possunt allegari & applicari in alia simili materia istam doctrinam ponit notabiliter Alexanab. in l. i. d. in notio. §. si fundum. 1. col. in fin. ff. solu. mar. et etiam notabiliter & melius quam alibi Franciscus Curtius in tract. feud. 8. col. nume. 8. istam etiam doctrinam videtur tenere Bald. in c. 1. §. quid ergo. 1. col. nu. 3. de iustit. iura, de re aliena facta. ubi dicit quod ille qui in feudo habet etiam locum in emphyteusim continetur commune. Confirmatur etiam ex doctrina nota. Innocen. in c. di

lecta de offi. Archidiaconi. 2. col. nu. 6. ubi dicit quod consuetudo odiosa vel contra ius non est extendenda, si vero sit aequa, & laudabilis, & fundata in aliqua iusta ratione, bene potest extendi. Idem Innocen. & alij docto. in c. si. de consue. pro qua sententia & conclusione facit bonus text. in l. quod non ratione. ff. de legibus. ubi dicit text. quod illud quod non ratione introductum est, sed errore & consuetudine comprobatum est, non debet extendi ad alios similes causas: ergo aperte vult text. a contrario sensu quod ubi aliquid statutum est cum bona & iusta ratione possit extendi: & in expresse istam sententia & conclusionem, scilicet quod valeat argui. de feudo ad maioratum, tenet expresse Bald. licet non ita bene fundet, in l. cum antiquioribus. C. de iure deli. 6. col. versic. 6. hoc probatur ex quo etiam deducitur & inferitur, quod eadem ratio valeat argumentum de usufructu ad maioratum: quia feudatarius qui habet rem feudalem est maior fructuario qui in iure reperitur secundum Bald. in preliud. feud. 8. col. nu. 40. & secundum eundem Bald. in c. 1. §. hoc quoque. 4. col. ubi dicit quod plenus usufructus est in usu fructuario, plenior in Vassallo possessore feudi, plenissimus in vero domino.

78 Vicesimo quarto principaliter quaro, an possessor succedens in maioratu vel in bonis restitutioni subiectis teneatur cauere cum fideiussoribus de restituendis bonis sequenti successori proximo in gradu post mortem vel tempus restitutionis? & videtur quod sic: quia quando testator gauat haereditem vel legatum alii qua bona vel rem alteri restituere in diem vel sub conditione, tenetur grauatus prestare cautionem cum fideiussoribus de restituendo, ad ueniente die vel conditione: text. est in l. prima & per totum. ff. vt leg. nomi. cauea. & ibi notat Barto. Albe. & commun. docto. text. in l. cam. Archimedorum. & quasi per totum. C. vt in possessione leg. & declarat magistraliter & nota. Paul. in rub. eod. titu. text. in l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. ubi, sed ita proximus quisque admittendus est si paratus sit cauere se familie domum restitutum: sibi notat Pau. lino. & commun. docto. text. in l. vnum ex familia. §. sed si fundum. in fine. eod. titu. text. in l. si. §. versic. fina. C. de leg. text. in l. iubemus. §. in supra dictis. & §. illud. C. ad Trebellia. text. in l. 1. & per totum. ff. de usufruc. quemad. c. ubi habetur quod fructuarius tenetur prestare cautionem de restituendo, non deteriorata dno proprietatis: quod est verum & procedit, praeterquam si notorie & euidenter constaret tale relictum vel fideiussorium

missum non debet ex. est in l. h. c. stipulatio.
§. diuis. ff. de le. no. ca. & ibi communiter notant
doctores. Ex quo inferitur quod si quis est gra-
uatus restituere alteri hereditatem vel bona si
decesserit sine liberis, potest fideicommissarius
predictam cautionem petere: ergo ex superio-
ribus bene inferitur quod possessor maioratus tene-
tur predictam cautionem prestare, & si non pos-
sit prestare prater magnitudinem patrimonij,
ex alia causa poterit fieri missio causa rei ser-
uandae, vel alio iuris remedio provideri: argumē-
to text. in l. a. & per totum C. de ff. ut in po. le. &
in expresso istam sententiam & concludit Palat.
Ru. in sua repe. fol. 76. j. column. ver. & ista pos-
sunt adduci. Sed advertendum quod ista opi-
nio & conclusio procederet & esset vera, quan-
do maioratus melioratio vel gravamen restitu-
tionis constitueretur in ultima voluntate: quia
illo casu loquuntur & procedunt iura superius
allegata pro conservanda voluntate defuncti:
& quia lex supplet quod illo tempore forte non po-
tuit testator providere: secus tamen est si maio-
ratus melioratio vel gravamen poneretur & co-
stitueretur per actum vel contractum inter vi-
vos, quia tunc non teneretur possessor prestare
predictam cautionem nisi constaret de dilapi-
datione vel dissipatione, quia ille actus illicitus
interpretatur, cum apertius sibi potuit disponere
providere: ita phat text. notabilis & expressus
in l. in omnib. ff. de iud. ubi habetur quod qui
quis est debitor in diem vel sub conditione, &
emergat aliqua causa suspicionis, potest compelli
satisfacere de solvendo debito, adveniente die vel
conditione: & ad hoc notat & commendat ibi
Bar. Paul. & communis doctores. text. in l. si credito-
res. ff. de pign. cred. & ibi etiam notant doctores
quod tamen est intelligendum quando prae-
dicta causa suspicionis intervenit de novo post
obligationem contractam: secus vero si ipsa cau-
sa subesset tempore contractus: text. est in l. si is
aquis. §. si ff. ut in po. le. text. in l. arbitro. §. si ff.
qui facit cog. & si querat cuius effectus est ta-
lis cautio vel satisfactio in ultima voluntate vel
in casu dilapidationis cum bona sint immobilia
& subiecta restitutioni, & mortuo possessor
redominum eorum tranlit in sequentem in gra-
du, & per consequens possunt vendicari a quo-
cunque tertio possessore penes quem reperian-
tur: respondeo quod effectus erit, ut timore cau-
tionis defuncto non fiat alienatio, & si forte fiat
quod fideiussores teneantur solvere sumptus & ex-
pensis quas successor fecerit in vendicandis re-
bus alienatis, quia forte a tertio possessore non
poterit recuperare, propter paupertatem vel quia
omnium

non sit tertius possessor per iudicem condem-
natus in expensas: argumēto text. cum mate-
ria in l. stipulatio ista habere licere. per totam
legem. ff. de verbo. oblig. & eorum quae latius
dixi in repetitione & materia contractuum, in ar-
tic. euictionis.
79 Vicesimo quinto principaliter quæro, an pro-
ximior successor maioratus possit in vita pos-
sessoris petere, ut per iudicem declaratur bona
maioratus ad se pertinere post mortem posses-
soris, maxime si alius pretendit se proximiorē
successorem, vel prætendit bona non esse maio-
ratus, sed libera & diuisibilia: & hoc dicit & as-
serit, & publice se iactat: & certe est notabilis,
subtilis, & quotidianus articulus, in quo videtur
dicendum quod sic. Primo quia quando ius co-
petit auctori ex causa de prætérito, bene potest
agere & illud ius deducere in iudicio, & iudex
pro eo potest pronuntiare: text. est in l. si rem
alienam. l. a. §. si ff. de pign. actio. text. in l. si
mandauero tibi. l. a. ff. mandati. sed in nostro ca-
su ius successione maioratus competit huic pro-
ximiori successori ex constitutione vel ordina-
tione fundatoris maioratum per contractum vel
ultimam voluntatem, & sic ex causa de prae-
térito: ergo poterit agere & petere quod per iu-
dicem pronuntietur sibi pertinere.
Secundo, quia creditor potest debitorē suum
conditionalem vel in diem compellere ut faciat
sibi instrumentum debiti ad faciliorem proba-
tionem, ne postea super debito debeat litigare
cuius ratio est, quia sicut non potest venire con-
tra factum suum, ita non debet eius probatio
occultari: text. est in l. sicut dat. C. de libe. cau-
vbi habetur, quod dominus qui manumissus ser-
uum, cogitur ei facere & prestare instrumentum
libertatis: & ad hoc notat & commendat ibi glo.
ordi. Bal. & communis doctores. text. in l. pla-
res apochis. C. de fide instr. & in expresso illa
sententiam & conclusionem tenet gl. or. in l.
2. ff. sol. ma. in verbo, suspensum fin. & ibi Bar.
pe. col. nume. 15. Albe. antepe. in fin. Bal. 2. col.
Imo. si. col. Paul. si. col. in fin. Imo. Alex. Alex.
laso & communis doctores ibi Bartol. in l. si finit. §.
elegant. pe. col. ff. de dam. infec. & ibi com-
muniter moderatē Bartol. in l. si pupillus. ff. de
noua. idem Bartol. in l. 3. §. nume. de eff. et. ff. de li-
be. lega. glo. ord. in. et significauit extra de testi-
bus. in glo. pe. & ibi Bal. & communis doctores. quod
tamen finit & intelligitur debitor teneatur fa-
cere simplex instrumentum debiti, non tamen
cum clausula Guarentigia, ut habeat executio-
nem paratam: quia secundum hoc gravaretur de-
bitor ita sing. determinat Ang. de Perit. in l. in
omni-

omnibus. ff. de iudi. idem Angel. in l. si pupill.
ff. de noua. tenet etiam & sequitur laso. in dict.
l. si. loana. si. col. & ibi communis doctores. feli. in
dict. significauit. si. col. extra. de testib.
Ex quo inferitur, quod non tenetur se obliga-
re cum iuramento: ita Fran. de Ripa in dict. l.
si. solu. ma. antepe. col. 48. & idem est econ-
uerso ut creditor teneatur facere debitori qui-
tationem debiti soluti, non tamen generalem
sed specialem de receptorum quia generalis potest
esse dubia vel captiosa: ita no. Salas in dict. l. sicut
dat. C. de libe. cau. dicens esse mentis tenendum.
Tertio quia bene valet iudicium & sententia su-
per iure de futuro, quando pendet a iure vel cau-
sa de præsenti: text. est in l. a. C. de fidei. & ibi
co. opi. tex. an. l. a. C. de sen. que sine con. quantis
pro. & ibi glo. & communis doctores. & dixi latius in
repeti. contractuum: in contractu causis multi-
plicatē obligationis: sed in nostro casu ius vel
causa primo genituræ & maioratus est & compe-
tit de præsenti, licet exactio differatur in futu-
rum, hoc est post mortem possessoris, ergo &c.
Quarto & principaliter facit, quia quando ali-
qua exceptio vel ius defensionis competit reo,
potest per officia iudicis petere, ut per senten-
tiam declaratur exceptionem vel defensionem
contra actorem sibi competere: ita est glo. singu-
luntotex. in l. si contendat. ff. de fidei. quam
ad hoc reputat ibi singu. Bar. Bal. Ange. Paul.
& communis doctores.
Quinto facit textus cum materia in l. diffama-
ri. C. de ingenuis & manumissis.
Sexto facit textus in l. vi. §. si. vtrum. ff. si vlti-
mus fructus petatur. per quem tenet ibi co. Bar. q. li-
cet Comes possideat comitatus suum, tamen be-
ne potest petere ut declaretur sibi competere:
idem tenet Bartol. in l. si forte. §. sciendum. ff. si
serui. vendi. & ibi alij doctores. laso. in §. omnium.
In l. de acti. nouis adem laso in §. equi si agat.
eod. tit. l. nume. 40. & in expresso istam sen-
tentiam & conclusionem tenet Roderic. Sua. in alleg.
suis, allegatione. 4. Sed his non obstantibus ego
teneo contrariam sententiam, in eo quod talis
proximior successor maioratus non possit in vi-
ta possessoris petere, ut declaratur bona maio-
ratus sibi pertinere post mortem possessoris.
Primo quia iudicium, processus, vel sententia
non valet nec potest fundari super iure de futu-
ro: text. est formalis in l. non quemadmodum.
ff. de iudi. cuius verba sunt, non quemadmodum
fideiussoris obligatio pendenti potest esse vel
in futurum concepi, ita iudicium in pendenti
potest esse vel de his rebus quae postea in obliga-
tionem aduertur sunt. &c. & ibi notat glo. ord.

Bar. & communis doctores. Sed in nostro casu est hu-
iusmodi, quid bona maioratus vel in successore
non pertinet de præsenti in vita possessoris,
sed in futurum post eius mortem: sed eo ipso nec
omnis aliqua actio vel obligatio: quia debitor
post diem incertam mortis, vel in l. dies incertus.
& l. dies incertus. ff. de cond. & dem. §. cum simi-
libus. ergo ante non potest peti. in l. si. col. 48.
Secunda & inenarrabilis ratio est, quia proximior
in substitutione maioratus dicitur & vocatur ille
qui reperitur proximior tempore mortis pos-
sessoris: & non ante: text. est in l. cum ita lega-
tus. §. si fideicommissus. ff. de lega. 2. tex. in l. po-
to. §. fratre. eod. tit. cum simi. sed in nostro ca-
su poterit esse quod iste moriatur & decedat in
vita possessoris, taliter quod non habeat ali-
quod ius tempore mortis: ergo &c.
Nec praedictis obstat primum fundamentum,
quia respondeo quod ibi pendente iudicio su-
peruenit illud ius de futuro, quod intentatum
erat in nostro vero casu non, unde super eo non
potest fieri sententia definitiva. Secundum non
obstat secundum fundamentum, quia fateor
quod ad faciliorem probationem posset fieri
instrumentum ut suo debito tempore petatur,
sed in præsenti petatur in futurum per senten-
tiam declarari, quod fieri non potest. Tertio
non obstat tertium fundamentum, quia respo-
deo quod illud est verum & procedit quando
verum & realiter iam competit aliquid ius de prae-
senti: nam ratione eius potest peti & fieri con-
demptio si per factum, sed hic nullum competit.
Quarto non obstat glo. singu. luntotex. in l.
si contendat. ff. de fidei. quia illud habet locum
in reo cui competit exceptio, quia in sua pote-
statione non est agere: secus vero est in actore qui
potest suo tempore agere. Quinto non obstat
tex. in l. diffamari. C. de inge. & maxime quia habet
locum contra actorem diffamantem, non vero
contra reum. Item etiam habet locum quando
actor qui diffamat, habet ius de præsenti: secus
vero si de futuro, ut hic. Sexto non obstat tex.
in dict. l. vi. §. si. vtrum. ff. si vltimus fructus petatur.
Iuncta sententia Bart. & eo. quia respondeo, quod
ibi communi vel possidenti competit ius de prae-
senti, & ita secundum istam meam opi. fuit ius-
dicatum in Cancell. de Valladolid: quia senten-
tia videtur mihi iustissima, licet ipse Rode. Sua.
vbi supra dicat, & fundet contrarium.
80 Vicesimo sexto principaliter quæro, si posses-
sor maioratus instituat successorem maioratus
in ipsius bonis, an institutio valeat & habeat ef-
fectus: & videat quod non. Primo, quia de re-
bus alienis nemo directo testari potest: text. est
Ant. Go. in l. Tau. §. singu-

singularis in l. si. C. de h. re. insti. quem ad hoc
ibi summe notat & commendat Bal. 8. opposi-
tione per viam & subtilem rationem text. in
Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. & ibi commu-
docto. text. in l. conficiuntur. §. si post. ff. de iura
codi. & ibi glo. ord. & commu. docto.
Secundo, quia quando quis ex vna causa seniel
quirit dominium, non potest amplius quere-
re ex alia: vt in l. §. ex pluribus. ff. de acquirē.
posse. per rationem quam ibi ponunt docto.
Sed resolutiue in nostra questione dico, quod
si testator haberet alia bona, simpliciter insti-
tuendo videtur in omnibus eum instituere, &
tunc bona maioratus transibunt cum vniuer-
sitate: ita probat text. in c. 1. de successione feu-
di. & ibi tenet Bal. 2. col. in fi. & commu. docto.
& facit text. in l. item videndum. §. si. ff. de peti-
h. re. item etiam si hoc casu instituat in solis re-
bus maioratus, si tamen habet alia bona libera
& propria, videtur in omnibus instituisse: ar-
gumento text. in l. §. si ex fundo. ff. de h. red.
insti. si vero nulla alia bona habet, praeter ma-
ioratū, tunc modo simpliciter eum instituatur, mo-
do expressē in bonis maioratus, tunc etiam te-
neo q. dispositio & institutio valeat: quia salte
transfertur ius succedendi per quod represen-
tat personā defuncti, & posset acquirere omnia
quae in futurū sibi possent obuenire: argumen-
to text. in l. h. reditasset. ff. de peti. h. re. neq.
obstat quod de rebus alienis nemo possit testa-
ri, vt supra dixi: quia respondeo quod illud est
verum qn bona sunt penitus aliena, secus vero si
propria, licet subiecta restitutioni, vt in nro casu.
81. Vice simo septimo principaliter quæro, an bo-
na maioratus vel subiecta restitutioni possint
alienari & resolutiue dico, quod non possint
alienari aliquo cōtractu vel titulo oneroso vel
lucratiuo, puta venditionis, donationis, vel alte-
rius similis contractus: per quem potest media
re vel immediate transferri dominium: text. est
capitalis & expressus in l. si. C. de rebus alie.
non alie. vbi expressē ponitur regula & cōclu-
sio generalis, quod modo prohibitio fiat per
legem, modo per testatorem, modo per contra-
ctum inter viuos, non potest fieri alienatio ex
aliquo contractu oneroso vel lucratiuo, ex quo
sequatur translatio domini: cuius verba sunt,
sancimus siue lex alienationem inlubuerit, si-
ue testator hoc fecerit, siue pactio cōtrahentiū
hoc admiserit, non solum domini alienationē
vel mancipiorum manumissionem esse prohi-
bendam, sed & usufructus dationem, vel hypo-
thecam, vel pignoris nexum penitus prohibe-
ri; & ad hoc notat ibi glo. or. Odofre. Pet. Cin.

Fab. Albe. Bal. Ang. Sali. Pau. & commu. docto.
& eum reputat singulā materia Bar. ibi text. in
l. & in l. magis puto. & qua si per totum. ff. de
rebus eorum. text. in l. non solum. & quali per
totū. C. de pr. xi. text. in c. nulli. extra de re-
bus eccle. alie. vel non. text. in Authen. de non
alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis.
§. alienationis autem. colla. 2. text. in 10. ritu. fin.
7. par. Cuius ratio est, quia prohibita alienatio-
ne videtur prohibitus omnis actus per quem
dominium potest transferri: text. est in l. a. ver-
fina. C. de fun. dotali. cuius verba sunt, est quē
alienatio ois actus per quem dominiū transfe-
ritur & ibi notat glo. ordi. & commu. docto. &
hoc habet locum nedum quando est prohibi-
tio expressa, verum etiam si sit tacita, text. est in
l. Marcellus. §. res quae. ff. ad Trebel. text. in Au-
then. res quae. C. commu. delega. & vtrūq. cō-
mu. docto. imo quod magis est, si in maioratu
melioratione, vel alia dispositione tantum pro-
hibeatur venditio, videtur etiā prohibitus
alius actus vel contractus per quem dominiū
transfertur: quia eadem est ratio prohibitionis
text. est nota in l. statu liberi a ceteris. §. Labeo.
ibi, quando lex. n. tabularum emptionis verbo
omnem alienationem completi videtur. ff. de
statu liberi. & per illum text. ita tenet glo. quae
reputatur singul. & vnicā in l. 2. C. de usufructu
empto. in glo. 1. quam ad hoc notat & commen-
dat ibi Bal. & commu. docto. notat etiam & cō-
mendat Bart. in l. filiusfamilias. §. diu. 3. col. nu.
18. ff. de lega. 1. & ibi Ioan. de Imo. 3. col. in me-
dio. versi. item adde. Alex. 6. col. in nu. 21. la. 16.
col. nu. 71. Ripa. 21. col. nu. 100. Imo in l. si ita q.
§. ea lege. ff. col. ff. de ver. obli. & ibi moderni. &
illam glo. ad hoc reputat singul. & vnicā Bal-
in rubr. extra, de pactis. 2. col. nu. 6. idem Bal-
in c. litera. extra, de dilationibus. 2. col. in fin. &
cit etiam bonus text. in l. si. cut. §. venditionis. ff.
quibus mo. pigno. vel hypothe. sol. & ibi notat
glo. & commu. docto. antiqui, text. in l. §. eum
rem. ff. quae res pigno. obli. pos. & ibi expressē
notat glo. & commu. docto. text. in l. voluntas.
C. de fideic. & ibi notat Cinus, Bar. & alij docto.
82. Vice simo octauo principaliter quæro, an bona
maioratus vel prohibita alienari possint permutari
& videtur quod sic, saltem eo casu quo ap-
paret aliqua utilitas: ita probat text. nota in l. 1.
ita constante. ff. de iure doti. & in l. si. cod. tit. vbi
habetur quod fundus dotalis qui per legē
prohibetur alienari, potest permutari cuius ver-
ba sunt, ita constante matrimonio permutari
posse dotem dicimus, si hoc mulieri utile sit &
ibi ad hoc notat & commendat Bart. & alij do-
ctores.

doctores text. in l. si. cod. tit. Secundo, facit bonus
text. in c. vt super. §. possessione. extra, de rebus
ecclis. non alie. vbi habetur, q. res ecclesiae pro-
hibita alienari potest permutari, quando verti-
tur utilitas ecclesiae: & ibi notat glo. ordi. & com-
mu. docto. Tertio facit, quia non est voti vel
prohibitionis transgressio, qui illud in archiepis
cōmutat text. est in c. de scriptis. extra, de vo-
to. & in c. peruenit de iureiur. & in expresso
illam sententiam & cōclusionem tenet Bal. in
Authen. res quae. C. commu. delega. §. col. nu.
21. Sed his non obstantibus ego tenet cōtrariā
sententiam, imo quod bona maioratus vel pro-
hibita alienari non possint permutari, etiā pro
pter utilitatem: quia permutatio est actus per
quem transfertur dominium & assimilatur ven-
ditioni text. est in l. si. statum l. 1. §. deinde versi.
sed & si quis fidei de edili. edic. cuius verba sunt,
sed & si quis permutauit, dicendū est vtrumq.
loco emptoris & venditoris habet uterq. l. si.
ff. ex qui. chu. in po. ea text. in l. 2. C. de rerum
permut. text. in Auth. de nō alienandis aut per-
mutandis rebus ecclesiasticis. §. alienationis. col-
la. 2. text. in c. nulli. extra, de rebus eccle. alie.
vel non. Nec obstat text. in dict. l. ita constante,
& in l. si. ff. de iure dot. quia ibi tenet q. con-
sensus mariti & ipsius uxoris ad quos principa-
liter spectat damnum vel cōmodum illius con-
tractus: secus vero inter maioratus vel prohi-
bita alienari quia in ea non interuenit nec in-
terueniente potest cōsensu illius ad quem prin-
cipaliter res pertinet, eum succedere debet in
perpetuum transire ad alios, nec obstat etiam
text. iuncta glo. & cōm. opin. in d. c. vt super.
§. possessiones. extra, de reb. eccle. nō alie. quia
loquitur in re ecclesiastica, in cuius permutatio-
ne interuenit cōsensus legitimi administrato-
ris, nomine ipsius ecclesiae: in nostro vero casu
non reperitur aliquis, qui nomine omnium ad
quos res debet peruenire, consentiari: & ita vi-
demus quod pro huiusmodi permutatioe sen-
ti per impetratur licentia & facultas principis: &
ita cōsulo quod fiat.

83. Vice simo nono principaliter quæro, an bona
maioratus vel prohibita alienari possint in pi-
gnus vel hypothecam dari: & videtur quod sic
Primo per text. in l. in quoru. ff. de pignorb. vbi
apertē probatur quod res prohibita aliena-
ri potest in pignus vel hypothecam dari: cuius
verba sunt, in quorum finibus emere quis pro-
hibetur, pignus accipere non prohibetur.
Secundo cōfirmatur ratione, quia alienare pro-
prie est dominium transferre text. est in l. alie-
nationis verbum. ff. de verbo. sign. melior text.

& expressus in l. a. ver. si. C. de fundo. dotali. cu-
ius verba sunt, est autem alienatio omnis actus
per quem dominium transfertur, sed pignus
vel hypotheca non est huiusmodi ergo dicitur.
Sed his non obstantibus ego tenet cōtrariā
sententiam, imo quod nullo modo valent de te-
neat pignus vel hypotheca in rebus maiorat.
Propterea sententia & cōclusiones. Primo dicit
text. formalis & expressus in l. si. C. de reb.
alie. non alie. ibi, vel hypotheca vel pignus
nec in pignus prohibetur. in l. 1. col. nu. 1.
Secundo text. in l. si. ff. de qua. versi. nemo.
C. de iur. de lega. cuius verba sunt, nemo itaq;
habet ea quae per legatū vel putat vel sub cer-
to die relicta sunt, vel quae relata alijs dispo-
sita sunt vel testamenti supposita, putat esse in
posterum alienanda, vel pignoris vel hypothecae
ex titulo assignanda.
Tertio restus in l. §. si rem. ff. quae res pigni-
obli. §. p. vbi disponitur quod res in qua non
potest haberi cōmercium vel contractus, non
potest loco pignoris vel hypothecae obligari.
Quarto textus in c. a. ver. si. habitus. de prohi-
ta feudali alienatione per Federicū vbi habetur,
quod sicut bona feudalia nō possunt alienari,
ita nec in pignus vel hypothecam obligari: cuius
verba sunt, sancimus vt nulli liceat feudū ven-
dere vel pignorare.
Quinto text. in l. si. pupilloru. §. si pupillus. ff.
de rebus eorum. vbi habetur quod sicut bona
immo mobilia minorum nō possunt sine decreto
alienari, ita nec pignori.
Sexto text. in l. §. C. de his qui veni. tra. impe-
tra. vbi habetur quod minor etiam post veniā
aetatis impetratā, sicut non potest bona immobi-
lia sine decreto alienare, ita nec pignori.
Septimo textus in c. nulli. de rebus eccle. vbi
habet q. sicut res ecclesiae non possunt alienari
sine debita iuris solennitate, ita nec pignori.
Octauo facit fundamentalis ratio, quia quan-
do aliquid prohibetur semper videtur prohi-
bitus omnis actus per quem peruenitur ad il-
lud text. est in l. oratio. ff. de sponsa. textus in l. 1.
eum lex. ff. de fidei. cum similibus sed per pi-
gnus vel hypothecam peruenitur ad venditio-
nem vel alienationem, vt in toto tituli C. & ff.
de distr. pigno. ergo &c. Nec obstat text. in di-
ct. l. in quoru. ff. de pigno. quia debet intel-
ligi quando aliqua persona prohibetur emere
per iudicem vel per legem, quia tunc non pro-
hibetur pignus vel hypotheca accipere: quia
per hoc non fit dominium, nec per hoc sequitur
quod accipiat in solutum vel emat sibi, sed
quod alij vendat pro suo debito quod tunc est
Ant. Go. in l. l. Tau. S. 2. pro-

prohibitum: secus vero quando res ipsa prohibetur alienari, & non persona: quia talis prohibitio afficit rem, non possit alienari nec obligari per supra dicta: & in expresse ita tenet & declarat Bart. & commun. alij doctores in dictis li. quorum. Secundum non obstat quod alienare proprie sit dominium transferre, quia verum est immediate, sed mediate & effectiue constitutio pignoris hypothecae similiter est alienatio, ut supra deduxi & probavi in sexto fundamento. Vnum tamen est quod ista opinio & conclusio videtur intelligenda quando bona maiorata vel prohibita alienari pignorat vel obligantur pro tanto pretio quod non sit spes lutionis: secus vero alias quando pignorat vel obligantur pro modico pretio, taliter quod sit spes lutionis: ita probat textus notabilis in l. qui habebat. ff. de legatis. 3. ubi habetur quod si testator legat omnia bona quae in certo loco habet, non videtur legare bona aliena quae sibi data sunt in pignus vel hypotheca praeterquam si sint pignorata vel obligata pro tanto pretio quod non sit spes lutionis: quia tunc etiam illa veniunt in legato: & ad hoc in terminis notis notat & commendat ibi Bartolus & doctores antiqui, qui expresse dicunt & inferunt, quod bona prohibita alienari non possunt pignori vel obligari pro tanto pretio vel pecunia, quod non sit spes lutionis, aliis sic: & per illum textum istam sententiam & conclusionem tenet Jacob. de Raven. Alberic. Bald. Salic. Paul. & communiter doctores in l. finali. C. de rebus alien. non alienand. Bald. in l. voluntas. C. de fideicommiss. 3. colum. num. 9. idem Bartol. in c. 1. 2. colu. de prohibita feudi alienatio. per Feder. probat etiam textus in l. legata. in fine. ff. de supelle. lega. & ibi expresse notat Bartolus. Sed certa opinio non videtur vera, imo indistincte teneo, quod bona maiorata vel prohibita alienari, non possint pignori vel obligari pro modico vel magno pretio, per iura & fundamenta superius adducta: quod extendo ut non possint per tempus vitae possessoris nec postea nec obstant iura in contrarium adducta, quia debent intelligi quando prohibitio alienationis est tacita, secus vero si, expresse, ut in nostro casu.

84 Tricesimo principaliter quero, an bona maiorata vel prohibita alienari possint locari? & videtur quod sic: quia contractus locationis non inducit translationem dominij nec alienationem: textus est in l. non solet. ff. locati. cuius verba sunt, non solet locatio dominij mutare: textus in l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2.

ubi habetur quod prohibitus vendere vel alienare, non cesset prohibitus locare: textus in l. arboribus. §. usufructuarius. ff. de usufructu. ubi habetur quod usufructuarius, licet non possit vendere vel alienare, tamen potest locare: textus in c. 1. §. donare. qualiter olim feudum poterat alienari: ubi disponitur, quod feudatarius non potest alio modo alienare, sed bene potest locare: imo quod magis est, praedicta bona possunt etiam locari per longum vel longissimum tempus, durante vita possessoris: ista est glossa singularis & unica in l. codicillis. §. instituto. in glossa. §. de legatis. 2. & ad hoc etiam reputat singularem & unicam Ioan. de Imola ibi admodum audientiam. de rebus ecclesiasticis alienand. 1. colum. num. 2. illam etiam reputat singularem & unicam Bald. in c. querelam. de electione. in fine. illam etiam reputat singularem & unicam Ang. in l. si quis ante. ff. de acqui. reud. possessor. in fine. Sed his non obstantibus contractum est tenendum, imo quod bona maiorata vel prohibita alienari, possint locari ad modicum tempus, non vero ad longum vel longissimum, decem, vel viginti, vel plurimum annorum: quia talis locatio est species alienationis, & per eam transfertur ius in re: argumento textus in l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vestigial. vel emphyteo. pet. textus in l. 1. §. quod aut praetor. ff. de superficiebus. & talis locatio ad longum tempus dicitur illa quae sit per decem, vel viginti, vel vltiores annos: ut in rubrica. C. de longi tempo. praescri. & in rubrica. C. quae sit longa consuetudo. & tenet glossa. or. & commun. opin. in l. nam Imperator. ff. de legibus. & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Dinus, Bartol. Alberic. Bald. Paul. Imola, & communiter doctores contra glossam ibi in dicta. l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2. tenet etiam Imola & communiter doctores in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. solut. matrimo. Paul. & communiter doctores in l. fin. C. de rebus alie. non alienand. Bald. in c. quae in ecclesiis. de consuetu. 4. colu. num. 18. tenent etiam doctores post glossam ibi in Clementina. 1. de rebus ecclesiasticis non alienand. idem Bald. in c. 1. fin. colum. 2. & questio. de his qui feudum dare possunt. ubi adducit rationem, quia quilibet perpetua utilitas potest dici dominium: idem Bald. in c. 1. colum. 2. in fine, de prohibita feudi alienatione per Federicum. la. cobinus de sancto Georg. in tractatu feudorum. fol. 44. numer. 13. iuxta quod tamen notabiliter quero, si talis possessor maioratus qui locat pro modico tempore interim moriatur, an talis

talis contractus locationis transeat ad successorem maioratus, ut teneatur adimplere contractum, & non possit expellere colonum vel inquilinum, & breuiter & resolutiue dico, quod non tenetur stare contractui si non est successor eius vniversalis: quia non erat plene dominus nec legitimus administrator bonorum, sed tantum dominus temporalis respectu iuris usufructus qui post mortem extinguitur, & non descendit in successorem ius nec dominium bonorum ex persona immediati possessoris, sed ex persona primi fundatoris, & quandam bonorum priuationem causatam per mortem possessoris: argumento textus cum materia in l. vnum ex familia. ff. de legatis. 2. textus in l. cum quidam. eodem titulo. textus in l. pater filium. ff. ad legem Falcidiam: textus in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus dubijs. textus in l. post mortem. C. de fideicommissis cum similibus. & in terminis istam sententiam & conclusionem probat textus in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. ubi habetur quod si usufructuarius locauit rem per certos annos, & pendente tempore locationis moriatur, extinguitur contractus & non transit ad proprietarium: & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Bald. Paul. Salic. Fulgo. & communiter doctores: idem Bartol. & alij doctores in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrimo. Bald. & communiter doctores in l. di. tuortio. eodem titulo. Abb. & communiter doctores in c. querelam. ne praetati vices suas. probat etiam textus in l. lex vestigial. ff. de pignori. ubi habetur quod resolutio iure dantis, resolutur ius accipientis. de quo dicam in sequenti. q.

85 Tricesimo primo principaliter quero, an in bonis maioratus vel prohibitis alienari possit imponi & constitui seruitus? & videtur quod sic, saltem ut valeat & teneat per tempus vitae ipsius possessoris, & post mortem annulletur: ita probat textus in lege, si is cui. §. heres. ff. quemadmodum serui amittant. vbi habetur quod si testator legauit alicui fundum sub conditione, & pendente conditione haeres imposuit in eo seruitutem, valet medio tempore, & conditione existente ipso iure extinguitur: & ad hoc notat & commendat Bartol. Alberic. Bald. Angelus, Paulus, & communiter doctores: textus in l. si fundum a testatore. in fine. ff. de conditio. & demonstra. & ibi notat & commendat Bartol. Imola & communiter doctores. textus in l. plenius. ff. de regulis iuris. textus in l. 1. §. penult. & fin. ff. de superficiebus. textus in l. 1. §. 1. ff. quibus modis usufructus amittit. textus in l. arboribus. ver. usufructuarius. ff. de usufructu. textus in l. peto.

§. praedium. ff. de legatis. 2. textus in l. pater. §. hereditatem. el. eodem titulo. textus in l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure filii. textus in c. 1. §. quid ergo. de inuestitura. de re aliena facta. in Vlib. seu ubi habetur quod Vallus potest imponere seruitutem in re feudali, pro tempore quo apud eum debet remanere feudum: & ad hoc reputat singulare ibi Bald. & commun. doctores. Confirmatur etiam, quia resolutio iure dantis, resolutur ius accipientis: textus est in l. lex vestigial. ff. de pignori. quem ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & communiter doctores. textus in l. grege. §. 1. eod. titulo. textus in l. 3. ff. quibus modis pign. vel hypothecae soluitur. in l. si quis hac lege. ff. de rei vend. textus in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. textus in l. fin. §. 1. ff. ad Velleianum. textus in l. tutor. §. fin. ff. de pigno. action. textus in l. si ex duobus. §. fin. ff. de in diem adiect. textus in l. si filiofamilias. §. si vir in quinquennium. cum materia. ff. solu. matrimo. textus in l. fin. §. fin. autem. C. commun. de legat. & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Alberic. in l. fin. quae illio. ff. si ager vestigial. vel emphyteo. pet. loquendo in emphyteo & Vassallo, & eo qui habet rem prohibitam alienari. Bald. in l. 1. ff. quibus modis usufructus amittit. Bald. & communiter doctores in l. 3. C. de serui. & aqua. Iason in l. fin. C. de iure emphyteo. 8. questio. Carpola in tractatu de seruitutibus. c. 14.

Sed his non obstantibus ego teneo contractum, imo quod talis possessor maioratus nullo modo possit constituere seruitutem, etiam pro tempore vitae suae, per iura superius allegata: quibus probatur quod bona maioratus non possunt alienari nec obligari temporaliter nec perpetuo: & in specie per textum expresse in l. fin. C. de rebus alienis non alienandis. ver. sic. similique modo. cuius verba sunt, similique modo & seruitutes minime imponi. &c.

Nec obstat textus in dicta. l. si is cui. §. 1. art. 3. ff. quemadmodum serui amittant. cum similibus. supra allegatis: quia debent intelligi re tacite prohibita alienari, in qua regulariter valet alienatio pro tempore vitae possessoris, secus tamen est in re expresse prohibita alienari, ut in nostro casu: cuius ratio est, quia tacita prohibitio in rebus restitutioni subiectis, inducitur ab ipsa lege: unde ex permissione & dispensatione eius non ita officit rem: argumento textus cum materia in l. fin. §. sed quia. C. commun. de legat. expresse vero prohibitio ab homine facta & inducitur magis afficit rem, ut nullo modo vel tempore possit alienari.

86 Tricesimo secundo principaliter quaero, an possessor maioratus possit transigere super rebus maioratus: ut tractatio noceat ceteris successoribus: & videtur quod sic, quando sit sine dolo & fraude, & super re non liquida nec certa: ita probat textus notabilis & expressus in cap. 1. §. si Vassallus, vel finalibus, nam & transigere recte poterit, si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vassalli. text. in cap. 1. de controversia inter Vassallum & alium de beneficio in V. libus feud. quibus probatur quod licet potest Vassallus transigere super feudo, etiam sine consensu & voluntate domini ad quem feudum postea deberet pertinere: ergo ita dicamus in maioratu, quod tamen videtur intelligendum, quando talis Vassallus feudum dimittit apud alium possessorem, secus vero quando ipse Vassallus possidet, & virtute tractationis vult in alium transferre: quia primo casus non est alienatio, secundo vero sic: argumento textus cum materia in l. si pro fundo. C. de transact. ita Bald. & commun. Feudistae in dicto. §. si Vassallus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod indistincte nullo modo possit valere transactio in praedictum successorum qui reperiuntur vocati in constitutione maioratus: quia ille qui non potest alienare, non potest aliquo modo transigere: text. est in l. no. solum. C. de praedictis minorum, cuius verba sunt, non solum per venditionem rustica praedia vel suburbana pupilli vel adolescentis alienare prohibentur, sed nec transactionis ratione. Nec obstant praedicta iura, quia debent intelligi solum in materia feuda, quae non debent extendi ad nostrum casum, cum aperte sit diversa ratio, & in hoc sint contraria commune. Vel aliter & secundo respondendo, quod valet transactio dimittendo res apud alium in praedictum cedentis & transigentis, nec ex hoc incidit in penam privationis: quia hoc casus non dicitur alienare, non tamen nocet successoribus eius, tradendo vero nullo modo valet transactio, quia dicitur vera alienatio: unde necdum non sit praedictum successoribus, verum etiam statim in vita possessoris transigentis poterunt successores vindicare in penam alienationis: argumento textus iuncta glo. & commun. opi. in l. cum pater. §. liberis. ff. de legatis. 1. & eorum quae supra dixi: & in esse ita tenet & declarat Bald. & alij docto. Feudistae in dicto. c. si Vassallus. & ex hoc infero quod eodem modo non poterit talis possessor maioratus compromittere, cum valeat argumentum de transactione ad compromissum, ut probat

textus in l. non distinguimus. §. Iulianus. ff. de arbitris. & ibi notat Bart. & commun. docto. de quo per doct. in dicto. §. si Vassallus. 87 Tricesimo tertio principaliter quaero, an bona maioratus vel prohibita alienari, possint alienari propter aliquam causam piam, puta dotis, donationis propter nuptias, alimentorum, vel aliam similem causam: & breviter & resolutive dico, quod si bona tace sunt prohibita alienari per legis dispositionem, quia testator gravat heredem vel legatarium bona alteri restituere, quo casu tace per legem sunt prohibita alienari, tunc bene potest gravatus praedicta bona vel partem eorum alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias, text. est capitalis & expressus in Authen. res quae. C. commun. delega. cuius verba sunt, res quae subiacent restitutioni, prohibentur alienari vel obligari: sed si liberis portio legitima non sufficit ad dotem seu donationem propter nuptias obligationem, permittitur res praedictas in eam causam alienare vel obligare pro modo honestati personarum congruo: & ibi notat glo. ordi. & commun. docto. Quod primo notabiliter intellige & declara, ut posuit hic casibus gravatus alienare tam pro se quam pro filijs suis: ita probat ibi textus iuncta glo. ordi. & tenet expressè Barto. l. col. nu. 3. Salicet. Secundo intellige & declara, ut procedat necdum in dote danda, verum etiam in dote solvenda: ut si filius vel pater pro eo recepit dotem, & non habet unde solvat, non potest solvere de his bonis subiectis restitutioni: ita tenet ibi glo. ordi. 2. & ibi Barto. l. col. nume. 2. & commun. docto. facit text. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi notat Paul. & commun. docto. text. in l. a filia. eod. titu. & ibi docto. Tercio notabiliter intellige & declara, quod gravatus possit alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias, quod talis gravatus de iure teneretur dotare vel donationem propter nuptias constituere, ut pro filia, vel filio, vel alijs descendentes: secus vero est si non teneretur, ut si esset mater gravata quae non teneretur de iure dotem vel donationem propter nuptias constituere: & a fortiori frater vel extraneus, quia tunc non poterit ex his causis alienare: argumentum text. in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & in l. si C. de dotis promiss. & in expresso ita probat text. in dict. Authen. res quae. c. de lega. & ibi tenet Petr. de Bella per. 2. col. Cinus. l. col. 2. q. Barto. l. col. nu. 3. Faber. l. col. in fi. Bald. & Salicet. l. col. 4. q. tenet etiam glo. in l. a filia. in verboy datum. ff. ad Trebel. & ibi Bart. & commun. docto. Vnum

Vnum tamen est, quod in casu quo mater vel frater teneretur dotare, quia pater esset inops, posset praedicta bona subiecta restitutioni ex his causis alienare: ita Barto. in dicta Authen. res quae. 2. column. nume. 3. & ibi alij doctores. Quarto notabiliter intellige & declara, quando filij vel descendentes gravantur per ascendentes bona restituere, secus tamen est si heres vel legatarius extraneus gravetur bona restituere: quia tunc ex his causis non posset praedicta bona alienare: ita probat text. in dicta Authen. res quae. & in Auth. unde sumitur. & in expresso ita tenet Bart. in dicta Authen. res quae. 2. col. nu. 4. vers. illud tamen. & ibi Odo. l. col. Salicet. l. col. 2. q. Paul. l. col. nu. 4. tenet etiam Pau. & alij docto. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. tenet etiam Cuman. l. filius. §. di. ui. fi. col. ff. de lega. 1. Alexan. ibi. 4. col. nu. 10. & ista est communis opinio doctorum. Quinto notabiliter intellige & declara, ut necdum possit gravatus ex his causis praedicta bona alienare in vita per contractum inter vivos, verum etiam in articulo mortis per testamentum vel aliam ultimam voluntatem: quia illud quod ipse gravatus potest propter istas causas deducere, nunquam videtur esse in restitutione fideicommissi: argumento textus in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellianum. imò quod magis est, licet gravatus non alienasset ex his causis in vita vel morte, posset per filium vel filiam vel descendentes peti ab eo cui debet fieri restitutio: ita tenet Bart. in dicta Authen. res quae. 2. col. nu. 5. & ibi Ang. 2. column. nu. 4. Paul. 2. col. nu. 8. Iaso. §. col. nu. 13. latius & nota. Barto. in l. a filia. ff. ad Trebellianum. & ibi Alexan. pen. column. dicens hoc esse notabile & quotidianum. Sexto intellige & declara, quando filia pro qua posset gravatus dotem constituere, non esset nupta: secus tamen est si esset nupta, quia tunc non posset pro ea dotem constituere ex his bonis prohibitis alienari, cum isto casu pater non teneatur eam dotare: ita Bart. in dicta Authen. res quae. 2. column. nume. 6. & ibi Salicet. 2. col. nu. 8. Sed in hoc contrarium & melius tenet ibi Bald. 1. column. in fine. nu. 10. Ange. 2. col. nu. 4. Paul. 2. column. num. 7. Iaso. §. col. nume. 14. quia pater tenetur copulativè maritare filiam & ipsam dotare, ut in dicta lege, qui liberos. ff. de ritu nuptiar. unde licet vnum fecerit su- perest aliud. Septimo intellige & declara, quod eodem modo posset gravatus praedicta bona alienare pro filia ingrediente monasterium: quia talis in

gressus est favorabilior matrimonio vel dote, argumento textus de sanct. episc. §. sed & hoc praesenti. collatio. 9. & in Authen. nisi rogati. C. ad Trebellianum. & ex isto fundamento & ratione ita tenet Bart. in dicta Authen. res quae. 2. column. in fine. Bald. 2. col. num. 13. Ange. 2. col. nu. 4. Salicet. 2. col. nume. 10. Iaso. §. col. num. 18. Octavo intelligit procedat & habeat locum, ut praedicta bona possint alienari, necdum propter dotem vel donationem propter nuptias, verum etiam propter causam alimentorum pro se & filijs suis descendentes quibus tenetur alimenta praestare, vel propter redimendos filios vel descendentes ab hostibus, vel propter aliam similem causam: quia militat eadem vel maior ratio: ita Bart. in dicta Authen. res quae. fi. col. & ibi Cinus. 4. q. Faber. l. col. in fin. Bald. fi. col. Ange. fina. column. nume. 5. & 6. Pau. final. column. num. 23. Corneus fina. col. Alexan. ubi dicit hanc esse commun. opin. in dict. l. mulier. §. cum proponeretur. 3. col. ff. ad Trebel. & ista opinio tanquam vera & communis est tenenda, licet gloss. in dicta Authen. res quae. in glo. 2. vel in fine, velit contrarium: quam sequitur solus Salicetus ibi.

Nono notabiliter intellige & declara ut procedat & habeat locum, necdum quando talis descendens sit gravatus restituere in diem vel sub conditione, verum etiam si pure & simpliciter, per rationem textus in dicta Authentica, res quae. & in expresso ita tenet ibi singul. Bald. 2. column. nu. 6. Ange. 2. col. nu. 5. & ista opinio videtur vera & tenenda, licet Iaso. relinquat cogitandum in dicta Authen. res quae. 7. col. nu. 25. Decimo intellige & declara, ut istud quod ex his causis semel detrahit de bonis subiectis restitutioni, perpetuo remaneant penes filium vel descendentes cui tradita sunt, taliter quod solo luto matrimonio, vel causa pia cessante, non teneatur restituere fideicommissario: ita sing. tenet Pau. de Ca. in dicta Authen. res quae. 2. col. argumento text. in dict. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi Iaso. l. col. vers. 16. & ultimo. Corneus 2. co. nu. 2. tenet etiam Pau. de Cast. in l. a filia. fi. q. ff. ad Trebel. Confirmatur ex sententia Fab. & commun. in. §. idem est si quis. Insti. de actio. fina. col. & q. ubi tenet quod illud quod est relictum pro alimentis, in casibus in quibus debitor habet privilegium ne conveniatur ultra quam facere potest, remanet sibi perpetuo, & non tenetur restituere creditori: si vero bona expressè sunt prohibita alienari in ultima voluntate favore alienius personae cui debet fieri restitutio, vel ex causa tali Aut. Go. in. ll. Tau. S 4

ter quod prohibitio valeat & teneat, ut plene
supra dictum est, tunc maximum dubium est,
an possint alienari propter dotem, vel donatio-
nem propter nuptias, vel aliam similem cau-
sam piam: & videtur quod sic, quia eadem est ra-
tio: & in expresse istam sententiam & conclu-
sionem tenet Bart. in l. filiusfamilias. §. diu. ff.
de legat. 1. 3. colum. num. 10. & ibi Alexand. 4.
colum. 10. Ioan. Crotus num. 51. Ripa. 15. co-
lum. 70. Ambrosius de Opizonibus. nu. 24. Ci-
nus in l. voluntas. C. de fideicommi. 4. q. & ibi
Bald. 3. colum. num. 6. & communiter alij doct.
Barba. qui latius quam alibi eam pro vtraque
parte tangit in rubri. extra. de rebus eccles. nō
alienan. lina. q. Pala. Ruui. in sua repetitione. c.
per vestras. de donatio. inter vi. & vxor. 8. fol. 4.
colum. versic. & ex istis potest inferri. & istam
dicit magis communem opinionem lason in di-
cta. l. filiusfam. §. diu. ff. de leg. 1. 8. colum. nu.
39. & ibi Ioan. Crotus num. 51. & Ferdinandus
Loazes num. 6. 8. versic. secundo successine
quarit Barto. Sed his non obstantibus ego te-
neo contrarium, imo quod bona expresse pro-
hibita alienari, non possint alienari, etiam pro-
pter dotem, vel aliam similem causam piam.
Primo quia magis afficit expresse prohibita,
quam tacita argumento text. iuncto g. lo. ordi.
& eorum quæ ibi notantur in l. cum pater. §. li-
bertis. ff. de leg. 2. Secundo, quia nulla lex per-
mittit alienationem, etiam ex causa pia, quan-
do prohibitio alienationis est expresse. Tercio
quia fortior est prohibitio alienationis facta
in vltima voluntate quam per contractum: quia
prohibitio facta in vltima voluntate impedit
translationem dominij, quando fit cum causa
vel respectu certæ personæ, ut in l. filiusfam.
§. diu. cum materia. ff. de legat. 1. & supra late
dictum est: prohibitio vero per contractum, re-
gulariter non impedit translationem dominij,
ut etiam plene supra dictum est. Sed ego ha-
beo quod bona prohibita alienari per contra-
ctum inter vivos, in casibus in quibus prohibi-
tio impedit translationem dominij, non possunt
alienari, etiam propter dotem vel aliam causam
piam: ista est gloss. sing. & vnic. in l. nulla. C.
de iure doti. in gloss. in fine ibi, & idem si datus
est aliquid ea lege ut non alienet: & ad hoc eam
summe notat & comendat ibi Bald. in l. 2. & 2.
lectura, & ceteri doctores: & istam gloss. ad hoc
reputat singularem & vnic. am. Alexand. in di-
cta. l. filiusfamilias. §. diu. ff. de legat. 1. 4. col.
num. 10. & ibi Ioan. Crotus, num. 63. ergo si-
militer bona expresse prohibita alienari in vlti-
ma voluntate, non possunt alienari, etiam pro-

pter dotem, vel aliam causam piam: & in ex-
presse istam sententiam & conclusionem con-
tra communem tenet Bald. in cap. 1. §. donare
2. colum. 1. appositiones qualiter olim feudum
poterat alienari. idem Bald. qui non allegatur,
in cap. 1. 2. colum. num. 6. de prohibita feudi
alienatione per Federicum: lason in Authent.
res quæ. C. commun. de legat. 1. 7. colum. num.
24. idem lason in dicta. l. filiusfamilias. §. diu.
ff. de legat. 1. 8. colum. num. 19. idem lason in
2. lectura illius. §. numer. 70. Vnum tamen est,
quod si testator expresse dixit & disposuit, quod
prædicta bona subiecta restitutioni, & prohibi-
ta alienari, non possint alienari etiam pro-
pter dotem vel aliam causam piam, eius volun-
tas est seruanda, & non poterunt prædicta bo-
na alienari etiam ex his causis: ita lason in di-
cta Authent. res quæ. C. commun. de legat. 1. 7.
colum. num. 24. Ioan. Crotus in dicta. l. filius
familias. §. diu. 16. colum. numer. 61. & ibi Fran-
ciscus de Ripa. 15. colum. numero. 73. Ambro-
sius de Opizonibus num. 14. Alexand. in con-
suis, cons. 56. 2. col. volu. cons. Rodericus Sua-
in repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 6.
3. colum. versic. vtrum autem, cuius ratio est,
quia dispositio textus in dicta. Authent. res quæ.
procedit & fundatur in presumptione testato-
ris: unde secus est in casu certo quando testa-
tor expresse se declarauit: & ista opinio est ne-
cessaria tenendo communem opinionem quæ
habet quod bona expresse prohibita alienari
possunt alienari propter dotem vel causam piam
& tenendo meam opinionem quam supra te-
nuimus, pro vera ista opinio non est necessaria, sed
procedit a fortiori.

88 Tricesimo quarto principaliter quarto, si pos-
sessor maioratus vel rei prohibite alienari, de
facto alienauit, an sequens successor proximior
in gradu possit statim licite & de iure rem alie-
natam vindicare à quocunque possessor: & bre-
uiter & resolute dico, quod si talis res expresse
est prohibita alienari, ut res maioratus vel
meliorationis, vel alia quæ per disponentem
vel concedentem expresse sunt prohibita alie-
nari per contractum vel vltimam voluntatem,
eo casu, modo, & forma qua potuit de iure
valere prohibitio, tunc talis alienatio est nul-
lus momenti, nec ex ea transfertur dominium
nec aliquid in re: imò statim potest sequens
successor proximior in gradu per dictam rem
petere & vindicare à quocunque possessor:
ita probat text. in l. cum pater. §. libertis. ff. de le-
gat. secundo. vbi habetur, quod si testator le-
gauit prædium libertis, ea lege & conditione,
ut non

ut non alienarent, sed relinqueretur in familia
ipsorum libertorum, & aliqui eorum partes
suas alienauerunt, alij qui non alienauerunt
poterunt statim partes alienatas petere & ven-
dicare: & per illum textum ita tenet ibi glo. or.
2. Paul. de Castro, Imola, Rapha. Cuman. &
communiter doctores, tenet etiam Albericus
in Authent. res quæ. C. commun. de legat. 1. 2.
colum. & istam gloss. iuncto textu reputat ad
hoc singularem & vnic. am. Paul. de Castro. in l.
seruo legato. §. ff. de legat. 1. notat etiam & co-
mendat idem Pau. in l. filiusfamilias. §. diu. ff.
de legat. 1. 2. colum. & ibi communiter alij do-
ctores istam etiam gloss. ad hoc reputat singularem
Bald. in c. 1. §. hoc quoque 2. col. nu. 9. de successi-
feud. in vltibus feud. tenet etiam Rodericus
Suar. in allegationibus suis, allegatione. 3. pen.
col. 10. 11. Nec obstat textus in l. nec vtilem. ff.
ex quibus cau. ma. vbi probatur, quod quan-
do quis vendit vel alienatius quod habet in re,
si emptori vel accipienti non potest queri, non a-
mittit illud tradens, nec aliquid a se: quia sub
illa conditione tacite videtur tradere: & ibi ad
hoc notat Barto. Alberic. & communiter do-
ctores, res quæ in lege. cum quis. §. si debitorum.
ff. de solution. & ibi Barto. & doctores. Sed in
nostro casu dominium & ius rei non recessit
ab alienante, nec fuit questum accipienti, cum
alienatio sit ipso iure nulla: ergo videtur quod
ipse tradens repetat & non amittat ius suum:
quia respondeo notabiliter, quod illud proce-
deret & esset verum, nisi tradens delinqueret ve-
niendo contra expresse voluntatem conce-
dentis: & ista sententia & conclusio a fortiori
habebit locum & erit vera, quando ipse con-
stituit vel disponens expresse dixit & voluit,
quod statim facta alienatione, possessor qui re-
alienauit, amittat ius quod habet in ea, & ap-
plicet ius proximo successor, argumento præ-
dictorum. imò quod magis est, ipse constituit
vel disponens qui prohibuit rem alienari, vel
successor eius potest prædictam rem à quocun-
que possessore propria autoritate apprehen-
dere & occupare: ista est glo. no. iuncto text. in
Auth. ut de cetero commutationes ecclesiasti-
carum rerum non fiant. §. de cetero. in verbo,
licentia damus. colla. §. illa glo. ad hoc repu-
tat singu. Bal. in c. ceteri. extra. de iudi. 2. co. in
fine. reputat etiam singu. Roma. in l. qui absen-
ti. §. ff. de acqui. posses. col. notat etiam & co-
mendat Ange. in l. per secundam col. ff. de pactis.
lason in l. filiusfam. §. diu. ff. de legat. 1. 6. col. num.
28. idem lason in 2. lectura illius. §. numer. 42. Fer-
di. de Loazes. nu. 58. Sed his non obstantibus

ego teneo contrariam sententiam, imò quod consti-
tuens vel eius successor non possit propria au-
thoritate rem alienatam apprehendere vel oc-
cupare, sed competenti remedio agere, quia ve-
dicare non possumus, quod ille tertius possideat: vnde
de propria autoritate ab eo res non debet au-
ferri. argumento text. in l. 1. C. ne quis in sua cau-
sa ius sibi dñ. & in l. extat. ff. q. metus caus. & in
l. si quis in tantum cum materia. C. unde vi. & in
expresse ita tenet Iaco. de Bellou. Bar. Ang. &
ceteri doctores in d. §. de cetero. contra gloss. ibi. A-
reti. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obl. 2. col.
in med. idem Aretinus in d. qui absenti. §. 1. 2.
col. de acqui. posses. Si vero res non est expresse
prohibita alienari, sed tacite: ut quia heres
vel legatarius est grauatus hereditatem vel re-
alteri restituere post mortem, vel in diem, vel
sub conditione, quo casu res censetur tacite pro-
hibita alienari, tunc interim ante mortem, dis-
vel conditionem, potest grauatus hereditatem
vel rem alienare: & valer & tenet. mero iure a-
lienatio: & transit dominium in accipientem, &
ius in re: sed adueniente morte, die, vel condi-
tione, statim ipso iure extinguitur & annulla-
tur alienatio, & per consequens dominium &
omne ius quod fuit translacum in re, & acqui-
ritur & applicat proximiori successor in gra-
du, qui successine reperitur vocatus in tali ma-
ioratu, melioratione, vel dispositione: textus
est nota in lege. cum pater. §. hereditatem. el. 1.
ff. de legat. 2. text. in lege. peto. §. prædium. eo-
dem titulo. text. in l. vnum ex familia. §. sed & si
fundum. versic. quod si talia. eodem titu. text.
in l. seruo legato. §. 1. ff. de legat. 1. textus in lege.
generaliter. §. quoties. ff. de fideicom. liber. text.
in l. plerumque. ff. de regu. iur. text. in l. si is cui. §.
heres. ff. quemad. ser. ami. text. in l. si. fin. autē
sub conditione. C. commun. de legat. & ibi com-
muniter doctores.

89 Tricesimo quinto principaliter quarto, an rex
vel princeps possit concedere licentiam & fa-
cultatem ut vendatur vel alienetur res maiora-
tus vel subiecta restitutioni, & emptor sit secu-
rus in iustitia & conscientia: & videtur quod sic.
Primo quia cum facultas & licentia regia sine
immediata causa maioratus, prohibitionis, &
vinculi, ut non possit alienari, sequitur quod re-
vocata & sublata tali licentia remanent bona
libera, & licite possunt alienari: argumento text.
in l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. text. in l.
ab emptione. ff. de pactis. text. in l. 1. & 2. C. quā-
do lice. ab emp. dif.
Secundo quia quando aliquis actus non po-
test fieri sine alicuius licentia, ab illo videtur
S 5 actus

actus recipere firmitatem: argumento textus in l. in adibus. §. quod filiusfamilias. ff. de donatio. ubi habetur qd si filius donet voluntate & licetia patris, illa donatio videtur puenisse ab ipso patre: & ad hoc illum tex. notat & comendat ibi Bart. Pau. & communiter doctores: & tradit plenē Barto. in l. more maiorum. ff. de iurisd. omnium iud. & a. colum. & ibi communiter moderni.

Tertio quia omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartimur, textus est in l. i. vers. omnia. C. de veter. iur. enucle. cuius verba sunt, oia enim merito nostra facimus, quia ex nobis omnis eis impartiet auctoritas: textus in procepio. C. §. supra dictis. tex. in l. 2. §. postea. ff. de ori. iur. tex. in l. legiti. ff. de pactis. text. in c. si apostolica. de prae. in. 6. tex. in §. responsa prouiderum. Insti. de iur. natu. gen. & ciui. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod rex vel princeps ex plenitudine potestatis non possit concedere talem licentiam & facultatem, nec virtute eius possit possessor rem maioratus vel subiectam restitutioni vendere vel alienare, nec emptor erit securus in iustitia & conscientia.

Primo quia in ipso instanti quo quis constituit maioratum cum licentia & facultate regia, bona sunt effecta inalienabilia & vinculata, & per consequens ius quæsitum omnibus personis nominatis & vocatis ad maioratum: unde illud ius ab eis non potest auferri sine eorum voluntate: argumento text. in l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. tex. in l. si. ff. de pact. cum simi. Secundo quia rex vel princeps licet condendo legem communem & generalem possit auferre ius quæsitum subditis suis, vt in l. bene à Zenone. C. de qua. prae. textus in l. venditor. §. si constat. ff. commun. prae. textus in l. Lucius. ff. de euictio. textus in l. item si verberatum. §. i. ff. de rei vendi. textus in l. Antiochenis. ff. de privileg. credito. textus in l. si locus. ff. quem admodum. seru. amittit. textus in l. fina. C. de iure domi. in pe. textus in l. si quis sepulchrum. ff. de religion. & sumpt. fune. textus in l. i. & per totum. C. quibus ex causis seru. pro premio libertatem accipiunt. tamē per rescriptum vel privilegium particulare non posset auferre ius quæsitum subditis nisi ex causa, & tunc debet eis satisfieri de pretio & estimatione: tex. est in l. damnosa. C. de prec. Impe. offe. textus in l. re scripta. eod. tit. & ibi communiter docto. tenet Bart. in procepio. veter. colum. idem Bart. Pau. & communiter doctores, in l. si. C. si contrarius vel vti. pu. idem Bart. & communiter moderni. in

l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. Canonista in c. quæ in ecclesiis, extra, de cõ. sili. & idem disponit lex. no. par. l. 2. titu. l. 2. par. Tertio facit, quia actus vel contractus semel confirmatus iuramento non potest reuocari nec annullari, licet postea sequatur absolutio & relatio superioris, sed tantum valet quo ad effectum agendi sine poena perituri, vt dixi & probavi suo proprio loco, facit notabile fundamentum, quia aut rex vel princeps concessit prædictam licentiam & facultatem pretio aut gratis si pretio, iam transiit in vim contractus, & non potest reuocari: argumento text. in l. sicut ab initio. C. de acti. & obli. & in specie probat text. in l. fundi. C. de fundis patrimonialibus. lib. 2. Confirmatur, quia rex vel princeps ex proprio contractu cum subdito celebrato obligatur euiliter & naturaliter, vel secundum veritatem & magis communi. opi. saltem obligatur naturaliter, & illa obligatio naturalis est efficax ad agendum: probat text. nota. in c. extra, de proba. quæ ibi ad hoc notat & commendat Ioan. And. Abb. & commun. docto. tenet etiam Bal. & commun. opi. in l. princeps. ff. de legibus. C. de alijs docto. in l. digna vox. C. de legibus. ergo postquam se obligauit non potest tollere illud ius iam quæsitum patris: si vero rex vel princeps concessit prædictam licentiam & facultatem gratis, & si per viam privilegij, tunc videtur quod possit ad libitum voluntatis ipse princeps vel successor eius reuocare, etiā si ex tali privilegio sit ius alteri quæsitum: ita probat text. in l. qui fundos. C. de omni agro deserto. lib. 2. ubi dicitur, qd si quis habet fundum sterilem & fructibus abundantem à rege vel principe gratis vel propter aliquam minimam pensionem, cogitur alium fundum sterilem & minus utilem suscipere: vel fertili renūciare: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Plat. & commun. docto. ex quo text. notat & colligit ibi Platea, quod licet priuatus non possit reuocare donationem alteri factam, nec in ea apponere onus vel aliquod grauamen, vt in l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub mo. cum simi. tamen rex vel princeps qui aliquam donationem vel libertatem subito concessit, bene poterit postea onus, grauamen, vel conditionem apponere: idem probat text. in l. qui vtilia. co. titu. text. in l. fundos. de fundis patrimonialibus. co. lib. & in expresse ex isto fundamento & ratione istam sententiā & conclusionem tenet singu. Bal. in l. qui se patris. C. vnde liberi. ante. pen. col. idem Bald. in l. nuptæ. ff. de senatoribus. Paul. de Cast. in l. rescripta. C. de precibus Impe. offe. 2. col. nu. 8. idem

in l. in pa. in l. fin. C. si contrarius vel vti. pu. & ibi si. Pala. Rumi. in repe. rub. de dona. ante. vii. & vxo. §. 15. fo. 29. 2. col. Sed ad hoc illo casu ego teneo contrarium, imo quod modo rex vel princeps concedat prædictam licentiam & facultatem pretio, modo gratis, non possit eam reuocare, per iura & fundamenta superiora: Nec obstat text. in quo se fundant prædicti docto. in l. si fundos. C. de omni agro deserto. lib. 2. quia illa non est mera & absoluta reuocatio, sed potius quædam compensatio vnius fundi vtilis & fertilis ad alium inutilem & minus fructuosum, quæ esse debet esse iusta causa, vt rex vel princeps illud faciat cum etiā priuato aliquando hoc permittat, vt in l. licet cum materia. C. locati. & in ca. propter sterilitatem. extra, de locato. Cõfirmatur etiam ista mea opi. & sententia, quia vt alius dixi, quando in aliquo dubio casu non reperitur lex scripta, sufficit allegare rationem naturalem & equitatem, vt in l. si re oportet. §. sufficit. ff. de exca. tuto. cum limi. Sed in nostro casu intentio fundatoris est mediare licentia & facultate regia condere & statuere maioratū perpetuum, vt memoria eius cõseruetur in am. alius ipse diuideret bona inter cõiunctos vel amicos: ergo rex vel princeps non possit contra eius voluntatem & intentionem talē licentiā & facultatem reuocare, vt bona efficiantur alienabilia, imo hoc esset iniustum & contra omnem rationem naturalem: & ista mea opi. à fortiori procedit & est vera in melioratione vinculata, vel in hereditate, legato, vel fideicommissio subiecto restitutioni & prohibito alienari per ius commune vel leges laici: quia tali casu nullo modo posset rex vel princeps dare vel concedere licentiā vel facultatem alienandi, cum successoribus quibus est fienda restitutio, sit ius quæsitum.

Tricesimo sexto principaliter quero, an bona maioratus vel prohibita alienari possint præscribi tempore ordinario, etiam data bona fide & titulo in præscribente: & magistraliter & resolutiue teneo qd non: tex. est in l. vbi lex. ff. de vfu. cuius verba sunt, vbi lex inhihit vfuca pioni, bona fides possidendi nihil prodest: & ibi notat Bart. ponēdo regulā & doctrinā generalem, qd bona prohibita alienari, modo per legem, modo per testatorem, modo per contractum inter viuos, non possunt præscribi: & idē tenet & notat ibi Alb. Ang. Iuno. Raph. Cuma. & Paul. de Cast. qui reputat hoc esse notabile & quotidianum: tex. in l. alienationis verba. ff. de ver. sig. tex. in l. bona fides. vers. nec interest. ff. de acq. re. do. tex. in l. i. & per totum. C. si quis ignorans re minoris esse sine decreto cõparauerit. text.

cum materia in l. vna. C. si aduerfus vfuca. tex. in l. si. C. in quibus cau. rellim. integ. nō est nece. text. in l. 3. C. quibus nō obicit longi tēpo. præ. tex. in l. di. §. si autem sub. cõditione. C. cõm. de lega. tex. nota. & melior ceteris in l. 2. C. de vfuca. pro empt. & in expresse ista sententiā & conclusiōem tenet Barto. in l. filius. §. diu. ff. de lega. p. e. colum. & q. & ibi Ioan. de Imo. pen. colum. Alexand. ante. pen. col. nu. 28. Iaso. pen. co. nu. 75. Abbas. Panor. qui notabiliter loquitur in c. cum non liceat. extra, de præ. 3. col. cum sequenti. & ibi communiter Canonistæ: Quod tñ primo notabiliter limita & intelligit, præterquam si præscriptio fiat videtibus & cõsentientibus his in quorū fauore fuit facta prohibitio: quia sicut possunt cõsentire alienationi, vt in l. nihil. §. omnibus. ff. de legat. 2. & in l. cum pater. §. libertas. de lega. 2. & in l. quorū. la. 1. C. de fideic. ita possunt cõsentire præscriptioni: & in expresse ita tenet Barto. in l. filius. §. diu. ff. de lega. 2. penult. col. & q. & ibi communiter moderni: Ioan. de Imo. notabiliter in dict. l. vbi lex. in fine. ff. de vfuca.

Secundo limita & intelligit, qd bona maioratus vel prohibita alienari, non possunt præscribi tempore ordinario, vel 20. annorum: quia illa requirit titulum, & hoc casu titulus censetur nullus & à iure reprobatus, bene tamē possunt præscribi tempore longissimo, 30. vel 40. annorum: quia talis præscriptio non requirit titulum & in expresse ita tenet & determinat Paul. de Cast. in l. si. §. sed quia. C. commun. de leg. 2. col. vers. adde aliam vtilitatem & cū eo transeunt ibi docto. Quod tamē subintellige vt talis præscriptio currat contra ipsum alienantem: tamen etiam contra eius successorem postquam cessat dies vel conditio restitutionis, antea verò non, cum non possit agere, & impedito agere non currat præscriptio: vt in l. i. C. de anna. excep. cum simi. Quod iterum subintellige quando ipse successor erat solus cui prædicta bona deberet restitui: secus verò si essent plures alij successores successiue vocati: quia tunc nō censentur bona præscripta quo ad omnes, sed quo ad illum tantum cui iam cessat dies vel conditio restitutionis: & iste est sensus Paul. vbi supra, & in expresse ita tenent & declarant moderni in dict. l. filius. §. diu. de lega. 2. super pe. q. Bar. Fran. Bal. in trac. præ. in. 5. par. 5. par. prim. §. q. Rodo. Sua. in allegationibus suis, alleg. 3. fo. 10. Sed certe ego teneo contrarium, imo qd prædicta bona non possunt præscribi tempore ordinario nec longissimo, per iura & fundamenta superius adducta, quæ simpliciter & indistincte dicunt,

dicant q. prædicta bona non possunt alienari nec præscribi: & pro hoc confidero tex. iuncta glossa in cas. §. quid ergo. de inuestitura. de re aliena facta. in Vltimis feudorum. & ibi expref. fenotat Bal. & communiter doctores, & addu. cit ibi Bal. talem rationem, quia cuius non nocet pactio eius, non nocet contra se lapsa præscriptio. probat etiam tex. in cap. 1. §. præterea. de capitulis Corrad. cuius verba sunt, præterea ut liceat dominis omnes alienationes fundi factas nulla obstante præscriptione reuocare: & ibi notat Andreas de Isernia, & alij docto. tex. in c. 1. vers. nos autē. de prohibita feudi alienatione per Federicum. ibi, nullius temporis præscriptione impediens.

Tertio & singulariter limita & intellige, q. bona maioratus vel prohibita alienari, non possunt præscribi quando titulus sit habitus ab ipso prohibito alienare: secus tamen est quando fuit habitus ab aliquo tertio non prohibito: quia tunc possessor qui habet causam ab eo licet possit præscribere: ita singulariter determinat Bal. in l. 1. in fin. C. de v. l. uca. pro empto. quia prohibitio est personalis, & constituit maioratum, tamen potuit obligare successore eius vniuersale vel particularem qui ab eo habuit causam: non verò alium tertium: & cum Baldo transeunt ibi doct. idem etiam tenet Bal. qui non allegatur in rubric. extrā. de præscrip. si. col. tenet etiā & reputat subtile & quotidianum Pau. de Cass. in l. 1. §. sed quia. C. comm. de lega. si. col. & ibi Iaso. si. col. nu. 4. idem Iaso. in Authent. res quæ eodem titulo a. col. idem etiam videtur aperte tenere Pe. Cinus, Bald. Sali. Pau. & communiter doct. in l. 1. si C. in qui. cau. restitui in integ. non est neces. idem etiam tenet & valde commendat Fran. Bal. in tracta. præscrip. 5. par. prin. 5. q. Fran. de Ripa. in l. 1. si ius fa. mi. §. diu. ff. de lega. 2. §. co. nu. 15. & ibi Ios. Crotus. 32. col. nu. 14. Ferdinand. de Loazes. 75. col. nu. 101. Sed salua pace tantorum doctorum ego te neo contraria sententiam, imò q. prædicta bona maioratus vel prohibita alienari non possunt præscribi, modo titulus sit habitus ab ipso prohibito, modo à tertio. Primo, quia prohibitio alienationis afficit re, ut perpetuo non possit alienari, non verò dicitur prohibitio personalis: ita probat tex. in l. 2. C. de v. l. uca. pro empto. vbi dicit tex. q. res prohibita alienari est im præscriptibilis, & sic vitium vel impedimentum est in re, non in persona: & ad hoc illum tex. dicit singularem & vnicum Bal. in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. 2. col. ut lite non cōtest. ergo non debet fieri aliqua differentia, modo alie-

netur ab vno, modo ab alio. Secundo pro hac mea sententia & conclusione confidero nouiter & subtiliter tex. singularem & vnicum in suo casu, in l. fundum. ff. de fundo dotali. vbi dicit tex. q. si aliquis vendidit vel alienauit alteri fundum alicuius mulieris, & postea illa mulier contraxit matrimonium cum Titio, & constante matrimonio illa res fuit præscripta, culpa & negligentia mariti, ipse tenetur soluere estimationem vxorinec obstat si dicatur q. res dotalis non potest præscribi, quia illud est verum quando præscriptio incipit cōstante matrimonio, & sic postquam res esset dotalis, secus tamen est, si præscriptio inciperet antequam esset dotalis: quia tunc bene potest præscribi: ista est principalis decisio illius tex. & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Odo. Bar. Bal. Sal. & commun. doct. idem Bar. Pau. & commun. doct. in l. 1. si C. in quibus cau. in integ. testi. non est necesse. & illum tex. ad hoc reputat sing. Bal. in l. 1. in fine. C. de longi. tempo. præscriptum etiam reputat singula. & vnicum Bal. in rubric. extrā. de cau. posse. & proprie. 3. col. nu. 10. & sic ille tex. tantum se fundat in eo, quod fundus fuit alienatus antequam daretur in dotem, secus tamen est si postquam esset dotalis, quia tunc non posset præscribi modo alienetur à marito, modo à quolibet tertio.

Tertio pro hac sententia & conclusione confidero legē. 45. infra his. l. Tauri, vbi disponitur q. in successione maioratus transit vtraque possessio, tam civilis quam naturalis, etiā si bona sint ab alio occupata: ergo ille tertius nullo modo potuit præscribere cum non habet civile possessionem, quæ est causa præscriptionis: sed istud fundamentum omnino non vrget, quia procederet quando in vita possessoris non essent bona præscripta, secus verò si completa esset præscriptio: quia tunc non transiret aliqua possessio in successorem.

Quarto facit, quia ratio prohibitiva alienationis militat etiā hoc casu, ne bona alienentur & diminuuntur, & conseruentur memoria cōstituentis.

Quinto facit, quia titulus vel causa quæ est habilis ad transferendum dominium, si traditio fiat à domino in eisdem casibus, titulus vel causa est causa ad transferendam vscapiedū conditionem: & conuerso, illa quæ non est habilis ad transferendum dominium si traditio fiat à domino in eisdem, non est sufficiens ad præscribendum si traditio fiat à non domino: text. est in l. clauibus. de contra. emp. sed in nostro casu titulus habitus à successore & possessore maioratus

ratus, non est habilis, ergo nec habitus à tertio. Confirmatur, quia si conclusio Bal. & communis & eius ratio procederet, sequeretur quod etiam si titulus esset habitus ab ipso grauato, causaretur præscriptionem saltem 30. ann. quia licet titulus non valeat, sola bona fides & possessio 30. ann. sufficeret. ut in l. si quis emptionis. §. si de præ. 30. vel. 40. ann. sed cōsequens est falsum. ergo. Secundo, iuncta & intellige, præterquam si ille tertius possessor habuit & præscripsit prædicta bona maioratus, vel subiecta restitutioni per tempus immemorabile: qui tunc non possunt ab eo auocari: Primo, quia non posset cognosci an ille tertius habuit prædicta bona ante prohibitionem vel postea: unde merito poterit ea retinere. Secundo, quia possessio per tempus immemorabile habet vim legitimi tituli & concessionis: textus est in l. ex hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo. & restituitur verba sunt, ductus aquæ: cuius origo memoriam excellerentur constituti loco habet, text. in l. 1. §. si in si. ff. de aqua plu. ant. in l. pen. in si. ff. de proba. tex. in ca. hec quippe. §. q. 6. tex. in cap. conquestus. 2. q. 9. tex. in cap. mos antiquus. §. d. l. text. in cap. super quibusdam. de ver. signi. tex. in c. de præscriptio. lib. 6.

¶ Trigelimoseptimo principaliter quæro, an bona maioratus vel prohibita alienari possint per delictum confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda: & magistraliter & resolutiue dico & teneo q. non: imò debent restitui proximiori successori qui secundum formam & renorem maioratus vel vinculi repetitur vocatus. Primo, quia confiscatio per delictum dicitur vera & perfecta alienatio: & valet argumentum, iste non potest alienare per contractum, ergo nec per delictum: ita probat text. singularis in l. Imperator. ff. de hieicom. liberta. & ibi expresse notat Bart. & doctores antiqui. Socius in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. 2. col. in fine. Secundo pro hac sententia & conclusione facit tex. capitalis & expressus in l. 3. ff. de interdic. & relega. vbi dicit text. quod ille qui commisit aliquod delictum per quod bona veniunt confiscanda, tantum amittit bona propria sua, non verò ea quæ habuit à genere. vel à maioribus suis, cuius verba sunt, eum qui ciuitatem amisit nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso peruenitur esset ad eos si intestatus in ciuitate moreretur: hoc est hæreditate eius ad liberos, & si quid aliud in hoc genere reperiri potest: quæ verò non à patre, sed à genere à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis in ciuitate: & ibi ad hoc notat &

commendat Bar. Albe. & communiter doct. Tertio facit tex. expressus in l. cum pateris. hie redimam. el. ff. de lega. 2. vbi habetur quod si ille qui erat grauatus bona post mortem restituere commisit delictum per quod deportatus fuit, non confiscantur illa bona subiecta restitutioni, sed pertinent hieicomissario, cui alias debet fieri restitutio, licet realiter non est facienda restitutio, donec grauatus delinquens naturaliter moriatur: sed medio tempore debent esse pene confiscati: & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Albe. Bal. Pau. Imo. Cuman. & communiter alij doct. Quarto facit tex. in l. 4. ff. de iure patris. vbi habetur quod iura patronatus quæ ad hæredes extaneos non possunt transire, vt ius successione, vel iura obsequialia non confiscantur, sed reseruantur liberis & descendenti bus ipsius patroni condemnari: & ibi notat Bart. & Albe. tex. in l. diuif. tres. eodem titulo. tex. in l. etiam. C. de obsequijs patrono prestandis. tex. in l. si in libertinum. ff. de bonis liber. vbi habetur q. bona quæ spectant ad patronum in bonis liberti, non confiscantur per delictum liberti, sed eodem modo pertinent sibi, ac si libertus sua morte decedisset. Quinto facit text. in l. emancipatum. §. si. ff. de senatoribus. vbi habetur quod si auus & pater fuerunt senatores, & pater commisit delictum per quod efficitur infamis, non amittit filius privilegium senatoris quod competit sibi ex persona aui, licet amittat privilegium quod competit sibi ex persona patris. Sexto facit tex. singularis & vnicus in suo casu in l. si dotem. C. de iure dotium. vbi habetur q. si pater vel extraneus stipulatus est dotem sibi reddi, & mulier commisit delictum propter quod bona eius veniunt confiscanda, non confiscatur illa dos patri vel extraneo debita ex suo contractu: & illum tex. reputat vnicum & non alibi in suo casu Bal. ibi. 2. lectura. & alij doct. ibi. & in expresse istā sententiam & conclusionem tenet Dinus, arguendo de feudo ad maioratum, in regula. non debet, sin. co. in fine. de regu. iur. in. 6. vbi dicit, q. si pater possessor feudi commisit delictum propter quod bona debent confiscari, confiscabitur illud feudum nouum quod incepit ab ipso patre & immedia te ex eius persona deberet filijs vel successoribus competere: si verò peruenit ab auo vel ab alijs maioribus, & in concessione feudi sunt vocati filij vel descendentes vel certæ personæ designatæ, & possessor eius committat delictum per quod bona veniunt confiscanda, non debet tale feudum in præiudicium eorum confiscari: idem etiam in effectu tenet Bart. in dicta. l. 3. de inter.

interd. & relega. q. C. in la. C. de liberis. & eorum libe. in q. & ibi no. Bal. & colum. i. Sal. & colum. & Ange. Pau. & communiter doctores glo. & ibi Albe. Bal. & communiter doctores in l. emancipatum. §. si ff. de senato. glo. & ibi no. Pau. de Castro. & communiter doctores in l. ad opium. §. si ff. de in ius vocam. lo. de mo. in l. stipulatio. §. si quis ita. sub col. q. ff. de verbo. obligat. & ibi communiter doctores in l. qui se patris. §. col. vericulus. & ibi collige. C. v. libe. Bart. in l. si finit. §. si de vestigalibus. col. & q. ff. de dano infecti. & ibi lo. de l. in b. z. col. in §. Alex. & col. in §. t. & communiter moder. Platea. in l. p. uile. r. col. in m. C. de de curio. lib. r. Abbas & communiter Canonistae in cap. si extra. de feudis. Ad ueritatem tamen est, quod si constitutus maioratus vel pater faciens meliorationem, committat delictum per quod bona veniant confiscanda, si proinde probabiliter dubitari an confiscetur illis maioratus vel melioratio: & resolutio teneo, quod si tradita sit possessio, vel alius actus sit irreuocabilis secundum formam & dispositionem in l. 4. §. Tauri. infra h. l. Tauri. non poterit confiscari quia ius est iam quae situm tertio: si vero non sit tradita possessio, sed erat reuocabilis tunc videtur quod possit confiscari quia si fides vniuersaliter successit in omnibus bonis & in omni iure condemnato competenti, ut in l. 2. C. ad legem lu. de vi. & in l. si constanter. §. si ff. de solut. cum simi. vnde sic ipse principalis constitutus vel disponens poterat reuocare per dictas leges Tauri, ita fides tanquam eius successor. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod non possit talis maioratus vel melioratio confiscari quia bona alteri obligata vel promissa quantuncumque reuocabiliter, quia donans vel promissor possit reuocare, non veniunt in confiscationem, nec illa potentia reuocandi transit ad fiscum: text. est sing. in iure in l. res vxoris. C. de dona. inter vi. & vxor. ubi habetur quod donatio quam maritus fecit vxori constante matrimonio, vel e contra, non potest reuocari per fiscum, licet talis maritus sit condemnatus per delictum, & bona eius confiscata: & ad illam text. notat & commendat ibi Odo. Petrus, C. in §. Iaco. Hu. Albe. Bal. Ange. & Sal. & illam text. ad hoc summe notat & commendat Ange. in l. si filius. C. de bonis proferri. in fine. Pulchrum tamen & quotidianum dubium est, si talis possessor maioratus vel meliorationis vinculae, vel aliorum bonorum subiectorum restitutioni, committat grauissimum & enorme crimen laesae maiestatis diuinae, vel erigendi laesae maiestatis humanae, vel tamen nefandum contra naturam Sodomiticum, an praedicta bona maioratus vel vinculae & subiecta restitutioni confiscentur tamen quod articulo magister dicit & resolutio dicit, quod si in licentia & facultate Regia dictum fuerit, quod possint confiscari propter talia delicta, sine dubio confiscantur: si vero dictum sit quod etiam propter talia delicta non possint confiscari, non confiscantur: quia in rebus & bonis suis potuit constitutus vel disponens apponere legem vel pactum quod voluit, argumendo textus in l. C. in §. de manu. & in l. seruus hac lege. eod. tit. & in l. causam. §. puellam. eod. tit. & in l. & per totum C. si mancipium ita fuerit alienatum, remanet mittit, vel contra. & in l. prima & secunda. C. de iure emphy. & in l. si. C. de rebus alienatis. & in l. si. §. si diuina in materia. ff. de lo. gan. & in expresse ex illo fundamento & ratione ipsius sententiae & conclusionem tenet Ange. de Peru. in l. secunda. C. de liberis & eorum libe. z. col. si vero in licentia, facultate, vel in ipsa dispositione non fuerit dictum quod possint vel non possint confiscari propter ista delicta, tunc videtur quod si possessor committit aliquod ex praedictis delictis, confiscentur praedicta bona maioratus vel subiecta restitutioni. Primo, quia talis delinquens efficitur ingratius ipsi regi vel principi, qui sibi concessit praedictam licentiam & facultatem constitutus maioratus, & eo ipso videtur reuocata, & reuocata bona libera: vnde merito possunt confiscari, argumendo text. in l. si. C. de reuocanda. & in cap. si extra. de dona. & vtriusque doctores text. in cap. de nuptura feudum. Vbius secundo, ubi expresse dicitur quod si rex vel princeps concessit alieni nobili vel magnati feudum, non potest eos praedicto beneficio priuare nisi ex culpa: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter doctores. Sed in nostro casu committit grauissimam culpam, talis licentia & facultas videtur reuocata & per consequens bona remaneant libera ut possint confiscari. Confirmatur etiam per text. expressum in cap. de nuptura. §. quod fuit prima causa beneficii mittendi in vbius feudum, ubi dicitur, quod si vasallus commisit delictum per quod dominus principaliter offendatur, tunc feudum ad dominum reuertitur, ut habeat suae iniuriae vltionem: si vero commisit delictum contra alium, tunc peruenit ad alios successores qui ex forma & constitutione feudi reperiuntur vocari: & ad hoc notat & commendat ibi de Bellouillo, Bal. & communiter. Et dicitur.

Secun

Secundo pro hac sententia & conclusione facit, quia alius si propter talia delicta bona maiora tus vel subiecta restitutioni non possent confiscari, praestaretur possessoribus materia delinquendi: quia propter bona redderentur audaciores & potentiores, ergo licet de iure etiam in his casibus bona debet confiscari, argumendo text. in l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. cum similibus.

Tertio & principaliter facit, quia in talis nefando & grauissimo delicto laesae maiestatis diuinae vel humanae, propter culpam parit puniuntur filij & nepotes eorum etiam innocentes: quia efficiuntur infames & inhabiles ad officia publica, honores, & dignitates, & efficiuntur inhabiles & incapaces ad succedendum, nedum ipsi delinquenti, verum etiam omnibus ab eis consanguineis & collateralibus ex testamento & ab intestato, & similiter priuatur successione extra neorum si ab eis instituuntur: text. est in l. quisquis. §. filij verò. C. ad l. lu. ma. tex. in Authen. Gazaro. C. de hereticis. tex. in cap. statutum. de here. in 6. Ex quo inferitur, quod licet filius nunquam puniatur poena aeterna propter delictum patris, iuxta illud quod habetur in sacra scriptura, filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: & illud Levitici. Anima quae peccauerit ipsa morietur: tamen filius secundum legem diuinam & humanam bene potest puniri temporaliter in bonis: ita expresse probant praedicta iura: & probat text. in cap. vergentis. in fine. extra. de heredi. cum in multis casibus etiam secundum diuinum iudicium filij pro parentibus temporaliter puniuntur: imo propter tale delictum laesae maiestatis humanae, domus habitationis delinquentis demolitur, ut perpetuo non erigatur in perpetua memoria & infamiam eius: ita probat text. in cap. felicis. de poenis lib. 6. ibi sunt habitatio- nes eius desertae. & c. & idem disponit hodie lex. 6. titulo. 27. par. ergo merito propter ista nefanda & grauissima delicta praedicta bona maioratus & subiecta restitutioni debent confiscari, & successores priuari successione: quia in hoc puniuntur temporaliter propter delictum possessoris. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imo quod etiam in istis casibus in quibus praedicta bona maioratus vel subiecta restitutioni non possunt confiscari, per iura & fundamenta superiorum adducta, quibus probaui quod ista bona nullo modo possunt confiscari propter delictum, nec distinguunt in genere delicti commissi, & si

militer in istis viget & habet locum ratio prohibitionis, & voluntas constituentis & disponentis. Nec obstant fundamenta contraria, quia primo non obstat primum fundamentum, in quo dicebamus quod talis delinquens efficitur ingratius ipsi regi vel principi, & merito potest licentia reuocari: quia respondeo quod ista ratio urget in delicto laesae maiestatis humanae, non vero in alijs. Item & secundo respondeo, quod procederet quando ipse rex offensus esset qui concessit praedictam licentiam, non vero quando alius. Item & tertio respondeo, quod dato quod esset ipse rex, non posset reuocare praedictam licentiam, & bona confiscare quo ad praedictum solū ipsius delinquentis ingratius, & in eius vita, ut statim dicemus: non vero quo ad alios sequentes successores quibus est quaesitum ius ex ipsa constitutione maioratus iuxta licentiam & facultatem regis. Secundo non obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus quod praestaretur possessoribus materia delinquendi, quia respondeo quod illud procederet quando delictum efficeretur impunibile, respectu poenae corporalis ipsius delinquentis, vel respectu bonorum eius: sed in nostro casu delictum est impunibile respectu aliorum bonorum ipsius constituentis & disponentis, & successorum eius.

Tertio non obstat tertium fundamentum, in quo dicebamus quod in his nefandis & grauissimis delictis puniuntur filij & nepotes delinquentium inhabiles & incapaces ad succedendum: quia respondeo quod illud procedit in successione legali quae defectur ex legis dispositio ne post delictum commissum: quia priuatur successores propter culpam parentum: secus vero in successione & dispositione hominis eis debita & acquisita saltem spe, ex constitutione & dispositione ipsius fundatoris: quia illa non debet eis auferri. Vnum tamen est, quod modo loquamur in istis delictis grauissimis, modo in alijs, & possessor maioratus committat delictum per quod bona veniunt confiscanda, possunt etiam confiscari bona maioratus & subiecta restitutioni pro tempore vitae ipsius possessoris delinquentis, ut fiscus habeat interim commoditatem & fructus praedictorum bonorum, & post mortem eius naturalem bona reuertantur ad eum qui secundum formam & dispositionem maioratus vel vinculi debet succedere: & hoc potest contingere quando possessor delinquens condemnatur in absentia, vel forte in praesentia & non imponitur poena mortis, sed mitior, & bonorum confiscatio: & in expresse ita probat text. sing. in l. Statius Florus. §. Cornelio. fol. ci. ff.

ci. ff. de iure fisci. vbi mater rogata erat post mortem hereditatem restituere filio suo, & idem terum commisit delictum per quod bona eius veniebant in confiscationem, & dicit textus, quod similiter confiscantur bona subiecta restitutioni durante vita ipsius matris, contra demnatur: & ad illum textum notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & communiter Doctores res tex. in l. cum pater. §. hereditatem. l. ff. de lega. 2. vbi si quis est gravatus restituere hereditatem cum moreretur filiis suis, vel his quibus voluisset, & per delictum sit deportatus, non amittit ius eligendi ante mortem naturalem, neque antecedit dies fideicommissi, sed interim fiscus habebit bona, commodatarij, & fructus eorum: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. Bald. Paul. Imol. & communiter Doctores text. in lege. peto. §. predium. eo dem titulo. vbi habetur quod si bona heredis gravata post mortem restituere capiuntur pro aliquo debito, & contra eum sit executio, possunt etiam capi bona subiecta restitutioni durante vita heredis gravati & in eis fieri executio: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & doctores antiqui: & reputat singulare Pau. & Io. de Imo. tex. in l. ex facto. §. ex facto. in ff. ad Trebell. ibi, maxime cum etiam bona sua quodam modo cum sua causa fisco sunt vendicanda: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. Ange. Pau. Io. de Imo. & communiter doctores: text. in l. cum fisco. ff. ad Syllat. in l. Caius. §. eius. ff. de manumissionibus. & ibi notat Albe. tex. in l. si postulaverit. §. auber. ff. de adulter. vbi habetur quod fructus rito condemnato, confiscatur commodatarij, & fructus: & ibi expressè notat Bar. & alij Doctores. tex. in l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de ver. oblig. textus valde notabi. & expressus in ca. §. si de capitulis. Corrad. in V. libus seu. vbi habetur quod si possessor feudi commisit delictum per quod bona confiscantur, non debet confiscari feudum, sed bene potest confiscari commodatarij & perceptio fructuum per tempus vite ipsius possessoris delinquentis: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. Andre. de Isenia & communiter Feudistae.

Confirmatur etiam, quia possessor maioratus durante eius vita bene potest per contractum alienare vel obligare fructus bonorum maioratus, vel subiectorum restitutioni, ut late & notabiliter supra dictum est, ergo similiter poterit eos per delictum alienare: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non sic fundatam, tenet Paul. de Cast. in lege. filius

familias. §. diui. ff. de legat. 2. tertio colum. & ibi alij Doctores. precipue Ambro. de Opizo. 2. colum. in me. 30. Ange. de Pertu. & ibi alij Doctores in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. prima colum. in fine. Specu. in tit. de fidei. dis. §. quoniam vers. 40. quæritur. Placet in l. 12. colum. in fin. C. poen. si fiscalibus creditores præferri. Pal. Ru. in sua repetitione. fol. 75. §. 8. 2. colum. 4. ver. ex quibus. & ista opinio debet teneri in iudicando & consulendo, licet contra riuum teneatur doctor Segura in repetitione licet hereditatem filii. ff. de vul. & pu. fo. 33. §. co. versu. con. motus precipue per tex. in l. ag. singu. dicta. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. vbi habet ip. si bona expressè prohibita alienari de facto alienentur per possessoris, statim veniunt ad sequentem in gradu, ergo eadem ratio ne & a fortiori veniunt quando alienantur per delictum: sed hoc fundamento iam respondi supra dicto doctore de Segura ita tenet Alex. de Imo. in con. 2. 3. volu. cõfiliu. Quod tamen singu. limita & intellige, præterquam si per disponentem sit delictum, quod prædicta bona nullo modo possint alienari, nec per momentum penes alium residere, sed quod facta vel attentata alienatione vel delicto, statim transeat in sequentem successorem: quia tunc bona non transigent in fisco durante vita eodem modo, etiam quo ad commodatatem vel perceptio nem fructuum, sed statim debet pervenire ad sequentem proximum successorem: & a fortiori quando expressè per disponentem sit delictum: quod prædicta bona non transeant in fisco, etiam quo ad fructus durante vita condemnati, ita probat text. singu. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. vbi habetur quod si testator legavit alicui certos servos suos, ea lege & conditione ne alicui alij seruiant, sed cõtinuò sint penes ipsum legatarium, & talis legatarius commisit delictum per quod bona eius debent publicari, non debent publicari prædicti servi etiam durante vita condemnati, sed statim debent numerari: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, & communiter doctores. Segura in dicto loco, & Alex. in dicto con. item adde quod etiam si de iure bona maioratus deberent confiscari per delictum in prædictis casibus gravissimis læsæ maiestatis diuine, vel humanæ, vel contra naturam, tamen illud deberet intelligi proprie in bonis maioratus vinculis cum principis licentia & facultate: non vero ex hominis dispositione & legis permissione, ut in melioratione tertij & quatuor, quæ secundum formam & dispositionem harum legu Tauri potest fieri, vel in bonis

Andamos quel mayorazgo se pueda prouar por la escriptura de la institucio del con la escriptura de la licencia del rey q la dio seyendo tales las dichas escripturas q hagase: o por testigos q depogan en la forma quel derecho quiere del tenor d las dichas escripturas: y asi mismo por costumbre immemorial prouada con las qualidades que concluyan los passados auer tenido y poseydo a q los bienes por mayorazgo es a saber q los hijos mayores legimos y sus descendientes succedian en los dichos bienes por via de mayorazgo caso quel tenedor del dexasse otro hijo, o hijos legimos sin dar les los q succedia en el dicho mayorazgo alguna cosa, o equialencia por succeder en el: y q los testigos sean de buena fama: y digan q asi lo vieron ellos passar por tiepo de quatro años: y asi lo oyeron dezir a sus mayores: y ancianos q ellos siepre asi lo vieran y oyeran: y q nunca vieron ni oyeron dezir lo contrario: y que dello es publica voz y fama: y comun opinion entre los vezinos y moradores de la tierra.

S P M M A R I P M.

- 1 Quomodo probetur maioratus?
- 2 In constitutione maioratus, an requiratur scriptura pro forma?
- 3 Quando scriptura perditur est, licet pro forma requiratur, an probetur per testes?
- 4 Consuetudo præscribitur per decem annos.

Ora dispositionem huius text. qualiter probetur maioratus: ex qua no. sequentes con. Prima con. q maioratus probatur per ipsam originale scripturam institutio nis maioratus cum licentia regia ad constitutionem Ant. Go. in. l. l. Tau. T cionem

tionem eius. Secūda con. quod nō extantibus prādictis scripturis, probatur per testes qui de ponant de earū tenore. Tertia cōclusio, quod his deficientibus & nulla interueniente scriptura nec probatione earum, probatur maioratus per testes qui deponant de cōsuetudine immemoriali quod antecessores habuerunt & possederunt illa bona per viam maioratus, & semper maior prāferbatur alijs. Quarta cōclusio, qd hoc casu testes necessarij & pro forma debent esse bonae opinionis & famae. Quinta cōclusio, qd prādicti testes debent deponere ad minus se ita vidisse per tempus 40. annorū. Sexta cōclusio, quod vltra prādicta, testes etiam dicant & deponant se ita audiuisse à suis maioribus & ancianis, & quod ita se habet, publica vox & fama, nunquam viderunt nec audierunt contrarium.

2 Ex quibus inferitur, quod sicut regulariter in alijs actibus non requiritur scriptura pro forma & solennitate eorum, sed tantum ad faciliorem probationem, ita eodem modo in constitutione maioratus: & pbat tex. in l. in exercendis, & per totum. C. de fide instrum. tex. in l. prima, & per totum. ff. eodem titulo. text. in cap. primo, & per totum, extra. eodem titulo. Confirmatur etiam, quia pro essentia & validitate legis non requiritur scriptura, sed tantum ad faciliorem probationem, & posset probari per testes, argumento text. in cap. cōsuetudo. prima distinct. text. in §. pro nō scripto. Inst. de iure natu. gen. & civi. textus in cap. primo. de iure iu. lib. sexto. tex. in ca. primo de renun. eodem lib. & tenet Ioan. And. in regula, nemo potest de regul. iur. in sexto. Anto. Abb. Imo. Felin. & moderni in rubrica de constitu. Item etiam confirmatur, quia gratia, privilegium, vel licentia regis, principis, vel summi pontificis, non requirit scripturam pro forma & substantia eius, sed tantum pro faciliiori probatione, argumento prādictorum iurium: ex quo inferitur quod si Rex, Princeps, vel summus Pontifex concessit alicui gratiam vel privilegium, & antequam sit de ea facta scriptura decedat & moriatur, non expirat nec finitur si per testes vel alio modo possit probari, & debet denominari ab illo prādecesore & non à successore ita singu. Bald. in l. humanum. C. de legibus. fina. colum. & questione, qui reputat ibi commu. docto. & latē Felinus quem vide in rubric. de const. l. tertia colum. num. 5. Item confirmatur, quia quando aliquis actus ponitur in scriptura, modo requiritur pro forma, modo

non, si illa perdatur vel non inveniatur, bene potest eius tenor probari per testes ita probat text. in cap. Albericus de testibus. & ibi commu. opinio. text. in cap. sicut. de re iudi. text. in cap. cum olim de priu. vbi expresse disponitur quod privilegium deperditum probatur per testes: & ibi commu. opinio. tenet etiam Barto. in l. i. ff. si cert. pet. §. colum. num. 26. & ibi communiter moderni.

3 Et adde quod regulariter de iure cōmuni per dicta scriptura, modo esset requisita pro forma, modo non, ita de iure probatur per testes, quando concurrunt sequentia scilicet, ut probetur casus amissionis. Item quod testes probent de tenore eius. Item quod probentur substantia ibi esse contenta scilicet, locus, dies, signum tabellionis vel notarij: & quod apparebat sine aliquo vitio falsitatis. Item quod testes super hoc deponentes sint periti literarum, ut doctores, advocati, tabelliones vel notarij: quia si essent alij, tantum probarent semiplenaria probat tex. notab. in materia, in cap. cum olim de priu. & ibi gloss. ordi. Abb. & communiter docto. tex. in Authen. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & ibi commu. docto. text. in l. fina. C. de fide instrum. tenet Pau. & docto. in l. sicut iniquum. C. de fide instrum. & in alijs locis ibi allegatis per eos: & necessario ita debet intelligi & suppleri ista nostra lex, in quantum dicit, Opor testigos que depongan en la forma que el derecho quiere del tenor de las dichas scripturas.

4 Item adde ad l. nostram, quod licet regulariter omnis consuetudo inducatur & prāferatur per decem annos, sine distinctione aliqua qd sit inducta in praesentia vel absentia, qd civitas vel populus semper est praesens, ut in l. de quibus. ff. de legi. & ibi Barto. in repet. 3. quaest. princ. num. 14. Albe. Bald. Paulus & cōmu. docto. & in l. i. & per tot. C. quae sit longa consue. pro cuius probatione testes debent deponere de actibus illo medio tempore gestis, ex quibus resultet consuetudo: & nō sufficit dicere hanc esse consuetudinem in tali casu, nisi testis sit literatus vel advocatus vel procurator expertus: qd peritis est credendum in arte sua: argu. tex. in l. i. §. de ventr. in spi. & in l. semel. C. de re militari. lib. 12. tamen in nostra lege & materia eius, quando non reperitur scriptura maioratus, consuetudo eius debet probari per formam & modum de quibus hic.

TEX.

TEX. XLII.

Rdenamos y mādamos que la licēcia del Rey para hazer mayorazgo pceda al hazer del mayorazgo de manera que aun q el Rey de licencia para hazer mayorazgo por virtud de la tal licencia no se confirme el mayorazgo q de antes estuviere secho, salvo si en la tal licencia expressemente se dixesse que aprovaue el mayorazgo q estaua hecho.

SUMMARY.

- 1 Quando aliqua forma requiritur in actu, requiritur quod procedat.
- 2 Aliquando forma qua requiritur in actu potest concedi post actum gestum, & valebit actus.
- 3 Si maioratus sit constitutus, & in eodem die est impetrata licentia in dubio, an videatur praecessisse?
- 4 Si eodem die est facta filio melioratio, & in eodem die filius emancipetur, an videatur praecessisse emancipationem?

LEX. XLII.

NOTA ex ista lege quod licentia & autoritas regia debet praecedere in constitutione maioratus, & non sufficit quod subsequatur, nisi expresse per principem dicatur, quod confirmetur maioratus antea factus & ordinatus.

1 Ex qua etiam nota, quod quando aliqua forma vel solennitas requiritur in actu, oportet qd illa praecedat & non subsequatur: quae quidem lex & eius dispositio confirmatur ex sequentibus: Primo, quia licentia & consensus patris ut filius adeat hereditatem debet praecedere: text. est in l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acqui. hære. & ibi gloss. ord. Bar. & communiter docto. Secundo confirmatur, quia licentia & consensus patris ad hoc ut filius possit esse in iudicio, debet praecedere & non sequi: text. est in l. si §. necessitate. C. de ho. qua libe. & ibi gloss. or. Bal. & communiter doctores. Tercio confirmatur, quia autoritas tutoris vel curatoris in actu gesto à pupillo vel adulto, debet praecedere & in ipso metu actui interponi: nō vero sufficit ex post facto: text. est in l. obligari. §. tutor. ff. de autho.

tuto. tex. in §. tutor autem. Inst. de autho. tuto. Quarto confirmatur, quia decretum iudicis in alienatione rerum immobilium minor debet praecedere & non subsequi: text. est in l. i. & per tot. ff. de rebus eorum. tex. in l. i. & per tot. C. de primogen. Quinto confirmatur, quia mandatu regulariter semper debet praecedere actum: text. est in l. si vero non remunerandi. §. propt. man. dati. & ibi gloss. or. & commu. docto. Sexto confirmatur, quia licet miles cōdenatus crimine militari possit testari, & de bonis suis disponere qm sibi permittitur & conceditur à iudice, tamē debet intelligi quādo permittitur & referuatur in ipsa sententia, & nō postea: text. est in l. i. & militibus. C. de mili. test. & ibi gloss. or. & commu. opi. tex. in l. cum hic stat. §. similes. ff. de dona. inter vi. vxor. & ibi etiam gloss. or. & commu. opi. & ex his videbatur referendum qd hodie in nostro regno licentia mariti, quae requiritur in actibus & contractibus vxoris debet praecedere & non subsequi, sed contrariū disponit lex. §. infra eod. Sed aduertendum, quod contra prādicta facit tex. singu. in iure, in l. si quis filio exheredato. §. irritu. vers. qua ratione. ff. de iniusto rupto. vbi disponitur, quod si inhabilis ad testandum impetravit à principe licentiam & facultatem testandi, nedum poterit testari, sed etiam confirmator testamentum antea factum tempore inhabilitatis: & ad hoc notat & cōmendat gloss. or. Bar. & communiter doctores, ex quo textu inferuntur aliqua notanda & utilia. Primo inferitur, quod si emphyteuta vel feudatarius vendidit rem irrequisito domino, & incidit in poenā commissi, & postea dominus requisitus concessit licentiam, confirmatur venditio antea facta sine eius consensu & licentia, & excusatur à poenā. Secundo inferitur, qd licet nemo possit facere molendinum in flumine navigabili sine licentia principis, tamē si fecit & postea impetravit prādictam licentiam, confirmabitur molendinum antea factum. Tercio inferitur, quod si Papa concessit alicui clerico licentiam ut possit retinere de fructibus beneficiorum suorum, talis licentia extenditur ad testamentum iam factum. Quarto inferitur, quod licet nemo possit habere duo beneficia curata in compatibilia sine licentia Papae, tamen si quis habeat prādicta beneficia, & postea impetravit licentiam, valet & tenet dispensatio, ut possit illa retinere, ita singu. Pau. de Cast. in dicto. §. irritum. & ibi Imo. & alij docto. idem Pau. in l. i. & militibus. C. de mili. testa. idem Pau. & alij doctores. in l. si iam facta. ff. de con. & de lasso. in l. quo min. de flu. mi. ar. q. num. 28. Quinto inferitur, quod si quis Ant. Go. in l. l. Tau. T. 2. impe-

impetravit a summo pontifice certam preben-
dam vacaturam, & tempore concessiois iam
erat vacans, valet & tenet impetratio & potest
retineri: ita glo. nor. & ord. in Clement. prima
in verbo, notitia, de conce. preben. glo. in ca-
pit. si postquam de preben. in text. & ibi Do-
m. & docto. Sexto inferitur, maxima declara-
tio ad l. 4. supra his. l. Tanti, ubi habetur q. con-
demnatus ad mortem potest testari, certe si te-
pore quo emanavit illa lex, quis haberet testa-
mentum factum, valeret & confirmaretur: sed
sustinendo nostram. l. & primo ex ea adducta
in confirmationem dico, quod non obstat text.
in dicto. §. irritum. versiculo. quia ratione. quia
procedit quando ex certa scientia testatoris vel
concedentis datur & conceditur licentia, & a-
ctus pendet a sua sola voluntate: quia cum a-
ctum possit de novo facere, a fortiori confir-
mare & approbare: ita singul. Cuius in lege si-
iam facta. de condi. & demonst. & Imola, Soci.
& alij docto. idem Cuius in. licum vxori. C. qua
dies lega. ce. de quo per doct. ibi & per Alex.
in l. Titius. §. Lucius. de libe. & posthu. & per la-
so. in dict. l. quo minus ff. de sum. ar. q. no. 18.
3. Quæro tamen si eodem die sit factus & consti-
tutus maioratus, & eodem sit concessa licen-
tia & facultas regia, & non constet nec appa-
reat quod eorum præcedat, an valebit & tene-
bit maioratus & constitutio eius: & breuiter de
resoluitur ego teneo quod sic, & quod præsumit
tq. licentiam regis præcessisse: & hoc tali fun-
damento & ratione, quia quando in aliquo a-
ctu duo vel plura concurrunt quorum vnū re-
quiritur de necessitate quod præcedat, & nō ap-
paret de prioritate vel posterioritate, semper
præsumitur illud præcessisse quod requiritur
de necessitate pro forma & validitate illius a-
ctus: text. est nota. & subtilis in l. cum in testa-
mento. §. hæc verba. ff. de here. insti. cuius ver-
ba sunt, hæc verba Publius, Marcus, & Caius
inimice substituti heredes mihi sumo. sic inter-
pretanda sunt, vt breuiter videret testator tres
instituisse heredes, & inuicem eos substituisse:
& ibi notat Cuius & antiqui, Bald. Imo. & alij
docto. text. etiam sumi. & expressus in l. secun-
da. §. prius. vers. sed si quis ita. ff. de vulga. & pu-
pilla. pro qua sententia & conclu. est glo. sin-
gul. & expressa in Clemen. fina. de rescript. &
ibi com. doct. & facit doctrina Anst. in prædica-
mentis. vbi dicit q. illud est prius altero a quo
non conuenitur cōtinētia subsistendi. Ex qua
regula & conclu. generica infero sequentia.
4. Primo infero quod si eodē die appareat dona-
tio vel contractus inter patrem & filium: & simi-

liter emancipatio, & non appareat de hora vel
tempore, præsumitur q. præcessit emancipatio
quia requiritur pro validitate actus: ita Bal. An-
gel. Imo. & com. docto. in dict. l. cum in testa-
mento. §. hæc verba. Secundo infero, q. si eodē
die appareat de contractu & alienatione mino-
ris super re immobili, & decreto, & licentia iudi-
cis super eo, & nō appareat de prioritate & po-
sterioritate, præsumitur decretum & licentia
iudicis præcessisse. Tercio infero, q. si eodē die
appareat hæreditas alicui delata ex testamento
vel ab intestato per mortem alicuius, & simili-
ter aditio hæreditatis, & præsumit prius hære-
ditas delata q. aditio eius, cum alias aditio non
valeat ante quam hereditas sit delata, vt in l. qui
hæreditatem. & in l. neminem. & in l. heres in-
stitutus. cum simi. ff. de acqui. here. Quarto in-
fero, q. si eadem die fiat appellatio: & commis-
sio appellationis præsumitur q. præcessit appel-
latio. Item poteris inferre alia singularia in no-
stro iure communi & regio.

TEX. XLIII.

Licēcias que nos auemur
dado, o dicemos de aqui
delante, o los Reyes que des-
pues de nos vinierē para ha-
zer mayorazgo no espiren por muerte
del Rey que las dio aun que aquellos
quien se dieron no ayauysado dellas en
vida del Rey que las concedio.

SUMMARY.

1. An licentia principis expiret morte ipsius principis?

LEX. XLIII.

NOTA ex ista lege quod
licentia regis vel principis
alicui concessa ad consti-
tuendum maioratum, nō
expirat nec finitur morte
eiusdem regis vel princi-
pis concedentis, quantum
ille cui fuit concessa non sit vsus ea in vita con-
cedentis: & confirmatur nostra lex & eius disposi-
tio, quia regulariter concessio, gratia, vel priuile-
giū principis est perpetuū, licet decedat re-
tegra antequam sit executioni mandatus: text.
est in capit. si super gratia. de officio delegati.

Lex XLIIII.

OTA dispositionem huius tex-
tus, cuius materia declaratur in
lege. 17. supra eodem, & ideo hic
non repetit.

TEX. XLV.

Andamos que las cosas q
son de mayorazgo agora
señ villas, o fortalezas: o d
otra qualquier calidad q
sea muerto el tenedor del mayorazgo
luego sin otro acto de reprehension de
possession se trapasse la possession civil y
natural en el figuier en grado q segun la
disposicion del mayorazgo deuere suc-
ceder en el au q aya otro tomado la pos-
session dellas en vida del tenedor del
mayorazgo, o el muerto, o el dicho te-
nedor le aya dado la possession dellas.

SUMMARY.

1. Possessio naturalis & civilis per legem ipso iure transit in successorem maioratus.
2. Quid sit dominium?
3. Dominium in rebus vacantibus a iure civili non esse immutatum.
4. Quibus modis acquiratur dominium de iure civili in rebus immobilibus?
5. Definitio dominij.
6. Quid sit detentatio?
7. In quibus actibus querat tantum solamunda detentatio?
8. Quando retrahitur ex causa vel titulo non habili ad transferendum dominium, tunc queritur detentatio.
9. Quando iudicis autoritate causa custodiatur vel iuris sui conservandi datur aliqua res mea, queritur detentatio.
10. Quando persona est incapax possessionis, tunc in eo tra-
hitur detentatio: ut in seruo.
11. Quando quis tantum habet detentionem in re, an
possit succipere, & an habeat remedia possessoria si
turbetur in detentatione?
12. Si detentator turbatur in sua detentatione, an habeat
officium iudicis nobile?
13. Si verus dominus possessionis sit praesens, an detentator
possit istud officium iudicis intentare?
14. In detentatione iuris incorporalis, an detentatori com-
petat istud officium iudicis?
15. Si detentatio facta, an recineatur animo in absentia?
16. Si detentator sit in conspectu, vel de proximo, an confer-
uet detentionem?

Ant. Go. in. ll. Tau. T 3 Quid

lib. 6. & ibi glo. ord. & communiter docto. text.
in. c. si gratiosè. de rescriptis. in. 6. ubi disponitur
q. solum quando exprimitur ad vitam vel vo-
luntate expirat per mortem: secus vero si sim-
pliciter vel in dubio, quia semper durat perpe-
tuo, etiā si causa propter quam fuit concessum
expirauit & sic extincta: & ibi notat Domini-
cus, Ancharranus, & com. doc. text. in. c. si. de
precarijs. ubi habetur q. licet precarium sit re-
uocabile per expressam voluntatem conceden-
tis, tamen non finitur morte: facit etiam text. in
l. ff. de constit. prin. text. etiam in l. Imperia-
lis. §. 1. vers. sed et si talis. C. de nuptijs. & ibi no-
tat Barto. & alij docto. Cetera tamen circa istā
l. & materiam eius pertinentia vide in l. 40. su-
pra eod. & ad ibi dicta me remitto.

TEX. XLIIII.

L q. hiziere segundo ma-
yorazgo au q. sea co. auto-
ridad nuestra: o de los Re-
yes q. de nos vinierē, ora
por via d. cōtracto, ora en
qualquier vltima voluntad despues de
hecho pueda lo reuocar a su volūdad sal-
uo si el q. lo hiziere por contrato entre
biuos ouiere entregado la possession
de las cosas, o cosa contenidas en el di-
cho mayorazgo a la persona en quien
lo hiziere, o a quien su poder ouiere, o
le ouiere entregado la escriptura dello
ante escriuano, o si el dicho contrato
de mayorazgo se ouiere hecho por cau-
sa onerosa con otro tercero assi como
por via de casamiento, o por otra cau-
sa semejante que en estos casos manda-
mos que no se pueda reuocar: saluo si
en el poder de la licencia que el Rey
le dio estuuiessē clausula para que de-
spues de hecho lo pudiesse reuocar,
o que al tiempo que lo hizo el que lo
instituyo reseruassē en la misma escri-
ptura que hizo del dicho mayorazgo
el poder para lo reuocar que en estos
casos mandamos que despues de he-
cho lo pueda reuocar.

- 17 Quid sit possessio? & eius definitio.
- 18 Possessio an dicatur ius?
- 19 Quotplex sit possessio?
- 20 An in quarendā possessione requiratur causa vel titulus?
- 21 In acquirenda possessione per actum fictum, an requiratur causa vel titulus?
- 22 Intellectus ad textum in l. qui bona fide. ff. de acquirenda possessione.
- 23 Ex inutili & inualido contractu, an transferatur possessio?
- 24 Si quis tradat possessionē alteri, & illi non potest queri ex legis dispositione, an tradens perdat iā possessionē?
- 25 An ex contractu factō a minore sine decreto transferatur possessio?
- 26 Si bona maioratus alienantur, an in accipiente transeat possessio?
- 27 Contractus simulatus an valeat? et si ex tali contractu sequatur traditio, transeat possessio?
- 28 An tradens possessionem ex contractu simulato perdat possessionem vel non?
- 29 An ex inutili & inualido contractu transferatur possessio per actum fictum?
- 30 Quando contractus principalis non valet, an valeat aliqua clausula in eo posita?
- 31 Contractus licet sit inualidus, tamen si habet spem conualescentia bene potest ex tali contractu transferri possessio.
- 32 Per quos actus queratur possessio?
- 33 An requiratur semper corpus & animus ad quarendam possessionem?
- 34 Actus corporei qui dicuntur naturales?
- 35 Ad hoc ut queratur possessio in toto fundo, an sufficiat intrare vnam glebam fundi?
- 36 Intellectus ad tex. in l. 3. ff. de acquir. poss.
- 37 Quibus modis queratur possessio in seruitutibus & iuribus incorporalibus?
- 38 Si sunt plures fundi diversi & distincti, an per ingressum vnius fundi querantur omnes alij fundi?
- 39 Si quilibet fundus suo distincto nomine noietur, an per ingressum vnius queritur possessio in omnibus, licet omnes sint eiusde naturae & qualitatis?
- 40 Si quis querat possessionem domus, an per hoc videatur querere possessionem in omnibus rebus mobilibus in domo existentibus?
- 41 Si quis cogitabat se habere possessionem in aliquo fundo & intrauit in fundum causa continuandi possessionem, an ex tali actu videatur querere possessionem de nouo?
- 42 Qualiter queratur possessio in iurisdictione?
- 43 An vna possessio possit queri sine alia?
- 44 An ille qui acquirit possessionem possit querere vnam quam vellet, protestando se tantum illam vel le acquirere.

- 45 Per quos actus fictus queratur possessio? & primus est per visum & aspectum oculorum.
- 46 Per visum & aspectum oculorum non possunt acquiri ea quae caelo, mari, terraeque capiuntur.
- 47 Ille qui inuenit thesaurum, an acquirat possessionem eius per visum et aspectum oculorum?
- 48 Si statuto canetur quod inuentus cum armis perdat ea, intelligitur si fuerit apprehensus cum eis.
- 49 Si quis prohibeatur portare aurum, vel vestes pretiosas, vel perlas, an possit portare perlas, fictas?
- 50 Si in domo quis portet vestes phibitas, an incidat in penam?
- 51 Si quis inueniat thesaurum, an totus thesaurus sit inuentoris, vel pro qua parte?
- 52 Si quis inueniat thesaurum in loco principis, vel in loco publico, vel in loco ecclesiae, an inuentor habeat aliquam partem eius?
- 53 An tutor, curator, vel procurator alicuius possit transferre possessionem per actum fictum?
- 54 An executor iudicis possit in aliquem transferre possessionem per actum fictum?
- 55 Haeres postquam est factus dominus, et ante apprehensam possessionem si vendat aliquam rem hereditaria, an transferat possessionem in capite actum fictum?
- 56 Secundus actus fictus per quem transsit possessio est per traditionem instrumenti.
- 57 An requiratur traditio instrumenti noui vel antiqui, ut transeat possessio?
- 58 An requiratur quod res qua traditur per instrumentum sit praesens?
- 59 Si quis simpliciter tradit alicui instrumentum per quod ipse habet possessionem alicuius rei, an per hoc videatur ei tradere possessionem eius?
- 60 Tertius actus fictus per quem transsit possessio est per traditionem clauium.
- 61 Ad hoc ut per traditionem clauium queratur possessio, an requiratur quod traditio fiat in praesentia domus vel loci in quo res sunt?
- 62 Si quis donat vel vendit habentem equum, an per hoc videatur donatus vel venditus equus?
- 63 Quartus actus fictus est per retentionem usufructus.
- 64 Si venditor reseruat sibi proprietatem, & alteri concedit usufructum, an in ea transferat possessionem?
- 65 Intellectus ad tex. in l. quisquis. C. de donatio.
- 66 Quintus actus vel modus fictus est per coductionem rei.
- 67 Si colonus post mortem domini possessoris conducti ab haerede, vel ei soluit pensionem, an haeres per hoc acquirat possessionem.
- 68 An requiratur quod conductio fiat in praesentia domus vel rei, ut acquiratur possessio?
- 69 Sextus actus fictus per quem transsit possessio est quod concedo detentatori habere rem meam mediante aliquo titulo non detentatori.
- 70 Si concedo tibi rem meam mediante aliquo titulo non, an transeat in te possessio in absentia rei? si ille

- 71 Si ille qui concessit titulum ignorabat rem esse penes acquirentem, an in eum transeat possessio?
- 72 Si res sit penes aliquem, & ei sit dimissa virtute traditionis, an possit usucapere?
- 73 Si ab illo penes quem res est dimissa ex causa traditionis sit euicta, an actor qui dimisit teneatur de euictione?
- 74 Septimus actus fictus per quem queritur possessio est per appositionem custodiarum.
- 75 Perus intellectus ad textum in l. quatuorundam rerum. ff. de acquirenda posses.
- 76 Octauus actus fictus per quem queritur possessio est per assignationem rei.
- 77 Si animal habet signum meum quo ego vtor signare an censetur meum?
- 78 Nonus actus fictus per quem queritur possessio est per clausulam constituti.
- 79 Si constitutus possidet tantum naturale, an transeat illa sola naturale possessione? et idem si habet civile tantum?
- 80 An per clausulam constituti transferatur possessio in absentia rei?
- 81 Si quis habet possessionem quasitam per actum fictum, an possit istam possessionem transferre per clausulam constituti?
- 82 An requiratur quod ille in cuius fauorem sit constitutum sit praesens?
- 83 Si ille in cuius fauorem fuit positum constitutum sit absens, & antequam ratum habeat constitutus tradat alteri possessionem, quis praefertur?
- 84 An requiratur quod constitutus possideat ad hoc ut in alium transferat possessionem?
- 85 An requiratur quod ille in quem transferatur possessio per clausulam constituti probet constituentem habere possessionem tempore constitutionis?
- 86 Intellectus ad tex. in l. pen. C. de non nume. pecu.
- 87 Si clausula constituti reperitur in instrumento antiquo, an ex hoc censetur probata possessio?
- 88 An procurator possit transferre in aliquem possessionem per clausulam constituti?
- 89 Si quis constitutus se post mortem possidere, an transferat in alium possessionem?
- 90 Si ille qui se constituit tantum habet nudam detractionem an per clausulam constituti transferat eam alii? et si sit effectus?
- 91 An procurator, tutor, vel curator possit domino suo acquirere possessionem per actum fictum?
- 92 Si quis vendat rem suam alicui, et ei tradat possessionem per clausulam constituti, & postea eadem rem vendat alteri, & ei tradat possessionem vere, quis praefertur?
- 93 Si res sit vendita primo sub conditione, & sub eadem constitutum, & pendente conditione secundo sit tradita possessio vere quis praefertur?
- 94 Si emphyteuta vendat rem emphyteuticam sine consensu domini, & non tradit, an cadat a iure suo?
- 95 Si emphyteuta tradat rem fictam, an incidat in penam?
- 96 Incertitudo, an, & quando vitiet possessionem?
- 97 Possessio an queratur ex pluribus causis vel titulis?

- 98 Dominium plenum & perfectum rei, an & quando possit queri ex pluribus causis?
- 99 Possessio, an possit esse penes plures in solidum?
- 100 Quae persona habeant solam possessionem naturalem, & quae habeant solam civilem?
- 101 Possessio iam quasita qualiter perdatur?
- 102 An & quoniam per absentiam amittat quis possessionem?
- 103 Possessio perditur morte, & non transit in hereditatem iacentem, sicut dominium.
- 104 Civilis possessio amissa statim cosolidatur cum naturali.
- 105 Civilis possessio est illa quae causat praescriptionem.
- 106 Civilis possessio est illa quae causat acquisitionem fructuum.
- 107 Naturalis possessio quoniam est sola sine civilis, retinet actio.
- 108 In rebus mobilibus qualiter queratur possessio.
- 109 An & quoniam possessio iam quasita possit retineri per alium?
- 110 Differentia inter dominium & possessionem.
- 111 An lex vel statutum possit disponere, & transeat possessio sine alio quo actu apprehensionis?
- 112 Si successor maioratus sit infans vel furiosus, an in eum transeat ipso iure possessio?
- 113 An possit per legem induci, quod ista possessio transeat in hereditatem iacentem?
- 114 An illa possessio quae transit in successorem per legem sit eadem et possessio quae erat penes defunctum?
- 115 Si successor maioratus in quem transferatur possessio per legem peruenit in veram & actualem possessionem, an desinat statim habere legalem possessionem?
- 116 An ista lex. 45. habeat locum in quibuscunque bonis vinculis, & subiectis restitutioni?
- 117 An ista lex. 45. habeat tantum locum in primis successoribus maioratus?
- 118 Si res maioratus sint penes alium, & qui habet eas negat & recusaturum restitutionem, quae remedia competant contra ipsum?
- 119 Quando res maioratus sint penes alium, an detur successoribus remedium recuperandae?
- 120 Si res maioratus sint penes alium, an detur successoribus remedium retinendae possessionis?
- 121 Quis sit effectus ut successoribus maioratus magis competat remedium retinendae, vel possidendi, quam recuperandae?
- 122 An agendi interdictio, ut possidendi, obstat exceptio dñi?
- 123 An successor maioratus possit intentare petitionem hereditatis contra tertium detentatorem?
- 124 An successor maioratus possit propria autoritate bona auferre a tertio detentatore?
- 125 Si duo vel plures dicant et contendat se successores maioratus in solidum, & inter eos est maxima contentio, taliter quod speratur rixa, quid faciat iudex?
- 126 Si duo vel plures asserunt se successores maioratus, quid faciet iudex? et an possit tunc ponere res in secretis?
- 127 Effectus possessionis legalis, & an competant pro ea remedia possessoria?
- 128 Interdictum adipsendam, an competat successoribus maioratus, vel ei qui habet a lege possessionem?

129. An illud interdictum competat contra debitores ha-
reditarios personaliter obligatos?
130. Interdictum quorum legatorum, an et quando cōpetat?
131. Illud interdictum quorum legatorum, p. qbus reb? cōpetat?
132. Intellectus ad tex. in l. non est dubium. C. de lega.
133. Si legatarius occupat rem legata propria auctoritate,
an incidat in penam?
134. Edictum diui Adri. tollit. quid sit, et quādo cōpetat?
135. An l. si. de edict. diui Adria. tollen. habeat locum
in testamento nuncupativo?
136. Remedium legum fin. an competat heredi vniuersa-
liter instituto?
137. Legatum relictum in testamento, an habeat execu-
tionem paratam.
138. An illa l. si. competat fideicommissario vniuersali.
139. An illa l. competat substituto pupillari vel vulga-
ri scripto in testamento.
140. Remedium illius l. si. si competat heredi in quem sit
transmissio hereditatis.
141. An illa lex si. competat heredi qui venit per ius ac-
crescendi?
142. An illa lex fin. cōpetat patri vel domino qui venit
ex personali filij vel serui?
143. An beneficium illius l. si. competat filio tacite institu-
to a matre qua decessit in puerperio?
144. Hares pot. mitti in possessionem per l. si. de edicto diui
Adri. tollit. etiam si hares non probet mortem defuncti.
145. Ad hoc ut hares possit mitti in possessionem virtu-
te legis si. requiritur qd testamētum nō sit cancellatum.
146. An requiratur quod cancellatio corrigatur vel emē-
detur in corpore instrumenti?
147. Si appareat legitim? cōtradictor, an impediat missio?
148. Si duo testamēta cōtraria appareāt, qd illorū pferat?
149. Limitationes ad praedictam l. fin.
150. Quid sit legitimus contradictor?
151. Quo sit index cōpetens ad danda possessionē per l. si.
152. Differentie inter remedium legum fin. et inter reme-
dium quorum bonorum.
153. Remedium petitionis hereditatis, cui competat?
154. Illa petitio hereditatis, an cōpetat vibus heredib??
155. Quo ista petitio hereditatis cōpetat heredi vniuersali?
156. Petitio hereditatis pro quibus rebus competat?
157. An petitio hereditatis competat pro rebus quas de-
functus detentabat.
158. Petitio hereditatis, an detur contra p. sidentem to-
tam hereditatem?
159. Si hares accumbat rei vendicationē cū petitione ha-
reditatis, an possit agere contra titu. possidentem.
160. Quid det petitio hereditatis contra titu. possidentem?
161. Petitio hereditatis solum competit contra eum, qui
possidet vel detentat rem sine titulo.
162. Si petitio hereditatis poterat intentari contra aliquē
qui simpliciter possidet sine titu. co. mortuo, an possit
intentari contra ipsum heredem.

163. Titulus qui fuit acquisitus post mortem defuncti, an
excludat petitionem hereditatis?
164. Illa petitio hereditatis, an competat post apprehen-
sionem rerum hereditariarū, velantes?
165. Qualiter debet intentari ista petitio hereditatis?
166. Intellectus ad tex. in l. 4. ff. de peti. hered.
167. Differentia inter petitionem hereditatis, et inter
remedium quorum bonorum?
168. Interdictum vii possidetis quid sit? et pro quibus
rebus competat?
169. Si quis possidet vi, clam, vel precario, an ei com-
petat istud interdictum, vii possidetis?
170. Contra q. psonas cōpetat istud interdictum, uti possidetis?
171. Si reus cōtētus isto interdicto, vii possidetis, nunquam
molestauit actore, an alteri cōpetat istud interdictum?
172. An istud interdictum competat pro quasi possessione
annua praestationis?
173. Quid debeat petere et concludere actor ut obtineat
in hoc interdicto?
174. Quid debeat principaliter actor probare in hoc in-
terdicto?
175. Quo sit effectus et natura huius interdicti?
176. An reus condēnetur ad interesse in hoc interdicto?
177. Si actor intentauit istud interdictum, et reus sit
absolutus, et postea reus molestat actorem, an ad hoc
possit iterum intentare istud interdictum?
178. Si hoc interdictum intentatur, et verque litigan-
tium praetendit se possidere, qualiter iudex praestat
sententiam?
179. Si verque litigantium probat se possidere in solidū
eodem iure possidendi per testes omnino, aequales
numero et dignitate, et de equalitē tempore posses-
sionis, quid faciat iudex?
180. Quid sit interdictum recuperanda, et effectus eius?
181. Quid requiratur ad hoc ut competat istud interdictum
eum recuperanda?
182. An agenti interdicto, vii possidetis exceptio dñij?
183. Spoliatus quod ante omnia sit restituendus.
184. Spoliatus an sit restituendus, si sit absens?
185. Illud interdictum, an transeat ad heredem et contra
heredes?
186. Interdictum vnde vi, an detur contra particula-
rem successorem?
187. Quid intentet remedium legis si q. in rāta. C. vnde vi.
188. Remedium legis si. C. vnde vi. quādo competat?
189. An lex fin. C. vnde vi. procedat tam in re mobili-
quā in re immobili?
190. Quādo possit possessor de facto resistere ei qui dicit
se spoliatum esse sua possessione?
191. Interdictum vnde vi, an cōpetat p. rebus incorporalib? ut?
192. Si res quā ego antea possidebam reperiatur penes aliū, an
p. hoc videat q. ille possidet vitiū vel clande. sine?
193. Qualiter probetur possessio?
194. An in iudicio possessorio admittatur appellatio?

Nota

Lex. xlv.

Ota singulariter ex ista l. q. in re-
bus maiorat? mortuo possessore
vel detentore maioratus, ipso iu-
re trāsit vtraq; possessio tñ. civilis
q. naturalis in sequēte successore
sine aliquo actu vero vel ficto, licet penes aliū
tertiū sit possessio in vita possessoris vel detēta-
toris maioratus. Pro cuius perfecta declaratiōe
dico & presuppono quod aliud est dominium
aliud est detentatio, aliud est possessio.

1. Dñum attēto iure primū naturali, post crea-
tionē mūdi & gñis humani nulli querebat, sed
rōne simplicis v. s. bona erant cōia: postea ve-
rō de iure gentiū qd vocamus naturale secūda-
riū: diuisa & distincta sunt dñia rerū immobi-
liū q. in cōmuni possidebant, & q. postea de
nono inueniebant vel apprehēdebantur efficie-
batur occupati: mobilia verō q. coelo, terra, ma-
riq; capiebantur, de viroq; iure efficiebantur occu-
pantis. tex. est in c. ius naturale. & in c. ius gen-
tiū. l. dist. tex. in c. dilectisimis. n. q. i. tex. in l.
1. ff. de acq. re. do. tex. in l. 1. ff. de acq. pos. tex.
in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. tex. in §. 1. & in
§. singulorū. & in §. ferē. cū alijs. In l. de rerum
diui. tex. in l. 10. cum pluribus alijs. tit. 28. 3. par.
& ita tenet & declarat Pau. de Cast. in dic. l. ex
hoc iure. ff. de iust. & iur. 6. col. in fi. dicens sic ab
alio nō esse dictū nec inuestigari: sed ante ipm
ita voluit ibi Albe. 2. col. nu. 4. & doct. antiqui.
tenet etiā & declarat Inno. in c. q. sup. de voto.
& ibi Host. loū. And. & alij doct. idem Hostiz.
Ioan. Andr. & cō doct. in c. 1. de sum. Trin. & si
de ea. tenet etiā do. in dict. l. 1. ff. de acq. pos.
Ex quo subtiliter potest inferri, q. hodie illud
ius potest seruari & practicari in terris et bonis
immobilibus vacatibus et a nemine occupatis:
nā si reperiantur aliqua bona immobilia vacā-
tia quae nō reperiantur ab aliquo possessa, sta-
tim fierent occupati: ita tenet et determinat A-
retinus in di. l. 1. ff. de acq. pos. l. 2. notabili-
ter idem Areti. in l. rem quae nobis. eodem. tit. 1.
col. Idem Areti. dicens se ita consulisse Matur.
in cons. 15. 2. colū. & ante ipsum tenet Bold. in
rubr. extra. de praescri. 2. col. nu. 6. contrarium
tamen tenet Socin. in dict. l. 1. ff. de acq. pos. 3.
colū. in med. imō q. postq. bona immobilia &
dominia eorum fuerunt de iure gētiū diuisa
& appropriata, praefumuntur esse in dominio
alicuius et non vacantiae: et non reperto domi-
no particulari, censentur esse illius ciuitatis, ville
vel castri, in cuius territorio & iurisdictione
sunt sita: ex hoc videtur fundata intentio

illius republicae, per fundamēta et rationes de
quibus ibi per eum. & idem tenet et sequitur
laso. et istam opinionem sequor in tam dubio
passu, quia videtur verior et securior in consciē-
tia et iustitia, quibus addo q. esset notabile du-
bium si talia bona nō essent in territorio et in
tra limites illius reipublicae, sed ita longē q. non
possit discerni an sint in territorio huius reipu-
blicae vel alteri: quia inaequaliter distāt ab vno
q. ab alio, et omnium sunt aequē proxima, et vl-
tra quā ciuitas vel respublica praetendit esse
in dominio et territorio eius: in quo articulo di-
co et teneo, q. si possit constare et probari cui
loco, ciuitati, vel reipublicae magis adhaereat, illi
adiudicare: si verō nō possit constare nec probari
tunc p. q. quis partibus adiudicabit vtriq; ciui-
tati vel reipublicae. argum. tex. sing. in propoli-
to. in l. adeo. §. in iula. ff. de acq. re. do. tex. in l. 1.
§. si in iula. ff. de flumi. tex. in §. in iula. In l. de
rerum diui. et in terminis ita tenet Bal. in c. cū
causam. de proba. 2. col. Ioan. de Pla. in dic. §. in
sula. In l. de rerū diui. post Dñū quē allegat.
Confirmatur etiā ex sententia Bart. et cōm. in
l. si duo. ff. vii possidetis. si. colū. vbi dicit quod
quādo plures habent et possidēt aequaliter ali-
quam rem, vel ostendunt titulum aequalem in
ea, iudex pronūciabit vtiq; possidere cōmū-
niter, et equaliter ad eos pertinere in propria
te et possessione et iurisdictione.

3. Postea verō de iure civili positū, illa cōstruc-
tio iuris naturalis et gentium circa ea quae coe-
lo, terra, mariq; capiuntur remanet intacta et
confirmata: quia etiam hodie sunt occupan-
tis, cū ante in nullius bonis sunt. tex. est in di-
cta l. 1. ff. de acq. pos. tex. in l. 1. et per totum.
ff. de acq. rerum domi. Quod limita et intelli-
ge quando in sua plena libertate capiuntur: se-
cus verō si habeant vel portent aliqua signa cō-
traria, vt sonalia, vel similia: quia tunc non fig-
rent occupantis, quia psumuntur prius ab alio
occupata, nec dicuntur pristinam libertatem re-
cuperasse: ita elegāter Bar. in trac. de falcone.
1. colū. arg. tex. in l. fin. C. vnde vi. et facit text.
in l. Stigmata. C. de fabricae. lib. ar. tex. in l. pe.
C. de aquae ductu. eo. lib. ex quo etiā deducitur
et inferitur, q. si quis inueniat pecuniā vel aliam
quamlibet rem mobilem, nō efficitur inuento-
ris, imō committit furtum si animo quarendi
sibi acceperit: quia ex qualitate rerū non praes-
sumuntur vacantes, sed in bonis alicuius: vnde
tunc in conscientia et iustitia debet inquirere
dominū praecomis, vel libellum in aliquo loco
publico ponēdo, vel alijs modis. ita probat text.
in l. 1. fallus. §. qui alienū. ff. de iuris. et ibi
Ant. Gom. in l. l. Ta. T. 5. not.

not. & comendat Bar. Albe. & com. doct. Bal. post antiquos in. l. i. ff. de re. diui. l. ec. 6. col. nu. 21. & 2. lectura. i. col. & dñō nō inuento, tenetur inter pauperes restituere secundum eosdem.

4 Similiter etiā prædicta constitutio iuris naturalis & gētium remāsit cōfirmata circa bona im- mobilia, & insuper alios actus, cōtractū, & mo- dos induxit, quibus dñūm quærat: vt per con- tractū onerosum vel lucratiū secuta traditiōe vera vel ficta. vt in. l. traditiōibus. C. de pactis. in. l. traditiō. ff. de acqui. re. do. in. §. per traditiō nem. Insti. de rerū diui. in. l. q. meo. ff. de acqui. possi. in. l. clauibus. ff. de cōtrah. empt. in. l. i. C. de donatio. Item per vfucapionē. vt in. l. vnica. C. de vfuca. trans. in. l. i. & per totū. C. de longi tēporis præscriptio. in. §. i. & per totum. Insti. de vfucap. Item per successiōē vniuersalē secu- ta postea aditione. vt in. l. cū heredes. ff. de acqui. possi. in. l. i. & per totum. ff. de peti. heredi. in. l. i. & per totum. C. eod. titu. Item per restitutio- nem factam ab herede grauato. vt in. l. i. & per totū. ff. ad Treb. in. l. i. & per totum. C. eo. titu. Itē per legatum particulare. vt in. l. i. Titio. ff. de fur. in. l. i. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega- tis. i. cum similibus. Item per adoptionem vel arrogationē. vt in. l. i. & per totum. ff. de adopt. in. l. i. & per totū. C. eod. titu. in. §. i. Insti. de ac- quisi. per arrog. Item per ingressum religionis & professionē secutam, vt in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccles. Item quādo quis habet rē pro derelicto & alius occupat eam. vt in. l. i. pri- ma. & per totum. ff. pro derelicto. & in. §. pen. Insti. de rerū diui. Item pro contractum onero- sum vel lucratiū factum cum ecclesia, ciui- tate, vel pio loco. vt in. l. i. C. de sacro. eccle. Item per contractum matrimonij. vt in. l. doce- ancillā. C. de rei v. Itē etiā per alios similes mo- dos à iure ciuili inuentos & dispositos.

5 Et istud dominiū sic declaratū de quo loqui- mur est ius de re corporali perfectē disponēdi nisi. l. pñbeatur. ita probat tex. in. l. i. C. de re- bus alie. nō alie. tex. in. l. i. quā ratione. §. hęc quo- que. ff. de acqui. rerū domi. tex. in. l. generali- ter. §. sub cōditione. ff. qui. & à quib⁹ tex. in. l. i. si ita stipulatus fuero. §. Titius. in fin. ff. de verbo. oblig. tex. in. l. sciendum. §. i. ff. qui satis. cogam. tex. in. l. in edibus. §. fina. ff. de dona. tex. in. l. in re mandata. C. mandati. tex. in. l. in eo. versi. ne- mo. ff. de regu. iur. text. in. l. id quod nostrū. eo. tit. tex. in. §. i. Insti. quibus alie. licet vel nō. tex. in. l. fina. ver. fin. autem. C. de iure domi. impe- vbi dicit quod dominiū est plenissimū ius rei, quē ad hoc not. & comendant ibi docto. & di- cit vnicum Ioan. Igneus in. l. i. §. seruus pignori

dat. ff. ad Sylla. tex. in. l. vnica. C. de nudo iure quiritū. quē dicit ibi Bal. rarō alibi inueniri: & in expresse istā definitionē ponit Bar. hęc ista iura nō alleger in. l. i. §. vi. §. differē. ia. ff. de acqui. possi. & ibi Pau. de Cast. Cumanus, Areti. & Alex. Bald. in. l. i. foeming. §. illud. C. de secū. nupt. vbi dicit quod de hoc fuit interrogatus à dñō Papa, idem Bal. in. l. in rebus. C. de iure dot. Sa- lic. post Richar. in. l. traditionibus. C. de pactis. Ancha. in. c. pastoralis. de causa pos. & proprie- Ripa in rub. eiusdem tituli vbi dicit hęc esse co- mu. opin. Sociū. in cōfi. 103. 3. col. & istam etiā definitionē expresse ponit & ap. pbat lex. i. ti. 28. 3. par. Ex quib⁹ deducit & inferitur quod do- miniū nō est qualitas coherēs rei sicut seruitus nec est idem q̄ ipsa res corporalis: sed est quod- dam ius plenū & totale coherens personē pro- ducens plures effectus qui dirigunt in ipsam rē & eius possessores: ita subtiliter & fundamētali- ter inferit ex superiorib⁹. & expresse tenet Bar. in. l. i. ff. de iurisd. om. iud. fi. col. et ibi cō. docto. Item etiā inferitur, q̄ si duo vel plures habent ti- tulū ab eodē domino, ille præfertur, cui prius res sit tradita, quia in eum est trāslatum dñūm vt in. l. quoties. de rei ven. et ibi cō. opin. Item etiā si inferitur quod ille qui est dñs rei potest eam à quocunque possessore vindicare modō habeat titulum, modō non, mediante actione reali vēdicationis per quā declaratur dñs: & in cōsequentiā fit restitutio rei. tex. est in. l. i. et per totum. C. et. ff. de rei vend. et in. §. omni. Insti. de actio. cum fini. et ibi cōm. docto.

6 Aliud dixi quod est detentatio, et illa nihil aliud est quā sola, nuda, et simplex inuentione rei quæ consistit in facto, ex qua nec dominiū nec possessio aliqua resultat propter qualita- tem personæ vel rei, vel ex ipsa natura actus: puta si traditur mihi aliqua res, vel ego eam ac- cipio, et est actus per quem non potest causari possessio iuridica, certe tunc dicor habere nu- dam detentationem: et illa dicitur nuda et sim- plex detentatio.

7 Pro cuius perfecta intelligentia operæpretium est eo. noscere actus in quibus sola detentatio querit, et qui effectus resultāt ex hoc q̄ quæ- tur detentatio sola et nō possessio: in quo subli- artic. resolutiue dico quod primus actus est q̄ quis simpliciter tradit alteri suam rem nullo ti- tulo vel causa determinata nec expresse: quia tunc sola detentatio transit in accipientē, adeo quod dominus poterit illam rem petere, vel rei vindicatione, vel iudicio possessorio retinen- dæ, cum remansit possessor et nō sit trāslatū dominiū nec possessio in accipientem: isto

est tex. in. o. qui sic potest intelligi in. l. nunq̄ nuda. ff. de acqu. re. do. cui⁹ verba sunt, nunq̄ nuda tra- ditio trāsferit dñūm, sed ita si venditio aut ali- qua iusta causa pcesserit propter quā traditio sequeretur. & illū tex. licet nullus docto. sic eū in- telligat nec declaret, reperio q̄ in terminis ita ad hoc eum not. & cōsiderat Raphael Fulg. in l. cū qd. ff. si cer. pe. in. 2. col. in fi. & Ioā. de Imo. in. l. i. Titio. 2. col. post med. de ver. oblig. et sic tali casu nullus censet etiā tacitus cōtractus in- tervenisse. Sed attēde q̄ ista cōclu. est verissima q̄ in isto casu sola detentio trāsfit, sed nō est vera in eo q̄ dicit docto. dicūt, q̄ tali casu nō censet gestus aliquis cōtractus saltē tacitus: quā inō est vel depositum vel alius ex qualitate rei ista est glo. sing. & vnica in di. l. cū quid. ff. si cer. pe. in glo. pe. quā ibi dicit mirabilē Bar. & comēdant doc. & eam dicit vnicū in iure Imo. in. l. i. cotem ferro. §. q. maximos. ff. de pub. v. et. i. col. in me. & in hoc cō. approbat illa glo. in cuius declara- tione dicit ibi Paul. Alex. Soci. Iaso. & cō. doc. q̄ si fuit tradita aliqua res vel species mobilis vñ immobilis vel pecunia in sacculo, erit tacitus cō- tractus depositi, in quo sola trāsfit detentatio: si verō sit tradita pecunia incerta, præsumit mu- tuū, nūq̄ verō præsumit donatio nisi aliqua cō- iecturæ interueniat: de q̄bus ibi per doct. & ita debet intelligi tex. in di. l. nunq̄ nuda. de agr. re. do. nam in quantum dicit ibi tex. q̄ nuda tra- ditio nō trāsferit dñūm, est verum q̄ est nuda traditio. l. abstracta à causa vel ti. habili ad trās- lationē dñij, & isto solo respectu est nuda tradi- tio: non tñ negat tex. q̄ interuenit alius titu. vel cōtractus expresse vel tacitus, ex quo non re- sultat acquisitio dñij nec possessionis ex quali- tate rei traditæ & scdm superiorē distinctionē: & ita declarat illā. l. Sociū. in di. l. cū quid. si cer. peta. 6. col. nu. ii. & ante eum ista est mēs & de- claratio Alb. in di. l. nunq̄ nuda. facit etiā tex. in cō. glo. & cō. opin. in. l. cū pater. §. pater plu- ribus. de leg. 2. & istū intellectū & superiorē cō- mu. opin. tenēdo collige & tene primū casum, in quo in accipientem transit sola detentatio quādo sit nuda traditio rei, nullo expresse con- tractu, vel causa inter partes.

8 Secundus casus, in quo sola detentatio transit ex traditioe vel apprehensione secuta est, q̄ ex- pressa traditio rei ex causa vel titu. nō habili ad trāslationē dñij: vt si tradat ex causa cōmoda- ti, vel ex causa depositi, vel ex causa locationis: tex. est in. l. rei cōmodatæ. ff. cōmodati. tex. i. l. licet. versi. rei depositæ. ff. depositi. tex. in. l. qui vniuersas. §. fin. ff. de acqui. possi. tex. in. l. si rem mobilē. in prin. eo. titu. tex. in. l. i. id quod

§. i. eo. tit. tex. in. §. possidere. versi. per eos quo- que. Insti. de interdictis. tex. in. l. malē agit. C. de preferi. 30. vel. 40. anno. tex. in. l. i. C. de acqui. possi. tex. optimus. in. l. officium. ff. de rei v. tex. in. l. nō solum. §. q. vulgō. de vfuca. versi. quanto magis. tex. in. l. 2. titu. 3. §. par. quibus casibus do- miniū & vtrāq̄ posses- iō est penes dñūm, sola verō detentatio penes cōmodatariū, depolita- rium, colonū, vel inquilinū: cuius ratio est, quia traditio tantum fuit facta ad vñm vñ custodiā, & nō respectu alterius plenæ acquisitionis. ita Odo. in di. l. rei cōmodatæ. & ibi Angel. de Peru. facit etiā tex. in. l. i. §. cū inquilinus. ff. vñ possidetis. per quē tenet ibi Albe. quod aliud est habitare, aliud possidere: ex quo inferit q̄ v- xores nō vident possidere domos maritorū in quibus habitauerunt: ex quo videt mihi dubia decisio Bart. in. l. pen. in fin. C. de pigno. actio. de quo articu. latius suo loco dixi.

Terti⁹ casus in quo sola detentatio trāsfit in acci- piētē est, q̄ vtrāq̄ possessio rei est occupata, modō p ipsum dñū, modō p aliū quēlibet pos- sessorē rei, & vtrāq̄ possessionē retinet: q̄a est pñs & sic est in ipsa rei: vel dato q̄ nō sit actua- liter in ea, est in cōspectu vel est ppe rē, taliter q̄ citō posset ingredi: quo casu vtrāq̄ possessio nem dñs vel possessor retinet. arg. text. in. l. i. §. si iusserim. ff. de acqui. possi. & in. l. q. meo. §. si venditorē. eod. titu. & in. l. clauibus. ff. de cōdit. empt. quibus pbat q̄ per vñm vel aspectū rei, vel per traditionē clauū prope rem acquiri- tur possessio: vt infra latius dicemus: ergo me- lius postq̄ est acquisita retinet & cōseruabit. ar- gu. tex. in. l. i. §. quod autē ait prætor. ibi, nā cui- dam. & c. ff. de superfic. tex. in. l. inuitus. versi. i. ff. de reg. iur. bonus tex. in. l. Papi. §. si filius. ff. de inofficiu. testamen. tex. in. l. 3. §. bonorū. ibi, re- tinēdiq̄. & c. ff. de bo. pos. tex. in. l. patre furioso de his q̄ sunt sui vñ alie. & ex isto fundamētō, li- cēt sic inducto, istā cō. l. tenet gl. or. in. l. i. ff. de acqui. possi. in glo. in med. ver. sed quid si nō est in cōspectu. quā glo. & eius cō. approbat ibi Bar. fi. col. in me. ver. vñ de quarto loco. & c. vbi dicit q̄ glo. loquitur perfectissimē cui nihil est addē- dum Pau. de Cast. ibi. 2. colū. prope finē. dicens esse menti tenendum. & sequitur ibi Alexā. 9. colū. num. 34. Socinus ibi. 8. colū. in fin. Cuma. ibi fina. colū. in med. & Vincen. ibi. nu. 106. Cu- ma. in. l. clām possidere. §. qui ad nudinas. eo. titu. 3. col. post princ. & ibi Iaso. 2. col. in prin. & ibi Ludo. Rom. in princ. & istam cōcl. expresse tenet Card. in. c. olim. cl. 1. 3. col. de resti. spoli. et sic ista est cō. opin. ex qua dat vera intelligentia & declaratio ad tex. in. l. clām possidere. §. qui ad nud-

ad nundinas eodē titul. vbi habetur q. absens perdit naturalem possēss. & retinet civilem: nā debet intelligi quādo est longe absens, secus vero si in conspectu vel propē: quia nullam perdit: istō ergo casu si alius quā ille possessor tradat alteri illam rem, modō cum titulo vel causa, modō sine ea vel sua auctoritate ingrediat, nullam acquirit possessionem sed tantum detentionem.

Quartus casus in quo sola detentatio transit in accipientem, est quādo vtramq. possessionem habeo mediante persona alterius, vt per procuratorem, tutorem, colonum, inquilinum, filiū vel seruū: quo casu etiam eis existentibus in absentia rei retineo vtramque possessionē. tex. est in l. si colonus. ff. de acqui. posses. tex. in l. si id quod. §. 1. eodē tit. tex. hodie expressior in l. fin. C. eod. tit. glo. ordin. in l. in glo. 2. post medium. vers. fin. autē. ff. eodē. & vtrōque comū. opin. istō ergo casu si forte res occupet ab aliquo vel per alium sibi tradatur, nulla possessio transit in accipientem sed tantum sola nuda, & simplex detentatio.

Quintus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem est, quādo vtrāque possessio est penes duos, quia vnus habet civilem alius naturalem, vt in eo qui est ingressus naturalem vacantem retenta civili possessione per alium in absentia, vel in proprietario & fructuario, vel in precario rogante, vel in similibus casibus. vt in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. in l. naturaliter. in princ. eodē tit. in l. habet. §. fina. vers. placet. ff. de precario nam in his casibus & similibus, si dicta res occupetur per aliquē tertium, vel sibi tradatur ab alio, quā a possessore, sola transit detentatio & non possessio aliqua cū vtrāque sit occupata. Sextus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem erit hodie in terminis huius legis. 44. quā cauetur q. in successorē maioratus transit possessio mortuo possessore, quia si alius tertius apprehendat, vel ingrediat rem, vel ab alio tradatur cum titulo vel sine titulo, non acquirit possessionem sed nudam detentionem.

Septimus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem est, quādo iudicis auctoritate causa custodit, idemnitatis, vel causae rei & in iuris sui seruandū traditur aliqua res: vt quia creditor nullus est ex primo decreto in possessionem bonorum debitoris qui citatus est, & nō comparuit iudicio ad se defendendum, vt in l. 1. & per totū titulum. ff. quibus ex cau. in possideatur. & C. de bonis auctor. in poss. maxime in authen. & qui iurat. eodē titulo. tradi-

tur plenē per Bar. & docto. in l. si finita. §. Iulia nus. ff. de dam. infect. vel quia legatarius in die vel sub conditione vel plurē quādo mora iudicij interuenit, mittitur in possessionem bonorum hereditatis, si sibi nō satisfatur per heredem de legato prestando: vt in toto titulo. ff. et C. vt in possessione legatorum. vel quia mulier ventris nomine mittitur in possessionem bonorum defuncti, vt in toto titulo. ff. de ventre in possessionem mittendo. vel quia ex eo q. nō prestatur cautio damni infecti mittitur quis in possessionem domus ruinosae. vt in l. 4. §. 1. & in l. si finita. §. ex hoc edicto. & per totū. ff. de dam. infect. quibus casibus talis missus non cōsequitur possessionem rerum, sed tantum nudam detentionem: iste est casus expressus & ibi Albe. & communiter doctores. in l. cum legati. ff. quibus ex causis in possideatur. cuius verba sunt, cum legati, vel fideicommissi seruandi, causa, vel quia damni infecti nobis non caueatur bona possidere praetor permittit, vel vtrius nomine in possessionē nos mittit, non possidemus, sed magis custodiam rerum & obseruatio nē nobis concedit. tex. in l. si cui. ff. vt in possideatur legatorum. tex. in l. 3. §. genera. vers. q. autē. ff. de acqui. posses. in l. si quis ante. vers. si deniq. eodē tit. tex. in l. si duo. §. creditores. ff. vt possideatur. in l. 1. §. q. ait praetor. vers. quā sit. ff. quorum lega. tex. in l. 2. ff. pro here. in princ.

Octauus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem, & non possessio, est, quādo persona recipiens non est capax possessionis, sed tantum nudae detentionis, vt pura seruus cui res tradita est: quia tantum habet nudam detentionem. tex. est not. in l. q. seruus. ff. de acqui. posses. & ibi glo. Bar. & communis opinio. tex. in l. stipulatio ista. §. haec quoque. ff. de verbo. obliga. & ibi doctores, quod tamē intellige quādo seruo tradita esset talis res ex iniusta causa: secus si ex iusta, quia tunc statim substatia possessionis ipso iure quaeritur domino sicut quaeritur dominium & obligatio, vt cōcludit Barto. Pau. & commun. opin. in dicta l. q. seruus. pro qua sententia est casus in l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. posses. tex. in l. 1. §. item acquiritur. eodē tit. tex. in l. fina. C. eodē titulo. & tunc etiam penes seruū est sola detentatio. & idem est in filio familias, & in monacho, & in eis per quos possumus acquirere, secundum Paul. & docto. in dicta l. q. seruus. Cōfirmatur, Paul. & docto. in dicta l. q. seruus. Cōfirmatur, quia tales personae capaces sunt facti. vt in §. sed cum factum. Instit. de stipul. seru. et in l. qui heredi. de cōdit. et demō. ibi q. quae facti sunt non transeunt ad dominum.

Et adde

Et adde q. effectus maximus resultat ex hoc, an solui detineat vel possideat, quia si quis solui habet detentionem, non potest vt capere nec praescribere: vt in regula, sine possessione. de regulis iuris.

Item non competunt sibi aliqua remedia possessoria, vnde si talis detentator per vim expellatur de possessione, nō habet remedium recuperandae, vnde vi, q. datur possessoribus. text. est in l. 1. §. de iur. ff. de vi & vi arm. & ibi Bart. Alb. Ang. & cōm. docto. similiter si talis detentator turbetur vel molesteur in sua detentatione, nō habet remedium possessorium retinendi, vt possidetis, vt defendatur a turbatione vel molestia: quia illud solui competit possessoribus. text. est in l. 1. in princ. ff. vt possidetis. in §. interdictum autem ea. l. tex. expressior ceteris. in l. si duo. §. creditores. eo. tit. cuius verba sunt, creditores nullus in possessionē rei seruandae causa, interdicto vt possidetis vt non possidetis: merito, quia nō possidetis idemq. & in ceteris omnibus qui custodit causa missi sunt in possessionem dicendum est. Ex quo dicebat Rosse. in libro. su. in rubric. de actione ex conducto, q. tali casu nullum remedium datur colono vel inquilino cōtra turbantes vel violentes possessores vt defendatur in sua detentatione: argumēto tex. in l. cum in plures. §. mellem. ff. locati. & in l. 2. vers. si. ff. ad legē Rhodiam. de iactu. vel potest dici quia qui missus est in detentionem causa custodit, habet remedium tituli nē vis fiat ei: Faber in §. retinēda. de interdictis. 2. column. num. 4. & ibi Ang. 2. column. num. 2.

Vel potest etiam dici, q. licet talis detentator nō habeat aliqua remedia possessoria, vt dictū est, tamē si expellitur de sua detentione, vel turbatur in ea, habet officium iudicis nobile vt restituatur sua detentione vel non molesteur in ea: ita probat tex. singul. in iure in l. Aquilius Regulus. ff. de donat. in fin. ibi, q. si expulsi Nicolstratus. &c. vbi Aquilius Regulus inuenis concessit Nicolstrato magistro suo facultatem habitandi in certa domo vel conuicula, & mortuo Regulo controuersiam & molestiam patiebatur magister, & tandem expulsi fuit: & dicit tex. q. per iudicē defendendus est quasi loco possessoris: & ad hoc eum ibi notat Barto. in fin. iuncta glo. si in fin. & Ang. de Peru. ibi in princ. & Ioan. de Imola. in 2. colū. prope fin. & ad hoc eum reputat sing. Paul. de Cast. ibi 2. column. in fin. num. 5. & eum ad hoc notat ibi Cumanus & Rom. in si. & vt ille tex. recte probet, debet intelligi q. ibi sola nuda facultas & actus habitandi concessa est donata-

rio: & ita explicant verba tex. dum dicit, donatus & permitto tibi habitare in illo conuicula: locus vero sius habitationis esset donatus, quia tunc esset concessa seruitus personalis vel mixta, vt in toto tit. ff. de usu & habitatione. & Instit. eod. & in l. cum antiquitas. C. de usufructu. & donatarius possideret naturaliter sicut fructuarius quilibet, & haberet remedia possessoria si expelleretur vel perturbaretur: & ita intelligit & declarat ibi illum tex. Iaco. de Arenis & ibi Bartol. 1. column. num. 2. Pau. not. ibi in princ. numero. 2. & communiter alij doctores. Secundo pro ista conclusione, q. pro recuperanda dicta detentatione cōpetat officium iudicis facit tex. not. in l. & non tantum. ff. de peti. hereditatis in fin. vbi dicitur quod petitione hereditatis proposita, aequum est restituere res commodatas, depositas, & similes: cuius verba sunt, sed licet earum nomine quae commodatae sunt vel dispositae nulla sit facienda actio: quia tamen periculum earum ad nos pertinet, aequum est eas restituere: quem notabiliter sic induco, nam petitio hereditatis solui datur ad hoc vt quis declaretur heres, vt in l. 3. eodē titulo, & ibi Barto. in fine, tamen restitutio rerum venit iudicis officio. tex. est in l. licet minimam. eodē titulo. quem ibi ad hoc notat Barto. Ange. & communiter doctores, merito ergo dicitur res in quibus sola detentatio erat penes defunctum restitui heredi: & ista est vera declaratio illius text. & istam sententiam & conclusionem expresse tenet ibi glo. ordin. in verbo, facienda sunt. licet sic non inducat illum text. & illam gloss. reputat ad hoc ibi singul. Ange. & eam sequuntur Baldus Paul. & docto. in l. item videndum. §. nunc videamus. eodē titulo.

Tertio pro hac conclusione & sententia facit tex. expressior ceteris in l. manifestissim. §. sed eum in secundam, in princ. C. de furtis, iuncta glo. in verbo, rem furtiuam. vbi dicit tex. quod commodatarius vel similes personae possunt agere contra eum qui furto vel vicio subtraxit sibi rem, & nedum consequitur a fure poenam legalem, sed etiam ipsam rem commodatam: & licet tex. non aperiat quo iure vel remedio, glo. ibi dicit q. officio iudicis, cū nulla remedia possessoria habeat: quem tex. iuncta glo. sic intelligit & nō ibi Bar. Bald. Pau. Salic. Angel. de Peru. & communiter doctores: tenet etiam Barto. vbi reputat quotidianum, in l. rem quae nobis. 1. column. post princ. de acqui. posses. Quarto pro ista sententia & cōclus. allego gloss. expressam meliorem de iure in l. & idem. §. Neratius. in glo. ff. de cōdit. fur. vbi in expressis ista cōcludit.

net, quam ibi notat & comedat Bar. Bal. Pau. Sali. Fulg. & communiter doct. Quinto pro ista sententia facit bonustex. in sui generalitate in l. l. l. l. l. l. in princ. ff. de offic. praesid. cuius verba sunt, illicitas exactiones & violentias factas & extortas metu venditiones & cautiones vel sine precij numeratione prohibeat praeses provinciae: quae pro ista sententia allegat & considerat Sali. in dict. l. & ideo. §. Neratius. prope fin. & in dict. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. Sexto, pro ista sententia & conclusionem facit equa & communis ratio, quae habet quod cum iactura alterius nemo debet locupletari, ut in l. nam hoc natura. ff. de codic. indebi. & in regula iure naturae. ff. de regu. iuris. quod esset si detentator prius inuit commodo vel usu suae detentationis.

13 Limita tamen & intellige hanc communem conclusionem, quando dominus verus rei esset absens, & facilius non posset agere in iudicio: secus vero si sit praesens: quia nullo modo posset agere iste detentator. Ita Salic. in dict. l. & ideo. §. Neratius. in fine. de condi. fur. idem Salic. in dict. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. argumeto text. in l. cum in pluribus. §. inesse. ff. locati. & in expresso idem tenet Fulg. in dict. §. Neratius post princ. sed salua eorum pace, non videtur vera ista opinio & limitatio, imo quod indistincte habeat officium iudicis cum indistincte loquantur praedicta iuramec obstat tex. in dic. §. inesse. quia ibi non detentat colonus fructus illos subtractos, ideo dominus debet agere. Vel secundo, quod ibi voluit agere colonus contra dominum locantem, tanquam sibi obligatum ut agat contra subtrahentes, non tamen negat quod possit ipse agere officio iudicis, si velit eo casu quo detentat: intellige tamen & declara superiorem communem opinionem. ut procedat quando res pervenisset ad alium cum vitio, puta ex furto vel violentia: vel forte vacante rem occupavit: alias autem non competet detentatori aliquod ius vel remedium auocandi detentationem, sicut nec possessori competet quando non habet dominium vel titulum. Ita Ang. in dict. l. & non tantum. ff. de peti. h. re. & Bald. in l. item videndum. §. nunc videamus. i. col. eod. titulo. nisi eam haberet ab ipso vitioso possessore. Ita sing. Bar. in dict. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. & per eam ita tenet ibi Bald. Paul. & ceteri doct. in dict. l. in quo tamen articulo resolutum dicis, quod in casibus in quibus possessori datur aliquod remedium possessorium,

in eisdem detentatori dabitur istud iudicis officium pro sua detentatione recuperanda vel conservanda: istam notabilem doctrinam ponit Angel. de Peru. in dict. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. i. col. in fin. versiculo, detentatori autem, &c. & quando possessori competat dicta remedia possessoria, & quando non vide singu. & melius quam alibi in iure per Barr. Paulus Iaso. & melius quam per alium in toto iure per Socinum in l. rem quae nobis. ff. de acquirenda possessio.

14 Extende tamen superiorem communem. con. quae habet quod detentatori detur officium iudicis pro sua detentatione recuperanda vel conservanda, ut procedat etiam in detentatione alicuius iuris in corporealis, ut puta si quis tantum detentat aliquem usum servitutis, non vero ipsam ius servitutis, ita probat text. singu. secundum usum intellectum in l. de usu aquae. ff. de varijs. & extraord. cogn. quem ad hoc reputat ibi singu. Barto. & expresse per illam. l. ita tenet Speculator in tit. de offic. omni. iud. §. i. i. col. in fin. vers. Item imploratur loco principalis actionis. idem Specu. in tit. de causa pos. §. & proprie. §. priuata. auth. interdicta. 7. col. in fin. vers. sed & si me habetem usum. &c. Et ex superiori bus inferitur quod talis detentator posset propria autoritate destruere opus vel aedificium factum in re quam detinet: & in expresso probat text. in l. C. ut nemini liceat sine licentia principis signum imponere. & ibi communiter doc. & tenet Bar. & com. doct. in l. §. 5. nuntiatio de oper. no. nuncia. vbi reputat singu. Rom.

15 Item quero, an ista detentatio facti retineatur animo in absentia, sicut retinetur sola civilis possessio vel sola naturalis: in quo subtili articulo dico, quod videtur quod retineatur animo, & operetur eisdem effectus quos operaretur si detentator esset praesens: & hoc quando detentatio est iuste quae sita iudicis autoritate, vel ex licito contractu partium: ita probat text. singu. & vnicus in l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. in fec. vbi si missus in possessionem ex primo decreto ex causa damni infecti discesserit de re & sit absens animo non deserendi rem, retinet ius suum quod habet in ea, perinde ac si praesens esset: cuius verba sunt, si quis metu ruinae discesserit de possessione, si quidem cum adiuvare rem non posset id fecit, Labeo scribit integrum ius eum habere perinde ac si in possessione perseverasset: & ad hoc eum notat ibi Ang. de Peru. in princ. & ad hoc reputat eum singu. Paulus ibi. nu. 2. & ad hoc eum dicit forte non alibi, imo in princ. & dicit singu. Romanus ibi in princ.

princip. & etiam Ange. in l. peregre. §. fin. in fin. ff. de acquir. pos. Pau. de Cast. in l. i. 2. col. eod. tit. Imola ibi. 4. col. in fin. & Alex. ibi nu. 63. Pro qua subtili sententia ultra praedictos doctores facit tex. in l. si colonus. eod. titu. vbi dicit rex. quod si colonus animo non deferendae possessionis exire de fundo, adhuc locator retinet per eum possessionem naturalem, & sic colonus retinet in absentia suam detentationem, mediante qua locator conservat suam possessionem: & ad hoc illum tex. notat ibi Pau. in princ. & in l. peregre. eod. titu. contraria tamen sententia tenet plures, imo quod detentatio sit meri facti, & nullo modo retineatur in absentia. Ita Bar. in l. i. ff. de acquir. pos. §. col. in princ. nu. 17. & in fin. col. & q. nu. 27. optimo fundamento & ratione. & idem tenet Rapha. Cuma. ibi. 4. col. in fin. & Roma. nota. pe. col. in fin. ultimo, circa hoc adverte. Iaso. 19. col. nu. 86. & in hoc residet Vincet. etiam. 24. col. nu. 81. vbi latius quam alius tangit: idem etiam tenet Franc. de Ripa. n. col. in fin. nu. 44. & istam tenendo non obstat textus ille singu. in quo se fundabant primi doctores in dic. l. si finita. §. si quis metu. ff. de damno infecto. quia tex. non dicit quod ipsa detentatio retinetur in absentia, sed quod ipsum ius causatum ex detentatione iudicis autoritate data, hoc est pignus praetorium, non admittitur, sed retinetur etiam in absentia, & poterit per hypothecam ipsam rem & eius custodiam & detentationem conservari, & a quoqueque revocari. ut in l. C. de praet. pignori. & in l. non est mirum. ff. de pignori. actio. & ita respondet Bar. & doct. vbi supra, licet non ita clare: & respondet Cumanus expresse in dicto. §. si quis metu. in principio. imo ille tex. probat istam opinionem secundam ibi, perinde ac si in possessione perseverasset: nam praesupponit quod detentatio & custodia non durabit sed ius quaesitum ex ea durat.

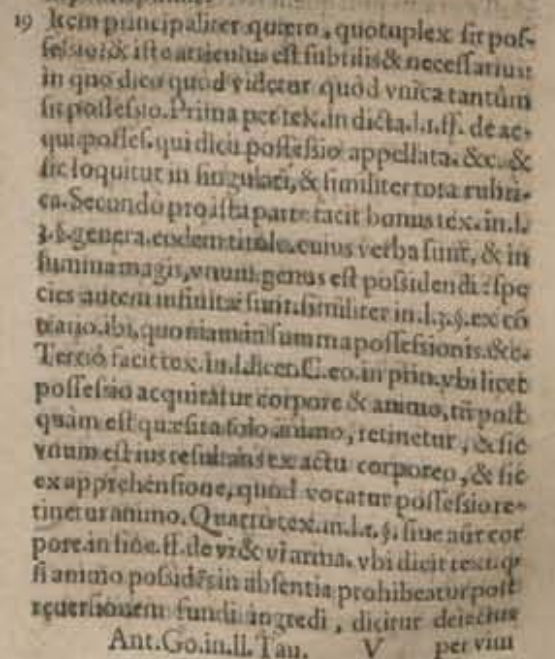
Item apertius probat hoc ille tex. in si ibi, restitutum eum in possessionem: nam aperte dat intelligere quod eam perdiderat: & ita poterat & intelligit ibi Rapha. Cuma. in princ. q. no. loquit. Secundo non obstat tex. in d. l. si colonus. quia ibi non dicitur quod animo colonus retineat detentationem, sed quod animus non deferendi rem sed reddendi, quoniam actualiter non detentet, facit ut dominus & sic locator non desinat possidere in absentia coloni sibi sit nociua: ita solus Vincet. ibi. 27. col. in fin. nu. 77. sed tamen prima opinio est magis communis & tenenda.

16 Adde tamen in hoc vnum not. & subtile, quod si detentator est in conspectu vel de proximo conservat suam detentationem, sicut naturalis

possessio iuncta cum civili, conservatur. Ita solus Ang. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. i. col. in fin. nu. 2. eod. titu. ex qua sententia & conclusionem sic verificata infero, quod si detentator esset in absentia rei, & sic nec in re, nec in conspectu, nec prope rem: & esset dominus verus rei, non posset ex aliquo titulo transferre dominium in alium per clausulam constituti, cum nec possideat nec detentet: sed maius dubium & valde subtile esset, si detentator & dominus rei esset in ipsa rei, vel in conspectu eius, vel prope si per constitutum posset transferre dominium: & certe ego tenebam quod sic: quia illam detentationem videtur deinceps tenere loco & nomine alterius. ut in l. quod nemo. ff. de acquir. pos. cum ratione tex. & materia: sed sola detentatio nuda cum titulo habito a domino non sufficit ad acquisitionem dominij, ergo. &c. de quo articulo infra latius dicam.

Item adde quod probata detentatione censetur probata possessio, nisi ex aduerso probentur aliquid de superioribus, ex quo resulteret quod solum detinet & non possidet. de quo per glo. et doct. in l. stipulatio ista. §. hanc quoque. ff. de verborum obligat.

17 Aliud dixi quod est possessio iuridica de qua principaliter est sermo noster. et magistraliter et resolutivum dico, quod possessio est ius in re: id est in re non prohibita possidere: quae definitio ponit Barr. in l. i. 2. col. ff. de acquir. pos. quae ibi sequitur Alex. 4. col. in fin. qui late eam persequitur, et saluat ab impugnationibus aliorum Socinus. 6. col. in fin. nu. 2. vers. circa secundum. l. si ibi. 8. col. nu. 35. Vincet. 21. col. nu. 51. quia latissime loquitur ab. n. col. nu. p. 133. ad. 22. col. ponendo novum vel de de definitiones antiquorum et modernorum, et rationes, et impugnationes cuiuslibet: et tamen dicit quod nulla quae assignatur vel quae assignari possit satisfacet, nec in omnibus et per omnia conveniet, sed quod definitio Barr. videtur minus periculosa. Istam etiam tenet Salic. in l. licet. eodem titulo. 2. col. in princ. et istam tanquam breuem et perfectam approbat Ancharra. in cap. pastoralis. de causa pos. et proprie. 2. col. in medio. et ista est communis opinio secundum Praxe. de Ripa in dict. l. i. 6. col. nu. 26. et idem in rubrica extra de causa pos. et proprie. i. col. in princ. qui retrahit sive ibi ponit. 14. definitiones, et ultra addit aliam suam: unde merito dixit gl. in l. stipulatio ista. §. hanc quoque. in verbo, stipulatur. de verborum obligat. quod possessionem permissam non sunt auli definire: et interpretas diversas definitiones reperio quod d. l. articulo. 30. part. approbat expresse definitionem glo. et Azor. quam posuit

per vim de possessione qua animo retinebat, licet non corpore: & sic clare vult, quod illam possessionem numero quare retinetur animo, est eadem cum ea quare corpore retinetur: ergo una tantum est: cuius verba sunt, admissi enim ei possessionem quam animo retinebat, & si non corpore: & illud text. ad hoc inducit Socius in ista. l. 1. si. col. Quinto, pro ita parte facit vna & subtilis ratio, nam si in iure nostro esset plusquam una possessio, maxime illud consideretur respectu acquisitionis & productionis in esse: sed illo tempore tantum una in singulari consideratur, & non plures, modo queramus per nos, modo per alium: ergo non est danda pluralitas possessionum: text. est in l. 1. §. adipiscimur. & in §. item acquirimus. eodem titulo. Sexto facit, quia quando per legem tractatur de amittenda possessione, & penitus abdicandi possessionem, vel de illa retinenda vel conservanda semper iura & consulti loquuntur in unica tantum & sola possessione, text. est in l. 3. §. an amittenda eodem titulo. text. in §. si quis nunciet. text. in §. si servus. & in §. Nerva filius. & in §. si rem. eiusdem legis. text. in l. si rem mobilem, eodem titulo. Secundo facit text. in l. pupill. ff. de acqui. re. do. ubi dicit textus, quod pupillus non potest alienare aliquam rem & nec quidem possessionem quare naturalis est: & sic videtur probare quod una sit tantum, & illa est naturalis, licet aliqui illum text. in contrarium considerent: & istam sententiam & conclusionem, quod unica tantum sit possessio, tenet Azo in summa. C. de acqui. pos. 2. col. in principio. nu. 3. & tenet Placitinus glossator antiquus quem refert glo. in l. 1. ff. eodem titulo. in verbo, ant. glo. or. in l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. in glo. mag. in si. & tenet Iaco. de Puteo, & Pe. de Bescio in dicta. l. 1. quos refert ibi Iaso. 13. col. nu. 54. & istam opi. tenet ibi Fr. de Ripa. 6. col. nu. 27. & istam videtur expresse approbare. l. 2. tit. 30. 3. part. & sensus horum doctorum est, quod unica tantum sit possessio, & illa naturaliter tenetur quando possessor insit in re: civiliter vero quando ea retinet animo in absentia. Sed his non obstantibus teneo contrariam sententiam, imo quod sit duplex possessio realiter & in substantia distincta, una naturalis, alia civilis. Pro qua sententia & conclusione. Primo facit text. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. pos. ubi expresse dicitur, quod absens possidet, & similiter ingressus possidet, ergo unus civiliter & alius naturaliter, & sic duplex est possessio realiter distincta: nec potest dici quod una & eadem possessio sit penes illos, quia impossibile est quod

una & eadem possessio sit penes duos: in solidum, vel secundum naturam, vel secundum artem: text. est formalis in l. 3. §. ex contrario. eodem titulo. cuius verba sunt, ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, ut eam aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: text. in l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. ibi, & ait duorum quidem in solidum dominium vel possessionem esse non posse. text. in l. duo in solidum. ff. de precario. cuius verba sunt, nam nec iuste nec iniuste possessiones duae concurrere possunt. Confirmatur, quia lex nunquam fingit nec potest fingere super eo quod est inpossibile de natura in genere: text. est in l. qui ad certum. ff. locati. text. in l. 1. c. 1. in principio. infra de precario. text. in l. adoptio. l. 1. ff. de adop. text. in §. minorem. l. 1. de adop. text. in l. lex Cornelia. prope finem. ff. de vul. & p. ubi, quia non efficitur per eam. & c. text. expressus in l. mulier. in fine. ff. de verborum oblig. text. in l. qui decem. §. 1. in fine. ff. de solu. tenet glo. ord. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & postulat in glo. si. prope finem. & ibi Bart. Paul. & commun. opi. glo. Bar. & docto. in l. 3. ff. pro socio. tenet magistrat. Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vfuca. 9. col. nu. 22. idem Bar. in l. eandem. ff. de duo. reis. tenet late & notabiliter Iaso. in d. l. si is qui pro emptore. ff. de vfuca. num. 2. quod imo quod magis est, fictio non cadit super eo quod est impossibile de iure positum: ita solus Aret. in dicto. §. ex contrario. 1. col. post princip. Nec obstat si dicas quod ibi in dicto. §. qui ad nundinas. non est duplex possessio, sed una, & illa tenetur ab ingressu naturaliter iniuste, & ab absente civiliter iuste: quia respondeo quod qualitas possidendi iuste vel iniuste non alterat naturam & substantiam possessionis, ut est text. formalis in dicto. §. ex contrario. text. in l. duo in solidum. ff. de precar. text. in l. 1. ff. ut possidentem etiam quia illud quod est unicum in substantia non diversificatur propter qualitates, ut notatur in l. 1. ff. si cer. pe. & in l. cui fundi de eo. & de in l. si. §. quoties. ff. de publi. & vec. & per illum text. in d. §. qui ad nundinas. tenet ibi Alber. 3. col. Ange. 1. col. post princip. Imo 2. col. in prin. Iaso. 4. col. nu. 21. Ro. 1. col. Cum 2. col. Secundo & principaliter pro ista sententia & conclusionis facit text. in l. naturaliter. eodem titulo. ubi disponitur quod fructuarius possidet naturaliter illam rem in qua habet usufructum, & proprietarius possidet civiliter: text. in l. possessor quoque in prin. eod. titulo. text. in l. cuiuscumque. §. si iundus. ff. de vfuca.

Tertio facit text. in l. quemadmodum. ff. de acqui. reu. poss. ubi dicit text. quod licet nulla possessio negitur sine corpore & animo, ita nulla amittitur ergo text. ille in illa dictione vniuersali dat intelligere pluralitatem possessionum. Quarto facit text. in l. 3. §. de iur. ff. de vi & vi. ubi dicitur quod illo interdicto non potest uti nisi possessor, & dicit text. quod sufficit quod possideat naturaliter siue civiliter: & ad hoc notat eum ibi Barto. Ange. de Perusio. Quinto facit text. in l. 3. §. si ver. sciendum. ff. ad exhibendum. ubi dicit text. quod actione ad exhibendum potest agi contra civiliter possidentem, vel contra naturaliter possidentem. Sexto facit text. in l. 1. & habet. §. si. vers. placet. ff. de precario. ubi est text. quod in re coacta precario ille qui rogavit habet possessionem naturalem ille vero qui concessit habet civilem: & ibi tenet com. opi. & in l. P. opo. §. cum quis de acqui. pos. ergo clare ibi patet duas esse realiter distinctas possessiones, cum una & eadem non potest esse penes eos, ut in fundamento dictum est: & ad hoc illum text. notat ibi expresse Ange. de Pe. Septimo facit text. in l. nemo ambigit. C. de acqui. pos. ubi, dupliciter esse rationem, aliam quare re consistit, aliam quare corpore. & c. & sic clare probat quod sit duplex possessio. Octavo facit subtilis ratio, nam civilis possessio est illa quare causat prescriptionem: est in l. acquiritur. §. si. de acqui. re. do. Si ergo esset unica possessio vel daretur eiusdem speciei, operarentur eundem effectum, sed non operantur eundem effectum, ut ex dictis in rebus patet, ergo predictae possessiones non sunt eiusdem speciei, sed distinctae & separatae. Nono facit text. in l. si id quod. §. si. ff. de acqui. pos. ubi dicit text. quod si quis habet civilem possessionem in absentia, non perdit illam licet alius occupaverit possessionem corporalem. nisi si ipse est se posse repellere ab eo qui est in possessionem: ergo clare dat intelligere duas esse possessiones. Decimo facit text. optimus & expressus in l. 3. §. Nerva filius. eodem titulo. ubi dicit quod in rebus mobilibus retinemus possessionem civilem in absentia, quatenus habemus facultatem nunciandi possessionem naturalem: ergo naturalis est possessio distincta a civili quare nunciandi possit: & ad hoc illum text. notat ibi Bart. Ange. Imol. Paul. Roma. & Aret. qui dicit quod ibi melius quam alibi probatur, & confirmatur doctorum. Undecimo facit expresse text. in l. si singulari. §. 2. §. vulgo. ff. pro herede. ubi dicitur quod regula quare habet quod nemo potest sibi causam possessionis mutare, de

bet intelligi modo possessio sit civilis, modo naturalis: & ille text. non est alibi secundum Vinum, Alber. & Ange. ubi, ad hoc in quantum loquitur in hoc articulo nominatim nominando possessionem civilem & possessionem naturalem, & sic denotando substantiam rei: & est vniuersum secundum Bald. in l. licet. C. eod. tit. 2. col. in si. licet corrupte alleget: & Paul. in l. si. ff. de titulo. pen. col. post princip. Ioan. de Imo. ibi. 4. col. in prin. Ange. 2. col. in medio. Illam sententiam & con. §. in iure nostro sunt duae possessiones realiter in substantia distinctae, tenet Dominus per aliqua ex predictis fundamentis, ubi notabiliter loquitur in regula, siue possessione de reg. iur. 3. col. vers. ad eius declarationem. est quareendum. tenet glo. or. post Ioan. glossa to. res antiqui in l. 1. ff. de acqui. pos. in verbo, ait post princip. & tenet & sequitur ibi Silb. pen. col. in fine. Pau. de Cast. ibi. pe. col. in prin. Iaso. de Imo. 4. col. in prin. Ange. 3. col. in medio. Roma. 5. col. in medio. Alex. 13. col. nu. 47. Iaso. 3. col. nu. 54. Vincen. 20. col. nu. 7. istam etiam opi. tenet Angel. de Peru. in l. licet. C. de titulo. 2. col. nu. 6. Paul. ibi. 2. & 3. col. Balab. l. 1. c. 2. col. nu. 6. Sal. 4. col. nu. 13. Fulgo. in l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. como. 1. col. Sal. ibi. 3. col. Pau. de Cast. 1. col. nu. 7. qui notat loquitur. Bald. in l. 1. C. ut possit. col. num. 2. Bald. in rub. extra. de causa poss. & proprietate. col. nu. 4. & ista conteneri Bart. in l. 1. §. genera. supra ista titulu. appo. licet ipse in l. 1. supra. eod. titulo. possit motum, teneat novam & dist. opi. imo quod sint tres possessiones realiter distinctae, una civilis, alia naturalis, alia corporalis: quare opi. communis reprobat a doctoribus: & ista est magis communis opi. secundum doctores ubi supra: pro qua communi sententia ego allego l. 1. de iure nostro regno legem secundam xlv. 3. part. quare expresse istam opi. fundat, & allego & conde-ro expresse & clariorem legem in ista l. 3. in ill. Tauri, quod est summe necessarium pro intelligentia dicendorum reiecta opi. fac. Bar. quam tenet in l. licet. ff. col. C. de titulo. ubi tenet quod quando possessio est penes unum sit unica possessio in substantia, sed quando est penes duos sint duae possessiones distinctae: quare opi. communiter reprobat. Item reiecta opi. Bar. in dicta l. 3. col. dicens esse tres possessiones realiter distinctas, scilicet naturalem, civilem, & corporalem: nam illa corporalis idem est quod naturalis, quare opinio Bartoli communiter reprobat.

10 Item in nostra materia principaliter queritur, an in acquirenda possessione requiratur causa vel
Aut. Co. in ill. Tau. V. 2. titu.

titulus? in quo notabili & necessario articulo resolutione procedendo, sit prima con. q. si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis, nulla requiritur causa vel titulus: itaq. si aliquis possessor tradat alteri re animo transferendi possessionem, statim queritur accipiente sine aliquo titulo vel causa: vel si quis per actum naturalem apprehendat rem cuius possessio vacabat, statim queritur possessionem: pro qua sententia & conclusione facit tex. in l. 3. §. in admittenda. ff. de acq. pos. & in l. si quis vi. §. differentia. eod. titu. ubi habetur quod possessor sola sua voluntate potest amittere possessionem, ergo a fortiori, facta traditione animo transferendi possessionem, acquireretur accipiente: ita maxime quod tunc possemus dicere, quod licet non habeat titulum vel causam in proprietate, habet tamen in possessione, & erit titulus precarij si concessio fuit non determinato tempore tacite nec expresse, & sic potest ad libitum reuocari per concedentem: alias vero si concessio fuit facta determinato tempore tacite vel expresse erit titulus donationis: argumento tex. sing. in l. Lucius Titius. supra de don. tex. in l. a. ff. de precario. tex. in l. si habet. §. si eod. titu. confirmatur etiam, quia super sola possessione rei, potest constitui titulus: ut est casus nota. in l. si aliquam rem. ff. de acq. pos. sibi, nam si rem meam tu possideas, & ego eam a te possessionem eius rei, vel stipuler, utilis erit emptio. & stipulatio: idem probat tex. in l. si emptio. pe. §. item si emptor. verbi rei sue. supra de contr. emp. bonus tex. in l. andebiti. §. sed & si nam in princip. de condic. indebi. Secundo pro ista con. principali, que habet quod si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis nulla requiritur causa vel titulus, facit tex. expressus in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acq. pos. ubi habetur quod in greffus rem absentis acquirit possessionem naturalem vacantem, & tamen ibi nulla interuenit causa vel titulus: Tertio pro ista conel. facit tex. in l. si. C. vnde vi. ubi ille qui ingreditur rem omnino vacantem alicuius absentis, acquirit viamq. possessionem sine aliquo titulo vel causa. Quarto pro ista sententia & conclusione facit totus titulus. ff. de vi & vi arma. ubi habetur quod ille qui per vim expellit alium de possessione, acquirit eam, licet iniuste & sine titulo vel causa: & istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. si. ff. de acq. pos. ubi habetur quod si prima colum. nuneat. licet non alleget nec consideret superiora iura, sed allegat tex. in l. si. §. si vi & vi arm. eod. titu. sed certe ibi causa

interuenit, licet de iure inualida: & ille tex. proprie loquitur in casu conclusionis tertie, infra eo proxime allegat etiam alia iura Bar. que certe nihil probant. Idem etiam tenet Pau. ibi. col. prope si. & Ioan. de Imo. post prin. legi. & ibi Ludo. & commun. opi. secundum Alex. ibi. col. numer. 11. & istam dicit commun. opin. Arretin. in l. locus eodem titulo.

21 Secunda conclusio principalis sit, q. in acquirenda possessione per actum fictum bene requiritur causa vel titulus, vnde si quis nulla interueniente causa vel titulo constituat se notum alterius possidere vel per aspectum vel transferre, posse vel per retentionem v. usufructus, vel per conductionem factam de re propria non transferatur possessio: ista est glo. singul. in l. i. §. si aliquid rem. ff. de acq. pos. & per eam tenet ibi Bar. r. col. numer. 1. Paul. Cumano. Ludo. Roma. & commun. doct. & ad hoc illam glo. iuncto text. reputat singul. Saly. in l. traditio. C. de pactis. si. columna. §. q. pro qua sententia & con. facit tex. iuncto commun. intellectu in l. si aliquid rem. ff. de acq. pos. possessio. ubi probatur q. si dominus & possessor alicuius rei cedat suam rem quam possidet ab alio non transferit in eum aliquam possessionem: facit etiam bonus & subtilis casus in l. si quo. ff. de v. l. capio. pro qua sententia & con. facit inconuincibilis ratio, quia quando clausula constituiti vel quilibet actus fictus ponitur super contractu nullo vel inualido, similiter illa clausula vel actus fictus possessionis est nullus ut probat tex. in l. fin. ff. de consi. pe. tex. in l. non dubium. C. de legibus. tex. in regula. cum principalis. ff. de regul. iur. & latius pono infra proximè in 4. eo. ergo quando nullus ponitur titulus contractus nec causa interuenit, dicta clausula constituiti, vel alius actus fictus, nihil potest operari: & intantum ista conel. est vera ut procedat etiam si praedictus dominus & possessor rei scienter sine causa & titulo constituat se nomine alterius possidere, vel apponet in eius fauorem alium actum fictum: quia non videtur donare, & sic per illum praesumptum & fictum titulum donationis iunctum cum dicta clausula constituiti & actu ficto possessionis non transferatur dominium nec possessio in eum: & iura que dicunt quod ille qui scienter sine causa vel subsistente obligatione tradit suam rem donare, ut in l. cuius per errorem. ff. de regul. iur. in l. si. ff. de condi. indebi. in prin. C. de ritu. & utrobique docto. debent intelligi quando traditio rei sit per actum verum & naturalem, secus vero si per actum fictum, ut in l. nostra

nostra conclusionem ne de duplex fictio vel specialitas singula. Bar. in d. l. si aliquid re. col. in prin. ff. de acq. pos. re. Pau. de Cast. fin. col. in prin. Albe. r. col. in fine. Cum. pe. col. in fine. Alex. r. col. in 18. Fran. de Rip. §. col. numer. 16. istam etiam con. tenet Cino. Bal. Saly. & docto. in l. qui re. C. locati. tenet etiam Saly. melius quam alibi in l. traditionibus. C. de pactis. si. columna. §. q. tenet etiam Balan. cap. de capitaneo qui Curiam vendidit. pe. colum. in priman. V. l. bus seu. & ista est vera & communis opinio, licet glossa singula. & ordinaria teneat contrarium in dicta l. si aliquid rem. ff. de acq. pos. in l. si aliquid rem. prope finem, quam sequetur ibi Inola. & latius & subtiliter Arretinus. §. colum. numer. 1. quam superiorem communem opinionem intelligas procedere in casibus in quibus alia de iure communi per veram traditionem scienter facta induceretur donatio, ut quoniam traditio expressa, causa adiecta, & quam ex de lito cum nihil deberetur vel quando ex qualitate rei & persone praesumatur donatio, ut notatur per Bar. & docto. in l. cum quid. ff. si eer. pe. post glo. ibi in illis casibus interueniente vera traditione erit donatio: alias vero si interueniat ficta traditio non valebit, ut in hac communis opinione. Confirmatur ista communis opinio subtili fundamento & consideratione, nam licet de iure nouo Codicis ex vno pacto donationis oriatur actio, & promissor efficaciter sit obligatus: & in l. si quis argentum. §. si autem hoc in prin. C. de donatio. & ibi com. opin. tamen illud debet intelligi in expressa & propria donatione & promissione: nec vero in ficta & praesumpta, puta quando quis per pactum nudum scienter promittet indebitum, ne detur aduersus duplicis specialitatis contrarium tex. in l. a. C. de doti. pro. & in l. cu post §. gener. de iure dotum nota ling. Bar. in l. iuris gentium. §. quimmo. l. i. col. in medio. ff. de pactis. idem Bar. in l. si tibi decem. in fine. et. idem etiam tenet Bald. Ang. Paul. de Ca. Alexan. & commun. docto. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. eod. titu. lafo. in dict. §. quimmo. 18. colum. 21. Paul. in l. generaliter. §. col. C. de non nu. pec. Balan. in l. pacto quo parat. C. de pactis. 2. col. in fine. Saly. in l. legem. §. col. in medio. eo. titu. Bald. in rub. extra. de pactis. 2. col. in fine. Imo. in l. in audibus. §. 1. col. ff. de dona. & ibi Ludo. Ro. pe. col. in si. Ange. de Per. in dicta l. si quis argentum. §. sed & si quis. post prin. C. de donat. & ibi Bald. in l. 4. Pau. de Cast. notabiliter in l. quae dotis. penult. colum. §. si solut. matrim. Anto. & Inola. in cap. qualiter extra. de pactis.

Ex qua superiori. con. se declarata & confirmata inferitur singulariter, quod si quis scienter constituit extra iudicium rem suam esse aliter, & constituit se nomine eius possidere, vel alium actum fictum interueniat, non transferatur in istam dominium nec possessionem: & hoc solum ex ista ratione, quia ex in. praesumptio & ficta traditione non potest quatenus dominium nec possessio, ne detur duplex specialitas: & ita tenet expressis Bar. in l. cum falla. C. de iur. & fac. l. no. 2. col. nu. 8. & ante eum tenet ibi Petrus de Bella perta. col. post prin. C. in 2. col. 4. q. quos Bar. non refert. & tenet ibi Faber in suo Brenario in prim. l. i. & Bald. ibi. col. nu. 7. & 8. Pau. de Cast. r. col. in fine. tenet. An. in l. extra. de confes. 6. col. in prim. Inola ibi. si. col. in fine. Sed adde subtiliter in hoc articulo quod tunc a ratione & consideratione ista opi. & illatio est vera, quia tunc casu nullus concurrat titulus verus nec praesumptus: quia illa confessio scienter facta non inducit donationem nec alium titulum: quia non habet verba dispositiva apta producere obligationes, sed tantum sit ad probationem: vnde cum conllet de contrario, eliditur confessio: & sic clausula constituiti vel actus fictus in illo casu ponitur de perse sine subiecto alicuius contractus expressi nec taciti: vnde ex ea non transferatur possessio nec aliquid effectus: ita dicit & declarat subtiliter Paulus ibi. in l. cu falla. si. col. in prin. & ante eum Bald. ibi. si. col. nu. 8. & in expresse quod ex tali confessione scienter facta non inducatur titulus donationis tacitus vel praesumptus, tenet expresse Bald. in l. xna. C. de confes. 1. col. nu. 7. Pau. in l. generaliter. C. de non nume. pecunia. 2. colum. in medio. numero sexto, & melius 4. colum. in prin. idem Paul. in l. publica. §. si. ff. de poli. & expresse Petrus in dicta l. cum falla. 2. col. in principio.

Nec huic secundae con. principali cum ex ea deductis obstat notabiliter & subtiliter inductus in l. a. C. de dona. iuncta communi opi. ubi est casus quod donato & tradito instrumento alicuius rei videtur donata & tradita ipsa rei contenta in instrumento, & tamen ibi concurrunt praesumptus titulus & ficta traditio rei: ergo non deberet transferri dominium & possessio eius: quia respondet quod ibi verus titulus & vera traditio interuenit, scilicet illius instrumenti corporalis quod traditum fuit: vnde ex hoc resultat titulus & possessio rei contentae sub eo, cum aliud non potest operari, & sic continet & representat contentum sub eo, concurrente legi dispositione: & ista est verus sensus & intellectus Ant. Go. in l. l. Tan. V. 3. illius

illius legis & solutio huius difficultatis facit re-
xus in l. qui chirographū. ff. de lega. tertio. re-
xus in lege. seruum filij. §. cum chirographū.
de lega. i. tex. in lege secunda. C. qui res pigno.
obligat. po. in lege tertia & quarta. ff. de liber.
legat. notatur in l. 2. ff. de pactis.

22 Secundo non obstat tex. expressus & nō de-
claratus a doctor. in lege. qui bona fide. ff. de
acquiren. possessio. & in l. interdum. §. si. in. in-
fra eodem. ubi dicitur. quod si ille qui non est
dominus possideat aliquam rem quam bona
fide emit. & eam conducit a vero domino.
quid statim desinit possidere: & per istum a-
ctum fictum etiā sine causa vel titulo transfer-
tur possessio in ipsum dominū. & ad hoc no-
tat ibi commun. opinio. quia ad illum tex. dupli-
citer respondeo.
Primo modo quod verus dominus et posses-
sor nō potest transferre in aliū possessionē per
actum fictum nisi precedat causa vel titulus ha-
bilis: & ita procedat illa nostra secunda. cō. ille
verō qui nō est dominus. si possideat bene pōt
transferre possessionem in alium etiā per actū
fictum sine causa vel tit. & ita procedat & intelli-
gatur tex. in d. l. qui bona fide. & in l. interdū. §.
si. in. & in expresse ita tenet & declarat Barro.
in l. quod meo. i. col. unum. i. licet communiter
deficiunt ibi aliqua verba: & istam declaratio-
nem & concordia ponit ibi Pau. i. col. in fine.
& cum ea transeunt indifferenter ibi doct.
& expresse dicit ibi Rom. i. col. in fine. quod
distinet. Bar. communiter tenetur. Sed attende
quod iste intellectus videtur esse verus. cum
nulla ratio differentie possit assignari. vnde co-
gitari quod vera & propria ratio est. quia in
illis iuribus interuenit vera & iustissima causa.
scilicet quod ille cui tradebatur possessio. erat
verus dominus: vnde non oportet sibi conce-
dere causam vel titulum de nouo. cum ipse per
fectum titulum & causam habeat: & ideo non
dominus possessor potest per actū fictum trāf-
ferre possessionē: & iste est verus & clarus in-
tellectus illarum. ii. Ex quo resultat cōtra Bar.
& doct. quod indistincte dominus & possessor
vel non dominus. non potest transferre posses-
sionem sine causa vel tit. & per cōsequens vo-
nit reprobanda glossa cum qua omnes ibi
trouentur in dict. lege. qui bona fide. ubi dicit
quod illa lex procedit etiam si nō dominus
qui possidet conducit rem ab alio non domi-
no. cum ibi nulla subsit causa vel titulus habi-
lis. mediante quo. per actum fictum possit trāf-
ferri possessio.

23 Tertia con. quod ex iniuriā & inualido contra

ctu bene transferatur possessio. interueniente
actu vero traditionis: tex. est notabilis & sub-
tilis in l. §. si vir vxori. supra. ff. de acquirenda
possessio. text. in l. quod vxor. eod. tit. tex. in
l. §. de iur. in verbi. denique. ff. de vi & viat.
tex. in l. si donare. in princip. ff. de donat. inter
vi. & vxor. tex. in l. nec vllam. §. omnibus. verbi.
item in tit. p. donato. ff. de peti. l. i. re. qbus pro
batur quod ex donatione inter maritū & vxor.
rem. licet penitus contractus vel titulus sit nul-
lus. adeo qd ex eo nulla oritur actio vel obliga-
tio civilis nec naturalis. vt in l. in princip. ff. de
dona. inter virū & vxor. & in l. §. sciendū. eod.
tit. & in l. si sponsus. §. si vxor viri. eo. tit. ubi di-
citur quod ei nō accedit fideiusor. et tenet Bar-
ro. magistraliter in l. cū lex. ff. de fideiusor. i.
col. unum. Sicut Bar. in l. quod meo. i. col. unum.
i. ff. de acquir. posses. & vtrūque cōm. opin.
tamen ex tali cōtractu possessio bene trāsit in
vxorem interueniente actu vero traditionis.
sed difficultas subtilis est in hoc articulo. pro
intellectu illorum iurum. cum de iure talis cō-
tractus sit inualidus ipso iure: quare valeat &
acquiratur ex eo possessio. & dico quod vera
& subtilis ratio est. quia possessio nō causatur
ex cōtractu tanquam ex proxima et immediata
causa. sed ex facto naturali. & sic ex traditi-
one ipsius rei vnde licet cōtractus sit nullus. nō
impeditur acquisitio possessionis si ibi interue-
nit verū factum & traditio: & in expresse illa
ratione ponit cōsultus in d. l. §. si vir vxori. ubi
quoniam res facti infirmari iure civilis non po-
test. cuius sensus est. qd cōm. possessio causatur
ab ipso facto traditionis. vt supra late desinēti
est in definitione: & illud factum secundum
veritatem non possit infirmari iure civilis. me-
rito ex tali facto trāsit possessio. licet ipse cō-
tractus sit nullus: & ista est vera & propria in-
tentio consulti in dicto. §. si vir vxori. & ista est
intentio Bar. Paul. & aliorum. & expresse illa
rationem per illum text. ponit Bald. in l. non
dubium. C. de legibus. octava columna. nume-
ro decimo octavo. & Paul. ibi. penultima colum-
na. in princip. Iason ibi. penultima columna. nu-
mero quinquagesimo quinto. & istam doctri-
nam in alio proposito ponit gl. in l. §. ex pho-
ribus. in gl. si. & ibi expresse Albi. col. in fine.
ff. de acquir. posses. nec huius subtili ratione ob-
stat si dicas. quod licet factum illud naturale.
& sic traditio. non possit infirmari & infringi
per ius civile secundum veritatem. tamen pos-
sunt infringi secundum fictionem iuris vt in-
gatur non esse factum. cum ius civile semper
possit fingere contra veritatem in his que sunt
facti

facti in l. retrō. ff. de captiuis. & in l. in omni-
bus. & in l. bona eorum. eod. tit. & quasi per-
totum. & in l. §. si ab hostibus. In l. i. quibus mo-
ius. pa. po. sol. quia respondeo quod lex nun-
quam fingit nisi subsistente equitate & neces-
sitate: tex. est in l. sciendum. ff. ex quibus caus.
maior. text. in l. postliminium. ff. de capti-
uis. text. in l. non dubito. eodem tit. in princ.
& istam regulam & doctrinam ponit Bartol.
in l. si is qui pro emptore. de vscapi. tertia co-
lumna. numero secundo. Sed in isto casu cessat
equitas & necessitas fingendi. & ideo lex non
fingit. nam cum sola voluntate amittat quis
possessionem. vt in l. tertiam. §. in admittenda. &
in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. posses.
sequitur quod licet per traditionē rei non qua-
reretur possessio vxori. amitteret eam maritus:
imō etiā amitteret sua voluntate. licet rem non
tradiderit. sed in eius detentatione permiserit.
vt dictis iuribus vnde marito cum maritus de-
beat perdere possessionem. quaritur ipsi vxori
virtute traditionis. licet cōtractus sit inuti-
lis: & iste est verus sensus & intellectus text. in
dicto. §. si vir vxori. ubi dum dicit. & quid atti-
net dicere: non possidere mulierem. cum mari-
tus ubi noluit possidere protinus amiserit pos-
sessionem: & ita intelligit & declarat illum tex-
tum Bar. ibi. vno verbo. numer. secund. Ioan-
de Imola in principio. Roma. in prin. Vincent.
melius quā alter ibi. i. & i. col. Iaso. ibi. i. col.
nu. 3. & ita intelligit & declarat illum tex. latius
& expresse Bar. in l. si is qui pro emptore. in
fra de vscapi. i. col. post medium. nu. 27. Imol.
7. col. i. prope finem. Iaso. ibi. 71. col. unum. nu. 250.
& iste fuit sensus Bal. in l. siue possidetis. 2. col.
post prin. C. de proba.

24 Nec obstat si iterū replices contra istum verū
& subtilem intellectum. qd si vxor non acquire-
ret possessionē ex isto inuiti cōtractu. qd mari-
tus non perderet eam. licet rem tradiderit: quia
regula notabilis iuris est. quod si quis vult rem
suam vel aliud ius quod habet transferre in a-
lium. si illi alteri non potest ex iuris dispositio-
ne queri. non admittit tradens. nec abdicatur a
se quasi sub illa conditione datum: istam regu-
lā & conclusionē probat tex. no. in l. nec vtilē.
ff. ex quibus cau. maio. quem ibi ad hoc notat
Albi. Bar. Bal. & commun. doct. & istā doctrinā
per illū tex. ponit Bar. ubi insert. adnotat. q. in
l. qui Rome. §. duo fratres. i. q. ff. de verb. obli-
ga. & ibi cōm. doct. super illa. q. istam etiam
regulam probat tex. & ibi notat Bar. & docto.
in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solu. text. in
l. vir vxori. verbi. sed si promissor. ff. de dona. in-

ter vi. & vxor. si ergo in presenti casu & sic in d.
§. si vir vxor. & similibus. possessio non quare-
retur vxori. non amitteret eam maritus: sic
ratio predicta communis non videtur conclu-
dere: quia ad hoc respondeo qd predicta regu-
la et doctrina cōtraria procedit et habet locū
tantum in dominio quod quis vult a se abdicare
& in aliū transferre: quia si non potest ibi
quari. nō recedit a domino. sed remanet penes
eum: secus verō est in possessione. quia etiā si
non queratur nec possit quari accipienti. de-
perditur et abdicatur a possessore: ita notabili-
ter Alb. in d. l. nec vtilem. in princip. ex quib.
cau. ma. et ita tenet et declarat Bar. in l. si ego.
in fine. ff. de nego. ges. et ibi Albi. i. col. Pau. in
fine. num. 7. et ita tenet et declarat glo. ord. in
dict. l. cum quis. §. si debitorem. in glo. 3. ff. de so-
lu. et ibi Bar. num. 2. Pau. nu. 4. Albi. et commun.
doct. Bar. Albi. Paul. et ceteri in l. qui hominē.
§. si debitore. eo. tit. et ita etiā tenet et declarat
glo. ord. in d. l. vir vxori. verbi. sed si promissor. ff.
de dona. inter vi. et vxor. et reputat ibi notabi-
le Fulgo. pro qua sententia et declaratione
est casus expressus in l. quod meo. §. si furioso.
ff. de acquir. posses. et ibi expresse tenet glo.
2. et ibi Bar. Albi. Pau. Imola. Areti. Alex. et cō-
mun. doctor. tex. etiam expressus in l. §. p. pro-
curatorem. in fine. eo. tit. istam doctrinam et
declarationem ponit Areti. in l. naturaliter. §.
nihil commune. 7. col. unum. eod. tit. et ita defen-
satur intellectus subtilis et communis dicti. §.
si vir vxor. et similibus: quia merito ibi acqui-
ritur possessio. quia & si non quareretur nec
posset quari ex iuris resistentia. nō remaneret
penes maritū. sed amitteret eam per supra di-
cta: & ista est perfecta resolutio illius text. &
sensus eius. sic ab alio non dilucidata. Ex qua
superiori. 3. principali conclusione sic declara-
ta & confirmata. quæ habet quod ex inuiti cō-
tractu transferatur possessio interueniente actu
vero traditionis. infero.

25 Primo. quod ex cōtractu facto a minore su-
per re immobili sine decreto cum autoritate
tutoris vel curatoris. secuta traditione. trāsit
possessio: glo. est no. in l. 2. §. si a pupillo. ff. pro
emptore. in glo. pri. prope finem: quem ibi cō-
mendat Ioan. de Imo. 2. col. in fine. cōmēdat
Alexan. in dicto. §. si vir vxori. secund. colum-
na. numero quarto. & dicit eam notabilem
Iason ibi tertia columna. numero decimo quar-
to. & Vincentius ibi. quinta columna. in fine:
& illam glossam reputat singul. Alexand. in l.
possessionem pupillum. eod. tit. secunda col.
in principio. & hoc etiam tenet Bal. licet non
Ant. Go. in l. Tau. V + alle-

allegat illam glo. in l. magis puto. in principio. ff. de rebus cor. post. Iacob. de Aretio. pro qua glo. & sententia facit text. in dict. l. possessionem pupillum. ff. de acqui. posse. ubi est text. quod pupillus sine tutoris autoritate non potest animo amittere possessionem, ergo cum tutoris autoritate videtur quod possit: & per eum ita tenet ibi Rapha. Cuma. post. principi. ex quo ibi infert, quod si pupillus cum tutore, vel adultus cum curatore, fecisset compromissum super re immobili sine decreto, quod licet arbitri non possint pronunciare super proprietate, poterunt tamen pronunciare super possessione: facit etiam bonus textus in l. pupillus. supra de acquiren. rer. domi. cuius verba sunt, alienare vero nullam rem potest, nisi praesente tutore auctore, & nec quidem possessionem quae est naturalis: ergo tutore auctore posset. Tertio pro illa sententia ultra doctores considero text. expressum & meliorem de iure in l. secunda. C. si quis ignorans rem minor. esse, sine decreto comparauerit. ubi dicitur quod si res sit alienata sine decreto, possessio retrahatur & reuocetur a possessore: ergo translata fuit, ex quo etiam deducitur, quod adultus carens curatore alienando rem sine decreto posset transferre possessionem per supra dicta: pupillus vero sine tutoris autoritate, vel adultus habens curatorem sine curatoris autoritate, non posset alienando vel contrahendo transferre in alium possessionem civilem nec naturalem: de civili est text. in dict. l. possessionem pupillum. de naturali est text. in dict. l. pupillus. ff. de acqui. re. do. ibi, & nec quidem possessionem quae est naturalis. & utrobique com. opi. quod procedit modo pupillus vel adultus verè tradat, modo fictè, secundum doctores ibi. Adde tamen quod naturalem possessionem bene posset minor perdere, etiam sine tutoris vel curatoris autoritate, exeundo de fundo: ita quod non sit in conspectu vel propè quia quilibet maior sic amitteret. text. est in hoc notabilis in dict. l. possessionem pupillum. & per eum ita tenet ibi glo. ordi. Albe. Paul. Ioan. de Imo. Cuma. Aretio. & Alexand. & Dinus, & Oldradus, quos ibi refert Albe. tenet etiam Vincent. qui in hoc puncto notabiliter loquitur in d. l. si vir vxori. 5. col. num. 12. cuius ratio est, quia tunc non amittit immediatè ex sua voluntate vel contratu, sed ex legis dispositione. & in hac ratione se fundat text. glo. & com. opi. Ex quo text. sic intellecto cum ratione infert ibi Franc. de Aretio. 1. col. in medio, quod lesio quae infertur alicui ex immediata dispositione iuris, ita compræ-

hendit pupillū sicut maiorem: & licet ipse non alleget, ita expressè notat ibi Alber. post. Iacob. de Ra. pro qua consideratione facit bonus text. in l. si sine herede. §. Lucius. ff. de admi. tu. to. per quē ita tenet Bal. in l. non videtur. C. de integ. res. 1. col. post. prin. & ultra eos facit melior text. de iure in l. si. §. defensionem. C. de admini. tuto. Ex quo deducitur quod si praedictus minor haberet solam possessionem naturalem quam animo quis potest retinere quocumque vadat, quod per absentiam eam non posset amittere, etiā si vellet eam amittere & se abdicare, argumento illius text. cum ratione & ita ibi tenet Alb. Pau. & Cum. & Vincent. in d. §. si vir vxori. 5. col. num. 2. Sed contra istam primam illationem facit expressus & not. text. in l. iubemus. la. 2. §. san. de la. in fine. ibi, sed possessionem ecclesiasticam. &c. Vbi probatur, quod si res ecclesiae vendatur, etiam cum autoritate administratoris, non adhibita iuris solennitate, non potest transferri possessio: imò ipso iure traditio est nulla quia, respondendo quod ille textus loquitur tantum respectu dominij, & sic proprietatis, & non respectu possessionis: & ibi possessio ponitur pro ipsa re, sicut in iure nostro multoties reperitur, ut in lege. inter dum. ff. de verb. signifi. & ita soluit & respondet Bar. in dicto. §. si vir vxori. numero tertio. Vel aliter & secundo respondet ibi Bart. quod ille textus loquitur in persona quae non potest perdere possessionem, ut pupillus, vel ecclesia: & cum ista secunda solutio. Bar. transeunt ibi Cuma. & Alex. 2. col. & Roma ibi in prin. Sed attende quod ista solutio posset esse vera, & clare procederet, quā talis inhabilis persona per se transferret possessionem sine autoritate administratoris: unde praesupposito quod ibi interuenit autoritas administratoris, videtur difficile contrarium, cum per superiora iura sit conclusum quod cum autoritate alterius posset persona inhabilis transferre possessionem: unde, posset dici quod ille textus solum procedat in rebus ecclesiasticis propter fauorem earum. Sed certè verior & propria solutio est prima quam assignauimus, quod ibi possessio ponitur pro ipsa re, & sic pro dominio vel proprietate: & illa impeditur & ipso iure non transit: & ita dicit quod ille text. debet intelligi Vincent. in d. §. si vir vxori. 5. col. in medio. num. 11.

26 Secundo ex praedicta. 1. con. principioli infero notabiliter, quod si res maioratus vel prohibita alienari alienetur, quod in accipientē transit possessio: ita civilis quam naturalis, licet contra ctus ipse nullus & inutilis sit, argumento text. & supe-

superioris conclus. in dict. §. si vir vxori. & in expresso per eum ita tenet Bald. in l. 2. ff. de iuri. omni. iudi. si. col. in fin. & hoc tenet & reputat notabile Franc. de Aretio. in dict. §. si vir vxori. 2. col. in medio. Alex. ibi per. col. si. q. la. 3. col. num. 12. Vincent. ibi. 4. col. num. 28. hoc etiam tenet & reputat notabile Ludou. Roman. in l. 1. eni bonis. 1. co. nu. 3. infra. de ver. obi. & tenet & sequitur ibi Aretio. 1. col. no. Alex. 2. col. no. la. 2. col. num. 5. & ibi Franc. de Ripa. 12. col. nu. 52. pro qua sententia facit bonus textus quem doc. non allegat in l. non alienat. ff. de regul. iur. cuius verba sunt, non alienat quod duxat omittit possessionem. & ibi expressè notat ad hoc lo. Ferrar. post. antiquos. text. in litem si res. §. 2. ver. potest. ff. de alien. iud. mut. cau. fa. ubi eadem verba ponuntur. facit etiam text. valde notabilis in l. bonae fidei. ver. nec interest. supra. de acqu. re. do. ubi expressè dicit, quod si res affecta aliquo vitio reali alienetur, licet non trahatur dominium nec usufructus conditio, bonū tamen sit possessio & acquisitio fructuum. Pro qua etiā sententia considero subtiliter legē nostrā. 45. Tauri. in fine. ubi dicit quod mortuo possessore maioratus, possessio trahatur in successores, quāvis aliquis tertius occupauerit possessionem in vita vel post mortem possessoris, vel de manu eius eam habuerit: ergo, aperte praesupponit quod licet sit res maioratus, vel prohibita alienari, & contractus vel alienatio non teneat, tamen bene transferretur possessio: & in tantum hoc est verū ut procedat etiam si lex vel dispositio hominis quae prohibet alienare vel contrahere, expressè dicat & disponat quod etiam non possit fieri traditio: & si fiat, quod nullus sit momentanea men debet intelligi quod nihil valeat quo ad translationem dominij, sed possessio civilis & naturalis bene transferretur: ita probat text. not. & subtilis in l. 3. §. sciendū ibi, nec traditio quicquam valet. ff. de dona. inter vi. & vxor. ubi disponitur quod donatio inter coniuges est omnino nulla, adeo quod traditio nihil valet, & tamen intelligitur quo ad dominium: quia possessio bene transferretur, ut est casus expressus in dict. §. si vir vxori. ergo aperte illa illatio est verissima. & illū text. ad hoc ita inducit Aretius in dicto. §. si vir vxori. 2. col. num. 4. dicens semper esse mentem tenendum. Socinus in consilij. 4. volu. & ista opi. & consideratio est verissima, nisi lex ultra procederet annullando acquisitionem possessionis, ut probat text. nota. & expressus in l. vna. C. non licere habitari oribus metropoli loca sua ad extraneum transferre. lib. 11. ubi, quoquo modo possidendi licentia tribuitur. nec considerationi Aretini obstat text. in

lis cui bonis. ff. de verbo. obli. ubi, tradere verò non potest. per quam notat ibi Ang. de Peru. in prin. nume. secund. quod ille qui non potest alienare vel se obligare, non potest etiam tradere do transferre possessionem: quia ille text. & de terminario Angeli debet per supra dicta intelligi, quando persona est inhabilis contrahere vel alienare ex defectu animi & intellectus: quo casu impeditur etiam translatio possessionis: quia animo non potest eam amittere: conclusio verò Aretini in qua sumus procedit quod persona non est inhabilis ex defectu animi, sed ex alia ratione vel qualitate extrinseca, puta nē res alienetur extra familiā, vel alia: quia tunc non impeditur translatio possessionis licet impediatur translatio dominij: & ita intelligit & declarat Vincentius in dict. §. si vir vxori. 12. col. nu. 28. & Franc. de Ripa in dict. l. 1. cui bonis. 12. col. nu. 52. Vnum tamen est, quod talis prohibitus licet trahatur possessio cum titulo, tamen non transfert eam qualificatā ut transeat quasi dominij in accipientē & cōpetat sibi publiciana. ita probat text. in l. magis puto. ver. si pupillus. iuncta gl. ff. de rebus eo. ubi dicitur quod si pupillus alienū fundū bona fide possideat, non potest talis fundus sine decreto alienari, & sic illud quasi dominium quod pupillus habebat, non potest alienari: unde clare deducitur quod prohibitus alienare non transfert quasi dominium nec Publicianam, & per consequens non competit accipienti: & ad hoc illū text. iuncta glo. reputat fin. Aretio. in dict. §. si vir vxori. 2. col. nu. in fine. Sed tu adde quod ille text. bene probat quod prohibitus alienare non potest alienare rem in qua habet quasi dominium, sed non recte probat quod accipiens non habeat publicianā: quia licet possessor qui alienat rem non habeat quasi dominium nec sibi competat Publiciana, puta quia possidet cum mala fide, tamen si alienat, & quis recipit ab eo cum titulo, & bona fide, bene acquirit quasi dominium & Publicianam. text. est & ibi com. opi. in l. cum qui praetor. §. aut. ff. de Publiciana. quod procedit etiam stante hodie Authen. male fidei. C. de longi tempore. prescrip. quia illa debet intelligi quo ad effectū praescriptionis secus quo ad Publicianā, ita ibi Bar. Bal. Alb. Ang. & Peru. et com. doct. Bal. notabiliter in l. ancillae. C. de furtis. 4. col. post. pri. gl. no. in. c. Abbate san. de re iud. in. 6. in gl. magna in medio. Saly. post alios in dir. Authen. male fidei. pe. col. 8. q. la. no. in. §. sed iste quidē. Int. de acti. §. col. num. 78. unde pro sententia & notabili conclusione Aretini est text. formalis et expressus in l. cum spōsus. Ant. Go. in l. Tau. V 5 §. si res.

§. si res. ff. de Publiciana. cuius verba sunt: si res talis sit ut eam lex aut constitutio alienari prohibeat, eo casu Publiciana non competit. & ad hoc notat ibi Bal. Alb. & Ang. & illud tex. ad hoc notat & commendat Vincent. in dic. §. si vir uxori. pe. col. in fi. Confirmatur etiam, quia res prohibita alienari non potest praescribi. ut in l. 2. et ibi doct. C. de vsucap. pro empt. sed regulariter quando non habet locum praescriptio, non competit Publiciana. ut in l. eum qui. in princip. ff. de Publi. ergo. &c.

Tertio ex praedicta tertia cō. prin. infero, quod licet fundus dotalis non possit alienari, ut per totum titulum. ff. de fundo dota. tñ si alienetur, bene transit possessio. Quarto infero quod si mulier sine licentia viri non possit contrahere vel quasi contrahere prout hodie disponitur in nostro regno, si alienat & tradit, bene transfert possessionem. Quinto infero quod licet de iure cōmuni donatio omnium bonorum praesentium & futurorum non valeat, ut in l. stipulatio hoc modo concepta. infra. de verb. obl. & ibi cōm. doc. & in l. si. C. de pac. & hodie de iure nū regni donatio solū bonorū praesentium nō valeat. ut in l. Tauri. & similiter donatio ultra quingentos solidos sine insinuatione non valeat. ut in l. pe. vers. ceteris. de dona. & in l. 9. titu. 4. part. 5. tamen si res donata tradantur, bene transit possessio.

27 Sexto ex praedicta 3. cō. principali infero notabiliter, quod licet contractus simulatus sit ipso iure nullus, ut est casus in l. nuda. ff. de contra. emp. cuius littera est: nuda & imaginaria venditio pro non facta est, & ideo nec alienatio eius rei intelligitur. & ibi notat Bar. Albe. Bald. Sali. & cōm. opin. tex. in l. contractus. ff. de actio. & oblig. tex. in l. imaginaria. ff. de regul. iur. tex. in l. Sulpitius Marcello. ff. de donatio. inter vir. & uxorem. tex. in l. vir mulier. eod. titu. tex. in l. simulato. ff. de ritu nup. tex. in l. & qui sub imagine. C. de distra. pigno. tex. in l. 1. & per totū. C. plus vale. quod agi. tradit Barto. vbi bene declarat in l. post contractum. ff. de donat. 2. col. num. 4. Pau. de Cast. in l. iurisdictionem. §. dolo malo. ff. de pactis. notabiliter Ange. in l. contractus. ff. de actio. & oblig. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Insist. de actio. 2. col. num. 7. quod procedit etiam si in tali contractu ponatur iuramentum. glos. est singu. in iure in l. emptio. C. plus valere quod agitur. &c. quam ibi reputat singu. Ange. & tenent & cōmendant Cinos. Bald. Saly. & cōm. Doct. & illam glos. dicit vnicam & non alibi Ang. in l. in fin. C. de dote cauta non nullam glo. dicit etiam singula. Abb. in c. ad nostram. de emptio. & vend. 2. col. num. 5. illam etiam notat & sequitur Imo. in c. cum contingat. de iureiur. 29. so. num. 76. et dicit singu. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Insist. de actio. 2. col. num. 7. idem Iaso. in §. fuerat. eod. tit. 17. col. num. 87. idem Iaso. in l. cū ea. C. de transac. 2. col. num. 4. et ista est cōm. opin. secundum Alex. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. 4. col. in fine. num. 16. et Iaso. ibi. 8. col. num. 39. et ratio huius est, quia in tali contractu non intervenit consensus partium, et est sicut corpus sine spiritu. ita Bal. in l. 1. C. plus vale. quod agi. 2. col. num. 4. idem Bald. in l. 1. C. de ope. lib. 2. col. in princip. Paul. de Cast. in l. si quis pro eo. ff. de fideiul. 3. col. in princip. pro qua ratione facit bonus textus. & ibi cōm. opin. in l. si. C. de non numerata pecunia. tamen si ex tali contractu sequatur traditio, bene transit possessio in accipientem. ita expressē tenet Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. ar. per text. in dict. §. si vir uxori. supra. allega. quae sequuntur ibi cōm. Doct. pro qua sententia facit bonus textus in l. quemadmodum. C. de agric. et cen. lib. 2. quem ibi ad hoc expressē notat Bar. 2. col. 2. no. tenet Bal. per text. cap. 1. §. caldis. post princ. de prohibita alie. per Fede. quod procedit et est verum quando constat, quod tradens habuit animum transferendi possessionem, cum in eius acquisitione non requiratur causa, ut supra conclusum est, tamen in dubio quando simpliciter tradatur precedere in contractu simulato, nō transfertur possessio in accipientem. ita singu. Bar. in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. quia traditio ipsa in se est praesumptio mendae simulatae sicut cōtractus, et ibi non consideratur voluntas et animus possidendi cum deficiat consensus argumento etiam text. quē Barto. allegat, licet corrupte, in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. qui text. parū vel nihil probat. et istam sententiam et conclusionem Barto. tenet Io. de Imo. reputans esse singulare in d. l. emptor. in fine. et tenet ibi Cumanus. in fine. Ange. de Peru. in l. cōtractus. in fin. ff. de actio. et obligat. per text. quem dicit vnicum et non alibi. in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. et illum tex. etiam ad hoc dicit vnicum in l. si donatio. nem. C. de colla. 2. col. num. 2. sed certe ille tex. nihil penitus probat. istam etiam con. Bar. per rationem supra dictam tener expressē et notabiliter, Alexan. in dicto. §. si vir uxori. 2. col. num. 9. et tenet ibi Cumanus. 2. col. in fin. Ludou. Re. in princip. Aretinus. 3. col. post princ. Vincen. ibi. 8. col. in fine. num. 17. et ista est cōm. opin. pūlicet Bald. expressē teneat contrarium in l. emptio.

emptio. finali quaestione. C. plus vale. quod agi. & ibi Saly. 2. col. num. 2. et Ioan. de Imo. in c. cum contingat. de iureiur. 29. fol. num. 76. imo quod ex contractu simulato secuta vera & actuali traditione in dubio transeat possessio in accipientem, sed certe verior est superior cōm. opinio quam ego sequor, nec ei obstat textus cum cōmuni doctrina in dict. §. si vir uxori. vbi ex contractu penitus nullo transit possessio quia in ea non requiritur aliqua causa, quia debet intelligi quando constat, quod tradens voluit transferre possessionem, ut supra bene conclusum est in contractu vero simulato cessat talis voluntas, tam in tradente quam in accipiente: unde possessio nō transfertur. & ista fuit intentio & intentio Bar. & cōm. opin. Nunc autem nouiter, & singulariter summa. & intellige praedictam cōm. opi. quae habet quod in dubio ex contractu simulato secuta traditione non transit possessio, ut procedat quod contractus omnino & pūte esset simulatus, et quia ibi nullus animus praecedat cōtractui, nec causa iustae secuta tamen si praecedat, & illa nō exprimitur, sed fingatur alia: quia tunc secuta traditione bene transeat possessio non virtute causae simulatae, sed ex vera quae praecessit inter partes, & possessio, & voluntas tradentis, & accipientis ab ea recepit momentum: imo non solum acquiritur possessio, sed etiam dominium si causa illa quae verē praecedat erat sufficiens ad translationem domini: & hoc tali fundamento & consideratione, quia in praedicto casu, licet in tali contractu vel causa fingatur vel simulatur sit nulla, tamen illa causa quae verē agit inter partes & in veritate praecedat remanet valida & firma, & habet omnes suos effectus ac si verē illa sola & non alia exprimeretur: iste est text. singu. qui istam doctrinam & conclus. probat in l. 1. C. de contra. emp. tex. in l. empti. fides verisimilis. eod. tit. textus in l. licet ea. C. de transac. 2. col. in fin. si ex pūto. C. licet pet. tex. not. iuncta. l. & cōm. intellectu. in l. si sub specie. C. de postulando. tex. expressus in l. 2. & 3. & per totum. C. plus valere quod agitur. et iste est sensus illius tituli: & in expresso istam con. & declarationem ponit glos. ordi. in l. nuda. ff. de contra. emptio. glos. in dict. l. si sub specie. C. de postulando. in verbo, non numerat. ponit etiam Bar. in dicta l. emptor. in principi. de aqua plu. ar. ubi Bar. in l. Lucius. l. 2. ff. de posui. & ibi Paul. & cōm. Doct. ad eundem Bart. in l. si ex pūto. & ibi alij Doct. C. si cert. pet. Paul. de Cast. no. in l. iurisdictionem. §. dolo. in princip. ff. de pactis. ergo nulla causa iusta & vera quae

praecessit valet, sequitur quod per traditionem quaeritur possessio accipiens: licet alia causa vel contractus simulatus pro qua facit viua conclusio, quia ex contractu simulato, etiam si traditio sequatur, non quaeritur possessio accipiens, quia ibi deficit omnino animus accipiens, ut supra dixi: sed quando causa vera praecessit & alia simulatur & sequitur traditio, ibi consideratur animus utriusque respectu illius causae verae, ergo possessio quaeratur accipienti: & ista est vera & notabilis consideratio quam expressē tenet solus Saly. licet sit non fundet, in dict. l. emptio. 1. col. in fine.

28 Ad vnum tamen aduerte circa superiora, quod bene probatum est, quod ex contractu simulato traditione sequuta non transit possessio in accipientem, sed dubium est quod ab aliquo in hoc articulo non reperio decorem, an tradens cum amittat vel apud eum remaneat. In quo breuiter teneo, quod si res est in conspectu vel prope, quod utraque possessionem retinet et conseruat. argumento glos. & cōm. doctrinae in l. 1. ff. de acqui. poss. et supra late dixi: si verō sit absens a re, retinebit tamen possessionem civilem & amittit naturalem, non virtute contractus vel traditionis, sed virtute absentiae, sicut perderet si nonquam alteri traderet. argumento text. in dicta l. etiam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acqui. poss. tex. glos. & cōm. opin. in l. possessionem pupillu. eod. titu. & in l. o. caso adhuc ille cui res fuit tradita nullam quaerit possessionem, etiam naturalem absentem domino, quia non habuit nec praesumitur habere animum possidendi, ut supra probatum est. Vel aliter & a. dicitur, quod semper et indistincte tradens, habeat vram possessionem, etiam animo suo, naturalem corpore et custodia eius cui fuit tradita. argumento text. in l. 1. §. quod si seruus. in l. etiam possidere. §. qui ad nudinas. ibi, neminem reliquit. et in l. si colonus. et in l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. poss. et tex. in hoc notabilis in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. ibi, custodiae suae.

29 Quarta conclusio singularis et subtilis est, quod ex contractu inuiti et inualido de iure nō potest transferri possessio per actum fictum: unde ex donatione inter virū et uxorem, vel ex contractu alienatione rei prohibita alienari, vel ex contractu simulato et similibus inualidis contractibus, non potest transferri possessio per actum fictum: ita probat expressē text. in d. l. 1. §. si vir uxori. supra eod. ibi, quoniam rei facti. & vbi praesupponit veram traditionem praecessisse, ergo non sufficit ficta, probatur etiam ex ratione

ex ratione illius text. qui fundat se ex eo quod
factum verum & naturale: ad iuris non po-
telt in iurisdictione civilis, sed si tra traditio eum
cōstitat in iure bene potelt in iurisdictione ab ipso
iure civilis, licet improbat & annullatur ipse
met contractus, ergo bene & subtiliter proba-
tur ibi quod ex cōtractu nullo nō transit pos-
sessio per actum fictum: & in expresso istam cō-
tinetur ibi Paul. de Cast. l. col. in fine, num. 7. &
dicit quod ita fuit determinatum in publica
disputatione per Argentinum filium Raine-
rii de Forlitan etiam conē. tenet ibi Aretinus
2. col. in fine. Alex. vno verbo in 3. col. num. 8.
& tenet lazo ibi nimis commendando 3. col. 3.
no. Vincenub. 8. col. in fine & istam cō. tenet
expressē Bald. in l. ex testamento in fine. C. de
fideicō. idem Bald. in cap. 1. 2. col. prope finem
de feudo dato in vicem legi. cōmūssarie in
vltimis feudorū, licet in fine relinquat cogitan-
dum. Et primo ista opinio Pau. & commun. cō-
firmatur, quia licet in acquisitione possessionis
per actum verum non requiratur causa, tamen
in acquisitione possessionis per actum fictum
bene requiritur causa vel titulus, ut est glo. in
gula iūto res. in l. quod mensam gl. in prin-
cipe de acquir. possel. & ibi Bar. Paul. & commun.
Docto. & dicitur in 2. superiori conclusionē prin-
cipali ergo in nostro casu cum iste titulus vel
contractus sit ipso iure nullus habetur pro ni-
tulo, & est perinde ac si nulla causa vel titu-
lus intervenisset, argumento text. & ibi notat
Barro. & docto. in l. nec vllam. cōmūss. ff. de
pet. h. re. Secundo confirmatur ex notabili sen-
tentia & theoria Bald. in l. non dubium. C. de
legibus 8. col. nu. 18. ubi dicit quod quando cō-
tractus vel titulus est immediata causa posses-
sionis, tunc non tenet, nec valet contractus
non transit possessio, arguitur in l. si aliquis in
re intra eo. & in d. si quis sancte in l. vlt. si qui
de num. vno. supra eo. & istam sententiam Bal-
d. sequitur & commendat ibi lazo in dict. l. non du-
bium. pe. col. Alex. in dict. l. si vir vxori. tu-
pra eo. 2. col. in fine, & ibi lazo 3. col. 1. notabili.
Sed quando in aliquo contractu ponitur vel
interuenit clausula constituti, vel alius actus si-
cutus, tota virtus possessionis & intentio partiu
dependet ab ipso contractu, quia clausula illa
accessoria ponitur & non principaliter, ergo si
contractus non tenet, nō potelt transferri pos-
sessio, quia illa clausula vel actus fictus non ha-
bet effectum, licet licet sit quando interuenit
traditio vera: quia transferitur possessio, quia
tunc contractus nō est immediata causa ac-
quisitionis possessionis, sed ipsa vera & actualis

traditio, argumento dicti. l. si vir vxori. Scilicet
est sensus Bal. & docto. vlt. supra.
30 Tercio confirmatur sententia Paul. & commun.
nisi talis fundamento notabili, quia quando cō-
tractus principalis non valet, nec tenet, immo
tenet non valet confesio vel alia quilibet causa
la polina in tali contractu, & est singula in d. si
de cōsti. pec. quoniam ibi ad hoc notat Pau. et
Docto. & ad hoc illud text. dicit singula. Bal. in l.
si abientia. in. colum. in medio. C. de pec. &
ad hoc etiam tunc notat idem Bald. in l. in. C.
de cōsti. pe. 2. col. & illud text. ad hoc dicit sin-
gula lazo in dict. l. si vir vxori. 4. col. num. 9. idē
lazo in l. ceteri cōdictio. 4. si non timos. ff. de reu-
per. 7. colum. 3. idem lazo in l. si ita stipula-
tus. 3. Chrysogonus 17. colum. 5. ff. de ver. ob-
li. tationi. idem lazo in l. non dubium. C. de le-
gibus. pe. col. num. 16. idem lazo in l. ex testame-
to. C. de fideicō. illud etiam text. dicit in rel.
Soci. in l. 3. in cetera. in. supra illud ita si cōsti. in
princip. facit etiam text. not. qui non allegatur
in l. C. de cōdict. ob causam. & istam regulā
& doctrinam ponit glo. ordinā. notabili. licet
non alleget illud text. in l. si patronus 3. par-
num. in verbo Fabiana. ff. si quid in fraude
patroni. quoniam ad hoc repurat singula. Angel. de
Aretio in 1. suera. in l. de actioni. cōsti. in d. &
ibi lazo. 1. col. num. 70. & ante eos illam glo.
ad hoc cōmendat Bald. in l. C. de mōssidona-
tio. 3. col. in fin. num. 4. idem Bald. in l. impera-
tor. l. 1. ff. de statu hominū. 3. col. post mediu
commendat etiam Socinus in dict. l. 1. in cetera
tam. si col. in prin. supra illud ita. facit etiam
regula text. in l. scilicet in princip. ff. de re. iur.
text. in l. non dubium. cum materiā. C. de legi-
bus. ergo cum contractus sit ipso iure nullus,
clausula cōstituti vel quilibet alius actus fictus
in eo positus similiter est nullus, & per conse-
quens nulla transferitur possessio, & illa viden-
tur in cetera libere fundare sententiam Pau. &
communem. Sed his non obstantibus cōtraria
sententiam et conclusionem Paul. et commun.
nem est glo. in l. 2. et expressa in l. 2. in glo. in
fin. C. de dote cau. non num. vlt. dicit quod
licet donatio inter vium et vxorem cōfirmat-
tur morte mediante traditione vera, ita mediā-
te licet traditio: quam glo. ad hoc notat et
dicit mirabilem Barro. abierit tenet ibi Cino. 2.
oppo. et 105. Faber in l. in. l. cetera. et idem te-
net ibi Ange. de Pau. valde commendando &
tenet Bald. ibi in principio. et Saly. 4. oppo. et
per illam. et ita etiam tenet Bar. Bald. Saly. et
Pul. in l. Papinianus. ff. de dona. inter vi. et
vxor. et est de mente Cini. Saly. et omnium Do-
cto.

etor. in l. 1. C. de dona. ante nup. Docto. Se-
ra in repetitione. l. vni ex familia. 3. sed si fun-
di. 8. fo. 3. col. vlt. ex hoc ego infero. & certe
ista est cōmū. opinio pro qua videtur facere text.
in l. cum hic status. 3. siue autem. ff. de dona. in-
ter vi. & vxor. ubi si maritus remittit obligatio-
nem vxori qua tenebatur talis donatio, confir-
matur morte, & tamen ibi nō. interuenit tradi-
tio vera sed ficta, ergo illa sufficit: sed ille text.
nō recte probat, quia loquitur in casu quo nul-
la traditio vera potelt interuenire, puta in re-
missione obligationis: nec igitur de donatione
aliquis rei corpore, sed tantum de donatione
obligationis cōsistentis in iure. vnde aliter non
potelt tradi quam per remissionē, per accepti-
lationem: & ille est verus sensus & intellectus
illius text. propterea pro illa glo. & cōmūni o-
pinione videtur facere text. subtilis in l. 3. sed si de-
bitorem. verfic. ceterum. eo. titu. ubi est casus,
quod si maritus inisset debitorem suum solue-
re vxori quantitatem sibi debitam, & debitor
soluit, debitor remanet liberatus & vxor vide-
tur talem pecuniam habere ab ipso marito: vn-
de donatio statim non valet, sed morte confir-
matur, ergo si ficta traditio sufficit: sed ad illud
text. posuit respondere. Primo quod textus nō
aperit an confirmetur donatio. Secundo quod
vxor verē accipit rem ab alio, licet fictē videat-
ur habere a marito propter mandatum factū
debitori. Et sic ex praedictis patet quod ista o-
pinio cōmūnes ad inuicem contrariantur, nec
veritas reperitur bene decisā: sed pro vera solu-
tione & concordia dicas, quod si actus vel con-
tractus est omnino nullus sine aliqua spe con-
ualecentie, tunc facta traditio nihil operatur,
nec ex ea trāsit possessio nec aliquod ius: & ita
procedit superior nostra. 4. conclu. bene fulci-
ta & confirmata, & sententia Pau. & commun. Si
tamen actus vel contractus est nullus, tamen
habet spem conualecentie, tunc ficta traditio
in tali contractu idem operatur quod vera: &
ex ea transferitur possessio: & ita intelligatur
& procedat glo. illa singula. & cōmūnis opin.
in dict. l. 1. C. de dote cau. non num. & in expri-
ssam concordiam, & doctrinam posuit &
tenet solus Socinus & non alius in dict. l. si vir
vxori. 3. col. in medio. verfic. aduerte tamen. &
refert, & sequitur docto. Palacios Ruuios in sua
repe. rubr. de dona. inter vi. & vxor. do. 36. 3. 76.
100. verfic. ista dudum me fecerunt dubitare. &
certe ista est vera & notabilis cōcordia: p qua
considero tex. notabilem in l. sub conditione.
in fine. ff. de solutio. ubi habetur quod licet nu-
da & simplex traditio sine titulo vel causa non

transferat dominium, ut in l. minquam in iuda. da-
pra de acquire. do. cum mat. tamē intelligitur
quando talis titulus vel causa non subest tene-
spe, & sic de presenti, nec de futuro: secus verō
si subest in spe, ut si contractus sit cōditionalis,
& cōditione pendente dominus tradat ei cui
erat obligatus sub cōditione: quia interim etiā
transit in eum dominium, cum contractus nō
sit omnino nullus, sed habet spem validitatis
& confirmationis: & ad hoc illi textum notat
& commendat ibi Bar. in 2. col. num. 9. & ibi
tenet Pau. de Cast. & cōmūner Doctores.
ad idem est text. in l. dotis fructus. verfic. quid er-
go. cum lege sequenti. ff. de iure dot. & ibi no-
tat Bart. Bald. & Docto. & istam doctrinam &
conclu. tenet glo. ord. notabilis in l. cōtractus.
C. de fid. in l. in. in verb. vel id quod emptoris.
in princip. & ibi expressē Bald. pe. col. in fine.
15. Pau. de Cast. 4. col. in fine. num. 2. Salice. 3.
col. 3. q. & ante eos Cino. 2. col. 4. q. Petri. 2. col. in
medio. & tenet, & commendat Socinus in
l. si ante nuptias. ff. solut. matri. si. col. in fin. fa-
cit etiam bonus & expressus text. in l. quod Ser-
uius. ff. de condic. ob causam. sic ergo dicamus
in proposito, quod licet in acquirenda posses-
sione per actum fictum requiratur titulus vel
causa, tamen sufficiat titulus vel causa quae ha-
bet spem confirmationis. Ex qua concordia
& doctrina sic cōfirmata. Primo infero, quod
ex contractu alienationis rei minoris sine debi-
ta iuris solennitate, vel ex contractu alienatio-
nis rei prohibita alienari, vel ex contractu om-
nino simulato, vel ex contractu mulieris sine
viri licentia, vel ex similibus contractibus in i-
re inualidis, non potelt transferri possessio per
actum fictum: quia contractus vel titulus est
omnino nullus sine spe conualecentie: vnde
eodem modo est ipso iure nullus actus fictus in
eo interpositus, piura & rōnes supra deductas.
21 Secundo infero quod ex contractu donatio-
nis inter maritum & vxorem, licet sit nullus ip-
so iure, tamen quia habet spem confirmatio-
nis & conualecentie, puta per mortem donan-
tis vel alij modis, potelt optinē transferri pos-
sessio per actum fictum, ut illa ficta traditio o-
peretur eisdem effectus in tali contractu quod
vera: quia illa ficta traditio non est omnino si-
ne causa, sed recipit fomentum ab illa spe con-
firmationis probabilis, periura & rationes su-
periores. Tercio infero quod si venditio vel alius contra-
ctus habilis ad translationem dominij fiat sub
conditione, quod pendente conditione domi-
nus qui contraxit poterit transferre posses-
sionem

nem & dominium etiam per actum fictum, cui ibi non delictat omnino tanta & titulus propter spem confirmationis, & ista est nova & subtilis extensio ad tex. in dicta. l. sub conditione. de solu. & ad iura superius allegata.

Quarto infero singulariter maximam extensionem & declarationem ad l. 17. Tauri. quæ disponit, quod si pater vel mater melioraverit filium vel descendente in 3. bonorum, & tradiderit ei possessionem rei vel rerum in tertio contentarum, talis melioratio non possit revocari: quia illa lex debet intelligi, nedum quando traditio est facta per actum verum, sed etiam quando est facta per actum fictum, ut dixi super ea.

Item in materia nostra principaliter quaero, qualiter & per quos actus queratur possessio? & in primis dico, quod queritur corpore & animo, & sic requiritur actus corporeus cum animo & voluntate querendi possessionem, & unum sine alio non sufficeret: text. est in l. 3. ff. de acquirend. pos. cuius verba sunt, & adipiscimur possessionem corpore & animo, nec per se animo, aut per se corpore: text. in l. quemadmodum. eod. tit. text. in l. 4. adipiscimur. eod. tit. text. in eadem l. 4. per procuratorem. & in §. si iusserim. tex. in l. 3. in amittenda. eod. tit. text. in l. licet. C. eod. tit. text. in d. si pignus mihi traditum in fine. ff. de pigno. actio. text. in l. ei qui in provincia. §. si. verum quoniam. ff. si certum petatur. tex. in 4. possidere. vers. nec ulla dubitatio est. In l. de interdictis & istam regulam & doctrinam ponit lex. 6. tit. 3. par. 8. ratio vera & mentalis per quam actus corporeus requiritur est, quia lex humana positiva intantum iustior & rationabilior est, in quantum se conformat cum iure naturali vel divina: Beatus Augustinus in l. 2. de libero arbitrio. Ildorus. i. Etymologiarum. Sanctus Thomas. 1. 2. q. 97. art. 2. Archidiaconus in c. ius naturale distinctione. Sed de iure naturali possessio quaerebatur per apprehensionem, ut in l. 1. ff. de acquirend. posse. ergo hodie similiter ista apprehensio & actus naturalis requiratur. Item etiam ratio vera & iuridica per quam ultra actum naturalem requiratur animus & voluntas ultra dantes potest esse, quia talis actus naturalis vel corporeus est nimis generalis, & ex multiplici causa & effectu potest fieri unde oportet quod regulatur, restringatur, & declaratur secundum animum & intentionem gerentis, & credo quod in hoc fundati sunt consulti & legislatores: argumentum text. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. posse. tex. & ibi Barto. & Docto. in l. 1. & hoc interdictum. ff. de iure actumque pri. text. in l.

non omnis. ff. si cert. pet. tex. in l. obligationum substantia. §. non satis. ff. de actio. & obligatio. tex. in l. cancellaverat. ff. de his quæ in testa. de len. tex. in l. cum tale. §. fin. ff. de codi. & demum. tex. in l. legata inutiliter. ff. de lega. 2. tex. in l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. 2. tex. in c. cum ecclesia sutrina. de cau. posse. & pro. & ibi gloss. ord. Innocen. & commun. docto.

Et ex hoc videtur illa communis practica qua videntur tabelliones in scriptura possessionis, qui dicunt quod in signum possessionis emptor vel alius ingressus est talem fundum, & deambulavit per eum, cecidit ramos, vel quid simile fecit, ut colligatur animus possidendi, & ex his maxima cum ratione reprobo novum summam & opinionem Aretinam. l. si me in vacuam. ff. de acquirend. pos. col. 3. notabili. ubi tenet quod omnia iura dicentia quod solo animo non queritur possessio, sed requiritur actus corporeus & animus acquirentis, intelligatur, quando non concurrat animus venditoris. l. tradentis & acquirentis, sed solum animus acquirentis, sed si concurreret animus venditoris transferre possessionem & animus acquirentis, tunc sine aliquo actu corporeo queritur possessio: quod reputat novum & subtile in materia, nec reperio ab alio relatum: sed ante Aretinum hoc voluit Cumanus vno verbo. in l. quod meo. ff. de acquirend. pos. pen. col. allegando tex. in dicta. l. me in vacuam. Sed salua eorum pace, ista opinio & conclusio est falsa, quia iura per me laqueis adducta expresse pro forma requirunt actum corporeum & animum querendi possessionem: unde non sufficeret animus venditoris sine actu corporeo. Secundo & in specie, quia considero quod in querenda possessione per visum vel aspectum oculorum, requiritur quod ibi concurrat animus & voluntas tradentis possessionem, & similiter acquirentis, nec sufficeret visus & aspectus oculorum cum animo & voluntate querentis possessionem, text. est in l. quod meo. §. si venditor. ff. de acquirend. pos. & ibi commun. opi. tex. in l. 1. §. si iusserim. eod. tit. & latius infra suo loco dicetur: ergo si sola voluntas & animus tradentis cum animo & voluntate querentis sufficeret, non esset necesse quod interveniret visus & aspectus oculorum, qui est actus fictus acquisitivus possidendi, & est in eodem fundamentum. Tercio pro hac mea sententia & conclusione contra Aretinum & Cumanum considero tex. in c. de consuetudine recte sentendi. ut in VII. seu ubi disponit specialiter in eadem feudali, quod si dominus dixerit alioi eorum paribus Curia, vade in possessionem illius fundi, &

di, & teneas illum pro feudo, transfertur possessio eius, licet non tangat rem, nec interueniat aliquis actus corporeus: si ergo de iure sufficeret animus & voluntas utriusque, scilicet tradentis & accipientis in querenda possessione, frustra ibi hoc de nouo induceretur in feudo: & in terminis istam sententiam & conclusionem reperio quod tenet Bald. in cap. cum ecclesia sutrina. de causa posse. & pro. 2. column. num. 5.

¶ Vltimus procedendo in materia dico, quod conclusio superior & fundamentum capitale in materia quod habet quod in acquirenda possessione requiritur actus corporeus, debet intelligi verus & naturalis, vel fictus loco eius subrogatus: & de quolibet particulariter & magistraliter videamus, & dico quod actus verus & naturalis est duplex: Primus apprehensio manuum, & iste cadit in rebus mobilibus: text. est formalis & expressus in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acqui. posse. ibi, aliquid in manu ponat, per quem istam doctrinam & concl. ponit Pau. de Cast. in l. 1. eiusdem tituli. col. vers. item not. & ibi Franc. de Areti. 1. col. num. 2. Alex. 2. col. 2. notabili. Vincent. Iaso. & communiter moderni. Secundus actus verus & naturalis est pedum positio, & sic ingressus & insistentia rei, & iste cadit in rebus immobilibus: text. est in l. 1. ff. de acqui. posse. text. in l. 3. eod. tit. & ibi commun.

¶ Pro cuius perfecta intelligentia dico, quod intantum est verum, quod per ingressum & pedum positionem queritur possessio, ut sufficiat quamlibet partem vel glebam fundi intrare, nec est necesse omnes eius partes deambulare. text. est notabilis in dicta. l. 3. cuius verba sunt, non utriusque: ita accipiendum est, ut qui fundum possidere velit omnes glebas eius circumambulet, sed sufficit quamlibet partem eius fundi intrare, dum ea mente & cogitatione sit, ut totum fundum usque ad terminum velit possidere. & ratio vera & mentalis est, quia cum fundus sit vnus, in diuisus, & continuus, nec habeat partes distinctas & separatas ratione utilitatis & necessitatis, inductum est ut sufficiat tangere & intrare quamlibet partem fundi: alias esset nimis difficile omnes partes tangere: & conveniens fuit acquisitionem & possessionem totius fundi referri ad certum subiectum vel partem, cuius possessione apprehensa videatur quaesita in toto fundo: & in hoc se fundat decisio illius notabilis legis. §. & est de mete omnium doctorum ibi: & in terminis istam rationem ponit Innocentius vno verbo, in c. dilectus, de cape. mona. 2. col. Antonius in c. in literis, de resti. spolia. 10. col. num. 30. Ancha. in regula. sine possessione.

de regulis iuris in 6. 75. col. num. 12. facit bonus text. & ibi Bart. in l. vulgaris. ff. de furtis. text. in l. si cui res. ff. de legat. 2. ex optimis in proposito in c. 2. de consuetudine. ad de tamen singulariter quod talis apprehensio & ingressio partis solus est verus & naturalis actus respectu partis occupatae, sed respectu aliarum partium fundi non dicitur actus naturalis, sed fictus & apprehensio ficta: quia alias frustra dubitaret consultus, an cessatur in alijs partibus fundi quaesita possessio? Ita singulariter tenet & declarat Socinus in die. l. 3. col. 4. notabili. Vincen. in §. ex contrario, eiusdem legis, 2. col. num. 5. nec alius hoc tangit nec declarat sed salua eorum pace, ego teneo contrarium, imò quod etiam in alijs partibus fundi censetur intervenisse actus verus & naturalis, & non censetur fictus: quia considero quod ille actus verus & naturalis qui intervenit in parte fundi, & virtus & effectus eius extenditur ad omnes alias partes, & sic virtualiter & extensive censetur alie partes possidere verè, & naturaliter, & non ficto modo, & per consequens quicquid dispositum & statutum est in actu naturali & possessione naturaliter quaesita, habet locum in nostro casu, & sic in alijs partibus fundi: & istud est quod proprie & in terminis voluit textus in dicta. l. 3. noviter & subtiliter per me declarata: & hoc videtur voluisse Bald. in c. 2. de consuetudine. 1. col. num. 2. ubi dicit, quod illud quod derivatur ab aliquo & est ei annexum, sapit naturam eoderet ut gleba alicuius fundi. Ex quo deducitur & inferitur, quod si lex nova vel regia excluderet omnes actus & modos fictos querendi possessionem, non censeretur exclusus ille. Secundo inferitur quod licet lege vel statuto caveatur, quod procurator non possit querere possessionem per actum fictum, tamen bene posset querere per actum naturalem in parte fundi, ut per hoc videatur etiam querere in alijs partibus. Tercio deducitur & inferitur, quod licet per visum vel alium actum fictum non possit quis querere possessionem nisi concurrente voluntate tradentis, ut infra dicetur, tamen isto casu per ingressum vnus partis fundi potest quis querere possessionem in omnibus alijs partibus fundi, nulla concurrente voluntate tradentis.

¶ Quarto & generaliter deducitur & inferitur, quod omnia illa quæ sunt disposita à iure in possessione quaesita vel querenda per actum verum, & naturalem, & effectus eius habebunt etiam locum in alijs partibus fundi non apprehensis vel occupatis, quia virtus & effectus ad habitus

hibitus in parte fundi occupata, virtualiter extenditur ad alias partes.
36 Sed attende quod contra dispositionem test. in dicta l. 3. & eius conclusionem sic declaratam quae habet, quod per ingressum partis queritur possessio totius fundi: facit text. notabilis & subtilis in l. 1. §. Iulianus ait. ff. de iure, actu que pñda. vbi dicitur quod pro illa tñ in parte fundi in qua quis ingressus est cōpetit inter dictū: & sic praesupponit quod ad alias partes non extenditur possessio: cuius verba sunt, Iulianus ait, quoad ingressus est fundum, eo vsq; ei competere interdictū: quod verum est, sed ad illam tex. verā & notabilis solutio. & intellectus est, quod ibi loquitur in querenda servitute vel iure super fundo alieno, & querenda quasi possessione eius alio existente in vera & actuali possessione, quae quidem quasi possessio iuris vel servitutis solum queritur in parte fundi in qua ingressus fuit: non verò in alijs partibus, quia in eis non habuit animum querendi possessionem: nec dominus vel possessor fundi habuit animum pcedendi: qui quidem animus praesumitur ex actu vel usufructu vsque ad certā partē fundi, unde merito in alijs non est querita possessio: in dicta verò lege, §. & conclusionem superiori, ille qui ingressus est certam partem fundi aperte habuit animum querendi possessionem etiam in alijs partibus, & praesens voluntas possessoris fundi tradentis, vel res vel fundus vacabat: & hoc probat tex. in dicta l. 3. dum dicit, dum ea mente, & cogitatione hac sit, ut totum fundum vsq; ad terminū vel sit possidere: & iste est verus & realis sensus & intellectus praedictorū iurium: & in terminis ita voluit glo. ordi. in dict. §. Iulianus ait. & ibi Bar. Albe. & Ange. de Peru. qui summe notant & commendant illum text. in sua principali decisione. & ita etiam videtur tenere & declarare Bar. in l. cum de in reat. verso. ff. de usufr. pe. col. nu. 10. idē Barto. in l. si publica nus. §. si an. ff. de publica. & vlti. idē Bart. in Auth. qui rem. si. col. C. de sacro. eccle. Cuman. in l. 3. ff. de acqui. posse. 2. col. prope finem. & ibi Alex. pe. col. in medio. Vinc. 16. col. nu. 18. Abb. notabiliter in cap. cum olim. de praescriptio. pe. col. vltimo notabili. Cypola in tracta. servit. ruff. q. 1. de servitutibus itineris. p. col. vlti. & nota diligenter.

37 Ex quibus infero singulariter, qd si quis, vulgo querere ali quodam, puta usufructū, vel aliā quamlibet servitutem in aliquo fundo devoluntate & consensu doni possidentis fundi, quod acquirit illud ius, servitutē, & qua-

si possessionem eius per ingressum vel vsum in qualibet parte eiusdem fundi, per supra dicta. Pro qua sententia facit tex. in l. 3. vers. dare. ff. de usufructu. vbi probatur quod per ingressum fundi de voluntate concedentis, queritur usufructus, nō ergo est necesse quod in omnibus partibus ingrediatur, sed sufficit attingere quamlibet eius partē: & per illum tex. in dict. §. dare. ita tenet & declarat Innoc. in c. in literis de test. spolia. 2. col. nu. 6. tenet etiam & declarat Alexan. in dicta l. pe. col. facit etiam tex. in l. si filicidij. §. si. cum lege sequenti. ff. quem ad. serv. amittit. vbi dicitur quod si quis habet servitutem in fundo alieno, cōservat & retinet quasi possessionē eius per vsum partis fundi, idem etiam probat tex. in l. si quis usufructu. ff. quibus modis usufructus amittatur. textus. in l. arboribus. §. de illorū. de usufructu. & ibi commū. Doct. & si dicas quod ista iura loquuntur in retinenda & cōservanda servitute iam querita, & in esse deducta, & quasi possessio. ne eius non verò in acquirit eda denovo: respondet quod eadem ratio videtur in vtroq; casu, cum nō tractetur de praedictio alterius possessoris fundi, sed de eius voluntate & consensu queratur vel retineatur: & ex ista cōsideratione & ratione & nō alia hoc expresse tenet Bar. in d. l. 3. ff. de acqui. posse. vbi dicit quod si quis vult querere iurisdictionē & quasi possessionem eius in aliquo territorio vel castro, illā querit si exerceat solum vnum actum de voluntate & consensu domini habentis ipsam iurisdictionē, aliā si vult eā acquirere ex propria persona sine consensu & voluntate domini, tunc per vsum & exercitium alienius actus iurisdictionis non acquirit totam iurisdictionem, sed tantum querit iurisdictionem & quasi possessionem illius certi actus: quam sententiam & conclusionem Bart. sequuntur indifferenter omnes doctores in dict. l. 3. de acqui. posse. idem tenet Bar. Albe. Ange. & commū. Doct. in dict. l. 3. Iulianus ait. ff. de iure, actu que pñda. quem legit Bart. in §. praecedenti. Adverendum tamen, quod contra communem intellectum quē assignavi ad text. in dict. l. 3. ff. de acqui. posse. & ad text. in dict. §. Iulianus ait. se infert subtilis difficultas: nam sequeretur quod si quis emeret rem a nō domino bona fide vel alio titulo, haberet & intraret fundum in certa parte pro querenda possessione, non posset praescribere alias partes, nec eas possidere: quia tūc possessio non est querita de voluntate domini sed notabiliter respondeo, quod imo queritur possessio & praescriptio in alijs. Nec obstat tex. in dict.

In dicto §. Iulianus. & communis intellectus eius quia debet intelligi respectu servitutis quae potest respicere magis vnam partem fundi: secus verò in dominio quod respicit uniformiter totum fundum, quod declaro sic, nam quando agitur de querenda servitute ingressus non videtur habere animum possidendi in alijs partibus, sed quando agitur de querendo dominio ingressus videtur habere animum possidendi totum fundum, & ita praesumitur, ideo per ingressum partis queritur possessio in omnibus & per consequens dominium & praescriptio. Vnum tamen est, quod licet per ingressum aliquius glebae vel partis fundi censeatur querita possessio totius fundi, ut supra dictum est, tamen illud est verum & procedit, quando totus fundus est vnus & contiguus.

38 Sed necessario queritur: quid si sunt plures fundi diversi & distincti, an per ingressum vnius fundi vel partis eius cum animo & voluntate querendi omnes, acquiratur possessio omnium? in quo subtili & necessario articulo resolutivē dico sic, quod si alij fundi sunt eiusdem naturae & quantitatis, ut plures fundi rustici ad arandum & seminandum, per ingressum vnius vel partis eius acquirantur ceteri etiam si inter se divisi sint per limites, sepos, vel fossatas: quia illa nō est propria & realis divisio, ut faciat plures diversos & distinctos fundos, de per se, sed fit tñ gratia commodioris culturae, argumento text. in l. Caius. §. Titius. ff. de legata. vbi si testator simpliciter legavit fundū seu alium quē per partes locabat, omnes partes veniunt in legato iuxta textum ad hoc repetat ibi vnicuique Alber. & commendant ceteri doctores notat etiam glo. ordi. & ibi doct. in l. in breuius. l. 1. C. de sacrosan. eccle. si vero sunt fundi penitus distincti & separati, ut fundus rusticus, vinea, hortus, nemus, mons, pratium, vel pascua. & a fortiori si sit fundus vibratus, ut domus, & edificium, vel quid simile: tūc per ingressum vel apprehensionem vnius vel partis eius, non queritur possessio aliorum: sed oportet particulariter in quolibet fundo intrare & querere possessionē, etiam si ea intentione & animo intret, ut in omnibus velis querere, etiam praecedente titulo. & licet domini adhibita in absentia rerum vel dato qd res sint vacantes, quia cessat ratio & intentio text. in dicta l. 3. ff. de acqui. posse. quia aperte fundat se in continuatione vnius & eiusdē rei, unde eo casu quo fundi sunt distincti & separati, nō habet locū nec procedit illa lex: & hoc expresse voluit in quantum dicit, in totum fundum vsque ad terminum vel sit possidere: & ista

doctrinam & resolutionem, licet nō sit specificē declaratam, tenet glo. ordi. valde notabilis in dicta l. 3. ff. de acqui. posse. in glo. si fin. quest. & ibi Bar. 2. col. nu. 4. Cumanus. 2. col. post medium. Alex. 6. col. nu. 21. Socinus si. col. in fi. Iaso. 5. col. nu. 30. Vincen. 15. col. nu. 30. idē Bart. in l. recte dicimus. §. si. ff. de verbo. sign. Di nus in ca. de regu. iur. in 6. 7. col. 4. q. Ange. in l. licet. C. de acqui. posse. 1. col. in fin. & ibi Bald. 2. lectura. 2. col. nu. 5. & ibi Salic. col. in medio. Innoc. vno verbo, in ca. dilectus. de capel. monach. 1. col. Speculator in titu. de primo decreto. §. iam defectu. ver. sed queritur. Anto. de Bu. in ca. literis. de restit. spolia. 10. col. nu. 30.

39 Aduertendum tamen est, quod istam communem doctrinam & conclusionem superiorē ego singulimō & intelligo modis sequentibus. Primo quod licet per ingressum & apprehensionem vnius fundi vel partis censeatur querita possessio in omnibus alijs fundis eiusdem naturae & qualitatis, tamen illud debet intelligi quādo omnes illi fundi vno & eodem nomine nominarentur: secus verò si quilibet haberet proprium nomen distinctū, & habent limites suos distinctos, & tunc etiam si sunt fundi eiusdē naturae & qualitatis & omnes sint contigui, querita possessione in vno vel parte eius, non censeatur querita in alijs: quia per diversitatem nominis censeantur inter se fundi distincti, & separati: probat mihi tex. not. & expresse in dict. l. Caius. §. Titius. de lega. 2. vbi vnus & idē fundus indicatur, quando vtrāq; pars fundi nominatur vno & eodem nomine: ergo aperte dat tex. intelligere, quod si diverso nomine nuncupantur, reputantur diversi fundi diversi, ergo apprehensa possessione in vno, non censeatur querita in alijs, & ita illum tex. intelligit ibi solus Pau. de Cast. qui subdit, quod si totus fundus cōtinuabatur nulla facta divisione, tamen singulae partes habebant singula nomina, & testator legavit simpliciter, fundum sub nomine vnius partis, non censeatur legasse omnes partes, sed tantum illam nominatam, quod est singularare, & dicit sibi contigisse de facto, facit etiam bonum tex. in l. quod in rei. §. si quis po. de leg. 1. tex. in l. locus. ff. de verbo. sign. Secundo intelligo praedictam communem doctrinam, quādo fundus eiusdem qualitatis & naturae esset tamen divisus per limites: quia in dubio semper censeatur vnus, ut dixi: secus tamen si esset divisus aliquo magno & notabili signo, puta quādo pars fundi esset vallata & cōfirmata aliquo edificio: quia tunc iudicaretur divisi sus fundus: & apprehensa possessione in vno, non censeatur

apprehensa in alijs, etiam si omnes eodem nomine nuncuparentur, argumento tex. in dicto §. Titius. & ibi expresse tenet Pau. de Castro. Tercio intelligo predictam communem doctrinam quando talis fundus eiusdem qualitatibus & nature esset contiguus: secus vero si interuallum esset in medio, ut quia unus est in vno loco & regione, alius in alio, nam licet eodem nomine nuncupentur, apprehensa possessione vnus, non censetur quæsit in alio: ita probat textus notabilis in l. si quis duas. §. si quis partem. vers. sic. planè. ff. communi. predio. tex. in l. communi diuidundo. §. Neratius. ff. com. diui. & in terminis tenet Bar. in l. ff. de rebus dubijs. 2. col. num. 3. & ibi Pau. 1. col. num. 2. & commu. Docto. ita intelligendo tex. in dicto §. Titius. & tenet etiam Pau. in eodem. §. Titius. Quarto intelligo predictam communem doctrinam, quod per ingressum fundi non queritur possessio aliorum fundorum, quando quis vult querere possessionem per actum verum & naturalem possessionis mediante titulo, vel quia res sunt vacantes: secus vero si quis vellet acquirere possessionem per visum & aspectum oculorum, fundis existentibus in presentia: quia tunc modò sunt penitus distincti & separati, modò non potest illam acquirere concurrente voluntate tradentis, argumento tex. in l. si iussit. ff. de acquir. re. poss. & in l. quod meo. §. si venditorem. eod. titu. ita tenet & declarat solus Romanus in l. 3. eod. titu. 2. col. Ex quibus inferitur notabiliter in practica, quod quando iudex vel executor mittit aliquem in possessionem plurium fundorum, debet seruari predicta distinctio: nam si fundus est vnus & cõtinuus, sufficit mittere in vno vel in aliqua parte: si vero sunt plures realiter distincti, ex causis vel rationibus superioribus non sufficit mittere in vno vel in aliqua parte pro alijs, sed particulariter debet mittere in quolibet eorum: quod aperte fundatur ex superioribus: & in terminis tenet Speculator in titu. de primo decreto. §. iam de effectu. vers. sed querit præterea. ex superioribus etiam inferitur, quod si heres postquam est factus dominus per additionem hereditatis vellet apprehendere possessionem rerum hereditariarum, debet seruari predicta distinctio: nam si sunt plures fundi qui indicantur vnus & idem, sufficit apprehendere possessionem vnus vel partem eius pro omnibus: si vero sunt plures fundi distincti, ita ut supra declaratum est, tunc non sufficit vnum apprehendere pro omnibus, sed particulariter debet apprehendere possessionem in quolibet eorum ita expresse tenet Andreas

de Iserni in titu. quid sit inuestitura. in 2. col. in fin. & in princ. 3. in vltimis feudorum. Alex. 3. in dicto l. 3. ff. de acquir. poss. 6. colum. num. 2. la so. ibi. 6. col. nu. 3. pro qua sententia in specie facit tex. in l. 1. §. veteris. supra eod. titu. in l. qui absentis. §. fin. tex. in l. prædia. eod. titu. quibus probatur quod apprehensa possessione vnus rei hereditariæ, non censetur quæsit possessio in alijs rebus, nisi particulariter apprehendatur: nec obstat tex. ille not. in l. restituta. ff. ad Trebel. vbi disponitur quod restitutione vnus tantum rei hereditariæ facta per heredem gratuitum in fideicommissarium, inducit plenam restitutionem in omnibus alijs rebus: quia ille textus debet intelligi respectu ipsius iuris vniuersalis ut statim efficiatur dominus omnium rerum hereditariarum, quia cum verbalis restitutio sufficeret ut ibi merito sufficit traditio & restitutio vnus rei, sicut dicimus in herede directo: quia additio hereditatis & actus gestus in vna sola re hereditaria qui non potest fieri citra ius & nomen heredis inducit additionem in tota hereditate vniuersali. tex. est in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ibi. aut rem hereditariam. distrahatur. ff. de acquir. heret. tex. in l. gerit. cum ma. tex. in l. pro herede. tex. in l. si ex asse. eod. titu. secus tamen est in acquisitione possessionis, quia vna restituta per heredem gratuitum vel vna re apprehensa per heredem directum, non queritur possessio in alijs, nisi expresse apprehendantur: ita expresse tenet Bar. in dicta l. restituta. in princ. & ibi commu. Docto. Dominus in cap. de regu. in. 6. 4. q. & ista est intentio Bar. in dicto l. 3. supra eod. 2. col. nu. 4. & ista est veritas: & facit expresse tex. in l. cum heredes. infra isto titu.

40 Item iuxta predicta notabiliter querit si heres vel alius successor vniuersalis vellet querere possessionem rerum mobilium existentium in aliqua domo, vel re, vtrum sufficiat apprehendere possessionem ipsius domus vel rei in qua predictæ res mobiles continentur: Et breuiter dico quod sic, quia qui possidet continens, videtur possidere contentum: argumento tex. in l. clauibus. ff. de contrah. emp. vbi apprehensa possessio ne clauium sub quarum custodia sunt merces vel alique res, statim queritur possessio earum: ergo melius & a fortiori apprehensa possessio domus vel rei continentis in se res mobiles, censetur quæsit possessio earum, si ad hoc cõcurrit animus: & ex isto fundameto & ratione ita sing. tenet Bar. in l. de his. C. de furtis. 1. col. nu. 1. Alex. in l. 3. ff. de acquir. poss. 6. col. nu. 2. 7. So. ibi. pe. col. in medio, reputant esse notabile. la. ibi.

ibi. pe. col. num. 3. pro qua sententia facit bonus tex. in l. si ego. §. dotis autem causa. vers. quid enim interit. ff. de iure dotiu. vbi dicitur text. quod paria sunt, quod res alicui tradantur, vel quod de voluntate eius ponatur in aliqua domo suam quem etiam ad hoc considerauit Bald. in dicto l. de his. facit etiam tex. qui non allegatur in l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acquir. poss. in princ. qui expresse hoc probat facit etiam expresse & notabilis, tex. qui aliquid non consideratur in l. tertium. item teras. eodem titulo. in vers. alioquin &c. vbi dicit quod si emolumentum alterius in quo sunt animalia, non possideo illa ex eo quod dominus vendens non possidebat: ergo si dominus possideret, ego emptor possidendo syluam possiderem animalia: facit etiam v. tex. cum optimus tex. in l. 1. §. plane si quis res. ff. de iur. i. ff. de vi & vi arm. vbi dicitur quod licet interdictum illud videatur, non competat pro violentia facta in re mobili, sed tantum pro re immobili, tamen si fiat violentia in re immobili in qua sunt alique res mobiles, bene competit illud interdictum, etiam pro illis rebus mobilibus: & sic idem indicatur de rebus mobilibus contentis sub aliqua domo vel rei immobili, quod indicatur de ipsa rei immobili, quia si accessoria habeantur ad ipsam nec superioris conclusioni obstat. textus in l. qui vniuersa. in princ. ff. de acquir. poss. vbi qui possidet domum, non possidet singulas res ibi contentas: quia ille textus loquitur de rebus coheretibus suo integrali, quæ per se non iudicantur: unde non possidentur singulariter sed in concreto. sic ita ibi Ange. de Peru. Roma. & docto. facit. l. eum qui a dem. in princ. & iterum mixtura in princ. infra de vltimo capio.

41 Item circa predicta subtiliter querit, si quid alius quis intrauit fundum vel partem eius, vel occupauit rem animo & intentione continuandi possessionem, cum ex aliqua causa crederetur: tam adeptam, quam antea nunquam adeptus fuit, an ex tali actu & apprehensione videatur querere possessionem de nouo: & ex plura huius questionis potest esse, si lapsu memorie credidit apprehendisse possessionem, vel sibi persuasum est procuratorem eius accepisse, vel perdidit possessionem in absentia per lapsum de tempore, vel alias in qua quæstio. glo. lingu. & ordi. in l. 3. ff. de acquir. poss. in glo. in si. expresse tenet quod non videtur acquirere de nouo: quia semper in acquirenda possessione necessarium requiritur animus & intentio querendi: ut est tex. in dicto l. 3. & supra probauit, qui animus in presentia deficit, ergo non queritur possessio:

& istam conclusionem glo. tenet ibi Iaco. de Arena. Raynerius, & Albe. 2. col. in princ. pro quibus facit etiam tex. in l. 3. §. subtiliter. ff. de cond. ob. cau. vbi ille qui tradidit rem suam alteri credens esse eius cui tradidit, non transfert dominium in eum. Secundo facit tex. in l. his qui putat. de acquir. heret. vbi ille qui se inuicem et hereditari, credens esse necessarium heredem, non videtur adire: Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, immo quod ille qui intrauit animo continuandi, querit possessionem de nouo: ita tenet Bar. reprobando illam glossam dictam. 2. col. num. 2. Pau. ibi in fin. Immo. 2. col. post princip. Ange. ibi in fin. notabiliter Romanus in 2. col. post princip. Alex. 4. col. in princ. Cuius. 2. col. post princip. Alex. 4. col. in princ. Cuius. 3. col. post medium. Iaso. 4. col. num. 21. Vincen. 1. col. nu. 3. Cuius. in l. sed si nollet. eod. titu. 1. col. post medium. Bar. in d. de re acquir. heret. pen. col. post principalem Bar. in l. sequitur. §. de illo. ff. de vlt. & ibi Immo. idem Bar. in ead. l. sequitur. §. item Labeo. & ibi Ange. & Cuius. Bar. in eod. l. 2. 6. 1. col. in medio. vbi dicit quod nullus repræhendit illam glossam. nisi ipse. Bald. in rub. extra de præscri. 3. col. num. 16. Salic. in l. licet. C. de acquir. poss. fin. colum. in princ. Alex. in cons. 46. 3. colum. in princ. 5. volum. pro qua communis sententia facit tex. not. in iuncta glo. penul. in l. 2. C. commu. vtriusque iuris. vbi si partes confirmant sententiam ipsam in re nullam, talis confirmatio licet non valeret sententiam, tamen inducit obligationem de nouo ut obseruetur vi pacti vel contractus: & in suo casu ille textus est singulari in iure secundum Bald. ibi, & adhuc notat & commendat Bar. Paul. & commu. docto. ibi Bar. Bald. Pau. & commu. docto. in l. 1. C. qui pro sua iuri. sic ergo dicamus in nostro casu, quod ille qui intendit confirmare & continuare possessionem quam putabat habere, videatur acquirere de nouo. Secundo pro ista sententia & conclusione communis facit tex. in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iust. i. rupto. & in l. si quis priore. ad Trebel. vbi si quis in secundo testamento approbat primum quod erat nullum, licet talis confirmatio non valeat, tamen inducit de nouo restitutionem bonorum per fideicommissum. Tercio facit textus in l. quod vulgo. ff. pro emptore. & in l. qui ob pacatione. & in l. serua. eod. titu. quibus probatur quod si recipio rem a seruo meo tanquam penam sibi traditam, & per eum mihi quæritam, cum non esset talis animus continuandi, inducit acquisitionem de nouo: ergo sic dicamus in nostro casu. Quarto pro hac sententia facit bonus textus in l. Aut. Go. in. ll. Tau. X s. in

Commentarij,

in venditioe. in princ. ff. commu. predio. ubi si vendes fundum excipit servitutem que nulla erat, potest ea constituere de nouo, & sic animus conferuandi operatur acquisitionem de nouo, & illum tex. pro nostra comuni opinione considerat ibi Ange. de Peru. & notabiliter Paul. de Cast. ibi. a. colum. nume. 3.

Quinto pro hac sententia & conclu. facit tex. singularis in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. heredi. ubi disponit quod si pater credebatur filium agnouisse bonorum possessionem quam non agnouit & ratum habeat illa ratihabitio adhibita ad confirmandum actum qui non praecessit inducit mandatum de nouo, ut filius possit adire vel agnoscere: ergo sic dicamus in nostro casu, ut talis actus inducat acquisitionem possessionis de nouo: & in expresse ad hoc illi tex. notat & commendat ibi Paul. Imola, Aret. & Alex. nec est similis in iure secundum laso. ibi. a. colum. nu. 9. & ad hoc illi tex. reputat singulari Aretinus in l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. a. colu. reputat etiam singularem. laso. in l. 1. §. si quis ita interrogat. ff. de verbo. oblig. 7. colum. nume. 17. Sexto pro hac sententia & conclusione ego considero viuari rationem quia in dependentibus ab animo nostro, vniuersalis dispositio ex sola voluntate nostra conuertitur in alium: tex. est sing. in l. cum quidam. ff. de bono. posses. ubi dicit quod legitimus successor ab intestato qui egit querela falsi contra testamentum alicuius defuncti, & probauit intentionem suam, visus est adire quod ad hoc not. & commendat ibi Bar. Alb. & commun. docto. antiqui. idem Bart. in l. quem admodum. ff. de inoffic. testam. idem Bar. in l. gerit. ff. de acquir. heredi. quinta colum. facit etiam tex. in l. filius familias. §. ut quis heredes. ff. de lega. primo. textus in l. lex facta. ff. ad Trebel. textus in l. qui filium. eodem titu. Sic ergo dicamus in proposito quod actus retinendae possessionis conuertatur in effectum acquisitionis, cum solum hoc pendeat ab animo gentis: nec obstat ratio in qua se fundabat glossa. in dicta l. tertia. & doctores eam sequentes: scilicet, quod illo casu deficit animus & voluntas possidendi: quia negandum est, imo ibi est implicitus animus possidendi: quia ille qui vult continuare possessionem aperte vult possidere: & iura non requirunt animum acquirendi de nouo, sed tantum simpliciter possidendi: subtiliter respondet & declarat Bart. in dicta l. tertia. & communiter doct. ubi supra: pro qua consideratione est casus melior de iure in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. possessio. ubi, quia

affectionem tenendi non habent. tex. in §. per procuratorem eiusdem legis ibi: animum possidendi. tex. in l. si Neratius. eodem tit. ibi, atque possidendi affectum. neque obstat etiam tex. in l. tertia. §. subtiliter. ff. de conditione ob causi. quia ibi dominus qui tradebat rem non intendebat ab se abdicare dominium eius, in casu quo esset sua: sed solum restituere eam tanquam alienam, unde accipiens non potuit quare dominium: argumento tex. in l. id quod nostrum. ff. de regul. iuris. secus vero in nostro casu, ubi possessio erat vacans, & talis qui potuit quare animo & corpore ingrediendi vel occupantis, unde merito illam quare huius: quia interuenit necessaria, scilicet actus corporeus & animus possidendi, licet crederet continuare & non acquirere de nouo: & ista est intentio Bart. Imola, Romani, & modernorum in dicta l. tertia. licet sic non declaret: nec obstat etiam textus subtilis in l. is qui putat. cum l. sequenti. ff. de acquir. heredi. de quo nimis dubitat Paul. Imola, & moderni in dicta l. tertia: quia respondet punctualiter & vere quod ibi heres ex errore credebatur gerere actum necessarium, quod euitare non poterat, cum credebatur se necessarium heredem, & repudiare non posse: & forte si sciret se voluntarium non adiret: unde idem ille animus continuandi non inducit acquisitionem de nouo, quia in additione hereditatis oportet quod quis intelligat causam suae additionis, ut in l. quod si dubitet. eodem titulo. cum similibus. ita aperte tenet & declarat glo. Bart. & communiter doct. in dicta l. is qui putat. & declarat laso. in dicta l. tertia. ff. de acquir. heredi. possessio. quinta colum. in medio.

4. Et ex superioribus inferitur ad notabilem & subtilem questionem, qualiter acquiratur possessio in iurisdictione: in qua resolutio proponit tres principales veras & communes conclusiones. Prima conclusio, quod si quis habet titulum vel ius in aliqua villa, castro, vel territorio, per ingressum eius & naturalem apprehensionem aedificij non videtur acquirere possessionem iurisdictionis, etiam concurrente voluntate domini concedentis, vel concurrente legitimo titulo, ex contractu vel vicinia voluntate: quia vnum est longe diuersum ab alio, vnde requiruntur & exercitium iurisdictionis, argumento tex. in l. quoties. la secunda. ff. de seruitu. & in l. secunda cum materia. C. de seruitu. & aqua. & in expresse illam sententiam & conclusio. tenet Bart. in dicta l. tertia. ff. de acquir. heredi. possessio. fin. colum. & quare ibi Vincent. fina. colum. numero. 9. licet Alexander ibi

In legem xlv.

163

ibi penultima columna, teneat contrarium, imo quod per ingressum castri, & naturalem apprehensionem aedificij acquiratur possessio iurisdictionis, & dicat quod ista est intentio Bart. & idem tenet Sotinus, ibi fin. colum. in si. Sed aduertendum subtiliter, quia contra hoc videtur facere tex. in l. tertia. verlicul. dare. ff. de usufructu. ubi habetur quod per ingressum fundi vel partis de voluntate concedentis vel heredis, acquiruntur incorporale usufructus vel alterius seruitus sine aliquo usu vel exercitio, ut latius dixi & fundavi suo loco: sed respondeo quod ibi loquitur in usufructu vel alio iure seruitus reali vel mixto quod coheret rei, vel rei & personae: nostra vero conclusio loquitur in iurisdictione quae est meris personae, & principaliter coheret personae, licet debeat exerceri in territorio, ut plene & magistraliter tradit Bart. in l. prima. ff. de iurisdictione omnium iudi. in si. & ibi commun. docto. Secundo etiam contra hoc videtur ob stare, quia possessa vel praescripta re principali, censetur in consequentiam possessa & praescripta omnia eius accessoria: textus est in l. si aliena. §. primo. ff. de usufructu. ubi habetur quod praescripta re, censetur praescripta seruitus etiam discontinua: quem ad hoc notat & commendat Bart. & commun. docto. ibi qui notabiliter ex eo inferunt quod praescriptio territorio, censetur praescripta eius iurisdictione, quod necessario intelligo etiam si medio tempore nullus actus iurisdictionis exerceatur: idem etiam tenet Bart. in l. de quibus. ff. de legi. in repet. secunda conclusio. prima oppositi. & super eo communiter docto. facit etiam bonus & singularis tex. in l. eos. C. de usufructu. ubi disponitur quod praescripta re, censetur in consequentiam praescripti fructus ex eo percepti quem ibi ad hoc notant & commendat doctores. tenent etiam docto. in l. sequitur. §. fructus. ff. de usufructu. facit etiam tex. in l. via constituit. §. si fundos. ff. de seruitu. rusticorum predio. cum similibus. ubi habetur quod seruitus non consideratur de per se, sed est quaedam qualitas quae accessoria transit cum ipso fundo & re principali: quia notabil. respondeo quod illud est in accessorio formato & in esse productum, ut seruitus vel simile ius quod omnino coheret praediorum: secus tamen est in iurisdictione quae principaliter non coheret praediorum sed personae, ut supra dixi. Vel aliter & secundo loquitur in re omnino accessoria quae sine principali stare non potest: secus vero in iurisdictione quae non est accessoria, sed iureque principale. Vel aliter & tertio, quod illud pro-

cedit respectu proprietati non vero respectu possessionis, et in nostro casu de conclusionem. Secunda conclusio, quod si quis exercet vnum actum iurisdictionis de voluntate domini concedentis, quae sit possessio generice & absolute in omni iurisdictione & gradibus eius, argumento tex. in l. si Stilius. §. finali. cum l. sequenti. §. quemadmodum seruimus. omnes. in l. secunda. eodem titu. tex. ibi qui. ff. quibus modis usufructus amittitur. ubi habetur quod si leui seruitus in parte fundi seruientia, retinetur & conseruat totum ius seruitutis. Sed certe ista iura non concludunt, quia loquitur in retinenda & conseruanda possessione iam quae sit non vero in quarendae de nouo: & facilius tota nostra conseruamus quam acquiramus de nouo, ut in l. 1. §. quod autem. ff. de supet. & in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. cum similibus. sed melius facit tex. in dicta l. tertia. ff. de acquir. heredi. possessio. arguendo de re corporali ad incorporealem: ubi per apprehensionem partis quae sit possessio totius: licet ergo dicamus in iurisdictione, quod quae sit possessio in vno actu virtualiter & extensiuum, quae sit in omni iurisdictione: & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in dicta l. tertia. in fine, & ibi commun. docto. Paulus de Cast. notabiliter in l. re situta. ff. ad Trebel. & ibi alij doctores. Specu. in titulo. de iurisdictione omnium iudicum. §. primo. penult. colum. verlicul. illud etiam nota. Innoc. in capitulo dilectus. de capel. manach. pri. colu. verlicul. & potest induci. Abb. in cap. cum olim de praescript. penultima columna, numero sexto.

Tercia conclusio, quod si quis exercet vnum actum iurisdictionis contra vel praeter voluntatem domini, solum quae sit possessio illius actus & similitum eiusdem gradus & qualitatis: argumento tex. in l. si Iulianus. ff. de iurisdictione. actuque priuato. ubi habetur quod si quis exercet actum seruitus in parte fundi, in ea tantum parte quae sit possessio, non vero in alijs, ergo ita dicamus in iurisdictione, & in expresse per illum textum ita tenet ibi Bart. Angel. & commun. docto. idem Bart. in dicta l. tertia. in fin. & ibi communiter doctores. facit etiam tex. notabiliter in l. quod meo. §. si. ff. de acquir. possessio. Ex quo inferitur vtilis & notabilis effectus, quod praescriptio non est iurisdictionis: ille solum censetur praescriptus & alij consimiles eiusdem qualitatis, gradus, & speciei. non vero alij maioris gradus vel minoris, unde cum iurisdictione simpliciter & absolute sumpta con-

Ant. Go. in l. Tan. X 1 tunc.

tineat in se tres gradus vel species iurisdictionis, merum imperium, mixtum imperium, & simplex iurisdictionis: si quis præscripserit vnum actum de mero imperio, puta cognoscendi & condemnandi de homicidio, & nunquam exerceat alium actum maiorem vel minorem, completa præscriptione poterit exercere omnes alios actus & casus similes quibus venit imponenda poena mortis: non vero alios, scilicet, mutilationis membri, relegationis, vel causarum civilium: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta. l. prima. §. Iulianus quem legit in §. si quis hoc interdicto. ff. de itineri. actusque priuat. & ibi Ange. & alij doctores. Alex. in dicta. l. tertia. penultim. colum. in medio, & ibi communij moderni. Innocen. in capitul. dilectus. de capel. monach. prima colum. num. 3. versicu. & hoc est verum. idem Innocen. in capit. dilecto. de offic. archi. secund. colum. num. sexto. Abb. in c. auditis. de præscrip. 3. colum. nu. 9. idem Abb. in capit. cum in tua. de decimis. in fin. Alber. in l. imperium. ff. de iur. om. iud. 14. colum. num. 15. versiculo.

Item quæro. & ibi Bald. 4. colum. versicu. circa ultimam. l. 1. colum. num. 13. qui dicit hanc esse commun. opin. Cuius in l. 1. c. de man. lib. si. colum. & quæst. Franc. Balb. in tracta. præf. secunda parte, secund. quæst. 8. fo. nec obstat tex. in l. nec in ea. ff. ad l. Iulian. de adult. ubi ille cui cõperit ius occidendi, competit ius offendendi & afficiendi qualibet alia iniuria: quia respondeo quod illud est quando vindicta vel ius occidendi cõperit a. l. de iure communi: secus vero si competit ex præscriptione, quia illa est odiosa & restringenda. Vñ tamen est quod præscripto actu absolventi censetur præscriptus actus condemnandi, argum. text. in l. solent. versicu. primo. ff. de offi. procon. ubi ille qui potest absolvere, potest condemnare: & extra tex. in l. 3. ff. de rei iur. & in expresso ita tenet Albe. in dict. l. imperium. 6. colum. num. 14. & ibi Baldus quarta colum. & commun. docto.

43 Circa prædicta tamē se offert pulchra & subtilis quæstio, si vna possessio possit queri sine alia in quo articulo breuiter & resolutiue considero sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod quando possessio sola naturalis vacat, ingressus potest solam illam querere sine civili: text. est formalis qui istam conclusi. probat in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acquir. possessio. ubi abiens retinet possessionem civilem in animo, & tamē ingressus acquirit solam naturalem vacantem. Similiter etiam si possessio sola civilis vacaret, & naturalis esset occupata,

puta a fructuario, feudatario, emphyteuta, vel simili persona, ingressus quæreret solam illam civilem: & in expresso istam conclusi. probat gloss. reputata singularis in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nudinas. in glo. 3. quam sequitur & reputat ibi singularem Aretinus. 1. colum. post medium. Pau. de Cast. lmo. & Cumanus. 2. colum. Socinus. §. colum. versicu. ex qua tamē potest notari, tenet etiam & commendat Ange. de Peru. Roma. & Aretinus in l. quemadmodum. eod. tit. & notabiliter ibi doctor de Segura. 6. colum. versicu. inferitur. & 2. & 3. idem illa est communis opin. quam ego teneo & sequor: licet Barto. aperte velit contrarium, in dicto. §. q. ad nudinas. prima colum. versicu. istud quod gloss. dicit non est bene dictum. & l. 1. in octava colum. nu. 37. arguat ad partes & relinquit eo gerendum. nec obstat si subtiliter dicatur quod possessio civilis sola non potest vacare: quia statim ipso iure quæritur habenti naturalem & consolidatur cum ea: ut est glo. in §. 2. & ordin. in l. sed & si nolit. ff. de acquir. da possessio. & ibi commun. opinio. quia respondeo quod necessarium debet intelligi illa glo. quando habens naturalem habet animum querendi vtranque possessionem: secus vero quando ex natura actus vel contractus vel ipsius rei colligitur a principio, quod habens naturalem non intendit habere civilem, ut patet in personis & exemplis superioribus, secus vero si simpliciter ingreditur animo querendi vtranque, & tantum querat naturalem quæ sola vacabat: nam si postea civiliter possidens, animo desinat possidere civiliter, ipso iure queritur ei: & ita procedat & intelligatur gloss. & commun. opinio. in dicta. l. sed & si nolit. & certe est vera & subtilis declaratio ab alio non tacta. Secunda conclusio, quod quando vtranque possessio est occupata & sic penes aliquem, bene potest alteri queri vna possessio sine alia de voluntate partium expressa vel tacita ex natura vel qualitate actus, mediante actu vero vel ficto: istam conclusionem probat mihi tex. notabi. in l. & habet. §. si. vers. placet. ff. de precario. iuncta gloss. & commun. opinio. ubi in contractu precarij transit sola possessio naturalis in accipientem, & remanet civilis in concedente: tex. in l. quisquis. C. de donationibus. ubi per retentionem usufructus transfertur sola civilis in alium, & remanet sola possessio naturalis penes concedentem, tex. in l. tertia. §. dare. ff. de usufructu. ubi per inductionem in fundum transit ius usufructus, & per consequens naturalis possessio in fructuarium, & remanet civilis penes proprietarium, tex. in l. loci. versicu.

versiculo, proprietarius. ff. de usufructu. tex. in l. tertia. §. si heres. ff. usufructu. quemadmodum ea. ubi proprietarius potest vendere vel alienare suam proprietatem, & tradere ipsam rem, & transferre ius suum: ergo aperte inferitur quod transfertur dominium & civilis possessio sola quæ erat penes eum: bonus text. & notabiliter in l. quædam mulier. ff. de rei vendi. ubi per conditionem vel clausulam constituti potest quis in alium transferre solam possessionem civilem absque naturali: per quem tex. ita determinat Bart. in l. quod meo. secunda columna, num. tertio. ff. de acquir. da possessio.

44 Tertia conclusio, quod quando vtranque possessio vacat, potest ingressus quædere vnam quam velit sine alia protestando se illam tantum velle acquirere: istam conclusionem probat aperte gloss. & communis opinio quam adduxi supra in prima conclusione huius articuli: & in specie pro hac sententia & conclusione facit subtilis & concludens ratio, quia quando actus vel factum regulatur secundum animum & voluntatem gerentis, protestatio eius modifical & declarat illud: ut in l. qui in aliena. §. si. na. cum similibus. ff. de acquir. da hereditate. sed acquisitio possessionis est huiusmodi, ut in l. 3. in princ. ff. de acquir. da possess. & in l. licet. C. eodem titulo. cum similibus. ergo, & ex illo fundamento & ratione istam conclusi. tenet gloss. notabil. ordin. in l. vna. C. vii. posside. in verbo, nec vi. post princip. ubi vel aliter pone exemplum. quæ habet quod actus inuasionis violentæ factus in re vel possessione alterius, non operatur vltima mentem & intentionem ingredientis, de qua constare potest per protestationem eius: quam ibi sequuntur commun. doctores. Similis gloss. est in l. si duo. ff. vii. posside. in glo. prima. versiculo. vel secundo pone casum. tenet etiam Bart. qui notabil. loquitur in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. septima colum. num. 30. & ibi l. 1. numero 25. Anchar. in capitul. pastoralis. de causa possess. & pro. sexta colum. numero 19. confirmatur etiam per textum, iuncta gloss. & commun. opin. in l. certe. versicu. qui. ff. de precario. ubi licet ex contractu precarij ingressus querat possessionem naturalem, tamē ex protestatione sua vel partium conventionem potest fieri ut nullam querat possessionem, et ergo idem sit quando res omnino vacat cum tunc actus pendeat de sola voluntate ingredientis. Nec obstat si subtiliter dicas, quod hoc videtur impossibile, quia actus acquisitiuus possessionis est ingressus rei, ergo post ingressum necessarium est querita possessio naturalis. Confir-

matur, quia protestatio contraria actui nullius est momenti, ut in ca. sollicitudinem. de appel. in ca. primo. quod met. caus. in l. 2. C. eodem titulo. ergo vel queritur possessio naturalis vel omnino vitatur ingressus ut nulla possessio queratur, quia respondeo notabiliter. 1. quod quando actus qui postea sit protestationi contrarius dependet solum a facto & voluntate ipsius protestantis, ut testamentum, hereditatis additio, & acquisitio possessionis, tunc per talem actum contrarium non tollitur præcedens protestatio ut in dicta. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquir. heredit. in l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. tertio. si vero ille actus protestationi contrarius celebratur cum aliquo tertio, tunc per illum videtur a protestatione recedere: & ita procedat tex. in dicto. c. sollicitudinem. cum similibus. & istam doctrinam & theoricam per prædicta iura tradit magistraliter Bart. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. 4. colum. num. 17. & quinta colum. nu. 22. & super eo communiter doct. sed acquisitio possessionis dependet solum a facto & voluntate ipsius protestantis, ergo & c. Vel aliter & secundo & ex alde subtiliter respondeo, quod ipse ingressus & sic actus querendi possessionem non est idem quod possessio naturalis, ut supra deduxi & probavi, sed est actus nudi facti mediante quo vtranque possessio queritur: unde si ingressus non vult vtranque querere sed tantum vnam, illa sola queritur.

Nec obstat etiam. 1. si subtiliter replices, quod per ingressum non potest quis querere solam naturalem sine civili, quia cum civilis sit illa quæ animo retinetur & cõseruatur vel deperditur, ut in l. licet. cum similibus. C. isto titulo, ergo si in nostro casu ingressus non habeat animum possidendi, sequitur quod nullam gerit possessionem etiam naturalem: quia respondeo quod non habet animum possidendi civiliter, sed bene habet animum possidendi naturaliter: & cum duplex & diuersa sit possessio & quo ad diuersos effectus bene potest actus corporeus & animus producere acquisitionem vnius possessionis sine alia, cum limitata causa limitatum patriat effectum, & actus agentium non operentur vltra eorum intentionem iuxta iura vulgaria. Ex quibus omnibus infero notabiliter, quod modo possessio sit vacans modo ab alio occupata, potest iudex ratione sententiæ vel decreti, vel alterius causæ quem mittere in sola possessione civili vel in sola possessione naturali alicuius rei secundum qualitatem actus vel negotij: nam illud quod potest fieri per partem Aut. Go. in l. l. Tau. X 4 potest

potest fieri per iudicem, ut in l. nō est mirum. ff. de pigno. actio. & in l. si ob causam. C. de eui. etio. & in expresso istam doctrinam & conclusionem tenet glo. singu. in l. secunda. C. ubi in rem actio. in gl. prima. in fin. & ibi notat & commendat Jacob. Butr. secunda colum. in princi. Ange. secunda columna. num. quart. reputans esse notabilem. Bald. secunda colum. numero quinto. versicul. de secundo constat. Salicetus tertia colum. sexta opposi. & ibi comu. Doct. illam etiam gloss. ad hoc notat & commendat Bald. in authen. & qui iurat. C. de bon. auctoritate iud. poss. 7. colum. nu. 33. Salice. in l. nemo. C. de acqui. pos. si. col. in si. lafo. in §. omnium. Instit. de actio. 6. colum. nume. 106.

Quarta conclusio, quod quando utraq; possessio vacat, si quis simpliciter nulla precedente protestatione rem ingressus sit statim quærit utranque, nec tunc una quæritur sine alia: quia actus & animus non magis respicit unā quam aliam, imò utranque respicit istam conclusio. probat aperte tex. in l. tertia. in prin. de acquirenda possessio. cum similibus dicentibus quod corpore & animo quæritur possessio, sed illa est duplex, ergo utraque simul quæritur. quā sententiam & conclusionem declaro isto modo, quod civilis possessio non acquiritur mediāte naturali, vel una quærat per prius altera: sed quod utraq; simul quærat per ingressum rei cum animo possidendi: & istam declarationem voluit vno verbo Aret. in dicta. l. clam possidere. §. quia d. nundinas. ff. de acqui. pos. si. colum. na. in fin. versic. sed hoc non videtur dicendū: idem Aretinus in l. quemadmodum. eod. titu. 1. colum. nu. 3. & doctor Segura in prædicta. l. quemadmodum. 7. colum. ver. & illud quod. & in veritate forte ista fuit mens & intentio Bar. in dicto. §. qui ad nundinas. 1. col. ver. istud quod gloss. dicit licet à doctoribus reprobetur. & cum his remanet expeditus iste articulus, qui certe valde subtilis & notabilis est, & non sic declaratus à doctoribus.

45 Quæritur etiam possessio per actus fictos, de quo articulo magistraliter & utiliter intendo tractare, quia est subtilis & quotidiana materia: & primò dico quod acquiri possessio per visum & aspectum oculorum precedente titulo habili: tex. est in l. 1. §. si iusserim. ff. de acqui. pos. si. tex. melior de iure in l. quod meo. §. si venditor. vers. aut si vicinum. eod. titu. cuius verba sunt, aut si vicinum mihi fundum venditor ex turre demonstrat, vacuamque possessionem se tradere dicat, nō minus possidere cœpi, quam si pedes finibus intulisset. tex. in l. pecuniam.

ff. de soluti. tex. in l. falsus. §. falsus. ff. de furtis. tex. in l. quod statu liber. ff. de donatiōe causa mortis. tex. in l. donationes. §. species. ff. de donatio. & idem disponit lex sexta. titu. 30. tertia part. cuius ratio est, quia talis visus & aspectus oculorum, cum sit sensus de nobilioribus corporis, habetur pro apprehensione ipsius rei, & videtur iuris interpretatiōe porrigere corpus usque ad ipsam rem: & in terminis istam rationem probat tex. in dicta. l. quod meo. §. si venditor. probat etiam tex. in dic. l. pecuniam. ff. de soluti. ibi, & quodammodo manu longa tradita existimanda est. & istam rationem ponit solus Cumanus in l. tertia. ff. de acquirenda possessio. prima columna: & adde quod visus dicitur actus fictus, quia licet sit sensus naturalis & principalior cæteris, non tamen est aptus vel cōueniens ad apprehendendā possessionem: quia propriè ordinatur ad discernendum omnia quæ subijciuntur visui secundum proprias qualitates & differentias: in materia verò nostra tam de iure naturali quam civilis solus tactus & sic apprehensio naturalis per manus vel pedes est sensus aptus ad acquirendam possessionem: unde tenendum est quod visus vel aspectus in acquisitione possessionis censetur actus fictus, & non verus nec proprius: & in terminis ita tenet & declarat Aret. in l. prima. §. si iusserim. ff. de acquirend. pos. si. 3. not. & ibi Socinus 1. columna. vltim. notab. Vincenz. colum. vltimo notab. idem Aretinus in dicta. l. quod meo. §. si venditor. prima colum. in fin. tenet etiam Barto. in l. prima. eod. titulo. quinta colum. nume. 18. & probant iura per me superius adducta. & intantum est verum quod per visum & aspectum oculorum quæritur possessio, ut procedat etiam si res sit valde longē & distet per decem miliaria vel plura, tamen determinatè possit videri: gloss. est notabilis & ordinaria in l. prima. ff. de acqui. pos. si. in gloss. secunda. in medio. quam ibi sequuntur & approbant omnes doctores, licet Cumanus eam reprobet: & in expresso ita tenet & declarat Aretinus in dicta. l. quod meo. §. si venditor. secundo notabili. & Cardinalis in ca. olim. el. primero. penult. colum. de restit. spolia. Aduertendū tamē quod licet per visum vel aspectum oculorum quærat possessio precedente titulo, ut dixi, tamē hoc debet intelligi & limitari quando concurrunt simul voluntas tradentis possessionem & voluntas accipientis in præsentia rei, quasi animus utriusque & rei præsentia hoc inducat & operetur: ita probat iura per me superius allegata: & tenet & declarat Barto.

Bart. in l. prima. ff. de acquirenda possessione. quinta colum. numero decimo octauo. Paul. si. na. colum. Alexan. 18. colum. 77. & ibi. com. docto. idem Barto. Ange. Imo. Romanus, Aretinus, Socinus, lafo. & Vincent. in §. si iusserim. eiusdem legis. Pau. Imo. Alexand. & commun. docto. in dicta. l. quod meo. §. si venditor. Salicet. in l. licet. C. de acquirenda possessio. tertia colum. Abb. in capitulo secundo. de consuet. octava colum. Ex qua conclusione & doctrina communi.

46 Primò infero notabiliter, quod si quis velit acquirere possessionem & dominium in rebus vacantibus, quæ celo, terra, marique capiuntur, vel habitis pro derelicto quæ sunt occupatis, non poterit acquirere per visum & aspectum oculorum: quia non est aliquis possessor de cuius voluntate tradantur: sed requiritur vera & actualis apprehensio: ita probat tex. in l. prima. ff. de acquirenda possessione. & ibi tenet gloss. ordinam. verbo, qui primi. & ibi magistraliter Barto. quinta columna, numero decimo octauo. Paul. si. na. colum. numero. 18. Alexand. 18. columna. numero. 75. Vincent. 17. columna. numero. 89. Salicet. in l. licet. C. eodem titu. tertia columna. versiculo, unde dicas. pro qua sententia & conclusio. facit text. in l. naturalem. §. illud. ff. de acquirend. rerum domi. tex. in l. in laqueum. eodem titu. text. in §. illud. Instit. de rerum diu. ubi habetur quod fera à nobis visa & vulnerata non est nostra nisi eam apprehendamus: & idem disponit lex vigesima, titulo. 18. tertia part.

47 Secundò infero quod si quis inueniat thesaurum in aliquo prædio vel fundo non efficitur dominus nec possessor eius per visum cum animo possidendi, sed requiritur vera & naturalis apprehensio: textus est expressus in l. tertia. §. Neratius. in fine. in versicu. quidam putant. ff. de acquirenda possessio. & ibi commu. opinio. quod intellige & extende modo fundus sit alio natus, modò sit proprius inuenientis: ita expresse probat ibi textus dum loquitur eo casu quo quis præscripsit fundum, nam si ibi est thesaurus non efficitur dominus nec possessor nisi sequuta apprehensio. Ex quo subdeducitur quod si plures vidissent & inuenissent thesaurum vel aliam quamlibet rem vacantem efficitur eius qui prius eam apprehenderit: & in specie ita tenet Barto. Faber, & Docto. in §. item la pilli. Instit. de rerum diu. confirmatur per tex. in l. naturalem. §. illud. ff. de acquirend. rer. do. & in §. illud. Instit. de rerum diu. ubi licet quis videat & vulnerauerit feram non efficitur sua, sed

eius qui prius eam apprehenderit: quæ decisio & sententia hodie est confirmata per l. 20. titu. 18. tertia part. licet contraria opi. consultorum esset approbata per l. 12. tit. 4. libro tertio. fo. 11. Sed aduertendum quod in nostro articulo in quo habemus quod etiam si in nostro proprio fundo sit thesaurus, modò illum videamus modò non, non quærimus eius possessionem nec dominium nisi sequuta naturali apprehensione, videtur esse maxima difficultas: nā ille qui possidet continens videtur possidere contentum: argumento tex. in l. clauibus. ff. de contr. empt. ubi apprehensa possessione clauium censetur apprehensa possessio rerum contentarum sub clauibus: & dixi latius supra, quia omittis alijs solu. respondet in forma, quod tex. in dicta. l. clauibus. & superior regula loquitur & procedit in rebus non vacantibus, sed ab alio occupatis & possessis: nam tunc si tradantur clauis vel tradatur quid aliud sub cuius custodia prædictæ res sunt, transfertur dominium & possessio earum: quia concurrunt voluntas tradentis & accipientis cum illo actu traditionis clauium, qui representat ipsam traditionem rerum: sed in nostro casu, hoc est in thesauro, loquimur in rebus vacantibus quæ in nullius sunt bonis quo ad dominium nec possessionem in quibus non interuenit voluntas alterius tradentis: imò nec potest interuenire, cum thesaurus vel res vacantes non sunt in custodia propria alieni: tradentis vel acquirentis possessionem: unde meritò licet quis sit dominus & possessor fundi nō efficitur dominus nec possessor thesauri: & isto est proprius sensus tex. in dicto. §. Neratius. in fine. dum dicit, quia nō sit sub custodia nostra, & ista fuit intentio Bart. ibi in fina. oppo. & solu. de dicta. l. clauibus. licet sic non declarat & ita tenet & intelligit ibi Alexan. prima columna. post principium. Socinus, secunda colum. quarto nota. Vincent. prima columna. numero secundo. & clarius penult. colum. in medio. lafo. 1. colum. num. 4.

Item adde quod intantum est verum quod in thesauro vel alijs rebus vacantibus requiritur naturalis apprehensio ad hoc ut acquiratur in eis dominium & possessio, ut procedat etiam si lex vel statutum simpliciter diceret quod tales res requirantur per inuentionem, & sic quod fiant inuentoris: nam etiam tunc requiritur quod sequatur apprehensio nisi lex vel statutum expresse diceret contrarium: ita probat text. not. in §. thesauros. Instit. de re. di. iuncto tex. in dicta. l. tertia. §. Neratius. & istam conel. tenet expresse Barto. in §. item la pilli. Instit. de re. di. ubi.

contra glof. ibi. & ibi tenet Faber, Angel. Nico. & commun. docto. licet lafo. ibi in additionibus ad Christophoro tenet contrarium. istam etiam conclu. & extensionem tenet Bart. in l. prima. ff. de acquir. poss. pen. col. quarta quæstio. principali. & ibi Pau. fin. colum. in fine. Imo. pe. colum. in medio. Ioan. de Ferrar. in dict. §. thesauros. In l. de re. di. & istam conclu. tenet Pau. de Castr. Imo. Aret. & commun. moderni. in dicto. §. Neratius. pro qua sententia consideratur tex. vulgaris in l. si barfatoriam. C. de fidei. ubi ille qui promissit inuenire luttonem, intelligitur promissit apprehendere, & illum re presentare iudici. & ad hoc notant & commentant ibi docto.

48 Ex qua conclusione & sententia, Primo infero, quod si lege vel statuto cautetur quod inuentus cum armis a iudice vel familia perdat ea vel puniatur certa poena, intelligi debet si fuerit apprehensus cum eis: & ita expresse tenet Bar. in dict. l. ff. de acquir. poss. col. 4. q. Pau. fin. col. in fin. Imo. pe. col. Alex. nume. 77. lafo. nume. 87. idem tenet Bart. in dicta. l. si barfatoriam & ibi Bald. & Salice. Bart. in l. prima. ff. ad l. Iuliam. de vi. & ante eos idem tenet Cino in l. licet. fin. colum. in fine. C. de acquir. poss. & hoc idem videtur disponere. l. 33. titu. decimo quarto. lib. 2. ordi. ubi dicit quod in locis ubi arma sint prohibita, si quis apprehensus sit cum eis, modo sint offensiva, modo de fensiva, perdat ea. circa hoc tamen est notabile dubium, quod si portans arma visus est per iudicem vel executorem in via vel loco prohibito, & aufugiat quousque ingressus est domum suam vel locum tutum, iudex que semper insecutus est eum, an possit sibi auferre arma in domo sua vel loco tuto? & reperio quod Bald. in l. plenique. prima lectu. in. h. ff. de in ius vocan. per tex. ibi, videtur expresse tenere quod non: nam dicit ibi quod si pro debito civili familia insequatur debitorem usque in domum suam, non potest ab ea extrahi: cum text. dicat ibi quod domus propria est cuiuslibet tutissimum refugium. & idem tenet ibi Alexand. secunda colum. numero octavo. & lafo. ibi secunda colum. numero duodecimo. sed certe ego credere contrarium, imo quod possit tunc arma auferre, argumento text. notabilis in l. quod ait lex. §. quod ait. ff. de adulter. ubi ille qui non potest occidere adulteros nisi in certo loco & flagranti delicto, si aufugiant & insequitur eos incontinenti, uno impetu potest eos alibi occidere: & ex illo tex. notat ibi Bart. & Docto. quod quando finis habet necessariam causam cum

principio inspicitur principium: facit etiam quod dicit ibi Bart. in fine, quod si quis possit occidere vel offendere inuentum in sua possessione, quod si ibi inueniat & insequatur eum potest extra possessionem offendere vel occidere: quia initium fuit licitum, facit etiam doctrina Ang. in l. Gracchus. C. de adult. ubi dicit quod si iudex vel executor insequitur delinquentem in territorio suo potest capere etiam in alieno: argumento text. in dict. §. quod ait. de cuius tamen veritate vide Ange. de malef. in parte, fama publica. §. fo. ver. §. 6. queritur. non obstat text. & doctrina Bald. & moder. in dicta. l. plenique. quia considero quod ibi non loquimur in delictis, nec in re illicita commissa extra domum, sed in causa civili, in qua cuiusquam refugium est domus propria: sed in nostro casu delictum vel culpa consideratur eo ipso quod quis portat arma in via publica & loco prohibito: unde licet postea aufugiat, iudex qui insequutus est eum potest auferre in spectro initio culpabilis: quia credo quod ista sit veritas. Confirmatur, quia de iure delatio armorum vel emptio vel venditio eorum est prohibita, ut in Auth. de armis. colla. 6. & ibi glo. ordi. & commun. Doct. & in l. vna. C. vt armorum usus in scio principe interdictus sit. libro vndecimo. & ibi Doct. licet de consuetudine non sit prohibitus, ne puniatur quis nisi de hoc sit statutum vel proclamatum, & hodie communiter sic ita tenet Platea in l. 6. lex Julia. de vi. secunda colum. In l. bit. de public. iudic. Ex qua etiam conclusione secundo infero, quod si per legem vel statutum puniatur inuentus in ludo, debet intelligi si in eo apprehendatur: nec sufficit quod postea possit probari per testes ita determinat Alb. in l. quod ait lex. ff. de adult. Ang. in l. si fugitui. C. de seru. fugi. Platea in l. §. thesauros. In l. de rerum diu. lafo. in l. prima. ff. de acquir. poss. col. 2. & in l. na. numer. 99. & istud idem hodie approbat & confirmat lex pen. titu. 10. libro octavo ordina. ubi dicit quod si executor inueniat & apprehenderit aliquos in ludo, lucratur omne quod ibi sit inuentum & positum causa ludi. nec obstat lex secunda. eod. titu. ubi non requirit quod inueniat nec apprehendat lutores in ipso ludo, quia procedit quando iudex vult petere a ludo re illud quod lucratus fuit in ludo, eo casu quo pars non vult petere. Tercio infero quod si tempore carceris vel necessitatis imponatur poena extrahentibus triticum vel aliquam mercedem extra ciuitatem vel oppidum, puniatur in amissione earum vel in aliqua alia poena, debet intelligi si apprehendatur cum eis, ita singulariter

gulariter Czepola in l. si fugitui. C. de seru. fugi. pen. & si. columna numero 32. cum sequentibus.

49 Quarto infero quod si lex vel statutum puniat mulieres vel alias personas portantes vestes pretiosas, aurum, vel perlas, intelligitur si cum eis apprehendantur ita notabiliter Bald. in l. item pupilli. ff. de rerum diu. fin. columna in fine. Czepola in dicta. l. si fugitui. penultima columna. C. de seru. fugi. Alexand. in l. tertia. §. Neratius. ff. de acquir. possessione. secund. columna. lafo. in l. prima eodem titulo. vigesima columna, numero octuagesimonono. Angel. de malef. in parte, dictus Andreas armatus in fine. Adde tamen quod hoc casu est dubium, an tales mulieres vel persone prohibite incidant in prædictam poenam si portant perlas fictas, aurum, vel vestimenta ficta? In quo reperiō quod Bart. notabiliter in l. prima. §. primo. ff. de fonte. determinat expresse quod non, per tex. ibi, quem inducit hoc modo: nam ibi est casus, quod licet prohibens alium viam aquam vult haurire vel ducere de fonte puniatur & teneatur illo interdicto, tamen debet intelligi de aqua perpetua & viua: secus tamē de aqua cisterna, cum non habeat perpetuam nec viam aquam: ergo statutum vel lex puniens portantes perlas, aurum, vel vestes, intelligatur veras & naturales non fictas. Sed in contrarium facit textus notabilis & expresse in l. vellera. C. de vestibus holobaris & auratis. libro 1. qui aperte probat, quod prohibetur portare vestes versicolores puniatur, etiam si talis vestis vel color non sit verus & naturalis sed fictus: ita per illum textum notat & tenet ibi Bartol. & Platea: & certe est dubia difficultas: sed in hoc articulo ista sit notabilis & vera concordia, quod si statutum sit factum pro euitandis sumptibus & expensis in regno vel loco, tunc procedat sententia Bar. in dicta. §. ff. de fonte. quia talis casus cessat: ratio: si vero fiat ea ratione ne mulieres vel viles persone equiparentur & assimilantur matronis vel dignioribus personis, quod iustissimum est, ut in l. mimæ. & ibi Bald. & commun. Docto. C. de episc. & cle. tunc procedat doctrina Bar. & aliorum Doctorum per tex. ibi in l. vellera. C. de vestibus holobaris & auratis. libro 1. quia militat eadem ratio: & in terminis istam doctrinam & concordiam ponit Georg. Natan in cap. quamvis pactum. de pactis. in. 4. 45. colum. nume. 144.

50 Vñ tamen est, quod si in domo propria quis portet vestes prohibitas, non incidet in poenam: quia videtur cessare ratio prohibita: &

in terminis ita probat pragmatica finalis de Valladolid, anni 1577. loquendo in secundo casu & membro nostre distinctionis. Aduertendum tamen quod contra superiora expresse tenet Ange. in dicta. l. §. Neratius. ff. de acquir. possessione quod in omnibus prædictis casibus non requiritur apprehensio ad hoc vt quis incidat in poenam, sed sufficiat quod sit conuictus per probationes, argumento text. in l. vna. C. de raptu virgin. sed melius facit lex 2. C. de raptu. reo. text. in l. 3. ff. de furtis. text. in l. si quis in seuitute. in fine. eod. titu. Nec obstat secundum dicta lex, si barfatoriam. C. de fidei. quia ibi non imponit poenam delinquenti, sed cōcedit præmium iudici vel alteri persone iminenti furem, quo casu requiritur apprehensio & repræsentatio: & istud tenet & sequitur lafo. in dicto. §. Neratius. Roma. in l. prima. ff. de acquir. possessione. fin. columna. Sed his non obstantibus superior doctrina & conclusio est vera & magis communis, imo & in distincte lex vel statutum intelligatur de actuali apprehensione: sed in hoc pro vera concordia & doctrina dico, quod si lex vel statutum puniat delictum aliis à iure naturali vel communi punibile, non requiritur apprehensio: & ita procedant iura in contrarium adducta: si vero delictum non sit à iure punibile sed nouiter puniatur à lege vel statuto, ut in casibus & exemplis superioribus, tunc requiratur actualis apprehensio: ita singulariter determinat & concordat Ang. in Auth. de sanctissimis Episcopis. & reuerendissimis. colla. nona. quem sequitur & commendat Czepola in dicta. l. si fugitui. penul. colum. C. de seru. fugi. & istam doctrinam & concordiam sequitur & reputat mirabilem Augustinus in additionibus ad Angelum de male. in parte, dictus Andreas armatus. fin. colum.

51 Pro complemento tamen huius articuli & materia thesauri quarto, dato quod per apprehensionem thesauri consequatur quis possessionem eius, an totus thesaurus efficiatur suus, vel pro qua parte? In quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod sit prima conclusio, quod si quis inueniat & apprehendat thesaurum in proprio solo vel fundo, totus efficiatur suus: reus est in l. nunquam nuda. §. thesaurus. ff. de acquir. rerum domi. tex. melior & formali. in l. §. thesauros. In l. de rerum diu. & hoc si ne repeniat casu sine data opera, dum tamē non arte magica querat: quia tunc totus confiscatur: text. est in l. prima. C. de thesauris. libro decimo, & ibi glo. ordin. Platea, Lucas de Pen. na. & commun. Docto. cuius ratio est, quia inuenitio

uentio thesauri est donum & beneficium Dei, quod sordidis artibus maculari non debet, nec queri arte magica, que est omnino reprobata & idem probat & disponit lex. 43. titulo vigesimo octavo. tertia pars. Dubium tamen est, an hodie hoc sit correctum per legem octauam, titulo duodecimo, libro sexto ordinamen. ubi disponitur quod hoc casu deducta prius exceptio inuentor habeat tertiam partem, alias vero duas habeat Rex: sed certum videtur quod illa lex citum intelligatur in locis ubi sunt aliquae minorationes alias. Secunda conclusio quod si reperiatur alieno fundo casu, non data opera, medietas est inuentoris, medietas vero est domini fundi, vero data ad hoc opera, totum erit domini fundi, modo praesentent licentiam, modo non text. est in lege vna. C. de thesauris. libro decimo. tex. in dict. 5. thesauros. & ubi q. 6. m. opm. gloss. ordi. & doct. in ca. si quid inueniatur, in q. 5. & idem determinat dict. l. pariter, & ratio, per quam etiam si quateratur de domini voluntate nihil habet inuentor si data opera fecit, ne homines propter hoc derelinquant culturas rurales vel inuentur ad malas artes. Ita dict. l. vna. col. 1. & ante eum Faber in dict. 5. thesauros. col. prope si. adde tamen quod hodie de iure nostro regio si quis inueniat thesaurum in fundo vel loco alieno casu, tunc videtur quod tertia pars diuidatur inter inuentores & dominos, cum semper duae partes sint Regis & hoc argumento. l. 8. tit. 12. lib. 6. ordi. & ita dixi in qua. ff. de facto: si vero data opera cum licentia domini nullam partem habebit dominus, sed 3. pars erit inuentoris, aliae duae partes regis, et dicta l. ordi. si vero data opera & sine voluntate domini, videtur quod tertia pars sit domini fundi, aliae vero duae partes regis, argumento illius l. ordi. cogita tamē si diuisio quod pra. ordi. quatuor tantum in rebus, iura vero communia in thesauro, & sic remaneant in correctis, & ita teneo.

52. Tertia conclusio si quis inueniat thesaurum in loco principis vel in loco publico ciuitatis, dimidia pars pertinet inuentori, alia dimidia ipsi principi vel ciuitati text. est in l. 3. ff. de iure fisci. & ibi notant Doctores in dict. 5. thesauros. & ibi commun. opm. & idem disponit dict. l. partem in fine. Quarta conclusio quod si quis inueniat thesaurum in ecclesia, vel loco sacro, vel religioso, totus erit inuentoris si casu inueniat: ita probat text. in dict. 5. thesauros. & ita tenet ibi Faber a. col. & gloss. ibi de cap. si quid inueniatur. Sed contra sententia est venor, imo quod diuidatur & medietas sit inuentoris, medietas loci religiosi

ita text. expressus in dict. l. 3. ff. de iure fisci. & ibi Barita expressit Placitum dict. l. vna. C. de thesauro. si. col. idem Placitum in dict. 5. thesauros. In dict. re. di. teol. & ita tenet ibi gloss. in verbo religio. for. in fine. & ibi Nicol. de Neapoli. & illam dicit magis com. opin. Iaso. in addit. ad Chrysostomum. ibi. 2. col. nec obstat text. in dicto. 5. thesauros. qui loquitur inspecta naturali ratione, sed expressa constitutione iuris debet diuidi, ut in dict. l. 3. ff. de iure fisci. & ita respondens gloss. ubi su praesens vero data opera quis inueniat, totus esset ecclesiae vel loci religiosi, argu. praedictorum.

53. Tertio infero quod si tutor vel curator vel procurator alienius cum legitima & debita solentate vendat rem inuenerit vel domini sui, non potest per visum vel aspectum transire possessionem cum isti non possideant, & sic non coarctant voluntas possessoris tradentis: ita expresse determinat Bart. in dict. l. 1. ff. de acqui. poss. si. col. in princ. nu. 24. Ioan. de Imo. pe. col. in fin. vers. item diligenter pondera. Aret. si. col. nu. 32. vers. ultimo adde. Alex. in antepe. col. nu. 87. Iaso. penult. col. nu. 101. Vincenti. ibi nu. 98. Ripa num. 66. & eadem ratione idem esset in praetato syndico ecclesiae, & in excoctore te flammē: nec distinguo an habeat istae personae generale vel speciale mandatum ad alienandū & possessionem tradendum, cum viroq. causa militet superior ratio.

54. Quarto infero quod iudex executor vel nuncius pro executione sententiae non potest per visum & aspectum transire possessionem, sed requiritur quod actualiter mittat partem in possessionem, cum talis iudex vel executor non possideat ita etiam determinat Bart. in dict. l. 1. pe. col. nu. in princ. nu. 23. Ange. 2. col. prope finem. Imo. pe. col. in fin. Aret. no. ibi pen. col. in fin. 3. Cuius pe. col. in princ. Ro. pen. col. in fin. Alex. antepe. col. nu. 85. Vincen. nu. 97. Iaso. in antepe. col. nu. 96. Fran. de Ripa nu. 60. & istam con. tenet etiam Spec. in tit. de primo decreto. §. 1. de effectu. in princ. idē tenet Abb. reputans esse singulare in ca. de consuetudine antepe. col. ver. hoc tamen non procederet. & reputat etiam sing. ibi Barba. 5. col. nu. 86. facit bonus text. in l. 1. C. qui portio. in pig. ha. tex. in l. non est missus. de pign. actio. Quod tamen limita & intellige sing. quod do actualiter potest fieri missio, ferus tamen est si propter potentiam & resistētiā aduersarii vel alio in illo impedimento non possit fieri missio, quia tunc sufficit quod iudex executor vel nuncius ostendat rem vel fundū de longe, & per visum tradat possessionem, & si adhuc non possit in conspe-

conspectum rei peruenire, potest in absentia solo verbo tradere possessionem ita probat re. sing. & vnicus in de iure vnus. §. si ex lege sequenti. ff. de bonis aut. iudi. possib. ubi dicitur quod si propter latronū potentiam seu inundationem fundi res non possit possideri, creditor qui factus est mitti in possessionem habetur pro possessore vel de iudicatore, ac si actualiter missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi gloss. or. & reputat singularem & vnicum Bart. Alb. & Ang. & istam conclusio. per illum text. tenet Bart. in l. si. col. ff. de acqui. poss. & ibi Imola pe. col. Aretinus pe. col. Alexand. antepe. col. nu. 87. Romanus pe. col. in fine. Iason. a. col. nu. 96. ubi valde commendat in practica, quia ex hoc possunt ciuitati plura vulnera & cedet quae propter tales introitus & apprehensiones solent perpetrari: & illa text. etiam ad hoc notat & commendat Bald. Paul. Sali. & Fulgo. in l. non est mirum. ff. de pign. actio. & illum etiam reputat vnicum Bald. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. col. nu. 1. idem Bald. in l. 3. C. vi in posse. lega. pro qua sententia & conclusio nefacit etiam text. in l. si finita. §. illud quaeitur. ff. de damno infecto. in fine. ubi probatur quod si quis ex causa non potest venire in possessionem perinde est ac si missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Paul. Imola, & Cumanus facit etiam text. expressus in c. contingit. de dolo & contu. ubi ille qui missus est mitti in possessionem si dolo vel potentia aduersarii non admittatur habetur pro missio, & illa ficta missio operatur eodē effectus quos vera & actualis missio operaretur. & ad hoc notat & commendat ibi Hostiensis, Cardinalis, Bald. Imola, Anchara. & commun. docto. notat etiam & commendat Anto. de Bu. in c. cu aliquibus, in fine. dere iudic. & ibi Imola, & notabiliter Felinus. 2. col. nu. 4. Albe. in l. 1. §. si iusserim. a. col. in fine. ff. de acqui. poss.

Quinto subtiliter infero quod si heres postquam est factus dominus per aditionem hereditatis velit acquirere possessionem debet eam apprehendere per actum verum & naturalem, & non poterit quærere per visum vel aspectum oculorum, ex eo quod non est aliquis possessor de cuius voluntate sibi fiat traditio: & in terminis ita probat text. quem ad hoc nouiter considero in l. cum heredes. ff. de acqui. poss. libi. possessio utem nisi naturaliter comprehensa sit ad nos non pertinet: & sic aperte requiritur quod possessio quætur per actum verum & naturalem.

55. Sexto etiam infero, quod si heres postquam est factus dominus, & ante apprehensionem posses-

sionem vendat, daret vel aliter alienet aliquid rem hereditariam, non poterit in se rem possessionem per visum vel aspectum oculorum, per rationem in praedictis: cum ipse non possideat rem ob illa quod heres quærat sit dominus: quia idea superioris & communis opinio formaliter requirit quod tradens possideat, nec est in consideratione an sit dominus vel non: Vnde tamen est quod licet non possit quis quærere possessionem per visum vel aspectum, nisi concurret voluntas tradentis possessoris, tamen illud est verum quando quis vult de nouo illam quærere resecus vero si autem possessionem naturalem per absentiam & retineat ciuilem: quia si possidet in conspectu rei statim recuperat possessionem naturalem quam perdidit, ita est sing. in l. 1. ff. de acqui. poss. in glo. in me. & respiciam quid si non est in conspectu: quia ad hoc notat & commendat ibi Paul. de Castella. col. in fine. Cuius. fin. col. in medio. Alex. 9. col. nu. 15. Socinus. 8. col. vers. dum vult. Vincen. antepe. col. nu. 106. Ripa pe. col. nu. 72. Confirmatur, quia cum iste possideat ciuilem & possit per visum aliter tradere possessionem merito sua voluntate poterit sibi quærere. & idem est quando reddet prope rem, quia si ita habeat ciuilem statim recuperat naturalem: ita gloss. & communiter docto. ubi supra: quia ea quae sunt in habitu & potentia appropinquata videtur esse in actu, ut in l. 1. pe. ff. de testam. vnde facilius apprehendendi possessionem naturalem hoc operatur: & illa est intentio gloss. & docto. ubi supra. Ex quibus subinfertur vnum nouum & singulare, quod si quis per longam absentiam & obliuionem amiserit possessionem veram, tam ciuilem quam naturalem, & sit omnino vacans iuxta notata per Bart. & docto. in l. si de eo. §. si fortis. ff. de acqui. poss. & in l. 1. furtum. §. fundi. ff. de viucap. & per gloss. & docto. in l. si. C. vnde vi. tamen si talis quondam possessor reuertatur animo quærendi possessionem, acquirit eam per visum vel aspectum rei, vel ex ipso quod proximus sit, nec requiritur actualis apprehensio ex supra dicta ratione quia non tractatur de quærenda possessione de nouo, sed de recuperanda amissa. Nec obstat quod non sit possessor & in hoc actu ficta requiritur quod quætur possessio de voluntate possessoris, ut supra dixi & declaravi: quia debet intelligi quando agitur, de quærenda possessione de nouo, secus vero si de antiqua amissa recuperanda: quia facilius permittitur & acquiritur, quia res reuertitur ad suam naturam argumento text. in l. in rebus. C. de iure doti. ubi licet in quærendo dominia

dominio de nouo requiritur traditio, ut in h
traditionibus. C. de pact. cum similibus. et in
in re acquirendo & recuperando dominio amil-
sonou requiritur facit etiam text. uocabulis in
g. si. l. ult. de legi. agna. sup. ubi probatur quod
licet pactum de futura successione quatenus
de nouo non valeat, ut in d. stipulatio hoc mo-
do concepta. ff. de verb. oblig. & in l. si. C. de
pact. cum simi. tamen pactum de conservatio-
ne vel recuperanda successione amilla bene va-
let & tenet. facit etiam bonus text. in l. vide in
l. 4. §. item si indebitum. & in actionem. ff. de
verbo. & in l. 2. C. de pactis inter emptor. & ven-
di. ubi fauorabilior est restitutio quando peto
illud quod aliquando fuit meum, quam quor-
do peto de nouo illud quod nunquam fuit meum
sed intendo de nouo acquirere. Ex quibus in-
fero vnum singulare & vtile, quod si ille qui ha-
bet civilem possessionem in absentia, postea con-
sequatur naturalem possessionem vacante, non
dicitur eam de nouo acquirere sed potius
continuari: unde si teneatur lege vel statuto
quod pro qualibet possessione quæ sita de nouo
soluatur certa Gabella, non tenetur soluere
ille qui ingressus est prædictam possessionem
naturalem vacantem in singulis. Abb. in c. cum
venisset de resti. spolia. 2. col. nu. 7. & antequam
ibi dominus Anto. a. col. in princ. nu. 7. & de-
bet & commendat Ioan. de Furno, aduocatus
consultalis in 8. parte principal. in 2. mem-
bro, in finali. q. num. 29. Quod tamen limita &
intelligi quando talis possessio naturalis esset
amilla per solam absentiam, & post reuersionem
recuperaretur quia illa acquisitio nullam vel mo-
dicam videtur asserere utilitatem: secus vero quan-
do acquireretur naturalis in cuius acquisitione
esset utilis quia forte erat apud fructuarium
vel usufructum, & talis usufructus vel usus ex-
tinguitur est, quia reputaretur noua acquisitio
& deberetur Gabella: in singulis. Socinus in l.
34. Nerva filius. a. col. in princ. ff. de acqui. poss.
& ibi Iaso. a. col. in 3. notabili. Sed certe ista opi-
nioni non videtur vera, imo etiam in hoc casu
crederem quod non sit acquisitio noua nec de-
beat Gabella: arguendo text. in l. 4. ff. de iur-
reditionum. & eorum quæ supra dixi. Per terea
ultra prædictos doctores infero quod etiam si
absens utraque possessionem amiserit, ut in ca-
su. l. fin. C. unde vi. & postea reuersus ingredia-
tur suam rem vacantem & consequatur utraq;
possessionem non dicitur de nouo acquirere,
sed potius continuare, & sic non deberet Gabel-
lam. argumento eorum quæ supra dixi, quod
reputo nouum & subtile. Confirmatur per text.

non in l. 4. C. de imponenda iura. descrip. lib. in
ubi probatur quod lex. l. i. ubi dicitur, vel dispositio
disponere quod de donatione vel alijs quæ sit
lucrativo acquiruntur soluantur Gabella: non ha-
bet locum nec debet solui de donatione vel ha-
bitibus quæ acquiruntur inter ascendentes & de-
scendentes quia non videntur proprie donatio
vel lucrum: & similiter si hæres accedat ad sol-
uendam Gabellam de hereditate, non tenetur
eius solvere filius: quia non dicitur de nouo ac-
quirere: & ad hoc notat & commendat illum
text. ibi Bar. & Pla. in prin. tenet & commendat
Angelm. §. si. l. ult. de hæres. quæ. & disse. 2. col.
in fine. facit text. & quæ ibi late notantur in l.
in solut. de libe. & posth. Vnu tamen est quod
illa erit semper noua possessio & non antiqua
cum aliam fuit amissa, ut dixi late supra.

36. Secundus actus vel modus factus per quem ac-
quiritur possessio est per traditionem instru-
menti in quo continetur ius vel titulus ipsius
rei, ut si quis vendat, donet, vel ex alia causa per-
mittat alteri suam rem, & tradat scripturam vel
instrumentum in quo continetur ius vel titulus
mediante quo tradens habuit illam rem, illa
tunc inemptorem, donatarium, vel recipientem
transit possessio ipsius rei, & per consequens
dominium usufructus & conditionis. est in
gu. iura in l. 1. C. de dona. & ibi glo. or. & com-
mun. opi. docto. & illum text. reputat singularem
de lmo. mul. h. a. col. in fine. ff. de dona. & illum
text. reputat singularem, Alexand. in l. 1. ff. de acqui.
posse. 4. col. nu. 9. & ratio est, quia per traditi-
onem instrumenti in quo continetur ius vel ti-
tulus ipsius rei fingitur tradita ipsa res, & ea
traditio instrumenti respectu sui in huiusmodi principa-
liter operetur, conueniens fuit quod operetur
in re ipsa contenta in instrumento ut singulis
tradita, ne actus sit inutilis: & istam rationem
ponit Salic. in l. licet. C. de acqui. poss. 1. col. in
ver. in quinto casu. argumento text. in l. 1. Lahe-
cum. l. sequenti. iuncta glo. & commun. opin. ff.
de pactis. & istam doctrinam & conclusionem
intelligo tam in rebus immobilibus quam mo-
bilibus cum prædicta lex prima & eius ratio re-
ferat in utroque casu, licet solus Ange. de Periculis
in l. 3. ff. de acqui. poss. teneat quod solum procedat
in rebus mobilibus, cum loquatur in instru-
tis emptionum seruorum donati, & possessio
rei mobilis vilis & abiecta, sit quæ facit et re-
sit & deperditur, ut in l. si rem mobilem. in l. 1.
glo. ff. de acqui. poss. quæ videtur sequi Vincen-
tium dict. l. 39. col. nu. 4. Sed teneo absque dubio
quod habet locum in omnibus, quia illud ex-
plum text. & facti contingentia non ardeat regi-

lam nec potest assignari ratio excludens disse-
rentiam: & pro hac mea sententia est hodie casus
apertus in l. 8. tit. 30. 1. par. quæ ponit exemplum
expresse in re immobili.

37. Item adde quod ista conclusio & doctrina quæ
habet quod per traditionem instrumenti tran-
sit possessio ipsius rei, debet intelligi quando
traditur instrumentum in quo continetur ius
vel titulus, mediante quo tradens habuit illam
rem, non tamen sufficit traditio instrumenti no-
niter confecti de iis. causa, vel contractu per quæ
nec res alienatur ita expresse tenet & declarat
Pe. Cino. & Albe. Bald. Salic. & commun. Docto.
in dict. l. 1. C. de dona. Imola in dict. l. 3. ff. de ac-
quirit. posse. 1. col. post medium. Aret. a. col. in
medio. Alex. no. 1. col. post prin. Vincen. 7. col.
num. 17. Bald. in l. ab emptione. lectura. 3. co.
post pauci. ff. de pactis. pro qua sententia facit
text. in dict. l. in prin. C. de dona. dū dicit quod
instrumenta emptionum seruorum fuerint do-
nata & tradita, & sic loquitur de instrumentis
iuris vel tituli antiquis sed certe ille text. parum
arguet, quia ibi non potuit inseri etiam traditio
alterius instrumenti tituli noui, cum nullus ti-
tulus verus vel contractus ibi geratur, sed tan-
tum fuit traditum instrumentum emptionum
seruorum, ex qua traditione resultat presump-
ta & tacita donatio ipsorum seruorum: quid
quid tamen sit, superior conclusio & opinio est
vera & communis omnium Doctorum quos
supra alle. gaudet, licet, quod requiratur tradi-
tio instrumenti iuris vel tituli antiqui mediante
quo tradens habebat illam rem, hodie tam apertè
illud corrigitur per l. nostri regni, imo quod
sufficit traditio instrumenti notæ presentis alie-
nationis ita probat & determinat lex. & titulo
30. 3. par. ibi, dum dicit, O faciendum extra de nue-
uo, y dando gela. idem probat lex. 2. tit. 1. libro
3. fo. 11. ibi, dum dicit, O le diere dē de carta. quæ
iura sic intelligit & commendat Doctor Pala-
Ru. in repetitioe sua. fo. 36. a. col. nu. 6. Cuius res
in l. 17. supra his. l. Tauri. a. col. ver. si Tertius ca-
sus: & ibi Pala. Ru. 10. col. ver. li. per traditionem
scripturæ: consideravi tamē si possit dici quod
prædicta lex part. istud non velit dicere, nam
cum ille leges ferē nunquam intendat corri-
gere ius commune, sed tantum confirmare vel
declarare, ut dicitur in prin. & prologo ipsarū,
non est credendum quod dicta lex corrigat ius
commune: unde ut illa lex non obstat possit in-
telligi in instrumento iuris vel tituli antiqui tra-
dito, ut ipsa dicit in princ. & dum dicit, O fa-
ciendum extra de nueuo, y dādo gela. intelligatur
quando antiqua scriptura iuris vel tituli sit de

perdita vel consumpta vel cancellata, & sit de
nouo refecta ex hoc vel ex alia causa iux-
ta glo. no. & ibi Doct. in Authen. de heredi. &
fal. in princ. colla. 1. & iuxta doctrinam Bal. in
Authen. si quas ruinas. C. de sacro. eccle. 2. col.
num. 4. ubi ponit quæ ex quatuor causis potest
instrumentum renouari. Imola in l. 1. ff. solut.
ma. pe. col. in princ. Bar. per text. ibi. in l. chi-
rographus. ff. de adm. tu. l. aso in l. fin. C. de iur-
re emphy. num. 3. & in l. 10. n. tit. 19. 3. par. &
de tali scriptura loquatur prædicta lex. nec ob-
stat etiam dicta lex fori, ibidem dicit, O le die
re dē de carta: quia potest intelligi de instrumē-
to iuris & tituli antiqui quo tradens habebat
rem. Sed, quidquid sit, certè hodie videtur esse
expresse lex. 17. supra his. l. Tauri. ibi, O le ouie
re entregado ante escriuano la scriptura dello.
& lex. 4. etiam his. l. Tauri.

38. Item adde quod prædicta conclusio superius
verificata quæ habet quod per traditionem in-
strumenti transfertur possessio, debet intelligi
& extendi modo res illa, quæ continetur in instru-
mento sit præsens, modo absens: ita expresse
gloss. ord. in dict. l. 1. in verbo, & traditis. cum
prædicta lex generaliter loquatur & quasi pre-
sentia instrumenti traditi repræsentet ipsam re-
contentam in eo: & ita etiam tenet ibi Pe. Cino.
Io. Faber in suo Breuiario, Albe. Ange. de Per.
& Salic. idem tenet lmo. dicens esse bene notam
dum in c. de consue. pe. col. nu. 14. argumen-
to text. in dict. l. 1. C. de dona. quæ in distincte
loquitur & ista est commun. opi. quidquid teneat
Bal. in dict. l. 1. quod tamen declaro illo modo
nam si tradens instrumentum possidebat ipsam
rem civiliter, & naturaliter quia erat prope re-
taliter quæ facit per ingredi, quo casu reti-
net utraq; possessionem, ut supra dixi, tunc trans-
fertur utraq; possessio: si vero possidebat tantum
civiliter, quia res erat longè absens, tunc per
traditionem instrumenti transfertur sola illa
civilis, cum in alium non possit transferre plus
iuris quam ipse habuit, ut in l. nemo plus iuris.
ff. de regul. iuris. l. 1. Traditio. supra de acqui. re-
rum domi. in l. Lex ex pto. ff. de actio. empt. in l.
si debitor. C. de distr. pigno. in regula. nemo
potest de reg. iur. in c. 6. in q. & nuper. ver. nos au-
tem de donat. inter vi. & vxor. Ex qua conclusio
sic declarata inferitur clarè quod si tradens in-
strumentum nullo modo possidebat, quod tunc
non transfertur possessio aliqua in accipientem,
arguendo text. in l. quædam. ff. de rei ven. & l.
quamuis. §. si condactor. iuncta glo. ff. de acqui.
posse. & in expresse ita tenet gloss. ord. in dict.
l. 1. C. de dona. in glo. & ibi tenet Cino. Faber.
& Salic.

59 Adde tamen quod supra dicta debet intelligi
nedum quando quis expresse vendit, donat, vel
concedit rem, & postea pro eius executione tra-
dit instrumentum quo habuit rem, verum etiam
quando simpliciter vendit, donat, vel concedit
ipsum instrumentum quia eo ipso videtur illi
titulum conferre in ipsa re & possessionem eius
transfere in probat text. in l. 1. C. de donat. tex.
in l. 1. Labeo. ff. de pactis. text. in l. 1. cum qui chiro-
graphum. ff. de lega. 1. text. in l. 3. ff. de libe. le-
ga. text. in l. 1. mortis causa capimus. 4. Titia. ff.
de dona. caus. mor. text. in l. 2. C. quae res pign.
obli. po. text. in l. 1. nom. eo. tit. text. in l. 1. creditu-
re. C. de remis. pign. text. in c. p. v. l. re pendu-
te. & v. ubique comm. doct. Nec obstat quod
quando simpliciter traditur res non videtur do-
nari nisi sit modica. & tradens diues, & recipiens
pauper. ut est gl. singularis & vnicuique senten-
tia & communis opinio. Doctorum in l. 1.
cum quid. ff. si cert. petatur. in glo. pe. in fine.
quam dicit vnicuique Imola, in l. 1. cotem ferro. 4.
qui maximos. ff. de publi. & vecti. col. & pro-
bat bene text. in c. & si qua. ff. de Symonia.
quem ibi notat & reputat singularem Abb. 4.
eolum. nu. 3. & commun. alij doct. de quo vide
plura bona & vtilia per Pal. Ru. in sua repeti-
4. fol. quia respondeo quod illa gl. & commu-
nitas debet intelligi quando alia coniectura
potest capi ut non presumatur donatio, in no-
stro vero casu quando instrumentum videtur
donatum, vel traditur, nulla alia praesumptio vel
coniectura potest capi, nisi quod ille titulus ef-
fectus adhibitus in re in instrumenta contenta.
Ex quo subdeducitur & subiungitur quod si
quis venderet, donaret, vel traderet alicui rem,
vel clauis, vel frequenter alicuius animalis, vide-
tur vendere, donare, vel concedere contenta in
arca, vel sub clauibus, vel animal quod regitur
illis freno. Vel verius & subtilius ego dicerem
quod si esset talis res vendita, donata, vel legata
quae de per se nullam aliam utilitatem continet
ut videtur vendita, donata, vel legata res sub
ca contenta, ut in chirographo, vel clauibus
vero esset talis res quae de per se affert utilita-
tem ipsa sola videtur vendita, donata, vel lega-
ta ut in arca, solia vel freno, nisi ex pretio aliud
debeat praesumi argumento dictae gl. in l. 1.
cum quid. ff. si cert. petat. & ibi commun. opi. & in
dict. cap. & si qua. ff. de Symonia.

60 Tertius huius actus per quem acquiritur posses-
sio est per traditionem clauium: nam si quis ven-
dat, donet, vel alio titulo alienet res vel merces
exhibitas in domo sua, & tradat clauis illius do-

mus vel loci ubi res sunt, statim transit possessio
in accipientem, & per consequens dominium
earum vel usufructuendi conditio. text. est notabi-
lis in l. 1. clauibus. ff. de contra. emptio. quem ibi
ad hoc notat Bart. Bald. Albe. Odo. Salic. &
Fulgo. & commun. doct. text. in l. 4. si iusserim.
in fine, supra isto tituli, & vna tradita videtur
cum clauis cellae vinariae tradita fuerint. text.
in l. 1. C. de peric. & commo. rei ven. ibi. & clauis
emptoribus tradita allegas. text. in l. 1. quia ratio
ne. 4. item si quis merces. ff. de acquir. rei ven.
domini. ibi. simulatque clauis horrei emptori
tradidit, & c. text. in l. 3. si quis merces. In l. 1.
de rerum diu. & idem disponit lex. 7. tit. 3.
part. & ratio huius est, quia cum res ipsa sit
sub custodia clauium, traditis clauibus videtur
transfieri iuris fictione ipse res tradita, ex facili aper-
tendi & apprehendendi potestate istam ratio-
nem ponit Albericus in dicta l. 1. clauibus. de con-
emptio. & ibi Fulgosius istam rationem ponit
etiam Salicet in l. 1. licet. C. de acqui. possessione.
eolum. prope medium. Socinus in l. 1. ff. eo. ibi.
pen. col. post medium. Nicol. de Neapoli. in l. 1.
ut si quis merces. in fine. In l. 1. de rerum di-
u. & ante omnes ista fuit intentio Diui in cap. 1.
de regu. iur. in l. 6. folio 3. quaestione.

61 Adde tamen quod ad hoc ut per traditionem
clauium transferatur possessio est necesse quod
ipsa traditio fiat in praesentia domini vel loci ubi
res sunt ut aglo. ordan dicta l. 1. clauibus. de con-
tra. emptio. in glo. & ibi expresse tenet Odo-
fre. Salic. & est de mente aliorum. idem etiam te-
net Bar. in l. 1. ff. de acqui. possessione. col. 4. opina-
cipalium. nu. 17. & 18. & ibi Imo. pe. col. & ibi
fozo. nu. 91. Vincen. 39. col. nu. 83. Ripa. 9.
15. col. nu. 57. tenet Aretinus dicta l. 1. si ius-
serim. eo. tit. in fine. tenet etiam Albe. Imo. Cu-
ma. Pau. de Cast. in l. 3. eo. tit. 1. col. & ibi Socin.
3. col. in medio idem etiam tenet glossa in l. 1. C.
de donat. in glo. 3. & ibi expresse Pe. Cirus, &
Salicet in l. 1. quia ratio. 4. item si quis merces.
supra de acqui. rei domini. cum qua traditur
Doct. alij gl. in 4. item si quis merces. In l. 1. de
rerum diu. in glo. 1. in. & ibi tenet Bart. Faber.
Ang. & Platea. Andre. de Isernia in c. 1. in prin-
cip. quid sit inuestitura. in v. ubi feudum
Collectarius in c. 1. de donat. de regu. iur. in l. 1. de
de Anchano re. iura. sine possessione. de regu. iur. in l. 1. de
iur. in l. 1. de iur. in medio. Bar. in l. 1. de co-
sue. col. 17. nu. 36. & certe ista est communis opi-
nio. Sed adde quod contra eam expresse facit text.
in dicta l. 1. clauibus. de con. emptio. dum dicitur se cla-
ues apud horrea tradite sunt, ubi probatur quod
non requiritur praesentia rei, sed sufficiat quod

claves tradantur apud horrea, & sic in loco pro-
ximo domus vel loci ubi res continentur: & ista
est vera & propria significatio illius vocabuli
secundum peritos iuratos. Praterea contra co-
munem opinionem argens & fortissima ratio, quia
si praesentia domus vel loci requireretur, frustra
interueniret traditio clauium, cum sola praesen-
tia, & visus sufficeret eductente voluntate tra-
dentis: & per ista tenet Alexand. expresse
dicentem esse notandum in dicta l. 1. prima. supra
cod. 19. col. nu. 78. & ita videtur tenere ibi gl.
2. in medio. in vers. sed quid si non est in conspe-
ctu, & c. dum allegat dictam l. 1. clauibus. Sed his
non obstantibus ego teneo superiorem com-
munem opinionem quod oportet quod clauis tradan-
tur in praesentia domini vel loci. Nec obstat text.
dicta l. 1. clauibus, dum dicitur apud horrea, quia di-
ctio, apud, multoties in iure nostro accipitur
pro coram, & pro praesentia: ut in l. 1. de iure. in
prin. ff. ad municipales. & in l. 1. cum pro quo.
& ibi gl. & Doct. ff. de iur. voca. Non obstat
etiam illa subtilis ratio formata contra com-
munem opinionem, quia respondeo quod hic non agi-
mus de querenda possessione ipsius domus,
horrei, vel loci: sed de querenda possessione re-
rum vel mercium ibi contentarum quae non vi-
dentur nec sunt in praesentia vel conspectu sed
clauis: ideo traditio facta in conspectu domus
multum operatur: quia transferit possessionem
rerum vel mercium: & ista est sententia & verus
intellectus illius text. in dicta l. 1. clauibus. & ita
defendit commun. opin. Iaso. in dicta l. 1. supra
eo. ad col. nu. 91. & licet ipse nec alius alleget
ista est responsio & declaratio Barto. in l. 1. item
si quis merces. In l. 1. de rerum diu. & ista est ve-
ritas. Pro qua communis opinio sic defensata
si quod requiratur praesentia domus vel horrei
facit optimus text. bene consideratus in dicta l. 1.
si iusserim, ubi text. dicit quod per visum &
aspectum queritur possessio rei, concurrente
voluntate tradentis: & postea subiungit text.
per dictionem copulatiuam, & de cuius na-
tura est vniuersim copulata: & vna tradita vi-
deri cum clauis cellae vinariae emptori tradita
fuerint: ergo debet intelligi praesentia domini
vel loci in quo res continentur, prout supra lo-
quitur. & illud text. ad hoc ita considerat solus
Franc. de Ripa in dicta l. 1. 15. col. nu. 77. Item
pro communis sententia allego hodie expressam
legem regni quae hoc determinat. l. 1. tit. 30.
3. part. ibi. Et stando de ante: unde si quis velit
se iurare ex tali possessione, oportet probare tra-
ditionem clauium esse factam in praesentia. Et
sic qualitas fuit inestons: pro quo facit doctra-

na Aret. in l. 1. col. 1. nu. 4. & ita ubi dicit quod
in casu quo actus debet fieri in praesentia non
presumitur nisi probetur. Item superiorem co-
munem opinionem & intelligo quando domus, locus,
vel horrea, ubi res continentur sunt clausa, secun-
dam si solent aperta: nam tunc licet clauis tra-
dantur, non transfertur possessio, & in expresse
ita probat text. in dicta l. 1. clauibus. ibi. & si non
aperuerit horrea: & certe est de mente iurum
& doctorum, ubi supra. Confirmatur etiam ra-
tione, quia isto casu non censetur res esse ita sub
custodia accipientis clauis: nec est ita facilis po-
restas apprehendendi ipsas res: & istud credo
verum, licet nemo Doctorum hoc tangat. Ad-
uertendum tamen est quod praedicta con-
que habet, quod per traditionem clauium: quan-
tus possessio debet intelligi quando tradens possi-
debat: si vero non possidebat nullam transferre
possessionem nec effectum eius. argumento text.
in l. 1. glo. in l. 1. quauis. 4. si conditor. infra
isto tit. & in expresse ita tenet Oldra. in con-
fuis. con. 209. col. 1. in fine. nu. 3.

62 Vltimo pro declaratione huius articuli quero
an sicut per traditionem clauium transfertur
possessio, ita sit per traditionem alterius instru-
menti quo aliqua res ducitur & gubernatur, ut
puta si quis vendat vel alienet equum vel aliud
animal, & tradat frenum, capistrum, vel solia,
an ex hoc transferatur possessio ipsius equi, &
per consequens dominium vel usufructuendi co-
ditio. & reperio quod glossa singularis in iure, in
4. item si quis merces. in glo. in fine. In l. 1. de
rerum diu. tenet expresse quod sic, argumento
illius text. & text. in dicta l. 1. clauibus. & iurum
dicentium quod per traditionem clauium tras-
fertur possessio: & illam glo. commendat & di-
cit notabilem Socinus. 4. volum. consil. con-
35. col. 1. nu. 9. Sed attende quod illa glo. & co-
lo. debet intelligi quando frenum vel capistrum
est impositum in dicto equo vel animali: nam
tunc capiendum equum per frenum videtur ap-
prehensa possessio eius rei equi, nam illius non
potest commode vel apte apprehendi, & tunc
erit possessio quaelibet per actum naturalem: se-
cus vero si frenum tradatur non super equo,
sed in absentia: quia tunc non censetur quaeli-
ta possessio, ita no. Faber in dict. 9. item si quis
merces. in fine. & ibi Ange. & Plat. licet non
declarent.

63 Quartus actus vel modus factus per quem acquiritur
possessio est per retentionem usufructus: nam
si quis vendat, donet, vel alienet alicui rem
quam possidet retento sibi usufructu, ita ut
per talem usufructum nulla traditio interue-

nientetransit possessio civilis in eum in quem sit alienatio, & per consequens dominium vel usufructuendi conditio, & possessio naturalis remanet penes alienantem ratione usufructus retentio. est text. singul. in l. quisquis. C. de donat. quæ ad hoc notat & comendat ibi Pet. Cin. Bar. Albe. Ange. Bald. Sali. & commu. Docto. & illum text. notat ad hoc glossa ordi. in l. 3. ff. de acqui. pos. in verb. animo. verbi. sextus, per retentionem usufructus. & ibi commu. Doct. glo. & commu. docto. in l. 1. C. eo. titu. & illum text. reputat mirabilem Azo in summa. C. eo. titu. 2. colum. in fin. num. 8. & reputat mirabilem Pe. in. l. 1. eiusdem titu. 2. col. in fine. & reputat mirabilem Cuna. in dict. l. 3. ff. de acqui. pos. 1. col. in fine. similis text. est in l. si quis argentum. 4. sed si quidem. cod. titu. de dona. qui extendit ut procedat etiam in contractu. vel alienatione uniuersali omnium rerum: & ista duo iura non sunt alibi secundum Bald. in dicta. l. quisquis. in princ. pro qua conclusionem & decisionem est hodie. l. 9. titu. 30. 3. part. & ratio viua & subtilis huius con. est. nam cum secundum iuris dispositionem dominus non possit habere usufructum formale in sua propria re. ut in l. vi. frui. in princ. ff. de usufructus. pe. & in l. cum in fundo. ff. de iure dotu. & in l. in re communi. ff. de seru. vrb. præt. & vrb. obiq. Doct. necessario inferit pro validitate actus. quod si in alienatione rei dominus retinet usufructum. statim ipso iure transeat proprietatis ad alium in cuius acquisitione fingitur traditio possessionis: cum sine ea non queratur. ne alias concurrant in eadem re. & vna & eadē persona. duo iura incompatible: istam rationem in effectu. licet non sit declarata. posuit Azo in summa. C. isto titu. 2. colum. 8. Pe. de Bella per. in. l. 1. eiusdem titu. 2. col. in fine. istam etiam rationem posuit Pe. Cinus. Faber. & Albe. in dicta. l. quisquis. C. de dona. Salice. & alii Docto. in l. 1. licet. C. de acqui. pos. Secunda ratio sit quod ideo transferatur possessio & dominium. quia retinens usufructum videtur se constituere possidere rem nomine alterius. & censetur hoc casu tacite posita clausula constituti: istam rationem ponit Cuna. in dicta. l. quod meo. 2. col. in fine. & licet ista ratio non videatur concludere cum usufructuarius non possideat nomine alterius sed proprio. tamen optime potest defendi. quia negari non potest. quod licet usufructum retineat nomine proprio. tamen proprietatem retinet nomine alterius.

Tertia ratio vera & subtilis potest esse. quia usufructuarius semper censetur esse tanquam

procurator ipsius proprietarij. & eandem rem tenere. omniaque quæ eam concernunt exercere tanquam procurator & cultor: text. est singularis & vnicus in l. in fine. cum l. sequen. te. ff. de usufruct. quemad. caue. quem ad hoc notat & commendat Bart. in l. 1. §. fin. ff. noui op. nun. 1. col. in fine. & ibi communiter moderni. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in rubri. extra. de procura. 4. col. ergo mediante persona eius queritur possessio & omne ius reip. si proprietario. argumento text. in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acqui. pos. & in l. 1. C. eo. titu. & certe istam rationem ego inuestigauit. & postea reperi. quod eam ponit Barba. in additionibus ad Bal. in cap. 1. quid sit inuectura. in vrbis feudorum. lxx quibus subtiliter infero. quod idem erit generaliter quado venditor vel alienator reseruaret sibi aliud ius quod est incompatible cum dominio. ut si retineret rem in emphyteosim promittendo pensionem quolibet anno. vel retineat expressè rem in pignus quousque solvatur pretium. vel retineat de uoluntate emptoris in pignus pro alio debito: nam tunc statim ipso iure transeat dominium in eum in quem sit alienatio sine aliquo actu traditionis: ut in specul. singul. Faber. in. §. interdictum. l. 1. ff. de rerum diu. post prin. pro quo est glossa singul. quam ipse allegat in l. 1. §. si in verb. emerit. in fine. ff. de rebus eorum. quæ tantum loquuntur in pignore retento. & illam gloss. ibi sequitur & approbat Albe. & Dicus. & Jaco. de Ace. quosiple refert. & illam gloss. reputat singul. l. 1. in traditionibus. C. de pactis. 2. col. in fine. illam etiam gloss. sequitur & commendat Nico. de Neapo. in dicto. §. interdictum. l. 1. ff. de re. di. idem expressè tenet. Faber. in suo Breuiario in dicta. l. quisquis. in fine. idem tenet Cuna. dices se habuisse de facto in l. 3. ff. de acqui. pos. in 2. col. in princ. facit etiam bonus text. in argu. in l. quædam mulier. ff. de rei vend.

64 Item etiam infero singul. quod dispositio text. in dicta. l. quisquis. & eius conclusio non procedit e contra. quando venditor vel alienator reseruaret sibi proprietatem rei. & quia alienat. set vel cederet usufructum retenta sibi proprietate: nam tunc non transeat ius usufructus formalis & eius possessio in actum proprietatis sequatur traditio vel quasi: quia licet casu cessant communes rationes superiores: & in expresso ita probat text. expressus in l. 3. §. de iure. ff. de usufruct. vbi ad translationem usufructus. & quasi possessionis eius requiritur adductio in fundum. vel patientia vendi & tradi: non ergo sola concessio usufructus & retentio proprietatis

prietatis sufficit: per quæ in terminis ita tenet Bald. in cap. cum venisset. ff. col. nu. 8. de restit. spolia. idem Bal. in. c. 1. 2. co. prope finem. quid sit inuectura. in vrbis feudorum. idem Bal. in dicta. l. quisquis. C. de donationibus. & per illum text. ita etiam tenet Ludom. Ro. in l. 3. ff. de acqui. pos. 1. col. prope finem. & ibi Aretinus 2. col. in fine. Alexand. 4. col. num. 14. Vincen. 12. colum. numer. 25.

65 Adde tamen pro intelligentia & declaratione text. in dicta. l. quisquis. & superioris con. quod ad hoc ut per retentionem usufructus transferatur dominium & possessio proprietatis. requiritur quod retinens usufructum possideat & retineat rem pleno iure illo tempore. aliis non transfertur. argumento text. iuncta gl. in l. quibus. §. si conditor. ff. de acquirenda possessione. ita Angelus de Perusin dicta. l. quisquis. C. de dona. vbi etiam dicit. quod ille qui præterdit possessionem & dominium proprietatis sibi quæ sit. debet omnino probare qualiter prædicta res pleno iure erat penes alienantem illo tempore. alias succumberet: & idem tenet Sali. cetus ibi.

Item adde singul. quod prædicta iura & communis opinio. quæ habet per retentionem usufructus transire & acquiri possessio. debet intelligi & extendi ut procedat etiam si ille qui retinet usufructum sit in absentia rei vel res sita subtiliter probat text. in dicta. l. quisquis. vbi non constat fuisse in presentia. imò non presumitur esse per regulam quam ponit Anton. in. c. cum venisset. de restit. spo. pe. col. nu. 17. & Aretinus in l. 3. ff. de acqu. pos. 2. col. nu. 6. Præterea hoc probatur. quia si ibi res esset præsens. visu quæ reretur possessio. & frustra interueniret alius actus fictus. Præterea & hoc deducit & probat ex litera illius text. dum dicit nec quid amplius requiratur quo magis videatur facta traditio. idem probat text. subtiliter consideratos in l. si quis argentum. §. sed si quidem. C. de dona. vbi si quis donat uniuersaliter omnia bona sua & retineat usufructum. statim transeat possessio civilis in donatarium: & sic aperte colligitur quod ille actus interuenit in absentia. quia non est presumendum quod omnia bona sua erant in presentia: & si subtiliter replices. ergo tunc bene transferatur possessio civilis in nōdum proprietarium. quia illam solam retinebat dominus in absentia. tamen non video qualiter tunc remaneat possessio naturalis penes dominum qui nō retinet usufructum cum nullam habeat in absentia: quia nouiter respondeo quod in illo instanti creatur noua possessio naturalis.

lis causata & inducitur ex retentione: & someto civilis quæ retinebatur in absentia: & sic idem operatur talis retentio usufructus ac si fieret in ipsa re presente. quæ quidem possessio naturalis cum sit sola. poterit postquam fuit creata retineri in absentia. ut supra suo loco dictum & probatum est: & potest confirmari ex sententia Bar. quæ in proposito bene facit in l. quod meo. ff. de acquirenda possessione. 2. colum. nu. 5. & ibi communis opinio.

66 Quintus actus vel modus fictus per quæ acquiratur possessio est per cōductionem rei: si quis vendat. donet. vel alienet rem quam possidet alteri. & ab eo eam conducat pretio determinato. statim queritur possessio ipsi emptori. donatario. vel ei in quem sit alienatio. & per consequens dominium vel usufructuendi conditio. & omnes alij effectus qui resultant ex possessione: text. est expressus in l. quædam mulier. ff. de rei ven. cuius verba sunt. quædam mulier fundum nō marito donauit per epistolam. & eundem fundum ab eo cōduxit posse defendi. in rem ei competere actionem quasi per ipsam acquireret possessionem. & illum text. ad hoc notat & comendat ibi Odo. Bar. Albe. Bal. Ange. & commu. Docto. text. in l. qui bona fide. in fructu titu. text. in l. interdum. §. si. eo. titu. text. in l. si quis ante. eo. titu. text. in l. serui emptor. ff. de peri. & commu. rei ven. & idem disponit lex. 9. titu. 30. part. 3. Et ratio huius est. quia eo ipso quod venditor vel alienator cōducit suam rem ab emptore vel alio in quem sit alienatio. videtur se constituere nomine eius. deinceps eam rem detinere & possidere. vnde merito transeat possessio. argumento nostræ. l. quod meo. & istam rationem ponit expressè glossa ordi. in dicta. l. quædam mulier. in glo. 4. ibi Odo. Bar. & Albe. Abb. in. c. 2. de consuetudine. ff. col. post prin. & videtur esse communis ratio omnium doctorum. & istam rationem aperte voluit Bart. in l. 1. quod meo. 2. col. num. 3. verbi. postea. vbi dicit quod idem est constituere se nomine alterius possidere. vel conducere ab eo. Et confirmatur. quia colonus vel inquilinus semper recognoscit locatorem in dominum & possessorem. & semper suo nomine videtur tenere. ut probat casus in proposito nō in l. male agitur. de præf. 30. vel. 40. anno. text. in l. non solum. §. quod vulgo. in ff. de vsu. l. cert. §. 3. ff. de præca. text. in l. si id quod. §. ff. de acqu. pos. text. in l. si. C. de acqu. pos. text. in l. peregr. §. qui bus. ff. eo. titu. Secunda ratio & subtilis est. quia cum in re propria non cadat cōductio. & sit ius incompatible cum dominio. necessario

Ant. Go. in l. l. Tau. Y 1 condu-

conducendo, transfertur dominium: & cum
ipsum non possit acquiri sine possessione vel tra-
ditione, possessio ipsa fictione iuris ceterum tra-
ditam rationem ponit solus Ang. de Peri.
in dict. l. quædam mulier. in prin. & confirma-
tur ex his quæ dixi in superiori proximo. 4.
actu ficto & eius ratione: quam con. & doctri-
nam declaro isto modo: nam si alienas rem &
conducens habebat vtranque possessionem, vtra-
que transfert in eum cui fit alienatio, & penes e-
ducentem sola remanet detentatio & custodia,
argumento tex. no. in l. officium. ver. denique. ff.
de rei vend. & in dict. l. male agitur. cum simili-
bus. C. de præf. 30. vel. 40. anno. si vero sola pos-
sessio civilis vel naturalis est penes eum, illa sola
transfertur & quæritur ei cui fit alienatio: & ita pro-
bat expresse dicta. l. quædam mulier. in ver. ve-
luti. vbi præsupponit quod mulier quæ ibi do-
navit & conduxit non erat in fundo sed absens,
& sic tantum possidebat civiliter, & tamē illā
transfert in donatarium: & ita in expresso per
illum text. tenet & declarat Bar. in l. q. meo. 2.
col. num. 3. ff. de acqui. posses. & sequitur com-
munis. Doctor. si vero nullo modo possideat, tunc
per conductionem nullam transfertur possessio
nem in eum cui fit alienatio, argumento text. in
regula, nemo plus iuris. ff. de reg. iur. & in l. tra-
ditionem. prin. ff. de acqui. domi. & in expresso
pro hac sententia & conest. tex. in l. quædam. 3.
si conductor. ff. de acqui. possi. vbi si colonus vel
inquilinus meus videretur meus alteri, & ab eo
conducitur, non transfertur in eum aliquam posses-
sionem: cuius ratio nulla alia est, nisi quia non pos-
sident: ita per illum text. tenet ibi glo. no. or. in
fine. Ang. Paul. Imola. Roma. Are. Cum. & Ale-
xan. qui hoc valde commendat. pro qua senten-
tia facit tex. in l. pōponus. ff. quibus mo. vult
fruct. amitt. quæ dicuntur. & meliorem de iure
dote. in dict. l. si conductor. & in l. qui vniuersas.
3. quod per colonum. eo. tit. & ex hoc inferat quod
ille qui iuvat se ex possessione quæ sita per con-
ductionem rei, tenetur probare possessionem esse
penes conducentem: & tempore contractus id tenet
Angel. in dict. l. quædam mulier. 2. col. in prin.
Et ex superioribus infero singula. quod si colo-
nus vel inquilinus post mortem domini & pos-
sessoris conducitur ab hærede, vel ei solui petio-
nem recognoscens eum in dominum, eo ipso vi-
detur hæres acquirere possessionem: quia colo-
nus vel inquilinus videtur velle insillere & ha-
bere rem nomine ipsius hæredis, & tanquam eius
procurator ita probat. text. in l. i. in d. sua gl.
in l. qui vniuersas. 3. per colonum. ff. de acqui.
possi. ibi tenet & notat Bar. Alb. Paul. Imola. Ro-

Cuma. & Are. & licet glo. & Bar. ibi tantum vi-
deatur dicere quod ex hoc probatur possessio, &
non bene aperitur an ex tali actu ceterum rea-
liter quæ sita ipsa possessio, tamē omnes alij do-
ctores dicunt expresse & tenent quod ceterum acqui-
sita possessio: & in expresso ita tenet Paul. de
Castro. l. qui bona fide. eo. tit. Bal. in l. eum no-
tissimi. C. de præf. 30. vel. 40. anno. per. col. nu-
m. 13. vbi dicit quod caueant hæredes, quia post mor-
tem defuncti non videntur possidere, etiā colo-
no vel inquilino remanente in conductione, nisi
si conducatur ab eo velleum recognoscatur soluen-
do sibi pensionem per die. 3. per colonum. pro-
qua sententia & con. facit text. no. in e. cum ve-
nisset. de rest. spo. ibi perceptor annuam pen-
sionem. vbi probatur quod per solutionem pen-
sionis rei donatæ quam percipit donatarius de vo-
luntate & consensu donatoris acquirit donata-
rius illius rei possessionem: & ad hoc notat ibi glo.
or. 2. & ibi ad hoc notat & commendat illi. tex.
Abb. 3. col. num. 1. Anto. 3. col. num. 1. Card. in fi-
ne. Anthart. tunc. 6. Nec obstat si dicas quod
ista con. non videtur vera, quia per conductionem
ita demum acquiratur possessio locatori, quæ
do ille qui conductionem possideret rem, ut supra, p-
batur & conclusi. Sed in casu nostro, ille colonus
vel inquilinus non possidet, ergo nullam possit
transfere possessionem: quia notabiliter respō-
deo quod illud est verum quando possessio est
ab alio occupata: scilicet vero quando possessio
sit vacans in casu nostro, quia res est hæreditaria,
quia tunc colonus vel inquilinus per con-
ductionem transfertur possessionem in hæredem
quem recognoscit in dominum & statim sibi
est quæ sita possessio: & si expresso ita tenet &
declarat Paul. Imola. Roma. & Are. in dicto. 3.
per colonum. idem Paul. in dicta. l. qui bona
fide. & ita etiā expresse tenet & declarat Bar.
in dicta. l. q. meo. column. 2. in fine, num. 6.

68 Attendetamen singula. quod ista conclusio & comu-
opi. debet intelligi quando colonus vel inquilinus
conducitur ab hærede actualiter insillente
in platea, vel in conspectu rei: scilicet tamē esse
si conducitur in absentia rei, quia tunc nulla pos-
sessio quæ sita hæredi locatorem ita sing. Ioan-
de Imola in dicto. 3. per colonum. reputans
seno. in præf. 2. & eodem tenet ibi Roma. Fran-
de Are. Adde tamē quod si postea colonus vel
inquilinus reuertitur & ingressus sit rem con-
ductam statim erit quæ sita possessio hæredi, quæ
per locatorem statim ab hærede videtur co-
missum colonus, ut habet & tenet rem non
ne locandus, & ipse colonus quando ingressus
videtur habere & tenere rem nomine eius, quæ
quærit

quærit ei possessionem tanquam procurator:
ita singula & subtiliter solus Are. in dicto.
3. quod per colonum. 2. col. nu. 6. Sed attende val-
de sing. vltra oēs quod ego teneo contrariā sententiā,
in eo quod si in absentia rei fiat conductione acqui-
ritur statim possessio hæredi, quia confidero quod
in absentia retinetur detentatio civiliter in ani-
mo quando est iuste quæ sita ex licito contractu
vel iudicis autoritate, & operatur omnes illos
effectus quos operaretur si detentator esset præ-
sens in rei ita probat. tex. sing. & vnicus in l. si
nita. 3. si quis metu. supra de dam. infect. quem
ad hoc notat & commendat Ang. & reputat sing.
Paul. & Roma. & dicit fortē non alibi Imola: pro-
bat etiam tex. no. subtiliter adductus in l. si colo-
nus. ff. de acqui. possi. vbi dicitur quod si colo-
nus animo non deferendū possessionem exit de
fundo, aut adhuc dominus & locator retinet p-
eum possessionem civilem & naturalem: & sic subtili-
ter probatur quod colonus retinet in absentia detē-
tationem rei, mediante qua locator conservat suā
possessionem ac si colonus actualiter esset in ipsa
& ad hoc illum tex. notat ibi solus Paul. in prin.
probat etiam singula. & subtiliter in l. qui vni-
uersas. 3. si. ff. de eod. tit. vbi dicitur quod si ego
possideo per colonum, inquilinum, commodat-
arium vel depositarium, licet aliquis eorum lo-
cet vel deponat apud alium, semper retineo meā
possessionem etiam si ille secundum non utatur
re nomine meo: quia tantum inspicitur animus
primi coloni, inquilini, vel depositarii, & me-
diante animo eius qui adhuc videtur retinere
rem in absentia, retineo & conservo meā posses-
sionem: & ad hoc etiam ibi reputat singula. Paul.
de Castro. Imola. Are. & com. Doct. ergo cum
ille colonus vel inquilinus retineat detentatio-
nem rei in animo in absentia, merito conducen-
do ab hærede, videtur in animo suo deinceps eā
habere & retinere nomine hæredis ac si esset
præsens in re, & per consequens statim ei quæ-
ritur possessio & habet locum dispositio tex. in
eā gl. in dict. 3. quod per colonum. & superior
concl. & militat eius ratio, & hoc est subtile &
quotidianum: nec obstat quod in isto casu nul-
lus actus corporeus ipsius hæredis nec coloni
tanquam procuratoris videatur intervenire in
hac possessione quærenda: unde non videtur
posse acquiri, quia respōdeo quod ille primus
actus corporeus, & sic illa naturalis apprehen-
sio & detentatio coloni interveniens tempore
quo habuit rem sufficit, cum videatur semper
durare & retineri saltem civiliter in animo: vn-
de ista acquisitio possessionis non est sine actu
corporeo: & hoc potest supradari ex sententia &
quærit

doctrina Bar. in dict. l. quod meo. 2. col. num. 3.
& aliorum, vbi dicit quod civiliter possidens animo
in absentia potest transferre in alium illam civi-
ilem possessionem constituendo se nomine
eius possidere ex prædicta ratione.

69 Sextus actus vel modus per quē quæritur pos-
sessio est quando concedo tibi & permittit ha-
bere mediante aliquo titulo rem meam quæ est
apud remam si commodavi, deposui, vel locavi ti-
bi rem & tradidi & postea vendi tibi vel alio ti-
tu. habilitat translationem dominij ceterum & ha-
bere promisi, statim transit possessio & quæritur
tibi qui rem detinebas, nulla alia de nouo inter-
veniente traditione: tex. est in l. qua ratione. 3.
interdum. ff. de acqui. re. do. tex. in l. si seruus. meo.
in vers. si deo. tit. res. in l. 3. illud quoque. ff. de
acq. pos. tex. in l. si rem quæ apud te esset. ff. de
euctio. tex. in l. siue autem. vers. si quis rem. ff.
de publi. tex. in l. si rem re. cum lege legum. ff. de
rei vend. vbi reus convenit rei venditione,
si soluat estimationem eius secundum pactum in-
terit, statim consequitur dominium & possessio rei
existens apud eum. tex. in l. certi edictio. 3. si
si. si cer. per. vbi si pecunia apud te deposui, &
postea mutui efficitur tua, & eius est pericu-
lum etiā si non moueatur. tex. in l. interdum. Inff.
de rer. diu. & ista conclusio & decisio hodie
cōfirmatur per l. 47. in prin. tit. 28. 3. parti. & 10.
est, quia illa voluntas & patientia domini possit
non quæritur veritatem re existente penes acqui-
rentem habetur pro traditione ex iuris dispositio-
ne & sic detentatio præcedens mutatur & trans-
funditur in possessionem iuridicā ex nouo titulo
superueniente, cōcurrente auctore & voluntate acqui-
rentis, & ista ratio colligo ex mente iurum supra
dictorum, & ista est mens & intentio Doctorum ibi.

70 Sic tantum ista conclusio & doctrina est ve-
ra ut procedat etiam si tempore quo cōceditur
nouus titulus res sit in absentia: ita tenet glo. or.
dinaria in dict. l. qua ratione. 3. interdum. in gl.
fuerit qui ibi transeunt com. Doct. gl. in dict.
3. interdum. Inff. de rer. diu. & ibi expresse
Faber. Ang. Plarea. & c. Doct. tenet etiam Bar.
Albe. Ang. Paul. & c. com. moderni in l. certi con-
dictio. 3. si. si cer. per. & ista est vera & communis
opin. licet glo. mul. siue autem. vers. si de pa-
bli. velit contrariū: & Christophorus in dict. 3.
interdum. & aliqui Doct. & pro eodem opin.
est hodie. l. par. supra allegata. facit etiam ratio,
quia si esset in presentia, non esset dubium nisi
quod quæreretur, ut in l. 3. si iusserim. ff. de acq.
pos. cum simili. & supra dicta. nec hinc communis
opin. obstat tex. in l. hæc si res. ff. de rei ven. obli-
gatus conventus rei venditione qui soluitis esti-

mationem, ita demum consequitur dominium & possessoris quando erat res praesens: quia respon- deo quod praesens dicitur esse res quando est penes ipsum reum conventum, & ita soluit ibi glo. or. & sequuntur plures Doctores. & tenet expressè Dinus in regula, pro possessore, de regu. iur. in 6. 4. quæst. Vel secundo respondeo quod ille tex. loquitur quando non intervenit verus & expressus titulus, sed tacitus, & insuper res non erat penes illum de voluntate domini: in con- clusio, vero nostra superiori intervenit verus & expressus titulus, & res erat penes acquirentem de voluntate domini: ita Odo. Albe. & Ang. in dict. h. h. c. si res. & ita etiam soluit & declarat Barto. Bal. & communis moderni in dicta. l. certi conditio. §. si. ff. si cert. petat. & notabi. Ioan. de Imo. in l. secunda. §. lina. ff. de usufructu. pro emptore. tertia columna. Adde tamen quod ista conclusio & opinio communis debet in- telligi, licet nemo tangat, quod re existente in absentia transferatur possessio scilicet civilis tantum, non vero naturalis: quia cum illa etiam postquam est quæ sita non conservetur nec reti- neatur in absentia, ergo nullo modo acquiratur, argumento tex. & eius regulæ in l. prima. §. qd autem ait prator. ff. de superficiebus. cum simili- bus. Attende tamen quod contra supra dicta facit ve- gens ratio, nam in isto casu quando res est in absentia, nullus actus traditionis videtur inter- venire qui semper requiritur in quærenda pos- ses. sed tantum intervenit voluntas & titulus domini & possessoris: sed constat hoc non suffi- cere etiam concurrente voluntate quærentis, unde in nostro casu non videtur posse quæri pos- sessionem, sed sustinendo superiorē con. & comu- doctrinā Doct. respondeo nota. quod ille penes quæ detentatio reierat retinet civiliter in animo in absentia illam detentationem & effectū eius, ut supra bene probavi in superiore proximo actu facto. unde ex titulo & voluntate dñi con- cedentis rem acquirit detentator possessionem eius ex iuris dispositione, quia cum videatur ef- se in re & in eius detentatione saltem civiliter in animo, nunc illam rem intendit in animo ha- bere & possidere ex novo titulo & concessio- ne domini, & illa detentatio præcedens muta- tur in possessionem iuridicam: unde merito di- xi quod illa possessio quæ in nostro casu quæ- ritur in absentia tantum erit civilis, sed si in revel- in presentia rei cōcederetur titulus a domino, esset quæ sita utraque possessio, & ista est nova & vera declaratio & intentio superiorum iurum: pro qua sententia & declaratione cōsidero ex- pressum & subtilem tex. in l. certi conditio. §.

si. ff. si cert. petat. ubi dicit text. quod si deposui penes te pecuniā, & postea permissi tibi ea uti, statim transit dominium & possessio pecuniæ, etiam si non moveatur: & subiungit tex. rationē, animo enim cepit possidere: ergo patet quod pecunia erat in absentia, quia si in presentia, animo & corpo- re possideret, & similiter est ibi casus quod tantum erit translata possessio civilis: cum tex. dicat aō enim cepit possidere, ergo solū civiliter & il- la civilis quæritur eo modo quo supra decla- ravi.

7i Item adde quod superior conc. & doctrina de- bet intelligi quando dominus cōcedens titulum sciebat rem illam esse penes acquirentem: scilicet autem si ignorabat ista est glo. singu. in l. quæ- dam mulier. ff. de rei ven. in glo. pe. in fine. quæ dicit singu. Roma. in dict. l. certi conditio. §. si. & ibi lazo. 2. col. sim. glo. quam Docto. nō alle- gant in dict. l. h. c. si res. ff. de rei ven. in glo. ubi ponit notatōnem. f. nē sit occasio quod domi- nus decipiat, & eo in iure careat sua re & alteri applicetur argumentum tex. in l. nec quasi. eo. de rei ven. cuius verba sunt, nē in potestate ci- vili sit per rapinā ab invito dño rem in iusto pre- tio cōparare. quā gl. ubi sequuntur Bar. & eo. Do. in d. l. h. c. si res. & illa gl. ad hoc dicit singu. Are. in dict. l. quod meo. 2. col. nu. 6. quo casu quando perveniat in notitiam domini, erat in potestate eius restituere pecuniā quā accepit & recupera- re suam rem, ita singu. tenet & declarat Pau. de Cast. in l. i. ff. pro emptore. 4. col. in fine. argumē- to tex. in l. ei qui furti actionem. in fine. ff. de furtis.

Item adde quod intantum est verū quod si ex ti- tulo vel causa habili ad translationem domini dimitto rem quæ est apud re, transferatur in re dominium vel usufructuendi conditio, ut procedat etiam si illam re prius non haberet ex mea vo- luntate, sed haberet a quolibet alio tertio: tex. est no. & expressus in l. non solum. §. quod vul- go. post prin. infra de usufructu. & ibi ad hoc notat Barto. Pau. Cuna. & com. Docto. & idē Bar. ubi no. loquitur in l. cum solus. 2. col. num. 4. versu. casu. eod. titu. & ibi Pau. fin. col. nu. 3. Imola. 2. col. ante mediu. & notabi. Cuna. 2. col. ante me- diu. facit etiā tex. in l. 3. §. si pro emptore. text. in sui generalitate in l. qui bona fide. §. si. ff. de acqui. poss. tex. in l. eius rei. ff. de rei ven. Sed attende quod contra superiorē con. & comu- doctrinā, quæ habet quod ille penes quæ detentatio mittitur mediāte aliquo titulo statim acquirit dominium & usufructuendi conditionē sine alia traditione, facit ille sing. & subtilis tex. in l. sine apud acta. versu. C. de trans. ubi probatur quod si quis

si quis petat a possessore rem vel fundum, & fiat inter eos transactio ut aliquo dato actor di- mittat rem penes reum conventum & discedat a lite, tunc non transfertur dominium si actor erat dominus, nec usufructuendi conditio si nō erat dominus: sed tantum paratur reo exceptio si amplius ille fundus vel res petatur ab actore vel successoribus eius: quod probat ibi tex. dū dicit, tamen reum v. dicatione pudente: quia si facta transactio & litis desistētia remanet actori civildictio, ergo & dominium, ut in l. i. re- actio. ff. de rei ven. & ad hoc illū tex. notat ibi glo. ord. in verbo, pendente. Bar. 1. lectura in fi- ne. Angel. secunda columna. numero. 4. Bal. pe. col. nu. 9. Pau. 1. col. nu. 4. Salicet. sexta colum. numero. 15. lazo. tertia columna. numero. 4. idem pro- bat tex. sing. & subtilis in l. si pro fundo. versu. fin. eod. tit. ubi dicit tex. quod si actor ex causa transactiois dimisit rem apud reum conven- tum, & postea res illa emittatur ab aliquo ter- tio, non tenetur actor de evictione qui de iure tenetur si ex natura contractus & dimissionis reiveniret translatio domini: & ad hoc illū tex. notat & dicit perpetuo mentitendum Bar. in tertio notabili Bal. in ultimo notabili. & ad hoc dicit eum singu. Ange. ibi in prin. Pau. 2. col. numero. 7. & dicit ibi vnicum Alexan. 2. col. ultimo no. & dicit vnicum lazo. pe. eo. 6. no. & eum dicit singu. ab lazo. obitus de Sancto Geo- gio ultimo no. & ad hoc illum tex. dicit vnicū Bald. in cap. 1. in fine, de controversia inter Va- salium & aliū de benefici. in v. b. seu. & dicit vni- cum lazo. in l. fin. C. de iure emphyt. nu. 12. & per ista iura tenet expressè glo. ord. in l. pe. C. de usufructu. pro empto. & ibi Barto. Albe. Pet. Ci- nia. Bald. Saly. Paul. & communis Docto. glo. in l. i. in prin. ff. de verbo. oblig. quam ibi no- tat & commendat Ang. 1. col. num. 4. & ibi Imola. 3. col. versu. & nota diligenter. Roma. 4. col. num. 10. lazo. in §. si quis forte. eiusdem. l. 2. col. num. 7. dicens esse singulariter notandum pro Principibus & Regibus facientibus ad in- vicem pacē, & promittentibus in capitulis nō movere controversiā de castellis, locis vel oppi- dis per eos possessis, quia per hoc non videtur translatum dominium de vno in alium, nec pos- sit agi de evictione: facit etiā tex. in l. si super possessione. tex. in l. si quis maior. eo. titu. ubi, & rerū proprietate careat. & per illum tex. in dict. l. si pro fundo. ita tenet & declarat Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poss. 3. col. post mediu. versu. pro declaratione lu- ius lecturæ. & ibi Arret. 4. col. in fin. Socinus. 9.

col. versu. 2. conclusio. Alex. 1. col. num. 39. lazo. 1. col. num. 17. Ex quibus etiam resultat verus intellectus & declaratio ad. sex. in l. postquam. liti. C. de pactis. ubi habetur quod si quis renū- ciat liti & causæ, amplius ad eam redire nō po- test ut non transeat dominium reo, sed tantum quæritur sibi exceptio in Bar. & Docto. in dis- §. nihil commune. in locis, columnis & numeris allegatis. Confirmatur superior conclusio & decisio per tex. quem reputat ibi singu. Bald. in l. si te. C. de ingenuis & manu. ubi probatur quod ille qui renunciat, non videtur sibi ad- necessarium habere ius. commendat etiam per- no. Alex. in dict. §. nihil commune. 14. col. nu. 9. lazo. 1. col. nu. 8. quia respondeo notabiliter, quod su- perior con. & doctrina procedit & habet locū quando res dimittitur penes aliquē ex causa & titulo habili ad translationem domini, ut verū- ditionis, donationis, vel similis: secus tamē est quando dimittitur ex causa vel titulo non ha- bili ad domini translationem: quia tunc non transfertur transactio verō per quam dimitti- tur res apud reum conventum non est titulus habilis ad translationem domini: quia actor & dominus qui ex causa transactiois rem dimisit non intendit a se abdicare dominium, sed tan- tum a lite recedere: ut in l. fratris. C. de transact. & ille qui retinet rem retinet ut propriam, & non ut rem actoris, & sic non dicitur ab eo cau- sam habere: unde merito dominium nō acqui- ritur, argumento tex. in l. 3. §. subtilis. ff. de cō- di. ob causam. & in expresso istam solutionem & rationem, licet nō sic declarat am. ponit Bal. in dict. l. si pro fundo. in fin. C. de trans. & no- tabiliter Pau. de Cal. ibi. si. eo. ubi dicit ista esse subtilia & singularia: & tenet com. ibi Docto. & tenet Cinus, Bal. Paul. & communis Doctores in l. pe. C. de usufructu. pro empto. Ex quā subtili & notabili solutione & ratione. i. infero, quod talis possessor penes quē res fuit dimissa ex cau- sa transactiois, si cadat a possessione nō pote- rit agere rei vindicatione contra tertium posses- sorem, nec contra ipsum actorem & dominū, si sine vitio res ad eum pervenit, cum nō tuerit dominium ex prædicta causa translatur: argu- mento tex. in l. an rem actio. ff. de rei ven. & in l. si quis emptiois. §. quod si quis eam rem. C. de præscr. 30. vel. 40. anno. similiter si actor qui dimisit rem non erat dominus, nō erit transla- tum quasi dominium in eum penes quem res fuit dimissa: vñ si cadat a possessione non pote- rit agere Publiciana, quia ille titulus quind est habilis ad acquisitionem domini nec causam- dam rei vindicationem, quando est habitus a Ant. Go. in l. l. Tau. Y 4 domi-

domino non est habilis ad acquirendum quia si dominum, nec causandam Publicianam in est habitus a non domino: text. est qui istam regulam ponit in l. quæcunque. ff. de Publiciana. & ibi Bart. Alb. Bald. & commu. Doct. & probat aperte text. in l. prima, cum sex legibus sequentibus, eod. titu. tener glo. in. s. sed iste qui dicitur in verbo, ex iusta causa. Inst. de actio. & ibi commu. Docto. Bar. in l. cum vir. 2. column. in fine. ff. de usucapionibus.

72. Secundo infero quod ille penes quem res dimissa est virtute transactionis, non poterit vsucapere vel præscribere concurrente tempore legitimo & bona fide: ista est glossa. no. & ord. in l. pe. C. de vsuca. pro empto. in glossa vna in principio. & istam conclusionem tenet ibi Azo in summa illius tituli in columna in fine, numero. 291. Petrus, Cuius, Bar. Alberic. Angel. Bald. Salic. Pau. & commu. Docto. istam etiam conclu. tener glo. ord. in l. ff. pro emptore. in glo. vna in principio. & ibi Barto. in print. Alberic. Angel. Imola. Pau. de Cast. & com. Doct. cuius est: quia in casibus in quibus causa vel titulus habetur a domino non transfert dominium, in eisdem causa, vel titulus habetur a non domino non debet transferre vsucapiendi conditionem argumeto text. & eius regulæ in l. clauibus in fine. ff. de cõtra. empt. & in hac ratione se fundant omnes Docto. ubi supra. Tercio infero quod si res non dimittitur ex causa transactionis sed potius datur & traditur ab vno alteri, vt si actor qui mouebat litem vel sperabat mouere ex causa transactionis tradit reo aliquam rem pro recuperanda repetita vel e contra, reus pro retentione rei tradidit actori aliquam rem, ille cui fit traditio efficitur dominus si tradens erat dominus si vero non erat dominus poterit vsucapere vel præscribere tantquam si alio legitimo titulo traderetur: ita probat text. expressus, & iste est eius proprius casus in l. pen. C. de vsuca. pro empt. cuius verba sunt, ex causa transactionis habet iustam causam possessionis vsucapere possunt. & ita tenet & intelligit ibi glo. ord. & com. opi. Docto. & ita tenet & declarat Bar. Pau. & commu. docto. in dict. l. ff. pro emptore. & pro ista con. facit text. singu. & expressus in dict. l. si pro fundo. C. de transa. & ibi tenent commu. docto. ex eo, quia hoc casu cessant rationes primæ impeditur quas supra posui.

Quarto infero quod si ille qui dimittit rem cedat possessori penes quem res dimittitur omnino ius quod sibi competit in illa re, transfertur dominium si dimittens erat dominus, vel vsucapiendi conditio si non erat dominus: ita singu. Bar.

in dict. l. ff. pro emptore. 2. col. in medio. Albi in fine. Angina. & Bald. in dict. l. pe. C. de vsuca. pro empto. nu. 2. idem tenet expressè Bart. in l. eius rei. ff. de rei vend. facit bonus text. & quæ ibi notant Docto. in l. emptor fundi. ff. pro emptore.

Quinto infero, quod si res non dimittitur ex causa transactionis, sed ex eo, quod possessor soluit litis estimationem non restituitur rem, transit dominium & vsucapiendi conditio: quia talis causa inducit titulum similem emptioni & venditioni: text. est expressus qui sic debet intelligi in l. eius rei. ff. de rei vend. in l. si pro emptore. text. in l. 2. eo. tit. cuius verba sunt, litis estimatione similis est emptio. text. in l. sed & si res. ff. de Publiciana. Et differentia realis & propria inter litis estimationem & transactionem est, quia si litis estimatione est quando ius partis recipitur estimatione erat certum & liquidum, licet esset litis, vt si peratur executio sententia vel in iudicio, & reo convento non restituitur soluat actori litis estimationem; tunc illa solutio & receptio preth est litis estimatio, & assimilatur emptio in potius quam transactioni: si vero litis esset dubia, & aliquo recepto dimittatur res apud reum possessoris non est litis estimatio, sed transactione ita in specie declarat Bart. in dict. l. ff. pro emptore. & ibi Paul. de Cast. & commu. Docto.

73. Sexto infero quod si ab illo penes quem res dimittitur ex causa transactionis res sit euicta a tertio vero domino, quod actor qui rem dimittit sit aliquo recepto non tenetur de euictione: text. est expressus & formalis in dict. l. si pro fundo. in versu. si tamen ipsa res. C. de transa. & ista est eius principalis decisio. & ad hoc notat commu. opin. in locis supra allegatis: secus tamen est si res daretur vel traderetur ab vno alteri ex causa transa. quia tradens tenetur de euictione, vt est textus ibi in a. part. & ratio huius est, quia ita demum quis tenetur de euictione, quando cõcessit titulum habilem ad translationem dominij, alij vero non. Attende tamen valde singu. quia licet in omnibus superioribus ita se habeat commu. opi. tamen probabiliter dici possit, quod ille qui rem dimittit ex causa transactionis, transferat dominium vel vsucapiendi conditionem in eum penes quem fuit dimissa: qui a videtur titulus habilis ad hoc, nec est quod repugnet: & ita potest intelligi text. qui generaliter loquitur, in dict. l. pe. C. de vsuca. pro empto. & in l. ff. pro empt. Et confirmatur ratione, quia in rem dimittentis a lite est vt omne ius suum transferat in possessoris, vt perpetuo eam possideat habere pro sua: & sic militat text. & dispositio in dict. l. qua

quaratione. s. interdu. supra de acqui. re. do. cum similibus supra allegatis. & tenendo istam partem non obstat text. in d. l. siue apud acta. C. de transa. quia responderi posset quod ibi reus non seruauit promissa, vnde actor potuit reuerti ad actionem & licet primam argumeto text. & quæ ibi traduntur in l. cum proponas. l. 2. C. de pacis. nec obstat etiam text. in d. l. si pro fundo. in fine. C. de transa. quia ibi tantum dicitur quod actor non teneatur de euictione reuicta, & non est inconueniens quod licet contrarius sit habilis ad translationem dominij, ex eo non debeatur euictio quando ex intentione partium fuit tradere vel recipere tantum ius quod haberet, argumeto text. in l. Aristo. ff. de dona. & ibi Bart. Pau. & commu. docto. & notatur in l. C. de iure dotum. & per prædicta istam sententiam contra communem opinionem reperio quod tenet Raphael Cuma. qui singu. & subtiliter loquitur in l. ff. pro emptore. sed licet eius opin. iustentabilis sit, non est recedendum a superiori commu. opinione.

74. Septimus actus fictus per quem transit & acquiritur possessio est per appositionem custodis: nam si quis videret, donec, vel alio tit. alienet aliquam rem, & emptor vel ille cui fit alienatio de voluntate alienantis apponat custodem in illa re, statim transit & acquiritur ei possessio: text. est no. in l. quarunda rerum. ff. de acquir. pos. cuius verba sunt, veluti si a certum lignorum emero, & eum videret tollere me iussit, simulatque custodiam apponui sem traditus mihi videtur: & ad hoc notat & cõcedat Alb. Pau. & com. docto. ibi glossa. & com. docto. in l. 2. eo. tit. cuius ratio est, quia actus custodis reputatur factus & apprehensio mittentis, argumeto text. in l. qui autem. ff. de cõs. pecu. & ista ratione ponit solus Iaso. in addit. ad Christophoro. in. s. interdu. 2. col. Inst. de rei iud. Adde tamen quod talis custos debet poni re existente in presentia contrahentium: ita probat ibi text. dum dicit, & eum venditor me tollere iussit, simulatque custodiam posuissim. & vbi dat intelligere quod contrahentes erant in presentia rei & similiter custos positus fuit in presentia rei & contrahentium: rursus probat ille text. hoc modo: nam statim quod venditor dicit emptori vt tolleretur appositus custodis vt sonant prædicta verba, ergo res erat in presentia: quia si esset in absentia non posset emptor statim ponere custodis: & in expresse quod in isto casu requiratur presentia rei & contrahentium tempore quo ponitur custos, tenet ibi glossa. Alb. Ang. Cuma. & Alex. tenet Azo in summa. C. de acquiren. pos. 2. col. nu. 7. Pe. in l. 2. eo. tit. 2. col. ppe. in fine. Sed attente quod ille

intellectus non potest esse verus, quia domini loquatur custos cum sola presentia rei iusticeret abfque custodis appositione, vt in l. q. n. eo. s. si videret. ff. de acqu. pos. & in l. si iussit. eo. tit. cum sim. & dicitur est supra in a. actu ficto: vnde secundus intellectus ad illam legem est, quod ibi res emptæ erat inclusa in aliqua domo & non videbatur vnde tunc per appositionem custodis ante ostium transit possessio propter facilem potestatem apprehendendi: ita tenet ibi solus Ioan. de Imo. in fine. idem Imo. in l. 2. eo. tit. 2. col. post prin. sed intellectus iste aperte est diuinatorius, ideo nullo modo tenendus.

75. Tertius intellectus verissimus & no. quæteneo ad illam legem est, quod ibi non requiritur presentia rei: vnde si quis videret vel alienet alteri suam rem, quæ non sit presentis sed absens, & de voluntate alienantis emptor vel ille cui fit alienatio mittat & apponat custodem in ea, statim quod custos peruenit ad res & incipit custodire erit ei quæ sita possessio, nec ille text. requirit aliquo modo presentiam imò in dubio nunquam presumitur, vt eleganter tenet & determinat Anthon. cum venisset, de re. lib. spo. pe. col. nu. 3. & Fr. de Aret. in l. 2. eo. tit. 2. col. nu. 5. nec obstat verba illi text. quæ supra ponderaui, quia ex eis necessario non sequitur quod res erat presentis, & dato quod esset presentis virtus acquisitionis possessioni non causa ex visu, sed ex appositione custodis: & ista est intentio illius text. & ita vident velle Pau. & Cuma. ibi. & in expresse ita tenet & declarat illi text. singu. Socinus in dict. l. 2. eo. tit. 2. col. in fine. & Alex. 2. col. nu. 74. Vincent. 6. col. in prin. num. 15. & ista est intentio glo. in dict. l. 2. eo. tit. 2. col. in fine. dum inter actus fictos ponit illum tanquam diuersum a visu: pro qua facit text. in l. si ego. s. dotis. versu. quid. n. interest. ff. de iure dot. vbi dicitur quod dominium & possessio queritur, & traditio censetur facta quod de voluntate alicuius res ponit in domum eius, & sic sub eius custodia: idem probat text. in l. si. ff. si. nautæ. caupo. statu. ergo idem sit per expresse appositionem custodis. Nec obstat si subtiliter dicas quod iste actus fictus, & sic appositio custodis, nihil videtur operari, nec a iure fuit necessaria eius inductio: nam talis custos cesset esse procurator mittentis cum vtratur opera & ministerio custodis cui mandatur vnde per eum queritur possessio tanquam per procuratoris: quia ad hoc notabiliter respondeo quod est maxima differentia & utilitas. Prima, quia non est necesse quod aliter conslet de mandato, sed tantum quod missus sit custos. Secunda & principalior, quia quando quis vult querere possessionem per procuratorem necessarius est animus & voluntas ipsius

ipſius procuratoris, & ſic quod intendat acqui-
rere, vt in l. i. §. hęc quæ de ſeruis. & in §. per p-
curatorem. ff. de acquir. poſſ. ſed quando quis
vult querere mediante cultode, nõ requiritur
quod intendat querere nittenti vel apponen-
ti, ſed tantum cultodire, licet ignoret ad quem
effectura in ſpecie Socin. in l. 3. eo. titu. p. col. in
prin. & Vinc. ibi. 6. col. in prin. nu. 15. quod eſt
ſubtile & ſingularē, nec ita alibi iſte paſſus eſt
declaratus.

Ex quo tex. & ſuperiori declaratione. i. infero
q. ſi quis emat oues vel aliqua alia animalia in
abſentia, & de volũtate venditoris emptor mit-
tat & apponat paſtorē vel cultodē, q. eo ipſo q.
incipit cultodire eſt ei quaſita poſſeſſio, & per
conſequens dominiũ & oĩs alius effectus. Secũ-
do infero q. ſi paſcua, nemora, vel fundi vendũ-
tur alicui, & emptor mittat & apponat culto-
dem pro herba vel fructu conſeruando, ſtatim
conſeſſetur quaſita poſſeſſio, & effectus eius. Ter-
tio infero quod ſi quis emat vel alio titulo ac-
quirat caſtrũ vel fortaliũ, & mittat & appo-
nat cultodem, ſtatim q. ingreditur cultos & in-
cipit cultodire eſt quaſita poſſeſſio: & in ſpe-
cie ita determinat Bal. in l. traditionibus. C. de
paſt. 2. col. in prin.

76 Oĩta uſus actus fictus per quē trãſit & acquiritur
poſſeſſio eſt per ſignationē rei nã ſi ex gre-
ge vendatur tot capita vel animalia in genere,
& ſi nõn certa nec determinata: vel ex nemo-
re vel ſylua tot trabes vel ligna, & poſtea de vo-
lũtate venditoris in præſentia vel abſentia ſignē-
tur, ſtatim conſeſſetur facta traditio, & quod domi-
niũ & poſſeſſio emptori & tranſit ad eũ pericu-
lũ rei iſte eſt tex. ſingu. in l. i. q. ſi nequã in fine,
ff. de peri. & cõmo. rei v. c. uis verba ſunt, vide
nã aut trabes traditas quas emptor ſignafſet,
& ad hoc notat & cõmendat tibi glo. ordi. Bal.
& cõmu. doct. & cõmendat Salian. l. lectos. eo.
tit. & ad hoc notat etiã & cõmendat Bal. in rub.
C. de peri. & cõmo. rei vendit. i. col. poſt prin.
Sali. qui nõ loquitur in l. fi. eod. titu. q. num. 6.
laſo. in l. traditionibus. C. de paſtis. 2. col. in fi-
ne. idē laſo. in l. quoties. C. de rei vendi. 4. col.
in 6. ſimi. principali.

77 Attende tũ circa hoc, quia eſſet notabile du-
bium, an eo ipſo q. aliquod animal, puta equus,
bos, vel ouis, vel alia rei, reperit habere ſignum
meũ quo vtor ſignare, probetur eſſe meũ & vi-
detur q. ſic, argumento tex. ſingu. in l. ſtigma-
ta. in prin. C. de fabricenſibus. lib. ii. vbi dicitur
q. fabricenſibus imponebatur ſignũ in brachijs,
vt ex eo poſſint, ſi latitauerint, agnoſci, idē pro-
bat tex. in l. pe. verſic. vniuerſos. C. de aqua du-

ctu. eo. lib. ii. bon. text. in c. ſi ſi ad ex. verſic. iſtũ
eſt enim de ſent. ex com. lib. 6. facit etiã illud
Luc. 20. cap. Oſtendite mihi denariũ, cuius ha-
bet imaginē & inſcriptionē & reſpondentes di-
xerunt, Cæſaris: & ait illis. Reddite ergo quæ
ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. & in
expreſſo ita tenet & determinat Bar. in d. ſtigi-
mata. & ibi Lucas de Penna. 2. col. in prin. poſt mo-
dum contrariũ tamen tenet ibi Plar. i. col. nu.
1. quia de facili poſſet fraus cõmitti, & probatio
non videtur concludere neceſſariõ. Item ex eo,
quia poteſt quis alieno ſigno ſignare. vt in l. ad
teſtium. §. ſi ab ipſo. ff. de teſta. vnde dicit ipſe
q. licet non ſit plena probatio, erit tamen opti-
ma præſumptio, argumento dictõrũ iurũ. &
iſta opi. mihi placet & ſic iuncta cũ alijs proba-
ret, argumento. l. quæro. §. ſi de ædilit. edicti. &
tex. & de eorũ quæ ibi notatur in c. ſi de ſucce-
ſſione. & doctrinã Bar. in l. admonedi. de iu-
re iur. 8. col. nu. 48. & ibi doctõrũ. Nec obſtat in
ra ſuperius adducta, quia procedit in ſigno pu-
blico & determinato, ex quo per legem eſt in-
ducta probatio: ſecus in ſigno priuato per ſupe-
riorem rationem. Nec obſtat quod habetur
Luc. 20. cap. quia ibi Domino Deo noſtro no-
tiſſimũ erat quod illud denariũ & eius imaginē ef-
ſet Cæſaris, & ideo ei applicabat. Præterea ibi
loquitur in ſigno & imagine Imperatoris vel
alicuius principis, & illud non poteſt poni ab
alio priuato in ſua re, & ſic videtur ſignũ vnicũ
& indubitabile quod vni perſonæ applicari po-
teſt: ideo probat argumento tex. in l. i. & c. i. C.
vt nemo priuatus titulos ſuos prædiſ ſuis vel
alienis imponat, vel vela regia ſuſpendat. & ibi
doct. dicit etiã Plar. vñ nõ in d. l. ſtigmata. q.
optimus officialis & peritus in arte poterit pro-
hibere aliũ vñ ſuo ſigno, quia intereſt eius pro-
pter ſui operis bonitatem, ne alius imperitus
in arte vtatur tali ſigno, ne inducatur operis cõ-
fuſio, argumento tex. in c. nonnullis. de ludic.
& tenet expreſſe Bar. in tractat. de inſignibus
& armis. 2. col. in prin. 9.

78 Nonus act⁹ fictus p. quē acquiritur poſſeſſio
eſt p. clauſulã cõſtituti: nã ſi quis prædere titulo
habili ad trãſlationē dominiij, puta ſi vedaũ, do-
net, vel alio ſimili titulo alienet ſuã rē, & conſti-
tuat ſe eã poſſidere nomine eius cui ſit aliena-
tio, ſtatim tranſit & queritur ei poſſeſſio, & p.
cõſequens dominiũ vel vſucapiendi conditio,
nullo actu traditionis interueniente. tex. eſt ſub-
tilis & nõ in l. q. meo. ff. de acqui. poſſ. c. uis ver-
ba ſunt, quod in eo nomine poſſideo, poſſũ &
alieno noĩe poſſidere. & c. facit tex. in l. q. bona
fide. eo. tit. & in l. interdũ. §. ſi. eo. tit. & in l. ſi q.
ante.

ante. eod. tit. & in l. quædam mulier. ff. de rei
ven. tex. in c. cum veniſſet. de reſſi. ſpo. ibi, cũ
ſicut cautũ eſt iſ poſſideat cuius nomine poſ-
ſidetur. tex. in c. ſi diligenti. de præſ. ibi, & iſ
etiã poſſidere dicatur cuius nomine poſſide-
tur. & idē diſponit. l. 9. in fine. tit. 30. 3. par. & ra-
tio vera & mentalis eſt, quia ille qui ſe cõſtituit
nomine alterius poſſidere, in continetũ id eſt,
in ipſo actu cõſtitutionis, videtur inſiltere rei
& eã habere & tenere nomine eius, & tãquã
eius procurator: vnde ſtatim ſibi queritur poſ-
ſeſſio & cõſtituens remanet in ſimplici & nu-
da detentatione: ſicut ergo procurator de no-
uo apprehendens poſſeſſionem illam in con-
tinenti querit domino, vt in l. i. §. per procura-
torem. ff. de acquir. poſſ. in l. i. C. eo. tit. in l. per
procuratorem. eo. tit. & in l. i. C. per quas per-
ſonas. text. in §. ex his itaq. apparet. Inſit. per
quas perſo. nobis acquirit. tex. in c. accedens, de
præben. cũ ſimilibus. ita eodē modo cõſtituens
acquirat ei cuius nomine ſe cõſtituit poſſidere
iſtã rationē apertē probat tex. in d. l. q. meo. i.
ibi, dũ dicit, ſed deſino poſſidere & aliũ poſſeſ-
ſorē miniſterio meo facio: nam procurator in
querẽda poſſeſſione tũ opera, miniſteriu, ſeu
inſtrumentũ corporis ponit, quo mediãte ipſa
poſſeſſio querit dñõ ſecundo probat ibi dũ di-
cit, procurator alienæ poſſeſſionis præſtat mi-
niſteriu: & ſic ille vericulus videtur adductus
per Conſultum in ſimilitudinem & rationem
decisionis text. denotando quod cõſtituens
eſſeſſetur eſſe tãquã procurator: & iſtam ra-
tionem voluit Bar. licet ſic non declaret, in di-
cta. l. quod meo. i. eo. poſt prin. verſic. ad hoc
reſpondet quod procurator. & c. Angel. Imol.
& Roman. in prin. & magis in expreſſo Fran-
de Aret. in prin. in a. notabili. Cumatius ſi. col.
in medio. Pau. de Caſt. in l. Iulianus. §. ex ven-
dito. ſi. col. in prin. 7. ff. de actio. empt. pro cu-
ius perfecta declaratione dico, ſi cõſtituens poſ-
ſidebat ciuilit̃ & naturaliter, tranſfert in rem
cuius nomine ſe cõſtituit poſſidere vtranque
poſſeſſionē tam ciuilem quã naturalem per
rationem ſuperiorem ita Bar. in dicta. l. quod
meo. i. col. in prin. 3. & eſt commun. opi. pro
qua facit tex. ibi ſic inductus: nã poſſeſſio ſim-
plicit̃ prolata intelligit̃ de ciuili & naturali, ni-
ſi ſecũdum ſubiectam materiam aliud debeat
dici, ita probat tex. in l. i. eod. tit. & eſt doctri-
na Bald. in l. prima. in prin. C. cõmu. de vſuc.
tenet not. la. Roma. in l. 3. §. ex pluribus. 2. col.
in prin. ff. de acqui. poſſ. melius quã ali-
bi Aret. in Rub. eod. titu. 2. col. in prin. 4. ſed tex.
ille ſimpliciter & diſtinctē dicit q. tranſit poſ-

ſeſſio, ergo intelligatur vtraq. eſt gloſſa iuncto
tex. in l. i. C. eo. tit. in glo. 3. tenet Cumatius in l.
naturaliter. §. nihil annui re. 6. col. in fin. &
ante omnes Bart. 3. col. in prin. 12. pro qua ſen-
tentia allegat ibi Bart. text. in l. 2. §. q. vulgo. ff.
pro hærede. tex. in leg. prima. §. de iſcitur. ff. de
vi. & vi armata.

79 Similiter procedit & habet locũ quando con-
ſtituens tantũ naturaliter poſſidebat, vt quia
eſſet ingreſſus rem alio ciuilit̃ poſſidente in
abſentia, vel eſſet fructuarius, vel haberet rem
precario, vel ex alia cauſa ſit penes eũ poſſeſ-
ſio naturalis, vt dixim⁹ iſtis caſibus ſi conſti-
tuat ſe nomine alterius poſſidere, tranſfert in
eum illam poſſeſſionem naturalem ſolã quã
habebat ita probat tex. no. in l. interdũ. §. ſi.
eod. tit. vbi eſt caſus quod ſi quis habebat rem
precario, quo caſu regulariter eſt penes eũ poſ-
ſeſſio naturalis, vt in l. i. & habet. §. ſi. verſi. placet,
infra de precario. cum ſimilibus & eĩdem rem
ab eodē a quo habuit vel ab alio conduceat,
ſtatim tranſfert in eum illam poſſeſſionem natura-
lem quæ penes eũ erat: & ad hoc notat illũ text. ibi
Bar. Pau. Ioan. de Imo. & Alex. & per illũ text.
tenet etiã Pau. de Caſt. in dic. l. quod meo. 2.
col. in prin. & eſt de mente omnium doctõrũ
pro qua ſententiã facit tex. nota. & ſubtilis in l.
Pomponius. verſic. quanquã. ff. quibus mo-
vſuſfru. amittatur. vbi eſt caſus, quod ſi vſufru-
ctuarius qui tantũ habet poſſeſſionem natu-
ralē cõducit vſufru. tũ fundi domino vel
alteri, imò etiã ſi cõducit alteri cõducit, re-
tinet fructuarius ſuam poſſeſſionē naturalem
per cõductores, ergo eodē modo ille qui tan-
tũ naturaliter poſſidet, ſi cõſtituat ſe poſſi-
dere & tenere illam rem nomine alterius, pote-
rit in eum tranſferre prædictã poſſeſſionē.

Similiter procedit & habet locum quando cõ-
ſtituens tantũ ciuilit̃ poſſidebat, vt quia eſſet
abſens in abſentia lōginquamam ſi præceden-
te aliquo tit. habili ad trãſlationē dominiij cõ-
ſtituat ſe nomine alteri⁹ poſſidere, ſtatim tranſ-
fert in eum prædictã poſſeſſionem ciuilem quã
habebat ita probat tex. ſingu. in l. quãdã mu-
lier. ff. de rei vend. vbi dicitur quod mulier quę
donauit fundum erat abſens ab ipſo fundo, &
tamen conducendo a donatario mediante nũ-
cio vel epiſtola tranſfert in eum poſſeſſionem,
ergo ſolam ciuilem tranſtulit, cum aliam non
haberet in abſentia: & per illũ text. ita tenet &
determinat Bar. in dic. l. quod meo. 2. col. in prin.
Pau. de Caſt. 2. eo. ver. item tertio. Cumatius. 3. col.
Alex. 4. col. in prin. 17. Aretinus in l. interdũ. §.
ſi. con. eo. tit. Ant. in c. cum veniſſet. de reſſi.
ſpo. po.

spo. penultima colum. prope finem. & est de mente Innoc. & omnium Doctorum. ibi. An. ro. in. c. 2. de consue. 3. colum. num. 28. Abb. penulti. colum. num. 14. tenet etiam Host. Ioan. And. Cardina. Ancharr. Abb. & communiter doct. in. ca. si. de precarijs. & ista est communis opi. Legista. & Canon. pro qua communis sententia ego considero tex. expressum in. l. quis. quis. C. de don. vbi per retentionem vsusfructus transit possessio civilis in emptorem, donatariū, vel in eū cui sit alienatio, & tamen res non erat in presentia nec presumitur: quia si esset, frustra alius actus fictus interueniret vel requireretur: & hoc subtiliter deduco ex litera illi⁹ tex. (dū dicit ne quid amplius requiratur quo magis videatur facta traditio) idē probat text. subtiliter cōsideratus in. l. si quis argētū. §. sed si quidem. eod. tit. vbi si quis donat vniuersaliter omnia sua bona, & retineat vsusfructū, cōfetur statim translata possessio civilis in donatariū: & aperte ibi colligitur qd ille actus interuenit in absentia rerum: nam nō est presumē dū quod omnia bona sua quae habebat, essent in presentia, vt latius dixi supra in. 4. actu ficto, ergo idē dicamus in actu ficto clausula constituti, vt per eam civiliter possidens in absentia possit transferre possessionem civilem quam habet.

Tertio considero text. no. & subtilem iuncta glo. & commun. opi. in. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. eo. tit. vbi habetur quod si colonus vel inquilinus post mortem domini cōducit ab herede, vel ei soluit pēfionem recognoscens eum in dominum: eo ipso videtur haeres acquirere possessionem, modo cōducatur in presentia rei, modo in absentia: quia colonus vel inquilinus videtur deinceps insistere & habere rem & eius detentionem in absentia nomine ipsius heredis, & ita quā eius procurator, vt latius & notabiliter conclusi supra in quinto actu ficto, & ibi omnino vide: & sic eo ipso quod colonus vel inquilinus retinet in absentia illam detentionem nomine heredis, sibi quærit possessionem, ergo eadem & fortiori ratione si possessor retineat civilem possessionem in animo nomine alterius, sibi quæret possessionem. Quarto facit notabilis text. in proposito in. l. certi condictio. §. si. ff. si cer. pet. vbi probatur quod regula scilicet quæ habent qd si ex titulo vel iusti causa dimittit quis rem suā apud alium, trāfertur eum dominium & possessionem: procedunt etiam si res erat in absentia contrahentium, quod probat ibi text. dū dicit, nūmo enim cepit possidere: quod nulla

alia ratione provenit nisi quia detentionem quā animo retinebat intendit nunc habere in animo suo pro vera & iuridica pos. & sic ex su perueniente causa & titulo illa detentionis trāfunditur & mutatur in verā & iuridicā possessionem, ergo eodem modo civiliter possidens possit in animo suo illam civilem possessionem quam habet retinere nomine alterius, vt mediante animo constitutis illi quærat. Confirmatur noua & subtili cōsideratione, ille qui tātūm civiliter possidet animo in absentia, potest conueniri rei vendicatione: est in. l. eū iuscung. §. si fundus. ff. de vsufruct. & ibi notat Albe. Bal. & Ange. tex. in. l. 3. §. si. ff. ad exhibē. tex. in. l. Celsus. §. si. cod. tit. iuncta glo. in l. permissi. §. species. ff. de acqui. posses. text. iuncta glo. in. l. 2. C. vbi in re actio. bonus text. in. l. officium. ff. de rei ven. tenet glo. Bar. & commun. opi. in. l. Pompo. §. si is qui precario. ff. de acqui. posses. glo. & commun. opi. in dicta. l. 2. C. vbi in rem actio. glo. & commun. opi. in. l. ferui nomine. ff. de vsucap. glo. & commun. opi. in rub. ff. de rei vend. quo casu cōdenatione facta contra civiliter possidentem, fiet restitutio & executio dupliciter. Primo modo in inducendo actorem realiter in fundum, vt tantūm civiliter possideat ita singul. Bursi. Bal. & communiter doct. in. d. l. 2. C. vbi in rem actio. Bald. in Authen. & qui iurat. 7. col. num. 33. C. de bo. an. to. in. poss. Ange. in dicta. l. cuiuscung. §. si fundus. ff. de vsufruct. moderni in. §. omnium. Insti. de actio.

Secundo modo fiet executio & restitutio per iudicis preceptū, vt desinat animo possidere sibi constituat se nomine actoris possidere: ita singul. Ang. Imo. & doct. in. l. ferui nomine. ff. de vsuca. Alexā. & moder. in. d. l. Pōponius. §. si is qui precario. Pau. de Cast. & alij doc. in. l. permissi. §. species. eod. tit. ergo eodē modo talis civiliter possidens sua voluntate & cōtractu, poterit se constituere nomine alterius possidere, & in eum transferre dictam solam civilem possessionem quam habet.

80 Et si dicas quod nulla possessio queritur sine actu corporeo, vel ex parte acquirentis, vel ex parte procuratoris, vel alterius qui intēdit quære dominio, vel sine actu ficto representatiuo & subrogato loco naturalis, modo trāfertur de acquirenda vtraque possessione iuncta, modo trāfertur de acquirenda soli civilis vel sola naturalis, est in. l. ff. de acqui. posses. text. in. l. quem ad modum. eo. tit. vbi similibus sed hic nullus actus interuenit vtriusq. nec fiet ex parte acquirentis, nec ex parte constitutis ergo

ergo non possit in absentia transferri prædicta possessio civilis per clausulam constituti: quia respondeo notabiliter quod bene interuenit actus, nam à principio quando constitutens quærit possessionem, interuenit actus acquiritus possessionis, mediante quo fuit qualitas possessio, & in esso producta, quam possessionem sic quæritam constitutens intendit habere & tenere nomine alterius: & sicut si à principi. constitutens actum illum gereret & possessionem quæreret nomine alterius, sibi quæreret possessionem, & ille actus sibi prodesset: ita nūc postq. possessio est quæritam si vult eā habere & tenere nomine alterius sibi quæritur: & sic talis possessio non dicitur quæri sine actu, quia sustentat ex actu primo, & in effectu ita voluit & respōdet Bart. in. l. quod meo. 2. col. nu. 3. Alex. 5. col. in prin. & ista est realis & propria intentio Innocentij in. c. cum venisset. post princip. d. de stipul. & Antonius ibi pe. col. in medio. melius & notabiliter idē Antonius in. c. 2. de consuetudine. 3. col. num. 28.

81 Similiter procedit & habet locum textus in. l. quod meo. & eius conclusio, quando quis haberet possessionem quæritam ex quolibet actu ficto, vt per constitutū, vel contractum cōductionis, vel receptionē instrumenti, vel quolibet actum fictum: nam tūc talis possessor poterit etiam in absentia possessionem quam habet trāferre in alium per clausulam constituti: imo quod magis est, si ex forma legis vel statuti haberet ipso iure quæritā civilissimam possessionem, possit in absentia mediare licito & habili cōtractu prædictam possessionem trāferre per clausulam constituti: quod aperte fundatur ex superioribus, quod reputo nouum & subtile in materia: & ex hoc reprobo sententiā Bald. in rubri. extra de cau. posses. & pro. pen. col. post medium. vers. sed pone. vbi ipse solus nec alibi aliud reperio tantum expresse tenet contrarium, imo quod talis casus non possit trāferri possessio: quod constitutū, quia cum ipse possideat fictē non poterit in alium per actum fictum trāferre possessionem, ne detur cōfusus duarum fictionum: & istud videtur tenere Aretin. in. l. quauis. §. si cōductor. ff. de acquir. pos. si. col. num. 5. vbi dicit quod iura quæ dicunt quod per constitutum trāfertur possessio, videtur loqui & intelligere quando constitutens habet veram possessionem quæritam ex actu vero: vnde non debent trahi ad acquiritam ex actu ficto, argumento. l. 3. §. hanc verba. ff. de nego. gest. quia aperte ex superioribus probatur cōtrariū, nec obstat ratio Bald.

quā illa militaret quando in vno & eodē actu concurrerent, & respectu eundē personæ: sed in nostro casu nec concurrunt in eodem actu nec in eadem persona, sed in diuersis: quia à principio quando possessio fuit quæritam per actum fictum vel mediante lege vel statuto, illa fictio vel specialitas interuenit respectu primæ personæ acquirentis, & iā habuit suum effectū, & sibi fuit quæritam vera & iuridica possessio, postea verò quando talis possessor iterum se constituit nomine alterius illa. 2. fictio interuenit in. 2. actu distincto à primo, & respectu diuersæ personæ in cuius fauorem nūc sic constitutum vnde permittuntur argumenta doctrinæ Bart. & ibi Doct. in. l. si is qui pro emptore. de vsuca. pen. col. si. q. & Bart. & Doct. in. l. singularia. ff. si cer. pet. pro qua mea subtili cōsideratione bene facit glo. sing. in. l. ab emptione. ff. de pactis. in glo. si. & ibi Bart. Pau. & commun. Doct. vbi dicitur quod si venditor constituit se nomine emptoris possidere, non poterit emptor discedere à cōtractu solo cōsensu nisi interueniat actus traditionis retrō similis, & sic emptor se constituat nomine venditoris possidere: & idē tenet Bal. in. l. 2. C. quando liceat ab emp. disced. 2. col. post princ. & ibi commun. doct. ergo ibi patet quod possessionem quam emptor quærit ex clausula constituti, & sic ex actu ficto potest retrāferre postea per aliud eius constitutum. Pro hac etiam cōf. facit ratio conclus. quia ita vera & realis possessio acquiritur ex actu ficto sicut ex vero, similiter procedit & habet locum cōclusio & materia nostra etiam si constitutens haberet possessionem per alium vt per colonum, inquilinum, vel similes: quia per clausulam constituti possum illam possessionem in alium trāferre: glo. est sing. & vni. ca in iure in. l. 1. §. non alij autem in verbo, retineo. prope finē. ff. de vi & vi. ar. de qua glo. & articulo vide supra similiter procedit & habet locum conclus. & materia nostra etiam si constitutens non possideat civiliter nec naturaliter, sed tantūm habeat commoditatem possessionis, vt quia debitor obligauit creditori omnia bona sua vel aliquam rem, & tradidit creditori, vel suo nomine se constituit possidere, quo casu de iure trāstulit vtrāque possessionem in creditorem: text. est in. l. 1. §. per seruum corporali ter. ff. de acquir. pos. tex. in. l. qui pignoris. cod. titulo. tex. in. l. pignori. ff. de vsucap. text. in. l. sciendum. §. creditor. qui satisd. eogan. text. in l. ferui nomine. ff. de vsucap. text. in. l. per seruum pignori. ff. de acqui. re. do. tex. in. l. si rem aliquid. l. 1. §. l. vbi. propriē. ff. de pigno. actio. tex.

tex. in. l. cum & fortis. §. si eod. tit. tex. in. l. si pignus mihi traditum. eod. tit. tex. in. l. debitor a creditore. eod. tit. notatur per glo. & scribentes in. l. cum notissim. §. 2. C. de prae. 30. vel. 40. anno. in debitorum vero est commodi possessionis, ut est tex. expressus in dicta. l. serui nomine. de v. l. uca. & probant praedicta iura, si talis debitor vendat vel alio titulo alienet aliquam de praedictis rebus obligatis, & constituat se nomine emptoris eam possidere, transfert in eum dominium vel usufructuendi conditionem, & omne ius quod erat penes debitorem, & sic omne commodum possessionis: ita Bart. singul. in l. Cellas. 3. col. num. 15. ff. de v. l. uca. post Jacob. Bu. quem ipse allegat. & ibi Cuma. pe. col. post prim. id. tenet ibi Fran. Bal. in repetitione illius l. 8. col. nu. 69. id. tenet Cuma. in. l. qui pignoris. ff. de acquir. pos. & istud tenet & reputat notabile Pau. de Caltr. in. l. quavis. §. si conditor. in fine. cod. tit. & ibi subtiliter Aretin. si. col. nu. 4. tenet etiam & reputat notabile Bald. in. l. nullo. si. q. C. de rei ven. idem tenet & valde commendat Ange. de Aretio. in. §. actionum. §. col. in medio. ver. si. quero iam est mensis. In. l. de actio. & tenet etiam Anto. de Bu. in. c. cum venisset. pe. cul. in fine. ver. si. item si possideat. de restit. spo.

82. Aduertendum tamen est quod con. nostra & materia quae habet quod per clausulam constituta transfertur & acquiratur possessio, debet necessaria intelligi, quando ille in cuius fauore fit constitutum erat praesens & consentiens tempore constitutionis: sed si sit absens, quia tunc nulli habet quatenus possessio nisi absens ratum habeat constitutum factum nomine eius: cuius ratio est, quia cum constituens non habeat mandatum virtute cuius statim querat sibi tantum procurator, sed etiam quam negotiorum gestor faciat & constituat se, merito requiritur quod ille in cuius fauorem actus geritur consentiat, vel ratum habeat, argumento text. in. l. si ego. ff. de nego. gest. text. in. l. §. si ratum. ff. quod iussu. text. in. l. licet. ff. de iudi. text. in. l. hoc iure. §. ff. de regu. iur. text. in. l. si. C. ad Macedo. text. in. regula. caritabitionem: de regu. iur. in. 6. & in expresso pro hac necessaria conclusione & sententia facit tex. expressus in. l. communis seruus. §. si. ff. de acquir. pos. vbi dicit tex. quod si quis cum mandato & sic tanquam verus procurator emat rem nomine domini & apprehendat possessionem statim querit dominium & possessionem domino: si vero emat sine mandato, non queritur sibi dominium nec possessio nisi ratum habuerit: & illo fundamento & considera-

tione istam con. & declarationem tenet solus Alex. de Imo. qui saepe laudatur in practica in. d. l. quod meo. de acquir. pos. 1. col. in fine ad tenet Alex. in con. suis. 6. vol. co. 152. col. nu. 3. id. tenet & summe commendat Philippus Decius in. c. 226. 2. col. nu. 52. vo. con. id. Philippus Decius in regu. contractus. ff. de regu. iur. 7. col. ver. si. quinto limitatur, sed ante eos id. tenet Raph. Cuma. in dicta. l. quod meo. 2. col. in medio. per tex. in dicta. l. communis seruus. §. si. licet si tera sit corrupta. & aperte est de mente Aretini in princ. 1. col. num. 1. & similiter est de mente glo. in dicta. l. quod meo. in glo. 1. in ver. si. scientia & voluntas, & vbi dicit quod exigitur scientia & voluntas eius cui queritur, ut in casu nostro queratur posse. & ante eos id. tenet reperio quod tenet Bal. in. l. cum nemo. l. lectura. num. 2. C. de acquir. pos. qui tantum allegat regu. text. in dicta. l. si ego. istam etiam con. & declarationem tenet Anto. de Bu. in. c. cum venisset. de restit. spo. si. col. in fine. Abb. Panor. ibi. 2. col. num. 6. istam etiam con. & declarationem tenent domini de Rota, in sua decisione 150. incipit. Licet amicus. & ante omnes illud fuit dictum originale Jacob. But. in. l. quidam mulier. ff. de rei ven. quem refert Alex. in dict. con. pro qua sententia ultra praedictos Doctores facit tex. expressus & no. in. l. ex qua civiliter. ff. de acquir. ter. do. cuius verba sunt, quod naturaliter acquiratur sicuti est possessio per quemlibet volentibus nobis possidere acquirimus, pro qua sententia & declaratione ultra doctores confidero tex. expressum in. l. certis. §. si procurator. ff. de precatio. vbi dicit quod si quis accepit rem precario nomine alterius, acquirat ei possessionem si habebat mandatum: si vero non habebat, acquirat ei sille alteri ratum habeat precarium. confidero etiam tex. expressum in. l. precaria possessio. cod. tit. de precatio. vbi dicit tex. quod ita demum per precarium transit & acquiratur possessio, quando sit inter praesentes vel inter absentes, si interueniat consensus & voluntas contrahentium, mediante epistola vel nuncio, pro qua etiam sententia & declaratione facit ratio inconuincibilis, in querenda possessione etiam per actum verum & naturalem semper requiritur animus & voluntas explicita vel saltem implicita acquirere: ita tex. est in. l. §. ff. de acquir. pos. text. in. l. quod modum. eodem tit. text. in. l. §. ad ipse. modum. & in. §. per procuratorem. & in. §. si iussu. eod. tit. text. in. l. licet. in princ. C. eod. tit. ergo si militer requiratur in possessione querenda per actum fictum, argumento tex. in. l. qui ad certum locum.

locati. text. in. l. qui deest. §. ff. de solu. tex. in. l. si spoliatus. §. 1. ff. de iure. do. text. in. l. adoptio. la. 1. ff. de adoptio. text. in. l. lex Cornelia. in fin. ff. de vulga. & pu. bonus & realis tex. in propo sito in. l. §. ex contrario. ff. de acqu. pos. si iun ta sententia & declaratione Aretin. col. in medio. facit ea quae notantur per glo. & docto. in. l. Gallus. §. si eius de libe. & post per glo. Bart. & docto. in. l. §. ff. pro socio. per Bart. & docto. in. l. si is qui pro emptore. §. col. 1. q. principali. ff. de v. l. uca. per Bart. & docto. in. l. singularia. ff. si cer. pe. Et in expresso pro hac sententia & declaratione, quod etiam in querenda possessione per actum fictum requiratur animus & voluntas acquirere, confidero nouissimum & expressum text. in. l. si pignus mihi traditum. in fin. ff. de pign. actione. vbi dicitur quod creditor conferat vel acquirat possessionem rei pignorate per actum fictum conductionis, ita demum si habeat animum & voluntatem possidendi. text. in. l. §. si iussu. ff. de acqu. pos. ibi. sed etiam oculis & affectu, vbi per actum visus, qui est actus fictus, ita demum queritur possessio si interueniat animus & voluntas querentis possessionem. text. in. l. quidam. in fin. in. l. §. animi quodam genere. & eod. tit. ergo in nostro casu quando quis se constituit nomine alterius possidere, nullo modo queratur ei possessio nisi sit praesens tempore constitutionis, vel si sit absens ratum habeat cum aliis non dicatur interuenire animus & voluntas acquirendi: & ista est pura veritas in hoc articulo.

83. Ex qua sententia & conclusione infero vtiliter in practica, quod si antequam ratum habeat ille absens in cuius fauorem ponitur constitutum, venditor, donator, vel alienator qui se constituit, vendat, donec, vel alienet rem alteri, & tradat verum vel fictum, ille secundus erit praesens in re, in dominio, vel usufructu conditionis, vel in omni alio iure concessio in re, regumet. 1. quoties. cum materia. C. de rei vend. quod procedit etiam si possessio ille primus ratum habeat, ut statim dicam, licet secus esset si ex primo actu constitutus, vel alio actu ficto, esset querens possessionem: quia tunc licet alteri postea traderet verum vel fictum, primus praesens erit, & eleganter dicit & tenet lo. Andr. in addit. ad Specu. in tit. de empt. & vend. §. si cum domino. col. ver. no. quod si rei vendita. Bald. in rub. C. de con. tra. empt. 16. q. Ant. de But. in. c. cum venisset. pe. col. in medio. de restit. spo. Abb. Panor. in. c. de consue. si. col. in princ. originaliter. Qui de Suza in. l. quoties. C. de rei ven. & ibi la. q. 4.

col. in quinta limitat. Inferitur & 4. quod si interim antequam ille absens in cuius fauore ponitur constitutum ratum habeat expelleretur de possessione, ille qui eius nomine se constituit non poterit ille in cuius fauorem fuit positum constitutum agere interdicto recuperanda possessionis, etiam si post violentiam ratificet: quia ratificatio non fuit adhibita tempore congruo, scilicet existente possessione, penes constituentem sed tempore inhabili quo iam non possidebat, ita notabiliter dñi de Rota in allegata decisione 150. Anto. de Bu. in dicto. c. cum venisset. de restit. spo. si. col. in fine. Solus Alex. in dicta. l. quod meo. 2. col. in princ. la. so. in. l. generaliter eod. tit. argumento tex. & eius regulae. in. l. bonorum. ff. rem ratam. vbi probatur quod ratificatio debet fieri illo tempore quo actus principalis debuit geri quem summu. commendat ibi Bart. & docto. text. in. l. si. ff. quis ordo in bono. possessus. text. iuncta glo. & commun. sent. in. l. cum quidam. ff. de bono. pos. text. in. c. no. solent. 2. q. 6. in princ. glo. & commun. opi. in. c. ratihabitionem. de regu. iur. in. 6. Alex. & moder. in. l. 1. C. qui admitti. Si vero esset expulsus post ratihabitionem, bene posset agere interdicto, unde vi. argumento tex. cum materia in. l. si. C. unde vi. vbi habetur quod si colonus vel ille per quem dominus possidet expellatur per vim compertis domino illud interdictum, unde vi. inferitur & 3. quod si ille qui se constituit nomine alterius possidere moriatur antequam aliter ratum habeat, non queritur sibi aliqua possessio, cum illo tempore constitutus nullam possessionem habeat: quia extincta fuit per mortem, ut in lege. cum haeres. ff. de acquir. pos. in. l. §. de regula. ff. si quis testis. si. ber esse null. su. vñ si forte per mortem defuncti constitutus haeres apprehendat possessionem rei vendite, & illam alteri vendat & tradat, praesens erit primo emptori. Sed attende quod contra si periora facit nota & subtilis difficultas: nam si ille in cuius fauorem ponitur constitutum sit absens, nullo modo potest sibi queri possessio, licet ratum habeat, quia in instanti quo constitutus se constituit nomine eius possidere, iam amisit possessionem animo suo cum solo animo amittatur, ut in. l. §. in amittenda. supra. eo. si amittit. ergo ille alter non potest acquirere, licet ratum habeat, cum tempore inhabili superueniat ratihabitionis: & sic tempore quo constitutus non possidet. Continuat quia si lo animo amittitur possessio, licet alteri non queratur, ut dixi supra, in illo articulo & 4. in querenda possessio requiratur causa quae

no. respondeo q illa regula & con. habet locū & procedit quando possessor expresse & verē velit amittere possessionem, puta animo & voluntate expressa declarata, vel ex eo quod per actum veram & naturalem alteri tradidit; scilicet verō in nostro casu, vbi ipse constituens non abdicat à se possessionē, nec animo vult definire possidere, nec alteri tradit verē, sed adhuc retinet possessionem quam vult nominē alterius habere: vnde si illi non quitur, tamen constituens non amittit eam: quia nō est sua intentio perdere. Confirmatur, quia in transferenda possessione per actum fictum non cōsideratur animus, intentio, nec voluntas determinata & absoluta perdendi posses. sicut quādo possessor animo expresse & claro vult perdere, vel quādo alteri tradidit: vnde nō aliter sit, quod per actum fictum perdatur, quādo alteri non quitur.

84. Præterea aduertendum est, quod ita demum per clausulam constituti transfertur & acquiritur possessio si constitutus actualiter possidebat tempore constituti: secus verō si non possidebat, quia tunc nulla transfertur vel acquiritur possessio ei in cuius fauorem sit constitutum, argumento text. in regula, nemo plus iuris. ff. de regul. iur. text. in l. traditio. in prin. ff. de acquir. rer. do. text. in l. ex empto. in prin. ff. de actio. empt. text. in l. alienatio. ff. de contra. empt. text. in c. nuper. in medio, de do. inter vi. & vxor. text. in c. q. autem in fin. de iure patris. text. in l. de debitore. C. de pigno. text. in l. si de bitor. C. de dist. pig. text. in l. si conueniet. l. a. ff. si fundus. ff. de pig. ac bonis text. in l. q. quod in rerum. §. r. de legat. text. in l. si domus. eod. tit. text. in l. vxor patris. C. de legat. & in expresse istam eō. & declarationem probat text. singula iuncta glo. ord. in l. quamuis. §. si condu. ff. de acquir. posses. vbi dicitur quod per cōductionem rei ita demum transit possessio & acquiritur locatori, si condu. possidebat, alias non: ergo idem sit in actu & clausula constituti cum equiparetur in ratione: & isto fundamento & consideratione ita expresse tenet ibi Ange. de Peru. qui plus dicit, quod ille qui pretendit possessionem sibi qua sitam ex clausula constituti, oportet allegare & probare possessionem fuisse penes constitutem tempore constituti, alias succumbet. Idem tenet ibi Paul. de Cast. ad emmetin. tenet & reputat valde not. l. de Imo. Roma. Aret. l. col. Alex. in fine. istam etiam con. tenet expresse glo. ord. in l. 2. C. de aditu. in verbo tradita. vbi dicit ita demum per constitutum transferri possessionem, cum

constat constitutem possidere. quam ibi ad hoc notat & commendat Ange. & Bald. dect. 2. col. in fine. istam etiam con. tenet Ange. in l. quædam mulier. de rei vend. idem Angel. in l. quisquis. C. de dona. Alex. in die. l. quod meo. §. col. nu. 21. Bald. in l. siue autem. §. 1. ff. de publi. Oldra. no. con. 114. nu. 2. Anto. in c. cum venisset. de test. spo. pe. col. post prin. Et in tantum hoc est verum, vt non sufficiat quod constitutus postea incipiat possidere, quia in illa noua possessione non est consensus inter partes: ita singu. Bald. in l. 2. col. in prin. C. quando liceat ab emp. distinet etiam & commendat Salyc. ibi si. col. in prin. idem tenet Aretinus in dicta. l. quamuis. §. si condu. 2. col. qui no. loquitur in puncto. ff. de acqu. posses. Nec obstat si subtiliter dicatur, quod clausula constituti bene operatur & extenditur ad bonafutura, vt postquam iam sint qua sita, virtus & effectus constituti militet in eis, vt notant ter dixi supra ista. l. quia illud est verum & procedit quando constitutum respicit bona futura ex expressa intentione & voluntate partium: secus verō si tantum intendunt habere respectum ad possessionem de presenti, vt in nostro casu: quia tunc non extenditur ad nouam possessionem futuram, quia in ea nullus est consensus partium: & ista est mens & intentio Bald. vbi supra: & ita subtiliter declarat Aretinus in dict. §. si condu. 2. col.

85. Adde tamen q ista con. & doctrina que habet, quod ita demum per clausulam constituti transit & acquiritur possessio quando constitutus possidebat tempore constituti & hoc probatum fuerit, procedit & debet intelligi, quando sit vel questio possessionis vertitur inter eum in cuius fauorem emanauit clausula constituti & inter alium tertium qui pretendit non esse qua sitam possessionem: secus tamen est si sit vel questio vertitur inter ipsum constitutem, & eum in cuius fauorem appositae sunt clausula constituti: quia tunc prædicta clausula & eius confessio sibi præiudicat, vt alter nihil voluit probare: ita singula. & in terminis voluit solus Bald. in l. si. C. de edic. diu. Adria. tollen. ante pe. co. 8. q. principal. idem Bald. expresse poterat dō text. in l. ibi qui & dam mulier. ff. de rei ven. l. 1. et in prin. de rei ven. vbi dicit quod per cōductionem rei probatur possessio inter partes, licet non constet quod condu. possidebat, licet secus sit respectu tertijs: & idem tenet ibi no. Ange. de Peru. 2. col. in prin. verū attende. idem etiam tenet Sotinus. 2. vo. con. 187. §. col. nu. 14. in cuius confirmationem licet

licet ipsi non allegent, facit text. in l. optima. C. de contra. & cōmit. stipu. vbi dicitur quod clausula vel confessio posita in instrumento probat inter eadem partes, non verō respectu tertijs: & ad hoc notat illum text. Iaco. Bu. & commu. do. et vbi. Bar. in Authent. si quis in aliquo documento. fin. col. pe. q. C. de reddendo. idem Barto. no. in l. sciendum. de verbo. oblig. §. col. in prin. nume. 5. & ibi moderni. Secundo confirmatur ex sententia Barto. in l. per diuersas. C. mandati. 2. col. num. 2. vbi dicit quod licet confessio preterij recepti in instrumento cessionis nō probet, vt colligitur ex text. in l. ab Anastasio. eod. titu. ibi re ipsa persoluit. tamen debet intelligi respectu tertijs contra quem sit cessio: sed quo ad cedentem bene noceret & probaret illa confessio: cum qua sententia transeunt commu. Docto. ibi. Tercio confirmatur ex sententia no. Bald. & commu. in l. emptione. C. plus vale. quod agi. in 2. col. vbi dicit quod quando simulatio contractus allegatur ab aliquo tertio, potest probari per coniecturas, puta per continuatā possessionem venditoris: si vero allegatur ab aliquo ex contrahentibus, contractus & confessio partis omnino sibi nocet, nec ex retentione & continuatione possessionis presumitur simulatio. facit text. no. & ibi doctrina Barto. in fin. Ange. & docto. in l. si licet. §. superuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Quarto facit text. & ibi communiter Docto. in l. generaliter. C. de non nu. pe. vbi ponitur regula generalis, quod semper confessio partis adhibita in aliquo contractu, nocet & præiudicat sibi, & probat in quantum; causa præter quam in causa mutui.

86. Quinto facit ille sing. text. in l. pen. C. de non nume. pecu. vbi probatur quod licet confessio mutui noceat & præiudicat ipsi debitori principali lapsi biennio, tamen non nocet nec præiudicat alijs creditoribus eius, & talis confessio in præiudicium eorum non probat etiam lapsi biennio: quod subtiliter probat illa lex ibi, dum dicit, nec eo prohibeantur, quod principali debitor ea nunquam usus est: & licet ab aliquo doctore antiquo nec moderno ille text. ad hoc non sit consideratus, reperio quod expresse eum ad hoc notat Salic. in l. si quis post hac. C. de bonis prof. 2. col. in prin. & ad hoc etiam illum text. notat Ange. de Are. in §. fuerat. Inst. de actio. in col. num. 16. in fine. illum etiam text. ad hoc notat & reputat mirabilem Iaso. non allegando prædictos Doctores in dicto. §. fuerat. Inst. de actio. 84. Verum tamen est quod licet ille text. ita videatur probare, tamen vbi intel lectus & sensus est quem sequor, quod credito

responsint opponere except. non nume. pecu. pro suo interesse. l. intra tempora quibus possit opponere debitor qui confessus est mutuū recepisse, & licet intra biennium a die sue confessionis, non ultra: & ita in expresse tenet solus Ange. de Peru. in dict. l. pen. qui aliud verbum in illa. l. nō dicit. & idem tenet ibi Salic. nu. 2. & nullus alius tñgit hoc: & hoc aperte probat text. ibi in fine. recte ponderatus, nec obstat ibi text. in ver. nec eo prohibeantur. dum dicit, debitor ea nunquam usus est. quia debet intelligi quod nunquam ea usus est, poterat tamen ea uti, quia non erat lapsum biennium, vel si erat lapsum, creditor admittitur si vult probare contrarium sicut ipse debitor principalis possit: & vltra prædictos doctores, Angelum, & Salicetum, istam opinio. & intellectum ad illam textum aperte vult Barto. in l. aliquid. si. col. pe. q. C. qui potio. in pigno. ha. & ibi Ange. 2. col. num. 2. & ibi Salic. in col. 8. q. principali. Alex. in l. si sol. mat. 9. col. nu. 35.

Sexto confirmatur ex gl. reputata sing. iuncto text. in l. aliquid. C. qui potio. in verbo, date, vbi dicit quod licet confessio mariti de dote recepta præiudicat sibi, & probet contra eum, si nō opponat exceptionem non nu. dotis intra legatimata tempora istatuta, in l. si cum Authent. ibi posita in titulo. C. de dot. cant. non nu. tamen illa confessio non nocet creditoribus mariti, nec probat contra eos etiam post illa tempora, nisi fiat vera & plena probatio dotis, pro qua sententia facit text. ibi in ver. cum enim ibi, si tamen re ipsa fuerint parti mariti date: vbi aperte videtur text. requirere veram & realem numerationem, vt fiat præiudicium creditoribus. idem probat text. in l. si quis post hac. C. de bonis prof. sed quam se corporaliter tradidisse docuerit representetur. vbi expresse probatur quod si bona mariti sunt confiscata, & vxor agit contra fiscum pro dote, oportet probare veram & actuale numerationem & traditionem dotis: de quo articulo late per Alexand. & modernos in l. si sol. mat. & per le so. in §. fuerat. Inst. de actio. Septimo confirmatur per text. in Authent. sed iam necesse. C. de donante nupt. vbi habetur quod confessio mariti, in dō vera probatio de aliquo augmento dotis facto ab vxore constante matrimonio, non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licet probet in præiudicium ipsius mariti contentus. & ad hoc no. ibi Docto. Octauo confirmatur ex sententia Ioa. de Pla. in §. item si quis in fraudem. Inst. de actio. vbi dicit quod licet pater possit præiudicare filijs alienando titulo Ant. Go. in l. Tau. Z onera

one in so, tamen debet constare de numeratione pretij, & non sufficit confessio partis, licet talis confessio sibi noceat & facit text. in l. 1. §. si mittam. ff. si quid in frau. pa. quod reputat singulare l. 1. in l. 2. col. ff. de eo per quem factum est idem l. 1. in Authent. unde si parens. C. de inoffic. testa. 2. col. notat Pau. in l. 1. §. col. C. de inoffic. do. & posui suo loco. Non confirmatur per text. in Authent. quod obtinet. C. de proba. ubi habetur quod confessio etiam iurata testatoris dicentis se debitorem alicuius, non nocet creditoribus, sed bene nocet sibi & heredibus. Decimo confirmatur notabili & utili fundamento. nā licet instrumentum in quo continetur confessio partis vel etiam tabellionis, quod alteri tradidit possessionem, non probet quando sit in absentia rei, sed ita demum si fiat in ipsa re vel eius presentia, cum aliis actus traditionis non potuit intervenire, sed tantum videtur data licentia intrandi possessionem propria autoritate, ut probat text. singu. secundum unum intellectum in l. 1. prædia. ff. de acqui. pos. per quæ sita tenet ibi Dinus. l. 1. de Are. & Oldrad. quod refert Bald. tenet etiam ibi Bar. Albe. Ang. Pau. Imo. Roma. Cuna. & Alex. istam etiam con. tenet no. C. in l. 2. in fine. C. cod. fin. & ibi Barto. Ange. ibi. 1. col. num. 4. Bald. lect. 2. col. num. 5. Salic. in si. Pau. in fine. & commendo etiam etiam con. tenet Specu. in tit. de emp. & vcl. §. 1. 10. col. vers. sed quid si in instrumentum continetur istam etiam. concl. tenet Bald. in c. 1. §. col. in fine. quid sit inuectura in Visibus seu. Anto. de Bu. in c. cum venisset. de testa. spo. pen. col. in prin. idem Anto. in c. 2. de consue. fin. col. in fin. & ibi Inuola in fine. & ibi Car. d. q. Bald. in rubric. C. de contra. emp. pe. col. 1. q. Alex. 4. vo. con. conf. 10. nu. 5. Platea in 4. actionem. In l. 1. de actio. 4. col. num. 16. tamen ista concl. debet intelligi quando lis vertitur super possessione inter eum qui præten dit sibi quæ sitam possessionem, & alium tertium: secus vero si lis vertatur inter easdem partes contentas in instrumento, vel earum successores: quia tunc talis confessio probatur singu. tenet l. 1. de But. in l. 2. C. de acqui. pos. 2. col. & ibi Albe. in fine. argumento text. in l. 1. optimam. C. de contra. & com. mit. stipu.

87 Item adde q. ista concl. & doctrina debet intelligi præterquam si clausula constituti reperiatur in instrumento antiquo, quia tunc bene censetur probata possessio etiam respectu tertij si sit singu. dictum Socini in 2. vol. con. conf. 87. §. 5. col. in princip. ex eo quod propter difficultatem probationis sufficit minq. siue

verisimilis probatio, ut in l. 1. non omnes. 4. a. bat. baris. ff. de remis. cum simi. & idem videtur tenere Abb. in c. cum nobis. de prescrip. 2. col. in fine. ubi querendo qualiter probetur possessio in factis vel instrumentis antiquis: inter alios modos dicit, quod per clausulam constituti positam in instrumento: & sic expresse præsupponit quod talis casu non requiratur probare possessionem fuisse penes constituentem: quia aliis non esset dubium, nec esset aliqua specialitas in facto vel instrumento antiquo: & ita poterat Socinus, ubi supra. Confirmatur etiam, quia licet instrumentum publicum manu notarij vel tabellionis confectum non faciat fidem, nisi probetur illum esse notarium vel tabellionem, quando negatur à parte esse publicum, ut notat Innoc. & docto. in c. 1. de fide instrum. Bald. in Authent. sed nouo iure. col. C. si certe. pe. & ibi Docto. & est lex no. 1. §. 4. titu. 18. part. tamen illud debet intelligi nisi instrumentum sit valde antiquum, quia tunc facit fidem, nec aliqua probatio requiritur: ita singu. Bald. in Auth. quas actiones. si. col. num. 18. C. de facto eccle. idem tenet Bal. in l. 1. comparationes. C. de fid. instrum. 4. col. prope finem. tenet etiam l. 1. in l. 1. Barbarius. ff. de offic. preto. 1. col. num. 48.

88 Et ex superiori conclusionem & doctrina que habet quod per clausulam constituti non transfertur possessio, nisi constitutus possideat tempore constituti, infero. Primo, quod si procurator alicuius cum generali vel speciali mandato ad vendendum vel alienandum, & etiam possessionem tradendam vendat, vel alienet rem domini, & constituat se nomine emptoria possidere, non transfertur in eum possessio, nec per consequens dominium vel alius effectus possessionis, quia cum talis procurator non possideat nihil operatur clausula constituti, quod est notandum in practica. Secundo infero quod si tutor vel curator cum legitima & debita solennitate vendat vel alienet rem minoris, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio, ex prædicta ratione. confirmatur ex sententia expressa Bart. in l. 1. §. 1. de acqui. pos. fin. col. in prin. num. 4. ubi dicit quod ista persona non possunt per visum vel aspectum transferre possessionem, cum non possideant: & cum Barto. se habet commun. opin. v. dixi supra in 1. actu l. 1. §. 1. per quem acquiritur possessio, in pallatione. Tercio infero quod si iudicet ecclesie, vniuersitatis, vel collegij non poterit per clausulam constituti transferre possessionem. Quarto infero quod exequutores testamentarum vendendo vel alienando non possunt

sunt transferre possessionem per clausulam constituti ex prædicta ratione. Quinto infero quod si heres postquam est factus dominus per aditionem hereditatis, ante tamē quam apprehendat possessionem vendat, donec, vel alienet aliam rem hereditariam, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio, cum talis heres non possideat, licet sit iam factus dominus per aditionem, ut in l. 1. cum heredes. ff. de acquir. pos. 1. §. 1. idem est in legatario, vel illo in quem transit dominium alicuius rei solo titulo sine possessione: nam si talis dominus vendat vel alienet illam rem, & constituat se nomine emptoris possidere, non poterit in eum transferre possessionem virtute prædictæ clausule, cum constitutus non possideat.

89 Sexto & singulariter infero quod si in alienatione vel contractu quis constituat se post mortem suam nomine alterius possidere, non transfertur aliqua possessio, nec tunc clausula constituti aliquid operatur: & ratio est quia cum conferatur in tempus in quo non sit possessio penes constituentem, in eo extincta sit per mortem eius, merito ex prædicta clausula nulla transit possessio vel effectus: & hoc est notabile & quotidianum, & in specie reperio quod ita tenet Ange. de Peru. in dicta. l. quamuis. §. si condutor. num. 1. ff. de acquir. pos. 1. §. 1. tenet etiam ibi expresse Cuna. 2. col. in prin. versu. per hoc dicit Ange. Alexand. 2. col. num. 7. idem etiam tenet & reputat singulare Alex. in 2. vol. con. conf. 82. 3. col. nu. 11. l. 1. §. 1. quoniam. C. de re. vend. 4. col. nu. 17. & ante eos reperio quod expresse hoc voluit Bald. in c. 1. de confirm. vtili vel inutili. 2. col. nu. 13. quem refert & sequitur l. 1. in l. 1. in eo potest. 7. col. nu. 2. ff. de legat. idem l. 1. in l. 1. quoniam. ff. de here. insti. pe. col. in fine. Ex quibus infero nouiter & singul. quod si contractus super quo appositum est constitutum fieret sub conditione, quæ secundum iuris dispositionem debet retrahi, & illa conditio adimpleatur & purificetur post mortem constituentis, non retrahitur constitutum in eo positum, nec virtus & effectus eius, ut posui & fundavi in alio proposito infra ista. l. versu. dubium tamen esset in hoc satis singulare & subtile. Imo quod magis est, dato quod quis se constituat nomine alterius possidere pure, & simpliciter, & de presenti, & translata sit possessio in eum in cuius fauorem fuit positum constitutum, tamen statim quod inordinatur constitutus, nisi iure amittitur & extinguatur possessio quæ erat alteri quæ sita: ita

sing. determinat Lud. Ro. in con. suis. con. 189. in si. nu. 9. tenet etiam & reputat sing. l. 1. §. 1. item si quis in fraude. l. 1. §. 1. de actio. 1. 4. col. num. 77. Aduertendum tamen quod ista con. aperiens est falsa, per text. in l. 1. §. 1. de eo. §. si fort. & ff. de acqui. pos. ubi habetur quod quando possessio retinetur per alium, puta procuratorem, tutorem, seruum, vel similem personam, non amittitur per mortem eorum nisi data negligentia recuperandi quem ad hoc nor. & commen. do eto. & dicitur necum Bald. in c. licet causam. pe. col. de probat. simi. text. est in l. 1. §. 1. id. quod. §. 1. cod. titu. unde dicerem quod si ille in cuius fauorem erat posita clausula sit absens, & constitutus moriatur antequam alter sciatur & ratum habeat, extinguatur virtus clausule: & non queritur possessio: secus vero si erat presens & iam semel ei fuit quæ sita, quia postea morte constituentis non perditur nisi data eius negligentia, per supra dicta.

90 Et ex superiori doctrina & resolutione, quæ habet quod per clausulam constituti non transit possessio quando constitutus non possidebat tempore constituti, se offert pulchrum & valde subtile dubium, si ille qui se constituit solam nudam & simplicem detentionem habeat, non vero possessionem, an per talem clausulam transcat saltem illa sola nuda & simplex detentatio: & effectus est maximus, nam si poneretur in contractu venditionis vel alio titu. habili ad translationem domini, statim virtute eius transcat dominium quia ad eius translationem & acquisitionem non requiritur traditio possessio nis, sed sufficit traditio nuda & simplicis detentatio ipsius rei: text. est vnicus in iure in l. si fundu. ff. de fundo dota. quæ ibi ad hoc notat & considerat glo. ord. Odo. re. Bar. Bal. Salic. & Fulgo. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bal. in rub. de cau. pos. & pro. 3. col. nu. 10. illum etiam text. dicit vnicum Bal. in c. contingit. de dolo & cotu. si. col. in fine. illum text. dicit singu. Salic. in l. 1. traditionibus. C. de pactis. si. col. in fin. illum etiam dicit singu. Aret. in rub. ff. de acqui. pos. 1. col. in prin. l. 1. §. 1. col. num. 8. & per illum text. tenet glo. or. Pe. Cuna. l. 1. de Bu. Bar. Bald. Salic. Pau. & commun. docto. in l. 1. cum res. C. de proba. glo. & commun. opin. in l. qui pre. dium. C. de dista. pig. glo. & commun. opin. §. per traditionem. In l. 1. de rerum di. glo. & commun. opin. in l. 1. §. 1. sed & per eum. ff. de acqui. pos. §. 1. et ergo singula. & subtilis stat in hoc, an ille qui tantum habet nudam & simplicem detentionem transferat eam per clausulam constituti mediante titu. habili, ut per eam transcat

Aut. Go. in l. 1. Tau. Z. 2. domi.

dominium & plenum ius rei, ac si verè tradere-
tur: & certè est subtilis & necessaria questio:
in qua resolutiue dico, qd si omnino res est pe-
nes aliū, tūc nulla possessio vel detentatio tran-
sit, cum non sit penes constitutem, per doctri-
nam & rationem superiorem: si verò res sit pe-
nes constitutem, & eius nuda & simplex de-
tentatio sine possessione, tunc stat punctus no-
ster difficilis, an isto casu per clausulam consti-
tuti transeat illa detentatio, per consequens do-
minium: & videtur quod nō. Primò, quia iura
quæ dicunt quod per clausulam constituti trāf-
fertur possessio loquuntur per nōm iuris, & sic
referri debent tantum ad possessionem, vnde
non videtur verificari in nuda & simplici detē-
tatione. Secundò pro ista parte noviter & sub-
tiliter pondero text. in l. quod meo, ff. de acq.
possessionis, sed desino possidere, & alium posses-
sorē ministerio meo facio. vbi patet, quod pos-
sessor qui se constituit statim desinit possidere,
& remanet in nuda & simplici detētatione, &
alium facit possessorem: sed si sola detentatio
esset penes constitutem, illa non cessaret per
clausulam constituti, sed semper esset penes co-
stitutentem: quia non est reperire quid inferius
ab ipsa detentatione, in qua dicamus remane-
re ipsam constitutem: ergo ipsa detentatio
non transit per constitutum: & in terminis istis
con. reperio quod tenet Bald. in rub. C. de con-
trah. 4. col. 16. quæst. in fine. qui fundatur tali
ratione, quia cum detentatio nuda & simplex
sit meri ficti, non transit per constitutum, quia
illud habet plurimum iuris, & nō pertinet nisi
ad veram & realem possessionem iuris: idem
etiam tenet solus Alexan. in dict. l. quod meo, fin.
col. nu. 26. simpliciter referendo verba Bald. idē
etiam simpliciter tenet las. in l. eo. tit. 19. col. nu.
86. idem videtur velle Ant. de Bu. in c. cū venis-
set. de rest. spo. pe. col. in medio. ver. quandoq;
vtra titulum. tenet etiam Philippus Decius in
regula, cōtractus. de regu. iur. 7. col. vers. i. quan-
do possessio &c. & tenendo istam partem non
obstaret text. in dict. l. si fundum. ff. de fundo.
eum similibus. vbi disponitur quod sola tradi-
tio nuda & simplici detentationis sufficit ad
acquirendum dominium: quia debet intelligi
quādo interuenit vera & naturalis traditio rei,
& vera & naturalis detentatio: secus verò si inter-
ueniat facta per clausulam constituti vel alium
actum ficti: quia non sufficeret: & ista est in re
no. Bal. & Doctorum vbi supra. Sed his nō ob-
stantibus ego teneo cōtrariam sententiā, imò qd
per clausulam constituti vel alium actum fictum
trāseat nuda & simplex detentatio quæ est pe-

nes constitutē, & inducatur ficta traditio rei
& per consequens acquiratur dominium, & sequa-
tur omnis alius effectus qui sequi possit ex ve-
ra traditione. Primò, quia considero quod per
clausulam constituti ille qui se constituit prin-
cipaliter, agit & intendit rem habere & tene-
re nomine eius in cuius fauorē se constituit, &
censetur tanquam eius procurator, vt probat
text. in d. l. quod meo. & supra dixi in prin. ergo si
possessio vtriusque vel aliqua est penes constituen-
tem, illa trāsfertur & omnis effectus eius: si ve-
rò nulla sit penes eū possessio, sed tantum detē-
tatio, tunc per dictam clausulam detinebit & ha-
bebit rem nomine eius pro quo se constituit, ac
si ipse ibi esset: & sic virtus & effectus illius de-
tentationis trāsit ad eum, ac si sibi verè tradere-
tur res. In quo tamen considero notam & sub-
tilem differentiam inter possessionē & detēta-
tionem: nā possessio omnino & plenè trāsit in
eum pro quo quis se constituit, & nō remanet
penes constitutem: sed detentatio semper re-
manet penes constitutem verè & naturaliter:
quia ipsum factum infirmari iure civili nō po-
test, vt in l. si vir vxori. ff. de acq. poss. sed illa
detentatio virtualiter & effectiue trāsit ad aliū,
vnde queritur sibi dominium & omnis alius ef-
fectus, ac si sibi verè res traderetur: & in hoc cōf-
lit intelligit huius subtilis articuli. Certū est
pro ista parte inconuincibiliter facit. Certū est
qd de iure ipsa possessio causatur & producit
ab ipsa apprehensione, in fideiā, vel detentatio-
ne rei, vt est casus & ibi com. opi. in l. ff. de acq.
possessionis, sed clausula constituti vel quilibet alius
actus fictus nihil aliud est qd representatio ap-
prehensionis naturalis ipsius rei, & ad hoc ordi-
natur vt mediante actu ficto videatur quis esse
in re, vnde per prius videtur esse ficto modo in
detentatione ipsius rei: & sic inferri clarè qd si pe-
nes constitutē sit possessio, statim queritur illi
pro quo se constituit: si verò nulla possessio sit
penes eum saltem queritur ei virtualiter & effe-
ctiue illa nuda & simplex detentatio & insistentia
rei quā constitutens videtur habere & tenere
nomine eius, & per consequens sibi queritur &
causatur omnis effectus qui possit resultare ex
apprehensione & detentatione vera: sed vera &
naturalis traditio & detentatio rei sine possessione
nō operatur acquisitionem dominij, vt in d. l.
si fundum. cum similibus. ergo & traditio vel de-
tentatio ficta. Tertiò pro ista parte facit subtilis
fundamentum, detentatio vel saltem eius effe-
ctus solo animo potest retineri in absentia: sicut
ipsa possessio civilis: text. est vnicus in iure in l.
si finit. §. si quis metu. ff. de dam. infect. quæ
ad hoc

ad hoc reputat sing. & vnicus Ios. de Imo. Paul.
& Ludo. Ro. ibi, & latius dixi supra ista lege, in
articulo de detentatione, & sic patet qd iuris dispo-
sicio ficta cadit etiā & habet locū in detentatio-
ne sicut in possessione: ergo in nostro casu dicē-
dū est qd clausula constituti vel quilibet actus fi-
ctus verificetur & operetur effectū circa ipsam
nuda & simplici detentationem. Quartò facit
text. qui in suo casu reputatur sing. secundū Pau-
l. Imo. Arc. & doc. ibi, in l. qui vniuersas. §. si ff. de
acq. pos. vbi dicitur qd si colonus meus cōmo-
datus vel depositarius, qui tñ habent nudā
& simplici detentationem, alteri locet vel apud
aliū deponat, vt esse etiam in absentia saltem ci-
uilitatis sua nuda & simplici detentatione, me-
diante qua dñs retinet & cōseruat omnē posses-
sionē & ius suū: & sic est ibi casus valde subtilis,
qd nuda & simplex detentatio & rei insistentia &
effectus eius potest quilibet in animo retineri cor-
porè & ministerio alterius, ergo nimirū si idem
dicamus in nō casu. Quintò facit, quia licet qd
in absentia nō retineat possessionē naturā, sed
tñ ciuile, tñ si amicus, procurator, filius, vel ser-
uus sit in a quali detentatione & insistentia rei no-
mine absentis, per eos retinet absens etiā natu-
ralē possessionē: text. est in l. etiā possidere. §. qd
ad nūdas. ibi, nemo in re relinquit, supra ff. de ac-
qui. pos. text. in l. gñaliter. eo. ti. text. an. si id qd
§. i. text. in l. peregr. §. quib? explicitis. 2. respō.
eo. tit. text. in l. si. C. eo. tit. text. in l. 6. possidere. in
prin. In l. de interdic. ex quib? patet qd nuda &
simplex detentatio & rei insistentia saltem virtualiter
& effectiue potest retineri per aliū, sed in nostro
casu ille qui se constituit, vult & intendit nomine
alterius rem habere & tenere, ergo illa detentatio
& rei insistentia saltem in effectu sibi queratur ac
si ipse insisteret in re. Sextò pro ista parte facit
text. valde subtilis & expressior ceteris in l. ho-
mo liber. §. quid quid. supra. de acq. re. do. iun-
cto text. & ibi glo. ord. & com. opi. in l. 1. §. sed &
per eum. ff. de acq. re. pos. vbi habetur quod
si seruus alienus qui possidet ab aliquo bona
fide acquirit aliquid ex repossessoris vel ex ope-
ra ipsius serui, statim queritur possessorum tñ
si extra has causas aliquid acquirit, dominium
eius queritur domino, sed possessio nulli qua-
ritur cū ab alio possideatur: sed ista acquisitio
domini sit domino mediante nuda & simplici
insistentia & detentatione serui, & non aliter:
sed illa censetur fieri fictè domino, quia tradi-
tio verè facta seruo videt fideiōne iuris fieri do-
mino, vt in l. in fin. C. per quas personas. text.
in l. placet cum materia, de acq. h. re. text.
in regula, qui facit per alium. de regulis iur. in 6.

text. in l. ita autē. §. gessisse. ff. de adm. tuto. text.
in l. 1. §. de iecill. ff. de vi & vi arm. ex. in l. item
eorū. §. i. ff. quod cuiusq; vniuers. no. ergo apertū
constat quod nuda & simplex detentatio & in-
sistentia & virtus & effectus eius transeat ad aliū
fideiōne iuris, ergo eodē modo dicamus quod
trāseat per clausulam constituti & ex isto funda-
mēto, licet nō sic declarato, reperio qd ista meā
con. in expresso tenet Aret. in l. quāvis. §. si
cōductor. si. col. in fin. ff. de acq. pos. & ante eū
idem tenet ibi Pau. in fine. nihil allegādo: & sic
ex predictis remanet expedit? iste nota. & sub-
tilis articulus: & est concl. firma qd per clausulam
constituti vel aliū actum fictum potest trāsferrī
sola nuda & simplex detentatio, saltem virt valē-
ter & effectiue, licet nulla possessio sit penes co-
stitutentē: & inferitur maxima extensio ad text.
cum com. opi. in l. si fundum. ff. de fundo dota-
li. vbi dicitur qd ex nuda traditione & detentatio-
ne rei mediante habili queritur dominium
sine possessione, ut procedat nōdum quādo in-
teruenit verā & naturalis traditio: & detentatio,
sed etiam si interueniat ficta per clausulam co-
stituti vel aliū actum fictum qd nota, quia ali-
bi nō reperies istum articulum sic declaratū:
91 Item etiam iuxta predicta subtiliter & necessa-
rio quæro, an procurator, tutor, curator, vel si-
milis persona possit querere possessionem dñi
suo per aliquē actum fictum ex supra positis: Et
ista questio habet duos principales articulos.
Primus est, an procurator vel similia persona pos-
sit trāsferrē possessionē alteri per actum fictum &
expeditū est qd nō. vt latè & notabiliter dictu
pra. ista. in primo actu ficto. l. visus. & in actu
ficto clausule constituti. Secūd? articulus prince-
palis est, an procurator, tutor, vel curator possit
acquirere possessionem dñi per actum fictum, ve-
puta si talis procurator ad emendū, vel cōtrahē-
dum & possessionē recipiendā emat & cōtrahit
cū aliquo, & talis procurator nō accipit posses-
sionē verè & realiter per actum verū apprehen-
sionis, sed per actum fictum, quia videtur, donator,
vel cōtrahens constituit se nomine talis procu-
ratoris possidere, vel se constituit nomine dñi præ-
sente & acceptante procuratore, vel per visum,
cōductionē, retentionem v. usufructus, traditio-
nem clauū vel instrumenti, vel quemlibet aliū
actum fictum vult iō talē procuratorē vel domi-
nū trāsferrē possessionē, an tali casu queratur
possessio dñi, ac si verè & realiter interuenisset
traditio? & certè iste articulus est valde subtilis,
vtilis, & quotidianus, quē intendo bene & vtili-
ter examinare, & videtur qd per talē actum fi-
ctum nō possit queri possessio domino mediā
Ant. Go. in l. Tau. Z 3 te pro-

re procuratore: & hoc tali potissimo fundame-
to, quia duæ fictiones vel specialitates non pos-
sunt concurrere in uno eodemque actu: ut in l. i. C.
de dotis promiss. & ibi glo. & com. opi. & in l. i. C.
post. §. gener. ff. de iure doti. Sed in isto casu in-
teruenit duplex fictio: una quod procurator si-
cut representat dominum, & per eum videtur dñs
ipse facere: text. est in l. i. a. t. m. §. gessisse. ver-
gessisse ff. de adm. tut. cuius verba sunt: gessisse
enim videtur qui per alium gessit. text. in l. i. C. de
rum. §. si decuriones. ff. q. cuiusq. vniuersitatis
nomine text. in l. i. si quis solutionis. verus in pra-
videtur ff. de iur. i. text. in l. i. ver. si fecisse ff. de
eo per quem factum est. text. in l. i. §. de i. c. ff. de
de vi & viur. text. in l. i. item apud Labeonem. §. si
ff. de iur. i. text. in l. i. si quis id quod §. fin. ff. de iur.
ris. com. in l. i. si per alium. ff. de iur. i. qui in
ius vocat. ff. de iur. i. in l. i. ver. si ff. de re
li. & sup. fine. text. in l. i. damnum. ff. de regu-
lu. text. in l. i. hoc iure. §. i. co. act. text. in l. q. i. in l. i.
cod. tit. text. in reg. qui facit de regu. i. in l. i. de
cūda fictio est quod actus fictus possessionis habet
& reputat pro vero: text. est in l. i. §. si iusserim
ff. de acq. pos. text. in l. i. q. meo. co. tit. text. in l. i.
quarundā. co. tit. text. in l. i. clauibus. ff. de co. empi.
text. in l. i. quod dā mulier. de rei ven. text. in l. i. &
in l. i. quip. C. de don. ergo nullo modo potest
queri possessio: Secundo & principaliter pro
ista parte facit, quia quando concurrent praesom-
pristitulus & ficta traditio, non queritur ali-
qua possessio: nota. Bar. in l. i. si aliquam rem
3. col. in prim. ff. de acq. pos. & ibi com. docto.
Tertio quia licet dominium & possessio, &
omnia illa quae queruntur per actum naturalem
traditionis querantur domino, mediante procu-
ratore, ut in l. i. C. per quas personas. & in l. i. per
procuratorem. C. de acq. pos. tamen ea quae
ex actu civili queruntur non trāseunt in domi-
num mediante procuratore, sed resident prius
in personam procuratoris, ut ab eo cedantur
ipsi domino, ut in l. i. ea quae civiliter. ff. de acq.
re. do. & in l. i. possessio quocūque. §. si si possessio
infra isto titulo. sed iste est actus fictus civilis, er-
go per eum non queratur domino. Quarto,
quia licet solo titulo transeat dominium in Ec-
clesiam vel ciuitatem, ut in l. i. fin. C. de facto. Ec-
clesi. Item etiam licet sola pollicitatione quis obli-
getur rei publicae, vel pio loco, ut in l. i. ff. de pol-
licita. tamen si sola pollicitatione quis promit-
tat rem Ecclesiae vel ciuitati, non transfertur do-
minium ipso iure, ne duae fictiones vel speciali-
tates concurrant: ita probat. text. in l. i. si quis
rem. ver. si res enim. ff. de pollicita. & ibi tenet
glo. ord. Bar. & commu. Docto. & ex his, max.

imē ex primo fundamento, istam sententiam. & con-
clu. tenet originaliter Guille. in l. i. ab emptione.
ff. de pactis. h. quidem Guille. in l. i. licet. C. de ac-
qui. pos. l. i. col. num. 20. Alb. in dict. lab. em-
ptione. 2. col. num. 3. Ang. d. Peru. in l. i. §. per pen-
rator. ff. de acq. pos. l. i. col. num. 5. Sed his non
qui pro emptore. ff. de iur. i. p. col. num. 5. & ibi
loan. de iur. i. p. col. num. 9. Bald. in cap. cum
venisset. de restit. spolia. 2. col. num. 5. Sed his non
obstantibus in proposita q. teneo contrariam
sententiam, immo quod queratur possessio & do-
minium effectus eius dominio mediante procura-
tore etiam per actum fictum: & in expresso ista
sententia continetur sing. & in i. i. i. l. i. Bar. in l. i.
si quis pro emptore. ff. de iur. i. p. col. ver. si
quid dicitur. C. de i. i. §. col. & q. Bar. in l. i. ab
emptione. ff. de iur. i. p. col. num. 5. & de pactis. Bald. in l. i.
col. & q. Ange. 2. col. num. 4. Amola in l. i. §. de
acq. pos. p. col. in fine. ver. item diligenter por-
der. & ibi Alex. pen. col. num. 88. Iaso. p. col. num.
nu. 104. Amola in §. per procuratorem. eiusdem
legis. 2. col. num. 2. Rom. ibi. 2. col. in fine. Aret. ibi. 4.
col. ver. extra glo. qui no. & melius quam ali-
bi loquitur Alex. ibi. ff. de iur. i. p. col. num. 1. Vineent.
ibi. l. i. col. num. 28. vbi dicit hanc esse ma-
gis communem opin. Bald. in l. i. C. quando liceat
ab em. diff. 2. col. num. 7. & ibi Sal. ff. col. & q. idem
Sal. in l. i. C. per quas personas. ff. col. & q. la-
so. qui no. loquitur in dict. l. i. §. i. qui pro empro-
re. ff. col. & q. num. 187. vbi dicit hanc esse magis
communem opin. hab. emptione. ff. de pactis. fin.
col. & q. Dims. in cōsuet. cō. §. incipit. questio
tali est. vbi plus dicit, quod per constitutum fa-
ctum negotiorum gestorum queritur dominium
& possessio domino secunda ratione habitatione. Pro
qua contraui sen. & con. i. facit text. sing. & vni-
cus in l. i. certē. §. i. ff. de precario. vbi expresse di-
citur quod possessio quae resultat & acquiritur
ex actu ficto dicitur vera & propria, sicut si qua-
reretur per actum verum: & ad hoc eum notat
ibi Bar. Ang. & Doct. & Bart. & com. Docto. in
locis supra citatis, in quibus ille text. adducitur
pro capitali fundamento: & illū text. ad hoc
dicit vnicū in iure Bald. in l. i. vna. §. neant. C.
de cadu. tol. ff. col. num. 19. & illū text. dicit sing.
la. in §. actionū. Insti. de iur. i. 20. col. num. 19. &
dicit vnicū Iaso. in prim. Insti. de actio. ff. col. in
fin. Cōfirmatur etiā, quia qñ lex inducit actum
fictū loco actus veri, intelligitur attribueret ea
sui ficti omnes qualitates & effectus, quae resula-
rent ex actu vero: ita probat. text. in l. i. leg. Cōne-
lia. ff. de testa. & ibi expresse notat Aret. in l. i. no.
Sed aduertendum quod ille text. in dict. l. i. certē.
§. i. ff.

§. i. ff. de precario. nihil probat, quia ipse loqui-
tur in actu naturali possessionis: nam dico quod si
procurator accipit rem precario nomine domi-
ni queritur possessio dñi: & tamen ille actus ap-
prehensionis exitus & causa precarij est verus &
naturalis, & per eā queritur possessio natura-
lis accipiet, & civilis remanet penes concedentē,
ut in l. i. & habet. §. si. ver. placet. co. tit. & ibi gl.
& com. opi. & latius dixi supra ista. l. vnde ibi
nullo modo probatur ista cōcl. sed dico quod
ille text. probat isto modo: nam licet ibi actus
naturalis apprehensionis sit naturalis & verus,
tamen respectu personae gerentis interuenit fi-
ctio: quia ibi procurator apprehendit possessio-
nem & non ipse dominus, & tamen representat
personam dñi per procuratorem, & sic per fictionē
& dicit text. quod ipse dñs proprie rem habere &
apprehendere videtur, ergo similiter quod esset ficta
traditio & actus fictus possessionis, resularet
possessio vera: & iste est verus & realis sensus,
per quē ille text. non sita con. probat. Sed aduer-
tendum rursus quod secundū hoc etiam ille text. non pro-
bat principalem con. Bar. & com. quia licet quā
interuenit vna fictio. si procurator & actus ve-
rus apprehensionis queratur possessio domino.
Itē etiam quando interuenit vel verus dominus,
& sic propria persona & actus fictus, queratur
possessio domino, per omnia iura loquētia de
actu ficto: tamen ille text. non probat, quod quā-
do concurrent duplex fictio. si procurator & actus
fictus, queratur possessio domino, vnde ille text.
capitalis non probat com. opi. Sed adhuc fuffi-
ciendo comm. opi. dico quod etiam eo casu quo
concurrunt utraq. fictio queritur possessio dñi,
ut in nostro casu & q. quia cōsidero quod qui
liber actus reputatur verus & proprius quoad
effectum: nam procurator representat dominū,
adeo quod verē dicitur dominus facere: text. est
expresse qui sic debet intelligi in dict. l. i. certē.
§. i. de precario. & in hoc est sing. & vnicus secu-
dum doct. vbi supra. Itē etiam actus fictus pos-
sessionis habetur pro vero & producit veram
realem & propriam possessionē ac si actus ef-
ficeretur verus, & hoc non probat text. in dict. l. i. certē
§. i. neq. Doctores adducunt text. per hoc, sed
ego adduco text. expresse in dict. l. i. q. meo. §.
si venditorem. ff. de acq. pos. in fine: vbi dicit
text. quod per visum qui est actus fictus non mi-
nus queritur possessio quam si pedē simus in
tulissim: vnde ex his duobus actibus iudicis, cū
sint perfecti, queritur possessio. nec obstat quod
concurrunt duae fictiones vel specialitates, quia
statim respondebo. Secundo pro hac sen. & cō-
mu. con. facit text. in l. i. quarundam. ff. de acq.

possessionis vbi expresse probatur quod per fictam
traditionē factā procuratori queritur posses-
sio domino sicut per verā: & ad hoc notat ibi
Cum. & ad hoc etiam illum tex. notat idē Cum.
in dict. l. i. §. i. qui pro emptore. ff. de iur. i. p. col.
in fin. Alex. in l. i. §. per procuratorem. ff. de acq.
pos. ff. col. sed ille text. nihil probat, quia ibi
per appositionē custodis queritur possessio,
quia tunc potest ab ipso domino non verō a pro-
curatore, & licet iustitiam actus fictus interue-
nit & non duplex. Tertio ultra Doct. facit bo-
nus text. in l. i. §. si iusserim. in princ. ff. de acq.
pos. vbi procurator potest querere possessionē
domino per visum, & sic videtur casus expres-
sus pro decisione huius questionis, sed ad huc
ille text. non probat, quia ibi ipse dominus etiam
erat in praesentia rei, vnde potius videtur posses-
sio querita dñi ex persona eius, quam ex per-
sona procuratoris: & ita tenet & declarat ibi Di-
nus, Rainerius, Alb. Pau. Alex. Cum. Iaso. Vin-
cent. & commu. doc. cuius effectus potest esse
maximus, quia si procurator sit inhabilis, ut in
fals. furiosus, vel limilis, queritur domino, &
non vitatur actus. facit etiam text. in l. i. si procu-
ratori praesentis. ff. de verbo. obliga. facit etiam
gloss. lingu. & vnica in l. i. quae extrinsecus. cod.
titu. Quarto facit text. in cap. accedens extra,
de praebendis. vbi possessio beneficii queritur
per procuratorem mediante inuestitura qui est
actus fictus: & ad hoc illum tex. notat Bald. in
dict. l. i. C. quando liceat ab em. diff. 2. col. num.
7. & certē ille text. optime facit, nisi dicas quod
ibi non potest cadere actus verus & naturalis
ex qualitate rei. Quinto facit text. in cap. i. §. i.
ver. item inuestitura. de notis feudorū. in Vi-
bus feudorū. vbi habetur quod inuestitura &
eius effectus potest queri domino per nūcium
vel procuratorem: & ad hoc pro casu nostre
questionis notat ibi Bald. & illum tex. ad hoc
commendat & dicit optimum Aret. in l. i. §.
per procuratorem. pen. col. num. ff. de acq. iur.
pos. Sexto & finaliter pro ista cōmuni sen-
tentia & cōclusionē pondero hodie expresse in
l. i. 17. supra his. l. i. Tauri, vbi dicitur quod me-
lioratio est irrevocabilis si fuerit tradita pos-
sio verē vel fictē per traditionē instrumenti ipsi
filiio meliorato vel procuratori eius: ergo aper-
tē vult quod possessio possit queri per procu-
ratorem mediante actu ficto: idem probat. l. 44.
supra his. l. i. Tauri. nec obstat si dixeris quod
solum loquitur in casu meliorationis & maio-
ratus: quia certē eadē ratione idem esset in alijs
casibus. nec obstat iterum si dicas quod solum
ill. l. i. loquitur in actu ficto traditionis instru-
menti.

Ant. Go. in l. i. Tau. Z 4 menti

meti, quia gratia exempli illud posuit, unde idē
esset in quolibet alio actu ficto.
Nec obstat huic sententiæ & communi opinio
ni primum capitale fundamentum, in quo di-
cebamus quod in nostro casu & questio. con-
currunt duæ fictiones vel specialitates, idē a-
ctus debet vitari: quia respondeo quod cōcur-
runt respectu diuersarum personarū, & proce-
dunt ex diuersis fontibus & ex diuersis respec-
tibus: nam quod procurator repræsentet do-
minum est respectu domini. Item quod actus
fictus habeatur pro vero est respectu traden-
tis, quod nō est prohibitum, vt probat tex. in
l. singularia. ff. si cer. per. per quem ita determi-
nat Bartol. in dict. l. si is qui pro emptore. pen.
columna. numero. 71. & super eo commu. repe-
tentes. idem Bartol. in l. gent. penult. column.
de acquirend. heredit. idem Bar. in l. ex facto.
quinta colum. de vulg. & pupil. idem Bartol.
in l. sub conditione. ff. de solut. Bal. in l. prima.
C. de dotis promiss. Bal. in l. C. quando liceat
ab emp. dis. finalibus verbis. Alex. lafo. & Phi-
lippus Decius in dict. l. singularia. ff. si cer. per.
facit tex. & ibi pōderat Are. in l. sed si plures.
§. ad substitutos. de vulg. & pup. & in specie in
nostro casu & questio. ita respondet Are. in dict. l.
§. per procuratorem. ff. col. cum quo transeunt
com. Doct. ff. de acq. poss. Sed ista ratio & sol.
licet videatur colorata & subtilis, tamen mihi
non cōcludit, quia ita demum plures fictiones
respectu diuersarū personarū admittuntur,
quando tēdunt ad commodum vtriusq; perso-
næ: secus si ad cōmodum vnius, quia tunc non
debent admitti: & ita probat & debet intelligi
tex. in dict. l. singularia. & iste est sensus Bar. in
dict. l. si is qui pro emptore. pe. col. versic. 2. ca-
su. & est sensus omnium doc. vbi supra & in spe-
cie ita tenet & declarat lafo. in d. l. si is qui pro
emptore. pe. col. vers. sed ad istud fundamētū.
Secundo & subtilius ista ratio & solutio non cō-
cludit, quia in nostro casu vtraq; fictio interue-
nit & cōcurrit respectu eiusdem personæ & ad
eius utilitatem. s. respectu solius accipietis: quia
procurator repræsentat eius personam: itē
actus fictus possessionis reputatur verus, & iste
magis attribuitur sibi quam alteri, cum actus
acquisitionis possessionis semper cōsideretur
in acquirente, vt in l. 3. ff. de acq. poss. cum
fimi. & sic potest teneri quælibet solutio, sed
melior solutio videtur, q. licet concurrant duæ
fictiones respectu vnius personæ. s. acquirētis,
tamen sustinentur, quia sunt tales actus ficti,
qui quo ad effectum repetitur in iure decusum
quod omnino & propriè habeantur pro veris,

vt supra bene probauit, & subintrant & subro-
gantur loco actus naturalis, unde debent ope-
rari eodē effectus quos operantur actus veri
& naturales: & ista est mens & intentio prædi-
ctorum iurū, & est ipsa veritas in hoc articulo:
& secundum hoc infertur responsio ad superio-
ra fundamenta contraria, quia ibi specialita-
tes & fictiones stant in illis finibus, nec omni-
nō dicitur quod habeantur pro actu vero, nec
sumunt eius naturam.

92 Subsequenter etiam quæro, si quis vēdat rem
suam alicui & tradat possessionē per clausulā
cōstitutā, vel per quēlibet aliū actum fictū, &
postea vendiderit alteri & tradiderit ei verē &
naturaliter ipsam rem & possessionē eius, quis
eorū præferatur? & breuiter & resolutiue dico,
quod primus debet præferri cui est facta tradi-
tio per actum fictū, per regulā & rationē text.
in l. quoties. C. de reuend. cū simili. item etiam,
quia ius, effectus, & possessio quæ resultat ex
actu ficto reputat esse vera & perfecta sicut illa
quæ resultat ex actu vero & naturali: ita pbat
tex. singularis & vnicus in l. certē. §. 1. ff. de pre-
cario. quæ notat & commendat ibi Bar. Ange-
& doctores: & dicit vnicus Bal. in l. vna. §. ne
autem. C. de eadu. tollen. si. col. n. 19. & dicit
vnicū lafo. in prin. Instit. de actio. si. col. in fin.
& vltra doc. facit melior tex. in ista. l. q. meo. §.
si venditorē in si. ibi, nō minis possidere cōpi-
quā si pedē finib? intulisset. & in expresse
illa sententiā & conclusionē tenet originaliter
Guido de Suza, in d. l. quoties. C. de rei vēd. idē
in l. si. C. de Sacro. Eccl. loā. And. in addi. Spe-
in tit. de emp. & ven. §. sciendū. ver. nota quod
si res vendita. num. 29. Bal. in rub. C. de contra-
emp. 4. col. 16. q. Bal. in præludij seu. 6. col. nu.
29. vbi dicit quod licet sit fictio in modo tradi-
di, tamen veritas est in substantia possessionis.
lafo in d. l. quoties. C. de rei ven. 4. co. in §. simi-
tatione principali. nu. 14. Ant. de Bu. in c. cum
venisset. de restit. spo. 3. col. ver. & nota quod si
aliquis. Abb. in c. 2. de cōfue. si. col. in prin. De
cuius in regula. cōtractus, de regu. in. in. 6. nu. 14.
Oldr. in con. suis, con. 114. Abb. con. 91. pe. col.
num. 71. volu. Alex. con. 14. si. col. num. 10. & vo-
lu. idem Alex. consi. 25. si. col. in si. 3. volu. idem
Alex. 166. si. co. in fin. 7. volu. Bal. con. 369. & vo-
lu. Ang. con. 106. in fine: quam con. ego extendo.
vt pcedat etiā fitalis traditio si facta fuerit in præ-
pcuratori prædicti emptoris, per ea quæ in præ-
dicti. Secundo extēdo vt procedat etiā si tēpore
cōstitutū vel actus ficti venditor nō possideret,
sed tantū haberet nudā detentionē: tēpore
verō secundæ venditionis & traditionis possi-
deret

fideret per ea etiam quæ supra proximè dixi
in questio. an per clau. consil. vel actum fictū
transeat detentatio.
93 Dubium tamen esset in hoc satis singulare &
subtile si talis res sit vēdita primo emptori sub
conditione, & sub ea fiat cōstitutum, & pendē
te conditione sit vendita secundo, & ei tradita
sit possessio verē & realiter, & postea purifica-
tur conditio, an præferatur primus ratione cō-
stitutū? Et videtur q. sic: Primo quia purifica-
ta conditione habetur cōtractus pro puro, ac
si à principio purē esset celebratus: textus est
not. in l. fina. §. Titius. versic. sed si extiterit cō-
ditio due puræ sunt. ff. de vulg. & pupil. & ibi
notat glo. ordi. Ange. Imo. & commu. moder.
Secundo facit, quia in cōtractibus conditio &
omnis virtus & effectus eius retrahit ad tē-
pus cōtractus celebrati: tex. est not. in l. potior.
versic. videamus. ff. qui potio. in pigno. habe.
vbi disponitur q. hypotheca cōditionalis ratio-
ne primi cōtractus postquam conditio sit pu-
rificata, præfertur hypothecæ puræ quæ fuit
medio tempore cōtracta purē & simpliciter.
Et ad hoc notat Bar. & commu. docto. tex. in l. ne
cessaria. §. quod si pendēte. ff. de peri. & cōmo.
rei vend. tex. in l. sub cōditione. ff. de solu. text.
in l. quæ legata. cum. l. sequenti. ff. de regu. iuris.
quod tamē intellige in cōditione casuali, secus
in potestatiua, vt probat & dicit prædicta iura
& commu. docto. & tradit plenē & magistraliter
Bar. vbi vide rationem in repetitione. l. si is q.
pro emptore. ff. de v. f. ca. 2. colum. num. 46. &
super eolātē repetentes. Tercio in specie istam
cōclus. videtur apertē tenere Oldr. in cōf. suis,
cōf. 139. 2. colum. num. 1. vers. tertium erit. vbi di-
cit quod quādo cōtractus est cōditionalis, &
in eo apponitur clausula cōstitutū purificata
cōditione, retrō trahitur ipse principalis cōtra-
ctus, & per consequens clausula cōstitutū in
eo appolita, & virtus & effectus eius. Sed his nō
obstantibus ego tenco contrariam sententiā,
imō quod secundus, cui verē & realiter fuit me-
dio tempore res vendita & tradita, purē præfe-
ratur, & eadem ratione præferatur si ei fuisset
tradita possessio purē per actum fictum: & hoc
tali potissimo fundamento: quia ad hoc vt fi-
ctio translatiua habeat locum, & per conse-
quens ad hoc vt actus cōditionalis retrō traha-
tur, requiritur habilitas in vtroq; extremo, scili-
cet ad quod, hoc est in tempore quo actus fuit
celebratus, & à quo, hoc est in tēpore quo veri-
ficatur & purificatur cōditio: ita probat tex. singu-
in l. bonorū. ff. rem ra. hab. tex. in l. necessariū.
§. q. si pendēte. vers. sanē si pendēte conditioe.

ff. de peri. & cōmo. rei ven. vbi si cōditio extite-
rit re iam perempta, nō retrō trahitur: quia de
ficti extremū à quo: tex. valde not. in l. quoties
ff. de noua. in prin. vers. & idē si forte. & in fin.
in ver. & idē si forte persona. per quem tex. no-
tat ibi Bar. in si. quod licet conditio retrō traha-
tur ad tempus cōtractus, tamen hoc debet in-
telligi si tempore existentis conditionis repe-
retur extremum habile: secus si reperitur in ha-
bile ex parte rei vel ex parte personæ: & dicit
esse perpetuū menti tenendū: & ibi tenet etiā
Imo. Pau. & commu. docto. facit etiā text. in l. eū
qui ita. §. si. ff. de verbo. oblig. quam etiam do-
ctrinam ponit magistraliter Barto. in dicta. l. si
is qui pro emptore. ff. de v. f. ca. 3. colum. 1. op-
posi. num. 1. & ibi commu. repetentes. Sed illo tē-
pore existentis conditionis venditor iam non
possidebat rem, quod est principale requisitū
in nostra materia clausulæ cōstitutū, vt supra
latē conclusum est, sed possidet secundus cui
res fuit tradita, ergo est impossibile quod veri-
ficata conditione retrō trahatur clausula cō-
stitutū, virtus, vel effectus eius, cum extremū
à quo, sit inhabile: & ista est vna & conclusiua
ratio. & secundum hoc non obstant fundamē-
ta contraria, quia debent intelligi quādo extre-
ma sunt habilia. non obstat etiam quod tenet
Oldr. in dict. consilio, quia respondeo quod ip-
se loquitur in casu quo medio tempore non
fuit alteri vendita res, sed remansit ressemper
apud vēditorem, unde extrema reperitur ha-
bilia: istam in eam cōclus. repeti postea quod
tenet Philipp. Decius in regula, cōtractus, de re-
gul. iur. in. 6. numero decimo septimo. & limi-
et sic non declarat. Aduertēdum tamē quod
hoc nouiter intelligerem quando prima ven-
ditio & cōtractus fuit cōditionalis & similiter
clausula cōstitutū in eo posita, secus tamē crede-
rem si vēditio ipsa fuisset cōditionalis, tamen
clausula cōstitutū fuit pura & de presenti, quia
tunc transferretur possessio, & per consequens
dominium in primum emptorē, & ipsa debet
præferri: quia cōsidero quod si fiat traditio ex
cōtractu cōditionali, statim transfertur do-
minium: tex. est singul. in l. sub conditione. in
fine. ff. de solu. quem ad hoc notat ibi glo. ordi.
Barto. Ange. Imo. Pau. & commu. doctores. text.
in l. dotis fructus. versic. quid ergo si ante ma-
trimonium. cum. l. sequenti. ff. de iure dotiū. &
ibi notat Bald. Saly. & alij docto. tenet etiam &
commendat Are. in l. qui absent. §. 1. ff. de ac-
quiren. poss. quarto no. Bald. in l. cōtractus.
C. de fideinstru. num. 15. Soci. qui no. loquitur
in l. si ante nuptias. ff. sol. maneq. oblat. si sub-
iicer

tiliter dicas quod traditio non potest causare dominium nisi precedat titulus habilis, ut in l. nuncquam nulla ff. de acqui. rerum domi. quia debet intelligi quando nullus titulus vel causa intervenit de presenti nec de futuro in spe: si tamen si interveniat causa vel titulus habilis saltem in spe, ut in nostro casu: quia tunc transferatur dominium, ut in dictis iuribus: & ita tenet & respondet Barto. in dicta l. sub conditione. 2. col. num. 9. & ibi comm. docto, nec ego distingo, an talis traditio sit naturalis vel ficta: quia utroque casu procedit predicta conclusio. cum interveniat legitima & habilis causa saltem in spe, ut tunc glo. no. & ibi comm. opin. in l. 2. C. de dote causa no. num. ubi ex donatione in l. 1. d. q. x. habet speciem confirmationis, transit possessio etiam per actum fictum, ut latius dixi in l. de nate prima. supra his legi. Tauri.

Item adde quod in dubio videtur quod sit tradita possessio pure & non conditionaliter, licet contractus fuerit conditionalis, nisi expresse fiat traditio sub conditione: ita probat text. notabilis in dicta lege. dotis fructus. cum. l. sequenti. ff. de iure dotum. & ibi notant doctores.

94 Per eadem iuxta predicta quæro, certum est quod si emphyteuta vendit rem emphyteuticam sine consensu domini & non tradidit non cadit a iure suo: quia licet de iure prohibeatur vendere sub poena commissi, ut in l. fin. C. de iure emphyt. in prim. ibi, minime licere emphyteutæ sine consensu domini meliorationes suas alijs vendere: & in ca. potuit. de locato, tamen vendere debet intelligi cum effectu consummato, ut inducat alienationem quæ fieri dicitur secuta traditione, argumento text. in l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisq. iuris ibi, nam statuerit verbum rem perfectam significat, & consummatam in iuriam, non exceptam. text. in l. pen. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voca. est vi exim. l. 3. §. hæc verba. et l. 2. ff. de nego. gest. text. in l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. text. in l. nomen filiarum. verfic. ff. de verb. sign. text. in c. relatum. de clerici. non res. text. in c. hæc autem verbo. de penit. tent. dist. 1.

Item etiam in dispositione legali sensus debet attendi potius quam verba: text. est in l. 1. C. de delega. text. in l. 1. C. de deditina liberta. text. in l. 1. C. quæ res p. oblig. po. text. in l. 3. §. conditio. ff. de adim. le. 3. sed ratio predictorum iurium est, ne talis res alienetur vel transferatur in alium sine voluntate directi domini, sed alienatum non dicitur nisi iam secuta traditione, ut in l. alienat. ff. de verbo. si gni. cuius verba sunt, alienatū non proprie dicitur quod adhuc in dominio vendi

toris manet, venditum tamen recte dicitur: text. in l. alienationis verbum. eod. tit. text. in l. si for. eius. ff. si cer. petat. text. in l. nomen. l. 2. ff. pro socio. ergo per solum titulum venditionis non incidit in poenam. Secundo pro ista parte & cont. facit, quia venditio non dicitur volumatē perfectā respectu translationis domini, nisi sequuta traditio, ut in l. traditionibus. C. de pactis. & in l. quoties. C. de rei ven. & in l. §. p. traditione. & in l. §. vendit. In l. de rerum divil. cum simi. Tertio, p. ista sen. & co. facit. text. valde no. iun. et glo. in l. 4. §. si rem depositam. ff. de positi. ubi ille qui vendit rem depositam & tradidit, tenetur tanquam dolosus depositarius, & incidit in poenam: secus si non tradidit: & ibi notat & commendat Bart. Bald. Salic. Fulgo. Pau. & comm. Docto.

Quarto facit, quia licet per alienationem feudi Vassallus priuetur feudo, tamen debet intelligi sequuta traditione: ita probat text. no. in cap. 1. §. calidus. de prohi. feudi alienatione. per Fede. & ibi notat Bald. Andreas de Isfemia & comm. Feudistæ. text. in cap. 1. de prohi. feudi alienatione. per Loth. & ibi expresse notat & commendat Andreas de Isf. tertia colum. num. 6. text. in cap. primo. §. si ex eadem lege. & §. similiter. de lege Contrad. text. in cap. primo. de Vassallo qui contra constit. Loth. b. alie. text. in capitulo primo. quid iuris. si post alie. feud. Vassal. illud recu. & ibi not. Andreas de Isf. & in expresse istam sentent. & con. tenet Specu. in titu. de emphyteu. si. §. nunc aliqua. 95. quæst. num. 18. Alber. in l. 1. §. C. de iure emphyt. si colum. in finalibus verbis. Salic. ibi, si. colum. num. 21. Anto. de Bur. in cap. potuit. de loca. 2. colum. num. 10. & ibi Card. 4. colum. 16. quæst. Bald. in cap. 1. §. aut si libellario. 2. colum. num. 4. quibus modis feud. amit. idem Bald. in c. 1. §. deniq. fin. colum. 1. prin. quæ sit prima causa beneficii. & ibi Alaz. rotus. fin. colum. num. 31. Alber. in l. 1. si filius. §. cum fundum. prima colum. prope finem. ff. de verbo. oblig. & ibi alij docto. tenet etiam l. 1. na. C. de iur. emphyt. 39. colum. numero. 12. de cimanona quæstio.

95 Quæro igitur, si tradidit fictē per clausulam constituti, vel alium actum fictum, si incidat in poenam & cadat a iure suo? & videtur quod sic quia non potest negari nisi quod alienavit, & licet actus sit fictus, tamen ex eo transferatur dominium & vera possessio, per supra dicta: & in terminis istam sentent. & conclusio. tenet Pau. de Ca. in l. 1. §. si rem depositam. ff. de positi. Anto. ibi in cōf. l. 1. cōf. 3. l. 1. in dicta l. 1. C. de iure emphyt.

empt. 40. colum. num. 13. lac. de sancto Geor. qui sic committat in practica, in tracta. de feudis, in parte, & cum pacto, de non alienando. 2. colum. num. 5. verbi. ex hoc inferitur ad quæstio. quod iudicant. & ista conclusio videtur aperte tenere Bald. qui non allegatur, in l. 1. C. de fidei. & om. a. col. in fin. pen. quæst. ubi dicitur quod ille dicitur alienare qui corporaliter vel a quo possidet tradidit. Ferdinandus de Lozer in repetitio. ne. l. filiusfam. §. diu. ff. de legat. 1. 3. col. nu. 55. verbi. unum tamen est notandum, ego tamen teneo contrarium, imò quod non incidat in poenam commissi per contractum alienationis, etiam si in eo interveniat clausula constituti vel alius actus fictus, sed requiritur vera & actualis traditio ad hoc ut incidat in poenam, per totū. no. in q. 1. post prin. de prohi. feudi alien. per. Loth. & ibi, omnibus beneficiis suis in vlt. de. ubi aperte vult quod ad hoc ut per alienationem incidat in poenam debet a se naturaliter reabsolvi. text. in c. 1. §. calidus. ibi, & in alios transierunt. de prohi. feudi. alie. per Fede. & in expresse ponderando per predicta iura istam conclusio. tenet Alvarotus in c. 2. colum. nu. 3. verbi. quid iuris si post alienationem feudi Vassallus illud recuperaverit. & ex his infero no. in materia Maioratus, quod prohibet alienare sub poena non incidit in poenam, licet alienet, si non tradat: & in expresse reperio quia tenet Paulan. l. peto. §. fratre. de legat. 1. in prin.

96 Per eadem circa nostram materiam subtiliter & necessario quæro, an incertitudo vitiet acquisitionem possessionis? Et certe iste articulus est valde subtilis & difficilis, nec bene reperitur a doctores declaratus: unde cum intendo notabunt ultra omnes declarare in quo articulo resolvitur facio sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod res vel pars incerta ratione loci & ratione quæ non potest possideri: text. est expresse in l. 1. §. incertam. ff. de acqui. posses. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, vel uti, si hac mente sis ut quidquid Titius possidet tu quoque velis possideri: & exemplum proprium & clarum potest esse si Titius vendidit mihi quidquid possidet vel habet in tali villa, oppido, vel termino: & est incertum in quo loco, & in quibus fundis: & pro qua parte possideat, tunc impeditur acquisitio possessionis: quia est omnimoda incertitudo: & in istis terminis procedit & debet intelligi ille text. quæ sic declarat lason melius quam alius ibi. 2. colum. prope medium. Vincentius ibi in prin. & est de mente omnium. simi. text. est in l. locus in fine eod. titu. text. in l. si fur. §. fin. ff.

de vsuca. & ratio potest esse, licet a doctores non dicatur, quia tali casu videtur deficere animus & voluntas determinata possidendi propter incertitudinem. Ex quo aperte deducitur quod si esset certitudo respectu loci & quæ, tunc bene posset quæriri text. est in l. locus, ven. eod. titu. clausus verba sunt, & certa pars pro indiviso quæ introducit vel ex emptio, vel donatione, vel qualibet alia causa, & c. & istud quotidie potest contingere in aliquo hærede vel socio qui habet rem communem cum alijs, & vult vendere vel alienare suam partem quæ habet pro indiviso: nam poterit transferre possessionem per actum verum vel per actum fictum & idem est quando hæres pro parte quotitativa vult apprehendere possessionem per actum verum, vel agere interdicto vel remedio possessorio, quia potest arguere textum in l. cum hæres. ff. de acqui. poss. & in l. 1. ff. quom bonorum. & in l. 1. ff. de edict. diu. Adri. kol. Secunda conclusio, quando res est certa respectu quæ, sed incerta respectu loci: puta si quis vendat, donec, vel alienet tertiam, quartam, vel quintam partem pro indiviso eius quæ habet in tali villa, oppido, vel termino, vel in uno fundo non determinato ex pluribus quos ostendit vel demonstravit vitietur acquisitio possessionis: ita etiam probant iura superiora & ratio superius assignata.

Tertia conclusio, Res vel pars certa ratione loci, sed incerta ratione quæ, hanc potest possidere, ut puta quis dicat vendo, dono, vel alieno tibi quidquid habeo in hoc fundo certo, presenti, & demonstrato, an ex eo quod fundus est certus tu acquiris possessionem partis quam me habere appareat? & in expresse ita tenet Barto. in dict. §. incertam in prin. in solna. opposit. & probat glo. no. an. l. emptor. ff. de vsuca. pro empt. quæ citat Barto. in dict. §. incertam. & tenet ibi Cum. licet eius litera sit corrupta. Alex. 2. col. post prin. l. 1. col. in medio. verbi. similiter contra. & transeunt eod. docto. cuius ratio potest esse ultra docto. quia ultra actum corporeum ibi videtur intervenire animus & voluntas possidendi: quia acquirens videtur velle possidere totum vel partem, & illud quod differt secundum plus & minus, non dicitur differe in substantia, ut in l. si. ff. de fundo instructo. & ibi Barto. & docto. text. in l. si is cui. ff. quemad. serui. amit. sed ego teneo contrarium, imò quod hoc casu vitietur acquisitio possessionis propter incertitudinem. Primo per text. cum ratione in dict. §. incertam. Secundo per text. expresse in dict. l. si fur. §. fin. verbi. si. ff. de vsucap. ubi aperte loquitur in eo qui

qui vult querere possessionem in fundo certo & determinato, tamen si est incertitudo respectu quorū vitatur acquisitio possessionis, eorū verba sunt, incertam partem possidere nemo potest, ideoque si plures sunt in fundo qui ignorent quorū quisque partem possideat, nemine eorū mera subtilitate possidere Labeo scribit. Tertio per text. formalem in dict. l. locus, verbi scilicet verba sunt, incertam autem pars neque tradit neque usufructu potest, veluti si ita tibi tradant, quidquid mei iuris in eo fundo est & ista mea sent. & cōcl. tenet Aret. qui in hoc articulo subtiliter & melius quam alii loquitur, in dict. l. locus. notabili Alex. in col. in fin. ver. 3. Sec. Vid. cenā prin. & ibi Romanus, licet postea in fin. relinquat cogitandum, neque obstat text. in dict. l. locus, in prin. quia intelligitur, quando quis vult possidere certam & determinatā partem, vel locum aliquis fundi certi & determinati. Quarta cōcl. quādo res est incerta ratione loci, & ratione quorū respectu acquirentis, sed bene est certa respectu traditis, bene potest queri possessio, ut si quis sciat quid & quantum possideat in talivilla, oppido, v. termino, & ceteris, do nat. alienat, & tradit quidquid ibi habet, tūc licet accipiens ignoret locum & quorū rei vel rerū, acquirat possessionem, cuius ratio est, quia isto casu datur certitudo etiam in acquirente per relationem ad alium, ad tradentem: at quāto certius si sciat per text. in l. l. de i. o. ff. de h. re. in fin. text. in l. institutio talis. ff. de cond. in fin. text. in l. ait p. r. o. r. ff. de rei. i. u. text. in l. si ita scripsero. de cōdi. & demōstr. text. in l. si quis extraneus. ff. de acqui. h. re. & in expresso istam cōcl. tenet glo. ord. licet nō ita bene fundet, in dict. l. 3. incertam. ff. de acq. poss. in prin. in quantum requirit quod uterque, si tradēs & accipiens sit incertus: & ibi ante alios tenet clarus & expressius Imola in prin. Aretinus in prin. Alex. in prin. num. 2. l. 2. col. 1. in prin. verbi secundum quod vult ista glo. Vincen. 2. col. nu. 4. & est communis opin. sed certe in hoc subtili passu ego teneo contrariam sententiam, imo quod nullo modo possit queri possessio, quia intentio text. & iurium supra dictorum est requirere certitudinem in ipso acquirente: unde si ipse sit incertus ratione loci & quorū, impeditur acquisitio, licet tradēs esset certus: per quā mea cōcl. Primo cōsidero text. in dict. l. 3. incertam, in quantum presupponit quod Titus tradens possidebat ergo ipse erat certus: & tamen dicit text. quod si accipiens sit incertus non querit possessionem: ergo aperte probat quod certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis.

Secundo pro hac sententia facit text. expressus in dict. l. loc. verbi ubi aperte probatur quod incertitudo ex parte acquirentis vitat possessionem, licet tradēs fuerit certus. Tertio & si iterum considero viam rationem, quia actus animus, vel qualitas in qua eranda possessio semper requiritur in ipso acquirente, nō verō in ipso tradente, ut probant aperte iura quę sunt per suo loco adducta sunt ergo certitudo quę per ista iura requiritur debet intervenire in ipso acquirente, non in alio: & in expresso istam meam sententiam cōtra communem tenent subtiliter Socinus in dicto. & in cetera. 2. col. nu. verbi ex quibus inferitur, nec obstat ratio superior in qua se fundabant predicti doctores, dicentes quod acquirentes scilicet certus per relationem ad alium, quia illud ego intelligo quādo acquirens voluisset possidere mediate ipso tradente virtute consuetudinis argumēto dict. l. quod meo. cum materia, vel per retentionem usufructus, vel mediate procuratore, seruo, vel filio & cetera, quia tunc non debet attendi incertitudo: sed verō est in nostro casu quādo vult querere possessionem per se, quia tunc eius incertitudo vitaretur: quia in eius persona deficiat animus & voluntas determinata possidere. Ex quo inferas quod isto casu facilius queritur possessio per actum factum, & sic per iuramentum, constitutum vel retentionem usufructus, quā per actum verum, attēta predicta ratio ne, quę ratio similiter cessat in alijs actibus factis, & ideo per eos non posset queri possessio data incertitudine ex parte acquirentis.

97 Item etiam dubium est in nostra materia, an possessio possit queri ex pluribus causis? In quo articulo resolutione procedo per veras cōcl. Prima conclusio, possessio bene potest haberi ex pluribus causis & titulis, text. est formalis & expressus in l. 3. ex pluribus. ff. de acq. poss. ius verba sunt, ex pluribus causis possidere eandem rem possumus. & ibi not. Bart. & ceteri doctores, cuius ratio subtilis est, quia possessio non est ius rei plenum nec consummatum, sed omnes causę & tituli & ipsa possessio tendunt ad effectum acquisitionis domini, & interest nostrum ex pluribus causis ipsum acquirere possessionem, & istam rationem ponit ibi Albert. in col. in fin. Angel. de Peru. col. 1. in fin. quod intelligitur ut procedat & habeat locum tam in naturalis quā in civilis vel utraque possessione Bart. ibi 2. col. 1. & 2. quęst. & ibi cōm. doct. quā pluribus causis vel titulis concurrant a principio ante acquisitionem realiter possessionem vel tempore ipsius

ipsius acquisitionis, ut si quis deberet mihi eandem rem ex pluribus causis & titulis etiam diversis generis & naturę, ut in l. non est novum. ff. de actio. empti. & in l. duo societate. ff. pro socio. in l. si mādauero tibi. l. 2. §. interdum. ff. mandati. & notatur per Doct. in l. qui his. ff. de verbo. obliga. modo tituli vel causę concurrant ex post facto, scilicet, post ademptam possessionem, ut si eā primo habui ex vna causa vel tit. & postea acquirō ex alia: verbi gratia, si emi rem a Titio & accepi possessionem, & cum non esset dominus postea emi ab alio similiter non domino, vel quolibet alio titulo, lucrativo vel oneroso habui rem a pluribus non dominis, ceteri possideo ex utroque titulo & causa: & idē est si defunctus habuit rem a Titio titulo particulari, & ego postea successi ex testamento vel ab intestato huic defuncto: nam possideo ex illo primo tuo titulo particulari, & similiter ex secundo tuo. vniuersali pro hereditate expressē probat text. in dict. l. 3. ex pluribus. quod tamē intellige quando post acquisitionem possessionem ex vna causa superuenit altera ante dominium quę situm ex prima: quia tunc utraque causa & titulus valet, & ex utraque causa & titulo possū possidere: secus tamen esset si ex primo titulo & causa, & ex prima acquisitione possessionis esset mihi plene quę situm dominium, ut quia tradēs esset dominus & postea superueniat mihi titulus vel causa ab eodem vel ab alio tertio, tunc non possideo ex ista secunda causa vel titulo, quia censetur ipso iure nulla & inutilis: & idē est si habuim a non domino & mihi fuit facta traditio, & acquisiui dominium mediante usucapione vel prescriptione, & postea superuenit mihi titulus ab eodem vel ab alio, tunc etiam non possideo ex tali causa secunda vel titulo, quia reputatur inutilis: idē etiam est si ex prima causa vel titulo habui rem a non domino, & postea ex secunda causa vel titulo habui eandem rem a vero domino, iam desino habere possessionem ex prima causa, & tantum habeo ex 2. tanquam plena & perfecta: quia his casibus videtur cessare ratio per quam potest haberi possessio ex pluribus causis: & aperte ista omnia videt probare text. in dicto. §. ex pluribus. in exemplis suis, si recte inspicatur: & magis in expresso istam cōcl. & declarationem probat text. in l. cum res. C. de cōtrah. emp. ubi dicit text. quod si habui rem & dominium eius ex titulo donationis ab aliquo, & postea eandem rem emi ab herede, quod etiam respectu possessionis ille titulus secundus est nullus, & per eum nihil video acquirere, cum rei proprię nō

teneat emptio, ut in l. suę res. ff. de cōtrah. emptio. cum simi. & in expresso ita declarat Bart. in dicto. §. ex pluribus. 1. col. & 1. oppo. singul. & melius quā alius Pau. de Cast. uol. post prin. ci. & secunda colum. in medio. Imola secunda colum. in medio. Roma. 1. col. prope finem. verbi. & ratio quare Cuma. Alex. 2. col. nu. 4. idē 2. col. Alex. no. penul. col. nu. 2. l. 2. col. nu. 9. Et si queras quis effectus resolveret per possideat quis ex pluribus causis vel non: dico quod effectus est quo ad prescriptionem & usucapionem: quia si possidet ex pluribus causis vel titulis, & superueniat mala fides in vna sed nō in alia, procedet prescriptio vel usucapio ex illa ex qua habet bonam fidem ita determinat Ioan. de Lino. in dicto. §. ex pluribus. in prin. Alex. 5. colum. num. 12. l. 2. col. nu. 1. Secundus effectus potest esse in remedio Publicianę, quā competet ex utraque causa & titulo, unde sententia definitiva lata in vno iudicio non pareat exceptionem rei iudicatę in alio. Tertius effectus, quā pro tali possessione querit ex utraque causa & titulo competere remedia possessionis: unde si lapsu temporis vel alio quouis casu possessor sit exclusus a remedio possessionis ratione vnius possessionis, non excluditur ab alio remedio ratione alterius possessionis. Nec obstat si subtiliter dicas quod ex inutili causa & contractu transit possessio cum in eius acquisitione requiratur causa, ut in l. 3. si vir uxori. ff. de requir. poss. & supra latē dictum est: quia subtiliter respondet quod ex inutili causa & contractu bene acquirō possessionem quando illa non habeam ex alia causa vel contractu iusti & valido: sed tamen est si illam semel habeam ex causa vel contractu valido & perfecto: quia tunc non possum eam iterum reacquirere ex alia inutili causa vel contractu: & istam subtilē & nouam solutionem ponit Alexand. in dicto. §. ex pluribus. penul. col. nu. 2.

98 Dominium verō nullo modo potest queri ex pluribus causis text. est in dicto. §. ex pluribus. in fine ubi, nec enim sicut dominium non potest nisi ex vna causa contingere, & cetera. & ad hoc not. ibi Bart. & cōm. doct. text. in l. non ut ex pluribus. ff. de regu. iuris. text. in l. 2. C. de vniuersali libertate. text. in l. sequitur. §. l. ana. ff. de usufructu. text. in l. 2. C. in quibus causis cessat longi tempore prescriptio. text. in l. & eandem. §. actiones. in fin. ff. de except. rei iudi. & ratio vera & mentalis est, quia dominium vel ius perfectū & consummatum querit non potest perfectionem vel aliquod incrementum recipere, nec potest multiplicari: unde eodē modo non possum multiplicari

plicari causæ vel tituli, quia cum sint ordinatæ ad acquisitionem dominij, hoc effectu iam sequuto ex una causa alia esset inutilis, cum ars & natura nihil operetur frustra, ut in l. quiuis de verbo obligat. in l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut lega. no. ca. in l. non cogendum. §. si de procu. in l. si a quo. §. 1. ut in posse. lega. & istam rationem ponit Rame. in dicto. §. ex pluribus. in fin. num. 5. & ibi Albe. 3. col. in fin. Ange. de Peru. 1. col. Pau. pen. col. in fin. Inio. 2. col. in medio. Aret. 4. col. in medio. Alex. 5. col. num. 12. la. quarta colum. num. 14. Vincen. sexta colum. num. 7. & satis est de mente Barto. in fin. alibus verbis. eandem etiam rationem ponit subtiliter Bald. in dicta. l. 2. C. de vindic. liber. ubi generaliter dicit quod omnis actus de sui natura vltimitate perfectus non potest recipere perfectionem vel reiterationem. idem dicit Bal. in l. precibus. C. de impu. & alijs. colum. num. 1. ubi dicit quod actus semel perfectus non potest recipere novam formam dispositivam. Confirmatur etiam ex sententia Aristot. 2. Ethicorum. dicentis quod perfectum est cui nihil addi vel auferri potest. & eiusdem. 3. Metaphysicæ. dicentis. perfectum est quod consequitur est suum finem, & nullam aliam requirit perfectionem. & eiusdem. 1. de Cælo. dicentis. perfectum est quod complementum & finem habet eorum quæ illi pertinent, & nihil aliud possit. & quod dominium sit ius plenissimum rei, probat text. melior de iure in l. si. C. de iure domi. imp. verificu. sin autem biennium. ibi. plenissime habeat rem creditor. & ad hoc notat & considerat Bald. ibi. 2. col. & illum text. ad hoc reputat sing. & vnicum Ioan. Igneus in l. 9. feruus. 3. colum. 4. ff. ad Sylla. simi. text. est in l. vna. C. de nudo iure Quirito. in fin. quem ibi notat Bald. & dicit ratio alibi reperiri quod verò sit plenum ius est text. in l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui & a quibus. text. in l. mater. C. ad Tertul. text. in l. formix. §. illud. de secund. nup. text. in l. si ita stipulatus fuero. §. Titius an si. ff. de verborum obligat. Confirmatur etiam, quia ille qui est dominus non potest suam rem stipulari, dari, sed tradi: text. est in l. si rem tradi. ff. de verborum obligat. text. in l. scire debemus. §. si. eodem titulo text. in l. nemo. rem suam. la. primera. & in l. nemo rem suam. la. 2. eod. titulo. text. in l. ubi autem non apparet. §. si. eod. titulo. text. in l. si itaq; In. ff. de actio. eum materia. & eodem modo non potest quis emere suam rem: text. in l. si rei. ff. de contrah. empt. nimirum alicuius iuris sibi deficientis, ut usufructus possessionis, vel alterius iuris: text. in l. si emptione. §. rei super eod. titulo. text.

not. in l. eum res. C. eod. titulo. & vtrobiq; Doct. & idem est in legato vel titulo vltimæ voluntatis quia legatum rei propriæ iustitiam non valet: text. in l. proprias. C. de lega. & ibi commun. docto. cuius ratio est, quia sicut dominij possessionem semel acquisitum est non potest multiplicari, ita nec tituli qui ordinantur ad eius acquisitionem, ut supra dictum est. Aduertendum tamen quod ista regula & conclusio debet intelligi quando plures causæ vel tituli concurrunt post dominij semel acquisitionem: secus vero si concurrunt vno & eod. tempore, & si ante dominium: ut si debitor tradat rem creditori suo quam debebat ex pluribus causis: nam transit dominium ex omnibus causis & titulis: ita probat casus & ibi communis opinio. ant. in numerationib; ff. de solut. text. in l. cum quis. §. de pecul. eodem titulo. text. in l. si creditori. verificu. Marcellus. ff. de legatis. 1. & in expello ita tenet gloss. in dicto. §. ex pluribus in glo. si. in. 4. oppo. & Bart. ibi. 2. colum. 4. oppo. Rame. 1. col. num. 1. Ange. 1. col. in medio. Pau. de Cast. not. 2. col. in fin. Roma. col. 1. & commun. moderni. Secundò intellige & limita, quando ista causa noua non habet originem vetustiore, secus si haberet: quia tunc potius acquiritur ex vetustiori, ut si esset mihi res legata sub conditione, qua pendente heres vendidit vel donauit mihi eam & tradidit, vel heredem instituit, nam licet ex ista noua causa & titulo. sim factus dominus, tamen si postea existat conditio primitiui, & sic legati, statim de suo habere dominium ex illa noua causa, & incipio habere ex prima causa & titulo. text. est qui sic debet intelligi in l. fundo legato. ff. ad l. lala per quem ita tenet ibi Bart. Paulino. Alex. & commun. docto. & tenet etiam Bart. in dicto. §. ex pluribus. 2. col. 5. oppo. Pau. de Cast. penul. col. in princ. & communiter alij docto. Confirmatur quia quando in vna & eadem persona concurrunt duplex obligatio, semper præualeat illa quæ est principalior & maioris potentie, & extinguitur alia: sed quando vtraque esset par potest vtraque remanere: text. est in l. generaliter. ff. de fideiuss. text. in l. cum reus, eod. titulo. text. in l. si reus. ff. de duobus reis. ubi vide docto. 69. Similiter est dubium subtile in nostra materia: an & quando possessio alicuius rei possit esse pignus plures in solidum? In quo articulo resoluitur uedico, quod vna & eadem possessio, nunc & substantia eadem re nota potest esse penes plures in solidum, & hoc modo sit naturalis sola, modo civilis sola, modo vtraque tam civilis quam naturalis: text. est in formis & expressis in l.

in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posses. cuius verba sunt, ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: text. in l. si vtr. certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodati. post princ. ibi, & ait duorum quidem in solidum dominij vel possessionem esse non posse: text. in l. duo in solidum. ff. de precario. ubi extendit hoc, etiam si vtraque possessio sit iusta, vel vtraque iniusta, vel vna iusta & altera iniusta: cuius verba sunt, duo in solidum precario habere non magis possunt quam duo in solidum vi possidere aut clam: nam neque iuste neque iniuste possessio duæ concurrere possunt: text. in c. licet causam. de proba. verificu. ex præmissis. ibi, cum duo in simul eandem rem & eodem modo in solidum possidere non possint. cuius ratio vera & subtilis est, quia fictio non potest habere locum super impossibili de natura in genere, text. est in l. qui ad certu. ff. locati. text. est in l. adoptie. la. ff. de adop. text. in l. lex Cornelia in fin. de vulga. & pupil. text. in 4. minor. In fin. de adop. notatur per gloss. & doct. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & post huc. & in l. 3. ff. pro socio. notatur etiam magistraliter per Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de vfuc. 9. colum. num. 1. & ibi repetetes, & in l. eandem. ff. de duobus. colum. 1. & ibi conim. Doct. & in locis ubi supra. sed possessio civilis retinetur in animo per fictionem, quia possessor iuris fictione censetur esse in re, quia ibi fingitur esse corpus ubi animus est: argumeto text. in l. nihil. ff. de capti. & post huc. & argumeto text. in l. habet. §. placet. ff. de precibus, quia non decessit animo a possessione. similiter etiam naturalis possessio quam possessor habet in alijs partibus qui bus corporaliter non insitit, vel naturalis possessio quam habet in tota re vel fundo, quando non est in ea, sed in conspectu vel prope, non potest dici quod retineatur naturaliter sed per fictionem: ut subtiliter probat text. in l. 3. in princ. ff. de acquir. posses. aucta ratione naturali: & ibi tenet & declarat singul. solus Socinus. 3. col. 4. not. ergo sicut ipsamet actus & corporalis detentatio qua quis insitit rei non potest esse penes plures in solidum secundum naturam, ita ipsa possessio naturalis vel civilis vel vtraque: quæ retinetur per fictionem & representatiue tanquam si quis insisteret in re, non potest esse penes plures in solidum: & in hoc se fundant consultus in dicto. §. ex contrario. in quatuor dicit, contra naturam quippe est, ut cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: & in effectu istam rationem, licet non sic declarat,

ponit Rame. in dicto. §. ex contrario. 2. colum. num. 1. Bart. 3. colum. num. 7. expressus & clarus Albe. 1. colum. in princ. verificu. de Ang. 1. colum. num. 1. Inio. & Pau. de Cast. 1. colum. in princ. Roma. 1. col. in fin. Aret. 1. colum. & notabilis, qui hoc valde commendat. Cum, ibi 1. colum. in princ. Alex. 3. col. num. 4. Soci. 1. col. in princ. la. 4. col. num. 9. Vincen. notabiliter. 3. col. num. 5. Secunda ratio potest esse propter repugnantiam & incompatibilitatem euitandam circa effectus produciendos: nam si vna & eadem possessio posset esse penes plures in solidum, sequeretur quod vterque eorum posset præscribere eandem rem, & effici dominus in solidum, & similiter dominus fructum in solidum, quod est impossibile de iure: ut in l. si vtr. certo. §. si duobus vehiculum. post princ. ff. commo. & in l. hæreditate. §. pater. ff. de castro. precul. & in l. Marcius. §. duobus. de legata. 2. & in l. quod contra. §. vni. de regulis iuris. & istam rationem voluit gloss. mag. in dicto. §. ex contrario. prope si. verificu. item secundum eos. & ibi doctores. 100. Iuxta prædicta tamen necessario & vtiliter quæro, an & quando possessiones diuersæ & realiter distinctæ possint esse penes plures personas? In quo articulo propono veram & generalem conclusionem, quod possessiones diuersæ & realiter distinctæ bene possunt esse penes plures personas in solidum. Penes vnum civilem, penes alium naturalem: quæ conclusio probatur & verificatur in casibus personis, & exemplis sequentibus: nam si in fundo vel re immobilius habet usufructum, alius proprietatem, usufructuarius habet possessionem naturalem in ipsa re, proprietarius vero habet civilem: text. est in l. naturaliter. ff. de acq. poss. cuius verba sunt, naturaliter videtur possidere is qui usufructum habet. & ibi gloss. & commun. doctores. text. in l. possessio quoque. in princ. eod. titulo. text. in l. cum inscunq; §. si fundus. ff. de usufructu. text. in l. si ff. uti possid. aucta glo. & commun. intellect. text. in l. 3. §. vnde vi. & §. uti frui. ff. de vi. & vi arma. text. in l. uti frui. in fin. ff. si usufructus petatur. text. in l. qui usufructum. eod. titulo. & idem est in habitatione domus, quia ille cui est concessum ius habitationis, possidet domum naturaliter tanquam usufructuarius eius argumentum prædictorum iurum, & argumeto text. in l. cum antiquitas. C. de usufructu. & in specie ita tenet Paulus de Cast. in l. Aquilius Regulus. in princ. ff. de donat. ubi notabiliter declarat: & idem est in usu, nam ille qui habet servitutem usus possidet naturaliter ipsam rem in qua habet usufructum probat text. not. in fin. ff. ut possi. text. in

tex.in.1.3. §. vi. frui. verfi. item si nō usufructus
sed vsus. ff. de vi & vi arma. cuius ratio est, quia
vltus fructus est pars domini, vt in. 1. 4. ff. de vsu
fruct. & ad hoc vt fructuarius libere vti oportet
esse naturaliter in ipsa re: vnde merito eam
possidet naturaliter, proprietarius vero habet
ciuilem possessionē ratione proprietatis domi-
nij: & in effectu istam rationē ponit expressē
Ang. in. 1. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. ex qua
ratione inferitur quod secus est in alijs seruituti-
bus & iuribus incorporalibus, rusticis vel ur-
banis, continuis vel discontinuis: quia ratione
earum illi cui competunt tales seruitutes nō ha-
bent aliquam possessionem naturalem in ipsa
re in qua est impositum ius seruitutis, sed vtra-
que possessio remanet penes dominum eius.
Aduertendum tamē singulariter quod talis vsu
fructuarius & vsuarius non solum habet pos-
sessionem naturalem in ipsa re corporali, sed
etiam habet quasi possessionem ciuilem & na-
turalem in ipso iure incorporali vtendi & frue-
di, quasi naturalem per actus naturales quos
exerceat in recolligendis fructibus, quasi ciuilem
per retentionem illius iuris in anima: ita probat
tex. singul. iuncta glo. in. 1. ait prator. §. i. verfi.
Item ei. ff. ex quibus cau. maio. & ibi Bar. Alb.
Iaco. de Rau. & docto. antiqui. tex. in. 1. 3. §. qui
vltus fructus in prim. ff. de vi & vi arma. quē ad
hoc ponderat Ang. de Peru. probat etiam tex.
in. 1. quoties. la. secunda. ff. de serui. & in. 1. si centi.
§. Aristo. in. 1. ff. si seruitus vti vbi habetur op-
pro iure seruitutis competunt interdicta & re-
media possessoria, ergo in eis datur possessio:
& in expresso istam cōclusiōem tenet glo. ordin. in
1. si plures. §. deiectionum. ff. de vi & vi arma. in gl.
2. expositiua, in quātum dicit ab usufructu qui
est quasi possessor iuris. & ad hoc etiam repu-
tat ibi singul. Bar. & Ang. de Peru. sentit etiam
glo. in. 1. si. ff. vt possid. in glo. penul. in verbo,
deleat. istam etiam cōclusiōem tenet Bar. qui ma-
gis trahit loquitur in. 1. naturaliter. ff. de acqui-
posse. & ibi Ioan. de Imo. Paul. Aret. Soci. Ale-
xan. & Iaso. tenet etiam Albe. in. 1. 3. §. ex cōtra-
rio. 2. colum. in fin. eodē tit. & ibi Imo. 2. colum.
na. in princ. Roma. 2. colum. post princ. Aret.
2. colum. Alex. 6. colum. nume. 10. Iaso. 8. colu-
na. 30. licet contrarium velit ibi Bar. 2. colum.
istam etiam cōclusiōem tenet Pau. de Cast. qui nota
loquitur in. 1. eodē tit. penul. colum. verfi.
præterea aduerte. Aret. 10. colum. num. 27. Iaso.
14. colum. num. 62. Vnde in. 29. colum. num. 68.
Ripa. 9. colum. num. 34. licet contrarium teneat ibi
Bar. 2. colum. num. 9. istam etiam cōclusiōem tenet
Albe. in. 1. fructus. ff. de rei vend. 4. colum. possi-

princ. idem Alb. in. 1. acquiritur. §. si. in. 1. ff. de
acquirēdo rerū do. Cuius in. 1. vna. C. vt possi-
3. colum. verfi. si vero sunt res incorporales. Al-
ber. ibi. 3. colum. in princ. Sali. 3. colum. num. in
Cuius in. 1. competit. C. de pres. 30. vel 40. ann.
2. colum. 4. quæst. Bal. in. 1. nemo. C. de acqui-
posse. 2. colum. post medium. & Ang. ibi. 2. co-
lum. num. 5. idem Bal. in. 1. certum. C. de rei v-
di. 1. colum. num. 2. Pau. de Cast. no. in. 1. fin. C.
de longi tempo. presc. 1. colum. nu. 6. & adde
notabiliter quod ista eadem cōclusiōem habet locū
in omnibus alijs seruitutibus & iuribus incor-
poralibus: quia licet in ipsa re corporali in
qua seruitus est imposita nō datur aliqua pos-
sessio, tamen bene datur quasi possessio ciuilis
& naturalis in illo iure seruitutis naturalis, dū
quis est in exercitio eius ciuilis per retentionē
illius iuris in anima: ita aperte concludunt do-
ctores in locis vbi supra. & in specie tenet Bal.
in. 1. nemo. C. de acqui. posse. 2. colum. post me-
dium. verfi. eodē modo. tenet etiam Bart. in. 1. 1.
ff. eodē tit. 4. colum. num. 12. & ibi cōm. mo-
der. ex qua quasi possessio causatur præfer-
tio in istis iuribus, & similiter causantur & co-
petunt interdicta & remedia possessoria: & si
subtiliter dicas, si hoc ita est quare non præfer-
bitur seruitus discontina tempore legitimo &
ordinario, sed immemoriali, vide in materia
seruitutū quia est subtilis & nō passus. simili-
ter etiam emphyteuta qui recipit rē in emphy-
teusim, aliqua mercede præstita: habet posse-
sionem naturalem in illa re: dominus vero dire-
ctus qui cōcessit habet ciuilem, nam si talis em-
phyteuta habet ius in re, & sic vtile dominij,
ergo habet possessionē naturalem: ita probat
tex. in. 1. si. ff. si ager vti. vel emphy. pet. & ibi
Bar. & docto. antiqui. & in expresso ita tenet glo.
ordin. in dict. 1. 3. §. ex contrario. in glo. magna in fin.
& ibi Barto. Imo. Pau. & commun. docto.
tenet etiam Bar. in. 1. 2. C. de iure emphyt. 2. co-
lum. 4. & post eum alij docto. tenet etiam Azo
in summa. C. de acquirenda poss. 4. colum. in princ.
Item etiam feudatarius qui rem in feudum a do-
mino accepit, habet possessionem naturalem:
dominus vero habet ciuilem: & in expresso ita
tenet glo. ordin. licet prædicta iura non alleget,
in dicta. 1. 3. §. ex contrario. in glo. magna in fin.
& ibi cōm. docto. tenet etiam Azo in summa.
C. eodē tit. 4. colum. in princ. Item etiam superficia-
rius qui accepit superficiem alicuius domus, soli, vel fundi aliqua pen-
sione præstita, possidet naturaliter: quia habet
ius in re: dominus vero directus soli possidet ci-
uilem: argumē. tex. in. 1. 3. §. qui superficiem &
per

per totū. ff. de superfi. & eorū q. ibi notat Bar.
& antiqui. tex. in. 1. superficiario. ff. de rei vti. tex.
in. 1. in prouincial. §. si. ff. de op. noui. num. tex.
in. 1. tutor. §. si. ff. de pigno. actio. Item etiam
item etiam colonus vel inquilinus qui condu-
xit domum vel fundum ad longum tempus,
puta per decem annos vel vltra, possidet natu-
raliter: quia videtur habere ius in re: dominus
vero qui rem locauit possidet ciuiler, argumē-
to tex. in dict. 1. si. ff. si ager vti. vel emphy. pet.
& in dict. 1. 4. §. qui superficiem & §. quod autē.
ela. ff. de superficibus. & in expresso. ex isto
fundamento istam cōclusiōem tenet glo. singul. in. 1.
si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commo-
dati. in glo. magna in medio. verfi. & idem in eo
colono, & c. glo. in. 1. si quis ante. in verbo, nouis-
sim. ff. de acqui. posse. Azo in summa. C. co-
titu. 4. colum. in princ. Pau. de Cast. in. 1. non solet.
ff. locati. Alex. de Imol. vbi valde commendat
in dicta. 1. 3. §. ex contrario. supra eo. 9. colum.
20. Iaso. ibi. 3. colum. 4. idem Iaso in. 1. natura-
liter. supra eod. §. 1. colum. 15. Alexan. in dicta. 1. si
quis ante. supra isto tit. 4. colum. 10. Soci. ibi. 4.
colum. Cōfirmatur etiam, quia tempus perpe-
tuum dicitur etiam per decem annos, glo. est
no. in. 1. nam imperator. ff. de legi. & ibi Docto.
Vnum tamen est quod in dict. casibus prædi-
ctis personæ habent etiam quasi possessionem
ciuilem & naturalem in illo iure reali: argumen-
to eorum quæ supra dicta sunt in fructuario: &
in expresso ita dicit Imol. in dicto. §. ex contra-
rio. 2. colum. in princ. & Iaso. ibi. 1. colum. 44.
Item etiam ille qui precario concessit rem, alte-
ri possidet & retinet sibi ciuilem possessionem:
accipiens vero nequit & habet possessionem
naturalem, & hoc in dubio ex natura contra-
ctus, nisi aliud inter eos actum sit: tex. est no. in
1. & habet. §. si verfi. placet. ff. de precario. cuius
verba sunt, placet autē penes vtrumque esse eū
hominem qui precario datus esset penes eum
qui rogasset: quia possederat corpore penes do-
minum, quia non decessit animo a possessione:
& ibi glo. or. & commun. docto. tex. in. 1. 4. eodē
titu. tex. in. 1. qui precario. eo. titu. tex. in dicta
1. 3. §. ex contrario. verfi. Sabinus. ff. de acqui. pos-
se. cuius verba sunt, Sabinus tamē scribit eum
qui precario dedit & possidere ipsum, & eū
qui precario acceperit: & istam cōtinet etiam
glo. or. in. 1. Pomponius. §. si quis qui precario. eo.
titu. & ibi commun. Docto. glo. in. 1. si quis an-
te. eo. titu. & ibi commun. scribentes. Dubium
tamē est necessarium, quæ possit esse ratio per
quam ex contractu precarij transeat possessio
saltem naturalis, & ex contractu commoda-

ti, depositi, locationis, & simili nulla transeat
possessio, sed vtrique remaneat penes conceden-
tem, vt in leg. rei commodatæ. ff. commodati.
tex. in. 1. licet. verfi. rei depositi. ff. depositi. tex.
in. 1. officium. ff. de rei vend. cum simili & dico
quod ratio potest esse, quia in precario est for-
tius & potentius ius in recipiente, quam in co-
modato vel deposito: ita precarium sit ad vsum
incertum & in determinatum, & similiter ad re-
pus in determinatum, & in eo cōsentus maior
liberalitas ex parte concedentis, & maior & am-
plior facultas vtendi re, vt in la. & per totum. ff.
de precario. & vltra hoc ratione huius incerti-
tudinis cōsentur in dubio cōcessio perpetua do-
nec reuocetur: argumēto tex. in. 1. iuris paritos.
ff. de excusato. textus iuncta glo. & commun.
opin. in. 1. sine præfinito. ff. de pennis. tex. in. 1.
sufficit. ff. de conduct. indebit. & ibi Barto. & do-
cto. tex. in. 1. ambiguitatem. verfi. in autem ta-
lis. C. de usufruct. & argumento doctrinæ Bar-
to. in. 1. de populo. §. si quis ipse prætori. 3. colu-
num. 2. ff. noui. opin. num. & ibi moder. norum,
Cipri. Bald. & aliorum doctorum in. 1. quilibet.
C. si cer. pe. & modernorum in. 1. principalibus
ff. si cer. pe. vbi illud quod est dispositum in offi-
ciali perpetuo, cōsentur dispositum in officiali
ad bene placitum: quia in dubio cōsentur per-
petuus. & omne illud quod est perpetuum cen-
setur esse fortius & tribuit ius in re: vt in. 1. 1. §.
quod autem dicit. ff. superfi. vnde ex precarij iuri-
to tranfit possessio, sed commodatum concedi-
tur ad certum: vsum limitato tempore: expres-
se, vel saltem tacite, vt voluit glo. or. Barto. & co-
mun. docto. in. 1. si de prece. voluit etiam ma-
gis trahit Barto. in. 1. in commodato. §. sicut. ff.
commodati. & ibi Doctores, Bartolus, Paulus,
& moder. in leg. secunda. ff. si cer. pe. Bald. &
Docto. in. 1. 2. C. commodati. & in effectu istam
rationem, licet non sic declarati & confirma-
tam, ponit Socinus in dicta. 1. 3. §. ex contrario.
2. colum. num. 12. Iaso. ibi. 4. colum. 12. Vnum ta-
men est quod licet precarium possit libere re-
uocari secundum voluntatem cōcedentis, quia
non est limitatus in eo certus vsus & tempus, ta-
men si cōcedens velit sine causa reuocare eum
damno alterius & sine aliquo temporis inter-
uallo non possit, imo obstat ei exceptio doli:
ita singul. determinat solus Abb. in c. si. extra,
de precarijs. ff. cer. no. 17. & illud dictum sequit
& valde commendat Alex. in. 1. si pennis. in fi-
ne. ff. de verb. obliga. sequitur etiam & dicit forte
non alibi Iason in. 3. sequens. In ibi. de actio. 5.
eod. num. 25. Item etiam possessor qui se absten-
tauit retinet ciuilem possessionem in absentia
Ant. Go. in. 1. 2. Tau. A a & si al-

& si alter sit ingressus habet & acquirit natura-
lem rem est in. cl. am possidere. §. qui ad nundinas.
ff. de acquir. poss. cum simi. de quo artic.
late supra dictum est. in. quod magis est, plu-
res possessiones naturales vel plures civiles pos-
sunt esse penes plures & diuersas personas in
vna & eadem re diuerso iure & respectu nam
in fundo potest quis habere usufructum & ra-
tione eius habere naturalem possessionem,
& in eodem fundo potest alius habere osium,
& ratione eius habere aliam possessionem na-
turalem: & eodem modo si vnus habere usufructum
in fundo vel re, & alius similiter haberet usufructum
in eadem re, vterque haberet possessionem natu-
ralem: quia hoc non est inconueniens, quia istae
possessiones sunt diuersae & differentes nume-
ro, quia vna est respectu usufructus, alia respec-
tu usus, & sic nulla contingit repugnantia vel
impossibilitas ita subtiliter probat. tex. in. l. si
ff. ut possi. vbi habetur quod usufructarius &
usuarius possident in solidum eandem rem natu-
raliter, & vterque competit interdictum, v-
ti possidetis, pro tuenda & conseruanda sua pos-
sessione: & per illum textum ita tenet & declarat
Bar. in dict. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poss.
4. col. num. 10. lmo. ff. col. in fin. Roma. 2. col. in
prin. Alex. 2. col. num. 10. de quo tamen articu-
lo quia dubius & subtilis est, vide omnino ibi
modernos.

101 Sed quia supra plenè & magistraliter visum
est qualiter possessio acquiratur, nunc oportet
videre qualiter possessio quæ sita amittatur
& perdat. In quo articulo procedo per ver-
tas & notabiles conclu. quas plenè & notabili-
ter intendendo tractare & verificare Prima concl.
Vtrique possessio tam civilis quam naturalis ita
quæ sita in re immobili, semper retinetur quæ-
diu possessio est in ipsa re vel in conspectu rei,
vel prope ipsam rem taliter quod facili-
ter ingredi, licet non sit in eius conspectu quod p-
batur sic. Facilius iura nostra conseruamus q-
acquiramus de nouo: textus est in lege prima. §.
quod autem ait prætor. ibi, nam cui damus. ff.
de superficiebus. tex. in leg. inuicem. ver. t. ff. de
reg. iur. in lege tertia. §. bonorum ibi, retine-
ndi que. ff. de bonorum poss. text. in lege.
Papinianus. §. si filius. ff. de inoff. test. tex. in le-
ge. patre funio. ver. si nū furiosus. ff. de his qui
sunt sui vel alie. in. vbi habetur quod licet fu-
riosus non possit contrahere matrimonium, ta-
men bene potest illud retinere & conseruare. tex.
in lege. si quis animo. ff. de acquir. poss. text. in
l. communis secutus. §. procurator eod. tit. text.
in. l. arboribus. ver. si quid tamē. ff. de usufruct.

vbi habetur quod si quis sine mandato quis
quærit possessionem nomine alterius, nulla quæ-
ritur sibi possessio ante ratihabitionem, tamen
secus est quando quis iam habet possessionem
quæ sita, & alius nomine eius habeat, teneat,
vel utatur: quia etiam ante ratihabitionem
conseruatur sibi possessio: & per illum textum ita
tenet Aret. Socinus, & latius in l. generaliter. ff.
de acquir. poss. text. in. l. in d. ex dat. ff.
de iudic. in l. cum prætor. eod. tit. vbi habe-
tur quod licet furiosus non possit de nouo crea-
re iudex, tamen bene potest conseruare iuris-
dictionem semel acquisitam ante furorē, licet
non possit eā exercere. text. in. l. qui furere co-
pit. ff. de stat. homin. text. in. l. §. origo. ver. quæ
uis. ff. de postulando. sed possessio naturalis ac-
quiritur per ingressum rei, & sic per illum actum
naturalem, ut in. l. 1. & in. l. 3. & in. l. quem admo-
dum. ff. de acquir. poss. & in. l. nemo. C. eod. l. 1.
possessio naturalis quæritur per aspectum rei, da-
to q- acquirere in eam non introit vel ingrediatu-
r ut in dicta lege. prima. §. si iusserim. & in dicta
lege. quod meo. §. si venditor eam cum similibus
item possessio naturalis quæritur per actum ge-
neralem prope ipsam rem, licet non fiat in conspe-
ctu rei, puta per traditionem clauium, vti in le-
ge. clauibus. de con. emp. ergo a fortiori vtrique
possessio tam quæ sita & producta in esse reti-
nebitur & conseruabitur: & ex isto fundamen-
to, licet non sic inducto, istam conclu. tenet glo.
nota. or. in. l. ff. de acquir. poss. in glo. 2.
in medio. ver. sed quid si non est in conspectu
quam glo. & eius co. approbat ibi Bar. ff. col. in
medio. ver. unde quarto loco. & c. dicens q- glo.
loquitur perfectissime cui nihil est addendum.
Pau. de Cast. ibi. 2. col. prope finē, dices esse me-
titenendum. Alex. 9. col. num. 34. Soc. ibi. 8. col. in
fin. Cuius ibi. ff. col. in medio. Vinc. ibi. num. 106.
istam etiam conclu. tenet glo. in l. vna. C. uti pos-
si. in glo. ff. in medio. cum qua transeunt ibi o-
mnes doctores. istam etiam tenet Jac. Bu. in l. 1.
cet. C. eod. tit. 2. col. in medio.

102 Secunda co. Quando quis habet vtrique pos-
sessionem in re immobili, & se absentat longe
ex aliqua causa iusta vel iniusta, voluntaria vel
necessaria, amittit possessionem naturalem &
retinet civilem in animo: text. est in l. 1. & eo
presus in l. cl. am possidere. §. qui ad nundinas.
ff. de acquir. poss. vbi dicitur text. quod si pos-
sessor ad nundinas profectus est, & alter ingressus
est efficitur possessor, & similiter absens retinet
possessionem, ergo ingressus habet naturalem
& absens retinet civilem: cuius verba sunt, qui
ad nundinas profectus nūquam reliquit, &
dum ille

dum ille à nundinis redit, aliquis occupauit pos-
sessionem, videri eum cl. am possidere. Labeo
scribit: retinet ergo possessio. is qui ad nundinas
abijt: & ibi notat Bar. & tota schola doctorum.
text. in. l. 3. §. in amittenda. in fine. eod. tit. ibi,
sed & si animo solo possideas, licet alius in fun-
do sit, adhuc tamen possides: text. no expref. in
l. si id quod. §. si. eod. tit. text. in. l. 3. §. saltus. co-
titu. text. in. l. 1. §. ad circos. ff. de vi & vi ar. ibi, ade-
missi enim ei possessionem quam animo reti-
nebat, & si non corpore. text. in. l. licet. C. de ac-
qui. poss. cuius verba sunt, licet possessio nu-
do animo acquiri non possit, tñ solo animo reti-
neri potest. text. in. §. possidere ver. si quis etiam
Instit. de interdic. text. in. l. 1. in princ. tit. 30. 3.
part. & ex ista coniuncta prima con. superiori
infertur vera & notabilis declaratio ad ista iu-
ra, vt intelligantur quando possessor civilis est
longe absens: secus verò si sit in conspectu rei
vel prope rem: quia tunc vtrique possessionem
retinet & conseruat, & ita intelligit & declarat
ista iura Rapha. Cuius in dict. §. qui ad nundinas.
3. col. post prin. Lud. Rom. ibi in prin. Iaso.
ibi. 2. col. in prin. Car. in. c. olim. el. 1. de rest. spo.
3. col. prope finē. & adde pro declaratione hu-
ius con. q- ista civilis possessio quæ in absentia
retinetur animo, amittitur modis sequentibus.
Primo modo, si absens possessor civilis non sit
admissus post reuersionem per eum qui re-
gressus est, sed ei resistat: text. est in. l. si id quod.
§. si. ff. de acquir. poss. ibi, eo usq; possideamus
donec reuertentes nos aliquis repellat. Secun-
do si antequam interueniat resistentia ipse ab-
sens civiliter possidens animo desijt possidere:
quia suspicatus est posse repelli. text. est in. d. l. si
id quod. §. si. ibi, aut nos ita animo definamus
possidere, q- suspicemur repelli nos posse ab eo
qui ingressus sit: text. in lege. sed & si nolit. eo-
dem titulo. in lege tertia. §. si quis nunciet. eod.
tit. text. in. l. 3. §. si quis autem. ff. de vi & vi ar.
text. in. l. p. titu. 30. 3. part. Tercio si talis res ita sit
occupata, quod non sit possibilis vel verifimi-
lis eius recuperatio per absentem propter ma-
ximam potentiam eius qui ingressus est, vel ex
qualitate rei, quia in expugnabilis: vel ex qua-
litate loci, quia flumen aut mare ita rem occu-
pauit quod in ea non potest dari usus: nā tunc
statim absens amittit possessionem civilem, &
similiter presens amittit vtraque etiam si ani-
mo nolit definire possidere, & nullus hoc pro-
testetur: & in expreflo ita probat textus singu-
laris in. d. cum vnus. §. si. ff. de bonis auto. in. pos-
s. cuius verba sunt, si propter naturam rei, ve-
luti si prædium inundatum sit, aut propter

latronum potentiam non potest possideri, re-
tine dicitur non esse quod possideatur. text. in. l.
quod meo. §. si. in. l. ff. de acquir. poss. ibi rur-
sus si cū magna vi ingressus est exercitus. & c.
& ibi expreflo notat Pau. de Cast. lmo. Cuius.
& Alex. facit text. in. l. 3. §. Labeo. supra eod. tit.
& ibi tenet singu. & melius quam alibi Socin. 1.
& 2. col. text. no. in. l. Pomponius in princ. eod.
titu. & ibi commun. doct. & probat expreflo lex
14. tit. 30. 3. part. ex. qui sic debet intelligi in. l. na-
turaliter. ff. de vfua. vbi habetur quod per in-
terruptionem naturalis possessionis interrup-
tatur prescriptio: nam certè debet intelligi quā-
do ex interruptione naturalis possessionis in-
terruptitur civilis, quia impedimentum est ta-
le quod tollitur facultas & usus vtendi rei: secus
verò aliis si simpliciter amitteretur sola natu-
ralis sine civili: quia non interromperetur præ-
scriptio, cum civilis possessio sit illa quæ cau-
sat præf. & ita intelligunt & declarant illi text.
Docto. ibi. & Bar. in. l. 3. §. ex contrario. ff. de ac-
qui. poss. 2. col. ver. si non obstat. cuius ratio sub-
tilis est, quia possessio civilis ex dispositione
iuris retinetur animo quando potest liberè vri
re & possessionem naturalem: unde quando datur
talis impotentia merito & necessario debet amit-
ti, quia deficit fundamentum in quo possessio
civilis infistebat, vñ licet ipse civilis possessor
nolit animo definire possidere, voluit & pro-
testatio eius est nullius momenti, tanquam co-
traria actui naturali & iuris ordinationi, cum
talis animus videatur fundari super impossibi-
li: & istam rationem posuit subtiliter Cald. in. l.
licet. C. de acquir. poss. 2. lectura, in finalibus
verbis. Socinus in. l. 3. §. Nerua filius. ff. eod. 2. co-
lum. ver. tu considera. iuncto ver. ex quibus in-
fertur, & ante eos Roser. in libellis suis, in rub.
de interdic. unde via. col. num. 2. confirmatur
per text. in. l. 1. §. q- si seruus. ff. de vi & vi ar. vbi si
colonus, inquilinus, vel detentator expellatur
de ipsa re: dominus qui per eos retinebat pos-
sessionem illam perdit, licet sit ignorans vel no-
lit animo definire possidere, licet secus sit si ipse
dominus expelleretur & non detentator: quia
ex quo non amittit naturalem quam retinet
per alium, non amittit civilem quam retinet
per se: quia censetur accessoria & dependens
ab illa naturali, & à facultate rem apprehende-
di: text. est in. l. 1. §. non alij autem. ver. si. de vi &
vi ar. & ibi glo. ord. Bart. & commun. docto. de
quo articulo latius infra dicitur. Quarto mo-
do per longam absentiam ipsius possessoris ci-
uilem, quia si diu & magno tempore sit absens
amittit possessionem civilem, modo alius sit in
Ant. Go. in. l. 1. Tau. A 2 2 gressus

gressus, modò non: cuius ratio est, quia lapsu tã
ti temporis inducitur obliuio & animus non
posidendi, ex quo causatur amissio possessio-
nis: ita probat text. in l. si de eo. §. si forte. ff. de
acqui. possel. & ibi tenet glo. or. Bart. & comu.
doct. text. in l. si id quod. eod. tit. & ibi etiã do-
cto. text. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsuca. & ibi
gloss. Albe. & alij docto. faciunt text. & ibi docto-
res in l. si. C. vnde vi. text. in l. licet. C. de acqui.
possel. & ibi comu. docto. text. in §. quod au-
tem. In l. de vsuca. & ibi glo. no. & comu. do-
centes. Dubium tamen est inter docto. quod
sit istud longum vel magnum tempus, vt per
lapse eius inducatur obliuio, & per cõsequens
amissio possessionis: & reperio varias & diuer-
sas opiniones, nam aliqui glo. & doctores in
locis suprà allegatis expresse tenent q̃ requiri-
tur tempus decem annorum: & confirmari po-
test, quia dictio diu, & dispositio loquens in lō-
go tempore debet interpretari de tempore de
cem annorum, vt in l. si licet fideicommissaria. §.
Aristo. ff. qui & a quibus iuncta gloss. & comu.
expositione. & in l. i. & per totum. C. de longi-
tempo. præf. & in l. i. & per totum. C. quæ sit
longa consuetudo. & in l. si filius familias. iuncta
gloss. & comu. opi. C. de peti. hære. facit etiam
text. sing. & vnicus in suo casu in l. sine præfinito.
ff. de pœnis. de quo text. alias suo loco dixi.
alij vero. gg. & Doctores dicunt, quod isto ca-
su tempus sit arbitrium, & relinquatur iudi-
cis arbitrio qui debet considerare qualitatem
rei, loci, & personæ: quam opi. tenent plures. gg.
& scribentes in dictis locis suprà citatis: & tenet
Innocen. & plures Canonistæ in ea. querelam.
de electione. tamen mihi placet ista opi. & con-
cordia. q̃ cum in hoc articulo tempus non sit à
iure decusum necessario tēpus sit arbitrium:
sed in dubio iudex debet arbitrari tempus, 10.
annorum per primum fundamentum cum ra-
tione: & ita procedat. 1. opi. gg. & doc. tenentiū
hac parte: si verò ex qualitate rei, loci, & perso-
næ debeat plus vel minus tempus sufficere, iu-
dex hoc arbitrat: & ita procedat. 2. opi. alia
rum glossarum, & scribentium: & in effectu ista
est intentio Bart. in dict. l. si de eo. §. si forte. 2. col.
ff. de acqu. possel. Abbatis & aliorum in c. vigilā-
ti. 2. col. de præscriptionibus. Fab. qui no. loqui-
tur in dict. §. quod autē. de vsuca. & in terminis
istā concordiam ponit magistraliter Salyc. in
l. licet. C. de titu. pen. col. idē Salyc. in l. i. C. de
seruis fugi. pen. col. Adde tamē quod si absens
protestetur se nolle amittere possessionem per
absentiam vel negligentiam nō amittet posses-
sionem ciuilem etiam per lapsum 10. annorum

vel maioris tēporis: quia cum illa amissio cau-
setur ex obliuione & animo nō posidendi qui
colligitur ex lapsu tēporis, & istud cessat pro-
pter protestationem: ergo hoc casu non amitti-
tur possessio. argumēto text. in l. qui in aliena. §.
si. ff. de acqui. hære. vbi habetur q̃ ea quæ de-
pendet ab animo regulatur: & declarantur per
solā protestationem: sed ciuile possessio est hu-
iusmodi, ergo. &c. & in terminis reperio quod
istā sen. & con. tenet Ioan. Faber. in §. p̃ autem.
In l. de vsuca. 2. col. in medio. vers. quid ergo si
probet. intelliget tamen superiorē con. quæ ha-
bet q̃ per longam absentiam amittit quis posses-
sionem ciuilem quando res erat vacans, & in ea nullus in-
gressus est, vel si ingressus est ipse absens: nota-
bat: secus tamen est si aliquis ingressus est, & oc-
cupauit naturalem possessionem vacante, & absens
sciat & negligat recuperare in modico & breui
tempore quo verisimiliter possit: quia tunc a-
mittit ciuilem possessionem, quia suspicatus est se
posse repellit: ita probat text. no. in l. quāuis. la.
2. ff. de acqui. possel. ibi, tandiu priorem posside-
re dictū est, quādiu possessionē ab alio occu-
patam ignoraret: text. in dict. l. q̃ meo. §. si facit
etiam text. cum materia in l. 3. §. eum igitur. ff.
de vi & vi at. & in expresse per ista iura istam
con. & declarationem ponit magistraliter Bar.
in dict. l. si de eo. §. si forte. ff. de acqui. possel.
2. col. num. 4. & ibi Imol. Roma. Alexand.
& alij Docto. & hoc casu tempus erit omnino
arbitrium, argumento text. cum quo. opi. &
declaratione in l. tertia. §. eum igitur. ff. de vi &
vi arma. & ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in
dicto. §. si forte. & ibi no. Alexan. secunda colu-
num. 6. Salyc. in l. licet. C. de septima col. nu. 1.
Hodie tamē in nostro regno decusum est quod
tali casu si quis ingressus est rem alterius & eam
occupauit per annū & diem possessore præsen-
te, & sciente, & nō contradicere, talis possessor
amittit vtrāq; possessionē suam, & ingressus
acquit eam, & idem est si aliquo tempore fue-
rit præsens, aliquo absens: ita expresse disponit
l. i. titulo vñdecimo. lib. secundo. foro. ll. & l. i. ti-
tulo decimotertio. libro tertio or. & l. 42. in. ll.
Styli. & lex. 192. in eisdem. ll. Styli. quæstio tamē
proprietatis remanet salua, vt prædicta. ll.
dicunt & disponunt, & forte illa decisio habuit
originem ex text. in cap. 2. vers. sic. fin. si de iure
situra inter dominum & vasallum lis oriatur.
in Vñbis seu. vbi dicit quod si quis habuerit
aliquam rem tantūm feudalem per annum
continuum, sciente & non contradicente domi-
no, præsumitur recte inuestitus, & debet deten-
di in possessione præstito iuramēto suo: quem
text. ibi

text. ibi dicit in casu suo vniciū Bal. pe. col. num.
3. tenet etiam Bal. in c. 1. de controuersia innelli-
ture. 2. colum. in fine. & expresse in casu nostro
& sic in qualibet re possessa istam con. & decla-
rationem tenet Ioan. Faber. in l. licet. C. de ac-
quirenda possessione. fin. colum. idem Faber in
§. quod autem. In l. de vsuca. p̃. prima colum.
illum etiam textum adducit in cōfirmationem
glo. in prædicta. l. i. titulo. lib. secundo. fo. ll. in
glo. 3. & reputat eum singul. & tenet etiam Bal.
licet illum text. non alleget, in l. si. C. de his qui
à non domino manu. Adde tamen pro declara-
tione prædictarum. ll. regni, quod requiritur
quod talis ingressus habeat rem per annum &
diem cum titulo & bona fide: ita determinat
prædicta. l. i. titulo. 13. libro tertio ordinamenti:
vnde data mala fide, vel data bona fide, sed nō
dato titulo, vel data absentia possessoris ciuilem
non amittitur possessio ciuilem per annum &
diem, sed debet seruari ista cōmune de quo su-
pradictum est: quia hoc casu remanet incorre-
ctum. Item intellige quando dominus vel ad-
uersarius, qui præcedit possessionem antea
possidebat & hoc probat, quia tunc ex quoli-
bet actu possessionis vel detentionis præsu-
meretur & probaretur possessio, argumēto text.
in l. i. & in l. 3. & quali per totū. ff. de acqu. possel.
10. Ex quibus inferitur q̃ vtrāq; possessio tã ciuilem
q̃ naturalem perdit morte, & licet dñum & oīa
iurata personalia quæ realia trāsferant in heredi-
tatem iacentē, tñ nō trāsfit possessio licet post quā
est quæ sit ius: text. in l. cum hæredes. ff.
isto tit. cuius verba sunt, cum hæredes instituti
sumus ad ita hereditatem oīa. quidē iura ad nos
pertinet, cuius ratio subtilis potest esse. Prima
quia dominiū vel iura realia & p̃sonalia si amit-
terentur & efficerentur vacantia essent occupā-
tis & non reuiuiscerent: argumēto text. in l. i. &
per to. de acqui. re. do. & in l. si quis. §. aream. de
solu. & ideo lex fingit quod transeat ex neces-
sitate possessio verò nō habet istud inconueniēs
quia potest peti & consequi remedio proprie-
tatis. l. rei ven. vel remedio possessorio adipiscē-
de quorum bonorū. Secunda, quia sicut in ac-
quirenda possessione requiritur animus & vo-
luntas possidentis, ita etiam in retinenda & cō-
seruanda possessione, vt suprà dictum & proba-
tum est: sed per mortem cessat animus & volun-
tas possidentis, ergo perditur possessio & non
trāsfit ad hereditatem iacentem nec ad hære-
dem: argumēto text. in l. qui ad certum. ff. lo-
cati. & ex hoc dicebat Bart. in l. centesimis. §. si
de verobli. quod si iudex condemnauit aliquē
in exilio ad libitum suæ voluntatis, expirat &

finitur per mortem iudicis, de quo dixi alias in
materia debitorum: dominiū verò & alia iu-
ra realia & p̃sonalia non amittuntur sola vo-
luntate sine tit. vel causa, vt in l. si quis vi. §. dif-
ferentia. ff. de acqu. possel. ergo merito per mor-
tem non amittuntur, sed transeunt in heredita-
tem iacentem, & postea aditione secuta in hære-
dem: & ista sunt subtilia & speculatiua.
104 Item adde pro perfecta declaratione superio-
ris conclu. & materia, quod eo casu quo absens
amittit possessionē ciuilem modis prædictis ita-
tim possessio ciuilem acquiritur & consolidatur
ipso iure habenti naturalem etiã vitiosam: glo. est
sing. & vnica in iure in l. sed & si nolit. ff. de ac-
posl. quam ibi ad hoc notat & cōmendat Bar.
& com. Doct. notat etiã & cōmendat Bar. in l.
3. §. ex cōtrario. 4. eo. nu. n. eo. tit. & ibi Rom. pe.
col. eo. tit. Alex. ibi. 4. col. Vinc. 4. col. eam etiã
dicit singul. Roma. in l. clam possidere. §. qui ad
nundinas. ff. col. in fine. eod. tit. eam etiã dicit ef-
se diligenter notandam Iaso. ibi. ff. col. num. 69.
Bal. in l. i. ff. de rerum diu. ff. col. 46. q. num. 38.
Bart. in l. ex asse. ff. ad Trebe. in fine. intantum
quod acquiritur & consolidatur possessori na-
turali ignorati, vt dicit illa glo. & ibi Bar. & cō.
opi. nec obstat si dicas q̃ nulla possessio potest
quæri sine animo, vt in l. 3. & in l. quemadmo-
dum. ff. de acqu. possel. cum simi. quia respondeo
quod hic interuenit animus saltem implicitus,
quia ex quo à princ. habuit naturalem ex tunc
visus est velle habere ciuilem, & in eodē animo
præsumitur semper perseuerare: ita expresse re-
spondet prædicta glo. & ibi Bart. & Docto. Istā
tamē con. gl. & cōmunem dupliciter declaro.
Primo modo q̃ possessio ciuilem cōsolidata, non
sit illamet ciuilem possessio quæ residebat in per-
sona absentis: quia semp successor particularis
vel vniuersalis rei succedit in noua possessione
creata in eius persona, nō verò in antiqua ante-
cessoris, vt subtiliter & notabiliter dicam infra
ista lege. Secundo quando ex natura rei posset
ingressus in ea habere vtrāq; possessionem: se-
cus si solam naturalem, vt si sit usufructuarius,
emphyteuta, vel similis persona: quia tunc licet
ciuilem possessor aliquo casu amittat suam ciui-
lem possessionem, naturalis possessor non ac-
quirit eam, cum à principio nec ex post facto
non habuit animum explicitum nec implicitū
quærendi possessionem ciuilem in re, sed tan-
tūm naturalem: ita eleganter & subtiliter tenet
& declarat Bar. in dict. l. sed & si nolit. in fin. &
ibi sequuntur comu. Docto. & tenet & sequi-
tur Iaso. in dict. §. qui ad nundinas. fin. col. in fi-
ne. Ex quibus nouiter potest inferri ad subtilē
Ant. Go. in. ll. Tau. A a 3 & no.

& no. questionem, si duo vel plures sunt hære
des ex testamento vel ab intestato, quorum unus
adiut suam partē & missus est in possessionē
eius aliquo remedio possessorio adipiscendæ,
& postea alter repudiet, quo casu ipso iure sine
alia noua aditione alia pars sibi accrescit, an si
militer accrescat possessio ut censetur oēs par
tes possidere, ac si in omnibus apprehendisset
possessionem? & videtur quod sic. Primò quia
actus possessionis adhibitus in parte rei, virtua
liter extenditur ad totam rem, vt in l. tertia. ff. de
acqui. posses. Secundò, quia actus adhibitus in
aliqua re virtualiter extenditur ad partes quæ
postea sibi accedunt vel accrescunt. text. est no.
in l. 4. ff. de iure doti. text. in l. p. ff. vt lega. no
mi. cauea. text. in l. 2. ff. quorum legatorum. cum
similibus: ergo ita dicamus hic, quod possessio
& eius virtus extendatur ad partē accrescentē.
Tertio, quia in successione prætoria accrescit por
tio sine noua agnitione eorum iudice. Quarto,
quia in materia possessionis habet locū ius accre
scendi, vt dicitur gl. & communis opinio in l. q. meo. ff.
de acq. pos. vbi habetur q. possessio civilis amif
sa consolidatur cū naturalis: & in expresse, licet
non ita benefunder, istam sententiā & conclu
sionem tenet Curtius Iunior in l. vnica. C. quā
do non peten. par. si. col. nu. 49. sed contrarium
& melius tenet ibi Bal. 2. col. nu. 3. Primò, quia
possessio consistit in facto. Secundò, quia re
quiritur animus, quorum aliquod nō interue
nit in isto casu: & idē tenet ibi Sebastianus Sa
pia, pen. column. numero. 63. quos ego sequor.
105 Aduertendū tñ, q. maximus effectus resultat
ex hoc, quod ille absens retineat possessionem
civilē in absentia vel præsentia, vel illā amiserit
modis prædictis: quia si illam retinet nūquam
ingressus qui rem occupauit etiam cum titulo
& bona fide poterit incipere præscribere: quia
sine possessione non procedit præscriptio, vt in
l. sine possessione. ff. de vfu. capio. & in regu. sine
possessione. de regulis iuris l. 6. cum similibus.
sed civilis possessio est illa quæ causat præscri
ptionem & non naturalis, & absens retinet pos
sessionem civilem in animo: ergo ingressus nul
lo modo potest præscribere: postquam ergo
absens desinat possidere incipiet ingressus pos
sidere. Ex quo infertur q. licet iura nostra sim
pliciter dicant quod cōtra absentem præscribi
tur per viginti annos, tamen debent præscribi
amissa civilis possessione per absentem, & quæ
ta ei qui vult præscribere: ita probat text. nota
bilis & subtilis in l. 1. §. per seruum qui in fuga.
ff. de acq. posses. vbi dicit quod possidet quis
seruum existentem in fuga & absentia & illum

potest vscupere, sed hoc non prouenit mediā
te possessionē naturalē, quia illam amittit per ab
sentiam: ergo necessariò vscupit mediāte ci
uili, & per consequens nullo modo alius tertius
possit vscupere eum, licet habeat titulum &
bonam fidem & possessionem naturalem: quia
alias efficeretur duo domini in solidum; quod
est impossibile de iure, vt in l. si vt certo. §. si duo
bus vehiculum. ff. de commodati. & in l. hæredita
re. §. pater. ff. de castre. pecu. & in l. Maritus. §.
duobus. ff. de lega. 2. & in l. quod contra. §. vni.
ff. de reg. iuris. & ad hoc illum text. in dict. §. per
seruum qui in fuga. licet non sic inductum, no
tat & commendat ibi Bar. Alb. Imo. Paul. Rom.
Areti. Alex. Iaso. & commu. alij Docto. probat
etiam text. in l. serui & filij. §. fin. ff. de fortis. ibi,
q. enim videor possidere seruum, ad vscupatio
nem tātūm mihi proficere Iulianus scribit text.
in l. in accessione. ff. de diuer. & tēpo. præf. rex.
in l. item ei prætor. ff. ex quib. cau. maio. text. in
§. rufus. Insti. de actio. vbi si absens causa rei pu
blicæ præscribit rem præsentis post retentionem
nem datur contra etiam restitutione: ergo in absen
tia præscribit mediāte civilis possessione: & ibi
expresse tenet & declarat glo. ord. Faber, Ang.
Platea, & commu. Docto. text. expresse & nota
bilis in l. si a bonæ fidei possessore. ff. de rei ven.
vbi habetur quod si seruus alienus fugerit a bo
næ fidei possessore, & eum in absentia & fuga
vscuperit, tenetur restituere domino: ergo ta
lis bonæ fidei possessor vscuperit mediāte sola
civilis possessione in absentia & fuga serui: & sic
aperte probatur, q. sola civilis possessio est illa
quæ causat vscupationem vel præscriptionem:
& ad hoc notat & commendat ibi Bal. & alij Do
cto. text. in l. acquirit. §. si ff. de acq. re. do. vbi
dicit text. q. usufructuarius nō vscupit vel præ
scribit, quia non possidet: sed ille possidet natu
raliter, vt in l. naturaliter. ff. de acq. posses. cum si
milib. ergo de civilis loquitur ille text. & si illa
requiritur in vscupatione vel præscriptione, &
non sufficit naturalis: & ad hoc illū text. not. &
commendat ibi glo. ord. Raine. Alberic. & commu.
Docto. text. in l. nec fructuarius. C. de vscutu
ctu. & ibi glo. ord. Bald. Angel. Pau. & commu.
Docto. text. in l. qui fundum. ff. de vscupi. pro
emptore. & ibi gloss. & commu. docto. text. in l.
homo liber. §. si in finalibus verbis. eod. tituli. &
in expresse istam sen. & con. tenet gloss. not. &
ord. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. posses. in
glo. mag. prope finem. vers. item secundum eos.
& ibi magistraliter Bar. 1. column. num. 3. Raine.
in si. Albe. 2. col. Imola, Paul. Roma. Areti. Ca
ma. & nota ibi Alex. 3. column. 5. Socin. 4. col.
Iaso.

Iaso. 6. col. num. 21. Vincen. 4. col. num. 7. gloss.
in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. com.
in glo. magna post prin. & ibi Bar. si. col. in fi
ne. Pau. 2. col. num. 7. & alij Docto. glo. in l. ma
le agitur. C. de præf. 30. vel. 40. anno. in verbo
posidentibus. & ibi Docto. gloss. in c. causam
quæ de præf. in glo. si. & ibi com. Canoni
stæ. gloss. clarior & expressa reputata singularis
in hoc articulo in l. 1. C. de seruis fugi. i. gl. mag.
in fine. & ibi. notat & commendat Bar. si. col.
Paul. de Cal. qui lingu. loquitur fina. column.
num. 1. Iaso. antepe. col. num. 44. & illam gloss.
in materia reputat sing. Imo. in dicto. §. per ser
uum qui in fuga. 2. col. Roma. in dicto. §. ex con
trario. 2. col. glo. in §. sed aliquando. Insti. de vscu
cap. in glo. si. glo. in l. 4. tit. 1. lib. secundum foro.
ll. in glo. magna secunda columna. Istam etiam
conclusi. tenet magistraliter Dinus in regula,
sine possessione. de regul. in libro sexto. pe. fol.
versicu. solutio. tutius & probabile Bartol. in l.
Celsus. ff. de vscup. secunda columna. numero
duodecimo. & ibi Franc. Bald. numero. 67. Al
bericus, & Angel. in l. sine possessione. eodem
titul. de vscup. Bald. & Angel. notabiliter in l.
nemo. C. de ac. pos. 2. co. Bar. in l. 1. ff. de acq.
pos. 3. col. num. 8. in definitione possessionis ci
uilis. Frā. Bal. in trac. præf. 3. parte. 3. partis prin
cipalis. 3. quæst. Faber in §. quod autem. Insti.
de vscup. 2. colum. post medium. Abb. in ca. vi
gilanti. 2. colum. numer. 4. de præf. & ibi Fe
lin. & docto. & sic ista opin. est vera & cō. licet
Iac. Bu. expresse teneat contrarium in l. nemo
ambigit. C. de acq. pos. 1. col. in medio. ver.
modò quæro. vbi dicit q. vtrq. possessio tam
civilis q. naturalis requirit ad causandā pscript.
& hoc potissimum fundamento, quia reperimus
q. si possessio interrumpatur naturaliter, statim
cessat interrupta pscriptio, vt in l. naturaliter.
ff. de vscup. Sed ille text. nō obstat, quia debet
intelligi quādo per talē interruptionē naturale
amittitur vtrq. possessio tam civilis q. natura
lis: secus verò si sola naturalis possessio amitta
tur & remaneat civilis: quia ex ea sola potest
causari pscriptio: & in terminis ita respondet
Bar. in d. l. 3. §. ex contrario. 2. col. in fine. ver. non
obstat, qd bene nota, quia est subtili. verbū qd
reperiri potest in materia pscriptio: & ibi
ita dicit Iaso. in l. 1. C. de seruis fugi. antepe. co.
num. 44. & si dicas quid prodest possessori na
turali quod dominus in absentia amittat posses
sionē civilem cum sua possessio naturalis nō suffi
ciat ad præscribendū, respondeo q. statim ipso
iure illa possessio civilis consolidat cū naturali.
106 Alius etiā maximus effectus resultat ex civilis

possessione, quia civilis possessio sola est causa ac
quisitionis fructuū, & iura q. dicunt q. bonæ fidei
possessor facit fructus suos pro cultura & cura,
debet intelligi q. habet civilē possessionē: illa
est gl. sing. & ordinaria in l. 3. §. ex contrario. ff.
de acq. posses. in glo. magna prope finem. vers. itē
quilibet efficeretur dñs fructuū. quam ad hoc
notat & commendat ibi Bal. 1. col. in prin. Pau. 2.
col. num. 2. Imola. 2. col. in medio. Roma. pe. col.
Cum. 4. col. Are. 5. col. num. 32. Alex. 10. col. nu.
24. Socinus. 6. col. vers. 3. ex gl. colligitur. Vinc.
8. col. nu. 14. Iaso. 9. col. nu. 34. & est cō. opi. doc.
& ad hoc eam reputat sing. Bal. in l. certū. 1. co.
num. 2. C. de rei vend. notat etiam & commendat
Bal. in c. 1. §. Marchio. 1. col. nu. 2. de his qui feu
dare poss. Ex quibus infero q. iura quæ habet q.
si quis habet & possidet re alienam cū titulo &
bona fide facit fructus suos & lucratur eos, vt i
l. bonæ fidei. ff. de acq. re. do. i. l. bonæ fidei. ff. de
vscut. i. l. bonæ fidei. de ver. sig. in §. si quis a nō
domino. Insti. de re. di. debet intelligi & pcedere
re q. habet civilem possessionē & non aliam.
Item infero quod domino vero possidente ciui
liter in absentia emptor etiam bonæ fidei non
lucrabitur fructus. Itē infero quod si possessor
maioratus vendat rem alteri qui habet eam ti
tu. & bona fide, quod mortuo possessore fructus
pertinebūt successori, cum per istam legē Tau
ri trāseat in eum possessio tam civilis quam na
turalis, & non pertinebunt emptori & detenta
tori pro qua gl. & commu. sen. facit text. in l. qui
feit. §. in alieno. ff. de vscut. text. in l. si fur. in præ
f. de vscut. vbi dicit quod si in fundo quis ha
bet naturalem possessionē, quia est fructuarius
alius habet civilem quia est proprietarius: &
quidam fur. vel alius tertius cum mala fide col
ligat & percipiat fructus, acquiruntur domino
proprietatis civiliter possidenti & non fructua
rio. Confirmatur, quia a pari procedūt præscri
ptio & acquisitio fructuum: ita tenet glo. nota.
or. in l. 2. C. si quis igno. rem mino. esse sine de
creto compa. in glo. si. in prin. argumento tex.
in l. vbi lex. ff. de vscu. & illam glo. pro no. alle
gat & cō. Soci. in dic. §. ex contrario. & facit tex.
in l. si ego. §. partum. ff. de publi. imò difficiliss
causatur præscriptio quam acquisitio fructuū,
vt in l. in bonæ fidei. ff. de acq. re. do. Limita
tamen & intellige superiorem doctrinā & con
tate dominus perciperet fructus de volun
tate dominus: si verò aliā, si habeat rem de
voluntate ipsius domini: quia tunc acquirit fru
ctus, modo habeat civilem possessionē, modo
naturalem, modo nullam habeat possessionē
vel fructuarius, vel ille qui habet rem precario,
Ant. Go. in ill. Tauri. Aa + vel

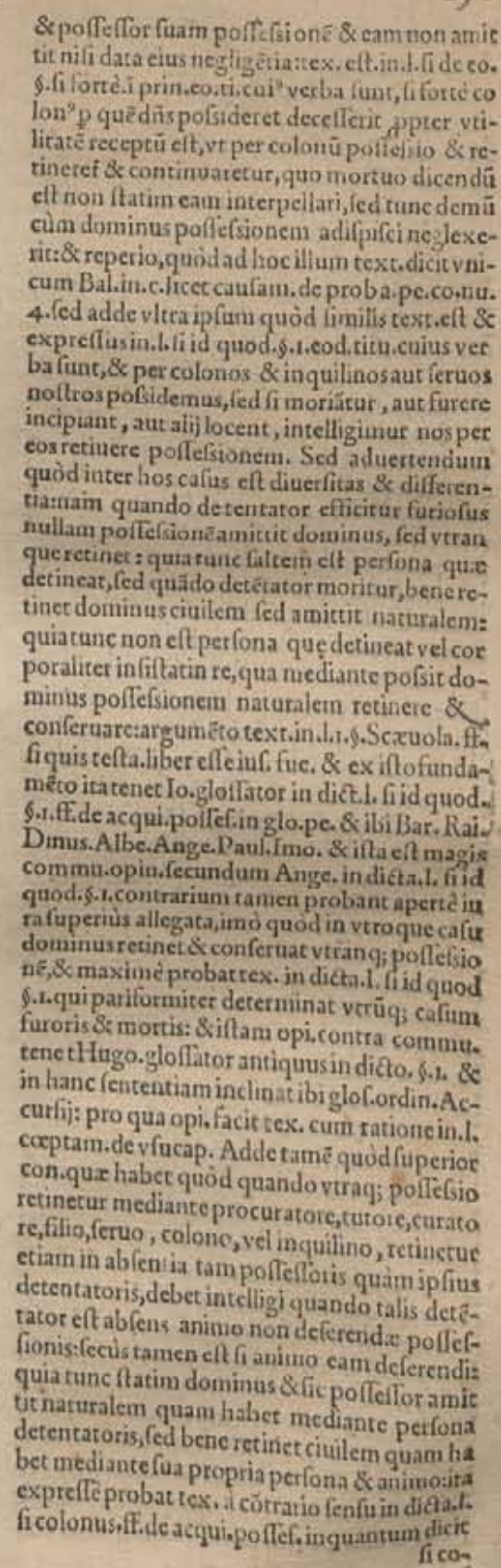
vel colonus, vel inquilinus text. est in l. 1. & per totum. ff. & C. de usufruct. text. in l. 1. Iulianus. §. ex vendito. versic. possessione. ff. de actio. emp. text. in l. 1. si seruus. l. 1. §. locati. ff. de furtis. & per ista iura ita tenet Bar. in d. §. ex contrario. 3. colū. in prin. & ibi com. Doctor. Bald. in c. gravis. de resti. spo. 2. col. Itē adde quod tantum sufficit sola civilis possessio ad acquisitionē fructuum iuncta bona fide ut non requiratur titulus: ita probat text. no. in l. 4. versic. post litem. ff. fin. re. gū. d. text. in l. 1. sed si leg. §. scire. ff. de peti. hared. & in expresso istam len. & concl. tenet glo. no. ord. in §. si quis a non domino. Insti. de re. diu. in glo. 2. in si. quam ibi sequitur & commendat Faber. Bar. Platea. & com. Docto. & eam reputat singul. Ang. de Are. 2. col. num. 2. & Christo phorus. 1. col. in medio. similis glo. est in §. 2. In sti. de offic. iu. in gloss. mag. in medio. & ibi notat Ang. & alij Docto. similis etiam glo. est in l. 1. & ex diuerso. in gloss. magn. in medio. ff. de rei vendica. & ibi tenet Bartol. secunda colum. nu. me. quinto. Angel. secunda colum. & com. alij Docto. tenet etiam Bartol. in dict. l. sed si le. ge. §. scire. de peti. h. & ibi com. Docto. Pet. Cinus & com. Docto. in l. certum. C. de rei ven. l. 1. in dicto. §. ex contrario. in co. num. 38. nec obstat si dicas, q non videtur posses. dari bona fide sine titulo, argumento text. in l. fin. C. unde vi. quia ibi occupabat rem vacantem quae sciebat sibi non pertinere, licet ignoraret cuius esset, sed in nostro casu praesupponimus, q interuenit aliqua causa vel coniectura per quam credebatur esse suam: arg. iuriū supra d. & ita decla. Bar. in l. 1. Celsus. de vsuc. 3. co. num. 17. Item existis infero quod detentator rerū maio ratus debet condemnari in fructibus, quia per istam. l. Tauri habet utraq; possessionē. Secūdo infero quod mortuo possessore maioratus fructus pēdētes spectāt ad solū successorē tūc, quia pēdētes tūc, etiā quia est civilis possessor.

107 Tertia conclu. quādo quis habet solā naturāle possessionē sine civili, ut fructuari, emphyteu ta, conductor ad longum tempus, ille qui pre cario rogauit, vel similis persona, tūc illam pos sessionem naturalem retinet in animo, etiam si longē sit absens & non amittit eam nisi in casibus in quibus possessio civilis perditur: ita pro bat text. nota. & sub. in l. 3. §. ut frui. ff. de vi & vi ar. vbi dicit quod videtur fieri violentia fructua rio qui erat absens, si nō admittatur post reuer sionē, ergo aperte dat intelligere quod posside bat in absentia, nam alias nō competeret illud interdictū, unde vi. cum solū detur possessio ribus per vim cieclis, ut in l. 1. §. hoc interdictū.

& in §. de iur. & in §. interdictū autē hoc eo. ti. de vi & ar. & latius dicit infra in materia inter dicti, unde vi. & per illū text. in dict. l. 3. §. ut frui. istam conclu. tenet ibi glo. ord. in glo. 1. in prin. & ibi Dinus, Barto. Alb. Ange. de Peru. quem text. legunt in §. supra proximo: & per illum textum tenet expressē gl. in l. prima. §. interdi ctum autem hoc in glo. 1. eodem titu. glo. in l. vna. C. ut posside. in verbo, neque clama in me dio. glo. in l. prima. ff. de acquirenda possessio. in glo. 2. post medium. versic. & idem dico. in 4. casu. glo. in l. 3. §. ex contrario. eod. titu. in glo. post prin. Nec obstat si subtiliter dicatur quod il le text. in dict. §. ut frui. possit intelligi de posses sione civilis quam habet fructuarius in iure utē di & fruendi: quia respondeo, quod pro illa si turbetur vel expellatur non habet interdictū unde vi. quia solū competit pro possessione rei corporalis, ut in l. 1. §. & generaliter. eod. titu. li cet detur vtile interdictū pro possessione iuriū incorporalium, secundū Bar. Ang. & Docto. in dicta. l. 3. §. unde vi. co. tit. & in l. quoties. l. 2. ff. de seruitu. Secundū istā con. probat text. in l. ar boribus. §. de illo. versic. nam quā ratione. ff. de usufru. vbi habetur q seruo existente in absen tia & fuga, proprietarius retinet suam civilem fructuarius vero retinet suam naturalem, licet aliās si esset iuncta cum civili perderetur, ut in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. poss. quā conc. extēdēt procedat etiam si sola naturalis possessio sit iniusta, ut est illa quam habet ille qui ingressus est rem absentis: gloss. est notabi lis in l. 1. ff. de acquiren. posses. in verbo, air pro pe finem. quam ibi nota. notant & comendat Docto. alia in l. vna. C. ut possi. in verbo, neque clam. & ibi Docto. sed est subtilis & necessaria difficultas quae possit esse ratio per quā posses sio naturalis quādo est iuncta cum civili, amittitur per absentiam & non retinetur in animo, sed quando possessio naturalis est sola sine ci uili bene retinetur in animo in absentia cum potius dicendum esset contrarium, imō quod quādo est iuncta cum civili deberet retineri in absentia: cum fortior & potentior sit propter vnionem civilis argumento text. singul. iuncta glo. & com. opi. in l. 1. §. non alij autem. in prin. ff. de vi & vi arma. vbi quando habeo civilem possessionem per me, & naturalem per colo num, inquilinum, vel alium licet per vim cie clis & expulsus sum, non amitto illam natura lem nec civilem quam per me retinebam pro pter vnionem: quia mea civilis fortificatur ratione naturalis. Item etiam argumento text. qui reputatur ab omnibus singul. in l. 1. qui pa tri.

tri. ff. de acquit. h. ere. vbi substitutio quae de sui natura non est transmissibilis transmittitur si est vnica cum iure accrescendi: sic ergo dicamus hic, q naturalis possessio iuncta cum civili de beret retineri in absentia, sicut retinetur ipsa ci uilis. Sed huic difficultati respondeo sequenti bus modis. Primo modo quod ratio est, quia quando utraq; possessio est iuncta satis opera tur & fatigatur animus in retinenda sola civili possessione in absentia, & non possit ita retine re utraq;: quae ratio cessat quādo quis retinet solam possessionem naturalem: & istā rationē po nit gl. or. in l. 1. ff. de acq. poss. in glo. 2. in fine. & ibi Bar. si. col. post medium. & confirmat argu mento text. in l. q Labeo. ff. de compen. Alb. ibi pe. col. post prin. Alex. 9. col. num. 39. Cuna. si. col. in medio. Vincent. pe. col. in prin. & in me dio. istam etiā rationē tenet Bald. in l. vna. C. vi. possi. 3. colū. in medio. vbi dicit quod alia ratio persuasiua nō potest dari. istam etiā rationem ponit Barto. qui non allegatur in l. 1. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. pe. colū. in fine. Sed salua pace gloss. & Docto. ista ratio nihil penitus valer, imō est irritanda. Primō quia cōsidero q in re tinenda & conseruanda possessione iam qua sita non requiritur animi cogitatio vel memo ria, sed semper retinetur possessio nisi expres sus & determinatus sit animus amittendi vel perdendi possessionem, vel saltem coniectura tus ex lapsu magni temporis, ut supra conclu sum est: & in specie facit optimus text. in l. 1. per egrē. in prin. ff. de acquire. posses. ibi, nec in firmitatem memorie damnum asserre possessio ni. text. in l. 1. si is qui animo. eod. titu. vbi furio sus retinet utraq; possessionem iam quē sitā, licet in eo non detur vel consideretur animus retinēdi ergo clarē patet quod assidua & speci fica animi cogitatio non requiritur, & sic aper tē eliditur praedicta ratio. Confirmatur ex do ctina & theoria Aretini in l. 3. §. incertā. ff. de acqui. poss. 2. colū. in medio, dicentis, q si ex diu rnitate tēporis vel multitudine negotiorum inducatur obliuio, taliter quod possessor sciat se possidere, sed ignoret locū certū, rem vel par tem quam possideat, tū per hoc nō amittit pos sessionem: & licet ipse nulla iura alleget, tamen aperte eius doct. & theor. probatur ex iuribus superioribus: & istā doct. & theor. ponit Barto. in dict. l. 1. si is qui animo. in fin. idē Bar. in l. 1. si ali quā rem. 2. col. nu. 2. ff. de acq. poss. Secūdo, quia si quis haberet plures possessiones civiles in plurib; & diuersis locis, vel plures naturales possessiones solas omnes possit retinere animo in absentia, sed tunc fatigaretur animus possi.

dentis: ergo illa ratio glo. & Docto. confunditur, unde in hac difficultate dico, quod ratio vera & subtilis est, quod ideo possessio naturalis nō retinetur animo quando est iuncta cum civili, sed quando sola naturalis est de per se bene re tinetur: quia retinere in animo possessionem naturalem in absentia, est per fictionem, & non alio modo: quia absens iuris dispositione praesumitur esse in re, sed fictio nunquā habet locū nisi subsistere aliqua iusta causa & necessitate, ut probat text. no. in l. 1. §. si vir vxor. ff. de acq. poss. per quē tenet ibi Bar. Pau. Imo. Areti. Ro. Alexan. Iaso. Vincent. & per eum istam regulā & doctrinam ponit magistraliter Bart. in l. 1. si is qui pro emptore. 10. colum. nu. 27. ff. de vsuca. & ibi communiter repetētes precipue Iaso. nu. 250. tenet etiam Bal. licet eius litera sit corrupta in l. siue possidetis. C. de proba. 2. co. num. 2. fa cit etiam text. expressior ceteris in l. non dubi to. in prin. ff. de captiuis. text. in l. post liminiū. eod. titu. ibi, idem naturali equitate introductū est. text. in l. sciendum. & in l. deniq. ff. ex quib; cau. maio. text. in l. iusto. §. si. ff. de vsuca. sed in nostro casu quando utraq; possessio tam ciui lis quā naturalis est iuncta, civilis possessio retinetur in animo in absentia, & amittitur na turalis: quia ipsa civilis possessio est potentior & efficacior, & operatur omnes effectus quos utraq; possessio simul iuncta possit operari: ergo non est necesse, quod naturalis quae est iun cta cum ea retineatur etiam animo in absen tia, cum ex hoc nulla resularet utilitas vel esse ctus: sed quando possessio naturalis est sola si ne ciuili, vtile & necessarium fuit quod illa reti neretur in animo in absentia, ne possessor per deret omnes suos effectus, & tūc merito admitti tur ista fictio & specialitas: quia inest maxima causa & necessitas: & certē ista est vera, iuridica, & subtilis ratio quam ego cogitavi: & postea reperi, quod eam ponit expressē Socinus in l. 1. ff. de acqui. posses. ante pe. col. in fine. Angel. de Peru. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. eod. titu. post medium. Pau. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. & ante omnes istā ratio nem ponit expressē Petr. de Bel. per. in l. licet. C. de acqui. posses. si. col. in fine. tenet etiā Ripa non allegando praedictos autores in dicta. l. 1. ff. de acqui. posses. pe. col. & fortē istam rationem voluit glo. or. in dict. l. 1. eod. titu. supra allegata in glossa in fine. & ista fuit eius mens & intentio, licet Bar. & Docto. eam aliter intelligant. Verū tamē est q solus Ias. in d. l. 1. Leo. tit. n. col. nu. 44. versic. mihi nullatenus placet. fuit in noua opi cōtra cōmunem. §. q sicut naturalis possessio so Ant. Go. in l. 1. Tau. A a s la reti.

si colonus non deferenda possessionis causa, &c. & ibi tenet glo. ord. Bar. Ange. Pau. Imo. & commu. Docto. Barto. Ange. Roma. & alij Docto. in dicta. l. si de eo. §. si forte. eod. titulo. Item etiam si talis detentator sine voluntate domini possessoris alij tradiderit rem, possessor utraq; possessionem amittit. tex. est in l. peregre. §. quibus explicitis. ff. de acquir. posses. in versic. eius vero. cuius verba sunt, eius vero quod ferui vel coloni etiam corpore possidere tur non aliter amittit possessionem, quam si ea alius ingressus fuisset. & ibi glo. ord. Bar. Ange. & Docto. text. in l. 3. §. quod si feruus. text. in l. si de eo. §. si forte. in fine. eod. titu. & ibi Docto. glo. & commu. Docto. in l. C. commu. de vsu. cap. & idem est si talis detentator expellatur vel deiciatur per vim ab ipsa re, quia tunc dominus & possessor utraq; possessionem amittit: text. est in l. 3. §. quod si feruus. ff. de acquir. posses. text. in l. peregre. §. quibus explicitis. eodem titu. text. in l. 1. §. quod feruus. ff. de vi & viar. ibi & ideo his deiectis ipse deici de possessione videtur, etiam si ignoret eos deiectos per quos possidebat: text. in l. si. eod. titu. Quid autem hodie reperiat correctu in his casibus, vide text. in l. si. C. de acquir. posses. & ibi glo. magistrat. lem. Bar. Cinnu. Butri. Bald. Ange. Paul. Salyc. & commun. Docto. Pau. & Docto. in dicta. l. si colonus. ff. eod. titu. Imola, & Docto. in dicta. l. peregre. §. quibus explicitis. infra eo. & l. 3. titu. 30. par. 3. Item adde iuxta predicta quod si ipse dominus & sic possessor expellatur, & non ille detentator qui rem tenet nomine eius, non amittit aliquam possessionem: quia non amittit naturalem quam tenet per alium, cum detentator non sit expulsus: nec amittit civile quam tenet per se, quia censetur esse accessoria & consecutiva illius naturalis, & in illa naturali habet fundamentum suum: text. est in l. prima. §. non alij autem. versiculo. de vi & vi arma. cuius verba sunt, si quis me vi deiecerit, meos autem non deiecerit non posse me interdicto hoc experiri: quia per eos retineo possessionem qui vi deiecti non sunt: & ad hoc illu. text. no. ibi glo. ord. Barto. Ange. & commun. Docto. secus tamen est quando dominus velit sua voluntate & contractu in alium transferre possessionem, quia potest tam per actum verum quam fictu, puta per clausulam constituti vel alio modo, etiam si talis detentator semper sit in re nec eam tradat: ista est glo. singu. & unica in iure in dict. l. prima. & non alij autem. in verbo, retineo. versic. sed licet. ff. de vi & vi arm. quam gl. ad hoc notat & dicit se nescire alibi Barto. ibi, notat etiam

& commendat Ange. & alij Docto. ibi, & illam glo. ad hoc dicit valde singu. Bar. in l. quod meo ff. de acquir. posses. in princip. col. Pau. 2. col. post princip. & dicit vnicam Imola in l. peregre. §. quibus. pe. col. post princip. eo. titu. vbi pro ea adducit bonum text. & ratione eius in l. qui vniuersas. §. fin. eod. titu. & dicit eam singu. ibi Pau. 2. col. in princip. illam etiam glo. ad hoc dicit singula. Bald. in l. cum testamentum. C. de iuris & fact. igno. 2. col. nu. 2. idem Bald. in c. cum venisset. de restit. spo. 2. col. nu. 4. Car. in c. olim. el. 1. eod. titu. pen. col. illam etiam dicit vnicam Bald. & Ange. in l. si. C. de acquir. posses. in finalibus verbis. Areti. & Alex. in l. 3. §. in amittenda. ff. eod. titu. 2. col. Vincent. ibi. 2. col. nu. 5. & fin. col. nu. 12. Sexta conc. quod quando quis habet utraq; possessionem vel aliquam earum indistincte potest eam amittere solo animo & voluntate, etiam si actualiter insit in re: text. est in l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. posses. cuius verba sunt, in amittenda quoque possessione affectio eius qui possidet intenda est, itaq; si in fundo sis & tamen volueris eum possidere protinus amittes possessionem: & ibi notat glo. Bart. Ange. Paul. Imo. & commu. Docto. quod intellige quando vere interuenit animus amittendi posses. secus quando non adest animus perdendi sed nec possidendi: quia tunc non amittitur, vnde furiosus licet ea. eat animo possidendi non amittit, quia non habet animum perdendi: text. est in l. si quis animo. eod. titu. & ibi notat Docto. Confirmatur per text. in l. parte furioso. versic. nam furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alie. in vbi licet furiosus non possit contrahere matrimonium, quia requirit consensum, tamen bene retinet matrimonium iam contractum: text. in l. furor. ff. de sponsa. text. in l. oratione. §. si. ff. de ritu nuptiarum. Item etiam licet contractus qui consensu celebratur non possit fieri a furioso, tamen gestus ante furorem bene valet & conseruantur post furorem: text. est in l. eta glo. & commun. opin. in l. 2. C. de contrah. empt. text. in l. cum alijs. C. de cura. su. Item etiam testamentum si sit perfectum & consummatum ante furorem valet & conseruatur etiam post furorem: text. in l. furiosum. C. qui testam. fa. po. & ibi commu. opi. Item etiam furor superueniens non tollit iurisdictionem, licet impediat exercitium: text. est in l. iudex datus. ff. de iudic. & ibi commu. Docto. Item etiam furor superueniens non reuocat ea que sunt perfecta vigore mandati: text. est in l. si quis alicui. ff. de acq. hie. & ibi Bar. & co. Do. Secundo ex ista regula & conclusionem inferitur qd dormiens nul-

li amittit possessionem, quia licet non habeat animum possidendi non habet animum perdendi: & aperte probatur ex dict. si quis aio. Tercio inferitur quod si ex diuturnitate temporis vel multitudinem negotiorum inducatur obliuio, taliter quod possessor sciat se possidere, sed ignoret locum certum, rem, vel partem quam possidet, tamen per hoc nullam amittit possessionem: & in expresso istam sent. & con. probat text. not. in l. peregre. in princip. ff. de acquir. posses. ibi, nec infirmitate memorie damnum asserere possessioni. & facit aperte textus in dict. l. si quis animo. & istam doctrinam & co. tenet formaliter Aretinus, licet non alleget predicta iura, in l. 3. §. incertam. eod. titu. 2. col. in medio. istam etiam doctrinam & con. voluit Bart. in dict. l. si quis animo. in fine. eo. titu. idem Barto. in l. si aliquam rem. 2. col. nu. 2. eod. titu. Et ex hoc datur maxima differentia inter dominium & possessionem, quia licet possessio amittatur solo animo: tamen dominium non potest amitti solo animo & voluntate domini: text. est in l. si quis vi. §. differentia. eod. titu. nisi decesserit are & ea velit habere pro derelicta, vt in l. 1. & 2. ff. pro derelicto. text. in §. hoc amplius. versic. pro derelicto. Insit. de rerum diu. text. in l. si titulus. 28. part. 3. Similiter etiam datur alia subtilis differentia: quia dominium velius quod in alium volo transferre etiam mediante titu. & traditione non amitto si ei non possit queri, licet ei realiter tradant. text. est no. & subtilis in l. nec vitem. ff. ex quibus caus. maior. & ibi notat Albe. Bal. & commun. Docto. text. in l. cum quis. §. si debitor. ff. de solut. & ibi glo. ord. Bart. Ange. Paul. post Iaco. de Are. & antiquos: text. in l. vir vxori. versic. sed si promissor. ff. de dona. inter vi. & vxor. & ibi glo. & Rapha. Fulgo. qui reputat hoc esse notabile: possessionem vero statim amitto si alteri rem trado, licet accipienti non queratur: text. est in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. posses. text. in §. per procuratorem. eiusde. l. text. melior de iure in l. quod meo. §. si furioso. eod. titu. vbi si quis tradat rem furioso que sanx. mentis existimabat animo & voluntate transferenda possessionis, licet ei non queratur, statim tradens amittit. & ratio differentie est, quia in amissione domini interuenit damnum irreuerabile, cum dominus amplius illud consequi non posset, possessionem vero sic: & istam doctrinam & differentiam per predicta iura ponit Bartol. in l. si ego. in fine. ff. de nego. gest. & ibi Albe. 3. col. in princip. Paul. de Cast. in fine. num. 7. idem Bar. in l. qui homine. §. si debitor. ff. de solut. in fine, & ibi Paul. de

Cast. in princip. Paul. de Cast. in dict. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. posses. in si idem Pau. in dicta. l. 1. §. si vir vxori. eo. titu. col. nu. 3. & ibi moderni. Bart. & commu. Docto. in l. quod meo. §. si furioso. eod. titu. Habemus igitur ex supra dictis quod in acquirenda possessione semper requiritur actus corporeus verus vel fictus, modo loquamur in titulo particulari, modo vniuersalis: sed est pulchrum, subtile, & necessarium dubium in materia, si lex vel statutum possit inducere & disponere quod in aliquo casu transeat & acquiratur possessio ipso iure sine aliquo actu apprehensi uo possessionis, prout hodie in nostro regno disponit nostra lex. 47. de Toro, qua cautetur quod mortuo possessore maioratus statim transeat possessio omnium bonorum maioratus in successorem sine aliquo actu apprehensi uo: & reperio quod Bald. in l. 1. C. commu. de legat. in principi. num. 1. expresse tenet quod non possit lex vel statutum hoc inducere vel disponere tali ratione, licet ipse eam sic non declinet, nam licet reperiamus, quod in aliquibus casibus ex legis dispositione transeat dominium ipso iure sine traditione vel apprehensione, tamen in eisdem casibus non tranlit possessio nisi apprehendatur. text. est in iuncta glo. singu. in l. cum duobus, alias incipit, si fratres. §. idem respondit. el. 2. ff. pro socio. text. iuncta glo. & communi sententia in l. si. C. de facto. eccle. text. expressus in l. cum heredes. ff. de acq. posses. text. no. & expressus in l. in rebus. C. de iure dori. sed certe ista ratio in qua fundat Bald. & iura predicta nihil faciunt, quia bene probatur in eis quod in casibus in quibus ex legis dispositione tranlit dominium, in eisdem non tranlit possessio, sed ibi non dicitur quod lex non possit hoc facere & inducere si vult. Secundo reperio in hoc articulo aliam nouam & subtili opi. quam ponit Doctor de Segura in repetitione. l. quemadmodum. ff. de acqu. posses. quinta col. vbi dicit quod si lex vel statutum indistincte & absolute diceret quod transferatur possessio sine aliquo actu apprehensionis, tunc hoc non possit facere vel inducere: si vero lex dicat quod transferatur possessio fingendo aliquem actum apprehensionis interuenisse, tunc bene possit hoc facere, cum procedat inducendo fictionem: & dicit quod istam opinionem videtur tenere Cinnu. & ibi Bal. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. vbi Cinnu. 1. col. in medio dicit quod consuetudo que est in regno Francie, quod possessio defuncti cotinuetur in heredem, significat quod defunctus ante mortem videtur tradere possessionem heredi.

heredes & ipse heres videtur accipere de manu eius & in expello per ista verba istam op. tenet Aretin. in l. ff. de acqui. poss. 8. col. num. 2. de quo nullam mentionem facit prædictus Doctor de Segura: ante eos etiam istam op. tenet Bal. in c. contingit. de dolo & con. 1. col. num. 1. atque etiam in l. deniq. Ex quibus cau. ma. io. & in l. cum heredes. §. 1. ff. de acqui. poss. cum simi. Sed salua tantorum virorum pace ista opinio non potest procedere quia constituit diffinitionem verba & non realiter: præterea possessio & omnis effectus eius est introducta à iure mediante forma & solennitate traditionis, vel apprehensionis, ergo lege contraria potest tolli illa forma & potest effici ut sine ea fiat prædicta possessio iuris & ei effectus. argu. text. in l. ff. de cõst. princ. & in l. ff. C. de legi. text. in l. de qb. in fine. ff. de legibus. nec obstat ratio in qua se fundabat prædictus Doctor de Segura. quod acquisitio possessionis est de iure naturali vel gentium cum ab eo introductum sit quod quæratu per actum naturalem, ut in l. cum materia. ff. de acqui. poss. in l. ea que civiliter. ff. de actio. & obli. c. similib. ergo lex civilis positua non possit in hoc disponere contra ius naturale vel gentium, qui facilius ad hoc respondeo: modo quod illa vera naturalis apprehensio & rei insistentia bene erat de iure naturali & illa dicebatur illo iure possessio, tamen hodie de iure civili positua possessio est quoddam ius intellectuale & incorporeum acquisitum in re cū effectibus à iure attributis: vñ hanc iuris possessionem potest lex noua vel statutum transferre sola sua dispositione sine aliquo actu apprehensiuo. Vel aliter & 2. quod licet ipse actus & modus quærendi possessionem sit inuentus de iure naturali vel gentium, tamen nulli dubiū est quin lex civilis positua possit disponere modificando, distinguendo, addendo vel detrahendo ita no. Innoc. in ca. quæ in Ecclesiarij. de consli. in si. & ibi Abb. & commu. opi. idem Innoc. Abb. & Doct. in c. ff. de consue. Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. 8. col. num. 22. & ibi late moderni: vnde in hoc singulari & subtili articulo teneo pro vera & resolutiua sententia quod lex vel statutum potest simpliciter & absolute ipso iure transferre possessionem in aliquem nullo interueniente actu vero vel ficto apprehensiuo possessionis: & in expello ita probatille text. ling. & vnicus in l. raptores. C. de epis. & cle. & ibi plenam possessionem earundem rerum nostro habeat beneficio: & ad hoc summè notat & dicit vnicus Bartol. ibi in prin. num. 2. Pau. de Cast. vltimo no. illum etiam

dicat ibi vnicum Petrus de Vernia in addit. ad Iaco. Bu. in 1. col. in prin. & alij ibi non tñunt. & illum text. ad hoc dicit etiam vnicum Angel. de Peru. in l. ff. de distra. pigno. in princ. illam etiam dicit singula. & vnicum Iaso. in l. si quis pro emptore. 25. col. num. 16. & per illum text. ita tenet Ludo. Ro. qui no. loquitur in l. ff. de acqui. poss. 6. col. prope finem. Alex. ibi. 14. col. num. 57. Iaso. ibi. 17. col. num. 72. quid sit cum singu. & meliorem de iure. Vincen. ibi. 30. col. num. 71. Alex. in l. cum heredes. eod. titu. 1. col. post princ. idem Alex. in con. 24. 1. co. 3. vol. 6. vbi dicit hanc esse commu. opin. verum tamen est quod ille text. omnino hoc no. probat, nam in quantum dicit nostro habeat beneficio. posset intelligi. si petatur & à iudice declaratur & sequatur traditio: & ita respondet ad illum text. Aretin. in dicta. l. 1. eod. titu. Secundo pro ista sententia & conclusione facit text. in c. 2. de consuetu. vbi dicit quod si quis donat Ecclesie aliqua bona sua, & apponat modicum terre super altare, statim est quæ sita possessio Ecclesie: ergo ibi est casus, q. lex statutum, vel consuetudo potest inducere ut quæratu possessio sine apprehensione: & ad hoc illum textum notat & commendat Bald. in l. ff. C. de sacro. eccle. 3. co. vers. vnum tamen non est omittendum. idem Bald. in l. traditionibus. C. de pactis. si. co. in fine. ad Bald. in l. si plures vna senten. 23. col. num. 3. Angel. & Imola in l. qui vniuersas. §. 1. vers. Item quod a mari. ff. de acqui. da possessione. idem Angelus in lege. licet. C. eodem titu. 1. col. num. 4. Sed in veritate ille textus hoc non probat, quia ibi interuenit aliquis actus saltem fictus & interpretatiuus possessionis. si appositio modice terre super altare, & ille subrogatur loco actus veri mediante consuetudine de qua ibi: & sic non potest dici quod ibi quæritur possessio ipso iure sine aliquo actu: vnde verus & realis sensus illius text. est quod sicut possessio transfertur mediante aliquo actu ficto à iure introducto & determinato, quo supra bene numerauit lex noua, statutum, vel consuetudo possit alios quoslibet actus fictos de nouo creare & inducere, per quos transeat possessio in aliquem: & ista est propria & vera intentio & decisio illius capituli: & in expello ita eum notat & declarat Anto. de But. ibi. 2. co. num. 3. dicens quod in hoc forte alibi non reperitur: & ita eum ad hoc notat & commendat Imola. 2. col. in prin. nu. 8. Abb. ibi. §. co. 1. 3. notabili. Cap. 2. col. Ancharra. 2. col. in prin. & ista est intentio Innocen. dum in confirmationem illius text. al legat alios actus fictos de iure communi: & in expello

expresso etiam illum text. sic intelligit & notat Bald. in rub. illius tituli, de consue. 1. col. num. 14. idem Bald. in l. licet. 1. leg. 2. col. in medio. C. de acqui. poss. & in expello ita intelligit ibi text. Innocen. in ca. literis. de resli. spo. 3. col. in princ. vers. fatemur tamen. pro qua feri. & con. ego considero text. no. in ca. in princ. de consuetudine recti feudi. vbi disponitur quod si dominus dixerit alicui coram paribus Curie, vade in posse. illius fundi & teneas illum pro feudo, quod ille actus habetur pro traditione: & ad hoc notat Bar. Andreas de Iser. & alij Doct. pro qua etiam feri. & con. considero nouiter vltra omnes Doct. text. in glo. & commu. opi. in l. 1. §. in operis. ff. de ope. no. num. vbi dicitur quod si possessor nūciat solo verbo nouum opus edificandū in re illa vel fundū quē possidet, statim perdit possessionem & quærit aduersarij, si talis nūciatio fiat in ipso opere, & sic ille est nouus actus fictus inductus à lege vltra alios, & est satis noua ponderatio, & iste nouus actus non est leuissimè abstractus ab actu corporali, vel inibi interueniat presentia rei, cum nūciatio de necessitate debeat fieri in ipsa re vel fundo in quo opus fit, ut in l. de pupillo. §. nūciationem. ff. de ope. no. num. 1. sed ita virtus specialitas, quod in illo casu nūciatus nō dicit se transerre possessionem in alium, & expresse & mediante titulo sed tacite & sine titulo nūciando sibi nouum opus: & in hoc consistit vera & realis declaratio illius textus. Tertiū pro ista parte facit text. singu. melior de iure in c. contingit. de dolo & contumacia. vbi dicitur quod si actor dolo, vel potentia aduersarij non potest mitti in ream & actualement possessionem rei ipso iure & dispositione illius text. post annum efficitur verus possessor: ergo ibi est expresse & formalis text. q. lex vel ea non pot. sine aliquo actu vero vel ficto transferre possessionem: & ad hoc illum text. expresse notat & dicit mirabilē ibi Bald. 1. col. nu. 1. & illam ad hoc etiam reputat mirabilē Cardinalis ibi. 2. col. num. 2. facit etiam text. in capit. 1. eod. titu. & ibi tenet & notat Ancharra. 1. co. 2. no. Quarto facit text. valde notabilis in c. cum ecclesia sutrina. de causa poss. & pro. in medio ibi clericos super dictos & vbi ex dispositione illius text. reducitur quis in possessionem iura incorporalis ipso iure sine aliquo actu possessionis: & ad hoc summè notat ibi Bald. 2. col. num. 5. & illum text. in hoc dicit nota. Aretinus in l. 3. ff. de acqui. poss. pen. col. in princ. Quinto pro ista parte facit text. singu. & vnicus in l. quauis. ff. de bonis aucto. vbi possunt. §. super iori vbi habetur quod si propter aliquod

magnum impedimentum quis non possit mitti per iudicem actualiter in possessionem ipso iure dispositione illius legis habetur pro possessione: & ad hoc illum text. notat & dicit non habere concordantem Bartol. & post eum alij Doct. sexto pro ista parte facit subtilis & inestimabilis rō. nā possessio & ois eius effectus est ius & non factum: vnde in l. peregr. ff. de acquit. poss. ibi: ius possessionis. text. in l. possessio quoq. in princ. eod. titu. text. in l. nemo. C. eod. titu. in fine. text. in l. non ideo minus. de libet. cau. text. in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. eip. sed in his que sunt iuris regulariter lex disponit vel disponere potest sine aliquo medio si actionis: ita probat text. in Authent. Sed episcopus dignitas de epis. & cle. vbi quis efficit sui iuris ex legis dispositione sine aliqua fictione. textus in Authent. quibus mo. natu. effi. legi. colla. 6. text. in Authent. quibus mo. natu. effi. sui. colla. 7. text. in l. deo nobis. §. si verò vltimam. C. de epis. & cle. text. in l. cum in adoptis. C. de adop. text. in l. 1. C. si mancipium ita fuc. alie. nē profficiatur. text. in l. 1. & per totum. C. quibus ex cau. scribi. pro premio liber. accipi. & istam regulā & doctrinā ponit Bartol. in l. si quis qui pro emptore. ff. de vfuca. in col. num. 19. & 13. col. num. 42. idem Bartol. in l. nec vtilem. 1. col. nu. 3. ff. ex cau. ma. Aret. in l. cum heredes. §. 12. col. in prin. ff. de acqui. poss. & istam doctrinam tenet & commendat Iaso. in dicta. l. si quis qui pro emptore. 51. col. num. 48. Septimū facit text. in l. 7. titu. 4. §. part. vbi post tempus retransfertur dominium & possessio rei donatæ in donatōrē vel heredē, vel tertium quod magis est ex superioribus & ex prædicta ratione noquer & singulariter infero quod nēdū in aliquo casu particulari sed etiam in oibus casibus, contra quibus, & alienationibus particularibus vel vniuersalibus possit lex, statutum, vel consuetudo inducere & disponere quod transeat possessio ipso iure sine aliquo actu apprehensionis, & per consequens dominium & omnis effectus eius: nam ut supra probauit possessio sit propriā & verē ius quoddam à lege inductū poterit illud transferre sua dispositione sine medio alicuius actus veri vel ficti: nec obstat si dicatur quod acquisitio possessionis sit de iure naturali vel gentium, ut in l. ff. de acqui. poss. quia iam subtiliter respondit supra proximè dupliciter. Vel aliter & 3. respondeo, quod iura que dicunt & eorum regula. quod ea que sunt de iure naturali sunt immutabilia, debent intelligi quando illa iura inducebant necessitatem vel obligationem ex instinctu naturæ, vel ex gentium determinatio

ne, ut educatio sui ipsius, vel filiorum, pacta li-
cita & iusta seruare, alterum uero laedere, & simi-
lia quae iplamet ratione naturali inter omnes
gentes constituta sunt: & ista est intentio text.
in §. ius autem civile. vers. quod uero naturalis
ratio iuncto, §. sed naturalia. In ista de iure natu-
rali, & civili, sed illa quae necessitatem vel obliga-
tionem non inducunt, sed erant merè volun-
taria & in libera voluntate gerentis, ut appre-
hendere vel possidere rem illam, bene possint
tollere ius civile positum: & sic ex praedictis
apertissime patet quod ista nostra lex Tauri
potuit bene disponere & inducere, quod sine
aliquo actu apprehensionis transeat possessio
in successorem maioratus etiam si non fingatur
aliquem praecessisse: & hoc est quod uoluit ista
lex dum dicit: Si nōro acto de apprehensionis:
quod intelligo uero vel ficto. Circa cuius tamē
declarationem confidero, quod illa possessio
quae mediante ista lege ipso iure acquiritur vo-
catur civilissima secundum Bald. in dict. l. fi. C.
de sacro. Eccl. 3. col. vocatur etiam dativa crea-
ta à lege secundum Bald. in rub. de cau. poss. &
pro. 2. col. in medio. & secundum eundem Bal-
m. cum uenisset de res. spo. 2. col. prope fi. vo-
catur etiam artificialis secundum Bald. in dicta
rub. de cau. poss. & pro. 2. col. in medio: quae no-
minat non reperiuntur tali possessioni imposi-
ta à iure, sed tantum à nostris Doctoribus secū-
dum Romanum in l. i. ff. de acqui. posses. ante
pen. col. in fine. & ita nuncupantur, quia crea-
tur à lege sine medio: alioquin actus corporalis
veri vel ficti: nativa uero possessio vocatur pro-
prie illa quae acquiritur mediante aliquo actu
corporeo, non tamen per hoc est dicendum,
quod ista civilissima possessio constituit nouā
& distinctam speciem possessionis, sed signifi-
cat & constituit tantum differentiam in modo
acquirendi: ita Aretin. in dicta l. i. cod. titu. 8. col.
in princ. & est de mente omnium Doctorum,
ubi supra: & intantum est uerum quod ista no-
stra lex Tauri potuit inducere & disponere ut
in rebus maioratus transeat possessio ipso iure
ut illa possessio sit uera & propria, & operetur
omnes illos effectus quos operaretur uera
possessio: quae sita per actum uerum & natura-
lem: ita probat text. expressus in c. contingit. de
dolo & contu. ubi, uerus constituitur elapso an-
no possessor. ubi si actor non potest mitti in ve-
ram & actualement possessionem ipso iure efficitur
possessor post annum: & ad hoc illum tex.
summenotat ibi Anto. in princ. 4. no. Imola in
prin. num. 1. & communiter Docto. & ex hoc
extenditur maxime text. in l. certē. §. i. ff. de pre-

ca. ubi dicitur quod possessio qua sita per actum
fictum est uera & operatur ueros effectus: quod
ibi ad hoc no. Bar. Ange. & Docto. & reddit no.
Bart. in l. si quis qui pro emptore. pe. col. si. q. ff. de
usu. Bald. & Docto. in l. ab emptione. de pacti-
idem Bal. in l. vna. C. quādo liceat ab emp. dis-
pro. quo est melior text. in l. quod meo. §. si uen-
ditor eib. ff. de acqui. posses. quem reddit no. A-
retin. col. 2. no. ut procedat etiam si non sit quae
sita per aliquem actum uerum: nec fictum, sed
ipso iure: ex l. dispositione.
Praeterea & 2. intantum etiam procedit ista lex
ut habeat locum tam in rebus mobilibus quam
in immobilibus: ita probat ista nostra lex in qua
tum dicit, qualiter calidat que sean. Cont-
matur, quia maioratus uinculum & prohibitio
alienationis ita potest fieri in rebus mobilibus
sicut in immobilibus: ita probat apertus text.
in l. fi. C. de rebus alie. non alie. text. in l. si ita si
quis. §. ea lege. de verbo. obligat. text. in l. si. §. sed
quia. C. commun. de lega. text. in Auth. res quon-
cod. titu. unde nostra. Tauri in omnibus intel-
ligat: nec obstat text. in c. si. de feudi. cogni-
tione. ubi feudum non potest constitui nisi in
rebus soli vel solo coharentibus, quia procedit
tantum in feudo. Vltimus etiā. & 3. intantum pro-
cedit ista nostra lex Tauri, ut talis possessio quae
transfertur in successorem maioratus sit civilis
& naturalis: ita expresse determinat nostra lex
Tauri dum dicit, civilis & naturalis. & in hoc repu-
to eam mirabilem & notandam: quia si lex hoc
non diceret, tantum intelligeretur quae sita pos-
sessio civilis & non naturalis: quia cum quae sita
tur ipso iure mediante lege naturali, non debe-
ret quae sita cum illa requirit actum corporalem
uerum vel fictum: & in expresse istam sent. &
declarationem tenet solus Ancharra. in dicto.
c. 2. de consue. 2. col. in princ. ubi dicit quod pos-
sessio quae ipso iure quae sita mediante lege vel
statuto erit tantum civilis & nullo modo natu-
ralis ex praedicta ratione: unde forte ex hoc lex
ista expresse declarauit, quod utraq; possessio
quae sita & procedit praedicta lex etiam si suc-
cessor maioratus sit in absentia rerum, quod a-
pertē probatur ex dicta l. 3. cum simpliciter, ge-
neraliter, & indistincte loquatur. Item etiam
quia praesentia rerum non est praesumenda nisi
probetur. Item etiam quia cum lex loquatur in
successore uniuersali rerum maioratus, non est
dicendum nec praesumendum quod omnes res
erant in praesentia successoris mortuo posses-
sore maioratus: nec obstat si subtiliter dicas quod
isto casu impossibile videtur quod in eum trans-
feratur possessio naturalis cum non interueniat

nec interuenire possit aliqua apprehensio re-
rum ex qua sequatur naturalis possessio, nec si-
militer interueniat aliquis actus fictus cum lex
praedicta non procedat fingendo, ut dixi. Con-
firmatur ista difficultas, quia facilius conserua-
tur possessio qua sita quam quae sita de nouo:
text. est no. in l. arboribus. vers. quid tamen. ff.
de usufruct. iuncta l. communis seruus. §. pro-
curator. ff. de acqui. posses. text. in l. si is qui ani-
mo. eo. tit. iuncta text. in l. i. §. ad piscum. vers. si
sed furiosus. & istam doctrinam ponit Aret. So-
cinus & Iaso. in l. generaliter. cod. titu. facit tex.
in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie.
in l. inuitus. vers. si de regu. iur. text. in l. i.
Papinianus. §. si filius. de inoff. test. text. in l. i. §.
quod autem ait praeor. ff. de superfl. sed in ab-
sentia non conseruatur possessio naturalis, sed
tantum civilis, ut in l. clam possidere. §. qui ad
mundinas. cum simi. ff. de acqui. posses. ergo quali-
ter in casu huius legis Tauri, etiam in absentia
potest quae sita naturalis. & certē iste sunt sub-
tiles impugnationes contra istam. l. sed respon-
deo subtiliter, quod cum possessio civilis &
etiam naturalis & omnis eius effectus sit ius &
non factum, ut supra dixi & probauit: & in his
quae sunt iuris lex possit disponere sine aliquo
medio fictionis, ut etiam ibi dixi, merito praedi-
cta lex potuit utraq; possessionem suā dispo-
sitione transferre in successorem maioratus: ex
qua lege sic confirmata ego infero esse nomi-
nam. l. ad hoc quod licet in absentia sola civilis
possessio retineatur & naturalis amittatur quā-
do utraq; erat iuncta, ut in l. clam possidere. §.
qui ad mundinas. cum simi. cod. titu. tamen ho-
die solum in isto casu successor maioratus ac-
quirit & retinet in absentia utraq; possessio
nec tam civilis quam naturalis: & in hoc con-
sistit uera & realis declaratio istius. l. credo ta-
men quod si semel deueniat in actualement pos-
sionem & postea exeat de re quod amittit natu-
ralem & retinet civilem, ut infra dico. Quar-
to intantum procedit ista. l. ut habeat locum
etiam si successor maioratus sit abiens & igno-
rans, & apertē colligitur ex ea. pro quo facit,
quia sicut possessio mediante procuratore, ser-
uo, vel alio potest acquiri, ut in l. i. C. de ac-
qui. possessione. textus in l. si procurator. l. i.
supra de acqui. re. do. glo. & commun. opi. in l. i.
§. per procuratorem. & in l. i. §. item acquiri-
mus. de acqui. posses. text. in l. labeo. ff. de usu-
cap. ita potest quae sita mediante dispositione le-
gis. Confirmatur, quia lex potest conferre be-
neficium suum inuitis, ergo & ignorantibus:
text. est in l. etiam inuitis. ff. de acqui. re. do. tex.

in l. qui potest. ff. de regu. iur. Quinto intantum
procedit ista lex ut habeat locum etiam si suc-
cessor maioratus sit incertus de rebus, ratione
loci & quorū ita solus Socinus in l. i. §. incertū
ff. de acqui. posses. in princ. cuius ratio est, quia
sufficit esse certum per legem, & lex semper
est certa, ut in l. cum quidam. §. suum herede.
de acqui. her. text. in l. illud. ff. si pars her. pe. Prae-
terea & 6. intantum ex dispositione istius. l.
Tauri transeat possessio ipso iure in successorem
maioratus, ut procedat & habeat locum etiam
si possessio praedictarum rerum sit apprehen-
sa & occupata per alium in vita possessoris ma-
ioratus, vel eo mortuo, & etiam si ipsemet pos-
sessor maioratus tradiderit alteri possessionem
praedictarum rerum: ita expresse determinat
ista lex ibi dum dicit, auctore auctore tomado
la possessione, & cum quo similiter est exoritur
& valde notanda, quia si hoc non expresse
nullo modo transeat possessio quando esset
occupata ab alio: quia de iure communi licet
caueatur lege vel statuto quod possessio defun-
cti vel alterius continuetur in heredem vel suc-
cessorem uniuersalem vel particularem, debet
intelligi nisi medio tempore, hoc est in vita de-
functi vel post eius mortem fuerit occupata ab
aliquo tertio, quia tunc non continuatur: ita
subtiliter probat text. in l. Pomponius. §. quae sita
tum. ff. de acqui. posses. ubi dicit text. quod si in
vita defuncti vel post eius mortē possessio rei
quam defunctus usufructuarius fuerit occupata
ab aliquo tertio, non continuatur heredi ut de
tur accessio ad usufructum eam complendam, ad
idem est text. in l. nunquam. §. vacuum. ff. de u-
suecap. text. in l. possessio testatoris. eo. titu. glof.
no. & commun. opi. in l. cum miles. in glof. si. in
fi. ff. ex qui. cau. maio. ergo sic dicamus in no-
stro casu, quod si lege vel statuto caueatur quod
in aliquem successorem transeat & continuetur
possessio ipso iure, intelligatur nisi ab alio sit
occupata: & per illum text. in dict. l. Pomponius.
§. quae sita. sic inductū, istam ed. & docto. tenet
ibi Cum. in fine. idem Cum. in l. cum heredes.
in fine. ff. de acqui. posses. idem tenet Aretin. re-
putans esse sing. & nouum in materia in l. 3. §.
Labeo. fin. col. in medio. eo. titu. Alex. non alle-
gādo praedictos Doct. in con. suis. 2. vo. consue. l. 3.
§. 2. col. tenet etiam & reputat singul. Iaso. in l. i.
si forori. C. de iure deli. 2. col. in medio. Philip-
pus Decius in 4. vo. con. 467. 2. col. num. 8. idē
tenet & commendat Iaso. in dict. §. quae sita.
1. col. num. 2. idem tenet ante omnes Ioa. de humol-
qui ab aliquo non allegatur in con. suis. con-
162. col. num. 4. ubi plus dicit, & est no. uerbum
Ant. Go. in l. i. Tau. Bb quod

quod etiam eo casu quo sola possessio civilis est occupata, naturalis possessio non transiret in alium virtute legis vel statuti: idem tenet & commentat Barba. 2. vol. con. c. 68. n. col. nu. 20. contrarium ergo vult hodie nostra lex Tauri. imò quod transeat possessio etiam si ab alio fuerit occupata: & hoc est quod significant & importat prædicta verba legis, & hoc potuit facere illa lex, quia princeps concedendo legem generale potuit auferre illud ius possessionis alicui quæsitum & alteri applicare: argumento text. in l. Antiochenis. & ibi Bar. & Doct. ff. de primi. ere. & in l. si priuatus. ff. qui. & a quibus. & in l. venditor. §. si constat. ff. commun. præ. in l. Lucius. ff. de eue. in l. Item si verberatus. §. 1. de rei vendi. notat Bar. in proce. ff. orum. 3. col. Paul. & Doct. in l. si. C. si contra ius vel uti. pu. moder. in l. Gal. lus. §. & quid si tantum. de libe. & posthum.

212 Nunc autem circa istam legem quero de subtili & necessaria. q. si forte successor maioratus sit infans, vel furiosus, vel mente captus, an in eum transeat ipso iure possessio virtute huius legis? Et videtur quod non. Primum quia in quærenda possessione requiritur animus & voluntas quærere, ut in l. 3. & in l. quemadmodum. ff. de acqui. posses. cū similibus, supra suo loco allegatis. sed tales personæ sunt inhabiles & incapaces eorum quæ consistunt in animo, ut in l. diuus Marcus. in princ. ibi, eo furor esse, ut continua mentis alienatione omni intellectu careat. ff. de offi. pref. text. in l. furiosum. C. qui testa. fa. pos. text. in l. pupillus si fur. ff. de acqui. ha. ibi, quamvis non videatur scire huiusmodi ætatis puer: nec. n. scire nec discernere talis ætas potest, non magis quam furiosus, text. in l. 2. §. furiosus. ff. de iure codi. text. in l. qui iurasse. in fine princ. ff. de iure iur. ibi, quamvis pupillus non videatur periuratus, quia sciens fallere non videtur. text. in l. fin. ff. de iuris & facigno. text. in §. prætereā. Instit. quibus non est permisa testa. cuius verba sunt, prætereā testamentum facere non possunt impuberes, quia nullum eorum animi iudicium est: item furiosi, quia mente carent. text. in l. cū prætor. prope finem, ibi, quidam natura ut fur. dus, mutus, & perpetuo furiosus, & impubes: quia iudicio carent. ff. de indi. text. in l. C. de falsa moneta. in vers. impuberes. ibi, quia ætas eorum quid videatur ignorat. textus in §. pupillus. post princ. Instit. de inuti. stip. ibi, quia huiusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectum. text. in l. furiosi. ff. de regu. iur. cuius verba sunt, furiosi vel eius cui bonis interdicitur nulla voluntas est. & ex ista ratione non possunt de iure communi acquirere possessionem:

text. est in l. 1. §. adipsamur. vers. sic. sed furiosus ff. de acqui. posses. cuius verba sunt, sed furiosus & pupillus sine tutoris autoritate non potest incipere possidere, quia affectionem tenendi non habent. text. in l. quamvis. §. infans. ibi, nullus sensus infantis est accipiendi possessionem: ergo eis non potest quæri prædicta possessio civilis: ista virtute istius legis Tauri. Secundo pro ista parte facit, quia princeps vel lex civilis positiua non potest tollere nec supplere defectum naturalium: text. est in l. si. C. de testa. m. text. in l. discretis. in princ. C. qui testa. fa. pos. text. valde in l. 1. §. ceterum. ff. de acqui. posses. fa. cit bonus text. in lege, cū prætor. prope finem. ff. de iudi. ibi, quidam natura ut fur. dus, mutus & perpetuo furiosus, & impubes: quia iudicio carent: & istam regulam & doctrinam pro notabili ponit Pau. de Cast. in l. qui in potestate. §. 1. in fin. ff. de testa. idem Pau. in l. quidam cōfulebant. ff. de regu. iur. post princ. Abb. Panor. in c. cum vicissimum annum. de offi. delegat. 2. col. num. 2. Bart. in l. si quartamus. ff. de testa. 2. col. num. 6. facit etiam doctrina Innocent. in c. sollicitatus. de referip. numer. 2. vbi dicit quod in habilitas iudicis quæ provenit ab ipsa natura, ut quia sit furiosus vel infans, reddit semper excessum nullum, etiam si illa exceptio non sit opposita à parte, licet secus sit quando est in habilitas quæ provenit à lege, ut quod sit infans, servus, vel mulier: quia iudicium valet nisi opponatur ante lit. con. quam conclu. & doctrina tenet & sequitur ibi Anto. 2. col. num. 20. in l. 2. col. num. 4. & alij Doctores ibi: ergo per istam l. Tauri non possit suppleri talis defectus naturalis, & sic eis non quærratur possessio. Tertiò facit, quia lex positiua etiam si procedat fingendo non potest fingere super his quæ sunt impossibilia de natura in genere: text. est in l. ibi commun. doctrina in l. qui ad certum. ff. de cati. text. in l. adoptio. la. de adop. text. in l. de Corn. in fi. de vulg. & pu. text. in l. quid deest. si cū mihi. in fi. verbis. infra. de solu. text. in l. 1. in l. de adop. text. in l. si sponsalibus. §. de iure dot. text. no. qui non solet allegari. in l. hæredes. §. an ea stipulatio. ibi, quia talis stipulatio per. la. tab. non diuiditur, nec potest. ff. de herc. text. formalis & expressus in l. 3. §. si de usufruct. eorum rerum quæ usu conu. tenet glo. or. & ibi commun. opi. in l. Gallus. §. si eius. in glo. si in fi. de lib. & posth. glo. no. & ibi Doctores in l. 3. in glo. ff. pro socio. tradit Bar. in l. si quis pro emptore. §. co. num. 21. & latius infra. ibi in l. 2. Bart. in l. eandem. ff. de duobus reis. 1. col. & ibi Ange. & Imola Bar. in l. sub conditio. de solu.

sola. ergo virtute illius l. non potest transferri prædicta possessio in successorem maioratus infantem, vel furiosum, vel aliis inhabilem à natura. Sed his non obstantibus teneo contrarium, imò quod etiam si successor maioratus sit infans, furiosus, vel mente captus, vel fur. dus & mutus à natura, transeat in eum illa civilissima possessio, & habeat locum illa lex & eius dispositio. Primum quia considero quod ista acquisitio possessionis non fit nec inducitur à lege mediante aliquo actu exercendo in persona infantis vel furiosi, sed provenit & transfertur ipso iure à lege: unde in his quæ sunt iuris lex potest dispo. nere sine medio alicuius actus vel fictionis, nulla habita consideratione ad habilitatem personæ, ut supra dixi & conclusi: unde iura superiora in contrarium adducta loquuntur quando aliquis actus deberet exerceri per infantem vel furiosum, & probat bonus text. in ista commun. sententia in l. cum pater. §. furdo. de legat. 2. vbi furdo & muto & inhabili quæritur legatum & onus eius. Secundo pro ista mea sententia & conclusione facit text. in l. quamvis. §. infans. ff. de acqui. posses. cū simi. vbi disponitur quod infans, vel furiosus mediante tutore vel curatore potest quærere possessionem: quia suppletur iudicium infantis vel furiosi per eos, ergo à fortiori mediante lege possit eis quæri possessio & suppleri iudicium. Tertiò facit text. in l. si seruo furioso. ff. de usufructu. text. in l. §. item acquiritur. ff. de acqui. posses. vbi habetur quod infans vel furiosus possunt acquirere possessionem & usufructu vel præfieri iure mediante seruo proprio: ergo à fortiori mediante lege. Quarto pro ista sententia & conclusione facit text. notabilis in proposito in l. iubemus. in fine. C. de em. & ali. vbi emancipatio & eius effectus, quia est iuris, potest fieri per patrem & acquiritur filio infanti & omnino carenti intellectu & consensu ex sola dispositione illius legis: ergo eodem modo acquiritur possessio & eius effectus in casu nostro ex dispositione huius legis Tauri. Quintò facit subtile fundamentum, nam licet aditio hereditatis & eius acquisitio requiratur animi declarationem verbo vel facto, ut in l. pro herede. & in l. gerit. & quasi per totum. ff. de acqui. ha. tamen in casibus in quibus hereditas & eius dominium ipso iure acquiritur ex potentia suarum vel alias quæritur etiam infanti & furioso: text. est notabilis & expressus in l. Antilius. §. si. ff. de acqui. ha. & ibi notat Bal. Angelus & communiter alij Doctores. & illum ad hoc summe notat las. in lex factio. ff. de vulg. & pupil. 2. col. num. 56. text. in l. si. §. in autem

perpetuus. C. de cura furio. & ibi notat Bartol. Bald. Saly. & commun. Doctores. text. in l. Lucius. ff. de iure fisci. text. in l. qui duos. §. cum in bello. ff. de rebus dubi. tenet notabiliter Bar. in l. ventre præterito. 6. col. num. 18. vers. 3. reg. ff. de acqui. ha. & ibi commun. moderni. idem Bar. in l. si infanti. 4. col. numer. 10. C. de iure delibe. & ibi Alex. & commun. Doctores. facit etiam text. singularis & vnicus in suo casu secundum Paulum & modernos ibi, in l. si infanti. C. de iure delibe. vbi habetur, quod si hereditas est delata alicui infanti, & talis infans decedat hereditate non adita, illa hereditas & plenum dominium eius censetur ipso iure quærere infanti, & transmittitur & quæritur postea ipsi patri superstiti ex beneficio illius legis, ergo eodem modo dicendum in nostro casu quod ex dispositione huius legis Tauri quærratur possessio ista civilissima successorum maioratus, etiam infanti vel furioso. Sextò pro hac mea sententia & conclusione facit, quia dignitas regalis, ducatus, vel cuiuscunque maioratus, & ipsa iurisdicção quæ deferatur successioni transit etiam in infantes, vel furiosos, vel omnino inhabiles, licet administratio non possit per eos exerceri, sed per tutorem, curatorem, vel coadiutorem: text. est in l. grandi. de supplen. negli. præ. la. lib. 6. & ibi commun. opi. facit etiam bonus text. in l. prim. & 2. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel clarissimarum personarum. & ibi notat Albericus. Ange. de Peru. & commun. Doctores. text. in c. 1. §. 1. vers. personam. per quos fiat investitura. in l. usufructu. & istam doctrinam & conclusionem tenet Bald. in c. cum vicissimum annum. de offi. delegat. 1. col. num. 5. tenet etiam notabiliter Angel. de Peru. in l. cum prætor. §. non autem. ff. de iudi. num. 2. & ibi Paul. de Cast. & ante eos Albericus. ergo mediante prædicta l. transeat hereditas & effectus eius in successorem maioratus etiam infantem & furiosum per nostram legem, cum sit ius peritius & annexum in rebus maioratus, & eius successioni & dignitati. Imò quod magis est, non solum in herede vel successore potest per. l. induci quod transeat possessio, sed etiam in hereditatem iacentem probat text. singularis & subtilis in l. coemptam. ff. de usufructu. vbi pater quod hereditas iacentis potest complere usufructum vel præfessionem coemptam per defunctum, sed hoc non posset procedere nisi mediante possessione quæ sit continuata in hereditate iacente. facit text. in l. gerit. ff. de acqui. ha. & ibi dicit quod qualis possessio transit in hereditatem iacentem.

tem. & ibi notat & declarat Paul. 2. co. & alij Docto. Sed veritas est, quod in hereditatem iacentem nulla vera nec propria transit possessio, etiam quo ad usucapionem vel prescriptionem, sed in illo casu specialissimo necessitatis causa, ne quotidie interpelletur usucapio, vel prescriptio, introductum est, quod mediante titulo & possessione defuncti hereditas iacens possit complere illam sine aliqua possessione: ita tenet & declarat Ange. Pan. de Cast. Io. de Imola, & commun. Docto. in dicta. l. coeptam. ff. de usuc. tenet etiam & declarat Paul. de Cast. & alij Docto. in l. nunquam. §. vacuum. eod. titu. Secundo pro ista parte, quod per legem vel statutum possit fieri quod in hereditatem iacentem transeat ipso iure possessio, facit tex. notabilis in l. hereditas in multis. ff. de acquir. reru. domi. vbi dicit quod illud quod non requirit exercitium alicuius facti potest transire in hereditatem iacentem, aliud vero non sed possessio, ius, & effectus eius potest per legem ipso iure transferri sine exercitio alicuius actus vel facti, ut supra dixi & conclusi, ergo bene poterit virtute legis transferri possessio in hereditatem iacentem, sicut transit dominium, obligatio, & iura: & in specie reperio quod ita notabiliter tenet & determinat Philippus Decius in consilijs suis. 4. vol. con. con. 467. qui bene loquitur. *Nulla hereditas per se transiit in aliam.*

¶ Præterea circa istam legem quero de noua & subtili questione, si illa possessio quæ transfertur ex dispositione illius legis sit illam et eadem possessio quæ erat penes defunctum, vel sit alia noua & realiter distincta possessio: constat enim, quod in casu quo post mortem defuncti heres vel successor vniuersalis apprehendit possessionem, illa est noua & realiter distincta possessio, & non vetus vel antiqua quæ erat penes defunctum: ita probat text. expressus in l. cū heredes. ff. de acq. posses. & ibi notat & declarat Paul. de Cast. & alij Docto. ad idem est text. in §. a. eiusdem l. ibi, noua possessio sit. & idem est in quolibet successore particulari quæ mediante contractu apprehendit possessionem, quia sua possessio erit noua, & non illa quæ erat penes tradentem: ita probat text. no. & vnicus in suo casu secundum Bart. & doc. ibi in l. si is qui pro emptore. §. si quis bona fide. ff. de usuc. ibi, quia initium secundæ possessionis vitiosum est. text. in l. qui fundum. §. qui bona fide ibi, quia initium secundæ possessionis. ff. pro emptore. dubium ergo est in casu huius nostre legis, an illa possessio quæ transit in successorem maioratus sit illa quæ erat penes defunctum, an alia

noua & distincta? In quo subtili articulo dico quod videtur quod sit eadem possessio. Primo ponderando illam legem in quantum dicit se transire. nam illud, se, est relatiuum substantiæ & videtur referri ad possessionem defuncti, & non ad aliam: quia alia non est quæ transferri possit: ergo illam et possessionem est quæ transferretur. Rursus & secundo pro ista parte pondero istam legem in quantum dicit transire, nam proprie transferri dicitur aliquod ens de vno ad alium, argumeto text. in l. nemo plus iuris. ff. de regu. iuris. text. in l. traditio in princ. supra de acquir. rer. domi. text. in l. si quis filius. §. i. ff. de acquir. heredit. text. in l. illud. §. si. ff. de contrah. text. in l. apud hostes. C. de suis & leg. her. text. in l. §. C. de iure deliber. text. in l. cum antiquioribus. eodem tit. text. in l. vna. C. de his qui ante apert. tabu. vbi habetur quando sit transmissio intelligitur de eadem hereditate defuncti, & de eodem iure sibi competenti. ex quo dicebat Bald. in Authenti. defuncto. C. ad Tertul. secunda colum. post prin. quod in casibus in quibus aliquid transmittitur idem transmittitur. Tertio facit, quia quando possessio acquiritur per heredem vel successorem vniuersalem vel particularem mediante suo facto, & mediante vera & naturali apprehensione prout quærebatur de iure communi, illa bene erat noua & distincta possessio: & ita procedunt & debent intelligi iura superius per me allegata: sed in casu huius. l. transfertur possessio ipso iure sine aliquo actu, ergo illam et quæ erat penes defunctum & in expresso ita reperio quod tenet Bald. in rub. de causa posses. & pro. 2. col. in medio. num. 1. vbi expresse dicit, quod si mediante statuto transferretur possessio in heredem, illa est potius continuatio possessionis quam noua possessio: idem aperte tenet Bald. in Authenti. defuncto. ad Tertul. secunda colum. numero sexto. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod possessio quæ hodie per istam. l. transit in successorem maioratus, sit noua & realiter distincta possessio, & non illa quæ erat penes defunctum. Primo, quia considero quod ista nostra lex solum intendit disponere & vult, quod possessio quærat & transeat in successorem maioratus sine aliquo actu apprehensiuo & in alio non se transmittit, unde erit noua possessio, non vero illa quæ sit penes defunctum. Secundo pro hac mea sententia & con. considero valde subtiliter verba illius legis in quantum dicit, quod in successorem maioratus transeat possessio, etiam si possessio rerum maioratus sit occupata per aliquem in vita possessoris maioratus, vel post

post eius mortem, vel etiam si ipse possessor maioratus in vita tradiderit alteri possessionem eam: si enim possessio erat ab alio tertio occupata in vita possessoris præcedente voluntate & traditione eius, vel non præcedente: ergo iam prius possessor maioratus amisit possessionem in eius vita si amisit, ergo illa quæ transit in successorem non est illa quæ sit penes defunctum cum fuerit amissa, sed erit noua & alia penitus distincta. nec obstat prima consideratio quam feci ad istam. l. in quantum dicit se, quia respondeo quod illud verbum debet referri ad ipsam possessionem quæ de nouo transfertur ipso iure mediante ista. l. non vero ad primam illam possessionem. Non obstat etiam secundum fundamentum in quantum dicit ista. l. transire, quia respondeo quod quando aperte constat in l. vel dispositione quæritur de transferenda aliqua hereditate, vel transferenda aliquid vel iure determinato vel secundum subiectam materiam de alio non potest intelligi, tunc de illa re vel iure intelligitur: fecis vero in nostro casu vbi non constat quod loquatur de eadem antiqua vel prima possessione, imo repugnat regulis iuris: quia tunc oportet intelligere nostram legem in noua & realiter distincta possessione & ultra hoc verba nostra legis hoc significant, prout ponderavi: & illud est quod teneo & sentio in hoc subtili articulo.

¶ Vltimus circa istam. l. quero, si talis successor maioratus in quem virtute huius legis est transmissa possessio perueniat in veram & actualem possessionem rerum, si statim desinat habere illam legalem & ciuilem possessionem, & acquirat veram & propriam possessionem acquiritur ex actu vero & naturali apprehensione & breuiter teneo quod sic: imo quod magis est dico quod in omnibus casibus in quibus quis acquirit possessionem per clausulam constituti, vel per quemlibet alium actum fictum, si postea talis possessor perueniat in veram & actualem possessionem quæ sitam per actum naturalem apprehensionis, statim cessat illa possessio quæ fita per actum fictum, & acquirit nouam possessionem quæ sitam per actum verum & naturalem: ita sing. tenet solus Fran. de Aremin. quod meo. 2. colum. prope finem. num. 1. ff. de acquir. posses. licet contrarium videtur tenere Bald. in cap. primo. §. si facta. num. 3. si defendo fuerit controuersia inter dominum & agnatum Vassalli pro qua mea sententia & Aretini facit primò tex. ille sing. in l. qui habet. ff. de tutel. vbi probatur quod quando in aliquo actu concurrat duplex causa, una naturalis & alia necessitatis, semper præualeat & est attendenda naturalis;

& ad hoc illi text. dicit sing. & vnicus. Al. ber. ibi in princ. notat etiam & commendat Bartol. Bald. & commun. alij Docto. notat & commendat Bald. vbi plura bona ex illo text. inferi in l. prima. C. de curato. furio. 1. colum. in princ. & notat & commendat l. 1. in l. 1. sicut rogator. ff. de adoptio. numer. 4. Secundo pro ista subtili conclusione facit bonus tex. in l. fundus legato. ff. ad. l. falc. vbi dicitur quod ille qui est factus dominus ex vna causa si superueniat alia causa quæ habet originem vetustiore ita tim desinat habere ex illa ex qua effectus erat dominus, & incipit habere ex vetustiore: & ad hoc notat ibi Paul. & Imo. & com. doc. Bart. in l. 3. ex pluribus. 2. col. §. oppo. & in 3. col. ff. de acq. posses. melius & notabilius ibi Paul. de Cast. pe. co. in prin. versu. notandum. & post eum communiter moderni. Sed in nro casu cõcurrit causa legalis vel artificialis, hoc est, acquisitio possessionis mediante ista. l. vel per actum fictum inductum à legē ciuili, & cõcurrit causa naturalis apprehensionis quæ habet originem vetustiore cum illa descendat à iure naturali, ergo illa potius attendatur. Tertio facit text. in l. his verbis. ff. de adop. per quem tenet Bald. in l. non enim aliter. eod. titu. a. l. 2. colum. num. 4. quod vbi habemus veritatem non inquirimus fictionem. Quarto facit text. no. in l. generaliter in princ. ff. de fideiuss. vbi si in aliquo actu vel persona concurrunt plures qualitates vel obligationes ad eundem effectum tendentes semper attenditur illa quæ potentior & principalior est: ad idem text. vbi notat Paul. & doc. in l. si reus. ff. de duobus reis. notat Bartol. in l. 2. post prin. ff. de ver. obi. tex. in l. quæritur de statu ho. & ibi notat Bar. Bald. Ang. & com. doc. text. in Authenti. inq. com. de success. Quinto text. notabilis in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. vbi si pater habet à principe facultatem substituendi pupillariter filio suo morto, si postea talis filius filios legitimos habuerit reuocatur talis licentia, & substitutio reuocatur quia causa illa ficta & specialis substitutionis cessat superueniente causa vera & naturali in cuius defectu fiebat. Sexto text. in l. humanitatis. C. de impube. & alij versu. ita tamen. vbi si est facta substitutio exemplaris filio mente capto, expirat ipso iure aduentu testana mente. Septimo text. in l. cum res. C. de contra emp. vbi probatur quod quando in acquisitione possessionis concurrunt plures cause vel tituli, quantum vna est valida, plena, & perfecta, ex illa sola & non alia quæritur possessio, ergo sic dicamus in proposito quod per veram & naturalem apprehensionem rei maioratus cessat

set prima possessio legalis civilissima, vel quælibet alia quæ sita per actum fictum. Ex qua sententia & conclusio confirmata ego singula infero, quod licet hodie per istam nostram legem successor maioratus habeat utramque possessionem civilem & naturalem etiam in absentia, ut supra dixi & conclusi: tamen illud erit verum si adhuc talis successor non apprehendit veram & naturalem possessionem rerum per naturalem apprehensionem: si verò talis successor perueniat in veram & naturalem possessionem per actuale apprehensionem, & postea se absenti tunc non retinebit in absentia possessionem naturalem, sed solum civilem: quia iam cessauit illa civilissima possessio, læt etiam poterit amittere etiam civilem possessionem per longam absentiam, vel per eos modos per quos alius possessor amitteret. nec obstat quod ista lex nostra. Tauri tractat de possessione successoris maioratus, etiam in absentia: ergo etiam hodie in absentia retineat, quia facilius iura nostra cōseruamus quam acquiramus de nouo: ut i. l. i. §. quod ait. ff. de super. & tenet glof. nota. ordin. in l. i. glof. secunda. ff. de acquir. poss. ergo &c. quia respondeo quod nostra lex inducit de nouo in successore maioratus ex iusta & necessaria causa, tamen postquam successor apprehendit possessionem per actum naturalem & se absenti, ipse perdit eam sua propria culpa, & lex non prouidet tali casu. Ex qua sententia & cō. sic cōfirmata infero no. qm in casibus in quibus ipso iure ex legis dispositione quis cōsequitur dominium, ut legatarius, fideicommissarius, donatarius causa mortis vel similis: si postea verè & naturaliter apprehendat rem vel sibi sit facta traditio cessabit illud dñum legale & datiuum, & consequetur verū & propriū dominium acquisitum per actum naturalem & omnem effectū eius.

16 Item pro declaratione nostre legis quæro, an ista lex & eius dispositio habeat locum & procedat in quibuscumque bonis vinculatis & subiectis restitutioni ratione alienius contractus vel ultime voluntatis. in casibus in quibus grauamen afficeret res, ut in eis transeat possessio ipso iure in successorem: & teneo quod non, imo quod solum habeat locum & procedat nostra lex in rebus maioratus qui sit constitutus cū licentia principis & ratio vera & fundamentalis est, quia talia bona propriè dicuntur esse maioratus in nostro regno, ut in l. i. cū tribus sequentibus supra his. ill. Tauri. alia verò bona, licet sint vinculata, nō tamē dicuntur maioratus cū in eis non interueniat principis licentia. Confirmatur ista sententia & conclusio, quia quando lex fundat

se in aliqua qualitate, ante omnia debet consistere de illa qualitate, & nūquam habet locum in alio casu in quo non verificetur illa qualitas: text. est notabilis & expressus in l. pretor ait. §. hæc autem actio. vers. docereq; ff. vi bono. r. pto. & ibi notat & commendat Alberic. Ange. de Pera. & alij Doct. antiqui. text. in l. i. §. habet itaq; ff. si quis testa. liber esse ius. sue. text. in l. i. §. hoc autem interdicto. vers. catatq; ff. de itin. act. priu. text. in l. i. §. ait prator. ff. ne quid in flumine publico. sed ista nostra lex expressè loquitur & disponit in rebus maioratus, ergo in rebus illius qualitatē tantum intelligatur & non in alijs. Confirmatur etiam, quia secundū communem vsum loquendi in nostro regno, illa bona tantum dicuntur esse maioratus quando in eis concurret voluntas & licentia principis: & non alia bona cuiuscumque generis vel qualitatis sint, ergo nostra lex tantum de eis debet intelligi, argumento text. in l. librorum. §. quod tamen Celsus. ff. de lega. 3. text. in l. labeo. vers. nec mirum. ff. de supelle. lega.

17 Item quæro an ista lex & eius dispositio procedat & habeat locum in primo successore maioratus, ut mortuo fundatore transeat possessio in primum successorem eius? & videtur quod non, sed tantum in vltioribus successoribus postquam bona maioratus iam fuerunt incorporata & radicata in primo successore. Primò quia considero, quod ista lex disponit, quod mortuo possessore maioratus transeat ipso iure possessio civilis & naturalis in sequentem in gradu, & sic aperte vult, quod illa bona habeant istam qualitatem maioratus apud defunctum possessorem, quæ quidem qualitas videtur cessare in primo fundatore & constituen- te, vnde hoc casu non videtur habere locū eius dispositio.

Secundò & principaliter, quia considero subiectionem verba huius legis in quantum dicit, quod mortuo possessore possessio transeat in sequentem in gradu, ergo debet intelligi de sequenti proximo successore ipsius primi successoris grauati, non verò ipsius disponentis vel constitutis, argumento text. in l. cū ita legatur. §. in si deicommissio. ff. de lega. secundo. & eorum quæ ibi notat Bartolus, & communiter Doctores, & in l. peto. §. fratre. eodem titulo.

Tertio etiam facit, quia quando aliqua dispositio legis vel hominis fundatur in aliquo subiecto vel qualitate, prius & ante omnia debet præcedere & verificari illa qualitas, & de ea consistere. text. est in l. hoc iure. ff. de verbo. obligat. text. in l. ita stipulatus. versiculo primo eodem

dem titulo. text. in l. quarta. ff. de fideicommissi. liber. text. in l. prima. §. prægnantem. ff. de ventre in possessio. mittend. text. in l. prima. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. text. in l. diuus Traianus. ff. de mili. testament. text. in l. tribunus. eodem titulo. text. in l. quidam. ff. de iure codic. text. in l. si quis hæres. §. si quis dubitet. ff. de acquir. hæredi. text. in l. si quis consortium. C. de fabri. libro vndecimo. & istam regulam & doctrinā tradit Bartolus & communiter Legistæ in l. in illa stipulatione si Calendis. ff. de verbo. obligat. tradit etiam Innoc. & communiter Canonistæ in capitulo super his. de accusat. ergo sequitur quod nostra lex & eius dispositio non habet locum in primo successore qui vocatur ad maioratum. Confirmatur etiam, quia in lege, statuto, privilegio, testamento, contractu, vel alia dispositione, principaliter verba sunt attendenda & ab eis non est recedendum: text. est in l. non aliter. ff. de legat. tertio. text. in l. ille aut ille. §. cū in verbis. eodem titulo. text. in l. quod constitutum. ff. de mili. testament. text. in l. si seruum. §. prator ait. de acquir. hæreditat. textus in l. prima. §. si quis nauem. ff. de exercitoria. text. in l. ad probationem. C. de proba. textus in l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbitris. textus in lege. labeo. ff. de supelle. legat. text. in capitulo. porro. de privileg. text. in capitulo. recepimus. eodem titulo. text. in capitulo. consideramus. de electione. text. in capitulo. fin. de translat. text. in capitulo. in fine. de duobus fratribus a Capitaneo inuestitis. in vltibus feudorum. ibi. propter tenorem inuestiture. Ex quo dicitur ibi Bald. & comm. Doct. quod tenor cōcessionis feudi præfertur propè naturæ ipsius, in tantum quod potius permittendum est quod actus pereat quam a verbis legis recedere, si rei vel negotio conuenire non possunt. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò, quod ista legalis & civilissima possessio transeat in primum successorem vocatum & nominatum per disponentem ad ipsum maioratum.

Primò quia eadem ratio fundamentalis, quæ lex ista est condita & habet locum in quolibet successore habet etiam locum in isto primo successore, ut bona maioratus magis cōseruetur, & sint vnita, nec aliquo casu possint dissipari vel alienari ex defectu possessionis: & quando sola vnatio potest in l. considerari illa habetur pro expressa, ut ex ea argui & inferri possit glossa est singularis in iure in l. quamuis. C. de fideicommissi. in glossa. fin. in fin. quam ibi notat & commendat Cinus, Alb. Bald. Pau.

Salyce. & commu. Doct. Sed ista eadem ratio militat in nostro casu & quæst. nec potest diuerfa considerari, ergo habeat locum eius dispositio. Confirmatur, quia quando constat de morte & ratione legis illa est semper attendenda potius quæ verba text. est in l. non dubium. C. de legibus. text. in l. scire leges. cum l. sequenti. ff. eo. titu. text. in l. scire oportet. §. illud. vers. sed & maximè, ff. de excu. tuto. text. in l. §. conditio. ff. de adi. leg. text. in l. pe. ff. ad exhib. text. in l. §. si mater. ff. ad Textul. text. in l. diuus. §. item se natus. ff. de falsis. Secundo quia quando lex, Princeps, vel testator verisimiliter idem disposuisset in casu omisso quod in expresso, si de illo cogitasset vel esset interrogatus, uterque haberetur pro expresso probat text. valde notabilis in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi glossa. ord. & commu. Doct. text. in l. cū auus. ff. de condit. & demonit. text. in l. cū acutissimi. C. de fideicommissi. text. in l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & subti. text. in l. Sexuola. ff. ad Trebel. text. in l. ex facto. eod. titulo. text. in l. filius fa. §. vt quis hæredem. ff. de lega. text. in l. §. C. de mof. testament. text. in l. si vnquam. C. de reuo. dona.

Tertio facit, quia etiam bona maioratus dicuntur quando sunt penes constituentem vel fundatorem, quia aut maioratus est irrevocabilis, ex eo quod est factus ex causa onerosa vel alijs, & negari non potest quod sit maioratus: aut est revocabilis & tamen moritur fundator & disponens sine reuocatione, & tunc eo ipso remanet cōfirmatus & dicitur maioratus, & lex nostra Tauri loquitur & disponit hanc suam decisionem mortuo iam detentatore, & fundatore, & non alio tempore, ergo indistinctè habeat locum nostra lex & eius dispositio tam in primo successore quam in omnibus alijs vltioribus: & ista est mea noua opinio in qua resideor: & ex supra dictis clarissime patet quod in successorem maioratus transeat utraque possessio tam civilis quam naturalis ipso iure per nostram. etiam si in vita defuncti vel post eius mortem per alium tertium res maioratus sint occupata: vnde aperte deducitur & inferitur quod ille tertius penes quem sunt res maioratus nullo modo possidet, sed tantum habet nudam & simplicem detentionem, vnde nō posset præscribere, licet aliquo casu vel tempore bona essent præscriptibilia.

Item etiam nō posset lucrari fructus. Itē etiam non habebit aliqua interdicta vel remedia possessoria quæ dantur & competunt possessoribus: & finaliter nullum habebit effectum qui

solet produci & causari a possessione cum non possideat, sed tantum sit in nuda & simplici detentatione: quo casu necessario querendum est, si talis tertius detentator negat vel recusat eorum restitutionem ex causa vel sine causa, quare remedia competant successori maioratus pro eorum reali restitutione.

108 Materiam tractam sub hoc numero centesimo decimo octavo, usque ad numerum centesimum vigesimum septimum, reperies post numerum centesimum nonagesimum secundum: quia post eum ponitur numerus centesimus decimus octavus cum alijs octo reliquis recto ordine consequentibus.)

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & presuppono quod possidenti dantur interdicta & remedia possessoria, & iste est principalis effectus possessionis: & magistraliter & resolutiue dico, quod tria sunt genera interdictorum.

127 Nam quoddam est interdictum adipiscendae possessionis, quoddam retinendae, quoddam vero recuperandae: text. est qui istam doctrinam & theoriam ponit in l. secunda. §. huc autem interdicta. ff. de interdictis. cuius verba sunt, huc autem interdicta quae ad rem familiarem spectant, aut adipiscendae sunt possessionis, aut recuperandae, aut retinendae: & ibi notat Alber. Angel. & Doctor. ad idem est text. in §. sequens diuilio. in princip. In l. de interdictis. & ibi notant Doctores. & per ista iura istam doctrinam & theoriam ponit Azo in Summa. C. de interdictis. l. col. nu. 7. Specu. in tit. de cau. pos. & pro. in prin. num. 1. Bal. in l. vna. C. ut possi. id. Bal. in l. incerti. C. de interdictis. §. col. num. 26. & ibi glo. ord. in verbo, competentibus. Cinus in l. ordinarij. in l. col. num. 2. C. de reuend. & ibi Saly. in col. num. 1. §. glo. no. & ordi. in c. pastoralis. in glo. magna. in prin. de causa possel. & pro. & ibi Abb. in col. num. 2. Anto. 3. col. num. 17. Card. 2. col. num. 3. & commun. Docto. Alex. in l. naturaliter. §. nihil comune. in prin. num. 2. ff. de acquir. possel. & non reperiuntur alia genera interdictorum nisi ista secundum Bal.

128 in dict. l. ordinarij. 2. col. num. 3. Interdictum adipiscendae competit heredi de iure praetorio vel civili pro consequenda & adipiscenda possessione rerum hereditariarum postquam iam adiut hereditatem: nam cum in eo non sit transacta possessio post mortem defuncti, licet adita sit hereditas, ut in l. cum heredes. ff. de acquir. possel. & supra dictum est, necessario datur ei hoc interdictum pro possessione consequenda, & istud vocatur, quorum bonorum text. est in

l. 1. & per totum. ff. quorum bonorum. text. in l. 1. & per totum. C. eod. tit. text. in §. sequens. verfic. adipiscendae. In l. de interdictis. & habet lo. cum hoc interdictum tam ex testamento quam ab intestato text. est expressus in l. 1. C. quorum bonorum. text. in l. 1. & ff. eo. ti. & aperte probat verba generalia text. in dicta. l. 1. ff. eo. in prin. & in specie istam conc. & declarationem ponit Azo in Summa. C. de interdictis. idem Azo in rubri. quorum bonorum. in prin. Specu. in tit. de testamentis. §. nunc dicendum. in prin. vbi omnino vide. Rosse. in l. bellis suis in 2. parte. in rubri. de interdictis quorum bonorum. in prin. & aperte vult glo. ordi. in l. C. de edic. di. Adria. tol. super verbo, legitimo. verfic. item quare. & ibi Cinus. 2. col. oppo. Bart. ibi. 3. col. num. 5. Albe. ibi antepe. col. in fine. verfic. item quare. & melius quam alius ibi Paul. 6. col. num. 14. & ibi Saly. l. 1. ibi antepe. col. num. 28. Corneus ibi penul. col. in prin. tenet Saly. no. in l. 2. C. quorum bonorum. in fin. quare. Ripa in rubri. ff. quorum bonorum. 2. col. in fine. verfic. 8. differentia. Platea in Summa aut. verfic. restitutoriam. post prin. In l. de interdictis. Ang. de Are. in §. de actio. Item adde quod datur & competit hoc interdictum solum heredi vel successori vniuersali tota hereditate vel quora, ex tali causa vel ratione ex quo transit dominium sine traditione, ut est successio hereditatis de iure civili vel praetorio. vel restitutio Trebelliani. vel petitio bonorum causa libertatum conseruandarum: non autem competit particulari successori in re certa, puta legatario vel heredi instituto in re certa alio dato coherede vniuersali vel donatario causa mortis: nam licet in legatarium vel donatarium causa mortis transeat dominium recta via post mortem defuncti, non tamen competit eis hoc interdictum pro adipiscenda possessione: text. qui sic debet intelligi in l. prima. in fine. ff. quorum bonorum. ibi. & ad vniuersitatem bonorum non ad singulas res pertinet. & ibi glo. fin. in finali expositione: & ibi tenet & declarat Dinus, Alber. & Angel. & bene Franc. de Ripa ibi finali column. & istam doctrinam & theoriam ponit Bal. notabiliter in l. incerti. C. de inter. 6. col. nu. 12. quae omnino vide. facit glo. expressa in l. fin. C. de edic. di. Adria. tol. in verbo, ex parte. in prin. vbi dicit quod remedium possessionis adipiscendae illius legis competit tantum heredi vniuersali, non vero particulari, puta legatario vel instituto in re certa alio dato coherede vniuersali: argumento textus in l. 1. §. si ex fundo. ff. de here. insti. & in l. quor. C. de here. insti. & illam glo. sequuntur ibi Bartol. quinta col.

ta colum. numero octauo. Bald. nona colum. numero. 38. Paulus tertia colum. numero. 7. Corneus secunda colum. numero. 8. notabiliter ibi Philippus Decius sexta colum. numero. 23. Iaso. ibi tertia colum. in fin. Alex. quem vi. in l. 1. quod tunc de here. insti. penulti. colum. numero. 7. Ex qua regula & doctrina ego infero quod non competit hoc interdictum emptori totius patrimonij alicuius vinctis, nec emptori hereditatis defuncti cum non sit succesor vniuersalis ex vltima voluntate, nec transeat dominium ipso iure solo titulo: quod est verum ex persona propria, sed ex persona heredis vendentis competet. argumento text. in l. emptor hereditatis. C. de here. vel ac. ven. & in l. 1. ff. eo. r. sumi. l. 2. datur & competit contra quilibet possessor vniuersale hereditatis defuncti, vel contra quilibet particulare possessor vel detentatore alicuius reita probat textus in dicta. l. 1. ff. quorum bonorum. in princip. ibi dum dicit, quod de his bonis pro herede aut pro possessore possidet. &c. & per eum ita tenet glo. ordi. ibi in gloss. fina. in princip. & ibi Angelus de Perusio & Raine. & melius & expressius ibi Francis. de Ripa fina. colum. in princip. & tenet glo. expressa in l. secunda. C. quorum bonorum. in gloss. fina. & ibi Angel. de Perusi. & Salyce. numero quarto. Rosse. in libellis suis in secunda parte. in Rubr. de interdictis quorum bonorum. in glo. fina. in principio, numero octauo. Specula. in titulo de testam. §. primo. numero. quarto. Ang. de Aret. in §. quadrupli. de actio. vndecima colum. numero. trigesimo quarto. Pro qua sep. & conclu. facit bonus text. in l. regulariter. in fine. cu. l. sequenti. ff. de pen. heredit. vbi habetur, quod petitio hereditatis datur contra possidentem totam hereditatem, vel aliquam rem particularem: & per eum ita tenet ibi gl. Bar. Odo. fred. Bald. Angel. & commun. Docto. text. glo. & commun. opin. in l. 1. §. 1. ff. si pars hereditas petita. & in specie per illum text. quod idem sit in hoc interdicto, tenet glo. ordi. in §. sequens. verfic. adipiscendae. in glo. in l. de interdictis. iuncto ibi textu.

Item adde, quod istud interdictum competit tantum pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & reliquit in sua hereditate: non vero pro his quas illo tempore non possidebat, sed tunc oporteret agere remedio petitorio. Cuius vocatione vel Publiciana: ita probat text. in l. 1. Item videndum. §. si iuncta. l. sequenti quae incipit, & non tantum ff. de peti. here. vbi habetur, quod petitio hereditatis quae maxima habet similitudinem cum hoc interdicto

solum competit pro illis rebus quas defunctus reliquit in suo patrimonio & hereditate: & ad hoc notat ibi Bar. & com. opin. ergo ita dicam in hoc interdicto tenet Cinus in l. 1. Equorum. bonorum. colum. in medio. Iacob. But. ibi. 2. col. in medio. Salyce. in rub. eod. titu. prima colum. num. 3. Alb. in l. 1. ff. eod. titu. Bartol. in l. prima. fin. colum. in fin. C. eo. imo etiam datur pro rebus tantum defuncti defunctio, ut ibi dicit Bar. & Doct. vbi supra. gloss. in §. Summa autem. verfic. restitutoria in glo. pro possessore. de interdictis. & in expresse illa sententia. & con. tenet Pe. de Bella per. in l. 1. in prin. C. quorum bonorum. vbi subtiliter dicit, quod licet possessio defuncti non continuetur in heredem, tamen illa possessio quae erat apud defunctum tempore mortis operatur ut competat hoc interdictum heredi ut consequatur eam, & restituatur heredes ad illam rem & possessionem quae per testum sit ablata vel occupata post mortem defuncti. Ista est intentio & no. declaratio Petri de Bella per. & pro hoc ego collido text. & ille est eius sensus in l. 1. ff. quorum bonorum. in versiculo primo, vbi dicit, hoc interdictum restitutorium est: quasi velit dicere, quod possessio rei quae erat penes defunctum, si post eius mortem reperitur penes alium, restituatur heredi ad idem facit text. in §. Summa autem. verfic. restitutoria. In l. de interdictis. & iste est sensus gloss. ibi in verbo, bonorum possessorum in finalibus verbis, vbi dicit quod inspecta persona defuncti istud interdictum est restitutorium: inspecta vero persona heredis est adipiscendae: & ibi tenet & sequitur Faber numero secundo. Angelus ibi tertia colum. in medio. & in expresse ita tenet & declarat vno verbo Iacob. But. in l. prima. C. quorum bonorum. secunda colum. in medio. & ista est intentio Paul. de Castan. l. secunda. C. de edic. di. Adria. tol. secunda colum. in fine. quod magis est, dico quod talis heres debet probare illas res fuisse penes defunctum tempore mortis cum sit causa & fundamentum suae intentionis sicut dicimus in remedio possessionis adipiscendae. l. 1. C. de edic. di. Adria. tol. ut tenet ibi Bartol. penulti. colum. prope finem. & Decius. 12. colum. numero. 40. Confirmatur, quia semper quis tenetur probare illud quod est causa suae intentionis, ut in l. in illa stipulatione si Calendis. cum l. sequenti: & ibi notat Bar. & doc. ff. de verbo. oblig. cum simi. Item adde, quod ita demum istud interdictum competit contra possessorem vel detentorem rei hereditarie quando eam possidet sine aliquo titulo: secus vero si habet vel possidet cum

Ant. Go. in l. Tauri. Bb 5 titu.

titulo. quia tunc non competit contra eum hoc interdictum: text. est qui sic debet intelligi in l. 1. ff. quorum bonor. ubi dicitur quod datur hoc interdictum contra eum qui possidet pro here de vel possessore: & ibi tenet & notat solus Ripa prima colum. secundo. no. text. in l. 1. secunda. C. eodem titulum sine. & ibi expressè tenet & notat Ange. de Peru. in fine. idem tenet Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 2. col. versic. & nota quod hoc interdictum. ad idem est casus in §. sequens. versic. adipiscenda. Instit. de interdic. & ibi expressè. & no. tenet Platea. r. colum. 1. no. tenet Angel. in §. quadrupli. Instit. de actio. 10. colum. numero. 34. & pro hac sent. & con. est glo. ordi. quæ non allegatur in l. 1. pri. versiculi. rediguntur. ff. quorum lega. in verbo. ut perinde. in fine. quam vide. Ex quo inferitur clarè. quod hoc casu necessario recurrendum esset contra talem possessorem cum titulo ad rei vindicationem.

Item adde quod postquam semel hæres adeptus est possessionem rerum hæreditatis. amplius si ibi non competit hoc interdictum pro illis rebus. imò si ageret. succumberet tãquam proponens in epam actionem: ita nota. Per. de Bella per. in l. 1. C. quorum bono. in fine. Salyc. in rubrica. 2. colum. eodem titulum. numero quinto. & istam conclu. tenet glo. ordina. in capitulo primo. de confel. lib. sexto. in gloss. prima magna in fine. & ibi communi. Docto. pro quibus est casus expressus in l. 1. secunda. §. hæc autem interdicta. in fine. ff. de interdi. cuius verba sunt. adipiscenda possessione. sunt interdicta quæ competunt his qui ante non sunt nati possessio nem. text. in §. sequens. prope finem. ver. itaq; eo. Instit. cuius verba sunt. itaq; si quis adeptus possessionem amiserit eam. hoc interdictum ei inutile est. & expressè ibi tenet & notat Plat. se cunda colum. & secundo no. & idem est in peti tione hæreditatis. & in remedio. l. 1. C. de edict. diu. Adria. tol. & in quo libet alio iudicio pos sessorio adipiscenda possessionis. ut latius suo proprio loco dico.

Item adde quod istud interdictum adipiscen da quorum bono. non datur nec competit con tra debitores hæreditatis personaliter obliga tos. ut virtute eius hæres mittatur in possessionem debitoris: text. est no. & subtilis in l. 1. quæ est si. ff. quorum bono. cuius verba sunt. interdicto quorum bonorum debitores hæreditarij non tenentur. sed tantum corporum possessores: & ibi notat glo. ordi. & commun. Docto. & ratio il lius text. est. quia omne remedium seu iudiciu possessorium causatur & pro ducitur immédia

tè à sola possessione tãquam à primordiali cau sa & fomento: non vero ab alia causa vel titulo ut dixi: sed ipsum debitum personale. actio vel obligatio qua tenetur debitor non possidetur à creditore. sed tantum persona eius est sibi obli gata: text. est in l. 1. obligationum substantia. in princ. ff. de actio. & obli. text. in l. actionum ge nera. ver. in personam. eod. titulum cum similibus. ergo cum possessio in isto casu non fuit penes defunctum. merito non competit hæredi hoc interdictum: & in effectu istam rationem ponit Alber. licet sic non declaret. in dicta l. 1. secunda. quorum bonorum. & est ratio vera & conclu dens. nec huic conclusioni & rationi obstat illa glo. sing. comu. appro. in l. 1. regulariter. ff. de pe ti. hæ. in glo. si. ubi dicit quod creditor possidet saltem improprie ius quod habet in debito vel obligatione personali. & similiter debitor possi det illud passivè improprie ius: quam gloss. ad hoc reputat ibi singu. in iure Ang. de Peru. in princip. num. 2. & sequuntur alij Doctores & illam glo. dicit singul. Roman. in l. 1. ff. de ac quir. possessione. fin. colum. in fine. illam etiam glo. commendat Alexand. in l. 3. eod. titulum. secun da colum. num. secundo. Vincent. ibi. 1. colum. in prin. Iaso. ibi. 2. col. in princ. pro qua gloss. & conc. facit text. in l. 1. etiam §. si. cuius verba sunt. item à debitore hæreditario quasi à iuri pos sesore. & c. ff. de peti. hæ. & ibi glo. expressa. text. in l. quod si in diem. §. Iulianus. versic. idem Iulia nus. ibi. & veluti iuris possessor est. eod. titulum. quia respondeo notabi. quod illa possessio est nimis impropria vel improprie ius. unde non pro ducit aliquod remedium possessorium: ita in specie reperio quod respondet Cuius in l. 1. si cer tis annis. C. de pactis. penult. colum. in fine. ita etiam tenet & respondet Bal. in dict. l. 1. regulari ter. 2. lec. ff. de peti. hæ. Angel. de Arcto in §. primo. Instit. de interdictis. secunda colum. in medio. Advertendum tamen pro declaratione huius interdicti quorum bo. & materis. quia vi detur quod nullo modo sit necessarium istud remedium pro adipiscenda possessione. cum pos sit licitè & iuste hæres apprehendere possessio nem rerum hæreditatis propria autoritate tan quam verus dominus. ut latè & notab. conclusi supra ista lege: quia ad hoc respondeo quod ita demum hæres potest apprehendere possessio nem propria auctoritate si sunt bona vacantia & non sunt occupata vel possessa ab aliquo tertio. ut ibi dixi: tunc enim fateor quod non est necessarium istud remedium. si vero bona quæ testator relinquit in sua hæreditate tempo re suæ mortis nunc reperiuntur occupata vel pos se-

possessa ab aliquo tertio. tunc proprie compe tit & istud necessarium istud remedium quorum bonorum. contra illum pro adipiscenda pos ses sione quando non possideret cum titulo iusto. ut supra dictum est: & in hoc consistit virtus & necessaria intelligètia huius articuli. imò quod magis est. nunquam istud interdictum posset competere pro adipiscenda possessione bono rum vacantium. sed tantum eo casu quo ab ali quo sint occupata: nam cum interdictum sem per requirat agentem & reum cum dicatur in ter duos. ut in §. summa autem. in finalibus ver bis. Iosli. de interdictis. ibi. sed tamen obtinuit omnia interdicta appellari. quia inter duos di cuntur: & in specie ita tenet & declarat solus Ripa in rubrica. ff. quorum bonorum. secunda colum. versiculo. quinta differentia.

Item adde quod agenti interdicto adipiscende bene obstat exceptio dominiij quando in conti nenti venit probanda: quod tamen intellige ni si possessorium adipiscende concederetur acto ri in penam rei contenti: quia tunc non ad mitteretur talis exceptio. sed statim mitten dus est actor in possessionem: ista est gloss. sin gu. in iure in l. 1. fin. ff. de rei vendic. in gloss. fina. in fine. iuncto text. ubi quando reus propter mendacium priuatur possessione & debet tra di actori non potest opponere excep. dominiij. etiam si in continenti velit probare: & ad hoc illam glossam notat & commendat ibi Barto lus. Angelus de Peru. & communiter Docto res.

Item etiã dico. quod eo casu quo legatarius ac cepit & occupavit re legatam propria autoritate post mortem defuncti eo petuit hæredi interdictu adipiscende. quod vocatur quorum legatoru. pro adipiscenda & consequenda possessione rei vel reru quas occupavit legatarius: text. est in l. 1. in princ. ff. quorum legatoru. ubi. ut quod quisq; legatorum nomine non ex voluntate hæ redis occupaverit id restituat hæredi: & per to tum illum titulum: & ad hoc notat ibi Bar. Al beri. Ange. & Doctores: text. in l. 1. vna. C. eod. tit. & ibi Bar. Cuius. Albe. Ange. Bal. Salyc. & com. doc. & ita tenet & declarat ista iura Azo in Sū ma. C. eo. Rofre. in libellis suis. in 2. parte. in ru bri. de interdicto quorum legatorum. Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 3. colu. versico. verum quia frequenter. ex quo patet quod isto casu datur remedium & interdictum adipiscende contra titulo possidentem.

Adde tamè quod istud interdictum solum ha bet locum & competit quando hæres peti re stitucionem rei legatæ apprehensæ per legata-

rium. quia imminet ratio legis Falcidie. & vult uti retentione pro eataliter vero non competit: sed iuste legatarius retinebit. ita probat aperte text. in l. 1. vna. C. quorum legatorum. in prin. ibi. per quartam retentionem. & c. & in fine. ubi. ut ita retentione competet utaris: & ibi expressè tenet gl. finalis in prin. & ibi Per. de Bella per. Cuius qui no. loquitur. Albe. Bald. Salyc. & com. Doctores tenet etiam Azo in summa illius tituli in fine. num. 5. Rofredus in libellis suis. 2. parte. in dicta rub. de interdicto quorum legatorum. 2. colum. versic. septimum est. licet litera eius sit corrupta: tenet etiam glo. ord. in l. 1. versic. redi guntur. in verbo. perinde in fine. ff. quorum lega. & ibi tenet Bartan. in fine. nu. 4. & ibi 60. Ang. de Peru. in fine. & ista est magis comm. opi. secundum Ripam ibi. 4. colum. numero. 24. licet Odofre. & Oldrad. quos ipse refert & sequitur tenuerunt contrarium. Ex quo inferitur in pra ctica quod oportet quod hæres tempore quo agit hoc interdicto fundet intentionem suam in hoc. quod imminet ratio. l. Falc. unde si li quide conlaret quod non imminet vel in casu bus in quibus cessat Falcidia. non poterit age re hoc interdicto. Vnum tamen est. quod in neutro casu legatarius amittit ius suum. licet ac ceperit rem legatam propria autoritate. imò po terit consequi ab hærede ius casus expressus in dict. l. prima. ff. quorum lega. versico. rediguntur. ibi. ut perinde legatarij possint eum convenire.

Sed advertendum est. quia contra hoc est casus expressus & terribilis in lege. non est dubiu. C. de lega. ubi probatur. quod imò amittit legatarius ius suum si occupat rem legatam propria auto ritate: cuius verba sunt. non est dubium denega ri actionem legatorum ei pro portione compe tenti his pro rebus quas subtraxisse eum de hæ reditate apparuerit. & ad hoc illi text. reputat singularem in iure Pau. de Cast. in prin. & com mendant ceteri Doctores. Sed pro concordia & declaratione dico. quod si legatarius ac ce pit rem legatam propria autoritate ante adi tam hereditatem per heredem vel post aditam ante tamen apprehensam possessionem. non amittit legatarius ius suum. licet teneatur inter dicto quorum legatorum. illam restituere hæ redi quando imminet Falcidia. ut supra dictum est. & ita procedat & intelligatur text. in dict. l. 1. versico. rediguntur. ff. quorum lega. si vero ac cepit rem legatam propria autoritate post adi tam hereditatem per heredem & post appre hensam possessionem. tunc perdit ius suum & sic legatarius: & sic debet intelligi text. in dicta l. non

non est dubium. C. de legatis. & ita in expi. fiso determinat glo. ordinat. in dicta. l. non est dubium. in glo. prima. in versiculo. vel ibi ante aditam hereditatem. & eam tenet. & sequitur ibi Bartolus, Cinus, Iacob. Butrigarius, Faber in Breniario, Angelus, Baldus, Salycetus. Paul. Alexan. Corneus. & lafo. idem etiam tenet glo. in dicta. l. i. vers. rediguntur. in verbo. vt perinde. ff. quorum legatorum. & ibi Bartolus in principio. numero secundo. Albericus, Angelus, & Doctor. antiqui ibi, & ibi Ripa tertia columna, in fine. idem tenet glo. in l. vna. C. quod legatarius in glo. fina. post princip. & ibi Bartolus, Iacobus Butrigarius. Baldus, Salycetus, & communis Doctor. & ita tenet Azo in summa illius tituli in fine. & istam concordiam & intellectum tenet glo. notabilis in capitulo. fina. de successu ab intestato in glo. penult. & ibi Ioan. Ang. sine columna. in fine. Anton. penultima columna. in fine. Cardinal. fina. colum. in principio. & alij Doctores ibi. & tandem ista est communis & recepta opi. Legistarum & Canonistarum. Sed certe iste communis intellectus & concordia nunquam mihi placuit, neque credo quod iste fuit sensus illius legis, non est dubium. Primo quia ille text. presupponit vitium & delictum in legatario, ex eo quod dicit subtraxisse. arguendo text. in l. prima. versiculo primo. ff. de abigeis. vbi dicit, abigei autem proprie hi habentur qui pecora ex pascuis vel armentis subtrahunt.

Secundo quia cum legatarius sit dominus rei legatae, imo licet non esset, cum habeat instum titulum in ea, dato quod occupet propria autoritate & sit iniustus possessor, adeo quod non queratur ei dominium nec vsucapiendi conditio, & teneatur restituere domino a quo habuit titulum, vt in l. si stipulatione. supra isto tit. & in l. improbat. & in l. neq. ex vera. C. eod. titu. tamen non propterea perdit ius quod habet ad illam rem ex tit. oneroso nec ex lucratiuo: ita singuli dicunt Pau. expressis ceteris in dict. l. si ex stipulatione. i. col. in fi. & Vincen. ibi. i. col. nu. 2. & est de mente omnium: ergo legatarius non perdit. Tercio quia considero quod ita de mum quis punitur in amissione rei vel iuris sui quando interuenit violentia expulsiua vel ablatiua, vt in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in l. stat. ff. quod metus causa. non vero aliis: ergo licet legatarius accipiat propria autoritate sine aliqua violentia, non debet amittere. Quarto quia illa lex non loquitur solum eo casu quo post aditam hereditatem & apprehensam possessionem per heredem legatarius subtrahit,

immo simpliciter etiam iacente hereditate, cum textus dicat de hereditate, & proprie hereditas dicatur. antequam sit adita per heredem, vt in lege. prima. §. veteres. iuncta glossa. ff. de acqui. posselli. cum simi. Vnde circa intellectum illius legis satis cogitavi & reperio quod ultra communem est alius secundus, quod intelligatur quando legatum fuit in genere non in specie: quo casu cum non sit translatum dominium in legatarium, merito punitur si aliquid ex rebus defuncti occupet propria autoritate: ita reperio quod tenet Rofre. in libellis suis. 2. parte, in rubrica de interd. quorum legatorum. pe. col. in fine. sed nec ille intellectus placet, cum sit diuinatorius. vnde teneo pro consilii quod verus & realis intellectus illius. l. si quod ibi legatarius accepit rem mobilem legatam in specie propria autoritate etiam & furtiue, modo ante aditam hereditatem, modo post: quo casu ex dispositione illius legis punitur in amissione iuris, & merito: secus vero esset eo casu quo palam propria autoritate & non furtiue eam occupauit: quia tunc non amittit ius suum per superiora fundamenta. Ex quo infertur clare quod si res immobilis fuisset legata nunquam amitteret eam legatarius, licet eam capiat propria autoritate sine violentia: & istum intellectum semper habui pro vero ad illam legem, & legem Ange. de Petu. in l. vna. C. quorum legatarius eo, & isto casu procederet. i. solu. glo. in dicta. l. non est dubium.

Aduertendum tamen est quod testator potest dare licentiam legatario occupandi rem legatae propria autoritate, quo casu indistincte nunquam amittet ius suum, nec incurrit aliquam poenam: ista est glo. singula & vnica iuncto text. in l. Titia cum testamento. §. Lucius Titius. ff. de legatis. 2. in glo. fina. vers. sic. vel 3. & ad hoc summe notat Bart. Bald. & Paul. & reputat singula de Imo. notat etiam & commendat Ange. Saly. Paul. lafo. & communis Doctor. in dict. l. non est dubium. C. de legatis. notat etiam & commendat Bar. in l. creditores. C. de pigno. 2. lect. 3. col. num. 9. notat etiam & commendat Bald. in l. C. commu. de lega. 4. col. num. 18. idem Bald. in l. legis Iulia. in fine. C. qui bo. ce. pos. Bart. in l. legitimos. ff. de legi. tuto. i. col. num. 3. idem Bar. in l. nemus potest. ff. de lega. 2. col. in fine. num. 10. Ange. in l. pe. ff. pro legato. & ultra eos istam glo. dicit vnicam Albe. in l. i. in fine. ff. quorum legatarius imo etiam tacite potest testator dare licentiam legatario vt propria autoritate capiat legatum: ita singula Ange. de Petu. arguendo illius

ius text. in l. hac si res. ff. de rei ven. & illud dictum reputat singulare lafo in dicta. l. non est dubium. C. de legatis. 2. col. in medio. & Doctor. de Segura i repetitione legis. vnum ex familia §. sed si fundum. ff. de lega. 2. fi. col. Alex. in l. ne mo potest. de lega. 1. 4. col. nu. 14. & ibi lafo. 7. col. nu. 32. & ibi Ripa. 13. col. nu. 26. idem Ripa in l. i. ff. quorum legatarius. 2. col. Romanus in Authen. similiter. C. ad legem Fal. 20. speciali. & ex epla huius articuli vide in dictis locis.

34 Sed iuxta praedicta quare in quo differat istud remedium adispiscenda quorum bonorum. & remedium legis fi. C. de edict. diui Adria. tol. & in quo sit necessarium, cum videatur sufficere interdictionum quorum bonorum, imo illud generalius & vtilius est cum competat tam ex testamento quam ab intestato, remedium vero legis fi. solum ex testamento: pro cuius declaratione praesuppono quod si haeres sit institutus & scriptus in aliquo testamento sua forma & figura solenni non cancellato, nec in aliqua substantiali parte suspecto, potest virtute eius petere a iudice vt mittatur in possessionem omnium rerum quae fuerunt apud testatorem tempore mortis: iste est casus & propria dispositio text. in dicta. l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. & ille text. & eius materia non habetur alibi secundum Barabam in fine principij, & Albe. col. de qua decisione fecit mentionem text. in l. fi. C. de codicil. vers. 2. & idem disponit lex 2. titu. 14. 6. part.

35 Et illa dispositio procedit & habet locum in testamento in scriptis & nuncupatiuo, quod declarat isto modo: non procedit & habet locum in testamento in scriptis facto manu publici tabellionis, cum illa scriptura faciat fidem & nulla requiritur publicatio, vt dixi in l. 3. supra huius. Tauri in materia testamenti in scriptis, imo quod magis est etiam habet locum in testamento in scriptis, quod i. figura habet integram solennitatem a iure requisitam, licet manu priuata sit factum: nam statim potest dari executioni, & virtute eius potest haeres mitti in possessionem: ita glo. no. & or. in dicta. l. fi. C. de edict. diui Adria. tollent. in verbis de positionibus. & ibi Bar. 1. col. 2. oppo. Pau. 2. col. num. 3. Faber in Breniario, Corneus. 4. col. lafo. 8. col. dicens esse notabile & necessarium tenet etiam Bald. in l. fi. C. de fideic. 3. col. Paul. in l. 2. C. quem ad testa. ap. in fine. contrarium tamen tenet Saly. in d. l. i. §. co. num. 4. imo quod si testamentum non sit publicatum non posset mitti in possessionem, quia nullam fidem habuit: scilicet eum ita tenet Imo. in c. fina. de fide instrum. col. & illi

Ioan. An. 2. col. Anto. fi. col. Anch. r. co. Imola. 3. col. & est de mente omnium ibi sed pro eodem dia est. 3. opinio quod si nullus apparet contraditor, procedat & habeat locum. 2. opinio: si vero contraditor appareat, testes recipiantur & testamentum legitime publicetur: ita tenet & concordat ibi Iaco. But. in dict. l. fi. 4. col. & ibi Albe. ante pe. co. Bal. 5. col. nu. 16. Alex. 6. col. nu. 30. Philippus Decius. 11. col. nu. 28. Bal. in c. fina. de fide instrum. fi. col. & q. Sed ego indistincte te neo primam opi. glo. & Doctor. imo quod sine publicatione mittatur haeres in possessionem, quia illa lex fundatur super quodam notorio, quod resultat ex ostensione testamenti, & non tractetur de magno prauidicio cum loquatur tantum in iudicio possessorio, & sic non videtur lex requirere aliam indagationem vel probationem: & hoc videtur aperte probare praedicta. l. fi. ibi, sed quod prima figura sine omni vituperatione appareat: & in expresso istam partem videtur probare dicta lex. 2. titu. 14. 6. part. Hodie tamen attenta superiori lege. 3. Tauri, quae videtur probare quod in omni testamento in scriptis requiritur tabellio, prout ibi tenui & fundavi, cessat ista questio: quia haeres non posset mitti in possessionem nisi ostenderet testamentum solenne manu publici tabellionis. Similiter etiam habet locum illa lex si in testamento nuncupatiuo nam si in eo interuenit tabellio & est co. scriptura publica, statim mandabitur executioni: si vero non interuenit tabellio nec aliqua scriptura, sed coram testibus factum testamentum, remedium erit quod fiat publicatio testamenti: & redigatur tenor testamenti in scripturam publicam, & poterit fieri missio in possessionem: ita glo. singula. quae sic debet intelligi in dicta. l. fi. in verbo, de positionibus. & ibi tenet & declarat Bart. 7. col. nu. 17. & illam ad hoc dicit vnicam Ange. ibi. 2. col. Bal. 10. col. nu. 40. Pau. 2. col. Saly. 3. col. Alex. 6. col. Corneus. 5. col. Ange. de Are. in §. quadrupli. In sti. de action. 2. col. num. 43.

36 Item adde quod remedium & beneficium illius legis finali competit haeredi vniuersaliter in tota heredi. vel in aliqua quota hereditatis: ita text. ibi, in quantum dicit, ex parte vel ex parte institutus. &c. Vnde secus si esset institutus in aliqua certa alio dato cohaerede vniuersali qui adiuuaret, quia non habebit beneficium illius l. si cui si non datur, quia cum ipso iure censetur haeres in tota hereditate, vt in d. l. si ex fund. de hae. insti. & in l. quoniam. C. eod. titu. cum simi. bene gauderet beneficio illius legis & idem si esset datus cohaeres vniuersalis, sed repudiaret

puñaret & de repudiatione fieri iudici fides ita glo. or. in dic. l. si in verbo, ex parte. & super ea tenet indifferenter omnes Docto. tenet etiā Bar. in l. ex facto. la. 2. pe. co. num. 6. ff. de hære. insti. & ibi. Bal. 2. col. in medio. & Ioan. de Imo. 4. col. Sal. in l. quod. C. de hære. insti. 3. col. num. 11. In vno tamen casu reperio maximum dubium apud Doctores. si quis est institutus in re certa alio dato cohæredede vniuersali, sed ad huc hæres vniuersalis non adimit nec repudiavit hereditatem, an isto medio tempore institutus in re certa habeat beneficiū illius legis: & reperio quod Bart. ibi in dicta. l. si. 5. co. nu. 8. tenet expressè quod habeat: quem sequitur Pau. 3. col. in fine. contrarium tamen & melius tenet ibi Ange. 1. col. in fine. & Iaso. qui benefundat. 3. col. in fine. Decius. 6. col. num. 23. Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 13. col. in princ. Ioan. de Imo. in l. 4. si. ex fundo. ff. de hære. insti. 5. col. versic. quartum dubium est. idem Imo. qui no. loquitur in l. ex facto. la. 2. cod. titu. 4. col. prope si. versic. item per prædicta.

157. Et ex hoc potest decidi quæstio utilis & necessaria quæ in hoc reyno sepe contingit in practica. si legatarius particularis cui est relictum aliquod legatum in testamento possit petere executionem testamenti, vt statim mittatur in possessionem rei legatæ. Et vt clarè habeamus veritatem dico quod de iure Codicis per dicta l. si impossibile est quod legatarij possit mitti in possess. & in hoc nullum debet esse dubium: nam cum illa lex tantum procedat in herede vniuersali in totum vel in quota, imò etiam nou habeat locum in instituto in re certa alio dato cohæredede vniuersali ad eundem, vt dixi: ergo aperte sequitur quod non competet legatario particulari: sed attento iure Authenticorum videtur dicendum quod legatum potest peti via executionis: vnde si consistat in specie potest statim legatarius mitti in possessionem rei legatæ vocato & citato hærede: si verò consistat in quantitate statim mandabitur testamentum executioni absque libello, nec via ordinaria sed via executionis: text. est notabilis in Authent. de hære. & fal. §. illud quod iuncta glo. in verbo, decreto. colla. 1. vbi dicit glo. quod iudex potest facere præceptum hæredi per quandam suam interlocutoriam, vt soluat legatum: & sic probatur expressè quod testamentum potest mandari executioni pro legato vel fideicommissio soluendo: & ad hoc summe notat & commendat ibi Ange. 2. col. ver. item nota: & illum text. ad hoc dicit no. & alibi in specie non inueniri Iaso. in dicta. l. si. 3. col. versic. tertius no. casus est,

& C. de edis. diui Adria. tollen. nec aliquid tertius allegat: sed vltra eum idem tenet Alex. in l. ait prætor. §. 1. 2. col. ff. de re iudi. vbi dicit hoc esse mirabile: tenet etiam & multum commendat in practica Doctor de Segura in repetitio. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obligat. fo. 6. & 2. col. Rode. Suarez quem vide in repetitio. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. versic. 6. casus. Sed in hoc articulo ego teneo contrarium sententiam, imò quod nullo modo legatarius possit petere via executiua, sed via ordinaria per aliquam de actionibus positam in l. 1. C. commun. de le. & ita consulti. & determinari in aliquibus causis, mihi commissis: nec reperitur incantum quod via executiua possit agere pro legato consequendo. nec obstat ille text. caputalis in quo sunt decepti prædicti doctores, quia text. in dicto. §. illud. & glo. hoc nō proloquitur tantum dicit quod hæres soluat intra annum legatam relicta in testamento, quia annus incipit currere a tempore quo requisitus fuerit per hæredem, tunc dicit glo. in verbo. decreto. quod ista monitio hæredis debet fieri decreto iudicis per quandam interlocutoriam, præcipiendo per se vel per nuncium hæredi vt soluat: & sic ibi non loquitur text. nec glo. de via nec modo exigendi legatum, sed tantum de modo monitionis ad constituendum hæredem in mora, vt si non soluat lapso anno incurrat in poenam quæ ponitur ibi, & in §. si quis autem. eadem colla. & in Authen. hoc amplius. C. de fideicommissis. & in expresso reperio, quod contrarium tenet Alex. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. so. ma. 2. col. licet non ita declarat nec respondeat ad illum text. & idem videtur tenere Philippus Decius in dicta. l. si. 4. col. in fine. & istud aperte vult Paul. de Cast. in Authen. ex causa. C. de libe. præ. pe. col. num. 4. & in expresso ita tenet Rode. Sua. in repetitio. l. post rem iudicatam fo. 11. versic. 6. casus est.

158. Præterea illa lex finalis & eius beneficiū competit fideicommissario vniuersali: quod intellege & declara isto modo, nam si non est facta sibi restitutio re, neq. verbo, nullo modo competit beneficiū illius legis, cum non habeat ius in bodis, & remedium illius legis tantum detur ei qui habet ius quæsum per aditionem hereditatis, sicut cetera remedia adiscipiscende vt probat text. in l. si. 2. C. quorum bo. & dicit infra in materia peti. hære. fo. 11. verò est facta restitutio plena re ipsa, quia hereditas est sibi restituta, similiter non competit, cum sit ad ipsam de & ipse iam possideat, hæc posui tibi compere ad hoc vt obferretur in possessionem, arguendo

gumento tex. iuncta. 1. leg. glo. in l. 1. C. de Corb. edic. & ibi Bar. Ange. & commun. Docto. si verò est facta restitutio verbo tantum, quo casu in fidei commissarium transeunt omnia iura defuncti, non verò possessio, vt in l. restituta. & in l. facta. ff. ad Trebel. tunc bene competit fidei commissario remedium illius legis salte vtile ex persona ipsius hæredis restituentis cui competit facta fide ipsi iudici de restitutione: & idem est in casibus quibus transeunt ipso iure omnia iura defuncti in fideicommissarium nulla restitutione facta: ita in effectu vult Bar. in dicta. l. si. 3. col. ver. item quærit glo. Ange. no. ibi. 2. col. Albe. in 6. Bal. 10. col. num. 39. Paul. 4. col. num. 8. Saly. 2. col. Alex. 3. Iaso. 4. voluit etiam Hostie in in. c. dilecto filio. extra. de verbo. signi. 4. co. post princ. Ange. de Arc. in §. quadrupli. 12. co. num. 43. & isto modo debet intelligi glo. ibi in dicta. l. si. in verbo, ex parte. quod tamen singul. intellige nisi hæres institutus & grauatus iam adeptus fuisset possessionem, quia cum amplius sibi non competat, ergo nec fidei commissario: ita Saly. in dicta. l. 2. col. & sequitur Cornueus in 3. co. in medio. & illud dictum dicit vnicū & alibi non reperiri scriptum in l. in. §. actionū. Insti. de actio. pe. col. in medio. nu. 239. Sed hoc reprobatur ibi Alex. 4. col. & Iaso. in quinta, in principio. idem Iason in dicto. §. actionum. Insti. de actio. penul. col. num. 239. arguendo glo. in l. si in verbo, non competere. in fine. ff. de fideicommissis. hære. peti. iuncto tex. vbi dicit quod licet fideicommissaria hereditatis petitiō non detur contra hæredem vniuersalem qui adiuit & realiter restituit, tamen si adiuit & adhuc non restituit re, sed tantum verbo, vel aliquas res restituit & aliquas non, pro illis quas non restituit competit illa actio: & ibi notat Bart. & commun. Docto. & idem vult glo. & commun. opin. lata tamē §. si ex Trebelliano. ff. ad Trebel. in glo. si ergo patet quod datur fideicommissario, licet semel hæres apprehenderit possessionem, licet ipsimet hæredi non daretur petitiō hereditatis, neq. istud remedium nec aliud adiscipiscende sed ego teneo opi. Saly. quia salua patet, isti docto. errant in fundamento: nam fidei commissaria hereditatis petitiō competit fidei commissario ex persona propria contraxitios possessores, vel contra ipsum heredem post quā hereditas est restituta verbo, non re: istud verò remedium illi si datur tantum hæredi scripto, non alteri: & si datur vel competit fideicommissario est ex persona heredis non propriæ: vnde si iam ipse hæres adeptus est possessionem non potest competere fideicommissario, & est facta

res bona & vera declaratio. in l. si in verbo, 139. Similiter etiam remedium illius legis si competit substituto pupillari vel vulgari scripto in testamento: ita glo. ibi in verbo, ex parte, arguendo text. in l. 1. eiusdem tituli: quod intellige quando talis substitutus ostendit testamentum in quo est substitutus, & vltra hoc facit idem iudici qualiter est locus substitutioni quia mortuus est impubes in pupillari ætate, & concurunt alia necessaria pro eius validitate, quia aliās non est iudici notorium ex sola inspectione testamenti eum esse mittendum in possess. & si militer substitutus vulgaris debet ostendere testamentum, & facere idem iudici de repudiatione heredis, vel aliud ex quod appareat primū hæredem esse exclusum ita singul. Bart. in dicta. l. si. 3. col. nu. 9. Angelus in 2. Albe. in 6. & Paul. in quarta, numero. 9. Saly. 2. num. 5. Alexam. 4. nume. 9. Cor. tertio, in medio. imò quod magis est, habet etiam locum in tacite substituto, nā ei competit beneficiū illius legis: ita ibi solus Bald. 9. col. in medio. num. 38. Iaso. 5. co. num. 12. Decius ibi. 8. col. num. 27. tenet etiam Ange. in §. quadrupli. de actio. 12. co. num. 43. idem tenet Bald. in l. 1. ff. de his quæ in testa. de. si. col. post princ. Ioan. de Imo. ibi. 2. col. quod tamen intelligi debet quando etiam fieret iudici fides quod habuit locum talis substituto: tacita: & ratio est, quia illud quod præsumitur ex vi instrumenti censetur esse de tenore instrumenti. vt. l. iuris gentium. §. quod ser. iuncta glo. & commun. Docto. ff. de pactis.

Item etiam quia quod virtualiter continetur in instrumento videtur scriptum in eo, vt in l. asse toto. ff. de hære. insti. Nec obstat si dicatur talis substitutio tacita nō continetur in instrumento, vnde non potest executioni mandari cum nō possit substitutus ostendere substitutionem tacite in testamento, quod videtur lex requirere dum dicit, testamentum ostenderit: & probat lex. 1. ff. de his quæ in testa. de len. versic. cuius verba sunt, legi autem sic accipiendum est, nō intelligi, sed oculis prospici quæ scripta sunt quia respondeo, quod in nostro casu dispositio expressa continetur in scriptura: ex quare sultat necessario tacita substitutio, & sic censetur etiam scripta, lecta, & visa sub expressa. Cō firmatur ex illa sententia singulari Bartoli. & commun. in dicta. l. 1. ff. de his quæ in testa. de l. 1. quæ habet quod instrumentum Guarentigium in quo continetur sola dotis confessio, potest mandari executioni ratione fidei & a iure stipulationis & promissionis, de qua in l. vna. C. de rei. vxo. actio. licet in eo nulla sit scripta promissio

missio vel obligatio.

140 Item adde quod beneficium illius legis datur & competit heredi in quem sit transmissio hæreditatis in testamento relicta: nam si heres institutus adiuit, & antequam esset missus decessit, hæres eius potest petere se mitti in possessionem virtute illius legis, præterea si hæres institutus decessit hæreditate non adita, tamen transmissit illam ad hæredem ex aliquo capite transmissionis, & ostendat iudici testamentum in quo primus hæres fuit institutus, & qualiter ipse est eius heres virtute transmissionis, bene competit sibi beneficium illius legis ex persona defuncti in singulis. Bar. in dict. l. si. 5. col. nu. 10. & ibi Bal. 9. col. Faber. 1. col. & comm. Doct. & ante eos Specu. in titu. de test. §. sequitur. ver. pe. in quo magis est, etiam si heres in quem sit transmissio succedat ab intestato. 1. heredi instituto, habebit beneficium illius legis: ita in singulis. & subtiliter Bald. in l. 3. ff. de peti. hære. 1. col. in medio. & ibi Ange. de Peru. tenet etiam Ange. de Are. in §. quadrupli. Insti. de actio. 12. co. nu. 43. Confirmatur etiam ex sententia Pau. & communi in l. postulant. ff. ad Trebel. ubi dicit quod in hæredem semper transeunt omnia iura ex eorum defuncti tam actiue quam passiue, dum tamen constet esse heredes.

141 Item etiam illa lex & beneficium eius competit ei qui venit per ius accrescendi, intelligendo tamen quod probet esse delatum ex repudiatione, morte, vel alia causa. cum sit quædam ratio subtilis, ut in l. si Titio. §. Iulianus. ff. de legat. 2. & in terminis ita tenet Bald. in dict. l. si. nu. 7. & commu. Doct. ibi. confirmatur etiam, quia eiusdem naturæ est pars quæ accrescit, cum parte cui accrescit, argumento text. in l. 4. ff. de iure dot. & in l. id. quod. ff. de peti. & commu. re. ven. & in l. pe. ff. ut lega. no. ca. & in l. si conuenerit. l. 2. §. ff. de pigno. actio. Itæ habet locum in liseo qui aufert hæreditatem ab aliquo herede scripto, tamquam ab indigno: ita Bald. in dicta. l. si. nu. 38. argumento text. in l. 1. & per totum. ff. & C. de his qui. ut indig.

142 Item habet locum & competit beneficium illius legis patri vel domino qui venit ex persona filij vel serui instituti, argumento. l. placet. cum materia. ff. de acq. hære. ita Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 12. col. & idem est in parte qui succedit hodie in locum filij recusantis adire, ut in l. cum non solum. C. de bo. quæ libe. quia reputatur heres ex testamento saltem ex res. & quoad omnes effectus, ut probat text. in §. simili que modo. eiusdem legis. ibi, quasi ipse pater ab intestato sit heres institutus: ita

singu. Bald. in dicta. l. si. 9. col. in medio, num. 3. idem Bal. in dicta. l. quod non solum. 2. col. & cit. etiam text. in l. si. pater familias. ff. de hæred. insti. & in l. cum proponas. C. eodem titu. licet contrarium teneat Ange. de Are. in §. subtiliter. Insti. de pupil. sub illi.

143 Præterea competit beneficium illius legis ratione instituti à matre quæ decessit in puerperio, secundum dispositionem text. singu. in l. 4. C. de inoffi. testa. quia licet non sit scriptus, tamen l. videtur eum scribere, & est quoddam notum iuris & de iure. ergo viso testamento matris debet fieri missio, quod intelligo si constet & fiat iudici fides de natiuitate filij, & calu. moru. & de requisitis illius. l. 3. ita subtiliter tenet Bald. in dict. l. 3. in fine. num. 7. & ibi Paul. de Cast. 1. col. & q. Ange. de Peru. in fine. & ante eos tenet originaliter ibi Guiller. Item adde quod beneficium illius legis si competit heredi instituto tantum pro illis rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis, non vero pro alijsita probat text. in dicta. l. si. & ibi glo. Bar. & commu. opi. & probat text. in l. 2. tit. 4. §. Bar. Item adde quod beneficium illius legis competit heredi instituto, nedum pro rebus quas defunctus possidebat tempore mortis, sed etiam pro rebus quas tantum detinebat, ut commu. datis, de positis, & similibus: ita glo. Cor. in dicto text. in dicta. l. si. in verbo, fuerunt, argumento text. in l. & non tantum. ff. de peti. hære. & tenet Bar. in dicta. l. si. 3. col. 3. oppo. Albe. 4. col. Ange. 2. col. Pau. 3. col. Saly. 5. col. num. 21. Azai. in summa 2. col. num. 6. Faber in Brevuario, si. col. Rofie. in libel. suis, in rubri. de bo. pos. quæ datur ex dict. di. Adria. 3. col. & probat dicta lex parte titulo. 14. 6. par.

144 Aduertendum etiam quod intantum est verum quod hæres potest mitti in possessionem ex beneficio text. in dict. l. finali, ut procedat & habeat locum etiam si hæres scriptus in testamento non probet mortem testatoris: quia ex eo quod hæres habet testamentum in sua potestate, & illud ostendit iudici, præsumitur testatorem esse defunctum, cum alijs non daretur testamentum hæredi, argumento text. in l. 2. §. si dubietur. ff. quemad. testa. ap. iuncta glo. in vbi habetur quod si constat testatorem vivere non aperitur testamentum, tamen si constat mortuum, etiam præsumptiue potest aperiri: & ista ratio & fundamentum ita tenet Bar. in dicta. l. si. 6. co. in pri. Pau. de Cast. 4. col. num. 9. Cuius. 3. col. in fine. Saly. quarta columna in fine. tenet etiam & reputat singulare lason quinta columna.

columna. nume. 11. Alexan. vero in dicta. l. fina. 4. col. dicit quod requiritur aliquis probatio saltem per instrumentum, cum possit ex causa contingere testatorem vivere, & testamentum esse penes hæredem, & sequitur Philippus Decius. 8. col. nu. 27. argumento text. in l. thesaurus. ff. ad exhibe. ubi habetur quod in causis summa rix & parui præiudicii statuit iuramento partis. & ista opin. esset tenenda in actu practico tanquam commu. licet mihi videretur dubia & non vera in puncto iuris, cum semper debeat quis probare illud quod est causa sue intentionis: & insuper testamentum pro sui validitate requirit mortem testatoris, ut in c. cum Marthe. de celebr. miss. in c. vltima voluntas. 13. q. 2. in l. 1. C. de test. in l. cum luc. status. §. poenitentiam. ff. de dona. inter virum & uxorem. sed iste hæres scriptus fundat se in testamento, ergo, &c. Item adde, quod intantum hæres debet mitti in possessionem virtute prædictæ. l. si. ut procedat etiam si scriptus hæres qui producit testamentum & ostendit iudici non probet se esse illum contentum in testamento: nam eo ipso quod ipse habet & possidet illud instrumentum præsumitur esse ille de quo ibi fit mentio, argumento doctrine Bal. no. et commu. appro. in l. si qua. per calumniam. si. col. in fine. C. de episc. et clericis.

145 Item adde quod ad hoc ut hæres possit mitti in possessionem virtute l. finali. am allegare oportet, quod testamentum sit non cancellatum, nec aboliu, nec in aliqua sui parte vitiatum, ut expressè dicit dicta. l. si. ubi non cancellatum, etc. circa quod necessario videndum est de quo vitio loquatur et qualiter intelligatur, Pro cuius declaratione breuiter dico, quod vitium de quo loquitur illa lex, debet esse vitium visibile et apparens seu rasura, vel interlineatio visibilis apparens, ex inspectione testamenti: et iste est verus et proprius sensus et intellectus illius text. et intentio Doctoru: secus tamen esset si in testamento contineretur aliquod vitium invisibile, ut vitium præteritionis vel falsitatis, vel aliud simile quia tunc non impediretur missio licet per aliquem aduersarium allegetur: quia illæ sunt exceptiones requirentes altiore in dagationem, unde non impediunt illud iudicium possessoriu adipsendum, cum in eo procedatur summarie: et in expresse istam sententiam declarationem probat text. in l. 2. C. eod. titu. de edict. di. Adria. tol. et ibi notat Bar. et commu. opi. quod intellige quando talis exceptio requirit altiore in dagationem, ut dixi secus vero si aduersarius qui tale

vitium vel exceptionem opponit, sit paratus eam incontinenti probare, quia adonitur, et ea probata impeditur missio: ita determinat glo. no. et ibi tota schola communis in dicta. l. 2. argumento text. in l. 3. §. ibi dem. ff. ad exhibe. d. text. in l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. et in l. si. à quo. in principi. ff. ut in possessione ga. et per quod tempus dicatur probari in continenti vel ex intervallo, dicit quod relinquitur arbitrio iudicis: ista est glo. singu. in l. si. à quo. ff. ut in possessione legat. in glo. 2. et ibi notabiliter Bar. et Doct. et late Bar. moderni in l. 4. §. con. denat. ff. de re. iu. et cum illa glo. se habet communis opinio: sed iudum Alber. in dicta. l. 3. §. ibi dem. ff. ad exhibe.

Aduertendum tamen est quod glo. illa no. et communis opin. in l. 2. C. de edict. di. Adria. tol. que vult, quod si talis exceptio inuitabilis veniat in continenti probanda admittitur, debet intelligi quando aduersarius qui eam opponit est in reali possessione bonorum defuncti, qualis sentiat quod eo casu quod non possidet non possit allegare aliquam exceptionem vel vitium inuisibile, dato quod velit incontinenti probare, et ad hoc patet, quia glo. proponit, quod exemplum aduersario possidente, et simpliciter Doctores eam referunt et sequuntur: solus tamen Corneus ibi in principio dicit, quod non refert an aduersarius possideat vel non: quia iura superius allegata non ponderant nec requirunt possessionem aliquam, et in utroque casu limitat eadem ratio: unde glo. illud dicit gratia exempli. Sed ultra eam ego sic dico, quod si aduersarius allegat et opponit exceptionem dominij: quia dicit se dominum alicuius rei hereditarie, tunc si possidet et incontinenti probat, bene audietur & impeditur missio, per regulam, do. lo. facit: unde si in tali casu non possideret non audiretur, sed hæres mitteretur in possessionem et ipse aduersarius ageret rei vindicatione vel via ordinaria contra eum: et isto casu est verissima, et procedit glo. et eius exemplum in dicta l. 2. et commu. opin. Si vero non allegat nec opponit aduersarius exceptionem dominij, sed aliam, puta præteritionis, falsitatis, vel similem quam dicit sibi competere: quia est filius, vel est de successoribus ab intestato, tunc modò possideat modò non, audietur et impeditur si nulla missio, si in continenti probat, alijs non argumento text. in dicta. l. 3. §. ibi dem. ff. ad exhibe. et in dicta. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. cum similibus, et est mea noua declaratio ad text. cum glossa in dicta. l. 2. Vitium tamen circa proxime dicta nota, quod si vitium

Ant. Go. in l. Tau. Cc pr.

præteritionis filij sit visibile, bene impeditur
missio: ut si forte de filio in potestate sit facta
mentio per patrem in testamento, sed non repe-
ritur ibi institutus nec rite exheredatus, quia
talicasu vitium reputatur esse visibile, argumē-
to text. in dicta. l. si. et in specie ita tenet Barto.
in dicta. l. si. col. 1. oppo. et Paul. de Cast. ibi. 3.
col. in prin. Philippus Decius. 10. col. nume. 16.
Idem Bar. in l. eod. titu. et ibi Corneus. 1. col. 1.
in medio.
Itē adde quod vitium visibile, ut cancellatio vel
rasura testamēti, ita demum vitiat quādo ellet
in parte substantiali, ut puta circa institutionē
hæredis vel alia simili parte ex qua pendet to-
ta virtus et validitas testamēti: secus vero si in
alia parte, ut in aliquo legato vel clausula, quia
non vitiat nisi illa tantum pars: et idem est in quo
libet alio instrumento, quia si ellet vitium in
parte substantiali à qua dependet validitas to-
tius instrumenti, ut circa annos Domini, vel aliā
solennitatem ipsius, quia vitaretur totum: si ve-
rò in alia parte, solū vitaretur illa pars in qua
est vitium: ita glo. not. in dicta. l. si. in verbo,
vitiatum. et ibi Bart. 3. col. num. 3. Paul. in 2. in
fin. veru. 1. requiritur. Bald. no. 5. col. in medio.
4. oppo. Saly. 3. col. in prin. argumento text. in
ex. ex literis. de fide instr. et ibi no. Abb. si. col.
et. 9. et communiter moderni. Innocen. et com-
mu. Docto. in rasura testamenti. de hereticis. In-
tellige tamen quod vitium, cancellatio, vel ra-
sura testamēti, vel cuiuslibet instrumenti vitiat,
præterquam si repeniat bene correctum vel
emendatum ab eodem notario vel tabellione:
ut quia dicat, quod supra in tali parte vel loco
factum est: quia tunc non vitiat instrumentum:
et ista est not. & quotidiana practica:
ita probat text. singul. in iure in l. 1. 4. & ideo. ff.
de his que in test. delen. per quem ita tenet
Bar. in dicta. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. 3. col.
num. 3. Bald. 4. col. num. 4. oppo. Saly. 3. col. num.
3. Corneus. 4. col. num. 11. Decius. 11. col. 1. te-
net etiam not. Bar. in dicta. l. 1. 4. et ideo. et ibi
Bald. 4. col. num. quinto notabili, quem ad hoc
dicit vnicum et non alibi, et ad hoc notat eum
ibi Dinus et Oldrad. quos ipse refert: tenet
ibi Alber. 2. col. num. et ad hoc eum dicit vnicum
Ange. 1. col. nume. 6. et illum ad hoc notat
et commendat Barto. in l. dimis. 8. item sena-
tus. in fine. ff. ad legem Corn. de fals. tenet etiam
Bar. ubi dicit quod ista est commu. practica. in
l. si vnus. in fine. C. de testa. et ibi Bald. et com-
mu. Docto. tenet etiam et commendat Abb.
in ex. ex literis. de fide instr. col. num. 2.

146 Adde tamē quod superior conclusio et do-
ctrina debet intelligi quando talis rasura vel
cancellatio corrigit vel declarat in corpore ip-
sius instrumenti, ante signum et subscriptionē
notarii vel tabellionis: secus vero si extra, puta
in margine: quia tunc non habet diem nec re-
stes instrumentales, et potuit facere ex interval-
lo et falso, et sic redditur suspectum instru-
mentum lingua. Bald. in l. si vnus. C. de testamē-
tis. et allegat ita tenuisse Mar. Sile. idem tenet
ibi Pau. et reputat perpetuū menti tenendum.
Idem tenet Ange. de Perus. ibi idem tenet Bal-
d. in l. nobis. C. eodem titulo. de test. 1. col. 1.
et ante eos idem tenet Ioan. Andre. in addit. ad
Spec. in titu. de instru. edic. 9. ostensu. veru. alio-
quoque in additione quæ incipit, verior etiam
prin. Contrariam tamen sententiam reperio,
quod tenet Bal. in rubrica. C. de fide instr. col.
in medio. nume. 29. ubi dicit quod valet et pro-
bat, et quod sufficit talis correctio vel emenda-
tio in margine: quia cum sit de coherentibus, vi-
detur habere diem et alia solennia scripturæ prin-
cipalis, dummodo constet quod sit eiusdem no-
tarii, argumento text. in l. si quis est argentiarius.
§. si initium. ff. de arrendo. idem tenet Bald. in l.
Labeo. §. 1. ff. de pactis. 2. col. in fine. sed certe
opinio Bald. in dicta. l. si vnus. est verior et na-
gis communis, et eam tenet Alex. in dicta. l. si
vnus. si. col. et ibi Corn. pe. et si. col. et ibi Bald.
col. Nec obstat text. in dicta. l. si quis ex argen-
tariis. §. si initium, quia ille text. procedit in ter-
ptuis habentibus ordinatam consequentiam
scripturæ, et est vnus contextus quo casu intel-
ligitur repetitus idem dies et solennia instru-
menti. secus vero alias, ut in nostro casu: ita re-
spondet Alex. 3. ibi qui dicit, quod ista sunt no-
tanda et menti tenenda: quia non possunt esse
magis quotidiana: pro qua sententia et con. est
hodie expressa lex regni. lib. Pragmaticarum
fol. 191. in 2. col. Item adde quod non requiritur
prædicta correctio vel emendatio quādo litera
est omnino similis, ut videatur manu eiusdem
notarii scripta: ita tenet glo. singul. in iure in dic-
ta. l. si. C. de edic. diu. Adria. tollē. in verb. 1. figura.
quā commendat et dicit se nescire alibi Ang. ibi
2. col. num. 3. tenet etiam et commendat ibi Bar.
3. col. nume. 3. Alexan. 6. col. num. 8. Corneus. 4.
col. num. 10. simil. glo. est in c. cum venerabilis. ex-
tra. de religio. domibus. in glo. fin. Contraria
men tenet Saly. in dicta. l. si 3. col. ex eo, quia cō-
paratio literarum non facit plenam fidem, &
redditur suspecta propter variationē: et idem
tenet ibi Bal. 4. oppo. Philippus Decius. 11. col.
in prin. Iaso. 7. col. num. 19. idem tenet Abb. in
cap.

cap. ex literis. de fide instr. 3. col. & ista est pro-
babilior opi. quia licet rasura inducat præsum-
ptionem falsitatis instrumenti, & comparatio
literarum inducat præsumptionē contrariam,
tamen magis præponderat præsumptio falsi-
tatis quam comparatio literarum, cum facilius
possit fieri litera similis. Item adde quod si illa
rasura vel cancellatio deberet stare secundum
quod colligitur ex præcedentibus vel sequenti-
bus, quod non vitiat in aliquo instrumenti:
gloss. est no. in c. cum venerabilis. de reli. domi-
ni. glo. si. tenet etiam Bar. in dicta. l. si 3. col. licet
corrupte alleget illam gloss. idem tenet ibi Saly.
3. col. Alex. in 6. Corneus. in 4.
147 Adde tamē circa superiora, quod si legitimus
contradictor appareat, et potiora iura ostende-
rit, non fiet missio, imo si facta fuerit, reuocabi-
tur. ita text. in dicta. l. si. veru. si. autem aliquis
contradictor. &c. Sed difficultas maxima & val-
de necessaria in qua pendet tota virtus eius est
quis sit vel dicatur legitimus contradictor, &
quando dicatur habere potiora iura: in quo ar-
ticulo nimis variavit glo. in verbo, legitimus. &
omnes doctores tam antiqui quam moderni.
In quo comprehendendo veras & communes
sententias resolutiue dico, quod Primo erit le-
gitimus contradictor ille qui detinet vel possi-
det illas res quādo petit missio, & similiter ha-
bebat & possidebat eas tempore mortis defun-
cti, & in eis non poterit fieri missio: argumen-
to illius text. in dicta. l. si. ibi, earum rerum quæ
testatoris mortis tempore fuerunt, ubi proba-
tur & supra dixi quod ita demum hæres debet
mitti in possessionem virtute illius. l. quando
bona possidebantur vel detinebantur a defun-
cto tempore mortis. Secundo erit legitimus contra-
dictor ille qui habuit titulum a defuncto, et de
eius voluntate occupavit post mortē eius pos-
sessionem propria autoritate, iuxta glo. & com-
mu. opi. in l. Titia cum testamēto. §. Lucius Ti-
tius. ff. de lega. 1. Tercio erit legitimus contradi-
ctor ille qui post mortem testatoris habet titu-
lum verum & habilem ad translationem domi-
nii, & similiter possessionem ab aliquo tertio,
etiam si tempore mortis testatoris fuerunt po-
nes eum: quia cum istud remediū sit adipiscē-
dæ possessionis, non datur contra titulum pos-
sidentem: & ita probat text. in dicta. l. si. ibi, non
autem legitimo modo ab alio detinentur. & i-
dem in remedio quorum bonorum, & peti-
tionum hæreditatis, ut supradictum est. Quarto
erit legitimus contradictor ille qui diceret se filiu
vel successore ab intestato, & diceret testamen-
tum nullum ratione præteritionis, vel diceret

nullum ex defectu personæ testantis, vel dice-
ret testamentum falsum, & offerret se inconti-
nenti probare: quia tunc impeditur missio: ita
probat text. in l. 1. C. de edic. diu. Adria. tollē.
et ibi glo. ord. & comu. docto. Quinto erit le-
gitimus contradictor ille qui allegaret aliud te-
stamentum solenne, quod deroget priori: ita
probat text. in dicta. l. si. ibi, et hæc possessio ad-
quiratur qui potiora ex legitimis modis iura
ostenderit, &c. occasione cuius querunt ibi glo.
et omnes alij docto. de Tabili & difficili. qui
duo vel plura testamenta sunt contraria ab eo
de testatore vno & eodem die ordinata, in qui-
bus diversi hæreses sunt instituti, an admittatur
vterque vel nullus, et videtur quod nullus, quia
cum incertum sit quod sit posterius, neutrum
debet valere, propter incertitudinem et repu-
gnantiam argumenti text. in l. duo sunt Titij.
ff. de testa. ture. text. in l. in rep. §. 1. ff. de her.
inst. text. in l. si fuerit. ff. de rebus dubijs. text. in
l. cum ex pluribus. ff. de manu testa. text. in l. leu.
qui ponimus. ff. ad Trebel. text. in l. idem Po-
ponius. §. si. ff. de rei vendi. text. in l. eum qui
duobus. ff. de acqui. hære. text. in l. ubi repugnā-
tia. ff. de regul. iur. Sed pro contraria parte vide-
tur quod valeat vtrumque testamēti, et vter-
que hæres succedat in medietate ac si in vno et
eodē testamēto essent instituti, et vterque mit-
tatur in possessionem pro sua medietate: pro
qua sen. et con. facit bene text. in l. cum licita-
tus. §. si ambo. ff. de dona. inter vi. et vxor. text.
in l. si inter virum. et in l. qui duo. ff. de rebus
dubijs. text. in leg. prima. in fine. ff. de bono.
posse. secundum tabulas. text. in leg. qui ex
liberis eodem titulo. text. in l. si quis Titio. §. fin.
ff. de lega. 1. et istam partem tenet et fundat
melius quam alibi Rosfredus in libellis suis, in
rubri. de bono. posse. secundū tabul. pe. et si.
col. post Guilielmum de Suza quæ ipse refert.
148 Sed in hoc articulo resolutiue dico, quod si potest
constare de posterioritate alicuius testamenti,
etiam per horam, vel momentum, illud debet
prævalere, argumento glo. singul. in l. si ex pluri-
bus. ff. de solu. ubi tenet quod ubicunque po-
test considerari privilegium vel prerogativa
ex anterioritate vel posterioritate temporis, suffi-
cit si per solam horam vel momentum probe-
tur anterioritas vel posterioritas temporis. et ad
hoc ibi notat et commendat Bar. Paul. et com-
mu. Docto. et eam dicit raro alibi Bald. in l. Im-
perator. la. ff. de statu homi. 3. col. num. Baldus
ubi plura insert in c. consolum. de offic. delega-
similis glo. videtur in c. si a sede Apostolica. de
preben. in 6. alia in c. si duobus. de rescript. pro
Ant. Go. in l. Tan. C. 2. qui

quibus facit tex. in l. ratio. §. fin. ff. de actio. em. pti. text. in l. si fundus. §. si duo. ff. de pigno. si vero nō potest constare, tunc magis commu. opi. est quod neutrum testamentum valeat, et neuter ex institutis in eis admittatur, sed locus sit successioni ab intestato: ista est gl. expressa in l. i. §. non autem. ff. de bon. pos. secundum tabu. et ibi tenet Bart. Dñus et commu. alij Docto. tenet etiā Cinus in l. hac consultiſſima. §. cum autem. C. de testa. tenet etiam Imo. & Docto. in l. eum qui duobus. de acqui. he. tenet etiā glo. in dicta. l. i. C. de edict. di. Adria. tol. in verbo, missas. Azo in summa illius tituli. 2. col. nu. 5. Albe. ibi in dicta. l. i. pe. col. qui dicit, quod ista opi. commun. tenetur. Oldrad. Richard. & Odofre. quos refert Alber. & istam dicit com. opi. Iaso. ibi pe. col. num. 30. eam etiam dicit com. mun. opi. Decius ibi antepe. col. num. 52.

149 Limita tamen hanc commun. opinio. no. mo dis sequentibus. Primum quando neuter eorum possideret, secus si aliquis eorum reperiatur in possessione: quia ille obtinebit, alter tanquam actor succumbet, nisi probet de posterioritate. argumento. l. si eum actum. ff. de neg. gestis. in et glo. & commu. opi. & in l. non solum. §. sed ut probari. ff. noui oper. num. & argumento. regule. l. actor quod alleuerat. C. de probatio. in l. qui accusare. C. de edendo. ita Bart. post Dinum & antiquos in dict. l. §. non autem. ff. de secundum tabu. dicit tamen Bal. no. in l. i. C. quando protio. non est neq. col. num. 9. quod illa prelatio est in absolendo ex regula generali, quod actore non probante semper reus debet absolui, eo casu quo reus conuentus reperiatur in possessione, non tamen simpliciter est intulanda vel referenda illa prelatio in possessione magis priuilegianda in isto casu quam in alio: & ille est sensus Bald. et verus in quo vi. Decium in dicta. l. i. penul. col. num. 53. qui notabiliter impugnat hoc: imo dicit quod ratio vera est, quia illa possessio fortificatur & corroboratur cum titulo, unde ex his duobus praefertur possessor, non vero ex solo commodo possessionis. Pro qua sententia et declaratione considerat tex. optimum in capit. si a sede apostolica. de prebendis, in sexto. Scita opin. & consideratio contra Bald. videtur mihi pura veritas: per qua facit ultra eum tex. no. in l. si debitor. versu. cu. inter eos. ff. de pigno. tex. in l. i. versu. si colonus. ff. de Salua. inter. Secundo limita quando in utroque testamento essent instituti haeres de extranei, secus vero si in aliquo essent instituti venientes ab intestato: quia illud testamentum praefertur, argumento tex. no. et singu. in

suo casu, in l. hac consultiſſima. §. si quis autem C. de testa. tex. subtilis et not. in l. i. duobus. §. si prius. ff. de contra tabu. iuncta glo. et commu. opin. ita etiam Bart. post antiquos in dicta. l. i. §. non autem. ff. de bon. pos. secundum tabu. Ange. de Aret. in §. i. Insti. de adempt. lega. 2. col. latio. in dicta. l. i. C. de edict. di. Adria. tol. pen. col. Tercio et singu. limita nisi ex protocollo tabellionis vel notarij a quo ordinatum est testamentum, appareat de posterioritate testamenti, ex eo quod posterius reperitur ibi scriptum, argumento tex. no. in l. i. C. de nouo. C. compo. §. quibus. que generi iestumari notat ibi Bald. 2. col. num. 5. et Alber. col. in fin. et com. do. et in expresso istam declarationem ad praedictam com. opi. ponit Alber. in dicta. l. i. de edict. di. Adria. tol. penul. col. in fine. de qua nullus ibi facit mentionem: idem reperio quod tenet Aretius in l. eum qui duobus. ff. de acqui. he. 2. col. in medio. Quarto limita, nisi in vno testamento sit instituta pia causa, imo quod magis est si in vno reperiatur legatum ad piam causam, illud praefertur et valet: ita solus Roman. Auth. similiter. C. ad l. Fal. in. 12. specialitate vltimatum volentatum, argumento tex. in suo casu in l. i. C. de iure fisci. libro decimo, et illud dicit singulare & alibi non legisse Iaso. in dicta. l. i. pen. col. in medio, et ibi etiam tenet et sequitur Decius penul. col. in medio.

Aduertendum tamen quod hodie ista communis opinio corrigitur et approbatur prima opinio, quod illo casu vterque admittatur & licet haeres in diuina parte, et mittatur in possessionem pro eam ex parte probat et determinat lex tertia, titu. decimo quarto, segeta par. in cuius confirmationem facit tex. in l. i. iustis Codicillis. §. miles. ff. de mili. testa. tex. in l. i. quarebatur. eodem titu. text. in l. i. §. sed et si in duobus. ff. de bono. poss. secundum tabu. tex. in l. duo socij. ff. de hered. insti. facit etiam doctrina et conclusio Barto. et communis in l. i. §. fin. vti possidetis. Circa qua tamen legem pariter necessario potest dubitari si debeat limitari secundum declarationes supra positas ad com. opi. scilicet, ut si quis reperiatur in possessione bonorum, ille praefertur vel si in vno testamento reperiatur instituti venientes ab intestato, illud praefertur: vel si in vno sit instituta pia causa, illud praenaleat: breuiter teneo quod non, sed quod in distinet vterque haeres admittatur, quia supradictae limitationes tantum procedunt de iure communis, quo non erat decisum quod testamentum valeret, sed cum hodie non sit decisum quod vtrumque valeat et vterque admittatur.

stitutus sit haeres, teneo pro constanti quod praedicta lex pariter non recepit praedictas limitationes, bene tamen credo quod superior limitatio quae habet quod si constet ex protocollo vel registro tabellionis vel notarij de posterioritate testamenti procederet & haberet locum etiam hodie, ut illud testamentum quod appareat posterius praefertatur: & certe est hodie noua & subtilis limitatio & declaratio ad dictam l. pariter.

150 Sexto dico, quod non erit legitimus contradictor ille qui habuit titulum habilem ad translationem dominij ab aliquo tertio in vita testatoris vel post eius mortem si nunquam habuit possessionem nec sibi fuit tradita, sed possidebantur vel detinebantur a defuncto tempore mortis: quia tunc ex eo quod habeat titulum & incontinenti vellet probare eum, non impeditur missio, imo heres institutus mittendus erit in possessionem, & ille non erit legitimus contradictor: quia ille titulus sibi prouexit actionem personalem contra obligatum qui titulum concessit, non vero contra defunctum possessorem, ut in l. fin. §. fin. cum simili. ff. de contr. emptio. ergo similiter non dabitur contra eius haeredem, & licet non impediatur missio: imo licet ab ipso defuncto habuerit titulum, non tamen habuit possessionem, non erit legitimus contradictor: imo etiam hoc casu haeres debet mitti in possessionem, quia ab ipso defuncto vel eius haerede oportet per viam iuris petere possessionem & traditionem, nec propria autoritate occupare poterit: ut in l. i. ex stipulatione. ff. de acquir. poss. cum similibus: ergo etiam hoc casu haeres mittendus est in possessionem, nec eam ille tertius poterit impedire: imo quod magis est, licet ille contradictor sit verus dominus rei vel rerum, quia habuit titulum a domino & similiter possessionem vel traditionem in vita ipsius testatoris, tamen testator ea vel eas possidebat vel detinebat tempore suae mortis, & nunc tempore contradictionis, & sic post mortem defuncti non est in actuali & reali possessione vel de traditione, non erit legitimus contradictor nec poterit impedire missionem in possessionem etiam si vellet incontinenti probare praedictum dominium eius: & ratio vera & mentalis est, quia licet verum sit dominus, tamen suam actionem realem, hoc est reuendicationem debebat proponere contra ipsum defunctum in vita tanquam possessorem via ordinaria, & ipse defunctus deberet esse in sua actuali possessione donec lis & causa proprietatis decideretur, ut in l. i. ff. de alie. iur. mu. cau. fact. in toto titulo. ff. &

C. de rei. vend. & expressis in l. ordinarij. C. de rei. vend. in l. incerti iuris. C. de interdictis. text. in §. retinenda. Insti. de interdictis. cum similibus, ergo ita eodem modo nunc haeres debet mitti in possessionem rei vel rerum quae fuerant penes defunctum tempore mortis, non obstante dominio contradictoris. & in ea debet de fendi donec per actionem realem & iudicium proprietatis auocet ab eo res, nec obstat gloss. ordin. & commu. opin. in l. secunda. C. de edict. diu. Adria. tol. ubi habetur quod si dominus & contradictor incontinenti probat de dominio suo impedit missionem: quia debet intelligi quod ille qui allegat exceptionem dominij est in actuali possessione, non vero alius, per rationem superiorem, nec obstat etiam et secundo quod alie exceptiones, puta nullitatis testamenti vel falsitatis impediunt missionem, ut dixi supra: quia illae exceptiones omnino aduersantur testamento et per eas excluditur ius agentis, hoc est haereditis instituti, ex eo quod est ius incompartibile cum dictis exceptionibus: sed ista exceptio dominij non aduersatur testamento vel heredi, nec per eam excluditur ius ageris, cum bene stat quod contradictor possit esse dominus, et haeres possit esse possessor sicut defunctus erat, et ista est mea noua subtilis et clara doctrina et resolutio in hoc difficili et confuso articulo secundum quam cessant ambages & diuersae opinionis: Doctorum: et in hoc sexto et vltimo membro ita videtur tenere Bartol. et iste est eius sensus, licet sic non declarat, in dicta. l. fin. penultima columna, in medio, versiculo, aut allegat titulum: quae omnino vide. Paul. in quinta columna, versicu. breuiter mihi videtur. Bald. duodecima columna, versiculo tertio, per instrumenta dissimilia. Corneus in tepenultima columna, in medio, versicu. recolligendo itaque concludas. Decius. n. column. numero. 40.

151 Dubium tamen est circa praedictam l. fin. de edict. diu. Adria. tol. quis sit iudex competens an iudex loci ubi testator decessit, vel haereditis, vel ubi sunt bona? In quo articulo resolutiue dico, quod siquidem quando haeres petit se mitti in possessionem virtute illius legis appareat aliquis contradictor cuius persona subest illi iudici coram quo petitur ut pronuntiet de mittendo, tunc talis iudex censetur competens et potest pronuntiare et executionem remittere ad iudicem loci ubi res hereditariae sunt, argumento tex. cum materia in l. a diuio Pio. §. sententia Roman. ff. de re iud. & in l. cum vnus. §. pe. ff. de bonis aut. iudi. pos. & in l. propter adom. §. fin. au. Ant. Go. in. l. Tau. C. e. s. tem

reus. c. de iudi. et in capitul. Romana. §. cō
trahentes. de foro comp. libro sexto. notatur
per glo. et doc. in l. hares absens. §. primo. ff. de
iudi. in quibus locis habetur, quod per literas
iudicantis definiri debet etiam interlocutoriē
debet fieri executio per iudicem alterius terri
torij in quo bona sunt: si verò nullus appareat
contradictor, tunc missio debet peti coram iu
dice illi territorij vbi sunt res, et ille erit iudex
competens ut possit pronunciare et mittere in
possessionem: alter verò iudex vel originis vel
domicilij heredis non erit iudex competens:
quia non ratione personarum, cum non sit perso
na contra quam petitio dirigatur.
Item non ratione rerum, quia non sunt in suo
territorio, argumento text. in l. fin. ff. de iurisdi
ctio. iudi. et in expresso istam con. probat text.
in l. vna. C. vbi de hereditate agitur. in princi
piis verba sunt. illic vbi res hereditarias esse
proponis heredes in possessionem rerum ha
reditariorum mitti postulandum est. et in effe
ctu istam doctrinam et distinctionem ponit
Bart. in dict. l. fin. C. de edic. di. Adrian. tol. 6.
column. numero decimotertio: & Paul. de Cast.
ibi. 4. column. 30. qui dicit quod est pulchrum
& subtile. Bald. antepe. column. 7. q. Saly. 2. col.
num. 8. Alex. 4. column. in fin. l. 6. col. nu. 17.
Decius. 9. column. 3. Paul. de Cast. no. in dict.
l. vna. C. vbi de hereditate agitur. & ibi Bal. et an
te omnes ibi Azo in summa, et tandem ista est
com. opin. Ex qua regula et doctrina sequitur
quod si hares intentat interdictum adipiscen
de quorū bonorū, vel petitionē hereditatis, cū
sint remedia quæ requirūt reum aduersarium,
et sic personam contra quam dirigantur, q̄ illa
possunt intentari in loco et domicilio ipsius rei
conuenti, etiam si ibi non sint res: et similiter
possunt intentari in loco vbi res sunt, licet ibi
reas non habeat domicilium: ita probat text.
no. in dict. l. vna. C. vbi de hereditate agitur. in
vers. ff. & ibi expressè tenet glo. fin. et ibi Azo
in Summa. Per. de Bella per. Bald. Saly. Pau. et
commun. Doctor. Confirmatur, quia interdicta
sunt in rescripta, ut in l. 1. §. interdicta omnia.
ff. de interdictis. Petitio hereditatis est actio
mixta, ut in l. sed et si lege. §. petitio. ff. de petiti.
hare. et ibi glo. Bar. et com. opin. text. in l. ha
reditatis. C. eod. titu. et ibi communis opinio. vnde
sicut actio merè realis potest intentari in lo
co et domicilio rei, vel in loco vbi sunt res, ut in
l. si. C. vbi in rem actio. et ibi glo. et doc. ita ista
iudicia vel remedia in rem scripta vel mixta.
Sed attēde quod in puncto iuris videtur quod
imò ille iudex domicilij heredis et sic personæ

eius possit pronunciare de mittēdo, et per litem
ras suas requisitorias fiet executio et missio p
iudicem territorij vbi res sunt: et hoc tali funda
mento, quia cum hares institutus possit istam
missionem petere sine aliquo contradicte, et
iudex pronunciare super ea, ut supra cōclusum
est, sequitur, quod ille actus de per se erit val
idus, sicut si fieret cum contradicte: foris
debet esse cōmuni ut cum literis suis alibi mande
tur executioni, et realiter fiat missio: et istud
est quod aperte vult glo. in dict. l. fin. C. de edic.
diui Adria. tollen. in verbo, competentiā fin
et istam cōclu. tenet. Gualter. de Cu. in dict. l.
vna. vbi de here. agitur: quem refert ibi Paul.
in fine. Pro qua sententia et conel. facit res. vbi
cus in suo casu secundo. Oñm. Albet. &
Docto. ibi in l. magis pater. illud quod pater
ff. de rebus eorum. vbi probatur quod iudex
domicilij minoris potest interponere decreta
super alienanda re sua in alio territorio et iuri
dictione, licet etiam possit illud interponere in
dix loci vbi res est, ut est casus not. in l. p̄dicta.
post princ. C. de p̄dictis mino. et ibi expressè
tenet Bar. Bald. et notabilis Salyce. qui dicit
hanc fore com. opin.
Secundo facit text. in l. prima. C. vbi per omni
tutores. vbi habetur quod iudex domicilij pu
illi potest dare tutores ut possit admittere
res alibi factas, et similiter iudex loci vbi sunt
res poterit dare et ibi not. glo. et com. opin.
Nec obstat text. in dict. l. vna. in princ. vbi de
heredit. agitur. quia ibi non negat quod possit
etiam peti coram iudice domicilij heredis, &
sic non inducit necessitatem. Vel aliter et se
cundo, quia ibi nō loquitur de petitione ipsius
pronuntiationis de mittēdo, sed de ipsa reali
et actuali missione quæ nō potest fieri nisi per
iudicem, visa tamen dispositione, text. in dicta.
l. fin. C. de edic. diui Adria. tollen.
152. Restat videre quæ differentia sit inter remediū
adipiscende possessionis quorū bonorū, et
remediū dict. l. si. quia vnum per aliud vi
detur superfluum: ad quod dico, quod prima dif
ferentia est, remediū quorū bonorū heredi
ber locum et competit heredi de iure p̄torio
dic. l. fin. competit heredi de iure civili. Sed ista
differentia est nullius momenti, cum vtrumque
remediū habeat locum tam in herede de iure
re civili quā p̄torio, ut concludit Bart. in dict.
l. fin. et in l. prima. ff. quorū bonorū. et in
l. prima. C. eod. titu. et ibi communis opin.
Secunda differentia potest esse, quia remediū
quorū bonorū est annale cum sit p̄torio
sed remediū dict. l. si. erat perpetuum cum sit
civile.

civile. Sed etiam ista non procedit, quia etiam
interdictum quorū bonorū est perpetuum,
cum contineat rei persecutionem, ut est text. in
l. penulti. ff. de interdictis. text. in l. an honora
rij. ff. de actio. et obli.
Tertia differentia realis et substantialis sit, quod
remediū quorū bonorū non potest com
petere eo casu quo res hereditarie sunt vacan
tes, sed tantum eo casu quo alius est in possessio
ne vel detentatione earum, cum interdictum
semper requirat aduersarium ut proponi pos
sit in iudicio, ut est text. in §. summa autem. in fi
ne. In l. de interdictis. & sic quando bona vaca
bant nullum erat à iure proditum remediū
possessorium pro adipiscenda possessione. Sed
p̄dicta. l. si. habet locum, modo res heredita
rie sunt vacantes, modo sint ab alio occupatæ,
ut aperte probat text. in dict. l. fin. ibi, mittatur
quidem in possessionem, &c. & in specie istam
differentiam tanquam substantialem ponit so
lus Ripa in rub. ff. quor. bonor. 2. column. ver. §.
differentia: sed ante eum hoc tenet Barto. in di
cta. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. 4. column. versic.
est & alia, & ibi Iaso. antepenulti. column. num.
28. & ultra eos probat aperte text. in l. prima. ff.
quorū bonorū. text. in l. secunda. C. eodem
titu. text. in §. sequens. versiculo, adipiscenda: In
stitu. de interdic. & expressè ita tenet ibi Ang.
de Areti. & alij Doct. Quarta differentia, quia
remediū quorū bonorū habet locum ex
testamento, si illud sit solenne & legitime pu
blicatum, cum debeat hares se probare here
dem, ut in l. prima. & per totum. C. quorū bo
norū. p̄dicta vero lex finalis habet locum
etiam si non sit publicatum, ut supra dixi.
Quinta differentia est, quia interdictū quorū
bonorū proponitur via ordinaria, & datur li
bellus, & lis contestatur: sed remediū legis fi
nalis habet locum per viam executivam sine li
bello summario modo per solam ostensionem
testamenti. Sexta differentia est, quia per dictā
l. fin. non fit missio, si in aliqua parte substan
tiali testamenti sit rasura vel cācellatio, sed per
remediū quorū bonorū sit examen pro
bationis & potest fieri missio: ut in l. si vnus. C.
de testamen. ita colligo ex mente Paul. & alio
rum Docto. in dicta. l. fin. & sic se habent tan
quam excellentia & excessa.
153. Similiter etiam adde, quod heredi vniuersali
ex testamento vel ab intestato datur & compe
tit petitio hereditatis pro cōsequenda heredi
tate defuncti, & quia istud remediū est valde
utile et quotidianum, volo materiam eius per
secutō & magistraliter declarare. Pro cuius intel

ligentia dico, quod istud iudicium vocatur vni
uersale, quia aptum natum cōprehendere sub se
plures res, et recipere augmentum et diminutio
nem: & ita est bonorum possessio, peculium,
grex, dos, & iurisdicatio. Aliud est generale, de
cuius natura est redditio rationum, ut actio tu
tele, mandati, pro socio, et negotiorum gesto
rum. Aliud est particulare, quod nō derivatur
ad plura, sed determinatur ad aliquid certum,
ut rei v̄dicatio, Publiciana actio, personalis ad
rem ad pecuniam: ita Bald. in l. 1. ff. de adendo.
2. column. nu. 7. quam doctrinam et theoreticam
dicit singularem & meliorem de iure Iaso in l.
1. ff. de verbo. obli. fin. column. & in primis dico,
quod istud remediū petitionis hereditatis da
tur et competit heredi vniuersali contra ter
tium possessorem vel detentatorem rerum de
functi: text. est in l. licet minimam. ff. de pet. he
cuius verba sunt, itaque qui vel alie vel ex par
tes hares est, intendit quidem hereditatē suam
esse totam vel pro parte, sed hoc solum ei offi
cio iudicis restituitur quod aduersarius possi
det, et hoc siue per se siue per mediam possessio
nem succedat, ut mediante filio vel seruo: text.
est in l. prima. 2. & 3. eodem titu. et competit tan
tum heredi vniuersali non verò particulari si
cut interdictum quorū bonorū. Præterea
competit contra possessorem vniuersalem totius
hereditatis, et contra quemlibet particu
larem possessorem alicuius rei hereditarie: text.
est in l. regulariter. in fine. cum. l. sequenti. ff.
de petitiō. heredit. et ibi communis opin. text. in
l. prima. §. primo. ff. si pars her. pe. text. in l. eod.
enim. ff. si quis omis. causa testam. facit text. in l.
1. ff. quorū bonorū. in prin.
154. Sed pro declaratione materię se offert nota
difficultas, nam videtur quod nullo modo pe
titio hereditatis possit competere alicui here
di: quod probō sic, nam hereditas tantum dici
tur ante aditam hereditatem, postea verò am
plius nō dicitur hereditas, sed patrimonium
heredis, ut in l. sed si plures. §. filio impube. ff.
de vulga. et pup. tex. in l. eius qui in provincia.
§. fina. ff. si cert. petat. text. in l. fin. in fine. C. de
inoffic. testament. text. in l. prima. §. præterea.
ff. de sepa. text. in l. qui Titij testamentū. ff. de
his qui ut indigni. text. melior de iure in §. pri
mo. In l. de heredum quali. et differen. notat
etiam glo. et communis. Docto. in l. prima. §. ve
teres. ff. de acquirend. possession. sed ante adi
tam hereditatem cum heres nunquam adiuit
nec habeat ius in bonis defuncti, nō potest pete
re bona hereditaria: quia petitio hereditatis
et quodlibet aliud remediū adipiscendū
Ant. Go. in l. Tau. C. 4. quā

quam competit nisi heredi qui iam adiuit & habet ius quæsitum in bonis defuncti ita probat text. expressus in l. prima. C. quorum bonorum in fine. text. in l. secund. eodem titulo. ibi, quæsi successione. text. in l. prima. §. quod ait prætor. ff. quor. legat. facit text. in l. cum hæredes. ff. de acquirend. possession. et in specie, quod in isto remedio requiratur, quod hæres iam adiuit hereditatem tenet Rosse. in libel. suis in rubrica de petiti. hæred. secunda colum. post aditam hereditatem non sunt bona hereditaria sed propria hæredis, ergo nullo casu potest dici quod competat sibi petiti. hereditatis in eo ipso, quod intet petiti. hereditatis, et peti. bona defuncti, videtur adi. rei quia cum hereditatis actio consistat in animo, ut in l. pro hærede. et in l. gerit. cum simili. ff. de acquirend. hæred. petendo bona necessaria videtur adire: & in expresso istam conclus. per istam rationem tenet Bald. in l. tertia. C. de repu. hæred. secunda columna, in principio, numero quarto. Saly. ceter. secunda columna, post princip. Platea in §. rationem. Instit. de action. antepenult. colum. numero septimo. pro qua sententia ego pondero text. in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandavit. in prim. ff. de acqui. hæ. in eo quod plures est, id est si hæres faceret aliquæ actum præparatoriū petiti. hereditatis, ut si faceret interrogari eum an possideat pro hærede vel possessore: quia intendit agere peti. hered. vel faciat similem actum: ita Bal. in l. gerit. de acq. hæ. §. col. in medio, ergo cum iam cesset hereditas, quomodo potest sibi cōpetere petiti. hereditatis? Cōfirmatur, quia hereditas est quoddam ius fictum & imaginarium in ductum à iure representat. ipsum defunctum, & continet in se omnia iura eius ante additionē heredis: text. est in l. hereditas in multis. ff. de acqui. rer. domi. text. in l. nihil aliud. de verbo. si gn. text. in l. hereditas. ff. de reg. iur. text. in l. §. hereditas. ff. de bon. poss. cum simili. rursus in ipso instanti quo hæres ex testam. vel ab intell. to adiuit cessat illa hereditas: & ipse hæres representat defunctum et retinet omnia iura eius: text. est in Authent. de iure iur. a. mod. præ. post prim. colla. §. text. in l. heres in omne ius. ff. de acq. her. cū similibus: ergo post aditam hereditatem impossibile est quod hæres petat hereditatem: quia iam illa non est, cum sit extincta per additionem: & similiter quia ipse hæres consecutus est illud quod in ea continebatur, & sic non videtur dari casus in quo competat

pe. hæ. Sed huic difficultati subtiliter & fundam. mentaliter respondeo quod verum est quod peti. her. semper competit post aditam hereditatem, et impossibile est aliter competere, cum illam intendendo videatur adire, tamen non datur nec competit sibi pro consequenda illa hereditate iuris, hoc est pro consequendo illo iure intellectu et representatio: quia iam illud cōsequutus est per additionem: datur & competit principaliter ut declaratur, quod est talis hæres & successor, & in cōsequentiā fiat sibi restitutio rei vel rerum existentium penes alium, quæ res dicuntur hereditariæ donec hæres actualiter consequatur possessionē earum: & in specie ita respondet Bartol. & sic est eius sensus in l. §. de bono. poss. a. colum. 4. & Franc. de Aret. in l. §. veteres. ff. de acqui. peti. i. col. in fine. Paul. de Cast. in l. hereditas. etiam in fine. ff. de pe. hæ. Rosse. in libel. suis, in rub. de pe. hæ. pen. col. vers. vltim. o. queritur. Albe. in rub. ff. de pe. hæ. m. a. ver. et nota. facit text. in l. regulariter. in fin. et in litem videndum. §. si et in l. et non tantum. ff. de pe. hæ. text. in l. C. ubi de hereditate agitur. Ex quo inferitur verus modus concludendi in pe. hæ. nam debet petere se pronunciar. hæredē talis defuncti, et in consequentiā ex officio, quod fiat sibi restitutio rei vel rerum quæ ab alio possidentur vel detinentur: istam præticam probat text. in l. licet minimam. ff. de pe. hæ. et ibi notat Bartol. Bald. et cōmu. docto. Pau. de Cast. in l. regulariter. eodem tit. prima colum. 3. probat text. in l. §. eodem tit. ibi, hereditatem non esse intendere possumus. et ibi notat Bartol. in fin. intendere possumus. et ibi notat §. a. ff. de rei ne. nu. 3. facit text. in l. et ex diverso. §. de proci. vendic. text. in l. Pompo. §. primo. ff. de proci. et utrobique Bartol. et Doctores, ubi habetor quod agens rei vendicatione debet principaliter petere se pronunciar. dominum, & in consequentiā petere rei vel rerum restitutio nem.

155. Adde tamen, quod licet petiti. hereditatis detur heredi vniuersali etiam contra quoslibet possessionem cuiuslibet rei particularis, tamen debet intelligi isto modo, quod si hæres qui agit est hæres in solidum, petet & auocabit possessorē totam rem: si vero sit hæres pro parte, puta dimidia, tertia, vel quarta, licet illa pars sit maximæ valoris, & res possessa sit parui valoris, non poterit petere nec consequi nisi solam dimidiam, tertiam, vel quartam partem eius: text. est formalis & expressus in l. §. a. ff. si pars hæ. re. pet. et ibi gl. ord. Bar. Alb. Odo. Bal. Ang. Paul. & cōmu. Docto. text. in l. licet minimam, in fin.

in §. ff. de peti. her. et ibi gl. ord. & communis Docto. tenet etiam & declarat Odo. Fred. Pau. et cōmu. Docto. in l. regulariter. eod. tit. C. confirmatur, quia hæres non potest agere actione personalis vel reali nisi pro parte, pro qua est hæres: text. est in l. §. 2. & per totum. C. de actio. Rursus confirmatur, quia in iudicio personali, reali, vel mixto, hæres tantum repræsentat personam defuncti pro ea parte pro qua succedit, & non pro alia: gloss. est singularis in iure. l. §. ff. de prætor. (hpu. in glo. si in si. quam ad hoc notat & commendat ibi Bar. pa. colum. Ang. pe. col. & eam dicit singu. Pau. a. col. & Ioan. de Imol. pe. col. illam etiam gloss. ad hoc notat & cōmendar. Bar. in laum. ff. de pactis. eod. num. 1. & ibi Angel. a. col. num. 2. Paul. a. col. idem Bart. in l. §. idem si in factis. a. col. ff. de verb. obli. idem Bar. in l. §. Cato. si. colum. eod. tit. idem Bartol. in l. continuus. §. si. a. colum. eodem tit. & ibi Paul. secunda colum. numero secundo. & illam dicit singu. Iaso. in l. Iulianus scribit. eod. tit. idem Iaso. in l. eum quita. §. te & Titu. 1. colum. numero secundo. eodem tit. idem Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. a. colum. numer. sexto. eodem tit. pro qua gloss. & cōmu. opin. facit bonus text. in l. cum a matre. C. de rei vendic. text. in l. 2. & in l. penultim. C. de hære. actio. text. in l. si vxor. C. de bonis auto. iudi. possi. text. in l. licet. C. ad legem fal. text. in l. prima. C. si certū petat. text. in l. pacto successorum. C. de pactis. text. in l. licet. C. fami. heredi. text. in l. in executione. vers. prima species. ff. de verbo. obli. text. in l. si ab eo. C. de nego. gestis. text. in l. §. in computatione. C. de iure delict. text. in l. C. vñ liberi.

156. Item adde quod pet. hered. competit tantum pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & ceteris in sua hereditate: si vero illo tempore eas non possidebat, non poterit agere pe. hæ. sed tunc oportet agere remedio rei vendicationis vel Publicianæ: ita probat text. expressus in l. item videndum. §. fin. cum l. sequenti. ff. de pet. hæ. Ex quo infero in practica, quod hæres qui agit pe. hæ. tenetur probare illas res fuisse penes defunctum tempore mortis, cum sit causa & fundamentum sue intentionis: & ita repetio quod in simili tenet solus Bartol. in l. si. C. de rebus. di. Adrian. tol. pe. colum. prope finem, loquendo in remedio possessionis illius. l. & Philippus Derius. a. col. num. 40.

157. Item adde quod peti. hered. non solum competit pro rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis, sed etiam pro rebus quas tantum detentabat, ut quia erant depositæ, commodatæ, locatæ, vel alia simili causa ef-

sent penes eum. text. est in l. et non tantum. ff. de peti. hæ. et ibi Bar. Bald. Angel. & cōmu. docto. Odo. et Pau. in §. præcedenti. tenet Azo in Summa. C. eod. tit. a. col. num. 7. tenet etiam et melius quam alibi declarat, et rationem ponit Rosse. in libellis suis, in rub. de peti. hæ. ante pe. col. num. 10. Iaso. in §. actionum. Instit. de actio. 30. colum. numer. 12. ad idem pro hac sententia est casus in §. veniunt. eiusdem. l. non tantum. et in verba sunt, veniunt et hæ res in hereditatis petitione in quibus possessor retentione habuit, non etiam petitionem text. in l. si de eo. §. si forte. in l. iuncta gloss. ff. de acqui. possell. et ibi notat Angel. Franc. de Aret. et cōmu. Docto. Ex quo collige vident et notat. regulam et doctrinam in hac materia, quod hæres qui agit peti. hæ. non tenetur probare dominium, vel quasi dominium, vel aliud ius in re fuisse penes defunctum in rebus quas peti. sed tantum, quod eas possidebat vel detentabat tempore sue mortis.

158. Item adde pro perfecta declaratione materie quod petiti. hereditatis non datur contra possidentem hereditatem vel aliquam rem eius mediante titulo habili ad translationem domini, text. est capitalis in l. regulariter. cum quatuor sequentibus. ff. de pe. hæ. text. in l. hereditatis. C. eod. tit. text. expressior ceteris in l. pe. C. in quibus cau. cess. longi tempor. præscriptus verba sunt: hereditatem quidem petentibus longi temporis præscriptio nocere non potest, verum his quæ nec pro hærede nec pro possessore, sed pro empto vel donato seu alio titulo res quæ ex hereditate sunt vel fuerunt possident, cum ab his successio vendicari non possit, nihil hære iuris definitio noceat. Sed necessarium est scire & intelligere rationem huius conc. & omittam rationem quam ponit gloss. in dicta. l. pe. C. in quibus cau. cess. lon. tēpo. præsc. & omittam alij rationibus positus per alios dico, quod vera & fundamentalis ratio est: quia ille qui possidet cum titulo habili & legitimo, et insuper ex possessione vel detentatione quam habet hæres verò solus fundat in suo nudo & simplici titulo hereditario, & possessione vel detentatione quam habuit defunctus: ergo merito possessor cōueniatur præferri debet, & contra eum non habet vires petiti. hereditatis. argumento text. & eius regulæ & rationis in l. siue autem. §. si duobus. vers. quod si aduersus. ff. de Publiciana. & in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. emp. & in l. si detentor. vers. inter eos. ff. de pigno. & in l. vñ si colo. Ant. Go. in l. l. Tau. C. 3. nos,

nus. ff. de Saluiano inter. quæ iura sunt satis no-
tabilia in proposito. facit etiam tex. in regula.
in pari causa. ff. de regul. iur. & in regula. impari.
eo. tit. li. 6. tex. in. li. si seru. §. sequitur. in fine. ff.
de verbo. obl. tex. in. li. 2. C. de cond. ob tur. cau.
cum similib. istam rationem ponit originaliter
Iaco. But. in. l. penult. C. in quibus cau. cef. lon.
tempo. praf. & ibi. Albe. & ibi no Bald. num. 1.
Paul. de Cast. 1. colum. post prin. eandem ponit
Iaco. But. in. li. 2. in fi. C. de peti. hare. & ibi Pau.
num. 3. idem Iacob. But. in. l. hereditatis. in fine.
eodem titul. & ibi Bartol. qui dicit quod ista est
verissima ratio. & ibi Bald. 2. colum. numero. 4.
Ange. de Peru. qui allegat ita tenere Guiller. Sa-
ly. ibi in fin. nu. 8. istam etiam rationem tenet
Cinus in. l. cogi. cod. titul. 6. colum. versic. tertia
ratio. & ibi Faber in Breuiario. post prin. Bart.
in. l. pro harede. in fine. ff. de peti. heredita. et
ibi Bald. versiculo. quæro quæ est ratio. idem
Bald. in. l. nec vllam. prima colum. in medio. eo-
dem titu. Odofre. in. l. regulariter. tertia colum.
nume. 3. eodem titu. Paulus de Cast. ibi. fina. co-
lunina. in principio. Angel. de Perusio in. l. qui
interrogatus. eodem titul. secunda colum. vbi
dicit ita tenere Iacob. de Areti. & Guiller. Ioan.
de Pla. in. §. actionum. Insti. de actio. pe. col. nu.
81. & ibi Iaso. 27. col. num. 218.

159 Ex qua ratione infero singulariter & subtili-
ter. quod si hæres accumulet rei vëdicationem
cum petitione hereditatis. & dicat se domi-
num. & sic non solum se fundet in titulo nudo
& simplici hereditario & possessione defuncti.
sed etiam in dominio quod dicit se habere in re
vel rebus petitis ex persona defuncti. & petat
se declarari dominum. quia tunc possit agere cõtra
tit. possidentem. & pbatõ dñio obtineret. cū tūc
habeat potestatem in q̃ possessor cõuētus ex vi et
natura rei vëdicationis cumulatæ. non verò ex
vi & natura petitionis hereditatis. & cõstat rei
vend. dari contra quemlibet etiam titulo possi-
dentem. vt in toto titu. C. & ff. de rei vëd. ista est
singul. & noua declaratio & inuestigatio Pau.
de Cast. in. l. 2. 1. colum. in fi. C. de peti. hare. vbi di-
cit esse suum nouum dictum in materia. & nō
esse dictum ab alio. idem tenet Iaso. non allega-
do autorem in dict. §. actionum. Insti. de actio.
17. colum. num. 218. Sed ego reperio quod in ex-
presso contrarium tenet Cinus in dict. l. 2. C. de
pet. hare. 1. colum. & q. vbi dicit quod petitiõ hæ-
reditatis & rei vendicatio nō possunt simul cu-
mulari. argumẽto tex. in. l. quod in harede. in
§. eligere. ff. de tribu. & in. l. nemo ex his. §. quo-
ries. ff. de regu. iur. & in. l. cū filius. §. varijs. ff. de
lega. 2. quibus probatur quod vna & eadem res

non potest peti pluribus actionibus. quia licet
non obstat exceptio contrarietatis. tamen ob-
stat exceptio cumulationis & duplicis. idē
tenet Cinus in. l. cogi. 6. colum. prope finem.
eodem titu. Bald. in. l. hereditates. eodem titu.
2. colum. in fin. vbi dicit quod licet agens peti-
here. probaret de dominio defuncti nō obtine-
ret. quia probatio esset extra naturam iudici
peti. hare. idem tenet Bal. no. in. l. pro harede.
in fine. ff. de pe. hare. idem Bald. in. l. nec vllam. in
fine. eodem titu. Ange. in. l. qui interrogatus. 2.
colum. eodem titu. Pau. de Cast. sibi contrarius
in. l. regulariter. fin. colum. in medio. versiculo.
sed ponamus. ff. eodem titulo.

Sed pro concordia ego in tam subtili articulo
dico sic. quod si agens peti. hare. probat in pro-
cessu dominium defuncti. non obtinebit con-
tra titulo possidentem. nec virtute huius proba-
tionis poterit condemnari. ex eo quod illud nō
fuit petum nec deductum in iudicio. nec venie-
bat ex natura actionis propositæ. & sic reus nō
potuit se defendere. & hoc ego probō ex regu-
la notabili & generica. quæ habet. quod quilibet
actum est ex vna causa & probatū ex alia non
obtenebit actor in illa in qua probatū est. text.
est singularis in. l. habebat. ff. de insti. eo. & ibi
notat Bart. Bal. Paul. & commun. Doct. in
l. Behius. in fine. ff. de pactis dotalibus. & ibi
Bald. & commun. alij Doct. in. l. ff. de insti. me-
for falsum modum dixerit. text. in. l. bouem. §.
sub cõditione. ff. de xili. edic. tex. in. l. Lucius.
§. Sempronius. ff. de legat. 3. tex. in. l. Aurelius. §.
fina. ff. de libe. lega. & istam sentent. & conclusi-
tenet Bartol. in. l. prima. ff. de xedendo. penult.
colum. numero duodecimo. & ibi commun.
moderni. Innocen. in caput. ex parte. c. 1. de pri-
uileg. Abb. in capitu. fina. de libel. obla. fina. co-
lunina. & quæst. Specul. in titulo. de sentent. §.
qualiter. fina. colum. versic. quid si sis. Bald. in
l. secunda. C. de proba. prima colu. in fin. idem
Bald. in Authen. sed & si quis. C. de secū. nup.
penult. colum. idem Bald. in. l. per hanc. C. de
tempo. appella. tertia colum. idem Bald. in. l. se-
cunda. in fine. C. de pignor. actio. Pau. de Cast.
in. l. si is ad quem. ff. de acquir. heredit. secunda
colum. numero. 5. Bart. in. l. A Emilius. ff. de iur.
no. secunda colum. in fin. et isto casu procedat
opinio Cini & sequaciu quos supra allegam.
si verò agens peti. hereditatis et rei vendicatio. et
petitionem hereditatis et rei vëdicationem. et
dicit defunctum fuisse dominum et similes.
harede. tunc dico quod libellus et iudicium
procedit. et non probato dominio obtinebit
in peti. hare. si possessor conuentus nō habet
titulum.

titulum. si verò probat dominium. obtinebit
virtute rei vendicationis etiam si conuentus ha-
beat titulum. & ita procedat noua opinio Pau.
de Cast. supra allegata. quod probō & confir-
mo per sequentia. Primo quia regula contraria
in qua se fundabat Cinus & sequaces. quæ ha-
bet quod vna & eadem res nō potest pluribus
actionibus peti. debet intelligi quando compe-
terent ex eadem causa. vt quando ex vno & eo-
dem contractu vel vltima voluntate nascitur
plures actiones. sed ut tamen est quando. prædi-
ctæ actiones competunt & procedunt ex diuer-
sis causis. licet pro vna & eadem re. quia bene
possunt cumulari ita Bartol. post glossam in. l.
credita actio. C. de xedendo. §. colu. nume. 20. &
post eum ceteri Doctores in eadem Bar. in. l. natu-
raliter. §. nihil colum. nume. ff. de acqu. poss. §. col-
lum. n. & ibi commun. moderni. Sed in nostro ca-
su petitiõ hereditatis & rei vëdicationis sunt actio-
nes diuersæ & procedunt ex diuersis causis. er-
go possunt cumulari. quod procedit etiam si
reus conuentus opponat exceptionem cumulationis
vel duplicis. quia alias si non opponeret
absque dubio procederet libellus. vt eleganter
concludit Bar. in dict. credita actio. 6. col. nu. 23.
& ibi Doct. ad Bar. in dict. §. nihil cõuēt. col. nu.
30. & ibi hanc modern. Secundo quia qñ actor p-
babiliter dubitat ex facto aduersarij de actio-
ne vel remedia sibi cõpetenti. tunc bene potest plu-
res actiones cumulare cõiunctim vel alternati-
ue. text. est valde notabilis in. l. §. quia autem.
ff. quorum legatorum. quem ad hoc iurime no-
tat & commendat Bar. Albi. An. §. cõm. doct.
ibi & per illum te. & ita tenet glossa in. l. ne
in. §. quoniam. ff. de regu. iur. & ibi Doct. tenet
etiam Bar. & commun. Doct. in. l. quod in hare-
dem. §. eligere. ff. de tribu. idē Bar. in. l. stipula-
tiones non diuiduntur. si. col. & quæst. de verbo.
oblig. & ibi moderni. idem Bar. in. l. vbi autem
non apparet. §. qui illud aut illud. eodem titul.
Innocen. in cap. cõsiliatus. de res. in integ.
num. 2. & ibi commun. Doct. Idem Innocen. &
ceteri Doct. in ca. si. de collu. deteg. facit etiam
doctrina & communis practica quæ habet. q-
ui vendicatio & Publiciana possunt cumulari
in vno & eodem libello. vt dixi & examinari
suo loco. Attende tamen. quod superior cõcl.
debet intelligi quando actor interrogauit pos-
sessorem conuentum an habeat titulum vel non.
& fuit continua. quia noluit respondere &
actorem certificare. & isto casu procedant & in-
tellegantur iura et rationes. supra. proxime addu-
ctæ. nec tamen alias. quando actor nihil inter-
rogasset. quia tunc incertitudo magis prouenit

ex suo facto et culpa quam aduersarij eū pos-
sit actor in hoc iudicio petitiõis hereditatis. eū
interrogare. an possideat eū. vel sine tit. nē it-
diciū reddatur illusorium. vt in. l. cogi. in fin.
C. de peti. heredit. ibi. præter eū qui dicere cogi-
tur virum propollesse an pro harede possi-
deat. tex. in. l. qui interrogatus. ff. eo. tit. et vtro-
biq; commun. opin. et in expresseo reperio quod
istam declarationem ponit in terminis solus Bal.
in. l. C. de fartis. 2. colu. 3. oppo. et aperit hoc
vult glo. ord. quæ nō allegatur in. l. §. quia au-
tem. ff. quorum legatorum. in glo. si. et hoc idē
voluit Cinus in. l. 2. C. de peti. hare. finali. colu.
et. q. vbi dicit quod petitiõ hereditatis et rei vë-
dicationis nō possunt in vno eodemq; libello cu-
mulari pro vna et eadem re. argumẽto tex. in
dict. l. quod in harede. §. eligere. de tribu. cū
simi. et idem tenet Bald. in dicta. l. 2. si. col. num.
6. Saly. ibi. si. colum. in fine. Ange. ibi. 2. colum.
et est commun. opin. quod bene nota. tanquam
necessarium in practica. Item adde ad supra di-
cta quod in tantum est verum quod titulus ex-
cludit petitionem hereditatis. vt procedat nō
dum si allegetur per eum conuentum ante li-
tem contestatam. sed etiam postea in qualibet
parte litis. sicut exceptio peremptoria. et totali-
ter exclusiua iuris actoris. argumẽto tex. in. l.
peremptoria. C. sent. rel. non posita Ange. de
Peru. post Bar. in. l. cogi. fin. colum. num. 6. C.
de peti. hare. Bald. ibi. 2. col. nume. 6. Saly. ceterus
3. colum. nu. 9.

Præterea adde quod titulus non excusat quan-
do esset quæsitus post litem eo. quia est titulus
coloratus et in fraudem quæsitus. argumẽto
tex. in. l. in summa cū ratione. ff. de peculio. et
in. l. Sulpitius. versic. respon. si color vel titulus.
Sec. ff. de dona. inter vi. & vxor. quod tamen in-
tellege quando titulus esset quæsitus a non do-
mino. secus tamen si quæsitus sit a vero domi-
no. quia sicut verus dominus agentem potuit
se repellere. ita eius emptor. Præterea sicut ipse
reus conuentus esset liberatus si res a domino
eum ceretur. vt in. l. pe. ff. de peti. hare. et in. l. is
a quo. de rei vendita emptor poterit se defen-
dere ex titulo habito a domino. ita Bar. in dict.
l. cogi. 2. col. num. 5. Bal. 2. col. num. 7. Ange. &
Pau. fin. colum. An. §. no. in. l. qui interrogatus.
nu. 3. ff. de pet. hare.

160 Aduertendum tamen pro necessaria declara-
tione huius materie & superioris cõclusionis.
quod ita demum petitiõ hereditatis nō datur
contra titulo possidentem. quando ille titulus
esset habilis ad translationem domini. secus
verò alias. vt si cesset titulus cõmodati. deposti-
ti. locati

ti, locati, vel similes: quia talis titulus non excludit hanc actionem: ita aperte colligitur ex superiore ratione communi, & in specie ita tenet Petrus de Bella, per. in. l. i. C. de petitio. h. red. 2. co. in. fi. C. in. l. i. co. i. eodem tit. 6. col. in. fin. ver. sed nunc quid. Bal. ibi. 2. col. nu. 10. Saly. ibi. fi. col. nu. 15. Paul. de Cast. in. l. regulariter. ff. de peti. h. red. fin. col. in. medio. Bald. in. l. nec vllam. i. col. post. prin. eodem tit. & ibi Pau. & Doct. Adde tamen quod hoc casu, si conveniatur possessor vel detentator nominaret dominum in iudicio, erit expediendus processus secundum formam. tex. in. l. 2. C. ubi in re actio. ita notabiliter Bart. in. l. etiam. §. si quis absentis. in. fine. ff. de peti. h. red.

151 Patet igitur ex superioribus, quod petitio hereditatis solum competit contra eum qui possidet vel detinet hereditatem vel aliquam rem hereditariam sine aliquo titulo vel causa habili ad trans. dominij: unde dicunt iura quod regulariter competit contra illum qui possidet pro herede vel possessore. tex. est in. l. regulariter. ff. de pet. h. red. cuius verba sunt, regulariter definitum est cum demum teneri peti. h. red. qui vel ius pro herede vel pro possessore possidet. tex. in. l. hereditatis. C. de peti. h. red. l. i. in. fi. C. de inof. test. pro possessore dicitur ille possidere qui simpliciter possidet sine aliquo tit. vel causa, & sic non iustificat suam possessionem ex aliquo tit. tex. est in. l. pro herede. §. si cum duobus. ff. de pe. h. red. pro herede aut dicitur possidere ille qui vere non est heres, sed dicit & asserit se heredem: unde conveniri potest petitione hereditatis: tex. est in. l. pro herede. in. prin. ff. de peti. h. red. nec obstat si dicatur quod titulus pro herede est verus, legitimus, & habilis titulus ad prescriptionem, usucapionem, & omnia alia quae causantur ab alio quovis titulo. ut in toto tit. ff. C. pro herede. sed petitio hereditatis non datur contra titulum possidentem, ergo non datur contra titulum possidentem pro herede: quia respondeo quod illa iura loquuntur de vero & legitimo titulo puta quando quis possidebat aliquam rem alienam quam reliquit in sua hereditate, & non potuit eam praescribere, quia desiciebat sibi titulus, demum innotuit possessor, nam heres eius ex testamento vel ab intestato incipit eam praescribere vel usucapere titulo, pro herede: & iste est proprius titulus pro herede, de quo loquuntur illa iura: sicut enim ille titulus pro herede est iusta causa acquirendi dominium hereditate adita quando defunctus erat dominus. ut in. l. cum heredes. ff. de acqui. poss. l. i. debet esse sufficiens ad usucapiendi conditionem, quando defun-

ctus non erat dominus adita hereditate & appropria possessione. argumento tex. in. l. clauibus. ff. de contra. emptio. ita no. Paul. de Cast. in. l. i. ff. pro herede. hic vero in materia petitionis hereditatis loquimur de illo simplici possessore qui tantum verbo dicit se heredem cum non sit, qui potest conveniri hac actione, cum non habet aliquem verum titulum. & ita declarat glo. or. in rub. ff. pro herede. & ibi Bar. Albi. Ange. Imola, Pau. Cuman. & commun. Doctores in rub. C. pro herede. & ibi Albi. Pau. Saly. & alij Doctores. gloss. in. l. pro herede. ff. de peti. h. red. in. gloss. prima. & ibi Bartolus, Angelus & exteri Doct. Paul. de Cast. in. l. regulariter. eod. tit. i. col. 3. oppositum Paul. in. l. pen. C. in. qui. cau. cel. longi tempo. praes. num. 3. in. §. sequens. ver. sic. pro herede. in. gloss. 2. in. l. de interdic. Ange. de Auer. in. §. actionum. in. l. de actio. ante. col. nu. 67. Iaso. ibi. num. 17.

162 Ex quo ego infero unum novum & singulare, quod si ille qui simpliciter possideat sine aliquo titulo & causa, & poterat conveniri petitione hereditatis decedat relicto herede ex testamento vel ab intestato, qui nunc habet & possidet, non poterit aliquo modo conveniri peti. h. red. ex eo quia iam possidet cum vero & legitimo titulo. pro herede. & aperte fundatur ex superioribus. Nec obstat si dicatur, quod tenetur heres ex persona defuncti, cum actiones passim transcant ad eum: quia respondetur, quod illud est in actionibus & obligat. personarum, sed fecus vero in realibus: quia nunquam transcant ad heredes ex persona defuncti, sed ex sua propria persona ut extraneus possessor convenitur. & ibi est valde no. in. l. de eo. §. si. ff. ad exhibed. & ibi notat Doct. & per illum tex. ita tenet glo. ord. in rub. ff. de rei ven. in. fin. & ibi commun. Doct. Attende tamen singul. quia contra istam meam novam opinionem videtur esse tex. expressus & formalis in. l. Neratius. cum. l. sequenti. ff. de peti. h. red. ubi dicit, quod si defunctus aliqui possidet hereditatem alteri delatam, & reliquit in suo patrimonio tempore mortis, & reperiatur eius heres eam tenere & possidere etiam cum bona fide & tanquam bona defuncti, quod poterit heres cui erat delata contra eum agere petitione hereditatis & ad hoc in differenter norant ibi Doctores: & ratio quae ad illam legem assignatur est, quia sicut defunctus possessor poterat conveniri peti. h. red. ita eius heres, cum reperiatur eadem personam quae rationem ponit ibi glo. Bar. Odo. & Albi. Ange. Pan. de Cast. & commun. doc. Sed subtiliter respondeo, quod ille tex. debet intelligi, quando de

defunctus possidebat universalem totam hereditatem, et successores eius heres similiter reperitur eam possidere, quo casu tenetur petitione hereditatis sicut defunctus eius poterat fecus vero quando defunctus habebat & possidebat non ipsam hereditatem universalem, sed aliquam rem vel aliquas res eius particulares quas dimisit heredi in sua hereditate, quia tunc alter heres cui erat hereditas delata non poterat agere peti. h. red. contra eum: & ita procedat mea superior nova conclusio. Et confirmatur, quia quando possessor convenitur peti. h. red. possidet totam hereditatem titulo universali vel generali, quia sibi est vendita tota hereditas & non reperitur venditor vel modico pretio distracta est, & a fortiori si donata sit vel titulo lucrativo habita, bene tenetur hac actione & condemnari potest non obstant predicto titulo: tex. est in. l. etiam. §. i. ff. de peti. h. red. sed vero est quando particulari titulo oneroso vel lucrativo haberet & possideret re particularem. ut in. l. regulariter. ff. de pe. h. red. cum simi. & supra deducitur est. & ratio vera est, ne eo casu quo quis possidet titulo universali vel generali, actor qui vult petere res cogatur intentare rei vend. in omnibus & singulis rebus possessis, & in qualibet earum probare dominium quod esset difficilimum & onerosum: & istam rationem voluit consilium in dicta. l. etiam. §. i. de pe. h. red. ubi singulis iudicij vexaretur. & ibi sic exponit solus Paul. in. prin. ita ergo dicamus in nostro casu, quando quis possidet titulo pro herede, ut si mediante illo possideat totam hereditatem possit conveniri vero aliquam vel aliquas res particulares, tunc non tenetur nec conveniri possit hac actione: unde ad illum tex. in dicta. l. Neratius non est vera ratio illa communis supra assignata, quia illa attendit haberet locum ille tex. etiam si defunctus haberet & possideret quamlibet rem minimam particularem: sed attenda ista mea secundaria ratio, non haberet locum nisi solum eo casu quo ille defunctus possideret universalem totam hereditatem primi defuncti: & licet doctores antiqui nec moderni verbum in hoc non dicant, tamen ista videtur mihi veritas & realis intentio illorum iurum, & hoc videtur esse de mente Bald. in. distinctione quam facit in. l. nec vllam. col. 1. in. medio. ff. de pet. h. red. & ex hoc ego reprobo dictum singulare Iaso. in. §. sed ille quidem. In l. de actio. 4. col. nu. 22. ubi dicit quod Publiciana datur contra possidentem pro herede, cum non sit verus titulus. argumento gl. & commun. opin. in rub. ff. pro herede. & in. l. pro herede. ff. de pe. h. red. et dicit

esse suum novum dictum, ab alio non tactum: nam si Iaso intelligit eo casu quo ex persona defuncti actor intentat Publicianam contra tertium possessorem qui dicit & pretendit se heredem verbo cum non sit, est indubitabilis opinio, cum ille titulus non sit iustus & parer quia tunc proprie competit peti. h. red. & per consequens competere Publiciana: si vero Iason loquitur eo casu quo ille possessor successit alteri defuncto, & sic possidet vero titulo pro herede, tunc sua opinio est falsa, & ille sit verus et legitimus titulus, ut supra probavimus secundum hoc recte dicebat ille solennis vir quem dicit ibi Iaso. interrogasse de hoc, quem ipse Iaso reprehendit, & male et istam meam opinionem tenet expressum Alex. in. additio. ad Bar. in dicta. l. Neratius. ff. de peti. h. red. et forte ille erat solennis vir de quo dixi in dicta. §. ille quidem licet enim ibi non nominaverit. Item adde non minus singul. quod predicta deberent intelligi quando ille heres et possessor qui possidet titulo pro herede esset extraneus: sed vero si esset filius suus et in potestate: quia tunc nullo casu reputaretur verus titulus pro herede in sua persona, unde indistincte modo possideat universalem res, modo aliquas particulariter, possit conveniri petitione hereditatis & etiam Publiciana in suis casibus, cum ille titulus quo ad filium habeatur pro non titulo. argumento tex. cum materia in. l. nihil. C. pro herede.

163 Unum tamen est diligenter notandum in ista materia, quod ita demum titulus excludit petitionem hereditatis quando fuit acquisitus in vita defuncti, sed si post mortem eius: quia tunc bene potest possessor conveniri, ita determinat solus Bald. in. l. si. C. de edict. divi Adriani. col. 6. col. 9. oppositum. et. 7. col. 11. oppo. ubi dicit quod miratur hoc a nemine fuisse animadvertum quod dictum reputat ibi singulare Paul. in. l. col. et limitat esse verum quando titulus esset acquisitus ab illo qui poterat conveniri petitione hereditatis ex eo quod in alium non potuit transferre plus iuris quam ipse habeat. & idem in effectu tenet ibi Corneus. 8. col. in. prin. idem etiam tenet Bald. in. l. nec vllam. prope finem. ff. de peti. h. red. licet Paul. relinquat cogitandum in. l. regulariter. in. fine. eod. titulo. Sed attende quod ista nova sententia & conclusio nullo modo potest esse vera, imo aperte est falsa: Primo, quia considero quod omnia iura quae dicunt quod petitio hereditatis non datur contra titulum possidentem, necessario debent intelligi de titulo acquisito post mortem defuncti: quia ad hoc ut petitio hereditatis competat heredi,

heredi, oportet quod illa res pro qua agitur possideretur vel detineretur immediate ab ipso defuncto tempore mortis, & cum relinquat in sua hereditate, & aliter non potest competere istud remedium: ergo possessor conuentus qui vult excusari propter titulum quem habet debet intelligi de adquisito post mortem ab aliquo tertio: quia alias si in vita defuncti habuisset titulum & possessionem ab aliquo, nullum esset dubium, cum eo ipso quod defunctus non teneret vel possideret eam tempore mortis, non posset competere petitio hereditatis, ut supra bene probauimus. & ista est clara & vniuersalis ratio ad quam doctores non aduertunt, per quam reprobo & confundo predictam, subtilem, & nouam opinionem Bal. Secundum pro ista mea sententia & conclusionem contra predictos Doctores facit, nam ratio illa fundamentalis & communis per quam petitio hereditatis non datur contra titulum possidentem, quia habet potentius ius, militat & habet locum etiam in isto casu, modo titulus sit acquisitus post mortem defuncti. Tertiū pro ista mea sententia & con. pōdero & cōfidero tex. expressum in l. pe. C. in quib. cau. cess. longi. tempo. p. r. ubi dicit quod ille qui possidet cum titulo aliquam rem quae est vel fuit hereditatis non potest cōueniri petitione hereditatis: & sic aperte loquitur in tit. habito post mortem defuncti, cum aliis illa res non dicere tur hereditatis. facit etiam text. in l. 2. vers. em. p. r. ff. de peti. h. re. text. in l. hereditatis. eod. tit. & in expresso istam sententia & con. contra Bal. tenet Saly. in dicta l. si. §. si. pe. col. num. 5. C. de edic. diu. Adri. tol. & ibi Alex. antepe. col. Saly. in l. 2. C. de peti. h. re. 2. col. nu. 6. & ibi Pau. de Cast. 2. col. Ange. de Aret. in §. sed iste quidē. Insti. de actio. antepe. col. num. 2. idem Ange. in §. actionum. eod. tit. antepe. col. nu. 68. Iaso. ibi. 27. col. num. 28. sentit aperte Bar. si bene cōsideretur in l. cogi. C. de peti. h. re. 2. col. in illa q. an titulus superueniens pendente iudicio excludat petitionem hereditatis. idem etiam videtur tenere Iaso. in l. 1. C. de inoffic. testa. pe. col. vers. 6. in quib. limita. & istam eandem opinionem tenet Bald. sibi contrarius in l. incerti. C. de interdictis. 9. col. num. 27.

164 Item adde pro maxima & necessaria declaratione materiae, quod petitio hereditatis ita demum competit heredi quando adiuuit hereditatem & nondum apprehendit possessionem rerum, sed ante quam apprehendat reperit eas penes alium, nam tunc contra eum potest agere hoc remedium: si vero semel apprehendit possessionem rerum & postea cadat a possessione

earum vel alicuius & reperitur penes alium, non poterit contra illum agere petitione hereditatis: & idē est si semel eam & obtinuit, & postea cadit a possessione, quia postea non poterit agere isto remedio pro illa. & consequenter vnde hoc casu necessario restitendum esset ad reuendicationem vel Publicianā: ista est etiam opinio in iure iuncto tex. in l. 1. in glo. 2. ff. de fideicom. h. re. peti. quā ad hoc notat & cōmunit ibi Bar. Alb. & Doctores antiqui tenent etiam Albe. in rubri. ff. de peti. h. re. num. 1. idem Alberi. in l. si a domino vel patre. eod. tit. ubi dicit esse latius notabile in materia idem Alberi. in l. non possumus. ff. si pars h. re. per a. istam etiam sen. & con. tenet Pe. de Bella petenda. C. quorum bonorum. Franc. de Aret. in l. 1. §. v. et ff. de acqui. posses. sibi Iaso. 9. col. nu. 17. Ioan. de Plat. in §. actionum. Insti. de actio. antepe. col. num. 76. & ibi Ange. de Aret. col. ubi valde commendat. & ibi Iaso. pe. col. nu. 28. dicit esse diligentissime notandum, quia videntur ter in hoc erratur in practica idem etiam tenet Iaso. in l. eius qui in provincia. §. si pe. col. ff. de iur. p. r. laco. de sanct. Geor. in l. 1. ff. de edic. 4. col. nu. 23. Anto. de Bu. in consi. 6. Alex. in consi. 89. volu. 2. idem Alex. consi. 94. et 2. eo. volu. 2. etiam sen. & con. tenet expresse glo. no. & ver. in c. 1. de confes. lib. 6. in glo. 1. magna in fine, ubi ponit regulam et doctrinam generalem, quod petitio hereditatis & quodlibet aliud remedium adipiscenda nunquam competit postquam heres semel apprehenderit possessionem. Do. licet postea ceciderit ab ea. & ibi commun. Do. eto. idem etiam tenet Specul. in tit. de possessionibus. §. 10. vers. hoc quoq. diligenter notandum est, contrariam tamen sen. et con. tenet Paul. de Cast. in rubri. ff. de fideicom. h. re. peti. num. 1. ubi dicit quod ex eo quod heres apprehendat possessionem non debet perdere commodum huiusmodi petitionis hereditatis, ut tenetur probare dominium, vel quasi agendo reu. vel Publiciana, cū ante apprehensam possessionem sufficeret probare reuertam esse in hereditate defuncti, nec videt rationem per quam apprehensio possessionis contrarium inducat idem reperio quod tenet Philippus Decius in regula hereditatis. ff. de regu. iur. 2. col. nu. 7. Sed his non obstantibus ego teneo opinionem, & communem: pro qua facit opinus tex. in l. et non tantum. §. quod si proptore. ff. de peti. h. re. text. in l. si a domino vel patre. §. si possessor in fine. eodem titulo. facit etiam ratio in qua fundat Bart. in dicta l. 1. prima. de fideicom. h. re. peti. ubi dicit quod petitio

petitio hereditatis datur pro rebus hereditariis, ut in l. item videndum. §. si. cum. si sequenti. ff. de peti. h. re. dicit. sed postquam heres apprehendit possessionem, iam res non sunt hereditariae, sed proprie hereditariae in l. §. veteres. & ibi glo. & commun. op. docto. ff. de acqui. posses. sibi tenetur etiam quod ista actio iam non potest agi nec obtinet si replices prout replicabat Pau. ubi supra, quod etiam ante apprehensam possessionem eo ipso quod hereditas est adita defuncti esse hereditas, ergo nunquam cōpetat peti. h. re. postquam hereditas est adita, licet possessio non sit apprehensa: quia respondeo quod respectu domini amplius non dicitur hereditas, sed respectu possessionis semper dicitur vacare donec possessio apprehendatur: & ista fuit propria intentio Bart. in dicta l. 1. de fideicom. h. re. peti. ubi etiam respondet no. Aret. in rubri. ff. de acqui. h. re. 2. col. vers. non obstat argum. & confirmatur etiam superior commun. op. quia remedium adipiscenda quorum bonorum non competit postquam heres semel adeptus est possessionem. tex. est in l. 2. §. h. re. aut interdicta. ff. de interdictis. & ibi expresse notat Ang. de Pe. tex. in §. sequens. vers. ita quod. Insti. eod. tit. & ibi notat Platea. tenet etiam glo. or. in dict. c. 1. de confes. lib. 6. in glo. 1. mag. in §. Pe. de Bel. per. in l. 2. C. quorum bono. Saly. in rub. eod. tit. 2. col. & similiter remedium l. si. C. de edic. di. Adria. tol. non competit heredi postquam semel adeptus est possessionem si cadit ab eam non solum Cuius ibi fin. col. nu. 24. cum quo transeunt commun. Doct. & tenet & commendat: Iaso. in l. 1. eius qui in provincia. §. si. h. re. col. ff. de iur. p. r. etiam Ang. de Pean dicta l. 2. §. h. re. autem interdicta. ff. de interdictis in princ. nec obstat gl. in rubri. C. quorum bono. ubi dicit quod ista remedia competunt amplius quam semel, per text. in l. licet minima. ff. de peti. h. re. d. quia debet intelligi pro re diuersa, sed pro eadem re pro qua semel actor egit: quia pro ea non potest amplius quam semel intentari secundum docto. ibi, & isto modo debet etiam intelligi glo. in l. 1. C. de nego. gellis in glo. antepe. sed secundum veram litteram in qua desinit, non.

¶ Vltimis etiam pro perfecta intelligentia & practica huius remedii petitionis hereditatis necessarium est videre qualiter debeat intentari & fieri cōdemnatio & executio, & quid comprehendatur in hoc iudicio vniuersaliter in quo articulo ut omnes casus magistraliter cōprehendamus procedo per resolutiones conclusiones. Prima conclusio, quod actor potest proponere

petitionem hereditatis vniuersaliter, si quis se heredem & talem pronuntiare, & illi quidem eodem iure & compelli ad restitutionem quidquid habet, tenet, vel possidet de legi. colligere, & sic vniuersali. & genericē potest facere petitionem quo casu si actor probauit res quas reus possidebat, iudex pronuntiabit eum heredem & condemnabit eum eas restituere: si vero nullam vel nullas res probauit actor, reus possidere, sed solum ex probationibus reus sit, & apparet reum possidere hereditatem vel alias quas res hereditarias, & non constet quas, iudex dēnabit genericē eum restituere omnes illud quod habet & possidet de hereditate, & postea in executione fiet liquidatio rerum, & ita quotidie fit & practicitur: & in expressis ista theoriam & doctrinam ponit glo. no. & ordi. in l. 1. ff. de edendo in glo. mag. post prin. & tenet & declarat ibi Bald. 2. col. in princ. cum, 7. quem vide Alb. 2. eo. num. 4. Odo. 4. col. in fi. vers. in vniuersalibus. Bald. 3. col. in princ. num. 7. qui reputat esse notabile & mēti tenendum. Paulus de Cast. ibi secunda columna. num. septimo. Alex. 3. col. num. 20. Iaso. 5. col. num. 29. Iacob. de san. Geor. 4. col. num. 22. in hoc en. notabiliter in e. eo. querent. pe. co. in fine. num. 5. de offic. ordi. Rot. qui no. loquitur et declarat in libelli. suis in rub. de actione vniuersali. Iaso. in §. 2. actionum. Insti. de actio. num. 25. glo. no. ordinata. de libel. obla. in glo. ma. in media. vers. in vniuersalibus et ibi Ioan. Andre. 3. col. in medio. Cast. ibi in fi. Marianus Soci. ibi num. 15. et 29. facit bonum text. in l. si cer. minimam. ff. de peti. h. re. text. in l. 1. sed et si possessor. §. si in princ. ff. de iure iurando. text. etiam no. in l. defensionis facultas. C. de iure si sui lib. 30. et ibi ad hoc expresse notat Bar. et illum tex. ad hoc tanquam principalem allegat Bart. in dicta l. 1. ff. de edendo. et post eum alij Doctores supra allegati. Pro qua sen. et con. est hodie lex no. par. lab. tit. 2. part. 3. Secunda cō. quod si actor egit petitione hereditatis contra illum qui possidet vna vel aliquam rem solā hereditatis, et postea pendente iudicio ante sententiam incipiat alias res de nouo possidere quae non fuerunt petite nec deductae in libello, tunc potest fieri sententia vniuersaliter per quam actor declaratur heres et reus condemnatur ut restituat omnes res quas possidet: iste est text. q. sic debet intelligi in l. 4. ff. de peti. h. re. cum verba sunt, si hereditatem petam ab eo qui vnam rem possidebat de qua sola controversia erat, et ad id quod postea possidere, ex peti. restituit. text. etiam

etiam expressus in l. si quo tempore. in princi.
eod. titul. facit tex. in l. quæstio. ff. de peculio.
tex. in l. si. ff. si pars hære. peti. & ita per illū
tex. in dict. l. 4. tenet ibi Odo. Albe. Bar. &
notabilis ibi Bald. Ange. de Peru. qui bene de
clarat & ponit prædictam. & ibi Pau. de Cast. et
commun. scribentes. istam etiam cō. per illum
tex. tenet Anto. de Butrian. c. 1. de libello. 7.
col. v. versic. & procedunt prædicta. Specu. in ti.
tu. de actione sen. petitione. §. sequitur. ver. si
ferunt. probat etiam glo. in c. cum ad sedem. in
glos. de resti. spo.

166 Aduertendum tamē pro intellectu illius sub-
tilis & difficilis legis. quia videtur quod supe-
rior intellectus communis non potuit procede-
re: nam in alijs bonis de nouo possessis per reū
non reperitur aliqua petitiō: unde non potest
iudex in eis condemnare. argumento tex. & eius
regule in l. v. fundus. ff. commun. di. ibi. quia
ultra id quod in iudiciū deductum est excede-
re potestas iudicis non potest. tex. in l. si ex te-
stamento. in fine. ff. de excep. rei. iu. tex. in l. pō-
ponit. la. in fine. ff. de negot. gest. tex. in l. si.
C. de fideicom. libet. Nec obstat quod petitiō
hæreditatis est iudicium vniuersale aptum cō-
prehendere sub se omnes res hæreditarias. vt
patet ex prima conclusione superiore: quia re-
spōdeo quod verum est quando vniuersaliter
intentatur ad omnes res. si tamen intentatur
pro aliqua re particulari. licet iudicium sit vni-
uersale aptitudine. tamen effectus condemna-
tionis moderatur & restringitur ad illam tantū
rem petitam. vt in l. licet minimam. ff. de pe. hæ-
re. ergo sic dicamus in proposito. quod cōdemna-
tio & sententia debet moderari vt fiat tantū
in re petita. Confirmatur etiam ista difficultas
ineuitabiliter. quia cū in alijs rebus nouiter pos-
sessis a reo conueto non reperitur defensio
nec auditis. non potest bene constare an possi-
deat titu. vel non. vel an hæres aliquādo habuit
earum possessionem. vel an reus habeat aliam
istam causam defensionis per quam possit ex-
cludere petitionem hæreditatis: unde impossi-
bile videtur quod possit condemnari. argumē-
to. tex. in c. 1. de cau. pos. & pro. tex. in Clem. pa-
storalis. versic. ceterum. de re iu. ver. cum simi-
libus probatur quod contra inauditam par-
tem non potest ferri sententia. unde sumpta oc-
casiōe superioris difficultatis reperio ad illam
varios & subtiles intellectus.
Primus igitur intellectus ad illum tex. in dicta
l. 4. fit. quod ibi actor non egit petitione hære-
ditatis ad vnam rem tantū: quia tunc nō pos-
set in alijs fieri cōdemnatio. sed egit petitione

hæreditatis vniuersaliter contra reum conuen-
tum generaliter dicendo quod possidebat reus
bona hæreditaria. unde in illē venit cōdemna-
tus etiam in his quæ postea reperitur posside-
re tempore sententiæ: & istum intellectum re-
perio quod expressē et notabiliter tenet Bona-
in libellis suis. in rubrica de actione vniuersali.
idem Rosse. in rub. de peti. hære. 6. col. num. 9.
Innocent. in c. cōquerere. de offi. ordinarij. po-
col. num. 5. Bar. in l. hærita actio. C. de edicto.
1. col. in fi. contra hoc oppono Alex. ibi. 2. col. in
fine. la. 5. col. num. 2. & in hoc videtur relin-
quere Socii. licet relinquat cogitandum Albe. in l. 1.
ff. de edendo. 2. col. num. 4. & ibi Alex. 3. col.
nu. 10. la. 5. col. de sanct. Geor. ibi. 4. col. num. 2.
& istum intellectum aperte vult glo. in cap. de
libello. obla. in glo. magna. in medio. versic. in
vniuersalibus. & Ioan. Andr. ibi. 3. col. in medio.
Cardi. ibi. 1. col. in fine. & istum intellectum ap-
tius tenet ibi Abbas Panor. qui nō loquitur
col. num. 25. & ibi Felinus. 6. col. num. 1. & tenet
de iste videtur magis communis. intellectus
quo facit ibi tex. in dicta l. 4. in principio. dum
dicit. si hæreditatem petant. &c. & sic non se-
stringit ad vnam rem particularem. nec obla.
text. ibi dum dicit de qua sola cōtrouersia erat.
quia debet intelligi. propter quam solam cō-
trouersia erat: & ita exponit ibi glo. quæ
lit dicere. quod ratione illius rei fuit intentata
iudicium peti. hære. & secundum hoc glo. illa
ordinaria sentit istum intellectum. Sed certū illa
intellectus licet in se sit verus. tamen quo ad
illam legem nō procedit: quia ibi actor tantū
egit pe. hæ. ad vnam rem. & hoc significat ver-
ba tex. dum dicit. de qua sola cōtrouersia erat.
Secundus intellectus verus & planus videtur
esse. quod in casu illius legis petitiō fuit pronun-
tis vel vniuersalis: quia peti. actor se pronun-
tiat hæredem & restitui sibi talem re. possidem
a reo conueto: et insuper alia quæ postea repe-
riatur possidere tempore sententiæ: istum intell.
lectum refert Bal. in dicta l. 4. in principio. dicens
per aliquos dari. et non nominat aliquem tenet
torem: sed reperio quod in expresso eum tenet
Pet. de Bel. per. in l. hærita actio. C. de edicto. 1.
col. versic. salua pace. Sed iste intellectus etiam
nō procedit cū aperte sit diuinatorius. Tercius
intellectus fit. quod ibi actor proposuit peti.
hære. vniuersaliter dicen. do illum esse hæredem
& reum conuentum possidere bona defuncti.
unde peti. sibi restitui talem rem certam. num-
tunc cū vniuersaliter egit. licet in conclusione
ne petat restitutionem vnius solius rei. venit
etiam omnes alie res attenta propositione ge-
nerali

generali vel vniuersali. & in specie istum intel-
lectum reperio quod tenet Specu. in titu. de in-
dictis. §. 1. col. 1. versic. si verō vna res petitur. sed
certē iste intellectus minus bene procedit. quia
totum iudicium videtur fundatum super vna
re. vt probat litera tex. & supra ponderaui. &
sic patet quod intellectus illius legis ita dubius
est. quod vix potest percipi veritas. & in ea præ-
clari Doctores variauerunt. unde cogitavi quod
sit Quartus verus & nota. intellectus ad illam
legem. quod ibi actor egit peti. hære. pro sola
vna re tantū. & ad eam solam restringit peti-
tionem suam. vt aperte probant verba tex. pu-
ta quia dixit se hæredem. & peti. talem per iu-
dicem pronunciat: quia semper istud principa-
liter venit in hac actione. modō agat pro omni-
bus rebus. modō. p. vna restitui vt in l. regulari-
ter. c. 1. sequenti. ff. de peti. hære. & istud est qd
vult tex. in dict. l. 4. in princ. dū dicit. si hæredi-
tatem petā. i. petam me pronunciarī hæredē.
& hæreditatē ad me pertinere: & ita accipitur
in toto illo titulo & rubri. & insuper peti. rem
illam ab aduersario possessam sibi restitui. vt
patet in text. ibi. de qua sola cōtrouersia erat.
& postea pendente iudicio si reus alias inci-
piat possidere non requiritur alius libellus. nec
litis contestatio. nec iuramentum de calūnia.
nec aliqua alia petitiō solēnis vel formalis: quia
primus libellus cum sit super actione vniuersa-
li. & in eo iam peti. sit illud quod in eo prin-
cipaliter & iure actionis venit. extenditur vir-
tualiter ad omnes alias res vt veniant in illo iu-
dicio. bene tamen requiritur ante sententiam
quod actor summarie petat illa res. quas de no-
uo incepit reus possidere impetrato ad hoc iu-
dicis officio mediante quo fit ista actione rerū
restitutio: vt in l. licet minimam. ff. de pe. hæ-
re. & iudex audita parte aduersa summarie cognos-
cet. de rebus nouiter possessis & in omnibus
quas reperiat fuisse hæreditatis cōdemnabit
tempore sententiæ: quia sine hoc impossibile
esset quod impartiret officiū suum: & iste est
verus & clarus intellectus ius. i. iudicio meo.
& reperio quod istum intellectum sentit clare
Cinus in l. hærita actio. C. de edicto. 8. col. versic.
pro cinis rei notitia. & ibi Pau. de Cast. 3. col.
in principio. quod magis est dico quod etiam
si post sententiam latam incipit alias res possi-
dere. virtus sententiæ extenditur ad illas: vt nō
sit opus nouo libello nec iudicio aliquo ordi-
nario: sed summarie potest cognosci an illæ res
fuerint hereditarie. & ex iudicis offi. fiet earum
restitutio: & ita etiam potest intelligi tex. in di-
cta l. 4. in fine. ibi. postea possidere coeperit.

post sententiam: & ita ibi expressē tenet & ex-
ponit solus Pau. de Cast. facit tex. in l. si quo tē-
pore. eod. titu. Tertia cōcl. principalis & subtilis
fit. quod si actor intentat petitionem hære-
ditatis dicendo se hæredem & talem pronun-
ciari. & reus conuentus nullam rem hæredita-
tis penitus possideat nec pendente iudicio inci-
piat possidere. sed tantū ipse reus dicat & præ-
tendat se hæredem esse. & per cōsequens neget
intentionem actoris. bene competit actori pe-
titiō hæreditatis: & tali contradicōne probata
fertur sentētia pro actore. in qua iudex pronū-
ciat eum hæredem & habere omnia iura de-
functi. & aduersario perpetuum silentium im-
ponitur. & erit virtus huius sentētiæ maxima.
quia quocūq; tēpore reperitur reus aliquam
rem hæreditatis possidere. illa sententia man-
dabitur executioni: & via summaria & executi-
ua. impetrato iudicis officio. probauit aliquā
vel aliquas res esse penes reum condemnatum.
& iudex compellat eas sibi restituere probat
mihī casus expressus & nō in litē videndū. §. si
quis competere. ff. de peti. hære. & licet ille
tex. videatur loqui eo casu quo ante sententiā
superuenit possessio reo. tamē eadem est ratio
& superueniat sibi postea cum iudicium peti-
tionis hæreditatis rectē fuit propositū: & istam
cōcl. tenet ibi Pau. de Cast. in fin. licet non be-
ne declaret nec fundet. idem Pau. in l. si quo tē-
pore. in fine. eod. titu. idem Pau. in dicta l. 4. eo-
dem titu. & ratio vera & subtilis huius con. est.
quia ista actio principaliter datur & competit
vt quis declaratur & pronuncietur heres vni-
uersalis in solidum vel in quota: & istud venit
proprie ex natura ipsius actionis. restitutio au-
tem rerum nō venit iure actionis. sed ex iudi-
cis officio. vt est tex. clarus in l. licet minimam.
ff. de peti. hære. tex. in l. 3. ibi. hæreditatē nostrā
esse intendere possumus. eod. titu. & si subtili-
ter dicas qd ista mea cōcl. non potest esse vera.
quia petitiō hæreditatis requirit extremum ha-
bile ex parte rei conuenti. i. quod possideat ali-
quam rem pro hærede vel pro possessore. vt di-
cit tex. formaliter in l. regulariter. cum. 4. ff. se-
quentibus. ff. de peti. hære. tex. in l. hæreditatis.
C. eod. titu. & idem est in actione reali particu-
lari. vt rei vñdicatio. Publiciana. & similis. quia
semper requirit extremum habile. hoc est pos-
sessio vel detentatio ex parte conuenti. vt in l.
vna. C. de alio. iu. iu. cau. fac. cū materia. quia
respondeo quod bene verum est. quod petitiō
hæreditatis competit contra eum qui possidet
aliquam rem hæreditatis pro hærede vel pos-
sore. vt dicunt prædicta iura. sed etiam compe-
tit
Aut. Go. in l. Tau. D d ut

tit contra eum qui dicit & pretendit se heredem
ut hoc discutatur, & liquidetur, & pro eo qui
probauerit feretur sententia declaratoria iuris
vniuersalis, pronuncians eum heredem & al
teri imponendo silentium: & ita potest nouiter intelli
gi tex. in d. l. regulariter. ff. de pe. he. ibi, qui vel
ius pro herede vel possessore possidet vel rem
hereditariam: quasi velit dicere, quod posside
re ius dicatur dicere se heredem & talem repu
tari: facit etiam bonus text. in l. sed & si posses
sori. §. si cu de hereditate. ff. de iureiur. Pro qua
sententia et mea conclusione considero nouis
simam text. no. & subtilem & rationem eius in l.
hereditas etiam in princip. ff. de petiti. hered.
ubi dicit, quod heres & hereditas potest dici, li
cet nulla bona habuerit defunctus, nec relin
quat in hereditate: cuius verba sunt, hereditas
etiam sine villo corpore iuris intellectu habet.
& tali casu principalis effectus erit representa
tio intellectualis defuncti, quae principaliter
attenditur & a iure consideratur in qualibet suc
cessionem, ex qua possunt aliquando resultari ef
fectus, & tali casu potest competere petiti. hered.
ut probat tex. in dict. l. hereditas. qui aliud non
voluit, & credo quod ad alium finem non fuit
posita in illo titulo, sed tunc reus aduersarius
nullam rem possideret, imo impossibile esset
possidere eum non sit aliqua res in hereditate:
ergo clarè inferitur, quod potest competere con
tra illum qui tantum dicit & pretendit se her
edem, & valebit iudicium & sententia huius
ris declaratoria. Nec obstat iterum si dicatur,
quod lata definitiua sententia in principali ces
sat iudicis officium accessorie competens, ut in
l. 4. C. de positi. quia illud est verum quando of
ficiu iudicis respiciebat condemnationem: se
cus vero si respiciebat tantum executionem &
solam realem restitutionem, ut hic. Quarta co
clus. & finalis sit, quod si actor intentat petiti
onem hereditatis, & reus conuentus non dicit,
nec contendit se heredem, nec etiam possidet ali
quam rem hereditariam, nec obtulit se liti, tunc
teneo indubitanter quod non potest competere
petitio hereditatis, nec valere iudicium, nec
sententia declaratoria alicuius iuris: quia non
est extremum aliquod ex parte rei conuentura
tione cuius intentetur & non reperiretur reus
in hoc iudicio contra quem possit ferri senten
tia: argumentor text. in cap. forus. vers. in omni
negocio. extra. de verbo. signi. & in l. inter liti
gantes. ff. de iudi. & in expresso istam con. licet
sic non declaratum, tenet Bald. in l. non alias. r.
lec. ff. de iudi. idem Bald. in l. licet minimam. r. le
ctura. ff. de peti. her. idem Bald. in l. qui se liti ob

tulit. r. lect. ff. de rei ven. & ante eum Guiler. de
Cu. in l. cogi. C. eo. titu. quem ibi refert. Bald.
fi. col. licet contrarium, & male. velut Paul. in l.
4. ff. de peti. her. idem Paul. in l. si quo tempo
re. eod. titu. idem Paul. in l. item videndum. fa.
in fine. eod. titu. Bald. expressè & subtiliter in l.
cogi. C. eo. titu. fi. col. num. 13. Saly. ibi pe. col.
num. 13. & 14. argumento glo. singu. in l. si alio
§. a. ff. de exce. rei iu. sed certe eorum opi. est fal
sa, nec obstat glossa in dict. l. si a te. quia eam re
probauit suo loco.

167 Et si queras in quo differat istud iudicium
vniuersale petitiōis hereditatis, & interdictum
quorum bonorum, vide gl. in rubri. C. quorum
bonorum. & ibi late Bar. Bal. Saly. & commu.
alij Docto. & satis patet ex supra dictis. Bar. in
l. a. ff. quorum bo. 2. col. num. 4. & ibi Doct. Ro.
fi. no. in libellis suis, in rub. quorum bono. fin.
colu. Ex quorum dictis possunt colligi sequen
tes differētie. Prima quia predicta iudicia sunt
merè possessoria, istud vero est mixtum, quia
sapit proprietatem cum in eo actor declaretur
heres: sapit etiam possessionem cum in consequen
tiam fiat restitutio possessionis. Secunda quia
illa iudicia sunt summaria & quodam modo
executiva, & in eis non ventilaturius velexce
ptio requirens altiore indagine: istud vero
est plenarium. Tertia quia in illis iudicijs non
admittunt appellatio. in isto vero sic. Quarta
quia in illis iudicijs non veniunt fructus nisi
tempore litis contestatae: quia regula notabilis
est in hac materia, quod in interdictis non de
bentur fructus, accessiones, nec interesse, nisi a
tempore litis contestatae: tex. est in l. in interdi
ctis. ff. de interdictis. cuius verba sunt, in inter
dictis exinde ratio habetur fructuum, ex quo
edicta sunt non retro: & ibi notat & commen
dat glo. or. Rayne. Bart. Albe. Ange. de Peru. &
commu. Docto. tex. in l. quæsitum. §. ex hoc in
terdicto. ff. de precario. quod est verum & pro
cedit in omnibus interdictis præterquam in inter
dicto, unde vi: quia reus conuentus teneatur a
tempore violentiæ commissæ: tex. est in l. §. ex
die. ff. de vi & vi armat. cuius verba sunt, ex die
quo quis deiectus est fructuum ratio habetur,
quāuis in cæteris interdictis ex quo et ita sunt
non retro computant: tex. i. l. temp. §. in hoc interdi
cto. ff. q. vi aut clā. tex. in l. videam. §. la. §. in Fa
biana. ff. de vfuris. tex. in l. si de posses. C. vii. r.
& istam regulam & doctrinam ponit Azo in
summa. C. de interdictis. fi. col. num. 21. & com.
Docto. in locis supra allegatis. Sed adde quod
predicta regula & conclusio debet intelligi quā
dore cōuēt possidet eū bona fide. si vero cum

mala fide, indistinctè tenetur in quolibet inter
dicto a tempore possessionis vel detentationis: &
in interdicto unde vi, non est speciale: quia sem
per inuasor fuit in mala fide: & in expresso ita
tenet et declarat Rey. Bar. Alb. Ange. de Peru.
& com. Docto. in dict. l. in interdictis. & in alijs
locis supra allegatis. in isto vero iudicio petiti
onis hereditatis veniunt fructus, part. & accessio
nes, in quantum possessor est factus locuple
tior, quia omnia ista augent hereditatem. quod
est verum & procedit quādo erat bone fidei
possessor: si vero esset male fidei possessor in
distinctè tenetur de omnibus fructibus & ac
cessionibus: tex. est in l. sed & si lege. §. 1. & per
totam legem. ff. de peti. her. cum similib.

168 Interdictum retinendæ possessionis cōpetit
possessori pro ruenda & cōseruanda possessione
quam habet in aliqua re contra impediētem
vel molestātem in ea, & vocatur uti possidetis,
pro rebus immobilibus, & vtrubi. pro rebus
mobilibus: tex. est in l. 1. & per totū. ff. uti possi.
textus in l. vna. C. uti posside. textus in §. reti
nendæ. Instit. de interdict. cum duobus. §. se
quentibus. text. in l. prima. ff. vtrubi. & in pri
mis adde, quod datur & competit possessori,
modò possideat ciuilitet & naturaliter, modò
ciuilitet tantum, modò naturaliter tantum: tex.
est in dict. l. 1. in principi. tex. in §. interdictū autē
eiusdem. l. tex. expressior cæteris in l. fi. eo. tit.
vbi fructuario naturaliter tantum possidenti,
& proprietario ciuilitet tantum possidenti, da
tur hoc interdictū: & ibi glo. ordinaria, Angel.
& commu. Docto. tenet etiam expressè Bart.
in dicta. l. 1. col. 1. in prin. et tenet Azo in Sum
ma. C. uti possi. 2. col. nu. 6. Faber. in §. retinen
dæ. Instit. de interdict. in prin. et ibi Platea. 2.
col. vers. ad primū. Cōfirmatur, quia interdi
ctum unde vi, competens pro vi expulsiua da
tur possidenti ciuilitet tantum, vel naturaliter
tantum: tex. est in l. §. deiecitur. ff. de vi et vi ar
ma. et ibi commu. doctrina Docto. Ex quo in
fertur q. si quis tantum habet nudam detenta
tionem rei et non possessionem, non potest ei
competere hoc remedium uti possidetis. et ita
tenent et cōcludunt Doct. vbi supra, et probat
tex. formalis in l. si duo. §. creditores. eod. titu.
et in isto casu, quod remedium comperat dete
tatori vide omnino et necessariò ea quæ dixi
supra ista lege, in articulo detentationis.

169 Aduertendum tamen quod licet possessori de
tur hoc interdictum uti possidetis, tamē debet
intelligi quando non possidet vi, clam, vel pre
cario, ab ipso aduersario: nam alias non possit
obtinere in hoc interdicto: tex. est in dicta. l. 1.

ff. uti possi. in prin. tex. in §. perpetuo. eiusdem
legis. tex. in l. vna. C. eo. titu. tex. in §. hodie.
Instit. de interdict. unde etiam si ab alio posside
ret vi, clā, vel precario, & sic vitiose vel iniuste
non tamen ab ipso aduersario, bene posset sibi
competere hoc interdictū, & obtineret in eo:
ita expressè probat predicta iura, & in expres
so ita dicit text. in l. 1. §. si in fine. ff. uti possi. cu
ius verba sunt, quod aut prætor in interdicto, ne
q. vi, neq. clā, neq. precario alter ab altero pos
sidentis hoc eo prætor, ut si q. possidet vi, aut clā,
aut precario: si quidē ab alio, p. sit ei possessio:
si vero ab aduersario suo, non debet eum pro
pter hoc quod ab eo possidet vincere. & licet
in expositione illorum verborum sit aliqua cō
tētio & diuersitas inter glossas & Doctores an
tiquos, ut patet ex his quæ tradit glo. ord. in l.
vna. C. uti possi. & ibi Azo in summa. 3. & 4. co.
maximè in num. 2. & ibi alij Docto. antiqui, ta
men clara & vera expositio est ista, q. si actor
possessor vi me deiecit a possessione, vel si me
absente clam fuit vtrunque possessionem ade
ptus, vel a me precario habuit possessionem, &
agit contra me isto remedio & interdicto uti
possidetis, quia eum turbo in possessione illa
quam a me vitiose habet, si ego excipio & pro
bo aliquod de prædictis, non debet obtinere:
non tamen dico quod ex illo iudicio virtute il
lius exceptionis probatae fiat mihi restitutio
possessionis cum ex parte mea hoc non repe
riatur petitiu, sed tantum ego reus diffinitiuē
sum absolendus a petitione actoris & ab in
teresse ratione turbationis præterita, nec po
test actor de tali molestia & inquietatione quā
sibi feci conueniri, cum ipse fuerit huius mole
stie causa, & possit sibi providere restituendo
mihi possessionem: noluit enim prætor eum
in violentia, vitiosa, vel iniqua possessione de
fendere, ut citius actor restituar: sicut alias vide
mus, quod iura permittunt quem in possessio
nem rei contumacis mitti, ut tædio affectus ve
niat responsurus: & iste est verus & realis sen
sus prædictorum iurum, & in effectu ita vo
luit Barto. licet sic non declaret, in dicta. l. 1. §. si.
ff. uti posside. & ibi Alber. Angel. de Peru. post
Dinum & antiquos. ita etiam tenet Bald. in l.
vna. C. uti possi. 2. co. nu. 3. & ista est intentio In
noc. in ca. veniens. 2. col. de præscrip. & ibi Io. a.
An. 2. col. Abb. pe. col. Card. 2. col. & intantum
hoc est verum, ut procedat etiam si ego reus ta
lem exceptionem opponam post litem conte
statam in qualibet parte litis: quia debet admit
titāquam exceptio peremptoria. ita Bart. sing.
in dicto. §. si. 1. col. nu. 4. nam iura prædicta apert
Ant. Go. in l. Tau. D d 2 te pro

Commentarij,

tē probant quōd talis exceptio opponitur ad victoriam & iustitiam causę, nō autem ad pro cessum: & referunt verba sua ad tempus defini tię sententię, non verō ad tempus litis conte state, tenet etiam Cardi. in dicto. c. veniens. de pręscript. 2. col. & ibi Abb. antepe. col. vers. secū dum remedium est. Imola. pe. col. nu. 1. Anto. 3. col. in medio. licet contrarium teneat Innoc. in dict. c. veniens. 2. col. vbi expressē dicit quōd talis exceptio debet opponi ante litem conte statam: argumēto tex. in. c. si. de ordi. cogni. sed cōmuniter reprobat̃ a Doctoribus. Ex qua conclusionē sic declarata nota, quōd licet ego spoliatus mea possessione non possim propria auctoritate expellere violentum possessorem ex intervallo, sed in continenti. vt in l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi armata. tamē bene possunt eū semper & perpetuō inquietare, nec teneat interdicto vti possidetis: ita tenet gloss. ordi. in dicto. §. si. in glo. pe. & ibi Bart. 1. colum. nu. 3. et commu. alij docto. & illam glo. reputat ibi sin gu. Alex. in additio. ad Bart. similis tamen glo. est in l. vna. C. vti possi. in verbo, nec precario. & ibi cōmu. Docto. & istam senten. & conclu. reputat singularem Abb. in dicto. ca. veniens. de pręscript. antepe. col. ibi Imola pen. colū. & Anchar. si. col. & reputat mirabilem Saly. in di cta. l. vna. C. vti possi. 6. colū. nu. 26. notat etiam et cōmendat Ang. de Aret. in §. retinend. In stit. de interdictis. si. col. Vnum tamē est quōd si ego turbator opponam prędictam exceptio nem, et insuper petam restitutionem rei et pos sessionis mihi fieri deducendo remedium vnde vi. vel aliud competens remedium, per viā ex ceptionis et reconuentionis, obtinebo et fiet mihi restitutio nō ex natura interdicti vti pos sidentis, cum non possideam, sed ex natura inter dicti vnde vi, vel alterius remedij propositi: per viam exceptionis seu reconuentionis argumē to tex. in. l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffic. testamen. tex. in. l. si preteritus. ff. de contra. ta. bu. et in specie ita tenet et declarat Alberic. in dicta. l. prima. §. fin. ff. vti possid. fin. quęst. post Dinum & antiquos, tenet etiam Abb. in dicto. capit. veniens. de pręscri. antepenult. colum. versiculo, tertium remediū est. & ibi Cardin. secunda colum. Anchar. tertia colum. Attēde tamen quōd superior cōclusio debet intelligi quando actor possideret vi, clam, vel precario, & sic iniuste & vitiose, a me aduersario cōuen to interdicto vti possid. secus tamen est si possi deret clam, vi, vel precario, & sic iniuste & vitio se ab aliquo tertio: quia tunc bene posset agere contra me vel alium inquietatē, & obtine-

bit, nec ego possem opponere de iure tertij: tex. est in di. l. prima. §. si. ff. vti posside. & ratio duplex statim ponitur in l. secūda. Prima, quā non refert an iusta vel iniusta sit possessio quō ad alios. Secunda, quia possessor modō possi deat iuste, modō iniuste, p. iuris habet quā illi qui nullo modo possidet: facit etiam text. in l. tertia. §. ex cōtrario. ff. de acquir. possessio. tex. in. l. duo in solidum. ff. de precario. Ex quibus infert Angelus de Peru. in dicta. l. prima. §. si. ff. vti possid. p. h. & singularem regulam, quōd in omni materia possessor iustus vel iniu stus semper plus iuris habet quā illi qui nul lo modo possidet.

170 Pro perfecta tamē intelligentia oportet vide re contra quem datur & competat hoc interdi ctum, vti possidetis: & resolutiue respondeo quā competit Primō contra illum qui se possidere contendit, vt sic ille qui melius probet defendi tur in possessione & habet commodū posses sionis: text. est in l. prima. §. sed si inter ipsos. ff. vti possidetis. cuius verba sunt, sed si inter ipsos contēdatur vter possideat, quia alteruter se ma gis possidere affirmat, tunc si rex soli sit in eu ius possessione contenditur, ad hoc interdictū remittetur. & ibi gloss. ordi. in verbo affirmat. Barto. & communi. Docto. tex. in. §. retinend. eiusdem. l. text. in. l. exitus. ff. de acquir. posse. tex. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. tex. in. l. ordinarij. C. de rei vend. text. in. §. retinend. cau sam. de proba.

Secundō datur & competit civiliter possidenti contra possidentem tantū naturaliter vel ci uiliter, & naturaliter possidenti contra deten tatorem tantū, vt desinat a molestia, & in cō sequentiam restituat possessionem naturalem vel detentationē ipsi actori possidenti: infra latius dicam.

Tertiō datur & competit contra quemlibet in quietantem vel molestantem, licet non asserat nec contendat se possidere: quia nō sinit possi dentem liberē vti sua possessione, arando, semi nando, & edificando, fructus colligendo, vel alio quouis facto vel modo. tex. est notab. & capi talis in materia in. l. vim facit. ff. de vi & vi arm. cuius verba sunt, vim facit qui non sinit possi dentem eo quōd possidebat vti arbitrio suo, si ne in serendo, siue in tediendo, sine in arando aut quid edificando, siue quid onerando facien do per quod liberam possessionem aduersarij nō reliquit. & ibi notat Bart. Alberic. & Angeli. tex. in. l. si duo. §. si vicinus. ff. vti possid. tex. in l. permisceri. versiculo primo. ff. de acquir. posse.

In legem xlv.

211

possessio. tex. in capi. audita. de resti. spo. in prin. & ibi glo. 2. & ibi notat Anto. 1. no. Abb. prima colum. Anchar. 2. colum. 1. oppo. tenet etiam Innocen. in capit. licet. de proba. 3. colum. in si. Hoslien. 6. colum. in fine. tenet etiam glo. ordi. in. l. 1. §. sed si inter ipsos. in verbo: affirmat. ff. vti posside. glo. in versic. retinend. in verbo, mul tis causis. eo tit. gl. in. l. si duo. in prin. in gl. eo. tit. gl. in. l. 1. §. interdictū hoc. in verbo, posside re. in si. ff. de vi & vi arm. gl. in. l. vna. C. vti pos. in verbo, nec vi glo. in. §. hodie. In stit. de interdi ctis. in verbo, nec clam. in prin. tenet Bar. in l. 1. §. huius autē interdicti. 1. col. in prin. ff. vti possi. idem Bar. in §. retinend. eiusdem. l. Specula tor in titu. de cau. pos. & pro. §. 1. vers. & scias. 2. col. nu. 7. Faber in §. retinend. In stit. de interdic. 4. col. in prin. Quartō datur & cōpetit interdi ctum vti possi. contra perturbantem vel molestā tem solo verbo, puta contra eum qui dicit pos sessionem talis rei possessori non pertinere, vel esse mala: fidei possessorē, vel non habere iuris dictionem in aliquo territorio, quod tamen no biliter intellige isto modo, nam si ille qui in quietat, perturbat, vel diffamat possessorem so lo verbo, non impedit per hoc suam possessio nem, vel quasi, nec fructus eius, tunc possessori non competit istud interdictum contra illum: quia per hoc non dicitur possessor turbari: & sic non est extremum habile ex parte cōuen ti, sed competit remedium. l. diffamari. C. de in ge. & man. ita sin gu. Innocen. qui sic debet in telligi in capitulo. 2. de resti. in integrum. secun da colum. post medium. & Ioan. Andr. ibi secū da colum. post princip. Cardinal. §. colum. 7. q. in si. Anto. antepe. colum. in fine. si verō per in quietationem vel diffamationē quam ille reus facit solo verbo, possessio actoris impeditur: quia propter verba sua possessor non inuenit colonos, inquilinos, vel laboratores: vel alias im peditur commodum possessionis vel iurisdic tio nis: quia forte est potens vel nobilis, tunc bene tenetur interdicto vti possid. quia satis per hoc videtur possessorem turbare: ita probat tex. be ne ponderatus in dicta. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. ibi. siue quid omnino faciendo per quod liberam possessionem aduersarij nō reliquit, nam apertē vult textus comprehendere quod liber genusurbationis per quod impediatur possessio & effectus eius, & per illum text. ita determinat Barto. in l. prima. §. huius autem in terdicti. ff. vti possid. colum. numer. 2. Ang. de Peru. ibi in si. istam etiam conclus. & declaratio nem Bart. tenet Imola in capit. 2. de rest. in inte grum. penul. col. in prin. Anchar. ibi. 3. colū.

in primo notab. Faber in §. retinend. In stit. de interdict. 5. col. num. 7. & ibi Ange. 2. colum. in fine, numero. 3. & ibi Platea. 3. colum. in prin. i. versic. ad tertium.

171 Ex quibus subtiliter potest dubitari si forte reus conuentus isto interdicto vti posside. nun quam inquietauit nec molestauit actorem fa cto nec verbo: sed tantum tempore quo moue tur lis & offertur libellus, reus negat intentio nem actoris, & per consequens negat actorem possidere, an comperat actori istud interdictū & procedat iudicium, vt probata possessione actoris reus condēnetur, dato quod ex tali negatio ne vel contradictione verbalis non turbetur pos sessio actoris, nec vsus & effectus eius: & dicen dum est quōd sicuta sin gu. determinat Specu. in titulo, de actione seu petitione. 6. §. super peti tionibus. 3. colum. vers. sed nunquid argumen to tex. in. l. 1. qui se obtulit. ff. de rei vendic. & in l. si. ff. si vsus fruct. pet. cum similib. licet certē illa iura parim probent: tenet etiam Compostella nus in ca. mandatum. de rescrip. 13. colum. vers. sed nunquid. vbi dicit sic de facto obtinuisse. Ioan. Andr. ibi antepenultima columna, in fin. Cardinal. antepenultima columna, trigesima quinta. questione. Anchar. si. colum. 7. quęst. Sed attende, quōd prędicti Doctores nō vidē tur probare nostram conclu. nec loqui in no stro casu, sed intentio eorum tantum est dicere quōd si actor agit hoc interdicto vti possidetis, contra aliquem ratione alicuius molestiæ vel inquietationis pręteritę extraiudicialis, & reus contestatus fuerit lre, obtinebit actor licet a lter nō prober molestiam vel inquietationem quia reus offerendo se liti & contestando vido tur confiteri: sicut in simili dicimus, quod si reus qui non possidet suscipit iudicium rei ven dicatio: videtur se offerre liti & condemnatur ac si possideret, vt in legeis qui se obtulit. ff. de rei vendicatione. & in l. qui se liti obtulit. ff. de peti. h. arredi. & in l. finali. ff. de vsu fruct. po tat. in nostro verō casu actor proposuit interdi ctum vti possidetis. & reus conuentus non con fiteatur expressē nec tacitē aliquam molestiam vel inquietationem pręteritam extraiudicia lem, sed tantum nec actorem possidere: vnde illa videtur molestia vel inquietatio tantum ver balis & nuda, & non facti, & per eam non cen setur turbata possessio: ergo non potest com petere interdictum vti possidetis, pro tali nega tione & contradictione iudiciali, sed tantum negat cum sit inquietatio nuda verbalis, vt pa tet ex doctrina quā supra proxime posui: & istam conclusionem tenet expressē Abbas Pa Ant. Go. in. l. Tau. Dd 3 nomi.

norma in dicto capitulo, audita. de restitu-
tione spoliatorum. secunda columna in me-
dio. & ibi Imola in fine. & apertius Imola in le-
ge. si prius. penultima columna, in principio.
ff. de operis novi nunciari. & dicit quod sic ob-
tinuit de facto. & ibi Alexand. quarta colum-
na. numero. 18. quem vide. Iaso. sexta column.
numero. 2. ita etiam tenet Bald. in l. ordinarij.
C. de rei vendicatione. penultima columna. nu-
mero. 13. ubi dicit quod sola contradictio vel ne-
gatio facta in iudicio non sufficit. nisi reus asse-
rat & contendat se possidere, vel alias turbet
actoris possessionem.

Sed ego teneo primam opinionem quod pro tali
negatione & contraditione iudiciali competit
hoc interdictum uti posside. quia maior & for-
tior censetur contradictio & negatio iudicialis
quam extrajudicialis: & hoc est quod voluit pre-
dicti Doctores supra citati. & in isto casu vide-
tur loqui & non in alio, nec potest sustineri re-
spōsio & evasio superior quam posuit Abb. &
alii Doct. ubi supra, quia si reus in responsione
sua & litis contestatione confiteretur molestiam &
inquietationem contentam in libello actoris,
res est clara: quia condemnabitur: si vero negat
molestiam & inquietationem, nullo modo de-
bet reus condemnari, nisi actor probet illud ex-
tremum ex parte rei, & similiter in casu isto res
est clara: si vero reus in responsione sua & pro-
cessu negavit actorem possidere, isto casu vi-
dentur loqui predicti Doctores: nam voluit
quod tunc cum reus offerat se litari, & contesta-
do videatur confiteri ipsam molestiam, licet tā-
tum simpliciter negavit possessionem acto-
ris: & necessario illa est intentio predicto-
rum Doctorum, ubi supra. Sed iudicio meo cre-
do quod ista non fuit intentio eorum, quia ex sim-
plici negatione possessionis non debet sequi
affirmatio inquietationis præteritæ, cum bene
possit esse vnu sine alio: unde credo quod me-
corum sit quod sola illa negatio & contradic-
tio iudicialis sit sufficiens inquietatio & mole-
stia possessionis ad hoc ut contra eum procedat
hoc iudicium, uti posside. & in eo condemnatur
sine eo quod inducatur confessio alterius mo-
lestiæ vel inquietationis præteritæ: & sic pro-
bata possessione per actorem, reus possit & de-
beat condemnari: & ita procedat nostra conclu-
sio optime declarata: & in expresse, dato quod
Docto. supra allegati eam non ponerent expref-
se reperio quod tenet Lopus in allegationibus
suis, allegatione. 67. tenet etiam Anto. de Butr.
in dicto cap. audita in secundo & tertio notab.
Confirmatur ista conclusio, quia cōfessoria actione.

in qua requiritur inquietatio vel perturbatio se-
ruitutis ex parte rei cōueni sufficit negatio vel cō-
tradictio extrajudicialis ita Bar. no. in l. si prius
ff. de ope. no. nun. 3. col. 5. oppo. eū quo se habet
cōmu. opin. nec obstat huic mex opin. si sub-
liter dicatur quod illa turbatio verbalis quæ su-
peruenit pendente lite non debet sufficere, cum
actor non fundauit intentionem suam in ea, sed
in turbatione de præterito ante litē motam: er-
go nullo modo debet reus condemnari, quia
ius superueniens actori pendente iudicio non
prodest sibi, ut in l. non potest videri ff. de iu-
di. cū materia: quia respōdeo quod illud est ve-
rum quādo ius superuenit ipsi actori: sed ve-
rō si ius vel extremum requisitum in actione
vel iudicio reali ex parte rei superueniat ipsi
reo: quia bene prodest ad confirmationem iu-
dicij: ex. est. no. & ibi cōmu. opin. in l. fin. au-
dicij: ex. est. no. & ibi cōmu. opin. in l. fin. au-
tem. §. primo. ff. de rei vend. & ex his videtur re-
probanda sententia illa not. Bar. in l. i. vti sit. §.
vtrum. ff. si vñ fruct. pet. a. quam latè examina-
ui suo loco, super illo articulo gloss. singul. in l. si
a te. §. i. ff. de exceptio. rei iudi.

Et quia supra visum est de duobus, primū est
quibus competat hoc interdictum: secundū
est contra quos detur, & competat, restat vnde
re de tertio, scilicet pro quibus rebus competat,
& expeditum est, quod competit hoc interdi-
ctum uti possidetis, pro re immobili utrobique ve-
rō pro re mobili, ut supra in principio dictū ē:
illa quæ disposita sunt in vno habent locum et
in alio: sed dubium subtile & quoridianum est
an competat pro seruitutibus & iuribus in-
corporalibus: de quo articulo suo proprio lo-
co dixi.

172 Similiter etiam dubitatur, an competat pro
quali possessione annua præstationis, ut puta
si quis soluit mihi per aliquos annos certam pe-
sionem vel quid aliud, & postea negat & recu-
sat mihi soluere, an possum contra eum inten-
tare istud remedium possessorium uti posside-
re & dicere quod etiam in possessione vel quali
percipiendi ab eo quolibet anno talem pensio-
nem vel rem quam mihi præstitit per plures
annos, & modò negat & recusat soluere, quare
peto ut iudex defendat me in prædicta posses-
sione, & reum condemnet ut deinceps eam mi-
hi soluat quolibet anno, & me non molestet
nec inquietet cessando a solutione: vel si me ip-
savit dicta possessione petere quod restituat
ad eam: vel si forte defunctus cui ego succedi
erat in prædicta possessione, an possum intenda-
re remedium possessorium ad ipsam vel qua-
rum bonorum, ut mittat in possessionem vel qua-
li illam.

si illius iuris in qua subtili questione & articu-
lo dico resolutione, quia illa solutio & præsta-
tio quæ mihi fiebat erat merè personalis, non
competit nec potest competere mihi aliquod
ex prædictis remedijs possessorij: quia in obli-
gationibus merè personalibus non datur a iure
aliquod remedium possessorium: ita probat
tex. valde no. in l. fin. ff. quorum bonorum. cu-
lus verba sunt, interdicto quorum bonorum
debitorum hereditarij non tenentur, sed tantū
compari possessores: & ibi notat Bar. Ange-
& cōmu. Doctor. Confirmatur ratione, quia
illud tantum possidetur, quod ipsa apprehē-
sione vel possessione non exstinguitur, sed rema-
net in esse & natura, sed actiones vel obligatio-
nes merè personales per solutionem debiti ex-
tinguntur: unde actus qui debet inducere pos-
sessionem producit oppositum & eam extin-
git: ita subtiliter Bald. in cap. querelam. 4.
columna. §. extra. de electione. & illam ratio-
nem ante eū potuit Rostred. in rubric. de inter-
dicto, unde vi. no. column. versum. Item dicunt.
Confirmatur, quia licet aliqua possessio possit
considerari in iuribus & actionibus personali-
bus, illa est impropiissima quæ non causet ali-
quod remedium possessorium ita gloss. singu-
ordina. in l. regulariter. ff. de peti. heredit. si vero
illa solutio vel præstatio continet etiam ius rea-
le, ut solutio alienius censui vel pensionis pro
aliqua re, in signum subiectionis vel census im-
positi super aliqua re, tunc bene competit
prædicta remedia possessoria retinenda, recu-
peranda, & adipiscenda in suis calibus: ex. est
notabil. qui sic debet intelligi in capitulo, que-
relam. versum. fin. extra. de electione. per quem
istam theoreticam & doctrinam ponit Cuius in
l. si certis annis. C. de pactis. fin. questione. Al-
bericus ibi secunda columna, in fine. Bald. pe-
nultima columna, numero decimonono: & an-
te eos Iacobus de Rauenn. ibi, quem ipsi refe-
runt, eam etiam ponit Bartol. & ista est inten-
tio eius in l. finali. ff. quorum bonorum. & ibi
Angelus de Perusiamdem Angel. reputans esse
subtile & menti tenendum in l. regulariter. ff.
de peti. heredit. & ibi Bald. prima lect. illa
etiam conclusionem & doctrinam ponit Bal-
in l. prima. C. de iudeicommissis. secunda colum-
na, in principio. idem etiam tenet notabil. Ioā.
Andr. in capitulo, peruenit. extra. de censibus.
secunda columna, in fine. & ibi Cardinal. fin. a.
columna. §. quest. Ancharr. si. col. 8. q. Abbas
Panor. column. numero tertio. istam etiam conclu-
sionem tenet Ioā. Andr. in dicto capitulo.
querela. penultima columna, in principio, &

Cardina. ibi secunda columna, quarta opposi-
& istam conel. & doctrinam ego teneo pro ve-
ra, & eam in cōtingentia facti prædicavi, licet
Angel. late in dicta l. si certis annis. penult. & in
columna teneat contrarium, imo quod indi-
ctum de pro qualibet præstatione vel annua so-
lutione competant prædicta remedia possello-
ria: & idem tenet etiam Angelus de Aret. in
principio. Instit. de interdictis. Antonius Butr-
garius in dicto capitulo, querelam. secunda co-
lum. numero vigesimo septimo. Imola ibi terra
columna, in principio, numero decimo. Bald.
ibi quarta columna, numero decimo quinto.
Abbas ibi cōtrarius, penultima columna, in
principio, numero quadecimo. ubi dicit quod
dispositio illius tex. habet etiam locum in obli-
gatione personali, vel quando non apparet de
qualitate obligationis: quia licet non sit dare
possessionem vel quasi in annua præstatione,
tamen creditor potest petere ut restituatur in
illo statu in quo erat tempore præstationis. Ro-
stred. in tit. de interdictis. unde vi. nana. colū.
numero vigesimo tertio. ubi late & notabil. lo-
quitur, in quantum simpliciter & indistincte
loquitur tenendo tamē primam veram & ma-
gis cōmu. opi. quam tenui, illam extendit ut
sufficiat vna tantum solutio & præstatio pen-
sionis ita notab. Ang. in dicta l. si certis annis.
idem tenet Imola in dicto capitulo, querelam.
tertia columna, numero decimo. Ex qua supio-
riori doctrina & resolutione infero nacta, quod
si defunctus erat in possessione vel quasi an-
nuæ præstationis vel solutionis, potest heres in
iuribus in testamento petere se mitti in pos-
sessionem eiusdem annuæ præstationis, beneficio
textū in l. fin. C. de edict. diu. Adrian. col. & in
specie reperio quod ita tenet solus Angelus in
dicta l. si certis annis. fin. columna, in fine. C.
de pactis. tenet etiam & reputat singulare An-
gelus de Aret. in §. primo. Instit. de interdictis.
quod tamen intelligi secundum superiorem di-
stinctionem. Præterea etiam nouiter & subtili-
ter quarto, si dominus quod quis habet in re
sua mobili vel immobili detur possessio, ut si
turbetur in eo comperat sibi remedium retine-
da, vel aliud remedium possessorium, sicut da-
tur & competit pro seruitutibus & personali-
bus præstationibus, & alijs iuribus incorpora-
libus, & breuiter dico quod non: unde vel debet
agere iudicio reali proprietatis, vel remedio
diffamari. & in expresse ita tenet Baldus in l.
penultima. C. si non compe. iudic. penultima
column. numer. duodecimo. & ante ipsum Bar-
tol. in l. ait prætor. §. primo. ff. ex quibus causis
Ant. Go. in l. Iau. Dd. 4. ma.

maiores, idem Barto. in l. naturaliter. ff. de ac-
quirend. possessio. & ibi Cuna. Alexand. & la-
son. idem Bartolus in l. prima. ff. vi. possidetis.
secunda colum. numero tertio. cuius ratio est,
quia dominium & effectus eius non consistit
nec augetur a facto aduersarij: possessio vero in
iuribus incorporalibus sic, imo ab eius facto &
patientia producit. Vel aliter ultra eos dico
quod secunda ratio potest esse, quia si dominus
intenter remedium possessorum pro ipso do-
minio possessio, oporteret probare dominium,
quod est difficilimum, & aliter non posset pro-
bare possessionem eius & potius diceretur ob-
tinere in petitorio quam possessorio, & sic me-
rito remedia possessoria non dantur pro domi-
nio, & sic iura accommodauerunt distincta re-
media pro dominio & possessione.
Item circa nostram materiam necessario quæro,
quid debeat petere & concludere actor ut obti-
neat in hoc interdicto ut possidetis in quo
breuiter dico quod actor debet dicere se posses-
sorem & reum conuentum turbare eum in sua
possessione, & insuper petere quod pronuncie-
tur possessor, & reus a molestatione desistat &
in futurum eum non molestat, & eodem tenetur
ad interesse molestationis præterita probat
tex. in l. prima, in prin. ff. vi. possidetis. in §. est
igitur. eiusdem. l. text. in l. si duo. §. si ff. eodem
titulo. & resolutiue istam doctrinam ponit Barto.
in l. i. §. interdictum. i. colum. num. 5. ff. vi. poss.
Angel. de Per. in §. est igitur. eiusdem. l. Rofred.
in libellis suis in titulo, de interdicto ut possi-
detis. tertia columna, versiculo. unde in hoc. An-
gel. de Aret. in §. quadrupli. In l. de actio. an-
tepenultima columna, num. 48. Platea in §.
retinenda. In l. de interdictis. tertia colum-
na, versiculo, ad quartum. Specul. in titulo de
causa possessionis. & pro. §. primo. secunda col.
numero septimo.
Similiter etiam actor potest petere sibi satisfac-
tione in futurum molestetur: ita probat tex. in
l. vna, versiculo finali. C. vi. possidetis. & per
eum ita tenet ibi Bartolus, in versiculo, satisfac-
tionis. post princip. Angelus tertia columna,
in medio, post Iacobum de Rane. idem Barto-
lus in dicta l. prima. §. interdictum. ff. vi. posside-
tis. fina. columna, ubi plus dicit, quod talis satis-
factio debet esse perpetua si ius agentis est per-
petuum: si vero competit sibi ius ad tempus, ut
qui haberet usufructum vel possessionem
ad tempus, satisfactio deberet præstari pro il-
lo tempore: idem tenet Angelus in §. est igitur.
eiusdem. l. prima. idem Angelus in l. si duo. §.
fina. eodem titulo. & facit tex. in l. penultima.

ff. de aqua quorid. & assina. text. in l. tertia. §.
in hoc interdicto. ff. de rei. actio. priuati. text.
in l. harum. ff. si serui. vend. text. in l. legi. eodem
titulo. text. in l. si usufructus legatus. versic. cu-
igitur. ff. de usufructu.
Sed certe licet ista opinio sit communis & te-
nenda, tamen facilius posset teneri contra-
rium, imo quod nulla debeat præstari satisfac-
tio, quia lege non cauetur: nec obstat textus,
in quo se funtiant Doctores, in dicta l. vna. C.
vi. possidetis. quia ibi loquitur in reo con-
ueniente actione reali, in qua de iure antiquo præ-
statur satisfactio de iudicato soluendo: & ita
intelligit ibi gloss. in verbo, satisfactio. ver-
ficulo, vel dic verius. nec obstat etiam textus
in l. penultima. ff. de aqua. quot. & assina. quia
tantum loquitur de cautione præstanda pos-
sessori, ne inquietetur durante lite super pro-
prietate: nec obstat textus in l. tertia. §. in hoc
interdicto. de rei. actio. priuati. quia ibi con-
tinetur dicitur, quod inquietator debet conde-
mnari in interesse turbationis præterita. nec
obstat etiam tex. in l. harum. cum similibus. §.
si serui. vendi. quia loquuntur in actione con-
fessoria in qua actor vincens potest illam cau-
tionem petere pro futuro tempore: quia ex
natura obligationis tenetur reus potest feruore
tem, unde cum obligatio sit successiva con-
tinetur satisfacere, quia aliter perfecte non adimplet.
Item adde, quod similiter actor potest agere
actione iniuriarum civiliter vel criminaliter con-
tra turbantem: textus est in l. iniuriarum actio.
§. fina. ff. de iniuriis. per quem ita tenet ibi Bar-
tolus, Angelus de Perusi. reputans esse notabile.
& ibi Alexand. in addit. ad Bartolum: probat
etiam textus in l. item apud Labconem. l. si
quis bona. eodem titulo. & ibi notat Bartolus
& communiter Doctores. textus in l. qui pen-
dentem. versiculo. ceterum. ff. de action. empti.
& ibi Paulus de Castro, & alij Doctores: tenet
etiam Bartolus post antiquos in l. hoc iure. §.
de regulis iuris. idem Bartolus in l. stat. ff. quod
metus causa. prima columna, numero tertio.
Angelus, Imola, & Alexand. in l. cum filiis. §.
de verborum obligatione. glossa ordinaria in
dicta l. vna. C. vi. possidetis. in verbo, nec vi. &
ibi communiter Doctores. glossa etiam ordi-
naria in §. hodie. In l. de interdictis. & ibi
communiter Doctores.

174 Item quæro quid debeat principaliter actor
probare in hoc interdicto & resolutiue dico
quod debet probare se possidere duobus tem-
poribus scilicet tempore turbationis & tempo-
re litis contestationis: textus est in l. prima. ff.
vi. possi-

vi. possidetis. text. in §. est igitur. & in §. illud.
& in §. interdictum. eiusdem. l. text. in l. secun-
da. eodem titulo. textus in l. si duo. §. credito-
res. eodem titulo.
Item etiam tempore litis contestationis textus
est in §. hodie. In l. de interdictis. & ita tenet Bar-
tolus in l. prima. §. fina. lina. columna. numero
decimo quarto. ff. vi. possidetis. Platea in §. sed
interdicto. In l. de interdictis. fina. colum. pro-
pe finem. Angelus de Aretio in §. quadrupli.
anteultima columna. numero quadragesi-
mo octauo. Attende tamen singul. quod licet
in specie non probet actor se possidere tempo-
re litis contestare, sufficit probare se possidere
tempore turbationis, & sic anteceptum iudicis:
quia cum possessio saltem civilis quæ sufficit
in hoc interdicto retineatur animo. vt in l. l. c.
possidere. §. qui ad nudum. ff. de acquirend.
possessione. illa præsumitur durare nisi reus co-
uentus probet alius per quos censetur anul-
sapossessio, argumento textus in l. tertia. §. in
amittenda. & in l. quemadmodum. & in l. pe-
regre. & in l. si de eo. §. si forte. & eorum que
inibi notantur, eodem titulo. & ita reperio
quod in terminis tenet Hostiensis in capitulo,
cum ad sedem. de restitutio. spoliato. tertia co-
lumna. numero quarto. versiculo, vel dico. An-
gelus de Aretio in §. retinenda. In l. de in-
terdictis. tertia columna. numero quarto: licet
aliter distinguat ibi Faber. septima columna.
num. vigesimoprimo. Similiter attende quod
licet actor non possit obtinere in hoc interdicto,
si reus conuentus probauerit quod actor non
possidebat tempore litis contestate, tantum
illud intelligere ego ad hoc vnum pronuncie-
tur possessor nec condemnatur reus eum non
molestare, sed bene obtinere in hoc quod co-
demnetur reus in interesse turbationis præte-
rita argumento textus in l. prima. post princ.
& in l. si duo. §. fina. ff. vi. possi. sed hoc vide-
tur mihi valde dubium, nam cum non com-
petat interdictum per quod veniat reus con-
demnandus in interesse, videtur quod non pos-
sit sequi condemnatio argumento textus in l.
4. C. de positi. cum simi.

175 Item quinto & principaliter quæro, quis sit
effectus, virtus, & natura huius interdicti &
qualiter debeat ferri in eo sententia in quo bre-
uiter dico, quod si ex parte actoris reperitur
probata ea que supra diximus, iudex in senten-
tia pronunciet actorem possidere fundum
vel rem super qua est controuersia: probat
tex. in l. prima. in principio. ff. vi. possidetis. in
§. est igitur. & in §. illud. & in §. interdictum.

eiusdem. l. facit tex. in l. ex diuerso. §. ubi an-
tem. in princip. ff. de rei. vend. & ibi doc. tex. in
l. Pomponius. §. primo. ff. de procura. text. in l.
sicuti. §. sed si queratur. ff. si seruus vendite-
tur. Præterea & secundo condemnabit reum ut
a molestia præterita desistat. Item & tertio,
quod in futurum eum non molestat.
Item & quarto, condemnabit eum in interesse
molestationis præterita probat tex. in di-
cta l. prima. in princip. ff. vi. possidetis. in l. si
duo. §. fin. eodem tit. text. in l. vna. C. vi. possi-
detis. in §. retinenda. In l. de interdictis. text. in ca-
pitu. licet causam in fine. de probata etiam te-
net Bartol. licet non tam perfecte in l. si duo.
secunda columna. numero quarto. ff. vi. possi-
detis. Angelus. §. fin. eiusdem legis. in fine. Item &
quinto condemnabit eum ut præstet satisfactio-
nem, quod in futurum ipse, nec heredes, vel
successores eius eum molestabunt, secundum
quod supra proxime dixi.
Attende tamen præ declaratione supra dicta
rum, quod illud quod supra dixi quod reus de-
bet condemnari in interesse turbationis præte-
rita, debet intelligi ut restituatur quanti inter-
est actoris possessionem retinere & non esse tur-
bationis expressè determinat text. in l. si duo.
§. fin. ff. vi. possi. ibi, sic accipimus quanti vnus
cuiusque interest possessionem retinere. & ibi
tenet gloss. ordinaria, in verbo, retinere. & in
gloss. fina. versiculo, non tam dico, & ibi
doc. probat etiam tex. in l. prima. §. hec verba.
ff. ne vis fiat ei.
176 Item adde quod tantum reus debet conde-
mnari in interesse turbationis præterita si pe-
tatur ab actoris infra annum computando a tem-
pore turbationis usque ad tempus litis conte-
stata, nam postea non poterit petere, quia im-
putandum est actori qui tanto tempore negli-
gens fuit: tex. expressus in dicta l. prima. versic-
ulo primo. ff. vi. possi. cuius verba sunt, nec
pluris quam quanti ea res erit intra annum quo
primum experiendi potestas fuerit agere per
mittam. & intelligo de anno utili cum sit reme-
dium prætorium. ut probat ibi tex. dum dicit.
quo primum experiendi potestas fuerit. &c.
& tenet ibi Dinus, Albericus, Angelus, & Do-
ctores. idem Angelus in l. si duo. §. fina. eodem
titulo. Quod tamē singul. intellige isto modo,
nam pro turbatione præterita & interesse eius
non potest actor agere nisi infra annum: & ita
procedit ille textus, & commun. opin. sed pro
sequētibz turbationibus a tempore quarum
annus non est lapsus, semper & perpetuo po-
terit agere: quia turbatio semper instat in ex-
pressis.

preſentet & declarat ibi gloſſa ordina. in verbo, nec pluriſ. & ibi Bartol. ſina. colum. in ſine. verſiculo, ulterius dicitur hic tenet etiam & notari declarat ibi Albericus tertia columna. in ſine. Angelus ibi in ſine. verſiculo, concludit & eodem Angelus in l. ſi. duo. §. ſina. eodem titulo in ſine. Roſſed. in libellis ſuis, in titulo de interdicto, ut poſſit. quarta columna, numero ſextimo. ita etiam tenet & declarat Alberic. in l. prator ait. §. ſin. ff. de oper. no. nuntiatio. nec obſtat quod interdicta rei proſecutoria ſunt per petua ut in l. penultima. ff. de interdict. quia verum eſt quando aliquid perſenit ad rem eorum, ſecus alia, ut in noſtro caſu: quia tunc ſunt annalia, ut dicit ibi text. & tenet & declarat Angelus & Docto. in dicta l. prima, verſiculo primo. ff. ut poſſit. Ex quibus inferitur quod ſi per decem annos me inquietavi in mea poſſione quod non eodem nabit te iudex in intereſſe turbationis novem annorum præteritorum, ſed ſolum in intereſſe ultimi anni, & ut de ſiſſa nunc & in futurum me turbare & moleſtare. & in ſpecie ita declarat Albericus & Angelus in dicta l. prima, verſiculo primo. inferitur etiam, & ſecundo declaratio ad gloſſa notabilia. & commun. opinio in l. clam poſſidere. §. qui ad mundinas. ff. de acquirenda poſſeſſione. ubi habetur quod ſi ego habeo civilem poſſeſſionem, tu vero naturalem, quo caſu poſſum agere hoc interdicto ut reſtituas mihi naturalem poſſeſſionem ſine qua ſemper dicitur turbari: quod procedat reſpectu condemnationis & reſtitutionis: ſecus vero reſpectu intereſſe annorum præteritorum, quia in illo non poteſt reus condemnari.

Item adde quod illud intereſſe quod actor petit pro illa vi turbata ſeu inquietata poteſt probare ſolo ſuo iuramento in litem quando dolo ſuit adhibita moleſtia per reum ſecus ſi culpa, ignorantia, vel ex alia cauſa: illam doctrinam & conſuſio colligo ex textu cum gloſſa notabili in l. ſemper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam. in verbo, iuraverit. ubi dicit textus, quod ſi quis adificavit in re vel ſun do alius clam, poteſt actor virtute illius interdicti petere deſtrui opus, & ſibi ſolui intereſſe, quod poteſt probari iuramento actoris: & dicit gloſſa ſi dolo fecit opus, ſecus ſi culpa: ex qua gloſſa colligit Ange. de Per. ubi regulam eo. quod ſi actor agit pro quacumque violentia copulſiva vel inquietativa turbata vel copulſiva contra reum doloſum, intereſſe poteſt probari per ſuum iuramentum in litem: & in expreſſo illam con. tenet Innocen. per text. ibi in capitu.

ſin. quod metus cauſa. l. colum. nume. 3. & per glo. in dicta l. ſemper. §. hoc interdicto, quod vi aut clam. & ibi tenent comu. do. et. tenet etiam no. Saly. in l. ſi quando. C. unde v. l. 2. colum. 2. q. princ. & in expreſſo illam con. tenet glo. in l. ſi duo. §. ſin. in glo. ut poſſit. Item adde quod ſi virtute huius interdicti reus ſit condemnatus, & forte poſtea moleſtat & inquietat, actor poteſt petere executionem ſententie contra eum pro damno & intereſſe moleſtie, & pro poena cotentis in ſententia: & hoc fundatur tali ratione: quia cum virtus huius interdicti & ſententie in eo lata reſpicat tempus futurum & moleſtiam ſucceſſivam, ut ſupra conſuſum eſt, ſequitur quod pro futura moleſtia poteſt ſententia executioni mandari: alia quolibet die & hora oportet lingere de novo. Confirmatur etiam per text. ſing. in l. pro poſito in l. inter Caſtellanum. ff. de arbitrat. ubi eſt caſus ſecundum com. intellectum, quod in his quæ habent cauſam ſucceſſivam non ſolent ab initio factum vel impletum niſi perſecutione ſubſequatur & continuetur: & ad hoc notabili Bar. Bal. Alb. & comu. doc. & in ſpecie ad hoc notat illum text. Bal. in l. ſed & ſi poſſeſſor. ff. de iur. iur. an. col. in prin. ubi dicit quod poſſeſſor poena accedit ſententie in iudicio reali vel mixto, non liberetur a poena qui ſemel ubi peravit niſi perſenerit: & etiam text. in l. com. ruptionem. C. de uſu uſu. iuncta com. ſententia, ubi habetur quod in ſervitutibus ex eo quia non poſſunt perfecti traditi, requiritur patientia ſucceſſiva ex parte debitoris, & dicitur impedire ſervitutem & in poenam incidere ſi aliquo tempore reſiſtat.

177 Præterea iuxta hoc in noſtra materia quæ de utili & ſubtili quaſtione, ſi actor egit hoc interdicto ut poſſidetis, & reus ſuit abſolutus, & poſt ſententiam incipit reus moleſtare actorem, an actor poſſit iterum agere hoc interdicto contra reum abſolutum, dicens quod de novo turbatur, an reus poſſit eum repellere exceptione rei iudicata: virtute ſententie abſolutorie latæ & videtur quod non obſtante ſententia actor poſſit iterum agere, quia illa nova turbatio debet eſſe cauſa huius interdicti proponendi, ſicut dicimus in rei vindicatione, quod ex nova poſſeſſione datur rei vindicatio contra ſemel abſolutum text. eſt in l. procurator ad exhibendum. ff. rem tu habet. text. in l. ſi rem med. ff. de excep. rei iur. text. in l. ſi quis ad exhibendum. in l. ſed & ſi poſtea. ff. de noxa. Contra tamen videtur, quia hoc remedium poſſeſſorium ut poſſit competere actori ratione poſſeſſionis

nis, & illa præſumitur eade & continuata: unde pro eadem videtur nunc illud remedium intentari, & ſic videtur obſtare exceptio rei iudicate, cum ſemper eade re, cauſa, & inter eade perſonas ſit lata, argumento text. in l. cum quaſtione l. ſequenti, & ſequenti. ff. de excep. rei iud. & in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iur. iur. Sed pro vera doctrina & reſolutione in hac quaſtione dico quod ſi ſententia abſolutoria pro reo eſt lata, ex eo quia non turbavit actorem prout in hoc interdicto requiritur, & nunc incipit turbare poſt ſententiam abſolutoriam latam: tunc optime poteſt actor de novo agere contra eum ratione nove turbationis, nec obſtat ei exceptio rei iudicate, quia cum illa ſit nova cauſa, & turbatio: & novum agendi principium, merito datur & competit actori illud remedium & interdictum ut poſſit, & tunc actor debet eſſe cautus ut probet turbationem eſſe factam poſt ſententiam.

Si vero ſententia abſolutoria eſt lata pro reo ex defectu poſſeſſionis ipsius actoris, quia iudex abſolvit ex eo quod actor non poſſidebat, vel abſolvit quia deficiebat ſibi qualitas iuſtificata poſſeſſionis in hoc remedio requiſite, ut quia poſſidebat cl. vi, vel precario ab aduerſario, & ſic a reo abſoluto, tunc actor iterum non poterit agere, quia obſtat exceptio rei iudicate, niſi velit agere ex nova poſſeſſione, vel ex nova cauſa & qualitate poſſidendi per quam prima qualitas poſſidendi mutata ſit, argumento text. in l. tertia. §. illud. & in l. qui bona fide. §. primo. ff. de acquirenda poſſeſſione. & in l. non ſolum §. primo. ff. de uſucap. & in l. ſecunda. §. ſina. ff. de uſucap. pro empto. & in l. penult. & ſina. ff. ſi pars heredi. perit. & in l. cum nemo. cum materia. C. de acquirend. poſſeſſ. & in l. ſin. in princip. ff. de precario. ſi vero nulla cauſa abſolutionis ſuit poſita in ſententia vel cauſa eſt dubia: quia iudex dixit, abſolvit reum, quia actor non probavit: tunc ſimiliter obſtat exceptio rei iudicate, quia debet intelligi de omni cauſa quæ intrombebat actori probandi ſin. & in ſpecie ſolus Bald. licet ſic non declaret in capit. cum ſuper. de cau. poſ. & pro. col. num. 2. intelligo tamen iſtum ſina. litem articulum & con. niſi ex actis poſſit apparere cauſa ex qua ſententia abſolutoria ſuit lata, argumento gloſſa ſing. in l. ſi quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iur. quæ ibi ſequitur Bart. & commun. docto. & dicit ſing. Bald. in l. præcedente, & ſecundum iſtam diſtin. debet intelligi Faber in 3. remend. decima columna. numero. trigefimo primo.

178 Item in materia noſtra principaliter quaero, ſi hoc iudicio & remedio poſſeſſorio intentato uterque litigantium dicit & prætendit ſe poſſidere & probat poſſeſſionem, & petit ab alio non moleſtari vel inquietari, & petit alia de quibus ſupra, qualiter iudex debeat tali caſu proferre ſententiam, & quis eorum veniat condemnandus vel abſolvendus: & iſte articulus eſt valde ſubtilis, dubius, & quotidianus: in quo reſolutione pono veras & magis communes conſuſiones.

Prima conſuſio, quod ſi uterque poſſidet iuſte, diuerſo tamen titulo reſpectu poſſidendi, ut proprietarius & uſufructuarius, & unus turbat alium tunc quilibet poterit agere hoc interdictum: probat textus in l. ſi duo. ff. ut poſſidetis. & ibi Bartolus in principi. & melius in ſecunda columna. verſiculo. ſi conſtaret. Alberic. Angelus. Raine. & commun. doctores. text. in l. ſin. verſic. primo. eodem titulo. ibi, & ſi alter uſufructum alter poſſeſſionem ſibi defendat. & ibi expreſſe tenet & notat gloſſa. ordinaria. Bartolus. Alberic. qui legit illam. l. in. §. præcedenti. Angel. Raine. & commun. Doctores. gloſſa. no. ordina. quæ bene declarat in capit. licet cauſam de proba. in verbo, ut poſſidetis. poſt princip. & ibi Innocen. penultim. columna. prope ſin. Hoſtien. penult. columna. Anto. penultim. columna. numero. 67. Abb. antepenult. columna. numero. 36. gloſſa. in l. vna. C. ut poſſide. in verbo, prohibebit. poſt princip. & ibi Jacobus Butrig. ſina. colum. in principi. Cinus. per. columna. in ſine. verſic. 2. caſu Bar. ſin. colum. in prin. Alberic. per. colum. in medio. Saly. penult. colum. poſt princip. Roſſed. in libellis ſuis. in titulo de interdicto utrobique. col. in ſine. Secunda con. ſi uterque probat ſe poſſidere in ſolidum eodem iure poſſidendi tanquam verus dominus rei, ſed unus probavit per plures vel meliores teſtes, ille tantum debet obtinere in hoc interdicto: & intelligo meliores teſtes ſecundum qualitatem & dignitatem perſonarum, vel ſecundum verſimilem depoſitionem & rationem iſtius ſecundum naturam & qualitatem negotij. argumento text. no. in l. ob carinæ. §. ſi. ff. de teſtibus. ibi, ſi vero ex his quidam eorum aliud dixerint, licet in pari numero credendum eſt, ſecundum quod naturæ negotij convenit. & ibi, & quæ reſcripta & vero proximiora eſſe conpererit. & ibi notat & reputat ſolennem in materia noſtra turbata poſſeſſionis Bar. Odo. fred. Bal. Saly. Iaco. de San. & Geor. & co. Doct. text. in l. 3. §. eiufdem ibi, alias numerus teſtium, alias dignitas & authoritas. eodem titulo. & in expreſſo

prestitam continet Bar. in dict. l. si duo. 2. co. vers. quandoque uterque, & eodem Bar. in. l. vna. C. vti possi. in colum. post prin. Iaco. But. no. fin. colum. in princ. idem Iaco. But. in Lincert. C. de interdictis. 3. colum. post mediu. Saly. in dict. l. vna. C. vti possi. pe. co. in medio. Bal. in l. ordinarij. pen. colu. in princ. C. de rei vendic. Tertia concl. si uterque probat se possidere in solidum eodem iure possidendi tanquam verus dominus rei, & uterque probat per testes aequales numero & dignitate, sed unus probat de possessione antiquiori quam alius, ille debet obtinere: quia secunda possessio presumitur clandestina vel vitiosa, cum duo in solidum non possint possidere: istam concl. probat tex. no. & capitalis in materia in capit. licet causam. de proba. ver. ex premis. & ibi Ant. no. col. nu. 48. & alij Doctor. & per illum tex. ista. con. tenet Bar. in l. si duo. ff. vti possi. a. col. vers. si vero testes idem Bartol. in l. vna. C. vti possi. si. col. post prin. Iacob. But. ibi si. co. post prin. Cuius pe. col. in fine. Ange. fin. col. in medio. Saly. penultim. colum. in medio. Iacob. But. in l. Lincert. iuris. C. de interdictis. tertia columna. prope finem. Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendic. pen. colum. in princ. Alber. in l. si de vi. penultim. colum. in principio. ff. de iudicijs.

Quarta co. si uterque probat se possidere in solidum eodem iure possidendi tanquam verus dominus per testes aequales num. & dignitate, & similiter probant de equali tempore possessio nis, & tñ unus ostendit & probat titulum iustu suae possessionis, alius non, ille debet obtinere: quia censetur habere potiora iura. text. est no. & expressus in dicto capit. licet causam. de proba. ver. ex premis. & ibi notant Doctor. & per illum tex. tenet Bartol. in dict. l. si duo. ff. vti possi. a. colum. vers. sed si uterque. Idem Bartol. in l. vna. C. vti possi. fin. col. in medio Iaco. But. si. co. Cin. si. co. in prin. Ang. si. co. in medio. Iaco. But. in l. Lincert. C. de interdictis. 3. col. in si. Bal. in l. ordinarij. C. de rei vend. pe. col. in princ. Alber. in l. si de vi. pe. col. in princ. ff. de iudi. ex quo subtiliter nota quod licet in isto iudicio & remedio possessorio non requiratur aliqua probatio proprietatis, quia causatur a sola possessione, tamen bene roboratur & fortificatur ex ipso titulo proprietatis, cum titulus proprietatis inducat in hoc iudicio prelatione & victoriam, data paritate probationis ita subtiliter Bald. in l. Lincert. C. de interdictis. 6. col. num. 14. & ante eum voluit Bar. in l. vna. C. vti possi. si. col. in medio. Iac. But. in l. Lincert. C. de interdictis.

3. col. in fine. voluit etiam Anto. de But. in dict. c. licet causam. de proba. to. colum. numer. 49. Itē adde quod ex hoc no. infertur, quod si partes probant aequaliter de possessione & similiter probent titulum, tamen vna ipsarum probat de antiquiori titulo, illa praefertur & debet obtinere: quia praesumitur quod ei fuerit prius tradita possessio, argumento tex. in dicto. c. licet. & in specie ita singu. tenet Alex. in l. 1. C. de edic. di. Adria. tol. in prin. num. 2. & confirmatur ex sententia Iaco. de Arc. Cini. & aliorum in l. quoties. C. de rei vend. vbi dicitur quod si pluribus sit res vendita, & utriusque tradita, & non apparet cui prius, praesumitur prius tradita primo emptori.

179 Quinta con. si uterque probat, se possidere in solidum eodem iure possidendi tanquam verus dominus per testes omnino aequales num. & dignitate, & de equali tempore possessionis, & nullus eorum probat titulum suae possessionis, vel uterque ostendit & probat aequalem titulum ista est valde subtilis & dubia questio, in qua reperio aliquas diuersas opiniones. Prima est, quod iudex simpliciter pronuntiet eos possidere, dicendo, vti possidetis ita possideant: & sic uterque obtineat argumento tex. in l. si duo. in princ. ff. vti possi. vbi si plures possideant, quilibet defenditur in possessione per hoc interdictum. Sed ista opinio aperte est falsa, quia text. in dicta. l. si duo. loquitur eo casu quod plures possident diuerso iure possidendi, ut in casu primae co. vnde merito quilibet defenditur in sua possessione: in nostro vero casu uterque praetendit possidere in solidum eodem iure possidendi: vnde cum hoc videatur impossibile, ut in l. 1. ex contrario. ff. de acqui. posses. cum simi. non debet sic ferri sententia. Confirmatur etiam, quia sequeretur quod partes venirent ad arma, quod iudex debet evitare, ut in l. acquisitum. ff. de usufruct. cum materia. & ista consideratione istam opi. reprobatur Bar. in dict. l. si duo. 2. colum. prope finem. vti possi. & glo. ord. in dicto. c. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in medio. Secunda opi. est, quod sorte dirimatur cui sit adiudicanda possessio, & ille defendatur in possessione & alius intenter iudicium petitoriu rei vendicationis, argumentotext. in l. 3. in prin. C. commu. de legat. text. in l. in tribus. cu. l. sequenti. ff. de iudicijs. textus in l. quinta. ff. fami. herc. textus in l. generaliter. §. proinde. ver. ficulo. quis ergo. ff. de fideicom. liber. & istam opi. tenet glossa ord. in dict. capit. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in fine. & ibi Hosti. penultim. colu. prope finem. & dicit hoc esse iustius

& dicit hoc esse iustius & quod per consuetudinem approbatur, idem etiam tenet ibi Ioanes. Andre. fin. columna. prope finem. Felinus. penultim. colum. in fine. qui dicit hanc esse magis communem opinionem. Sed ista opin. etiam est falsa, quia iudicium sortis nunquam habet locum quando vertitur dubium super facto, sed tantum quando est dubium super iure: ista est glossa. repu. singu. in l. vna. C. vti possi. in verbo. prohibebit. in fine. quam dicit singu. Imo. in l. huiusmodi. §. fin. de legat. primo. & ibi Alexan. secunda columna. & melius Iason. tertia columna. numero. 1. Idem Iaso. in l. 3. C. commu. de legat. prima columna. in fine. & per istam rationem istam opin. reprobatur glossa. in dicta. l. vna. C. vti possi. in dicta. l. si duo. ff. vti possi. a. colu. in fine. Item etiam quia iudicium sortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis. ut in dictis iuribus notatur. Tertia opi. est, quod in tali dubio casu iudex nullam debet proferre sententiam inter partes, sed abstinere se debet a iudicando, prohibendo eos non venire ad arma, & qui velit intentet petitorium istam opi. tenet glossa ord. in dict. l. vna. C. vti possi. in verbo. prohibebit. vers. 2. casu. & tenet ibi Azo. in summa illius tituli. pe. co. in fine. nu. 22. Iac. But. si. col. in medio. Cuius si. colu. limitans hoc esse verum quando uterque agit secus vero si unus eorum, quia tunc alter absolvetur a iudice non probante. Ioan. Faber ibi in suo Regulario. pe. col. in fin. Albe. pe. col. in fine. Bal. pe. col. in medio. Ange. si. colu. prope finem. Saly. pe. col. prope finem. Faber in §. retinenda. Insti. de interdictis. 10. col. nu. 29. Roset. in libel. suis, in titu. de interdictis. vtrubi. 2. colu. nu. 3. & dicit ita tenere dominum suum Rogerium. ista etiam opi. tenet Card. in. c. licet. de proba. fin. colum. in fine. Imol. §. col. num. 28. Specu. in tit. de petitorio & possessorio. 7. col. num. 32. vers. & nota. Quarta opi. est, quod in isto casu data omnimoda paritate probationis iudex pronuntiet utrumque possidere illius rei pro aequalibus portionibus pro indiuiso: quia praesumuntur domini pro eiusdem partibus. Pro qua sententia & con. i. facit, quia si duobus vel pluribus est relicta eadem res in solidum faciunt sibi partes per concursum, & uterque habet aequalem partem in re. text. est in l. si pluribus. ff. de legat. a. text. in §. si eadem res. Insti. de legat. text. in l. §. interdictum. ff. de usufru. accresc. Secundo facit tex. no. in l. si finita. §. cum autem plures. ff. de dam. infec. vbi quando plures quibus debet cauere de damno infecto mittuntur in possessionem domus ruinosae ex primo decre

to, intelliguntur immixsi aequaliter pro indiuiso, & faciunt sibi partes per concursum. Tercio facit, quia quando res est diuisibilis & probationes sunt omnino pares, diuidit inter eos. argumento textus in capit. afferte. de praescriptio. & tenet glossa in cap. in nostra praesentia. de testibus. in glossa. mag. in medio. & ibi Doctor. ita ergo sit in nostro casu, quia si isti possessores aequalem titulum ostendunt, videntur habere rem & possessionem pro parte: si vero nullum titulum ostendunt, saltem videntur habere titulum de iure gentium, quasi occupauerint rem vacantem quae in nullius bonis erat: vnde merito vnusquisque dicitur habere aequalem partem in re, & aequaliter & communiter possidere pro indiuiso: & hoc casu si quis eorum velit intentare petitorium contra alium poterit facere cum ista sententia tantum feratur in possessione istam conclusi. & opinio in hoc dubio passu ponit expresse & magistraliter Bartolus. in dict. l. si duo. ff. vti possi. fin. col. idem Bar. in l. vna. C. vti possi. si. col. in medio. Angelus de Arcet. in §. quadrupli. pen. col. in fine. Insti. de actio. Platea in §. retinenda. Insti. de interdictis. finali. colu. in principio. & ante Bartolū & istos Doctores, istam opinionem tenuit Vincenti. in cap. licet causam. de proba. quem ibi refert Abbas. penult. colum. numer. trigesimo septimo. & istam opinionem tenet & sequitur ibi Abbas. & ista opinio. esset seruanda in iudicando & consulendo tanquam aequa & benefica: & ista eadem questio & decisio potest esse in re mobili: et si queras quomodo possint duo probare se possidere rem mobilem, vi. no. Roset. in libris suis, in titu. de interdicto vtrubi. fin. quaest. numero. 7. Et ex his potest inferri ad nouam questionem, quid si plures praetendant esse domini et possessores alicuius equi vel animalis, et uterque petit et vendicat a tertio detentore, et probat dominium et possessionem, quid faciet iudex, vising. et melius quam alibi in iure Patri. de Pu. in trac. syn. fol. 214. in verbo, probatio. in pri. vbi dicit quod ab alio ista questio non est tacta: vbi tenet quod ex aliquibus coniecturis vna probatio praefertur alteri, puta si sit equus vel animal quod liberum dimittat et accedat ad domum vni et non alterius. arg. l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. cu. simi. et in §. pauonibus. Insti. de reru diuis. sed ista non videtur concludere probatio, et forte non vti sit sup. animali sed sup. alia re vel possit dirimi iudicio sortis. argu. l. 3. §. i. commu. de legat. sed illud non habet locum nisi in casibus a iure expressis: vnde tenerem quod sententia feratur pro utroque, et inter eos

eos diuidatur per supra dicta.
Item etiam ex his potest inferri ad questionem
difficilem, quando duo vel plures reperiuntur
instituti ab eodem testatore in diuersis testa-
mentis eiusdem diei & horar, quis eorum succe-
dat, de quo vide suo loco. Item etiam inferitur
ad difficile, quod in articulo, si duo vel plures pre-
tendunt se possidere, an interim pendente iudi-
cio possessorio uti possideris, possit iudex sum-
marie cognoscere, ut ille qui melius probet in-
terim defendatur in possessione. de quo articulo
vide infra ista. in fine.

180 Interdictum vero recuperande possessionis
competit possessori per vim deiecto a sua pos-
sessione rei immobilis pro ea recuperanda, & vo-
catur unde vi, text. in l. i. versic. i. ff. de vi & vi
ar. cuius verba sunt, hoc interdictum propo-
nitur ei qui vi deiectus est, et enim fuit acquisi-
tum vi deiecto subuenire, propter quod ad re-
cuperandam possessionem hoc interdictum propo-
nitur textus in l. secunda. & per totum. C. unde vi
text. in §. recuperanda. Inst. de interdictis & hoc
procedit, nedum quando quis possidet per se,
verum etiam si per alium, ut colonum, inquilini-
um, filium, seruum vel alium. text. est in l. fina.
ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, si colonus
tuus vi deiectus est ages unde vi interdictor
text. in l. prima. §. quod seruus. eodem titulo.
& natura, virtus, & effectus huius interdicti est
quod spoliatus restituatur in suam possessionem,
& quod aduersarius condemnatur in om-
ni damno & interesse quod spoliatus pre-
tenderit, etiam si excedat valorem ipsius rei.
text. est in l. pri. §. qui autem. ff. de vi & vi ar.
cuius verba sunt, qui autem vi deiectus est, quid
quid damni senserit ad hoc quod vi deiectus
est recuperare debet. text. in §. non solum. eius-
dem textus melior de iure in l. in interdicto.
eodem titulo. cuius verba sunt, in interdicto unde
vi, tantum condemnatio facienda est quanti
inter sit possidere: & hoc iure nos vti Pompo-
scribit, id est, tanti rei videri quanti actoris inter
sit possidere: quod alias minus, alias plus: nam
saepe actoris plures inter est hominem retinere
quam quanti is est: veluti cum questionis ha-
benda, aut rei probanda gratia, aut heredita-
tis adeunda inter sit eius eum possidere. facit
etiam bonus text. in l. si quis uxori. §. si seruus
qui surreptus. ff. de furtis. text. in l. tertia. ff. de
condict. furt. textus in l. inde Neratius. in prin-
cipi. ff. ad l. Aquil. textus in §. illud. Institu. de
lege Aquilia.

181 Requiritur tamen ad hoc ut competat hoc inter-
dictum quod deiectus possideat tempore deie-

ctionis ciuilitur & naturaliter, vel naturaliter
tantum, vel ciuilitur tantum: unde dicitur qui tan-
tum est detentator, non potest agere hoc inter-
dictum. textus est in l. prima. §. deiector. ff. de
vi & vi arma. cuius verba sunt, deiector is qui
possidet siue naturaliter, siue ciuilitur posside-
at. & in fine dicitur, non tamen si colonus sit.
textus in §. siue autem corpore. eiusdem legis.
textus in §. idcirco. eiusdem. l. & in possessione
naturali exemplum est clarum quod euen-
ter quis potest ab eo deici. Sed in possessione ci-
uili videtur dubium, cum animus possidentis
nullo modo videatur recipere violentiam: sed
subtiliter respondeo quod possessio ciuilis ex
dispositione iuris retinetur animo quando
potest liberè uti re & uti possessione naturali
unde quando datur talis impotentia merito
& necessario debet amitti, quia deficit funda-
mentum in quo talis ciuilis possessio insti-
tuta: & licet ipse ciuilitur possidens nolit animo
desinere possidere, sua voluntas seu protestatio
esset nullus momenti tanquam contraria
actui naturali & iuris ordinationi, cum talis
animus videatur fundari super impossibilitate
in hoc consistit vera et subtilis ratio: ratio autem huius
pro qua mea ratione facit bonus text. in l. tertia.
§. si quis autem. versic. proinde. eodem titulo.
textus in l. non solum. §. si dominus. ff. de vi & vi
cap. text. in l. etiam possidere. in fine. cum. l. se-
quenti. ff. de acquirenda possessione. probat
etiam textus recte ponderatus in l. tertia. §.
Nerua filius. eodem titulo. & reperio quod in
terminis istam rationem ponit Baldus in l. i.
licet. secunda lectura. in finalibus verbis. C.
de acquirenda possessione. istam etiam rationem
aperte voluit Socinus in l. 3. §. Nerua filius. ff.
eod. titulo. 2. col. versic. tu considera. & maxime in
versic. ex quibus inferitur. & ante eos voluit Ro-
fre. qui no. loquitur in rub. de interdictis unde vi.
1. col. num. 2. Ex quibus infero quod si quis nec
animo nec corpore possideat sed tantum per
vim prohibitus sit ingredi aliquam rem & ad-
pisci possessionem eius cum forte sit heres, vel
emptor, vel alius successor particularis qui ha-
beat licentiam propria autoritate ingrediendi
possessionem, non competit sibi hoc interdi-
ctum, unde vi contra impediendum. text. est no.
in l. i. §. eum qui. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt,
nec animo nec corpore possidebat, ingredi au-
tem & incipere possidere prohibeatur, non vi-
deri deiectum verius est: deiector enim qui am-
ittit possessionem, non qui non accipit. Adde ta-
men quod si immediate ipso tempore deiectionis
non probet expulsus possedisse, sed ante deie-

deiectionem debet obtinere, quia cum posses-
sio retineatur animo semper presumitur pos-
sidere saltem ciuilitur: nota biliter tenet Fa-
ber in §. restituta. in fi. Insti. de fideicom. hære-
2. col. Item adde quod licet principaliter non
competat hoc interdictum unde vi, pro rebus
mobilibus, tamen bene competit secundario
& accessorie quando res mobiles continentur
in re immobili: unde sicut datur & competit
pro re immobili, ita pro re mobili in ea conten-
ta. text. est in l. i. §. illud. iuncto. §. plane. ff. de vi
& vi arma. cuius verba sunt, illud vique in dubio
non venit interdictum hoc ad res mobiles non
pertinere: plane si quæ res in fundo vel in ædi-
bus unde quis vi deiectus est earum etiam rerum
nomine interdictum competere non est ambi-
gendum. text. in §. si fundus. & in §. quod autem
ait prator. eiusdem. l. text. in l. merito. eod. titu-
lo. Item adde quod si vertatur dubium super da-
mino quod possessor passus est per violentiam ad-
uersarij in prædictis rebus stabitur iuramento
ipsius possessoris expulsi, facta taxatione à iu-
dice, secundum qualitatem personarum. text. est in
l. si quando. C. unde vi. text. in c. si quod metus
causa. & vtrique vide latè per Doctores de ma-
teria: & idem expresse disponit lex. 9. in fine.
titulo. 10. 7. part.

182 Item adde quod agenti interdicto unde vi, non
obstat exceptio dominij, imò ante omnia spo-
liatus est restituendus: unde si reus conuentus
excipiat de dominio & offerat se in continenti
probare, non est audiendus: sed probata violen-
tia statim debet fieri restitutio reservato iure
dominij & proprietatis ipsi reo. text. est capita-
lis in l. si quis ad se fundum. versic. primo. C. ad
l. lu. de vi. ibi, ante omnia violentiam causam exa-
minari precipimus. & ibi notat gloss. ordin. in
verbo, violentia in princ. Bartolus. secunda co-
lum. prope finem. Iacobus Butri. prim. colum.
post prin. prima opposi. Albe. in princ. Ange.
3. colum. versic. 3. calu. text. in l. prima. C. super
vim vel alio modo. text. in l. si maritus. la. 1. C.
de dona. inter virum & uxorem. text. iuncta
glossa. & ibi Albe. Angel. & commun. Docto.
in l. prima. in princip. versic. hoc interdictum.
ff. de vi & vi arma. text. in capitulo. & ibi com-
mun. Doct. de resti. spo. text. in c. in literis. eod.
titulo. ibi, quia prædictum etiam est secundum rigorem
iuris restituendus, & probant omnia iura illius
tituli: & idem hodie disponit. l. fina. titulo. 10. 7.
part. tenet Barto. in l. naturaliter. §. nihil com-
mune. ff. de acqui. posses. 2. col. in fine. num. 3. &
super eo commun. Docto. idem Bar. in l. si de vi.
in fine. ff. de indi. & ibi commun. Docto. tenet

etiam Cinus. Pau. Iaso. & commun. Doct. in l. 2.
C. de edict. di. Adria. tol. ubi ponit generalem
doctrinam & theoreticam, quod licet in iudicio
possessorio adipiscenda regulariter obstat ex-
ceptio dominij quando in continenti offertur
probanda, argumento text. in l. 3. §. ibidem.
ff. ad exhibed. & in l. ille a quo. §. si de testamē-
to. ff. ad Trebellia. & in l. si is a quo. in princip.
ff. de in possessione. legat. tamen in iudicio posses-
sorio recuperanda non admittitur etiam si in
continenti veniat probanda. facit etiam gloss.
no. & eius doctrina in l. si in fine. ff. de rei ven-
dic. ubi dicitur quod ubi remedium possessorij
datur actori in poenam rei conuenti non admit-
titur exceptio dominij etiam si in continenti
veniat probanda: de qua glossa dixi in interdi-
ctum adipiscen. possessio. & istam conclusi. &
doctrinam quæ habet quod agenti interdicto
recuperande non obstat exceptio dominij.
Amplia & extendi duobus & viginti modis
quos ponit & cumulat Ripa in dicto. §. nihil
commune. 8. col. num. 46. cum sequentibus.

183 Item adde quod intantum spoliatus ante o-
mnia est restituendus, quod licet non intenter re-
medium possessorium recuperanda, sed tantum
remedium petitorium rei vindicationis & non
probet dominium, quod est fundamentum il-
lius actionis: sed probet solum spoliacionem si
bi factam ab aduersario, debet obtinere in ipsa
rei vindicatione & fieri sibi restitutio: iste est ca-
sus vnicus in iure in l. si quis emptionis. §. sed
hæc contra super illis. C. de præferi. triginta
vel quadraginta. annorum. quem ad hoc re-
putat singuli. & vnicum ibi Bartol. in principi.
legis, & Bald. ibi in principio. & Angelus. ibi. 2.
colum. num. 4. notat etiam ad hoc ibi glo. or.
Saly. & commun. Doct. illum etiam text. ad hoc
dicit vnicum Ange. in l. i. §. hoc interdictum el-
1. in fine. ff. de vi & vi arma. notat etiam & com-
mendat Bart. Pau. Alex. & commun. Docto. in
l. si alienam. ff. solu. matr. imò quod magis est,
intantum causa spoliacionis est priuilegiata ut
actor qui dicit se spoliatum. & intentauit hoc
remedium recuperande possessionis, non pos-
sit ab aduersario conueniri vel reconueniri quo-
uis alio iudicio vel actione reali vel personali,
nisi super alia spoliacione quæ ipse actor com-
misisset in alia re. text. est no. in c. ti. de ordi. co-
gnic. cuius verba sunt, super spoliacione conuen-
tus aduersus restitutionem petentem, non est
nisi super quæstione spoliacionis si eum recon-
ueniat audiendus. & ad hoc cum notat & com-
mendat ibi glo. or. Innocen. Hostien. Ioan. An-
Card. Abb. Anto. Anchar. imò & commun. Do-
cto.

do. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. in prin. i. combinatione. ff. de acqui. poss. & ibi commu. repetentes idem Bartolus. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam. de vi. 2. col. numero. 2. & ibi Angel. 3. col. in medio. & communi. alij Docto. Limita tamen istam conclu. quæ habet quod agens interdicto unde vi, non obstat exceptio domini, sed ante omnia spoliatus est restituendus, ut non procedat. 1. quando ipse actor agens hoc remedio possessorio recuperanda patiatur sup. illa exceptione domini procedi: quia tunc probato dominio actor excluditur: ita probat text. in capit. primo. de restitu. spolia. & ibi tenent commu. Docto. notat etiam & commendat Bart. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi. 2. col. prope. fin. & ibi Iaco. But. in princ. Ange. 3. col. versic. 3. casu. per quos vi. bonam rationem. idē Barto. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. 2. col. numero. 10. ff. de iur. iurand. vbi bene declarat Iaco. But. notabiliter in l. incerti iuris. C. de interdic. 3. col. post prin. versic. caue tamē. Pau. de Cast. in l. 2. C. de edic. di. Adria. tol. f. co. prope. fin. idem Paul. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. col. in princ. Ange. in l. 1. §. hoc interdictum. el. 1. ff. de vi & ar. num. 4. Contrarium tamē tenet expressē Bal. qui subtiliter loquitur in l. ordinarij. C. de rei vend. si. colum. nu. 14. vbi dicit quod etiā si non replicetur sed patiatur procedi super exceptione domini, quod ante omnia actor spoliatus est restituendus: quia hæc est allegatio iuris & consistit in mera & propria natura ipsius interdicti recuperanda: & ideo exceptio domini non procedit, licet non interueniat replicatio nec obstat secundum eum text. in dicto. c. 1. de resti. spo. in quo se fundat commu. opi. quia ibi expressē actor voluit admittere reum opponentem de dominio & super eo litigare. Sed hoc non obstante teneas superiorem communem doctrinam, quia eadem ratio est quando tacitē cōsensit actor admittendo exceptionem domini & probationes fieri super eo, & ex ista ratione reprobatur sententiam Bald. Aretinus in dicto. §. nihil commune. 4. col. in medio. versic. & quia. vbi no. loquitur, & ibi etiam tenet Ripa. 2. col. numero. 72. Secundo limita nisi agenti possessorio recuperanda obstat notorius defectus proprietatis: quia de iure communi non potest habere dominium in illa re: text. est in c. ad decimas. de resti. spo. lib. 6. vbi episcopus vel clericus spoliatus quasi possessione decimandi extra suam diocesim non debet restituere, quia de iure communi habet præsumptionem contra se: & ad hoc illum tex. notat ibi gloss. ordi.

Arch. Domi. Anchar. & commu. Docto. & ad hoc etiam illum tex. notat Bald. in dict. l. naturaliter. §. nihil commune. in addi. suis, cuius letura hodie non reperitur: & refert & sequitur ibi Alex. num. 21. Saly. quin o. loquitur, in l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iul. de vi. 3. col. 7. opin. Paul. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. col. in fine. versic. 10. casus. Bald. no. in l. 1. C. de appell. la. si. colum. numero. 11. Ex quo clarē subinfertur quod in omnibus casibus in quibus exceptio domini opposita per violentum possessorem contra spoliatum est manifesta & notoria in iure vel in facto, puta quia constat de dominio excipientis per sententiam definitivam latam contra agentem ante ipsam spoliationem: quia tunc non debet fieri restitutio. ita expresse & singu. tenet Cuma. in dicto. §. nihil commune. 3. columna. versic. ex hoc. & ibi latē Alex. 6. & 7. col. vbi dicit hanc esse magis communem opin. & istam dicit magis communem opi. Iaso. ibi. 9. col. nu. 49. idem etiam tenet Paul. in l. permisceri. in fine. eod. titu. idem Paul. melius quā alibi in l. si de vi. pe. col. in medio. versic. 2. casu. ff. de iudi. & ista opinio tanquam communis est tenenda, licet Bart. in dicto. §. nihil commune. 2. col. numero. 3. expresse teneat contrarium, sed repro. commu. a. doc. & idem esset si constaret per confessionem partis: quia agens interdicto recuperanda cōsenteatur aduersarium esse dominum, sed hoc non obstante petit restitutionem sibi fieri: quia tali casu obstat ei exceptio domini: ita tenet not. Innocen. Ioan. Andre. in cap. constitutus. de filiis presbyterorum. tenet etiam & reputat singu. ibi Card. Anchar. Abb. & commu. Docto. tenet etiam Ange. in l. dolo facit. numero. 2. ff. de doli excep. Angel. in l. prima. §. hoc interdictum. el. 1. ff. de vi & ar. numero. 5. re. net etiam Pau. in dict. l. si de vi. 5. col. versic. 9. casus. ff. de iudi. in cuius confirmatione fieri text. in capit. significasti. de dolo. text. in l. 1. pri. §. rediguntur. ff. quorum lega. text. in l. dolo. ff. de doli. excep. Tertiō limita quod ita demum spoliatus ante omnia est restituendus, quando ageret tantum interdicto recuperanda pro restitutione rei: licet verō si ageret simul petitorio & possessorio accumulando rei vendicationem per quam dicit se declarari dominum, & remedium possessorium recuperanda per quod peti. restitui. rei, quæ cumulatio admittitur: quia cessant omnes regulæ impeditur. ut in l. cum fundum. versic. si. ff. de vi & ar. 2. & ibi gloss. ord. finalis, & commu. Docto. & penē & magistraliter Bartol. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. nu. 17. & 9. col. 3. combinatione.

limitatione. num. 22. & ibi commu. Docto. probat text. & ibi tenet glo. ord. & commu. opi. in c. cum dilectus. de cau. pos. & proprie. quia tunc reus conuentus & sic violentus possessor potest obijcere de dominio, & si probauerit non teneat restituere, sed defendendus est in sua possessione quantuncumque violenta: ita probat text. in c. cu ecclesia sutrina. de cau. pos. & pro. text. in ca. cum super. eod. titu. & in expresse istam conclu. tenet gloss. ord. in c. constitutus. de filiis pres. in glo. 2. & ibi Abb. 2. col. numero. 7. & alij Docto. facit etiam gloss. in c. pastoralis. in gloss. magna, in si. & in c. cum dilectus. de cau. pos. & pro. istam etiam conclu. tenet Paul. de Cast. in l. si de vi. ff. de iudi. pe. col. post prin. Angel. in l. 1. §. hoc interdictum. el. a. num. 7. ff. de vi & ar. Quarto limita quod ita demum spoliatus ante omnia debet restituere si restitutio rei petita non posset fieri sine irreparabili præiudicio: quia tunc exceptio domini per reum opposita impedit fieri restitutionem si in continenti veniat probanda. text. est no. in c. literas. de resti. spo. vbi si maritus petit se restitui ad quasi possessionem uxoris quæ ab eo diuertit, & vxor opponat matrimonium esse contractum in gradu prohibito & offert se probare in continenti, non debet fieri restitutio: quia esset periculum animæ propter copulam: & idem est quod esset tanta fructuaria vi, quod probabiliter timeatur de morte uxoris, cui non sit plenē consultum per citationem vel satisfactionem mariti: & ad hoc illum tex. reputat ibi singu. Abb. 2. col. ultimo no. & commu. alij Docto. & illum text. in prædicto casu finali dicit vnicum Abb. in c. de diuortijs. Ex quo text. & superiori conclusionem inferebat singu. Paul. de Cast. in l. 2. in fine. C. de edic. diu. Adria. tol. quod si ageretur interdicto recuperanda, pro aliqua re fortissima & difficilis recuperationis, cuius proprietas seu dominium non esset saluum post restitutionem, ut quia esset castrum vel fortalium, tunc bene admitteretur exceptio domini si in continenti probetur, argumento text. in dicto. c. literas. & illud dictum Paul. sequitur & exaltat Iaso. ibi in dict. l. 2. de edic. diu. Adria. tol. 1. co. in medio, dicens non esse ab alio tactu: tenet etiam & commendat Alex. in dicto. §. nihil commune. 10. col. numero. 21. & ibi Ripa. 2. col. numero. 75. & iste sunt valde substantiales & principales limitationes in materia: alias tamen quinque & viginti limitationes ponit Ripa in dicto. §. nihil commune. 10. col. numero. 69. quas vide per te: & quinquaginta limitationes ponit Antonius Corlettus in tractatu Fallentiaru, ad

regulam. spoliatus ante omnia restituendus est, posito in 2. volu. trac. fol. 104. col. Sed attende quod contra prædicta indistincte & subtiliter facit. l. 2. titu. 3. par. quæ aperte vult quod agere remedio possessorio recuperanda: & sic in terdicto unde vi, bene obstat exceptio domini saltem quando in continenti venit probanda: quæ lex in hoc videtur terribilis, & etiam apud peritissimos valde dubia: sed ea non obstante adhuc teneo superiorem communem conclu. maximē cum sit approbata per aliam legem partitā posteriorem. si. si. titu. 10. 7. par. & ad prædictam. l. 2. titu. 3. par. respon. valde no. sequēribus modis. Primo modo quod illa lex intelligatur quando actor agit interdicto adipiscendæ possessionis, quo casu admittitur exceptio domini si in continenti veniat probanda. Vel aliter & 2. quod illa lex intelligatur quando agens interdicto recuperanda, dicebat se dñm, & intentabat & cumulabat simul petitoriū & possessorium recuperanda: quia tunc reus conuentus potest opponere exceptionem domini, & si offerat se in continenti probare admitti debet, & impeditur restitutio possessionis: quod patet, quia supra illa lex in hoc casu locuta est, unde quod postea dicit ad illud debet referri, & secundum hoc est ibi lex partitæ expressa. pro. limitatione notabili & principali quā supra proximē posui.

184 Item adde quod intantum spoliatus debet restitui in sua possessione per hoc interdictum, unde vi, ut procedat nedom quando spoliatus est præfens & agit, verum etiam si sit absens & aliquis propinquus amicus, colonus, inquilinus, seruus, retinebat pro eo possessionem: nam si talis detentator sit expulsus & possessio fuerit domino ablata, poterit ille detentator qui fuit expulsus etiam sine mandato: imo licet non sit legitima persona standi in iudicio: quia seruus ageret hoc interdicto, unde vi, nomine absentis, ut restituatur possessio domino absentis: & non solum hoc potest petere ipse detentator, imo quilibet alius tertius etiam seruus qui non detentabat: text. est no. in l. 1. C. si per vim vel alio modo. & ibi notat & commendat Bart. Cinnus, Bald. Saly. & commu. Docto. nec distinguat an talis possessor sit absens ex causa necessaria probabili vel voluntaria, secundum gloss. ibi in verbo, quolibet modo. & commu. Docto. imo talis amicus vel seruus poterit agere nomine absentis sine aliqua cautione de rato: ita ibi no. Saly. 1. col. numero. 4. quod videtur probari ex illa lege cum de facili seruus qui nihil habet in bonis non posset reperire fideiussorem.

res: unde videtur quod illa lex hoc nouum in ducat in casu spoliationis, vt illa personae possint agere sine cautione: & ista opi. mihi videtur verior, licet glo. ibi. in verbo, serui. in fine, & ibi Bart. Cinus, & magis commun. Doct. teneant contrarium.

185 Item adde, quod istud interdictum datur & competit heredibus actiue, vnde mortuo possessore vi deiecto & expulso, heredes & successores eius possunt agere hoc interdictum pro recuperanda possessione quae defuncto fuit ablata, & pro totali interesse pro quo ipse defunctus potuit agere: text. est in l. i. §. interdictum hoc. ff. de vi & vi arma. facit text. in l. i. §. heredes. ff. de praedictis delictis, text. in l. quod diximus. §. a. versic. hanc actio. ff. quod metus causa. text. in §. non autem, versic. sed heredibus. Instit. de perpe. & tempo. actio. Similiter etiam transit contra heredes eius qui commisit violentiam, non tamen vt intentetur hoc interdictum, vnde vi: sed actio in factum si aliquid ad eos peruenit, non alias: vnde agitur contra eos pro recuperanda ipsa re si ad eos peruenit: & pro recuperando eo quod ex bonis possessoris expulsi ad eos peruenit, non vero agitur contra eos pro aliquo interesse vel damno quod possessor expulsi passus fuit, cum hoc non perueniat ad praedictos heredes expulsi: text. est in l. i. §. si. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, ex causa huius interdicti in heredem & bonorum possesorem ceterosque successores in factum actio competit in id quod ad eos peruenit: text. in l. si plures. eodem titulo. textus in l. tertia. §. hanc actio. eodem titulo. facit text. in dict. l. quod diximus. §. si. ff. quod me. cau. text. in l. in heredem. ff. de calumnia. text. in l. i. §. si. ff. ne vis fiat ei. text. in l. sicuti poena. ff. de regul. iuris. text. in l. vna in fine. C. ex delict. defunct. text. in l. in heredem. ff. de dolo. & tali casu competit perpetuo cum detur pro eo quod ad eos peruenit, vt in dictis iuribus.

186 Item adde quod istud interdictum vnde vi, non datur contra particularem successorem, vnde si ille qui commisit violentiam vendidit vel donauit alteri illam rem, vel quouis alio titulo oneroso vel lucratiuo per contractum inter viuos vel per ultimam voluntatem alienauit, non poterit primus possessor expulsi agere hoc interdictum contra illum tertium particularem successorem, sed tantum contra expulsores qui violentiam commisit, licet rem ipsam non possideat: text. est in l. cum a te. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, cum a te vi deiectus sum, si quis vi eandem possessionem possidere co-

perit, non possum cum alio quam tecum interdictum experiri: quem text. ad hoc notat ibi glo. or. Bart. & commun. Doct. Angel. in l. si vi me. la. vbi legit illam legem. eod. titulo. cuius ratio est, quia regulariter interdicta sunt remedia personalia: text. est in l. i. versic. pe. ff. de interdictis. cuius verba sunt, interdicta omnia licet in rem videantur concepta, vi tamen ipsa personalia sunt, & ad hoc notat ibi Bart. Albe. Ange. & commun. Doct. & licet alia interdicta sint in rem scripta istud tamen est merè personale, vt aperte probat text. in dict. l. cum a te. de vi & vi arma. & ibi commun. Doct. vnde cum sit remedium merè personale, merito non transit contra particularem successorem, vt in l. i. §. si. ff. de contr. empt. cum similibus, quod intellige quando primus violentus possessor & deiciens est soluendo, alias secus, argumento text. in l. i. §. fullo, in princ. ff. de furtis: ita glo. ord. in dict. l. cum a te. & ibi Bart. & Doct. Ange. in dict. l. si vi me. la. eod. titulo. idem Ange. in l. si de fundo. eod. titulo. in fine. quod tamen subintelligo pro re, non vero pro interesse, contra expulsores, rem autem indistincte potest agere pro re, & si militer pro interesse, modo possideat rem ablatam, modo non, etiam si sine dolo vel culpa amiserit possessionem: text. est in l. si vi me. la. §. ff. de vi & vi arma. & ibi Bart. Ange. & commun. Doct. vel poterit agere contra tertium vel rei vendicatione vel alio remedio reali competentis: cuius probatio est difficilis, sed hodie de iure Canonico & eius aequitate inductum est quod possit violenter expulsi agere contra quemlibet tertium possessorem, eo casu quo scienter habuit rem a praedicto violento possessore: vnde de secus est si ignoranter ab eo habuisset rem: text. est in l. c. sepe. de restit. spol. & ibi glo. or. Innocen. Hosti. Abb. Anto. Cardin. Anchar. & commun. Doct. glo. in c. cum ad sedem. & ibi commun. scriben. eod. titulo. nec obstat si dicatur quod violentia ita afficit rem quod non potest vsucapi vel praescribi, nisi redeat in potestatem primi possessoris a quo fuit ablata, vt in l. i. ceter. §. Iulianus. ff. de precario. vnde non videtur esse vitium merè personale, & per consequens remedium non deberet esse personale: quia responsio quod illud est verum quo ad effectum vsucapionis & praescriptionis, quia illum vitium afficit rem adeo, quod non potest vsucapi nec praescribi, nisi purgetur vitium violentiae reuertendo in potestatem possessoris expulsi, & licet res fortuita debet reuerti in potestatem domini, vt in l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsuca. cum sumi. tamen res vi ablata debet necessitate reuerti

reuertere in potestatem possessoris expulsi: text. est in l. i. §. vnde in iure dicta. l. ceter. §. Iulianus. ff. de precario. secundum Bart. Ange. & Doct. ibi: & ita tenet Bart. & commun. Doct. in l. i. §. si dominus. ff. de vsucap. Pau. & Doct. in l. §. quod autem. eiusdem legis. Bartol. & Doct. in l. si partem. C. de vsuca. pro emp. 187 Item adde quod licet de iure antiquo per vim deiectus atque spoliatus tantum possit agere contra violentum possessorem interdictum vnde vi, vt supra dictum est, tamen hodie de iure nouo Codicis potest agere remedium. l. si quis in tantam. C. vnde vi. quia ceterum, quod si inuafor sit dominus amittat dominium illius rei & applicetur expulsi: si vero non sit dominus, tenetur ei reddere possessionem ablatam & insuper restitutionem eiusdem rei: & ad hoc notat ibi glo. or. & commun. Doct. text. in §. sed ex constitutionibus. Instit. de interdictis. text. melior & elarior ceteris in §. quia tamen. Instit. vi bonorum raptorum. & idem disponit lex. 10. titulo. 7. par. 8. l. i. titulo. 24. lib. 3. ordi. & si quaeras in quo erit hodie utile interdictum vnde vi, cum materia sua, cum plenius sit spoliato consultum per text. in dict. l. si quis in tantam. & per iura similia, maxime quod interdictum vnde vi, requirit dolum in committente violentiam. §. quod sciat rem nec possessionem sibi non pectinere: remedium vero text. in l. si quis in tantam. cum similibus, procedit & competit sine dolo: hoc efficit credat rem vel possessionem eius ad se pertinere, & sibi licere de iure rem propria autoritate auferre, vel alio errore ductus fecerit ita text. expresse in dicto. §. quia tamen. Instit. vi bonorum rap. & tenet glo. or. in dict. l. si quis in tantam. glo. mag. in finalibus verbis. & ibi communiter Doct. Rursus etiam interdictum vnde vi, est annale, vt supra dictum est: remedium vero text. in dict. l. si quis in tantam. cum simili. & est perpetuum & durat per 30. annos, cum sit civile, vt tenet etiam glo. in dicta. l. si quis in tantam, in glo. mag. in fine. & ibi commun. Doct. Respondeo, quod in electione possessoris expulsi erit vnus vel alterum remedium eligere, & quodlibet eorum potest esse sibi casu utile, nam interdictum vnde vi, competit ad restitutionem rei ablatae, & insuper ad totale interesse quod potest esse longe maius quam vera aestimatio & valor rei, vt supra dixi & probaui: remedium vero text. in dicta. l. si quis in tantam cum similibus, competit contra spoliatores vt amittat ipsam rem si fuerit dominus eius, vel condeimnetur in valore & aestimatione eius si non fuerit dominus, etiam nullo probato interdic-

per actorem expulsum: & sic valde utile est sibi eligere inter ista remedia. 188 Item adde, quod si quis relinquat rem quam possidebat vacantem, taliter quod per absentiam eius omnem possessionem amittit tam civilem quam naturalem, his modis quibus de iure perdit potest, & alter eam ingressus est scies rem esse alienam & ad eum non pertinet, licet ignorat cuius sit, tunc licet de iure antiquo nullum competere remedium vel interdictum primo possessori qui vacantem rem reliquit: quia non vnde vi, cum illud requirat violentiam commissam in personam: non vti possideris, cum ipse nullam possessionem habeat, cum vtrique vacat: non adipiscende, cum semel iam habuit possessionem, & forte non habuit rem ex titulo vniuersali vltima voluntatis a quo causatur illud interdictum adipiscende, vt dixi suo proprio loco: & sic de iure antiquo nullum in hoc casu erat in iure proditum remedium: sed hodie per Iulianum est nouum introductum remedium. §. quod detur & competat primo possessori qui rem vacantem reliquit remedium text. in l. i. fin. C. vnde vi. quo teneatur ingressus eam restituere primo possessori cum totali interelle tanquam si violenter a possessore rem auferret, & denique tenetur ad omnia quae veniunt in interdicto, vnde vi: & sic text. in sua declaratione non est alibi, cum sit vna de l. de constitutionibus Iulianianis: quem ibi ad hoc notat & sic intelligit glo. or. in verbo, vacuam. versic. tu dic. & ibi Bart. Pe. Cinus. Albe. Bald. Saly. & commun. Doct. Azo. in summa illius tituli per. co. num. 3. Rofre. in rubrica de constitutione, cum quae rebatur quae est vltima rubrica sui operis. 3. col. in princ. ex quo infertur quod illa lex non habet locum quando sola possessio naturalis vacaret: quia dominus vel possessor primus retineret possessionem civilem in absentia: quia hoc casu competere domino vel possessori interdictum vti possideris, pro tuenda sua civili possessione, in cuius consequentiam fieret sibi restitutio naturalis, vt late conclusum est in interdicto vti possideris. vnde non competere ei remedium dicti §. si. & hoc est de mente glo. ibi in verbo, vacuam. versic. tu dic. pro qua doctrina & declaratione facit glo. in l. i. §. vnde in §. quod autem. Instit. de vsucap. in glo. i. quae dicit, quod possessio interdictum dicitur plena vt est illa quae possidetur: interdictum semiple na, vt est illa in qua alias ex causa legatorum vel reueruandae interdictum vacua, & hoc est in quibus modis: propter absentiam, vel propter negligentiam, vel quia sine successore qui Ant. Go. in l. i. Tau. Ee = dece-

decedat: quam ibi sequuntur Docto. & illam
gloss. dicit vnicam Angel. in l. si me in vacuum.
de acqui. posses. & Alex. & Iaso. in l. in conuen-
tionalibus. §. primo. de verbo. obliga.
Secundo inferitur, quod non haberet locum
quando quis in absentia retinet vtranque pos-
sessionem, mediante seruo, filio, colono, vel in-
quilino: quia tali casu daretur interdictum vn-
de vi, ipsi absenti: vel ipsis expulsis competere
interdictum unde vi, nomine possessionis ab-
sentis, vt supra dictum est per textum in l. cum
materia. C. si per vim vel alio modo. in quovno
notandum est, quod hoc casu quando absens
relinquit domum, fundum, vel rem vacantem
& alius ingressus est & posses. occupauit, quod
non poterit aliquis pro absente agere interdi-
cto unde vi, vel conditione. l. fin. C. unde vi. nec
alio quouis remedio possessorio, sed oportet
quod ipse absens reuersus vel eius procurator
agat competenti remedio. §. remedio. l. si. C. vn-
de vi. quia imputandum est ei qui vacante rem
relinquit, licet eo casu quo absens possideret per
colonum, inquilinum, seruum, vel amicum quē
ibi dimiserit, si quis ingressus sit potest agi con-
tra eum per eos quos ibi dimittit, imo per quē
libet extraneum sine mandato, vt in dicta lege
prima, si per vim vel alio modo, quia magis fa-
uendum est ei qui possessionem suam per alium
voluit conseruare.

189 Item adde quod prædicta lex si. C. unde vi ha-
bet locum & procedit tam in re mobili quam
immobili: ita Iaso. Bu. in dicta. l. si. i. col. in fine.
Bart. 2. col. num. 7. Saly. 2. col. num. 10. Rosse. in
rubric. de constitutione, cum quærebatur. 6. co-
num. 5. Alex. vbi dicit hanc esse comm. opi. in
l. rem quæ nobis. ff. de acqui. posses. 2. col. num.
5. Iaso. ibi. 2. col. in fine. num. 4. licet glo. in dicta
l. si. C. unde vi. in verbo, quod vi aut clam. velit
contrarium. Vnum tamen est quod licet agenti
remedio possessorio recuperandæ non obstat
exceptio dominij, licet veniat in continenti
probanda, tamen secus est in agente remedio
& conditione prædictæ legis si. C. unde vi, pro
possessione clandestina: quia ei bene obstat
exceptio dominij: ita probat text. vnicus in iu-
re in l. si de eo. §. fin. ff. de acqui. posses. & illum
text. ad hoc dicit vnicum Bald. in l. vitia. C. de
acqui. posses. col. num. 6. idem Bald. ibi. l. si quis
emptionis. §. sed hæc contra super illis. C. de præ-
p. vel. 40. anno. & ibi Ange. in prin. legis. 2. col.
num. 4. & istam com. tenet Bart. licet non alle-
get illum text. in l. si de vi. ff. de iudi. in fi. nu. 3.
& ibi Paul. 5. col. in prin. vers. primus est. glo.
onip. dicta. l. si in verbo. per ignorantium. in fi.

ne. C. unde vi. & ibi Bar. penul. colum. nu. 1. vbi
adducit no. rationem, quia cum possessio vaca-
bat non reputatur tam graue delictum. Item
etiam, quia remedium illius legis habet instar
adipiscendæ possessionis, cum omnino vacabat
& sua culpa possessionem amiserat: idem etiam
tenet ibi Ange. 2. colum. in fine. Saly. 3. colum.
numero. 15. & ista est commu. opin. Doct. licet
inaduertenter contrarium teneat Iaso. in l. clam
posidere supra isto titul. 2. col. nu. 5. allegando
Anto. de Bu. in ca. item cum quis. de restit. spo.
Item adde quod licet ille qui occupauit rem va-
cantem teneatur eam restituere tanquam pœ-
do ad instar interdicti unde vi, conditione præ-
dictæ l. si. C. unde vi. tamen res illa non afficitur
vitio reali: unde licet eo casu quo interuenit
vera & realis violentia taliter violentia posses-
sa non possit præscribi, vt in l. certè. §. Iulianus.
ff. de præcar. & supra dictum est, tamen secus
est in hac possessione clandestina in re vacante
acquisita: quia bene potest præscribi per quem
libet bonæ fidei possessorem: ita notabil. pro-
bat text. in l. furtum. §. fundi. ff. de vscap. & ibi
Bartol. & communi. Docto. idem tenet Bartol.
& communi. Doct. in l. sequitur. §. item si occu-
paueris. eodem titu. gloss. ordinari. in l. Pompo.
§. cum quis. in verbo. vitij. ff. de acquiren. pos-
session. & ibi Bartol. & commu. opin. gloss. in l.
vitia. C. de acquiren. possession. & ibi Bald. An-
gel. Salyce. & communi. Doct. gloss. in dicta. l.
fina. C. unde vi. in verbo, vt prædonem. & ibi
commu. opin. probat etiam text. in l. §. quod au-
tem. In l. de vscap. & ibi Faber in fin. & com-
mu. opin. licet ibi gloss. velit contrarium. istam
etiam opin. tenet Iaso. vbi dicit hanc esse com-
mu. opin. in l. clam posidere. 2. colum. nume. 7.
ff. de acquirendæ possessione.

190 Item adde, quod quando quis vult posses-
sionem vi à sua possessione expellere potest à
possessor ei de facto resistere: quia licet vide-
tur facere pro defensione suæ possessionis: imo
si iam deiectus & expulsus sit, potest propria
auctoritate recuperare, dum modo faciat in con-
tinenti, non ex intervallo: textus est in l. ter-
tia. §. eum igitur. ff. de vi & vi armata. cuius ver-
ba sunt. eum igitur qui cum armis venit posses-
sionem suam repellere sed hoc confessum non ex
intervallo, dum modo sciamus non solui reli-
stere permissum ne deiciatur, sed & si deiectus
quis fuerit eundem deicere non ex intervallo,
sed in continenti. & ad hoc eum notat ibi glo.
ordinari. Bartolus, Angelus, & communiter Do-
ctores. textus in l. prima. §. vim vi. eodem titu.
textus in lege prima. C. unde vi. & adde, quod
intelligitur in continenti & non ex intervallo

quando recuperat suam possessionem quam
primū potest, antequam ad actus extraneos
diuertat: ita glossa ordinari. in dicto. §. eum igitur.
tur argumeto textus in l. continuus. in prin-
cipio. ff. de verborum obligatio. textus in lege
duos. §. primo. ff. de duob. re. textus in l. quod
ait. §. quod ait. ff. de adulter. text. in l. hæredes
palam. §. fina. ff. de testament. sed clariis & pro-
priis dic, quod in materia nostra in continenti
dicitur arbitrio boni viri, secundum quod com-
modè fieri potest, attenta qualitate eius qui vi
deiectus est, & rei ex qua fuit expulsus, & eius
qui vim commisit: ita Bartolus in dicto. §. eum
igitur. & ibi notabil. Angelus qui valde com-
mendat. Petr. in lege prima. C. unde vi. prima
columna. post principium. Cuius ibi penulti-
ma columna. Iacob. Butri. fin. columna. Faber,
secunda columna. Salyce. prima columna, nu-
mero quarto. & melius secunda columna, nu-
mero decimo. Aretinus in l. prima. §. qui præ-
sens. ff. de verborum obligatione. secunda co-
lumna, in fine. ex quo singula. inferitur, quod
si Rex & Princeps vel Dux per vim expellat
possessorem de aliquo territorio, castro, vel lo-
co suo, licitum est ei quandoque propria au-
toritate recuperare etiam post decennium: istud
fuit dictum originale & famosum Hugutionis
in capitulo. ius naturale. prima distinctione, in
glossa sua antiqua: & sequitur & commendat
Baldus in lege fina. C. de his qui à non domino
manu. secunda columna, numero tertio. illud
etiam dictū sequitur & reputat mirabile Imola
in lege prima. §. qui præsens. ff. de verborum
obligatione. prima columna, numero secundo.
Angelus de Aretin. in §. quadrupli. Institut. de
actionibus. octaua columna, numero vigesimo
nono. tenet etiam & valde commendat Iason
in lege clam posidere. §. qui ad nundinas. septi-
ma columna, numero trigessimosesto. ff. de ac-
quirend. possessione. Romanus in lege si de eo.
§. si forte. secunda columna. eodem titulo. Mon-
talius in l. prima. titu. 1. lib. 2. foro. 11. & intan-
tum est verum quod expulsus potest suam pos-
sessionem in continenti recuperare, vt nullam
videatur amisisse possessionem, sed semper re-
tinere saltem ciuilem in animo: quia sequuta re-
cuperatione in continenti præsumitur semper
habuisse animum possidendi: ex quo subtiliter
inferitur, quod non erit interrupta præscriptio
vel vscapio incepta: & in expresso ita determi-
nat gloss. singula. in lege. si quis ad secundum.
C. ad legem Iuliam de vi. in gloss. fin. quam ibi
notat & commendat Bartol. fina. columna, nu-

mero quinto. Salyce. penultima columna, nu-
mero vigessimosesto. & ibi communiter Doct.
gloss. etiam ordinari. in l. tertia. §. eum igitur. ff.
de vi & vi arma. in gloss. fin. & ibi Ange. & com-
muniter Doctores. gloss. etiam iuncto tex. in l.
qui possessionem. eodem titu. & ibi Bartolus,
Angelus, & alij Doctores. tenet etiam Bartol. &
communiter Doctores contra gloss. ibi in l. qui
fundum. §. qui bona fide. vers. idem iuris. ff.
de vscapio. pro empto. Iacobus Butrigar. in le-
ge prima. C. unde vi. fina. columna. & ibi Bald.
tertia columna, numero octauo. Salyce. prima
columna, numero tertio: imò quod magis est
dicebat Salyce. in dicta lege. si quis ad secundum.
C. ad legem Iuliam de vi. quod etiam na-
turalis possessio non videatur amissa nec effec-
tus eius, argumento textus in dicta lege. qui
possessione. sed ego intelligo quod licet eam a-
miserit, tamen præsumitur & fingitur à iure non
amisisse.

Aduertendum tamen, quod superior conclusio
procedit & habet locum quando propulsatur
iniuria realis: secus verò quando propulsatur
iniuria personalis: quia offensus ab alio vult se
defendere: quia tantum est ibi permissum se de-
fendere in ipso actu & crimine flagranti, non ta-
men potest post iniuriam sibi factam propulsa-
re & vindictam sumere: ita probat text. notabi.
in l. quod ait lex. ff. de adulter. vbi dicitur quod
licet pater possit filium & adulterum interfice-
re, debet intelligi quando eos deprehendit in
ipso crimine: & per eum istam sententiam &
conclusionem tenet Bartol. in dicta. l. tertia. §.
eum igitur. ff. de vi & vi arma. licet corruptè al-
leget illam legem. & ibi Angelus de Perusi. Bal-
dus in l. petens. C. de pactis. penultima colum-
na, numero. 49. Bartolus in lege prima. C. unde
vi penultima columna, numero nono. & ibi Ci-
nus, Albericus, Faber, Salyce. & communi-
ter Doctores. Faber in §. ius autem gentium.
Institut. de iure natura. gent. & ciui. secunda co-
lumna, numero tertio.

191 Item adde quod hoc interdictum unde vi, nedum cōpe-
tit pro rebus corporalibus, sed etiā pro rebus
incorporalibus: unde si fructuarii sit deiectus à
fundo in quo habet vsumfructum, poterit in-
tentare hoc interdictum directum: text. est in
l. tertia. §. unde vi. ff. de vi & vi arm. si verò sit de-
iectus ab alio iure & quasi possessione eius, vt
seruitutis: vel alterius iuris incorporalis, compe-
tit hoc interdictum saltem vtile: quia in iuribus
incorporalibus licet non cadat vera & propria
possessio, bene tamen cadit quasi possessio re-
spectu illius iuris, ratione cuius dantur & com-
Ant. Go. in l. Tauri. Ee 3 perit

petunt remedia possessoria text. est in l. quo-
ties. la segunda. ff. de feruitur. & ibi Bar. & com-
muniter Docto. textus in l. segunda. §. si. ff. si ser-
ui. vendicetur. text. in l. sicuti. §. Aristo. eodem
tit. & in expresso istam sententiam & conclusio-
nem tenet Bart. in l. tertia. §. unde vi. ff. de vi &
vi arma. & ibi Angelus de Perusio. tenet etiam
notabiliter & melius quam alibi Rosfred. in li-
bellis suis. in rubrica de interdicto unde vi. nu-
mero vigesimo tertio. Confirmatur per gloss.
notabil. & ordina. in l. prima. in gloss. prima. ff.
uti possidetis. & ibi communis opinio. quæ ha-
bet quod protuenda possessione iurium incor-
poralium habet locum interdictum uti posside-
tis. Confirmatur etiam. quia pro tali quasi pos-
sessione iurium incorporalium competit con-
dictione legis. si quis in tantam. C. unde vi. & in ex-
presso ita tenet ibi gloss. ordinat. & communis
opin. in gloss. mag. secunda questione. & ratio
per quam usufructuarius habet directum in-
terdictum. alius vero qui habet aliud ius vel fer-
uitatem habet utile interdictum. est. quia fru-
ctuarius possidet rem ipsam naturaliter. non ve-
ro ille qui aliud ius vel feruitatem habet. ut in la-
naturaliter. ff. de acquiren. possessio. & ibi com-
muniter Docto. & in terminis tenet Angel. in
l. 3. §. unde vi. ff. de vi & vi arma.

192 Dubium tamen singulare & subtile in mate-
ria est. si fortis res mobilis vel immobilis quam
ego antea possidebam reperiatur nunc penes
alium & probem eam ante possidere. si eo ipso
presumatur clandestine vel vitiose esse penes il-
lum. ut teneatur mihi restituere nulla probata
violenia. clandestinitate. vel vitio possessionis
eius. & videtur quod sic.

Primo per text. singula. in l. fin. C. unde vi. vbi
probat quod talis possessio presumatur clan-
destina: & sic erit notabilis practica quod agat
condictione ex illa lege asserendo me dominum.
& quod possideam antea. & immediate illam rem.
& quod nunc reperiatur penes illum sine iusta
causa: quare peto mihi fieri restitutionem: & in
expresso ita tenet Bart. in dicta. l. fin. 2. colum.
numero. 3. Paulus de Castran. l. improba. C. de
acquirenda possessione. idem Paul. in l. cum res.
C. de probationib. fina. colum. idem Pau. vbi
valde commendat in l. si ex stipulatione. ff. de
acquirenda possessio. secunda colum. numero. 3.
& ante eos Specu. in titu. de restit. spolia. §. pri-
mo. quinta col. versic. octauum est. numero. 19.
Confirmatur etiam per tex. cum materia in ca-
pit. licet causam. de probat. & per ea que tradit
Bartol. in l. si duo. ff. vii posside. secunda colum-
na. versiculo. si vero testes.

Secundo & principaliter pro ista sententia &
conclusionem facit textus in capitulo. reintegra-
da. tertia quæstio prima. vbi disponitur quod
semper & regulariter est restituendus ille qui
iniuste amisit suam possessionem: unde in no-
stro casu secunda possessio illius presumitur
iniusta & vitiosa. & merito debet fieri restitu-
tio anteriori possessori: & per illum textum ita te-
net Innocent. in c. sepe. de restit. spolia. 1. col. ver-
fic. plus etiam. Abb. qui valde commendat
in cap. cum ad sedem. eodem titulo. nona colu-
na. numero vigesimo octauo. idem Abbas in cap-
si diligenti. de prescript. quarta columna. num-
17. Bald. in l. penultima. C. si a non compe. in
3. col. vbi dicit quod eo ipso. quod actor. p-
bet de antiquiore possessione. re ipsa videtur pos-
silius. Iason qui bene loquitur in l. rem que no-
bis. ff. de acquirenda possessione. 4. colum. nu-
19. & ibi Socinus. 9. colum. versic. Aliquando &
13. colum. versic. circa septimam quæstionem.
Tertio & principaliter pro hac sententia & con-
clusionem facit text. in l. si coloni. C. de agri. &
cen. libr. ii. vbi habetur quod si coloni adici-
pantur a domino vel possessore aufugerint. & re-
periantur apud alios quoslibet possessores vel
detentores. debent restitui priori domino vel
possessori. condictione ex illa lege vel iudicis of-
ficio: & per eam tenet Hostien. in dicto capitu-
lo. sepe. de restit. spolia. 2. colum. & ibi Ioan. And.
secunda columna.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam
sententiam. imò quod in casu & questione pro-
posita non debeat fieri restitutio possessionis
anteriori possessori si non probet violentiam.
clandestinitatem. vel aliud vitium in persona
secundi possessoris. imò genericè dico quod hoc
casu nullum remedium in iure nostro produci
est pro consequenda tali possessione. sed neces-
sario recurrendum est ad remedia proprietatis
scilicet rei vendicationem. Publicianam. confes-
sorianam. vel similia: imò alias illa remedia num-
quam essent necessaria: quod aperte probatur
casu non concurrunt requisita interdicti ad ip-
sè. scilicet: autem nec retinenda: item nec recuperanda:
de. ut ex natura eorum satis ex superioribus pa-
ter. ergo. &c.

Secundo etiam pro hac sententia & conclusio-
nem facit bonus text. & eius ratio in l.
fin. autem. §. si duobus. cum materia. ff. de Pub-
bliciana. & in l. si ea res. §. si. ff. de actio. emp. vbi
quando agitur pro quasi dominio actione re-
li Publiciana. potior est causa actualiter vltimo
loco

loco possidentis: & ex ista consideratione istam
sententiam. & conclus. tenet expresse Bart. in l. rem
que nobis. ff. de acquirend. possessio. prima co-
lum. numero. 2. & ibi Cuman. 2. colum. Alexan.
2. colum. idem Barto. in l. si. §. sed cum in secun-
dam. C. de furtis. columna numero. 5. Angel.
in dicta. l. fin. autem. §. si duobus. ff. de Publicia.
secunda colum. Et tenendo hanc partem quam
teneo non obstant superiora fundamenta. que
inevitabiliter videntur contrariam sententiam
fundare: & Primò. non obstat text. in dicta. l. si.
C. unde vi. inducens ut supra: quia respondeo
quod ad hoc ut remedium illius legis habeat lo-
cum pro forma requiritur ut probetur. quod
possessio illius rei erat penes primum posses-
sorem actore. & postea eius absentia vel alia cau-
sa cepit vacare. & statim & immediate tempo-
re quo vacabat fuit per illum secundum posses-
sorem. & sic rem conuenienter occupata: & cer-
te ista est qualitas formalis in qua fundatur de-
cisio illius text. & est verisimilis & realis intelle-
ctus eius: & in expresso reperio. quod ita illum
text. intelligit & declarat ibi vno verbo Ioan. Fa-
ber in Breuiario. 1. col. in fine. dicens: caue: quia
in hac constitutione requiritur dolus qui præ-
sumitur. probato quod fuit occupata tempo-
re quo esset vacans: & aperte hoc idem vult ibi
Salycet. fina. columna & quæstione. Rosfredus
in libellis suis in rubrica. de constitutione. cum
quærebatur. finali. columna & quæstione. nu-
mero decimosexto. Innocent. in capitulo. sepe.
de restit. spolia. prima columna. post princ.
Hostien. ibi prima columna. prope finem. Io.
And. secunda columna post princip. Abb. fin.
colum. in princip. Anto. tertia columna. in me-
dio. ita etiam in expresso tenet & declarat Bal-
in l. incerti iuris. C. de interdictis. sexta colum-
na. numero. 14.

Secundo non obstat text. in dicto capitulo. re-
integrand. tertia quæstione prima: quia loqui-
tur. & debet intelligi quando possessor amisit
possessionem vi. dolo. metu. vel alio quouis vi-
tio vel delicto: unde merito restituendus est &
reducendus in pristinum statum suis proprijs
remedijs contra spoliatorem: puta si vi est spo-
liatus. interdicto unde vi: si dolo. actione dedo-
lo: si metu. actione quod metus causa: & sic de
alijs: & sic nullum remedium possessorium de-
per se ponit ille text. ita Innocent. in capitulo.
cum ad sedem. secunda columna. nume. sexto.
de restit. spolia. Vel aliter & secundo respondeo
quod ille text. intelligitur quando quis amisit
possessionem vi. dolo. vel metu. vel alio vitio.
& reperitur res penes tertium possessorem: nam

tenetur remedio illius Canonis restituere pos-
sessionem. etiam si ignoranter & bona fide rem
possideat. nec fuerit particeps vel sciens huius
vitij. licet de iure antiquo clausi nec Canonico
ante illum text. nullum esset proditum reme-
dium: istum intellectum tenet glo. ordin. in di-
cto capitu. sepe. in gloss. de restit. spolia. & ibi
commu. Docto. glo. in capitu. cum ad sedem. eo-
dem titu. in gl. mag. in medio. & in specie istam
dicit com. opi. & intellectum Imo. in dicto cap-
sepe. fin. colum. 4. Abb. in dicto cap. cum ad
sedem. 8. colum. num. 26. qui dicit quod ab isto
com. intellect. non est recedendum in iudican-
do & consulendo. Nec obstat si replices. quod
si hoc esset verum ad quid fuit necessaria deci-
sio tex. in dicto capitu. sepe. de restit. spolia. cum
sit posterior maxime cum tex. & eius remediū
in cap. re integrand. generaliter & indistinctè
computat contra quemlibet tertium posses-
sorem. etiam si ignoranter & bona fide rem possi-
deat: tex. vero & eius remedium in dicto capitu.
sepe. tantum datur & competat quando scien-
ter habuit rem a violento possessore. & sic scien-
ter successit in vitium: quia no. respondeo quod
tex. in dicto capitu. reintegrand. tantum proce-
dit & debet seruari in rebus Ecclesiasticis. vel
in rebus clericorum & in eorum foro propter
eorum privilegium: non vero in alijs rebus pro-
fanis laicorum: tex. vero in capitu. sepe. & eius re-
medium procedit in quibuscumque rebus & per-
sonis & vtroque foro. propter euitandum pecca-
tum. cum scienter habeat rem a violento posses-
sore: ita glo. no. ordin. in dicto capitu. cum ad se-
dem in gl. mag. in medio. & ibi Abb. 8. colum.
num. 26. Calderinus in dicto cap. sepe. Card. si.
colum. Ancharr. si. col. Iaso. qui plures authorita-
tes allegat in l. rem que nobis. 3. col. num. 16. ff.
de acquir. possessio. & istam partem ego sequor.
licet postea Iaso. in eadem. l. rem que nobis. 4.
colum. num. 19. dicat. & 5. colum. nu. 20. ibi Ri-
pa. 5. col. num. 25. dicant magis com. opi. esse in
contrarium: imò quod habeat locum in quibus-
cumque rebus. etiam profanis laicorum. Nec ob-
stat etiam tex. in l. si coloni. C. de agri. & cen-
si. libr. ii. quia respondeo quod ibi tales coloni fe-
cerunt furtum vel vim ipsorum. aut fugiendo
sine voluntate domini. unde merito debent re-
stitui priori domino vel possessori. condictione
ex illa lege ad instar remedij recuperanda. Nec
rursus obstat si replices. quod illud esset ve-
rum si ageretur contra ipsos colonos vel alios
tercios violentos possessores. sed ille tex. presup-
ponit quod possit agi contra quemlibet tertium.
etiam bonæ fidei possessorem: quod videtur
Ant. Go. in ll. Tau. Ec 4 contra

contra tex. cum materia in dicta. l. cum a te. ff. de vi & vi arma. quia respondeo quod quando vis committitur in re inanimata, non potest agi contra tertium bonae fidei possessorem, sed tantum contra principalem qui violentiam commisit: secus vero quando violentia committitur in re animata, ut quia servus, vel colonus adscriptus fecerint furtum ipsorum, aufugiendo a domino: quia hoc casu si reperiuntur penes alios possunt indistincte a possessoribus auocari, remedio & conditione illius legis, si colonus in potestate eorum sit dominos sua possessione priuare, argumento text. & eorum quae ibi notantur in l. prima. C. de seruis fugi. & in l. prima. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. possessio. & in l. tertia. §. Nerva filius. eodem titulo. & in l. rem quae nobis. eodem titulo. & illam solutionem. & intellectum. ponit ibi Lucas de Penna. 4. colum. in fin. & Barto. in dicta. l. rem quae nobis. & ibi Socinus & alij Doctores. Abb. & Canonista in dicto capitulo. de re. de restit. spoliato. Ex quibus aperte & subtiliter patet in questione proposita, nullum subesse remedium possessionis in anteriori possessione, contra eum qui sine viro reperitur rem possidere: & certe in puncto iura ista videtur verior opinio, licet superior sit aequior & tenenda in practica.

Quod intelligo quando aperte constat primum amississe iam possessionem, & secundum habere lapsu temporis vel alio modo: secus vero alias, quia cum semel primus habuit possessionem, non civilem, semper censetur continuata, argumento text. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possessio. & in l. si de eo. §. si forte. eod. titulo. & eorum quae ibi notantur: & per consequens competere interdictum uti possidetis, pro conseruanda civili possessione, & in consequentiam fieret restitutio naturalis, ut supra dictum est in interdicto uti possidetis.

(Materiam sub hoc numero. 118. pagina. 186. columna quarta promissam, vna cum alijs octo numeris subsequentibus, hic iam ob oculos tibi ordine propositos habes candide Lector.)

118 Quibus visis, praesuppositis, & examinatis, nunc principaliter quae, an successor maiore in quem virtute huius legis est translata possessio habeat remedium vel interdictum possessionis contra tertium detentatorem rerum maioratus? & primo quae, an tali successor maiore competat interdictum vel remedium adipiscendae possessionis, si quorum bonorum, quod datur haereditate vel successori vniuersali pro adipiscenda possessione. ut in l. prima. ff. de quorum bono. in l. 1. & per totum. C. eo. in §. sequens diuisio. versu.

adipiscendae. Insti. de interdictis. de quo interdicto & eius natura & effectu dictum est: & videtur quod non: quia istud remedium datur haereditati non possidenti pro adipiscenda possessione: unde si possidet nullo modo datur illud remedium, imo quod magis est, si haeres semel adscriptus est possessionem, licet postea cadat ab ea & sit penes alium, non competit sibi istud interdictum, ut probant praedicta iura: sed iste successor maioratus in ipso instanti quo moritur defunctus possidet civiliter & naturaliter ipso iure, mediante ista. l. ergo non possit inuenire istud remedium & interdictum adipiscendae contra illum tertium detentatorem sed in contrarium est veritas, imo quod talis successor maioratus possit interdicere interdictum & remedium possessionis adipiscendae contra illum tertium simpliciter detentatorem pro adipiscenda possessione rerum maioratus: & in terminis ita tenet & determinat Cynus in l. ea lege. C. de cond. ob causam. 1. colum. in medio. & ibi Bal. 4. colum. 10. & non ibi Saly. 5. colum. num. 12. istam etiam con. tenet Bald. in rubr. de cau. pos. & pro. 2. eo. in medio. num. 1. idem Bald. in rubr. extra de consue. 1. colum. num. 14. istam eandem con. tenet Paul. de Cast. in l. si forori. fin. qu. 4. C. de iure delibe. & ibi Alexand. & ibi no. Iaso. 2. colum. tenet etiam Alex. in l. cum haeres. ff. de acquir. ren. possessio. 1. colum. 3. Ioan. Faber in §. Insti. de haer. qua. & diff. 2. colum. post prim. idem Alexand. in con. suis. 2. vo. con. conf. 82. 2. colum. 5. & 6. idem Alexand. in eodem. 2. vo. con. conf. 83. 5. colum. num. 9. & 10. & adde quod eodem modo competit successor maiore remedium l. fina. C. de edic. di. Adria. tol. puta si sit in ista tus vniuersaliter & in hereditate sunt bona maioratus, nam poterit petere se mitti in possessionem bonorum virtute dictae. l. fin. ita in specie determinat Bal. reputans esse notabile in capitulo de success. seu. 2. colum. 5. & ratio vera & mentalis in qua se fundant praedicti Doctores est, quia licet mediant lege vel statuto ipso iure transeat possessio in haereditatem vel successorem, tamen ex eo quod penes alium est ipsa naturalis detentatio. non videtur esse plena vel omnino perfecta possessio penes talem haereditatem vel successorem quousque; verum & naturaliter apprehendatur, & propter hoc datur ei praedictum remedium possessionis adipiscendae. Pro qua communis sententia & ratione. Primo facit text. & communis opinio in l. 1. C. com. de lega. vbi licet in legatarium transeat ipso iure dominium per legatum sibi competit actio personalis & rei vendicatio ex eo quod est dominus de iure speciali.

l. & non per verum actum traditionis, licet aliis actio personalis non detur domino qui per alium quem actum verum est factus dominus. ut in §. si quis. Insti. de actionibus. & in l. lina. ff. de condi. ob causam. cum similibus. & in effectu ita tenet & declarat no. Cynus in dicta. l. 1. col. 2. post prim. & ibi Bar. 2. col. Pau. 2. col. Sali. in fin. Cornueus penul. colum. num. 8. & ante eos fuit declaratio Alberti de Saluis, quae ibi refert. Cynus. tenet etiam no. Alexand. in l. 1. ff. de lega. 1. 1. colum. versu. 3. modo.

Secundo facit text. no. in l. 1. C. de dona. quae sub modo. vbi habetur quod si donatarius non adimplet conditionem alim. etorum, ipso iure donatio reuocatur, & dominium rei donatae transfertur in donatorem, & ei competit rei vendicatio & similiter actio personalis. l. conditio ob causam pro restitutione, & sic ex eo quod ibi competit dominium de iure speciali beneficio illius legis, non est in conueniens quod etiam concurrat actio merè personalis pro perfecta restitutione faciendae: & ad hoc notat Cynus & communis doctores ibi: & in specie ita illum tex. inducit & applicat ibi Sali. in fine. numero. 10.

Tertio facit text. in l. si. C. de sacro. Eccle. in fine versu. in his autem omnibus. vbi habetur quod ex titu. venditionis, donationis, vel simili, ipso iure transit dominium in Ecclesiam vel priuatum locum: & pro tali re competit Ecclesiae rei vendicatio, & similiter actio personalis: & dicit ibi Bar. 3. colum. num. 16. quod ratio vera est, quia ibi competit dominium de iure speciali, & ideo non excludit beneficium iuris communis, unde illa remedia possunt concurrere, & cum Bart. trahunt ibi reperi Doct. Quarto facit text. in l. qui mortis causa. ff. de don. causa mor. vbi dicitur quod si sine alicui donatio causa mortis alicui rei, & sit in eum translatus dominium, & postea reuocatur illa donatio, retrahitur ipso iure dominium in donatorem: & competit sibi rei vendicatio & actio personalis ex eo quod dominium fuit translatum de iure speciali, secundum Paul. & doc. ibi quem legis cum superiori. Quinto facit bon. tex. in l. in rebus. C. de iure dot. vbi habetur quod soluto matrimonio dominium rerum dotalium transfertur ipso iure in mulierem sine aliqua traditione ex eo quod naturaliter res erant suae, & in illo casu competit mulieri vendicatio & hypothecaria actio: quae licet non possit competere domino, ut in l. nec pignus. ff. de regul. in. l. si rem alie nam. l. 2. de pignor. actio. tamen competit quando de iure speciali sine traditione fuit per legem factus dominus.

Sexto pro illa parte facit text. no. in l. in bello,

§. si quis seruus. ff. de captiuis & postlim. reuer. vbi si quis sua pecunia redemerit seruum alienum captum, statim efficitur eius dominus, & tali casu competit etiam redimenti hypotheca in praedicto seruo, ut in l. senatus. §. lina. ff. de leg. primo. & in l. qui testamento. post principi. ff. de testam. & in l. secunda. C. de postliminio reuer. l. 1. & ista remedia vel iura contraria competunt, quia redimens non est perfecte dominus, sed tantum de iure speciali per legem: & ad hoc ista iura sic notat & considerat Barto. in dicta. l. in libello. §. si quis seruum in fine.

Septimo facit text. in l. commissoria. C. de pactis inter emp. & ven. iuncta comuni opinio. vbi probatur quod si in contractu emptionis, & venditionis apponatur pactum. l. commissoria, ut si emptor statuto tempore non soluat pretium, res sit inempta, venditor consequitur dominium ipso iure pretio non soluto, & competit sibi vendicatio & similiter actio personalis ex contractu: & ita in specie declarat Paul. in l. prima, eod. titu. prima columna, in fine. Praeterea & finaliter pro hac sententia & conclusionem, quod successor maioratus in quem virtute huius. l. est translata possessio possit petere a iudice se mitti in veram & naturalem possessionem rerum, & ad hoc intentare remedium adipiscendae possessionis, puta quorum bonorum, vel remedium. l. fina. C. de edic. diu. Adria. tol. modo res sint penes aliquem tertium detentatorem, modo sint vacantes & ab aliquo non occupata, allego & considero tex. singularem iure iuncta glo. secundum primam lectionem in l. 1. C. de Carboniano edicto. vbi probatur quod sicut bonorum possessio ex Carboniano competit filio minori contra tertium possessorem vel detentatorem pro adipiscenda possessione, ita competit filio minori qui actualiter est in possessione, ut confirmetur & defendatur in ea auctoritate iudicis: & ad hoc illum tex. summe notat & commendat ibi Barto. prima colum. num. 1. & illum tex. ad hoc reputat singularem Angel. de Peru. in princip. & notat & commendat communis Doctores. ibi. ex quo inferitur singul. declaratio & extensio ad tex. cum materia in l. fin. C. de edic. diu. Adria. tollent. vbi habetur quod haeres scriptus in testamento potest petere a iudice se mitti in possessionem bonorum defuncti, ut etiam possit hoc petere licet talis haeres sit in possessione & detentatione rerum propria auctoritate quam apprehendere potuit, ut suo loco dixi, non poterit intentare remedium illius. l. si. & petere se confirmari & defendi auctoritate iudicis in sua possessione quam habet iura expresse & non.

Ant. Go. in l. Tauri. Et s. tabi.

tabiliter determinat Cuius in dicta. l. prima. C. de Carb. edic. prima colum. in fine, numero. 6. Alben. colum. in medio. Iaco. Bu. in princ. Bar. 1. colum. 1. Bal. 1. col. in princ. Pau. 1. co. num. 2. Alex. in princ. num. 2. Corneus. 2. col. in princ. Iaso. 2. co. in fine, quidquid teneat Roma. eandē con. per illum text. tenet Bart. in. l. 3. §. missum. ff. de Carbo. edic. idem Bart. in. l. 1. §. si. ff. quorū legatorū. idem Bart. in. l. de pupillo. §. qui opus. r. colum. ff. noui ope. num. & ibi Paul. & latius Alex. 1. colum. num. 3. Bal. in. l. si. C. vnde legiti. mi. 4. co. in fine. idem Bart. in. l. si. C. de edic. diui Adri. tol. 4. col. num. 9. Iaco. But. ibi. 3. col. post princip. Alb. ibi. 9. colum. in medio. Bald. ibi. 6. colum. 7. oppo. no. ibi Saly. penultim. col. in fi. Alex. fi. col. in fine. Corneus. 3. col. post prin. Ias. 7. col. nu. 18. in expreso per istam rationem in casu nostro tenet Bald. in. l. ea lege. C. de con. di. ob causam. confirmatur etiam per text. singularem & vnicū in. l. si quos. C. de decurioni. bus. lib. 10. vbi probatur quod partes possunt petere à iudice confirmari contractum per eas celebratum, licet de se fuerit valdus: & ad hoc illum text. dicit vnicū Bart. ibi num. 1. & Plat. 2. colum. in princ. Iaso. in. l. 1. C. de Carbo. edicto. 3. colum. in princ. facit etiam quod tradit Inno. cen. & doc. in capitu. 1. de confirm. vili vel inu. tili. Confirmatur etiam ex notabili sententiā Angel. in. l. si finita. post princ. num. 1. ff. de dam. in fec. vbi dicit quod quando quis est in tenta & detentatione vel possessione rei, & petitur ab aliquo aduersario reuocari, quia forte est nulla vel non rite apprehensa, poterit de tētor vel possessor petere quod nō reuocetur, imō quod confirmetur per iudicem si allaget vel probeat causam per quam de nouo esset sibi danda, & iudex tali calu debet eam sibi confirmare: & istam eandem seu. & con. tenet Paul. de Cast. in. l. qui bona fide. §. fina. numero. 4. ff. de damno inlec. & dicit esse menti tenendum, & hoc pluries practatur: & tenet Ange. in. §. quadrupli. decima quarta colum. numer. 46. in medio. Insti. de actio. Alexan. qui melius & notabilius quam alius loquitur in puncto in dicta. l. si finita. secunda colum. numero. 5. vsque in finem. facit etiam doctrina notabil. Barto. & com. in. l. si expreis. ff. de appella. fin. colum. Barto. in. l. si vt proponis. l. 1. quomodo & quando in. & ibi com. opin. vbi potest iudex superior reformare sententiam nullam: & ex superioribus ego reprobo sententiā glo. no. in. l. ab emptione. ff. de pactis. in gl. in medio. vbi dicit qd in cōtractu vēditionis vēditor se constituit nomine emptoris possidere, nō potest amplius vēditor conue-

niri actione personali ex vēdito vtradat rē, sed debet conueniri rei vendicatione: vel vti possideis, ex eo quod per constitutum emptor est factus dominus & possessor: vnde actio personalis ex vendito non potest sibi competere: & istam cō. glo. sequitur & dicit multum notabilem Bar. ibi. 2. col. in fine. num. 7. & illam tenet & commendat ibi Iaso. 6. col. num. 1. & dicit qd eam tenet etiam ibi Saly. & Fulgo. & dicit Iaso. quod cum illa glo. tenet commun. doct. ibi, & facit glossā Authen. sacramenta. puerum. C. si aduersus ven. in glo. penul. glo. in. l. si cum sum. dum. in glo. penul. ff. de contra. emptio. vbi dicitur quod rē semel tradita amplius non competeat actio ex eo cōtractu cōtra venditorem, sed per constitutum habetur pro tradita, ergo. & istam etiam concl. per istas. gg. tenet & commendat in practica Ange. de Aret. in. §. primo. Insti. de emp. & ven. fi. colum. in fine. idem Angel. in. §. actionem. Insti. de actio. 4. col. num. 9. idem tenet & valde commendat ibi Iaso. 2. co. num. 148. Sed certe illa concl. gloss. & Doctorum est falsa, quia cum emptor non sit factus dominus per actum verum & naturalem sed fidei, bene potest sibi competere actio personalis ex vendito, vt perfecte & naturaliter res sibi tradatur, & hoc aperte & clare fundatur ex superioribus: & in expreso ita tenet ibi Ange. de Peru. 2. col. in fine. Pau. de Cast. fi. col. in fine. & iste est sensus Ba. 3. col. in medio. idē tenet Pau. in. l. Iulianus. §. ex vendito. in fine. num. 5. ff. de actio. emp. idem etiam tenet nota. Cuius in. l. 1. C. quando liceat ab emp. dis. fin. columna & questione.

193 Secundō principaliter quæro, an falsa sit quædo res maioratus sunt penes tertium detur successor maioratus remedium recuperandæ possessionis. f. vnde vi. cum poena & effectu eius. & breuiter dicendum est quod non nam cum successor iste possideat nec per alium sit priuatus illa legali possessione, non potest competere istud remedium: vnde si illud intentaret succumbere: & in specie ita tenet Bal. in Authen. defuncto. C. ad Terrul. 2. col. num. 6. & tenet Iaso. in. l. si forori. C. de iure delib. 2. col. v. l. 2. l. i. & signa. & tenet Alex. in. 2. volum. cō. consil. 37. secunda colum. numer. 4. Socinus in. l. rem quæ nobis. ff. de acquir. poss. l. 1. col. v. l. 4. & vltimō conclude, quod tamen intelligo quando ille tertius penes quem sunt res maioratus nō interuerti esset possessionem successor maioratus. secus tamen esset si interuerti esset possessione eius, & taliter resisteret quod amitteret suam possessionem successor maioratus.

tus. quia tunc sibi competeret contra eum interdictione & remedium recuperandæ, vnde vi. argumento tex. in. l. prima. §. siue autem corpore. ff. de vi & vi arma. tex. in. §. deicitur. eiusdē l. tex. in. l. cum fundum. ff. de acquir. poss. l. 1. text. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in fine. iuncta gloss. & communi opinione supra illo titulo.

194 Tertiō principaliter quæro, an in casu nostre l. quando res maioratus sunt penes alium detur successor maioratus interdictione & remedium retinendæ possessionis scilicet vti possidetis: & videtur quod non: quia virtus & substantia huius interdictionis est, vt solum competat possessori contra molestantem & perturbantem eum in sua possessione, vt pronuncietur possessor & aliter desinat à molestia, vt in. l. prima, in principio. ff. vti possidetis. & in. l. vna. C. eodem tit. & in. §. retinendæ. Insti. de interdictionis. & dixi latē & magistraliter supra ista. l. in interdictione vti possidetis.

Sed in casu nostro ille tertius non molestat nec perturbat successorem maioratus in sua possessione civilissima legali, imō forte tacet, & fact o nec verbo non contradicit nec resistit suæ possessioni, nec aliquo modo eum in quietat, ergo non possit contra eum competere istud remedium seu interdictione possessorum vti possidetis. Præterea dico quod dato quod huius successor maioratus competat hoc interdictione vti possidetis, nullum videtur sibi asserere effectum nam dato quod per eum pronuncietur possessor mediante illa. l. & ille tertius detentator condēnetur vt de cetero non molestat nec perturbet eum, non per hoc consequetur restitutione rerum: quia istud interdictione nullam habet naturam recuperandæ, vt in iuribus supra allegatis: vnde ille tertius detentator poterit dicere, quod ipse nullo modo vult molestare vel inquietare successorem maioratus in sua prædicta possessione, sed qd quiete & pacifice habet eam, sed quod vult sibi habere & tenere detentatione quā habet omnium rerū, quam nullo modo vult nec tenet restituere mediante remedio vti possidetis intentato, cum ad hoc nō extendit effectū nec virtutē eius. Sed his nō obstantibus ego teneo pro veritate, quod in casu nostre legis cōpetit successor maioratus contra tertium detentato rē rerū interdictione & remedium retinendæ vti possidetis: imō dico quod istud magis proprie & iuridice cōpetit & a petitoribus aduocatis proponitur in usu & practica: & in expreso quod istud remedium & interdictione competat in nostro casu, tenet Faber in. §. sui. Insti. de hered. qua. &

dis. 2. colu. post prin. & tenet sing. & subtiliter Anchanta. in cap. 2. de consuetudine. 2. colu. in prin. nec obstant superiores meæ rationes. Prima, in qua dicebam quod ille tertius detentator non molestat nec perturbat successorem maioratus in sua civilissima possessione: quia respondet quod imō nimis turbat & molestat ex eo quod actualiter retinet bona & non restituit illa successor maioratus, & non finit vti frui prædictis bonis & sua possessione, argumento tex. in. l. si duo. §. hoc interdictione sufficit, ff. vti possidetis. ibi, etenim videris mihi possessionis controuersiam facere, quod prohibes me vti mea possessione. boni ut ex. in. §. si videmus versicul. etenim. eiusdē l. text. in. §. si vicinus. eiusdē l. text. melior de iure in. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, vim facit qui non finit possidentem eo quod possidebat. vti arbitrio suo, siue in serendo, siue in redigendo, siue in arando, aut quid edificando, siue quid omnino faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. facit etiam doctrina Bartoli, & communis in. l. prima. §. huius autem interdictione in principio, eodem titulo. vbi dicit quod istud interdictione vti possidetis, datur contra quemlibet inquietatem, licet nō contendat se possidere: & dixi supra ista lege tractando proprie de materia huius interdictionis ergo merito in nostro casu successor maioratus dabitur contra illum tertium istud remedium & interdictione vti possidetis. Nō obstat etiam secunda subtilis ratio in qua dicebam quod istud interdictione non habet naturam recuperandæ, & ideo nullum consequetur effectum talis successor maioratus nec recuperatione rerum detentationem: quia non respondet quod hoc casu recuperat plenum effectum & rerum restitutionem, & sic non solum pronunciat legitimus possessor, sed in consequentiam fiet sibi plena restitutio rerum, & hoc casu prædictum interdictione habet mixtā naturam. f. retinendæ & conservandæ possessionis, & in super restituendæ & recuperandæ: & ratio est, quia nūquam dicitur ille tertius detentator desistere à molestia vel inquietatione, nisi actualiter restituat omnes res quas habet & detinet successor maioratus: & in hoc consistit tota virtus & intelligentia huius articuli, & istud est proprium remedium quod in casu nostre l. debet intentari, & ita consulo quod fiat. Pro qua sententia & declaratione allego & considero gloss. notabil. & expressam in. l. clam possidere §. qui ad nundinas. in glo. fina. prope finem. ff. de acquir. poss. vbi dicit quod civiliter pos-

possidenti datur istud interdictum uti posside-
tis, contra tertium naturaliter tantum possiden-
tem, ut declaratur possessor & restituatur sibi
illa naturalis possessio sine qua semper dicere-
tur molestari in sua ciuile & ibi tenet Bar. fin.
col. in medio. Alb. si. col. & tenet & com-
mendat ibi Ange. 2. col. num. 4. & ad hoc il-
lam glo. reputat ibi fin. gu. lo. de imo. fin. col.
in fin. & reputat singul. Roma. 1. col. in fine.
tenet etiam & no. ibi declarat Paul. fin. col. num.
7. Cum. penul. col. post medium. &
tenet ibi Alex. 7. col. num. 17. qui dicit hanc
esse notabilem practicam. tenet etiam & com-
mendat Iaso. ibi. 15. col. num. bi. simi. gloss. &
expressa in l. naturaliter. §. nihil commune. in
gloss. fin. in. fin. ff. de acquirend. possessio. & ibi
Baro. 5. col. Alb. 1. col. Pau. penul. col. u.
Arein. 7. col. Alexan. 17. col. num. 47.
Iaso. 18. col. num. 86. Vincen. 27. col. num.
38. Ripa. 22. col. num. 135. similis glossa
est in l. vna. C. uti possidetis, in verbo, nec vi. in
medio. ibi. ratione enim ciuile quæ sibi turba-
tur habet dominus interdictum uti possidetis.
& ibi tenet & reputat mirabile Baro. 3. col. num.
4. Bald. ibi. 4. col. num. 11. Ange. fin. col. in fi. Saly. 4. col. num. 8. Similis glo.
est, licet non soleat allegari, in l. si duo. §. fin. in
glo. ubi, ut illam naturalem dimittat. ff. uti pos-
s. & ibi eam ad hoc notat & commendat Angel.
de Peru. & istam sententiam & conclus. tenet & de-
clarat notabiliter Baro. in l. prima. §. interdi-
ctum. penul. col. in fi. num. 9. ff. uti possid. &
ibi Angel. de Peru. in fine. ad eam Bartol. in l. si
prius. ff. de ope. noui. num. si. col. num. & q. tenet
etiam & valde commendat Anto. de Bu. in ca.
item cum quis. de resti. spoliato. 2. col. & ibi
Imola. 1. col. num. 3. Abb. 2. col. post me-
dium. tenet etiam Cinus in l. ordinarij. C. de rei
vendi. 2. col. in medio. & ibi Bald. 3. col. Saly.
2. col. 4. oppo. Pau. de Cast. 2. col. in fi. Iaso. But.
in l. incerti iuris. C. de interdictis. 3. col. & ibi
Bald. 4. col. Saly. 5. col. & est vera & comuni-
nis opinio in prædictis locis.
Secundo pro hac sententia & conclus. allego &
confido etiam gloss. valde notabili. in l. male
agitur. C. de præscri. triginta. vel quadraginta
anno. in glo. ubi, sed uti possidetis interdictum.
& c. ubi expresse determinat quod si colonus,
vel inquilinus, commodatarius vel depositarius
emphyteuta vel ille qui habuit rem precario fi-
nita condicione, emphyteusi, vel reuocato pre-
cario, non restituat detentationem rei vel pos-
sessionem naturalem quam ille haberet, potest
per dñm conueniri interdicto uti possidetis. vt

non turbetur dominus in sua ciuili possessione
vel in vtraq; & in consequentiam quod resti-
tuatur sibi naturalis possessio vel sola detenta-
tio quæ esset penes conuentum: & ibi tenet &
sequitur Cinus in fine. Bal. Saly. & commun.
Docto. & in specie istam con. tenet & sic de-
clarat Bart. licet illam glo. non alleget, in l. 4. fin.
si. col. num. 17. ff. uti possidetis. Tertiõ facit illa
glo. no. in l. hab. emptione. ff. de pactis. in glo. fi.
in medio. ubi dicit quod si in contractu vendi-
tionis vel alio habili ad translationem domini
venditor se constituit nomine emptoris possi-
dere, & non tradat rem, potest emptor agere
contra eum uti possidetis: & in hoc commun. ap-
pro. licet in alio non sit vera in quantum tenet
quod non competet actio personalis ex ven-
dito, vt supra dixi: & licet glo. in illo casu de-
ret virtutem vel effectum huius interdicti, dico
quod virtus & effectus huius remedij est q.
emptor dicit se possessorem virtute clausule
constituti, vel virtute alterius actus facti, &
petet non molestari per venditorem, & in con-
sequentiam quod restituatur sibi res vendita.
& interminis ita declarat ibi Pau. de Cast. pe-
n. col. in princ. num. 17. Quarto facit res. in l.
1. & in l. de pupillo. §. nuntiationem. & in l. præ-
tor ait. & quali per totum. ff. de operis noui. num.
ubi habetur quod si post denunciationem sibi
factam quis ædificat, cogitur demoliri median-
te interdicto uti possidetis: quia per hoc con-
seruatur eius possessio: de quo vide in propria
materia quam per me habes examinatam.
Ex quibus remanet iudicio meo istepallus &
articulus bene & vtiliter expeditus, & quod suc-
cessor maioratus in casu huius legis poterit age-
re contra tertium penes quem sunt res maio-
ratus interdicto & remedio uti possidetis, con-
cludendo in libello & petitione sua isto modo,
quod ipse est verus & legitimus successor ma-
ioratus, & quod mediante nostra. l. & eius di-
spõsitione fuit in eum translata vtraq; posses-
sio, & quod iniuste prædictæ res detinentur ab
aduersario quod petit eum pronunciari talem
successorem & possessorem, & quod aduer-
sarius condemnatur vt eum non molestat, petat
bet, vel inquietet in sua possessione, & in conse-
quentiam actualiter resti. nat sibi prædictas
res & eam detentationem: quia sine dicta res-
titutione non dicitur cessare à prædicta mole-
stia, & quod condemnatur in fructibus & inter-
esse molestationis præteritæ à tempore quo
detinet prædictas res: & istud est proprium &
iuridicum remedium quod debet intentari in
casu huius. l. & ita à petitionibus praticatur. Et

Et si queratur & dubites quod remedium est uti
iuris, & in quo consistat utilitas & effectus cum
vtrunq; remedium. si adipiscenda, & similiter
retinenda, possit competere successor maioratus,
& per vtrumq; cõsequetur ipsas res maiora-
tus, & eam detentationem, vt supra dixi &
probaui: dico quod istud remedium retinende
vti possidetis, erit longe vtilius: imo quando que
necessarium, quia remedium siue interdictum
adipiscenda. l. quorum bonorum, & simile, vt
remedium. l. fin. C. de edict. di. Adria. tol. & pe-
titiõ hereditatis non poterit competere con-
tra tertium detinentem res maioratus cum ti-
tulo, quia illa remedia non dantur contra titu-
l. possidentem: text. est in l. l. ff. quorum bonorū.
ibi. qd ex his bonis pro herede aut pro posses-
sore possides. & c. & ibi notat Bart. & ibi Fran-
de Ripa. 1. col. num. 2. & per illum text. tenet etiam
Bartol. in l. C. quorum bono. si. col. in finalibus
verbis. ad idem est text. in l. 2. C. eod. tit. per quē
ita tenet ibi Ange. Saly. & commun. Docto. &
Bald. in rub. C. eod. tit. text. in l. regulariter. ff.
de peti. herede. text. in l. pro herede. cum. §. si. eo.
tit. text. in l. 2. & in l. hereditatis. C. de pet. h. &
vtrubiq; commu. opi. Nec obstat si dicas quod
titulus habitus in re maioratus esset nullus, cū
sit res prohibita alienari, & petitiõ hereditatis,
& per consequens prædicta remedia adipiscen-
da, bene dantur contra possidentem titu. quando
habetur pro non titu. vt in l. nec vllam. §. omni-
bus. ff. de peti. h. quia responde quod tempo-
re tituli habitus non constabat esse res maiora-
tus: tamen remedium siue interdictum uti pos-
sidentis, competit successor maioratus, etiam cō-
tra tertium detentatorem qui haberet & deti-
neret rem cum titulo, quia istud remedium uti
possidetis, datur cōtra quemlibet detinentem
rem, etiam cum titulo. imo etiam contra verum
dominum eius: vnde si possessor turbatur à do-
minio verbo vel facto, vel possessor habet tan-
tum ciuilem possessionem, dominus vero natu-
ralem, clandestinam, vel viciosam: vel possessor
habet vtramq; possessionem, dominus vero so-
lam detentationem, talis possessor potest age-
re hoc interdicto uti possidetis, etiam contra
dominum vt non molestat, & in consequen-
tiam fiat sibi restitutio naturalis possessionis
vel detentationis, & dominus non potest op-
ponere exceptionem tituli vel domini: ista est
glossa singularis & vnica in l. si de eo. §. si. ff. de
acqui. posses. in glo. fin. quæ expresse vult quod
interdictum uti possidetis, datur & competit
contra dominum molestantem & inquietantē:
& agenti interdicto uti possidetis, non obstat

exceptio domini etiam si in continenti probe-
tur: & ad hoc notat & commendat ibi Bar. 2. col.
num. 2. & dicit singularem & vnicam lo. de
Imo. ibi. 1. col. & ante eum ibi Raine. in fine. re-
net etiam & declarat ibi Cuma. 2. col. in Areti.
col. in medio. sequitur etiam & reputat singu-
larem Alex. ibi. si. col. num. 4. & per illum gloss.
ita tenet Bart. in l. naturaliter. §. nihil cōmune.
ff. de acqui. posses. col. in medio. & ibi Cuma.
2. col. Vincen. 5. col. num. 15. Iaso. in co. num. 49.
Franc. de Ripa. 15. col. num. 98. tenet etiam Bar.
in consilijs suis. con. 81. num. 4. idem Bart. in l.
si de vi. ff. de iudi. in fine. & ibi Pau. si. col. Bal.
in l. ordinarij. C. de rei ven. pen. col. & ibi Saly.
pe. col. idem Saly. in l. si quis ad se fundum. C.
ad legem Iuliam, de vi. 3. col. Bald. in l. si quis
conductionis. C. locati. 2. col. in fi. Abb. Panor.
in. e. in literis. de resti. spo. 2. col. in fine. & ante
eos tenet Iacobus buringar. in l. incerti iuris.
C. de interdictis. tertia columna, in medio: &
ibi Saly. et. octaua col. num. 21. tenet etiam &
reputat singulare & quotidianum Angel. de
Are. in §. quadrupli. Insti. de actio. fin. col. u.
Contrarium tamen expresse tenet Dinus in re-
gula, dolo facit. de regu. au. in. 6. idem Dinus in
regula, quia ad agendum. co. titu. si. eo. & q. ubi
expresse dicit quod sicut agenti interdicto adi-
piscenda, obstat exceptio domini quando in
continenti probatur. vt in l. 2. cum materia. C.
de edic. diui Adria. tol. ita similiter obstat agen-
ti interdicto retinende uti possidetis. Idem te-
net Ang. de Peru. in adolo. facit. ff. de exceptio-
ne doli. idem Angean. dicta. l. si de eo. §. si. ff. de
acqui. posses. & ibi Pau. 2. col. num. 4. Richar. de
Sali. in l. si de vi. ff. de iudi. Cinus in l. 2. C. de edic.
diui Adria. tol. in fine. pro qua sententia & con-
clusionem aliqui peritissimi literati in hoc regno
ponderant legem. 27. titu. 2. tertia par. in versu-
culo, E si por auentura. Sed certe illa lex in illo
versu. tantum loquitur in remedio adipiscen-
da, vt ex verbis eius & ratione colligitur & pro-
batur ubi, dum dicit, El que la tuuiesse o otro
qualquier que la razonalle porfuya. & sic ap-
paret quod ista est valde dubia opi. cum in ea
tot & tanti Doctores inuicem sint contrarij: vn-
de repetio quod per alios eligitur media via &
datur talis concordia. si quod si ex isto remedio
& interdicto uti possidetis, nulla est restitutio
facienda: quia actor omnino possidet & detinet,
sed tantum molestatur verbo vel facto à domi-
no, tunc semper debet obtinere actor, nec ob-
stat ei exceptio tituli vel domini: & ita proce-
dat prima opinio: si vero ex isto remedio & in-
terdicto proposito esset aliqua restitutio facta.

da, qui actor possidet tantum civiliter, vel civiliter & naturaliter: sed apud dominum conventum est naturalis possessio clandestina vel detentatio quam tenetur restituere, in consequentiam tunc bene obstat exceptio dominij, & probato dominio in continenti non tenetur dominus conventus restituere: & sic hoc casu non habet locum contra eum interdictum uti possidetis, sicut non haberet locum interdictum adipiscendae: & ita procedat secunda opinio contraria: & in specie istam doctrinam & concordiam tenet Anto. de Butrio. c. in literis. de restit. spo. 4. col. num. 22. quem refert & sequitur Alexan. in dict. §. nihil commune. u. col. num. 35. & ibi Socinus. 3. col. Sed his non obstantibus in distinctione ego teneo primam conclu. glo. & Docto. imo quod in nullo casu agentis interdictum uti possidetis, obstat exceptio dominij vel tituli: imo quod restitutio realiter sit facienda per iura, fundamenta, & rationes supra assignatas: & hanc primam opi. & conclu. glossa. & doctorum dicit magis communem Franc. de Are. in dicta. l. si de eo. §. si. 2. col. ff. de acqui. posses. & in expresse pro hac sententia & conclu. glossa. & communis quam teneo facit text. in l. si. C. si per vim vel alio modo, quem ibi ad hoc notat & ponderat Bar. in fine, num. 10. idem Bart. Imola, & alij Docto. in dicta. l. si de eo. §. si. Secundo ego considero ultra Doctores text. expresse in l. 1. §. huius autem interdicti. ff. uti possidetis. ubi probatur quod istud interdictum datur possessori contra dominum vel alium habentem rem legitimo titulo. Tercio facit text. in l. ordinarij. C. de rei vend. Quarto text. in l. incerti iuris. C. de interdicti. Quinto text. in §. retinendae. Insti. eod. titu. Sexto text. in ratione sui in dicto. §. nihil commune. Pro qua communis sententia & conclu. ultra fundamenta superiora considero viam & subtilem rationem: nam semper & principaliter hoc interdictum uti possidetis, competit pro tuenda & conservanda possessione contra molestiam, vel inquietantem, ut designata molestia: & licet aliquo casu de supradictis veniat restituenda detentatio vel naturalis possessio, tamen non est iudicium adipiscendae nec recuperandae, sed retinendae: quia illud sit in consequentiam pro defendenda & conservanda possessio civilis vel utraque: unde utroque casu merito datur contra dominum, & non amittit suam primordiale naturam istam tamen sententia. & conclusio communis limitata & intellige quando agens interdictum uti possidetis, probavit de sua possessione, adversarius vero non: vel quando agens melius probavit: secus vero si probationes in

possessorio essent omnino pares, quia tunc ille vincit qui melius probaret de dominio: ita Bart. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. posses. & ibi moderni tenent etiam Aret. & Cuman. in dicta. l. si de eo. §. si. eo. titu. Secundo limita & intellige quando illa non est exceptio notoria & manifesta, secus vero si dominium esset notorium, ut quia reus conventus habet sententiam definitivam pro se, in qua est declaratus dominus in lite agitata contra actorem: quia tunc illa exceptio dominij obstat agenti interdictum uti possidetis: ita sing. tenet & declarat Cuman. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. 2. colum. in fine. & ibi Pau. de Cast. si. col. num. 7. Alex. si. col. num. 34. Ripa. si. col. num. 9. Confirmatur etiam, quia idem est in interdicto recuperandae: quia bene obstat exceptio dominij quando venit in continenti probanda per manifestam & notoriam probationem, argumento text. in c. ad decimas. de restit. spo. libro. 6.

195 Item quaero, si talis successor maioratus possit intentare petitionem hereditatis contra tertium detentatorem rerum: & breviter teneo quod sic: quia succedit in maioriati tanquam haeres & iure hereditario, ut probat text. in c. si quis cauit. de rescriptis. text. in c. licet, de voto. & v. trobique Docto. & concludit no. Oldrad. in consiliis suis, con. 94. col. 2. in fine. & Andray de ller. in c. 1. de fundo Marchig. 2. co. vers. possent etiam reduci ad consonantiam, vsq. in finem. & Mar. de Laude in suo tra. de primogenitura. 3. col. & q. principali. & voluit eleganter Bald. in l. ex hoc iure. 2. col. num. 4. ff. de iusti. & iure sed petitio hereditatis datur heredi vel successori universali, ut in l. 1. & 3. & per totum. ff. de peti. haer. ergo dabitur & competit huic successor maioriatus: Aduertendum tamen est quod hoc debet intelligi quando est successor maioratus universalis in totum, vel in quora hereditatis modo succedat immediate primo fundatori, modo succedat mediate: ita probat text. no. in l. 3. vers. sed & si Titio. ff. de peti. haer. ubi subalter Bal. & Doctores. text. in l. licet minimam eod. titu. text. in l. 1. §. si pars haer. petat. non tamen competet successor maioriatus in aliqua re vel rebus certis & determinatis: quia talis non est successor universalis in solidum: quia quota, argumento text. in l. si quis servum. §. si. c. l. sequenti. ff. de legat. 2. & in l. mulier quirit. §. si. ad Trebel. & isto modo intelligo quod successor maioriatus possit competere interdictum adipiscendae quorum bonorum, de quo supra dixi: quia illud tantum datur haeredi & succe-

successori universali non particulari, ut probat text. in l. 1. ver. i. ff. quorum bon. ibi dum dicit, & ad universitatem bonorum, non ad singulas res pertinet. & c. Item quaero, an talis successor maioratus possit intentare fideicommissariam hereditatis petitionem, de qua in l. 1. & per totum. ff. fideicommiss. haer. peti. & breviter dico quod sic, sicut dixi in petitione hereditatis. Vnde tamen est, quod si defunctus cui succedit successor maioratus relinqueret haereditatem ex testamento vel ab intestato ipsam successor maioriatus, & in sua hereditate essent illa bona maioratus & subiecta restitutioni, licet constaret maioratus in re vel rebus certis, bene possit talis successor intentare peti. haer. pro hereditate in qua succedit, & iunctim petere omnia bona tam maioratus quam hereditatis: quia in tali petitione & remedio omnia veniunt & intelliguntur comprehendere: ita probat glossa. no. iuncto text. in l. item videndum. §. si. in glossa. ff. de peti. haer. ubi dicit quod bona feudalia veniunt in peti. haer. quam ibi sequuntur & declarant Ange. de Peru. Albe. Paul. de Cast. & alij Docto. & per eam ita tenet & notat Bald. in c. 1. 2. col. num. 5. de success. seu. in V. si. seu. lo. 3. de Pla. in §. actionum. Insti. de actio. pe. co. nu. 79. & num. 80. Nec obstat quod petitio hereditatis non datur nec competit heredi vel successor post seculi ademptam possessionem, ut est glossa. in l. 1. ff. de fideicommiss. haer. posses. & ibi Bart. & Docto. & posui late in materia peti. haer. sed iste successor maioratus possidet per nostram legem, ergo ei non potest competere petitio hereditatis: quia respondeo quod non est effectus possessor naturaliter per actum proprium & verum adprehensionis, sed fictus, & artificialiter per legem, ut no. dixi supra dum tractavi, an competat interdictum adipiscendae possessionis.

196 Item circa istam legem utiliter & necessario quaero, an successor maioratus possit propria autoritate bona auferre a tertio detentatore, & per vim eum expellere: & videtur quod sic. Primo quia licet possessor possit iudicem adire pro rebus ab alio occupatis consequendis, & eo casu nullam amitteret possessionem, tamen poterit ab eo propria autoritate auferre: glossa. est no. in l. 1. §. interdictum autem. in verbo. ultro. ff. uti possidetis. & ibi tenet Barto. 2. colum. num. 3. ubi sing. & magistraliter dicit, quod si possessio rei omnino vacabat, & quis eam occupavit, non potest dominus & primus possessor propria autoritate ab eo auferre: text. in l. sequitur si item si occupaveris. ff. de vi. cap. iuncta glossa.

& communi opinione: facit bonus text. in l. 1. §. cum qui. ff. de vi. & vi arma. aut possessio rei omnino non vacabat, sed per occupationem eius qui ingressus fuit priuatur primus possessor utraque possessione, quod contingit in remobili, ut in l. si rem mobilem. ff. de acqui. posses. & in l. 3. §. Nerva filius. eo. titu. & tunc primus possessor potest illam rem ab eo auferre in continenti, postea vero non, argumento text. in l. 1. ut vim. ff. de iusti. & in c. cum similibus: & in expresse facit bonus text. in l. si quis in servitute. in fine. ff. de furtis. si vero possessio rei omnino non vacabat, sed quis habebat utraque possessionem, licet non sit in re sed proprie, vel saltem habebat civilem in absentia, quo casu per apprehensionem vel occupationem alterius non priuatur possessor sua possessione civili & naturali, vel civili tantum, quod contingit in rem immobili, ut in l. clā possidere. §. qui ad nundinas ff. de acqui. posses. & notatur per glossa. & Docto. in l. 1. eo. titu. tunc poterit possessor ab illo ingressu propria autoritate re auferre: ita procedit & ita debet intelligi glossa. in dicta. l. 1. interdictum autem. ff. uti possidetis. & ita est no. resolutio Bart. ibi in hoc articulo: & cum hac doctrina & distin. Bart. tra. fitibi Ange. de Peru. & in expresse tenet Pau. in dicta. l. clā possidere. §. qui ad nundinas. 2. col. post princ. & melius & singulariter ibi Roma. 2. co. licet dicat quod tutius & sanctius esset quod dirigeretur via iustitiae propter rixas & scandala evitanda. & istam doctrinam & distin. Bartol. tenet ibi lasen, in dicto. §. qui ad nundinas. 4. colum. & 4. no. & istam con. tenet Imo. post Innocen. in c. olim. el. 1. de rerum spo. 2. co. num. 10. istud etiam tenet & reputat singu. Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. pe. col. in medio. & istam doctrinam & distin. tenet & dicit commun. Alex. in l. quemadmodum. ff. de acqui. posses. 2. co. num. 3. Sed iste successor maioratus mediante ista. l. possidet tam civiliter quam naturaliter, ergo possit propria autoritate expellere ingressum. Secundo pro ista sententia & con. facit ratio evidens, quia si ille qui ingressus est rem maioratus, vel aliam, non admittit possessionem, eo ipso committit vim, ut in l. clā possidere. §. qui ad nundinas. in fine. eod. titu. & sic possessor licet eam repellere & propulsare potest, ut in l. ut vim. ff. de iusti. & in c. cum qui. ff. de vi. & vi arma. text. in l. 3. §. cum igitur. eod. titu. text. in l. 1. C. unde vi. text. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquilia. text. in l. si ex plagis. §. 1. eod. titu. facit etiam glossa. Bart. & communi opi. in l. cum fundum. ff. de vi & vi ar. ubi si colonus vel inquilinus inter-

uerit possessionem domino, & recusat rem restituere, potest propria autoritate expelli: imò quod magis est, licet possessor habeat possessionem quasitam per clausulam constituti vel alium actum fictum: potest à detentatore propria autoritate rem auferre si recuset eam restituere: glo. est no. in l. cum creditor. ff. de furtis. quam ibi ad hoc notat & commen. Ange. de Pe. & commun. doc. ad hoc etiam notat Salyc. in l. creditores. C. de pigno. 4. col. num. 12. & in l. in possessionem. C. ad legem lu. de vi. Tercio & no. pro hac sententia & con. facit, quia si aliquid fiat in rem mea à me possessa per qd' mea possessio inquitatur, possum propria auctoritate auferre, licet nō possim tollere illud quod supra rem meam pendet, si illam non tangit, tex. est no. in l. quemadmodum. §. si protectum. vers. aliud est dicendum. ff. ad l. Aquiliam. & tenet ibi Odo. Bar. Alb. Bald. & Flo. & dicit ibi Bald. istud est maximum commodum possessionis, quia possessor habet ius resistendi propria autoritate: & reputat esse mirabilem Flo. ut idem est tex. in l. fin. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam. & ibi tenet Bar. & Albe. & ante eos Oldra. quem refert Alb. ut latius dixi in materia operis no. nun. Quarto pro ista sententia & conclusionem, quod successor maioratus possit propria autoritate res auferre à quolibet detentatore, facit, quia quando quis est in nuda & simplici detentatione rei potest verus possessor cum propria autoritate expellere, & suam possessionem intrare: quia in hoc non delinquit sed suam possessionem defendit: tex. est valde nota. in iure in l. si seruus. in fine. C. quod cum eo. vbi si seruus sine voluntate & consensu domini concessit alicui facultatem habitandi domum domini sui, nullum ius queritur habitanti, sed potest dominus propria autoritate ingredi & occupare domum suam libere & impune: ex quo tex. inserti ibi Bar. 2. lectura, quod colonus vel inquilinus qui habet rem condudatam ab aliquo tertio sine mandato domini potest per ipsum dominum expelli propria autoritate: & sequuntur ceteri doctores ibi: & ita per illum text. tenet Bar. in l. 1. §. nuntiatio. ff. noui ope. nun. 2. col. num. 7. & ibi notabiliter Alex. 3. col. nu. 12. & ibi la. post princ. num. 22. imò est ibi tex. valde no. quod si possessor qui expulit talem detentatorem propria autoritate timent e expulsum redeat & eum inquietare poterit super hoc implorare protectionem & officium iudicis, ut in possessione defendatur: & ad hoc illum tex. in fine considerat & commendat Iaco. de Aretis, Cinus. Bald. Angel. &

Salyc. quod est no. pro extensione huius con. in successore maioratus facit etiam tex. in l. si super possessione. C. de transa. in vers. fin. cuius verba sunt, cuius reigratia vir clarissimus praeses prouinciae interpellatus vim fieri, prohibebit. & ibi notat Bal. Pau. Salyc. Alex. & la. facit tex. in l. sed inter re. ff. de serui. vrb. pra. & ibi Bar. & Doct. bonus tex. in l. si in prim. ff. quod metus causa, & ibi notat Bar. Bal. Ange. & Doct. facit etiam tex. in l. 1. & per totū. ff. ne vis fiat ei. facit etiam tex. singu. in l. si pater. C. qui bo. ce. pos. vbi ille qui pro debito alterius timet grauari, potest officium iudicis implorare, ut iudex inhibeat ne fiat: quem ad hoc summe notat & dicit non alibi, Bald. ibi: & ad hoc etiam notat & commendat Iason in l. si super possessione. C. de transa. 2. col. num. 6. Sed his non obstantibus videtur quod eo ipso quod detentator qui praedictas res occupauit resistit & recusat restituere, possit successor maioratus eas propria autoritate auferre: quia dicitur suam possessionem defendere, & non inuadere nec violentiam committere, per iura & fundamenta superiora: tamen si detentator non resistit nec violentiam ab eo aliquid petiuit, non possit successor maioratus praedictas res ab eo auferre propria autoritate: quia non reperitur iure autem quod civilis possessor possit propria autoritate expellere clandestinum possessorem vel detentatorem, nisi post denegatam & interuersam possessionem: ita in expresso tenet Dignus in dicta l. 1. §. interdictum autem. ff. vbi possidetis. & ibi Rainerius, & Albe. in fin. tenet etiam Cinus in l. 1. C. vnde vi. 2. co. Aret. in l. clam pos. in l. si alius. §. bellissimè. ff. quod vi aut clam. ubi disponitur quod aedificium factum ab alio in fundo meo, non possum tollere & destruere propria autoritate nisi ex magna causa: & implet & declarat ibi glo. Bart. & alij Doct. quod non esset copia iudicis, vel quando esset periculum quod ex mora vel dilacione res occupatae deteriorarentur, & dominus & possessor pateretur graue damnum in dilacione: & illum tex. etiam ad hoc considerauit Aretinus in dicta l. 1. §. qui ad nundinas. 4. col. in fine, dicens quod fortissimè viget. Tercio facit, quia si ex pacto vel qualitate actus competit alicui ius apprehendi rem propria autoritate, non potest eo iure eius & per iudicem declarato: tex. est no. in l. 1. C. si mancipium ita valeat ne prostitua-

tur. quem ad hoc notat & commendat ibi Bar. Bal. Ange. de Pe. sed in nostro casu, ad hoc ut in successorem maioratus transeat possessio requirit duplex qualitas necessaria. Prima quod sit verus & legitimus successor maioratus. Secunda, quod bona ipsa sint comprehensa in maioratu, & in hoc se fundat nostra lex, ut aperte ex ea colligitur, ergo ante omnia oportet quod ista liquidentur coram iudice, & antea non potest sibi competere ius nec facultas apprehendiendi propria autoritate praedictas res & alteri fieri iniuria & violentia. Quarto confirmatur ista pars subtili consideratione, quia forte ille tertius detentator ex iusta causa recusat vel recusat se restituere: quia quia forte dicit vel praeendit se esse successorem verum maioratus: vel quod praedictas res non sunt incluse in maioratu, sed liberae & non subiectae restitutioni: vel quod sunt suae propriae: vel fundat se in aliqua alia iusta ratione vel causa, nam tunc non videtur quod possit expelli, argumēto text. nota. in l. 1. §. si quis ideo à possessione. ff. ne vis fiat ei. vbi dicitur quod non incurrit quis poenam illius edicti quando ex iusta causa prohibet alium intrare vel habere possessionem rei, licet in ea fuerit iniuria, vel mitti iussus iudicis mandato: cuius verba sunt. si quis ideo à possessione prohibuerit, quia suam putabat vel sibi obnoxiam, vel certe non esse debitum, consequens est ut hoc interdictum non teneatur, & ad hoc notat ibi Bar. Alb. Angel. de Peru. Confirmatur insuper, quia si successor maioratus possit propria autoritate praedictas res ab alio auferre, sequeretur maximum inconueniens, quod semper quis posset dicere se successorem maioratus, & hoc colore res alienas inuadere: imò quod magis est per supra dicta videtur, quod in distinet talis successor maioratus non possit propria autoritate praedictas res ab alio auferre, modo ille detentator recuset restituere, & sic videatur possessionem interueterem modo non: quia praedicta fundamenta maxime vigent & concludunt in utroque casu: imò si talis possessor sit expulsus debeat in continenti restituere sicut quilibet possessor aliarum rerum: quia in dubio bona praesumuntur libera & non vincula: unde merito interini debet restituere & illi qui dicit & praeendit se successorem maioratus debet agere via ordinata: sed licet ista quaestio sit dubia & peritiosa videatur, tamen in speiualitate cogitando resolutum de nihilo videtur, quod licet totius & sancti iuris faciat talis successor maioratus vel quilibet alius qui praeendit habere possessionem rerum quarum detentator

tatio est penes aliquem tertium eas consequi via ordinaria iustitiae, quam propria autoritate eas auferre & occupare: tamen in puncto iuris teneo pro firma & vera sententia quod possit propria autoritate praedictas res auferre & apprehendere, dum tamen sine offensa alicuius personae faciat, modo ille tertius detentator recusat restituere, modo non: & hoc per fundamenta & iura pro prima parte adducta quae sunt expressa, & est communis opinio. Nec obstat primum motum pro contraria parte adductum, in quo dicit quod secundum aliquos Doctores non reperitur iure cautum, quod civilis possessor possit expellere propria autoritate clandestinum possessorem vel detentatorem: quia imò bene reperitur iure cautum per superiora prima fundamenta. Secundo non obstat text. in dicto. §. bellissimè, quia ille text. debet intelligi quando dominus non possidebat rem vel locum in quo aedificium factum erat, nam tunc licet in eius praedictum sit factum, non potest propria autoritate tollere nisi ex magna vel necessaria causa quae considerat in exemplis glossae Bar. & Doctorum ibi: ubi vero dominus possidebat rem vel solum, bene potest propria autoritate tollere: & ita procedunt prima iura, & per consequens nostra conclusio: ita in specie Albe. in dicto. §. bellissimè. & ibi Angel. de Peru. post antiquos. & tenet Iason in dicta l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. possel. 5. col. num. 24. Tercio non obstat tex. in dicta l. 1. C. si mancipium ita valeat ne prostitua: quia respondeo, quod ibi ille qui volebat rem propria autoritate auferre ex pacto, non erat effectus possessor: unde non potest propria autoritate sine iudice apprehendere, sed quando esset possessor, licet solum civilis, bene posset ita solus Bal. ibi in fine. sed in nostro casu iste successor maioratus est possessor rerum civilis & naturalis, ergo possit. Quarto non obstat illa mea subtilis consideratio in quarto fundamento adducta, quia notabiliter respondeo quod ex eadem & successa probationis apparebit an iuste vel iniuste fecerit: nam si eo casu quo detentator expulsus conqueritur de sua expulsionem & iniuria successor maioratus qui rem occupauit & ab eo abstulit, probauerit se verum & legitimum successorem maioratus, tunc impune potuit facere, & nullam poenam incurrit: imò in praedictis rebus defendendus est: si vero non probauerit se successorem maioratus, & res suae inclusas in eo, tunc non potuit alium expellere vel ab eo praedictas res propria autoritate auferre: & secundum qualitatem expulsionis

Ant. Go. in l. Tau. Et & ap-

& apprehensionis tenebitur interdictio unde vi, vel remedio legis, si quis in tantum vel alio iuris remedio, quod tali casu competat. Præterea iuxta prædicta, vtiliter & necessarium quæro si duo vel plures dicunt & cōcedunt se succellōres maioratus in solidum, & sic sibi inuicem contradicunt: & inter eos est maxima contentio, adeo quod speratur rixa, & discordia, & arma veniri: quia uterque præparat se & suos pro adipiscenda actuali possessione & detentatione rerum, quæ erunt partes iudicis in isto casu, an poterit ex officio vel ad partis petitionem eos inhibere sub aliqua poena, ne ad fundos & res maioratus accedant: & eas ponere in secreto apud aliquem tertium donec per iudicem determinetur cui competat possessio sine præiudicio iuris vniuersi: pueri: & certe dico quod sic, argumēto tex. qui est moralis & notandus in l. æquissimum. in princ. ff. de usufructu. ubi si inter duos fructuarios est questio super usufructu & qualiter eo uti debeant, iudex potest & debet se intromittere ne veniant ad arma: cuius verba sunt, cur enim, inquit Iulianus, ad arma & rixam, procedere patiatur prætor quos potest iurisdictione sua compescere? ergo idem sit in quibus eunque alijs attendentibus super aliqua possessione: & ad hoc illum text. notat & commendat ibi Bar. in §. supra proximo. & ibi Alb. qui ponit istam practicam in dicto §. 2. col. vers. & ex hoc. & Bald. ibi in dict. l. æquissimum. in princ. & ibi Ange. de Peru. in dict. §. supra proximo. & ante omnes ad hoc notat & commendat Odo. ibi in princ. legis: & per illum text. tenet etiam Specu. in titu. de sequestra. pos. & fruct. vers. Innocentius. in c. in presentia. de probat. col. num. 2. licet corrupte alleget illum text. & ibi Ioan. And. col. in princ. Hostius. col. in medio. Cuius in l. vna. C. ut possit. si. col. in fine. Iacobus Butr. ibi final. colum. in medio. Alber. pen. colum. in fine. post ibi in verbo: prohibet. Alber. in l. pe. ff. ubi pupill. ed. de be. Bal. in l. si. C. de edic. diu. Adria. col. 2. co. post. princ. idem Bald. ubi hoc reputat notabile. in l. 2. C. de summa Tri. & si. ca. num. 2. Ancharanus in c. cupientes. §. ceterum. 2. col. de elect. facit opus tex. in l. comuni diuidendo. §. cum de usufructu. ff. commu. diu. tex. in l. si. apud Iulianum. ff. de post. text. in l. si. de tabu. exhiben. tex. in l. congruit. in princ. ff. de offi. præ. facit etiam bona ratio, quia si ex causa permissa esset secretatio personæ, ut est tex. no. in l. 3. §. Iulianus. vers. si vero utraq. persona. ff. de liberis exhiben. tex. in c. cum locum. de sponsa. tex. in cap. extr. de iussu. de restit. po. etiam erit per

missa secretatio rerum Vnum tamen est quod ista conclusio & doctrina debet intelligi quando non constaret quis eorum possideret, vel quando sumus certi quod neuter eorum possidet & uterque præparat se ad arma: secus tamen est quando constaret quod vnus eorum possideret vel esset in actuali detentatione ex qua presumatur possessio: quia tunc licet aliter se præparat ad arma & speretur rixa, non debet fieri secretatio possessionis, sed possessor defendendus est per iudicem ita singulariter Bald. in l. quidam æstimauerunt. ff. si. cer. pe. 2. col. post. medium. vers. 2. casu. argumento tex. qui ita biliter facit in l. final. ff. de offi. pro. C. de adu. Bal. in l. ordinarij. C. de rei. v. 4. col. vers. sed hic quæro. idem Bald. in c. 2. de vita & honest. cler. col. nu. 8. idem Bal. in c. 1. de sequestra. pos. & fruct. 3. co. in medio. num. 9. & ad hoc tenet & reputat esse no. & quotidianum Iaso. in dict. l. quidam æstimauerunt. si. cer. pe. 3. col. post. princ. & ante eos reperio quod ita in expresso tenet Alber. in dict. l. æquissimum. quam legit in 4. antecedenti. 2. col. & ex hoc sepe per rationem quia alias frustra esset per dictum interdictum uti possideris: & aperte hoc voluit Innocentius in capitulo. in presentia. & proba. prima colum. numero. 2.

198 Præterea circa nostram legem & totam materiam possessionis vtiliter & necessarium quæro, si duo vel plures asserunt se succellōres maioratus in solidum, & habere possessionem vtilem & naturalem virtute huius legis, modo prædictæ rem maiorat. sint in secreto penes tertium iudicis mandato propter timorem rixæ, ut in q. supra proxima, modo non sint in secreto: quia detinentur ab aliquo eorum vel ab aliquo tertio, modo res sit vacantes respectu detentationis, & utraq. præcedit se habere possessionem, & uterque intentat eam iudice remota possessione: & sic interdictum uti possideris in quo dicit se possessorem, & petit in ea detentari, & in consequentiam petit detentationem eundem rerum, & forte habet iudicium possessionis, moram, & longam dilationem habentem interm. l. ut sup. possessionis pendere possit iudex ex officio vel ad partis petitionem sine præiudicio iuris vniuersi partium summarie, breuiter, & simpliciter recipere probationes super prædicta possessione, vtilem qui melius probet istam detentationem rerum, & in ea defendatur donec definitiue lis super remedio possessionis plenarie decidatur: & ista eadem questio habet locum in quibuscumque rebus, licet non sint maioratus quando

quando in eis plures dicunt se habere possessionem, & quilibet intentat interdictum uti possideris. Et certe iste articulus est valde singularis & vtilis in illo regno: & quotidie videmus, quod versatur in practica: nam videmus quod partes petiti iudicis in tali casu iubent, quod partes producant eorum eis certum numerum testium super prædicta possessione, & visis testibus declarat possessorem illum qui melius probauit & eum in actuali possessione defendit, ut colligat & percipiat fructus, & pacifice utatur re & consequatur omnes alios effectus possessionis, interim licet durante super plenario iudicio possessionis uti possideris, & sine præiudicio eius: & licet ita ab aliquibus petitis iudicibus practice tur, tamen non reperio ita in specie nec clare hunc articulum in iure decisum. Sed teneo quod ista practica & conclusio sit optima & vera, quia de iure intendit fundare sic. Primo per tex. in g. in iure in l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de liber. caus. ubi disponitur quod quando lis vel questio vertitur inter dominum & seruum, quia seruus proclamatur in libertatem, dominus vero dicit eum seruum, & dubitatur quis eorum debeat probare intentionem suam in proprietate, iudex summarie & sine libello potest & debet cognoscere quis eorum fuerit in possessione, quasi seruus fuerit in quasi possessione libertatis, dominus debet agere & probare seruitutem eius: si vero dominus fuerit in possessione seruitutis, seruus ipse debet agere & probare se liberum: & illum textum in suo proprio casu notat & commendat ibi Bart. Alber. & Ray. & illa decisio tex. habet locum in qualibet alia causa: nam si duo vel plures asserunt se dominos alicui rei, & uterque dicat se possidere, & non litassimere onus probandi, iudex cognoscit summam de possessione, & possessorem defendet in sua possessione, & iubebit alterum agere & probare de proprietate, prout est de mente omnium Doctorum ibi: & si dicas, quod illa decisio sit intellecta nullam vtilitatem vel nouitatem adducit, eum de hoc sint plura iura idem dicentia, ut est casus expressus in l. ordinarij. C. de rei. vendic. tex. in l. incert. iuris. C. de interdict. tex. in l. 3. C. finium regun. tex. in l. exitus. ff. de acquir. poss. tex. in l. inter litigantes. ff. de iudic. text. in §. retinend. l. si. de interdict. Respondeo, quod tex. in dict. l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de lib. caus. hoc singula adducit de nouo, quod quando quis simpliciter conuenitur iudici de sua possessione turbata, & petit simpliciter & summarie in ea defendi, aduersarius petit idem: vel quando iudex ex of-

ficio visa discordia vult cognoscere quis sit in actuali possessione: quia nullus eorum vult esse actor, tunc iudex in vtroque casu potest breuiter, & summarie, & sine libello de possessione cognoscere, & interim possessorem tueri & defendere in possessione, & prohibere alterum ne ad rem vel fundum accedat: & attende bene quod hoc casu nullum præiudicium sit alteri parti in proprietate nec in possessione, eum non sit definitiua sententia in aliquo latæ: unde altera pars vel quælibet earum poterit plenarie & iudice agere vel petitorio proprietatis vel possessionis remedio uti possideris, libellum offerendo & iudicio plenario procedendo, & sententia definitiua ferri: quæ plenum præiudicium afferat in prædicta possessione: & ita debet intelligi tex. in dicto §. si quis ex seruitute. alia vero iura superius allegata loquuntur & procedunt quando uterque vel aliquis eorum agit in iudicio plenario possessionis uti possideris, & interim durante lite nulla est controuersia inter partes: & ista practica & doctrina potest habere locum, & verificari, modo lis sit orta super remedio possessionis plenario uti possideris, modo adhuc non sit orta: quia quolibet casu poterit iudex ad petitionem partis vel ex officio cognoscere breuiter & summarie de possessione, & illum in ea defendere interim, hoc est durante lite mota vel mouenda: & ista est intentio practice huius regni sic fundata ex dicto §. si quis ex seruitute. & licet certis illis text. hoc non probet nec eius intentio sit casum particularem disponere, sed tantum concordare cum alijs iuribus supra allegatis: tamen in expresso per illum text. ita reperio quod tenet Specula. magister practice in titu. de libellorum conceptione. §. nunc dicendum est. 4. col. vers. 2. & ibi notabiliter Ioan. And. in addit. idem tenet Specu. in titu. de petitorio & possessionis. §. 1. si. col. vers. in summa. & videtur esse de mente Innocentij. in c. in presentia. de probat. co. in medio, num. 2. et eiusdem Innocentij in c. cum venissent. de iussu. 1. col. num. 1. vers. vel dic quod ambæ partes idem etiam reperio quod tenet Bald. q. singulari. loquitur, licet non alleget, Specu. in l. ordinarij. C. de rei. ven. 4. col. vers. sed hic quæro, duo asserunt, etc. et reputat esse multum notabile idem tenet ibi Paul. de Casta. col. num. 2. dicens quod istum casum pluries habuit de facto. et ista est intentio Bald. quæ omnino vide in l. si. C. de edic. di. Adria. col. 2. col. num. 4. vers. et est notandum tenet etiam Bald. in l. qui quis. C. quorum appella. no. recit. et magis in expresso quam alius reperio, quod istam doctrinam Ant. Go. in l. Tau. ff. et pra

et practiam ponit Frañc. de Aret. in. c. in praesentia. de proba. 5. co. in fin. ubi dicit quod si iudex cognovit de possessione incidenter & simpliciter quo ad effectum, ut pars quae possidet utatur & fruatur possessione, & altera pars non accedat ad fundum nec eam molester, tunc ista declaratio & praeceptum iudicis non facit plenum praedictum in possessione, quia fuit iudicium summarium intentatum ad alium finem, argumento tex. in l. pen. ff. de his q. sunt sui vel alieni. ubi sententia lata in causa summaria alimētorum non praedictat in causa filiationis: & argumento tex. in ca. veniens. el. 2. de testibus. ubi probationes factae in iudicio sumario non plene praedictant in plenario: si vero iudex cognovit principaliter de possessione ad hunc finem ut determinaret quis possideret remedio proprio possessionis, tunc sententia eius erit definitiva & plenum faciet praedictum, argumento tex. in dicta l. ordinarij. cū similibus, licet ipse ea non alleget: & argumento tex. quem ipse reputat singu. in. c. 1. si tres. de pace tenenda. in vlt. seu. & isto casu dicit ipse quod potest intelligi tex. in dicto. §. si quis ex servitute. & istam cōcl. etiam tenet Paris de Puteo in tracta. syndica. in parte. iudex fo. 176. preterea pro hac sententia confidero tex. singu. in l. pen. ff. de aqua quoti. & ista ubi dicit quod quando lis vertitur super servitute, ille qui est in quali possessione eius, debet defendi & sibi cauere de non impediendo durante lite donec finiatur: & ad hoc not. glo. ibi. Barr. Albe. Rayner. Ange. & commun. Docto. & per illum text. ita tenet glo. in l. 1. §. hoc interdicto. in glo. 1. magna, in medio. versic. tamen dicit. ff. de iure re actu quae pri. & ibi Bar. 2. col. num. 2. Angel. ibi. 2. col. num. 2. Pau. in l. ficuti. §. sed si quarratur. ff. si servitus ven. 2. col. in fine, num. 9. Cōpola in tract. seru. in. c. de seru. itineris. n. col. num. 35. Item etiam pro ista parte facit tex. in c. 1. & 2. ut lite pen. tex. in. c. cum ecclesia futrina. versic. clericos de caupo. & pro. tex. in. c. cū persona. §. quod si tales. de prim. libr. 6. ubi expressē probatur quod quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, census, vel alterius iuris, debet in ea defendi & nullo modo inquietari durante lite super proprietate: & ibi tenet & notant Docto. et per illa iura istam doctrinam ponit Innocen. & commun. Docto. in. c. peruenit. in princ. de censibus. ergo eadem ratione idem dicamus in nostro casu, quando uterq. ageret remedio possessionis, quod durante lite defendatur in ea ille qui interim melius probauerit. Item & 4. pro ista sententia & pra-

etia facit tex. singularis in quodam venisset. de institutionibus, secundum eundem lecturam Innocen. quia ibi ponit in 2. col. in medio. secundum quam ibi probatur quod licet sit actus tantum petitorio, nihilominus si in processu negotij constat iudici reum esse in possessionem potest iudex ex officio suo pronunciare illum in ea esse tuendum usque ad finem cause, ex eo quia omnia quae emergunt & accidunt postea tem. cōtestatam, pertinent ad officium iudicis & ad hoc illud tex. summē notat & commendat ibi Abb. pen. col. num. vers. secunda lectura (Et haec haec tenet de numeris nouem hic in sectione nunc ad 193. ac 194. ob id intermissos, reuertimur).

193. Item quarto qualiter probetur possessio in quo articulo magistraliter & resoluē dicitur: quod potest probari sequentibus modis. Primo modo quando probatur per testes vel instrumenta actus verus & naturalis, puta ingressus in rem immobilibus, vel apprehensio in rebus mobilibus, ut supra plenē & magistraliter in quolibet actu visum est. Secundo modo quā probat aliquis actus fictus translatius possessionis, de quibus plenē & magistraliter dictū est, ut probat aliquis qualitas rei ex qua resultat acquisitio & translatio possessionis sine aliquo actu vero vel ficto, ut in nostro casu & lege. in rebus maioribus. Tertio modo quā nō probat aliquis actus primordialis possessionis verus vel fictus, sed probatur quod quis habet & tenet aliquā rem: quia ex illa probatione facti & nude detentationis resultat vera & liquida probatio iuridica possessionis, modo testes per quos fit talis probatio sint iusti. modo periti: & modo sciāt & cognoscāt quod sit possessio, modo nō. Ex quo deducit & infert quod bene sufficit testes deponere de aliquo modo actu facti quē percipiunt sensu corporeo si ex eo resultat ius de quo queritur: & in expresse istam sententiā & conclusionē probat tex. in l. 1. ff. de acqui. posses. tex. in. §. a dipiscimur. cūdem. l. tex. 1. 3. eo. tit. tex. in. §. ex contrario. cūdem legis. ubi ex sola detentatione facti arguitur & infert consultus ad veram & iuridicā possessionem: tex. in l. 3. vers. dare. ff. de usufruct. Confirmatur, quia probato aliquo actu, semper censetur probatum illud quod ex tali actu ex iuris dispositione resultat: tex. est in l. illud. ff. de acqui. her. tex. in l. ad legatū. et in l. ad rem mobilem. ff. de procura. Confirmatur etiā ex definitione possessionis quā supra suo loco deduxi: et in terminis ista cō. tenet. gl. fin. et or. in l. stipulatio. ista habere licere. §. haec quoque in verbo, stipulatio. ff. de verbo. obli. licet non ita fundet nec declarat: & ibi Bar.

ibi Bar. Bal. Ang. Imo. Rom. Paul. Alex. et Iaf. et ultra oēs illā glo. dicit ibi vnicā Raine. g. not. eam declarat. illā etiā glo. ad hoc no. & cō. Bar. in l. 1. ff. si cer. pe. 3. col. num. 14. & ibi no. Bal. & cō. doc. ad Bar. in tract. de test. 2. col. vers. testis dicit aliquem possedisse. Bald. in l. 1. C. de seru. fuzi. pe. col. num. 23. ad Bald. in l. data. opera. 7. col. num. 12. C. qui accu. non possidem. Bal. in c. 1. §. possessiones. 1. col. num. 4. de pace. Constantia in vlt. seu. Imola & Docto. in l. qui vias. §. 1. ff. de damno infecto. & lūq. in c. cum olim. el. 2. col. 2. in fine. extra de privilegijs. Anton. in c. cum ad sedem. de resti. spo. pe. col. num. 29. & ibi notabiliter Abb. 7. col. num. 21. & intantum hūc est verū, ut ex illa probatione facti resultat probatio possessionis naturalis & etiam civilis: quia annexē & cōsecutiue iuris dispositione, ei accedit: & in expresse ita tenet & declarat Bal. in c. cum causam. 3. col. num. 13. extra de testibus. quod limita nisi ex qualitate personarum, vel ex natura subiectae materiae in qua testes deponūt debeat praesumī cōtrarium, ut si testes deponāt seruū, infantem, colonum, inquilinū, commodatariū, depositariū habere & tenere aliquā rem: quia ex tali probatione non resultat probatio possessionis, sed nude detentationis: & idē est si cōstaret veritatem possessionis vel aliquam earū esse ab alio occupatā: quia probatio detentationis non inferret probationē possessionis, argumēto tex. in l. eam possidere. §. quia d. nundinas, supra eo. cū materia vel si testes deponāt de aliquo actu apprehensiuo possessionis iur. etim cum aliquo titulo vel contractu ex quo nō causatur nisi sola possessio naturalis, ut in fructuario vel simili persona vel sola civilis, & in proprietario vel simili: & in specie ita notabi. tenet & declarat Antonius de Butrio, in dicto capitulo, cum ad sedem. de resti. spo. pe. col. num. 29. Bal. in l. 1. C. de usufructu. Alex. in dict. l. stipulatio. ista habere licere. §. haec quoque. 1. col. Nunc verō sing. extendē istam cō. op. ut procedat etiam si testes deponāt de diuerso actu possessionis, ut quia vnus deponit quod vidit Titium habere & tenere fundū, alius quod vidit arare, vel seminare, vel fructus percipere, vel alium diuersum actum possessionis exercere: nō isti tales testes probant nec obstat si dicas quod sunt singulares & nō cōtestes, quia respondeo, quod possessio est quoddam genus cōtinens in se plures & diuersos actus, unde licet isti testes sint singulares in illis actibus super quibus deponant, tamen sunt cōtestes in probanda possessione in genere sumpta quae ex istis actibus differentibus resultat probata glo. valde no. & singu. in l. actor.

C. de probatio. in gloss. 3. ubi ponit regulam & doctrinā, quod genus in se potest probari per differentes species vel actus diuersos & particulares: & ad hoc not. & commendat ibi Bald. 2. col. num. 4. Saly. qui no. loquitur. 1. col. num. 5. idem Saly. in l. testium. C. de testib. 8. quāstione. & ibi Angel. 2. col. nu. 8. Bal. in l. de quibus. Ang. notab. per tex. ibi in l. 1. §. 1. de ff. quādam. testa. ape. 1. columna. numer. 2. Ioan. de Imo. notan. l. inter pares. ff. de re iudi. ff. col. in fine. istam etiam con. probat glo. ordi. in l. ob carmen. §. fin. in gl. fin. ff. de testibus. ubi dicit quod si quis intendat probare se possedisse, & vnus testis dicat, quod vidit eum possidere, & alius possessionis exercere tali tempore, & alius testis dicat, quod vidit eum possidere & alius possessionis exercere alio diuerso tempore, censetur bene probata possessio: & illam gloss. ad hoc reputat ibi mirabilem Barto. in fine. reijet etiam & commendat Bald. ibi tenet etiam & dicit perpetuo notandam Iaco. de Sane. Geor. 3. col. num. 16.

Quarto modo quando probatur quem arare vel seminare fundum de cuius possessione queritur, vel in eo edificare, vel aliquem alium vsum exercere: quia eo ipso censetur probata possessio probat text. notabi. in l. vium. facit. ff. de vi & vi arma. & ibi communiter Docto. tex. in l. tertia. §. item videamus. versic. etenim. ff. ut possideatis. notat etiam glo. ordi. & ibi commun. Docto. in l. 3. C. fin. regund. Barto. in l. de reate. 6. col. num. 1. ff. de mino. Ange. de Aret. ubi valde commendat in §. sic itaque. in l. 1. de actio. §. col. num. 7.

Quinto modo quādo probatur, quod quis percipiat fructus ex re. tex. in l. Titia in prin. ff. de solu. & ibi notat Barto. Ange. Paul. & communiter Docto. tex. in l. Pomponius. ff. quib. mod. usufruct. amitt. & ibi Bald. & doct. Confirmatur, quia si possessio causat acquisitionem fructuum, ut notatur per glo. & omnes scriben tes in l. 3. §. ex contrario. supra isto titulo: ergo probato effectu censetur probata ipsa possessio: & in terminis nostris isto argumēto vitur Bald. in l. indicia. C. de rei vend. 2. col. numer. 6. Paulus de Cast. in l. 2. C. de acqui. posses. nu. 3. Sexto modo quādo probatur, quod quis recipiat mercedem vel pensionem rei ab aliquo tanquā colono vel inquilino: quia eo ipso censetur probata possessio probat tex. no. in l. qui vniuersas. §. quod per colonū. ff. de acqui. poss. & ibi notat Bar. Albe. Paul. Imo. & communiter Docto. tex. in cap. cum venisset. de resti. spo. ubi perciperunt annuam pensionem. & ad hoc Ant. Go. in l. 1. Tau. ff. 3. notat

notat ibi glo. ord. l. auto. Abb. Card. Anchar. & comu. docto. de quo artieu. vide latius quæ dixi supra ista lege, in §. actu facto possessionis. Ex quibus sume practiam in formando articulos in probatione possessionis: nam debet articulare quod quis habet, tenet, & possidet talem fundum vel rem, cum arando, seminando, fructus colligendo, mercedes percipiendo, vel alia denique faciendo: & re illa utendo tanquam dominus possessor: & istam practiam & doctrinam ponit Angelus, Paulus de Castr. & communiter Docto. in dict. l. Titia. ff. de solut.

194 Postremo etiam & similiter pro complemento materię quæro, an in causa & iudicio possessionis admittatur appellatio? & in hoc articulo breuiter & resolutiue teneo, quod modo actum sit iudicio & remedio possessorio adipsam scilicet, modo retinendam, modo recuperandam, victus per sententiam non potest appellare: text. est expressus in generalitate sua, in l. vna. C. si de momen. possell. fue. appellatio. cuius verba sunt, cum de possessione & eius momento causa litatur, & si appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia fortitur effectus: & ad hoc notat glo. ordinar. Azb. not. summa. Barr. Bald. Saly. callius titu. & comu. Docto. probat etiam text. in l. qui quis. C. quo. appel. non reuoc. in l. momentaria. C. unde vi. & istam cõcl. tenet magistraliter Barr. in l. 2. col. ff. de appellat. rec. Angel. in l. creditor. §. iustus. ff. de appella. & ibi not. Imo. fin. colu. Cinus & communiter Doctores in l. prima. C. de bono. poss. secundum tabul. Specul. in titu. de appellatione. §. in quibus. tertia columna, vericulo, sexto non appellatur. cuius ratio est, quia talis sententia parit modicum præiudicium, cum de facili potest reparari in iudicio proprietatis: & ex ista ratione causa possessionis vocat momentanea: ita glo. ord. in dict. l. vna. in glo. 2. in fi. Barr. Cinus, Iago. But. Alb. & com. doc. Bal. in l. 2. ff. de appell. rec. col. Bal. in ca. de campo. & pro. r. colu. post prin. Quod tamen no. limita & intellige sequentibus modis. Primo quia tale iudicium est merè possessorium, si iudicium possessorium continetur admixta causam proprietatis, ut quæ agatur cõdictio ex lege, si quis in tantu. C. unde vi. quia tunc bene habet locum appellatio: ita tenet glo. in dict. l. vna. in gl. 1. & ibi Barr. Cinus, Butr. Alber. & comu. Docto. Secundo limita & intellige, præterquam si in tali iudicio possessorio quæ est victus vel condemnatus in interesse vel fructibus: quia ab ista cõdenatione poterit appellare quia istud gravamen non est reparabile in iudicio proprietatis, argumeto predictorum in ratione

& argumeto regulæ text. in l. & in maioribus. C. de appel. & in expresso ita determinat Bal. in d. l. vna. pe. col. nu. 9. & ibi Saly. fi. col. & q. Tertio limita & intellige, præterquam si ante sententiam quæ sedat gravamen quod in definitiva non possit reparari, ut si iudex nollet recipere testes, vel non lit cõcedere terminu. probationis, vel recipiat testes inhabiles: quia tunc poterit appellare: ita originatiter Guilielm. in l. si ex causa. §. nunc videtur. ff. de mino. tenet etiam & reputat notabile Bal. in l. post sententia. C. de sent. & interlocu. om. in d. 2. col. nu. 8. Ange. in l. creditor. §. iustus. ff. de appellat. prin. & ibi no. latius. fi. col. Quarto limita & intellige, quia sententia valet, & tenet, si autem si sit nulla, quia tunc bene poterit victus agere de nullitate: ita probat text. in cle. de re iudi. & tenet Bal. in d. l. vna. pe. col. nu. 2. Saly. §. col. nu. 1. idem Bal. in l. vna. C. ne liceat in vna eadem causa ter. p. 2. col. in 2. no. Iaso. in l. 1. ff. de iudi. & iur. 4. col. nu. 6. idem Iaso. in l. 1. C. de bono. poss. secundum tabul. fi. col. in medio. Philip. Decian. 2. col. in fi. Quinto limita præterquam si iudex admiserit appellacionem, quia tunc valet, & tenet appellatio, & causa debet suu finem habere. ita not. Bal. in l. post sententia. C. de sent. & interlocu. in d. 2. col. nu. 7. quod dictum sequitur & reputat Iaso. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel liberi. in 3. col. idem Iaso. in l. 1. C. de bono. poss. secundum tabul. col. nu. 5. Cõfirmatur ex his quæ posui in repetitione. l. ff. de pub. lu. Sexto limita & intellige, ut præcedat de iure civili, secundum tamen cõcl. de iure Canonico: quia bene habet locum appellatio in iudicio merè possessorio, probat text. in d. 1. §. si cõfiteretur. de testi. & ibi not. Imo. & cõ. Docto. textus in c. cum ad sedem. de restitutione ipsorum. & ibi not. & tenet glo. magnu. in fine. & ibi plenè & not. Abb. penultima colum. numer. 3. post antiquos: ubi dicit hanc esse cõcl. opin. text. in c. ex. q. eo. tit. & ibi cõ. docto. text. in cle. de sequest. pos. & fruct. & ibi Docto. text. in cle. de campo. & pro. & ibi scribentes text. tenet etiam glo. ordinar. c. ei qui appellat. de possessione. q. 6. & ibi Archi. & com. docto. Specul. in tit. de appell. §. in quibus. 3. colu. vericulo. non appellatur: & ibi lo. And. Bal. in d. l. vna. pe. col. in princ. & ibi Saly. pe. col. nu. 6. qui dicit hanc esse cõcl. opin. Hodie tamen de iure legi eligitur media via: quia omnino non prohibetur appellatio, ut de iure civili: nec omnino cõdistincit admittitur, ut de iure Canonico: sed disponitur, quod si lata fuerint dux sententia conformes, non habeat locum appellatio: alia vero si lata disponit. l. 2. in l. de Madrid. & pragmatice. 3. lib. pragma. fo. 40.

TEX.

TEXT. XLVI.

Odas las fortalezas que de aqui adelante se hizieren en las ciudades, villas y lugares y heredamientos de mayorazgo, y todas las cercas de las dichas ciudades villas y lugares de mayorazgo, así las que de aqui adelante se hizieren de nuevo como lo que se reparare, o mejorar en ellas: y así mismo los edificios que de aqui adelante se hizieren en las casas de mayorazgo labrando, o reparado, o reedificando en ellas sea así de mayorazgo como lo son, o fueren las ciudades villas o lugares y heredamientos, y casas donde se labraren. Y mandamos que en todo ello suceda el que fuere llamado al mayorazgo con los vinculos y condiciones en el mayorazgo contenidas sin que sea obligado a dar parte alguna de la estimacion, o valor de los dichos edificios alas mugeres del que los hizo, ni a sus hijos ni a sus herederos ni sucesores. Pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia ni facultad para que sin nuestra licencia, o de los reyes que de nos vinieren se puedan hazer, o reparar las dichas cercas fortalezas: mas que sobre esto se guarden las leyes de nuestros reynos como en ellas se contiene.

S P M M A R I P M.

- 1 An successor maioratus teneatur solvere expensas factas in re maioratu?
- 2 An bona fidei possessor recuperet sumptus & expensas factas in re aliena?
- 3 An fideicommissarius qui facit sumptum in re subiecta restitutioni possit talis sumptus recuperare?
- 4 An ita. l. si iusta & iuridica.
- 5 An possit quis in sua propria re facere edificium?
- 6 An quando possit quis in sua re edificare ad libitum voluntatis.
- 7 Intellectus ad text. in l. fin. §. fin. Verfi. sumimus. C. de ferme. & aqua.
- 8 Si ille qui edificat, edificat principaliter ad damnum

Vicini, an possit destrui tale opus?

- 9 An in casu quo edificium nocet ecclesie, an possit deo edificij compelli vendere servitutem altius non tollendi?
- 10 An quando possit quis facere molendinum in flumine?
- 11 An civitas possit præstare licentiam faciendi molendinum in flumine?
- 12 Si quis habet molendinum in flumine, an possit aliud facere aliud molendinum in eodem flumine?
- 13 An possit quis facere pontem super viam publicam?
- 14 An possit quis facere castrum vel fortalitium?
- 15 An possit quis reficere castrum vel fortalitium?
- 16 Perus intellectus ad l. tam. l. 2. §. 6.
- 17 An sunt edificia publica quæ egent refectibus, an cõpellantur vicini de populo talia edificia reficere?
- 18 An quando teneatur officialis de vicis operari?
- 19 An possit quis edificare in sua propria solo quando edificium est in domo alterius aliquid immixtum?
- 20 An quando habeat unus operum multorum?
- 21 Si quis edificat in re mea palam, & opus est iam perfectum, quod remedium habedum?
- 22 Remedium quod si aut clam, in quo differat à reme. d. non operis navigationis.
- 23 Quæ persona possit nunciare novum opus?
- 24 Ille qui habet servitutem, an possit nunciare?
- 25 Si usufructuarius, an possit nunciare?
- 26 Anor. an possit nunciare?
- 27 Quando amicus vel extraneus possit nunciare?
- 28 Quibus personis fiat nuntiatio?
- 29 Si denunciatio sit facta officialibus, an destruantur opus, modo nuntiatio contracta notis dñi, modo non?
- 30 Pro quibus rebus fiat nuntiatio?
- 31 Quibus modis fiat ista nuntiatio?
- 32 Quæ sit differentia inter denunciationem quæ fit solo verbo, vel per alios, modis denunciandi?
- 33 Quis sit effectus denunciationis?
- 34 Post factam denunciationem per quod tempus super sedeat opus?
- 35 Si post lapsum terminu in quo debet super sedere opus, appareat nunciatus non habuisse iud. an nunciatus teneatur ad id condempnari?
- 36 An sit remedium aliquod per quod possit nunciatus edificare statim post denunciationem, non elapso tempore de quo intelligit. de nou. operib. in l. 1. §. 1.
- 37 Qualiter constabit nunciatum non habere iud. nunciandi?
- 38 Si nunciator in denunciatione expressit causam impertinentem, & postea in persecutione voluit præponere alias causas, an possit?
- 39 Facultas denuncian. dñi per quod tempus duret?
- 40 Interdictum demolitionis compertum ad hoc re. null. factum post denunciationem factam de iustitiam non sit ad hanc del. in 2. c. 1. §. 1.
- 41 Interdictum de noui operis denuncia. & effectus eius, an transcurat ad hanc de 2. in l. 1. §. 1.

Ota dispositione huius legis ex qua nota & collige duo singularia. Primum est, qd si possessor maioratus fecit aedificia, vel sumptus etiam necessarios uti in rebus maiora-

tas, non pertinet medietas eorum uxori ratione lucrorum acquiritorum constante matrimonio. Secundo est qd successor in maioratu non tenetur pretium vel estimationem eorum solvere haredibus defuncti possessoris, & licet Doct. Pala. Ruui. in repe. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 38. 4. col. vers. ex illis. & etiam in praesentia exclamet de illa lege, dicendo eam iniquam & contrariam iuri & equitati, & qd sperat eam futuris temporibus reuocanda, tamen ego habeo eam pro iustissima, & equa, & singulari, quam intendo notabiliter confirmare. Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono, qd bonae fidei possessor recuperat sumptus & expensas necessarias factas in re aliena, sine quibus res esset peritura, vel deterior extiruraretur, est in l. domus. C. de rei vendic. ibi, nisi necessarios sumptus fecerit, text. in l. adeo. §. ceteris. ff. de acqu. re. dom. text. in l. in area. in. ff. de condi. indebi. text. in l. Paulus resp. ff. de doli. excep. text. in l. plane. ff. de peti. hare. & vtrobiq. commu. Docto. & idem disponit lex. 40. tit. 28. 3. part. & adde quod recuperat per viam retentionis proposita exceptio doli, non vero actione vel alio remedio: quia cum fecit bona fide tanquam in re propria, & non habuit animum alium obligandi, merito non potuit sibi quærere actionem, sed recuperat tantum ex equitate iure retentionis. Ex quo deducitur & inferitur, qd re perempta, soluta vel tradita, non possit aliquo iure vel remedio repetere quod iterum intellige in repetita iudicio particulari rei vendicationis: secus tamen si iudicio vniuersali petitionis hereditatis: quia illare perempta vel non extante, possit alia qui libet rem retinere ut aptant iura superius adducta, & ibi tenent commu. Docto. Quod etiam iterum intellige & declara, quando talis bonae fidei possessor non collegit fructus ex re: secus tamen si aliquos fructus collegit, quia tunc per rata tenetur compensare cum expensis & sumptibus factis in re: textus est singulari in iure in lege. sumptus ff. de rei vendicatione. & ibi gloss. ordinaria Barto. Odofredus, Albericus, Baldus & communiter Doctores. & probat pra. l. par. Vnum tamen est, quod dicebat eleganter Paulus de Castro in dicta. l. in area. in fine. ff. de co-

ditione indebiti. quod isto casu, si ex errore vel ignorantia, quae semper praesumitur, possessor non possit praedictam exceptionem doli & retentionis, possit postea repetere ex equitate: text. in l. si de me & Titium. ff. si certum petatur. & facit etiam quod ipse Paulus tenet in l. fina. C. de nego. gest. sed salua eius pace. ego teneo contrarium per praedicta iura quae excludunt omne remedium, & alias de nullo feruntur: praedicta lex, si de me & Titium, procedit, quando nullum aliud datur remedium & contrarium expresse tenet Cynus & Salicet. in l. si quis sciens. C. de rei vend. si vero bona fidei possessor facit praedicta aedificia, sumptus, vel expensas utiles, & non necessarias, possit repetere his casibus. Primum si dominus alius esset facturus. Secundo si dominus statim esset reuocandus. Tercio si dominus erat diues & sine detrimento potest solvere: alias non potest repetere, sed tantum abradere sine detrimento prioris status, si dominus pretium offerat: text. est notabilis in l. in fundo. ff. de rei vendicatione. & ibi Bartolus, Odofredus, Albericus, Baldus & communiter Docto. & probat expresse praedicta lex Partita. Si vero bonae fidei possessor fecit sumptus vel expensas in re voluntarias nullo iure, remedio, vel actione, potest consequi & repetere, sed tamen permittit ablatio sine detrimento prioris status, nisi dominus pretium eorum offerat & soluat: text. est in l. in fundo. ff. de rei vend. text. in l. p. voluntarias. ff. de impen. in re. do. fac. si vero male fidei possessor fecit sumptus vel expensas necessarias tantum recuperat, licet non modo & remedio praedicto sed per officium iudicis: cuius ratio est quia si non fecisset teneretur ex deterioratione rei, & gumeto text. in l. ei qui. §. si ff. de peti. her. viles vero non recuperat, sed permittitur ablatio: voluntarias vero nullo modo recuperat nec permittitur ablatio: ita probat textus in dicta. l. domus. C. de rei vendicatione. textus in dicta. l. in fundo. ff. eodem. & ibi Bartolus & communiter Docto. & ita etiam probat & determinat lex. 44. tit. 28. 3. part. Quae oia procedunt & habent locum quod quis est nudus & simplex possessor sine tit. & domino, secus tamen est quod quis habet titulum in re & est dominus eius, licet habeat re subiecta restitutioni, ut maritus in re dotali, vel hares grauatus post mortem vel tempus reuocandi restituit: quia tunc necessarios sumptus & expensas recuperat, non dum per viam retentionis, sed etiam per viam actionis negotiorum gestorum: text. est in l. diuortia. §. impendit. vbi planè. ff. fo. ma. cuius verba sunt, plane si non villam necessario extruxerit, vel veterem totam sine

sine culpa sua collapsam restituerit, eius impensae erit petitio. & ibi gloss. & comm. doc. text. in l. quia dicitur. & in l. quod dicitur. 2. & quasi per totum. ff. de impen. in rebus do. fac. text. in l. vni. ca. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. actio. viles vero recuperat si hares vel successores possunt eodem modo solvere. text. est in l. vtili. ff. de impen. in re. do. fac. text. in dic. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. actio. voluntarias vero non recuperat, sed in his tantum permittitur ablatio. text. est in l. pro voluntariis. ff. de impen. in re. do. fac. text. in dic. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. ac.

Et idem est in herede legatario vel fideicomissario qui habet rem subiecta restitutioni, quia sumptus vel expensas necessarias repetit secundum valorem tempore restitutionis: non vero tempore quo fuerunt factae. text. est valde nota in l. domus. cui lege se. & se. ff. de legat. 2. & ibi notat & commendat Bar. Alb. Bal. Pau. Imo, Cynus, Alex. Iason & communiter Docto. text. in l. mu. hier. §. sed etiam veritas est ipse. ff. ad Trebel. text. in l. vbi pure. §. si eo. titu. quod lingu. extendit per istum casum non teneatur compensare tales sumptus & expensas cum fructibus collectis & perceptis ex ea. gloss. est lingu. & vnica in l. emptor. ff. de rei vend. in verba, superfluum in fine: quia ibi ad hoc notat & commendat Bar. Alb. & communiter Docto. & dicit lingu. Bal. in cap. graui. de resti. spol. a. col. 1. & reputat singul. & vnica Bal. in l. in insulam. §. si quis. ff. fo. ma. & dicit vnica Paul. in dic. l. domus. ff. de legat. 2. & ibi moderni, praecipue Iason. Confirmatur etiam, quia fructuarius recuperat a proprietario vel haredibus eius expensas necessarias & viles perpetuo duraturas in re: text. est in l. eum ad quem. C. de usufructu. & ibi glossa ordinaria. & communiter Doctores, praecipue Paulus de Castro, qui non loquitur. Item confirmatur, quia colonus vel inquilinus similiter easdem expensas repetit. text. est in l. colonus. cod. titu. & ibi commu. Docto. & ex superioribus videtur decisio huius legis fortissimam iniquam, & contra iusticiam: quia possessor maioratus tanquam simplex & bonae fidei possessor vel tanquam dominus rei qui habet eam subiectam restitutioni debet tales sumptus & expensas saltem necessarias & viles recuperare. Sed ego teneo istam legem pro singulari & iuridica, quam confirmo tali ratione, quia in praedictis casibus de iure communi adductis, dominus, hares vel successor qui rem a possessore eo sequitur, petit & recuperat tanquam verus &

plenus dominus apud quem perpetuo res est duratura: secus vero in successore maiorat. qui tantum petit rem ad tempus pro vita sua, & res non est perpetua penes eum duratura: sed adueniente die, conditione, vel causa restitutionis, tenetur eam alteri successori & ad maioratum vocato restituere: unde merito non tenetur solvere, & esset valde iniquum quod pro tam breui tempore vel momento quo res esset penes eum duratura, teneretur magnos sumptus & expensas solvere. & ista est mea noua, verissima, & fundamentalis ratio huius legis, in qua credo fundari conditores eius.

Item nota & collige ex ista lege quod nemo potest in nostro regno etiam in sua propria re facere vel aedificare castrum vel fortalitium sine principis licentia & auctoritate. Pro cuius perfectissima intelligentia & declaratione praesuppono & dico: quod quilibet qui est dominus soli, vel arer, vel suae rei immobilis, potest iura aedificare ad libitum suae voluntatis, quia quidquid est supra solū, vsque ad coelum liberum debet esse eius cuius est solum: text. est capitalis & expressus in l. latius. C. de feruit. & aqua: cuius verba sunt, altius quidem aedificia tollere, si dominus seruituti non debeat, dominus eius minime prohibetur: & ad hoc notat & commendat ibi Odofredus, Petr. Cynus, Bartolus, Albericus, Bal Paulus, Salicet. & communiter Doctores. text. in l. si aedibus. eiusdem tituli. text. in l. si opus. §. iussit. ff. quod vi aut elam. text. in l. fina. §. penulti. eodem titulo. text. in l. fina. ff. de seru. tu. text. in l. domum. ff. de regu. iur. text. in l. prima. C. de aedific. priuator. vbi non potest quis aedificare ultra debitam formam inductam in loco vel ciuitate. Ex quo nota bene quod per legem, statutum, vel consuetudinem potest in duci, vt ultra certam formam & modum aedificia non extollantur. & ad hoc notant & commendat ibi communiter Docto. Notat etiam & commendat Angel. & alij Doctores in l. qui luminibus. ff. de seru. vbi praedicta. Capola in tract. de seru. vbi praedicta in capitu. de seru. iure altius non tollendi, quarta & quinta quaestione. vbi extendit vt habeat locum in fortensibus, quia est onus reale. probat etiam textus in lege, ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. vbi probatur quod aedificia sunt permilla de iure gentium. & in tantum est verum quod dominus fundi vel soli potest ad libitum aedificare vt procedat etiam si illud aedificium pendeat in maximum danum & praedictum alicuius vicini, etiam monasterij vel loci pii, & obsecratur luminaria eius, vel secreta domus eorum videantur: ita ex

ita expresse & singulariter tenet Cuius in dict. l. altius, qui refert & allegat Petrum ita ibi re-
nere: cuius lectura in illa lege & titu. non repe-
ritur: tenet etiam ibi Albericus fin. Bald. Saly.
& Paulus de Castro. qui bene loquuntur & est
communis opinio: pro qua facit textus in d.
cum eo. ff. de serui. vrb. pried. & ibi ad hoc no-
tat Bartol. Alb. Odofred. Bald. Ange. Paul. Flo.
& communiter Doctores. qui dicunt quod to-
taliter possit dominus edificare obsecrare lu-
mina vicinorum.

Secundo facit text. in l. altius. ff. si serui. vendi.
vbi quis non potest edificare ita ut obsecren-
tur lumina vicini si debeat seruitus: ergo si
res erat libera bene poterit edificare.

Tertio facit text. in l. fluminum. §. fina. ff. de
damno infecto. vbi habetur quod non videtur
quis alteri damnum inferre, quando in re sua
vitur iure suo.

Quarto magis in expresse facit text. in l. Procu-
lus. eod. titu. vbi expresse disponitur quod si do-
minus altius tollit domum vel edificium per
quod noceat luminibus vicini, non tenetur, li-
cet praeferat cautionem quod ex edificio il-
lo fiendo damnum non sentiat vicinus: & ad
hoc ibi notat & confirmat Dinus quem refert
& sequitur Romanus, Pau. de Cast. & co. Doe.
Nec hinc sententia & conclusioni obstat text.
notabilis in l. 2. §. mento. ff. ne quid in loco pu-
blico. vbi dicitur quod si quis hinc & iuste edi-
ficat in loco publico debet edificare sine damno
& prauidicio vicini, & non potest ei lumen
quod ex publico percipiebat auferre: quia respo-
deo quod debet intelligi quando in loco publi-
co sit opus vel edificium ex principis vel ciui-
tatis licentia: quia tunc intelligitur concessa si-
ne prauidicio tertij: sed vero quando quis edi-
ficat in solo proprio & privato: & ita procedat
iura superiora & commun. opi. & ita tenet & de-
clarat glo. or. Bar. Ange. & co. mu. Doct. in d.
fluminum. §. fina. ff. de damno infecto. ad Bartol. in l.
quo minus. ff. de flumi. c. Carpola in tractu.
de serui. vrb. pried. in c. de solo & area. c. colum.
nec facit text. in d. l. 2. §. si quis a principe eo. ut
ne quis in loco publico. in l. nec autem. C. de
em. lib. ex. in l. quoties. C. de prec. spe. offe.
tex. in l. si quando. C. de inoff. testam. rex. in l. si
finis. §. si quid vicio. ff. de damno infecto. vbi ha-
betur quod beneficium principis debet intelli-
gi sine prauidicio tertij.

7 Nec hinc sententia & conclusioni obstat secu-
do text. in l. si quis. & vltimus in l. si quis. ff. de serui. vrb. pried.

cinus. C. de serui. & aqua. vbi disponitur quod
non potest quis edificare iuxta fundum vel a-
ream vicini, si ratione talis edificij fieret ei pra-
iudicium: quia impeditur aer vel ventus, ita ut
non possint colligi fructus: quod text. ad hoc sum-
me notat & commendat ibi Bart. dicens forte non
esse alibi. notat etiam & commendat ibi Jac. Bu.
Cuius. Albericus. Bald. Angel. Saly. Pau. & com-
muniter Doctores. & ita illum textum intelligit
ibi gloss. fina. alia in l. secunda. ff. de ser. vrb. pried.
pried. in gloss. prima. alia in d. cum eo. ff. de ser.
vrb. pried. alia in l. Imperator. eod. titu. illi
tex. ad hoc dicit sing. & vnicum Ang. in d. l. 2.
Imperator. ff. de ser. vrb. pried. & illum text. ad
hoc dicit vnicum Imola in l. si prius. ff. de noui
ope. nu. si. colu. in fine. Alex. ibi. 7. colu. 34.
& dicit sing. Carpola in tractu de ser. vrb. pried. in
ca. 27. dicit mirabile eo tractu. 40. col. 2. quia ille
tex. debet intelligi quia area vicini est parata gra-
tia colligendorum fructuum, & non habere ventum
si per locum vbi alter edificare vellet: quia tunc
potest specialiter gratia colligendorum fru-
ctuum, & ex publica utilitate quae in eis collig-
endis versatur: & iste est verissimus intellectus
illius tex. Ex quo eadem ratione infero aperte,
quod talis dominus fundi vel soli poterit in do-
mo sua vel in pariete suo de nouo facere vel ape-
rire fenestram, licet maxime tendat in prauidi-
cium vicinorum, & per eam possit eorum sece-
ta videre, ita in terminis Bald. Paul. & Saly. in
dict. l. altius. C. de ser. & aqua. Imo quod magis
est praedicta procedunt & sunt vera, etiam si
per mille annos & tempus immemorabile num-
quam ibi fuisset talis fenestra vel edificium, sed
de nouo nunc incipiat fieri & edificari: ista est
glo. singu. quae sic debet intelligi in l. qui lumi-
nibus. ff. de ser. vrb. pried. in gloss. in fine. & ibi re-
net Bart. Ange. Pau. Flo. & co. mu. opi. doc. glo. in
l. 2. C. de serui. & aqua. in gloss. in fine. & ibi
Cuius. c. col. 6. q. & co. mu. Doct. glo. etiam de
iure Cano. in capitulo. Abbate Sancti Syluani.
de ver. signifi. glossa tertia. tenet etiam ad Spe-
cul. in titulu de Publicanis, & de seruitutibus. si
colum. vers. sed pone. Rostegan. libellis suis in
rubrica de actione confessoria. numero. 29. An-
gelus de Aret. in §. praedictorum. Inst. de seruit.
rust. praedio. tenet etiam Carpola vbi bene la-
queatur in tractu de seruit. libro primo. capitulo
20. colum. vers. si quis. factum quod requiritur.
Idem Carpola eodem lib. capitulo. 40. de solo &
area. item Carpola eod. lib. c. 62. capitulo de fenestra.
Quod est verum nisi illo volente edificare vel
fenestram aperire vicinus eum prohibuerit, &
extinguat tempus. si id. annorum inter
praesentes

praesentes, vel 20. inter absentes preterit, quo
praescribit contra eum seruitutem: alius non
tollendi vel edificandi: ita dicit gloss. & conti-
nuit opinio in dicta. l. qui luminibus. ff. de
ser. vrb. pried. & latius dictum est suo loco in ma-
teria seruitutum.

8 Adde tamen quod ista commun. opin. quae ha-
bet quod potest dominus edificare ad libitum
sine voluntate, etiam in prauidicium vicini, de-
bet intelligi quando principaliter illud facit ad
commodum & utilitatem suam, quod semper
praefumitur: sed vero si faceret dumtaxat ad
emulationem, damnum, vel aliquam inhone-
stam causam, vel aliquod denique prauidicium
vicini: quia tunc non poterit edificare, imo si
iam edificauit, cogitur tollere & demoliri actio-
ne de dolo istam conclu. & declarationem pro-
bat text. in l. prima. §. denique Marcellus. ff. de
aqua plu. ar. vbi dicit quod quando quis in fun-
do suo aliquod opus facit per quod auertat
fontem vel aquam vicini, si illud facit ad utilita-
tem suam & ut agrum suum meliorem reddat,
licet potest facere: sed tamen si tantum faciat
animo concedendi vicino, quia tunc potest pro-
hiberi: ex quo tex. colligit ibi gl. & commun. opi.
regulam & doctrinam quam & iuridicam, quod
nemo potest etiam in suo loco vel fundo, aliquid
facere per quod alteri noceat & sibi non prodest
pro qua regula & doct. gloss. ibi allegat quam
plura iura.

Secundo in specie pro ista conclus. facit text. in l. 2.
ff. de ope. publi. vbi dicitur: quod quilibet do-
minus potest quodlibet opus facere in proprio
solo vel fundo, praeterquam si faciat tantum ad
emulationem vel damnum alterius: & ad hoc
expresse notat ibi Alber. Tertio facit no. & mo-
talis text. in l. si oportet. §. iustici. ff. de execen.
tuto. vbi dicitur quod vbi in aliquo casu parti-
culari debet lex scripta, sufficit allegare natu-
ralem rationem & iustitiam, & ad hoc notat &
commendat ibi Bal. post Cuius & lac. de Ra.
adem Bald. in l. cum antiquioribus. penul. col.
post prin. C. de in. deli. & illum tex. dicit nota.
Iaso. in l. aliam. C. de colla. pen. co. in prin. & ibi
Philippus Detius. c.olum. 6. tex. in l. cum ra-
tio in prin. ff. de bon. dam. ibi, cum ratio natura-
lis quasi lex quaedam tacita. & ibi notat Alber.
tex. in l. vna. §. in primo. C. de cadu. tol. & ibi no-
tat Bal. in prin. tex. optimus in l. 2. §. ite var. in
fine. ff. de aqua plu. ar. ibi, haec equitas suggerit
etiam si iure stricto deficiamus: & ibi adhuc no-
tat Doct. & illum text. ad hoc dicit sing. Iaso.
in l. si seruum. §. sequitur. c.olum. nu. 4. ff. de ver.
obli. tex. in l. in fundo. ff. de rei ven. tex. in ca. si.

extra de transa. in finetibus verba sunt, in his
verisuper quibus in non inuenit expellum,
procedat a quietate seruata semper in humano
rem causam declinando, secundum quod perso-
nas, causas, loca, & tempora postulare videris.
text. in l. si de iussor conuentus. §. quidam. ff.
mandati. text. in dict. l. si seruum. §. sequitur. ff.
de ver. obli. text. in l. si de iussor. §. si debitor. ff. quib.
mo. pign. vel hypotheca sol. tex. in c. dilecti. de
iudi. & in expresse istam sententiam & conclu-
sionem tenet Cuius post Pe. & antiquos in dic.
l. altius. C. de ser. & aqua. & ibi Bal. Paul. Sal. &
comm. doc. precipue per tex. in dict. l. opus. ff.
de ope. publi. Pau. de Cast. in l. cum eo. ff. de ser.
vrb. pried. dicens se ita respondisse de facto in ciui-
tate Paduae. tenet etiam nota. Roma. in l. flumi-
num. §. fina. col. de dam. infect. dicens esse no. &
refert ibi ita tenere Dinum in dist. sua nota
bili quam fecit in materia quam ipse Ro. refert,
tenet etiam Iason in l. quo minus. ff. de flumi-
n. §. colum. num. 23. tenet etiam Carpola in tractu
de serui. vrb. pried. in c. de solo & area. c. colum.
vers. §. fallit. idem Carpola in eodem tractatu
in ca. de fenestra. 2. col. & ante omnes istam sen-
& con. tenet glo. or. in l. domum. ff. de regu. iur.
in gla. in fine alia in dict. l. fluminum. §. si in gla.
pe. licet contrarium teneat Alb. in dict. l. altius.
C. de ser. & aqua. imo quod etiam ad emulationem
ne alterius potest dominus edificare. & Ange.
de Peri. in dict. l. cum eo. C. de serui. vrb. pried.
& idem possit dici si dominus qui edificat sen-
tiet modicam utilitatem vicinus vero sentiet
maximam & graue damnum: ita solus Carpola
in dicto capitulo, de solo seu area. secunda co-
lumn. per quem vide fundamenta. & facit tex.
notabilis in l. prima. §. sunt autem qui putant.
ff. ne quid in flumin. publico. vbi habetur quod
semper utilitas privatae personae praefertur mo-
dicae utilitati publicae: & ibi ad hoc notant &
commendant commun. Doct. de quo etiam dice-
tur infra proxime.

9 Aduertendum quod in isto casu potest considerari
nouum & subtile remedium quod casu q. edificij
noceat Ecclesiae, monasterio, vel pio loco, possit
compelli dominus edificij vendere seruitutem alius non
tollendi argumento tex. quae ibi dicit singulare
Alban. si quis sepulchrum. ff. de religio. & sum-
fune. Secundo confirmatur per illud quod in
fortioribus terminis tenet ibi Guiller. per illu-
tex. si quod vicinus cogitur vendere fundum vel
rem pro edificanda vel amplianda Ecclesia vel
monasterio, tenet etiam & sequitur Carpola
in dicto tractu de serui. vrb. pried. capitulo. fina.
Socius in regula. 435. de reg. iur. fallentia. vbi
reputat

reputat utile & quotidianum. tenet etiam & commendat. l. 1. ff. solut. matri. col. nu. 4. Tercio confirmatur per text. in l. vna. versiculi. is itaque. C. de cominu. fer. ma. vbi socius cogitur vendere partem ferui quam habet. si alter vult eam manumittere. per quem tenet ibi Bald. fin. col. nu. quod si socius vult facere Ecclesiam in fundo comunij. cogitur alter socius vendere partem. quod legitur & valde commendat. l. 1. ff. de iure delib. Quarto confirmatur per text. in l. si locus versiculi. ff. que ad. fer. am. vbi disponitur quod si via publica impetu fluminis. vel ruina. vel alio casu amissa sit. cogitur vicinus proximus viam prestare. & ad hoc eum ibi notat & commendat Odofredus. Albericus. Baldus. Angel. Paulus & Florentius. tenet etiam & reputat quotidianum. C. epola in tract. de ferui. vba. praeiorum. cap. 2. 4. fin. col. nu. quod tamen debet intelligi. pretio dato ab ipsa republica. secundum glo. & Doct. ibi. argumento text. in l. 2. C. de feruis qui pro praemio libertatem accipiunt. licet contrarium de consuetudine feruetur. vt dicit ibi praedicta gl. & communiter Doctores. Quinto facit. quia princeps potest alicui privato rem suam auferre ex causa publicae utilitatis soluto pretio. text. in l. 1. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. text. in l. Lutus. ff. de eue. bonus text. in l. venditor. §. si constat. ff. commu. pra. & ibi Doct. tradit Bar. in procemio. ff. de. 3. col. Pau. & commu. Doct. in l. fin. C. si contra ius vel vti. pu. & est comm. opi. pro qua est hodie lex no. par. in l. 2. tit. 1. par. 2. Sexto facit text. in l. fin. §. si. ff. de pignor. actio. vbi habetur quod propter publicam utilitatem potest iudex vel officialis accipere res priuatarum personarum. data mercede de publico pro exequenda iustitia. Ex quo inferunt ibi Doctores. aliqua notabilia in practica. & certe legendo tergi istum casum. nunc similiter scribendo altius cogitavi & semper mihi visus fuit difficilis.

Sed pro veritate & concordia ego dicere. quod si utilitas & commodum quod ipse dominus sentiet ex edificio esset longe maius quam damnum quod resuleret ipsi Ecclesiae vel pio loco & posset constare iudicis officio & probatione habita. tunc dominus non teneatur vendere talem seruitutem. si vero damnum quod Ecclesia vel pius locus sentiet esse longe maius vel grauius. tunc tenetur dominus seruitutem vendere. argumento praedictorum iurij. & in specie probat text. notabilis in proposito in l. 1. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flumine publico. vbi disponitur quod semper ma-

gna utilitas priuatae personae praefertur modice utilitati publicae. quem ad hoc notat & commendat ibi Ange. post antiquos. Barto. in l. quo minus. ff. de flumin. col. nu. 46. & ibi lason. q. co. nu. 39. facit text. in l. quod res publicae. ff. de ini. & forte istud idem esset dicendum quando Ecclesia vel pius locus vult emere totam rem pro edificanda vel amplianda Ecclesia vel pio loco.

10 Ex quibus inferitur quod cum regulariter adificia sint licita & de iure gentium permilla quod licite & iuste potest quis aedificare & facere molendinum in flumine publico non navigabili si ne licetia principis vel alicuius superioris. quia hoc potest facere autoritate iuris gentium. quod iure flumina & eorum vltus sunt publicita probat text. in l. 1. ff. de fluminibus. vbi tantum in flumine publico navigabili vel q. faciat aliud navigabile. prohibetur quis aedificare. ergo licitum est in flumine non navigabili idem etiam probat text. in l. quo minus eo dem tit. vbi dicitur quod ex flumine publico non navigabili licite potest quis ducere aquam. facit etiam text. in l. riparum. ff. de rerum diu. text. in l. fluminis. In l. de rerum diu. text. in l. riparum. eod. tit. & in l. 1. tit. 28. par. 3. vbi habetur quod flumina. portus. & ripae censentur publica. Sed in veritate illa iura non probant superiorem con. quia tantum dicunt quod sunt publica quo ad vsum nauigandi. piscandi. & naues & funes in eis applicando. sed licet ista iura non probent. tamen per ea istam con. tenet Bart. in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. 2. col. nu. 5. istam etiam con. tenet Ange. de Peru. in l. fluminum. 2. col. nu. 3. ff. de damno infecto. Bald. in l. item lapilli. ff. de rerum diu. 2. col. in fine. versiculi. item si cite facio. C. epola in tract. de ferui. rursi. praedicta in cap. de fluminibus. 1. col. in fine. idem. C. epola in eo trac. in ea. de feruitute aquae ductus. 1. col. post prin. Contrarium tamen tenet expresse Paul. de Cast. in dicta. l. fluminum. 2. col. nu. de damno infecto. vbi dicit quod cum proprietas fluminis non sit communis vt fiat occupatio. nullo modo potest quis facere molendinum in flumine publico etiam non navigabili sine autoritate publica. nisi fieret supra aqua ex coactione. vt fit Roma. quia vltus aquae est communis vt in dicta. l. quo minus.

Sed lason tangit istum articulum in dicta. l. quo minus. in 7. col. nu. 45. & dicit quod non recollitur illud dictum Pauli esse ab alio tractum. & quod est passus vltus & alicubi non dicitur. sed tandem ipse tenet sententiam Bart. per fundam.

fundamenta de quibus ibi per eundem dicitur tenet ibi Ripa. 8. col. nu. 42. Quod intelligo verum nisi ciuitas vel oppidum periculum territorio. vbi aqua fuit haberet praescriptum per tempus in memoriam ius prohibendi. vel concedendi licentiam. argumento text. in l. hoc iure. §. da. Quasque. ff. de aqua quor. & est text. in l. 1. §. fin. de aqua plu. arce. text. in l. pe. ff. de prob. text. in cap. 1. praescrip. lib. 6.

11 Item adde quod hodie in nostro regno videtur dispositum in supra dicta. q. quod ciuitas vel oppidum illius territorij vbi aqua fuit possit concedere licentiam ad faciendum ibi molendinum. & sine ea non possit quis facere. & ita videtur disponere l. 18. tit. 1. §. part. sed tenendo superiorem con. Bar. quae est magis communis respondeo quod illa lex par. non obstat. quia loquitur quando aqua est in proprio loco vel fundo ipsius ciuitatis. & sic aqua est ipsius ciuitatis vel oppidum non vero est flumen publicum sed nihilominus illa lex probat praedicta. opi. contra communem. quia loquitur quando quis facit molendinum in flumine quod est in territorio regis vel principis. si vero flumen sit navigabilis. non potest quis in eo aedificare vel facere molendinum sine licentia principis vel ciuitatis non recognoscentis superiorem in cuius territorio est. quia eius censetur esse. vt in cap. 1. quae sint regalia. in vlt. seu. vel nisi tato tempore quis habuisset ibi molendinum cuius memoria in contrarium non esset. argumento text. in l. hoc iure. §. ductus aquae. de aqua quor. & est cum limi. & ita tenet Bart. in dicta. l. quo minus. 2. q. nu. 3. pro qua sententia est casus in l. fluminis. ff. de da. infecto. vbi dicit quod in flumine publico licitum est cui libet aedificare publicum & intelligi per ibi glo. Bar. Ang. Imo. & commu. Doc. publici. publica autoritate habita a principe vel senatu. sed text. in l. quod principis. ff. de aqua plu. ar. text. in l. fin. autem. §. si. eo. titu. text. in l. 1. §. permittit. ff. de aqua quor. & est aqua.

12 Hoc enim praesupposito. quero. si quis habet molendinum licite factum in flumine non navigabili vel in flumine navigabili de licentia principis vel ex immemoriali praescripto. an possit alius facere in eodem flumine aliud molendinum supra illud primum vel infra illud per quod notabile damnum inferat primo molendino. auferendo ab eo aquam. vel aquam restagnando. vel alias. & ista questio est notabilis & quotidiana in qua breuiter & resolutiue dico. q. non potest secundo alium molendinum facere per quod inferat damnum. Primo quia ius vel licentia primo licite quaesitum de publico.

non licet. 2. auferre. argumento text. in l. 1. §. mo. rito. ff. ne quis in loco publico vbi ita demum permittitur alicui in loco publico aliquid etiam in casu permisso vel de principis licentia quando fieret sine alterius iniuria. licet secus esset quando in solo privato & proprio quis aedificaret. quia potest alteri nocere. vt supra dictum est. quia habet maius & potentius ius. argumeto text. in l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco. & text. no. in §. 1. quod autem ait. ff. ne quid in flu. publi. ibi do. dicit. dum de praescriptio vel aliorum fiat aqua. text. in l. 1. §. sunt autem qui putant. eod. tit. text. in l. 1. §. Neratius. ff. de aqua plu. ar. si vero prius non haberet licentia. secundus vero sic. tunc secundus bene posset eum impedire & quodlibet damnum inferre. vt in l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco. pu. si vero vterque illicite facit. nullus potest impedire alium. licet damnum sibi inferant. probat text. in dicta l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco. pu. text. in l. lo. ci. corpus. §. competit. ff. si seruitus vendi. & in expresso istam doctrinam & concludit. tenet glo. ord. licet sic non declarat in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. in glo. in fine. & ibi no. & magister straliter Bar. 2. col. in l. 1. & 3. quae sit principi. Albe. ibi in fine. Oldrad. & Dinus quos ipse refert Raine. ibi in fine. Ange. de Peru. 2. col. in medio. lason. 4. col. nu. 20. Ripa. 6. col. nu. 30. istam etiam con. tenet Cuius. Albericus. Bald. Ang. Saly. & commu. Doct. in l. si manifesto. C. de ferui. & aqua tenet etiam glo. vno verbo. in l. 1. si quis ex argentariis. §. si in iura. ff. de cedendo. & ibi no. Alb. Guiler. & Oldrad. quos ipse Albe. refert. Bald. Ange. Alexan. & lason. ibi Bald. in rubri. ff. de rerum diu. 4. col. nu. versiculi. quare vltius idem Bald. latius in litem lapilli eodem tit. 2. col. nu. in princip. versiculi. ex his colligitur Paul. & Floria. in l. imperatores. ff. de ferui. rursi. praedio. Bald. no. in ca. cum ecclesia Vulerana. extra. de electione. 2. col. nu. num. 4. Rofre. in libellis suis. in rub. de interdicto. ne quid in flumine publico. pe. col. versiculi. sed illud queritur. & ista est communis opinio. pro qua est hodie in nostro regno expressa. l. par. 18. tit. 1. §. part. Quam tamen comm. opi. no. limita & intellige quando aqua non sufficeret omnibus molendinis. secus tamen si bene sufficeret omnibus. nam tunc ille qui secundo loco aedificat non possit impediri. argumeto text. in l. Lucio Titio. ff. de aqua quor. & est. vbi habetur quod ille qui concessit seruitutem aquae ductus vni ex suo fonte. non prohibetur postea alteri concedere si aqua sufficit omnibus. & prius non praetendit praedictum. & ibi notat Bartol. & com.

communi. Doct. tex. in l. in concedendo. ff. de aqua plu. arce. & ibi Bar. & Doct. tex. in l. 2. §. 1. & aqua ductus. ff. de seruit. rursi. prae. glo. J. Pau. & communi opin. in l. aquam. C. de ser. & aqua. lat. Cepola in tract. de serui. rursi. prae. in cap. de seruitute aquae ductus. & est. l. §. titu. in par. 3. & in expresse istam sententiam voluit Bartol. in dict. l. quo minus. ff. de flu. 4. col. 5. q. m. 12. & ibi lasor. col. num. 59. imò tantum hoc est verum quod si aqua sufficit omnibus, potest secundus edificare molendinum, ut procedat etiam si domino primi molendini notabile commodum & lucrum auferatur ex defectu concurrentis molentium: quia istud non est in consideratione, cum non sit damnum quod coherereat rei, hoc est molendino: sed tantum consistit in mera & absoluta facultate personarum, quae ubi velint possent ire ad molendum, in quibus nulla erat facta preoccupatio vel ius quasilitum sicut in aqua singu. Bal. in l. vna. C. de sent. quae pro eo quod inter. pro. 8. col. 13. oppo. nu. 58. & in expresse vult Bar. in dict. l. quo minus. ff. de flu. 5. col. n. q. in fine, per bona iura quae allegat. tenet etiam ibi laso. 15. col. nu. 84. dicens esse diligenter notandum, quia est valde utile in practica, ubi aliqua in confirmationem adducitur ibi. 16. col. num. 83. tenet etiam & in fortioribus terminis Albe. in l. si manifeste. C. de serui. & aqua. in fine. & in expresse ita de terminat praedicta lex par. l. 8. titu. fi. 3. part. in fine. Ex quibus aperte & no. infero quod ille qui habuit primo molendinum vel supra vel infra, potest aquam continere vel reprimere tē pore astatu vel licetatis, & facere recollectam aquae, vel alio quouis tempore si hoc principa-liter facit in utilitatem suam, licet in consequentiam damnum incurrat alter: & ille alter qui secundo loco edificavit molendinum, non potest aliquid facere in aqua per quod aliquod damnum inferatur primo. ita no. Barto. in dicta l. quo minus. ff. de flu. 1. 4. q. princ. numer. 25. Adde tamē quod si de prioritate aut posterioritate non constat, tunc potest quilibet facere quidquid velit, cum in pari causa potior est conditio possidentis: ita Barto. in dicto. l. quo minus. 14. q. princ. in fine. num. 25. cum quo ibi transeunt commu. docto. In quo vnum bene nota, quod ex eo quod vnum molendinum sit supra, aliud verò infra, non praesumitur magis pro vno quam pro alio quod sit prius factum: & hoc aperte colligitur ex superioribus: sed contrarium expresse reperio quod tenet Bald. in l. si plures. C. de condi. inser. 2. colum. num. 3. imò quod illud molendinum quod prius re-

peritur in via fluminis, illud praesumitur prius factum: nam ita naturaliter euit aqua ut stat & currat à superiori ad inferius, ut patet ad sensum & visum oculorum & est tex. in l. 1. §. pen. & si. ff. de aqua. plu. arce. unde per ordinem naturae seu per locum ab ordine illud est praesumendum antequam, & sequitur lasor in dicta l. quo minus. 2. col. nu. 61. Confirmatur etiam ista consideratio per text. in l. 1. confirmatio. C. §. quibus. verbi. ita tamē ubi probatur quod prioritas scriptura potest apparere ex ordine seu compositione eius ex eo quod vna est in priori loco scripta. ex quo text. notat ibi Bal. col. nu. 7. quod si in protocollo notarij reperitur plura instrumenta eodem die coepta, illud praesumitur prius celebratum quod reperitur prius in ordine descriptum. facit etiam tex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de edendo. Vilo quod regulariter quis potest in suo edificare, nunc dico quod aliquando & in pluribus casibus quis non potest edificare etiam in suo proprio fundo, solo, vel area: & primo non potest quis edificare in loco publico, ut Platea, via publica, itinere publico, sine licentia principis vel civitatis cuius est solum, locus, vel fundus. tex. est in l. 1. & in l. 2. in principio. & per totam illam legē. ff. ne quid in loco publico. tex. in l. 3. §. plan. & §. sed & si à principe. ff. quod si aut clam. imò quod magis est, non potest quis edificare in suo proprio solo vel fundo, ita ut aliquid habeat immixtum vel pertinet in loco publico, & si aliquo modo noceat. tex. est in dict. l. 1. §. cum quidam. ff. ne quid in loco publico. tex. in l. §. idem Labeo. eundem legis. & ibi notat Bar. Albe. Ange. Doct. antiqui, & tenet no. Paul. in l. altius. C. de ser. & aqua. in fine. & ita expresse disponit lex. 22. titu. li. 3. par. & l. 1. eod. titu.

Similiter nō pōt quis facere pōtē supra viā publicam, licet habeat domos proprias ab utraque parte: ita probat tex. in l. 2. §. tractatū. ff. ne quid in loco publico. tex. in l. fin. ff. de serui. tex. in l. fin. ff. de flu. per quae iura ita tenet Specu. in titu. de Publiciana. & de serui. ff. de versic. item queritur. Bal. in l. item lapilli. ff. de re. di. pe. col. in fine. num. 8. tenet etiam Capota in tract. de serui. vr. prae. in ca. de ponticello. Et si de facto iam illud edificium factū sit quod noceat reipublicae, debet iudex ex officio illud deponere & destruere: si vero nimis non noceat, non debet deponere, ne verus deformetur ruinis: sed tantum imponet salarium, censum vel annuam pensionem solue dam rei publicae: tex. est no. in l. 2. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco

en publico. & ibi notat Ange. de Pe. & alij. Docto. & per cum ita tenet Paul. in l. fluminis. 2. col. de dam. infect. & ibi alij. Docto. hodie tamē in nostro Regno poterit reipublica sibi appropriare in totum illud edificium, & perpetuo ab edificatione auferre: ista est no. lex part. l. 23. titu. fi. 3. part. & si edificaverit cum licentia rectorum & decurionum civitatis vel municipij non tenetur redere, sed debet sibi imponi census correspondens loco vel fundo occupato, ita prag. 71. fo. 71. libr. prag. unde si sine talilicetia edificaret, servaretur superior conclusio. Ex quo inferitur aperte quod iudices ex officio optime possunt & debent auferre & tollere ea quae sunt immixta, seu per tecta super vias vel plateas publicas.

14. Tercio non potest quis facere vel edificare turrim, castrum, vel fortalicium etiam in suo proprio solo vel fundo, quando sit in limine alicuius regni. tex. est no. in l. 2. C. de fundis limitopis. Item qui probat isto modo, nam ibi disponitur quod nullus audeat habere vel tenere castrum in limine Imperij vel Regni, nisi tantum ille qui ad hoc deputatus & descriptus est sub poena mortis & publicationis bonorum: ergo à fortiori non poterit de nouo ibi castrum edificare: & istam con. per illum text. licet sic non inducat tenet ibi glo. or. in verbo, antiquitas. & ibi Bart. & Platea, tenet etiam glo. quae non allegatur in l. §. si ad legem su. maiel. in verbo tenuerit. & ibi expresse tenet & notat solus Angel. de Peru. alius autem in fundo vel solo proprio bene & licet potest quis castrum turrim, vel fortalicium facere & edificare, dum tantum non faciat ad simulationem, scandalum, vel seditionem alterius: ita probat tex. no. in l. per provincias. C. de xli. pri. ubi dicit tex. qd quilibet potest fundum vel edificium suū mutare ambitu vallat, ergo potest facere castrum vel fortalicium in eo prout velit: & ad hoc illud text. notat ibi glo. or. Pe. Fa. in suo Breuiario no. ibi Albe. qui allegat Iaco. de Arc. ita tenere. & tenet Bald. Ange. & Saly. probat etiam tex. in Lopus. ff. de ope. publi. cuius verba sunt, opus novum privato etiam sine principis autoritate facere licet, praeterquam si ad emulationem alterius civitatis pertineat, vel materiam seditionis praebear: & ibi notat Barto. & Alex. in addit. & per ista iura ita tenet Innocen. in c. Pifan. de ressi. spo. si. col. in princ. & ibi Abb. fina. col. nu. 15. Card. si. colum. Anchar. finali col. & commu. Doctores tenet etiam Bart. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & in 3. col. nu. 7. li. 4. col. 1. q. po. Ange. 2. col. num. 6. laso. 2. col. num. 6.

argumento illius rex. in dicta. lex hoc iure ubi dicitur quod edificia sunt permissa etiam de iure gentium. Hodie tamen in nostro regno indistincte prohibetur, est facere castrum vel fortalicium sine principis licentia. ut in l. 7. tit. 7. libr. 4. or. & in ista. l. 46. in ll. Tauri. ex quo inferitur quod magnates, domini, vel alij non possunt edificare castra vel fortalia in suo territorio, imò nec domū habitationis fortiori sine principis licentia: & ita expresse disponitur lib. prag. fo. 60. in capitulis iudicium.

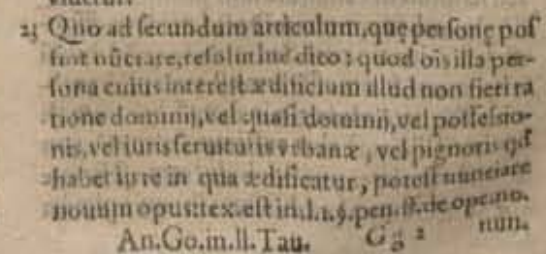
15. Dubium tamen est circa hoc, an licet quis non possit de nouo facere vel edificare castrum vel fortalicium, an possit illud quod iam factum est reficere vel reparare: & vide tur quod nō & ita probat tex. expresse in l. sacra loca. §. muros. ff. de rerum diu. ubi dicitur quod sicut non possunt fieri muri de nouo in civitate vel oppido. sic nec refici. & ibi notat Albe. & Doct. antiqui. & tenet & notat Bart. in l. opus. ff. de ope. pu. & illum tex. ad hoc dicit no. lasor. lex hoc iure. ff. de iusti. & in 3. col. in princ. probat etiam text. in l. versu. ff. de mortuo inferendo, cuius verba sunt, edificare autem non solum qui novum opus molitur intelligendus est, verum is quoque qui vult reficere: & ita hodie expresse determinatur per istam nostram legem Tauri imò quod castrum vel fortalicium alicuius magnatis vel alterius priuati personae non possit refici vel reparari: cōtrarium tamen est text. clarus & expresse in l. intra urbem. in fine. C. de operibus publicis, cuius verba sunt, ea tamē instaurandi quae etiam de formibus ruinis intercidisse dicuntur, vniuersis licentiam damus. & ibi no. Saly. & com. Doct. tex. in l. si. eo. titu. & est l. 10. ti. li. 3. par. & prag. lib. pra. fol. 60. facit etiam tex. in l. 1. §. si quis edificium. ff. de ope. no. auh. ubi licet quis possit nunciare novum opus pro opere nouo quod sit. non tamen pro opere veteri quod reficitur tex. in l. fin. versu. il lud. C. de iudicis. ubi licet iudex nō possint de nouo facere synagogam, tamen antiquam bene possunt reedificare: tex. in c. consilium. extra de iudicis. ubi idem disponitur. text. in l. haec. m. i. de i. v. usufructuarius novum testorium. ff. de usufructu. text. in c. per tuas. de dona. & ibi ad hoc notat Abb. 2. col. num. 1. & commu. Docto. si pro contentia potest dici sic, quod si muri sunt depositi & destructi ex aliqua causa vel delicto per principem, tunc non possunt refici per civitatem, vel per iudicem, vel per quemlibet alium sine eius licentia & autoritate: & ita intelligitur tex. in dicta. sacra loca. §. muros. de re. di. si verò minatur ruinam vel sunt destructi

destruati aliqua tempestate lapsu temporis vel
caso, tunc possunt, imò debent refici per ipsam
civitatem vel iudicem: & ita intelligatur text.
in dicta. l. intra urbem. C. de ope. publi. cum si-
mi. & istam concordiam & declarationem ad
ista iura ponit expresse Saly. in. l. per provin-
cias. C. de aedifi. pri. & ista concordia & distin-
ctio est de mente Bald. in. l. si vt propolis. la. 2.
C. de nup. sed ante eos istam concor. & distin-
ponit Bar. in. l. si quis adulteriū. §. ff. de adul-
te. & ibi Albe. & Angel. post antiquos. ponit
etiam Cinus. Bar. Alb. Bald. & Saly. in. l. seruus.
C. de pœnis. Roma. in. l. 1. §. hoc autem. 2. col. in
fine. ff. de noui ope. nun. not. Alex. in ista ea-
dem. l. 1. §. si quis ædificium. eo. titu. ita ergo di-
camus in ista lege Tauri, qd si ex aliquo delicto
vel causa esset castrum vel fortalitium per prin-
cipem destructum, tunc per dominum eius nō
possit refici: si verò lapsu temporis, tempestate
vel casu minatur ruinam, bene possit refici si-
ne aliqua licentia: sed ista concordia & declara-
tio non videtur vera: quia indistincte ista lex
dicit, quod sicut fieri non potest sine principis
licentia, ita nec reparari: & certe ista lex non
patitur talem distin. Vel aliter & 2. dicamus
quod ista lex Tauri intelligatur quando forta-
litium est factum post istam legem prohibiti-
uam: quia tunc sicut non potest de nouo fieri
ædificari, ita etiam nō potest factum refici vel
reparari: sed certe isto intellectus nullam dubi-
tationem continet: quia si ipsa rex & fortalitiū
omnino & totaliter non potest fieri, a fortiori
nec reparari.
Vnde alif & Terriò & notabilif potest dici, qd
si quis habet castrū vel fortalitiū antiquū iuste &
legitime factum ante. l. Tauri, bene potest refi-
ci & reparari per supra dicta: quia non est ædi-
ficium nouum nec res distincta sed eadem, &
possit cadere & subverti: si verò tale castrum
vel fortalitium antiquum penitus vsq; ad areā
est destructum, non possit: quia illud iam vide-
tur esse ædificium nouum. argumento text. in
l. inter stipulante. §. sacrum. in fine. vers. sed si
vsq; ad aream. ff. de ver. obli. cuius verba sunt,
sed si vsq; ad areā deposita sint, licet eadem
materia restituatur, alia erit argumento etiam
text. in. l. in fine. C. de iure emphy. text. in. l. si
ita legatum. §. fin. de lega. 1. vbi sitestatore leg-
gavit quæ postea penitus destructa est, etiam
si de nouo reficiatur nō debetur legatum. text.
in. l. quid in. ff. quibus mo. vsus fruct. amit. vbi
habetur quod vsus fructus extinguitur, si res
destruitur vsq; ad aream. pro ista sententia &
conclusionem facit text. no. qui ponit linguæ ex-

plain. l. proponebatur. ff. de iudi. & confirma-
tur, quia tali casu ista resectio rei destructæ vsq;
ad aream bene dicitur resectio seu reparatur:
text. est no. in. l. 1. §. deinde. ff. de ruiis. cuius verba
sunt. Reficere est quod corruptum est in prius
num statum restaurare. si verò quis velit refice-
re castrum vel fortalitium quod penitus non
est destructum: sed vetustate vel aliquo alio ca-
su minatur ruinam, tunc possit, & isto modo
concordentur superiora iura, & isto modo in-
telligatur ista nostra lex Tauri, & istam doctri-
nam & distin. ponit Albe. Bart. Ange. & com-
mun. Doct. in. l. 1. §. si quis ædificium. infra illo
titu. de ope. no. nū. & ita intelligo istam nostrā
legem Tauri, quæ certe in hoc dubietate. pro
qua declaratione mea considero vniū rationē,
quia si castrum vel fortalitium priuati perso-
næ non possit refici vel reparari in casu neces-
sitatis, sequeretur quod posset pro parte vel in
totum dirui vel decidi, & maximum damnum
inferre vel in personis vel in rebus, quod nullo
modo permittendum est: & ista est euidentis ra-
tio, quæ aperte concludit: & ita video quod
pro tali resectione nunquam aliqua licentia a
principi impetratur. 2. quia declaratione mea
& ratione facit, quia si dominus vel ædificiū pri-
uati personæ minatur ruinam, licet nō sit per
dictū remedium cautionis damni infecti, pro
damno quod timetur in personis sed tantum
in rebus, vt in. l. 1. & per totum. ff. de dam. infect.
tamen quilibet de populo iudicis officio pete-
re, vel iudex ipse sine alicuius petitione compelli
potest vt illud reficiat, & si nō sit sufficient
suo sumptu reficere, debet ex pecunia publica
refici: & si intra congruum tempus a iudice ac-
signatum dominus rei non soluat ad instantiā
reipublicæ vel procuratoris eius vendetur pro
solutione pretij. text. est no. in. l. ad curatorem.
de dam. infect. & ibi notat Angel. & commun.
opi. Doct. facit text. in. l. præses provinciar. la. 1.
ff. de offi. præ. text. & ibi Doct. in. l. singularum.
C. de aedifi. pri. tenet no. Specu. in titu. de sen-
tentionibus. §. est quoq; vers. circa. late Corp.
la in tracta. de serui. vt. præ. in. c. de resectione.
probat aperte lex pe. titu. si. 3. part.
17 Si verò sunt ædificia publica quæ minatur
ruinam & egeant resectione, & ciuitas, commu-
nitas, vel republi. non habeat vnde possit sol-
uere, in vicinis de populo possunt compelli
ad collationem: quia vtilitatem communem
sentiant. ita text. no. in. l. 1. §. viam publicam. ver.
iculo. resection. ff. ne quid in loco publi. & ibi
notat Ange. de Pe. text. in. l. 1. & dilect. ff. de via pu-
blici. text. in. l. ad portū. C. de ope. pu. pro quo

bus est lex notabilis par. l. 10. titu. si. 3. part.
18 Vnum tamē no. & tene menti, quod si officia-
lis qui certo pretio vel salario fecit ædificium
publicum vel priuatum, & sit vitiosum, culpa
sua tenetur ex proprio contractu ad totale in-
teresse. text. est in. l. si ff. locati. & hoc nedū quā-
do totius operis consummatio spectabat ad of-
ficialem vno pretio, verum etiam si singulis die-
bus pro toto ædificio certa pecunia vel pretiū
præstaretur: secus tamen est si consummatio to-
tius operis ad officialem non spectet, sed tan-
tum singulis diebus pro opere vel ædificio &
labore suo certam pecuniam vel salarium reci-
piebat: quia de vitio operis non tenetur, cum
ipse dñs quotidie poterat expelleret. text. est val-
de sing. in iure. in. l. ea leg. §. locati. ff. locat. quæ
ibi dicit singu. Sar. Saly. Paul. & commun. Doct.
Bald. & Saly. in. l. 2. C. eod. titu. & ita intellige. l.
16. titu. 8. par. 5. Item adde quod hoc est verum
quando constat de vitio operis: & hoc potest
probari: sed est no. dubium quid in casu dubio
quando non potest constare, an ædificium vel
opus dirutum sit vitio operis vel casu, quid
præsumatur: in quo dico, quod situat infra. 15.
annos a tempore operis perfecti & consumma-
ti, præsumitur corruisse culpa. & vitio officialis:
text. est singul. & vnicus in iure in. l. omnes. la. 1.
C. de ope. publi. vnde alio non probato tene-
tur ad damnum & interesse: & ad hoc illum tex.
dicit ibi singu. Alber. qui dicit quod sibi conti-
git de facto: & ad hoc etiam notat & commen-
dat Bald. Saly. & commun. Doct. & idem ex-
presse disponit. la. 1. titu. si. 3. par. & licet illa lex
loquatur in opere publico, tamen crederem qd
etiam procederet in opere vel ædificio priua-
to, cum sit eadem ratio.
19 Quarto non potest quis ædificare etiam in suo
proprio solo, quando ex ædificio aliquid est
immissum vel protectum in re vel fundo vel
domo alterius pro cuius intelligentia dico qd
immissum est illud quod in re alterius imponi-
tur & requiescit, & sic eius rem tangit: prote-
ctum verò est quod supra ipsam rem alterius
est eam non tangens: text. est qui expresse istā
differentiam ponit in. l. malum. vers. a. & 2. ff.
de verbo. significa. quo casu dominus & posses-
sor rei in qua immissum est, potest illud propria
autoritate tollere, vel per remedia iuris sibi
providendi puta interdicto vti possidetis, vel ne-
gatoria, vel alios competenti remedio: si verò
protectum est, non poterit illud propria auto-
ritate tollere, sed tantum iuris remedio contra
eum agere vt tollat. text. est expresse & no. qui
istam distin. facit in. l. quemadmodum. §. si per

rectum. ff. ad. l. Aqu. per quem ita tenet ibi O-
dofre. Bart. Albe. Bald. & Flo. & dicit ibi Bald.
quod istum est maximum commodum posses-
sionis: quia possessor habet ius resistendi pro-
pria autoritate, & reputat esse mirabile Flo. ad
idem est text. in. l. si si ianuam. ff. quod vi aut
clam. & ibi tenet Bart. & Alb. & ante eos Oldr.
quæ refert Alber. probat etiam text. in. l. 1. C. vt
nemini liceat sine iudicis autoritate signa im-
primere, qui magis probat vt procedat etiam
si tantum rem detineat: & illum tex. ad hoc di-
cit singu. Roma. in. l. 1. §. nunciatio. fin. col. ff. de
noui ope. nun. text. in. l. 2. §. cum quidam. ff. ne
quid in loco publico. & ibi notat Doct. text.
in. l. si seruus. C. quod cum eo. per quem tenet
Bar. & commun. Doct. in dict. l. 1. §. nunciatio.
tenet etiam glo. or. in dicta. l. malum. vers. a. in
glo. 1. de verbo. sig. & ibi Doct. tenet etiam Bart.
in. l. si duo. §. item videamus. ff. vti possi. & ibi
Ange. & commun. Doct. tenet etiam no. Paul.
de Cast. in. l. fina. ff. de serui in princ. ad Pau. in
l. fluminum. §. fin. colum. nu. 3. ff. de dam. infec.
tenet etiam Innocen. Abb. & commun. Doct.
in cap. de immu. eccles. tenet etiam late & no.
Corpola in trac. de serui. vt. præ. c. 10. Quod ex-
tende vt procedat & habet locum, etiam si
quis non possideat rem in solidum, sed tantum
pro parte: quia etiam potest opus ibi factum
propria autoritate tollere & destruere, modò
fiat ab alio tertio, modo ab ipso confocio qui
habet partem in re, argu. prædic. in iur. cum
ratione: & tenet glo. or. Bar. Pau. Flo. & commun.
Doct. in. l. si inter te & me. ff. de ser. vt. præ. &
Doct. vbi supra, licet Bart. teneat contrarium
in dict. §. nunciatio. quod tamen intellige quan-
do esset immissum opere artificiali: scilicet si ope-
re naturæ, vt si arbor tua immisit radices in re,
vel fundo, vel solo meo: quia non possunt tol-
li nec auelli propria autoritate, sed iuris reme-
dio, & sic vtili interdicto de arboribus ceden-
dis: quo casu si talis arbor tua est iuxta domū
vel ædificium meum, radices cogitur tollere
ne vmbra arboris aut radices mihi nocerent: text.
est in. l. 1. C. de interdictis. text. in. l. 1. ff. de arbo.
ceden. si verò arbor noceret fundo rustico, non
debet in totum tolli, sed tantum rami coerceri
petas. pedes. text. est in. l. 1. ff. de arbo. ceden. &
ibi tenet Bar. Albe. & commun. Doct. text. in. l.
1. C. de interdicto post priue. Bart. Bald. Ange. in
fine. & no. Saly. ab ipse. col. ponit etiam Bar. in
la. C. vnde vi. 2. col. Bal. ibi. 8. col. num. 41. Saly.
ibi. 2. col. vers. reuertor ad glo. istam etiam do-
ctrinam & resolu. ponit valde no. Flo. in. l. quæ
admodum. §. si protectum. ff. ad. l. Aqu. Quæ
An. Go. in. l. Tau. Gg non

firmitate contractus, conductor vel inquilinus
posset nunciare. Pau. & Alex. & Iaso. in dic.
l. 1. §. si ego. no. op. nun. Adde quod si dominus
est absens, similiter colonus vel inquilinus po-
test nunciare. Pau. quem vide in l. filius fa.
de damni. infec. & ibi no. Roma. Cum in dicta
l. 1. §. si ego. argumen. tex. in l. 1. C. si per vim vel
alio modo. ubi inquilinus, imo servus vel ami-
cus potest petere restitutionem possessionis absen-
tis, licet potest nunciare colonus vel inquilinus si condu-
xit ad locum tempus, argumen. tex. in l. 1. §. si filius
ager vestitus. Ita Alex. in d. l. 1. §. si. Adde tamen quod
vltra causam denunciationis quam exprimat,
tenetur etiam dicere & asserere se possidere rem
pro qua denunciatur. Bartol. in l. ff. eodem
titu. de no. ope. nun. 3. colum. 7. q. cum quo tra-
seunt alij Doctores, sed certe eius sen. & con. est fal-
sa. quia iura que concedunt facultatem denun-
ciandi, non requirunt nec fundant se in posses-
sione existente penes denunciante, sed tantum
in iure reali domini vel alterius iuris supra de-
clarari. Item confirmatur, quia imo in casibus in
quibus quis denunciat verbo statim amittit pos-
sessionem, & tamen denunciatio remanet vali-
da & firmata ergo non requiritur possessio, nec
quod asserat se possessorem: text. est in l. 1. §. in
operis. ff. eodem titu. de no. ope. nun. tex. in l. de
pupillo. §. meminisse. eod. titu. & ita tenet Imo.
in l. 1. eiusdem tituli. 2. colum. in fine. & ibi Iaso.
7. col. num. 12. idem Imo. in dict. §. meminisse. &
ista est vera sen. & con. Ex quibus inferi, quod
ille qui tantum habet actionem personalem ad
rem, ut emptor, donatarius, vel similis persona,
non possit nunciare.

28 Quo ad tertium articulum, quibus personis fiat
nunciatio: dico quod potest fieri domino ipsius
rei in qua sit edificium, vel ipsis fabricis, vel officia-
libus qui in illa re operantur, vel ministris & sa-
miliaribus eius, & generaliter omnibus qui in
illa re fuerint cuiusunque conditionis sint, mo-
do sint liberi, modo servi, modo minores, mo-
do maiores, nomine domini vel causa ipsius o-
peris: ita ut possit venire in notitiam domini:
text. est in l. de pupillo. §. nunciationem. versic.
nunciare. ff. noui operis nunciatione. tex. in l. 1.
in fine. titu. lina. 3. part. & potest fieri sine indice
& nomine proprio vel alieno cum mandato, &
diebus feriatis vel non, & contra iuratos vel igno-
rantes: text. est in l. prima. §. nunciatio. ff. de o-
peris noui nunciatio. unde commodum est de
nunciare officialibus. Primo quia destruitur
opus factum post nunciationem. Secundo quia
regulariter officialis facta nunciatione statim

abstinent se ab edificio: ita Rosfred. in dicta ru-
brica. de noui operis nun. num. 10.
29 Adde tamen, quod in isto casu dubium est, an
indistincte post denunciationem factam officia-
libus, debeat opus destrui? modo talis nuncia-
tio venerit in notitiam domini, modo non sit
quo articulo reperio tres princip. opin. Prima
opinio est, quod indistincte talis denunciatio
facta fabricis, noceat domino etiam ignorantibus
quo ad destructionem, & quo ad impensam:
quia culpa eorum imputanda est domino qui
eos posuit, istam opi. tenet Otho glossator anti-
quus in dicta. l. de pupillo. §. nunciationem. que
refert ibi glossa.
Secunda opinio est quod indistincte talis denun-
ciatio facta fabricis vel officialibus non noceat do-
mino, quo ad destructionem nec impensam, si
si a die quo peruenit nunciatio in notitiam eius
& istam opi. videtur tenere glossa in dict. §. nuncia-
tionem. in verbo, nunciationem. in fine. Ro-
fred. in dict. rub. de interd. de no. ope. nun. in versic.
num. 9. Specu. in rubri. de no. ope. nun. in versic.
fin. & ibi Ioan. Andr. Tertia opin. videtur & ma-
gis com. est, quod dominus ignorans teneatur
ad patientiam, ut destruat opus factum post
nunciationem factam officialibus, cum talis nu-
ciatio afficiat rem, non tamen teneatur ad im-
pensam: sed ipsi fabrici vel officiales teneantur sol-
uere expensam destructionis, cum fuerint in
culpa in edificando: argumen. text. in l. 1. cum
perit. §. si. ff. quod vi aut clam. & in l. pe. & si. ff.
de ope. no. nun. & in expresse ita tenet Rayne-
de in dict. l. de pupillo. §. nunciationem. & Iacob.
in dict. l. de pupillo. §. nunciationem. tenet etiam
de Ra. & Iac. de Are. quos ipse refert. tenet etiam
Bartol. ibi. 2. colum. num. 4. dicens omnes ita tene-
re. Bald. Angel. & Paul. ibi tenet etiam Albei-
re. in dicta. l. si pupillo. §. si quis forte. adde tamen
quod damnum quod ex hoc domino contige-
rit poterit ab eis recuperari: ita Pau. in dicto. §.
nunciationem. imo si nullus officialis vel ope-
rarius sit in edificio, potest fieri nunciatio in
eadem re & loco ubi sit edificium: argumen. tex.
in l. quarta. §. totiens. ff. de damni. infec. ubi
dicitur quod si domus vicini minatur ruinam,
& non reperitur dominus eius, potest fieri po-
nitio cautionis in ipsa domo: facit tex. in l. ope-
ris. & in l. lina. ff. de operis noui nunciatio. ubi
ista nunciatio noui operis dicitur in rem & non
in personam: facit etiam bonus text. in l. aut qui
aliter. versic. & si forte ibi aut ad domum denun-
ciandus est. ff. quod vi aut clam. tex. in l. secunda.
§. si. autem abfuerit. C. de anna. excep. text. in
l. 1. §. permittitur. ibi, aut ad domum denuncian-
te. ff. de libe. agnosce. Quod tamen debet intel-
ligi isto

gi isto modo quod valeat nunciatio ut postquam
perueniat in notitiam domini non possit adifi-
care, non tamen destruitur opus medio tempo-
re factum antequam sciret ista glo. ord. in dict.
l. de pupillo. §. nunciationem. in prin. & ibi Bar.
nu. 3. & com. doc. precipue Iaso. 2. colum. in fin.
cum sequenti tenet etiam Imola, ubi dicit hanc
esse commun. opi. in l. operis. in primo. eod. titu.
Specu. in titu. de no. ope. nun. in fine. versic. quid
si quando. num. 7. Rosfred. in rub. de interd. de no.
ope. nun. 5. colu. num. 8. sed isto casu dominus
teneatur ad patientiam, ut destruat opus factum
eo ignorante, & hoc operabitur illa denunciatio
in re, sed ipse dominus non tenebitur ad impen-
sam, & ita tenent & declarant Doctores. ubi supra
& satis confirmatur ex supra proxime dictis cir-
ca nunciationem factam officialibus. Item ista
nunciatio debet fieri in ipso opere, unde si ali-
bi fiat etiam ipsi domino, esset nullius momen-
ti. text. est in dict. l. de pupillo. §. nunciationem.
in primo: cuius verba sunt, nunciationem autem
in re presenti faciendam meminisse oportebit,
& ibi glo. ord. & com. doct. & idem disponit l.
prope fin. tit. fin. 3. par. Adde tamen quod hoc
casu haberet locum interdictum quod vi aut cla-
m, quia post talem nunciationem etiam non factam
in ipsa re vel opere, unde si postea edificaret
dominus teneatur demoliri per interdictum quod vi
aut clam. non requirit quod prohibitio fiat in
re presenti, non tamen teneatur demoliri suis ex-
pensis, nisi a die quo petit prohibere fabricis: ita
probat tex. in l. 1. §. sed & si quis. ff. quod vi aut
clam. per quem ita tenet glo. ord. & com. doct.
Doctores in l. 1. §. ff. no. operis nunci. & in specie
Paul. in l. de pupillo. §. nunciationem. in fi. eo-
dem titu. & Bartolus in §. si quis forte, eiusdem
lin. fine.

30 Quo ad quartum articulum, pro quibus rebus
fiat nunciatio, dico quod pro rebus priuatis &
tunc ille cuius interest potest nunciare, ut su-
pra dictum est. Item etiam pro rebus publicis
habet locum nunciatio, & pro eis quilibet de
populo potest nunciare, nisi sit inhabilis, ut pu-
pillus, mulier, vel infamis: text. est in l. in provin-
ciali. §. si. cum. l. sequenti. ff. no. operis nunciati-
onis verba sunt, si in publico aliquid fiat, om-
nes ciues operis nouum nunciare possunt: nam
rei publicae interest quam plurimos ad defen-
dam suam causam admittere: text. in l. de pu-
pillo. in primo, eodem titu. tex. in l. prima. §.
nunciatio. el. segundo, eodem titu. tex. in l. pu-
pillari. & in l. mulier. ff. de popu. actio. text. in
l. 1. §. hoc interdictum perpetuum. & per totum.
ff. ne quid in loco publico. & idem disponit lex.

titulo final. tertia part. quod tamen debet
intelligi isto modo, nam ille qui est ciuis illius
ciuitatis vel oppidi potest nunciare nouum opus
nulla facta distinctione in quo loco fiat adifi-
cium: si vero non est ciuis, potest nunciare opus
nouum si edificium fiat in via publica, non ve-
ro si fiat in alio loco publico: argumen. text.
in l. ff. de via publica. & in l. per agrum. C. de
serui. & aqua. & ita tenet Bar. in l. in prouincia
li. §. si. nu. 3. ff. no. ope. nunci. & ita debet intelli-
gi glo. quam ibi reputat singul. Angel. in l. 1. §.
penulti. ff. ne quid in loco publico. que vult
quod nedum ciuilem sed etiam forensem potest
nunciare pro rebus publicis: nam debet intelligi
cum hac distinctione Bar. & ita videtur intelli-
gere Imola in l. 1. de pu. in. secunda columna.
Item intelligi, quod quilibet ciuis nunciat, quia
do edificium fieret in loco publico qui perti-
net ad usum publicum, secus si fiat in fondo i-
psum fisci vel ciuitatis: quia tunc tantum nunci-
at qui habet mandatum ab ipsa ciuitate: ita
probat tex. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersi-
tatis. text. in l. 1. §. hoc interdictum. el. 1. ff. ne
quid in loco publico. & tenet Bartolus in dicta. l. in
prouinciali. §. si. nu. 5. Imola & alij Doctores ibi.
31 Quo ad quintum articulum, qualiter, & quo
modo, & forma debet fieri ista denunciatio: di-
co quod tripliciter. Vno modo solo verbo, ut
quando simpliciter ille cuius interest, nouum
opus nunciat, text. est in l. de pupillo. §. memi-
nisse. ff. no. ope. nun. Secundo modo per iactum
lapilli, si proiciendo aliquos lapides, vnum vel
plures, in edificio: dicendo, qualiter per illud
factum nunciat nouum opus: text. est in dict. l.
de pupillo. §. meminisse. Tercio modo auctori-
te iudicis, quia ad petitionem nunciantis iudex
ipse vel nuncius vel tabellio de mandato eius
quod redigitur in scriptis nunciat nouum opus,
& iubet ne fiat: text. est in dicta. l. de pupillo. §.
meminisse. & istos tres modos et formas pone
et declarat melius quam alibi Rosfred. in libellis
suis, in rub. de interd. de no. ope. nun. secunda co-
lum. num. secundo. Bar. in dicto. §. meminisse.
et eos ponit et declarat lex prima. titulo finali.
tertia part. et adde quod quolibet die etiam fe-
riato in honorem Dei potest fieri talis nuncia-
tio: ita tenet Hostien. in summa, extra eod. in §.
qui fiat. 2. colum. post principi. tenet etiam Alex.
in l. de pupillo. §. nunciationem. 1. colum. num.
tertio. ff. de ope. no. nun. Iaso. in l. cum filius fa.
§. si. ff. de verbo. obliga.

32 In ista tamen modis denunciandi ista reperitur
differentia, quod si fiat solo verbo, et denuncia-
tor sit possessor, statim amittit possessionem et
Ant. Go. in l. Tau. Gg + trans-

transfertur in edificantem: est in l. i. §. in ope-
ris. ff. no. ope. num. cuius verba sunt, in operis au-
tem noui nuntiatione possessorem aduersarium
facimus. & ibi tenet glo. or. Bar. & communis opi-
nio Docto. tex. in l. i. §. alius. §. ait Iulianus. verbi-
ficere. ff. quod vi aut clā. ibi, cum possessor hoc
ipso constituitur: tex. in l. i. & si forte. §. sciendū.
ff. si ser. vend. secus tamē est in alijs modis denū-
ciandi. s. per actum lapilli, vel per iudicem: text.
est in l. de pupillo. §. meminisse. ff. no. ope. nūc.
ibi, melius esse eum per prætorem vel per ma-
num, id est, per lapilli actum prohibere, quam
per operis noui nuntiationem: ceterum operis
noui nuntiatione possessor eum facimus: cui
nuntiauerimus, & si queramus quare sit ratio tantę
diuersitatis: certe nulla congrua nec sufficiens
reddi potest, nisi illa colorata quam ponit glo.
ordi. in dict. l. i. §. in operis. ff. no. ope. num. i. qđ
possessio solo animo perditur, & per istam de-
nuntiationem solo verbo meticolosus & timi-
dus videtur, cum non impediat aliter suam pos-
sessionem: unde illa videtur deferere & animo
desinere possidere: quam rationē sequitur ibi
Bar. & communis docto. tenet etiā Rosse. in dicta ru-
bri. de interdict. de no. ope. num. 3. colum. nu. 3.
latē Hostiensis in summa illius tituli. in §. fina.
verbi ratio. Card. in rub. extra. eo. de no. nūc.
in l. i. tē adde quod si forte plura edificia fiant
in pluribus & diuersis locis presentibus, suffi-
ciet tantū vna nuntiatio pro omnibus, dū ta-
men exaudiri potest, secus verō esset si fierent
in locis distantibus, taliter quod nuntiatio non
posset exaudiri: quia non sufficeret: ita probat
tex. not. in l. de pupillo. §. fina. ff. no. ope. num.
& ibi expressē tenet Iacob. de Aret. Paul. Cu-
ma. & Iaso. facit etiam text. in l. accipientis. ff.
de auto. tuto. & ibi communis opinio. tex. in l. etiam.
§. si plures. ff. de manu. vind. tex. in l. seire debe-
mus. cum materia. ff. de verbo. obliga. tex. in l.
fin. §. fin. ff. de nouationibus.

33 Quoad sextū principale articulū. s. quis sit effe-
ctus huius denuntiationis, in quo articulo consi-
lit tota utilitas presentis materie: resolutiue di-
co, p. effectus maximus & principalis est, si post
denuntiationē ille edificauit, cogit suis sum-
ptibus opus destruere: tex. est in l. nō solū. §. sciē-
dū. ff. no. ope. num. tex. in l. prætore aut in prin. eo.
ri. cuius verba sunt, prætore aut in quē locū nūcia-
tū est nō quid. no. op. fieret qua de re agitur, quod
in eo loco antequam nuntiatio remissa fuerit,
aut in ea causa esset ut remitti deberet factū est,
id restituitur. & ibi glo. Bar. & communis docto. tex. in l.
pe. & si eo. tit. & idē disponit. l. i. titu. §. 3. par. &
in tantū hoc est verum ut procedat modo licitē

& cū iusta causa quis denuntiavit, modō inin-
stē & sine causa: tex. est in l. i. ff. no. ope. num.
cuius verba sunt, hoc edicto permittitur ut siue
iure siue iniuria opus fieret, per nuntiationem
inhiberetur: tex. in c. i. extra. de noui. ope. num.
quod tamē est intelligendū inspecto fine, quia
postea appareat quod non fuit legitima causa
denunciandi: sed a prin. tempore denuntiationis
bene requiritur quod denunciator prætendat
interesse & fundet suam intencionem in aliqua
iusta causa in genere vel in specie: tamen &
declarat glo. ordi. in l. i. §. nunc videamus. ff. no.
ope. num. glo. in §. pe. eiusdem legis. tenet etiam
& declarat Iaso. in l. i. col. eod. tit. In quo atten-
de, quod si iam edificium erat inceptum, oportet
nuntiantem probare vsq; ad quam partem
ut quod postea appareat factū esse destruitur:
& ideo poterit sumere modulos medię chor-
dula vel baculo iudicis autoritate, ut cognosci
possit altitudo vel modus edificij: alius si denū-
ciator hoc non probet, non debet fieri demolitio
in aliquo: quia probatur non conclusit: text.
est in l. nō solū. §. qui opus eod. tit. tex. in §. sed
ut probari. eiusdem legis. cuius verba sunt, sed ut probari
possit qđ postea a edificatū sit, modulos sumere
debet is qui nūciat: qui ut sumat cōfessurūq;
prætore decernere solet. & ad hoc illa tex. repu-
tat ibi no. Bal. Bar. & communis docto. qđ plura bona ex
eo deducunt & inferunt: & continentur per text.
cū ratione. in l. absente. ff. de pignus. Vnū tē est
quod si ille qui edificat prætulerit idonē sa-
tisfactionem pro se & heredibus suis demolien-
do opere suis sumptibus, si appareat eum non
habuisse ius edificandi, & de soluendo damnum
vel interesse, qđ denunciator incurrit predicta a-
diti & poterit a edificare, non obstante predicta
denuntiatione: tex. est in l. prætore aut §. si quis
paratus. ff. no. op. num. cuius verba sunt, si quis
paratus fuerit satisfacere, deinde actor stipulati
noluerit in ea causa est ut remitti debeat nūcia-
tio. & c. & ibi glo. Bar. & communis docto. tex. in prin. eo.
de eiusdem legis. tex. in l. stipulatio. in prin. eo.
Docto. text. in l. de pupillo. §. si quis qui. eodem
titu. text. in l. non solum. §. si cum possent. &
in §. sciendū. eodem titulo. cuius verba sunt,
sciendū est facta operis noui nuntiatione, ea
cui nuntiatur est abstinere oportere, donec
caueat vel donec remissio nuntiationis fiat: &
ibi glo. ordinar. Bartol. Alberic. Paul. & com-
muniter Doctores.

34 Hodie tamen de iure nouo. C. denunciator nō
cogitur recipere talem satisfactionem infra tres
menses, imo debet opus seu a edificium superse-
deri.

deri, & eis elapsis poterit a edificare eum pradi-
cta satisfactione, licet prima facie omnibus hoc
rigorosum videatur: tex. est in l. vna. C. de noui
operis nuntiatione. & ibi glo. ord. & commu.
Docto. tex. in cap. finali. extra. eo. tit. & illa de
cisiō est confirmata per legem nouam titu. §. 3.
par. licet in aliquibus libris antiquis litera eius
reperiatur corrupta, quia prope finem deficit
no. quod tamē notabiliter intellige isto modo:
nam ille qui a edificat vult prætulare satisfactio-
nem, & denunciator recipit eam, poterit statim
a edificare, cum per hoc sit facta remissio denun-
tiationis, & isto casu intra antiqua remanent in-
correcta: si vero qui a edificat vult satisfacere &
nunciator non vult recipere satisfactionem, ta-
men non offert se predictus nuntiator aliquid
probare per quod opus seu a edificium iustē
impedire possit, tunc statim poterit a edificare
non elapsis tribus mensibus: & ita etiam pro-
cedant intra antiqua, & in isto casu similiter nō
fuit correctum: quia tunc nō videtur iuris sui tuē
di causa denunciante: sed potius causa vexandi
malitiose aduersarium suum a edificantem: si ve-
rō a edificans offert satisfactionē, sed nunciator
nō vult recipere, quia offert se probare causam
& eius quod habeat ad impediedum opus seu
a edificium, tunc a edificans non poterit a edifica-
re, sed supersederi in opere per tres menses,
ut in eis possit nunciator ius suum probare: &
si non probauerit, postea poterit a edificans a edi-
ficare eum predicta satisfactione, & si vel cau-
sa poterit postea definitiue decidere: quia iusta
tia non est finita per lapsum illorum trium mē-
sum: & isto casu proprie loquitur & procedit
tex. in dict. l. vna. C. de no. ope. num. & in die. e.
ti. & in dict. l. parit. & in expresse ita tenet &
declarat Azo in Summa. C. de edific. priua. & ibi
Ios. Faber in suo Breuiario. Bar. in d. prætore aut.
§. si quis parat. ff. no. ope. num. i. col. & ibi Alb.
Ang. Imola. Pau. de Cast. & communis Docto. Saly. in
dict. l. vna. C. de no. ope. num. i. col. & a. oppo.
Hostiensis in summa extra eodem tit. §. qualiter.
verbi quid erit. Idem Hostiensis in cap. 2. & fin.
eod. tit. & ibi communis opinio. & idem disponit prae-
dicta lex parit. x. titu. fin. tertia pars verū ta-
men est quod Iaso. in l. i. ff. de ope. no. num. ante
penult. colum. num. 19. dicit, quod imo potest te-
neri, quod licet nūciator non se offerat proba-
re causam vel iustitiam infra dictos tres mēses
debeat expectari & in opere supersederi per il-
los tres mēses: & sic tenet quod in disticte pro-
cedat illa lex vna. C. eo. & quod alius publice su-
sumit hanc concl. contra communem. Et licet
illa noua decisio videatur rigoroſa ut debeat su-

persederi in opere, etiam prætita satisfactione,
tamen ratio eius potest esse, quia visa fuit leſi-
latori talis promissio utilis ipsi a edificanti: quia
forte credens se posse a edificare, vel cupiditate
vel necessitate a edificij vel alias edificaret, & po-
stea probato iure nūciantis cogereſur suis sum-
ptibus demoliri & incurreret maximum da-
mnum: similiter est viliſ predicta decisio ipsi
denuncianti, nec sibi fiat damnum & praeiudi-
cium si iustam causam prætedit & illam se of-
fert in contuenti probare & sic infra tres men-
ses, quod praeiudicium sentiret si aduersarius
posset a edificare illam rationē in hac noua de-
cisione, ponit expresse Ios. An. in dict. cap. 2.
fin. in princip. extra. eod. titu. Cardina. ibi in
fine. Anto. & Abb. Panormit. & adde quod in-
cipiunt illi tres menses currere a tempore quo
offertur satisfactio per a edificantem: ita solus Fa-
ber in suo Breuiario in dicta l. vna. C. eod. per
tex. ibi unde si a edificans superſedit etiam per
multum tempus post nuntiationem sibi factā
non potest a edificare etiam post tres menses
prætita satisfactione, nisi labantur tres menses
computati a die vel tempore ablata satisfactio-
nis.

Item adde quod si nunciator infra illos tres
menses de iure suo probauit: & iudex tulit sen-
tentiam contra a edificantem ut non a edificet,
tantum superest remedium ut condēnatus ap-
pelleret, non tamen poterit a edificare prætita sa-
tisfactione coram iudice a quo vel ad quem ita
solus Salycet. in dicta l. vna. C. de noui operis
nuntiatione, argumento textus in capitulo, si-
gnificantibus extra. eodem. & probat dicta. l.
nona, titulo fin. tertia pars ibi, E si por auctu-
tura.

35 Adde tamen quod si post lapsum dictorum
trium mensium appareat nuntiantem non ha-
buisse iustam causam nuntiandi, si a edificans
incurrit damnum propter dilationem: quia
forte preparamenta sunt corrupta, vel aliud
forte damnum passus sit, an denunciator teneat
tur solvere: & dico quod si illud damnum
dominus fuit passus sua culpa, quia post de-
nuntiationem ipsi a edificauit & opus destru-
ctum est, tale damnum non poterit repetere.
argumento textus in regula, quod quis. ff. de
re. iuris. & in regul. damnum quod quis. de
re. iuris. libro sexto. si vero non a edificauit,
imo distulit timore nuntiationis, & postea
apparet quod nunciator non habuit causam
nuntiandi, & pronūciat index quod potest a edi-
ficare: tunc bene potest recuperare damnum a nū-
ciante per actionem de dolo. argumento textus in
Anto. Go. in l. Tau. Gg. f. lrem

Item quandam ff. de dolo. ita Bart. in l. i. fi. col. num. 26. ff. de noui ope. num. post lac. de Aret. & ante ipsum tenet ibi Raine. pe. col. 3. q. princ. num. 20. & ibi Vincent. fin. colum. dicēs quod cum Bartol. transeunt communi. Doctor. tenet etiam Anchar. in capit. i. extra. eod. titu. de no. ope. num. 8. Sed hoc ego crederem quādo dolo malitia, vel eius coniectura potest probari: quia scienter se non habere ius denunciandi denunciavit: secus tamen alias hoc non probatur: quia in dubio potius iuris sui tuendi causa fecisse quam ex dolo vel malitia credendum est, argumento. & in expresso hoc voluit solus Raine. in dict. l. prima. penultima colum. infra eo.

36 Aduertendum tamen quod valde utile & necessarium est videre, an sit aliquod remedium in iure, ut stante illa noua dispositione text. in dict. l. vnica. C. de no. ope. num. & dict. ca. fi. extra eo. & l. par. possit ille cui facta est nunciatio edificare statim non elapso tēpore trium mensium, de quo semper vidi dubitari in nostro regno: & dico quod aliqua sunt remedia quae mihi videntur satis notabilia. Primum est quod si nunciator non offert se probare aliquam causam vel ius in quo funder intentionē & denunciationem suam, tūc statim potest aduersarius cui facta est denunciatio edificare praescripta satisfactio. ita expressē Salic. in dict. l. vna. C. de noui ope. num. 2. colum. 2. oppo. & est de mente omnium in dict. l. prator ait. §. si quis paratus. & probat glo. ord. in l. i. §. nunc videamus. eod. tit. & in §. pen. eiusdem. l. & Iason in l. i. eodem titu. 1. colum. quod non credo verum per supra dicta & infra dicenda, quibus probatur & dixi quod in denunciatione non requiritur causa. Secundum est, quando clare constat & certum & notorium est: quod ille qui nunciavit nō habet ius nunciandi: quia tunc statim ille cui est facta nunciatio, poterit edificare etiam nulla praescripta satisfactio. argumento text. no. in l. i. vers. Offilius. & in l. 2. C. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. vbi dicitur quod licet eximens citatū per vim teneatur poena illius tituli, tamen debet intelligi quando citatio valuit: secus verō si fuit nulla, vel ex persona citantis, vel ex persona citati, vel ex alia legitima causa. & ibi notat glo. Bar. & doc. & per illum text. istam cō. tenet originaliter Rosfred. in libellis suis. in rubri. de interd. de no. ope. num. penultima colum. numero. 15. & idem tenet Bart. reputans esse notabile in l. i. ff. no. ope. num. 2. colum. numero. 6. Ioan. de Imo. ibi. 1. colum. in fin. Cum. 2. colum. in medio. idē etiam tenet Pau. de Castre. & Cuman. in eadem. l. i. §. nunc videamus. Iaso.

lib. 4. colum. vers. no. diligenter. vbi aliquibus medijs istam concl. confirmat. & dicit hāc esse commu. opi. in §. col. tenet etiā no. & dicit hanc esse cōm. opi. Vincent. §. colum. nu. 12. qui bene loquitur. tenet etiam Iason in l. non solum. §. morte. eo. tit. 2. colum. num. 1. istam etiam cō. tenet Abb. Panor. in cap. i. fin. colum. num. 20. extra. de no. ope. num. vbi dicit hoc esse singulare & menti tenendum. Anchar. ibi. col. 3. no. istam etiam cō. tenet Bartol. in consil. suis consilio. 64. incipienti, super puncto. Pro qua communi doctrina & conclusione facit text. in l. prima. §. nunciatio. el. segundo. vers. quod si quis in mari. ff. no. ope. nunciatio. tex. in l. i. qui viam. vers. nihil agit. eod. titu. tex. in l. hāc stipulatio. §. diuus. ff. ut legat. no. ca. cum sim. ibi habetur quod causa vel satisfactio alias a iure requisita, non debet interponi super actū vel causā nulla quae non potest fortiri effectum.

37 Et si querat qualiter constabit denunciamem non habere aliquod ius nunciandi dico quod multipliciter. Primo modo ex defectu personae nūciantis, ut quia est talis qui nūciare non potest. ut in l. i. §. fina. eod. titu. in l. de pupillo. vers. seruo. eodem titu. ibi, nec nunciatio viliū effectum habet.

Secundō si hoc possit iudici apparere ex eiusdem facti, ut quia is qui nūciat nihil penitus ibi habet prope vel iuxta aedificium cui praedictum fieri possit. argumento text. in l. no. solum in princip. eodem titu. & in l. prima. C. de aedific. priua. & in l. fina. ff. finium regund.

Tertiō si appareat nūciantem non habere ius virtute alicuius publici instrumenti confecti inter partes, vel alicuius sententiae inter eos latae: nam efficitur res notoria.

Quartō quando nūcians inserit in nunciatio ne causam iustam per quam apparet non cōpetere sibi aliquod ius nunciandi. argumento text. iuncta gloss. in l. prima. §. penultimo. eodem titulo. & in §. videamus. & in §. nunciatio el. segundo. vers. quod si quis in mari. eiusdem. l. & in l. prima & secunda. ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. & in expresso istam doctrinam & declar. ponit magistraliter Bar. in l. prima. secunda colum. prima. quaelibet numero octauo. eodem titu. Imo ibi. prima colum. in fine. Iason quinta colum. in fine. numero o. decimo. sed illud de instrumento debet intelligi quando est confectum a parte contraria, & nihil obijeit contra ipsum, alias ante te quam sit de eius viribus discutendum non facit notoriam. secundum Imol. ibi. 1. colum. in fine. argumento. l. fin. C. de si. instr. sed Iason ibi.

ibi. 6. colum. tenet cum Bartol. quando instrumētum est publicū, quia facit re notoriam per bona fundamenta. Tertium remedium primei pale est, quod edificans petat ut nunciator declaret causam suae denunciationis & iura sibi competentis: nam cogitur dicere & declarare sicut actor cogitur exprimere causam in libello si peratur a parte, ut in l. fina. C. de anna. ex cep. & testis cogitur reddere causam & rationē dicti sui quando de ea est interrogatus. ut in l. solam. & ibi cōm. opi. C. de testi. ita expressē tenet glo. no. & ord. in l. i. ff. no. ope. num. in verbo. pronūciationem. & ibi Bar. 3. col. 2. quael. principali. & post eum ceteri Doc. tenet etiam nota. Pau. in §. nūc videamus. eiusdem. l. tenet etiam Specu. in titu. de procuratore. §. sequitur vers. licet nūquid sufficit. Hostiensis in summa. extra. de no. ope. num. 4. qualiter fiat. vers. requiritur. quod tamen debet intelligi illo modo quod si nunciatio sit auctoritate iudicis, causa debet peti declarari coram iudice: si vero nūciatio sit solo verbo vel per actum lapilli, tunc causa debet a parte vel ab officialibus peti in ipso opere & in ipso actu nunciationis: postea vero non posset, quia post nunciationem factam est quæritum ius nunciandi, unde postea non tenetur exprimere causam nisi edificans compareat coram iudice, & ibi petat causam exprimi a denunciante: quia tunc ad instantiā & preceptum iudicis cogitur exprimere. argumento text. in l. de pupillo. §. qui opus. eo. titu. ita Bartolus no. in l. i. 2. colum. 2. & 3. & 4. q. Ex quo inferitur quod quando pater fecit aliquam donationem filio quae de sui natura nō debet cōferri, nisi expressē dicatur quod debet dici tēpore donationis. Item adde quod tali casu quādo edificans petit causam sibi declarari, cogitur denunciator illam exprimere in specie, nec sufficit dicere in genere quod nūciat: causa iuris sui conservanda quia tenetur taliter exprimere ut aedificans reddatur certus, an debeat credere vel cōtendere. argumento text. & quae ibi notant in l. i. ff. de edendo. & in l. i. adna actio. C. eo. titu. & in specie ita tenet Bar. in dict. l. i. 3. colum. 6. q. Pau. in §. nūc videamus. eiusdem leg. si ergo nūciator nullā exprimat causam, vel exprimat iustam, poterit ille cui facta fuit nūciatio edificare etiam nulla praescripta satisfactio. ita Pau. de Cast. in d. l. i. §. nūc videamus. ff. no. ope. num. Ex quibus magistraliter & resolutiue collige, quod causa non debet necessario exprimi in denunciatione, tñ tenet nūciator se offere probare ius vel causam suae denunciationis secundum Salic. in dict. l. vnica. C. de op. no.

nunciat.

Itē quod si causa petatur exprimi ab eo cui da nunciatur, debet exprimi & declarari. ut est gl. in dict. l. in verbo. denunciationem & ibi Bart. & cōm. Doct. Item quod si exprimeretur causa quae ipso iure sit nulla vel reprobata per quam constet non esse ius nunciandi, statim potest sperni, & potest aedificium cōtinuari secundū Bar. & omnes in dict. l. i. 2. colum. ut dictum est: nec huic sen. & concl. obstat tex. cum pluribus ibi positus in l. i. vers. si. C. de rei vxor. ac. vbi habetur quod solennitas quae non requiritur in actu, si interueniat & minus apte. nō vitiat actū quia intelligitur quando lex ex certa scientia & casu certo fingit eam: nec obstat si replices de glo. sing. & cōm. opi. in §. i. Insti. de oblig. vers. in glo. fin. in fin. vbi sententia lata super incepta actione est nulla, quia debet intelligi glo. sing. ordi. & cōm. opi. in l. vinum. si cerpe. vbi inceptu. do actionis non vitiat libellum & processum.

Quartum remedium & notabile est, quādo ex denunciatione & celsatione operis sequeretur maximum & graue damnum ipsi aedificati, & modicum vel paruum praedictum ipsi nūcianti ex dilatione, nam tunc poterit edificare praescripta satisfactioe & postea apparebit & pronūciabitur, an iuste vel iniuste aedificauerit. argumēto text. in l. de pupillo. §. si quis riuos. vers. ficu. praeterea. ff. no. ope. num. vbi habetur quod generaliter potest sperni nunciatio quādo moras in edificando esset allatura maximum damnum seu periculum: & licet ille text. loquatur in damno vel periculo quod contingeret ipsi rei publice, non vero alicui priuato: ut si quis velit redire vel purgare riuos, aut cloacas, vel similes reuoluit argumēto illius text. idē erit in alio graui damno particulari & priuato. pro quo etiam facit bonus textus & notabil. in l. i. prima. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flum. in publici. vbi habetur quod semper maxima utilitas priuatae personae praefertur modicae utilitati publicae: ergo a fortiori hic magna utilitas priuatae aedificantis debet praeferi modicae utilitati alterius personae priuatae. l. denunciantis: & ex ista consideratione istam conclusionem & remedium ponit Bartolus in dict. l. de pupillo. §. si quis riuos. in fine. num. o. quinto. & ibi nota. Angelus de Perusio, qui ponit quoddam exemplum scilicet quando quis colligeret molendinum in aliquo flumine tempore aestiuo: nam si virtute denunciationis cessaret opus, posset venire pluuia vel tempus hyemale, & non

Commentarij,

tas finitur morte, tamen debet intelligi quan-
do non est deducta ad actum: secus vero alias si
iam est deducta ad actum & producta effecti
finitur: tunc videtur esse transitoria ad ha-
redes, quod aperte fundatur in additione ha-
reditatis quae consistit in declaratione animi: &
tamen postquam est facta declaratio hereditas
est transitoria, nisi dicatur quod talis aditio tran-
sit in vim quasi contractus: denuntiatio vero
non. Ex quo inferitur quod si quis nunciasset suo
nomine & heredum suorum, non finiretur mor-
te talis nuntiatio, sicut nec mandatum cum
mandans noluit morte finire, argumento texti
in l. si vero non remunerandi. §. fin. cum. l. te-
quenti. ff. manda. & in l. diem proferre. §. ff. de
arbi. & in l. stipulatio ista. §. si quis ita. cum ma-
teris de verbo. obli. & in specie ita tenet & deter-
minat Bari. in dicto. §. morte. l. colum. nune. §.
Angeli. columan. princip. in l. oia. l. col. in princ.
Pau. in princ. Cum in princ. l. oia. l. col. in princ.

TEXT. XLVII.

EL hijo o hija casado velado sea au-
do por emancipado en todas las co-
sas para siempre.

SYMMARIUM.

- 1 Filius de iure communi semper est in potestate patris.
- 2 Hodie per contractum matrimonij liberatur filius a pa-
tris potestate: & an hoc intelligatur inter sponsos
dem. vide.
- 3 An filius post contractum matrimonij efficiatur sui
iuris quoad omnes effectus.

Lex. xlvij.

NO TA ex ista lege quod ho-
die in nostro regno per con-
tractum matrimonij filius vel
filia eximitur a potestate pa-
tris & efficitur sui iuris.
Pro cuius perfecta intelligen-
tia & declaratione dico, quod regulariter de iure
requiritur filius vel filia, nepos vel descendens
est in potestate patris: text. est in l. item in pote-
state. ff. de his qui sunt vel alie. in text. in l. nam
civium. eod. titu. text. in l. & per totum. C. de
patria potest. text. in l. si in l. i. eod. titu. text. in
l. i. & per totum titu. 17. §. 4. patri. & in tantum
hoc est verum, ut procedat & habeat locum etiam
post contractum matrimonij, quia de iure
communi non liberatur ab ista patris potesta-
te: text. est in l. filiae licet. C. de colla. text. in l. si

uxor. C. de condi. infer. text. in l. §. si. ff. de libe-
ratione. text. in l. 4. §. si de his qui sunt sui vel
alie. in eum similibus. Item etiam in tantum est
verum ut procedat licet filius sit senex & longe
uxoratus, glo. si est singu. & oram. l. huius. §. pupu-
lus. ff. de verbo. obli. in glo. §. & ibi commun.
Doctores. Item etiam licet sit mulier. ff. de l. i. §. si
text. in l. huius. C. de patria potest. & ibi Bal-
& comit. Doctores. text. in l. i. C. de bo. quae libe-
rentur.

Hodie tamen in nostro regno contrarium de-
terminat nostra lex, imo quod per contractum
matrimonij filius vel filia habeatur pro emanci-
pato: & adde quod licet alias de iure mat-
rimonij dicatur, & solo consensu abloq. aliqui
solemnitate nuptiarum, & sic inter spon-
satos, text. est in regula. nuptias. ff. de regula-
tex. in l. si iur. fuerit. ff. de eo. & de. text. in l. con-
sensus. §. si mulier. ff. de donat. inter vir. &
uxor. text. in l. i. C. de dinor. text. in Auth. de nu-
ptijs. §. nuptias. coll. 4. text. in l. si uxor. l. i. C. de
nuptijs. text. in l. ca. com. in l. 7. §. 4. a. co-
in. cap. penultimo, de sponsalib. text. in l. i. cap.
final. de sponsa. duo. Ex quo a. deducitur & in-
feritur quod ree. p. ca. successio ab intestato quae
habet locum inter coniuges per totu. titulu. ff.
& C. unde vir. & uxor. habet etiam locum inter
sponsos de presenti. Secundo deducitur & in-
feritur quod donatio pura & simplex quae non
habet locum inter eos, ut in l. i. §. per totu. de
do. inter vi. & uxor. non valet nec habet locum
inter sponsos de presenti. Tercio deducitur &
inferitur quod legatum vel promissum ab eo
sub conditione, si matrimonium contrahat, ha-
bet etiam locum si contrahat sponsalia de pra-
ti. Quarto deducitur & inferitur quod poena
posita mulieri nuptae adulterii a commutenti,
habet etiam locum in spon. de presenti. Quinto
deducitur & inferitur quod licet vxor con-
iugata nihil potest agere sine licentia mariti, &
nec sponsa de presenti. Sexto finaliter & con-
clusiue deducitur & inferitur, quod omne illud
quod reperitur dispositum in marito & uxore,
habet etiam locum inter sponsos de pra-
sentiam in casu huius legis pro forma & sub-
stantia requiritur quod matrimonium liceat
contrahi eum velationibus & solemnitatibus
ecclesiae, ad hoc ut filius vel filia efficiatur sui
iuris & habeatur pro emancipato, & per conse-
quens per sponsalia de praesenti in iure: & consen-
sua & etiam sequuta copula non liberat
tur nec eximitur a patris potestate, nec habet
tur pro emancipato. Primo quia non est ex-
dem ratio. Secundo quia verba legis repugnant
in quan-

In legem. xlvij.

inquantum copulatur loquitur & dicit, Casa-
do, y velado, &c. & ad veritatem copulatur re-
quiritur implementum vtriusque text. est in l. si
heredi plures. ff. de condi. insti. text. in l. si te so-
lum. vers. si. ff. de here. insti. text. in l. si quis du-
centu. §. i. ff. de reb. du. text. in l. si ita quis. ff. de
verbo. obli. text. in l. si quis ita. eod. titu. text. in
l. si plures. l. i. ff. de here. insti. Confirmatur ex
sententia Bald. in l. non sine C. de bonis quae li-
be. ubi dicit quod si in aliqua lege vel statuto
reperitur aliquod verbum denotans plenam
& totalem solennitatem & consummationem
matrimonij, illa est seruanda: & sequitur & val-
de commendat ibi Pau. de Cal. & Phi. Cornutus
Tercio quia quando aliqua lex vel statutum
fundatur in aliqua qualitate, ante omnia debet
de ea constare, & censetur requirere pro forma
text. est in l. prator ait la. §. hae autem actio
vers. docere que. ff. vi bonor. raptu. quem ad
hoc notat & commendat ibi Albe. & Ang. tex.
in l. i. §. habet itaq. ff. si quis testamento liber es-
se lussus fu. text. in l. §. hoc autem interdicto.
vers. itaq. ff. de i. act. §. pri. text. in l. §. ait pre-
tor. ff. ne quid in flumine publico. sed nostra
lex fundatur in qualitate velationis, ergo debet
precedere.

Item adde quod in tantum filius vel filia per co-
tractum matrimonij efficitur sui iuris & habe-
tur pro emancipato vel emancipata, ut habeat
locum & procedat in omnibus & per omnia,
& quo ad omnes effectus fauorabiles vel odio-
sos ipsi filio vel filiae: ita probat nostra lex in
quantum dicit, En todas las cosas para siempre.
confirmatur etiam, quia duae qualitates contra-
riae non debent concurrere in eodem subiecto:
text. est in l. si tibi. ff. de adoptio. & ibi com-
mun. Doctores. & tenet expressè Bari. in l. si mari-
tus. l. i. §. legis luliae. ff. de adulte. & ibi Doctores.
Confirmatur etiam, quia actus vel effectus in-
ductus per modum huius, non minus opera-
tur quam si induceretur per actum verum &
naturalem: text. est in l. quod meo. §. si vendito-
rem. ff. de acqui. possel. text. in l. i. §. ff. de
preca. text. in l. c. contingit. de dolo & contu. Ex
qua lege sic declarata. Primo infero quod licet
filius, nepos, vel descendens in potestate quid-
quid querat querat patri, ut in l. i. & per totu. C.
per quas personas. & in l. i. & per totu. C. de bo.
quae libe. hodie tamen non, postquam extraxit ma-
tri. Secundo quod licet filius qui est in potesta-
te non possit esse in iudicio sine licentia patris,
ut lex si. necessitate. C. de bo. quae libe. tamen
hodie filius coniugatus, sic. Tercio quod licet
si nulla possit esse inter patrem & filium in pote-

state, ut in l. si nulla. ff. de iudi. hodie tamen sic,
post contra. matris. Quarto quod licet de iure comu-
pater habeat usufructum in bonis aduenti-
tius filij, hodie tamen non post contractum ma-
tri. Quinto quod licet de iure communi pro de-
dicto per filium commissio contra patrem iudex
teneretur dictare sententiam secundum volun-
tatem patris, ut in l. §. C. de patria potestate. ho-
die tamen non post contractum matris. Sexto
quod licet filius vel descendens ratione patrie
potestatis & suavitatis de iure eoi poterit transmi-
tere hereditatem ad quoscunq., hodie tamen
non post contractum matrimonij. Septimo quod
licet de iure communi nepos natus ex filio con-
iugato sit in potestate aui, ut iuribus supra di-
ctis, tamen hodie per istam legem nepos non
erit in potestate aui, sed patris. Octavo nouiter
& singulariter infero, quod hodie per istam le-
gem nepos natus ex filio tantum desponsato
per verba de presenti & non velato, erit in po-
testate aui, sicut de iure communi, cum non sit
natus ex filio coniugato & velato ut nostra lex
requirit, & in hoc ne pote habebunt locum &
verificabitur omnes effectus patrie potestatis.

TEXT. XLVIII.

MANDAMOS que de
aquí adelante el hijo, o hija,
casandose y velandose se ayá
para si el usufructo de todos
sus bienes aduenticios puestos que sea
hijo su padre: el qual sea obligado a ge-
lo restituyr sin le quedar parte del uso-
fructo dellos.

SYMMARIUM.

- 1 An pater habeat usufructum in bonis filij?
- 2 An pater acquirat usufructum relicto filio?
- 3 An pater habeat usufructum in maioratu filij veli-
to a matre?
- 4 An bona maioratus sint donata a principe contem-
platione patris an patrias quibatur usufructus vel filio?
- 5 An usufructus bonorum filij qui est pater patrem da-
ret post mortem filij?
- 6 Si pater emancipat filium, an sit pater patrem usufructus?
- 7 Si filius sit factus clericus, an pater habeat usufructum
in suis bonis? si sit id si ingrediatur religionem?
- 8 Si pater ingrediatur religionem, an amittat usufructum?

4. In eo quod magis est, etiam si talia bona sint do-
nata à principe vel rege contemplatione ipsius
patris & non filij, pleno iure quaruntur filio
quo ad proprietatem & vsumfructum, & pro-
cedit illa lex: & in expresse ita tenet & decla-
rat Aretinus in l. sed si plures. §. in arrogato. 2.
col. ff. de vulga. & pu. & ultra ipsum ad hoc du-
pliciter vel tripliciter potest dero illa legem. Primo
modo, nā text. qui præcessit in l. cum oportet.
eiusdem tituli, dicit, quod data vel donata filio
contemplatione patris, quaruntur patri: data
verò vel donata contemplatione filij, vel in du-
bio quaruntur filio quo ad proprietatem, &
patri quo ad vsumfructum: postea vero dicit
tex. in dicta l. cum multa. quæ est posterior, qd
data vel donata à principe vel rege, non quarun-
tur patri, nec in eis pater habet vsumfructum:
ergo aperte dat. intelligere, quod loquitur in
utroq; casu. l. quod eo casu quo post dispositio-
nem tex. in dicta l. cum oportet: & quærebantur
patri, non quarantur illa quæ sunt data à prin-
cipe vel rege. Item etiam in casu quo quæreban-
tur patri quo ad vsumfructum, non quarantur
illa quæ sunt data à principe vel rege: ita pro-
bat. tex. ibi dum dicit, nemini eas acquirat, nec
earum vsumfructum pater, vel avus, vel proa-
vus sibi vendicat. Secundo modo, quia ille tex.
loquitur tam in filio quàm in filia, & non est
credendum quod princeps vel rex aliquid do-
navit filia: cōtemplatione ipsius filia: sed ipsius
patris: sed ista ratio non concludit, quia po-
tuit esse in servitio reginæ, & ex hoc sibi aliqua
donavit. Terrio modo, quia ille text. loquitur
generaliter & indistincte in quocunq; filio vel
filia, maiore vel minore: unde non est præsumen-
dum quod fecisset principi vel regi aliud ser-
vitium per quod ex sua persona donaret. sed
tantum respectu & cōtemplatione patris. Cer-
tesunt novæ & subiles ponderationes ad illā
legem: sed bona maioratus censentur proveni-
nta à principe vel rege propter licentiam & au-
toritatem ab eo interpositam: ergo in eis pater non

gem emancipatus, ut in l. supra proxima, quod pater nullam partem usufructus retinebit, sed totus pertinebit filio: & in terminis ita disposita nostra lex. 48. & iste videtur eius verus sensus & ratio. Quam legem intellige & exten de etiam si filius vel filia contraxerit matrimonium sine licentia & voluntate patris: quia in distincte militat & habet locum ratio huius legis in sustinendis oneribus matrimonij. Vnum tamen est, quod si hodie pater emanciparet filium, suo proprio facto & voluntate, retinebit sibi dimidiam partem usufructus, sicut de iure communi: sed dubium notabile esset si pater emanciparet filium & postea contraheret matrimonium, an pater amitteret illam partem usufructus sibi iam quesitam: & credo quod sic, argumentum huius legis, quia si eo casu quo filius est in potestate & contrahit matrimonium consequitur totum usufructum, & pater nullam partem sibi retinet: ita eodem modo quando erat emancipatus & acquisierat dimidiam partem usufructus, illam debet perdere & amittere & filio applicari, cum militet & habeat locum eadem ratio pro sustinendis oneribus matrimonij. Item etiam infero, quod si filius exeat de potestate patris per dignitatem episcopalem, vel patriciam, vel consularem, vel ex alia simili causa quas diximus in l. praecedenti, non amittit pater usufructum quem habebat in bonis filij, nec partem eius per praedicta: imo si ante talem dignitatem filius habuit aliqua bona adventitia in quibus pater habuit usufructum, talis usufructus durabit patri etiam post talem dignitatem adeptam per quam filius fuit liberatus a patria potestate.

7 Aduertendum tamen quod videtur quod si filius habet bona adventitia & est factus clericus, indistincte efficitur dominus eorum, & pater amittit usufructum eorum. Item etiam si postquam est factus clericus acquisierit aliqua bona, modo intuitu ecclesiae, modo non, pleno iure acquiruntur sibi, & pater nullum habet in eis usufructum: ita probat text. singul. in c. quia nos, de testa, ubi dicitur quod filius libere potest disponere de bonis quae sibi obenerunt ex successione patris, vel matris, vel consanguineorum: vel ex contractu, vel artificio suo: cuius verba sunt, quia nos, & infra: quod licet clericus de his quae paternae successionis vel cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam perueniunt ad ipsos, libere disponere valeant: de his tamen quae consideratione ecclesiae, nullum de iure possunt

facere testamentum: & ibi ad hoc expresse notat & commendat Hostien. Ioan. Andr. Card. Anto. Abb. Panor. Ancha. Imo. Barba. & commun. Docto. Histi. in summa de peculio clericorum. versic. quot sunt eius species. & Cardina lis & Imola in rub. eiusdem. tituli, in fine. Abb. anor. in c. praesentia. de proba. 12. col. num. 56. & ibi alij Docto. & istud idem vult glo. in c. quia ingredientibus. 16. q. fin. in glo. 2. Paul. de Cast. ubi hoc reputat notabile. & perpetuo me ti tenendum, in l. sacrosanctae. C. de epis. & de re net etiam Iaso. ubi hoc reputat singulare, in l. filiae licet. 2. col. nu. 5. C. de colla. Rod. Sua. in re petitione. l. quoniam in prioribus. pe. fo. 4. col. versic. considera tamen vtiliter & singulariter. ubi hoc tenet saltem in bonis quae obveniunt filio post clericatum. Idem aperte videtur dispo nere lex. 3. in fine. titu. 21. 1. par. ubi dicit quod si filius clericus potest testari & disponere de bonis habitis a patre vel aliunde, licet sit in potestate patris: imo idem erit secundum praedictos Doctores ubi supra. etiam in filio clerico primae tonsurae, argumento text. in c. 1. gl. & commun. opi. in c. cum contingat. de exate & qualitate. & in c. clericus. 22. distin. & ibi glo. in summa. & commun. Docto. Sed his non obstantibus certe ego teneo contrariam sententiam imo quod talis filius clericus etiam in sacris non possit dis ponere de bonis suis adventitijs viuentis patre quia in eis pater habet usufructum, quia cu non liberatur ab eius potestate, sequitur quod non amittit pater usufructum in bonis eius & similiter si bona adventitia obveniunt ipsi filio clerico post clericatum, pater habet in eis usufructum, & filius in eis non potest dispo nere viuentis patre sicut nec alius filius possit. & in expresse ita tenet Bar. Petrus. Iaso. Butri. Odo. Albe. Saly. & commun. Docto. in l. sa. cro. sanctae. C. de epis. & ele. ubi dicunt per illam legem quod filius clericus potest disponere de bonis acquisitis intuitu suae praebendae & bene ficij, & sic de fructibus eius: ergo non de alijs ad uentitijs. idem tenet expresse Saly. in Authent. presbyteros. eo. titu. Bart. in l. litis. 6. potest. ff. de nego. gest. Bald. in l. 3. §. si q. minor. ff. de mi no. nec obstat text. capita. in quo se fundabant praedicti Docto. in dic. c. quia nos. quia debet in telligi mortuo patre: & ita probat text. dum di cit, quod clericus possit disponere de bonis ha bitis ex successione paterna, vel materna, & ubi aperte dat intelligere, patrem esse mortuum & si dicas eum viuere, debet intelligi in alijs bo nis in quibus pater non habet usufructum, non ve lo alias

ro alias: & ita debet intelligi praedicta. l. partit. Quarto infero quod si filius ingrediatur religio nem, quo casu liberatur a potestate patris, cum incidat in potestatem Abbatis, ut tenet gl. no. & or. in l. si ex causa. §. Papinianus. in glo. ff. in fine. ibi, vel ingressu monasterium. ff. de mino. & ibi notat & commendat Bart. Albe. Bald. & commun. Docto. Albe. in authen. ingressus. C. de sacrosan. eccle. 6. col. num. 2. & ibi quod pater non amittit usufructum quem habet in bonis filij, sed retinebit per tempus vitae ipsius pa tris: & in expresse ita tenet Specu. in tit. de sta tu monachorum. 2. col. nu. 5. q. Pala. Ru. vbi val de commendat in sua repe. foli. 24. columna. 2. versic. ex illis inferitur. §. 42.

8 Iuxta praedicta tamen quarto, si ipse pater qui habet usufructum in bonis filij, vel quilibet alius fructuarius qui habet usufructum in bo nis alterius, ingrediatur religionem amittat usufructum, & consolidatur cum proprietate: & vi detur quod sic: quia si est pater amittit patriam potestatem, & subiicitur potestati Abbatis & superioris, & sic videtur amittere usufructum, argumento text. in l. sic eveniet. in fine. ff. de a. dult. ubi habetur, quod non potest quis aliquem habere in sua potestate, quando ille est in po testate alterius: si vero est alius fructuarius effi citur capite diminutus, unde usufructus amit tit, ut in l. corruptionem. C. de usufructu. Item etiam non potest usufructum alienare, alias perdit usufructum, & consolidatur cum pro prietate: ergo in nostro casu amittatur & con solidatur. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo quod talis usufructus non amittatur sed transeat in monasterium saltem commoditas eius: nec obstat quod pater amit tat patriam potestatem, quia per hoc non tol litur usufructus sibi iam quesitus: imo in con sequentiam personae tranfit in monasterium, ar gumento text. in Authent. ingressus. C. de sacro. Eccl. & in l. si ad optauero. ff. de precario. nec obstat etiam quod ipse vel alter fructuarius effi ciatur capite diminutus: quia ista non est pro prie capitis diminutio mortis civilis vel natura lis propter delictum, sed quo ad mundum tan tum, maxime quod hodie non patitur quis ca pitis diminutionem nisi per mortem natura lem: non vero per civilem, ut in Authent. Sed hodie. C. de donatio. inter vir. & uxor. Nec ob stat etiam quod fructuarius non possit usufructum alienare, quia illud est verum: & proce dit si alienat ipsum iuxta usufructus: secus vero si ipsam commoditatem & perceptionem fru ctuum: unde in nostro casu illa tantum tranfit

in monasterium, argumento text. in l. laboribus cessatio. §. si. ff. de peri. & com. rei vendi. cum si mili. unde ipsum ius & substantia usufructus residet apud monachum: commoditas vero tranfit ad monasterium, & finitur pro morte naturali ipsius monachi, argumento text. in l. peto. §. praedium. ff. de lega. 2. text. in l. cum pa ter. §. hereditatem. el. primo, eodem titu. text. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell. text. in l. Statius Florus. §. Cor. Exlici. ff. de iure fil. text. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. text. in l. si filio. §. la seguda. ff. de dona. causa mort. text. in l. si. C. de usufructu. text. cum materia in l. lex vestigali. ff. de pignoris. & in expresse illo fundamento & consideratione istam sententiam & conclu. tenet gl. or. in Authent. ingressus. C. de sa cro. Eccl. in gl. magna in fine. & ibi Pe. de Bella per. 8. col. versic. pone in difficiliore. Odo. 7. col. versic. de vno quareo, q. si ingrediens. & C. inus pe. col. nu. 2. Bar. 8. co. nu. 42. Alb. 6. col. nu. 10. Bal. 5. col. nu. 12. Paul. si. col. Saly. si. co. gl. or. in Authent. Iaso. si. col. 8. q. id est. C. de bo nis quae libe. in glo. 12. q. Specu. in titu. de statu monachorum. §. 1. versic. 46. quareitur. Alberi. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. Abb. Pa nor. in c. si. extra. de pigno. 2. col. numero. 22. ubi dicit hanc esse communem opinionem. Ve rum tamen est quod ista sent. & concl. clare pro cedat in alio quolibet fructuario, secus vero est in patre qui habet usufructum in bonis adue titijs filij ratione patriae potestatis: quia si in grediatur religionem amittit usufructum vel saltem medietatem eius, cum facto suo filius effi ciatur sui iuris, argumento text. in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bonis quae libe. Confir matur etiam, quia per ingressum religionis amittit legitimam administrationem: & in expresse istam sentent. & conclu. tenet Bart. in dicta Au thent. idem est. C. de bonis quae libe. & ibi Ci nus. Albericus. Angelus. Salycetus. post Marri. Sile. quem ipsi referunt. tenet etiam Salycetus, Iason. & alij Docto. in dicta Authent. ingressus. & ista est magis com. opi. sed in Saly. in dic. Auth. idem est. tenet etiam Abbas Panormitanus ca pitulo, in praesentia. de proba. 2. col. nu. 57. & ibi alij Docto. sed certe ego teneo contra rium, imo quod indubitanter pater vel alius non amittat usufructum per ingressum religionis, & commoditas quareatur monasterio, ut supra dictum est: quia filius non eximitur a potestate patris facto ipsius patris, sed beneficio & dispo sitione legis: & talis ingressus est sanabilis & meritorius ipsi ingressu: unde in eius odium & praedictum non debet interpretari, argumen An. Go. in l. l. Tau. Hh 3. to tex.

to text. notabilis in l. Deo nobis. §. si vero vlti-
mam. C. de Episc. & cler. & in terminis ita tenet
& declarat Bald. in Authen. excipitur. C. de bo-
nis quæ libe. 2. col. num. 3. & ibi Pau. de Castro.
2. col. pen. q. Corneus in Authen. idem est. eius-
dem tituli. & Rapha. Cum. quem ipse allegat.
9 Quæro tamen si aliqua de prædictis causis non
interueniat, sed pater sua voluntate remittat fi-
lio vsumfructum quæ habet in bonis aduentitijs,
an talis remissio valeat & teneat? & breuiter &
resolutiue dico quod sic: & ratione eius talis v-
sumfructus pertinebit filio: textus est singularis
& vnicus in l. cum oportet. §. si autem. C. de
bonis quæ libe. cuius verba sunt, si aut res
sibi memorato modo acquisitas parens nolue-
rit tenere, sed apud filium aut filiam vel deinceps
personas reliquerit, nullam post obitum eius li-
centiam habeant heredes alij patris vel aui vel
proavi eiusdem vsumfructum, vel quod ex hoc
ad filios familias peruenit, vt pote patri debitu
sibi vendicare: sed quasi diuturna donatione in
filium celebranda, qui vsumfructum detinuit
quem patrem habere oportuerat, ita causa in-
telligatur vt eundem vsumfructum post obitu
patris ipse lucretur: & tantum hoc est verum
vt talis donatio & remissio ita valeat inter
patrem & filium in potestate, nec requiratur
morte patris confirmari: ita aperte probat text.
ibi, & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Cuius
Ange. Paul. & communi. Docto. & reputat sin-
gul. & vnicum Bal. in §. nō autem. eiusdem. l. 1.
col. nu. 3. illud etiam text. ad hoc notat, & com-
mendat Bart. in l. frater à fratre. ff. de con. inde.
penultima columna. in fine. & ibi commu. alij
Doctores. Baldus in l. secunda. C. de inoffic. do-
natio. 2. opposi. & ibi com. Doct. & ista opinio
& conclusio est vera & cōis, licet gl. in dicto. §.
si autem. teneat cōtrariū, imo q. requiratur per
mortem patris confirmari sicut alia quævis do-
natio: & idē tenet Azō. in Summa illius tituli. 1.
col. nu. 3. gl. ord. in dict. l. 2. C. de inoff. don. Nec
obstat si dicatur q. donatio inter patrem & fi-
lium non valet, sed morte confirmatur, vt in l.
donationes quas parentum. C. de donat. inter
vir. & xor. cum simili. & dicitur in l. 17. supra
l. 1. l. Tauri, quia respondeo quod illud est ve-
rum & procedit quando pater aliquid dimi-
nuit de suo patrimonio, sed in nostro casu non
diminuit aliquid, sed tantum renuntiat lucro
legali & definit acquirere: vnde talis refutatio,
& remissio bene valet & tenet: & ista est vera &
fundamentalis ratio text. in dicto. §. si autem.
& confirmatur per tex. expressum in l. si spon-
sus. §. si maritus. ff. de dona. inter vir. & xor. vbi

habetur q. licet donatio inter maritū & vxorē
non valeat, tamen bene potest vnus renuntiare her-
editatem, vel legatū fauore alterius: & ei que-
ratur. Confirmatur etiam per tex. in l. qui autē
si quæ in fran. cre. vbi habetur q. licet debitor
non possit alienare bona sua in fraude credito-
rum, tamen bene potest renuntiare & repudia-
re hereditatem vel legatum sibi delatum in bo-
nis alterius: nec possunt creditores illam renun-
tiationem reuocare etiā si fiat in eorū fraude:
quia non diminuitur patrimonium debitoris.
10 Dubium tamen singulare & necessarium est,
si pater non remittit expresse prædictum vsum-
fructum, sed videat, permittat, & consentiat, q.
filius percipiat fructus bonorum aduentitio-
rum, an per hoc videatur sibi remittere totum
vsumfructum in perpetuum? & breuiter reso-
lutiue dico, q. tantum videtur remittere & do-
nare fructus quos ipse filius percipit videtur
& consentiente patre, non vero totum vsumfra-
ctum in perpetuum: vnde sequitur quod pote-
rit pater quando volet reuocare & fructus per-
cipere: quia illa scientia & patientia patris non
extendit effectum suum ultra tempus in quo
fuit præstita: ita etiam probat text. notabil. &
expressus in dict. §. si autem. ibi, sed quasi diu-
turna donatione in filium celebranda qui vsum-
fructum detinuit, &c. & ibi expresse tenet & co-
mmunitur Doctores. Confirmatur, quia presu-
ptio quæ resultat ex scientia & patientia alicuius
non extenditur ultra quam patientia inter-
ueniat, argumento text. in l. 1. §. Julianus. ff. de
itine. actu que pri.
Item etiam, quia actus agentium non debent
operari ultra eorum intentionem, vt in l. non
omnis. ff. si cert. pet. cū similibus. Ex quo text.
intellecto iuncta superiori ratione infero.
Primo, quod talis donatio vel remissio non po-
test reuocari per alios filios tanquam inofficio-
sa, cum aliquid de proprio patrimonio non di-
minuit, nec computabitur in 3. & 5. bonorum
sed ultra eam poterit pater in alijs bonis illius
filium vel quemlibet alium meliorare, quia ea
bonis & patrimonio patris.
Secundo infero & singulariter, quod talis filius
cui est donatus remissus prædictus vsumfructus
non tenetur eum conferre cum alijs fratribus
suis, sed præcipuum debet habere. Primo, quia
non est proprie donatio de bonis & patrimo-
nio patris, sed quedam refutatio & remissio
vsumfructus & iuris sibi competentis in bonis
suis. Secundo, quia text. in dicto. §. si autem.

Expresse dicit, quod non auferatur, vt patet in
textu ibi, ita causa intelligatur vt eundem vsum-
fructum post obitum patris ipse lucretur. & per
illam text. ita expresse tenet Baldus in authen-
tica de collat. quarta columna.
vericulo, nonnum capitulum est. licet ibi Iaso.
prima columna, numero secundo, velie contra-
rium.
Tercio principaliter limita & intellige, vt pro-
cedat, præterquam si mater, vel consangui-
neus, vel extraneus donet vel relinquat filio ali-
qua bona hac conditione, ne patri queratur v-
sumfructus: quia voluntas non queritur patri:
textus est formalis & expressus in authen. ex-
cipitur. C. de bonis quæ libe. cuius verba sunt,
excipitur quod eis datur vel relinquatur ab ali-
quo, conditione hac adiecta, ne patri perueniat
vsumfructus. & ibi notat & commendat glo. or-
dinaria. & communiter Doctores. textus in au-
thentica. vt liceat matri & aui. vericulo. 1. col-
la. 8. & ibi Docto.
11 Dubium tamē pulchrum & quotidianum est,
an prædicta dispositio procedat in legitima de
bita a matre, vel ab ascendentibus ex linea ma-
terna ipsi filio vel filie? & similiter an habeat
locum in tertio bonorum, vt possit mater vel
ascendens filio vel filie relinquere sub prædi-
cta conditione, vt vsumfructus eius non quæra-
tur patri & videatur quod sic. Primo quia præ-
dicta iura loquuntur simpliciter & indistincto.
Secundo quia per talem conditionem filius nō
gratur, imo recipit commodum & vtilitatem,
vnde videtur valere, & nullo modo debet reij-
ci, argumeto text. in l. filijs matrem. C. de inoff.
testam. vbi habetur quod mater quæ de mari-
ti moribus suspicatur, potest filium vel filiam
instituire sub condicione si a patre fuerit emā-
cipari. & ex isto fundamento & ratione ita te-
net glo. ord. in dicta Authen. vt liceat matri &
aui. vers. 1. an verbo, participium. & ibi Ang.
de Pern. 1. colum. in 2. loco. de Bello viso. 2. col-
la. q. cum modificatione, vt procedat quando fi-
lius esset minor 25. annorum: tenet etiam Bald.
in dicta. l. filijs matrem. 2. col. nu. 6. C. de inoff. te-
sta. & ibi Pau. in fine. & clarius & expressius ibi
Saly. 2. col. in fine. nu. 8. qui dicit q. ista est ma-
gis communis opinio. Iason. si. col. nu. 6. vers. 2.
limita. tenet etiam Bal. vbi singul. loquitur, in l. 1.
filie cuius. si. col. & q. C. fam. her. idem Bald.
in l. quoniam in prioribus. 1. col. 2. opposi. C. de
inoff. testa. & ibi Iaso. Butri. & Saly. idem Bal.
in authen. ex causa. C. de libe. præter. 7. col. 4.
opposi. Sed his non obstantibus ego teneo con-

trariam sententiam, imo quod talis condicio
non valeat respectu legitimæ, sed pro parte in-
stituta de ea. Primo per textum in l. 1. quoniam
in prioribus. C. de inoffic. testa. vbi habetur q.
onus, grauius, vel condicio indistincta & ge-
neraliter tollitur de ipsa legitima, & debet re-
manere libera, ergo simpliciter intelligatur re-
spectu filij quam patris cui queritur ius vsum-
fructus in ea. Secundo quia text. in dicta authen-
tica. vt liceat matri & aui. vers. 1. hoc subtili-
ter & expresse probat ibi dum dicit, hoc enim
& extraneis relinquere poteram, vnde nulla pa-
rentibus vtilitas nascetur. in quibus verbis a-
pertè dat intelligere, quod ille tex. & eius dispo-
sicio loquitur in bonis ultra legitimam, quæ po-
terat mater vel ascendens ex eius linea relinque-
re extraneo: non vero in ipsa legitima quæ de
necessitate debet filio liberè relinqui: & per ista
iura istam sententiam & conclusionem tenet
Bartolus in dicta authen. excipitur. C. de bonis
quæ libe. & ibi Paul. de Castro. licet male alle-
get glo. in dicta authen. vt liceat matri & aui.
quia illa potius dicit contrarium. & idem tenet
ibi Fulgosi. & Philippus Corneus. illam etiam
sententiam & conclusionem tenet Bartolus in
tract. de duobus fratribus. 4. colum. 7. q. prin-
cipali. Alex. in l. cum ex filio. si. colum. in fi. ff.
de vul. & pu. idem Alex. vbi videtur dicere hæc
esse magis cōmuni opinio. in l. mulier. ff. ad Trebe-
1. col. vbi si. sed aduerte. Fabianus de Ciochis in
repetitione authen. nouissima. C. de inoffic. do-
natio. 1. q. 1. Docto. de Seguram top. l. vñ
ex familia. sed si fundum. 46. col. vers. ex his
inferitur. Rodan. suæ repet. l. quoniam in priori-
bus. C. de inoffic. testa. fo. 492. col. vers. hoc præ-
supposito est differentia singulari.
12 Quarto principaliter limita & intellige, præter
quæ si pater vnā cum filio succedat alteri filio in
bonis aduentitijs, quæ habebat, q. hæc pater sic
in proximiori gradu lineæ ascendentiū, & al-
ter filius fraterq. defuncti in 2. gradu lineæ tra-
uersalis, in vterq. pariter cōcurrit & admittitur
pro vtriusq. est in authen. defuncto. vbi filius. C.
od Tertul. tex. in authen. de hæc ab inoffic. ve-
ni. §. consequens. & §. si. q. g. colla. q. h. de eni-
tali pater non habet vsumfructum in illa mo-
dicitate & parte virili in qua succedit alter filius
fraterq. defuncti, sed pleno iure potest habere filio
tam proprietate quam in vsumfructu: & hoc ca-
su extinguitur vsumfructus quæ antea pater ha-
bebat in illa parte & portione tex. est in auth.
item hereditas. C. de bonis quæ libe. cuius
verba sunt, item hereditas fratris sororis ve ad
quam vnā cum patre admittetur, & facta si
Aut. Co. in l. Taur. Hh 4 alium

aliunde queratur lege prædicta: & ad hoc no-
tat & commendat ibi glo. r. ord. Odo. Cinus
Alber. Ange. Saly. Pau. Corneus, & com. Doct.
text. in authen. de hereditibus ab intesta. veni. §.
si igitur. ver. si vero cum ascenditibus. colla. 9.
& ibi Doct. Aduertendū tamē quod ista dispo-
sicio hodie in nro regno est correctā, quia mor-
tuo filio pater solus succedit excluso alio filio
fratreque ipsius defuncti: ita expresse disponit
lex. 7. super his. ll. Tauri: & ibi dixi: vnde hodie
ista limitatio & conclusio non potest procedere
imò solus pater habebit oia bona aduentitia si-
lij in proprietate & usufructu, & alter filius fra-
terq; defuncti prorsus excludit ab eius succe-
sione. Vñ tamē est, quod est dubiū singulare
circa hoc, si forte quidam extraneus instituit
aliquem heredem, & filium eius in potestate:
quo casu censentur æqualiter instituti pro di-
midia, an hoc casu pater habeat usufructum
in illa dimidia quæ pertinet filio suo coheredi?
& videtur quod non, argumento text. in dicta
authentica. item hereditas. C. de bonis quæ li-
beris. & in authentica. vnde sumitur. quia si eo
casu quo ab intestato pater & filius simul suc-
cedūt alteri filio, pater non habet usufructū
in parte & portione alterius filij coheredis, vt
in dictis iuribus, ergo eadem ratione quando
extraneus instituit ipsum patrem & filium e-
ius in sua hereditate, non debet habere usufruc-
tum in illa parte & portione filij instituti.
Confirmatur, quia ex voluntate & dispositio-
ne defuncti ista videtur regularis natura & ef-
fectus institutionis, vt vterque hæres simplici-
ter institutus æqualiter succedat in proprietate
& usufructu: ergo in nostro casu pater & filius
simpliciter instituti ab extraneo admittantur
vtriusque in suis partibus, tñ in proprietate quā
in usufructu: & in expresse pro hac sententia &
conclusionē facit textus in dicta authenti. item
hereditas. ver. si. fin. cuius verba sunt, & for-
san si aliunde queratur lege prædicta, & in ter-
minis istam sentent. & conc. tenet ibi glo. ordi.
fin. in secundo intellectu. Salyet. & Paulus de
Castro. Sed his non obstantibus contrarium est
tenendum, imò quod pater habeat usufruc-
tum in parte & portione filij coheredis: & ita
tenet Iacob. de Areti. in dicta authentica. item
hereditas. & ibi Cinus, Alber. Ange. Philippus
Corneus, & magis commun. Doct. nec obstat
text. in dicto versicu. fin. quia secundum eos
refertur ad superiorem authenticā, Excipi-
tur, & debet esse eius finis.

14 Item adde, quod in casibus in quibus pater ha-
bet usufructum in bonis filij virtute patriæ

potestatis efficitur per legem legitimus admi-
nistratores prædictorum bonorum, & potest in
iudicio & extra iudicium omnia agere & quæ
si esset dominus eorum ad eo quod non requi-
ritur aliquod decretum vel autoritas iudicis, &
vt iudex decernat sibi licentiam & facultatem
administrandi: sed statim ipso iure per legem
efficitur legitimus administrator in prædictis
bonis: text. est capitalis & expressus in. l. ver-
ficul. primo. C. de bonis matris. cuius verba
sunt, omnem debent tuenda rei diligentiam
adhibere, & quod iure filijs debetur in exami-
ne per se vel procuratorem poscere, & sumptus
ex fructibus impigre facere, & item inferenti-
bus resistere, atq; ita omnia agere, tanquam so-
lidum perfectumque dominum eorum eis ac-
quisitum fuisset, & personam gerant legitimā.
& ibi ad hoc notat & commendat glo. ordi. &
commun. Doct. & idem disponit. l. si in fine
titul. 17. partit. 4.

15 Et intantum hoc est verum, vt finito usufructu
legitima administratione non teneatur pater
reddere rationem prædictæ administrationis,
nec pro culpa & negligentia eius bona patris
sunt tacite hypothecata: text. est in. l. cum oportet.
§. nō autem hypothecam. C. de bonis quæ
libe. cuius verba sunt, non autem hypothecam
filij familias aduersus res patris viuētis ad huc
seu iam mortui, sperare audeant, nec ratio cinia
ei super administratione inferre: & ibi notat &
commendat Bart. Odo. Cinus, Iacob. Bald.
Ange. Saly. Pau. Philip. Corneus, & commun.
Doct. Vñ tamē est quod eo casu quo pa-
ter alienauit bona mobilia vel immobilia filij,
potest filius ea a quolibet possessore petere, &
vindicare, & bonis nō inuentis vel reperi-
tis pretium & æstimationem ab ipso patre &
eius successoribus petere, & pro hoc habet bo-
na patris tacite hypothecata: text. est in dicta. l.
cum oportet. §. fin. C. de bonis quæ libe. & ibi
commun. Doct. Nec obstat text. qui videtur
huic contrarius, in dict. §. non autem hypothe-
cam. quia debet intelligi, quod bona patris nō
sunt tacite hypothecata pro administratione
culpabili, quia nec pro ea personaliter teneatur
secus verò pro administratione dolosa, vt est bo-
na patris filij scienter alienare: quia hoc casu
bona patris sunt tacite hypothecata: & ita de-
bet intelligi text. in dicto. §. fin. & ita tenet & de-
clarat glo. ordi. in dicto. §. non autem in glo. l.
in fine. & ibi Cinus post Ricard. Ma. in dicta. l.
cum oportet. 2. colum. 4. oppo. Iaco. Bu. Barto.
Bald. Salyet. Paul. Philipp. Corneus, & com-
muniter Doctores.

Adon-

16 Aduertendum tamen quod licet ita sit de iure
communi, tamē hodie de iure regio videtur di-
spositum, quod si pater alienat bona aduenti-
tia filij quæ administrabat mobilia vel immo-
bilia, etiam si reperiantur penes tertium posses-
sorem, non potest filius petere nec vindicare
ab eo prædicta bona, sed tantum potest agere
contra patrem vel eius successores ad pretium
& æstimationem eorum, nisi talis filius sit hæ-
res patris: quia tunc pro ea parte pro qua est
hæres, non potest agere: ita expresse disponit
noua & singularis lex par. lex. 24. titu. 9. §. par.
ad quam cogita responsum. Item adde quod ta-
lis pater non tenetur facere inuentarium, quia
non sunt simplices & nudi administratores,
imò habent magnum ius in prædictis bonis.
Item quia lege non cauetur.

17 Item quia tantum tenetur facere inuentarium
qui de iure tenetur reddere rationem, & sic se
habet consuetudo ita notabiliter Cinus in. dic.
l. cum oportet. §. col. pe. q. Bald. in. d. §. non au-
tem, eiusdem legis. & ibi alij Doctores.

Item adde quod eo casu quo usufructus bono-
rum filij non queritur patri ex qualitate rerū
vel quia est emancipatus, potest esse eius tutor
vel curator, & tenetur reddere rationem & fa-
cere inuentarium sicut extraneus: ita probat
text. in. l. licet. C. ad. l. Falc. & ibi tenet Bald. &
alij Doct. text. in. l. si superflite. C. de dolo. & ibi
etiam Bald. & doct. text. in. l. Aurelius. §. Ti-
tius. ff. de libe. lega. & per ista iura ita tenet Bal-
d. in. l. cum oportet. §. finali. C. de bo. quæ libe. &
ibi Paul. de Castro, Philip. Corneus, & alij Do-
ctores. idem Bald. in. l. Orphanotrophos. C. de epis-
& clerici. 2. columna. idem Bald. in. l. his qui. ff. de
tuto. & cura. datis ab his. Iaso. in. l. præfata. col.
C. de transactio.

18 Dubium tamen est singulare in materia si pa-
ter qui est legitimus administrator filij ex cau-
sa iusta & necessaria & a iure permessa vendat
vel alienet aliquam rem immobilem ipsius filij
minoris. 25. annorum, an requiratur decretum
& autoritas iudicis? & videtur quod non, quia
patria potestas plus debet operari & maiorem
effectum habet quā potestas tutoris vel cura-
toris: & quia lex multum confidit de patre: &
in expresse isto fundamento & ratione istam
sentent. & concl. tenet originaliter Azo in Sum-
ma. C. de bonis quæ libe. 2. colum. in medio, nu-
me. 11. & illud dictum sequitur & reputat vni-
cum & non alibi Bald. in. l. si. §. fin. autem alic-
num. in fine. & ibi Paul. & Philip. Corneus. C.
eodem titu. idem Bald. in. l. si. de rebus eorum.
2. colum. in medio. & ibi Rapha. Cuma. 2. colū.

idem Bald. in. l. præfata. C. de transactio. q. & ibi
Paul. de Cast. Alexan. & alij Doctores. Iaso. in. l.
singularia. ff. si cert. petat. 8. colum. num. 14. Sed
his non obstantibus ego teneo contrarium,
imò quod requiratur decretum & autoritas iu-
dicis. Primò quia cum talis venditio vel aliena-
tio fiat nomine ipsius filij minoris, & fauore
minoris inducitur est vt in alienatione rerū im-
mobiliū requiratur decretum, & iste casus non
reperitur exceptus, sequitur quod in eo etiam
requiratur decretum. Secundo quia eo casu quo
pater est tutor vel curator filij minoris, quia nō
habet usufructum in bonis filij, vel quia illius
est emancipatus, requiratur decretum & autori-
tas iudicis in venditione vel alienatione rei im-
mobiliū. vt in. l. si pupillorū. §. si pater. ff. de reb.
eorum. & in. l. cum emancipatis. C. de præ. mi-
ergo similiter requiratur in nostro casu quan-
do pater est legitimus administrator filij: & isto
fundamento & consideratione ita tenet Saly.
in. l. præfata. C. de transactio. & ibi singu. & melius
quā alibi Iaso. vbi latè fundat & examinat, &
videtur tenere Bald. in. l. generaliter. 2. colum-
num. 3. C. de secun. nup. & licet ista videatur ve-
rior opinio in puncto iuris, tamen superior est
tenenda tanquam communis.

SPMMARIVM.

- 1 Matrimonium clandestinum quid sit?
- 2 An ista. l. potuit fieri a nostro principe?

TEX. XLIX.

ANDAMOS quel que
contraxere matrimonio que
la yglesia tuuere por clande-
stino con alguna muger, por
el mismo hechio el y los que en ello in-
teruinierē, y los que de tal matrimonio
fueren testigos incurran en perdimiento
de todos sus bienes, y sean aplicados a
nuestra camara, y sea desterrados destos
nuestros reynos: en los quales no entren
so pena de muerte: y que esta sea justa
causa para que el padre y la madre pue-
dan desheredar si quisieren a sus hijas
que el tal matrimonio contraxeren: lo
qual otro ninguno no pueda acusar sino
el padre y la madre muerto el padre.

H 5 Lex.

12. Si pater vel maritus minor 25 annis, an possit promittere, vel dare pater, an pater, an possit se restituere?
13. An sit donatio que vocatur dos qua datur ad sustentandam vitam matrimonij.
16. Quis sit effectus huius dotis?
17. Si mulier contrahit matrimonium simpliciter, an videtur in dubio omnia bona sua in dotem dare?
18. Si dos habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur.
19. Dos potest incipere à traditione & promissione.
20. Si constante matrimonio vxor tradit simpliciter marito certam quantitatem nulla expressa causa, an valeat in causa dotis?
21. Si filia habeat bona ex linea materna, vel ex alia parte & pater promittit dotem dare filie, an teneatur dare de proprio patrimonio & substantia patris?
22. Si pater sit debitor filie, vel haberet eius bona insua ad ministracionem, an promittendo dotem teneatur pater dotare filiam de suo patrimonio?
23. Si mater vel ascendens qui non habet filiam in potestate promittat dotem an videatur promittere tantum bona filie?
24. Si mater vel extraneus promittat dotem, que excedit patrimonium, & substantiam filij vel filie, an residuum teneatur de suo patrimonio solvere?
25. Si pater vel mater simul promiserunt dotem filie, qua liter teneantur?
26. An pro dote promissa possit agi per fideiussores?
27. Quando dos incipit a promissione, ab quo incipit dominium sine traditione?
28. Si pater vel extraneus dedit dotem, cui debet restituere soluta matrimonio?
29. An promissio, vel legatum pro dote, sit conditionale vel purum?
30. An propter dotem non solutam marito, licet debeantur usure?
31. Si dos non soluitur marito, an possit, & teneatur maritus alere vxorem?
32. Si maritus vendiderit res dotales, & victus fuit per sententiam definitivam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere à reo absoluto, vel ab actore qui obtinuit?
33. An maritus constante matrimonio lucretur fructus rerum dotaliū?
34. Si extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam?
35. Si maritus post restitutionem dotis efficitur diues, an recuperet dotem?
36. An recepta pecunia dotali efficitur dotalis?
37. Que actio competat vxori pro petenda dote à marito, vel eius heredibus?
38. Quo tempore incipiat ista tacita hypotheca, que competit vxori pro recuperanda dote?
39. An mulier virtute tacite hypothecæ preferatur alijs creditoribus habentibus expressas hypothecas?
40. Si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote, an preferatur alijs creditoribus habentibus expressam anteriorem?
41. An tacita hypotheca & ius pralationis competat mulieri pro donatione ante nuptias?
42. Si dos consistit in specie vel re inestimata, quia vxor dedit pro dote res mobiles vel immobiles maritus, an soluto matrimonio transferat dominium in vxorem?
43. Si soluto matrimonio non possit constare an res mobiles sunt consumptæ absq. culpa mariti, an maritus teneatur valorem solvere?
44. Si dos consistit re vel specie aestimata, an transferat dominium in vxorem?
45. An istud ius hypothecæ competat mulieri transiit ad heredem?
46. Soluto matrimonio, intra quod tempus debeat solui dos vxori?
47. In tempore in quo non soluitur dos, an maritus vel ea reder lucretur fructus.
48. In tempore in quo non soluitur dos, an vxor possit ali à marito vel heredibus eius?
49. An maritus teneatur restituere dotem in totum, vel in quantum facere potest?
50. An in dote exigenda debeat attendi bonum vel domicilium mariti vel vxoris.
51. An & quando possit maritus repetere ab vxore vel heredibus expensas in rebus dotalibus factas?
52. An dos confessa probet receptionem dotis?
53. An causa dotis sit mixti fori?
54. An à sententia lata in causa dotis appellari possit?
55. Si inter coniuges matrimonium est prohibitum, an mulier possit repetere dotem?
56. Si matrimonium est nullum, an soluto matrimonio dos putativa habeat privilegia dotis?
57. An res dotalis possit alienari per maritum vel vxorem constante matrimonio interveniente iuramento?
58. Si mulier primo iuravit non vendere, nec alienare res dotales, & postea vendit & iurat, an talis contractus valeat?
59. An vxor soluto matrimonio possit vendere vel alienare res dotales?
60. An fideiussores qui intercessit pro re dotali vendita, an teneatur & obligetur recalcitra per mulierem?
61. Si maritus vendiderit rem dotalem sine consensu vxoris, & postea soluto matrimonio venditor teneatur ab ipsa vxore, an maritus teneatur de evulsionem?
62. Si mulier constante matrimonio de licentia vxoris vendiderit, an soluto matrimonio confirmetur talis donatio?
63. An maritus vel alienans rem dotalem possit eam vendicare?
64. Aliquando inter maritum & vxorem fit donatio simplex, que vocatur donatio inter virum & vxorem.

65. An ista donatio confirmetur morte donantis?
69. Casus in quibus valet donatio inter virum & vxorem.
67. Si donator in vita vel morte renocat predictam donationem, & donator ius qui ea recepit eam consumpsit & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur?
68. An concubine possit aliquid donari?
69. Aliquando fit inter eos reciproca donatio medietatis, bonorum acquiritorum constante matrimonio.
70. An in dubio bona presumantur superlucrata constante matrimonio?
71. An maritus lucretur fructus bonorum paraphernalium?
72. Casus in quibus medietas lucrorum non acquiritur mulieri.
73. An lex sicut. l. 4. lib. 5. ordinam. procedat in alie natione facta cum donatione?
74. Si maritus alienavit bona in fraudem vxoris, & non acquirit medietatem, quod remedium habeat vxor ad eam recuperandam?
75. Si diversa statuta vel consuetudines sint in domicilio & loco mariti, & diverse in loco vxoris, quod domicilium, & locus erit inspiciendus?
76. An dominium & possessio huius medietatis transeat ipso iure in vxorem?
77. An communicentur predicta lucra in matrimonio putativo, sicut vero?
78. Si post matrimonium contractum proprietat consoli datur cum usufructu, quem maritus antea habebat, an in eo vxor habeat medietatem?
79. An ista lucra transmittantur ad heredem?
80. An soluto matrimonio vidua committat adulterium an perdat ista lucra?

lex. l. li. liij.

OTA dispositione harum legum, pro quarum perfecta declaratione, quia in iure nro diversis modis fit mentio de his que dantur ab vno coniugum alteri, inter que est maxima diversitas, & difficultas, dico & præsuppono, quod aliquando & primo fit inter eos donatio, que vocatur sponsalitia largitas. Aliquando & secundo fit inter eos donatio que vocatur propter nuptias, vel ante nuptias. Aliquando & tertio fit inter eos donatio que vocatur arrha. Aliquando & quarto fit inter eos donatio que vocatur dos. Aliquando & quinto fit inter eos donatio pura & simplex que vocatur donatio inter virum & vxorem. Aliquando & sexto fit inter eos donatio reciproca ab ipsa lege, medietatis lucrorum acquiritorum constant

te matrimonio.

2 Quo ad primam igitur donationem dico, quod sponsalitia largitas est illa donatio que fit inter sponso de futuro propter matrimonium contrahendum, & propter eius spem & causam finalem, in qua de iure antiquo Digestorum & Codicis ante imperatorem Constantinum requirebatur expressio huius conditionis vel causæ. scilicet quod fiebat propter matrimonium futurum, alias cenfebatur donatio pura & simplex & statim valebat, vt in. l. i. versiculi. igitur. ff. de dona. & in. l. i. & in. l. i. filie. & in. l. i. tibi. C. de dona. ante nup. tamen postea per Constantinum nulla requiritur expressio, sed talis donatio simpliciter facta ex ipsa legis dispositione & ex præsumpta voluntate partium habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur. text. est capitalis & expressus in. l. cum veterum. C. de donat. ante nup. & ibi notat & commendat glo. ord. Odo. Pet. Cinus, Iaco. Butrig. Barto. Bald. Angel. Salyc. & commun. Docto. & idem disponit lex. 3. titu. 1. par. 4. cuius virtus, natura, & effectus est, quod si expressa inter partes agitur, quod nullo casu reuertatur ad donantem, sed statim pleno iure fiat accipientis, tunc indistincte sibi quæritur, & nunquam reuertitur ad donantem, modo sequatur matrimonium, modo non: vt in dicta. l. i. versiculi. igitur. ff. de donat. cum simili. si vero inter partes nihil actum vel expressum est, tunc si matrimonium postea sequatur valet in totum, & perficitur donatio, & nullo casu reuertitur ad donantem, text. est in dicta. l. cum veterum. C. de dona. ante nup. & ibi comm. Docto. si vero matrimonium non sequatur, tunc aut facta, & culpa donantis, & perdit quod dedit: & restituit quod recepit, & applicatur alteri obedienti: si facta & culpa donantis, restituit quod recessit text. est in dicta. l. cum veterum.

3 Si vero per casum, vt per mortem alterius, tunc si donatio fuit facta à sponso sponse, eam repetit & recuperat donator, si non intervenit inter eos osculum, nec copula, si vero intervenit osculum, repetit & recuperat pro dimidia, & alia dimidia remanet penes sponfam & eam lucretur. Si vero intervenit copula, nihil repetit, nec recuperat donator, sed tota donatio quæritur sponse & heredibus eius, cum per copulam sit securum & confirmatum matrimonium: text. est formalis & expressus in. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. & ibi glo. ord. & commun. Docto. tex. in. l. 3. titu. 1. par. 4. text. in. l. 5. titu. 2. libro. 3. fo. 11. Si vero donatio fuit facta ab sponso sponso, & matrimonium non sequatur per

Commentarij,

per mortem, tunc indistincte sponsa vel heres eius repetit & recuperat, modo interueniat osculum, modo non: si vero interueniat copula, nihil repetit nec recuperat, sed totum queritur sponso: quia sequutum est matrimonium, & verificata est conditio que inest iusta donatio ne text. est singu. in dicta. l. si a sponso. §. 1. C. de dona. ante nup. cuius verba sunt, quod si sponsa interueniente, vel non interueniente osculo, donationis sit. quod raro accidit, fuerit aliquid sponsa largita, & ante nuptias hunc vel illam mori contingerit, omni donatione infirmata ad donatricem sponsam siue eius successores dominium transferatur: & ibi glo. ord. & commu. Doct. & idem disponit predicta lex. §. titu. 11. 4. par. & predicta lex. §. titu. 2. lib. 3. ff. 11. Frequenter tamen accidit quod sponsus donet sponse quantu sponsa sponso. vt dixit text. in dicto. §. 1. cuius ratio potest esse duplex. Prima: quia genus mulierum auarissimum est, secundum glo. ibi, per tex. in l. sed si ego. in fine. ff. ad Velleia. & in l. si stipulata. §. 1. ff. de dona. inter vi. & vxor. Secunda ratio melior & notabilior est, quia sponsa debet venerari a suo sponso, maxime in his que ad ornatum eius pertinent: quia sua interest & honoris suo conuenit, vt culta & ornata sit, argumento text. in l. si vt certo. §. interdum. ff. commodati. ubi, vel si sua duntaxat causa commodauit sponse vel vxori, quod honestius culta ad se deduceretur: ita Petrus & Cinus in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Pala. Bu. in sua repe. cap. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 3. columna 2. versicu. contractis autem spon salibus.

Pulchrum tamen dubium est, que sit ratio per quam sponsa lucratur dimidiam partem huius donationis per osculum: sponso vero nihil lucratur? & resolute dico quod duplex potest esse ratio. Prima, quia semper sponsa videtur osculum dare & non accipere, & ideo ipsa sola premiatur ita glo. ord. in dicta. l. si a sponso. §. 1. C. de dona. ante nup. in glo. 1. Secunda ratio est, quia sponsus per osculum aliquid acquirit, & in nullo grauatur, imo consequitur gaudium & letitiam: sponsa vero per osculum aliquid amittit, quia incurrit roborem & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honestatis: & si forte sponsus decederet non ita facilius inueniret alium cui nubere posset: vnde recom pensam illud lucratur: & in expresso istam rationem ponit singul. Azo in Summa. C. de dona. ante nup. in fine. Odo. Petrus, Cinus, Alberi. & Fulgo. in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Montalius in dicta. l. §. titu. 2. lib.

3. fo. 11. Pala. Ru. in sua repe. fo. 3. columna 3. in fine. & ponit expresse predicta lex. §. titu. 11. part. 4. Aduertendum tamen quod predicta debent intelligi in sponso de futuro tantum: secus tamen in sponso de presentibus: quia inter eos donatio non valet, tanquam inter maritum & vxorem: vt in l. 1. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in l. 1. & per totum. C. eod. titulu. cuius ratio potest esse, quia donatio que fit inter sponso de futuro, habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur: & valet & tenet tanquam inter extraneos secuta & verificata illa conditio, vt in l. 2. & l. si filia. & l. si tibi. & l. cum veterum. & per totum. C. de dona. ante nup. donatio vero facta inter sponso de presentibus, vel inter maritum & vxorem, est pura & simplex, & non valet, ne in iure amore ad inuicem se expoliet, vt in di. 1. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & latius inferi suo loco dicemus. Hodie tamen per istam nostram. l. Tanti. §. 1. contrarium est decisum, imo quod omnia que supra dicta sunt in sponso de futuro, habent etiam locum in sponso de presenti. Circa pre dicta tamen se offert necessarium & quoddam in dubium, an predicta habeant locum & procedant etiam si donatio ista contineat res valde pretiosas, puta vestes, & ornamenta, vel alia pretiosa que tradat sponso sponse de futuro vel de presenti: & videtur quod non: imo quod nihil lucratur sponsa per osculum vel copulam sed totum debeat restitui sponso vel heredi eius post mortem alterutrius.

Primo quia omnia illa ceduntur data & collata in tempus matrimonij, vt honestius & magis honorifice incedat, mulier, & per consequens non videntur donata, sed tantum commodata, & ad vsum concessa, causa & gratia ipsius mariti. & eius honoris, argumento text. in l. si vt certo. §. interdum. versiculo. primo. ff. commodati. cuius verba sunt, vel si sua duntaxat causa commodauit sponse forte, vel vxori, quod honestius culta ad se deduceretur. Confirmatur etiam, quia ex qualitate talium rerum presumitur donatio vel traditio collata in tempus matrimonij, cum inter sponso non solent alia pretiosa dari: quia istud onus non pertinet sponso, sed marito.

Secundo facit, quia quando simpliciter aliquid traditur & alia coniectura potest capi, nunquam debet presumi donatio, vt in l. cum de indebit. to. ff. de proba. & ibi commu. Doct. & in l. Procula. eo. titulu. & in l. si cum aurum. ff. de solu. & in l. 1. §. circa. ff. de dosi. excep. & in l. Campanus. ff. de opellibet. et in l. si donatio. 2. respon. C. de

C. de colla. Confirmatur etiam per glo. singu. & vnicam in l. cum quid. ff. si certum petat. vbi dicit quod si simpliciter quis alteri tradit pecuniam vel rem, in dubio potius est presumendum mutuum vel depositum quam donatio: quam ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Bald. Pau. Alex. & Iaso. & commu. moderni: & reputat singularem & vnicam Ioan. de Imo. in l. eodem ferro. §. qui maximas. 1. colum. ff. de publi. & vecti.

Tertio facit, quia si maritus constante matrimonio simpliciter donat vel tradit vxori vestes vel alia ornamenta pretiosa & festiualia: non cesset donare, & per consequens talis donatio vel traditio non confirmatur morte mariti, vt remaneat penes vxorem vel heredes eius: quia in dubio solum videntur data ad vsum, & deo rem causa ipsius mariti, vt vxor magis culta & ornata incedat: vestes vero vel ornamenta leuia & quotidiana bene videtur donare, & fuit ipsius vxoris & heredum suorum, & non tenetur restituere: ita probat text. in l. amoris sue causa. versicu. 1. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. ex annuo. eod. titulu. & in l. pe. §. 1. ff. solu. mat. vbi habetur quod vestis quam simpliciter quis tradit seruo vxoris vel famulo, non videtur donata, sed tantum ad vsum concessa & potest eam repetere, vt extat text. singul. & melior de iure in l. id. vestimentum. ff. de peculio. vbi dicitur, quod vestimentum pretiosum quod dominus simpliciter tradit seruo non videtur concessum in peculio, sed semper remanet ipsius domini, cuius verba sunt, sed quod vestimentum seruo dominus ita dedit vtendum vt non semper sed ad certum vsum certis temporibus semper setur, veluti cum se sequeretur, vel cum eo vteretur, veluti ministraret, id vestimentum non sibi sed seruo esset, text. in l. ob legatum. ff. de lega. 3. vbi habetur quod si maritus vestes & ornamenta pretiosa vxoris causa & ad eius vsum commodauit, & postea generice legauit ea que vxor causa comparauit, videntur predicta res legari & contineri in dicto legato generali: ergo certe colligitur quod per solam simplicem traditionem non censetur facta donatio: quia alias non requireretur de eis fieri legatum generale, & particulare, facit etiam text. in l. Quintus. ff. de auro & argen. legat. text. in l. ornamentorum. eo. titulu. & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene undet, tenet Bart. in l. pe. §. 1. ff. solu. mat. 1. colum. num. 2. & ibi Bald. 2. colum. 1. q. Angel. 1. colum. num. 3. Pau. de Cast. 2. colum. num. 4. Ioan. de Imo. 2. colum. Alex. 1. colum. num. 3.

& commu. docto. idem Bart. Angel. Pau. Alex. & commu. Docto. in l. si visus fructus. §. 1. ff. ad legem falidem Bart. in l. 1. §. nec castrense. ff. de coll. bono. 4. colum. num. 9. versicu. circa secundum. Bald. Pau. Salyc. & commu. Doct. in l. si vt certo. §. interdum. ff. commodari. Bald. Pau. Salyc. & alij Docto. in l. id vestimentum. ff. de peculio. Angel. in l. emptori. ff. de euctio. Bald. notabiliter in l. filia cuius. C. fami. hec. 3. colum. & 5. q. idem Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 5. colum. num. 10. & ibi Roma. 7. colum. num. 22. Salyc. in l. licet. C. de dona. inter vi. & vxor. 2. colum. numero. 5. Ioan. de Campe. in tracta. dotis. 2. parte. §. 3. 5. Montalius in l. 6. titu. 6. libro. 3. foro. 11. Pala. Ru. in sua repe. c. per vestras. 4. fo. §. 6. per plures colu. & istam sententiam & conel. expresse probat singul. laris lex partite. l. 2. in fine. titu. 11. 4. part. Imo quod magis est, predicta habent locum & procedunt etiam si maritus non simpliciter tradidisset vxori, sed dixisset quod donabat: quia secundum subiectam materiam videtur tantum ad vsum concedere, nisi alias expresse constaret quod habuit animum donandi: ita eleganter Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solu. mat. 3. colu. argumento text. in l. si vno. ff. locati. & ante eum Bart. in dicta. l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 5. colum. Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 6. colum. num. 10. Ergo idem dicendum est quando tales vestes vel ornamenta pretiosa sponso simpliciter tradit sponse de futuro vel de presenti, vt sibi non videantur donata per supradicta, que optime concludunt: & in terminis pro hac sententia & conel. facit text. notabilis in l. ob legatum. in fine. ff. de lega. 3. vbi expresse dicitur, quod paria sunt quod talia simpliciter dentur & tradantur sponse ante matrimonium consummatum, quam vxori post matrimonium contractum: quia semper utroque casu videntur ad vsum tantum data & collata: text. in l. si quid. eod. titulu. ff. de lega. 3. cuius verba sunt, si quid earum rerum ante comparauit quam vxorem duxit, si id ei vt videretur tradiderit, perinde est quasi postea comparauisset. & quod predicta distinctio & resolutio habeat locum in sponsa, tenet expresse Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solu. mat. 3. colum. in fine.

Sed aduertendum quia contrarium videtur de iure verius in sponsa de futuro, & de presenti: imo quod indistincte videantur donata etiam pretiosa, & medietate lucratur sponsa per osculum, & totum per copulam, & supra dicta iura & opiniones doctorum procedant & habeant locum

locum in vxore vere & realiter ducta, quoniam
potest capi alia coniectura quā donationis. Sda-
tio vel traditio ad vsum tantum: lectis vero in
spōsa, quia ibi videtur facta donatio ob causam
matrimonij, & in recompensam dotis, & hone-
statis, & virginitatis: cum sponsa posset nō nu-
bere per ingressum religionis, vel alias: unde cū
posuit capilla veliens, & propinqua conie-
ctura, in dubio præsuntur donatio: & sequen-
ta causa veri, & realis matrimonij, verificetur &
purificetur donatio, & eius conditio: & in ter-
minis ita disponit hodie nra lex. §. 1. h. l. Tau-
ri, quæ expresse vult & determinat quod spon-
sa de futuro, vel de presenti lucratur medietate
per osculum, & totum per copulam eorū quæ
sibi sunt simpliciter tradita per spōsum, modū
sin pretiosa modū nō: dum tñ non interueniat
promissio arrhatū: quia tūc spōsa debet eligere
vñū vel aliud infra tempus ibi assignatum, non
tamen debet habere & lucrari vtrumque.
Item etiam & secundo principaliter quæro, si
sponsus dedit vel simpliciter tradidit spōsæ ve-
stes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarū
& velationum, an habeat locū ista nostra lex.
§. 2. & soluto matrimonio sponsa lucratur medie-
tatem eorū per osculum, & totum per copu-
lam, an verò totum debeat restitui marito &
eius heredibus: & est subtilior & melior qua-
estio quæ in hac lege & materia potest adaptari
& considerari: & certè videtur quod sponsa ni-
hil debet lucrari, sed totum debet restitui mari-
to vel heredibus eius. Primò quia datum vel
traditum illo tempore aperte censetur datum
& collatum in tēpus matrimonij, vt in l. quod
spōsæ. C. de dona. ante nup. cum similibus, sed
vestes vel ornamenta pretiosa, constante iam
matrimonio tradita, nō lucratur vxor, sed ma-
rito vel heredibus restituuntur, vt supra latè con-
clusum est: ergo similiter ea quæ sint data vel
tradita tēpore nuptiarum. Secundò facit, quia
cum ad maritū spectet onus & cura victus &
vestitus vxoris, & eorū quæ pertinent vxori,
& tempore ipso nuptiarum & velationum de-
dit & tradidit prædictas vestes & ornamenta,
& statim sequitur matrimonium, non potest a-
liud dici nec coniecturari, nisi quod dedit & tra-
didit tamquam vxori pro adimplendo onere,
& necessitate sibi imposita à iure & consuetudi-
ne: quia absurdum esset quod contraherent &
in domū includerentur sine talibus vestibus &
ornamentis sibi decentibus. Confirmatur etiā
quia tēpore quo fuerit desponsati, forte spon-
sus illa non dedit, nec tradidit, sed reseruauit in
tempus nuptiarum: unde aperte colligitur mēs

& intentio eius quod voluit tradere tanquam
vxori, & non tanquam sponsæ. Rursus confir-
matur, quia communiter illo tempore nuptia-
rum prædicta dantur copiose & in abundantia
quali debeat durare per totum tempus matri-
monij, & sic inducitur præsumptio quod noluit
sponsus donare, sed causa promiscui & comuni
huius vlti tradere.
Sed his non obstantibus ego teneo contrariam
sententiam, imò quod vestes, & omnia alia or-
namenta pretiosa quæ dantur & traduntur per
sponsum sponsæ tempore nuptiarum & vela-
tionum, sint & efficiuntur propria vxoris, &
lucratur & acquirat medietatem per osculum,
& totum per copulam. Primò quia prædicta
nostra lex. §. 2. harum illi. Tauri, simpliciter & in-
distingue loquitur, & dicit quod sponsa illud
lucratur non facta distinctione temporis: ergo
simpliciter & indistincte intelligatur quocūq;
tempore dentur, siue tempore nuptiarum, siue
ante quia quando lex non distinguit, nec noi-
distingueret debemus, vt in l. de pretio. ff. de Pu-
bliciana. cum similibus. Secundò facit, quia qua-
litas adiecta verbo debet intelligi secundum tē-
pus verbi, vt in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de
nox. cum similibus. Sed not. Ira lex Tauri ex-
presse loquitur in sponsis, & in eo quod datur
per sponsum sponsæ, & illa qualitas videtur & reali-
ter sit contractum matrimonium: ergo illo etiā
casu & tempore habeat locum eius dispositio.
Tertio facit subtilis consideratio, quia ista no-
stra lex Tauri dicit & disponit quod si in ma-
trimonio interueniat promissio arrhatū, spon-
sa eligat an velit habere vñū vel aliud
quæ dantur per sponsum tempore spō-
rum regulariter & cōmuniter sunt leuia,
vi valoris, & non sunt digna arrhis compen-
sationis: sed tantum dantur pretiosa tempore nup-
& velationum: ergo vtroq; casu & tempore
quatur & procedat nostra lex.
Quartò & quidem singulariter facit, quia
natio quæ fit ab sponso sponsæ ante matri-
monium realiter consummatum, semper dicitur
sponsalia largitas, & valet, & tenet, & habet
effectum suum etiam si fiat iplomet die nupti-
rum, & non censetur donatio inter virum &
xorem vt annulletur: text. est in l. inter eos.
de donatio. inter vir. & vxor. cuius verba sunt
inter eos qui matrimonio coniuncti sunt, ante
nuptias donatio facta iure consistit, etiam si ec-
dem die fuerint consequuti: text. in l. p. e. §. virg-
ni. eod. titu. & si sumus in dubio quod non ap-
pareat, an sit facta ante matrimonium vel post
adhibetur

adhibetur talis distinctio, quod si in domo spō-
sa sit facta, præsuntur ad huc sponsa, & valet
si vero in domo sponsi sit facta, præsuntur
iam vxor, & non valet: text. est singularis, &
vnicus in l. cum in te. C. de dona. ante nup. cu-
ius verba sunt, cum in te simplicem donationē
dicas factam esse die nuptiarū, & in ambiguo
posuit venire vtrum ab sponso an de marito do-
natum sit, sic distinguendum est, vt si in tua do-
mo donū acceptum est, ante nuptias videatur
facta esse donatio: quod si penes te dedit spon-
sus, retrahi possit, vxorem enim fuisse: & ibi adhuc
notat & commendat glos. ordi. Azo in summa
eiusdem tituli, in fine. Odo. Petr. Cinus, Alb.
Fulgo. & commun. Docto. & reputat singula-
rem & vnicum Baldus ibi: & illum etiam text.
adhuc notat & commendat Bald. in Authen-
ex testamento. C. de colla. 6. colum. numero de
cimo. & ibi alij Docto.

6 Tertio & principaliter quæro, si inter sponsos
interuenit osculum vel copula antequam ali-
qua donatio fieret, & postea sequatur ista do-
natio & sponsalia largitas, an habeat locum
dispositio huius legis, vt sponsa lucratur medie-
tatem per osculum præcedens, & totum per co-
pulam: & videtur quod sponsa nihil lucratur,
quia ista lex videtur requirere pro forma quod
præcedat donatio, & sequatur osculum vel co-
pula, quod probat lex in quantum dicit, Gane-
si el esposo la ouiere besado la mitad de todo
lo que el esposo le ouiere dado antes de consu-
mido el matrimonio. Et iterū infra, dum dicit,
pero si qualquiera de ellos muere despues de
consumido el matrimonio que la niuger e sus
herederos ganen todo lo que seyendo desposa-
dos le ouo el esposo dado. Et in expresse ita te-
net Didacus de Castil. super ista. l. 8. colū. ver-
fic. ex quo habes: & reputat singulare: Doctor
verò de Pal. Ru. transit etiā super ea. n. 10. & nu-
16. & relinquit cogitandum & indecisum. Sed
his non obstantibus ego teneo contrariū, imò
quod ista lex procedat & intelligatur etiam si
præcedat osculum vel copula, & postea sequa-
tur donatio, quia vtroq; casu militat ratio fun-
damentalis huius legis superius assignata: ergo
habeat locum eius dispositio. vt in l. cum pater
§. dulcissimis. ff. de legatis. 2. & in l. Gallus. §. &
quid sitatum. de libe. & posth. & in l. mulier ad
Trebel. & in l. si mater. C. de instit. & sub. cum
simi. Item etiam quia sponsus videtur dare in
præmium & remunerationem beneficii rece-
pti. Item etiam quia in nostro regno ex com-
muni vsu, allusione, & significatione vocabuli
semper sponsa dicitur & vocatur ante velatio-

nes & benedictiones ecclesiæ, & communem
habitationē: modo sit cognita modo non: post
prædictas verò solennitates propriè vocatur
vxor: sed nostra lex loquitur in sponsa, ergo in
distingue intelligatur vt dixi, argumento text.
in l. librorum. §. quod tamen Calsius. de lega. 3.
& in l. Labeo. de supel. legat. adde tamen quod
si non valeret donatio tanquam sponsæ facta,
& nō posset in ea procedere ista lex, valeret ta-
men donatio tanquam vxori facta post annū,
vel confirmaretur morte, vt infra suo loco dice-
mus. Vñū tamen est, quod si antequam in-
ter eos contraherentur sponsalia interueniret
osculum vel copula, & postea sequantur spon-
salia & verum matrimonium, non lucrabitur
aliquid sponsa: quia formaliter & necessario
requiritur quod contractis iam sponsalibus de
futuro vel de presenti donatio fiat, vt aperte
vult & disponit ista lex: & in expresse ita tenet
Bald. de iure communi in l. si ab sponso. C. de
donat. ante nup. argumento text. in l. in deli-
ctis. §. extraneus. ff. de noxalibus. vbi habetur
quod qualitas adiuncta verbo debet intelligi,
& regulari secundum tempus verbi: ergo oscu-
lum vel copula necessario requiritur tempore
sponsaliorum, non verò ante: quia magis esset
puniendum quā premiandum. Confirmat-
ur, quia sponsalia de futuro bene transeunt
in matrimonium de presenti per copulam sub-
sequam: non verò præcedentem, vt in ca. ve-
niens. el. 1. de sponsalibus. & ibi comm. Docto.
Confirmatur etiam, quia matrimonium sub con-
ditione contractum efficitur pūrum per copu-
lam subsequam, non tamē per copulam præ-
cedentem: text. est in c. is qui de sponsa. text. in
c. de illis. & in cap. per tuas. de condit. apposi. &
vtrobiq; Docto. ergo ita dicamus in proposito
quod osculum vel copula quæ interuenit post
sponsalia sint causa acquisitionis donationis:
non verò quæ interuenit ante sponsalia contra-
cta: & idem tenet super ista lege Pala. Ru. nu. 9.
& Dida. de Castil. §. colū. super verbo, Besado.
7 Quarto principaliter quæro, si sponsalia sine
nulla & inualida iuris prohibitione, an habeat
locum ista lex & eius dispositio: & breuiter &
resolutiue dico quod non, sed sponsus poterit
tunc indistincte repetere quod dedit & tradi-
dit sponsæ, modo interueniat osculum vel co-
pula, modo non: ista est glo. singu. & ordinaria
iuncto text. in l. si ab sponso. verbi. C. de donat.
ante nup. & ad hoc notat & commendat Saly-
& Fulgo. pro qua sen. & con. facit text. in l. cum
hic status. §. si. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi
probat, quod error circa causam finalem im-
pedi-

peditiuam matrimonij vitiat donationem, & non confirmatur morte: text. in l. ea quæ. C. de dona. ante nupt. text. in l. i. C. de condi. ob cau. sam. text. in l. si ex voluntate. C. de donat. inter vir. & vxor. facit etiam cõcludens ratio, quia ista donatio & spõsalicia largitas de qua loquimur habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur, vt in l. cum veterum. C. de dona. ante nupt. sed in nostro casu & questione matrimo nium non potest sequi nec habere effectum in ris impedimento: ergo repetat. Quod intellige quando sponsus donauit & tradidit ignoran ter, quia tunc repetit, modo sponsa ignoret, mo dõ sciat, per suprã dictã: si verõ sponsus sciẽter dedit & tradidit & sponsa fuerit ignorans, non repetit, sed retinebit sibi sponsa: si verõ vter que erat sciens, sponsus non repetit nec sponsa reti nebit, sed fideus vendicabit: ita probat text. in d. l. cum hic status. §. si. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. qui contra. C. de incestis nuptijs. & ibi glo. or. & commun. Doct. glo. etiam or. in l. eũ qui duas. C. de adulter. glo. no. & ibi commun. Cano. in c. i. de don. inter vir. & vxor. & ista est veritas, licet Pal. Ru. super ista. l. num. 4. teneat quod ista lex & eius dispositio habeat etiam locum quando spõsalia sunt nulla & dissoluuntur iuris prohibitione. sicut quando sunt vali da & dissoluuntur morte: & idẽ tenet Didacus de Castillo. §. 4. columna.

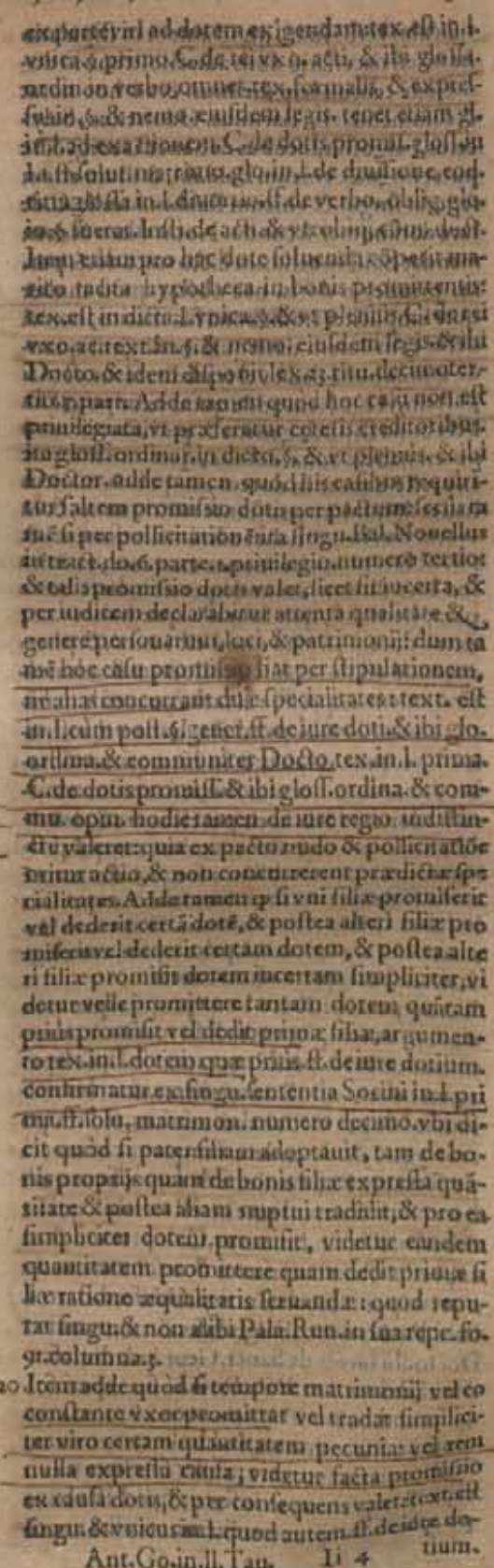
8 Quinto quæro si sponsa de futuro vel de præ senti ingrediatur religionem, an lucratur per osculum medietatem eorum quæ sibi sponsus donauit & tradidit, sicut lucratur per mortem alterius: & resolutiõẽ dico quod sic ista est glo. singul. iuncto. text. in cap. decreta legalia. 37. q. 2. in gloss. 2. in fine, probat etiam text. in l. Deo nobis. C. de Epif. & cle. vbi habetur quod spon sa potest libere ingredi religionem, & non in currit poenam artharum: quia ille qui recepit restituit simplices: nõ verõ duplicatas: & ibi no tat Bald. & commun. Docto. text. in Authen. de sanct. epif. §. sponsalibus. collat. 9. & ibi notat Ange. & alij Doct. Ex quibus inferunt ibi Do cto. quod pactum lucrande dotis in casu mor tis: habet etiam locum in casu ingressus religio nis: & idẽ tenet & commendat lazo. in l. si de cesserit. ff. qui latil. cogant. 2. col. num. m. Sexto quæro si sponsus tales res donatas alienauit, an vxor possit præferri ceteris creditoribus ha bentibus anteriorem hypothecã: & dico quod non: ita probat text. in l. de rebus. C. de dona. ante nupt. vbi habetur quod vxor repetit si nõ sint prius alijs creditoribus obligatæ: ergo si sint obligatæ ipsa non præferatur, licet secus sit

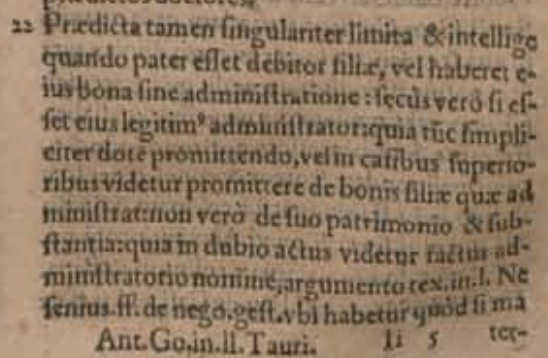
in dote, vt in l. si adiuu. C. qui po. in pig. ha. & in §. fuerat. In l. it. de actio.

9 Aliquando & a. inter eos sit donatio quæ vo catur ante nuptias vel propter nuptias: & cerẽ materia huius donationis est satis dubia & in cognita, & vix potest eius virtus & effectus intelli gi: & in ea aliquatũ in sudauit, & conabor fun damentaliter declarare: pro cuius perfecta de claratione dico, quod donatio ante nuptias vel propter nuptias est illa, quam maritus, pater, vel alius pro eo expresse facit vxori propter matrimonium, in recompensam dotis, & eius maiorem cautelam & securitatem, quæ effici tur vxoris constante matrimonio, & eo soluto reuertitur ad maritum: text. est in l. si. C. de dona. ante nupt. ibi. sicut enim dos propter nup tias fit, ita & in donationibus quas maritus fa ciunt vel pro his alijs debet esse aperta licentia, & constante matrimonio talem donationem facere: quia quasi antiphrasa hæc possunt in telligi, & non simplex donatio: & dicit glo. ibi, antiphrasa. i. contra dotẽ, ab anti quod est con tra, & pherna quod est dos: quasi contra dotẽ, vel in recompensam eius datio: text. in versu. siua. eiusdem legis, cuius verba sunt, sancimus itaq; omnes licentiam habere, siue priusquam matrimonium contraxerint, siue postea, donatio nes mulieribus dare propter dotis donationẽ & non simplices intelligantur, sed propter do tem & propter nuptias facta: text. in Authen. dos data. eod. tit. cuius verba sunt, dos data do nationem propter nuptias meretur. & idẽ di sponit lex. tit. in l. 4. par. & in effectu ita tenet & declarat Azo. in Summa. C. de donatio. an te nupt. Petrus de Bella per. & Cuius in rubri. eiusdem tituli. Saly. in l. si constante. eo. tit. Ee vt melius cognoscatur & intelligatur nomen, virtus, & effectus huius donationis oportet vi dere cõuenientias & differentias quas habet cu 10 dote: & Primõ dico quod conueniunt, quia si cut illa dicitur donatio, ita & dos dicitur dona tio. text. est in dicta. l. si. ver. si. C. de dona. ante nupt. ibi, propter dotis donationem. Secundo conueniunt, quia sicut dos dicitur dos mariti constante matrimonio: & in eum transit domi niũ, & eo soluto reuertitur ad vxorẽ vel eius he rede: ita ista donatio ante nuptias vel propter nuptias dicitur dotis vxoris, & in eam tra sit dominium constante matrimonio, & eo so luto reuertitur ad maritũ vel eius heredes: text. est in l. si. C. de dona. ante nupt. text. in l. si libe ris. eod. tit. text. in c. plenij. de dona. inter vir. & vxor. & ibi glo. or. & commun. Docto. Ter tiõ conueniunt, quia sicut pater tenetur dota re fi

re filium suam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio suo: text. est in l. si. versu. nec. C. de dotis promissione. cuius verba sunt, nec enim leges in cognite sunt, quibus cautum est omni modo paternum esse officium, dotẽ vel ante nuptias donationem pro sua dare pro genie. Quarto conueniunt, quia sicut maritus potest vendicare tanquam dominus constan te matrimonio res dotales, vt in l. doce ancillã. C. de rei venditã vxor potest vendicare dona tionẽ propter nuptias vel ante nuptias: quod tamen intellige a quolibet possessore extra neo, non tamen a marito, præterquam in tri bus casibus. Primus est quando soluto matrimo nio nõ redditur dos vxori. Secundus est quã do vxor debet illam donationem lucrari ex pacto. Tertius est quando constante matrimo nio maritus vergit ad inopiam: aliã verõ si ma trimonium durat & maritus est diues & soluẽ do, vxor non vendicat ab eo: ita probat text. in Authen. permissi. C. de donat. ante nupt. & ibi tenet & declarat glo. or. Bald. Ange. Saly. & cõ muni. Docto. & in Authen. vnde illa sumitur. Quinto conueniunt, quia sicut maritus nõ po test alienare dotem constante matrimonio etiam de consensu & licentia vxoris, vt in l. ar. & per totum. ff. de fundo dotali. & in §. 1. & per totum. In l. it. quibus alienare licet vel non, ita maritus etiam de consensu, & licentia vxoris non poterit istam donationem ante nuptias vel propter nuptias alienare: text. est in Authen. si a me. C. ad Velleia. & ibi glo. Lord. & com muni. Docto. in quo magis est, licet vxor pos sit renuntiare iuri hypothecæ quam habet in bonis mariti pro securitate dotis, vt in l. etiam & in l. habemus. C. ad Velleia. quod tamen est intelligendum dupliciter. Primo modo quan do in alijs rebus maritus est soluẽdo. Secun do quando fit remissio hypothecæ generalis inducte a lege: secus verõ si fiat remissio hypo thecæ specialis & expressæ factæ per maritum. ita Bar. & commun. Docto. in dicta. l. habemus. C. ad Velleia. tamen vxor non potest renuncia re huic donationi propter nuptias nec iuri in ea sibi competentia tenet glo. ordin. in Au then. dos data. C. de dona. ante nupt. & ibi cõ muni. Docto. & in dicta. Authen. si a me. C. ad Velleia. Sexto conueniunt quia si maritus fa cit pactum de lucranda dote vel aliqua parte eius soluto matrimonio, in eodem casu vxor etiã lucrabitur donationem propter nuptias, si cer de ea nihil fuerit actum: & sic pactum ap positum in dote, tacite videtur per partes repe titum in donatiõẽ ante nuptias vel propter nu

ptias: text. in l. si. & simplices. C. de donat. an te nupt. ibi, re ipsa videatur hoc esse pactum vt secundum dotales conventiones intelligantur & in tali donatione pacta fuisse conuenta vt æquis partibus vtraj. ambulet, tam dos quã donatio: & ibi commun. docto. text. in authen. æqualitas. C. de pactis conuentis. & ibi glo. ord. & commun. Docto. Septimõ conueniunt, quia sicut in dote habet locum tacita stipulatio, ita etiam in donatiõẽ ante nuptias vel propter nu ptias: ita probat text. in l. 2. C. de bonis quæ lib. & ibi notat Bald. & alij Doctores. Octauõ con ueniunt, quia sicut dos confertur & computatur a filia succedẽte patri vel matri vel ascendẽ tibus, ita etiã donatio ante nuptias vel propter nuptias confertur & cõputatur a filio: text. est in l. vt liberis. C. de colla. & ibi commun. Docto. text. singularis & vnicus in suo casu in l. si. C. cõ muni. vtriusq; iudi. & ibi etiam Doct. Nonõ cõ ueniunt, quia sicut res quæ subiacent restitutio ni possunt alienari ex causa dotis, ita etiam ex causa donationis ante nuptias vel propter nu ptias: text. est in authen. res quæ. C. commun. de lega. & ibi Docto. Decimõ conueniunt, quia in eadem quãtitate in qua fuit dos constituta, in eadem debet fieri ista donatio ante nuptias vel propter nuptias, & non in maiori: text. est in l. si. & simplices. versu. ita tamen. C. de donat. ante nupt. cuius verba sunt, ita tamen vt dotis quantitatẽ non excedant, & hoc ipsum signifi ficauerit quod nõ simpliciter faciat donationẽ sed propter dotem iam conscriptam: probat etiam text. in Authen. æqualitas. C. de pactis cõ uentis. Vndecimõ conueniunt, quia sicut dos potest augeri cõstante matrimonio, ita etiam donatio ante nuptias vel propter nuptias: text. est in l. si constante. C. de dona. ante nupt. text. in l. si. eod. tit. text. in §. est & aliud. In l. de do na. & ibi commun. Docto. Duodecimõ conue niunt, quia sicut ex tit. dotis non transit domi nium sine traditione, vt in l. de diuisione. in fi ne. ff. solut. matri. & in l. dotale. §. ff. de fundo dotali. & in l. si. §. præterea. C. de iure dotium, quod est verum & procedit etiam si dotis con stitutio fiat in omnibus bonis: glo. est singula ris & vnica in l. i. ff. de usufructu pro dote. secundum Doctores, ibi ita eodem modo & ea dem ratione dominium non transit ex titulo donationis ante nuptias vel propter nuptias. Nuue autem oportet videre in quibus differat dos & donatio ante nuptias vel propter nu ptias: & dico q. Primõ differunt, quia maritus possidet dotẽ, vt in l. Põponius. §. in dotem. ff. de acquir. possess. & ibi glo. ord. & commun. Docto. Ant. Go. in l. Tau. li. 1. eto.

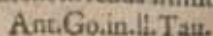

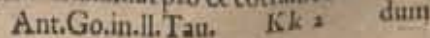
ter vel aua sit negotiorum gestor filij vel nepo-
tis, & eorum bona administret, & illo tempore
eis alimenta præstet vel alios sumptus faciat,
non videtur ex proprio patrimonio, & substan-
tia dare, sed ex his bonis filij vel nepotis. & ad-
ministratio non inquitur ex quo deditur, & in-
fertur quod maior est presumptio quæ respicit
ex administratione quam ex pietate & affec-
tione: tunc dicitur post mortem, & ff. de ad-
ministrat. ubi habetur quod tutor vel curator
qui promittit dotem pro minore cuius bona ad-
ministrat, videtur promittere de bonis eiusdem
minoris non vero de proprijs, nisi expressè pro-
mittat animo donandi, vel scienter minorem
non esse solvendo, vel cum dolo, secundum glo.
Bar. & communem. Docto. ubi text. in l. si de pe-
l. r. ubi habetur quod si pater habet & adminis-
trat bona filij, & aliquid expendit in honorem
eius, videtur de bonis ipsius filij expendere vel
promittere: & ibi notat Barto. & communem. Docto.
text. in l. vxo. rem. §. pater naturalis. ff. de lega. 1.
ubi pater qui promittit dotem pro filia naturali,
non videtur habere animam donandi: nec pro-
mittendi de proprio si apud patrem erant ali-
qua bona filij: & in expresso ita tenet Barto. in
dict. l. Nese. ff. de nego. gest. & ibi Ange. de
Peru. de Bar. ubi reputat singulare in d. l. cum
post mortem, §. ff. de adm. tuto.
Ded. aduertendum quod ista sen. & cōcl. aper-
te est falsa, imò etiam hoc casu dos promissa de-
bet solui de bonis patris, & militat prædicta ra-
tione: quia text. in d. l. fin. expressè loquitur
quando pater habebat bona ipsius filij ex cau-
sa adventitia in quibus pater habet usufructum
etiam quo casu certum est quod pater est legiti-
mus administrator: & text. determinat & di-
ponit quod teneatur de suo patrimonio solue-
re ergo contra Bar. & docto. probat etiam text.
notabilis & expressus in l. profectus, §. ff. de
iure dotum. ubi habetur quod si pater sit cura-
tor filij emancipate, & promittat simpliciter
dotem pro ea, videtur promittere ut pater, non
ut curator: & ibi notat & cōmēdat glo. ordina.
Odo. Bald. Salycet. Fulgosius, & Iacobi de
Sanct. Geor. Confirmatur etiam, quia quando
in vna & eadem persona concurrebat duplex qua-
litas, potius attenditur naturalis quam acciden-
talis: text. est singularis & vnicus in d. qui habet.
ff. de iure. & in expresso in nostro articulo §. q.
principaliter eandem sententiam, & conel. tenet loz.
de lmo. in d. l. si solu. matr. 2. col. in fin. & ibi Ro-
ma. pr. col. 2. specialiter. no. 16. Alex. 4. col. 1. no.
17. lafo. 6. col. 1. no. 2. Soc. 5. col. 1. no. 1. Ripa.
17. col. 1. no. 90. tenet etiam Pau. de Castan. l. si ff. de

pet. l. h. re. Fulgo. in l. Nese. ff. de nego. gest.
Ange. de Arret. in §. d. uer. in l. de actio. 1. col.
num. 39. & ibi lafo. 20. col. num. 15. Bal. Nou. in
tractatu. d. 6. parte in 3. privilegio. & in 45.
Pala. Ru. in sua reposita. tertia col. & ista est
magis communis opinio, contra Barto. & prius
doctores.
Quod tamen limita & intellige quando pater
promittit dotem vel donationem propter nup-
tias pro filio vel filia existente in potestate: se-
cus tamen est si mater vel ascendens qui non ha-
bet eos in potestate vel extraneus est tutor vel
curator, & habet bonorum administrationem,
quia tunc in dubio videtur promittere de bo-
nis extraneis quamvis bona administrat non ve-
ro de proprio patrimonio. & substantia: quia
cum de veritate non teneatur dotare, por-
tius videtur promittere de bonis eorum de
proprijs: & in expresso ita probat text. in
l. si in dicta d. cum post mortem, §. ff. de admi-
nistrat. in d. l. Nese. ff. de nego. gest. & in d.
fin. ff. de pet. l. re. & in l. si pater natura-
lis. ff. de lega. 1. & vtrobique Docto. & tenet
ordinatio in dicta lege final. C. de dotis promiss.
in verbo, intelligi. & ibi cōmuniūter Docto.
Ex quo datur notabilis intelligentia & declara-
tio ad text. in l. vxo. rem. §. accedit. C. de re. vxo-
re. ubi habetur quod quando extraneus pro-
mittit dotem alicui puellæ vel mulieri, videtur
ei donare, ut intelligatur nisi sit eius administ-
rator. Superest tamen circa prædicta quæ est ra-
tio: per quam si pater vel ascendens præstitit
alimenta filio vel descendenti non videtur da-
re & erogare de bonis proprijs, sed de bonis
filij, modo sit eius administrator: modo non,
ut dicta iuribus: dotem vero indistinctè vi-
detur dare vel promittere de proprijs, ut di-
cta lege fin. sed notabiliter respondet quod ali-
mentum tenetur in subsidium præstare, si filius
non habet aliunde dotem vel tenetur favore
publico, ut mulieres inveniuntur quibus nubes-
cit.
Pulchrum tamen dubium est si talis mater a-
scendens vel extraneus promittat dotem quæ
excedit patrimonium & substantiam filij vel
filie, vel extraneæ, an illud plus vel residuum te-
neatur de suo proprio patrimonio solvere, an
verò remaneat liberatus: & breuiter & resoluti-
ue respondeo, quod extraneus nullo modo te-
netur, sed remanet liberatus si mulier pro qua
promittit non est solvenda: quia in dubio vide-
tur promittere administratio donandi, nisi
probetur quod promittit animo donandi, vel
scienter, & dolose: sciens & cognoscens vires
patris.

patrimonij ipsius mulieris: quia tunc residuum
tenetur solvere, per text. formalem & ex pres-
sum in dicta l. cum post mortem, §. ff. de admi-
nistrat. & ibi tenet & declarat glo. ordin. Bar. Al-
ber. & communem. Docto. si verò mater vel ascen-
dens quæ non habet in potestate promittit, be-
ne tenetur illud & plus residuum de suo patri-
monio solvere: quia ratione naturalis coniun-
ctionis & pietatis & affectionis videtur donare,
argumento text. cum materia in dicta l. Nese-
nius. ff. de nego. gest. & in l. alimenta. C. eodem
tit. & eorum quæ ibi notantur, & in expresso
ita tenet Baldus Novellus in tractatu. d. 6.
parte in 3. privilegio, & similiter in 45. tenet
etiam Pala. Ru. in sua reposita. per vltimas. fol. 46.
2. col. vers. ex istis alijs.
Item etiam prædicta inellige quando non sunt
bona superlucrata constante matrimonio: se-
cus vero alijs: quia tunc si constante matrimo-
nio pater promittat dotem, de illis videtur pro-
mittere, & debet solui ita disponit lex nostra
quingagesima tertia h. l. Tauri cuius ratio
potest esse, quia cum ex causa necessaria possit
pater prædicta bona alienare: dum tamen non
faciat in fraudem vxoris, ut in l. fina. tit. 4. lib. 1.
ro. libro quinto ordina. merito poterit aliena-
re in causam dotis vel donationis propter nup-
tias.
Secunda ratio potest esse, quia cum istud debi-
tum & onus dotandi filias superueniat patri cō-
stante matrimonio, merito vxor quæ vult conse-
qui medietatem lucrorum tenetur etiam ad me-
dietatem debiti: & ista videtur fundamentales ra-
tiones ad istam legem Tauri, quæ ego cogitavi.
& eas etiam ponit Pala. Ru. in sua reposita. fol.
45. tertia colum. vers. ex istis infertur, & adde
quod id est si sola vxor promittat dotem, quia vide-
tur promittere de bonis acquisitis cōstante ma-
trimonio, argumento huius nostre legis. §. & in
terminis ita tenet ibi Castellus. & Pala. Ru. quod
tamen ego intelligo quod vxor promittit cum licet ma-
riti: quia alijs non potest facere cōtrictum, vel quasi
Ex quod deducitur & infertur, quod si pater pro-
mitteret dotem vel donationem propter nuptias fi-
lio vel filie soluto iam matrimonio, licet sint bo-
na acquisita constante matrimonio, non debet
solui de eis, sed de proprijs bonis ipsius patris:
quia cessat prædicta lex Tauri, & eius rationes.
Confirmatur etiam, quia soluto matrimonio
iam non dicuntur acquisita & multiplicata, sed
potius materna: & propria filij vel filie, argu-
mento text. in l. si plures. §. si filio impuberi.
ff. de vulg. & pupil. cum simi. & in expresso ita
tenet Didacus de Castiello in d. l. 3. h. l. Tau-

ric. col. vers. secus dicendum erit. Pulchrum ta-
men dubium est, si pater promittat dotem vel do-
nam propter nuptias cōstante matrimonio, quo
casu videtur promittere de bonis superlucratis
& acquisitis cōstante matrimonio, ut dictum est,
an postea mortuo patre filius vel filia debeat
conferre & computare integraliter totam dotem
vel donationem propter nuptias in successione
& diuisione bonorum patris, vel tantum dimi-
diam partem eius, quæ correspondet medietati
lucrorum patris quam ipse habiturus erat? &
teneo pro cōstanti quod tantum debet conferre dimi-
diam partem quæ pertinebat patri, & habiturus
erat, aliam verò dimidiam debet conferre & cō-
putare in successione & diuisione bonorum ma-
tris, & idem per omnia iudicari, ac si ab ea pro-
cessisset: & in expresso ita probat lex. 4. tit. 6.
lib. 1. fol. 11. & illam ad hoc reputat singu. Pala.
Ru. in sua reposita. fo. 28. colum. 1. vers. & secun-
dum prædicta.
Itē etiam circa prædicta dubitatur si pater & ma-
ter simul promiserint dotem vel donationem
propter nuptias pro filio vel filia: qualiter te-
neantur? & breuiter & resolutiue dico quod de
iure communi uterque tenebatur pro medietate
argumento text. in d. reos. §. cum in tabulis. ff. de
duobus reis. cum similibus. Item etiam argumē-
to text. in l. si dotare. C. ad Vellei. text. in l. fina.
eod. tit. ubi habetur quod mulier potest se obligare
principaliter & accessorie pro dote: ergo si si-
mul & alio promittat, teneatur pro patre: quod
proeditur nedum quia mater haberet bona parapher-
nalia, sed etiam quia solu haberet bona dotalia quæ
de eis debet solui, quia maritus videtur consen-
tire cum simul se obligent, & ex ista causa bona
dotalia possunt alienari cōstante matrimonio:
ita tenet Bald. in l. si solu. matr. 2. co. pro qua
sent. & con. Primo facit text. in l. siue vxor. ff. de
dona. inter vi. & vxor. ubi habetur quod si vxor do-
nauit marito ea conditione ut detur in dotem
filio vel filie, valet & tenet. Secundo facit text.
in l. Lucius Titius. ff. qui. mo. pig. vel hypo. fol.
ubi habetur quod si maritus & vxor prædium vel
fundum simul dederunt in dotem pro filia, videt
vxor remittere ius hypothecæ quod habebat
in eo.
Tertio facit, quia licet mulier vel quilibet alius
reperat indebitè solutum per errorem, tamen si sol-
uit pro dote quam putabat debere, non potest
reperere text. est singu. & vnicus in iure in d. cum
his. §. si mulier. ff. de condi. indeli. quæ ad hoc
notant & cōmēdant ibi Docto. & reputat singu.
& vnicum Pala. Ru. in reposita. sua fol. 29. colum. 2.
fo. 90. col. 3. Quarto facit text. in d. quoniam. ff. de
luc. ma-

dñ quod in hoc dubio & subtili passu potest dari singularis & noua cōcordia, scilicet quod si tempore matrimonij est pauper & suspectus & postea non incipiat male vi sua substantia, nec incidat in nouam causam suspicionis, non possit mulier agere pro dote constante matrimonio, & sic procedat prima opinio: si verò incipiat vi male sua substantia, & incidat in nouā causam suspicionis, tūc bene possit mulier agere pro dote cōstante matrimonio, & gaudere beneficio prædictarum legum, & sic procedat secunda opinio. & in expresse ita tenet & concordat Saly. in dict. l. vbi adhuc. §. colū. & certē videtur equa & iuridica.

34 Item quæro si extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus vel pactus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam? & breuiter dico quod non: quia in casu soluti matrimonij videtur stipulatus & non in alio. Item etiam quia in hoc casu inopis sit restitutio dotis, vt mulier se & suos alat: quod non esset si extraneo restitueretur: & in expresse ita tenet glo. ordi. in dict. l. si constante. in glo. 3. & ibi Bart. 8. col. 6. q. rume. §. & cōmu. docto. Cinus in dict. l. vbi adhuc. C. de iure dot. 7. q. & ibi alij docto. & hanc dicit cōmu. opin. Iaso. in dict. l. si constante. nūmer. 51. Aduertendum tamen est quod hoc casu talis extraneus habebit remedium text. in l. in omnibus. ff. de iudi. secundum Bartol. & doctores. vbi supra.

35 Item quæro si maritus post restitutionem dotis efficiatur diues & soluendo recuperet dotē? & videtur quod sic: quia dispositio prædictorū iurum & talis restitutio sit tātū causa inopie pro securitate dotis: ergo superuenientibus diuitijs & facultate soluendi cessat prædicta causa & recuperet dotem, argumento text. in l. cura verlic. §. ff. de muneribus & honoribus. text. in l. his honoribus. ver. a. & 2. ff. de vaca. muner. text. in l. semper. §. negotia. ff. de iure immu. vbi habetur quod exculatio vel dispositio quæ sit & inducitur propter diuitias vel paupertatē est temporalis, & cessat aliquo eorum, quod est causa dispositiois superueniente, ex quibus pluribus inferunt ibi docto. Sed his non obstantibus contrarium est dicendum, imò quod non recuperet dotem: quia licet actus vitietur quando peruenit ad casum in quo incipere non possit, vt in l. pluribus. §. & si placet. ff. de verb. obli. ga. tamen debet intelligi ante actum consummatum: secus verò si postea, vt in causa factum legitima. de regul. iur. lib. 6. & ibi Dinus, & cōmu. Docto. Item etiam quia si casus vel actus

superueniens tendit ad eundem effectum cum primo, non vitiat primus text. est in l. verbis legati. ff. ad legem falc. & ibi notat Bar. & cōmu. docto. text. in l. sciendum. §. si ff. qui satid. cogā. vbi cautio interposita pro securitate a paupere vel ab illo qui non possidet immobilia non tollitur vel annullatur superueniente possessione rerum immobilium, vel superuenientibus diuitijs: & in expresse per ista fundamenta in nostra quaest. principali ita tenet Bar. in dict. l. si cōstante. §. col. penul. q. & ista sententia & cōm. h. placet, licet Henricus nouiter in dict. ca. per veltras. in fine, concordet dicendo quod si postea effectus est diues & sapiens, habeat locum prima opinio: si verò tantum est effectus diues, non verò sapiens, procedat secunda opinio, & sequitur Pala. Ru. fol. 70. a. column.

36 Item quæro an res emptæ ex pecunia dotali efficiatur dotalis in quo articulo resoluiū dico quod regulariter res emptæ ex pecunia alterius non efficiatur eius cuius erat pecunia, sed ementis: text. est cap. & expresse in l. si ex ea pecunia. C. de rei vend. text. in l. si is. C. de positi. text. in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. text. in l. si patrum. C. cōmu. vtiusq. iu. & vtriusq. §. glo. ord. & cōmu. docto. & idem disponit text. in l. 49. tit. 5. par. quod fallit in aliquibus casibus & personis. Primus est in milite, nā si ex pecunia eius res ematur statim sit sua, & talis res & dominium eius succedit loco pecunie fauore eius, nisi potius vellet agere ad pecuniā: text. est in l. si vt proponas. C. de rei vendi. & ibi glo. ord. Odo. Pet. Cinus, Iaso. But. Bar. Albe. Fab. Bal. Ang. Paul. Saly. Fulgo. & cōmu. docto. Quod extendit etiam si emptor non sit procurator vel administrator militis, sed extraneus: & etiam si emat proprio nomine vel simpliciter ita probat text. ibi & tenet expresse Bar. & cōmu. Docto. licet Guhier. Bal. & alij teneant contrarium. Secundus casus est in minore. 25. ann. quia res emptæ ex pecunia eius efficiatur sua: text. est in l. cura. tor. C. arbi. iure. text. in l. 2. ff. quando ex fac. tutor. & idem est in eadem ratione in furioso, pro digo, vel alijs qui sub cura & administratione sunt, argumento glo. & eorum quæ ibi nota. in l. 2. C. de cura. furios. & tenet expresse Bald. in dict. l. si vt proponis. 2. col. 3. quæst. 1. Quod tamen intellige quando res esset emptæ per tutore, curatorē, vel administratore: secus verò si per extraneum: quia tunc non efficiatur sua: ita probat prædicta iura, & ibi cōmu. docto. Quod tamen intellige præterquam in subsidium emptore non existente soluendo: quia tunc bene efficitur sua: ita probat textus in lege filiar. ff. de solut. textus

text. in l. vxor marito. ff. de donatio. inter virū & vxorem. text. in l. cum vi. ff. de iure dotium. & in expresse ita tenet & declarat Iaso. de Are. tio, & alij doctores in dicta. l. 2. ff. quando ex facta. Barto. & cōmu. docto. in dicta. l. si vt proponis. C. de rei vendi. licet ibi Bald. dicat quod hoc casu non transit dominium nec vendicatio res, sed ipso iure censetur tacite obligata, argumento text. in l. 2. ff. de rebus eorum. in l. idemque ff. qui potio. in pign. ha. & in l. si. C. de seruo pigno. da. ma. Tertius casus est in ecclesia, quæ res emptæ ex pecunia eius efficiatur sua: quod intellege eodem modo quando est emptæ per syndicum vel administratorem, secus si per extraneum, nisi in subsidium, emptore existente non soluendo: quid autem in re emptæ ex pecunia dotali, vel ex re propria ipsius vxoris de quo est quaestio nostra: dico quod non efficiatur vxoris: text. est in l. ex pecunia. C. de iure doti. quod intellige nisi in subsidium, marito non existente soluendo, nisi de voluntate ipsius vxoris sit emptæ: ita probat text. in l. cum vir. ff. de iure doti. text. in dict. l. vxor marito. ff. de do. inter vir. & vxor. & tenet docto. in dicta. l. ex pecunia. C. de iure doti. & in dicta. l. si vt proponis. C. de rei ven. & in l. si cum dotem. §. si solu. mat. & probat præ. l. 49. tit. 5. part. Tertius articulus principalis est de iure, & natura, & effectu dotis soluto iam matrimonio.

87 Et in primis quæro quæ actio competat vxori vel heredibus eius pro petenda dote a marito vel heredibus eius: & resoluiū dico quod aut dos consistit in quantitate aut in specie: si in quantitate, de iure antiquo competebar actio rei vxoris: hodie vero competit actio personalis ex stipulatu: & omne ius & privilegiū quod erat in prima, est translatum in secunda: imò etiam si stipulatio concipiatur inutiliter inter maritum & vxorem, vel nullo modo interponatur semper fingitur interuenisse: text. est capitalis & expresse in l. vnica. C. de rei vxori actio. & ibi glo. ordi. Odo. Pet. Cin. Bart. Albe. Faber. Bald. Ang. Saly. & cōmu. doctores ex quo nota & collige quod solennitas quæ non requiritur in actu si interueniat minus apte non vitiat actum: idem etiam probat text. in l. hare des palam. in fine. ff. de testam. text. in l. si fuit quaesitum. in fin. ff. ad Trebel. text. in l. cum tabula. ff. de bon. poss. secund. tab. text. in l. si stipuler. §. fin. ff. de verbo. obli. text. in Clem. sape in fi. de verb. signi. tenet etiam glo. ordi. in l. vniu. ff. si cer. peta. glo. in l. debitor. ff. ad Treb. glo. in l. ff. quo. test. a. pe. glo. in §. multis. Instit. de liberitinis. & vtriusq. docto. & adde q. cōtra talē

fictionem non admittetur probatio in contrariū per cōfessionem partis: nec alio genere probationis: quia contra fictionem inducitur a iure non admittitur probatio in contrarium, vt est glo. singu. & ordi. in l. iue possidetis. C. de proba. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Bart. in l. sciendum. de verb. obli. 3. colū. in fin. & ibi docto. hodie autē in nostro regno talis ficta stipulatio non esset necessaria, cum qualibet simplex promissio sufficiat: sed teneo quod fingitur illa promissio: & adde quod prædicta actio vel obli. personalis expressa vel tacita est priuilegiata, & præfertur mulier ceteris creditoribus personalibus anterioribus: text. in l. 2. §. fin. cum l. sequas & sequenti. ff. de priuile. credi. & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. tenet etiam gl. ord. Bar. Alb. & communis opin. in l. priuilegia. e. tit. text. iuncta glo. in l. 1. ff. de priuile. dotis. & ibi cōmu. docto. text. in authentica, quo iure. C. qui potiores in pigno. habe. & ibi doctores. Item etiam cōpetit vxori & heredibus eius tacita hypotheca in bonis mariti: text. est in dict. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. ibi, & in huiusmodi actione damus ex vtroq. latere hypothecam, siue ex parte mariti pro restitutione dotis, siue ex parte mulieris pro ipsa dote præstanda: & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. text. in §. & nemo. eiusdem. l. ibi, & hypotheca ex vtraq. parte quali fuerit scripta: & ibi cōmu. docto. text. in l. asiduis. ver. adhuc. ibi cuique etiam tacitam donabimus in esse hypothecam. C. qui pot. in pign. ha. text. in §. fuerat. Instit. de actio. & idē disponit. l. 23. tit. 2. §. part. Quod notabiliter extendit vt procedat etiam si maritus sit minor. 25. ann. quia etiam quod bona sunt tacite obligata pro dote, quia cum sit habilis ad contrahendum, ergo similiter quo ad accessoria, argumento text. in l. mutui. ff. de iure doti. Bald. in l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. idem Bald. Ang. Roma. Alex. & Iaso. in l. si constante. ff. solu. matr. idem Bald. Paul. & alij docto. in l. item quia. ff. de pactis. idē Bal. Cinus, Alb. Ang. & docto. in l. si. C. de legi. tur. Cin. in l. vbi adhuc. C. de iure dot. 4. col. 16. quæstione. & ibi Albe. 4. col. Anto. Negu. qui dicit hanc esse cōmu. opin. in tracta. de pigno. in. 4. mēbro. 2. partis. nū. 73. Pala. Ru. in sua repe. 71. 2. colū. ver. sic. limitabis. 6. licet Bart. teneat contra in dicta. l. si constante. in. 4. quaestione. 3. partis principalis. & in dicta. l. item quia. ff. de pactis. quid autem e contra, an muliere promittente dotem intelligatur tacita hypotheca si est minor, vide doctores vbi supra. Secundo extendit vt procedat & habeat locū in dote purissima, quam Ant. Go. in l. Tau. Kk 3 do mu

do mulier de facto ignoratē contraxit prohibi-
tum matrimonij: quia etiam tūc inducitur ta-
cita hypotheca & ius praelationis in bonis ma-
riti, glo. est. ord. in dic. l. asiduis. C. qui pot. in pi-
gno. in glo. max. si. quæst. & ibi Bald. & comu.
doct. gl. ord. in l. 2. §. si. ff. de priu. credi. in gl. si.
& ibi Bar. & comu. docto. tenet etiam Bar. in l.
si cum dotem. §. si. ff. solu. matr. Anto. Negu. in
tracta. de pigno. in 4. membro. 2. par. 10. quæst.
imò etiam talis mulier gaudet privilegio nē bo-
na dotalia alienentur: glo. est. singul. & ordi. in l.
dotale. ff. de fundo dot. & tenet Pau. de Ca. Ale-
xā. & alij docto. in dic. l. si cum dotem. §. si. ff. so-
lu. matr. Item etiam talis vxor gaudet medietate
lucrorum adquisitionum cōstante matrimo-
nio: argumēto tex. in ca. 2. de dona. inter virum &
vxor. & ibi not. Alex. & comu. Cano. Pala. Ru.
in sua repe. fol. 19. 2. col. Tercio extēde vt proce-
dat & habeat locū nedū ipso marito vel princi-
paliter obligato pro dote, verum etiam in fide-
iussore in casibus in quibus fideiussor dari po-
test: quia obligatio fideiussoria est accessoria
& sequitur naturam sui principalis. argumēto
tex. in regula accessorium cum simili. de regu.
iuris. & in l. 1. C. per quas personas. & in expres-
so ita tenet Bal. Nouel. in tract. dotis. Ant. Neg.
in tracta. de pigno. in 4. membro. 2. partis. per
quem vide alias plures limitationes in materia
Limita tamen & intellige in ipsa muliere fauo-
re matrimonij: secus vero in extraneo qui do-
tauit & stipulatus est dotē sibi reddi solu. matr.
quia non habet tacitam hypothecam ita tenet
no. Cinus in dict. l. vnica. in §. & vt plenius. C.
de re ux. actio. & ibi Sal. tenet etiam Pau. de Ca.
in l. 1. ff. solu. matr. 2. col. num. 6. & ibi Alex. 9. co-
lū. & comu. docto. num. 17. idem Pau. post glo.
ibi in l. 2. eiusdem titu. 5. 3. col. num. 12. Bald. No-
uel. in dic. tract. dot. 6. par. 7. priu. num. 3. ver-
vidi etiam dubitatum. Secundo limita & intel-
lige in vxore vel sponsa de presenti: secus vero
in sponsa de futuro: quia si ante contractū ma-
rimonij soluit dotē, & postea spōsus decedat,
non habet tacitam hypothecam nec privile-
gium dotis: quia sine matrimonio non pōt esse
dosita tenet glo. ordi. in l. leos. C. qui po. in pig.
hab. & ibi docto. Bar. in l. 2. §. si. de priu. credi.
& ibi docto. & adde qd prædicta tacita hypothe-
ca est privilegiata, vt mulier præferatur ceteris
creditoribus anterioribus habentibus tacitas
hypothecas: tex. est cap. & expres. in l. asiduis
C. qui po. in pigno. ha. text. in §. fuerat. Instit. de
actio. & vtrobiq. Doct. & idem disponit lex
21. titu. 13. 5. part. cuius ratio potest esse quia lex
quæ concessit talem hypothecam in bonis de

bitoris. potuit beneficium & effectum eius tol-
lere vel modificare fauore mulieris & dotis ei⁹,
& ratione publicæ utilitatis quæ in conseruan-
da dote versatur, vt in l. prima. in §. simili. ff. solu.
matrim. Et omnia ista & alia privilegia conce-
duntur mulieribus propter maxima onera ma-
rimonij, scilicet obsequium & reuerentiā quā
maritis debet præstare. Itē propter partus peri-
cula. Item propter liberorū procreationem &
curam eorum: tex. est in dicta. l. asiduis. versic.
quis enim. & probatur Genes. cap. 3. multipli-
cabo ærinas tuas, in dolore paries filios tuos,
& sub viri potestate eris. & ad Corinthios capi-
te. 11. & ad Ephesios capitul. 5.
38 Quæro tamen à quo tempore incipiat ista ta-
cita hypotheca, an à tempore contracti matri-
monij, an verò à tempore traditionis ipsius do-
tis? & breuiter & resolutiue dico quod à tem-
pore solutionis & traditionis ipsius dotis: imò
quod magis est, etiam si spēs future numeratio-
nis & dotis recipiendæ maritus eam promisit
reddere & soluere vxoris hæredibus, incipit à
tempore traditionis postea secutæ: non verò à
tempore contracti matrimonij & promissio-
nis: vnde inferitur qd si post contractum matri-
monium & dotem promissam maritus contra-
xit cum alijs creditoribus cum expressa hypo-
theca: & postea dos est sibi tradita, non præfer-
tur mulier prioribus creditoribus ista est glo.
singul. & vnica in l. asiduis. C. qui po. in pigno.
hab. in verbo hypothecam, & ibi notat & com-
mendat laco. tribo. 1. colum. prope finem. not.
etiā & commendat Bal. fin. colum. dicens quod
vix alibi reperitur. & idem tenet expresse & no-
tabiliter Specu. in titu. de obligat. & solut. §. an
te omnia. penul. colum. versic. sed pone contra-
xi. Bald. Nouel. in tracta. dotis. 10. parte princi-
palis. 1. limitatione, licet relinquat cogitandum
& ista videtur vera sententia & opinio. licet Bar.
Cinus, Sali. & alij Doct. in dicta. l. asiduis. vellet
cōtrarium imò qd incipiat à tempore cōtracti ma-
rimonij & promissionis dotis debet, nō à tem-
pore traditionis eius: & idem tenet Anchar. in
ca. ex literis. de pigno. 3. colum. & ibi Ioan. de
Imola. 5. colū. num. 18. Anto. Negu. in tracta. de
pigno. 4. membro. 2. partis principalis. 4. quæsti-
vbi notabi. & melius quam alibi loquitur, & di-
cit hanc esse magis cōmunem opin. si vero lo-
quimur in expressa hypotheca, quia marit⁹ ex-
presse promisit reddere dotem vxori & hæredi-
bus eius cum expressa hypotheca, & postea et-
iam ex intervallo recipiat dotem, illa hypo-
theca expressa incipit & habet effectum à tem-
pore promissionis & contracti matrimonij
non

non vero à tempore traditionis, & sic vxor præ-
fertur creditoribus contrahentibus cum mari-
to post ipsam promissionem, & ante traditio-
nem dotis: ita probat tex. in l. prima. ff. qui po.
in pigno. hab. & ibi glo. ordi. & comu. docto.
tex. in l. tali facta. ff. de iure do. tenet etiam Bal.
Nouel. in dict. tracta. dotis. x. part. 16. limita. &
Anto. de Negu. in dict. tract. de pigno. 4. mem-
bro. 2. partis. 3. quæst. num. 77. & idem disponit
l. 3. titu. 13. 5. part.
39 Pulchrum tamen & quotidianum dubiū est,
an mulier virtute tacitæ hypothecæ præferat
alijs creditoribus habentibus expressas hypo-
thecas anteriores? & videtur qd sic. Primò quia
tex. in dic. l. asiduis. C. qui potio. in pigno. ha.
& in dic. §. fuerat. & iura similia quæ cōcedunt
mulieri beneficium praelationis indistinctè lo-
quuntur nulla facta distinctione an priores cre-
ditores habet hypothecas tacitas vel expressas
Secundo facit etiam text. in dict. l. asiduis. ibi
dum dicit, licet anteriores sint temporis priui-
legij vallati: ergo non solum loquitur de hypo-
theca tacita anteriori, sed etiam de ex-
pressam in qua privilegium praelationis ex tem-
pore cōsideratur, vt in l. 1. & per totum. C. & ff.
qui po. in pig. ha. & in regula, qui prior. de reg.
iur. Tercio facit tex. in l. in rebus. C. de iure do-
ti. vbi habetur qd si res dotalis extat soluto ma-
tri. estimata vel non estimata, in ea præfertur
mulier omnibus anterioribus creditoribus: qd
venit ad propria bona: sed tunc admittitur &
præfertur mulier etiam habentibus anteriores
hypothecas expressas: ergo similiter in nostro
casu quādo dos cōsistit in pecunia vel quanti-
tate debet præferri omnibus creditoribus habenti-
bus hypothecas expressas anteriores. Quarto
facit, quia credens vel mutans in refectionē do-
mus vel alterius rei, habet tacitā hypothecam,
& præfertur creditoribus anterioribus etiā ha-
bentibus expressam: vt in l. interdū. ff. qui pot.
in pigno. ha. & mulier pro dote præfertur credi-
tivel mutuati in refectionē, vt in auth. de æqua-
li. do. §. his cōsequēs est. colla. 7. ergo &c. Quin-
to facit optima ratio, quia dos est privilegiata
principaliter fauore mulieris, & secundario ra-
tione publicæ utilitatis, vt in l. 1. cum simili. ff. so-
luti. & utilitas publica semper præfertur uti-
litati priuata, vt in l. vnica. §. si. C. de cadu. toll.
præterea rex vel princeps condendo. l. cōmu-
nem pōt tollere ius quæsitum alicui subdito &
alteri applicare ex iusta causa, vt in l. item si
de euic. & in l. venditor. §. si constat. ff. com.
prædicto. & in l. si priuatus. ff. qui & à quibus. &

notat Bartol. in proce. ff. vete. §. omnem. 3. co-
lum. Paul. & scribentes in l. fina. C. si cōtra ius
vel uti. publi. ergo in nostro casu, licet ex hypo-
theca expressa anteriori videatur ius quæsitū
anterioribus, tamē ex prædicta iusta causa fauo-
re dotis & publicæ utilitatis. l. communis dispo-
nit & potuit disponere qd mulier virtute tacitæ
hypothecæ præferat omnibus anterioribus credi-
toribus etiā habentibus hypothecas expressas: &
in expresse, licet nō ita bene fundet ista senten-
tiā & cōclusio. tenet Martinus gl. antiquus quæ
refert gl. ord. ma. in dic. l. asiduis. C. qui potio.
in pigno. hab. & ibi Petrus de Bel. pert. 2. col. lae.
de Arc. in fin. Cinus. 3. col. Faber. in §. fuerat. In-
stit. de actio. 2. col. in medio. Abb. in c. ex literis.
extra de pigno. 2. col. nu. 8. & ibi Card. 1. col. Sed
his nō obstantibus cōtrariū est tenendum, imò qd
nō præferatur mulier alijs creditoribus antio-
rioribus habentibus hypothecā expressam. Primò
quia mulier & filio⁹ pari passu ambulat, vt in l. 2.
C. de priu. fisci. sed fisci qui habet bona debi-
toris tacite obligata, vt in l. 2. C. in quib⁹ causis
pigno. vel hypoth. tacite cōtra. cū simili. nō præ-
ferit creditoribus anterioribus habentibus hypo-
thecā expressam, vt in l. si pigno. ff. qui potio. in
pigno. hab. & in l. si fundū. eod. tit. ergo similiter
in nostro casu, mulier nō præferatur in recupe-
randa dote. Secundo facit tex. in l. vbi adhuc in
medio. ver. vel à creditoribus posterioribus, &c.
qui habet qd mulier in dote exigēda præferat cre-
ditoribus posterioribus: nō vero his qui habet
potiora iura sed anteriores creditores habet po-
tius ius ratione temporis ergo præferatur. Tercio
facit cōsolūda ratio: quia in dubio. l. nō intelli-
gitur tollere ius semel quæsitū parti ex suo con-
tractu, argumēto. text. in l. si. ff. de pactis. & in l. si
post morte. §. si. de cōtra. tabu. & in l. si cōstare.
ver. exceptis. C. de dona. ante nuptias. & in ex-
presso ista sententia & cōclusionē tenet glo. ord.
in dict. l. asiduis. C. qui potio. in pigno. ha. in gl.
mag. & ibi Odo. lac. But. Bar. qui dicit qd ita te-
net cōsuetudo quæ est optima. l. interpres. Al-
ber. Ang. Bal. & Saly. Azo. in summa illius tit. 2.
col. nu. 7. glo. ordi. in §. fuerat. Instit. de actio. &
ibi Dinus in colum. Ange. de Arer. 8. colum. la-
so. 3. colum. nume. 71. glo. ordi. in cap. ex lite-
ris. extra. de pigno. & ibi Innocē. Hostiē. Ant.
Anchar. & Ioan. de Imola qui dicit hanc esse
magis cōmunem opin. istam etiam dicit magis
cōmunem opin. Iaso. in dict. §. fuerat. dicit etiam
cōmunem opin. Soci. in l. prima. ff. solu. ma-
trimo. fin. colum. & quæst. & ibi communiter
moder. dicit etiam magis cōmunem opin. Bald.
Nouel. in tractatu dotis. 10. par. prima. quæstio.
An. Go. in l. Tau. Kk 4 Anto.

Anto. Negu. in tracta. de pigno. in. 4. membro. 2. partis. num. 98. pro qua communi sententia est hodie. l. 3. titu. 13. 5. part. limitabat tamē hanc communem opinio. Bald. Nouel. vbi supra ut praeferatur creditor in bonis quae habebat & possidebat debitor tempore hypothecae contrae: secus verò in quae sitis post hypothecam tacitā uxoris: quia in eis ipsa praefertur: quod tamen non est verum tenendo communem.

40 Subsequenter etiam quero si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote in bonis mariti, an praefertur alijs creditoribus habentibus hypothecam expressam anteriorem: & videtur qd sic, argumento text. in sui generalitate, in l. asiduis. C. qui potio. in pigno. re hab. cum similibus, quibus disponitur quia mulier in actione personali & reali hypothecaria praefertur alijs prioribus creditoribus: item etiam quia tacitā & expressa idem est iudicium, ut in l. eum quid. ff. si certum peratur. cum simili, ergo sicut mulier habet tacitam hypothecam praefertur alijs creditoribus habentibus tacitā hypothecam anteriorem, ita etiam habens hypothecam expressam posteriorem praefertur alijs creditoribus habentibus expressam anteriorem.

Et in expresso ita tenet Ange. in authentica de aequalitate dotis. §. his consequens est, in fine, colum. 7. & sequitur & reputat singu. & quotidianum Aret. in l. 1. ff. soluto mat. antepe. colu. cum hodie omnia instrumenta fiant cum hypotheca bonorum expressa, Bald. Nouel. in tract. dotis. 10. par. 16. limitatione. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod creditores habentes expressam hypothecam anteriorem praefertur per rationes positas in superiori quaestio. & in expresso ita tenet Saly. in dicta. l. asiduis. 2. colum. & 1. quaestio. C. qui pot. in pig. ha. Soci. notabiliter in l. 1. ff. solu. mat. fin. colum. & quaf. & ibi Iaso. 2. lect. qui melius & latius disputat pro utraq. parte quam alius: & tandem refidet in hac sententia & opinione Ripa. 2. colu. Ang. de Aret. in §. fuerat. de actio. 8. colum. Anto. Negu. in tracta. de pigno. 2. par. 4. membro. num. 100. & sentit aperte Bartol. in dicta. l. prima. ff. soluto matrimo. in primis verbis in figuratone casus vbi dicit, qd si duo instrumenta cum expressa hypotheca bonorum appareant eodem die confecta, instrumentum dotis praesumitur primum quo ad effectum praelationis: ergo si aliud reperitur prius confectum: non esset dos praeferenda: quia si semper hypotheca dotis esset praeferenda, non esset aliqua necessitas talem effectum priorita-

tis instrumenti inducere. Vnum tamen est, qd si duo instrumenta reperiantur eodem die confecta, instrumentum dotis praesumitur prius, ut supra proxime dixi: & in expresso ita probat text. in l. in ambiguis. ff. de iure doti. cuius verba sunt, in ambiguis pro dotibus respondere melius est: per quē ita tenet ibi Bal. & alij doct. text. in l. in ambiguis. ff. de regulis iuris. tenet etiā Bartol. in dicta. l. 1. ff. solu. matrimo. in casus positione. Bal. Nou. in suo tract. in. 9. par. 1. privilegio & idem est in libertate & alia qualibet pia causa secundum modernos in dicta. l. 1. ff. solu. mat. ex quo etiam subinfertur, qd si probationes sunt pares, praefertur probatio dotis. Itē si sententia iudicij sit diuersa, praefertur illa quae est pro dote vel pia causa, argumento praedictorum iurij, & arg. text. in l. inter pares. ff. de reiud. & tenet Fulg. & alij in d. l. in ambiguis. de iure dot. licet alias semper praefertur quae est lata pro reo, ut est ibi casus. Itē extēde etiā si alter possidet quia etiā tunc praefertur causa dotis vel pia, licet secus sit inter priuatos: quia tunc si instrumenta sint confecta eodem die praefertur, qui possidet, arg. text. in l. de rebus. de don. ante nup. & regula, in pari de reiud. ita tenet Bar. in l. quae nō dū. §. quod dicitur de pign. Ripa. in d. l. 1. solu. mat. col. 3. nu. 6. Secundo limita nisi instrumentum vnius contineat horā, & aliud non: quia praefertur illud qd habet horā, quia eius probatio est magis certa & nō debet obscurari per incertā ita Bald. Sali. & alij doc. in dicta. l. de rebus. & moder. in d. l. 1. solu. mat. col. nu. 7. Tercio limita quando praedicta instrumenta essent confecta a diuersis notariis: secus si ab eodem: quia tunc ex scriptura originali protocoli poterit constare de prioritate vel posterioritate, quia in dubio illud qd prius in ordine reperitur scriptū, praesumit prius factū arg. text. in l. costli. C. §. quibus. & ibi Bal. & alij doc. mod. in d. l. 1. solu. mat. tenet etiā Bal. Nou. in tract. dotis. 9. par. principalis. 2. privilegio, quē vide de quaero an mulier habeat tacitā hypothecam & inspraelationis pro bonis paraphernalibus: & breuiter & resolutiue dico qd habet tacitā hypothecam. & resolutiue dico qd habet tacitā hypothecam. & text. est in l. si. §. fin. aut. C. de pactis conuentis. & ibi not. Bar. Bal. Cin. Alb. & com. doc. & melius quā alius Sal. in §. si. eiusdē. l. nu. 2. Inno. in c. ex literis. extra de pign. & ibi Abb. pen. col. nu. 10. Imola. 4. col. nu. 19. Azo. in Sūma. C. in quibus causis pignus vel hypotheca tacitā contrahitur. Io. de Pla. in §. fuerat. In l. de actio. 2. col. & ibi la. 9. co. nu. 41. idem Iaso. in l. maritus. C. de pro cu. in fin. Anto. Negu. in tract. de pigno. 4. membro. 2. partis. num. 63. facit etiā text. in l. vbi ad huc. C. de iure doti. iuncta glo. in verbo, supposito.

fitas. & ibi com. docto. non tamē habet ius praelationis ut praefertur mulier alijs creditoribus habentibus hypothecas anteriores: quia illud solum habet locum in dote fauore matrimonij, non verò in alijs bonis: ita probat text. in dicta. l. final. C. de pactis conuentis. qui tamē cōcedit beneficium tacitae hypothecae & non aliud: & in expresso ita tenet glo. singu. in l. si ego. §. dotis. ff. de iure doti. & ibi ad hoc notat & commendat Sali. illam etiam glo. ad hoc reputat singu. Iaso. in l. maritus. C. de procu. si. col. tenet etiam Innocent. in dict. c. ex literis. extra de pigno. & ibi Abb. & Ioannes de Imola. Sali. in dicta. l. vbi adhuc. C. de iure doti. si. col. 1. q. idem Sali. in dicta. l. asiduis. versu. fina. C. qui potio. in pigno. habet. Anto. Negu. in tractatu de pigno. 4. membro. 2. partis. num. 64. & idem probat. la. 7. tit. 11. 4. pa. quā sic intelligit intellige tamen praedicta in bonis paraphernalibus: quorum administratio est cōcessa marito: secus autem quando mulier habet & retinet sibi praedicta bona, & maritus non habet administrationem eorum: quia pro eis mulier non habet tacitam hypothecam nec ius praelationis: ita notabiliter tenet Abb. in c. ex literis. pen. colum. nu. 10. de pigno. & sic debet intelligi glo. ibi.

41 Item quero an tacita hypotheca & inspraelationis competat mulieri pro donatione ante nuptias vel propter nuptias. & breuiter & resolutiue dico quod tacita hypotheca bene competit, nō tamen competit inspraelationis, cuius ratio est quia in dote mulier tractat de damno cuius dōt in illis verò donationibus tractat de lucro capta: dōta probat text. in l. vbi adhuc. C. de iure doti. & ibi tenet & declarat. C. 1. colum. & 3. op. positio. text. in l. si constante. §. iura etiam. C. de dona. ante nuptias. & ibi Docto. text. notabilis & express. in l. asiduis. C. qui po. in pign. ha. cuius verba sunt. haec autem tantum ad dotem faciunt, non ad ante nuptias donationem, quam suo tempore seruare disponimus, & habere inter creditores sui tēporis ordinem, nō enim pro lucro fouemus mulieres, sed ne damnum patiantur suisque rebus defraudentur curamus. & ibi tenet & declarat glo. ord. in verbo. suo tempo. Odo. de Ci. Alb. Bal. Sali. & com. docto. Docto. Abb. in c. ex literis. de pigno. fin. col. & ibi com. mu. Cano. Pau. de Cast. in l. 2. ff. solu. mat. finali col. versu. sed an donatio propter nuptias. Ex quibus infero. Primo qd hodie in nostro regno por arthis erunt bona mariti tacitē obligata, non tamen habebit mulier ius praelationis: Secundo infero quod pro vestibus & donis datis per sponsum sponse iuxta. l. 33. in illis. l. Tau.

ri erunt bona mariti obligata si forte maritus ea alienauit, non tamen habebit mulier ius praelationis. Tercio infero quod pro medietate lustrorum quae pertinent uxori erunt bona mariti tacitē obligata, si forte maritus ea alienauit mortua uxore vel ea viuente in casu prohibito, non tamen cōpetit ius praelationis, quae omnia nota, quia sunt singulana & quotidiana.

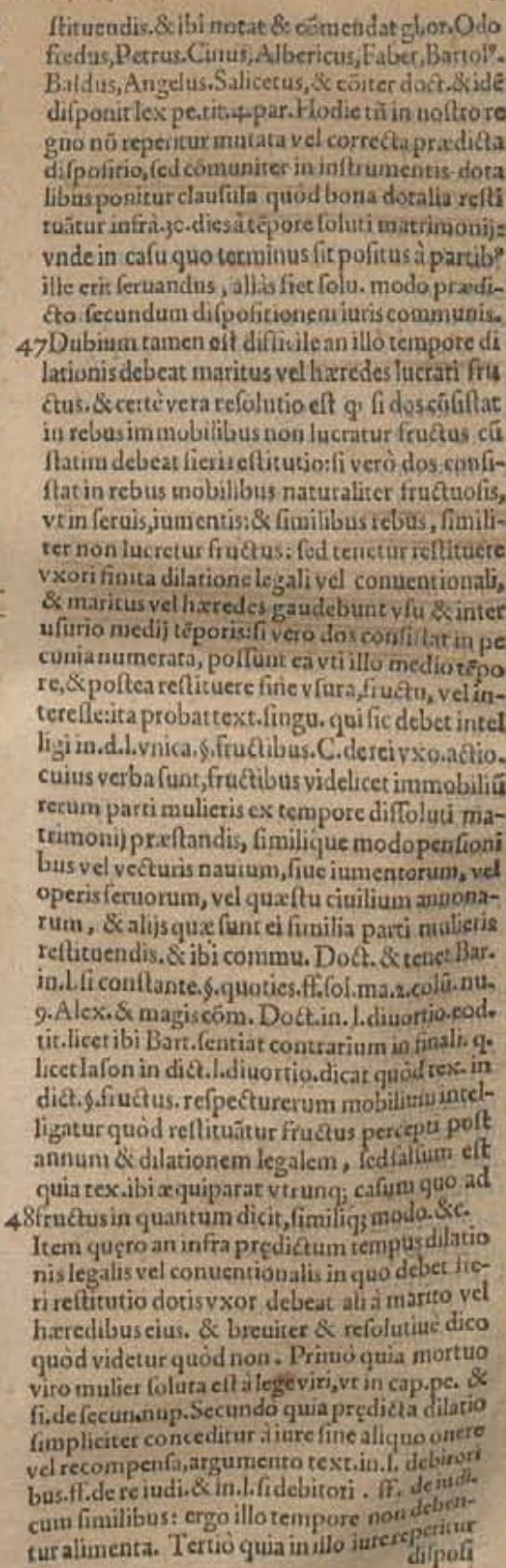
Si verò dos consistit in specie, quia vxor vel aliter pro ea dedit aliquas certas res mobiles vel immobiles in dotem marito, tunc si simpliciter sint datae inestimatae nulla earum aestimatione facta, licet constante matrimonio res efficitur mariti, tamen soluto matrimonio dominiū ipso iure reuertitur ad uxorem, & potest a marito, vel heredibus, vel quolibet possessore vno dicare, & praefertur omnibus alijs creditoribus etiam habentibus anteriores hypothecas expressas: text. est capitalis & expressus in l. in rebus. C. de iure doti. cuius verba sunt, in reb. dotalibus siue mobilibus, siue immobilibus, seu se mouentibus, si tamē extant, siue aestimatae siue inaeestimatae sint, mulierem in his vendicandis omnem habere post dissolu. mat. praerogatiuam, & neminē creditorum mariti qui anterior res sunt posse sibi potiore causam in his per hypothecam vendicare, cū & eodem res ab initio vxoris fuerant, naturaliter in eius permanerūt dominiū & id ad hoc notat & commendat glo. or. Odo. de Pe. Ci. Iaso. Bu. Alb. Bal. Ange. Sali. Fab. & com. docto. cuius ratio est, quia vendicatio propriam rem non indiget privilegio, nec excluditur ab aliquo creditore cū suum reperat: text. est nota in authentica, ut ex actione in statu dotalis. §. his igitur. col. 7. ibi dū dicit, pure vnusquēq. quod suum est habere nullo privilegio indigens. text. in l. si ventri. §. in bonis. ff. de privilegijs creditorum. per quem dicit Bal. in d. l. in rebus. C. eo. quod omnis qui praetendit dominiū actū permanens est potior quolibet alio creditore. ex quo text. in d. l. in rebus. nouiter & sing. inferas qd licet in acquirendo dominio requiratur traditio vel apprehensio possessionis vel derelationis, ut in l. traditionibus. C. de pactis. cū similibus, etiam si concurrat titulus vnus solus dotis vel alterius contractus, ut in l. 1. l. iuncta ibi glo. singulana & vnica in l. 1. ff. vlucapio. pro dote. & in l. qui tibi. C. de hare. vel actio. ven. tamen illud est verum & procedit quā agitur & tractatur de acquirendo dominio de nouo: secus verò de recuperando & restituyendo primo dominio antiquo semel amisso: quia de facili res reuertitur ad naturam suam. argu. mento text. in l. si vnus. §. pactus nō peteret. ver.

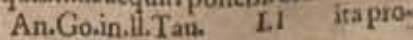
fic. qd & in specie. ff. de pactis. ibi, incipiet dos redire ad ius suum. tex. in l. iuris gentium. §. adeo. eo. tit. tex. in l. naturalem. ff. de acquirendo reru domini. tex. in l. Pomponius. eo. tit. text. in l. §. ferē verbi naturalem. In l. de reru diui. text. in l. prout quisque. ff. de solu. tex. in l. ab emptione. ff. de pactis. text. in l. i. & 2. C. quando licet ab emp. disce. Ex quo primo infero qd si dominus manumittit seruum, statim competit sibi libertas sine aliqua traditione vel solennitate: text. est in l. manumissiones. ff. de iust. & iur. text. in l. 4. ff. de statu. homi. text. in l. i. & per totum. ff. de manumissio. tex. in l. i. & per totum. C. de ingenu. & manumiss. Secundo infero qd licet animal captum ab aliquo per apprehensionem fiat occupantis, ut in l. i. ff. de acqui. possess. tamen si effugiat a domino taliter quod recuperet pristinam naturalem libertatem amittitur dominium eius, & animal efficitur liberum. text. est in l. naturalem. ff. de acquire. do. text. in l. §. ferē verbi. naturalem. In l. de reru diui. Tertio quod ex ista causa & ratione ex pacto legis commissoria retro transfertur dominium in primum dominum alienantem: text. est in l. i. & per totum. ff. de lege commissoria. text. in l. commissoria. C. de pactis inter emp. & vend. Quarto quod ideo per absentiam perditur possessio naturalis: text. est in l. dā possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acq. poss. Quinto quod ideo iure usufructu ipso iure reuertitur & consolidatur cum sua proprietate: text. est in l. i. & per totum. ff. quibus mo. usufru. amit. tex. in l. §. ambiguitatem. & in l. corruptionem. C. de usufru. text. in l. §. finitur. Institutio. de usufructu. cum simi. Sexto quod ideo dominus pui habet rem pro derelicto statim amittit dominium sine apprehensione vel occupatione alterius quia, ante de primario iure naturali in nullius bonis erat. Vnum tamen est qd privilegium & dispositio tex. in d. l. in rebus. C. de iure doti. non habet locum in hereditibus mulieris, quia in eos non transit dominium reru dotalium soluto matrimonio per mortem vxoris: ita Bart. in l. Nefenius. §. si fundum. ff. de re iur. & ibi comm. doct. quod intellige in extraneis: secus in filios eiusdem matrimonij: quia bene transit ad eos: ita sing. Bald. Nouel. in tracta. dotis. §. parte principi. 6. privilegio. Et adde quod tali calu periculum vel commodum in praedicta dote in aestimata contingens absq; culpa mariti pertinet vxori. ex quo infero qd si velles vel aliqua animalia dentur in dotē & deperantur consumpta tēpore matrimonij dissoluti, non debet aliqua aestimatio vxori: text. est in l. plerunq; ff. de iure doti. cuius verba sunt, ple-

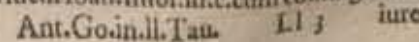
runq; interest viri res nō esse aestimatis. idcirco quod nec periculum reru ad eum pertineat, maxime si animalia in dotē acceperit, vel vestem quam mulier utitur: eueniet enim si aestimata sit & ea mulier attriuit ut nihilominus maritus aestimationē praestet: quorū igitur nō aestimata res in dotem dantur, & meliores & deteriores fiunt mulieri, si praedictis in aestimatis aliquid acciderit, hoc ad compendium mulieris pertinet: si aliquid decessit: mulieris damnum est. 43 Dubium tamē est si soluto matrimonio non possit constare an praedictae res mobiles vel semouentes sint consumptae vel peremptae absq; culpa mariti, an maritus teneatur valore & aestimationē soluere si non probet ex usu, vel casu fortuito, vel aliis absq; sua culpa consumptas & peremptas: & resolutiue teneo quod sic: quia maritus censetur custos vel procurator vxoris & reru dotalium, argumento text. in l. si quis domū. §. Imperator. ff. locati. text. in l. si quis ex argentariis. §. prohibet. ff. de edendo. text. in l. si. §. fin. ff. de custo. reo. & argumento glo. sing. & ordi. & eorum quae ibi notat Doct. in l. cum ita legatur. §. species. ff. de lega. & ita dixi & consulu in q. de facto. Vnum tamen est quod peremptis ouibus vel animalibus debent suppleri ex fructibus & effectibus eorum, sicut fructus reru dotalium pertineant marito: text. est in dict. l. plerunq; verbi. sic tamen si suppleri proprietate prius oporteat, & summissis aliquibus in locum de mortuorum capitum ex iam natis, residuum in fructibus maritus habeat: quia fructus dotis ad eum pertinent: pro quibus omnibus est hodie no. l. par. l. 2. tit. u. 4. par. Limita tñ & intellige praedicta qñ res mobiles vel immobiles vel semouentes quae dantur in dotē in aestimatae consistunt in specie: secus tñ est si consistant in genere, quod pōdere, nu. vel mēsurā consistit, ut triticū, vinū, oleū, & similia: quia licet dent in aestimatae, periculum & commodū est mariti, & pereunt consumpti periculo eius, & in his tacite ut actū ut maritus distringat, vēdat, & consumat, & tantūde in suo genere reddat, sicut dicimus in mutuo. Ex quo infero qd soluto matrimonio maritus teneatur soluere tantūde in genere, vel eius valorē & aestimationem attento valore & aestimatione tēpore quo dissoluitur matrimonium: nō verō tēpore cōtracti matrimonij & dotis receptae: text. est singul. & expressus in l. res in dotem datae. ff. de iure doti. cuius verba sunt, res in dotem datae quae pondere, nu. mēsurā ve constant mariti periculo sunt: quia in hoc datur ut eas maritus ad arbitrium suum distringat, & quandoq; solu-

to matrimonio eiusdem generis & qualitatis alias restituatur, vel ipse, vel heres eius: & ad hoc no. & cōibi gl. or. Odo. Bart. Sali. Bal. & cō. Doct. & ita tenet & declarat Paul. de Cast. in l. aestimata. ff. solu. mat. in finalibus verbis. & idē disponit lex. 2. titu. u. 4. par. 44 Si vero dos consistit in re vel specie aestimata tali aestimatione quae facit emptionem, quia vxor vel alter p ea dedit marito aliquas res mobiles vel immobiles aestimatas, tunc dominium talium reru perpetuo transit in maritum, & similiter periculum & commodum earum, & soluto matrimonio tantum teneatur ad pretiū conuentum, & aestimatum, & commodum vel damnum in eis contingens, ad solum maritum spectat & remanet debitor quantitatis, ac si vere & realiter praedictas res emisset. Ex quo deducitur & inferitur, quod licet res ex ter non deteriorata, sed in eadem bonitate & qualitate, non potest maritus eam reddere & soluere vxori ea inuita: text. est capitalis & expressus in l. aestimata. ff. solu. matrimo. cuius verba sunt, aestimatae res vsu etiam mulieris, periculo mariti deteriores efficiuntur: textus in l. si aestimatis eod. titu. & ibi glo. ordi. Bart. Baldus, Alber. Ange. Pau. Imo. Roma. Cuna. Alex. & Signo. de homo. in rep. tex. in l. cum post. §. in dotem. ff. de iure doti. text. in l. i. mortis suae causa. §. res in dotem. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. quoties. C. de iure doti. cuius verba sunt, quoties res aestimatae in dotem dantur, maritus dominium consequatur, summae veluti pretij debitor efficitur. & ibi glo. ord. Odo. Pe. Ci. Iaco. Bu. Bart. Albe. Bal. Ange. Sali. Fab. & commu. Doct. text. in l. cum dotem. eod. titu. & idem disponit lex. 18. & 19. & 20. titu. u. 4. par. Item etiam deducitur & inferitur quod si maritus legauit vxori simpliciter in testamento hanc rem vel speciem aestimatae, quod debetur vxori ipsa res actione ex testamento, tanquam propria mariti & etiam pretiū & aestimatio eius actione de dote, neq; vna tollit aliam, nec videtur relicta animo compellendi ita probat text. in l. Licinius Locusta. ff. de lega. 2. & ibi tenet glo. or. Bar. Bal. & cōm. Doct. & reputat esse singulare Pau. de Cast. & Io. de Imo. tenet etiam Bar. & alij Doct. in l. a. §. si ff. de dote prele. ex quibus inferitur qd si res data in dotem aestimetur hoc proposito & respectu ut sciatur & cognoscatur valor rei, & postea tempore soluti matrimonij absq; culpa mariti reperitur res in eadem substantia, bonitate, & qualitate intrinseca, sed est deteriorata in pretio & valore, cursu & varietate temporis & regionis: tale damnum & periculum

pertinet vxori, non marito: unde non potest pertine pertium antea taxatum & aestimatum, sed debet esse contenta illa re dotali, & maritus remaneat liberatus a solutione pretij, & eodē modo si res crescat in pretio & valore, commodū & utilitas, pertinet vxori & potest petere rem, & non tenetur esse contenta cum pretio: & in ex presso ita tenet & declarat Cinus, Salice. Faber, & alij Doct. in l. si inter virum. C. de iure doti. tenet etiam Paul. de Cast. & alij Doct. in dict. l. si aestimatis. ff. solu. matri. Quod tamen intellige quando praedictae res dantur aestimatae tali aestimatione quae facit emptionem: secus verō si aestimatio fiat tantum eo respectu, ut sciatur & probeatur valor rei, ut si forte postea soluto matrimonio res appareat consumpta vel deteriorata culpa mariti, dominium nō transit in maritum, nec periculum & commodum earum, sed totum pertinet vxori ac si praedictae res non essent aestimatae: ita probant praedicta iura & tenent Doct. ubi supra, & tenet & declarat notanter Bald. & commu. Doct. in l. Ex conuentione. C. de pactis. in dubio tamen praesumitur facta tali aestimatione quae facit emptionem, ut tenet glo. singul. & or. in dicta. l. si inter virum. C. de iure doti. & ibi Doct. & tenet Bal. & doc. in dict. l. ex conuentione. Vnum tamen est, quod si aestimatio fiat maior vel viiori pretio quam res valeat, & maritus sit lesus quia carius fuit res aestimata: vel vxor sit lesa quia vilis fuit aestimata, dato quod talis lesio non excedat dimidiam iusti pretij, debet fieri restitutio & suppletio iusti pretij: text. est in l. iure succursum est. §. finali. ff. de iure doti. cuius verba sunt, si in dote danda circumuentus sit alteruter, etiam maiori annis vigintiquinque succutendum est: quia bono & a quo non conuenit aut lucrari aliquem cum damno alterius aut damnum sentire pro alterius lucro: text. in l. si res. §. si mulier. verbi. enim uero. eodem titulo. & ibi glossa ordina. & communiter Doct. & idem disponit lex no. par. l. decimasexta, titulo. u. 4. par. Quod tamen intellige quando maritus est soluendo, secus verō alias si non est soluendo: quia tunc etiam si res data in dotem sint aestimatae tali aestimatione quae faciat mentionem, dominium transfertur in vxorem soluto matrimonio, & potest vindicare tanquam proprias, & praefertur in eis eundem creditoribus etiam anterioribus ac si nulla aestimatio interuenisset: ita probat tex. singul. in l. in rebus. C. de iure doti. ubi, siue aestimatae siue in aestimatae sint: & ibi tenet glossa ordinar. in glossa prima, in fine.

hic status. quia aperte constat quod est posterior in decisione. Ex quo videtur reprobanda sententia Azo. in Summa. C. eodem titu. in fi. qui dicit quod inno donatio ista confirmatur morte sine aliqua traditione, & quod text. in dicta. l. Paupianus. corrigitur per legem, cum hic status. quia aperte est falsa per supra dicta. Adde tamen quod talis confirmatio que fit per mortem non retrahitur ut valeat a tempore quo fuit facta, & per consequens non censetur ab illo tempore transactum dominium, quia extrema non sunt habilia, licet quo ad fructus medij temporis bene retrahatur: ita probat text. in. l. li. s. feruus. ff. eodem titu. text. in. l. donatio nes quas parentes. C. de dona. inter virum & vxor. & ibi glo. ord. in verbo, referatur. & commun. docto. & tenet notabiliter gloss. ordi. Bart. in. l. sequens questio. ff. de lega. 2. & ibi Paulus & alij doctores. idem Barto. in. l. si is qui proptore. ff. de vfuca. 3. colum. & ibi lafo. nume. 23. Pau. de Castin. l. talis scriptura. ff. de legat. primo. & ibi moderni. Aduertendum tamen quod ista donatio confirmatur morte ipsius donantis, non vero morte donatarij recipientis donationem: ita probant iura superiora, & in specie probat text. in. l. cum hic status. §. si mulier. eodem titu. in fine, ibi, si tamen donator prius decesserit, donatio valebit: text. in. l. a marito. C. eodem titulo. textus in. l. etiam. eodem titulo. tex. in dicto capi. fin. extra eod. tex. in. l. 4. titu. 11. 4. part. Si autem ambo simul decessant, puta ruina, incendio, naufragio, vel quouis alio casu fortuito, bene confirmatur: textus in. l. cum hic status. §. ambo. ff. eod. & ibi glo. ord. & communiter doctores. Azo. in summa. C. eodem titulo. fin. colum. num. 32. Ex quibus inferitur quod ista donatio non confirmatur morte in tribus casibus. Primus est si donator reuocauit expressè. Secundus est si reuocauit tacite per aliquas probabiles & verisimiles coniecturas. Tertius est si donatarius qui donationem recepit prius decessat: ita probant omnia predicta iura, & est text. for. & expressus in dicto capitulo fina. extra eodem. Vnum tamen est quod dicebat Barto. in. l. cum hic status. §. si maritus. ff. eod. quod per solam poenitentiam & verba lem reuocationem eius donationis non censetur reuocata nisi etiam reuocetur traditio vel possessio a donatario: quod aperte est falsum & non tenendum per predicta iura superiora: & in expresso ita probat text. in dicta. l. cum hic status. §. ait oratio. versicu. poenitentiam. eodem titu. & ibi com. docto. Aduertendū etiā quod omnia superiora habent locū & procedūt quā matrimoniū valet

ita tenet Bald. in l. fin. C. vnde legi. 4. colu. nu. me. 12. Saly. Decius, Curtius, & Moder. in l. 1. C. vnde vir & vxor. Hodie tamē de iure regio omnia quae dicta sunt in ista donatione habent locum & procedunt intra annum tantum a die matrimonij contracti: postea verò bene valet, quia praedicta ratio fundamētalis supra assignata, scilicet nē matuo amore se expolient, viget & habet locum illo tempore: quia postea nō videtur esse inter eos ille amor feruens & fortis, sed amor licitus & honestus & non ita intensus: ita disponit lex singul. & vnica in l. 3. titu. 12. lib. 3. fol. 11. quā in reputat singul. Pala. Ruui. in sua rep. ca. per vestras. de dona. inter. vi. & vxor. fol. 32. 4. col. si tamē fieret intra annum, confirmaretur per lapsum eius. Item confirmaretur morte donantis. Item in casibus in quibus valeret cōstante matrimonio de iure communi, valebit infra annum de iure regio.

67 Finaliter & postremo quæro, si donator in vita vel morte reuocat praedictam donationem, & donatarius qui eam recepit consumpsit & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur? in quo articulo dico, quod si eam consumpsit vtiliter, taliter quod ex ea est factus locupletior tenetur in illa estimatione tantum vero inutiliter, taliter quid ex ea in aliquo non est factus locupletior, & nullo modo tenetur restituere. est in l. sed si vir. §. non videtur. ff. de dona. inter virum & vxor. tenet text. in l. quod autem. §. si maritus eo. titu. faci. text. in l. si cum seruū. ff. si cer. pe. ta. text. in l. si & me & Titium. eod. titu. faci. etiam glo. no. ord. in l. his folijs. ff. de condi. inde bi. & ibi Bar. & cōmu. docto. Ex quibus vtiliter & necessario quæro, an dona vel munera quae offeruntur sponse vel vxori tempore nuptiarū vel matrimonij a consanguineis sponso vel mariti, efficiantur propria ipsius sponsae vel mariti vel efficiantur communia: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico quod si donantur vtriq; simul ab extraneis vel amicis efficiuntur communia sicut cetera bona superlucrata, argumento text. in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. cum simi. si vero simul & simpliciter donentur vtriq; ab aliquo ex consanguineis sponso vel mariti, sibi soli quæritur, non vero sponsae vel vxori, argumento eorum quæstionum dicam: si vero dantur a consanguineis sponso si ipsi sponsae tempore sponsaliorum vel ipso die nuptiarum, censetur donata ipsi sponso & ab sponso sponsae. & iudicabitur sponsalitia largitas, & per consequens lucrabitur medietatē per osculum, & totum per copulam: & si nihil horum interuenierit nihil lucrabitur, sed solu.

matrimo. tota donatio reuertitur ad sponsum, vt supra diximus in sponsalitia largitate: si vero dentur a consanguineis mariti vxori eius cōstante matrimonio, censetur donata ipsi marito & a marito donata vxori, & per consequens confirmatur morte mariti vel per lapsum anni nisi maritus antea reuocet vel vxor precedebat: quia tunc reuertitur ad maritum sicut donatio inter virum & vxorem, sicut supra dictū est in ea: quia omnia illa quae ibi dicta sunt habebunt locum in ea, argumento text. in lege. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. vbi habetur quod si pater arrogator dedit substantiam pupillarem filio arrogato, ad eum pertinebunt omnia bona quae perueniunt filio arrogato ab ipso patre vel a consanguineis eius: quia contemplatione patris videtur data. text. in l. 3. §. final. ff. de donatio. inter virum & vxor. vbi habetur quod si quis volebat donare aliquam rem marito, & ipse voluit & iussit vt daretur vxori, ipse maritus videtur donare vxori, & dicitur proprie donatio inter virum & vxorē: text. in lege in rebus. §. quod si filius fa. ff. de dona. vbi si quis donat rem patris vel alterius de voluntate & consensu eius, ille videtur donare: & in expresse istam sententiam. & conclu. tenet Bar. in dicta. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. in fine. & ibi notabiliter Paul. de Caste. Ioan. de Imo. Alex. & Iaso. idem Alex. la. so. Corneus, & modo. in l. vt liberis. C. de colla. Ang. de Aret. in §. fuerat. In l. de actio. 19. col. nu. 27. Pal. Ru. latissime in sua rep. ca. per vestras fol. 24. 3. col. versi. vnde si frater. cum. 4. sequenti bus. & ista est verior & communior opinio secundum modernos, vbi supra, licet glo. aperte vellet contrarium in dicta. l. vt liberis, in verbo in ipsos sponso. & ibi Ange. Roma. & alij Docto. Bal. in l. cum in te. C. de dona. ante nuptias Saly. in l. neque inter eas. C. de dona. inter virū & vxor. Ang. Aret. & alij docto. in dicta. l. sed si plures. §. in arrogato. de vulga. & pupilla. pro qua sententia & con. contra cōm. faci. foris text. in l. si mater. C. de dona. ante nup. tex. in l. si cōsentiente. eod. titu. tex. in l. si te in vacuum. C. de dona. inter virū & vxor. quibus respondet vt per docto. in dictis locis. Ex quo inferitur quod si pater vel mater sponso donauit sponsae tenetur sponso conferre: quia eius contemplatione & nomine eius, & ex quo legitima & portione videtur datum, de quo suo loco dixi.

Item adde quod bene potest quis donare foris concubinae, & valet donatio: text. est in l. affectionis. ff. de dona. & ibi glo. ordi. Bar. & cōmuni. docto. text. in l. donationes in concubina. eod. nam. eo.

nam. eod. rita. facit etiam text. in l. 4. §. sed quod meretrici. ff. de condi. ob tur. caus. & ibi Docto. text. in l. meretricem. Ceodē titu. & non solum competit ei datorum retentio, sed actio promissorum secundum Bar. & cōmu. docto. in dicta. l. affectionis. contra glossas: & tenent latē Docto. in dicto. §. sed quod meretrici. & an hoc sit licitum in conscientia vide not. Abb. & Docto. in ca. pleriq; de immu. eccle. & Pala. Ruui. fol. 2. 4. colu. cum sequentibus. Quod tamen si nuptia & intellige in priuato: secus verò in milite, quia non potest donare concubinae: cuius ratio potest esse, quia in eis requiritur maior castitas, vt sint audaces ad praelium, & non sicut debiles: text. est in l. 2. C. de donatio. inter virum & vxor. text. in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. testamē. & vtrobiq; glo. ordi. & cōmu. Docto. & idem est in clerico coelectis militis, doctore, vel Advocato secundum Barto. & Docto. ibi Ex quo videtur inferendum quod idem sit in istis Commendatarijs Sancti Ioannis, vel Sancti Iacobi, vel Calatranae: & ita habui in questione de facto in qua habui iudicare. Vnum tamē est quod ad hoc vt sit miles & gaudeat suis priuilegijs oportet quod fecerit solennitates de quibus in glossa singul. in l. penult. ff. ex qui. cau. ma. quam reputat singul. & vnica Albe. ibi, & cōmu. alij Docto. Item videtur quod sit in expeditione belli, quia cessante causa priuilegijs debet cessare priuilegium: ita tenet & cōcludit Alexan. melius quam alibi in l. Centurio. ff. de vulga. & pupil. 4. colu. nume. 20. & ibi alij moderni: sed resolutiue dico quod milites nostri temporis qui sunt in aliquo certo loco causa belli parati pro defensione rei publicae vel principis, & per consequens isti Commendatarij gaudent priuilegijs: ita notabiliter Alexan. vbi supra, & ante eum tenet Cinus in l. 1. C. de iuris & facti igno. 2. colu. nume. 10. & ibi alij Docto. Aduertendum tamen quod licet in istis casibus non valeat praedicta donatio a milite, clerico, vel similibus personis, tamen non potest repetere donator nec eius haeres, sed applicatur huius text. est singul. in l. mulierem. ff. de his qui vt indigni. faci. text. iuncta gloss. ordi. in l. his consequenter. §. primo. ff. fa. here. glo. ordi. & ibi cōmu. Docto. in l. hereditas. C. de his qui vt indigni.

69 Aliquando & 6. fit inter eos reciproca donatio ab ipsa. l. medietatis bonorum acquiritorum cōstante matrimonio, ratione societatis & promiscui amoris & laboris in acquirendo & cōseruando: nam si maritus acquisit aliqua bona cōstante matrimonio, eo soluto diuidū

tur inter maritum & vxorem vel eorum heredes: itaque quilibet eorum prius & ante omnia sibi deducet patrimonium, & capitale quod habebat tempore contracti matrimonij, vel estimationem eius si fuerit venditum vel consumptum cōstante matrimonio, & quidquid vltra reperiatur superlucraturum & acquisitum diuiditur inter eos ratione societatis & coniunctionis animorum & corporum, quae inter eos videtur contracta, argumento text. in regula, nuptias. ff. de regulis iuris. text. in l. cum fuerit. ff. de condi. & demōstr. tex. in c. debitum. de bigamis. text. in c. 2. de sponsa. tex. in cap. cum societatis. 27. q. 2. text. in l. 1. ff. de ritu nuptiarum. text. in l. 1. ff. rerum amotarum. text. in l. aduersus. C. de crimine expilatoris hereditatis. text. in §. 1. In flit. de patria potestate. ita disponit hodie lex. 1. 2. & 3. titu. 3. lib. 3. fo. 11. & in l. 1. & per totum titu. 4. lib. 5. ordi. & istud vult & praesupponit nostralex Tauri, & merito prius & ante omnia deducitur proprium patrimonium, & capitale vniuersumque vel estimatio eius: quia quando inter aliquos simpliciter contrahitur societas, intelligitur bonorum futurorum remanente saluo capitali, nisi expresse & specialiter dicatur inter eos contrarium: ita probat text. in l. coiri societatem. cum. l. sequenti & sequenti. ff. pro socio. & in l. 3. §. 1. eod. titu. & in l. cum duobus. §. damna. eod. titu. & in l. si societatem vniuersa rum. eod. titu. & vtrobiq; cōmu. docto. quod extendit vt procedat & habeat locum nedium in matrimonio vero, sed etiam in putatio: ita probat text. notabilis in ca. 2. de dona. inter virū & vxorē. & ibi tenet & commendat Abba. & alij doctores. probat etiam text. in l. si cū dote. §. fina. ff. solu. matri. vbi dos putatiua habet priuilegia dotis verax: tenet etiam & commendat Pala. Ruui. in sua repe. capi. per vestras. fo. 19. 2. colu. Rode. Sua. in l. 1. titu. 3. lib. 3. fo. 11. quæ. & idem probat & disponit. l. 4. titu. 6. lib. 3. fo. 11. quod intellige quando mulier contraxit ignoranter, secus tamen si scierit: quia tunc nihil eratur: ita probant praedicta iura & expresse tenet Rod. Sua. vbi supra.

70 In dubio autem si non constet vel appareat an bona sint propria & patrimonialia semper praesumuntur superlucraturum & acquisita cōstante matrimonio, nisi contrarium probetur de cōmuni stylo & consuetudine huius regni: ita dicit lex 20. in l. styli. & tenet glo. in l. 1. titu. 3. lib. 3. fo. 11. in glossa. 2. & tenet Pala. Ruui. in sua repe. ca. per vestras. fo. 36. 3. col. versi. hodie tamē vbi dicit quod ita praedicatur: tenet etiam & declarat Rode. Sua. in dicta. l. 1. titu. 3. lib. 3. fo. 11. 2. 4. folio,

ter animo fraudandi & privandi vxorem sua medietate & lucro legali, sed casu & vitio proprio: & in effectu ita tenet Rode. Sua. in dict. l. 1. for. 22. fo. 2. colum. versic. quaritur circa hoc. Sextus est quando vxor soluto matrimonio vit luxuriose & inhoneste, quia tunc amittit predictam medietatem lucrorum & reuertitur ad heredes mariti: ita disponit lex si. titu. 4. lib. 5. ord. quae tamen lex non habet locum in marito vxore mortua, quia in eo non est tantum decus, argumento text. in l. 1. C. de adulter. & argumento dicti Specul. in titu. de actore. §. 1. versic. sed vtrum masculo, vbi tenet quod licet mulieri luxuriose viventi interdicitur administratio bonorum, vt in l. 1. & mulieri. ff. de curat. furio. non tamen interdicitur masculo.

74 Aduertendum tamen quod circa praedicta se offert pulchra & subtilis difficultas, si maritus vendidit, donauit, vel alienauit aliqua bona in fraude vxoris, vt non habeat nec consequat praedictam medietatem lucrorum, qualiter consilatur vxori, & quod remedium habeat pro recuperatione: & breuiter & resolutiue dico, quod si alienatio fuit facta in pecunia vel rebus quae pondere, numero, vel mensura consistunt, vel in alijs rebus mobilibus quae non extant, maritus vel heres eius debet soluere de proprio patrimonio & bonis suis, vel imputari in parte lucrorum quae pertinent ipsi marito: si vero facta excussione in bonis mariti non inueniatur soluendo, poterit mulier agere contra possessorem secundum materiam reuocatoriam alienationis eorum quae fit in fraudem creditorum: si vero alienatio fuit facta in specie quae extat indistincte poterit mulier agere contra possessorem etiam nulla facta excussione, vt dixi & tractaui suo loco in dicta materia alienationis quae fit in fraudem creditorum. Vnum tamen est quod per transitum ad secunda vota non amittit istam medietatem lucrorum, nec tenetur proprietatem eorum seruare filiis primi matrimonij: quia non videtur habuisse a marito & eius largitione, sed ab ipsa lege, & eius beneficio & prouisione, argumento text. notabilis in l. 1. C. de bonis matris. & ibi doct. & per illum text. ita tenet Pala. Ruui. in sua. repe. fo. 482. colu. versic. ex quo inferitur, & in expresso ita disponit hodie lex. 14. supra his leg. Tauri.

75 Quaro tamen pro declaratione praedictorum, si diuersae statuta, vel consuetudines sint in loco & domicilio mariti, & diuersae in loco & domicilio vxoris, vel in loco vbi contractus matrimonij & instrumentum dotale celebratur, circa lucra ista diuidenda, vel dote exigenda, vel

arrhis, vel donationibus applicandis, quod domicilium vel locus debeat inspicere: & breuiter & resolutiue dico quod licet regulariter in conuenientibus litis ordinationem debeat inspicere locus iudicij, vt in l. 1. C. quemad. testa. ape. & in conuenientibus litis decisionem debeat inspicere locus contractus, vt in l. 1. vt si fundo. ff. de emptione. & ibi commu. opin. tamen in causa dotis arrharum, vel aliarum donationum indistincte quoad omnia inspicitur locus & domicilium mariti: text. est in l. 1. exigere dotem. ff. de iudi. & ibi notat Bar. Albe. Pau. & commu. docto. Abbas Felinus, & communiter Canonistae in causa de spola, licet aliter & melius posset dici quod ibi non detur aliqua specialitas, sed procedat secundum ius commune: quia quando quis contrahit in aliquo loco tanquam aduenza, statim recessurus non fortitur ibi forum ratione contractus, sed in proprio domicilio. Item quando confertur & destinatur solutio in alio loco, ibi debet conueniri, quia ibi dicitur contraxisse. textus est in l. 1. heres absens. §. primo. ff. de iudi. text. in l. 1. cotraxisse. ff. de actio. & obligat. sed iuris contrahendo matrimonium in loco & domicilio vxoris & ibi faciendo instrumenta dotalia, videtur accedere & contraxisse tanquam aduenza statim recessurus cum vxore in proprio domicilio: ergo merito debet attendi locus & domicilium mariti tam in his quae pertinent ad litem ordinationem quam in his quae pertinent ad decisionem, & sic non est aliqua specialitas in dote & in alijs: & ita probat text. in dict. l. 1. exigere dotem. & ita tenet & declarat ibi Paul. de Cast. Curtius, Jacobi, de Sancto Georgio. Quod. 1. limita & intellige nisi aliter inter maritum & vxorem cautum est. Secundo nisi respectu extranei. Tertio nisi maritus debet habitare in loco & domicilio vxoris, argumento praedictae legis: & ita tenet & limitant ibi praedicti doctores moderni. Verum tamen est quod hodie habemus nouam & singularem legem part. scilicet. l. 24. titu. 1. par. 4. quae expresse disponit contrarium, imo quod attendatur locus & domicilium contractus matrimonij & instrumenti dotalis, non vero domicilium ipsius mariti: scilicet Rode. Sua. in dict. l. 1. for. 18. 2. colu. dicat & tenet quod praedicta lex parti intelligatur secundum ius commune, & verificetur & procedat in casu quo maritus vult habitare in loco & domicilio vxoris, tamen certe est manifesta diuinitio.

76 Item quaro pro maxima & necessaria declaratione praedictarum legum, an dominium & possessio huius medietatis lucrorum transeat ipso iure in vxorem constante matrimonio, & eo soluto

luto ante realem traditionem vel apprehensionem, an vero tantum habeat actionem personalem & conditionem, ex praedictis. l. 1. ad petendum a marito vel heredibus: & videtur quod non transeat dominium nec possessio, sed tantum habeat actionem personalem, quia licet quando aliqui contrahunt veram & propriam societatem omnium bonorum vel patris eorum, transeat dominium & possessio bonorum praesentium pro sua parte in consocium: quia quilibet videtur deinceps habere, tenere, & possidere bona sua nomine vtriusque, & tanquam per clausulam constituti transire in alium dominium et possessio, p. parte, vt in l. 1. ver. si. cum. l. sequenti. ff. p. socio. cuius verba sunt, in societate omnium bonorum omnes res quae coeunt sunt continuo, & statim sequitur. l. 2. & dicit, quia licet specialiter traditio non interueniat, tacite tamen creditur interuenire, & ibi notat & commentat glo. ordi. Bar. Albe. Bald. Sali. Fulgo. & commu. docto. licet secus sit in alijs contractibus particularibus vel vniuersalibus, vt in l. 1. traditionibus. C. de pactis. & in l. qui tibi. C. de hered. vel actio. vend. imo etiam si sit contractus vniuersalis & valde fauorabilis dotis: glo. est singu. in l. 1. ff. de usufructu. pro dote. & ibi commu. opin. tamen in bonis futuris postea quesitis per vnum ex socijs non transit dominium nec possessio in alium: quia videtur cessare praedicta ratio: ita probat text. in l. 1. si quis societatem contraxerit. ff. pro socio. cuius verba sunt, si quis societatem contraxerit, quod emerit ipsius sit, non commune: sed societatis iudicio cogitur rem communicare. & ibi glo. ord. & commu. opin. tenet etiam & declarat Bald. in l. 1. eiusdem tituli. Cum in l. 1. quod meo. ff. de acqui. poss. si. colum. Alexan. in l. 3. incertam. eod. titu. pe. colu. & ante eos Azo in Summa. C. pro socio. §. col. p. bar etiam text. quem ibi ponderat Iaso. in l. 1. si socius. ff. si certum petat. Hodie tamen corrigitur ista sententia & communis opinio in bonis acquisitis & lucratis constante matrimonio, imo dicendum est quod etiam transit dominium & possessio in socium pro parte in bonis futuris post contractum quesitis: ita disponit singularis lex part. 47. versic. si. titu. 28. 3. par. iussu di cas quod intelligatur mediante traditione postea sequuta, vel quod transeat & queratur res pro parte mediante actione pro socio intentata: sed diuinitio est adeo tenendum est quod dixi. Ex quo inferitur & resultat vera & clara decisio & responsio in nostra questio. quod lucra quesita constante matrimonio per maritum attento iure communi, non quaxantur vxori pro

parte ipso iure quo ad dominium & possessionem nisi secuta traditio: sed hodie sic, attendente lege part. 47. & ita videtur tenere Pala. Ruui. in dicta rep. ca. per vestras. fo. 273. col. & folio. 46. 4. colum. in fi. & Doctor Segura in repe. legis. §. fin. ff. de libe. & posthu. 4. fo. & 4. colu. Rode. Sue. in allegationibus suis, in l. 1. titu. de las ganancias. fo. 23. versic. queritur vterius licet certe nullus eorum sic declaret. Nec obstat si subtiliter dicas quod quando ex aliquo titulo vel causa vniuersali vel particulari resultat vel resultare potest damnum parti, quia teneretur ad onera vel debita, nunquam transit ipso iure dominium nec acquisitio nisi sequat acceptatio vt in l. 1. & per totum. ff. de acqui. h. re. & in l. cum heredes. ff. de acqui. poss. sed in nostro casu si in vxorem transeat ipso iure dominium & possessio, statim etiam teneretur ad debita praeter voluntatem suam, ergo non quaxatur: notabiliter respondeo quod licet ipso iure quaxatur, tamen debet intelligi reuocabiliter vt possit vxor si vellet renuntiare praedictae medietati lucrorum, vt in l. 60. infra his. l. 1. Tauri: & fundat optimo simili & ratione: quia licet ex potestate suauitatis dominium bonorum patris transeat ipso iure in filium, tamen potest se abstinere, vt in l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. & in §. sui. Instit. de hered. quali. & disse.

77 Item quaro an sicut in matrimonio vero communicantur praedicta lucra inter maritum & vxorem, ita eodem modo communicentur in matrimonio putatiuo bona fide & ignorantia inter eos contracto: & breuiter teneo quod sic ita probat text. singularis in dicta glo. ordi. in c. 2. de dona. inter virum vxorem. & ibi tenet Abb. Panor. & communiter alij doctores: probat etiam text. in l. 1. si cum dote. §. si. ff. solu. mat. vbi habetur quod dos habet sua privilegia: etiam in matrimonio putatiuo: & in expresse ita tenet Pala. Ruui. in rep. ca. per vestras. fo. 19. 2. colu. & fo. 39. 2. col. vbi benefundat. Rode. Sua. in dict. l. 1. titu. 3. lib. 3. quae est donatio tamen pura & simplex inter eos non valet. nec confirmatur morte in matrimonio putatiuo. Item nec habet locum inter eos successio reciproca ab intestato, vt in l. 1. & per totum. C. & ff. vnde vir & vxor. & ibi commu. Docto.

78 Item quaro si maritus ante matrimonium contractum habet solam proprietatem in aliquo praedio vel fundo, & alter habet usufructum, & postea constante matrimonio ex aliqua causa consolidatur usus fructus cum proprietate, an habeat vxor medietatem eius vel saltem affi

Ant. Go. in l. 1. Tauri. Mm 2 maritum

mationis eius? & breuiter & resolutiue dico q non: quia censetur prouenire ex causa qua proprietatis fuit quæsitæ, & non dicitur nec iudicatur diuersa res à proprietate, argumento text. in l. 4. ff. de iure dot. vbi dicit quod si proprietati in dotē data accedat usufructus, non dicitur dos noua, sed incrementū primæ dotis. text. in l. in ratione. la. 1. §. Imperator. ff. ad legē falc. tex. in l. damni infecti. §. Sabini sententia. ff. de damno infecto. vbi habetur q quando finis habet necessariam causam cum principio attenditur principium & nō finis: text. in l. quod ait §. quod ait. ff. de adu. tex. in l. 3. §. socio. ff. de mino. tex. in l. adeo. §. 1. ff. de acqui. rerū domi. & ita tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fol. 38. 3. colum. licet prius tenuerit contrarium: & cōtrarium etiam tenet expresse Rod. Sua. in dicta l. 1. titu. 3. for. ll. fo. 24. in quæst. pone quod maritus. argumēto tex. iuncta docti na Fabri. in §. si cui. l. i. ff. de legat.

79 Item quæro si vxor decedat sine acceptatione vel repudiatione horum lucrorū, & ante declarationem suæ voluntatis, an prædicta lucra transmittantur ad heredes vt possint acceptare? & dico quod sic: quia licet iura vniuersalia quæ proueniunt per viam successionis ex testamento vel ab intestato non transmittantur, tamen alia iura particularia prouenientia ex cōtractu vel legis dispositione bene transmittuntur, argumēto tex. in l. 3. ff. de interdictis & re legatis. tex. in l. si. C. de bonis maternis. cum si milibus. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. capi. per vestras. fo. 39. 4. colum. Item quæro si in solo proprio mariti fiat ædificium constante matrimonio, dato quod illud cedat solo, an valor eius debeat æstimari & medietas applicari vxori? & teneo quod sic, licet Rod. Sua. in dicta l. 1. for. fo. 24. vers. sed pone, dicat quod tantū sumptus & expensæ cōmunicantur. Item adde quod confiscatis bonis mariti non confiscatur medietas lucrorum quæ pertinet vxori, at gumēto tex. in l. prima. & per totum. C. nē vxor pro marito. & in l. 1. C. de priui. fisci. & in l. 1. C. ad legē Iulia. de vi. & in l. cū duobus §. fina. ff. pro socio. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fol. 46. 2. colū. & expresse disponit lex. 77. infra his. ll. Tauri.

80 Item quæro, si soluto matrimonio mulier vi-
dua cōmittat adulterium, an perdat ista lucra, quæ causa & industria mariti fuerūt quæsitæ? et dico q sic ita disponit lex. 4. titu. 4. lib. 5. ordina. & tenet Palatios Ruui. in dicta repetitione. ca. per vestras. folio quadragesimo septimo,

quarta columna: & confirmatur ex gloss. notabili & communi sententia in l. fideicommissum. C. de fideicommissis. vbi habetur quod hereditas, legatum, vel fideicommissum relictum vxori reuocatur per stuprum postea commissum, imo etiam perditur dos, sicut per adulterium commissum viuentē marito, secundum Paul. de Cast. & cōmuniter doctores ibi.

TEX. LIII.

A muger durante el matrimonio, no pueda sin licencia de su marido repudiar ninguna herencia que le venga ex testamento ni ab intestato: pero permitimos q pueda acceptar sin la dicha licencia qualquier herencia ex testamento & ab intestato con beneficio de inuentario, y no de otra manera.

TEX. LV.

A muger durante el matrimonio sin licencia de su marido como no puede hazer cōtracto alguno, assi mismo no se pueda apartar ni desistir de ningun cōtracto que a ella toque, ni dar por quito a nadie del, ni pueda hazer quasi cōtracto ni estar en iuyzio haziendo ni defendiendo sin la dicha licencia de su marido: & si estuuiere por si, o por su procurador, mandamos que no vala lo que hiziere.

TEX. LVI.

Mandamos quel marido pueda dar licencia general a su muger para cōtraer y para hazer todo aquello que no podia hazer sin su licencia: & si el marido se la diere, vala todo lo que la muger hiziere por virtud de la dicha licencia.

TEX

TEXT. LVII.

EL IVEZ con conofcimiento de causa legitima, o necessaria compola al marido que de licencia a su muger para todo aquello que ella no podria hazer sin licencia de su marido, & si compelido no ge la diere, quel juez solo se la puede dar.

TEX. LVIII.

EL marido pueda ratificar lo que su muger ouiere hecho sin su licencia no embargante que la dicha licencia no aya precedido ora la ratificacion sea general, o especial.

TEX. LIX.

QUANDO el marido estuuiere ausente, y no se espera de proximo venir, o corre peligro en la tardanza que la justicia con conofcimiento de causa seyendo legitima, o necessaria, o prouechosa a su muger pueda dar licencia a la muger la que el marido le auia de dar la qual assi dada vala como si el marido sea.

SPM. MAR. LX.

1. Mulier coniugata quod non possit facere contractum sine licentia mariti, & quæ sit ratio?
2. Si contractus est vitiosus, ipsi mulieri, an possit fieri sine licentia mariti?
3. Si vxor contrahat cum suo marito, vel agat in iudicio contra eum an requiratur eius licentia?
4. Si vxor & maritus simul faciant aliquem contractum cum tertio, an requiratur licentia mariti?
5. Si vxor contrahat cum aliquo in presentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas?
6. Si vxor contraxerit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeat ratum?
7. Si vxor sit posita aliqui officio sciente & pariente marito, an requiratur licentia mariti in contractibus mulieris?
8. An contractus ab vxore sine licentia mariti firmetur iuramento?
9. An vxor possit constituere procuratorem sine licentia mariti?

Lex. LIII. cum sequentibus vsque ad leg. lx.

NOTA ex his leg. sequentes conclusiones. Prima, quod mulier coniugata durante matrimonio non potest facere contractum sine licentia viri. Secunda conclusio, quod mulier coniugata non potest facere contractum sine licentia viri. Tertia conclusio, quod mulier coniugata non potest facere distractum, & sic de ceteris contractibus vel quasi contractibus semel factis sine licentia viri. Quarta conclusio, quod mulier coniugata non potest remissionem vel liberationem debitori concedere sine licentia viri. Quinta conclusio, quod mulier coniugata non potest agere contra alium in iudicio sine licentia viri. Sexta conclusio, quod mulier coniugata ab alio cōueniatur etiam se defendendo non potest esse in iudicio sine licentia viri. Pro quorum perfecta intelligentia & declaratione in primis quæro, quæ sit ratio fundamentalis eorum? quam assignare certe est difficile, & probo a sufficienti partium enumeratione: quia si mulier vult contrahere super rebus dotalibus non potest, cum dominium earum sit penes maritum, vt in l. doce ancillam. C. de rei vend. si vero vult contrahere super aliis rebus suis videtur quod possit sine aliqua licentia mariti, cum in eis nullum habeat maritus nec sibi fiat aliquod præiudicium: sed notabiliter respondet quod in omnibus habet locum illa lex cum sequentibus: nam mulier coniugata potest habere bona triplicia generis: nam primo potest habere bona dotalia quæ fuerunt data in dotem marito, in quibus solus maritus agit tamquam dominus, vt in l. doce ancillam. C. de rei vend. Secundo potest habere bona paraphernalia quorum dominium est penes eam, administratio vero penes maritum in quibus maritus agit sine mandato. Tertio potest habere alia bona propria quorum dominium & administratio est penes eam, in quibus sola vxor potest agere vel mantus præstita cautione tanquam coniuncta persona, vt in l. maritus. C. de procuratoribus. & ibi gloss. ordi. Petrus. laci. iun. Odo. Cuius. Barto. Albe. Bald. Pau. de Cast. Alex. Iaso. & cōm. doctores. & in l. si. C. de pactis conuen. in quibus omnibus locis non potest aliquo modo mulier coniugata agere nec contrahere sine licentia mariti: imo etiam si nulla bona habeat non potest personaliter obligari: quia lucra & debita debentur. Ant. Go. in l. Tau. Mm. 3. bent

NOTA ex ista. l. quod lu-
cra acquisita durante ma-
trimonio diuiduntur &
communicantur inter ma-
ritum & vxorem: de quo
dixi latè & magistraliter
in. ll. suprà proximis.

Item principaliter nota, quod vxor potest re-
nuntiare predictis lucris quæ sitis cōstante ma-
trimonio, & ista est sola & principalis decisio
huius. l. cōtra quā. imō q̄ talis renunciatio non
valeat fundamētaliter facit, quia donatio inter
maritum & vxorē est nulla & prohibita, adeo
q̄ nulla oritur actio nec obligatio, vt in. l. i. & p
totum. C. & ff. de dona. inter virū & vxorē. & in
ca. si. extra. eod. titu. Item etiam quia militat ra-
tio prohibitiua eius, nē mutuo amore se spo-
lient. Rursus confirmatur, quia in vxorem trā-
sit ipso iure dominium & possessio pro sua par-
te lucrorum acquiritorum cōstante matrimo-
nio, vt supra dictum est: ergo non potest fauo-
re mariti renūciare, quia est vera & propria do-
natio & per eam diminuitur patrimoniu eius
& fit pauperior. Sed his nō obstantibus cōtra-
rium est tenendum, imō quod valeat & teneat
renunciatio, modo fiat ante matrimonium cō-
tractum, modo cōstante matrimonio, modo
eo soluto: & istam sentē. & cōclus. clarè & aper-
tè probat nostra lex. 60. Tauri, quæ simplici-
ter & generaliter dicit quod si vxor renunciet
lucris quæ sitis cōstante matrimonio, non te-
neatur ad debita: & fundatur & probatur ex-
pressè de iure communi, quia licet donatio in-
ter maritum & vxorem non valeat, tamen quā-
do quis eorum ex donatione nō fit pauperior
nec diminuit patrimoniu suum proprium
bene valet & tenet donatio, licet alter efficiat
dior: vt si quis renunciet hereditatem, lega-
tum, vel fideicommissum, vt proueniat ad alte-
rū, quia est sibi substitutus vel ab intestato suc-
cellurus: quia tunc cessat ratio fundamentalis
prohibitiua: text. est formalis & expressus in. l.
si sponsus. §. si maritus. el. 2. ff. de dona. inter vi-
rum & vxorē. cuius verba sunt, si maritus, hæres
institutus repudiet hereditatē donationis cau-
sa, Iulianus scribit donationē valere, nec paupe-
rior sit, qui nō acquirit, sed qui de suo patrimo-
nio deposuit: repudiatio autem mulieri pro-
dest si vel substituta mulier sit vel ei ab inte-
stato successur: simili modo & si legatū repu-
dier placet nobis valere donationē. & ibi notat

& cōmendat Odo. Bar. & cōmu. doct. text.
in. l. pfectitia. §. si pater. ff. de iure doti. text. in
l. qui autē. ff. de his quæ in frau. credi. vbi dispo-
nitur quod licet potest debitor repudiare hæ-
reditatē vel legatum in fraudem creditorū, nec
fit reuocatio per edictum illius tituli: quia licet
non acquirat de nouo, tamē non diminituit pa-
trimonium: text. in. l. cum oportet. §. si autem.
C. de bonis quæ libe. vbi habetur quod licet do-
natio inter patrem & filium non valeat, tamen
bene potest pater renuntiare vsu fructum quē
habet à lege in bonis filij: & ibi notat & cōmen-
dat Bald. Salic. Paul. & cōmu. doct. text. in. l.
penul. ff. de colla. bon. vbi si pater illud qd post
mortem tenebatur solvere filio dedit vel soluit
in vita, valet & tenet solutio, & non tenetur fi-
lius alijs fratribus conferre: nec his obstat ratio
mea superior quod dominu & possessio trans-
sit ipso iure in vxorem pro sua parte, & renun-
tando dicitur perdere & diminuire patrimo-
nium suum: quia respondeo quod non est ve-
ra & propria acquisitio dominij & realis incor-
poratio in patrimoniu eius per actum verum
& naturalē, sed fictē & reuocabiliter per. l. adeo
pōt renuntiare & non acquirere, sicut quando
hæreditas & legatum ipso iure alicui quæritur
sine aditione, vel immisione, & tamen potest
repudiare vel se abstinere. nec etiā obstat text.
not. & subtilis. in. l. magis puto. §. si fundum. ff.
de rebus eorum. vbi habetur quod minor etiā
cum autoritate tutoris vel curatoris non pōt
repudiare legatū rei immobilis sibi relictum
sine decreto iudicis: quia illud est verum & pro-
cedit in minore qui non solum prohibetur alie-
nare & perdere, sed etiam desinere acquirere.
Sed nostra quæstio & iura prædicta loquuntur
& procedunt quando quis solum prohibetur
perdere & diminuire patrimoniu: et in express-
so, licet nō ita bene fundent, ita tenet Ioan. Fa-
ber in rub. Instit. de nupt. in fi. Pala. Ruu. in. d.
repe. c. per vestras. fo. 263. col. et fo. 273. col. Ro-
de. Sua. in dict. l. i. titu. 3. lib. 3. fo. 112. quæst.

TEX. LXI.

E aqui adelante la muger
nose pueda obligar por fia-
dora de su marido aunque
se diga y alegue que se cō-
uertio la tal deuda en prouecho de la
muger. Y asimismo mādamos q̄ quā-
do se obligare a mancomun marido y
muger en vn contrato, o en diuersos

que la muger no sea obligada a cosa al-
guna: salvo si se prouare que se conuer-
tio la tal deuda en prouecho della: ea en
tonces mandamos que por rata del di-
cho prouecho sea obligada: pero si lo q̄
se conuertio en prouecho della fue en
las cosas quel marido le era obligado a
dar assi como vestirla, y darle de comer
y las otras cosas necesarias: mādamos
que por esto ella no sea obligada a cosa
alguna: lo qual todo lo que dicho es se
entienda sino fuere la dicha fiança, o o-
bligacion a mancomun por marauedis
de nuestras rētas, o pechos, o derechos
dellas.

SUMMARY.

1. Mulier non potest intercedere vel se obligare tanquā fideiusor pro alio.
2. An & quando vxor poterat se obligare pro marito, & quid hodie sit immutatum?
3. Si maritus & vxor obligentur tanquam duo rei, an valeat & teneat obligatio?
4. Si vxor se obligat tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiusor, an valeat?
5. In his quæ non dependent à nostra potestate protestatio non releuat protestantem.
6. An vxor possit se obligare pro marito pro debito publico & fiscali?

Lex. lxj.

NOta ex ista lege sequentes conclu-
siones: Prima q̄ vxor non potest
intercedere pro marito, etiā si alle-
getur q̄ debitum fuit conuersum
in vtilitatem ipsius vxoris. Secun-
da con. q̄ quando maritus & vxor obligantur
tanquā duo rei in solidum, non tenetur nisi
quatenus probetur esse conuersum in vtilitatē
ipsius vxoris. Tertia conclusio. quia demum dici-
tur esse conuersum in vtilitatem eius, quando
vtilitas respicit patrimoniu vxoris & augmē-
tum eius: non verò ad ea quæ alijs maritus de
necessitate iuris tenebatur, vt alere, & alia ne-
cessaria sibi ministrare. Quarta conclusio. q̄ præ-
dicta intelligantur præterquam si maritus &
vxor obligentur pro debito regali vel fiscali:

quiatūc indistinctē tenetur prout fuerint obli-
gati tanquam extranei.

Pro cuius perfecta declaratione dico & præsup-
pono q̄ licet regulariter p̄ quolibet debito &
persona possit obligari fideiusor, & accedere
cuiuslibet obligationi ciuili & naturali simul, vel
naturali tantum, vel ciuili tantum. vt in. l. i. &
per totū. ff. de fideiusoribus. & in. l. i. & per to-
tum. C. eod. tit. & in. §. i. & per totum. Inst. eod.
tit. & in. c. & per totum extra. eod. tit. & in. l. i.
& per totum. tit. 12. §. par. tamē mulier non po-
test efficaciter intercedere nec esse fideiusor
alterius propter fragilitatē sexus, & licet mero
iure teneatur ciuilitè & naturaliter, tamen cō-
petit sibi exceptio & beneficiū Velleiani. tex.
in. l. i. & per totū. ff. ad Velleia. tex. in. l. i. & per
totum. C. eod. tit. tex. in. l. i. titu. 12. §. part. imō
etiam si iam soluisset posset repetere per condi-
tionē indebiti: quia exceptio Velleiani est per-
petua & fauorabilis. tex. est formalis & expres-
sus in. l. qui exceptionē. ff. de cōdi. indebi. & ibi
glo. ord. Bar. Albe. Bald. Pau. & cōmu. doct.
tex. in. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. &
ibi glo. or. & com. doct. quod tamen est verum
& procedit præterquam si post biennium con-
firmavit & ratificauit fideiussorem suū, vel ite-
rum de nouo intercessit, & tāquā fideiusor se
obligauit, vel exceptioni sibi cōpetenti renun-
tiauit: quia tunc ex tanti temporis dilatione vi-
detur ex magno proposito & non ex fragilita-
te se obligare, ideo efficaciter tenetur. tex. est in
l. si mulier. la. 2. C. ad Velleia. & ibi glo. or. Odo-
fre. Bar. Albe. Bal. Pau. Cinus, Petrus, Iacob. Bu-
triga. Sali. & cōmu. Doct.

Quod tamen limita & intellige quādo mulier
intercessit & se obligauit pro extraneo: secus
tamen est si pro marito: quia tunc ipso iure in
distinctē non tenetur, etiā si ex intervallo post
biennium se obligauit. text. est formalis & ex-
pressus in authen. vt nulli iudi. liceat habere. §. &
illud. colla. 9. tex. in authen. si qua mulier. C. ad
Velleia. & ibi glo. ord. Odo. fre. Petr. Cin. Iacob.
Butri. Bart. Bald. Albe. Pau. Sali. & cōmu. do-
cto. cuius ratio est, quia tacitè & per indirectū
videtur inter eos facta donatio inter virum et
vxorem quæ non valet, nē mutuo amore se ex-
polient. argu. tex. in. l. i. & per totum. C. & ff.
de dona. inter vi. & vxorē. Quod tamen subintel-
lige nisi pretium vel debitum cōtentum in cō-
tractu pro quo fideiussit sit conuersum in vti-
litatem eius: quia tunc efficaciter tenetur. tex.
est in. d. authen. si qua mulier. et ibi glo. ord. et
com. doct. hodie tamen genericè et indistinctè
vult et disponit nostra lex Tauri, q̄ talis vxor
Ant. Go. in. ll. Tau. Mm s non

obligatio personalis tantū durat per .x. annos, ut intelligatur quando continetur in chirographo & scriptura priuata, & sic non corrigitur per istam: & illa lex est vtilissima & potest praedicari cum bona conscientia quando quis soluit & nō pōt probare, vel aliter satisfecit creditori. Quo ad tertiam con. adde quod ratio est, quia actio personalis corroboratur & confirmatur ab ipsa hypotheca, ideo durat per maius tēpus. Ex qua lege nota q̄ licet actio hypothecaria de iure cōmuni durabat p. 40. an. qū intentabatur cōtra debitore vel heredes eius et tū per 30. an. qū intentabatur cōtra extraneos ut in l. cū notissimi. iuncto. §. i. C. de praescrip. 30. vel. 40. an. & in l. 27. tit. 29. 3. par. tū hodie per nram legem tū durat per 30. an. modō intente tur cōtra vnū, modō contra alium. Quo ad 4. con. adde & nō q̄ actio mixta tollitur per 30. annos, ut petitio here. fami. here. cōmū. diu. ex qua lege inferas q̄ actio mere realis remanet in dispositione iuris cōis, & sic durabit per 30. an. ut in l. sicut in rē. C. de praesc. 30. vel. 40. an. cū sim. ut rei ven. Publiciana. cōfessoria, & similis.

3 Item adde pro complemento materiae quod ex nostra lege cum superioribus allegatis in eius corroboracione colligitur quod hodie est sub lata materia perpetuationis: nam de iure cōmuni creditor agit contra debitorem actione sibi petenti perpetuabatur actio per litis con. & a fortiori per sententiam, & extenditur in tempus. 40. annorū. ut in l. si. C. de praesc. 30. vel. 40. anno. Sed hodie per nram legem nō perpetuatur, imō minori tēpore durat, interruptur tamen necessario praescriptio temporis praeteriti, & in hoc non corrigitur ius commune. Praedicta tamen omnia procedunt & habent locum quando agitur de praescribendo iure, remedio, vel actione, ad petendū & consequendum debitum ab alio qui nullum ius vel titulum habet: si vero habeat & possideat rem alienam cum titulo & bona fide, tunc est propria materia praescriptionis vel usucapionis: de quo vide in suis locis ordinarijs, et plenē & certē magistraliter per Fran. Bal. in suo tracta. praesc.

TEX. LXIII.

Or quanto en las ordena-
ças que hezimos en la vi-
lla de Madrid a quatro
dias del mes de Deziem-
bre del año passado mil

y quinientos y dos años ay vna ordena-
ça, su tenor de la qual es este que se si-
gue. Otrofi por quanto por la ley por
nos fecha en las cortes de Toledo ouim-
os ordenado, que si los deudores que
deuian algunas deudas en quien son fe-
chas execuciones por contractos, obli-
gaciones, o por sentencias a pedimien-
to de los creadores en los deudores, o
en sus bienes allegaren paga o otra ex-
cepcion que sea de recebir que tengan
diez dias para la prouar, y no se declara
desde quando han de correr los dichos
diez dias, declaramos y mādamos, que
los dichos diez dias corran desde el dia
que se opusiere a la tal execucion. Y pas-
fados los dichos dias sino prouare la di-
cha excepcion, que el remate se haga
como la dicha ley lo dispone sin embar-
go de qualquier appellacion que della
se interpusiere dando el creador las fīa-
ças como la dicha ley lo manda. Y por-
que nuestra merced y voluntad es que
la dicha ordenança aya cumplido effe-
cto. Porende mandamos que lo conte-
nido en ella se guarde y cumpla y exe-
cute como en ella se contiene sin em-
bargo de qualquier appellacion que de
llas se interpongan para ante nos, o pa-
ra ante los oydores de nuestras audien-
cias, o para ante otros qualesquier jue-
zes, o qualquier nullidad que contra la
dicha execucion y remate se allegue.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum publicum Guarentigium habet execu-
tionem paratam.
- 2 De iure communi instrumenta non habent paratam
executionem.
- 3 In aliquibus casibus de iure communi instrumenta ha-
bent paratam executionem.
- 4 An requiratur quod hodie in instrumenta publica
ponatur clausula Guarentigia?
- 5 Istud instrumentum etiam mandatur executioni con-
tra heredes debitoris principalis.

- 6 An istud ius exequendi competat heredibus & suc-
cessoribus creditorum?
- 7 An istud instrumentum publicum possit mandari
executioni pro debita in die vel sub conditione.
- 8 Si istud instrumentum fiat in loco ubi potest mandari
executioni si in alio loco petatur executio ubi nō viget
talis lex, ibi non mandabitur executioni.

Lez. lxiii.

Nota ex ista. l. quod instru-
mentum publicum Gua-
rentigium habet executio-
nem paratam, & nulla ex-
ceptio potest contra eum
opponi nisi illae quae conti-
nentur in l. ordi. hic allega-
te: & ille debent opponi infra decem dies a tem-
pore oppositionis, creditor tamen debet offer-
re fideiussorem: quod si executio fuerit reuoca-
ta restituet pecuniam solutam debitori, & cum
his executio procedat & consequatur plenum
effectum.

2 Pro cuius legis & materiae perfecta declaratio-
ne dico & praesuppono quod regulariter de iure
instrumenta quantumcunque publica non
habent executionem paratam, sed tantum vim
probationis procedendo per viam ordinariam:
ita probat text. singularis in l. minor annis. 25.
cui fideicommissum. in fine. ff. de minoribus.
ibi, quia paratam ex iudicati causa persequen-
tiam nouo contractu ad initium alterius peti-
tionis redegerat. ibi notant & commendant
Docto. illum etiam text. ad hoc notat & com-
mendat Bald. & alij Docto. in l. si cum dorem
§. eo autem tempore. ff. solu. matri. Alexand. la-
so. & moderni in l. ait praetor. §. si iudex. ff. de re
iudicata. idem Alexand. laso. Philip. Decius. &
alij moderni in l. final. C. de edic. diui Adrian.
tollen. & reputat in iure singularem Roderi.
Xuar. in l. post rem iudicatam. ff. de regul. iur.
fol. 120. 2. colum. versicu. aduertat. probat etiam
text. in l. 2. C. de execu. rei iud. & ibi gloss. ordi.
& commu. Docto. tex. in l. quarta. §. si ex con-
uentione. ff. de re iudicata. text. in l. si cum do-
rem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. Confir-
matur, quia nullum genus probationis habet
executionē paratā, nec producit actionem, nec
executionē: quia virtus & effectus eius depen-
det a sententia definitiuā istam regulam & do-
ctrinam probant praedicta iura, & in terminis
ponit. glo. singu. & vnica in l. sed & si possessio-
ri. §. fin. in verbo. probatum. ff. de iureiu. quam

ibi notant & commendant omnes Doctores.
praecipue laso. 2. colum. nume. 4. & illam gloss.
ad hoc reputat singu. Bal. in l. prima. C. de exe-
cu. rei iudic. 2. colum. num. 2. idem Bald. in cap.
1. 4. colum. de liti. contest. & reputat singu. Se-
gura in repet. l. si ex legati causa. de verbo. obli-
gatio. fol. 101. 3. colum. versicu. 3. differentia. & il-
lam gloss. ad hoc reputat singu. & vnica Flori-
ria. in l. cum de indebito. §. primo. nu. 7. ff. de
probationibus.

3 Quod est verum & procedit regulariter, praeter
quam in aliquibus casibus specialibus a iure in
quibus habent paratā executionē. In sententia-
iuramento, confessione, testamento, & alijs plu-
ribus casibus adductis & collectis per Docto-
vbi supra, & maxime per Rod. Xua. in l. post
rem iudicatam. ff. de re iud. fol. cum sequenti-
bus. Item etiam est verum & procedit etiam si
in tali instrumento publico sit posita clausula
Guarentigia, & verba executiua & condemna-
toria: quia dicit debitor quod habet se pro con-
demnato tanquam si per iudicem proprium
ordinarium & in sententia definitiuā esset con-
demnatus: quia priuatorum consensus non po-
test tribuere iurisdictionem tabellioni vel no-
tario vt illum condemnet, argumento text. in
l. priuatorum consensus. C. de iurisd. om. iudi-
cum simi. & quod ista sit clausula Guarentigia
tenet & declarat vltra omnes melius quam ali-
bi laso. in l. error. C. de iuris & fac.igno. 8. colū.
num. 12. idem laso. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb.
obliga. 3. colum. nume. 25. Docto. de Segura in
repet. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. 6.
fol. 2. columna, hodie tamen de iure nostro re-
gio instrumenta publica bene mandatur exe-
cutioni ita disponit. l. 4. titu. 8. lib. 3. ordi. & ista
nostra lex Tauri.

4 Sed pulchrum dubiū est, an requiratur quod
in tali instrumento publico hodie ponatur pre-
dicta clausula Guarentigia & condemnatoria:
& videtur dicendum quod sic: quia alias non
est fundamentum ex quo oriatur virtus exe-
cutionis & ius exequendi: & in terminis ita de
terminat Baldus in l. etiam. C. de execu. rei iud.
dica. prima columna, numero quarto. idem
Bal. in l. penultima. C. de fideiuf. prima colum.
nume. 3. Docto. de Segura in repet. l. si ex lega-
ti causa. ff. de verbo. obliga. 7. fo. 2. colum. laso.
post Barto. & alios in l. prima. §. si quis ita. eod.
titu. Rod. Xua. latius & melius quam alibi in
dicta. l. post rem iudicatam. ff. de regulis iuris.
fol. 120. secunda colum. versicu. sed pulchrum &
mihi nouum dubium est. &c. adeo quod non
sufficit si postea ponatur ex intervallo secun-
dum

qñq; vnum ponatur pro alio, de quo alijs dixi suo loco, & vtrunq; differt longe ab ipsa possessione, vt in l. naturali. §. nihil comune. ff. de acqui. possel. Vfuscapio vel prescriptio est quando quis habuit & retinuit rem alienam mobilem vel immobilem cum titulo & bona fide per tempus à iure definitum: text. est in l. vnica. C. de vsu cap. trans. in l. i. & per tot. ff. de vsu cap. text. in l. i. & per tot. cum pluribus titulis sequentibus C. pro emptore. text. in l. i. & per tot. Instit. de vsu cap. Interruptio est annullatio & reuocatio vsucapionis vel prescriptionis concepta, quæ fit quando possessor conuenitur durante illo tempore in presentia, & his cõtestatur vel in absentia, & alijs casibus specialibus per solam citationem vel libelli oblationem: quia tunc interruptur pitur illa vsucapio & prescriptio vt nō nocet domino petitori ac si nūquam procederet, text. est in l. p. & si. C. de ina. excep. text. in l. i. post accepi. de iudi. text. in l. i. §. ff. de vsu. pro emptore. Perpetuatio est prorogatio prescriptionis, quæ fit quando possessor qui vsucapiebatur vel prescribebat rem conuenitur à domino eius, & sequitur litis contestatio: quia tunc & non alias nec alio modo actio intentata eius cūq; vix vel tempore esset perpetuatur, vt nūc dicitur per. q. an nos. text. est in l. i. C. de pres. 30. vel. 4. c. in. & ibi glo. or. & commun. Doct. de quotatē & magistraliter per Fran. Bal. in tra. pres. in 3. part. 5. part. prin. fol. 67. & in 4. part. 6. part. prin. fol. 73.

2 Quibus presuppositis dico quod sensus primæ conclusionis est q̃ interruptio prescriptionis facta tantum in possessione per dominum cau- set interruptionem prescriptionis in proprietate: & istud intellectum ad istam. l. tenet in præ- senti Pal. Rūm. & alij glossatores & probat ista l. infra in l. parte & conclusionē, in quācum di- cit, y por el contrario, &c. Sed salua eorum pace iste non est verus sensus & intellectus huius legi- s, quia certum est de iure quod si per momen- tum perditur & interruptur possessio non po- test ulterius procedere prescriptio, per regulā sine possessione, de vsu capio. cum similibus: & ita caute nostrā. l. in prima parte nō dicit inter- ruptio prescriptionis in possessione: sed inter- ruptio possessionis. Vnde aliter & adico quod verus sensus & intellectus huius primæ con- clusionis est quod si possessio quæ est penes reum conueni- tur mediante qua prescribitur rem amittatur & interruptur, statim in ipso instanti interruptur prescriptio proprietatis: quod tamen in- tellige quando interruptio possessionis est tra- lis per quam amittatur vtraque possessio, tam

civilis quam naturalis: secus vero si amittatur sola naturalis: quia illa nō est causa prescriptio- nis, ideo non debet esse causa interruptionis ei- us & actus per quem interruptur prescriptio pos- sessio, & per consequens prescriptio est quan- do res ita sit occupata per inundationem aquarum, vel potentiam alterius occupantis, vel per alium modum quod non sit possibilis vel veri- similis eius recuperatio: ita probat text. in l. §. Labeo. ff. de acqu. possel. text. in l. Pomponius. eod. tit. text. in l. quod meo. §. ff. eodem in text. in l. cum vnus. §. ff. de bonis auto. in. pos. & pro- bat. l. 4. tit. 30. 3. part. vel per longam absentiam possessoris ultra. 10. annos, per quam inducitur obliuio & amissio possessionis, vt. l. de eo. §. si forte. ff. de acqu. possel. text. in l. clam posside- re. §. qui ad nudinas. eod. tit. text. in l. furum. §. fundi. ff. de vsu cap. text. in l. licet. C. de acqu. possel. text. in l. §. quod autem. Instit. de vsu cap. & vtrobiq; commun. Doct. & dixi magistraliter & plene in materia possel. in articulo qualiter amittatur possessio. & quod interrupta possel- sione interruptur prescriptio probat text. expressus in l. naturaliter. ff. de vsu. & ibi Bar. & communiter Doct.

3 Et confirmatur prædicta, quia civilis possessio est illa quæ causat prescriptionem: & iura quæ habent quod in prescriptioe requiruntur pos- sessio debet intelligi necessario de civilitate pro- bat text. subtiliter inductus in l. i. §. per seruum qui in fuga. de acqu. possel. text. in l. si a bone si dei possessore. de rei ven. text. in l. acquirere. ff. de acqu. re. do. text. in l. qui fundum. ff. de vsu cap. & in expresse ita tenet gl. or. in l. §. ex co- trario. de acqu. possel. in glo. mag. prop. & ibi Bar. Albe. Pan. Imo, & commun. moder. gl. in l. i. C. de ser. fu. in glo. mag. in si. de quotatē dixi in materia possel. Tercio ista lex in a. con- potest intelligi quando actor & dominus mo- uet litem contra possessorem super possessione, agendo aliquo interdicto possessorio ad ip- scndam, retinendam vel recuperandam, & lis con- stat in eo quod eo ipso sit interrupta prescri- ptio in proprietate, vt teneatur possessor de nouo prescribere, & attentijs verbis huius. Sed cer- te iste intellectus non potest esse verus nec po- test procedere, quia lis vel iudicium super pos- sessione nullo modo tangit proprietatem, quia sunt penitus diuersa: & vtriusq; habet com- mune cum alio, argumeto text. cum materia in l. naturaliter. §. nihil comune. de acqu. possel. Sensus vero secundæ conclusionis est, quod tra- lis interruptio prescriptionis in proprietate, aliquo de prædictis modis supra declaratis, inter-

interruptur ipsa possessio quam habet reus conuentus: quia considerauit nostra lex quod diligentia actoris & domini in proprietate pro- dest ei in possessione, vt virtus eius ad eam extē- datur, maxime quia multoties vnum ponitur pro alio, vt in l. interdum. de verb. sign. sed cer- te iste intellectus non est verus nec procedit, ga- si fertur sententia pro actore in proprietate ipsam rem & possessionem recuperatur, & quouq; mā- detur executioni semper durat possessor: si ve- ro fertur pro reo possessore, non interrupti- tur possessio: imo potius confirmatur, quia in- terruptio facta in vno articulo vel causa nō pro- dest in alio, vt in. cauditis. de prescript. ideo di- co quod secundus verus & subtilis intellectus ad istam. l. sit quod facta interruptio prescri- ptionis in proprietate interruptatur prescri- ptio possessionis, quia per annum continuum a tempore quo habuit rem non prescribit pos- sessionem cum effectibus eius, quam alias præ- scriberet si lis non moueretur in proprietate, se- cundum. l. huius regni & earum dispositionē, vt in l. i. titu. 3. lib. 4. ordi. & l. i. titu. lib. 2. fo. ll. & l. 192. in. l. styli. & l. 42. eisdem. ll.

TEX. LXVI.

Ninguno sea obligado de se ar- raygar por demanda de di- nero que le sea puesta sin que preceda informacion de la deuda alomenos summaria de testigos, o de escriptura autentica.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quando quis tenetur satisfacere pro debito?
- 2 Si quis non potest satisfacere, an possit in carcerari?
- 3 Quando causa superuenit de nouo, qui tenet satisfacere si illa causa erat quando factus est contractus.

LEX. LXVI.

Nota ex ista lege, quod ne- mo tenetur satisfacere pro de- bito pecuniario sine eo quod precedat cognitio debiti sal- tem summaria per testes vel scripturam. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratio- ne presuppono, quod de iure antiquo reus con- uentus actione reali vel eius procurator tene-

batur satisfacere iudicium solvere: conuentus vero actione personalis non tenebatur satisfacere, procurator vero eius sic actor vero agens suo proprio nomine actione reali non tene- batur satisfacere, procurator vero eius teneba- tur satisfacere dominum ratum habere: agens vero actione personalis suo proprio nomine non tenebatur satisfacere, procurator vero eius sic illa omnia potest & probat text. in. l. Instit. de satisfda. & ibi communiter. Doct. & hodie ta- men de iure nouo indistincte in qualibet cau- sa & persona nemo tenetur satisfacere iudica- tum solvere, sed tantum de iudicio si sit si ve- ro possidet immobilia indistincte nullam sa- tisfactionem tenetur dare: textus est in l. sciendi- dum. ff. qui satis. cogant. text. in. l. §. sed hodie. Instit. de satisfda. quod tamen intellige & de- clara vt possidens immobilia non teneatur satisfacere, quando possidet ea cum titulo in- re domini vel quali, mediante titul. & bona fide, vel saltem cum bona fide sine titulo: quia vtroque casu videtur cessare presumptio fu- gæ: secus vero si possideat sine titulo, & cum mala fide: ita notabiliter tenet & declarat Bar- tol. & communiter Doctores in dicta. l. sciendi- dum. Item intellige & declara quando possi- det ista immobilia in loco iurisdictionis non in alio, secundum prædictos Doctores ibi. Item etiam adde pro extensione & declaratione prædictorum, quod ille qui habet annuos redi- tus certos in aliquo fundo certo & determina- to ad hoc specialiter obligato, computantur in- ter immobilia & censetur possessor rei im- mobiliū, alias non, argumento text. in l. inbe- mus nulli. C. de sacro. eccl. text. in l. hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup. text. in l. si. §. fin. ff. de contra. empt. text. in Clementina exiui. de ver- bis signific. & in expresse ita tenet originaliter Guilielm. in dict. l. sciendum. ff. qui satisfac. cogant. & ibi Bart. Albe. & commun. Doct. ex quibus apparet & resultat verus intellectus & declara- tio ad istam. l. vt intelligatur quando reus con- uentus actione personalis non est soluendo, & sic tenet de iure satisfacere: secus vero alias si sit ido- neus & soluendo: quia possidet immobilia: quia tunc nō tenetur satisfacere, & tantum hoc addie- ita lex iuri communi, vt in casu quo sit pauper & teneatur satisfacere intelligat si precedat sum- maria cognitio debiti, de qua in ista lege. Item etiam adde quod in casibus in quibus quis tenetur satisfacere, vt supradictum & declaratum est, si nō potest fideiussores dare debet in carce- rari, vt in l. i. titu. de iose emplazamiento. lib. 4. for. ll. & ibi late Rod. Xarez. & tenet etiam in Ant. Go. in. l. Tau. Na. 2. præ-

Commentarij,

presenti Pala. Ruui. & Pau. de Cast. & comm. opi. in l. 2. ff. solu. matri. pe. col. Item etiam adde & extēde istam. l. vt procedat, nedum super debito certo & liquido, sed etiam super incerto & nō liquido ita Pal. Rub. hic nu. 36. Itē etiam adde q̄ ista summaria informatio & cognitio debet quae debet praecedere cōstitutio in hoc q̄ duo testes etiam non citata parte, nec cum ordine iuris deponant corā iudice de debito & paupertate, & suspitione debitoris, argumento praedictorum iurum ita etiam Pala. Ruui. hic nume. 41. & nota quod non sufficeret iuramentum creditoris ita Bald. in l. cum apertissimū. de iudi. Item etiam adde quod praedicta procedunt & habent locū nedum in debito puro & de praesenti, sed etiam in debito in diem vel sub conditione ita probat text. nota. in l. in omnibus. ff. de iudi. & ibi glos. or. Bart. & commun. Docto. tex. in l. si creditores. ff. de priuile. credi. quae omnia extēde & declarauit adhuc in praedictis casibus possit creditor petere ad iudicē vt faciat sequestrationem bonorum in bonis debitoris, & interdictionem alienationis eorū, text. est fing. & vnicus in iure in l. de pollicitatiōibus. in fin. ff. de pollicita. & ad hoc notat & commendat ibi Bar. & com. Doct. & reputat mirabilem Alb. & summe commendat l. aso in §. 1. In l. de actio. nu. 180. facit etiam text. in l. si fideiusor. §. satis datū. ff. qui satis. cogant & si querat quod remedium istorū debeat praeferi & praeficiari dicerem, q̄ remedium huius. l. & similiū, quas allegauit de iure communis. vt petatur & sufficiat satisfactio, & si illa non praestet, fiat sequestratio.

3 Nunc vero limita & intellige omnia praedicta quando suspicio & causa, per quam praestatur ista satisfactio superuenerit de nouo post debitum contractum: secus vero si ista iusta causa suberat tempore contractus: quia debitor tempore quo contraxit erat pauper & suspectus quia tunc non tenetur praedictam satisfactioē praestare nec sequestrationem pati: quia imputat sibi creditor qui talem debitorem elegit: ita probat text. in l. si ab arbitrio. §. qui ex causa. ff. qui satis. cogant. tex. in l. qui bona fide. §. ab illo. ff. de dam. infec. tex. in l. si a quo. vt in posses. lega. text. in l. si. C. de sponsa. & tenet Bart. in l. si. ff. de ferijs. Paul. de Cast. & alij Doct. in die. l. in omnibus. ff. de iudi. Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si cert. pet. Pala. Ruui. in sua repe. fo. 62. Rod. Xua. in repe. l. quoniam in prioribus. de inoffi. testa. fol. 177. col. ver. & quāquam. ex quibus etiam inferitur secundum eos quod non potest debitor capi tanquam suspectus: si illa suspicio

inerat tempore contractus. Vnum tamē est q̄ praedicta videntur procedere quando debitor sui culpa incidit in inopiam. suspitionem, vel paupertatem: secus vero si casu fortuito sine culpa: quia tunc non tenetur satisfactio, nec potest capi: ita probat text. in l. si creditores. verbi. plane. ff. de priuile. credi. per quem ita tenet Pau. de Cast. in dical. in omnibus. ff. de iudi. cōtrarium tamen in hoc tenet Bal. in l. vbi adhuc. C. de iure dori. 4. col. & ista opi. mihi videtur verior, & probant pra. iura quae indistincte loquuntur

TEX. LXVII.

N Ingū juramēto, aunque el juez lo mande hazer, o la parte lo pida no se haga en sant Vicēre de Auila, ni en el herrojo de sancta Agadea, ni sobre altar, ni cuerpo sancto, ni en otra yglesia juradera so pena de diez mil maravedis para la nuestra camara y fisco al que lo jurare, y al juez que lo mandare, y al que lo pidiere, o demandare.

S P M M A R I U M.

- 1 Iuramentum quomodo debet praestari
- 2 An possit quilibet de populo accusari de isto delicto iuramenti, quando quis iurat super rebus sacris

Lex. LXVII.

N O T A ex ista. l. quod nemo potest in isto regno iuramentum praestare super rebus sacris hic nominatis & delictis etiam de consensu, licentia, & mandato iudicis sub poena hic dato iudicis applicanda, quam incurrit ipse iurans, & aduersa pars quae petit, & ipse iudex qui consensit vel mandauit.

1 Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono quod regulariter de iure cōmuni quodlibet iuramentum decisorium, vel calumniam, vel voluntarium, vel necessarium, regulariter debet fieri & praestari modo, & forma cōmuni vt in toto

toto tit. ff. & C. & extra. de iureiur. tamen de cōsensu & voluntate potest fieri in qualibet ecclesia, pio loco, vel re sacra text. est in l. in l. generaliter. §. si. C. de rebus creditis. ibi, sine sub ipso iudice praestari oportet iuramentum, siue in donibus, siue sacris scripturis, actis, siue in sacrosanctis oratorijs. & ibi notant & commentant Doct. praecipue Saly. qui reputat mirabilem: & illum text. ad hoc notat & commendat Bald. in c. 1. de noua forma fidelitatis. l. eo. nu. 2. idem Bald. in c. 1. §. item sacramenta. 2. col. nu. 4. de pace tenen. & iura. l. 2. col. nu. 4. & probat expresse lex. i. iuncta. l. 1. §. tit. 1. 3. par. Confirmatur ex definitione iuramenti, quia iuramentum est dictū assertum vel promissum, sacra rei attestacione firmatum ita Bal. in dicto. c. 1. §. item sacramenta. 2. col. num. 3. Quod limita & intellige praeterquam si fiat iuramentum purgationis vulgus summiendo se euidenti periculo, inferro igneo vel praelio vel alio simili casui, q̄ vult subire si verū nō dicat: quia illud nō valet nec potest fieri, nec si fiat habet effectū: quia videtur iurari Deus. text. est in c. Menā. 2. q. 5. tex. in c. ex iuratu. de purg. cano. tex. in c. 1. & per to. de purga. vulga. & ibi glos. or. & commun. Docto. quibus deductis & praesuppositis dico, q̄ vult ista nostra lex, quod similiter sit reprobaturum & prohibitorium iuramentum super istis rebus sacris, quia solent in eis miracula apparere, & committere litem vel negotium huic miraculo esset tentare Deum adeo per nostram legem reprobatur & prohibetur, & ista est ratio vera & fundamentalis huius legis.

2 Item adde & extēde dispositionem huius legis, vt quilibet de populo possit accusare de isto delicto & poena: quia licet regulariter omne delictū censetur priuatum nisi lege dicatur quod sit publicum, & soli parti offensae quatur ius actio, vel accusatio, & non alteri modo agatur civiliter, modo criminaliter, vt in l. 3. §. fin. ff. de priuile. & in l. si. ff. de priuile. delict. & in l. manifestissimū. C. de furtis. & ibi glos. or. & commun. Doct. & tenet Bart. lmo. & com. Doct. in l. si de publi. iudi. Bal. & Doct. in rubr. C. qui accus. non possidem Bal. & commun. Doct. in l. transigere. C. de trans. Abb. & Cano. in c. cum. P. Mā conela. de accusa. etiam si pro tali delicto imponatur poena mortis, vt est glos. lingu. & vnicū in l. pe. ff. de cond. cau. de cau. non secu. quam ibi no. & commendat commun. Doct. & dixit vnicū Bal. in c. si clericus de iudi. 2. co. nume. 7. tamen delictum in quo respicit offensam Dei dicitur publicum, & eius accusatio competit cuilibet de populo. Primo, quia illud quod sit in

offensam Dei dicitur fieri in omnium iniuriā. Secūdo quia alicuius tale delictum remaneret impunitum, ex quo nulla priuata persona sit offensa probat text. in l. 4. C. de hare. & ibi no. & comment. laco. Butr. & commun. Doct. tex. in l. quod senatus. ff. de iuri. & in expresse ista sen. & con. tenet Bart. & commun. Doct. in l. si. de publi. iudi. col. Bald. in l. reos. C. de accusa. Ana. in c. 2. de male. Angel. & commun. Doct. in §. 1. In l. si de publi. iudi. Ex quib⁹ clarescero & teneo quod in casu huius. l. accusatio pertinet cuilibet de populo. Item etiam infero q̄ accusatio poenae contra blasphemos in nostro regno, competit etiam cuilibet de populo.

TEX. LXVIII.

N I alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condicion que fino pagare a ciertos plazos que caya la heredad en comisso, que se guarde el contrato, y se juzgue por el puestto que la pena sea grande, y mas de la mitad.

S P M M A R I U M.

- 1 Condicio posita inter partes in contractu census debet seruari.
- 2 Quis dicatur emphyteota & censuarius.
- 3 Differentia quae sunt inter emphyteota & censuarius.
- 4 An poena posita in contractu emphyteotico vel censuario debeat seruari, licet sit magna.
- 5 Si emphyteota conueniatur pro annuis pensionibus praeteritis, & nō possit probare se soluisse pensionem earū si probat soluisse in tribus annis proxima praeteritis, videtur soluisse in alijs.

Lex. lxviij.

N O T A ex ista. l. quod omne nactum, conditio, vel poena posita inter partes in contractu census debet seruari, licet poena sit excessiua & ultra dimidiam illi pretij. Pro cuius perfectā intelligentia & declaratione dico q̄ quidā est verus & proprius dñs rei. l. ille qui habet verū, proprium, perfectum, & absolutum ius in re alienandi & disponendi: text. est in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. posses. text. in l. 1. & per to. ff. de acquirēdo rerū domi. text. in l. 1. & per to. ff. & C. de dona. text. in l. in re mandata. C. mandati. tex. in l. 1. & per to. ff. & C. de rei ven. Quidam est quasi dominus. l. ille qui habet & acquirit rem a non domino cum titul. & bono. An. Go. in l. Tau. Nō na lide

na fide, cum facultate praescribendi: text. est in l. i. & per tot. ff. de publi. tex. in. §. sed ille quidē. In l. i. de actio. Quidam est proprietarius. l. ille qui habet nudam & solam proprietatem in re. Quidā fructuarius. l. ille qui habet tantū vsu fructum in ea. vt in l. i. & per to. ff. & C. de vsu fructu. Quidam est superficiarius. l. ille qui habet superficiem tantū in domo vel re alterius, & in solo & fundamēto eius nihil iuris habet, quam superficiem emit a domino, vel ei aliquam pensionem annuam soluit. text. est in l. i. superficiario. ff. de rei ven. & ibi commun. Docto. text. in l. i. & per to. ff. de superficie. & tenet & declarat Bart. & Docto. antiqui in l. i. fin. eod. tituli. Iason no. & moder. in l. i. §. si ego. ff. de ope. no. nun. 2. col. num. 2. cuius virtus & natura est quod possit rem vendicare tanquam utilis dominus. l. i. quod possit nouum opus nuntiare. Item quod destructa & petempra superficie igne vel alio casu fortuito, pereat in totum superficies, etiam si suis sumptibus vellet edificare: vt dictis iuribus probatur, & tenet Bald. in rubr. C. de iure emphy. & moder. in dict. l. i. §. si ego. de ope. no. ui. nun. Quidam est feudatarius. l. ille qui rem immobilem a domino recepit vtendam & fructum respectu vsusfructus, & in reo pēsam ipse & heredes sui masculi in perpetuum aliqd seruitiū psonale domino annuatim offerant: ita probat text. in l. i. §. si in qui. cau. feu. amittatur. in V. l. feud. & tenet Bald. in prelijs Feudorū. 3. col. num. 8. & ibi Iaco. de Bellouiso. 1. col. & q. Aluarius in proemio sforum. y. q. Iacob. de Sancti. Georg. in tract. seu. in verbo. in feudum. fol. 33. Martinus de Laude in proce. Feu. 2. col. 1. q. & ibi Curtius. 12. col. 6. quæstio.

2. Quidam est emphyteota. l. ille qui super rem mobili a domino tradita, & reseruat sibi duretō domino & vtili translatō imposuit & promissit soluere aliquā annuam pensionem in perpetuum pretio interveniente vel non in recognitionem directi domini, vel recompensam fructuum: ita probat text. in l. i. & per to. C. de iure emphy. text. in l. i. & per to. ff. si ager vecti. vel emphy. pera. tex. in c. potuit. de locato. tex. in §. adeo. Inst. de loca. & conduc. tex. in Auth. si quas ruinas. C. de sacro. eccl. tex. in Authent. qui rem eo. tit. & vtrubi. gl. or. & cō. docto. & tradit etiam Specu. in titu. de locato & cōduc. §. nunc aliqua. Bart. & moderni in l. si mihi & Titio. ff. de verbo. oblig. & probat lex pe. & si. titu. 8. part. Quidam est censuarius. l. ille qui rem immobilem pleno iure cum dominio directo & vtili ab alio recepit pro certo pretio statim dato & soluto, & insuper pro certa annua

pensione in perpetuum ei praestanda: ita probat text. in c. constitutus. de reli. domi. & ibi gl. or. Innocen. Abb. & commun. Doctores. Bart. in l. i. §. i. ff. de publi. & vecti. Ioan. de Imo. notabiliter & alij Docto. in c. ad audientiam. 2. eo. de rebus ecclési. non alie. Iaso. in l. i. C. de iure emphy. 10. col. nu. 48. licet secundum eos aliqui vnus ponatur pro alio a tabellione vel partib⁹, sed nō sunt attendenda verba, sed substantia, virtus, & natura cuiuslibet contractus secundū eosdē. Ex quib⁹ ego infero q. similiter & a fortiori erit censuarius q. quis in re sua propria immobili aliquo pretio vel gratis constituit alteri censum & aliquam annuā pensionē in perpetuum vel ad tempus: quia vñ fide & breui manu re illi tradidisse pretio vel gratis, & postea ab eo recepisse in pleno dominio, & illū censum & annuā pensionem promittere: argumento tex. cum materia, in l. i. singularia. ff. si cer. pe. Vel aliter & secundū dicas q. sicut q. quis tradit suam propriā rem alteri in pleno dominio eo pacto & conditione vt sibi praestetur certus censum & annua pensio, ita eadem ratione valet pactum & cōuentio, vt verus & proprius dñs pretio ab alio recepto vel gratis constituat ei censum & pensionē in re, & dicitur cōtractus census sicut primus, & habet locum in eo omnia quae sunt statuta in primis: quia est eadē ratio: & iste est verissimus intellectus & declaratio huius. l. i. & ita tenet Bald. licet sic non declarat in auth. & qui iurat. C. de bo. auto. in. pos. 1. col. nu. 59. & expresse & not. Inn. Abb. Anch. Card. & cōm. Docto. in c. in ciuitate. de vsuris. & tenet & declarat melius quā alibi Pala. Ruui. hic. 1. col. nu. 20. imo quod magis est, si quis recepit ab alio pecuniā vt statim edificaret suā, & perpetuo debeat penes eum remanere, vt teneatur praestare quolibet annuo vel ad tempus certam annuam pensionem sine eo q. constituat etiam super aliqua re vel fundo, ille cōtractus valet & tenet & est licitus & recipiens cēsetur censuarius nec committitur vsuraria pecunia non est mutuata, nec debet restituere qui dedit, sed perpetuo penes recipiēte debet remanere, & sic est licitus cōtractus: sicut q. quis imponit censum in re quā recepit ab alio vel in re propria, vel vendit annuos redditus iam cōstitutos: ita praedicti Doctores in dicto. c. in ciuitate. de vsuris. quod est singulare & quotidianū & his modis, vel quolibet eorum, potest & debet ista nostra lex. Tauri intelligi & declarari, vt loquatur in contractu census, & in eo valeat & teneat omnia pacta & conuentiones quas partes posuerint.

3. Et ex superioribus & ex differentia quā posuit inter

inter emphyteotam & censuarius infero sequentia, quae sunt singularia & notabilia. Primo infero quod licet emphyteota non soluens pensionem domino directo per tres annos continuos cadat a iure suo, vt in l. i. C. de iure emphy. & in dicta. l. pe. titu. 8. part. 5. tamen censuarius non soluens per dictos tres annos & adhuc plures, nō incidit in commissum, nec cadit a iure suo: ita probat text. in c. constitutus. de reli. domi. & ibi tenet gl. or. Innocen. Hostien. Abb. Anchar. Cardin. & commun. Docto. tenet etiam & valde commendat Imo. in c. ad audientiam. de rebus ecclési. non alie. Bald. in authent. & qui. de bo. auto. in. pos. Fab. in §. adeo. Inst. de loca. & con. pen. col. Iaso. in l. i. C. de iure emphy. 10. col. nu. 48. idem Iaso. vbi reputat singulare & perpetuo menti tenendum, in l. i. c. co. titu. 11. co. nu. 44. Secundo infero quod licet emphyteota vendens vel alienans rem inrequisito domino directo, amittat rem & applicetur domino, vt in l. i. C. de iure emphy. & in l. si. tit. 8. part. 5. tamen censuarius potest licite vendere nullo reposito, & non amittit rem nec ius suum: & ratio vera & fundamentalis est, quia censuarius est pleus & perfectus dominus rei, & tantum est obligatus ad pensionem, & apud creditore cui debetur pensio non est aliquod dominium nec ius reitēd emphyteota tantum habet vtile dominium, & directum remansit penes dominum: vnde in recognitionem eius res cadit in commissum & amittitur si pensio nō soluat vel res alienetur: & in expresse ita tenet Specu. & Ioan. An. in addit. eius in titu. de locato & cōduc. §. sed nūc. ver. 1. 8. & videtur tenere Bal. in l. i. C. de seru. & aqua. l. i. in l. 2. C. de iure emphy. num. 48. & istud teneo pro firmaveritate, licet Iason teneat contrarium in dicta. l. i. C. de iure emphy. 18. q. num. 131. Quod intelligi & declarari nō inter contrahentes fiat pactum & cōuentio, quod pretio non soluto per certū tempus, vel re alienata inrequisito creditore cui pensio praestatur, res incidat in commissum: quia tale pactum & cōuentio debet seruari, dato casu, quod poena sit magna & excessiua: ista est propria decisio nostrae legis.

4. Item nota ex ista. l. principalem conclusionem eius, quod poena posita per partes in cōtractu emphyteotico vel censuali debet seruari quantum sit magna & excedat medietatem, quae videtur valde dubia in hoc pro cuius perfecta declaratione dico, quod de iure communī maxima erat dubitatio & controuersia virum poena appositā in cōtractu possit exigi in qualibet summa & quantitate, & vera & communis resolu-

tio erat quod poena legalis regulariter non excedat quadruplum: conuentionalis vero modō apponeretur per verba multiplicatiua, vt duplum, triplum, quadruplum, &c. modō per verba numeralia, vt centum vel mille, &c. possit excedere & valere in qualibet summa: quod est verum & procedit quando poena adijcitur rei vel quantitati certae principaliter adiectae in contractu, vel obligatione: secus vero si adijciatur facto rei vel quantitati incertae: quia tunc si ponatur per verba multiplicatiua, non potest excedere duplum: si vero per verba numeralia & simpliciter, potest excedere & valere in qualibet summa & quantitate: quia primo casu posset poena multum excedere, plus quam partes cogitassent: secundo vero nom. & in summa ista est perfecta, brevis, & compendiosa resolutio huius articuli & materiae, quā probat text. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obligatione. tex. in l. si dictū. ff. de euictio. text. in §. alteri. In l. i. de inuti. stipul. text. in §. omnes iuncto. §. tripli. & §. quadrupli. Inst. de actio. & vtrubi. q. cōmun. Docto. tenet etiam Bart. Cius, Bal. Salyc. & commun. Docto. in l. vnica. C. de sent. quae pro eo quod inter. profe. hoc ergo maximū dubium tollit nostra lex in contractu emphyteotico & censuali, & vult q. poena appositā inter partes indistincte valeat & teneat. Item etiam ista lex in hac sua principali conclusione & declaratione potest intelligi vt loquat in deceptione ultra dimidiam iusti pretii, vt ex hoc nō reseruat illi contractus: pro cuius etiam perfecta declaratione dico, quod de iure communī erat maxima dubitatio an in contractu emphyteotico & censuali habeat locum remedium. l. i. C. de resc. vendi. & reperies quod Specu. in titu. de locato. §. nunc vero aliqua. ver. 1. 90. quero, &c. tenet quod sic: quia assimilatur contractui locationis & conductionis, vt in §. adeo. Inst. de loca. & cōduc. Bal. in rub. C. de iure emphy. teo. ver. 1. quero an valeat, &c. idem Bald. in l. 2. C. de resc. vendi. 4. col. num. 6. & ibi Pau. & Salyc. 4. col. & magis commun. Docto. Iaso. in l. i. C. de iure emphy. nu. 74. & 75. & tenendo hanc partem, latio vel deceptio ultra dimidiam aestimabitur hoc modo. l. quando facta aestimatione & contemplatione pensionis recipiendae per 20. annos, & considerata aestimatione ipsius rei non resultat ex aliqua parte latio vel deceptio ultra dimidiam: ita probat text. in auth. de non alienan. aut permutandis, &c. colla. 2. quem ibi ad hoc notat & summe commendat Ange. & alij Docto. sed contrarium hodie vult & statuit nostra lex, imo quod in tali contractu emphyteotico

Ant. Go. in l. l. Tau. No 4 tico

rico vel censuali non habeat locum rescissio eo tractus propter maximam lesionem ultra dimidiam iusti pretij: pro qua potest facere virgens ratio, quia maxima incertitudo est & veritatur circa tempus solutionis & solutionis, pensionis & census, & circa finem & extinctionem eius: ergo merito non potest cognosci nec constare de lesione ultra dimidiam iusti pretij.

Item adde pro complemento huius l. & materiae, quod si emphyteota vel censuarius conveniatur pro annuis pensionibus praeteritis, & non possit probare solutionem earum, quod eo ipso quod probet & ostendat scripturam, apocham, vel schedulam in qua continentur se soluisse in tribus annis proximis praeteritis, praesumitur retro totaliter soluisse in omnibus annis praeteritis nisi contrarium probetur: textus est singularis & videtur in iure in l. quicumque. C. de appellationibus publicis lib. 10. quem ad hoc reputat ibi mirabilem Bart. Lucas de Penna, Platea, & communiter Doctores, illi etiam reputat unicum Bald. in l. secunda. C. de dotis promissis. & illum etiam ad hoc notat & commendat glossa ordinaria in l. secunda. C. de iure emphyteote in verbo repellere in medio: & ibi reputat in glo. Sal. 2. colum. & communiter alij Doctores praecipue lazo numero 6. & licet illa lex loquatur in emphyteota reipublicae, tamen ea dem ratione idem in emphyteota vel censuario privatae personae, & in quolibet colono vel inquilino: Ita Bald. in cap. littere de dilationibus. & Angelus in authentica de non alie. aut permut. §. si vero collatione 2. & lazo in l. 2. C. de iure emphyteote numero 170. Quod limita & intellige quando unaquodque schedula est facta de parte quolibet annis: secus vero si una sola pro quibus tribuitur Baldus in dicta l. secunda de dotis promissis.

TEX. LXIX.

Ninguno pueda fazer donacio de todos sus bienes aunque la faga solamente de los presentes.

1. Donatio omnium bonorum praesentium & futurorum de iure communis non valet, hodie tamen per nos non valet donatio praesentium tantum.
2. An donatio ista bonorum praesentium valeat saltem in aliquo.
3. An ista donatio omnium bonorum praesentium valeat si donator aliquid sibi reservaverit.

4. An ista donatio invalida omnium bonorum firmitur iuramento?
5. An ista donatio omnium bonorum valeat si fiat causa mortis?
6. An donatio omnium bonorum facta ecclesiae vel plebei valeat?

Lex. lxx.

NO T A ex ista l. vnicam & principalem conclusionem eius quod hodie in isto regno nemo potest aliter donare omnia bona sua praesentia. Pro cuius perfecta declaratione dixi & praesupponi, quod de iure communis licet nemo possit donare omnia bona sua praesentia & futura, quia in effectu est pactum & promissio de succedendo, & cum haeredem post mortem relinquendi: quae non valet ipso iure, nec ex ea oritur aliqua actio nec obligatio civilis vel naturalis: text. est in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. text. in l. res fratres. §. idem respondit. et in l. pro socio. text. in l. lex eo. C. de iudi. stipu. textus in l. haereditas. C. de pactis conuentis. text. in l. cum donationis in fin. C. de trans. text. in l. pactum quod dotali. C. pactis. cuius ratio est quia tale pactum & promissio est contra bonos mores. Secunda quia inducit votum captandae mortis. Tertia quia aufert liberam facultatem testandi, cum non habeat nec possit habere bona ex quibus testetur: ita probant praedicta iura, probat etiam text. in l. §. unus. §. illud. ff. de pactis. text. in l. conuenire. ff. de pactis dora. text. in cap. ne captanda de concessis. preb. lib. 6. text. in l. 1. C. de sacro. eccles. & tenet Bart. Alber. & commun. Doctores in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. adeo quod etiam si tale pactum de succedendo, vel promissio & donatio omnium bonorum praesentium & futurorum sit reciproca inter duos vel plures, non valet: ita probat tex. sing. & vnicus in l. de si eicommis. C. de trans. vbi disponitur quod valet & tenet inter duos vel plures renuntiatio & donatio haereditatis & futurae successioni: ita sibi de lazo aliquo defuncto viuentis si de eicommis. recipi ergo secus est in pacto & donatione etiam reciproca inter duos vel plures de sua propria haereditate viuentium: & ad hoc reputat singula & vnicus Bald. & commun. Doctores in quibus rationibus, & qualibet earum & scilicet vna ex eo quod ista lex est prohibitoria, in iure est re quod non potest renuntiari argum. ex co. l. i. in d. l.

iuncta glossa ordinaria & commun. opi. in l. prima & per tot. C. ne fideiussores dorum dentur tamen bene potest quis donare omnia bona sua praesentia mobilia & immobilia, iura & actiones: text. est in l. §. & expressis in l. 1. omnes §. Lucius. ff. de his quae in frau. credi. & ibi notat & commendat glossa ordinaria. Bartolus Alberic. Angelus. Cuman. & commun. Doctores text. in l. si quis argentum. §. sed & si quis universitatis. C. de don. & ibi no. & commun. Bal. Ange. & alij doctores in l. §. si autem. et in l. l. text. in l. 4. verbi. sane. C. de contra. empti. text. in l. si vnam. C. de reu. dona. & idem disponit lex. titu. 4. partis. tenet Bart. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. oblig. 2. colum. medio. & ibi commun. Doctores idem Bart. post eo tractum. ff. de dona. idem Bart. & commun. Doctores post glo. ibi in l. si. C. de pactis. glo. in §. ite si quis in fraudem. In si. de actio. & ibi habet & commun. Doctores cuius ratio erat, quis poterat acquirere & habere bona in futurum, & in eis habere haeredem, quae non veniebant in donatione: & praesumptio iuris est quod acquireret augmento text. in l. si defunctus. C. arbitrat. vnde merito talis donatio valebat. Hodie tamen donatio bonorum praesentium tantum non valet nec tenet per nostram legem, & corrigitur in commune, & idem videbatur antea disponere l. 7. titu. 13. fol. 1. cuius ratio potest esse, quia ex tam immensa donatione praesumitur fraudes secundum Pa. Ru. & glossatores hic. Sed certe ista ratio non concludit nec est tenenda, quia etiam in donatione praesentium & futurorum non praesumitur, ergo nec in ista unde dicitur quod ratio vera potest esse principaliter favore subditorum & secundario favore reipublicae: quia conuenit donanti & reipublicae ne quis prodiga hereditate substantia sua & perdat bona sua argumento text. in l. Imperator. ff. ad Trebel. text. in l. §. fin. In si. de his qui sunt sui vel alie. in. text. in l. vnicus. §. fin. C. de cadu. tollen. text. in Authent. de haere. & sal. versicul. incurrunt. testat. text. in Authent. ut iudices sine quoquo sustrahio. ver. cogitatio. collat.

2. Circa quam primo quero, an ista donatio bonorum tantum praesentium valeat saltem in aliquo: & breuiter & resolutiue teneo quod non, quia non est maior ratio quod valeat in via parte vel re quam in alia: & probat text. in l. §. & ex prolixi in l. si liberum minorem. §. si quis plures. ff. de iure patro. vbi disponitur, quod donatio plurium rerum vno contextu facta in stipulatum & prohibitionem legi, ipso iure & totaliter est nulla, etiam respectu eorum quae separata

tum de per se valere poterat: & ibi commun. notat Doctores antiqui. Confirmatur etiam, quia donatio omnium bonorum praesentium & futurorum adeo est nulla & reprobata a iure ut non valebat etiam in praesentibus in quibus de iure communi valere poterat si fieret sola. & de per se ita Bald. in l. si. C. de pactis. per col. Paul. & magis commun. doctores. Roma. Alexan. & commun. etiam doctores in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. In iol. & alij doctores in rub. extra. de testat. licet Bar. relinquat in decusum in dicta l. si. C. de pactis. nec obstat text. no. in l. sancimus. vers. a. C. de dona. vbi habetur quod donatio quae excedit 300. & hodie 500. solidos valet saltem in quantitate in qua non requiritur insinuatio: text. in l. §. fin. autem. eiusdem. l. res. in l. §. titu. 4. 5. par. quia respon. quod ibi erat certa quantitas expressa & determinata a lege, in qua poterat valere donatio: sed in nostro casu non est taxata quantitas, res, vel summa in qua possit valere. Confirmatur etiam, quia alias diceremus quod valeret donatio, excepto vno nummo vel aliqua re minima: & in terminis ita declarat subtiliter Bald. in dicta l. si. C. de pactis.

3. Secundo quero, an talis donatio omnium bonorum praesentium valeat si donator reseruauit sibi aliquam rem vel quantitatem ex qua restari possit: & breuiter teneo quod sic: quia tunc cessat ratio fundamentalis impeditiva testamenti, dum tamen sit aliqua res vel quantitas notabilis, & non ita parua, tenuis, & minima, quod non sit in consideratione ita Bart. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta de verb. oblig. 2. colum. 6. & ibi commun. doctores. & idem est si donator reseruauit sibi vsum fructuum bonorum per tempus vitae suae quae de fructibus perceptis vel pretio eorum poterit restari: ita no. Paul. de Cast. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta in finalibus verbis & ibi Alexan. 7. colum. 8. & lazo 7. col. vers. a. per istam doctrinam inferatur, & est commun. opinio licet Paul. de Castro tenet contrarium in l. si. C. de pactis. penult. col. no. in l. §. de i. in l. §. titu. 4. 5. par.

4. Tercio quero, an talis donatio omnium bonorum praesentium firmitur iuramento: & videatur quod non, per sequentia. Primo quia licet donatio omnium bonorum praesentium & futurorum in qua non valet de iure communi, quia est contra bonos mores, & inducit votum captandae mortis, & aufert donanti libertatem testamenti, non firmitur iuramento: ita cap. non est obligatorius de regu. iur. in 6. §. in l. vno dubium. C. de ill. & in terminis tenet Bart. & commun.

commu. docto. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obliga. Bal. in l. fi. C. de pactis. pe. col. & ibi etiam communi. docto. ita hodie in nostro regno non valet donatio omnium bonorum presentium tantum, sed est prohibita & reprobata: ergo similiter eadem ratione non debet firmari iuramento. Secundo quia quando contractus prohibetur ratione publicae utilitatis, non firmatur iuramento: text. est in cap. si diligenti. de foro compe. & ibi glo. ordinaria. & communiter docto. tenet etiam magistraliter Bartolus. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. tertia col. Abb. & Canonista in cap. cum contingat. de iureiur. quarta colum. sed donatio omnium bonorum censetur hodie prohibita per nostram legem Tauri favore reipublicae, ergo non firmetur iuramento. Tercio facit, quia legi prohibitive non potest etiam cum iuramento renunciari, maxime quando prohibiti o dirigitur ad personas: ista est doctrina & theoria magistralis Bartoli in dicta lege. si quis pro eo. ff. de fideiuss. quarta columna. idem Bartol. in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. idem Bald. in l. prator ait. ff. noui. ope. nun. sed nostra lex expresse dirigit prohibitionem ad personas, quia dicit, nunguno pueda fazer donacion. &c. ergo non firmatur iuramento. Quarto facit, quia donatio excedens quingentos solidos, quae est prohibita a lege sine insinuatione non firmatur iuramento: ita Bald. in l. illud. C. de sacro sanct. eccle. 5. col. & 5. questio ne idem Bald. in l. data. C. de dona. Roma. in l. Modestinus. ff. de dona. ergo eodem modo & ratione ista donatio omnium bonorum absolute prohibita a nostra lege non firmatur iuramento: & ita expresse tenet & determinat Pala. Ruuios, hic in fine, & Didacus de Castillo. hic.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod talis donatio omnium bonorum presentium tantum firmetur iuramento hodie in nostro regno. Primo quia contractus nullus & a iure reprobatus ex quo nulla penitus oritur actio nec obligatio firmatur iuramento de iure Canonico: ut alienatio rei dotalis, contractus minoris, donatio inter patrem & filium, donatio inter virum & uxorem, renuntiatio futurae successione, & similis contractus: text. est in cap. cum contingat. de iureiur. text. in cap. licet mulieres. eodem titulo. libro sexto, textus in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. text. in cap. quauis pactum. de pactis. libro. 6. Ex quibus inferitur quod hodie in nostro regno, licet donatio ar-

tharum sit prohibita & non valeat ultra decimam partem bonorum, ut in lege prima titulo secundo, libro. 3. foli. 11. & in l. 50. in his. 11. Tauri, tamen valebit & tenebit cum iuramento: ita tenet Pala. Ruui. in repetitione. c. per vestras. de donatio. inter vi. & vxor. super ru. folio. 14. secunda columna, licet glossa in dicta lege prima velit contrarium: nec obstat primum fundamentum in quo dicebamus quod donatio omnium bonorum presentium & futurorum est adeo reprobata quod non firmatur iuramento: quia illa est reprobata propter maiorem & fortio rem rationem, scilicet, quia aperte est contra bonos mores, & inducit votum captandae mortis, & tollit libertatem testandi: quia actu & aptitudine nunquam potest habere bona de quibus testatur si valeret donatio, tamen donatio presentium tantum non est prohibita, his rationibus: quia licet priuatur bonis presentibus, posset tamen postea acquirere bona de quibus testetur, alias etiam de iure communi non valeret: sed quia princeps non solum principaliter voluit providere utilitatibus subditorum, prohibetur per nostram legem ista donatio simpliciter facta, tamen cui iuramento valeret. Non obstat etiam secundum fundamentum in quo dixi quod quando lex prohibet contractum favore reipublicae non firmatur iuramento: quia debet intelligi quando actus vel contractus prohibetur principaliter favore reipublicae, sed in nostro casu prohibetur ista donatio principaliter favore subditorum, licet secundario favore reipublicae: ergo bene firmatur iuramento: & ita probant iura superiora, & tenet Bartolus & communiter Doctores in dicta lege. si quis pro eo. final. columna. ff. de fideiuss. Baldus. & communiter doctores in dicta Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Abbas & commun. Canon. in cap. cum contingat. de iureiur. Domi. & alij docto. in cap. licet mulieres. eod. tit. lib. 6. Non obstat etiam tertium fundamentum, in quo dicebamus quod legi prohibitive non potest renunciari etiam cum iuramento: quia illa sententia Bart. commun. repro. secundum Paul. & Doctores in dicta. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & secundum Bal. Paul. Iaso. & communiter doctores in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. quia si prohibitio legis non tendit principaliter favore reipublicae, bene potest cum iuramento renunciari. Non obstat etiam quartum fundamentum, in quo dicebamus quod donatio excedens 500. solidos sine insinuatione facta non firmatur iuramento, ut tenebat Bal.

Bal. & alij docto. in locis supra allegatis: quia illa sententia & conclusio communiter etiam reprobat, quia imo valet & tenet cum iuramento, per supradictas rationes: ita tenet Abb. Imo. & commun. Docto. in dicto capit. cum contingat. de iureiur. Quarto quare si hodie pater habens filios possit extraneo donare quintam partem bonorum de qua poterat ante dispendere inter viuos vel in vltima voluntate? & videtur quod non quia in effectu est donatio omnium bonorum quae est prohibita per nostram legem: nam alia bona & sic quatuor partes praecise & necessario sunt legitima filiorum: ergo quinta pars sunt bona libera presentia, quae habet ipse pater & donator, & sic aperte videtur quod non possit valere ista donatio quintae partis bonorum: sed ego teneo contrarium, imo quod valeat & teneat. Primo quia dispositio nostrae legis tantum verificatur & habet locum in omnibus bonis donatis, non vero in parte eorum. Secundo quia licet aliae quatuor partes debeant iuramento legitime, non tamen sunt effectus filiorum, nec dominium est translatum ad eos sed adhuc remanet penes ipsum patrem donatorem. Tercio quia licet aliae partes pertineant filiis, illud est verum & procedit post mortem patris, & ante ususfructus pertinet patri, & per consequens donatio, & sic aperte sequitur quod valet & tenet.

5 Quinto quare, an ista donatio omnium bonorum presentium valeat & teneat si non fiat pure & simpliciter, sed causa mortis? & videtur quod sic. Primo quia respectu effectus & confirmationis aequiparatur vltimae voluntatis, & secundum eam regulatur: text. est in l. 1. & per to. ff. de dona. cau. mor. tex. in l. 1. & per to. C. eo. tit. tex. in §. 1. In l. de dona. tex. iuncta glo. or. & co. opi. in l. 1. ff. de publi. tex. in l. vnica. §. fi. C. de cadu. tollen. text. in l. cum pater. §. eorum. de lega. 2. tex. in l. vt hereditibus. eod. titu. tex. in l. si mortis. ff. ad. l. fal. text. in l. quae sub conditione. §. hoc edictum. ff. de condi. insti. Secundo & in specie, quia licet donatio pura & simplex quae excedit quingentos solidos valet & tenet cum solennitate requisita in contractu, & requirit insinuationem, tamen donatio causa mortis requirit solennitatem requisitam in vltima voluntate, & valet & tenet sine insinuatione: text. est in l. fi. C. de dona. cau. mor. & ibi glo. or. & co. doct. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod valeat & teneat: quia respectu formae solennitatis, & ordinationis donatio causa mortis aequiparatur contractui: text. est in l. inter mortis. ff. de dona. cau. mor. tex. in l. 1. §. 1. eod. tit. & te

net magistraliter Bar. & co. doct. in l. 1. ff. de lega. 1. Secundo & in specie, quia sicut hodie ex nudo pacto donationis oritur actio, ut in l. si quis argentum. §. in autem. C. de dona. ita oritur ex donatione causa mortis: glo. est singu. & vnica in l. cum pater. §. Manio. de lega. 2. & ibi no. & co. Bar. & commun. Docto. & reputant singu. & vnica Ange. & modernum in l. 2. de lega. 1. ergo ita in casu & terminis huius nostrae legis ista donatio omnium bonorum presentium respectu formae, validitatis, & ordinationis aequiparetur contractui: non vero vltimae voluntati, ideo non valeat nec teneat: non obstat text. in dicta. l. fi. C. de dona. cau. mor. quia ibi consideratur effectus ipsius donationis.

6 Sexto quare, an ista donatio omnium bonorum presentium facta ecclesiae vel pio loco valeat, & teneat? & breuiter & resolutiue teneo quod sic. Primo, quia cum quis possit in vita personam suam & omnia bona sua presentia & futura offerre ecclesiae vel monasterio, ut in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. eadem ratione & a fortiori poterit donare bona tantum presentia. Secundo & in specie, quia de iure communis donatio omnium bonorum presentium & futurorum facta ecclesiae vel pio loco valebat & tenebat: ita Bar. in l. fi. C. de pactis. pe. col. nu. 13. & ibi commun. docto. praecipue Iaso. qui bene loquitur, si. col. nu. 30. Bal. in Authen. si qua mulier. C. de sacro. eccle. si. col. Abb. in cap. in presentia. de proba. 4. & 5. notabili: & tenet Pala. Ruui. hic in si. dum tamen ecclesia teneatur alere donatorem: & licet ad hoc nihil alleget, facit bene text. in l. sunt qui in id. cum tribus. ll. seq. ff. de re. in. & l. 1. titu. fin. §. part. & ita ista. l. remanet vtiliter expedita.

TEX. LXX.

A ley del fuero q habla cerca del sacar el pariete mas propinco la cosa vedia de patrimonio por el tanto aya tambien lugar quando se vendiere en el almoneda publica aunque sea por mandamiento de juez, y los nueue dias que dispone la ley del fuero se cuenten en este caso desde el dia del remate, con tanto que configa el que lo, saca el precio. y ha ga las

ga las otras diligencias que dispone la ley del fuero, y la ley del ordenamiento de Nieva, y así mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcauala si la pago el comprador antes que la cosa así vendida le sea entregada.

TEX. LXXI.

QVando muchas cosas fueren vendidas por vn precio q sean de patrimonio, o abolengo quel pariente mas propinco no pueda sacar la vna, y dexar las otras sino que todas las aya de sacar, o no ninguna dellas : pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios en tal caso puede el pariente mas propinco sacar la que dellas quisiere haziendo las diligencias, y solenidades en las dichas leyes del fuero, y ordenamiento contenidas.

TEX. LXXII.

QVando la cosa que es de patrimonio, o abolengo se vendiere fiada quel pariente mas propinco la pueda sacar por tanto así mismo fiada con tanto que dentro de los dichos nueve dias de fianças bastantes a vista de nuestra iusticia que pagara los marauedis porque así fue vendida al tiempo quel comprador estaua obligado.

TEX. LXXIII.

QVando el pariente mas propinco no quisiere, o no pudiere sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco siguiente en grado la pueda sacar, y así vayan de grado en grado por todos los parientes dentro del quarto grado cõtanto que sea dentro de los dichos nueve dias, y con las otras diligen-

cias contenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiento.

TEX. LXXIIII.

QVando concurren en sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco con el señor del directo dominio o con el superficiario o con el que tiene parte en ella porque era comun prefierase en el dicho retracto el señor del directo dño y el superficiario, y el que tiene parte en ella al pariente mas propinco.

TEX. LXXV.

Si alguno vendiere la parte de alguna heredad que tiene comun cõ otro en caso que segun la ley de la partida la pudiera el comunero sacar por el tanto sea obligado el que la quisiere sacar a consignar el precio en el tiempo y termino y con las diligencias y solenidades de la manera que la pudiera sacar el pariente mas propinco quando fuera de su patrimonio y abolengo, de suerte que lo contenido en la dicha ley del fuero y ordenamiento de nieva, y en estas nuevas leyes aya lugar y se platique en caso que el comunero quiera sacar la cosa vendida por el tanto.

SYMMARIUM.

- 1 Ratio principalis inducitur retractus.
- 2 Exemplum harum legum & earum declaratio.
- 3 An sufficiat quod res vendita sit soli patri, vel requiratur quod descendat ab auctore, vel ab ascendente.
- 4 An filius vel descendens naturalis tantum possit retractare.
- 5 An filius vel descendens exheredatus & exclusus a successione ascendentum possit retractare.
- 6 An filius vel descendens qui renuntiavit cum iuramento non succedere patri vel ascendenti possit retractare.

7 An

- 7 An in clericis & personis ecclesiasticis habeat locum huiusmodi retractus.
- 8 Si filius vel descendens doceat intra tempus datum ad retractandum, an transmissarius retractandi ad hanc deest exceptio.
- 9 An ius retractandi transeat in monasterium, quando proximior consanguineus ingressus est religionem.
- 10 An monasterio vendente rem ingressi, qua fuit patri monij vel generis sui, proximior eius possit retractare.
- 11 An condemnatus ad mortem naturalem vel civilem possit retractare.
- 12 An iudex qui non potest contrahere in loco & territorio sue iurisdictionis, possit retractare.
- 13 An proximior consanguineus possit retractare a remotiori consanguineo.
- 14 An proximior consanguineus requisitus a contrahentibus teneatur declarare an velit retractare vel non.
- 15 Si plures res patrimonij vel generis vnico & eodem tempore simul vendantur, an habeat locum retractus.
- 16 An tempus retractus incipiat currere a tempore contractus, an vero a tempore traditionis.
- 17 An tempus retractus possit currere a tempore traditionis si sit a.
- 18 Si quis vendat rem patrimonij vel generis cum pacto de retrovendendo, an occurrat venditor & proximior consanguineus.
- 19 An in contractu permutationis habeat locum retractus.
- 20 An in re data in solutum habeat locum huiusmodi retractus.
- 21 Si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an tempus retractus currat a tempore ipsius contractus, an vero a tempore existentis conditionis.
- 22 Si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio, an isto casu habeat locum retractus, & a quo tempore incipiant currere novem dies retractus.
- 23 An in re patrimonij vel generis pignoratata vel obligata habeat locum retractus.
- 24 Si semel res patrimonij vel generis sit vendita, & a proximiori consanguineo non sit retracta, an postea possit retractari.
- 25 An predicti novem dies qui dantur ad retractum currant naturaliter, vel de momento ad momentum.
- 26 Si res matrimonij vel generis vendatur presente consanguineo & tacente, an postea possit retractare.
- 27 An & quando socius qui habet rem communem cum alio possit retractare rem venditam ab ipso consocio.
- 28 An uxor habeat medietatem rei vel fundi quem maritus retractavit constante matrimonio.
- 29 Si quis vendat fundum patrimonij vel generis fructibus pendentibus quos colligit emptor, an consanguineus qui postea retractavit fundum possit petere predictos fructus ab emptore perceptos.
- 30 Si res patrimonij vel generis vendatur, an debeatur Gabella, & quis teneatur illam solvere.

- 31 An dominus directus vel superficiarius possit retractare, & an preferatur consanguineo vel socio.
- 32 Si proprietarius vendat suam proprietatem, an iuxta Eluarius possit illam retractare.
- 33 Si fructuarius vendat fructum quem habet in re vel fundo, an proprietarius possit retractare.
- 34 Si dominus proprietatis illa vendat fructuario, an tunc proximior consanguineus vel socius possit retractare, vel preferatur fructuario.
- 35 An predictae leges regni quae permittunt retractum rescindant venditionem, & constituent in proximiorum vel consocium novum titulum & contractum.
- 36 Quae actio sit illa qua proprie competit consanguineo vel socio iuxta predictarum legum, ad huiusmodi retractum faciendum.

Lex. lxx. cum quinque legibus sequentibus.

MA T E R I A retractus de qua tractant istae. ll. est valde utilis & necessaria, & quotidie versatur in practica in isto regno: ideo inagistraliter & perfecte volo eam attingere, quam

diuido in lex partes & articulos principales. Nā primo queram in quibus personis habeat locum huiusmodi retractus? Secundo in quibus rebus habeat locum predictus retractus? Tercio qui preferantur in huiusmodi retractibus? Quarto quae sint requisiti & necessaria ad tale retractum? Quinto an & quando ratione societatis & communionis habeat locum retractus Sexto & finaliter de aliquibus questionibus in materia incidentibus: & in effectu omnia ista continentur in hac materia. Quo ad primum noto & colligo principaliter ex his. ll. quod cō sanguineus venditoris infra quartum gradum potest licite retractare pro eodem pretio rem venditam ab eo que sit patrimonij vel auctoris suorum: & idem disponit lex. ij. titulo. lib. 3. foro. ll. & l. 6. & 7. titulo. 7. lib. 5. ordina. & l. 230. in ll. styli. Sed pro fundamento & perfecta declaratione querenda est ratio principalis eius, & videtur quod non procedat. Primo quia tendit contra liberum arbitrium quod quis habet a iure diuino, naturali, & positio disponendi de re propria in quem velit ad libitum voluntatis: text. est in l. 1. C. de sacrosanct. eccle. tex. in l. in re mandata. C. mandati. text. in l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. tex. in l. 1. & per totum C. & ff. de contra. emptio. text. in l. 1. & per totum C. de rebus alie. nō alienā. tex. in l. 1. & per totum l. 11.

Insi. quib' aliena licet vel nō. tex. in ca. & per totū. de emptio. & vendi. Secundo & principali ter, quia talis dispositio tēde cōtra propriā substantiā & definitionē domini, quod est ius potestēdis disponēdi de re secundū Bar. & cōm. do. Et in. l. si quis vi. §. differētia. ff. de acqui. posse. & probat bon' & expressus text. in. l. fōmnia. §. illud. in. fine. C. de lectum. nup. ibi. pleno proprietatis iure obtineat, atq; ex his natiſcendi domini vel testādi ēreā quē voluerit lib. rā habēat facultatē. tex. in. l. si. vers. si. autē. C. de iure domini impetrā. vbi dicit qd dominiū est plenissimū & absolutum ius rei quod importat & causat liberā & absolutā facultatē disponēdi de eo: & ad hoc reputat singulatē & vnicū loā nes l. gneus in. l. i. §. l. erus pignori datus. ff. ad Sylla. tex. in. l. vnica. C. de nouo iure Quidum tollēdo ibi. sed sit plenissim' & legitim' quibz dominus suelerū siue aliarum rerum ad se pērtinentiū. quē dicit ibi Bal. rarō alibi inueniri & forte ex his rationibus de iure communi ante. l. nostras regias erat. expressē prohibitū & reprobatus retractus, & omnis cōsuetudo eius: tex. est formalis & expressus in. l. p. C. de cōtra emptio. cū verba sunt, quodū proximis confortibusq; concessum erat vt extraneos ab emptione remouerent, nec homines suo arbitrio vendēda distrahēt: sed quia grauius hāc videtur iniuria vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, superiore lege cassata, vnusquisq; suo arbitrio quareere vel probare possit emptorem. Sed contrarium hodie disponunt prādictae nostrae. l. i. imō quod licitē habeat locum retractus in nostro regno, & sunt licitae & iustae, & optime potuerunt hoc disponere ita probat rex. in cap. constitutus. de in reu. test. ibi. & infra annum & diem a tempore contractus ipis tanquam proximioribus competere ius offerendi pretium iuxta cōsuetudinem approbatam: tex. in. dicta. l. pen. C. de cōtra. emptio. ibi. nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit: vbi licet cassetur & annulletur lex vel consuetudo prae ter ea quae permittebat retractum, tamen non derogat nec reprobatur futuram: tex. in. l. vendi tor. §. si constat. ff. commu. pradio. tex. in. l. si in emptione. §. omnium. ff. de cōtra. emptio. Confirmatur etiam ratione licitae & naturalis affectionis quam quis habet ad res maiorum suorum. tex. est in. l. lex quae tutores. vers. neq; vero. C. de adm. tut. tex. in. l. si in emptione. ff. de mino. tex. in. l. infundo. ff. de rei ven. tex. in. l. i. §. sed & si rem. ff. si quid in frau. patro. tex. in. l. i. ff. de vfu. pro empto. tex. in. l. peto. §. tra-

tre ff. de lega. 2. tex. in. l. cum pater. §. liberis. eo dem titulo. Item etiam cōfirmatur, quia ex hac causa, ratione, & affectione consanguineus nedum descendens vel ascendens, sed etiam colla teralis praefertur extraneo in succedendo ab in testato. tex. est in. l. i. & per totū. ff. de suis & legitimis heredibus. tex. in. l. i. & per totū. ff. de successio. edicto. tex. in. l. i. & per totū. ff. vnde legiti. tex. in. l. i. & per totū. ff. vnde cognati. Item etiam praefertur in tutelā suscipiēdo: tex. est in. l. i. & per totū. ff. de legiti. tuto. tex. in. l. i. & per totū. C. de legitima tutela. Item etiam praefertur in agendo civiliter in iudicio sine mandato pro consanguineo: tex. est in. l. i. ff. de procura. tex. in. l. maritus. C. eodem titulo. Item etiam praefertur in accu sando criminatim pro delicto commissio contra consanguineum: tex. est in. l. si plures. ff. de accusa. tex. in. l. i. §. si. ff. de adul. ergo merito praefertur in retractu. Et adde prolequendo materiam quod exemplum harum. l. i. & deci sionis earum est, quod si quis habuit rem im mobitem & dominiū eius, & post mortem re liquit eam in suo patrimonio & hereditate, & filius, nepos, vel descendens eam vēdat vel alie net, potest consanguineus infra quartum gra dum eam retrahere ab emptore extraneo pro eodem pretio infra nouem dies. Ex quo inter tur quod fratres vel fundus principaliter fuit alicuius fratris, vel alterius collateralis, & filius vel nepos eam vendiderit, frater neq; alter con sanguneus collateralis ipsius primi domini nō potest illam retrahere, cum non descendat ab illo vel genere ascendentiū, sed tantum col lateralium. Item etiam infertur quod licet in suc cessione vniuersali vel alia qualibet materia nō coarctetur gradus successionis descendentiū sed habeat locum in infinitum, tamen in hac materia retractus coarctatur facultas retrahē di vsq; ad quartum gradum: tum quia est con trarius commune, tum etiam propter difficulta tem probationis: tum etiā quia forte venditor qui rem maiorum distrahit, & ille qui vult re trahere sunt inter se collaterales, in quib' alias coarctatur successio.

3 Item principaliter quæro, an sufficiat quod ta lis res vendita sit solius patris vel solius auī vel requiratur quod sit vtriusq; ad hoc vt habeat locum retractus: & qualiter intelligantur prae dicta verba nostrarum. l. i. regni & vt clarius & perfecti- is intelligatur nostra quæstio pono qd pater habet & possidet aliquam rem vel fundū quam ipse solus emit & sua industria acquisi uit, & in eius vita eam vendidit vel alienauit & i cui ex

enē extraneo, modō filius eius in potestate vel emancipatus & vxoratus vult eam redimere & retrahere ab emptore extraneo pro eodem pre tio, an possit: & certe iste casus iam contigit de facto & fuit valde dubius in audientia Regali de Valladolid: in quo fuerunt diuersae & con trariae opinionēs & sententiae: & fundamentali ter & resolutiue dico, quod videt quod in hac re quae fuit solius patris habeat locū retractus. Primo quia prādictae ll. regiae loquuntur alter natiue, dicendo quod in re patrimonij vel auo rum habeat locum retractus, & ad veritatem al ternatiue sufficit vnam partem esse veram: tex. est in. l. vbi autem non apparet. §. qui illud au diui. ff. de verborum obligat. tex. in. l. si stipula tus fuerit illud aut illud. eodem titulo. tex. in. l. eum qui certarum. §. si. eodem titulo. tex. in. l. si heredi plures. ff. de condi. insti. tex. in. l. cum si heredi plures. ff. de condi. insti. textus in. l. querebatur. ff. iudic. solui. tex. in. l. cum pupil lus. ff. de condi. & demon. tex. in. l. si is qui du ceta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs. tex. in. §. penu. l. i. de hære. insti. Secundo, quia in persona patris consideratur maior affectio propter pro ximitatem gradus, cum sit in primo gradu li niae ascendentiū: sed ratio in qua se fundat hodie nostra materia retractus est affectio ad res maiorem, vt supra dixi: ergo in re patris ha beat locum. pro contraria tamen parte, inō qd in re solius patris non habeat locum retractus, sed debeat res descendere etiam ab auo. Primo facit, quia prādicta lex fori ad quam aliter. l. i. no tae ordinamenti & Tauri se referunt & confir mant, aperte vult quod talis res descendat simul a patre & auo: quia dicit (modo omne quae here dad de patrimonio o de auo lingo quiliere ven der) & postea in alijs verbis, dum dicit (si ome de aqvel auo lingo la quiliere comprar) ergo aperte vult & significat quod retrahens debet esse nepos illius personae a qua res descendit. Secundo facit, quia cū nostrae leges regiae sint correctoriae iuris communis, & quodammodo impeditiue libertatis & facultatis disponēdi de re propria in quem distrahens vellet merito sunt restringēde. Sed his non obstantibus pro perfecta doctrina & concordia in hoc singula ri & difficili articulo dico quod nō sufficit quod res vendita sit solius patris, nec requiritur quod vendat rem propriam quam habet & acquisi uit suo proprio labore & industria, & in vita vēdat vel alienet in extraneū, non potest filius, nepos, vel descendens venditoris eam retrahere, nec hoc casu habet locum retractus: quia repū gnant verba, mens, & ratio prādictarum legū:

si vero quis habuit & possedit rem propriam vsq; ad mortem, & reliquit in sua hereditate & patrimonio, tunc habet locū retractus: & si res perueniat ad vnum ex filijs virtute diuisionis inter eos factae, vel meliorationis, vel praelegati, vel quouis alio titulo: & iste filius & possessor post mortem patris vendat, tunc alter filius de functi fraterq; vendentis potest licitē & iuste eam retrahere: & isto casu proprie verificantur & procedunt prādictae ll. & verba earum: dice tiū quod si quis vendat rem patrimonij, & ce tera. Confirmatur vna & clara ratione, quia si pater habuit rem propriam in vita eius acquisi tam, & noluit eam retinere & cōseruare, sed de ea disponere & ad eam non habere affectionē, a fortiori filius eius non videtur iuste dicere & affirmare quod ex affectione, ex eo quod res aliquando & forte per momentum fuit patris. Item etiam confirmatur cōcludenti fundamē to, quia apud peritos Latinos patrimonij pro prie dicitur res a patre relicta in sua hereditate post mortem, & sic post humationem eius: ita Calepinus in suo Dictionario: Cicero in Ora tione quam facit pro domo sua: Plinius in Pa negyrico.

Pro quibus & hac significatione facit bonus tex. in. l. item prādicta. ff. fami. hec. tex. in. l. i. C. de his qui veniam aetatis impetra. tex. in. l. lex quae tutores. vers. si. nec vero. C. de adm. tut. tex. in. §. i. Insti. de rerum diu. tex. in cap. de natu ra successionis feudali. in Vlibus feudorum. & ibi notat Bal. & alij Docti. Si vero talis res de scendat a patre simul & auo & nepos vendat, certum est & sine dubio quod alij nepotes po terunt retrahere: quia edecurrit maior & fortior ratio & affectio. Item etiam si talis res descen dat a solo auo, quia auus eam habuit & posse dit, & reliquit in suo patrimonio, & nūquā per venit ad filios: quia in vita eius decesserunt vel alias fuerunt exclusi, & peruenit ad aliquem ex nepotibus, tunc similiter alter nepos potest eū retrahere: & idem est si forte talis res peruenit ad filium qui carebat filijs & descendentiis, & talis filius & possessor in vita vēdidit & alie nauit, tunc nepos ex alio filio potest eam retra here: & ita his casib' nouiter, singulariter, & vltra omnes, prādictae nostrae ll. regiae possunt intelligi & declarari.

4 Item quæro, an filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere: & breuiter & resoluti ue teneo qd sic. Primo, quia in dispositione lega li quae fondatur in iure naturali: sanguinis & equitate, venit & comprehenditur naturalis tū, nisi ex dignitate & qualitate personae aliud dicatur

[illegible][illegible]

ecclēsiā non alienari. & in Authentici. statuimus.
C. de epico. & clerici. & istam sententiam & con-
clusionem tenet glossa ordinat. in dicta. l. fori.
& sequuntur alij plures in isto regno. Sed ego
tenco contrarium, imò quod inter eos habeat
locum retractus. Primò per text. expressum in
cap. constitutus. de in integrū restit. vbi aperte
disponitur & probatur, vt in simili casu, lege, &
consuetudine retractus, clericus actiue possit re-
trahere. ergo similiter clericus vendēte vel emē-
te possit consanguineis laicis pasciue ab eo re-
trahere. Item etiam quia in defectum Cano-
num licet recurritur ad ius ciuile commune.
& ius nostrum Regium censetur ius commu-
ne. ergo illud seruandum est, argumento tex-
tus in capitulo. si adiutorium. 30. distinctione.
& in capitulo primo. de noui operis nuntiatio
ne. & tene formaliter Bald. quem sequuntur
alij Doctores in capit. cum venissem. de eo qui
mitti. in possessio. & sequitur Felinus in capit.
causam quā. de rescriptis. & doctor Palat. Ru-
min. in repetitione capituli. per vstras. 3. & 4. co-
lumna. & in terminis in nostro casu & materia
hanc opinionem videtur tenere Cynus. Bald.
& alij Doctores. in l. nec per se. C. de heredibus
instituendis.

Item quæro si proximior consanguineus cui
est apertum edictum, tempus, & via retrahen-
di decedat illo medio tempore, extraneo hæ-
rede relicto, si talis hæres extraneus debet ad-
mitteri ad retractum ex persona defuncti? & o-
missa disputatione dico quod non: quia istud
beneficium retrahendi est personale compe-
tens ratione sanguinis, & non est transmissi-
bile ad hæredes, cum sola illa iura quæ sunt me-
re hereditaria transmittuntur & non alia; vt in
leum hæredes. ff. de acquir. poss. l. in l. i.
& per totū. C. de hereditarijs actionib. Quod
tamē singulariter intellige, præter quam si cō-
sanguineus decesserit post litem contestatam
vel præparamento factō, quia tunc possit talis
hæres & successor extraneus admitti & retrahere,
argumento text. in l. posthumus. §. fin. cum
l. sequenti. ff. de inoffic. testam. vbi habetur
quod querela inofficiosi testamētī non præ-
parata non transmittitur ab hæredem, tamen
quando est præparata per litem contestatam
vel alias, bene transmittitur: probat etiam tex.
in l. vna. C. ex delictis defuncto. & in terminis
ita videtur tenere Faber in §. ex contrario. In-
stitu. de legatis. in finalibus verbis. fundatur
etiam ex doctrina Bartoli. in l. ius qui delator
rem. ff. de iure fisci.

via & ius retrahēdi possit credere extraneo, vt
virtute cessionis talis extraneus possit retrahē-
re: & videtur quod sic. Primo, quia ius ingre-
diendi rem debitoris propria autoritate com-
petens creditori potest alteri cedi, argumentum
tex. & ibi communiter Doctores in l. 3. C. de
pigno. & tenet Barto. & communis opinio, in
l. 1. §. si. ff. nōi operis nūn. Item etiam facit, q̃
ius & beneficium restitutionis in integrum li-
cēt si personale potest cedi, vt in l. quod si mi-
nor. §. i. ff. de minoribus. text. in l. si minoris. ff.
de administrato. & illam partem, quod ius
retrahendi possit cedi extraneo, tenet Pauld.
Cast. & aliqui Doctores in dicta l. §. si. ff. nōi
oper. nūn. Sed his non obstantibus ego te-
neo contrarium, imō quod tale ius nō possit ce-
di. Primo, quia predicta l. videtur repugna-
re, in quantum requirunt pro forma quod sit
consanguineus infra quartum gradum. Item
etiam repugnant rationes per quas admitti-
tur retractus, & in expresse ita tenet Petrus, Cy-
nus, Bald. & Paulus de Cast. in l. ad officiu. C.
communī diuidendo. Joan. Faber in §. 1. In liti-
de acquisitione per arrogationem. tenet etiam
elo. ordi. in dicta l. fori.

9 Item quarto, an ius retrahendi transeat in monasterium, proximioris consanguineo ingresso religionem & ibi professo? & videtur quod sic quia appellatione communiorum venit communis coniunctio spirituali: ita probat text. in 2a glo. ordin. & communio in cap. finali. de postulando. text. in cap. coram. de offic. delega. Item etiam, quia per ingressum religionis monachus non amittit iura sanguinis & proximitatis, argumento text. & ibi communiter notant Doctores in capit. in presentia. de probat. text. in l. fin. C. de Episcopo. & clerico. text. in l. iura sanguinis. ff. de regulis iuris. Item etiam quia causa pia habet plura privilegia, de quibus latè per Doctores in Authen. similiter. C. ad legem falc. & in l. i. C. de sacrosan. eccles. & in ca. relatum. de testamen. & in l. si sunt persone. ff. de religio. et sumptibus. Sed hijs non obstantibus contrarium tenet, inò quòd in monasterium non transeat ius retrahendi ex persona monachi: quia in monasterium non transit ius personalissimum consanguinitatis, in quo specialiter se fundat predicta nostrae. ll. & earum ratio. Item quia monachus tunc non retraheret per se et ad eius commodum, sed per alio, id est, pro monasterio, quod proximior facere non potest, ut pater ex predictis. ll. Item etiam quia monasterium est quedam universitas et res inanimata, in quo non datur nec considera

tur ius sanguinis, et perpetuatio vel conseruatio familiae, argumento text. iuncta communi opinione in Auth. ingressi. de sacrosan. eccle. & in cap. in praesentia. de probationibus. et tenet eleganter Innocen. in cap. grauem. de sen. excommu. & Baldus in Authentica habita. C. ne filius p. patre. io. colum. num. 41. ergo nullo modo possit retrahere, quia aperte cessant praedicta. ll. & earum ratio.

10 Item quæro vtrum monasterio vendente rem ingressi quæ est de patrimonio, proximior cō sanguineus ingressi possit eam retrahere? & videtur quod sic: quia concurrunt ea quæ sunt necessaria ad retractum: quia res est de patrimonio. Item retrahens est proximior. Sed contrarium teneo, imò quod isto casu non habeat locum retractus: quia res non dicitur iam patrimonialis nec vendita per consanguineum, sed per monasterium in quo non datur ius sanguinis, vt supra proximè dixi. Item etiam quia hoc casu est mediū inhabile, quia persona ingressi cēsetur res donasse monasterio, & dominium earum in eum transferre, vt in Authent. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & in illa alienatione non potest habere locum retractus, nec etiam monasterio alienante potest habere locum cum censeatur extranea persona vendere. Item quæro si proximior cō sanguineus est heres venditoris forte decedentis infra tempus retractus possit retrahere? & videtur quod nō quia heres non potest venire contra factum de functi & improbare eius contractum, etiam si defunctus res proprias ipsius heredis alienauerit. text. est in l. cum a matre. C. de rei vendicatione. & ibi glossa ordinaria. & communis opinio. textus in l. si vxor. C. de bonis autorita. iudic. possit. text. in l. si ab eo. C. de negot. gestis. text. in l. si ab eo. C. de liber. caus. text. in l. secundum. C. de fruct. & litium expens. text. in l. solutum. §. solutam. ff. de pigno. actio. text. in l. cum heres. ff. de diuer. & tempo. praescript. text. in l. 1. & per totum. C. de hære. actio. text. in l. si. §. in computatione. C. de iure deliberan. text. in l. ex qua persona. ff. de regulis iuris. Item etiā quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio: textus est in l. vendicantem. ff. de euictio. text. in l. post mortem. ff. de adoptio. text. in l. si quis alienam. ff. de actioni. emptio. text. in l. cum vir. ff. de vfuca. text. in l. re alienam. ff. de pignori. actio. text. in l. 1. C. de rebus alien. non alienand. ergo cum heres teneatur de euictione, non possit retrahere: sed contrarium videtur verius & tenendum, imò quod possit talis heres retrahere cum sit proximior con-

sanguineus, & in eo verificentur verba praedicta rum. ll. & earum ratio. Item etiā quia retrahendo non venit contra factum defuncti alienationem eius improbandam, imò approbat & confirmat, & tantū petit se loco primi emptoris subrogari. Item etiam quia hoc casu non potest teneri de euictione, cum res non euincatur ab emptore ex defectu & vitio rei, vel ex defectu iuris venditoris, sed tantū de iure & privilegio speciali proximioris, quo casu cessat euictio, vt tenet glo. singularis in l. minor. 25. annis. ff. de euictio. in glo. h. quam ibi ad hoc notant & commendat communiter doctores, praecipue Salicetus: pro qua facit bonus text. in l. si quis dominum. §. penult. ff. locati. quem ad hoc notat & commendat Bald. in l. si familiae. C. familiae herisc. 2. col. numer. 7.

11 Item quæro vtrum cōdemnatus ad mortem naturalem vel civilem deportationis, & in metallum, vel hodie ad galeras: possit retrahere? & resolutiue teneo, quod si a sententia est appellatum potest retrahere pendente appellatione: argumento text. in l. qui a latronibus. §. fina. ff. de testamen. text. in l. si quis filio exheredato. §. id quoq. ff. de iniusto rupto. & idem est si nō est appellatum, sed erat intra tempus datum ad appellandum, argumento gloss. quæ est singularis & vnica in l. ex iudiciis. ff. de accusatio. quam ibi reputat singularem & vnitam Barto. Angelus, & alij doctores. post Dinum: probat etiam glossa, quæ non allegatur, in l. generaliter. C. de rebus cred. pro quibus facit textus in l. si. C. si reus vel accusa. mort. sue. text. in cap. non solum. de appell. text. in l. post rem iudicatam. ff. de transactio. Item etiam si non appellauit, sed non est damnatus ad mortem naturalem, sed tantū civilem, indistinctè potest retrahere, quia hodie non efficitur seruus pœna, vt in authent. sed hodie. C. de donatio. inter vir. & vxor. si vero sit condemnatus ad mortem naturalem & non appellauit, nō sit intra tempus datum ad appellandum, nullo modo poterit retrahere: quia efficitur seruus pœna, inhabilis, & incapax, cuiuslibet contractus & acquisitionis, vt in dicta authent. sed hodie. & ibi communiter notant doctores.

12 Item quæro, an iudex qui non potest contrahere vel quasi contrahere in loco & territorio suæ iurisdictionis, vt in l. nō licet. ff. de cōtr. emptio. & in l. vnica. C. de cōtrac. iudi. possit retrahere rei sui patrimonij vel gnis durante officio suo? et breuiter teneo quod sic: quia principaliter ipse nō cōtrahit, sed tantū subrogat loco emptoris. Itē quæ cessat ratio timoris et impressionis quā iudex

iudex durante officio praesumitur facere inter subditos, cum principaliter alius emit, & ipse retrahit ab eo pro eodem pretio taxato & determinato sine noua conuentione, pacto, vel contractu, idem pretium venditori offerendo legis permissione: & in terminis ita probat textus in l. si quis officium. ff. de ritu nuptia. & in l. in emptione. ff. de mino.

13 Itē quæro, si quis vedat remotiori cō sanguineo, proximior possit ab eo retrahere? & breuiter teneo quod sic: quia in eo repēdiūtur potiora iura. Itē quia nō potuit venditor nec aliter priuatus sibi cōpens per praedictas. ll. regias sibi auferre: & in terminis tenet glo. ord. in d. l. fore. & tenet Faber in §. 2. In l. de hære. quæ ab intest. ad defe. probat etiā text. iuncta cōmuni opin. in l. hac cōsultissima. §. si quis autē. C. de testa. Ex quo infero quod si quis vendidit cō sanguineo existenti in eodem æquali gradu possit retrahere pro parte, & ita dixi in questione de facto.

14 Item quæro, an cō sanguineus qui potest rem patrimonij vel generis retrahere possit requiri a cōtrahentibus, vt declaret si velit vel nolit retrahere? & teneo quod non tenetur respondere nec voluntatem declarare, cum habeat tempus legale nouem dierum, quod non potest sibi a iudice vel parte coarctari: bene tamē dico quod si respondeat & declaret quod non vult retrahere, non poterit postea variare. nec intra praedictos nouem dies retrahere ita probat textus in l. fina. C. de iure emphyteu. & ibi doctores praecipue laso. nume. 14. & nume. 24. & colligitur satis aperte ex verbis Barto. in l. qui Romanus. §. cohæredes. ff. de verbo. obliga.

15 Item quæro, si plures res patrimonij vel generis simul vno & eodem tempore vendantur, qualiter habeat locum retractus? & resolutiue dico, quod si vendantur vno eodemque pretio, omnes debent retrahi aut omnes dimitti: si verò pluribus pretijs, & sic quælibet res pro suo pretio, tunc consanguineus potest retrahere vnā & dimittere aliam: ita disponit propriè casus in l. 71. infra his. ll. Tauri. iuxta quod necessarii quæro, si vendatur vna res quæ sit patrimonij vel generis, & alia quæ sit patrimonij vel generis vno & eodem pretio, an habeat locum retractus & qualiter? & videtur, quod nulla debeat retrahi: quia talis contractus est indimidius, & pro parte non potest dissolui, arguēdo textus in l. scire debemus. ff. de verborum obligatio. nisi constaret, quod dolo & fraude sic fuisset facta alienatio. Sed his nō obstantibus ego teneo contrarium, imò quod generaliter sola res patrimonij vel generis possit

retrahi, etiam si vno eodemque pretio sit vendita cū alia re extranea, etiam dolo aliquo non probato, & tunc pretium estimabitur arbitrio boni viri, arguēdo text. in d. domum. ff. de cōtrahen. emptio. text. qui reputatur singularis et vnicus in suo casu secundum doctores ibi. in l. si fundum. ff. de legat. 2. text. in l. si quod ex Pamphila. ff. de legat. 2. text. in l. qui solutum. §. 1. eodem titu. text. in l. si plura mancipia. ff. de adiutorio edicto. textus in l. si filius nunt. §. si eodem titu. text. in l. si quocumque fundus. ff. de legat. primo. text. in l. si fundus. In l. de legatis. textus in l. si re. in fine. cum. l. si sequenti de contrahen. emptio. text. in l. duobus. ff. de libe. caus. text. in l. iudicata. ff. de except. rei iudic. text. in l. lege. Falcidia interueniente. ff. ad legē Falcid. text. in l. cum filius. ff. de legat. 2. Item quæro, si quis vendat rem patrimonij vel generis pro certo pretio, & etiam pro alia remobili vel immobili, an iste contractus iudicetur emptiois & venditionis vt habeat locum retractus, vel iudicetur permutatiois vt non habeat locum retractus? in quo dico, quod si pretium sit maius quā res quæ iunctum cum eo datur, erit contractus venditionis: alia si res quæ simul datur sit maioris valoris quā pretium, erit permutatio: ita singulariter probat text. in l. Anillo. ff. de donatio. & ibi expressè tenet Barto. Paul. & commun. doctores. tenet etiam Ange. de Aretin. in §. pretium. In l. de emptio. & vendi.

16 Item quæro, si quis vedat rem patrimonij vel generis & proximior consanguineus vult eam retrahere infra nouem dies secundum dispositionem praedictarum. ll. regor, an illi nouem dies incipiant currere a tempore cōtractus, an verò a tempore traditionis? & videtur quod a tempore contractus. Primo, quia praedicta. ll. expressè dicunt quod si quis vendat rem patrimonij vel generis, proximior consanguineus possit eam retrahere infra nouem dies sed talis cōtractus venditionis dicitur perfectus solo cōsensu ante aliquam traditionem, vt in l. 1. & per totum. ff. de contrahen. emptio. & in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. & in §. 1. In l. de emptio. & vendi. cuius verba sunt: emptio & venditio contrahitur simul & de pretio cōuentum sit. Confirmatur, quia lex fori, a qua omnes alię procedunt in ista materia, dicit & disponit, quod proximior admittatur si venerit infra nouem dies postquam res sit vendita. Cōfirmatur etiam, quia lex ordinamenti expressè dicit, quod in materia retractus sententur praedicta lex fori. Rursus confirmatur per nostrā legem.

gem septuagesimā, quæ expressè dicit q̄ habeat locum retractus etiam in re vendita in publica subhastatione, & novem dies currunt à tempore (del remate): quia ibi venditio & alienatio respicit finem, & sic vult quod nō requiratur traditio: ergo idem dicamus in venditio ne ex consensu partium: ut illi novem dies currant à tempore contractus perfecti & consummati, & non à tempore traditionis.

Secundò & principaliter facit tex. in l. quidam testamento. ff. de fideicom. libe. vbi disponitur quod si testator prohibuit heredem servos suos vendere sub certa poena, si heres eos vendiderit, statim incidet in poenam ante traditionem.

Tertiò facit tex. in l. sciendum. la. 1. §. tempus ff. de edilitio edict. vbi tempus in actione redhibitoria, & quanto minoris, currit à die contractus venditionis: & ibi tenet gloss. ordin. & cōmuniter doctores. gloss. etiam ordin. & cōmuni. doct. in l. 2. C. de edilitijs actionibus. tenet etiam Rosse. in libellis suis, in rubri. de actione quanto minoris. fin. columna. & idem disponit lex. §. titu. §. 5. Parti.

Quartò reperio quod in terminis in simili statu istam sententiam & conclusionem tenet Signo. de Homo. in consilijs suis, consil. 812. colum. nune. 6. tenet etiam gloss. ordin. in dic. l. fo. in glo. magna. 6. col. verbi. Item quæro à quo tempore tenet etiam Cifuentes in nostra. l. 70. his. ll. Tauri. penul. colū. verbi. 2. dubitatur. & dicit quod ita practicatur: & ita ego vidi praticari in contingentia facti, & vidi etiam teneri à maiori parte doctorum nostræ Vniuersitatis in quodam examine. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusio nem, imò quod prædictum tempus novem die rum non currat à tempore contractus, sed à tē pore traditionis ipsius rei. Primò quia ratio prædictarum. ll. est, ne res exeat de genere vel familia, sed in ea conseruetur, ut supra con clusum est, sed ante traditionem res non dicitur alienata nec exire de genere, ut in l. aliena rum. ff. de verb. signi. cuius verba sunt, aliena tum non propriè dicitur quod adhuc in do minio venditoris manet, venditum rectè dicitur. Confirmatur etiam, quia ab illo tempore traditionis transit dominium, & non à tempo re contractus: ut in l. traditionib. C. de pactis. & in l. traditio. ff. de acqui. re. domi. & in §. per traditionem. Insti. de rerum diuis. ergo ab illo tempore currant prædicti dies.

Secundò & principaliter facit, quia quando in contractu emptionis & venditionis vel simi

li contractu apponitur tempus solutionis, sem per currit à tempore traditionis & ultimare perfectionis, & non à tempore contractus: ita probat text. singularis in l. talis facta stipulatio ne. ff. de iure dotu. vbi habetur quod quando in contractu matrimonij promittitur doti cer to tempore soluenda, illud tempus incipit cur rere à tempore nuptiarum & traditionis vxor is: non vero ante: & ad hoc notant & commē dant ibi Odo. Bald. Fulg. Salye. Iacobi. de sancti. Geor. & ad hoc etiam notat & commen dat Barto. in l. si cui legetur. fina. col. & quæst. ff. de legat. 1. & ibi Bal. 2. col. 3. oppo. Alex. 2. co lū. nu. 9. Iaso. penul. col. nu. 11. Paul. de Ca. in §. 1. eiusdem. l. & ibi Imo. alij doct. Bal. in rub. C. de cōtra. empt. si. col. 23. q. Salic. in l. 2. si. q. eius dem titu. & illū tex. ad hoc dicit singularem in iure Ange. de Aret. in §. actionū. Insti. de actio. 4. col. nu. 7. pro quo tex. est hodie lex. tit. in 4. Parti. Tertiò facit, quia emphyteuta vel pos sessor maioratus vel prohibitus vendere & alie nare non incidit in poenam per cōtra ctum vē ditionis & alienationis, nisi secuta postea tradi tione, ut alijs suo loco dixi.

Quartò quia si tēpus curretet à tēpore cōtractus & nō traditionis, non posset faciliter venire in notitiā cōsanguinei qui deberet retrahere, et sic faciliter dolose & secretè fieret contractus solo verbo ignorate cōsanguineo, & excluderetur à cōtractu. Nec obstat q̄ p̄ prædictas. ll. nostras huius regni nō requirit sciētia in retrahēte, quia verū est postq̄ res vendit & traditur: quia tunc verisimiliter potuit venire in eius notitiā: se cūs verò q̄n solo verbo & cōsensu fit vēditio, ga talis actus faciliter potest fieri, ut nō perueniat in notitiā p̄ximioris cōsanguinei, qd̄ nostræ. ll. vident repugnare: & in terminis reperio q̄ istā sententiā & cōclusionē in simili lege, statu to, vel cōsuetudine tenet Ioan. Faber in §. 1. In stitu. de emptio. & vendi. glo. ordi. in dic. l. fori. gloss. magna. 5. colum. licet postea mutet pro positum & teneat contrarium in 6. colū. hanc etiā sentē. & cōclu. tenet elegāter Albe. in l. si si hus familias. §. cum fundum. 1. col. in fine. ff. de verbo. obligat. & istam semper ego tenerem in iudicando et consulendo. Nec obstant funda menta contraria, quia ad primum respondeo quod licet nostræ. ll. tantum loquantur de ven ditione, tamen debent intelligi cum effectu consummato traditionis, nec obstat etiam. l. nostra subtilis. 70. his. ll. Tauri, quæ expressè determinat, quod prædicti novem dies currāt à tempore (del remate): quia ratio vera et pro pria potest esse, quia talis venditio fit publi cō, et

cō, & faciliter & verisimiliter potest venire in notitiā proximioris cōsanguinei: unde me ritò in illo casu non consideratur, nec requiri tur traditio, & potius nostra lex probat meā opinionem in casu quo venditio fiat ab ipsa parte.

Secundò non obstat text. in l. quidam testa mento. ff. de fideicommiss. liber. quia specia le est in libertate, & probat contrarium esse in alijs casibus, quod patet ex illa lege inquan tum dicit quod illam poenam incurrat heres, nedum si vendat & alienet, sed etiam si tenta uerit vel præparauerit vendere.

Tertiò non obstat tex. in d. l. sciendum. §. tem pus. ff. de edilitio edict. quia respondeo quod ibi non datur redhibitio propter alienationē sed propter morbum rei venditæ: unde post lapsum sex mensium à tempore scientiæ ex cluditur ab illo remedio actionis redhibitorie: unde meritò currit à tēpore contractus, secūs tamen est in nostro casu vbi retractus conce ditur propter alienationem, ne res exeat de fa milia, quæ alienatio non dicitur perfecta & cō summata ante traditionem.

17 Item quæro, si dato & præsupposito quod præ dictū tempus novem dierum currat à tempo re traditionis, an requiratur traditio vera & actualis, vel sufficiat traditio ficta puta per clau sulam constituti, vel aliam similem clausulam vel actum fictum traditionis, ut ab illo tempo re currant prædicti novem dies? & videtur q̄ sufficiat prædicta traditio ficta: quia tantum o peratur ipsa traditio ficta sicut vera, & eodē modo producit effectus: text. est in l. quod meo. ff. de acqui. posse. tex. in l. certē. verfic. 1. ff. de pre cario. ibi ego precario habeo edicor. vbi expref se probat quod traditio vel possessio quæ re sultat ex actu ficto dicitur propria & vera, si eur illa quæ resultat ex actu vero: quæ ad hoc notat & commendat Barto. in l. si is qui pro emptore. si. q. ff. de usufructu. & reputat singula rem, & vnicum Bal. in l. vna. §. ne autem. C. de cadu. tollend. fina. col. nune. 19. Iaso. in §. 1. In stitu. de actio. si. col. in medio. Sed adhuc etiā isto casu teneo contrarium, imò quod prædi ctum tempus novem dierum currat à tempo re vera, naturalis, & perfecte traditionis, & nō sufficiat ficta traditio: quia verba legis regula riter debent intelligi naturaliter, & non per fi ctionem, argumento text. in l. qui liberis. ff. de vulga. & pupill. text. in l. filio quæ pater. ff. de lib. & posthu. tex. in l. fina. ff. de conditi. & de monstra. text. in l. si. C. de his qui veniam eta. impetra. tex. singularis & vnic⁹ in l. qui habet

ff. de tutel. quem notat & commendat Bald. & cōmuni. docto. reputat singularem & vni cum Albe. quod maxime procedit quando di spolito legis, statuti, vel cōsuetudinis est odio sa, exorbitans, vel correctoria iuris communis: tex. est bene notandus in l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. gest. quem ad hoc notat & commē dat Barto. in l. omnes popu. ff. de nulli. & iure. antep. col. nu. 62. Aret. melius quā alibi in l. Gallus. §. quid si is. ff. de liberis & posthumis. Confirmatur etiam, quia talis actus fictus pos set fieri in secreto solo verbo sicut ipsemet con tractus, & nō venire in notitiā proximioris cōsanguinei: unde meritò requiritur traditio vera & actualis.

18 Item quæro, si quis vendidit rem sui patrimo nij vel generis cū pacto appposito ut possit il lam rem redimere & sibi habere pretio oblato infra certum tempus, & res vendita fuit reali ter & perfecte tradita, & proximior cōsanguineus infra novem dies vult retrahere pro eodē pretio secundum formam & dispositionē præ dictarum. ll. & infra eodē novem dies con currat ipse vēditor primus domin⁹ & velit pre tium offerre, & uti prædicto suo pacto & con uentione, quis eorum præferatur? certè est no ua & subtilis inuestigatio, & reperio quod Ioā nes Faber in §. 1. Institu. de emptio. & vendi. in fine tenet contrariū, imò quod præferatur pro ximior cōsanguineus: quia iam per talem cō tractum & traditionem rei fuit ius quæsitū pro ximiori cōsanguineo, & alibi nō legi. Sed sal ua eius pace ego teneo contrarium, imò quod præferatur ipse venditor virtute pacti. Primò, quia prius fuit sibi ius redimendi & retrahēdi quæsitum. Secūdò, quia ipse venditor cū hac conditione & modo visus est vendere, & em ptor emere, ut possit venditor pro eodē pre tio oblato redimere et retrahere, et emptor, sub eadem conditione et modo accipere, licet etiam quia iura nostra quæ inducunt retractum vi dentur illum concedere sine damno et præiudicio facti et conuentionis appositæ inter ipsas partes primo contrahentes.

Maius tamen dubium est si proximior cōsan guineus iam retraxit rem ab ipso emptore in fra prædictos novem dies, an postea primus do minus et venditor qui vendidit cum prædicto pacto & cōditione de retrouēdēdo, et quoblato pretio debeat res ei restitui, an sit audiendus pretium offerendo, et possit redimere rem ab ipso nouo possessore cōsanguineo, vel ab ipso emptore à quo res fuit retracta: et videtur q̄ nullus eorum teneatur nec possit agere cōtra Ant. Go. in ll. Tau. 3 aliquē

aliquem eorum: nam contra emptorem non videtur posse agere, quia actio vel obligatio personalis ex pacto de retrouendendo posito inter venditorē & emptorem non sequitur fundi possessorem: textus est in lege prima. §. si hæres. ff. ad Trebellianum. ibi, nec enim aris alieni personalis actio fundum sequitur: textus in lege. quædam. §. is autem. ff. de dote prælegata. textus in l. non aduersus. C. si certum petatur. Item etiam contra emptorem a quo res fuit retracta non potest venditor virtute pacti & conventionis de retrouendendo agere: quia ipse factio & contractus proprio non desinit habere prædictam rem, nec fuit priuatus ea, sed factio & beneficio speciali legis: ergo non teneatur, argumento text. singularis in iure in l. minor viginti quinque annis. ff. de euictione. Sed adhuc his non obstantibus teneo quod possit agere prædictus venditor contra prædictum proximiorē consanguineum nouum possessorem: quia virtute prædictorum iurum concedentium retractum visus est emptor a quo prædicta res fuit retracta tradere tacite sub eodem pacto & conditione, vt teneatur ad illud ad quod ipse tenebatur.

19 Item principaliter quero, an in re permutata cum alia & non vendita habeat locum retractus? & absque dubio. teneo quod non: quia permutatio aperte differt a venditione nomine & effectu, cum permutatio sit contractus qui re contrahitur: emptio autem & venditio solo consensu, vt in l. i. & per totum. ff. de rerum permutatione. & in l. i. & per totum. C. eodem ritu. & in l. i. & per totum. ff. et. C. de contrahē. emptio. Item etiam quia prædicta iura nostra expressè dicunt & disponunt quod eodē pretio oblato possit proximior consanguineus retrahere: ergo aperte debet intelligi in re vendita, non verò ex permutatione vel alio contractu tradita vel alienata: quia vbicumque sit cōmemoratio pretij, appellatione alienationis tantum venit venditio: text. est notabilis & expressus in l. si ex pretio. C. si certum petatur. text. in l. hñ. C. de prædijs minorum. ergo cum iura nostra disponant quod pretio oblato proximior consanguineus possit retrahere, aperte debent intelligi contractum emptionis & venditionis: & in terminis idem expressè disponit lex. 6. titu. 7. lib. 5. ord. & nostra lex. 70. cum sequentibus, his. l. Tauri.

20 Item quero, an huiusmodi retractus habeat locum in re data in solutum? & videtur quod non: quia verè & propriè non est venditio: & ita tenet Speculator in titu. de emptione & v.

ditione. §. nunc videndum. vers. sed pone. Plautia in l. si quis. C. de fundis patrimo. lib. i. glo. in dicta. l. fori. Sed contrarium teneo pro veritate, imò quod habeat locum retractus: quia datio in solutum habet vim emptionis & venditionis. Item etiam quia faciliter possent partes derogare prædicta iura nostra, & impedire retractum sola mutatione nominis: & in terminis ita probat text. in l. si prædium. C. de euictio. ibi, nam huiusmodi contractus vicem venditionis obtinet. & ibi expressè notat Faber & alij docti. probat etiam text. in l. eleganter. ff. de pigno. actio. textus in l. si in solutum. C. de actio. & obligatio.

21 Item quero, si res patrimonij vel generis vendatur sub cōditione, an consanguineus proximior teneatur retrahere infra nouem dies computandos a tempore contractus & traditionis, an verò a die existentis conditionis? & breuiter teneo quod debeant computari & currere a tempore existentis cōditionis, argumento text. in l. bouem. §. si sub conditione. ff. de adilitio edicto. textus in l. i. §. annum. ff. quando actio de peculio sit annalis. Confirmatur etiā ex lententia Barto. & communiter in l. si cui legetur. ff. de legat. in fine, vbi tenet quod si res vendatur sub conditione & habita fide de pretio vt soluatur infra certum tempus, illud tempus incipit currere postquam conditio fuit verificata, & adhuc postquam res fuit tradita: quod ipse reputat valde notabile.

Item quero, an prædictum tempus nouē dierum per nostras. l. regias concessum detur & currat omnibus consanguineis in quocunque & diuerso gradu existentibus, an quilibet utatur & gaudeat eodem termino? & breuiter dico quod prædictum tempus nouem dierum tantum & simpliciter datur & competit simul omnibus cōsanguineis, taliter quod proximior non retrahente alter sequens admittitur in eodem tempore, & sic intra eodē nouē dies, & postea nullus admittitur: & illa est intentio prædictorum iurum, et hoc expressè determinat. l. 73. his. l. Tauri: et ista est eius sola decisio. Circa quod tamen datur notabile et singulariter remediū, scilicet quod secundus, tertius, vel vltior cōsanguineus possit petere a proximiori consanguineo vt declaret voluntatem suam, an velit retrahere vel non: et illo repudiante et nolente retrahere, poterit secundus vel vltior retrahere: vel si forte nolit voluntatem suam declarare, vel ab eo non petatur vel requiratur, poterit secundus vel vltior infra prædictum tempus nouem dierum retrahere, dicendo et

prote-

protestando quod si primus vel anterior nolit retrahere, ipse retrahit, & deponit pecuniā vel pretium pro quod prædicta res fuit vendita, argumentum text. qui in suo casu est singularis & vnicus in l. fina. vers. eo addito. C. qui admittit. vbi habetur, quod licet eo casu quo sunt plures cōsanguinei in diuersis gradibus, possit secundus vel vltior agnoscere honorum possessionem, quilibet suo ordine, postquam primus repudiavit, & ab illo tempore currat sibi tempus agnitionis, vt in l. i. §. si intra. & §. quibus. & §. sed videndum. ff. de success. edict. tamē si velit ante declarare voluntatem & non esse in suspensio, potest secundus vel vltior & remotior consanguineus agnoscere prædictam bonorum possessionem infra tempus primo concessum: & primo vel proximiori postea non aduenire vel cognoscere, valet agnitio & declaratio per secundum vel remotiorem facta: cuius pulchra verba sunt, eo addito vt si inter alienā vicem, id est prioris gradus properantiū exterratur, suam vim quasi suis litam curriculum consequatur. & ibi notant & commendat communiter docti. ergo a fortiori in nostro casu quo vnum & idē tempus datur & competit omnibus consanguineis, poterit quilibet eius infra eodē nouē dies retrahere. & in terminis in materia nostra, & simili statuto, vel consuetudine ita expressè tenet Paul. de Cast. in l. manifestis. §. sed querebatur. C. de furtis. 2. col. nume. 6. & ante eum ibi Petrus. 5. col. Cin. pen. col. Albe. pe. col. Iacob. de sancto Geor. nu. 5.

22 Item quero si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio certo tempore soluendo, an etiam isto casu habeat locum retractus? & breuiter dico quod sic, & tempus nouē dierum currat a tempore contractus & traditionis, sicut si res esset vendita purè & simpliciter: sed talis retrahens non tenetur statim soluere pretium, sed tantum illo tempore quo emptor tenebatur soluere virtute contractus & conventionis, sed bene tenetur infra eodē nouem dies prestare fideiussores idoneos ad arbitrium iudicis de pretio soluendo tempore conuenito & appposito inter venditorem & emptorem: est casus & propria decisio text. in l. 72. infra his. l. Tauri.

23 Item quero si quis pignoraui vel hypothecaui rem pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis, an tunc cōsanguineus possit retrahere? certè si simpliciter hypothecaui pro modico pretio non habet locum retractus: quia contractus pignoris vel hypothecæ non est idem quod venditio, nec est alienatio: & sic nomine

& effectu longe differt a contractu emptionis & venditionis, vt in l. i. & per totum. ff. de pign. & in l. i. & per totum. C. eodem ritu. tamē si talis res patrimonij vel generis pignoretur vel obligetur pro tanto pretio quod æqualeat valori rei, taliter quod non sit spes luitionis, tunc proximior consanguineus possit retrahere, argumentum text. singularis in suo casu. in l. legata. §. final. ff. de supelleculi legata. vbi habetur, quod si quis legat bona sua, non videtur legare rem sibi obligatā vel pignoratā, nisi fuerit pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: & ad hoc notat & commendat Barto. & communiter doctores. Ex quo etiam inferunt, quod prohibitus alienare sub aliqua pœna incidit in eam si pignoraui vel hypothecaui pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: idem etiam probat text. formalis & expressus in l. qui habebat. ff. de legatis tertio. & ibi notat Barto. Albe. & communiter doctores.

24 Item quero, si res patrimonij vel generis vendatur, & proximior consanguineus non retrahat ab emptore infra prædictos nouem dies, quod deinceps prædicta res non poterit retrahi: imò consanguineis quibus erat cōcessus reuertatur ad ipsum venditorem de genere qui primò alienauit, qui forte erat filius, nepos, vel descendens eius a quo referuauit, & postea rem iterum vendat alter filius vel descendens, fraterque vel cōsanguineus collateralis ipsius venditoris, non poterit retrahere: quia quando aliqua res est inalienabilis & aliquo casu possit alienari, deinceps & perpetuò remanet ei efficitur alienabilis: text. est singularis in iure in l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 3. quæ ad hoc summè notat ibi Bart. Albe. et commun. alij docti. idem Bart. in l. filius familiæ. §. diu. ff. de legato. col. 3. et ibi Ias. col. 8. idē Ias. in l. si sic. §. fina. eodē titu. Bal. in. ca. de eo qui sibi et heredibus suis in vltimis feudorū. 2. col. facit etiā text. singularis et vnicus in l. videamus. ff. quod metus causa. vbi dicit quod actio, quod metus causa, quæ semel competit et transmittitur contra heredem, perpetuò efficitur transmissibilis: quæ ad hoc notant commun. omnes docti. et dicit Barto. se nescire alibi. §. antecedentia. facit etiam text. in l. tutor rerum. ff. de administrat. vbi disponitur, quod licet tutor non possit emere res pupilli vel adulti quas administrat, tamē postquam semel sint venditæ extraneo, iussu et licet potest emere et acquirere: et ad hoc reputat singularem Bart. et alij docti. text. in l. Paulus. alias per procuratorem. ff. de ac-

Ant. Go. in l. Tau. Qo + de ac-

& non medietatem rei.

Primo quia in his quæ proveniunt à rege vel principe nō habet locum medietas lucrorum. vt in l. 2. titu. 4. lib. 5. ordi. & l. 2. titu. 3. lib. 2. foro II. & argumēto etiā tex. in l. cum multa. C. de bonis quæ liberis. ergo idem sit in rebus acqui-
sitis per viā retractus ex dispositione ill. regni, & concessione regia.

Secundo facit quia ea quæ quis acquirit parti-
culariter cōtemplatione suæ propriæ personæ & ex causa speciali, non cōmunicantur inter
socios. vt probat tex. notabilis in l. verē. §. si ser-
uo. ff. pro socio.

Tertio quia quādo finis habet necessariā cau-
sam cum principio, semper attenditur princi-
pium & non finis. tex. est in l. damni infecti. §. Sabini. ff. de damno infecto. text. in l. quod ait
lex. §. q. ait. ff. de mino. text. in l. 3. §. scio. ff. de
mino. text. in l. in rōne. la. §. Imperator. ff. ad le-
gem Falcid. Sed in nostro casu licet retractus
fiat cōstante matrimonio, tamē causa origina-
lis & primordialis eius habet ortum & funda-
mentum ex antiquiori causa. scilicet sanguinis & co-
gnationis mariti retrahentis.

Quarto facit quia ratio inductiua retractus est
affectio quam quis habet ad res generis vel ma-
iorum: sed si vxor haberet medietatē cellaret
prædicta ratio.

Quinto facit quia in generali dispositione le-
gis non censetur inclusa ea quæ sunt de iure
specialissimo & privilegiato. tex. est in l. qui of-
ficij. ff. de contrahen. empti. & tenet glossa sin-
gularis & ordinaria in l. minor. ff. de euictio. &
ibi commu. docto.

Sexto facit sententia Fabri & cōmunis per tex-
ibi. in §. 1. in l. de acquisitione per arrogationem. ubi tenet quod ius retrahendi descendēs
à lege ex aliquo beneficio vel privilegio specia-
linon transit in partem arrogatē, licet bona
quæ sita per filium transeant in eum. Confir-
matur ex sententia Abba. Imol. & communi in
l. fina. de cōcess. præben. ubi tenet quod ius pa-
tronatus vxori competēs non transit ad mari-
tum. Rursus cōfirmatur, quia si ante matrimo-
nium maritus habebat nudam proprietatem
in re, & postea cōstāte matrimonio consolide-
tur vltus fructus cum ea, non iudicatur diuersa
res vel de nouo quæ sita, cū habeat causam de-
præterito: nec vxor habebit partem eius. argu-
mento tex. in l. 4. ff. de iure doti. & ibi docto-
res antiqui. tex. in l. si. C. de alluuiō. & ibi Bal.
& alij docto. tex. in l. qui in aliena. §. si. ff. de ne-
gotijs gestis. tex. in l. via constituit. §. si fundus.
ff. de seruitu. rusti. prædio. tex. in l. si is cui. §. si.

ff. quem ad seruitu. amittan.

29 Item quarto si quis vendat fundum cum fru-
ctibus pendētibz & emptor colligit eos, vel
reditus percipit infra prædictos nouē dies, &
postea consanguineus vel socius retrahat infra
eōdem nouē dies, an possit repetere fructus
ab ipso emptore perceptos? Et videtur quod
nō: quia talis emptor iuste & licetē percipit &
eos fecit suos ratione tituli & domini, & pre-
tij soluti, de quo & eius licito interesse gaudet
venditor: ergo non teneatur restituere.

Secundo quia licet fructus pendētes & extan-
tes in fundo vel re immobili reputentur pars
ipsius fundi vel rei. vt in l. fructus pendētes. ff.
de rei vñdi. & tali casu possit retrahens habere
ipsam rem cum fructibus, tamē postquam fru-
ctus sunt separati à re vel fundo iam non dicū-
tur pars ipsius rei vel fundi, sed iudicantur res
mobilis distincta & de per se, in qua non cadit
retractus. Cōfirmatur, quia actio per quā fit re-
tractus est personalis, vel in rem scripta, & stri-
cti iuris, in qua fructus veniūt à tempore litis
cōtestatæ: vel saltē à tempore moræ, & nō antē
argumento tex. in l. in hac. ff. de triticiaria. et in
l. pe. ff. quæ in fraud. credit. & nota plenē in l.
vinum. ff. si cer. pet. et in l. cum fundus. eo. titu.
Cōfirmatur etiā, quia quā quis potest petere re-
ex pacto de retrouēdendo, non veniūt fructus
nisi à tēpore litis cōtestatæ, vel moræ. tex. est iū-
sta cōi opinionē in l. 2. C. de pact. inter emp. et
vñd. et in terminis in nro casu et q. scio. ita repe-
rio q. tenet Faber. in §. actionum. in l. de act. 2.
col. nu. 6. et Ioā. Igne. in repeti. l. dudum. C. de
cōtrah. emp. nu. 25. Sed his non obstantibus ego
teneo contrarium, imo quod prædictus cōsan-
guineus vel socius possit et debeat habere fun-
dum vel rem cū fructibus ipsis perceptis à pri-
mo emptore, vel cum æstimatione eorū: quia
retractus et ius cōpetens ex eo reponit ipsum
retrahentem in pleno et totali iure ipsius rei,
quod erat penes vñditorem vel primū empto-
rem, et in eius locū subrogat. Secundo quia hoc
casu debet fieri plena restitutio ipsi retrahēti q.
intelligitur de iure cum fructibus perceptis ex
re. arg. tex. in l. restituere. ff. de verb. sig. tex. in
l. si. §. si. eo. titu. text. in l. videam. §. in Fabiano.
vers. nam et verbū restituas. ff. de vñd. tex. in l.
præterea. ff. de rei vñd. text. in l. q. si minor. §. re-
stitutio. ff. de mino. tex. in l. patri pro filio. §. itē
ex diuerso. eo. titu. text. in l. cum autē. §. si iubet.
ff. de edilio edicto. tex. in l. in cōdemnatione.
§. aff. de reg. iuris. Cōfirmatur, quia facta resti-
tutione ex remedio legis secūda. C. de resc. vñd.
debetur fructus per emptorē percepti. ita pro-
bat

battex. in d. l. 2. & ibi Bal. col. nu. 3. & Saly. &
ante eos Odo. in libellis suis, in titu. de actio-
ne ciuili quanto minoris. §. col. dum tamen re-
stituatur iustum & licitum interesse quod talis
emptor ex pretio soluto percipere & lucrari
poterat. Item confirmatur, quia si fructus ex-
tabant & erant iam nati in fundo vel re tem-
pore contractus & venditionis, erant pars rei,
vt in l. fructus pendētes. ff. de rei vñdi. ergo
si emptor eos percipit teneatur restituere tan-
quam partem rei. Tertia quia cum dolo & ma-
la fide videtur primus emptor percipere præ-
dictos fructus, cum sciat vel scire debeat se sta-
tim restitutum in tam breui tēpore vel spa-
tio nouem dierum: nec videtur iusta compen-
satio preceptionis fructū cum interesse quod
ex pecunia possit lucrari, maxime cum tales
fructus non sunt producti in prædicto tempo-
re nouem dierum, sed necessario habent cau-
sam de retro: vnde merito non debent compe-
tere emptori à quo fit retractus & conclusio-
prædictorum doctōrum loquitur quando re-
tractus habebat maximum interuallum, sci-
licet vnus anni, in quo merito fructus cede-
bant emptori propter titulum & bonam fi-
dem, & curam & industriam adhibitam in re,
& illud teneo pro veritate. fateor tamen quod
retrahens soluet ipsi emptori iustum & hone-
stum interesse, quod illo medio tempore pos-
set ex pecunia vel pretio superlucrari.

30 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel
generis quam potest consanguineus vel socius
retrahere, an debeat Gabella, & à quo debeat-
ur? Et videtur quod non debeat ab ipso em-
ptore: quia talis res non est sibi plenē quæ sita
& speratur ab eo auelli intra breue spacium, ar-
gumento textus in l. 1. §. si parendi. ff. de con-
ditione causa data causa nō secuta. & in l. vo-
luntate. ff. quibus modis pignus vel hypothe-
ca soluitur. & in l. filio. ff. de liberis & posthu-
mis. & in terminis ita tenet Petrus de Bellaper-
ti. in l. fina. §. sed quia. C. communia de legatis.
3. colū. Item etiam videtur quod non soluatur
ab ipso consanguineo vel socio quia ipsi non
contraxerunt sed potius habēt rem beneficio
vel dispositione legis, non verò ex proprio cō-
tractu. Item etiam quia ex re solutione alicu-
ius contractus non debetur Gabella. argumen-
te tex. in l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi ex-
presse tenet Paul. de Castro. sed in hoc articu-
lo teneo firmiter quod debet Gabella ab ipso
primō emptore, quia iam semel fuit cōtractus
perfectus ex quo fuit in continenti ius quæsi-
tum sisco vel cōductori gabellarum: vnde me-

rito & precise tenetur soluere. Et confirmatur
notabili fundamento & ratione, quia quando
quis vendit rem cum pacto de retrouēdendo,
quod si venditor soluat pretium emptori, em-
ptor teneatur sibi reddere, de tali cōtractu de-
betur Gabella, nec virtus pacti de retrouēdē-
do excusat ab ea: ita determinat Paul. de Ca-
stro in l. 2. C. de pactis inter emptorem & ven-
ditorem. l. colū. quem ibi sequuntur & ceteri.
idem Paul. in l. 1. C. quando liceat ab emptio.
dilect. idem Paul. in l. iuris gentium. §. adeo. ff.
de pactis. Item etiam dico quod consangui-
neus vel socius postea retrahens tenetur sol-
uere prædictam Gabellam emptori primo:
quia talis retractus non est resolutio vel annul-
latio primi contractus: imo transfusio & sub-
rogatio per legem factam in locum primi con-
tractus et primi emptoris, et tenet omnia sol-
uere quæ primus emptor soluit: ergo merito
teneatur soluere Gabellam primo emptori qui
eam soluit. et in terminis ita probat nostra lex
70. his legibz Tauri, et iste est eius verus sensus.
31 Item principaliter quæro an dominus directus
vel superficiarius possit retrahere sicut proxi-
mior consanguineus vel socius, et quis præfe-
ratur alteri? Et certē est articulus subtilis et dif-
ficilis qui eget pfecta declaratione: in quo bre-
uiter & resolutiue dico, quod dominus direc-
tū domini, & superficiarius, et cōsanguineus,
& socius possunt retrahere rem venditam in-
fra prædictos nouē dies: quod intelligi so-
et declaro isto modo, quod si quis habeat solam
superficiem in re, et talis superficiarius qui est
vñd. dominus soli qui est directus dominus potest
illam retrahere infra prædictos nouē dies ra-
tione maximi iuris, hoc est directi domini
quod habet in re: quod tamen est intelligen-
dum quando superficiarius non præstabat a-
liquam annuam pensionem ipsi domino dire-
cto, quo casu licet de iure potest vendere: se-
cus verò alias si præstabat aliquā annuam pen-
sionem: quia tunc superficiarius non potest
vendere superficiem inrequilito domino dire-
cto soli, si cut si esset emphyteota. argumento
tex. in l. si. C. de iure emph. per quem ita tenet
Bar. et docto. antiqui in l. 1. §. quod autē. el. 2. ff.
de superficie. et tunc eo requisito habebit tem-
pus prædictæ legis fina. C. de iure emphyteu-
Item etiam si dominus soli qui est dominus di-
recti domini vendat solū, tunc superficiarius
potest retrahere prædictum solum & domi-
nium eius directum. Item etiam si dominus ple-
nus et perfectus totius rei in solo et superficie
vendat,

vendat, tunc proximior consanguineus poterit retrahere. Item etiam si socius qui habet partem in re vel fundo pro indiviso vendat suam partem, poterit alter socius retrahere. Item etiam dico quod his concurrentibus si superficiarius vendat & habeat directum dominium rei vel fundi, put. necessario debet habere, & habeat etiam consanguineum vel socium, semper preferatur eius dominus directus. Item si directus dominus rei vel fundi vendat suam proprietatem & dominium directum, superficiarius preferatur proximiori consanguineo & socio eiusdem rei. Item etiam si consanguineus vendat qui habeat proximior consanguineum & socium, talis socius preferatur tali consanguineo ita expressè disponit lex. 74. his legibus Tauri: quæ certè est valde subtilis & difficilis, & per alium sic non est declarata.

32 Circa quam adde & nota quod si proprietarius vendat suam proprietatem quam habet in re vel fundo, usufructuarius non potest eam retrahere: quia de iure communi hoc non reperitur decisum, nec leges nostre regie hoc disponunt: & merito, quia usufructuarius non est dominus, nec quasi dominus directus, nec utilis ipsius rei, nec habet partem substantialem eius, sed quandam qualitatem & ius servitutis eius: unde merito proprietarius liberè alienare potest. textus est in l. rectè dicimus. ff. de verb. signif. cuius pulchra verba sunt, rectè dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius usufructus alienus est: quia usufructus non dominij pars sed servitutis, ut via, & iter. textus in l. locum. versu. proprietarius. ff. de usufructu. textus in l. fundi Trebatiani. ff. de usufructu legato. tex. in l. 3. §. si hæres. ff. usufructuari. quæ admodum caueat. tex. in l. iusto. §. non mutat. ff. de usufructu. tex. in l. 2. versu. C. de usufructu. tex. in l. sed in emptore. versu. ff. de peculio. quem ad hoc summe notat, & commendat Paul. in l. si noxali. §. si eo. titu. tex. in l. sed si forte. ff. de rebus eorum. tex. in l. 1. §. per eum. ff. de acq. pos. text. in l. §. de his. Insti. per quas personas nobis acquiritur. tex. in l. 1. §. si verò gratias. C. de manu. ubi dicit quod licet socius qui habet servum communem cum alio, possit eum manumittere invito consocio, soluto sibi pretio: tamē socius qui habet usufructum in servo, non potest eum manumittere: & in predictis locis uniuersalis eorum opinio doctorum. Nec obstat tex. subtilis & difficilis in l. 4. ff. de usufructu. cuius verba sunt, usufructus in multis casibus pars dominij est. tex. in l. si postulauerit. ff. de adulterio. tex. in l. 1. ff. de triticaria. cum similibus: quia de-

bent intelligi quod usufructus est paras dominij integralis seu legalis in concreto: quia iustus cum ipsa proprietate facit unum integrale. sed iustum plenum, sicut paries iunctum cum alijs edificijs & materialibus constituit domum. ita tenet & declarat glo. or. in d. l. 4. ff. de usufructu. & ibi Bar. Albe. post Oldra. & antiquos quos ipsi referunt: & tenet & declarat Albe. in dicta l. rectè dicimus. tenet etiam Bar. in l. & per iurandum. §. 1. ff. de acceptila. Pau. de Cast. & alij docto. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. posse. Ang. de Are. in l. §. si cui fundus. Insti. de legatis.

33 Item etiam si usufructuarius vendat usufructum quem habet in re vel fundo, proprietarius non potest retrahere, nec isto casu potest habere locum retractus: quia talis usufructuarius per alienationem amittit usufructum, & statim ipso iure consolidatur cum ipsa proprietate. text. est in l. si usufructus. versu. & si extraneo. ff. de iure dotium. & ibi glossa ordinaria. Odo. Bartolus, Baldus, Salicetus, Fulgosius, & communis docto. textus in l. finitur. Insti. de usufructu. & ibi glossa ord. Faber, Angel. Nico. Platea, et communis docto. & idem disponit lex. 25. titu. 3. par. 3. nec obstat tex. in l. arboribus. versu. usufructuarius. ff. de usufructu. ubi disponitur quod potest rem in qua habet usufructum alteri concedere, vendere, vel alienare: quia debet intelligi tantum respectu commoditatis & fructus nis & perceptionis ipsorum fructuum per tempus vite sue: quo casu ius formale usufructus non alienatur, sed tantum utilitas & commoditas eius: & idem etiam probat & disponit textus in l. necessario. §. si ff. de periculo & commodo rei venditæ. & ibi glossa ord. & communis doctores. text. in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. & ibi communis docto. text. in l. 1. Insti. de usu. & ha. & ibi etiam docto. tex. in l. 25. in fin. titulo. 3. partit. 3. imò etiam si aliquo casu ex iuris dispositione posset talis usufructus vendi, non posset proprietarius eum retrahere: quia inter eos nulla est societas nec communio, per supradicta.

34 Item quæro si quis habeat solam proprietatem in re vel fundo & alter habeat usufructum, & dominus proprietatis vendat proprietatem ipsi fructuario, & sic est consolidatus usufructus cum proprietate, an proximior vel socius in ipsa proprietate possit retrahere totam rem vel fundum, & sic proprietatem & usufructum simul: an verò debeat retrahere solam proprietatem retento usufructu ipsi emptori fructuario, vel an fructuarius ipse preferatur & absoluat a predicto retractu? Et videtur

detur quod talis consanguineus possit retrahere in solidum totam rem & sic proprietatem eum usufructu: quia utrumque ius sit consolidatum, iam iudicatur tota res integra & non aliquid ius de per se: unde merito tota res videtur retrahenda soluto pretio & æstimatione usufructus ipsi fructuario. argumento text. in l. 1. & per totum. ff. quibus modis usufructus amittatur. textus in l. finitur. Insti. de usufructu. textus in l. prator. §. neptis. ff. ad Syllanianum. textus in l. cum filius. §. dominus. ff. de legatis. Item etiam ex aduerso preferatur fructuario, quia in eo cõcurrit iam utrumque ius proprietatis & usufructus & est dominus utriusque, & ab eo non habet locum retractus ratione sui usufructus: ergo nullo modo possit habere locum retractus in tota re simul iuncta, nec etiam in aliqua eius parte de per se. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis consanguineus vel socius non possit retrahere hoc casu totam rem vel fundum, sed tantum nudam & solam proprietatem, & usufructus debeat remanere fructuario emptori.

Primo quia sine culpa sua vel voluntate fit illa consolidatio. Item etiam quia alijs si totam rem consanguineus vel socius posset retrahere, sequeretur quod plus retraheret quam venditor vendidisset, quod est contra predictas leges regias & earum intentionem: vel si attento iuris rigore predictus consanguineus vel socius retraheret totam rem virtute consolidationis, statim de acquirentia teneretur novum usufructum constituere ipsi fructuario emptori. argumento textus in l. Iulie. §. si quis seruo. cum sequenti. ff. de actionibus emptio. & in l. si ex duobus. §. si hæres. ff. de peculio. Item etiam fructuarius non debet preferri, quia nullum ius habebat in proprietatem, & virtute consolidationis usufructus accedit proprietati, non verò e contra, ideo teneo quod dixi.

35 Item quæro an predictæ leges regni permittere & concedentes retractum, rescindant venditionem factam extraneo, & nouiter post retractum constituent in consanguineum vel consocium novum titulum emptionis & venditionis, vel subrogetur loco prioris emptoris & tituli eius: & videtur quod prima venditio rescindatur, & noua venditio vel titulus constituitur tanquam a primo venditore facta in adiectionem in diem. ut in l. 1. & per totum. ff. de in diem adiectione. Sed contrarium est tenendum, imò quod predicta prima ven-

ditio & contractus non rescinditur: quia fuit legitime facta. Item quia nulla subest causa rescissionis. Item quia non datur ibi consensus contrarius priorum contrahentium. Item quia non interuenit fraus vel dolus eorum per quod debeat rescindi. argumento textus in l. 1. & per totum. ff. de rescindenda venditione. textus in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. textus in l. incivile. C. de rei venditione. text. in l. sicut. C. de actionibus & obligationibus. sed tantum resolutivè dicendum est quod prima venditio valeat, et tota virtus eius, actio vel obligatio, et effectus transfundatur in consanguineum vel socium retrahentem, & subrogetur in eum: & ista est vera intentio & intelligentia predictarum legum regni, et in hoc calideo.

36 Item quæro quæ actio sit illa quæ competit proximiori consanguineo vel consocio virtute predictarum legum ad retrahendam rem venditam ab emptore vel possessore? Et a sufficienti partium enumeratione videtur quod nulla possit competere: quia omnium actionum ista est summaria et unica divisio, quod aut debet esse realis, aut personalis, ut in l. §. omnium. Insti. de actionibus. sed realis non potest competere, quia arguit, presupponit, et requirit dominium vel quasi dominium productum ex titulo, bona fide, et possessione, ut rei vindicatio vel Publiciana. textus est in l. 1. et per totum. ff. de rei vindicatione. textus in l. 1. et per totum. C. eodem titulo. textus in l. 1. et per totum. ff. de Publiciana. quæ quidem actio non potest competere consanguineo vel consocio, cum omnia predicta requirita sibi deficiant. Item etiam personalis non potest competere, cum illa oriatur ex contractu vel quasi gestio cum alio, et talis contractus vel conventio non interuenit in nostro casu et retractu inter emptorem et consanguineum, vel socium volentem retrahere. argumento textus in l. 1. et per totum. ff. de actionibus et obligationibus. et in dicto §. omnium. Insti. de actionibus. Sed breuiter et resolutivè dico et teneo quod in nostro casu et questione competit actio personalis, non nativa sed dativa quæ vocatur condictio ex lege, et est in rem scripta: quia immediatè datur et competit a nostris legibus regalibus inducentibus retractum, et datur nedum contra primum emptorem, sed etiam contra quemlibet alium tertium possessorem intra predictum tempus novè dictum. argumento textus in l. 1. et per totum. C. de condictione ex lege. iuncta cõmunis sententia ibi, &

& argumento textus in l. 3. §. 1. & 2. ff. ad exhibendum. cum ibi notatis textus in l. metus. §. si. ff. quod metus causa. & ista est veritas.

LEX. LXXVI.

Andamos q̄ ninguna de nuestras justicias por enemigo de rebeldia sin prouança legitima, y pasados tres meses a lo me nos despues de la condenacion, y que sea pedido por el acusador, y si de otra manera lo dieren, que sea en si ninguna la sentencia que sobre ello se diere en lo que toca a darlo por enemigo.

S P M M A R I P M.

- 1 An & quando absens de iure communi poterat accusari & condemnari?
- 2 Accusatore absente, & reo accusato presente, potest ferri sententia.
- 3 Quae sit ratio per quam in criminalibus non possit procedi contra absentem?
- 4 Bene potest iudex recipere testes etiam in absentia, ad perpetuam rei memoriam.
- 5 Omne delictum & eius poena regulariter praescribitur per viginti annos.
- 6 Ex diuturnitate temporis minoratur poena in delictis.
- 7 In aliquibus casibus specialibus potest procedi contra absentem.
- 8 Hodie de iure regio indistincta potest procedi contra absentem.
- 9 Citatio est quadam defensio de iure naturali quae tolli non potest.
- 10 An lex possit facere quod ex praesumptionibus quis condemnetur?
- 11 Etiam si reus absens postea se praesentet vel capiatur, probationes antea factae in absentia valent & tenent.
- 12 Fuga in delictis & causis criminalibus quid operetur?
- 13 Si reus fuerit captus, processus factus in absentia valet.
- 14 Si reus sit innocens, debet in absentia absolui.
- 15 An nostra lex quae permittit propriam vindictam parti offensa valeat?
- 16 An offensus qui potest occidere alium possit secum adducere socios?
- 17 Istud ius in dicta non potest alteri committi?
- 18 Offensus occidens alium virtute huius legis peccat mortaliter.

NOTA ex ista lege quod vindicta propria auctoritate potest per iudicem parti offensa committi in absentia, secunda forma huius legis quae praecedat vera & plena probatio, & non semiplena vel praesumpta & parte petente, & elapsis tribus mensibus post sententiam diffinitivam latam. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione praesuppono quod de iure communi absens non potest accusari nec condemnari ex delicto graui ex quo veniret imponenda poena corporalis, & sic ultra relegationem: sed tantum ex delicto ex quo veniret tantum imponenda poena pecuniaria, vel relegationis, vel infra text. est capitalis & expressus in l. absente. ff. de poenis. text. in l. 1. & per totum. ff. de requirendis reis. text. in l. 1. seruum quoque. §. publici. ff. de procura. text. in l. 1. ver si. fin. autem. ff. au per alium cause appellationis, & c. textus in l. absente. C. de accusatione. text. in l. si quodam. C. de adulter. textus in l. c. 2. & in l. c. absente. & quali per totum. §. q. 9. text. in l. c. veritatis. de dolo & contumacia. & vtrouique gl. ordin. & commu. doct. Quod exten de etiam si se absentauerit post accusationem proposita & litem contestata, imo quod magis est, etiam si se absentauerit publicatis attestationibus, & probato & liquidato iam negotio: ita tenet glo. or. in dict. l. absente. ff. de poenis. in verbo, relegatione. & ibi Bar. Albe. & commu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. de requirendis reis. nu. 2. Cinnus, Bald. Sali. & commu. docto. in l. absente. C. de accusa. idem Bal. & alij docto. in l. 1. C. quomodo & quando iudex.

2 Secus tamen est in casu contrario, scilicet reo praesente & accusatore absente: quia bene potest ferri sententia liquidato negotio, ne forte absentia accusatoris noceat reo capto vel detento. ita probat text. not. in l. quis indubitati. C. de adult. & ibi no. Azo, Bal. & commu. alij docto.

3 Sed operipretium est videre quae sit ratio fundamentalis per quam iura disponunt quod in praedictis grauibz delictis in quibus venit imponenda poena ultra relegationem, non possit procedi contra absentem legitime citatum, cum contumacia cuiuslibet debeat esse nocua, & non debeat quis ex sua malitia commodum reportare. vt in l. in condemnationem. §. vnicuique. ff. de regulis iur. & in regula mora. de regu. iur. in. 6. maxime quod ex hoc sequitur maximu & irrecuperabile inconueniens & prauidicium parti

lese & offensa, & similiter reipublicae. §. quod si durante absentia delinquentis testes moriantur deficeret probatio, & delictum remaneret impunitu: sed resoluiue dico & respondeo quod duplex potest esse ratio. Prima quia quando reus est absens, non potest se defendere: quia forte ei coepetit aliqua iusta causa, defensio, vel excusatio per quam posset absolui vel minui poena quam forte iudex vel testes ignoraret: vnde in hoc dubio iura volunt quod non possit in absentia condemnari; nec contra inauditam partem ferri sententia. & in expresso istam rationem voluit consulti in dicta l. absente. ibi, dum dicit, sanctius enim esse impunitum relinqui facinus nocetis, quam innocentem damnari: quia si dicat textus, quod absens non possit condemnari: quia forte aliqua defensio sibi competeat & erat innocens? & in hoc dubio sanctius & iustius est quod absens, licet vere sit delinquens, non condemnetur, quod eo casu quo sit innocens, & sine culpa eodemnetur: & contra inauditam partem & casu tam grauisimo & prauidiciali iura noluerunt proferri sententiam: probat etiam text. in l. 1. ff. de requirendis reis. ibi, nec enim inaudita causa quaequam damnari equitatis ratio patitur. text. in l. c. de causa possessionis & proprietatis. text. in l. c. nos in quenquam. 2. q. 1. text. in l. c. Deus omnipotens. eadem causa & q. & in terminis istam rationem ponit solus Albericus in dict. l. absente. §. aduersus. 2. col. ff. de poenis. Nec obstat si dicatur quod ista ratio non concludit, quia haberet locum quando procederetur contra absentem non citatum nec contumacem: sed tamen si esset legitime citatus & contumax: quia tunc non dicitur indefensus, imo reputatur praesens. argumet. text. in Authentica. vt omnes obediunt iudicibus. §. si vero nec. collatio. §. textus in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. text. in l. ea quae eodem titulo. text. in l. si. C. si per vim vel alio modo. text. in l. propterandum. §. fin. autem reus. C. de iudicijs. text. in l. 1. ad peremptorium. cum quatuor legibus sequentibus. ff. de iudicijs. text. in l. c. inter quatuor. de maiestate & obedi. text. in l. c. qualiter & quando. el. 2. §. debet de accusatio. text. in l. c. 1. de testibus. text. in l. c. absens. 3. q. 9. ibi, nisi fuerit absens ex contumacia pro praesenti nanque eu contumacia haberi. facit text. in l. c. veritatis. de dolo & contumacia. text. in Authentica. quae in prouincia. C. vbi de criminibus agi oportet. ibi, quia contumacia eius pro praesentia est: quia respondeo quod praedicta iura loquuntur & debent intelligi quando contra absentem agitur vel proceditur in causis civilibus vel cri

minialibus non ingerentibus poenam sanguinis. & sic infra relegationem, secus vero in grauibz criminibus ingerentibus poenam mortis, vel corporalem, & sic supra relegationem propter graue periculum quod ibi vertitur: & hoc casu habet locum & verificatur praedicta ratio superior quae certe concludit. Item etiam secunda ratio potest esse, quia in delictis vel criminibus in quibus veniret imponenda poena capitalis ultra relegationem, sententia lata in absentia esset illusoria, cum non possit executioni mandari reo absente: & in terminis istam rationem ponit Cinnus in l. absente. C. de accusatio. in ff. Baldus in l. quamuis indubitati. C. de adulter. 1. col. in medio. Abbas in l. c. veritatis. de dolo & contumacia. col. num. 19. & ibi Ioannes de Imola. 1. col. sed certe ista ratio non concludit: quia saltem maxima utilitas & effectus resultaret ex ipsa sententia contra absentem lata: quia forte postea deficeret probatio. Item etiam quia praedicta sententia lata posset executioni mandari postquam reus caperetur: vnde teneo primam, veram, iudicam, & efficacem rationem.

4 Aduertendum tamen quod licet contra absentem non possit iudex procedere in criminibus grauibz ingerentibus poenam sanguinis, & sic ultra relegationem, tamen bene potest iudex recipere testes ex officio vel ad instantiam accusatoris ad perpetuam rei memoriam, quando sunt fenes, vel defacili morituri, vel longe recessuri: ne deficiat postea probatio, & delictum remaneat impunitum. ita singulariter reperi quod tenet solus Salicetus in l. absente. C. de accusatio. per eolum. sed adde quod ista sententia & conclusio est falsa: quia in civilibus causis bene verum est quod ad instantiam creditoris vel actoris etiam si in potestate eius sit quando vellet agere, quia ius vel actio compete sibi de praesenti possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam ex praedicta iusta causa: quia sunt fenes, vel defacili morituri, vel longe recessuri. textus est in Authentica. de testibus. §. & hic vero multoties. collatio. 7. text. in Authentica. sed & si quis ab aliquo. C. de testibus. text. in l. currat. ff. eodem text. in l. si. C. de usu. pupilla. text. in l. c. quoniam frequenter. versic. 1. vt lite non contestata. & vtrouique glossi. ordi. & commu. docto. & idem disponit lex. 2. titu. 16. 3. parti. §. 1. 4. vbi est bona glossi. titu. 8. lib. 2. fo. ro. ff. similiter etiam quando actor non potest agere de praesenti, quia competit sibi ius vel actio condicionalis possunt recipi testes etiam nulla alia subsistente causa vel suspitione mor

vel absentia: quia sola dilatio quæ in tali cõ-
ditione resultat, censetur iusta causa. textus est
singularis in iure secundum tertiam lectionem.
Glos. in lege Aquilia si delictum. ff. ad legem
Aquiliam. quem ad hoc notat & commendat
Abbas in cap. significavit. de testibus. 3. & 4.
column. & ibi Anto. 2. column. & sentit Innocen-
tius in c. quoniam frequenter. ut lite non cõte-
stata. & ibi Io. Andre. & Abbas, & alij docto-
res. tamen in criminalibus etiã ex dictis causis non
possunt recipi testes ad perpetuam rei memo-
riam contra reum absentem: ita probat textus
in cap. quoniam frequenter. ut lite non con-
testata. ibi. cum civiliter est agendum. & ibi ex-
presse tenet glossa ordinaria. in verbo. civiliter.
Innocentius, Antonius, Hostiensis, An-
tharranus, Baldus, Abbas, & communiter do-
ctores. tenet etiam Baldus qui notabiliter lo-
quitur in Authentica. sed & si quis. C. de testi-
bus. Florianus in dicta. l. in lege Aquilia si de-
lictum. ff. ad legem Aquiliam: cuius ratio est
secundum eos, quia in executionibus pœna-
rum non est fauor accusatori adhibendus. ar-
gumento textus in l. auxilium. ff. de minori-
bus. pro qua sententia & conclusione est ho-
die lex notanda secundo titulo. 16. 3. partita. Ex
quibus remanet conclusio, quod in causis cri-
minalibus in quibus venit imponenda pœna
ultra relegationem, non potest procedi contra
absentem, neque adhuc ex aliqua causa cõtra
eum recipi testes ad perpetuam rei memoriam.
Item etiam contra predicta iura quæ habent
quod in delictis ingerentibus pœnam sangui-
nis non possit procedi contra absentem facit
& resultat maximum inconueniens, scilicet,
quod delictum possit præscribi lapsu tempo-
ris: nam omne delictum regulariter præscribitur
per viginti annos. textus est singularis &
unicus in lege querela. C. ad legem Corne-
liam, de falsis. quem ad hoc notat & commen-
dat Bartolus & communiter Doctores, & re-
putat singularem & unicum Angelus & Salic-
etus ibi. Sed ad hoc notabiliter respondeo,
quod accusator vel iudex ex officio poterit
proponere libellum accusationis vel inquisi-
tionis, licet in ea non procedatur, & hoc ope-
ratur quod non errat aliqua præscriptio: ita
probat textus valde notabilis in lege secunda.
versus. C. de ex libendis reis. & ibi tenet glos-
sa ordinaria, & communiter Doctores. glossa
etiam ordinaria in l. absentem. C. de accusatio-
nibus. & ibi communiter doctores. glossa et-
iam ordinaria in l. absentem. ff. de pœnis. Azo
in summa. C. de requirendis reis. Antonius de

Butrio in cap. veritatis. de dolo & contumacia.
4. columna. & ibi alij de doctores. probat etiam
textus in l. 1. & 2. C. de requirendis reis. per que iu-
ra ita tenet Bartolus in dicta lege. absentem. ff.
de pœnis. 1. colum. Item etiam operatur quod
interrumpatur præscriptio præterita ita pro-
bat textus iuncta glossa in l. iure mariti. C. de
adulteri. & ibi notat Salicetus 2. colum. nume-
9. idem Salicetus in l. si quodam. C. eodem tit.
nume. 2.

6 Item etiam talis propositio accusationis vel
inquisitionis operabitur alium singularem ef-
fectum: nam licet ex diuturnitate temporis
quando aliquod magnum & notabile inter-
vallum temporis transiit post delictum com-
missum minuat pœna, ut non teneatur de-
linquens pœna ordinaria sed mitiori. ut in l. 1.
si diuino. ff. de pœnis. & ibi glossa ordinaria
& communiter doctores. & per eum tenet Sa-
licetus in l. seruos. C. ad legem Iuliam. de vi. ta-
men postquam iam fuit proposita dicta accu-
satio vel inquisitio, non gaudebit tali priui-
legio: imò pœna ordinaria poterit puniri, quia
ex causa absentie & non ex negligentia pœ-
na non potuit sibi imponi determinat Barto-
lus in dicta l. si diuino. & Abbas Panormita-
nus in capitul. cum haberet. de eo qui duxit in
marrim. quam polluit per adul. 2. columna. &
Ancharra ibi. 3. columna. in alijs verò delictis,
in quibus non venit imponenda pœna mortis
nec corporalis, sed relegationis tantum vel infra,
bene potest procedere cõtra absentem: quia non
agitur de tam graui damno & præiudicio, & si-
militer sententia non censetur illusoria: quia si
reus condemnatur in exilium & ipse est absens,
satis sua absentia punitur & obtemperatur sen-
tentia: ita solus Cinus in l. absentem. C. de ac-
cus. prope finem.

7 Adde tamẽ quod in aliquibus casibus speciali-
bus potest procedi cõtra reum absentem, etiã
in delictis capitalibus in quibus venit impo-
nenda pœna mortis vel corporalis.
Primus est in crimine læsæ maiestatis. text. est
in extrauagati. ad reprimendũ. sub titulo, quo
modo in læsæ maiestatis crimine procedatur.
versus. super dicto crimine, &c. & ibi glo. or. Bar.
& alij docto. tenet etiã idem Bar. in l. 1. ff. de re-
quirendis reis. Salic. & comu. docto. in l. absen-
tem. C. de accusa. Ange. de Peru. & Hippo. de
Marfil. in l. 4. ff. ad legem Corne. de fidei.
Secundus casus est quando quis est officialis
publicus & apparitor, et delinquit in officio:
quia poterit ex illo delicto in absentia conde-
nari. text. est in l. ne diu. C. de pœnis. & ibi no-
tat et

tit & commendat Baldus & communiter alij
Doctores.

Tertius casus est quando quis alium spadonẽ
fecit. text. est in l. 4. versus. & qui hoc crimine. ff.
ad legem Corneliam de sicarijs. quem ad hoc
notat & commendat Bar. & alij doctores, & re-
putat singularem Angelus de Perusio.

Vnum tamen est, quod licet in delictis capitali-
bus nõ possit procedi cõtra absentem ad defi-
nitivam sententiam, quando venit imponenda pœ-
na mortis vel corporalis, ut iuribus supra alle-
gatis tamẽ bona eius annotantur & scribuntur.
& si reus delinquens absens citatus intra annũ
nõ veniat, cõfiscatur & fisco regio applicatur,
adeo quod licet postea innocens reperitur & si-
ne culpa, nõ poterit bona recuperare: quia illa
perdit & amittit propter maximam eius contu-
macia: text. est formalis & expressus in l. 2. C.
de requirendis reis. & ibi glossa ord. Odo. de Pe-
rusio, Cinus, Butriga. Barto. Bald. Ange. Salice-
& communiter doct. idem etiam disponit lex
7. titu. 8. 3. par. Quod tamen intellige quando de-
lictum erat tale ex quo si in presentia definiti-
uè damnetur, bona venient publicanda &
cõfiscanda: non vero alias: ita notabiliter tenet
& declarat Cinus in l. 1. C. de requirendis reis, &
ibi Angelus de Perusio, & Salicet. si. col.

8 Hodie tamen de iure nostro regio omnia præ-
dicta sunt correctæ & mutata: quia indistincte
in omnibus delictis capitalibus, vel non, potest
procedi cõtra reum absentem: & si legitime ci-
tatus non venerit, habetur pro confesso, & po-
test condemnari in pœna ordinaria delicti: ita
disponit lex. 4. titu. 3. lib. 2. foro. 11. & lex. 9. titu. 1.
lib. 3. ordin. Hodie verò de iure etiam regio
magis nouo aliter disponitur & iustissime per
pragmaticam huius regni folio. 189. ad quam
se refert nostra lex Tauri, & eam præsupponit,
approbat, & cõfirmat: qua quidem pragmati-
ca canetur quod reus delinquens absens citatus
tetur cum termino novem dierum in quali-
bet citatione, si fuerit in iurisdictione ipsius iu-
dicis cognoscentis de delicto: si vero fuerit ex-
tra iurisdictionem, debet citari cum termino
viginti dierum in qualibet citatione, & in qua-
libet citatione debet præconizare, & qualibet
citatio debet in domo propria absentis (si quã
habet) notificari: & insuper in loco publico fi-
gatur edictum in scriptis in quo contineatur deli-
ctum de quo accusatur vel inquiritur, & termi-
nus sibi assignatus, & proclamata quæ fuerint
data: & post omnia ista debet proponi accusa-
tio in forma cõtra absentem cum termino triũ-
dierum, post quorum lapsum accuset sibi con-

tumacia & cõcludatur in causa, & deferatur inter
locutoria, in qua admittantur partes ad proba-
tionem cum termino competenti, in quo etiam
iudex inquirat de innocentia ipsius rei absentis,
& post lapsum termini probatorii, fiat publica
tio processus cum termino triũ dierum ad op-
ponendum contra testes, & finaliter concluda-
tur processus ad sententiam definitivam. feren-
dam: circa quam est singulare dubium, si pos-
sit prædicta pragmatica & eius dispositio pro-
cedere & habere locum contra minorem viginti
quinque annorum absentem: vel an processus
postea annulletur si cõstet esse minorem & vi-
detur quod processus fuerit nullus ex defectu
personæ, cum non possit talis minor esse in iu-
dicio agendo nec defendendo in civilibus nec in
criminalibus sine curatore, ut in l. clarum. C.
de auto. præstan. Sed teneo cõtrarium, imò qd
procedat etiam contra minorem & illum qui
est capax delicti: quia ratione cõtumacie quæ
de per se est etiam delictum, ut in l. cõsentaneu.
C. quomodo & quando iudex. debet intervenire
re aliqua probatio vel præsumptio delicti: er-
go generaliter habet locum prædicta pragma-
tica tam in minore quam maiore, post quæ oia
si delictum reperitur verè & legitime probatum,
vel qd ultra fugam reperitur tale indicium præ-
batur, vel præsumptio quæ sufficeret ad tortu-
ram, tunc absens potest definitivè cõdemnari
ad pœnam ordinariã delicti: & in summa ista
est vera resolutio prædictæ pragmatice quæ
quotidie in isto regno practicitur.

Pro cuius maiori declaratione necessario quæ-
ro, an illa lex pragmatica & dispositio pœni-
fieri & disponere ut absens sit prædicta pro-
batione reus absens possit definitivè condẽna-
ri de capitali delicto ad pœnam mortis vel ca-
pitalem? & certe videtur quod nõ, sicut ius cõ-
mune disponebat: quia cum defensio sit de iu-
re naturali, & absens possit habere aliquam in-
stam excusationem vel defensionem de qua non
constat nec possit cõstare in sua absentia, prin-
cipi vel lex humana positiua non potest hanc
defensionem tollere & inducere ut cõdẽnetur,
argumẽto text. in l. 1. ut vim. ff. de iustitia & iure,
argumẽto text. in l. 1. si quadrupes pauperie
text. in l. 1. si quadrupes pauperie. ff. si quadrupes pauperie
fecisse dicatur. text. in l. scientiam. §. qui cum ali
ter. ff. ad legem Aquiliã. text. in l. 3. §. cum igitur
ff. de vi. & vi arma. text. in l. 1. C. unde vi. text. mo-
lior de iure in Clem. pastoralis. de re iudicata.
ibi, defensionis quæ a iure provenit naturali-
iter quod magis est, etiam de iure diuino vide-
tur prohiberi quod absens nõ possit condẽna-
ri, ut in c. absens. 3. q. 9. cuius verba sunt, absens
Ant. Go. in ill. Taur. Pp vero

verò nemo iudicetur, quia diuinæ & humane leges hoc prohibent: & probatur etiam Actū Apost. c. 25. vbi dicitur, nō est Romanis cōsuetudo damnare aliquē hominem priusquā is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locūq; defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur. facit etiam glo. fin. in summa. 4. q. 1. vbi quis enim diceret, quæ habet quod ex contumacia non potest quis capitaliter in absentia condemnari: quem ad hoc notant & commendat ibi Doctōr. & notat & commendat Bald. in l. data opera. C. qui accusare non possunt. §. column. nume. 24.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod prædicta nostra regia dispositio valeat & teneat, & optimè potuit facere & statuere quod in causis criminalibus etiam in preteritis pœnam mortis vel corporalem absens possit condemnari: quia loquitur & verisimiliter quādo reus absens legitime citatur, & interuenit probatio plena vel præsumptiua, & ex his iustificatur nostra regia dispositio: secus verò esset si disponderet & statueret quod absque citatione damneretur, quia hoc nō posset facere nec statuere: & ita procedit & debet intelligi iura & consuetudines, per consequens, licet de iure communi positum erat dispositum quod absens non possit condemnari etiam stante citatione & probatione, tamen bene poterat & potest de iure communi contrarium disponi prout hodie disponitur, vt dixi & probaui: & ista est vera declaratio & resolutio huius articuli: & in expilso ita tenet & determinat Bal. in l. nē diu. C. de pœnis. idem Bald. in l. 1. C. quomodo & quādo iudex. 2. col. nu. 8. Angel. de Peru. in l. si accusatoribus. C. de accusa. 2. col. nu. 5. Ioan. de Imol. in cap. veritatis, de dolo & contumacia. 1. colum. Abb. Pano. in cap. inter quatuor, de maior. & obedi. 1. col. Ioan. de Platea in l. si apparitor. C. de cohortalibus. lib. 2. n. 2. nota. pon. derando textum ibi, & ibi etiam Lucas de Pena. 3. colum.

9 Confirmatur, quia citatio est quædam defensio & solennitas introducta & requisita de iure naturali & diuino in actu graui & præiudiciali, quæ per principem vel legem positiuam tolli nō potest: textus est capitalis & expressus in Clementina, pastoralis. §. exterrum. de re iudicata. quem ad hoc notat ibi Imo. 3. col. num. 23. Anchar. §. colum. & commun. doctō. Bart. in extrauaganti, ad reprimendum. in verbo, & figura. 2. col. idem Bart. in l. filius familias. ff. de dona. 2. col. Abb. qui bene loquitur in c. cum olim. de re iudica. pen. col. & ibi Felinus. 9. col. nu. 12.

idem Felinus in c. quæ in ecclesiis. de cōstit. nume. 66. Marianus Socinus in tractatu de citationibus, sub rubrica. de dilationibus. 7. articulo principali. Bald. in c. cum sit Romana. de appellatio. in fine. Iaso. in l. final. C. vnde legitimi. penul. colum. facit etiam bonus textus in c. 1. de causa possit. & proprie. quem ibi ponderat Abbas. 2. colum. numer. 4. & post eum alij doctōr. bonus etiam textus de iure ciuili in l. final. C. de legibus. iuncta glossa in verbo, quominus, quem ad hoc notat & commendat ibi Baldus & Paul. de Castro. Confirmatur etiam ex illo quod habetur Genesis. c. 3. vbi habetur quod Deus & Dominus noster vocauit Adam antequā eum puniret: præmissa igitur & facta legitima citatione bene potest lex statuere & disponere vt contra absentem procedatur, in genere tamen vel modo probationis virtute & effectu eius bene potest ipsa lex disponere & statuere, vt aperte probant prædicta iura, & probat textus in c. absens. 1. quæstio. 9. in fine. textus in c. in te quatuor. de maiortate & obedientia. textus in cap. qualiter & quando. §. debet. de accusatione. textus in cap. Deus omnipotens. 2. quæstio. 1. textus in c. veritatis. de dolo & contumacia. textus in Authentica, vt omnes obediant iudicibus. §. si vero neque collatione quinta. Nec obstat, si subtile dicas quod in probatione delicti lex ipsa ciuili non possit aliquid de nouo statuere, disponendo quod sufficiat præsumptiua probatio in præsentia vel absentia ad imponendam pœnam ordinariam vel extraordinariam: vel disponendo prout prædicta pragmatica nostra regia disponit per nostram legem Tauri approbatam, quod in absentia ex sola fuga & contumacia cum indicij sufficientibus ad torturam, absens possit condemnari ad pœnam ordinariam.

10 Nec obstat si dicatur quod in probatione delicti lex ipsa ciuili non possit aliquid de nouo disponere, statuendo quod sufficiat præsumptiua probatio in præsentia vel absentia, ad imponendam pœnam ordinariam vel arbitriam & a fortiori non possit disponere quod ex sola fuga & contumacia iunctim cum alijs indicij sufficientibus ad torturam, reus absens condemnatur ad pœnam ordinariam: quia talis lex vel dispositio tendit contra ius diuinum, secundum quod requiritur plena probatio per duos testes, vel confessio patris: & sic in præsentia vel absentia requiritur ista plena & perfecta probatio, maxime in delictis in quibus tam graue præiudicium sequitur, & nullo modo videtur

detur sufficere minor probatio: ita probat text. in cap. licet vniuersis. de testibus. iuxta illud Dominicum, in ore duorum vel trium stat omnine verbum. text. in cap. veniens. eodem tit. text. in §. item vnius. 4. q. 3. text. in cap. admone. 2. q. 2. text. in cap. nos in quenquam. 2. q. 7. cuius verba sunt, nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut sponte confessum. text. in cap. multi. eadem causa. §. q. prope finem. cuius verba sunt, noluit enim hominē ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, siue ultro confessum siue accusatum atq; conuictum. text. in c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de consuet. in fine. per quæ iura aperte denegatur potentia & facultas aliter condemnandi: quia ad hoc notabiliter respondet quod debet intelligi nisi per legem nouam aliud disponatur: quia lex ciuili positua vel regia bene potest disponere quod ex semiplena probatione vel ex indicij & præsumptionibus in criminalibus vel criminalibus lequatur sententia definitiva iuxta præcedente causa: imò quod magis est, potest disponere quod ex sola fuga vel contumacia possit sequi condemnatio: ita probat iura superius allegata, & probat text. singularis in l. 3. C. de assessoribus. vbi habetur quod officialis fugiens tempore syndicatus habetur pro confesso & conuicto, ac si plene contra eum esset probatum: quem text. ad hoc reputat ibi singularem Bart. & commun. alij doctōr. probat etiam text. iuncta glo. or. & communio opinionione in l. pen. ff. de custodia reorū. vbi habetur, reus captus a fugio de carcere, habetur pro confesso & punitur pœna ordinaria delicti. text. in l. senatus. §. diuus. ff. de iure fisci. text. in l. impuberibus. §. præterea. ff. de suspectis tutoribus. text. in l. locorū. C. de ol. agro deserto. l. n. & ibi glo. or. Bar. Platea, & Lucas de Pena. text. in Authentica. de exhibendis & introducendis reis. §. si vero etiam colla. 5. text. in c. decernimus. 3. q. 9. text. in cap. nullus. de præsumptione. text. in c. rursus. 11. q. 3. & tenet Spec. in tit. de accusa. §. sequitur videre. nu. 1. Bar. in quæstionibus suis. q. 7. nu. 3. Ioan. And. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. p. col. & ibi Abb. nu. 29. Bald. in cap. 1. in iur. 4. col. vbi quæro vtrum. de pace iuramento firmanda Albe. in l. omnes qui. C. de episcopo. & clerici. Bald. in l. 1. C. quomodo & quā iudex. 2. col. idē Bald. in rubric. C. comuni vel episcopo. Bart. in l. diuus. la. 2. ff. de cust. reorū. nu. 4. & ibi Albe. & alij doctōr. Ang. in tractatu malefactorum, in parte, qui iudex videns quod inquisiti nō cōparer.

versu. queritur tamen idem Ang. in parte fama publica præcedente. §. col. 1. & ibi eius Additio nator. Cuius ratio est, quia talis lex ciuili vel regia non tollit in hoc ius diuinū, nec disponit contra ipsum: sed tantum limitat, declarat, vel modificat illud ex causa iusta, in aliquibus casibus particularibus: quod potest licite facere: ita singulariter & magistraliter tenet Bart. in l. constitutione. ff. de omni. §. col. nume. 6. Bald. in authent. ad hæc. C. de usuris. 2. col. idem Bald. in l. 2. C. de preci. Impe. offerē. Abb. Pano. in cap. quæ in ecclesiis. de consuet. §. col. nu. 9. & ibi commun. moder.

11 Item etiam dicit & disponit prædicta pragmatica, quod si reus absens se præsentet coram iudice, vel sit captus ante sententiam definitiuam, audiatur ex integro: & isto casu remaneat valida probatio facta contra eum in absentia, ac si in iudicio ordinario & præsentia fuisset facta: & sensus est quod testes & probationes receptæ valeant & teneant taliter quod si probatio sit legitima, vera & concludens possit definitive condemnari: si vero non sit sufficiens, sed semiplena vel tantum iudiciata, talis probatio quæuis sit remaneat in suo vigore, ac si in præsentia fuisset facta & recepta: & hoc casu non determinat an ex indicij iunctim cum fuga possit condemnari, vel quid operetur illo casu prædicta fuga vnde teneo resolutiue quod tunc ex tali fuga iunctim cum indicij non possit condemnari, sed tantum vult quod probatio facta in absentia quæcumque illa sit remaneat in suo statu & vigore, tanquam si esset contra præsentem facta: sed contra eum in absentia statuit illa pragmatica quod ex fuga cum indicij possit condemnari: tamen quando se præsentat vel captus est ante sententiam non determinat quod ex tali fuga cum indicij possit condemnari: imò nec determinat quid operetur fuga illo casu: sed in hoc dico & teneo, quod relinquit effectum fugæ & indiciorum in dispositione iuris communis.

12 Vnde quia articulus est valde quotidianus & necessarius, & proprie cadit in nostra materia, magistraliter & resolutiue illum tangam omifis alijs indicij de quibus tractaui in propria materia torturarū pro cuius perfecta declaratio ne dico quod aliquando fuga ipsa est crimen & delictum de perse, qui probata stantim imponitur pœna & punitio eius: text. est in l. delectorem. ff. de re militari. textus in l. proditores. eodem titulo. text. in l. consiliarios. C. de iudicio. & ibi glo. ord. & commun. doctō. quandoq; vero Ant. Goan. l. Tau. Pp

vero fuga est probatio, suspicio, praesumptio, vel indicium alterius delicti principalis, ut homicidium, furtum, vel simile delictum: & tunc aut quis fugit a carcere postquam est captus, & tunc habetur pro confesso & punitur poena ordinaria delicti: text. est in l. penulti. ff. de custo. reo. & ibi tenet glo. or. Bart. & communiter Docto. sed certe ille text. hoc mihi non probat, sed tantum vult & dicit quod reus captus puniatur pro fuga & effractione carceris, licet sit innocens in delicto principali. Aut vero non est captus sed fugit a domo sua vel iurisdictione antequam caperetur de mandato iudicis, tunc talis fuga non facit plenam probationem, ut ex ea possit condemnari: sed tantum inducit praesumptionem vel indicium sufficiens ad torturam: ita probat text. in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. quem ibi summe notat & commendat Dinus, Bar. Albe. Ange. de Per. & commun. alij doct. antiqui. text. in l. rapto res. C. de episcopis & clericis. text. in l. vnica. C. de rapto virginum. ext. in l. 2. C. de his qui latrones. & c. in versu. sin. autem. text. in l. 2. C. de re quarendis reis. text. in l. absentem. ff. de penis. text. in l. Cornelia. ff. ad Syllaniam. & ibi expresse notat & commendat Bart. Angel. & alij Docto. tenet etiam glo. or. in l. admonendi. ff. de iurjurando. in glo. pe. in medio: & ibi Bart. 6. col. nu. 35. Bal. 6. col. & alij moderni praecipue Iaso. lectura. nu. 177. glo. or. in l. in bonae fidei. C. de rebus creditis. in glo. fi. & ibi Bald. in fine. Sali. 7. col. nu. 3. & commun. alij docto. Ioan. Andre. in titul. de praesumptionibus. §. species. ver. sic. violenta. in finali additione. Anto. de But. & commun. docto. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. ex quo inferas quod licet talis fuga faciat indicium ad torturam, non tamen inducit semiplenam probationem, cum indicium minus sit quam semiplena probatio, ut est glossa singularis & vnica in l. cum proba. ff. de proba. secundum Bald. Salicet. & alios docto. ibi: & secundum Paul. de Cast. Alexan. & alios docto. in l. 2. §. 1. ff. si ex noxali causa agitur. & effectus est maximus: quod si contra reum sit probata fuga, & insuper probetur delictum per vnum tellem fide dignum, vel per aliam semiplenam probationem, non censetur plene probatum delictum, ut reus possit condemnari poena ordinaria: & in terminis ita tenet glossa singularis in cap. veniens. el. 1. de testibus. & ibi notat & commendat Abb. Imola, Felinus & alij docto. & illam reputat singularem Ioanes de Imola, in l. inter esse. in finalibus verbis. ff. de acquir. posses. Quod tamen singulariter limita & intel-

lige quando talis reus aufugit ante accusationem propositam: secus vero si aufugerit post accusationem propositam, vel postquam contra eum procederetur & fieret inquisitio: quia tunc fuga non facit sufficiens indicium ad torturam: quia licite & iuste timet, & potest vexationem evitare: ita probat text. in l. in fine. ff. de bonis eorum qui mortem sibi conuerunt. & in expresse ita tenet ibi Bart. in fine: & illud dictum reputat mirabile & singulare Ludou. Roma. in dicta lege. lege Cornelia. ff. ad Syllaniam. 2. col. in medio. Angelus in l. admonendi. ff. de iurjurando. pe. col. & ibi Iaso. nu. 136. Ange. de Peru. in l. fi. C. de quaestio. 2. col. Ange. de Aretio in tracta. malef. in parte, fama publica praecedente. ver. an fuga sit sufficiens indicium, & Hippolytus de Marfilij in sua practica. §. diligenter. 6. col. nu. 41. & illud dictum reputat vnicum & non alibi Paulus Grilaudus in tractatu de relaxatione carceratorum. ver. de fuga carcerata. 2. col. nu. 8. 4. volum. Franciscus Brunus in tractatu de indicij & tortura. 3. q. 1. parte. 2. col. ver. sic. est aliud indicium. Sed salua pace & autoritate Bartoli & praedictorum doctorem sequacium ego teneo contrarium, imo quod etiam si reus aufugiat post accusationem vel inquisitionem propositam contra ipsum, faciet sufficiens indicium ad torturam, sicut si ante illam propositam fugerit. Primo quia non reperitur aliqua lex quae talem distinctionem faciat. Secundo, quia contra eam videtur casus bene ponderatus in l. penul. ff. de custodia reorum. vbi disponitur secundum intellectum glo. Bart. & communem, quod si reus fugiat a carcere, videtur fateri delictum: quia est vehemens praesumptio contra eum: sed ibi praesupponitur accusatio vel inquisitio, & tamen fuga operatur indicium & adhuc probationem: & de illo textu perpendit Alexan. in additio. ad Bart. in dicta l. in fine. ff. de bonis eorum. & relinquit cogitandum: & similiter de illo perpendit Felinus in cap. nullus. de praesumptio. 2. col. nu. 6. & respondet quod loquitur in reo incarcerato & fugiente: superior tamen sententia Bart. & communis loquitur & procedit in simplici fuga ante capturam: sed illa responsio non euitat contrarium, quia utroque casu eadem est ratio: sed sufficiens Bart. & tenendo eius opinionem quam ego non teneo, aliter & melius ad illum text. posset responderi, quod non obstat: quia ut supra dixi, intellectus glo. Bart. & communis non est verus, quia text. ille non dicit quod habeatur fugiens pro confesso, sed tantum dicit quod quantumvis aufugiens de carcere sit innocens, puniatur

niatur pro ipsa fuga, & debet intelligi poena frangentis carcerem. Tercio pro ista mea opinione considero text. in cap. nullus. de praesumptio. vbi dicit text. quod ille qui subterfugit iudicium, videtur suspectus fieri de omnibus, & tunc etiam fuga causat indicium: quia textus & ratio sua aperte militat post iudicium ceptum contra reum vel ante: ergo indistincte ex eo probatur, quod quocumque tempore fuga operatur indicium. Quarto etiam pro mea sententia & conclusionem contra Bart. & praedictos doctores facit text. melior de iure in authenti. de exhiben. reis. §. si vero etiam quidam iurer. ibi, & penes sui accusatorem per fugam factum. vbi text. aperte loquitur in eo qui etiam conuenit in iudicio: & dicit text. quod si aufugit, ex fuga videtur suspectus & seipsum accusare: & sic aperte probatur & deducitur, quod ita oritur praesumptio & indicium ex tali fuga post litem motam sicut ante: & licet loquatur in civilibus, tamen idem est & eadem ratio militat in criminalibus: & ad hoc expresse notat ibi glo. or. Ange. Aluarotus, & commun. doctores. Item adde, quod si reus post sententiam definitinam contra eum latam in absentia fuerit per iudicem captus & incarceratus, quod totus processus contra eum factus in absentia valet & tenet, ac si factus esset in praesentia: ita expresse dicit & disponit praedicta pragmatica quae in hoc clare & aperte vult quod praedicta sententia contra eum lata ex sola fuga cum alijs indicijs mandetur executioni absque alia probatione de nouo. & confirmatur ex sententia Bart. & commun. in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. vbi dicit quod si lege vel statuto cauetur quod in criminalibus absens habeatur pro confesso, & contra eum feratur sententia, & post ipsam sententiam latam sit captus & incarceratus, statim mandabitur executioni sine aliquo nouo processu, & subdit ibi Bart. quod saepe hoc practicauit: idem etiam tenet & sequitur Sali. in l. 2. C. de re quarendis reis. & hoc etiam aperte voluit praedicta pragmatica in quantum dicit, quod si post sententiam sit captus, totus processus contra eum factus in absentia sit validus. Vnde tamen est quod postquam reus sit captus post talem sententiam latam in absentia, iudex debet facere ut talis processus & sententia coram se producat, & liquidare per confessionem reuel per veras probationes, quod ille reus est qui continetur in sententia, & datur sibi terminus ad allegandam aliquam defensionem si habet: quo transacto & defensione legitima non probata sententia mandetur executioni: & hoc

etiam in casu simili legis vel statuti tenebat Bart. in dicta l. diuus Adrianus. ff. de custo. reo. idem Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de cond. & demonst. 4. col. nu. 13. idem Bart. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. in fine. nu. 17. Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. si. col. Salicet. in l. 2. C. de re quarendis reis. nu. 2. Quia in executione bene admittitur probatio ad declarationem sententiae definitivae, argumento text. in l. haeredes palam. §. sed si notati. ff. de test. text. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. text. in l. 1. & 2. cum materia. C. de sent. quae si ne certa quant. profer. & ibi Docto. Adde tamen quod praedicta debent intelligi quando accusatio vel inquisitio proposita fuit valida: secus tamen si sit inualida ratione personae accusatoris, vel ex defectu formae, vel ex alia causa: quia tunc talis sententia esset ipso iure nulla, & tunc ex fuga vel contumacia non validaretur processus, nec posset reus absens condemnari: ita probat text. singul. in iure, in l. si filius. l. 2. ff. de inter. actio. vbi habetur quod si confessio emanata super nullo processu nihil operatur. Per quem in terminis nostris & pragmaticae tenet ibi Bal. post docto. antiquos, & reputat ibi singularem Iacobinus de Sancto Georgio, & tenet etiam glossa expressa & ordinaria in l. 2. §. quod si actor. C. de iura. calu. in verbo. rei qualitas. quam ibi ad hoc notat & commendat Bal. Pau. Sali. & alij docto. Ange. de Malef. in in parte, qui iudex videt quod inquisitio non comparet. ver. queritur tamen: col. Hippolytus in sua practica. §. postquam. ver. & ultra praedicta. nu. 36. & hoc idem probat praedicta pragmatica nostra, dum dicit, quod sit posita accusatio in forma contra reum absentem: & idem esset si citationes de quibus in illa pragmatica non sint omnino obseruatae, vel non fuerit terminus datus ut praecipit: quia processus & sententia esset nulla: ex quo resultaret maxima vtilitas & effectus reo condemnato in absentia, quia si forte appareat processus nullus, & sententia ex aliqua causa, probationes, vel indicia contra eum recepta essent nulla, & ex integro causa esset agitanda. Ex quo subinfertur, quod si illo tempore testes essent mortui vel absentes deficeret probatio: unde cauti debent esse accusatores vel iudices in formando processu, ut non sit nullitas vel defectus in eo: licet fecerit in confessione vera & propria: quia licet fiat in processu nullo, valet, & tenet, & ex eo potest reus legitime condemnari: quia talis confessio excludit omnem nullitatem & solennitatem, argumento text. in l. si confessus. ff. de ex. Ant. Go. in l. Tau. pp. Rodia

Stodia reorum: & sibi notat & commendat Bar. Ange. & alij docto. tex. in l. proinde. l. a. §. ff. ad legem Aquiliam. in cap. i. de accusa. l. 6. tex. in cap. Pisanis. de resti. spolia. & tenet Innocent. in cap. qualiter & quando. de accusa. & ibi commun. docto. Bald. in l. i. ff. de iurisd. omni. iud. l. lectura. si. col. idem Bald. in l. 2. C. de re iudi. idem Bald. in l. unica. C. de confessis. pen. col. Paul. de Cast. & ibi communiter alij docto. in l. si ita sit pulatus. §. Chrysogonus. ff. de verborum oblig. Item adde circa dictam pragmaticam, qd si post sententiam definitivam ipse reus sponte se presentavit, processus remanet validus & firmus, & tantum debet audiri super negotio principali quando aliquid vellet allegare & probare super innocentia sua, dum tamen solvat omnes sumptus & expensas: quo casu auditur super poena corporali, & super bonis eius: tamen si non probet innocentiam suam, totus processus & sententia contra eum lata in absentia valet & tenet, & poterit contra eum executioni mandari, sicut in casu superiori, quando per iudicem fuerit captus, quod etiam sentit predicta pragmatica. Aduertendum tamen quod quando iudex procedit contra delinquentem in absentia, modo per viam accusationis, modo ex officio suo, debet inquirere omni via, forma, & modo, quo possit de innocentia ipsius rei absens, testes super causa recipiendo, eos interrogando, & defensiones pro reo adducendo: ita probat tex. in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. ibi, & perquisita veritate pronuntiet. vbi habetur quod in casibus in quibus potest procedi contra absentem in civilibus causis, iudex potest & debet ex officio suo de veritate inquirere. text. in l. ampliore. ver. si autem absens. C. de appella. & ibi commun. docto. ergo a fortiori idem erit in criminalibus quando potest procedi contra absentes: quia tractatur de maiori prauidicio: & in expresso ex illo fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. 4. co. & ibi Alexan. & alij docto. idem Bar. in l. penul. §. ad crimen ff. de publi. iudi. 3. col. idem Bar. in consil. 100. si. col. pro qua sententia & conclu. facit glo. in cap. iudicantem. 30. q. 2. in glo. pe. glo. etiam in cap. bonae memorie. cl. in glo. i. de postula. prela. & ibi expresse tenet Abb. §. col. Card. Anchara. Imola, & alij docto. Innocent. in cap. venies. de accusa. & ibi Abb. Marianus Socinus, & alij docto. Hippolytus in sua practica. §. opportune. nu. 8. & §. vltima questio. nu. 4. & facit bonus text. in l. si non defendantur. ff. de poenis.

text. in l. 4. §. si quis vltra. ff. de questio. & hoc etiam aperte vult predicta pragmatica nostra. Item adde quod hoc casu, licet dicta pragmatica non dicat nec aperiat, teneo pro constanti qd si iudex conclusa causa reperiat reum absente innocentem, quod debet eum definitiue absolueret: & ista est intentio illius pragmaticae, & hoc probant iura & determinationes supra allegatae: & in expresso pro hac mea sententia & declaratione facit bonus text. in l. 3. ff. de re iudicata. cuius verba sunt, qui condemnare potest, is absoluerit quod potestatem habet. Secundo facit tex. in l. solent. ff. de officio proconsulis & legati. vbi dicit tex. quod a pari potentia, & grada, & qualitate procedunt absolutio & condemnatio: quem tex. ad hoc notat & commendat Bal. in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iudi. 3. col. nu. 7. Tertio facit tex. iuncta glo. ordi. in cap. inferior. 21. distine. vbi probat quod si Papa mandat & committit alicui excommunicare alium, poterit etiam illum absolvere, secuta obedientia & causa legitima: & ibi notat & commendat Archid. & alij docto. tenet etiam glo. ordi. in cap. cum inferior. de maio. & obedi. & ibi Ioannes Andreas, Abb. Imola, & commun. docto. Quarto facit tex. in cap. causam quae de re iudi. vbi probatur quod si commissum & delegatum sit iudici ut si quis coram eo probet intentionem suam ferat sententiam pro eo, alium condemnando, & nihil dictum sit de absoluteione: tamen si intentio vel causa commissi non est probata, poterit eum condemnare & aduersarium absolueret: & ibi tenet & summe commendat Innocent. Ioan. Andre. Hostien. Anto. de Bu. Anchara. & Cardinalis. tenet etiam notabiliter & melius quam alibi Vincentius Herculanus in l. 3. ff. de re iudi. fin. col. nu. 9. vbi in terminis & resolutiue dicit, quod si superior delegat & committit alicui iudici, ut si conflet sibi Titium aliquid debere Seio, condemnet eum & compellat solvere: & hoc non sit probatum, imo in processu constat de iustitia & defensione rei conuenti, poterit & debet iudex ipsum definitiue absolvere, licet in commissione nulla mentio fiat de absoluteione. Aduertendum tamen etiam est circa dictam pragmaticam & eius dispositionem quod licet iudex quando procedit contra absentem possit & debeat cognoscere & inquirere etiam de innocentia & defensione ipsius rei, & ea probata debeat eum absolueret, ut dictum est, tamen hoc debet intelligi quando illa defensio esset talis quod ipso iure enervat & tollit delictum, & facit & concludit illud non esse maleficium, ut quis homo qui

qui dicitur occisus viuit, vel forte fecit ad sui necessariam defensionem, vel quia delictum non est punibile ratione loci, temporis, vel infantilis aetatis, vel ratione alicuius similis causae vel qualitatibus: secus tamen est si delictum ipso iure est punibile, tamen reus, aliqua exceptione proposita poterat se defendere, ut quia delictum erat praescriptum lapsu temporis proponendae accusationis vel inquisitionis, vel erat tractatio ne vel concordia remissum, vel poena esset minoranda ex aliqua iusta causa probata: quia tunc iudex non poterit ipsum reum absente absolueret vel poenam minoraret ita singulariter & subtiliter Bar. in l. absentem. ff. de poenis. si. co. in medio. versic. quid dicemus idem Bar. in consiliiis suis, consil. incipienti. A domino Cynno. fin. col. nu. 8. facit etiam quod tenet Bar. in l. 1. §. accusa. tionem. 2. col. si ad Turpi. idem tenet Bal. per elegantia verba in l. non dubium. si. col. C. de legibus. idem Bal. in l. 2. si quis in ius vocatus non ierit. 3. col. pro qua subtili sententia & conclusionem potest condemnari praedicta pragmatica in quantum dicit quod iudex debeat se informare de innocentia rei, & sic sentit quod defensio debet esse talis per quam appareat reum esse innocentem. Sed in hoc subtili & difficili articulo nouiter potest dici, quod si ex actis constat reum absente habere aliquam defensionem, modo ipso iure annullat vel enervet delictum, modo non: de quibus omnibus supra visum est: iudex tenetur ex officio talem defensionem admittere & reum absolueret, vel secundum merita causae & effectum defensionis iudicare & causam definire: quia utraq; dicitur de iure iusta & approbata defensio: nec distinctio Bar. & aliorum aliquo iure bene probatur, & hoc aperte credo quod voluit praedicta pragmatica nostra, dum dicit quod iudex debet se informare omnibus vijs & modis quibus possit de innocentia delinquentis absens. Postremo tamen pro complemento & necessaria intelligentia illius pragmaticae quare si iudex processit contra absentem secundum formam & dispositionem illius pragmaticae, & conclusa causa iudex non reperiat plene probatum delictum, nec reperiat probatum aliquod indicium mediante quo iunctum cum fuga possit eum condemnare in absentia, quid faciat iudex, vel quam sententiam proferat: & certe est noua & subtilis consideratio, circa quam illa pragmatica nihil dicit nec aperit: & videtur quod tali casu iudex non possit aliquam sententiam contra reum absente proferre: quia illa lex condicionaliter & formaliter videtur dicere qd si in pro-

cessu appareat probatio sufficiens vel indicium cum fuga, possit reus in absentia condemnari: ergo aliquo illorum non interveniente non possit sententia contra eum ferri & ius commune remanet incorruptum. Vel aliter & secundo posset dici qd iudex ferat sententiam quam secundum iuris dispositionem & merita causae possit ferre ac si esset praesens unde cum illa fuga causet vehementer indicium sufficiens ad torturam, iudex possit & debeat sententiam proferre in qua pronuntiet reum torqueri: nam cum illa pragmatica permittat procedere contra absentes si non inueniatur sufficiens probatio ad condemnandum, merito proferatur illa sententia quae de iure secundum merita causae potest ferri. Vel aliter & tertio, & ista est verissima, ista, & notabilis opinio, qd iudex non ex impotentia & defectu proferendi sententiam, sed ex eo qd sibi non liquet de causa relinquat reum in decidam & aliquam sententiam non proferat, cum definitiue causam decidere non possit: & hoc est quod voluit illa pragmatica, ex eo qd vltra casum condemnationis nihil ulterius disposuit: & ista mea sententia & declaratio corroboratur & confirmatur ex doctrina glossae ordi. & ibi Salic. & alij docto. in l. si ij qui adulterij. C. de adulter. vbi probatur qd qd iudex est dubius & sibi non liquet de causa, consilium est relinquere causam indecisam, & sic nec definitiue absolueret nec condemnare idem etiam tenet Salic. in l. 3. C. ad legem Iuliam maiestatis. fin. q. & maxime hoc poterit facere in casu nostro cum reus sit absens, & nec ipse nec alius eius nomine possit instare & iudici requirere ut ferat sententiam quae de iure potius requirere ut ferat sententiam quam de iure potius requirere ut determinet nostra lex praesens Tauri, quod licet reus delinquens possit in absentia definitiue condemnari ex praedicta fuga cum indicij, vbi in dicta pragmatica: tamen quo ad hoc ut detur pro inimico parti offensae & ei committatur vindicta non sufficit illa praesumptiva probatio, de qua in dicta pragmatica: sed requiritur vera, liquida, & plena probatio: & ista est vera & realis intelligentia & declaratio huius legis Tauri: & ratio mentalis potest esse: quia quando per viam accusationis & indicij ordinari proceditur contra reum absente postquam fuerit captus per iudicem debet audiri ex integro, si vult probare innocentiam suam, & non potest statim sententia executioni mandari: sed si in absentia post sententiam latam occideretur ab inimico, non posset postea talem innocentiam probare: & illam rationem ego cogitavi, & postea reperi, quod eam tenet in praesenti solus Cifuentes: & in hoc ista lex est iusta, Ant. Go. in l. Tauri. Pp +

18 Item adde quod licet talis offensus occidat in-
micum suum in prædicto casu lege permissen-
te, &

re, & non puniatur de iure tamen in foro conscientie peccat mortaliter, nec legis permissio illi inexcusat: ista est glo. singu. in iure in capitulo inter hac. 3. quæst. 1. & ad hoc notant & commendant ibi doctores, & ad hoc illam glossam reputat singul. Abb. in cap. 2. de homicidio. idem Abb. in cap. veniens. el. 2. de sponsa. idem Abb. & alij doctores. in cap. si vero. el. 1. de senten. ex. commu. Ioan. de Ana. in cap. interfecisti. de homicidio. Felinus in cap. quæ in ecclesiis. de constit. 4. colum. reputat etiam singu. Ioan. de hmo. in l. quid ergo. §. si hæres. ff. de lega. 1. & ibi moderni. lafo. in l. ubi pactum. C. de transac. 4. colum. idem lafo. in l. si plagij. de verbo. oblig. 1. colum. nume. 3. Hippo. de Mar. in sua practica. §. aggregior. 2. colum. nume. idem Hippo. in l. patre vel marito. ff. de quæstio. 1. col. Quod iurata & intellige quando fecit ex rancore, & animo lumen vindictæ, sed tamen est si fecit zelo iustitiæ & pro bono reipublicæ ut executor quia tunc non peccat: ita tenet & declarat Felinus in dicto capitulo. quæ in ecclesiis. de constit. & lafo. in dicta l. si plagij. de verbo. oblig. Sanctus Thom. in 2. 2. quæst. 63.

LEX. LXXVII.

POR el delito que el marido, o la muger cometiere aunque sea de heregia, o de otra qualquier qualidad no pierda el vno por el delito del otro sus bienes ni la mitad de las ganancias auídas durante el matrimonio: mandamos que sean auídos por bienes de ganancia todo lo multiplicado durante el matrimonio fasta que por el tal delito los bienes de qualquier dellos sean declarados por sentencia: aunque el delito sea de tal qualidad que imponga la pena ipso iure.

SP. MM. ART. 1.º

1. Fiscus qui successit in bonis. Aliquis virtute confiscationis, tenetur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur.
2. In bonis superlucrat, constante matrimonio, transit ipso iure dominium pro medietate in quem liber coniugem, etiam in vita eorum.

3. Solus maritus potest alienare bona acquisita & superlucrata constante matrimonio, sine consensu & voluntate uxoris.
4. Licet quis habeat à iure liberam facultatem alienandi aliqua bona, debet intelligi per contractum, non vero per delictum.
5. In generali mandato & administratione concessa, non videtur concessa administratio vel alienatio per delictum.

Lex. lxxvij.

NOTA dispositionem huius legis: pro cuius perfecta declaratione & confirmatione dico & presuppono, quod licet maritus & uxor reputentur socij & inter eos communicentur & diuidantur lucra acquisita constante matrimonio, ut in l. prima. & per totum, titulo. 4. lib. 5. ordi. tamen sicut socius non potest disponere de bonis alterius socij, nec de parte eorum: item sicut hæres vel succellor vnius ex socijs tenetur alteri socio partem communicare & soluere pro ut ipse principalis tenebatur ita eodem modo fiscus qui reputatur hæres & succellor condemnati tenetur coniugi superstiti partem lucrorum, & sic medietatem soluere & communicare, argumento text. in l. secunda. C. ad legem Iuliam, de vi. & in l. si marito. ff. soluto matrimonio. cum similibus & vtrobique communiter docto.

- Item etiam confirmatur, quia sicut uxor non tenetur defuncto vel delicto mariti, nec socius tenetur ex delicto alterius socij, ut in l. 2. C. de uxore pro marito. & in l. res uxoris. C. de donatio ne inter virum & uxorem. & in l. si quis post hac. C. de bonis præfati. & in l. sancimus. C. de poenis. & in l. si fratre. ff. pro socio. & in l. §. radeo in fine. eodem titulo. ita etiam in nostro casu & materia uxor non debet perdere medietatem lucrorum ex delicto mariti: nec contra maritus ex delicto uxoris.
- Item confirmatur, quia in bonis superlucrat & acquisitis constante matrimonio, ipso iure transit dominium & possessio in uxorem pro medietate, ut in l. in fine, cum lege sequenti. ff. pro socio. ergo in ea non potest maritus ei præiudicare, nec contra, argumento textus in l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris, cum similibus.
- Rursus etiam & finaliter confirmatur & declaratur ista nostra lex, quia ratio eius dubitandi est, quia licet hodie in nostro regno maritus & uxor reputentur socij, & lucra quæ sita inter

SP. MM. ART. 1.º

1. Per constantem matrimonio propter delictum non amittit dotem nisi in quinque casibus.
 2. Hodie de iure regia in delictis potest hoc confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda.
 3. Quando inter maritum & uxorem interuenit pactum de dote lucrandæ, non confiscatur dos propter delictum.
 4. Per delictum mariti dos non confiscatur, & quod si hoc casu per dotem fructum quem habet in bonis dotalibus & applicetur fisco?
 5. Per delictum uxoris, quod si hoc perdat dotem & applicetur fisco?
 6. An uxor constante matrimonio perdat dotem etiam quæ ad fructum fructum veniunt marito?
- Lex. lxxvij.
- N**OTA dispositionem huius legis: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & presuppono quod de iure communis uxor propter delictum non amittit dotem, nec confiscatur præterquam in quinque casibus & delictis, scilicet, hærese, maiestatis, violentiæ, parricidij, veneficij, homicidij: ex tunc est capitalis & expressus in lege quinque legibus. ff. de bonis damnatorum. & ibi Barto. Albe. & commu. docto. & a fortiori propter delictum hæresis, text. est in cap. de re ui. de hære. lib. 6.
2. Sed hodie nostra lex disponit contrarium, in quo generaliter dos possit confiscari in totum & in partem, in casibus & delictis in quibus habet locum confiscatio, & per consequens equiparantur bona dotalia alijs quibuscumque bonis: & ista est propria & principalis decisio huius legis.
 3. Addetamen quod si pactum esset inter maritum & uxorem de dote vel parte lucrandæ, delictum uxoris non noceret marito nec dos confiscaretur, sed remaneret salua marito, sicut quolibet alia actio vel obligatio quæ sibi competere debet ita probat text. in dicta quinque legibus. ff. de bonis damnatorum. cum lege sequenti, & ibi commu. docto.
 4. Pro quorum maiori declaratione dico & distinguo sic, quod si maritus commisit delictum, quod cum quod illud sit, non confiscatur bona dotalia nec pars eorum: quia licet sit dñs, tamen tenetur restituere uxori, & sit habet bona subiecta restitutione quæ alienari non possunt aliquo modo vel genere alienationis, text. est in l. si quis post hac. C. de bonis

TEX. LXXVIII.

LA muger durante el matrimonio por el delito puede perder en parte, o en todo sus bienes dotalles, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que lecan.

de bonis praescriptorum. tex. in authenti. bona
damnatoru. eod. titu. & ibi comu. docto. & idē
disponit lex. 7. titu. 8. par. 3. Dubiū tamē neces-
sarium est an saltem perdat usufructū quē ha-
bet in rebus dotalibus, vel comoditatē eius per
tempus vitæ suæ? & certē videtur quod perdat,
& interim durāte matrimonio bonasint penes
fiscum, & cōsequatur usufructū & comodita-
tem eius, sicut maritus deberet consequi & per-
cipere. Item etiam quia quando quis cōmittit
delictum propter quod bona veniunt cōfiscan-
da, similiter etiam cōfiscantur bona vincularia
& subiecta restitutioni saltem durante vita ip-
sius delinquentis: quia restitutio præcisā & ne-
cessaria non debet fieri nisi post mortē natura-
lem secutam: ita probat text. singularis in iure
in l. Statius Florus. §. Corne. Felici. ff. de iure si-
ci. de quo articulo. latius tuo loco dixi. Sed his
nō obstantibus cōtrariū videtur verius & tenē-
dū, inō q̄stam bona restituantur vxori: quia
maritus per talem cōfiscationē bonorū notorē
dicitur venisse ad inopiā, nec haberet vxor
vnde se aleret: & sic illa causa & ratione prædi-
cta bona dotalia debent restitui vxori etiam cō-
stante matrimonio, pro sustentatione propria
& familiæ. argumento text. cum materia in l. 1.
vbi ad huc. C. de iure dotium. & in terminis ita
singulariter tenet Bald. Nouel. in tractatu do-
tis. 7. parte principali. 17. speciali.

Si vero mulier commisit delictū, aut soluto ma-
trimonio, & tunc indistinctē cōfiscantur bona
dotalia vel iura & actiones competentes pro ea
etiam si bona adhuc sint penes maritum vel
heredes eius: tex. est formalis & expressus qui
sic debet intelligi in l. si cōstante. §. fin. ff. soluto
matr. & ibi notat Bar. Bal. Paul. Imola, Cuma.
& ceteri docto. si verō talis mulier cōmisit deli-
ctum cōstante matrimonio, tunc in quinquē
casibus & delictis vt dixi amittit dotem, & bo-
na dotalia possunt cōfiscari: tex. est in dicta. l.
quinq. §. ff. de bonis damnatorū. Hodie tamē
indistinctē amittit dotem, & cōfiscantur bona
dotalia, vt in l. nostra. quæ clarē procedit quan-
do per delictum talis mulier incurrat poenam
mortis, & matrimonium debet solui.

Sed pulchrum dubium est, quid si mulier fecit
delictum per quod nō incurrat poenam mortis
sed aliam mitiorē, taliter q̄ debet remanere vi-
ua, an tunc cōfiscetur eius bona dotalia cōsta-
te matrimonio, etiā quo ad fructus pertinentes
marito pro oneribus matrimonij. vt in l. dotis.
fructu. ff. de iure dotū. & in l. pro oneribus. C.
eod. titu. & reperio q̄ docto. Pala. Rumi. mo-
net quæstionē in repe. rub. de donat. inter virū

& vxor. fo. 46. §. 66. 4. colū. & relinquit cogitan-
dum. Sed mihi videtur absque dubio q̄ pleno
iure cōfiscetur prædicta bona dotalia, etiā quo
ad fructus pertinentes viro, & hoc tā de iure cōi-
in illis quinque casibus in quibus fiebat cōfiscā-
tio, quā etiam de iure nostro regio secundum
q̄ indistinctē fit cōfiscatio in omnib⁹ delictis
per nostrā legē Tauri: & ista est realis intentio
prædictorū iurium, & docto. ubi: & adhuc isto
etiam casu tenetur maritus præstare alimenta
vxori cōstante matrimonio, & sic durante vita
vxoris: nec ab isto onere & obligatione liberat
per cōfiscationē dotis. Prim⁹ quia in dubio
lex vel dispositio referens se ad aliqua bona, de-
bet intelligi simpliciter & absolute in plena p-
prietate & usufructu, argumento text. in l. resti-
tuere. ff. de verbo. signi. tex. in l. videamus. §. in
Fabiana. ff. de vi. furis. tex. in l. in condemnatione.
ff. de regulis iuris. Secund⁹ quia ista est alie-
natio necessaria per legem: vnde merito potest
indistinctē fieri etiam cōstante matrimonio, ar-
gumento text. in l. alienationes. ff. fami. herede. scilicet
Item etiam quia propriē dos dicitur cōstante
matrimonio, vt notatum rub. ff. solu. matr. Præ-
dicta tamen limita & intellige vt procedat q̄
bona dotalia sunt propria ipsius mulieris, vel
fuerūt patris vel extranei, sed nō stipulati sunt
sibi reddidit soluto matrimonio: secus tamen est
si stipulati sunt dotem sibi reddidit soluto matri-
monio. nam tunc licet mulier committat deli-
ctum propter quod bona veniunt cōfiscanda,
non debet cōfiscari illa dos patris vel extranei
debita ex suo contractu: tex. est singularis &
vnicus in l. si dotem. C. de iure dotium. quem
ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi
2. lectura: & nō. & cōmendat O. Jos. Petrus, Cy-
nus. Iaco. Butr. Bar. Albe. Faber. Angelus, Salu.
& communiter alij doctores.

TEX. LXXIX.

Rdenamos y mādamos q̄
las leys d̄stos nuestros rey
nos q̄ disponē que los hi-
jos dalgo y otras personas
por deuda no puedan ser presos, que no
ayan lugar, ni se platiquen, si la tal deuda
descendiere de delicto, o quasi delicto, an-
tes mandamos q̄ por las dichas deudas
estēn presos como si nō fuerē hijos dal-
go, o exemptos.

Summa-

SUMMARIVM

1. An & quando nobilis possit incarcerationi pro debito
cuius.
2. Quis sit effectus cessionis bonorum.
3. In debito descendenti ex delicto non habet locum
cessio.
4. Quando nobilis negavit se nobilem tempore contractus
non gaudet privilegio.
5. An & quando debitor fugiens ad ecclesiam gau-
deat eius privilegio.
6. Quis dicatur nobilis hodie in nostro regno.

Lex. LXXIX.

NO T A dispositionem hu-
ius legis, quod nobilis non
potest incarcerationi pro de-
bito nisi descendat ex deli-
cto. Pro cuius perfecta in-
telligentia & declaratione
dico & presuppono, quod
de iure communi debitor potest incarcerationi,
saltem donec cedat bonis: tex. est formalis &
expressus in l. prima. & per totum. C. qui bonis
cedere possunt & ibi communiter Doctores: &
idem disponit lex prima & quarta. titulo finali.
par. quinta. & effectus huius cessionis est quod
bona vendantur & satisfiat creditoribus, & ni-
hil penitus dimittatur debitori nisi tantum pa-
niculariaria probat textus in l. penultima. ff.
de cessione bonorum. & ibi glos. ordina. Bart.
Alberi. & communiter doctores. probat etiam
tex. in l. diuus. ff. de bonis damnatorum. vbi di-
xitur quod etiā ista reservantur condemnatis
ad mortē, & impotest & debet fieri talis cessio si
ne aliquo actu ignominioso. tex. est in l. ante pe-
nult. C. qui bonis cedere possunt. & ibi glos. ordina.
& communiter docto.

Item etiam effectus huius cessionis est q̄ in bo-
nis postea quæsitis non tenetur debitor in soli-
dum, sed tantum in quantum facere potest: tex.
est in l. 4. ff. de cessione bonorum. tex. in §. fin.
Instit. de actio. & vtrōque comu. docto. & idē
disponit lex. 3. titu. fin. 5. part. Quod est verum
& procedit præterquam si talis debitor bona
sua in fraudem alienavit, & effectus est non sol-
uendo: quia tunc non gaudet beneficio cessionis:
arg. text. est in l. fin. & vnicus in l. fin. §. si. ff. que
in fraud. credi. quem ad hoc not. & commen-
tarij glo. ordi. Barto. & commu. docto. & reputat
singularem & vnicum Albe. fidei in flor. tamen
non liberatur per talem cessionem debitoris

nec gaudet beneficio eius: quia est beneficium
mere personale quod non transit ad alium: tex.
est in l. fin. & vnicus in l. fin. & ibi docto. §. q̄ si
stipulator. in fin. ff. de iudic. l. si undum Bar.
Albe. Bald. Paulum & commu. docto. ibi: & idē
disponit lex. 3. titu. fin. 5. part. Hodie tamen in
nostro regno non prodest nec sufficit ista ces-
sio debitori, sed præcisē tenetur solvere & in so-
lidum, aliis potest incarcerationi, & debet de in-
eri in carcere donec soluat, vel serviat creditori
in recompensam debiti: ita disponit lex. 5. titu. 12.
lib. 5. ordi. & pragmatica. 78. cum duabus se-
quentibus. quæ quidem leges & earum dispo-
sitiones habent locum in vili & plebeio: non vero
in nobili qui vulgo dicitur. Hidalgo: & a fortio
ri in milite & maiori dignitate constituto: ita
determinat nostra lex, & ista est eius vera &
realis dispositio.

Et licet antea idem dispositum erat per legem
4. titu. 2. lib. 4. ordi. tamen noviter ista lex intel-
ligitur quando tale debitum descendit ex con-
tractu: secus vero si ex delicto vel quasi: quia
tunc nobilis non gaudet prædicto privilegio,
imō potest libere incarcerationi sicut quilibet ple-
beius: & intantum est verum quod nobilis non
potest pro debito incarcerationi, vt procedat &
habeat locum etiam si renuntiet huic privile-
gio, imō etiam si renuntiet cum iuramento:
quia est remedium reuerentiale toti generi no-
bilitatis, cui per particularem derogari non po-
test, argumento text. in l. alia. §. eleganter. ff. so-
luto matrimonio. & ibi communis opinio.
Item quia nemo est dominus membrorum suo-
rum, vt in l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam.
Item quia est quædam species servitutis, cui
nemo potest se obligare, vt in lege Titio cen-
tum. §. Titio centum. el secundo. ff. de condit.
& demōstra.

Limita tamen & intellige nostram legem cum
materia, præterquam si tempore contractus & obli-
gationis talis debitor negavit se nobilem: quia
tunc non gaudet privilegio, sed potest bene in-
carcerari: quia ille qui negat qualitatē suā per-
sonæ ex qua datur illi quoddam privilegium, amittit
illud: tex. est not. & ibi glos. ordi. & comu. docto.
in l. 1. C. ad Maced. tex. in l. qui cum se. ff. de re
iudic. tex. in l. 1. & 2. & per totum. C. si minor se
maior. dix. tex. in l. 4. §. si. ff. quod cu eo. text. in
l. quid. ff. de dolo. tex. in l. si. C. de calu. Quod
limita & intellige nisi creditor qui cum nobili
contrahit sciret ipsum nobile, quia tunc nō amittit
eius privilegium, arg. tex. in l. cum donatio
C. de iurac. tex. in l. si qui se obtulit. c. si. §. &
seque.

sequit. ff. de rei vend. tex. in l. qui felicit obrulit. ff. de peri. hered. tex. in l. i. §. si intelligatur. ff. de edil. edict. tex. in l. ea que. ff. de contra. emptio. tex. in l. i. §. si de actio. empti. tex. in l. nemo videtur. de regu. iur. Item intellige quando negant scienter: secus si ignoranter: quia tunc non perdit eius privilegium, argu. tex. not. in suo casu, in c. 1. §. Vassallos. el. 1. si de feodo defuncti contentio sit inter do. & agna. in Vlib. feud. & ibi Bald. & com. Feudiste.

5 Quæro tamen an in casu quo talis debitor non sit nobilis nec persona privilegiata, si fugiat ad ecclesiam possit de ea extrahi & breuiter & resolutiue dico qd nō ita probat tex. in l. presenti §. 1. C. de his qui ad eccles. conf. & ibi com. docto. tenet etia Abb. & com. Canoniste in ca. inter alia. de immu. eccles. Hodie tamen in nostro regno bene potest extrahi seruata forma posita in pragmatica pen. lib. pra. f. requisito iudice ecclesiastico vt extrahat & tradat iudici seculari, p̄stita prius ab ipso iudice seculari cautione qd nō procedet contra debitore ad penā corporale. & si iudex ecclesiasticus nō fecerit, ipse iudex secularis poterit liberē facere, & extrahere sine scādalo: & hoc est hodie dispositū in nostro regno per dict. prag. ex eo qd debitor obligauit personā pro debito. Itē etia ex eo qd contra personam debitoris est quoddam ius reale & quædam species seruitutis: quia tenetur ferre creditore p̄ debito. Itē quæro quod debitor dicatur descendere ex delicto vt nobilis possit incarcerari: & breuiter & resolutiue dico quod illud quod principaliter venit & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, vt si ex furto, violentia vel alio delicto debeat aliquā res: vel quando ex delicto in iure sit cōsumatio civiliter in pecunia: vel quando ex aliquo delicto publico vel priuato, vt homicidij, falsitatis, vel alterius, ultra penam corporalem sit condemnatio in aliquo interesse partis: quia p̄ illo potest reus capi & de tineri in carcere, licet sit nobilis, vt in nostra l. & iste sit eius verus & realis sensus & intellectus.

6 Postremo & finaliter quæro quis dicatur nobilis: & breuiter & resolutiue dico qd nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & privilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebeiū, dignitate, officio, vel scientia ita probat tex. in l. i. & per totum. C. de dig. lib. 12. & ibi Odoff. Bar. Platea, Lucas de penna, & com. docto. & istam distinctionē tenet expressē Bald. in l. i. C. de seru. fugi. in l. i. & in totum filius vel descendens ab isto dicitur nobilis quod etiam si mater vel linea materna sit vilis

& plebeia dicitur nobilis: quia potentior est substantia & materia quam forma: & ab ea denotatur tanquam a potentiori causa & effectu. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebeius, filius & descendens erit plebeius & non gaudet privilegio nobilitatis: ita probat tex. notabilis in l. nobiliores. C. de comiter. & merca. & ibi docto. tex. in l. i. C. de seru. fugitiuis. & ibi Bald. & alij docto. tex. in ca. venerabilis. de prebend. tex. in l. 1. & 3. titu. 2. par. 2. tex. in l. 1. titu. 10. par. 7. Item etia intantum hoc est verū vt procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum istud ius de privilegio descendat a sanguine, & iura sanguinis & naturalia reperiuntur in eo, merito ad eum transit nobilitas & eius privilegium, argu. tex. in l. generaliter. §. cum ager. C. de insti. & sub. titu. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebel. tex. in l. cū pater. §. volo. de leg. 2. tex. in l. Lucius. la. 2. §. si eo. titu. & in terminis ita tenet Bar. in l. i. C. de verbo. signi. & ibi com. alij docto. & ita disponit tex. in l. i. titu. 1. par. 7. Quod tamē limita & intellige quando est natus ex vnicā concubinare tena in domo: secus vero si sit purius vel vulgo quælitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali privilegio vt tenent prædicti docto. & probat tex. in l. pen. ff. de concubinis. & ibi Bar. & com. docto. tex. in auth. licet. C. de natu. lib. & vnde sumit. & probat expressē lex 3. titu. 1. par. 4. & lex 2. & 3. titu. 13. par. 4. & l. 1. 2. & p̄ totum titu. 14. par. 4. Et si quæras quare filius sequitur conditionem & statum matris & non patris, quo ad libertatem vel seruitutē: & per consequens si mater est libera & pater seruus, filius erit liber: si vero mater est serua & pater liber, filius erit seruus: vt in l. parti. C. de rei vend. dicas qd vera & fundamētalis ratio est qd in causa status est maior sanior filiorū: quā in temporibus attendit libertas & status matris scilicet cōceptionis, partus, & medijs temporibus: vt in l. seruorum. §. ingenui. ff. de statu hominū. & in §. 2. Insti. de ingenuis. quo ad nobilitatē vero non attenduntur prædicta tempora, ideo quo ad eam filius necessario sequitur conditionem patris, per prædictas rationes: & in terminis istam rationem ponit Bald. in l. fina. C. de seru. fugi. & privilegia eorum vide per la. & totum titu. 2. lib. 4. ord. Item adde pro cōplemētto quod mulier quæ nubet viro nobili dicitur nobilis & gaudet privilegio mariti: maritus vero non gaudet privilegio uxoris: text. est in l. foemina. ff. de senat. & ibi com. docto. tex. in l. mulieres. C. de dignit. lib. 12. tex. in l. mulieres. C. de

C. de incolis. lib. 10. tex. in l. 3. titu. 2. 2. partit. & durat tale privilegium post mortem mariti, dū fuerit vidua, vt dictus iuris, & in l. filij. §. vidua. ff. ad municipales.

TEX. LXXX.

L marito no pueda acufar de adulterio a vno de los adulteros seyendo biuos: mas que a ambos adultero y adultera los aya de acufar, o a ninguno.

TEX. LXXXI.

Si alguna muger estando con alguno casada, o desposada por palabras de presente en faz de la sancta madre yglefia cometiēre adulterio que aunque se diga y prueue por algunas causas y razones que el dicho matrimonio fue ninguno, ora por ser parientes en consanguinidad o afinidad dentro del quarto grado, ora por q̄ qualquiera dellos sea obligado antes a otro matrimonio: o aya fecho voto de castidad o de entrar en religion, o por otra cosa algua p̄ue yapor ellos no quedo de hazer lo q̄ no deuian que por esto no se escusen a que el marido pueda acufar de adulterio, asī a la muger como al adultero como si el matrimonio fuesse verdadero: y mandamos que en estos tales que asī auemos por adulteros y en sus bienes se execute lo contenido en la ley del fuero de las leyes que fabla cerca de los que comētē delicto de adulterio.

TEX. LXXXII.

El marido q̄ matare por su propria autoridad al adultero, y ala adultera aunque los tome in flagrati delicto, y sea justamente hecha la muerte no gane la dote, ni los bienes del q̄ matare: saluo si los matare, o cōdenare por autoridad de nuestra justicia, q̄ en tal caso mandamos q̄ se guardela ley del fuero de las leyes que en este caso disponen.

- 1 De iure naturali primario non erat reprobatus nec p̄nibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.
- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus, & quidam reprobatus.
- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?
- 4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus præterquam matrimonialis.
- 5 De iure civili postremo quidam coitus est p̄nibilis, quidam non: & primo est p̄nibilis cum virgine & vocatur stuprum.
- 6 An hodie poena stupri sit correctio de iure canonico?
- 7 Dispositio iuris canonici circa stuprum commissum cū virgine sit seruanda, etiam in terris imperij & sero seculari.
- 8 An ille qui virginem corrumpit teneatur ducere eam in uxorem & eam dotare, an vero teneatur ad vnu tantum?
- 9 Si ille qui virginem corrumpit non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, an teneatur poena stupri imposita de iure stult?
- 10 An ille qui corrumpit & deflorauit virginem sponte, & sic ea volente & consentiente, teneatur aliqua poena?
- 11 Si virgo postquam fuit corrupta ab vno contraxit matrimonium cum alio possit aliquid petere a corruptore?
- 12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta potest dotem petere a patre.
- 13 Ille cui debentur alimenta ex iuris dispositione, licet se ipsum aluerit, potest petere alimenta ab obligato.
- 14 Secundum & principaliter est p̄nibilis coitus & accessus cum vidua.
- 15 Tertio est p̄nibilis coitus & accessus cū consanguinea.
- 16 In probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos.
- 17 Si consanguineus reperitur in eodem lecto cum consanguinea, an ex hoc presumatur inter eos copula?
- 18 Qualiter probetur copula in peccato nefando contra naturam?
- 19 Quarto & principaliter est p̄nibilis coitus & accessus cum sacerdote, vel religioso, vel coniugato.
- 20 An leges regales punientes concubinas clericorū valeant & teneant cum ex hoc infamantur ipsi clerici?
- 21 Ad hoc vt concubina clericus incurrat poenas legales an sufficit habuisse accessum ad clericū vel coniugatū vel requiratur quod publice & manifeste retineatur pro tali concubina?
- 22 Si concubina clericus fuerit coniugata, an incurrat poenam impositam per prædictas leges regias?
- 23 Quinto & principaliter est p̄nibilis accessus inter dominam & seruū propriū.

- 24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adu-
lterium.
25 Si cuius carceris habeat accessum ad mulierem captā
& in carcerem, acriter debet puniri.
26 Septimo & principaliter est punibilis coitus & ac-
cessus cum persona alterius seculi.
27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & acces-
sus quando quis contraxit huius matrimonium.
28 An mulier quae contraxit huius matrimonium puniatur
eadem pena qua masculus?
29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an gra-
uius puniatur?
30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis con-
traxit sit inualidum de iure, an habeat locum prædi-
cta pena?
31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum co-
traxit secundum vel tertium matrimonium, an incur-
rat penam prædictarum legum?
32 Nono & principaliter est punibilis accessus contra ma-
turam, & quae sit eius pena?
33 Si vir vel masculus habeat accessum ad uxorem, vel
aliam mulierem, contra naturam, qualiter puniatur?
34 Si femina cum alia femina agat & habeat accessum
contra naturam, qualiter puniatur?
35 Decimo & principaliter est punibilis coitus & acces-
sus cum animali, & quae sit pena eius, & an ipsum
animal debeat puniri.
36 Undecimo & principaliter est punibilis coitus & ac-
cessus commissus per vim.
37 An ista pena raptus habeat locum in femina reci-
piente virum?
38 Item etiam an ista pena raptus habeat locum in spon-
sa de futuro rapiente sponsam de futuro?
39 Item etiam an ista pena raptus habeat locum in mari-
to vel sponso de presenti?
40 Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen
habuit accessum ad eam, an ex solo rapto teneatur?
41 Si quis per vim cognouit aliquam mulierem non inter-
ueniente rapto, qua pena teneatur?
42 Si quis rapuit & cognouit virginem immaturam, non
dum viri potentem, qua pena teneatur?
43 An raptor vel ille qui per vim cognouit aliquam mu-
lierem possit eam contrahere matrimonium, & po-
tissime iuraret?
44 Si raptor & mulier rapta confiteantur se ante con-
traxisse matrimonium, an evitent penam?
45 Pena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam
meretricem.
46 Duodecimo & principaliter est punibilis coitus & ac-
cessus cum muliere coniugata, & vocatur adulte-
rium.
47 Quae sit pena adulterij, tam de iure communi quam

- 48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier
qua commisit adulterium teneatur?
49 Quis possit accusare de adulterio?
50 Qualiter & quomodo probetur adulterium?
51 An & quando maritus possit propria auctoritate in-
terficere adulterem?
52 Analogi seculares permittentes maritum posse occide-
re adulteros sine licentia & seruanda, cum ex hoc talis
maritus incurret peccatum mortale?
53 In tantum maritus potest occidere uxorem repertam
in adulterio, ut procedat & habeat locum etiam si sit
pregnans.
54 Mulier pregnantis propter delictum bene potest conde-
nari ad mortem, & valer sententia: sed executio eius
suspenditur donec pariat.
55 In tantum maritus potest occidere adulterium repertum
in flagranti delicto, ut procedat & habeat locum etiam
si sit clericus constitutus in sacris.
56 Si maritus interficiat uxorem & adulterum in fla-
granti crimine sed non possit hoc probare, an punia-
tur maritus, vel qualiter excusetur?
57 In delicto quando agitur de re absolendo in dubio
debet intelligi aliquid esse factum tempore & loco
permisso.
58 Si maritus interficiat uxorem & adulterum, non ta-
men repertus in delicto, an excusetur si probet eum com-
misisse adulterium?
59 Verus & realis intellectus ad text. in l. diuus. Adria-
nus. ff. ad leg. Pompe. de Parricid.
60 An & quando maritus possit interficere illum quem
habet suspectum de uxore?
61 An in casibus in quibus maritus potest interficere ad-
ulteros, possit alteri vindictam committere & de-
mandare?
62 An maritus qui potest adulteros repertos in delicto
occidere, possit secum adducere socios & amicos ut ei-
us praesentem & auxilium?
63 An maritus occidens uxorem propria auctoritate lu-
cretur dotem, & alia bona eius?
64 Maritus qui propria auctoritate interfecit uxorem
& adulterum, possit succedere ab intestato filij vel
haredibus eorum?
65 Si uxor requisita ab aliquo de adulterio committendo
reuelant marito suum, an possit illi requirentem decu-
pere, ut iniuriam vel mortem patiat?
66 An cuiuslibet alicuius Castri vel Fortalitij requisita ab
alio ut recipiat pecuniam pro traditione committen-
da, possit decipere ipsum requirentem.
67 An iudex requisitus a litigante ut pecuniam reci-
piat, possit decipere requirentem & iurare se velle
facere?
68 Si maritus decipiat uxorem mulierem accusat de
adulterio, an possit petere dotem, & ei possit oblati
aliqua exceptio?

Si uxor

- 69 Si uxor adultera decedat & haredes eius petant do-
tem a marito, an possit maritus eis opponere exceptio-
nem de adulterio?
70 Si mulier vidua soluta matrimonio habuit accessum
cum alio, an perdat dotem?
71 Quas excusationes vel exceptiones habeat uxor adul-
tera?
72 An maritus teneatur simul adulterum & adulterā
accusare.
73 Quae sit pena lenocinij, tam de iure communi quam
regio?
74 Si probetur quod quis intercedebat tanquam leno in-
ter aliquos, tamen non fuit consummatum delictum,
qua pena teneatur?
75 Si mulier coniugata habeat filium ex adulterio de quo
ipsa sit certa, maritus autem ignorat, quid faciet in
conscientia?

Lex lxxx. cum duabus. ll. se-
quentibus.

ISTAE tres legestrahant
de dicto adulterij, de quo
perfecte & magistraliter
intēdo tractare. Pro cuius
perfecta intelligentia & de-
claratione dico, quod de
iure naturali primario an
tequam esset scripta vel matrimonium insti-
tutum, non erat reprobatus nec punibilis aliquis
coitus vel accessus carnalis. est in Authen-
quibus mod. natu. eff. leg. §. licet igitur. ver-
nec enim. colla. 6. cuius pulchra verba sunt, nec
enim a principio quando sola natura sancie-
bat homines, antequam scripta proveniret le-
ges, fuit quaedam differentia naturalis atq; le-
gitimi. text. in Authen. quibus mod. naturales
efficiantur sui. §. natura. collatio. 7. cuius verba
sunt, natura si quidem ab initio, dum de filio-
rum procreatione sanciret, scriptis nōdum po-
sitis legibus, omnes similiter quidem liberos
produxit ingenuos. probat etiam text. in l. i. §.
ius naturale. ff. de iust. & iur. ibi, hinc descen-
dit maris atq; feminae coniugatio. text. in c. ius
naturale. dist. 1. in §. i. Insti. de iure natu. gē.
& civi. & utrobq; gloss. ord. & cōmu. docto. &
per ista iura istam sententiam & conclusionem po-
nit Azo in summa. C. de natur. libe. 2. col. num.
3. Bartol. notabiliter in l. in concubinato. ff. de
concubinis. 1. col. nu. 3. Angel. de Are. in §. i. la-
sti. de iure natu. gen. & civi. 2. col. nume. 5. adeo
quod de illo iure frater vel consanguineus lici-
te poterat coire cum sorore, vel alia qualibet
consanguinea propter paucitatem gentium, se-

- cundum prædictos doctores.
2 Hodie tamen post leges scriptas quidam coi-
tus est licitus & quidam reprobatus. Coitus li-
citus est matrimonialis: quia matrimonium in-
stitutum est a Deo Domino nostro propter ge-
nerationem suscipiendam, & fornicationem e-
vitandam, ut habetur Genesis. ca. 2. & habetur
per Paulum ad Corinthios. cap. 7. & in c. licet
§. his ita. 2. q. 2. & in ca. quidquid. eadem causa
& q. 2. in c. quod Deus coniungit. 3. q. 2. & in
c. nerui. in fine. 13. distinet. & in c. omnes. 2. q. 2.
& in c. 1. & per totum de spōsa. & matrimonio. &
in c. gaudemus de diuorij. & in Auth. de nu-
ptijs. per totum. colla. 4.
3 Imò in matrimonio est castitas & maxima pu-
dicia. text. est in l. mulier. §. cum proponeret.
ff. ad Trebel. ibi, quod & mulieris pudicitia &
patris voto congruebat. text. in l. castitati. C. ad
legem Iu. de adulte. text. in l. consensu. §. si qua
igitur. ibi, quod maximè etiam castas ex asper-
rat. C. de repu. textus in c. Nicena. 3. distinet.
ibi, nuptias & castitatem esse cum propria con-
iuge. text. in c. hanc autem. 30. distinet. textus
in c. Deus. 3. q. 1. cuius verba sunt, Deus mascu-
lum & feminam propaganda generis causa nu-
ptiali castitati coniungit. Et an venialiter pec-
cet maritus qui solum casu libidinis & volu-
ptatis explenda ad uxorem accedat, vide no-
per gloss. & doctores in dicto. c. quidquid. 2. q. 2.
& notabiles effectus & commodi matrimonij
vide notabiliter & melius quam alibi per Ioan-
nem de Neuzanis, in sua summa imperiali, in
parte, est nubendum.
4 Omnis autem alius coitus præterquam matri-
monialis est illicitus & reprobatus de iure di-
uino, & in eo committitur peccatum mortale,
ut habetur Deuteronomij. c. 5. ibi, neque moe-
chaberis. transumptive in c. nemo. 2. q. 4. & in
c. dicat aliquis. & in cap. licet non ibi, simplex
enim fornicatio in sacra scriptura prohibetur.
ca. cau. & quæst. castitas enim valde amabilis
est Deo, adeo quod ipsa sola potest animas suae maie-
stati presentare, ut in Auth. de leno. §. sancim.
colla. 2. imò sola voluntas deliberata sine actu in-
ducit peccatum mortale, ut expresse dicit Dñs
noster in Euangelio Matth. c. 5. Ego autem dico
vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad con-
cupiscendum eam, iam moechatus est in corde
suo. & habetur transumptive in c. qui viderit.
3. q. 5. & in c. vnum. §. criminis. 25. distinet. & in
c. omnis. de pœni. distinet. 1. & in c. sed pensan-
dum. 6. distinet. Unde fugiendum est à fornicatio-
ne tanquā à peste, quia vltra peccatum mortale
plura damna & incommoda affert.

Ant. Go. in ll. Tau. Qq De iure

5 De iure aut civili positio alijs coitus est puni-
bilis & alijs non: & primo est punibilis cum virgi-
nem si quis virginem etiam volente corruppe-
rit, committit delictum quod vocatur stuprum
text. est capitalis in l. stuprum ff. ad l. Iul. de adul-
terio eius verba sunt, stuprum committit qui liberam mu-
liem consuetudinis causa non matrimonij continet
excepta videlicet concubina: adulterium in nupta
admittitur: stuprum in vidua, vel virgine, vel
puero committitur: text. in l. inter liberas. §. lex Iul.
cod. tit. text. in l. inter stuprum ff. de verb. sig. tex.
in l. eum qui duas. C. ad l. Iul. de adul. text. in l. quae
adulterium. cod. tit. cuius poena de iure civilis est in
honestam per. & in dignitate constituta, publica-
tio medietatis bonorum: & in vili persona coer-
ctio corporalis arbitria cum relegatione: text. est
lex Iulia de adulterijs. ver. si. In l. de publi-
iudi. cuius verba sunt, poena autem eadem lex irro-
gat peccatoribus, si honesti sunt, publicatione
partis dimidiae eorum bonorum: si humiles, corpo-
ris coerctionem cum relegatione. & ad hoc illud
text. notat & commendat ibi Faber, Ang. Nico-
de Neapo. Pla. & com. doct. Albe. & doct. in l.
si adulterium cum incestu. §. ff. ad legem Iul. de
adul. Salice. no. in l. eum qui duas. i. col. nu. 2. C.
eodem tit. Ang. de Aze. in trac. mai. in parte che
me ad adulterio la mia donna. 15. col. ver. quero
quando dicatur committi stuprum. &c. & idem
disponit lex. 2. tit. 19. 7. par. & eadem poenam im-
ponitur ipsi mulieri: quia ipsa dicitur delinque-
re & committere stuprum, ut probat praedicta
iura: & adde quod istud delictum potest accusari, vel
per iudicem ex officio inquiri infra quinq; an-
nos tunc text. est in l. mariti. §. praeterea. & §. hoc
quinquennium. ff. ad legem Iul. de adul. & pro-
bat praedicta.

6 Aduertendum tamen quod hodie ista poena vide-
tur correcta de iure canonico: quia ille qui vir-
ginem corrupebat tenetur eam ducere in vxor-
em & similiter eam dotare secundum qualitatem
suae personae: si vero ipsa vel pater eius noluerit
eum eo contrahere, tunc competenter dotabit eam,
text. est not. & capitalis in l. de adul. & stupro.
eius verba sunt, si seduxerit quis virginem non-
dum desponsatam dormieritque cum ea dotabit eam,
& habebit vxorem: si vero pater virginis dare no-
luerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam
virgines accipere consueverunt. & ibi notat In-
noc. Hosti. lo. An. Anto. de But. Abb. Panor.
Cardi. Anchar. lo. de Ana. & co. doct. probat
etiam originaliter Exodi. 22. ubi dicit, si seduxe-
rit quis virginem needum desponsatam dormieritque
eum ea, dotabit eam, & habebit eam vxorem.

7 Vnum tamen est quod dispositio illius capituli &

eius poena videtur intelligenda solum de iure
canonico & in terris Papae: non vero in terris lin-
perij vel alterius regis vel dñi temporalis: quia in
eis seruabitur ius commune civile, de quo supra
dictum est: & in expresso ita tenet Salice. in l. eum
qui duas. i. col. nu. 3. C. ad legem Iul. de adul. Augu-
sti. in addit. Ange. de malef. in parte, che meai
adul. 16. col. ver. tu autem in hac materia, & vide-
tur tenere glo. or. Anto. de But. Cat. & clarius &
expressius Abb. Panor. & magis cois opin. c.
2. eiusdem tit. de adul. sed de cois stylo & consuetu-
dine in nro regno semper seruatur in practica
dispositio text. in dicto. c. de adul. & eius poena.
8 Praesupposito autem quod dispositio text. in dicto. c.
1. de adul. procedat & habeat locum tam in foro
civilis quam canonico, p. maiori & necessaria de
claratione eius. Primo quod an praesens & copulati-
ue ille qui virginem corrupebat teneatur ad illa duo. I.
ducere eam in vxorem, & insuper eam dotare: & vi-
detur quod sic: quia ille text. hoc expresse probat
dum loquitur copulatiue, dotabit eam & habe-
bit vxorem: & ita tenet ibi Innoc. Hostien. Ioan.
Ang. Anto. de But. & Card. Ex quo deducitur
& inferitur secundum eos quod illo casu compellitur
quis inuitus & praesens contrahere matrimonium
iudicis auctoritate ratione delicti commissi: facie
etiam text. in c. de eo qui duxit in matrem. quam
pol. per adul. Sed his non obstantibus contrarium
est tenendum, imo quod alternatim teneatur vel du-
cere eam in vxorem, vel dotare: & hoc probat text.
in c. 1. eiusdem tit. ibi, aut quae stuprauit, vxorem
habeat: aut si renuendam putauit, corporaliter
castigatus excoicatusque in monasterium in quo
agat poenitentiam detradatur. & ista sententia &
conclusionem tenet expresse Abb. Panor. in dicto
cap. 1. col. 1. nu. 4. ubi dicit, quod si non ducit eam, tene-
tur eam bene dotare, taliter quod debet plus dare quam
eo casu quo eam duceret, & ibi Anchar. 2. col. nu.
5. Io. de Ana. 2. col. ver. nota. secundum Innoc.
& ita seruatur in practica, & sic iam ego iudicauit.
9 Adde tamen quod si praedictus reus delinques nul-
lum eorum vellet facere. s. nec eam in vxorem ducere,
nec dotare: vel forte non potest aliquid horum fa-
cere, quia est vxoratus, vel est ita pauper quod non
potest soluere dotem, tunc poterit per iudicem pu-
niri poena supra dicta iuris civilis, ita aperte col-
ligitur ex mente glossae & doctorum in dicto. c.
& in locis supra citatis, licet etiam eo casu quo non
vult eam ducere in vxorem, sed tamen dotare, debet
adhuc puniri aliqua leui poena, quae omnia no-
tantur & colliguntur ex dicto. c. 1.

10 Secundo quod an dispositio text. in dicto. c. 1. de
adul. & eius poena, habeat locum etiam si quis cor-
rupit & deflorauit virginem sponte, & sic ea volente
te &

te & consentiente: & videtur quod non: imò tunc corru-
pens euitat poenam: quia requiritur ex parte cor-
rumpentis violentia, vel saltim persuasio, fraudus, vel
dolos, quibus ea subducatur: quod probat text. in
dicto. c. 1. in quantum dicit, si seduxerit quis virgi-
nem, &c. probat etiam text. in l. 1. ver. si autem ff. de
seruis fugitiuis. ubi probatur quod quando quis de-
linquit incitatus a persona vel re super qua de-
linquitur, mitius punitur: quia euitat poenam si
postea poeniteat, & lucrum perceptum restituat:
unde si quis seruū fugitiuum ad se venientem deti-
nuit & occultauit, sed postea infra 20. dies do-
mino restituat, euitat poenam: & ad hoc notat
& commendat ibi Bar. & com. alij doctores, idem
Bar. in l. qui ea mente. ff. de furtis. i. col. 2. opposi.
Ex quo inferitur quod si in domum alicuius veniunt
gallinae vel pulli alterius, vel animalia similia, &
ille retineat eum mala fide, & postea poenitentia
ductus dimittat vel domino reddat, non punitur: sed
excusatur a poena: probat etiam text. in l. 3. §. si
quis volente. ff. de libero homine exhibendo. ubi
habetur quod non tenetur quis poena illius edicti
vel tituli, quando liberum hominem volentem
retinuit: tamen si dolo, fraude, vel calliditate re-
tinuit: vel seduxit, bene tenetur text. in l. 1. §. per
suadere. ff. de seruo corrupto. ubi habetur quod
persuadere & compellere alium aequiparantur: &
in expresso ista sententia & conclusio tenet Dimus
in regula, sciendi. de regulis iuris, in 6. 1. oppo. Fa-
ber in suo breuiario in l. vnica. C. de raptu vir-
ginum. in si. & ibi Bal. si. col. nu. 20. probat etiam
text. in l. 1. tit. 7. lib. 4. foro. 11. ubi disponitur, quod
si aliqua mulier soluta sponte intraverit in do-
num alterius causa libidinis, non punitur reus
aliqua poena. Sed his non obstantibus contra-
rium est tenendum, imò quod etiam si non inter-
ueniat nec probetur aliqua violentia vel persua-
sio, sed ipsa virgo sponte acquieuit, procedit
& habet locum dispositio text. in dicto. cap. 1.
& eius poena, quia semper praesumitur seducta
& decepta, argumento text. notabilis in iure in
l. vnica. §. pen. C. de raptu virginum. ver. si. quia
hoc ipsum. cuius verba sunt, quia hoc ipsum
velle mulierem ab insidijs nequissimi hominis
qui meditatur rapinam inducitur, nisi etenim
eam sollicitauerit, nisi odiosis artibus circumue-
nerit, non facit eam velle in tantum dedecus se
se prodere: & isto fundamento & ratione ista
sententia & conclusio tenet Abb. Panor.
in dicto. cap. 1. notabili. & ibi Ioan. de Ana.
i. col. & 1. notabili. Confirmatur, quia quando
quis paritur sibi inferri offensam in corpus, co-
sensu offensus non excusat delinquentem: quia
nemo est dominus membrorum suorum, ut in

liber homo. ff. ad legem Aquiliam. cum simi-
libus. & isto fundamento & ratione istam ean-
dem sententiam & conclusionem tenet Petrus
de Vernia in additio. ad Iaco. Butr. in l. raptus.
res. C. de episcopo & clerico. Sed ultra doctores pro
concordia videtur dicendum, quod si probetur
violencia, dolus, vel persuasio viri absque dubio
teneatur similiter etiam in dubio, quando non
constat de eius violentia, dolo, vel pertuacione
teneatur, licet mulier consenserit: si vero expres-
se constet & probetur quod ipsa mulier se inges-
sit & consensit absque aliqua violentia, dolo, vel
persuacione viri, nullo modo teneretur: & ita
procedat prima sententia & opinio Dini &
aliorum, & ita ego practicarem.

11 Tercio principaliter queritur, si forte ista virgo
postquam fuit corrupta contraxit matrimo-
nium cum alio, & non cum ipso corruptore,
& habet dotem competentem a patre vel ma-
tre, vel ex suo patrimonio, an talis corruptor
teneatur eam dotare, & habeat locum disposi-
tio text. in dicto. cap. 1. & videtur quod non. Pri-
mo, quia cessat ratio fundamentalis illius capi-
tuli, nam ipsa mulieri iam est nupta, & impos-
sibile est de iure quod corruptor ducat eam in
vxorem. Item iam est dotata & reperit cui nu-
bere possit: ergo non superest aliquid agendum
ab ipso corruptore. Confirmatur, quia licet
pater vel ascendens teneatur alimenta praesta-
re filio vel descendenti, tamen illud est verum
& procedit praeterquam si habeat officium vn-
de se alere possit: text. est in l. si quis a liberis. ver.
sic. denique. ff. de liberis agnoscendis. & ibi co-
muniter doctores. Sed ego teneo contrarium,
imò quod adhuc teneatur ipse corruptor eam
dotare: quia licet ipsa alium de fuerit dotata, non
tamen eximitur ipse ab obligatione quam de
iure incurrit: nec est inconueniens, quod con-
stante matrimonio ipsa mulier nupta recipiat
dotem vel augmentum dotis.

12 Pro qua sententia & conclusione facit bene
glo. singularis & vnica in l. obligamur. ff. de a-
ctio. & oblig. in verbo, lege. ubi dicit, quod licet fi-
lia in potestate patris constituta, fuerit iam nu-
pta, tamen pater tenetur eam dotare ut se libe-
ret ab obligatione legalis: quam glo. ad hoc re-
putat ibi singularem & vnica Albericus de
Rosa. commendat etiam ibi Angelus, & ceteri
doctores illam etiam reputat singularem: idem Al-
be. in l. cum is. §. si. ff. de codic. indebit. Alexan-
in l. 1. ff. solu. matr. 7. col. num. 3. & ibi moder-
ni: quod est verum & procedit etiam si filia
nubat contra voluntatem patris, saltem de iure
canonico: glossa est singularis in iure in cap. hoc
Ant. Go. in l. Tau. Q. 2. san-

sanctum. q. 2. quam ibi ad hoc notat & commendat Archi. & commun. alij docto. & ad hoc reputat singularem Ioan. de Imo. in l. i. ff. solu. matri. 3. col. nu. 2. & sequuntur ibi commu. moderni licet secus sit de iure civili secundum eos: facit etiam tex. in l. de alimentis. cum materia. C. de transact. ubi probatur quod ille cui debetur alimenta ex iuris dispositione vel proprio contractu, licet se ipsum aluerit de suo, tamen bene poterit petere alimenta praeteriti temporis et super eis transigere: et ibi notat Bal. et commun. docto. Nec obstat tex. cum communi opinione in l. si quis a liberis. vers. denique. ff. de liberis agnosc. quia ibi alimenta debentur filio vel descendenti ex aequitate iudicis officio: non vero iure actionis, quae quitas cessat in illo casu.

14 Secundo et principaliter est punibilis coitus cum vidua: nam si quis habeat accessum ad viduam honeste viventem, ambo committunt delictum et crimen stupri, et uterque tenetur et punitur poena supradicta, quae de iure civili est imposita pro stupro commisso cum virgine: et in expresse ita determinat iura per me superius allegata. Hodie tamen in nostro regno de generali consuetudine non imponitur aliqua poena pro stupro commisso cum vidua, nec unquam videtur eos puniri vel accusari, unde concludendum videtur quod de generali consuetudine & dissimulatione in isto casu ista poena iam est abolita & praescripta.

15 Tercio & principaliter est punibilis coitus & accessus cum consanguinea: nam si quis scilicet habet accessum ad descendente in infinitum, vel ad consanguineam collateralem infra quartum gradum, committit crimen incestus, pro quo imponitur delinquentibus poena adulterij, & sic mortis & confiscationis bonorum: text. est capitalis & expressus in l. adulterium cum incestu. ff. ad l. Iuliam de adulteriis. cuius verba sunt, si adulterium cum incestu committatur, ut puta cum puigna, nuru, nouerca, mulier similiter quoque punietur id enim remotum etiam adulterio eueniret: & ibi tenet glo. ordi. Barto. Albe. Ange. & communiter docto. Azo in summa. C. eod. titu. lina. col. nume. 26. Host. in summa. extra de adult. penul. col. vers. quid sit incestus. cum vers. sequenti. Ioan. Faber in §. item lex Iulia de adult. in fin. in sit. de publi. iudi. & ibi Platea pen. col. nu. 28. & commun. docto. Ange. de malef. in parte. chemai adultera to. penul. fo. vers. si habeas etiam aduertentiam. & ibi eius additionator Paulus Grilandus, in tractatu de penis omnifariam coitus. 2. quæst. pen. col. vers. 2. vero casu. & 3. q. 2. col. & idem

disponit notabilis lex partitæ. 3. tit. 18. 7. Part. et hæc eadem poena habet locum quando quis scienter habet accessum ad uxorem consanguinei sui infra eundem quartum gradum: quia ultra adulterium committit crimen incestus. Item etiam si iam sit soluta per mortem viri committit hoc crimen secundum prædictos docto. ubi supra. Item etiam istud crimen incestus et eius poena habet locum quando quis habet accessum ad aliquam monialem vel religiosam: vel econtra quando soluta habet accessum ad religiosam, secundum eosdem, sed secundum leges Partitæ hoc casu committitur stuprum, & habet locum eius poena, ita disponit lex. tit. 19. 7. Part. sed postea per leges ordinamenti redactum est ad primum ius: & declaratur quod committitur incestus, & habet locum eius poena, ut in l. 5. titu. 5. lib. 8. ordina.

Aduertendum tamen est quod ista poena videtur hodie correctæ de iure nouo Authenticorum, secundum quod contrahentibus incestas nuptias non imponitur poena mortis, sed tantum poena confiscationis omnium bonorum. Item etiam poena exilij perpetui. Item etiam poena amissionis officij vel dignitatis quam habeat. Item etiam si fuerit vilis persona potest ei imponi poena flagellorum. text. est in Authent. de incestis nuptijs. §. 1. collat. 2. tex. in Authent. incestas. C. de incestis nuptijs, cuius verba sunt, incestas nuptias contrahentis poena est confiscatio bonorum, tam ceterorum quam doris exilium etiam & cinguli si quo potitur expoliatio: verberatio quoque si vilis est. Sed pro vera & reali declaratione dico quod iura Authenticorum loquuntur & procedunt quando quis contraxit matrimonium cum prædicta consanguinea, & ad eam habuit accessum sub colore matrimonij: quia illo casu datur aliqua executio. Iura autem superiora habeant locum & remaneant incorrecta quando quis habuit accessum ad eam sine aliquo matrimonio: quo casu nulla datur executio: & in expresse istam sententiam & declarationem probat tex. in l. fina. ff. de condi. sine causa. ibi, non enim stupri sed matrimonij gratia datam esse. text. formalis & expressus in l. 3. titu. 8. 7. Part. Hodie tamen cum poena adulterij non sit mortis sed sit alterata de iure nouo Authenticorum per text. in Authent. sed hodie. C. de adulter. poena incestus est arbitraria, argumento tex. in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & cum hac poena arbitraria confiscabitur dimidia pars omnium bonorum: ita disponit tex. in l. 5. tit. 15. lib. 8. ordi. & lex. 7. tit. 1. l. i. de lib. & ita practicatur. & iam ego

ego practicaui: quod tamen videtur intelligendum quando non sunt filij prioris matrimonij, argumento tex. in l. 3. titu. 8. 7. Part.

16 Vnum tamen est, quod isto casu in probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos: ex quo videtur inferendum, quod licet inter extraneos sufficeret probatio per coniecturas & presumptiones, non tamen sufficeret inter consanguineos, quia presumptio honestatis quæ oritur & colligitur pro ipsis rebus ex consanguinitate vel affinitate, excludit & enervat omnes alias presumptiones quæ essent contra eos: text. est notabilis in proposito in l. si qui adulterij. C. ad legem Iuliam de adulter. ubi habetur quod accusari de adulterio repelluntur accusationem prætextu consanguinitatis: cuius verba sunt, si qui adulterij fuerint accusati, & obreptu proximitatis intentata depulsi sint per commemorationem necessitudinis criminis fidem derogando, dum æstimatur non debere credi quod allegatur, vel non potuisse committi, &c. & ibi ad hoc notat & commendat la. cob. Butri. & Salyc. textus in l. eum qui probabilem. C. de epis. & cle. in his enim nihil facit criminis æstimari foedus naturale permittit. & ibi notat Bal. & alij docto. tex. in ca. cum in iuuetute. vers. extra, de presumpt. ubi similia verba ponuntur. tex. in c. pe. de coha. clerici. & mulier. cuius verba sunt, a nobis tua fraternitas requiritur: & infra, cum clericis non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant in quibus naturale foedus nihil permittat sibi criminis suspicari. & ibi communiter doctores.

17 Ex quo probabiliter potest dubitari, si prædicti consanguinei vel affines reperiantur nudus cum nuda in eodem lecto iacentes, an ex hoc solo presumatur inter eos copula, & censeatur legitime probata: & videtur quod non: quia licet talis probatio sufficeret & concluderet inter extraneos, ut in c. literis. extra, de presumpt. tamen non videtur concludere inter consanguineos: quia fortior & vehementior videtur esse presumptio honestatis quæ oritur ex consanguinitate vel affinitate, per iura superiora: & in expresse istam sententiam et conclusio. tenet Iaco. But. in dict. l. si qui adulterij. C. ad legem Iul. de adult. et sequitur ibi Salic. 2. col. nu. 5. et in expresse per illud tex. ita tenet Ange. in l. 2. §. fin. nu. 3. ff. ad legem Iul. de adul. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod hoc casu censeatur probata copula et crimen incestus inter consanguineos: et in terminis ita probat

textus in dicto. c. literis, de presumpt. ubi aperte loquitur inter consanguineos vel affines, et dicit quod ex tali presumptione inducitur plena et iudicial probatio contra eos: ibi, consanguineum viri eiusdem solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto iacentes, &c. et ibi expresse notat Abbas in fin. dicendo quod ex tali presumptione probatur crimen incestus inter consanguineos vel affines: sequitur etiam et reputat notabile Felin. ibi. col. 1. in princ. et dant prædicti docto. quia licet ille text. loquat quando agitur civiliter ad separationem totius tamen idem est si ageretur criminaliter ad poenam delicti, cum sit tam vehemens presumptio quæ negari non possit. et sumus in delicto occulto quod aliter probari non possit: et ita ego practicaui in questione de facto in qua fui assessor. Quod tamen notabiliter intelligerem inter consanguineos collaterales: secus vero inter ascendentes et descendentes: quia ibi concurrunt tam vehemens presumptio honestatis, quod excludit aliam. Item etiam intelligerem quando prædicti consanguinei collaterales iacerent in lecto secreto et occulte: secus vero si palam: quia tunc non sufficeret ita probat mihi tex. nota in dicto. ca. literis. ibi, dum dicit, multis locis secretis et latebris ad hoc commodis et horis electis, &c. facit etiam tex. in l. fin. ff. de ritu nupt.

18 Item et tertio intelligerem, præterquam in peccato nefando contra naturam cum masculo: quia eo ipso quod duo masculi reperiantur in uno eodemque lecto, ex hoc non presumitur delictum nec accessus carnalis: quia cum agatur de probando actu contra naturam requiritur vera et legitima probatio: quia presumptio naturalis excludit presumptionem contrariam, & non sinit eam a iure produci. Ex quo resultat mihi maximum dubium qualiter possit probari delictum contra naturam, cum difficilimum sit quod testes verè & propriè videant consummationem illius actus: sed teneo pro costanti quod poterit probari per ipsam propriam, veram, & realem commissionem et accessum: vel eo ipso quod probatur quod unus est supra alium: vel accedit ei commouendo corpus per actus mortuos luxurie contra naturam, taliter quod aliud non possit presumi vel coniecturari, nec ad aliud applicari: et in terminis ita probat tex. recte ponderatus in l. cum vir. C. de adulteriis. quod est nouissimum et per alios non tactum. Ex quibus defendebam in hac ciuitate quendam pauperem a poena mortis in peccato nefando contra naturam: nam in foro et platea publica hora meridiana coram omni populo accessit ad quoddam

animal retro, & super eo extendit pallum & cooperuit pudibunda eius, & ibi stetit per aliquod spatium temporis, & plures testes dixerunt se hoc vidisse & credere commississe peccatum nefandum contra naturam, & captus fuit & iudex volebat ei imponere poenam ordinariam delicti contra naturam, & sic condemnare ad poenam ignis: sed ego defendebam eum ex defectu probationis, dicendo & allegando quod ex eo quod erat delictum contra naturam, & in loco publico, & coram omni populo, non deberet presumi delictum, cum actus & accessus carnalis non sit verè & legitime probatus: argumento superiorum. Item etiam allegabam, quod erat homo infirmus vrinæ & non poterat eam retinere. Item, quod in casu vel actu indifferenti qui potest applicari & intelligi ad delictum vel innocentiam, potius est presumenda innocentia quam culpa vel delictum: textus est notabilis in l. absentem. ff. de poenis. cuius pulchra verba sunt, sanctius enim est nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare. Item quod ex presumptionibus non approbatis a iure non debet quis condemnari ad poenam corporalem: & tantum iudex fuit recusatus, & assessor absoluit eum: & iudex condemnauit ad torturam, & sibi fuit imposita & nihil confessus fuit, & tandem liberatus & absolutus fuit.

19 Quarto et principaliter est punibilis coitus et accessus cum clerico, sacerdote, vel religioso, vel cum homine coniugato: nam si aliqua mulier etiā soluta et inhonesta habeat accessum ad clericum vel coniugatum, punitur poena vni⁹ marchæ argenteæ: et postquam semel fuerit condemnata, si reinciderit in idem delictum, punitur poena alterius marchæ argenteæ, et insuper in exilio vnius anni: et pro tertia vice punitur poena alterius marchæ argenteæ et flagellorū: quæ quidem poena pecuniaria diuiditur isto modo: nam duæ partes applicantur fisco, et alia pars applicatur accusatori, vel iudici ex officio inquirenti et exequenti: ista poena principaliter imponitur ut detur occasio quod clerici, religiosi, et homines coniugati viuunt casti, nec inueniant sibi concubinas: ita disponit textus in l. 23. & 24. tituli 2. libri 1. ordinamen. & in pragmatice. 95. & 96. libri pragmatice. Folio. 88. postea autem ista poena est augmentata, quia pro prima vice talis concubina punitur in poena prædictæ marchæ argenteæ, & insuper in exilio vnius anni ab oppido ubi commisit delictum & eius territorio: & pro secunda vice punitur poena prædictæ marchæ argenteæ & in

exilio duorum annorū: & pro tertia vice cōdemnatur poena flagellorū, & poena alterius marchæ argenteæ, & exilio vnius anni: ita disponit hodie quoddam capitulum de los Corregidores. folio. 5. colum. 2. & postea fuit alterata & augmentata prædicta poena, quia pro secunda vice imponitur poena flagellorū, & ex illo vnius anni, & alterius marchæ argenteæ: ita disponit lex. 40. in. ll. de Madrid.

20 Prædicta tamen poena non habet locum in muliere coniugata, quia licet sit concubina clerici vel religiosi, non potest puniri supradictis poenis legalibus, sed tantum maritus potest eam accusare de adulterio: ita probat text. in l. si vxor. verbi. sed & in ea. ff. de adul. ubi habetur quod licet accessus ad meretricem non sit punibilis, tamen debet intelligi in meretrice non coniugata: secus verò in coniugata: quia illa potest de adulterio accusari, & non cadit sub legibus simpliciter loquentibus de accessu & delicto carnali mulierum: & in expresso isto fundamento & ratione ita determinat Io. And. in additio. ad Spec. in titu. de iniurijs, & damno. dato. 1. colū. in me. et illud dictū reputat singulare Lud. Ro. ma. in. l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. 7. col. nu. 23. Alex. in. l. pleriq. ff. de in ius voca. si. colū. nu. 2. et ibi lazo. pen. col. in fi. et interminis ita disponit hodie pragmatice. 95. fol. 88. quæ sic quotidie præficiatur. Quod tamen singulariter limita et intellige præterquam si maritus talis mulieris concubinæ sciret vitam et mores vxoris suæ, et pateretur, consentiret, et dissimularet cum ea: quia tunc talis mulier possit puniri tanquam concubina clerici vel coniugati, et non gauderet privilegio mulieris coniugatæ: ita singulariter determinat Ioannes Baptista de sancto Severino, in tractatu de debitore fugituo. 3. columna, numer. 24. et illud dictum extollit et reputat nouum et singulare Hippolytus de Marsilijs in. l. vnica. C. de raptu virginum. 7. columna, numer. 31. Item adde quod in prædictis casibus iudex secularis potest intrare domum clericorum, religiosorum, vel coniugatorum, ad inquirendas prædictas concubinas: et in expresso ita determinat prædicta pragmatice. 96.

21 Aduertendum tamē quod videtur, quod prædictæ leges regni non valeant nec potuerunt inducere et disponere, quod puniant prædictæ concubinae clericorū, et inquirent domus eorū: quia directè nec indirectè non potest rex vel princeps aliquid statuere contra personas ecclesiasticas vel statum eorum, argumento textus in capit. 1. de immunitate ecclesiasticarum. lib. 6. et in

in. ca. 11. §. 8. dist. 11. Item etiam quia ex tali procellu & lentetia lata contra concubinas infamatur ipsi clerici, saltem de facto propter criminis conexitatem. Cōfirmatur etiam ex sententia Cōllatini, dicentis quod chlamyde sua cooperiret clericū peccatē ne ab aliquo videretur, ut habetur in. c. in scripturis. 69. dist. 11. Sed his non obstantibus cōtrarium est tenendum.

Imò quod principes nostri licet & iuste potuerunt prædictas leges cōdere contra publicas concubinas clericorum, nec tunc honestitas ecclesiastica maculatur, sed potius defenditur. Item etiam quia de iure canonico cōcubinatus & omnis fornicatio est illicita & reprobata, maxime in clericis & personis ecclesiasticis, ut in cap. nemo. 32. q. 4. cum alijs: ergo bene possunt leges ciuiles isto casu coadiuuare & punire, ut in. c. si in adiutorium. 10. dist. 11. & in ea. cum ibi notatis, de ope. noui. nūtiatio. & in expresso reperio, quod ita tenet Ancharra. in regula, ea quæ de regulis iuris. in. 6. 13. q. vbi dicit quod de hac questione fuit interrogatus & consultus per clarissimum Principem Carolum, & cum deliberatione sibi respondit, quod valent & sunt iustitiam Ancharra. in consil. 96. Ioan. de Ana. in rubric. de adulter. 2. colum. & forte ideo cautè prædictæ leges nostræ regis tantum loquuntur in isto casu quādo prædictæ concubinae clerico rum sunt publicæ & manifestæ.

22 Vnum tamen est quod hoc casu non sufficeret quod probetur clericum religiosum vel coniugatum habuisse accessum cum aliqua muliere soluta, nec adhuc eos reperire in flagranti delicto ut ex hoc talis mulier puniatur prædicta poena tanquam concubina, sed requiritur, quod probetur publicè & manifestè eam habuisse pro concubina, & pro tali publica concubina sit reputata: quia videntibus & sciētibz vicinis ille clericus vel religiosus domum eius intrat, & cōuersatur, dādo ei necessaria, argumento text. in. l. si vicinis. C. de nuptijs. & in terminis ita tenet & declarat Hostiē. 105. Andreas. Abb. & cōmu. doct. in. ca. de illo. de eo qui cognoscit. confan. vxor. suæ. Palatios Ruu. in sua repetitio. §. 21. fol. 95. 1. & 2. colum. Adde tamen quod ipse homo cōiugatus qui habet prædictam concubinam potest dici infamis, argumento textus in. l. C. de incestu nuptijs. & ibi expresse tenet Bald. & alij doctores.

23 Quinto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter dominam & seruū propriū: nam si seruus habet accessum ad dominā suā, etiam solutam, honestam vel inhonestam, punitur poena mortis qualificata: quia contraema

tur, & etiam ipsa domina punitur poena capitali. mortis: textus est expressus in. l. vnica. C. de mulieribus q. se proprijs seruis cōiunxerūt. & ibi glo. ord. Barto. Cinus. Iaco. Bu. Bald. Sali. & cōmu. doct. & ibi exclamat Cinus contra feminas quæ tam nefandum crimen committunt: exclamat etiam Angel. de Arce. in parte, chemai adulterato. 26. colum. verbi. quæro quæ sit poena stupri. & idem disponit in seruo lex 2. tit. 19. 7. Part. imò etiam si talis domina nubat seruo suo, vel ei dederit libertatē & postea nubat ei, uterq. punitur poena: ita disponit. l. 1. tituli. n. libr. 4. foro. 11.

24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus tutoris vel curatoris cum pupilla vel adulta suā: nam si tutor habeat accessum ad pupillam suā durante tutela, imò quod magis est finita tutela, vel curator habeat accessum ad adultam suā durante cura vel ea finita, punitur poena deportationis, & poena confiscationis omnium bonorum suorum: textus est in. l. vna. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruerit. & ibi notat gloss. ord. Odo. fred. Bartol. Cin. Iaco. But. Faber. Bal. Sali. & cōmu. doct. & licet illa lex in loquatur in eo qui quondam fuit tutor vel curator, & habuit accessum ad pupillā vel adultam iam exemptam a tutela vel cura: tamen eadem ratio est, & a fortiori in eo qui actualiter est tutor vel curator tempore accessus: & in expresso ita tenet ibi Odo. & est de mēte omnium, & probat text. cum ibi notatis. L. qui pupillam. ff. ad legem Iul. de adulter. & idē disponit text. in. l. 6. tituli. 17. Part. 7.

25 Ex quo textu in dicta. l. vna. cum cōmu. opi. inferi singul. Ioan. Faber in. §. item lex Iulia. de adulterijs. in. l. de pub. iudi. in fine, quod si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam vel incarceratam sub custodia sua, acriter deberet puniri: imò de cōsuetudine puniretur poena mortis: & sequitur ibi Ioan. de Plat. pe. col. num. 59. & illud dictum reputat singul. & vnicum Paris de Puteo in tracta. syndicatus, in parte, adulterium. fol. 43. vbi hoc not. extendit ut procedat etiam si talis mulier sit inhonesta, imò publica meretrix: & in expresso idem tenet Hippol. in. l. 1. ff. ad legem Cor. de Sica. 2. col. nu. 5. tenet etiam & commendat Paul. Grilaudus in tracta. de poenis omnifariam coitus. 13. q. principi. Quod tamen intellige quando talis mulier meretrix quæ est capta cognoscitur inuita & per vim: secus verò alias, quia mitius deberet puniri: ita Cifuentes in. l. 62. in. ll. Tauri. 2. col. in fin. Ego tamen dico, quod cum iste casus a iure non sit decus, puniret custos Ant. Go. in. ll. Tau. Qq 4 car.

carceris poena quadam arbitraria, secundum qualitatem personarum & carceris.
26 Septimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius sectæ: nam si aliqua mulier, virgo, vel vidua Christiana habeat accessum cum homine alterius sectæ, pro prima vice punitur in poena medietatis confiscationis bonorum, & applicandis certis personis: de quibus in l. Par. infra alleganda: & pro secunda vice punitur in poena mortis, & in poena confiscationis omnium bonorum: & si fuerit mulier publica vel inhonesta, pro prima vice punitur poena flagellorum, & pro secunda vice punitur poena mortis: & si fuerit mulier coniugata, debet poni in manibus & potestate mariti, ut de ea faciat quod velit: text. est in l. si titu. 25. 7. Part. de iure autem communi quæ poena imponatur, vide text. & docto. in l. ne quis Christiana. C. de iudeis. & omnino & melius quæ alibi Paulus Gratianus in tracta. de poenis omnifariam coitus. q. princip.
27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus, quando quis bis contraxit matrimonium: imo hoc casu punitur ex solo matrimonio, modo habuerit accessum ad secundam uxorem, modo non: & de iure communi poena est arbitraria, & ultra hoc efficitur infamis: text. est in l. 1. C. de incest. nupt. cuius verba sunt meminerim qui sub ditione sit Romani nominis binas uxores habere posse vulgo patet, cum etiam in edicto prætoris huiusmodi viri infamia notati sunt, quam rem competens iudex multare esse non patitur, & ibi notat glo. ord. & commu. docto. text. est in l. 1. §. si. ff. de his qui not. inf. text. in l. quid ergo. §. eodem titu. text. in l. cum qui duas. C. ad l. lul. de adul. facit text. in c. de benedicto. 22. q. 1. & ibi docto. & quod per eam tenet Abb. & docto. in c. cum haberet. p. eo qui dux. in matr. quam poli. per adulter. Abb. Car. Præposit. & docto. in ca. accepti. de sponsa duorum. Hodie tamen iste talis punitur corporaliter isto modo, nam debet sibi publice imponi signum in fronte, ad instar literæ: quæ ita disponit text. in d. titu. 15. lib. 8. or. text. in l. 1. titu. 1. lib. 5. ord. & in quantum illa dicit ultra poenas à iure statutas, intelligo de poena infamie quæ erat ipso iure imposita per d. etas. l. communes supra allegatas: Item etiam intelligo ultra poenas positas per l. no. Par. l. si. titu. 17. 7. Part. quæ dicit quod isto casu ille qui bis contraxit matrimonium punitur in exilio quinque annorum: & insuper confiscantur sibi omnia bona quæ habebat in illo oppido vel loco ubi tale matrimonium secundum contraxit, & non

extantibus filiis vel nepotibus quibus bona applicentur, medietas applicatur parti quæ damnum passa fuit ignoranter, & alia medietas fisco: & si ambo scienter contraxerunt prædictum matrimonium, puniuntur poena prædicti exilij, & in confiscatione bonorum quæ habebant in illo loco, & non extantibus filiis vel nepotibus, applicantur fisco: sed in illo casu habet locum poena stupri, ut de iure civili quam canonico: & credo quod non, cum illa poena sit competens. Aduertendum tamen quod aliqui literati huius regni dicunt, quod illa lex est corrupta: quia non debet dicere quod imponatur delinquenti litera. q. quia nullam videtur continere causam vel rationem fundamentalem: sed illa litera debet esse. b. quæ sit e contra & sursum, ut patet ad sensum, quasi significet bigamus: & sic est error scriptoris: alij vero dicunt & tenent quod debet dicere. x. quasi male senserit de fidelij tenent quod debet dicere. ij. quasi per illas duas literas & signa numeralia intelligatur bis contraxisse matrimonium: sed quidquid sit, illa lex communiter prædicatur, ut iacet, & imponitur in fronte litera. q.
28 Dubium tamen est circa illam legem, an habeat locum in femina quæ contraxit bis matrimonium: & indubitanter teneo quod sic: & hoc tali fundamento & ratione, quia lex vel dispositio quæ tunc est poenalis & odiosa loquens in masculo extenditur ad feminam, quando militat eadem ratio: ita probat text. in l. si quis in tanta. C. unde vi. iuncta glo. mag. in. i. q. & communi opinione, ubi habetur quod poena illius. l. loquens in masculo extenditur ad feminam: text. in l. vna iuncta glo. in verbo. sp. sam. & commu. opi. C. de rap. virg. text. in l. quicunq. C. de ser. fugi. text. in l. si quis id quod ibi, sed & utrunq. sexus prætor complexus est. ff. de iurisd. om. in. text. in l. 1. C. de in ius voca. text. cum materia in l. 1. ff. de ver. sign. & in terminis hoc aperte probat prædicta lex. si. titu. 17. 7. Part. Nec obstat si dicatur quod in illo casu maritus potest uxorem accusare de adulterio commisso cum secundo viro, unde videtur cessare alia poena, argu. text. cum materia in l. senatus. ff. de accusa. quia illud est verum quod esset unicuique delictum: sed in nostro casu sunt duo delicta, vnde est contractus matrimonij in contemptu ecclesiæ, & istud punitur per prædicta. Aliud est adulterium si sequatur copula in offensam mariti, unde merito talis mulier veniret puniendi forma prædictæ. Item huius regni: & postea si maritus accuset, sibi traderetur, secundum formam legum nostri regni.

Item

29 Item etiam circa prædictam. l. quæro, si quis ter vel pluries contraxit matrimonium viuente prima uxore, vel mulier viuente primo marito, an debeat grauius puniri: & recolo me iam hoc vidisse in contin. gentia facti: & breuiter teneo quod in illo casu alterabitur poena, & contrahens grauius debet puniri: unde ultra prædictas poenas puniret alia poena extraordinaria iudicis arbitrio: quia delictum reiteratum acius debet puniri, argu. mento text. in l. 1. in fin. C. de epis. audien. text. in l. capitulum. §. solent. ff. de poenis. cum similibus. facit etiam bonus text. in l. hos accusare. §. omnibus. in ff. de accus. ubi habetur quod quando poena imposita non potest peti, cadere, nec habere locum in aliqua persona, alterabitur poena iudicis arbitrio: & ad hoc summè notat & commendat ibi Bar. in ultimo notabili, & ceteri docto.
30 Item etiam circa prædictam. l. quæro, si istud secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inuaidum de iure, ratione consanguinitatis, vel ex alio impedimento, an habeat locum prædicta. l. & eius poena: Et breuiter dico quod sic: quia ibi non consideratur validitas vel inualiditas matrimonij, sed dolus, culpa, vel delictum contrahentis: quod patet, quia quando quis contraxit secundum vel tertium matrimonium, tale matrimonium ipso iure nullum est, & tamen punitur: ergo idem est quando ex alia causa vel impedimento esset nullum: & in expressis ita probat text. not. in l. cum qui duas. C. ad l. lul. de adulter. cuius verba sunt, cum qui duas habuit simul uxores, sine dubitatione committatur infamia: in ea namque re non iuris effectus quotiens nostri matrimonia contrahere plura prohibentur, sed animi delinatio cogitatur. text. in c. nuper. ubi similia verba ponuntur extra. de bigamis. text. in l. qui contra. & in Authen. incestas. C. de incept. nupt. cum similibus. ubi habetur quod ille qui scienter contrahit incestas nuptias cum consanguinea vel affine, licet matrimonium ipso iure non valeat, punitur poenis, de quibus ibi. Nec obstat text. in l. si vxor. §. diuus. versicul. sed sic. ff. ad l. lul. de adul. ubi dicitur quod si matrimonium inter aliquos non valet, & vxor commisit adulterium, non potest accusari ut adultera: quia respondeo quod non potest accusari ab ipso marito iure mariti cum vere non sit: sed bene potest accusari iure extranei, de quo latius infra dicitur.
31 Item etiam circa prædictam. l. quæro si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum matrimonium, vel contra, & in veritate viuat, an habeat locum poena præ-

dictarum legum huius regni: Et breuiter & resolutiue dico sic, quod si maritus longe absens & de eius morte fuerit certiorata, saltem per vnum talem legitimum & fide dignum, qui in actis deponat cum iuramento, & fama concurrere, poterit impune secundum matrimonium contrahere: text. est in Authen. ut liceat matri & aux. §. quod autem à nobis. colla. 8. & ibi notat Barto. Ange. & commu. docto. text. in Authen. hodie. C. de repu. & ibi notat glo. or. Bar. Cin. & commu. docto.
Hodie tamen de iure canonico cui est statum poterit impune secundo nubere si talis mulier certum nuntium de morte eius recipiat, textus est in cap. in presentia. de proba. & ibi notat & commendat in hoc. Abb. & commu. docto. facit etiam text. & ibi notant docto. in c. 2. de secundis nuptijs. textus & ibi glossa ordinaria. & communiter doctores in ea quoniam frequenter. §. si autem. ut lite non contestata. si vero prædicta mulier aliter contrahat, punitur poena adulterij. & per consequens poena prædictæ legum. text. est in dicta Authen. ut liceat matri & aux. §. quod autem à nobis. colla. 8. text. in dicta Authen. hodie. vers. si vero. C. de repu. cuius verba sunt: si vero præter hæc nupserit, tam ea quam qui eam duxerit velut adulteri puniantur. & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Cin. & commu. docto. Vnum tamen est quod si talis vera & legitima certioratio de morte viri non interueniat, sed sola fama vel aliqua credulitas, excuset uxorem: ita probat text. not. in dicto. c. 2. de secundis nuptijs. & ibi tenet glo. or. & commu. docto. glo. etiam ord. & commun. docto. in dict. c. in presentia. pro qua communis sententia & conclusio est hodie. l. no. Parti. in l. 8. titu. 9. part. 4. facit etiam no. l. q. titu. 14. 3. partit. quæ disponit quod in successione probata absentia alicuius per decem annos cum publica fama mortis potest succedere. Hodie tamen de iure nouo ordinamenti talis mulier ex hac credulitate vel fama non excusatur in totum sed mitius puniri debet: quia traditur marito ut ex ea faciat quidquid velit, dum tamen non occidat eam: text. est in l. 7. titu. 15. lib. 8. ordina.
32 Nono & principaliter est punibilis accessus contra naturam: nam si quis habeat accessum ad alium hominem, committit detestandum & abominabile crimen Sodomitæ, contra naturam: quod grauius est ceteris criminibus præter hæc resim, & creditur in maximam offensam Dei & totius nature, ut in c. adulteri. 35. q. 7. ibi, sed omnium horum est pessimum quod contra naturam sit. &

in cap. flagitia. eadē causa & questione: & tenet Collectarius in cap. inquisitionis. i. co. de accus. propter quod crimen quinque civitates fuerūt destructae: tres ex proprio delicto, & duae ex civitate, vt in cap. clerici. de excessibus praetorum. & ibi notat gloss. ordi. & commun. docto. & in. c. vt clericorum mores. de vita & honestate clericorum. & in. c. sed & continuo. de poenitentia. dist. i. & habetur originaliter Genesis. c. 18. & 9. & in veritate pudet loqui in tam nefando crimine & turpi materia, & in ea verba proferre: sed vt consilio & exemplo diui Chrysostomi in declaratione epistolarum Pauli ad Corinthios, super Epistola. 37. dicentis, qd nō dedignetur praedicatores in hoc detestabili crimine verba proferre pro vtilitate populi. ita ego nolo de dignari de eo loqui pro bono publico, & instructione iudicium, & poena malorum, & terrore & exemplo bonorum: & in primis dico quod poena huius nefandi criminis est poena mortis & confiscatio omnium bonorum, tam in agente quam in patiente. text. est capitalis & expressus in l. cum vir. C. ad. l. Iuliam, de adul. cuius verba sunt, cum vir nubit in foemina vires perrecturam, quid cupiat vbi sexus perdidit loci. & vbi scelus est id quod non proficit scire: vbi enim mutatur in alteram formam, vbi amicitia nec videtur iubenius in surgere leges, ut mari iura gladio vtore, vt ex quilibet poenis subdantur infames, qui sunt vel futuri sunt rei. & ibi ad hoc notat glossa ordi. Azo in summa illius tituli, fin. colum. nume. 25. Odofred. Cinnus. Iaco. Butri. Bert. Albe. Faber. Bald. Salic. & commun. docto. de qua lege dicit ibi Bar. qd non cōsuevit legi in scholis propter turpitudinem materiae: dicit etiam Albe. quod illius legis est pulcher lylus, turpis materia, sententia iusta. Vnum tamen est quod verba illius legis si bene inspicantur non probāt hunc intellectum, nec videtur loqui in nostro casu: nam dicit cum vir nubit in foeminam. vnde videtur loqui qd masculus cōtra naturam matrimonium cum alio masculo, & ad eum habuit accessum sub colore matrimonij: & iste videtur sensus illius legis, in quantum dicit, cum vir nubit in foeminam. i. vir nupit alteri tanquam foemina: & istud crimē proprie punit illa lex, non vero simplex crimē Sodomitae sine matrimonio: & istum intellectum aperte tenet gloss. ordi. in. c. cum secundū leges. de haereticis. lib. 6. in gloss. i. & circa hoc interrogauit peritissimum in lingua Graeca & Latina Comēdatarium proprietatis cathedrae in hac nra Salmanticensi Vniuersitatis regentem, qui duxit mihi qd iste erat verus & realis sensus illius

legis & verborum eius. Et confirmatur ex libris authenticis Poetarum, quibus cauetur quod illo tempore antiquo contrahebantur talia matrimonia inter masculos, & dotes cōstituebantur vt habetur expresse per Suetonium Tranquillum in vita Neronis. 28. cap. dicentem. puerum Sporū ex cētis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus, cum dote & flamineo per solenne nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro vxore habuit. Habetur etiam per Iuvenalem in. 2. Satyra dicentem. Quadraginta dedit Gracchus sextertia, dotem Cornicini. & in eadem Satyra, Traditur ecce viro clarus genere, atque opib' vir. & rursus in eadem Satyra. Quae causa officij? quid queris nubit amicus. Item etiam & secundo pro hoc intellectu facit text. in l. stuprū. vers. i. ff. ad. l. Iuliam, de adul. vbi expresse dicitur qd stuprum committitur cum virgine vel vidua, vel puero: ergo aperte ibi probatur qd pro delicto simplici Sodomitae non imponatur poena mortis, sed tantum poena stupri, quae est longe minor, vt supra suo proprio loco & delicto diximus.

Tertio & principaliter pro isto intellectu facit text. expressus in l. 4. vers. prae terea. ff. ad. l. Iul. de vi. vbi habetur qd ille qui per vim stuprauerit puerum vel foeminam tenetur poena illius legis quae est de portationis & publicationis bonorum: ergo sine vi sit poena simplicis stupri, & nullo casu erit poena mortis. Sed his non obstantibus cōtrarium est tenendum, imo quod propter hoc delictum Sodomitae, etiam sine colore matrimonij, imponatur delinquentib' poena mortis de iure antiquo: & ita intelligat praedicta lex. cum vir. nam dum dicit, cum vir nubit in foeminam, debet intelligi id est, se supponit tāquā foemina, & assumit officium eius contra naturam, & sic procedat & habeat locum eius poena, modo inter eos sit contractum matrimonium modo non: & in expresso vltra doctores allego text. expressum & formalem in. §. item lex Iulia. de adulteriis. In titu. de publicis iud. vbi dicit quod pro stupro & nefando crimine commisso cum masculo imponitur poena adulteri, quae est poena mortis. Nec obstat si quis dicat quod pro stupro non imponitur poena mortis, sed mitior: quia respondeo qd illud est verum qd committitur cū foemina, virgine, vel vidua, secus vero si cum masculo: quia licet sit delictum stupri, tamen pro eo imponitur poena mortis: & iste est verus sensus illorū iurum: & in terminis ita tenet & declarat gloss. ordi. in dicto. §. item lex Iulia. In l. de publi. iud. & ibi Faber. Ange. Nico. Platea, & commun. docto. glo.

gloss. ordi. in l. inter liberas. §. i. ff. ad legem Iuliam de adul. & ibi commun. docto. gloss. ordi. in l. 2. §. i. vers. miles. ff. de his qui not. infra. & ibi commun. docto. tenet etiam Azo in summa. C. ad. l. Iul. de adul. fin. colum. nu. 25. Odofred. in l. vna. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruperit. Hosli. in summa. de adulteriis. §. colu. vers. & qualiter Ang. de malef. in parte, cliemai adulterato. 15. colu. vers. quaro quae sit poena stupri. Paulus Grilaudus in tractatu de poenis omnifariae coitus. 2. q. principi. pe. colu. & §. q. nu. 4. Bonifa. in tractat. malef. §. in rub. de adulterio. pro qua communis sententia est hodie text. de iure nouo Authen. in Authen. vt non luxurietur contra naturā. colla. 6. vbi aperte imponitur poena mortis ibi dum dicit, & vltimis subdere supplicij. & ibi notat gloss. ordi. Bar. Ange. de Peru. Iaco. de Bellouiso, & cōmuniter alij docto. & in expresse idem hodie disponit lex. 2. titu. 21. parti. 7. & lex. 2. titu. 9. lib. 4. foro. Illud hodie de iure nouissimo ista poena mortis est qualificata: nam imponitur poena ignis, & sic delinquentes cōcremantur, & omnia eorum bona ipso facto confiscantur: ita disponit pragmatica huius regni. 85. fol. 80. lib. pragmaticarum.

33 Et adde quod idem est si vir habet accessum ad vxorem propriam, vel ad aliam quamlibet mulierem per vas exterius contra naturam: quia ambo puniuntur praedicta poena: ita aperte probant praedicta iura, & eorū ratio: et in expresse ita tenent solus Iacob. Bu. in dicta. l. cum vir. C. ad. l. Iul. de adul. Bertachinus in parte, Sodomitae. Bonifacius in suo tract. malef. in rub. de raptoribus. 2. colu. fin. Cardin. in Clement. 7. de cōsang. & affina. §. q. Philippus Decius in Authen. si qua mulier. C. de secun. nup. 4. col. nu. 9. pro qua sententia et cōclusionem facit text. in ca. adulteri. 2. q. 7. ibi, sed omnium horū est pessimum quod cōtra naturam sit: vt si vir mēbro mulieris non ad hoc concessio voluerit vti. text. in. c. vsus eadem causa, & questio: cuius verba sunt. vsus naturalis et licitus est sicut in coniugio, et illicitus sicut in adulterio: cōtra naturā vero semper illicitus, & procul dubio flagitiosior atq; turpior: quē sanctus Apostolus et in masculis et in foemina arguebat. Et istum casum vidi de facto in opido de Talauera, vbi quidam advena insecutus ab vxore quia ibi secundo nupserat, captus fuit: et talis vxor accusauit ipsum quod nedum bis nupserat, sed etiam cum ea habuit accessum contra naturā per vas exterius, ipsa iniura et resistente: et tandem ipse cōfessus est delictum, et fuit combustus et concrematus.

24 Et idem est si aliqui qua foemina agit tāquā masculus cum alia foemina: quia ambae dicuntur committere crimē Sodomitae contra naturam, et debent puniri praedicta poena: quia hoc casu militat praedicta iura et eorū ratio. et in expresse ita tenet gloss. sing. in iure. in l. foedissimā. C. ad. l. Iul. de adul. in glo. ibi dum dicit, alij dicunt loqui cum foemina agit vt vir, sicut e contra vir vt foemina. infra. eadē l. cum vir. et illam gloss. no. et cōmen. ibi solus Salice. idem Salice. in dicta. l. cum vir. Ang. de Are. in tract. malef. in parte, cliemai adul. 15. col. vers. quaro quae sit poena stupri. Philippus Decius in Authen. si qua mulier. C. de secun. nup. 4. col. nu. 9. tenet etiam Apostolus Pau. ad Roma. ca. 7. in fi. et expresse sanctus Thomas. 2. 2. q. 154. arti. n. Quod tamē dupliciter declaro. Primo modo si foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento materiali: et relatum est mihi quod iste casus iam contigit de facto in quibusdam monialibus quae fuerunt combustae. Ex quo videtur inferendum quod eadem ratione, imo a fortiori, si masculus habet accessum ad foeminam mediante aliquo instrumento materiali, videatur committere istud nefandum crimen contra naturam et patiatur eandem poenam: ita probatur ex superi. et iam iste casus contigit de facto in hac ciuitate Salmanticensi, vbi maritus quidam frigidus et impotens ad cognoscendum carnaliter vxorem intentauit eā corrumpere mediante quodam ligno ad hoc per eum fabricato, et ipsa clamauit et superueniunt vicini, et captus fuit per iudicem, et iudex fuit recusatus, et causa mihi commissa tāquam assessori: et fuit mihi maximum dubium, et certē si delictum esset consummatum forte imponeretur sibi poena mortis: sed cum delictum fuit attentatum, fuit imposita poena arbitraria flagellorum cum illo instrumento ligneo in collo, et poena exilij temporalis. argumento communis opinionis doc. in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. et cleric. et in l. is qui cum telo. C. ad legē Corn. de sic. vbi habetur quod in atrocioribus delictis effectus et conatus punitur poena arbitraria: et similiter est mihi relatum quod istud contigit in ciuitate Cordubana: nam maritus primo die nuptiarum credens se impotentem simili modo voluit vxorem corrumpere, et tūdem ipsa clamauit et ipse aufugit. Secundo modo si foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento: nam secundum medicos et naturales, foeminae inter se coire possunt delectando, non generando: vt melius quam

quàm alius declarat Nicola. Luf. Florentinus, in sermone. 6. tractatu. 1. 4. prope finem: ubi dicit ista verba. & dicit Auicena quod mulier & mulier sibi inuicem commiscens suscipiunt semen supra semē, & delectantur, potest enim mulier suscipere semē nēdum à viro sed etiam ab alia muliere: non quidem generatiuum, sed delectationis inductiuium.

Sed ego dicerem quod in primo casu nefando procederet prædicta glossa & communis opinio, scilicet quādo foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento: sed in secundo casu quādo foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento, videtur quod puniatur poena arbitraria, & recolo quod iam super isto casu fui consultus à quodam iudice cum haberet de facto, & nolui consulere: & postea audiui à quodam iudice fide digno huius regni quod dū esset iudex in ciuitate Granata contigit punctualiter iste casus, & tandem mulieres delinquentes fuerunt condemnatae & punite poena flagellorum & galearum, & sententia fuit confirmata per auditores regiosillius ciuitatis.

Et idem est si foemina haberet accessum cum viro tanquam agens: puta si ipsa ascendit supra virum: ita etiam expresse videtur tenere glo. recte intellecta in dicta. l. foedissimā. dum dicit, alij dicunt loqui, cum foemina agit vt vir, sicut econtra: & in terminis ita reperio quod vno verbo tenet solus Angelus de maleficijs. 15. colum. versicu. quarto quādo dicatur committi stuprum. & ibi eius additionator: sed certe hoc casu etiam non auderem imponere poenam ordinariam cum non reperitur in iure decisum: vnde æquius & iustius esset tantum poenam arbitrariam imponere.

Item adde quod in isto nefando & detestabili crimine & delicto contra naturam puniatur affectus, & attentatus, licet actus non sit perfectus nec consummatus: ita disponit prædicta pragmatica. 85. lib. pragmaticarum. Ex quo inferitur quod licet in delictis etiam grauissimis non puniatur affectus & voluntas poena ordinaria, nec attentatus, saltem de communi consuetudine, vt in l. si quis, non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. tamen in isto casu & delicto nefando contra naturam bene puniatur solus attentatus poena ordinaria sicut si actus esset consummatus. Ex quo necessario queritur & dubitatur, si quis habet accessum ad alium non per vas exterius sed inter crura vel in alia parte corporis, vel manibus abutendo, & semen emittendo, an dicatur ex hoc commissum peccatum

contra naturam, & imponatur eius poena: Et certe videtur quod non. Primo quia si cut naturalis accessus est cum muliere per vas exterius: ita probant prædicta iura maxime textus in dicta. l. cum vir. ibi dum dicit, ubi sexus perdidit locum. Secundo quia quādo delictum requirit certam formam & qualitatem, illa deficiente non est delictum: vnde hoc casu tantum puniretur poena arbitraria & extraordinaria: & in terminis ita tenet Angelus de maleficijs, in parte, chemet adulterato. versu. quarto quæ sit poena stupri. Nec obstat prædicta pragmatica huius regni quæ habet quod ex solo attentatu, licet delictum non consummetur, puniatur quis poena ordinaria: quia debet intelligi quādo attentatus & preparatio huius nefandi criminis fieret per vas exterius, non vero per alias partes corporis. & ita teneo & concludo.

35 Decimo principaliter est punibilis accessus cum animali: nam si aliquis homo habeat accessum ad aliquod animal, puta ad equum, vaccam, vel ad aliud animal: vel aliqua mulier habeat accessum ad aliquod animal, & patitur se ab eo cognosci, committit nefandum crimen contra naturam, quod etiam vocatur bestialiter, & puniatur poena mortis. textus est singularis in iure in capit. mulier. 15. questione. 1. eius verba sunt, mulier quæ accesserit ad omne pecus & vult ascendi ab eo, interficietur mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim sunt, & ibi ad hoc notat & commendat Archidia. & communiter doctores. & illum textum ad hoc notat etiam & commendat Imola in l. defuncto. 1. colum. ff. de publicis iudic. Roma. & communiter moderni in l. 2. C. qui testamentum facere possunt. idem Romanus in l. si viro. §. de viro. soluto matrimonio. 46. fallen. numer. 78. Alexander in l. ex facto. de vulga. & pupilla. 9. colum. numer. 35. & ibi communiter moderni. Hippolytus in l. 1. C. ad legem Corn. de sicar. 6. colum. numer. 60. & ista poena probatur in sacra scriptura, Exodi. 22. capit. ubi dicitur, Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Item etiam Leuitici capite. 20. ubi dicitur, Qui cum iumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite: mulier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo. & idem disponit hodie textus in l. 2. in fine. titulo. 21. Partita. 7. sed dubium est an hoc casu habeat locum pragmatica huius regni supra allegata, quæ punit delictum contra naturam: Et certe credo quod sic cum

cum proprie istud sit delictum?

Aduertendum tamen quod animal etiam interficitur, ne daret memoria illius criminis: sed practica huius regni non videtur iuridica, in quantum iudices per sententiam iubent suspēdi animal: sed tantum debent interficere, non tamen suspendere: & ista est intentio prædictorum iurum: sed laudabilis est practica propter immanitatem criminis, & propter publicum exemplū. Et ex superioribus infero, quod si quis habet accessum ad quālibet aliam speciem vel materiam non aptam nec determinatam à natura ad coitum, & generationem secundum propriam speciem, committit delictum & crimen contra naturam: & iam relatum est mihi à fide dignis quod contigit & visum est aliquas personas fecisse foramen in terra, & ibi coire & emittere semē, ac si cum aliqua foemina coirent. Sed an hoc casu debeat imponi poena mortis de iure communi, & hodie poena qualificata pragmatica, dubito & teneo quod nō, cum lege non caneatur, nec reperitur tale delictum punitum: sed iudex recte posset imponere poenam arbitrariam, attentata qualitate facti & personarum.

36 Vndecimo principaliter est punibilis accessus commissus per vim: nam si quis per vim rapuerit aliquam honestam mulierem virginem, viduam, nuptam, vel religiosam: & habuerit accessum ad eam, puniatur poena mortis, & omnia bona eius applicantur mulieri raptæ: textus est capitalis & expressus in l. vna. C. de raptu virginum. & ibi glossa ordinata. Azo in summa. Odofredus, Cuius, Iacobus Butriga. Bartolus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter doctores. textus in l. raptores. C. de episcopis & clericis. & ibi glossa ordinata. & communiter doctores. textus in §. item lex Julia. de vi. versicu. fin. autem. Institut. de publicis iudic. textus in l. 3. titulo. 20. Partita. 7. textus in l. 1. & 2. titulo. 10. libro. 4. foro legum. & si talis violentia fiat in eremo, vel fiat in aliqua ciuitate vel oppido, & cum muliere rapta fugiat delinquens in eremum, est casus de Hermandad: & puniri debet poena sagittæ. textus est in l. 2. in legibus de Hermandad. & ista eadem poena habet locum in eo qui præstitit auxilium & fauorem vt hoc delictum committeretur. ita expresse dicunt & disponunt prædicta iura.

37 Item etiam habet locum in foemina rapiente virum, licet hoc raro contingat: ita tenet glossa singularis & vnica in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. in verbo, sponsam. quam ad hoc di-

cit singularem & vnica Angelus de Peru. ibi in fine, dicens quod semel vidit in ciuitate Florentiæ quandam meretricem comburi ex eo quod per vim rapuerat quendam pulchrum puerum. tenet etiam Baldus ibi. fina. colum. penulti. quæsti. & ubi Hippolytus. 36. colum. numer. 33. ubi dicit communem opinionem, & illam etiam glossam reputat singularem Petrus de Verma in additionib. Iacob. Butriga. in l. raptores. C. de episcopis & clericis. penulti. colum. in medi. pro qua glossa & eius sententia facit expresse textus in dicta. l. vna. versicu. poenas autem. ibi, siue masculi siue foeminae sint. quæ ad hoc allegat ibi Baldus, licet ille textus loquatur in auxilium vel fauorem præstitem, quod puniatur, modo sit masculus, modo foemina: à fortiori habebit locum in ea quæ principaliter delinquit. & illam glossam ad hoc reputat notabilem Hippolytus in l. si quis viduā. ff. de quaestione. columna. 2. nume. 6. ubi plura cumulat in eius confirmationem. Et istam dicit communem opinio. Pau. Grilan. in tract. de penis omnifariam coitus. 10. quæsti. penulti. colum. nu. 23. Item etiam habet locum in sponso rapiente sponsam de futuro: quia nō est viro subiecta, & per consequens nō habet in eam manus iniectionis: text. est in dicta. l. vna. C. de rap. vir. ver. quibus. cuius verba sunt, quibus connumeramus etiā eū qui saltem sponsam suam per vim rapere ausus fuerit. & ibi tenent commun. docto. & idem disponit prædicta lex Part. 1. 3. titu. 20. parti. 7. In vxore autē vel sponsa de presenti per vim carnaliter cognita per virum, constat quod non habet locum illa poena nec dispositio prædictarum. II. quia super ea habet manus iniectionis ratione subiectionis: ita tenet expresse Bal. in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. fina. col. & quæsti. et ibi Cuius. 2. col. nu. 4. Salice. 2. col. num. 13. Confirmatur, quia ratione subiectionis et quasi possessionis quam habet maritus in vxorem suam potest eam vbicunq; inuenerit propria auctoritate apprehendere. ita probat text. cum ratione in l. 1. C. ubi quis de curiali aut cohortali, et ibi expresse tenet et notat Baldus, et alij doctores. textus in l. generali. C. de decurionib. lib. 10. et ibi tenet Pla. 2. colum. in medi. facit etiā textus in l. 1. §. fina. et in l. 2. et 3. ff. de libe. exhi. ben. ubi probatur quod maritus ratione subiectionis et possessionis habet interdictū de vxore deducenda, et patri præfertur in ea retinenda. Dubium tamen est si sponsus rapuit sponsam de presenti nondum carnaliter cognitam, an teneatur prædicta poena: Et reperio quod Baldus in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. fina. col.

colum. et questione distinguere isto modo: aut potest constare & probari quod tali sponsa volebat ingredi religionem, et tunc tenetur prædicta poena, tanquam raptor: aut hoc non potest constare nec probari, & nulla poena tenetur: et idem tenet ibi Salicetus. 2. colum. in fin. numer. 13. Sed adde quod prædicta lex Partit. simpliciter & indistincte vult, quod impune possit quis rapere sponsam de presenti, nisi eam velis limitare et intelligere modo prædicto: sed certe in practica non recederem à prædicta lege Partitæ.

40 Pro perfecta tamen declaratione horum iurum & materiæ primò quæro, si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamē habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur prædicta poena? Et breviter videtur quod non: quia duo copulatiue videntur requirere prædictæ leges: primum est raptus, secundum est carnalis copula. Ita probat textus in dicta. l. v. h. C. de raptu virginum. ibi, maxime cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest, et in versicu. quæ multo magis. vbi dicitur quod a fortiori poena illius legis habet locum in eo qui rapit mulierem nuptam: quia duplici tenetur crimine, scilicet adulterij et raptus: ergo vult quod utrumque copulatiue requiratur: et in expresso istam sententiam et conclusionem tenet Ioannes de Anania, in cap. cum causa. de raptoribus. fina. colum. et questione, vbi dicit quod iste casus contigit de facto in ciuitate Bononiæ: et ita fuit consultum et iudicatum, & fuit quidam liberatus à poena mortis, & alia poena arbitraria imposita: tenet etiam & reputat singulare Capola in consilijs suis. consil. 36. 2. colum. nume. 9. & pro hac sententia & conclusionem videtur esse lex. 1. titulo. 10. lib. 4. foro legum. quæ disponit quod si rapiat & habeat accessum, puniatur poena mortis: si verò rapiat & non habeat accessum, puniatur poena leui pecuniaria.

Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis raptor teneatur poena mortis & prædictarum legum, etiam si non habuerit accessum ad eam: ita probat textus notabilis & expressus in l. qui cætu. §. qui vacantem. ff. ad legem Iuliam. de vi. cuius verba sunt, qui vacantem mulierem rapuerit vel nuptam, vltimo supplicio puniatur. textus in l. 1. §. fina. ff. de extraord. crimin. textus in capit. de raptoribus. 36. quæstia. Imò quod magis est, eo ipso quod attentauit & procurauit rapere, licet non consummauit, tenetur eadem poena. textus est expressus & capitalis in l. 1. si quis non dicam ra-

pere. C. de episcopis et clericis. cuius verba sunt, si quis non dicam rapere, sed attentare tantum iungendi causa matrimonij in sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriatur. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in dicta. l. raptores. C. de episcopis & clericis. 2. colum. a. oppositi. & ibi Albericus. 2. colum. versu. casu. Paulus de Cast. 2. colum. num. 5. idem Baldus in dicta. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. fina. colum. & questione. nec obstat si dicatur quod omnis lex quæ punit affectum in delictis, non seruatur de generali consuetudine si non sequatur effectus, saltē quo ad imponendam poenam ordinariam, vt plenè et notabiliter tradit Salicetus in l. 1. si quis cum telo. C. ad legem Corne. de homic. quia respondeo quod illud est verum quando non processit quis ad aliquem actum facti: secus tamen est quando processit ad actum facti, vt quia incepit et tentauit rapere, vt in nostro casu et in dicta. l. si quis non dicam rapere. sed certè ista solutio non euacuat difficultatem: quia etiam si quis processit ad aliquem actum facti, non tenetur poena ordinaria delicti, sed delictum non consummauit: vnde dico quod licet processit quis ad aliquem actum facti vel præparamentum de generali consuetudine, non tenetur poena ordinaria, si delictum non consummauit: et ita intelligatur et limitetur text. in dicta. l. 1. si quis cum telo. et in dicta. l. si quis non dicam rapere. Si verò processit quis ad actum facti et consummauit delictum, tunc bene tenetur: ergo cum in nostro casu ex solo raptu mulieris sit consummatum delictum, licet non sit secuta copula, sequitur quod raptor tenetur poena ordinaria prædictarum legum. Hanc tamen sententiam et conclusionem singularem limita et intellige, quando non est sequuta copula: quia raptor non potuit ex aliqua causa: secus verò si non est sequuta ex eo quia ipse raptor noluit eam cognoscere, tunc non tenetur prædicta poena ordinaria, sed alia mitiori: et ita possunt concordari istæ diuersæ opiniones. et in expresso ita tenet et concordat Hippolytus de Maris. in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. antepenult. colum. nume. 354. argumēto text. et eorum quæ ibi tradit Bartolus et doctores in l. qui falsam. ff. ad legem Cor. de fals. et argumēto glossæ et eorum quæ ibi traduntur in dicta. l. si quis non dicam rapere. in glossa. 1. de episcopis et clericis.

41 Secundò principaliter quæro, si quis per vim habuit accessum ad aliquam mulierem non amouendo

inueniendo illam de loco ad locum, & sic non interueniente raptu, an teneatur poena mortis, & per consequens poena prædictarum legum? Et videtur quod non, sed mitiori poena debet teneri, scilicet legis Iulie de vi. quæ est poena deportationis & publicationis omnium bonorum, si violentia fiat cum armis: si vero fiat sine armis imponitur poena publicationis tertiarie partis bonorum, vt in §. item lex Iulia. de vi. Instit. de publicis iudi. ita probat textus singularis & expressus in l. 3. versiculo præterea. ff. ad legem Iuliam. de vi. vbi expressè dicit si uod ille qui per vim cognouerit aliquam mulierem, puniatur poena legis Iulie, de vi. cuius verba sunt, præterea puniatur huius. l. poena qui per vim vel feminam vel quemquam per vim stuprauerit. confirmatur per textum in l. qui cætu. §. qui vacantem. eodem titulo. vbi eo casu quod quis rapuerit mulierem puniatur poena mortis: ergo non interueniente raptu tantum puniatur poena legis Iulie, de vi. prabat etiam text. in §. item lex Iulia. de vi. versiculo, si autem per vim. Instit. de publicis iudi. vbi expressè dicit textus quod si per vim interueniat raptus mulieris puniatur reus poena prædictæ legis Iulie, ergo sequitur quod non puniatur illa poena si quis per vim cognoscat mulierem si ne raptus: & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Gandi. doctor antiquus summæ auctoritatis, in opere suo malef. in rubric. de multis quæstionibus dependentibus à statutis. 2. colum. 2. quæstione princip. versiculo. item po ne quæstionem quæ mihi Bononiæ contigit de facto. tenet etiam Albericus in l. 1. raptores C. de episcopis & clericis. 2. colum. & questione. & ibi notabiliter Paulus de Castro. 2. colum. nume. 4. idem Albericus in l. vna. C. de raptu virginum. fina. colum. in fine. idem Alber. in 3. par. statutorum. 21. quæstio. Ioan. de Plat. in §. fin. autem. Instit. de publicis iud. fina. colum. & quæstio. notabiliter Raph. Cuma. in consil. suis. consil. 95. incipienti, Christophorus Hippolytus de Maris. in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. 4. colum. nume. 12.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam imò quod isto casu imponatur poena mortis, & habeat locum dispositio prædictarum legum. Primò quia hoc casu satis dicitur committi rapina cum per vim talis mulier fuerit cognita, & militat omnino ratio: & dispositio prædictæ legum. Secundò per textum expressum qui hoc aperte probat in §. item lex Iulia. de adulterij. versu. 1. Instit. de publicis iud.

vbi dicit text. quod puniatur quis poena stupri quando habet accessum ad aliquam mulierem, virginem, viduam vel honestam, nulla interueniente vi dicit ibi glossa. quod si interueniat vis puniatur poena prædictæ legis Iulie. C. de raptu virg. & similium: ergo aperte dat in resigere quod non requiratur raptus sed sufficit violentia: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in l. si quis non dicam rapere. fina. colum. & quæstio. C. de episcopis & clericis. pro qua sententia & conclusionem alio lego expressam. l. Partit. 3. titu. 20. partit. 7. vbi expressè dicit textus, quod si quis rapiat aliquam mulierem honestam, vel eam cognoscat per vim, puniatur poena mortis, & prædictis poenis ergo aperte vult quod non requiratur raptus.

24 Tertiò principaliter quæro si quis rapuit virginem immaturam nondum viri potentem, & sic minorem. 12. annorum, vel eam carnaliter cognouit per vim, an puniatur poena mortis, & alijs poenis de quibus in prædicta. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus: & videtur quod non, sed mitiori poena quia cum talis virgo non sit potens ad copulam, non videtur amittere suam virginitatem, nec videtur recipere damnum irreparabile: vnde delictum non dicitur consummatum, sed magis attentatum: pro qua sententia & conclusio. facit etiam text. in dicta. l. vna. C. de raptu virg. versu. maxime. cuius verba sunt, maxime cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest. facit etiam text. no. in l. si non §. si minor. ff. ad l. Iul. de adult. vbi habetur quod si mulier minor. 12. annorum nupta est alicui viro, & durante minore ætate commisit adulterium, non potest tanquam adultera accusari: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Guilielmus de Cano. in l. si quis non dicam rapere. 2. colum. numer. 3. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quod per hoc euahit quendam à poena mortis. tenet etiam & sequitur Palat. Rumi. in sua repetitio. §. 56. folio. 34. colum. 2. versu. facit ad prædicta. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis raptor vel delinquens qui virginem immaturam & nondum viri potentem carnaliter cognouit vel deflorauit, teneatur poena mortis, & alijs poenis contentis in dicta. l. vna. C. de rap. virg. ac si virginem maturam & viri potentem deflorasset. Primò per text. no. in l. si quis aliquid. §. qui nodū viri potētem. ff. de poen. vbi habetur quod licet pro simplici stupro sine vi commisso in aliquam virginem imponatur poena confiscationis medietatis bonorum, & si delinquens sit vilis persona imponatur coer

coactio corporalis arbitria cu relevatione, vti. item lex Julia de adulterijs. versicul. fin. Instit. de pu. iud. & dixi supra ista repte. tamen illud est verum quando quis corrumpit & desloravit virginem maturam & viri potenter, & sic maiorem. n. anno. secus vero si corrumpit & desloravit virginem immaturam & nondum viri potentem, nec aptam ad copulam, & sic minor. n. annorum: quia tunc, nedum punitur poena ordinaria stupri, sed etiam alia maiori & acriori poena: ergo quando tale delictum est commissum per vim debet teneri delinquens poena mortis ordinaria, & alijs poenis contentis in praedicta. l. vna. C. de rapt. virg. cum simili. textus est no. & expressus in dicto. §. qui nondum, cuius verba sunt, qui nondum viri potentes virgines corrumpunt, humiliores in metallum damnantur, honestiores in insulam relegantur, aut in exilium mittuntur: & ita intelligit illum textum Faber in. §. item lex Julia. Instit. de pu. iud. in fine: & ibi Nicola. de Neapo. Angelus in tracta. ma. in parte, che meai adulter. n. colum. versicul. quero quare sit poena stupri. Paulus Grilaudus in tractat. de poenis omnifariam coitus. 7. questio. 2. colum. nume. 6. & licet Guiler. & praedicti doct. illum textum pro sua opinione adducunt, tamen decepti sunt quia non loquitur in stupro commissio per vim, sed sine vi unde potius est casus apertus p mea opinione quam pro sua.

Secundo pro hac sententia & conclusione considero textum notabilum & expressum in dicta lege vna. C. de raptu virginum. ibi, aut turo tibus vel curatoribus. & c. ubi disponitur quod raptor mulieris repertus in flagranti crimine possit occidi a parentibus vel consanguineis, vel etiam a tutoribus vel curatoribus talis mulieris: ergo aperte dat intelligere quod dispositio illius textus, & eius poena habet locum in eo qui rapit, vel per vim carnaliter cognovit virginem immaturam, minorem, & nondum viri potentem.

Tertio facit textus in dicta. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. ubi pro solo attentatu raptus imponitur poena mortis, licet non sit consummatum delictum: ergo a fortiori imponetur in nostro casu & questione cum delinquens fecit quod in se erat. & in expresso istam meam sententiam & conclusionem, licet non sic bene fundatam, tenet Baldus in dicta. l. si quis non dicam rapere. final. columna & questione. Petrus de Vernia in additio. ad Iacobum Butr. in. l. raptorei. eodem titulo penult. columna, versiculo. sed quero

aliquis. Nicolaus de Neapo. in. §. item lex Julia, de adulterijs. 1. columna. Instit. de publicis iudicijs.

43 Quarto principaliter quero, an raptor qui per vim cognovit aliquam mulierem possit cum ea legitime contrahere matrimonium, & ex hoc evitare poenam delicti. In quo articulo breviter & resolutivem dico, quod de iure civili nec potest cum ea contrahere matrimonium, nec ex hoc evitare poenam delicti: textus est in dicta. l. vna, versicul. nec sit facultas. C. de raptu virg. cuius verba sunt, nec sit facultas rapae virgini. vel vidue vel cuiuslibet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere: sed cui parentes voluerint, excepto raptore, eam legitime copulent matrimonio. textus in Authentica, de raptis mulieribus quae raptoribus nubunt. collati. 9. Hodie tamen de iure canonico, cui est standum in viroque foro, bene valet inter eos matrimonium: textus est in cap. tria. & in. c. denique. 36. questio. 2. textus capitalis & expressus in cap. fina. de raptoribus. cuius verba sunt, accedens ad apostolicam sedem. & infra, rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissentio transeat postmodum in consensum & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitime sint personae. & ibi glossa ordinata. Innocentius, Hostiensis. Ioannes Andreas, Abbas & communiter doctores.

Dubium tamen est necessarium & satis quotidianum, si per tale matrimonium exculatur raptor a poena mortis, & ab alijs poenis de quibus in praedicta lege vna. C. de raptu virginum cum similibus: Et videtur quod sic: quia in consequentiam videtur dispensatum in poena, quia alias parum prodesset validitas matrimonij. Item etiam argumento textus cum materia in capitulo. l. & a. de adulterijs. ubi habetur quod ille qui stupraverit virginem, cogitur eam ducere vel dotare: & ex hoc evitare poenam legalem, vt supra dixi & conclusi. Et in expresso ex illo fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes Calderinus in dicto. capitulo finali. extra, de raptoribus. Augustinus de Arimino in additionib. ad Angelum, de maleficijs. in parte, che meai adulterato. 17. columna, versiculo. an autem per consequens matrimonium. & c. & dicit se habuisse in questione de facto, & ita obrinuisse, quod certe est summe notandum in practica: & ante eum tenet etiam Paulus de Castro in. l. raptorei. C. de Episcopis & clericis secunda columna. ubi dicit se ita consuluisse: &

per

per eius consilium fuit quidam raptor liberatus a pena mortis in civitate Manruae: & ita ego iudicavi & practicaui in hac civitate Salimanticensi, dum essem assessor cum iudice ordinario recusato.

Sed his non obstantibus in puncto iuris ego teneo contrariam sententiam, imò quod per matrimonium non excusetur a poena ordinaria: quia considero quod licet matrimonium valeat inter eos de iure Canonico, cui est standum, tamen per hoc non disposuit aliquid ius Canonicum, nec potuit disponere in terris imperij circa poenam ipsius delicti impositam de iure civili: unde merito teneretur raptor: nec obstat textus cum materia in capitulo. l. & a. de adulterijs. quia posito quod eius dispositio servetur etiam in terris imperij, tamen loquitur & procedit in stupro, & delicto commissio sine vi: in quo videtur decens poena imposita per illa iura canonica: secus tamen est in delicto atrocissimo raptus: quia in eo illa iura non loquantur, nec esset condigna poena: & in expresso istam sententiam & conclusionem videtur tenere Capola consilio. 32. finali colum. numero. 17. Fateor tamen quod hodie in nostro regno procederetur praedicta opinio Ioannis Calderi. & sequacium, attenta. l. 22. titulo primo. 7. partita, quae secundum communem errorem & intellectum disponit quod facta pace & concordia inter partes, non imponatur poena corporalis pro delicto: unde stante illa lege posset procedere & practici praedicta opinio in nostro regno: aliter vero nullo modo posset de iure procedere.

44 Circa quod tamen utiliter & necessario quero, si quis rapit aliquam mulierem vel liberatam inventus sit cum ea taliter quod contra eam probatur stuprum, an evitare poenam si uterque eorum dicit & confitetur se antea contraxisse matrimonium? & breviter dicendum est quod sic: ista est glossa singularis & unica in iure in. l. penultima. C. de fidei iuribus. in verbo confessus. quam ibi ad hoc notat & commendat Baldus, Angelus, & istam glossam ad hoc dicit vnicam Baldus in. l. quicumque. C. de servis fugitijs. penultima columna. numero. 24. illam etiam dicit vnicam idem Baldus in. l. eam quam. C. de fidei commissi. 7. colum. numero. 24. illam etiam dicit vnicam idem Baldus in. l. vna de confessis. 8. colum. nume. 35. notat etiam & commendat idem Baldus in. l. prima. C. de collusione detegenda idem Baldus in ca. primo. §. iniuria. penultima colum. numero. 18. de pace iuramento firmanda. in vltibus sequen-

dorum. idem Baldus in capitulo. tertio loco. extra, de praesumptionibus. Angelus de maleficijs, in parte, che meai adulter. 17. colu. versu. pone quod quidam iuuenis. & ibi eius additionator. illam etiam reputat singularem Ioannes de Placeta in. §. item lex Julia de adulterijs. penultim. columna in fin. Institutio. de publicis iudicijs. Hippolytus in consilio. 61. penultima colum. numero. 36. Capola in consilio. 56. prima colu. Limita tamen & intellige praedictam glossam & eius conclusio. in simplici stupro & copula carnali sine raptore: secus tamen est in raptu: quia ibi apparent signa contraria confessioni. Item etiam secus est in simplici stupro quando apparent aliqua signa contraria praedictae confessioni, vt quia femina inuenta est plorans, vel clamans: vel forte qualitas personarum est valde dissimilis ita in terminis tenet & declarat Bal. & omnes doctores in locis supra citatis.

45 Aduertendum tamen est quod superiora habent locum & procedunt in virgine, vidua, vel honesta muliere: secus tamen est in publica meretrice: quia si quis eam rapiat vel per vim carnaliter eam cognoscat, non punitur aliqua poena: text. est singularis in iure in. l. verum. versiculo primo. ff. de furtis. cuius verba sunt, & ideo etiam eum qui fores meretricis effregit libidinis causa, & fures non ab eo inducti, sed alias ingressi meretricis res egresserunt, furti non tenentur: an tamen vel finia vel vi teneatur qui suppresit sortum libidinis causa? & non puto teneri: & ita etiam ex facto cum incidisset dixi.

& ad hoc illum textum notat & commendat ibi Barto. Albe. Ange. & commun. doctores probat etiam tex. in. l. quae adulterium. versicul. fina. C. ad legem Iuliam. de adulter. ubi habetur quod accellus carnalis cum famula vili & turpi, existente in aliqua caupona non est punibilis: cuius verba sunt, haec autem immunes a iudiciaria severitate & stupri & adulterij praestentur, quas vitae utilitas digna legum observatione non credidit. & ibi notat gloss. ordinaria & communiter doctores: text. in. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus. ubi expressè requiritur quod ad hoc vt raptus sit punibilis, oportet quod sit commissus in muliere, virgine. vel honesta. & in expresso per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordin. in dicta. l. vna. C. de raptu virg. in glossa. & ibi Azon in sum. Cinus. Albe. Bald. Ang. Salic. & commun. doctores. praecipue Hippo. 5. col. num. 9. glo. ordin. §. item lex Julia. de adulter. instit. de publicis iudicijs. glo. fina. & ibi commun. scriben. Paul. Grilaud. in tracta. de poenis omnifariam coitus. o. q. princ. Ant. Go. in. l. Tau. Rr penul.

penul. colum. num. 25. Quod tamē limita & intellige nisi iam defuerat meretricari & honeste viveret, secundum prædictos docto. vbi supra. Secundō limita & intellige præterquam si talis meretrix sit nupta: quia tunc accessus ei⁹ erit punibilis ita Bald. in dict. l. vna. C. de rapt. virginū. lina. colū. 1. quæstio. & ibi alij docto. & in locis supra allegatis.

46 Duodecimō principaliter est punibilis accessus cum muliere nupta & coniugata: nā si quis habet accessum ad aliquam mulierem nuptā vel coniugatam, committit adulterium: de quo principaliter intendo tractare.

47 Pro cuius perfecta declaratione primo quæro quæ sit poena adulterij? & resolutivē dico qd de iure antiquo florum non reperitur poena determinata vel statuta, nec erat imposita poena mortis: ita probat text. expressus in l. qui cum vno. §. adulterij. ff. de re mil. vbi dicit text. quod reus damnatus crimine adulterij non est recipiendus inter milites: ergo sequitur quod per sententiam non erat imposita poena mortis: quia aliā frustra quæreretur, an esset recipiendus inter milites: & ad hoc notat ibi gloss. ordi. & communiter doct. antiqui. text. in l. 2. §. 1. versicul. miles. ff. de his qui notantur infam. & ibi gloss. ordin. & communiter doctores. text. in l. miles. §. fina. ff. ad legem Iuliam, de adulte. text. in l. Claudius. ff. de his quibus ut indigni. & ibi glossa ordina. & communiter doctores. textus in l. si quis viduam. ff. de quæstionib. & ibi Bar. Alb. Dynus, & communiter docto. antiqui. text. in l. scio. ff. de testibus. & ibi gloss. ordina. & alij doctores, de iure autem Codicis est imposita poena mortis, tam in adultero quam in adultera: text. est in l. quamvis. l. 2. versicul. finali. C. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, sacrilegos autem nuptiarum gladio puniri oportet, & ibi tenet glossa ordina. Odofredus, Cinus, Iaco. Butriga. Barto. Albericus, Baldus, Salicetus, & communiter docto. de quo vide melius quam alibi per Salicetum ibi, penultima colum. num. 18. textus in §. item lex Iulia, de adulterijs. Instit. de publi. iudi. de iure autem authenticorum talis poena mortis non imponitur mulieri adulteræ, sed alia mitior poena: quia detruditur in monasterium ut ibi perpetuo agat poenitentiam, nisi maritus eam velit recipere infra biennium: in adultero vero poena mortis non mutatur: textus est in authentica, sed hodie. C. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi notat & tenet gloss. ordin. Odofredus, Cinus, Iacobus, Butriga. Albericus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter do-

ctores. textus in authentica, ut nulli iudicium. §. si verò quando. collatio. 9. & ibi Barto. Ange. & doctores. & per ista iura istam sententiam & resolutionem ponit Bartol. in l. si adulterium cum incestu. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi Angel. de Peru. & communiter doctores. Faber, Ange. & Platea in §. item lex Iulia, de adulterijs. Instit. de publi. iudi. Innocen. & communiter Canonistæ in cap. tuq. de procurator. Hostiensis in summa, extra, de adulterijs. 4. colum. versicul. quæ poena sit imponenda. communiter etiam Canonistæ in ca. gaudemus. de conuer. coniuga. Angelus de maleficijs, & eius additionator in parte, chemai adult. n. columna. versiculo quæro quæ sit poena adulterij, vbi dicit hanc esse communem opinionem, pro qua sententia & conclusione est lex nota. Part. l. 25. titu. 17. 7. partit.

Hodie tamen de iure nostro regio alia poena imponitur, quia uterque tam adulter quam adultera per sententiam iudicis ponitur in potestatem mariti, ut de eis & de eorum bonis faciat quidquid vellet: unde poterit eos occidere vel aliam quamlibet offensam vel iniuriam inferre: text. est in l. 1. tit. 7. libr. 4. foro legum. text. in l. 1. titulo. 15. libro. 8. ordina. & ita quotidie in isto regno practicitur. Nec mirum quod talis poena imponitur, cum de iure diuino poena mortis & lapidationis pro adulterio erat statuta ut in ca. hæc imago. & in ca. satis. 33. quæst. 5. ex quo inferitur, quod cum maritus possit eos interficere, quod poterit eis quilibet aliā offensam vel iniuriam inferre: & he poterit manus vel pedes, vel quodlibet aliud membrum abscindere: text. est notabilis in l. nec in ea. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. cuius verba sunt, sed qui occidere potest adulterum, multo magis contumelia poterit eum iure afficere. & ibi ad hoc notat & commendat Barto. Albe. Ange. & communiter doctores. & illum textum ad hoc notat & commendat Angel. Imola, & communiter moderni in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. & ita probat expresse prædicta lex ordinamenti, in quantum dicit, faga del y de sus bienes lo que quisiere.

Dubium tamē est an ista poena habeat locum in sponsa? & videtur dicendum quod sic: & in terminis ita probat text. in l. si vxor. §. diuus. ff. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, diuus Severus & Anto. rescripserūt, etiam in sponsa hoc idem vindicandum: quia nec matrimonium qualecunque, nec spem matrimonij violare permittitur. & ibi notat glo. Bartol. Albe. Ange. & communiter docto. textus in §. si minor.

minor. eiusdem legis. text. in l. miles. §. querebatur. eodem titu. text. in l. propter. C. eod. titulo. text. in l. 1. titu. 17. 7. parti. Sed in hoc articulo ista est vera resolutio, quod in sponsa de presenti habeat locum poena adulterij: in sponsa verò de futuro, non in terminis ita tenet Bald. in dicta l. propter. & est de mēte Barto. & docto. in dicto. §. diuus. & in expresse ita disponit hodie prædicta lex. 2. titu. 15. libr. 8. ordinamen. & tenet etiam gloss. ordi. in ca. si verò. el. 1. de sent. excō. in verbo, cum vxore. & ibi cōmu. docto. Vnum tamē est, quod hodie in nostro regno non potest maritus accusare vnum sine alio, sed aut vtrumq; debet accusare, aut vtrumq; dimittere: ita disponit nostra lex. 80. in ll. Tauri. facit etiam text. notabilis in l. cui pacto. ff. de seruis expor. vbi habetur quod ille qui pacto vel aliā non potest intrare suburbia ciuitatis, non poterit etiam intrare ipsam ciuitatē: & ad hoc notat ibi gloss. Barto. & communiter doctores: textus in l. in actionibus. versicul. primo. ff. de in litem iurand. ibi, licuit enim ei, &c. textus in regula, nō debet. ff. de regulis iuris. textus in regula, cui licet. de regulis iuris. libr. 6. tradit Bald. in l. si quis, non dicam rapere. 1. column. C. de episcopis & clericis. & ibi doctores. idem Bald. in l. fina. C. de exhibendis reis. idem Baldus in l. prima. C. de pri. car. latē moderni in dicta l. in suis. Pala. Ruu. in sua repetitio. fol. 57. a. colum. 6. 87. Ex quo datur declaratio ad legem. 76. his legibus Tauri: quia cauetur quod virtute sententiæ & licentiæ iudicis possit inimicus propria autoritate interficere inimicum, ut possit etiam eum offendere, vel quamlibet iniuriam inferre & in expresse ita tenet Bartolus in dicta l. nec in ea. & prædicti doctores, vbi supra. Nec obstat si dicatur quod in poenalibus & exorbitantibus non est licita extensio ex paritate vel maiori ratione: quia isto casu propriè non fit extensio, sed virtualiter ex vi cuiusdam necessariæ comprehensionis, illud quod est minus continetur in maiori, secundum Angelū, Imolam, & doctores in dicta l. in suis. ff. de liberis & posthumis.

Item etiam imponitur poena amissionis honorum: in quo articulo resolutivē dico, quod de iure cōmuni si agebatur ciuilitate ad tori separationem, mulier adultera perdebat dotem & omnia alia bona sua, & applicabantur marito: ita probat textus notabilis in l. cōsensu. §. virū. C. de repudijs. & ita tenet glossa ordina. Petrus Cinus, Angelus de Peru. & cōmuniter docto. glo. ordina. Cinus, Albericus, Baldus & communiter docto. in authentica, sed hodie. C. de

adulterijs. Paulus de Castro vbi notabiliter loquitur in l. rei iudicata. §. 1. 2. colum. numero. 2. ff. soluto matrimonio.

Vnum tamen est, quod iudex secularis nō potest ad hoc cognoscere, sed iudex tantū ecclesiasticus: quia de matrimonio cōtrahendo vel dissolviendo non potest iudex secularis cognoscere principaliter, nec incidēter: textus est in capit. plerūque, de donat. inter virum & vxorem. & ibi tenent cōmuniter doctores. textus in capit. lator. qui filij sint legitimi. cum similibus. si verò agebatur criminaliter ad poenam non perdebat dotem, sed prædicta mulier adultera detrudebatur in monasterium: & si maritus intra biennium eam non recipiebat, vel mortuus sit, tunc perpetuo debebat ibi remanere: & bona sua diuidantur isto modo, quod liberis extantibus dux partes applicantur eis, & tertia monasterio: liberis verò non extantibus sed parentibus tertia pars eis applicatur, & duæ monasterio: liberis verò nec parētib. extantibus, omnia bona applicantur monasterio: ita disponit text. in dicta authentica. sed hodie. C. de adulterijs. & in l. 25. titu. 17. 7. partita. Hodie tamen in nostro regno si agatur ciuilitate nihil est immutatum, sed idem seruabitur quod disponebatur de iure cōmuni: si verò agatur criminaliter, ius commune est immutatum: quia tam adulter quam adultera debent poni in potestatem mariti, ut de eis et eorum bonis faciat quidquid velit: modō habeant liberos, modō non: ita expresse disponit prædicta lex ordinamenti: secūda. titulo. 15. libr. octauo. ordinamē. licet per l. primā. titu. 7. libr. quarto foro legum erat dispositum quod extantibus liberis bona nō applicentur marito. Sed attende quod hodie per legem. 82. in legibus Tauri cōfirmatur prædicta lex fori: & aliud non potest dici nec teneri in iudicando & consulendo. Quid autem si maritus propria autoritate occidat vxorem & adulterum in flagranti delicto, an lucretur dotem, vide infra, in propria quæstione.

48 Secundō principaliter quæro, si matrimoniū non valeat nec teneat inter maritum & vxorem ex aliqua causa, puta cōsanguinitatis, vel aliā: & vxor commisit adulterium, an isto casu puniantur poena adulterij, tam ipsa quam adulter, ac si matrimonium valeret? & breuiter dicendum est qd de iure cōmuni bene tenebatur poena adulterij: quia etiam matrimoniū putatum nō licet violare, & maritus poterit eos accusare, nō iure mariti sed tanq; extraneus: & similiter poterit eos accusare quilibet de populo. Ant. Go. in ll. Tau. R r 2 lo, cū

Io cum sit delictum publicum: tex. est notabilis. in. l. si vxor. §. diuus. vers. sed si ea. ff. ad legē Iul. de adul. cuius verba sunt, sed si ea sit mulier cum qua incestum commissum est, vel ea que quauis vxor omnino haberetur, vxor tamen esse non potest: dicendum est iure mariti accusare eam non posse, iure extranei posse. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Albe. Ange. & cōmuni. doctores. Ex quo deducitur & inferitur quod non poterit maritus propria auctoritate eos occidere, etiā repertos in flagranti crimine: tex. est in. l. mariti. §. fina. eodē titul. ibi, & rectius dicitur eos ius occidendi habere qui iure patris maritive accusare possunt. & ibi tenet Bart. & cōmuni. doctores: facit etiam tex. in auth. de nuptijs. §. si vero ab initio. col. latio. 4. & ibi notant communiter doctores: tenet etiam Barto. & alij doctores. in. l. penult. §. fina. ff. ad municipales. contra glossam ibi. Secundo inferitur quod non lucrabitur maritus dotem propter adulterium vxoris: ita tenet gloss. ordi. in. l. consensu. §. vir quoque. C. de repu. in verbo, sibi habere, vers. item quid dices. quam ibi sequitur & approbat Salic. & cōmuni. alij docto. Paul. de Cast. Alexan. & ceteri scribentes in. l. si cum dotem. §. fin. 2. col. ff. soluto matri. Contrariū tamen tenet expressē gloss. ordinaria in cap. plerūque. de dona. inter virū. & vxor. in gl. magna, in fine: vbi dicit quod isto casu maritus lucratur dotem: quā ibi sequitur & commendat Innocen. Hostien. Ioannes Andreas, Anto. de But. Cardin. Anchar. Abb. & cōmuni. docto. Sed concordari possunt isto modo, quod gloss. & cōmuni. opin. in dicto cap. plerūque. loquitur quādo maritus egit contra vxorem ad separationem tori, & dotem lucranda propter adulterium, & lata sit sententia in fauorem mariti: vnde licet postea vult vxor dotem repetere ex eo quod dicat matrimonium fuisse nullum propter aliquod impedimentū, non sibi proderit propter auctoritatem reiiu dicatæ, & propter alias rationes, de quibus per docto. ibi: gloss. verō in dicta. l. consensu. §. vir quoque. loquitur & procedit quādo vxor principaliter egit ad separationem matrimonij propter affinitatem vel consanguinitatem, & fertur sententia in qua declaratur matrimonium esse nullum, & maritus vult retinere dotem propter adulterium: quia non poterit: quia verē non fuit inter eos matrimonium, nec ex eo aliquod commodum vel privilegium tāquam maritus consequi debet: & in specie ita dicit & concordat Ioan. Andr. Anto. Anchar. Cardin. & alij docto. in dicto cap. plerūque. de dona.

inter virū & vxor. Ex quib⁹ patet quod aperte deceptus est doctor Pala. Ruu. in isto passu in repe. rub. de dona. inter virū & vxor. fo. 19. r. col. nu. 3. fo. 35. vbi prædictas glo. allegat pro cōcordantibus, cum in veritate sint inuicem contrariæ. Hodie tamen in nostro regno contrariū decisum est, imo quod licet matrimonium ex aliqua causa nō valeat, maritus possit accusare vxorem & adulterum: & sic ambo mittentur in potestatem eius, vt possit de eis & bonis eorum facere quicquid vellet, ac si matrimonium valeret: & per consequens poterit eos propria auctoritate occidere si reperiat eos in flagranti adulterio: & tandem omnis illa poena quæ habet locum contra adulteros quādo matrimonium valet & tenet, habet etiā locū quādo matrimonium propter aliquam causam de iure non valeret: ita expressē disponit hodie lex. 81. his leg. Tauri: & ista est eius vera & propria dispositio. Quā tamen legem intellige quādo matrimonium non valet propter aliquod legitimū impedimentum consanguinitatis vel affinitatis: secus verō si propter defectum consensu: ita probat ista lex, & probat tex. in capit. ad dissoluendum. de sponsal. impu. & ibi no. Abb. & communiter doctores: et tenet Cifuentes hic, & doctor Castillo: ex quo inferitur, si per vim contraxit, non potest accusari de adulterijs. Item infero quod si contraxit in minore ætate, et postea commisit adulterium antequam confirmaretur matrimonium, non potest postea accusari. Confirmatur etiam, quia fortius est matrimonium contractum inter prohibitas personas quā ex defectu consensu: quia primo casu non sit separatio absque iudicio ecclesiæ, et oritur publicæ honestatis iniuria: tex. est sing. et vnicus in cap. porro. de diuor. secundum Abb. et alios docto. res ibi. Secundo verō casu non, quādo matrimonium est nullum ex defectu consensu: tex. est in capit. accessit. de sponsa. impu. tex. in cap. vno. eodem titulo. libr. 6. et facit tex. in capit. cum locum. de spons. tex. in cap. venient. el. 2. eodem titulo. text. notabilis in capitu. significauit. de eo qui duxit in matrimo. quā poluit per adulterium.

49 Tertiō principaliter quæro, quis possit accusare de adulterio? et breuiter et resolutiue dico quod maritus poterit accusare iure mariti, hoc est, cum privilegio et qualitate mariti, vt infra. 60. dies post commissum delictum præferatur omnibus alijs accusatoribus. Item vt possit accusare sine metu calumniæ. Item vt non teneatur se inscribere ad poenam talionis: postea

postea autem poterit accusare maritus non iure mariti, sed tanquā extraneus cum sit delictum publicum: imo tunc inter extraneos præfertur maritus quia propensior iure & dolore venit ad accusandum: tex. est in. l. 1. §. marito. ff. ad legem Iul. de adul. tex. in. l. 2. §. fin. eodē titulo. tex. in. l. si maritus. la. 1. §. a. & fi. eodē titulo. tex. in. l. 1. §. ex senatusconsulto. eodem titulo. tex. in. l. miles. §. sexagita. tex. melior & exprefior ceteris in. l. iure mariti. C. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, iure mariti adulterij accusare volenti sexaginta dies viles computantur, quibus in publico eius facultas fuerit, apud quem reus vel rea postulari potest: & cum præterierint dies isti viles, maritus quoque iure extranei agere potest. & ibi glo. ordi. Odofre. Petrus, Cinus, Iaco. Bu. Barto. Albericus. Bald. Ange. Salic. & communiter docto. Azon in summa illius tituli. 1. colum. num. 5. Hodie tamen de iure nouo Codicis hoc immutatum est: quia quilibet de populo non potest accusare, sed tantū maritus, pater, frater, patruus, & auunculus ipsius mariti, vel ipsius adulteræ: cuius ratio est, ne cui libet licet temere fœdere matrimonia: textus est Imperatoris Constantini, in. l. quauis. la. 2. C. ad legem Iul. de adul. & ibi notat Iaco. Bu. tri. Cinus, Bar. Ang. Salic. & cōmuni. docto. licet gloss. & aliqui docto. ibi vellent quod imo post istos cōiunctos quilibet extraneus possit accusare: & pro illo tex. & cōmuni opinio. est hodie. l. 2. titu. 17. 7. par. Hodie autē de iure nostro regio nullus potest accusare, modo sit extraneus modo cōiunctus, sed solus maritus: ita disponit tex. in. l. 3. titu. 7. lib. 4. foro. ll. quæ in hoc communiter præfatur. Aduertendum tamen est quod prædicta. l. fori dicit quod nullus admittatur ad accusandum quādo ipse maritus nō vult accusare, nec vult quod alius accuset: ergo eo casu quo non constat de eius contradictione, puta quia sit absens, vel furiosus, bene posset alius accusare, saltem cōiuncta persona: de quibus supra diximus: & hoc casu non sit correctā dispositio tex. in dicta. l. quauis. pro qua sententia & con. bene facit tex. no. in. l. sed & si vnus. §. ait prator. cū. §. sequenti. ff. de iniuri. vbi habetur quod si filiofamil. sit facta iniuria, queritur patri, & filius non potest agere si pater remittat: sed si sit absens, potest filius agere: quia præsumitur quod si esset præsens ageret & accusaret: sed hoc non obstantē ego teneo contraarium, imo quod indistinctē hodie nullus possit accusare adulteros nisi solus maritus modo maritus taceat, modo contradicat, modo sit absens, modo præsens, per rationem præ. l. fori,

& præ. l. quauis. & ita commun. præfatur. Vnum tamen est quod licet alia delicta publica non præscribantur minori spatio. 20. annorum vt in. l. querela. C. de falsis. tamen istud crimen præscribitur per quinque annos, & ulterius non potest fieri accusatio: tex. est in. l. mariti. §. præterea. & §. hoc quinquennium. ff. ad legem Iul. de adul. tex. in. l. quinquennium. eodē titulo. text. in. l. adulter. C. eodem titulo. & idem disponit. l. 4. titu. 17. 7. part. vnde videtur dicendum quod hodie poterit accusare infra quinque annos iure mariti, cum nullus extraneus admittatur.

50 Quarto principaliter quæro qualiter probetur adulterium? in quo articulo breuiter & resolutiue dico, q. si testes fide digni deponat se vidisse eodē loco & tempore adulteros commissentes, & adulterantes, tunc verē probatur delictū. Item etiam probatur per vehementem coniecturam & præsumptionem, puta si testes deponant se vidisse eos nudos & solos in eodem lecto iacentes, licet non commissentes: text. est capitalis & expressus in capit. literis. extra. de præsump. & licet ille tex. loquatur eo casu quo agitur de adulterio ciuilitate, quo ad separationem tori, tamen idem est si agitur criminaliter ad poenam, ita tenet ibi Abb. in fin. Felinus. 1. colū. & est de mente omnium: tenet etiam Barto. Ange. & cōmuni. docto. in. l. 2. §. fin. ff. ad legem Iul. de adul. Odofre. Pet. Cinus, Iaco. But. & cōmuni. docto. in auth. Item si quis ei. in fin. C. ad legem Iul. de adul. Ang. de malef. in parte, chemeni. n. colū. vers. vñs capitulis. &c. & ibi eius additionator. Prædicta tamen procedunt & sunt vera quādo adulter cognoscitur à testibus: quid tamen si non esset notus eis, & deponerent hominem esse supra fornicam quem non cognouerunt, an nihilominus probetur adulterium? & videtur quod non: quia fortē erat maritus qui odio & inimicitia eam accusat. Item quia fortē minor non potens ad copulam. Item quia dato nomine fortē mulier potest se excusare per absentiam vel aliam causam: sed certe crederem probari adulterium cum necessaria sint probata, nec aliæ exculationes dictæ præsumuntur: & iam istum casum habui de facto.

51 Quinto principaliter quæro, an maritus possit propria auctoritate interficere vxorem repertam in adulterio? in quo articulo resolutiue dico quod de iure cōmuni maritus poterat occidere adulterum repertum in flagranti delicto si erat vilis persona, & repertus erat in domo ipsius mariti, & non in alia: text. est in. l. marito. ff. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, An. Go. in. ll. Tau. Rr 3 mari.

marito quoque adulterum uxoris suae occidere permissum, sed non quemlibet ut patri: nam hac lege cautur, ut liceat viro deprehensum domi suae non etiam foris, in adulterio uxoris suae occidere eum. text. in l. Gracchus. C. eodē titulo. text. in l. qui occidit. ff. ad legem Aquilia. uxorem tamen adulteram interficere non poterat: text. in l. nec in ea. versic. idē autem. ff. ad legem Iul. de adult. & idem expresse disponebat lex. 13. tit. 17. 7. part. pater verō ipsius uxoris licet poterat interficere adulterum cuiuscumque conditionis esset, & etiam filiam adulteram, dum tamen eos simul interficiat, & non unum sine alio: text. in l. patri. ff. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, patri datur ius occidendi adulterum simul cum filia quam in potestate habet. text. in l. quod ait lex. eodem tit. text. in l. nihil. eodem titulo. & idem disponebat. l. 14. tit. 17. 7. part. Vnum tamen est quod si maritus exerceat modum in hoc, quia occidit uxorem adulteram vel adulterum in dignitate constitutum, non tenebatur poena mortis, & sic poena ordinaria delicti, sed alia mitiori. quia difficillimum est iustum dolorem temperare: & idem est si pater occiderit unum sine alio vel aliter quam debuerit: text. in l. valde notabilis in l. si adulterum cum incestu. §. Imperator. ff. ad legem Iul. de adult. text. in l. nihil. versic. sed diuus Marcus. eodē tit. text. in l. Gracchus. C. eodem titulo. text. in l. si quis in gravi. §. si maritus. ff. ad Sylla. text. in l. §. fin. ff. ad legem Cornel. de fidei. text. no. in dict. l. 14. tit. 17. 7. part. Hodie tamē de iure nostro regio licet & indistincte potest maritus interficere uxorem vel sponsam de praesenti, & adulterum reportum in flagranti delicto: modo adulter sit visus persona modo non, dum tamen non occidat unum sine alio: ita expresse disponit lex. 2. tit. 15. lib. 8. ordi. & ita praestatur in isto regno. Verum tamen est quod si casu vel ex aliquo impedimento vel defensione non potuisset maritus ambos interficere, sed unum tantum, excusaretur. argumento text. in l. quod ait lex. §. si. ff. ad legem Iul. de adult. text. in l. nihil. versic. eodem titulo, imo quod magis est, si sponte & ex proposito maritus unum tantum ex eis interfecit sine alio, non teneretur poena mortis nec ordinaria, sed alia mitiori poena: argumento text. in dict. l. si adulterum cum incestu. §. Imperator. ff. ad legem Iul. de adult. & in l. Gracchus. eodem titulo. cum similib. supra allegatis. & in terminis ita probat text. in l. 14. tit. 17. 7. part. licet in contrarium videtur text. not. & expresse in l. nihil. ibi, nam si alterum occidit. l. Cor-

nelia reus erit: quia licet teneatur lege Cornelia, non tamen debet puniri eadem poena, sed mitiori, argumento text. in l. prima. §. diuus Adrianus. ff. ad legem Corneliam, de fidei. & in l. §. fin. eiusdem legis.

52 Aduertendum tamē quod videtur quod nostra lex Regia & praedicta iura quae permittunt maritum posse occidere uxorem & adulterum in flagranti delicto, non procedant nec debeant seruari tanquam iniuria: quia praesuppono quod omnis lex nutritiva peccati est nulla & non seruanda, ut in ca. si. de praescri. & in ca. erit autē lex. 4. dist. 10. & in ca. pen. & si de consuet. & utrobique commu. doctor. adeo quod idem est si esset nutritiva peccati venialis, secundum eodē: sed maritus qui occidit uxorem propria auctoritate peccat mortaliter, ut in praepcepto diuino, non occides. & dicit glo. singul. in cap. inter l. 1. c. 2. quae est. 2. quam sequuntur ibi doctores: & reputat singularem Abbas in ca. 2. de homicidio. 1. col. nu. 2. idem Abb. in ca. veniens. el. 2. de spō. fa. idem Abbas in ca. si verō. el. 1. de sentē. excō. 3. colum. nu. 10. Ana. in ca. interfecisti. de homi. Felinus in ca. quae in ecclesiis. de consuet. 4. col. quia ad hoc notabiliter responde ut dixi in l. 76. supra his. l. Tauri.

53 Et intantum est verum quod maritus potest occidere uxorem adulteram repertam in adulterio, ut procedat etiam si sit praegrans, & ipse hoc bene sciret. quia impetus & dolor acer rimus cum excusat. Item etiam quia quodam modo prouocatus videtur facere ad suā defensionem: ita tenet expresse Guilerm. de Cu. in l. Imperator. l. 2. ff. de statu homi. & ibi Bart. nu. 2. Albe. 2. col. penul. quae est. Bal. 3. lect. in fin. Ange. penul. quae est. num. 4.

54 Nec obstat text. in l. praegrans. ff. de poenis. text. in l. Imperator. l. 2. ff. de statu homi. cum si mil. vbi habet quod licet mulier praegrans possit condemnari ad mortem vel ad aliam poenam corporalem, tamen eius executio suspenditur donec pariat: quia illa iura procedunt in sententia & executione iudicis, quae debet fieri cum temperamento & iuris ordine, sed in nostro casu loquimur in executione facti & hominis in quo aliquis ordo iuris non attenditur, argumento text. in l. quid ergo. §. cum autem factū. ff. de his qui notant. infra. & ita respondent praedicti doctores. vbi supra.

55 Item etiam intantum est verum quod potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto, ut procedat & habeat locum etiam si sit clericus constitutus in sacris: & per hoc talis maritus non incurrit sententiam excommunicationis,

nis ex dispositione text. in cap. si quis suadente 17. q. 4. per rationem superiorem: quia iustus dolor eum excusat. Item etiam quia prouocatus videtur facere ad suā defensionem. Item etiam quia nulla iniuria videtur fieri ecclesiae quae praetendit se iniuriatam ratione ordinis clericali: quia illud quod licitum est respectu principalis offensis, debet esse licitum respectu alterius tertij, qui dicitur offensus in quidam consequentiam. argumento text. in l. non solum. §. quanquam. ff. de iniurijs. text. est no. & expresse in cap. si vero. el. 1. versic. nec ille. extra. de sent. excom. cuius verba sunt, nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire qui in clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inuentum manus iniectit violentas. & ibi glo. l. ordi. & commu. docto. & istam sententiam & con. tenet Bald. Angel. Ioan. de Imo. & commu. moderni in l. quid ergo. §. si he res. ff. de leg. Ang. de male. in parte, chemeay adult. 19. col. versic. quid si pater vel maritus. & ibi eius additionator idem Ange. in l. 1. Insti. de his qui sunt sui, vel alieni i. 2. colum. nu. 5. pro qua sent. & con. est hodie no. lex par. in l. 3. in medio. titulo. 9. i. par.

56 Circapraedicta tamē vtiliter & necessario queritur si maritus occidit uxorem & adulterum repertos in flagranti crimine, sed non potest probare qualiter eos inueniat adulterando: vel reperit solos, nudum cum nuda, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur. iste est no. & quotidianus articulus: in quo breuiter & resolutiue dico, quod si tales adulteri reperiantur occisi in lecto, vel alia parte, & loco secreto & occulto, nudus cum nuda, taliter quod si ibi viui repererentur probaretur contra eos adulterium: quod istomodo casu si ibi reperiantur mortui & occisi, satis ex hoc constat & probatur eos esse repertos in flagranti adulterio, argumento text. in cap. literis. extra. de praesump. cum materia. Secundo pro hac sententia & con. facit, quia quando quis reperitur mortuus in aliquo loco semper praesumitur quod ibi fuit occisus, & non alibi: deinde est quod si reperitur occisus iuxta domum alicuius, est praesumptio contra dominum & habitorem illius domus: ita probat text. no. in l. 1. ediles. ff. de via publica. & ibi notat Bar. 4. no. tenet etiam & commendat Roman. in l. 1. §. si quis in villa. l. col. nu. 4. ff. ad Sylla. Fel. in cap. fin. in fine, extra. de homi. Ange. de ma. in parte, fama pu. prae. 17. col. versic. quid autem si reperitur. tenet etiam & reputat singularem l. 1. in l. si quando. C. unde vi. 8. col. facit etiam doctrina Ange. in l. si cum exceptio-

ne. §. in hac. prope fin. ff. quod metus causa. vbi dicit quod repertus in aliquo loco in dubio praesumitur esse eius illius loci: tenet etiam Bald. in l. 1. C. si non communi. l. col. pe. q. August. de Ari. in addit. Ange. de ma. in parte, che. est quedam inquisitio. l. additione. idem August. in addit. Ange. in parte, de Bononia. 2. additione. Fel. in cap. quoniam. de offic. or. 1. col. nu. 3. pro quibus facit text. in l. 1. ff. ad municipa. & ibi Bar. & doctores.

57 Tercio pro hac sententia & con. facit, quia in delictis quando tractatur de aliquo reo absolueno in dubio, semper debemus intelligere aliquod esse factum tempore & loco licito & permisso, potius quam illicito & non permisso, ut excusetur a delicto: & hoc casu dubia probatio releuat probantem, argumento text. in l. merito. ff. pro socio. & in l. interpretatione. ff. de poenis. cum simi. per quae iurata expresse tenet Bartolus, vbi singul. loquitur, in l. non solum. §. sed ve probari. 2. colum. ff. de ope. no. nun. & ibi commu. moderni, praecipue Alexan. & Iaso. qui dicunt quod totus mundus sequitur illam sententiam. Bar. tenet etiam & commendat Abb. in cap. in praesentia. 3. col. extra. de proba. idem Abb. vbi reputat singul. in cap. per tuas. de condi. apposi. Sali. & alij doctores in l. matrem. C. de proba. Ange. de male. & ibi eius additionator melius quā alibi in parte, de anno praesenti. 4. col. versic. quid si accusator. Confirmatur etiam, quia in criminalibus probatur defensio per solas coniecturas & praesumptiones, argumento text. in cap. de praesumpt. & ibi expresse notat Innocen. Ioan. An. & commu. docto. Bald. vbi valde commendat, in l. vna. C. de confess. 2. colum. 46. & Iason in l. vbi vim. ff. de iusticia & iure. nu. 7. & in terminis, quod in isto casu proposito excusetur maritus, tenet Paris de Puteo, licet certe non sic fundauerit, in tractatu syndacatus, folio. 192. in parte, quia dicitur. 2. col. Si vero tales adulteri reperiantur occisi non in eodem lecto, vel loco secreto & occulto, nudus cum nuda sed vestiri, & in tali loco quo si viui ibi repererentur, non esset contra eos probatum delictum, certe non excusaretur maritus, licet dicat inuenisse eos adulterando: quia tali casu non est pro eo aliqua praesumptio: pro qua sententia & conclusionem facit bonus & apertus text. in Authen. si quis ei. C. ad legem Iuliam. de adul. cum materia: vbi habetur quod maritus nullo modo potest interficere uxorem, nec illum quem habet suspectum de adulterio, etiam si reperiat eos loquentes in aliquo loco suspecto, nisi praecedat trina monitio in scriptis: de quo textu latius

infra proxime dicemus.

Item etiam quæro, si maritus interfecit uxorem & adulterum vel aliquem eorum, non tamen repertos in flagranti delicto, & talis maritus pro defensione & excusatione sua verè & realiter probat eos commisisse adulterium, an excusetur poena homicidij, vel saltem mitigetur poena ut non possit puniri poena ordinaria delicti, sed alia mitiori & extraordinaria poena? & videtur quod excusetur ut saltem non teneatur poena ordinaria. Primo quia de iure communi quando maritus vel pater occidit uxorem, vel adulterum, vel utroque, præter vel contra formam traditam à lege, non punitur poena ordinaria delicti, sed mitiori & extraordinaria text. est in l. si adulterium cum incestu. §. Imperator. res. ff. ad l. l. de adul. text. in l. nihil. vers. sed diuus Marcus. eod. titulo. text. in l. Gracchus. C. eod. titulo. text. in l. si quis in gravi. §. si maritus. ff. ad Sylla. text. in l. i. §. fin. ff. ad legem Corneliam de sic. text. in l. i. tit. 17. par. Secundo quia si ille qui est provocatus ab alio excedat modum suæ defensionis, non tenetur poena ordinaria delicti, sed mitius punitur propter excessum: quia non videtur esse in tanta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit. Item quia homo intento dolore promotus, non est in plenitudine intellectus, argumento text. in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de par. r. text. in l. i. §. quæritur. ff. ad Turpil. text. in l. qui eum maior. §. si libertus. ff. de bonis liber. text. in cap. olim. de resti. spolia. text. in cap. significavit. de poen. & remis. & tenet no. Bald. in l. vt vñ. ff. de iusti. & iure. si. col. & ibi Iason. & Fortunius Garcia: idem Bald. in l. a. C. vñ de vi. 6. col. 10. q. & ibi Cynus, Albe. Faber, & Sali. Tertio & non facit text. certe lingu. in proposito, in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de par. vbi habetur quod pater occidit filium suum in venatione, eo quod nouerit adulterabat, & non tenetur poena mortis tanquam parricida sed mitius punitur: quia deportatur in insulam: cuius verba sunt, diuus Adrianus fertur, cum in venatione filium suum quidam necauerat qui nouerit adulterabat, in insulam eum deportasse: quod latronis magis quam patris iure eum interfecisset. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod maritus puniatur poena ordinaria delicti tanquam homicida, nec propter hoc aliquo modo excusetur quia verè commisit homicidium, nec potest compensare delictum vel offensam præteritam, nisi eo casu quo occiderit in flagranti crimine, vel facta denuntiatione secundum formam

text. in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adul. te. & ibi commun. docto. Et confirmatur, quia si quis intulit alteri vulnus, vel fecit grauem iniuriam & offensam, & postea ex intervallo occidatur ab offenso, nihilominus teneretur poena ordinaria, nec excusaretur propter offensam prius receptam, nisi incontinenti causa defensionis fecisset, argumento text. in l. i. & per totum. ff. ad legem Corneliam. de sic. text. in l. i. & in l. is qui aggressorem. & per totum. C. eod. titulo. Nec obstat primum fundamentum, in quo dicebamus quod quando maritus vel pater occidit adulteros præter formam traditam à lege, mitius punitur: quia respondeo quod illud est verum quando reperti sunt in flagranti delicto: non verò aliis. Secundo non obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus quod si provocatus excedit modum defensionis, non tenetur via ordinaria: quia similiter debet intelligi quando in continenti tempore late iniurie excessit modum defensionis.

59 Tertio non obstat text. fortissimus & terribilis in dicta. l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de par. quia respondeo tripliciter. Primo modo quod loquatur in patre qui de iure antiquissimo poterat licite & impune occidere filium, vt in l. an sui. ff. de libe. & posthu. Sed ista solutio non satisfacit nec est tenenda, quia illud erat de iure antiquissimo ante legem Pompe. de par. de qua loquitur text. in dicta. l. diuus Adrianus. Vel aliter & secundo dicamus, quod in casu illius text. pater inuenit filium adulterando nouerit, & sic in flagranti crimine: & ita tenet & declarat ibi Hippo. de Mar. & antequam Pau. de Cast. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. 1. col. in fi. sed ista solu. similiter non est vera nec satisfacit: quia non est verisimile quod in venatione vbi plures solent congregari filius adulterasset nouerit: & sic necessario inferitur quod loquitur de adulterio antea commisso: & ille est sensus glossor. Bart. Albe. & commun. docto. ibi. Vel aliter & tertio dicamus, quod ille text. loquatur in patre qui habet maximam potestatem & correctionem in filium, & ex causa & offensa etiam præterita & anteceditur potest. filium punire: & licet occidat & modum excedat, vel aperte & deliberatè voluit occidere, non tenetur nec punitur poena ordinaria, sed mitior: vt vbi dicit text. & ille sit eius verus, nouus, & subtilis intellectus: vnde lectus est in marito vel alijs personis: & licet maritus & alie persone habeant aliquam correctionem & vindictam in uxore vel subditos, vt in l. vna. C. de em. p. p. illa est vel de moderata, & non ita permilla sicut in patre. Item

60 Item etiam quæro an maritus possit interficere illum quem habet suspectum de adulterio, si reperiat eum alloquentem cum sua uxore, & in propria domo vel alio loco secreto: in quo breuiter & resolutiue dico, quod si talis maritus prius ei ter in scriptis denuntiauerat sub præsentia trium testium fide dignorum nec cum uxore sua loquatur, & postea inueniat eum cum ea loquentem in domo vel loco secreto, licet poterit eum occidere: alius verò non. text. est in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, si quis ei quem suspectum habet de sua uxore ter in scriptis denuntiauerit sub præsentia trium testium fide dignorum, & postea inuenit eum conuenientem uxori suæ in domo sua, vel uxoris, vel adulteri, vel in popina: siue in provincia, aut in suburbanis, sine periculo eum perimat. & ibi notat & commendat glossor. Odof. Cynus, & commun. docto. Azor. in summa illius tit. si. col. nu. 11. text. in Authen. vt liceat matri & auie. §. his quoque. colla. 2. & ibi glossor. Iaco. de Bellouiso, Bar. Ange. & commun. docto. & idem disponit lex. 12. tit. 17. part. adde tamen quod quilibet denuntiatio debet fieri post suam allocutionem, taliter quod pro forma debent esse tres allocutiones, & tres denuntiationes: vnde non sufficit quod postquam maritus eum habet suspectum simpliciter ei ter denuntiet: & in expresso ita tenet & declarat solus Iacob. de Bellouiso, in dict. Authen. liceat matri & auie. §. his quoque. coll. 8. 2. col. 3. oppo. in quantum dicit quod ista iura procedunt ex vehemèti præsumptione & odio ipsius suspecti & contumacis: quia quatuor uicibus eum inuenit cum uxore. Sed certe prædicta iura hoc non requirunt, imò simpliciter & indistinctè dicunt, quod si maritus habet suspectum aliquem de uxore sua, potest ei ter denuntiare in scriptis: & si postea speratam solenni denuntiatione reperiat eum cum uxore alloquentem, possit interficere: et iste est sensus omnium doctorum et prædictæ legis partitæ. Item adde quod in his denuntiationibus debet interuenire Tabellio, cum iura dicant quod fiant in scriptis: ita solus Odof. in dicta Authen. si quis ei. sed ego crederem contrarium, argumento text. in l. scripturas. C. qui potio. in pig. ha. et in Authen. sed nouo iure. C. si cer. pet. et in l. contractus. C. de fide instru. vbi habetur quod actus vel contractus potest dici et fieri in scriptis, cum debita solennitate, licet in eo non interueniat Tabellio, maxime in hoc casu quo tractatur de defensione.

61 Item etiam quæro, an in casibus in quibus ma-

ritus potest uxorem suam et adulterum interficere possit alteri committere vel demandare istudius vindictæ in quo articulo resolutiue dico quod ius vindictæ est adeo personalissimum quod non potest alteri committi seu demandari, etiam si maritus sit senex, debilis, vel infirmus, argumento text. in l. seruus si heredi. ff. de statu. libe. text. in l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tollen. text. in l. pe. §. 2. ff. de diuer. et temp. po. præf. et in expresso istam sent. et conc. probat text. per locum ab speciali in l. Gracchus. vers. deniq. C. ad legem Iul. de adul. vbi dicitur quod soli filio potest maritus hoc committere vel demandare propter identitatem personarum: ergo non alteri: cuius verba sunt, denique filijs eius qui patri paruerunt præstandum est. et ibi notat et commendat Odof. Cynus. Bal. Ange. Sali. et commun. docto. et illum text. ad hoc expresse notat et commendat Bart. in l. non solum. §. si mādato. 2. col. nu. 5. ff. de iniurijs. Sali. in l. non ideo minus. C. de accusa. 3. col. nu. 10. Alexan. Iason. et alij moderni in l. i. §. fin. ff. de ope. no. nun. Hippoly. in l. vna. C. de rap. vir. 2. col. nu. 3. Feli. in cap. si verò. el. 1. 2. col. de sen. excom. idem Feli. in cap. quæ in ecclesijs. de cōsti. 4. col. in fi. et in expresso istam sent. et cōtinet glossor. lingu. et vnica. in l. cum fūdum. in verbo, postea. in fine. ff. de vi et vi arma. quam ad hoc dixit lingu. et vnica Bald. in cap. ad nostram. 2. col. nu. 2. de proba. idem Bald. in cap. si de iura. calum. 1. col. in fine. notat etiam et commendat idem Bald. in cap. literis. de appella. fin. col. nu. 2. idem Bald. in cap. de cetero. 2. col. nu. 4. de re iudicata. idem Bald. in l. accusationis. in fine. C. de accusa. idem Bald. in l. 1. C. vñ de vi. antepe. col. nu. 46. idem Bald. in ca. 1. §. 2. col. nu. 3. de pace tenē. et iu. fir. in vñ. seu. idem Bald. in l. ad officium. 2. col. et. q. C. commun. diui. Pau. de Cast. in l. si cum dotē. §. transgrediamur. 1. col. in fine. ff. sol. ma. et ibi Alexan. 3. col. nu. 10. Roma. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. Ioan. de Ana. in cap. 2. fin. col. et. q. de homi. Ang. de Ma. in parichemeai adul. 20. col. vers. an maritus. Iason. notabiliter in l. i. §. si. 3. col. ff. de ope. no. nun.

62 Vnum tamen est quod talis maritus potest se cum adducere amicos vel familiares vt cum adiuent, et cōmodius et tutius possit facere vindictam, et maxime si sit senex, infirmus, vel debilis persona, et timet ne forte inueniat resistenciam, argumento text. in l. 2. de iu. om. iu. text. in l. i. ff. de offi. eius cui manda. est iuris. text. in l. 3. §. qui habet. ff. de fer. rusli. præf. text. in l. 3. §. si. in fin. ff. de penu. lega. text. in l. legatis. ff. de alimen.

men. lega. tex. in cap. praterca. de offi. delega. tex. in cap. suspitionis. eod. titulo. quibus probatur quod commissio vel delegatio aliquo actu, videtur omnia commissio sine quibus ille actus exerceri non possit: & ex isto fundamento & ratione istam sen. & con. tenet Paul. de Cast. in l. refectionis. ff. commu. prae. Bal. in l. vi. ff. de iusti. & iu. 3. col. 6. q. idem Bal. in cap. si. col. in si. de iu. calu. lason, vbi reputat hoc esse not. in l. 1. §. si. ff. de ope. no. nun. id. lason in l. 2. 2. col. nu. 4. ff. de iu. om. iu. C. po. vbi dicit ita obtinuisse in q. de facto. in tract. de ser. vrb. prae. dio. cap. 23. 2. col. nu. 6. Hippo. de Mar. in l. vna. C. de rap. vir. 3. col. nu. 11.

63 Item quæro, an maritus occidens vxorem propria autoritate lucretur dotem & alia bona quæ acquireret si via iuris ordinaria eam accusaret: & magistraliter & resolutiue dico quod non. Primo quia de iure communi propter adulterium mulier non perdit dotem nec alia bona, vt supra dictum est. Secundo quia maritus propter adulterium non potest interficere vxorē: ergo non debet aliquid acquirere ex suo facto & delicto culpali. Tercio quia per mortem vxoris etiam si naturaliter cōtingeret statim ipso iure extingueretur delictum & eius poena, tamen respectu personæ quæ bonorum. vt in l. defuncto. ff. de publi. iudi. & in l. 1. & per tot. C. si reus vel accusator mortuus fuerit. & in expresso istam sen. & con. probat & fūdat tex. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. cuius verba sunt, si vir vxorē suam occiderit, dotis actionem hæredibus vxoris dandam esse Proculus ait: & recte. non enim æquum est virum hoc facinus suū dotem sperare lucificare: idem q. 3. & contrario statuendum est, & ibi no. & cō. glo. or. & cōmu. docto. Sed aduertendum quod ille tex. loquitur de iure communi, quo non licebat marito interficere vxorem, etiam repertam in adulterio: vnde secus videtur esse in casu quo de iure sibi liceret. Ex quo videtur inferendum quod cum in nostro regno licite possit maritus vxorem suā & adulterum interficere, vt in prædicta. l. fori & ordinamenti supra allegatis: q. similiter lucrabitur bona eorum ac si via iuris eos accusaret: & in expresso ita probat tex. a contrario sensu iuncta glossa in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ibi notabiliter Bar. 2. col. si. q. Ange. de Peru. 2. col. nu. 3. lason. 2. col. in fine. nu. 11. Lancel. Decius. 1. col. in si. Christophorus de Nicellis, quem ipse refert. Pro qua sent. & con. facit tex. in l. qui seruum. ff. de verbo. oblig. vbi habetur quod si debitor ex iusta causa occiderit seruū promissum, quia repertus est in adul-

terio cum vxore, vel aliā: nec tenetur ex contractu ad æstimationem, vel interestesse, vel ad aliam quam poenam: cuius verba sunt, qui seruū mihi ex stipulatu debebat, si in facinore eum deprehenderit, impune eum occidit: nec utilis actio erit in eum constituenda. tex. in l. quid erit go. §. si hæres. ff. de lega. 1. tex. in l. eleg. inter. §. 4. fin. ff. de pigno. actio. Sed his non obstantibus contraria sen. & con. est verior, & tenenda: imò quod hoc casu maritus non lucretur bona vxoris nec adulteri, tali fundamento & ratione: quia quando quis propria autoritate ius sibi dicit, amittit lucrum legale. tex. est lingu. & vnicus in iure in l. interdum. la. 2. §. qui tunc. ff. de furtis. vbi ille qui propria autoritate caput furem, & ducit eum ad iudicem, bene recuperat rem: sed amittit poenam dupli vel quadrupla iure indutam pro furto. & ad hoc illum tex. in suo casu notat & commendat ibi Bart. Albe. & docto. & eum dicit ibi peregrinū & vnicum Ange. de Peru. & ad hoc illum tex. reputat lingu. & vnicum Ioan. de Imo. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ex isto fundamento & ratione istam sen. & con. tenet Bal. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. 1. col. in fine. & ibi Ioan. de Imo. Pau. de Cast. 2. col. in fine. Roma. si. col. nu. 21. Alex. 3. col. in si. nu. 15. & magis cōmu. docto. Ioānes Campe. in tractatu dotis. 5. part. & 5. q. Pro qua sen. & cōclusionē est hodie expressa lex nostra Tauri. 82. quæ hoc formaliter disponit et determinat. Ex quibus inferitur quod tam de iure communi quàm regio talis maritus qui propria autoritate occidit vxorē propter adulterium non potest lucrari bona vxoris quæ ex aliquo pacto vel lege per mortem eius sibi deferuntur. ita probat tex. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. et ibi notant communiter doctores.

64 Dubium tamen est circa hoc fatism nouū et singulare, si talis maritus qui propria autoritate interfecit vxorem et adulterū repertos in adulterio, possit succedere filiis vel hæredibus eorū ab intestato in bonis habitis ab eis: et videtur quod non: imò quod fisco applicentur. argumento tex. glo. et com. opi. in l. Lucius. ff. de iure si. et in l. cum ratio. §. si. ff. de bonis damnatorum. et eorum quæ latē dixi in materia delictorum in delicto homicidij. Sed ego teneo cōtrarium, imò quod bene possit eis succedere: quia illa iura procedunt quando iuste et sine causa quis alium interfecisset: noster verò casus loquitur quando maritus licite et iuste fecit: vnde licet priuetur à successione ipsius interfecit, non tamen hæredum.

65 Item quæro si vxor alicuius requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo an possit licite requirentem decipere, & dicere vt veniat secrete in domum suam, & ibi eum verberare & iniuriam inferre: & breuiter dico quod sic, argumento tex. in l. si quis seruo per suaserit. C. de furtis. vbi habetur quod si seruus sit requisitus ab aliquo de furto committendo, & ipse domino suo nuntiavit, & permittit vt aliquas res perferret in domum eius: qui per suaserit tenetur tam de actione furti quàm serui corrupti: & per illum tex. istam sen. & con. tenet ibi Pau. de Cast. 1. col. & 1. notabili: & ibi Iacobinus de sancto Geor. Pala. Ru. in sua repetitione. fo. 73. 1. col. §. 29.

66 Ex quo tex. inferret etiam ibi Ange. de Peru. q. si Castellanus vel custos alicuius castri vel fortalitij sit requisitus vel iniuratus ab alio vt recipiat pecuniā vel dona, & callum vel fortalitium sibi tradat, & hoc reuelauerit domino, licite poterit eum decipere, & dicere vt certo tempore veniat, & eum punire vel aliqua iniuria eum afficere: & idem tenet ibi Paul. & Iacobus de sancto Geor. idem Ange. in l. quicunq. C. de seru. fugi. 2. col. in medio.

67 Item etiam inferitur quod si iudex sit requisitus ab aliquo litigante vt pecuniā recipiat & profecerat sententiam, vel iniustitiam faciat, potest ei præbere aures, & dicere & fingere vt veniat tali die & hora, & ibi secrete habere testes qui videant & audiant, & postea eum capere & punire: ita Pala. Ru. vbi supra. Intelligerem tamen supra dicta quod possit maritus vel alter verberare vel aliam iniuriam sibi inferre: non vero eum occidere, vel membrum incidere: quia non est moderata defensio. Item quia non est se quantum delictum.

68 Item quæro si maritus iam decessit, & mulier petit dotem ad hæredibus, an possint hæredes opponere de adulterio in vita mariti commissum, ad eam excludendam. & breuiter dico quod non: modo maritus sciuerit adulterium esse commissum modo iguorauerit: quia est accusatio vel exceptio tendens ad meram vindictam, si cut actio iniuriarum vel pœnalis, & ideo non transmittitur ad hæredes ante litem contestatam, argumento tex. in l. 1. §. hæredes. ff. de priua. delict. tex. in l. iniuriarum actio. la. 1. ff. de in iu. tex. in l. quod diximus. §. hæc actio. ff. quod metus causa. tex. in l. hæc actio. ff. de calumniato. tex. in l. si vero. §. hæc autem actio. ff. de his qui deiece. vel effu. text. in l. inde Neratius. §. si infans. vers. hanc actionem. ff. ad legem Aquil. tex. in l. vna. C. ex delict. defun. tex. in l. si. C. de

reuo. dona. text. in l. omni modo. vers. nam si nullam. C. de inoffi. testa. text. in l. §. non autem omnes. Insti. de perpe. & tempo. actio. & in expresso istam sen. & con. probat tex. iuncta glossa. or. in l. rei iudicata. §. in si. ff. solu. mati. & ibi tenet notabiliter Bal. Pau. de Cast. Ioā. de Imo. Alex. & magis com. docto. tenent etiam docti Canonistæ in cap. plerunq. de dona. inter vi. & vxor. præcipue Præpositus. 1. col. nu. 2. Ange. de male. & ibi cō. additionator in parte, chemey adulterato. 6. col. vers. quid si maritus.

69 Item quæro quid econtra, si vxor adultera decedat & maritus superuiuat, & hæredes vxoris repetant dotem, an possit maritus opponere exceptionem de adulterio & eos repellere, & videtur q. sic: ita probat tex. in l. fin. C. de adul. re. Sed contrarium est tenendum, imò quod talis maritus non possit prædictam exceptionem opponere: quia post mortem vxoris vel alterius delinquentis ante litem cōtestatam extincta est poena corporalis & pecuniaria: text. est in l. defuncto. ff. de publi. iudi. text. in l. ex iudiciis. vers. si. ff. de accusa. text. in l. vna. C. ex delictis defunctorum. text. in l. §. non autem. in fine. Insti. de perpe. & tempo. actio. tex. in l. 25. titulo. 7. par. nec obstat tex. in dicta. l. si. C. de adulte. quia debet intelligi quando vxor decessit postquam factum erat diuortium inter eos, vel lite iam mota super eo: secus vero si ante decesserit: quia tunc non poterit maritus agere, nec excipere de adulterio. & in expresso ita tenet & declarat glo. or. in dicta. l. si. C. de adul. te. in glo. pe. & ibi Bald. Sali. & magis communis docto. Odo. in l. consensu. C. de repu. pe. col. & q. & ibi Albe. 1. col. in medio. ita etiam tenet Alexan. in dicta. l. rei iudicata. §. 1. 2. col. in medio. vers. quid si mulier. & ibi cōmu. moderni.

70 Item quæro si mulier vidua soluto matrimonio habuit accellum ad alium, & sic commisit stuprum, an perdat dotem & applicetur hæredibus mariti, & videtur quod sic: quia mulier vidua quæ non transit ad secunda vota dicitur remanere & durare in primo matrimonio, & gaudet priuilegijs primi mariti: tex. est in l. fin. C. de bonis maternis. ibi. siue in priore matrimonio pater ex quo filios habuit permanere voluerit. &c. & ibi notat Cynus. Bart. & alij docto. tex. in l. filij. §. vidua. ff. ad municipa. & ibi glossa. & cōmu. docto. text. in l. quotiens. C. de priui. Scholarum. lib. 2. facit etiam tex. in l. pe. C. de adulte. & ibi Bart. & docto. & in expresso isto fundamento & consideratione istam sen. & con. tenet Paul. de Cast. in l. sororem. C. de his quibus vt indig. 1. col. nu. 4. idem Pau. de Cast.

Cast. in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. 2. colum. in fine. tenet etiam & reputat singul. Iason in l. 2. ff. solu. matri. 2. colum. nume. 6. Augusti. de Ari. in addit. ad Ange. de male. in parte. chemay adulterato. 6. colum. versic. quid si maritus. Hippolytus de Marilijs late & no. in l. vna. C. de rap. virg. n. colum. nume. 4. idem Hippoly. in cons. su. cons. 11. Felinus in cap. pastoralis. de iudi. 3. colum. in medio. Præpo. in c. p. p. l. r. ung. de do. intervi. & vxo. 2. col. nu. 3. Pala. Ruui. in sua repetitione. fol. 48. 1. colum. versic. ex quo dicebat. & fol. 60. 1. colum. versic. & quod plus est. C. i. f. uet. in l. 14. supra his legibus Tauri. 2. questione. licet dicat quod opi. contraria est magis favorabilis. Aduertendum tamen quod ista sententia & conclu. videtur intelligenda & limitanda. quando talis mulier leuisset stuprum infra annum luctus: quia tunc magis propriè dicitur durare primum matrimonium. argumento text. iuncta gloss. ordi. in l. vna. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & in toto titulo. C. de secun. nup. Item etiam & secundo videtur intelligenda & limitanda quando dos non esset soluta mulieri. sed esset penes heredes mariti & ab eis repeteretur: quia tunc ipsi possunt excipere de tali stupro per eam commissæ: cuius ratio potest esse. quia quando iam est recuperata per mulierem. amplius non dicitur dos: sed ita demum si non est recuperata. argumento text. in l. eum pater. §. dotale. ff. de legat. 1. & in l. etiam. ff. de fundo dotali. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imò quod indistincte talis mulier vidua non perdat dotem propter stuprum commissum in viduitate. modo infra annu luctus. modo postea. Item modo dos sit iam recuperata. modo sit penes heredes mariti. Primo quia adulterium & eius poena proprie & variè dicitur matrimonio durante. non vero postea: sed postea in viduitate dicitur stuprum. & habet locum eius poena distincta. Secundo quia si mulier commisit adulterium in vita mariti. non possunt heredes contra eam agere per viam accusationis vel exceptionis: quia est ius vindictæ quod non transit ad heredes. vt supra proxime conclusum est: ergo a fortiori non possunt contra eam agere vel excipere pro stupro postea commissio in viduitate. Tertio hoc clarius confirmatur per. II. Regias. quibus probatur quod nullus habet facultatē accusandi de adulterio nisi solus maritus: & in expresso. licet non ita fundent. ista sententiam & conclusionem tenet Alexan. in dicta. l. sororem. C. de his qui. v. indig. 1. colum. in medio. veritatem facit. la-

fo in dicta. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. nume. 1.
71 Item quæro quas excusationes habeat vxor adultera vt possit se defendere à poena adulterij. & breuiter & resolutiue dico quod habet sequentes excusationes. Prima est si lapsus est quinquennium à tempore commissi delicti: text. in l. mariti. §. præterea. ff. de adul. text. in §. hoc quinquennium. eiusdem legis. text. in l. quinquennium. eodem titulo. text. in l. adulter post quinquennium. C. de adul. cuius verba sunt. adulter post quinquennium quam commissum adulterium dicitur. quod continuum numeratur. aculari non potest. text. in l. 4. titulo. 17. 7. part. Secunda est si adulterium commissum est de voluntate & consensu mariti: text. in l. eum mulier. ff. solu. matri. & ibi gloss. ordi. Bar. & commun. doctor. Quod intellige quando talis exceptio opponitur antelitem contestatam: secus vero si postquam non reuolat vxor. licet faciat puniri maritum: si vero opponatur ab adultero ante l. con. prodest vt excusetur. postea vero non excusatur. nec facit puniri maritum: text. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & ibi tenet & declarat gloss. ordi. Bar. & commun. doctor. text. in l. si maritus. §. præscriptiones. eodem titulo. text. in l. ita nobis cordis pudor est. C. de adul. & ibi gloss. & commun. doctor. & ita expresse disponit & determinat. l. 7. titulo. 17. 7. part. Tertia est si post commissum adulterium maritus habuit & retinuit vxorem adulteram in sua domo. vel lecto. & mensascenter: non vero alias: quia per hoc videtur remittere prædictum adulterium vxori: ita probat text. no. in l. si vxor. §. si. ff. de adul. & ibi communiter doctores: text. in l. sine metu. in fine. C. de adul. & ibi gloss. ordi. & communiter doctores: facit text. in cap. quemadmodum. de iure iurando. & in expresse per ista iura ita tenet Albe. in l. consensu. C. de rep. 1. col. in fine. versic. vt ultimo notandum. pro qua sententia & con. est lex nota part. 8. titulo. 17. 7. part. & l. 5. titulo. 7. libro. 4. foro. II. Aduertendum tamen quod prædictas excusationes vel alias similes quas habet vxor debet proponere ante litem contestatam: non vero postea: text. in l. si maritus. l. 2. §. præscriptiones. ff. de adul. cuius verba sunt. præscriptiones quæ obijci solent accusantibus adulterij ante solent tractari quam quis inter eos recipiatur. & ibi gloss. ordi. Bar. & communiter doctores: text. in l. 2. §. si publico. eodem titulo. & ibi Bar. & doctores: text. in l. adulter post quinquennium. C. eodem titulo. & ibi notabiliter Salice. & doctores.

Item

72 Item quæro an maritus teneatur adulterum & adulteram simul accusare. vel possit vnum eorum quem velit accusare: Et resolutiue dico quod de iure communi maritus non poterat eos simul accusare. sed vnum tantum eorum quem vellet: text. in l. si maritus. l. 2. §. fin. versic. fin. ff. de adul. text. in l. nihil. §. si. eodem titulo. text. in l. vin. passam. §. duos. eodem titulo. text. in l. reos. C. de adul. cuius verba sunt. reos adulterij duos simul marem & feminam ex eadē causa fieri lex Iulia de pudicitia vetat: sed ordine peragi vtrosque licet. & ibi vide rationes per Salice. & doctores. Hodietamen in nostro Regno maritus potest accusare ambos simul. vel vnum eorum quem velit ita probat & disponit lex. 2. titulo. 15. lib. 8. ordi. ibi dum dicitur. Y si los accusare ambos. o qualquier dellos. que a quel contra quien fuere juzgado. que lo me tan en su poder. y haga del y de sus bienes lo que quisiere. Postea autem de iure Regio nouissimo per nostras leges. Tauri statutum est quod maritus teneatur vtrosque simul accusare. & non possit vnum sine alio: ita disponit lex. 80. his. II. Tauri. Quod tamē intellige vt debeat eos simul accusare in vno eodēque libello. vel diuersis. dum tamen faciat vno eodēque tempore. argumento huius. l. & rationis eius: & tenet hic Castillo. Sed certè mihi videtur contrarium. imò quod in vno eodēque libello debeat accusare: quia aliis resuleret diuersitas. & incoueniens in accusando. procedendo. & exequendo. Item intellige quando vterque viuat: secus vero altero mortuo. quia tunc superstes potest accusari ita etiam aperte probat illa. l. in quantum dicit. siendo binos. Ex quo inferitur quod si vterque viuat & maritus vni parcat. videtur etiam alteri remittere delictum: argumento illius legis. Vnum tamen est quod eo casu quo de iure communi accusaret vnum eorum tantum. sententia absolutoria eius fauore lata prodest alteri. condemnatoria vero non: text. in l. not. & expressus in l. denūtiasse. §. fin. ff. de adul. ibi. si absolutus fuerit. mulier per eum vincet. nec vltra accusari potest: si condemnatus fuerit. mulier per eum non est condemnata. sed ager causam suam. vt fortassis & obtinere vel gratia. vel iusticia. vel legis auxilio possit. & ibi gloss. ordi. Barto. & communiter doctores. & idem disponit lex. 9. titulo. 17. 7. parti. Ex quo singu. nota quod in delictis connexis. sententia absolutoria lata fauore vnius. prodest alteri: sed adde quod hoc est speciale in delicto adulterij propter fauorem matrimonij: secus vero est in alijs: quia in eis sententia absoluto-

ria lata pro vno non prodest alij: ita probat text. in l. adul. versic. eo tempore. ff. de adulterij. & in expresse ita tenet & declarat ibi Bar. & commun. doctor. & istam dicit communem opinionem. Alexan. in l. sepe. ff. de re iud. 10. col. nu. 7. & ibi notat
73 Item quæro quæ sit poena lenonij in quo breuiter dico quod si maritus. commissus istud crimen puniatur eadem poena quæ est imposita pro adulterio. ita probat text. in l. 2. §. lenonij. ff. de adulterij. ibi. poena adulterij configitur. text. in §. si publico. eiusdem legis. textus in l. mariti. §. plectitur. eodem titulo. text. in l. castit. tari. C. de adul. text. in l. de crimine. vel siculo fina. eodem titulo. text. in l. mercalem. C. de cōdictio. ob turpem causam. text. in l. isti quidem. ff. de metus causa. text. in l. melior ceteris. in l. auxilium. §. in delictis. versic. dixi. ff. de minori. Hodietamen videtur quod ista poena non possit habere locum: nam cum de iure Regio poena adulterij sit. quod vterque tamen adulter quam adultera ponatur in potestatem mariti. vt de eis & eius bonis faciat quicquid velit. ista poena non potest in nostro casu verificari. cum non reperiatur offensus in cuius facultate ponatur: & ideo fortè in nostro Regno solet praticari quod tam marito quam vxori imponatur poena flagellorum. Sed certè illa poena est irridenda pro tali nefando crimine: vnde teneo quod isto casu debeat imponi poena mortis.
Primò quia ista erat poena adulterij de iure communi. vt in l. quamuis la segunda in fine. C. de adulterij. & late dixi supra. Secundo quia pro hoc est casus expressus in l. 2. in fine. titulo. 22. par. 7. quæ aperte dicit quod isto casu imponatur marito poena mortis. & per eam ita tenet Palat. Ruui. vbi exclamat. de isto delicto. & de iudicibus qui illam legem non seruant in practica. in sua repetitione. fol. 95. colum. 3. versic. sed si tanta est notorietas. §. 21. Si vero alius commissit istud crimen. siue masculus siue femina contra aliquam mulierem coniugatam. virginem. viduam. religiosam. vel honestam: similiter puniatur poena mortis. ita probat text. in l. qui domum. ff. de adul. text. in l. mariti. §. plectitur. eodem titulo. cuius verba sunt. plectitur. & qui pretium pro comperto stupro acceperit. nec interest vtrum maritus sit qui acceperit. an alius quilibet: quicunque enim ob conscientiam stupri acceperit aliquid. poena erit plectendus. text. expressior & melior ceteris in athen. de lenonibus. §. preconizamus. ibi. omnia nouissima sustinere supplicia. collatio. 3. & ibi notant communiter doctores. & idem disponit prædicta. l. part. in fine.

Ant. Co. II. Tau.

Sf

Quod

74 Quod tamen limita & intellige quando adulterium vel stuprum fuit sequutum & consummatum: secus vero alias: quia tunc mitius puniretur, & sic pena arbitraria ita probat tex. val de notabilis in l. i. §. ff. de extraordinarijs criminibus. cuius verba sunt, aut mulierem puellamve interpellauerit, quidve impudicitie gratia fecerit, donum praeberit, pretiumve quo is persuaderet dederit, perfecto flagitio, puniatur capite imperfecto, in insulam deportatur. & idem probat lex. 7. titulo. 10. lib. 4. foro. II. si vero hoc delictum committatur contra aliam mulierem non conjugatam nec honestam, tunc imponeretur pena arbitraria modo sequatur & consummetur delictum, modo non: argumento praedictorum iurum. Item etiam adde quod etiam ille qui misit praedictum lenonem vel intercessorem alicui honestae mulieri, committit crimine iniuriarum, licet delictum attentatum non sequatur, & puniatur extra ordinem iudicis arbitrio: arg. tex. in d. l. i. §. ff. de extraor. criminibus. in l. i. §. omne. ff. de iniur. tex. in l. i. sed est quæstionis. §. ff. eod. tit. tex. in l. attentari. eo. tit. text. in l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. eod. tit. tex. in §. iniuria. in fine. In l. i. eod. tit. tex. in l. §. tit. 9. 7. par.

75 Postremo & finaliter quarto, si mulier coniugata habet filium ex adulterio de quo ipsa est bene certa, maritus autem hoc ignorat & tractat eum ut filium, & ei intendit bona sua relinquere prout patris est officium, quid faciet talis mulier in conscientia? In quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod in casu dubio quando mulier adultera hoc non potest cognoscere, quia constante matrimonio promiscue & sine maximo intervallo habuit accessum cum marito & cum adultero, filius natus praesumitur esse mariti, & non alterius: unde tam in conscientia quam in iustitia mulier est secuta, argumento text. in l. miles. §. de functo. in fine. ff. de adulte. ubi expresse habetur, quod filius natus constante matrimonio ex muliere coniugata praesumitur esse legitimus: dato casu quod probetur illo tempore esse adultera: cuius verba sunt, cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse. & ad hoc notat & commendat ibi Ange. de Peru. & alij doctores: & illum text. ad hoc reputat singu. & vnicum idem Ange. in l. septimo mense. ff. de statu hominum. reputat etiam singu. & vnicum Bald. in l. si matre. i. colum. num. 2. C. de suis. & legi. here. notat etiam & commendat idem Bald. in l. filium eum definimus. l. lectio. 2. colum. in fine. ff. de his qui sunt sui vel alieni in idem

Bald. in l. si vicinis. C. de nupt. idem Bald. in Rub. C. de proba. ti. colum. idem Bald. in l. 2. C. de conu. seruo manu. idem Bald. in l. i. C. qui accusa. non poss. in colum. nu. 52. Paul. de Cast. in l. 3. ff. de libe. & posthu. 2. colum. num. 3. Abbas Panor. in cap. penul. 2. colum. num. 7. de adult. & ibi Bald. & communiter alij doctores. idem Abb. in cap. per tuas. i. colum. in fine, de proba. idem Abbas in cap. transmissa. 2. colum. numer. 9. qui filij sint leg. Hippolytus de Marilijs in l. i. §. ad quæstio. penult. colum. numero 20. ff. de quæstion. Palat. Ruui. in sua repetitione, cap. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. §. fo. 2. colum. 2. Pro qua sententia & conclusi. facit tex. not. in l. 9. titu. 14. 3. part. si vero talis mulier bene est certa quod filius est natus ex adulterio, tunc si potest sine periculo hoc filio reuelare, faciat, & inducat eum ut ingrediatur ordinem Fratrum mendicantium, & ibi profiteatur ut marito non possit succedere: vel si remaneat in seculo, quod repudiet hereditatem: si vero non audet hoc reuelare, vel dato quod fecit, nec potuit eum ad hoc inducere, tunc si habet bona ex quibus satisfacere possit, debet tantum dare & restituere alijs filijs vel heredibus ab intestato, vel eis quibus verisimiliter sciret quod relinqueret si illum filium putatum non haberet: & si id verisimiliter non posset scire nec cognoscere, illud det & restituat pauperibus pro eo a quo bona illa sunt ablata: si vero non audet hoc reuelare propter periculum homicidij, nec habet bona ex quibus satisfacere possit, tunc conteneatur & pœniteat, & erit secuta in conscientia, cum aliud facere non potest: nam cum ex vna parte sit dñum bonorum, ex alia graue periculum personæ, debet eligere minus damnum. argum. tot. tex. in cap. nerui. & ca. duo. 13. distinctione, cum similibus. Et in expressio istam sententiam & resolutionem probat tex. in genere, in cap. officij. de pornit. & remiss. ubi tex. loquitur in isto casu, & dicit quod mulieri debet iniungi competens satisfactio per discretum sacerdotem: & argumento illius tex. & aliorum iurum tenet & declarat ibi Innocent. Hostien. Ioan. Andr. Anto. de Butri. Abbas Panor. Cardina. Ancharra. Collectarius, & communiter doctores: Ancharra. no. in regula, poscellor mala fidei. de regu. iur. 13. colum. numero 22. Summa Syluestrina in parte, adulterij. 1. quæstione. Summa Ange. in parte, adulterij. 4. quæstione: & istam quæstionem mouet Barto. in l. filium eum definimus. de his qui sunt sui vel alieni iuris. in fin. & dicit quod contingit in quadam Regina.

TEX

TEX. LXXXIII.

Vando se prouare que aliquid testigo depuso falsamente contra alguna persona, o per sonas en alguna causa criminal: en la qual si no se aueriguasse su dicho ser falso, aquel, o aquellos contra quien depuso merescia pena de muerte, o otra pena corporal, que al tal testigo aueriguado se como fue falso le sea dada la misma pena en su persona y bienes como se le deuiera dar a aquel, o aquellos contra quien depuso seyendo su dicho verdadero, caso que en aquellos contra quien depuso no se execute la tal pena, pues por el no quedo de dargela. Lo qual mandamos que se guarde y execute en todos los delictos de qualquier calidad que sean: en las otras causas criminales y ceuiles mandamos q contra los testigos q depusieren falsamente se guarden y executen las leyes de nuestros reynos que sobre ello disponen.

S Y M M A R I U M.

- 1 Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis sciens & dolose mutat substantiam veritatis in praedictum alterius.
- 2 Quando & quibus casibus committitur falsitas, & qua sit pena eius?
- 3 Quæ sit pena fabricantis falsam monetam?
- 4 Si quis non fabricauit falsam monetam, sed toroderit, vel raserit, vel diminuerit, qua pena puniatur?
- 5 Expendens falsam monetam, licet non fecerit eam, qua pena puniatur?
- 6 Quæ sit pena eius qui fabricauit scripturam falsam?
- 7 Testis qui falsum testimonium dixerit in causa civili vel criminali, qua pena puniatur?
- 8 Ille qui dixerit falsum testimonium contrarium in causa heresi, qua pena puniatur?
- 9 Testis qui dixerit falsum testimonium in causa adulterij, qualiter puniatur?
- 10 Index qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquem condemnauit, qualiter puniatur?
- 11 Quando quis dolose mutat sibi nomen in praedictum alterius, qualiter puniatur?

- 12 Quando quis mensuras publice signatas mutauerit vel corruperit, qua pena puniatur?
- 13 Regulariter quæ sit pena falsi?
- 14 An in hoc delicto falsitatis admittatur appellatio?
- 15 Si index, tabellio, vel testis dicat, & affirmet se fecisse falsitatem, an talis confessio probet in praedictum testimonij, quando non fuit facta in plenaria iudicio?
- 16 Insignia doctorum & eorum significatio.
- 17 Duodecim privilegia Doctoratus.
- 18 Doctor qui per viginti annos legerit efficitur inbilitus & illustris sicut ille qui clarissimo sanguine fuerit natus.

Lex. lxxxiiij. finalis.

Ora dispositionem huius legis. Pro cuius perfecta intelligentia et declaratione dico q Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis sciens et dolose mutat substantiam veritatis in praedictum alterius: tex. est in l. quid sit falsum. et quasi per totum. ff. ad legem Corneliam, de falsis. tex. in l. i. & per totum. C. eod. titu. tex. in authen. de instrumentorum cautela et fide. versu. colla. 6. cuius verba sunt, nihil est aliud falsitas nisi veritatis mutatio. tex. in l. i. et per tot. titu. 7. 7. par. Circa quod duo principaliter sunt videnda. Primum est, quando & quibus casibus committatur falsitas. Secundum est, quæ sit pena eius? Quo ad primum dico quod primo committitur falsitas quando quis fabricat falsam monetam Regis, vel principis non recognoscentis superiorem. Quo casu propter grauitatem criminis alteratur & aggrauatur pena: quia de iure antiquo illorum, liber homo damnabatur ad bestias: seruus vero puniebatur pena mortis: text. est in l. quicumque. ff. ad legem Corneliam de falsis. cuius verba sunt, quicumque numeros aureos partim raserint, partim tinxerint, vel finxerint, si quidem liberi sunt, ad bestias dantur: si serui, supremo supplicio affici debent. Hodie tamen de iure nouo Codicis, modo reus delinquens sit liber, modo seruus, puniatur pena mortis ignis, & publice concrematur, & omnia bona eius confiscantur: & hoc casu dicitur committere crimen lese maiestatis: tex. est in l. 2. C. de falsa moneta. Item etiam eadem pena puniuntur socij qui sciens praestiterunt fauorem, auxilium, vel consilium principalibus delinquentibus. Item etiam eadem pena puniuntur qui domum propriam vel fundum ad Ant. Go. in l. i. Tau. Si hoc

hoc delictum committendum praestiterunt. Item etiam si domus, vel fundus in qua talis moneta falsa fabricatur sit aliena, confiscatur, etiam si dominus eius sit ignorans, dum tamen sit prope ipsam domum vel locum ubi sit, & non valde longe ubi verisimiliter potuit ignorare & non providere, dum tamen sit masculus & maior aetate. 14. annorum: secus vero si talis domus, fundus, vel locus sit alicuius mulieris viduae vel minoris: quia tunc non confiscatur. text. est in l. 1. C. de falsa moneta. & idem expresse disponit lex penultima & finalis, tit. 7. 7. par. & lex 7. tit. 12. lib. 4. foro. 11.

4 Item adde quod ille qui non fabricavit falsam monetam, sed tantum totonderit, raserit, vel diminuerit monetam in aliquo mediante aliquo artificio, de iure antiquo puniebatur eadem poena, scilicet, damnationis ad bestias: text. in dict. l. quicumque. ff. ad legem Corneliam de falsis. ex quo videtur quod hodie puniatur poena mortis & concremationis, argumento text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. sed teneas contrarium, imo quod talis tondens, radens, vel diminuens monetam non puniatur poena mortis & concremationis, sed tantum poena damnationis ad bestias: & cum illa non sit in usu, erit ad Caleras, vel arbitraria: nec illa poena corrigitur illo casu, quia text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. solum loquitur in fabricante, in quo consideratur maius delictum: unde illa lex & eius poena tanquam odiosa non est extendenda: & in expresse ita tenet Barto. in dicta. l. qui cunctus. ff. ad legem Corneliam, de falsis. gloss. ordi. & ibi Cynus, Salicet. & communiter doctores in dicta. l. 2. C. de falsa moneta. gloss. etiam ord. & communiter doctores in capit. quanto. de iure iuran. Hippolytus in l. qui falsam. ff. ad legem Corneliam, de falsis. nu. 99. & idem disponit lex penul. tit. 7. 7. par. Hodie tamen videtur quod debeat imponi poena mortis & confiscationis bonorum, per pragmaticam huius regni folio. 12. lib. pragmaticarum: quae ad litteram disponit: quod si quis fecerit, totonderit, raserit, vel diminuerit monetam, teneatur poena mortis & confiscationis bonorum: nec obstat si dicas quod illa pragmatica loquitur in illa moneta aurea vel argentea quae ibi noviter inducitur & mandatur fieri: quia eadem ratione extenditur ad aliam quamlibet monetam quae postea fiat: & istud est quod sentio.

5 Item adde quod expendens falsam monetam puniatur eadem poena, licet non fecerit: ita probat text. in l. lege Corneliam. verbi. eadem lege. ff. ad legem Corneliam, de falsis. cuius verba sunt,

eadem lege exprimitur, ne quis nummos falsos, plumbeos, emere, vendere, dolo malo vel let. & ibi notat Barto. & communiter doctores. Confirmatur quia ille qui vitur instrumento falso puniatur sicut ille qui fecit: text. est in l. 2. C. de fide instrumenti. text. in l. si falsos. C. ad legem Corneliam, de falsis. & in expresse ita tenet Ange. de maleficiis in parte, falsario. 2. colum. ver. siculo, quarto. & ibi eius additionator: tenent etiam doctores praecipue Anania in cap. ad falsarios. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam, de falsis. nu. 64. quod tamen intellige quando scienter expendit praedictam monetam: non vero alias: ita probant praedicta iura & determinant praedicti doctores, ubi supra. Vnum tamen est quod ille qui habet & possidet praedictam monetam excusatur si doceat & ostendat illum a quo eam habuit, licet contra possidentem sit aliqua suspicio: ita probat text. in l. maiorem. C. ad legem Corneliam de falsis. per quem ita tenet Cynus, Jacob. Butri. Ange. de Peru. & communiter doctores ibi: Abbas & alij doctores in cap. quanto. de iure iuran. Anania & communiter doctores in cap. ad falsarios. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam de falsis. nu. 97.

6 Secundo committit quis falsitatem quando fecit vel scripsit scripturam falsam, vel quando aliquam partem eius deleuit: text. est in l. 1. §. qui rationibus. ff. ad legem Corneliam de falsis. text. in l. Paulus. eodem titulo, cum pluribus alijs eiusdem tituli. text. in l. si falsos eod. tit. in l. qui veluti. eodem titulo cum similib. Quod in tellige quando talis scriptura aliquam fidem plenam, vel semiplenam vel indicium faciebat: secus si nullam: ita Bart. in dicta. l. qui rationibus. & ibi doctores: & tenet gloss. ordi. & communiter doctores in l. damus. & hoc casu si tale falsitatem commisit in aliqua scriptura Regis vel Papae, puniatur poena mortis: si vero falsitatem commisit in alia scriptura, tunc si est tabellio debet amputari sibi manus dextra, & amittit officium, cum remaneat infamis: si vero sit alia privata persona incurrit poenam falsi regularem & ordinariam, quae est deportatio, & omnium bonorum publicatio, de qua latius et generaliter infra dicemus: text. in l. 6. tit. 7. 7. par. text. in l. si. tit. 19. 3. par. text. in l. 1. tit. 12. libro. 4. foro. 11. & attende quod hoc casu non videtur imponi aliqua poena confiscationis bonorum: & confirmari potest ista poena de iure communi per text. in authen. de mandatis principi-

principum. §. coges. colla. 3. ubi ex actor publicus pecuniam si sibi se minus accepisse quam accepit, puniatur hac poena amputationis manus. Item etiam confirmatur ex antiqua lege in Lombardia quae dicebat manum incidendam tabellioni conscientem falsum instrumentum: de qua meminit gloss. in Authent. sed novo iure. C. de ferus fugi. Item adde quod etiam ille qui vitur instrumento falso committit crimine falsi: text. est in l. 2. C. de fide instrumenti. in hoc tamen est maxima differentia quod ille qui fabricavit instrumentum falsum in districte tenetur poena falsi, licet non vitur eo: vel si vitur & desistat tamen ille qui non fecit nec fabricavit, sed tantum usus est eo in iudicio: si desistat ante sententiam definitivam, excusatur: text. est singularis in l. si falsos codicillos. C. ad legem Corneliam de falsis. & ibi gloss. ord. & communiter doctores: ille tamen qui semel desistit ab illo instrumento quod arguebatur falsum, non potest amplius eo uti, etiam in alio iudicio: text. est singularis in l. 3. C. de fide instru. & ibi reputat singuli. & vnicum Bald. & alij doctores.

7 Tercio committit quis falsitatem quando producit in testem in aliqua causa civili vel criminali dixit testimonium falsum: text. est in l. aff. ad legem Corneliam de falsis. text. in l. lege Corneliam. §. poena legis Corneliam. eodem titulo. text. in l. eos. eodem titulo. quod casu si dixit falsum testimonium in causa criminali & capitali contra innocentem, puniatur poena mortis, vel eadem poena qua reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: text. est in l. 1. §. praeterea. ff. ad legem Corneliam, de falsis. ibi, qui falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur. & ibi ad hoc notat & commendat gloss. ord. Bar. Angelus, Hippolytus. & communiter doctores: & reputat ibi mira bitem Alb. & illum text. ad hoc reputat singuli. Baldus in cap. 1. §. iniuria. si. col. 8. q. de pace iuramento firman. in V. si feudorum. idem Baldus in l. presbyteri. 2. co. nu. 10. de epis. & cle. idem Baldus in l. iuris iurandi. 2. col. C. de rebus credi. idem Baldus in l. data opera. 6. col. num. 28. C. qui accus. non pos. Ioan. de Ana. in ca. 1. de crimine falsi. 3. col. in fine. & idem disponit lex 26. tit. 11. 3. par. Confirmatur etiam, quia accusator calumniosus puniatur similitudine supplicij: text. est in l. libellorum. in fin. ff. de accusa. text. in l. si cui. eodem titulo, cum similib. text. in l. 2. C. de his qui latrones. per quem dicit ibi Bald. in fine, quod ille qui facit aliquem capi qui postea reperitur innocens, debet puniri similitudine supplicij: & per hoc fuit quidam decapitatus in ci-

uitate Perusij. Sed attente, salua eius pace, quod cum hodie poena rationis non sit in usu, eius sententia non posset procedere, sed teneretur poena extraordinaria. Dubium tamen erat de iure communi, an ista sententia & conclusio procederet eo casu quo ille contra quem dictum fuit testimonium non fuit condemnatus: quia ante sententiam apparuit de falsitate. Et videtur quod non: sed tantum eo casu quo est legitima mors vel poena corporalis. Primo, quia ut dixi, hodie poena rationis non est in usu. Secundo quia hoc probat praedicta lex partitae, quae loquitur eo casu quo poena est mandata executioni. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo quod utroque casu tenetur poena mortis vel simili poena corporali, quatenus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: & in expresse ita probat text. in dicto §. praeterea. probat etiam text. notabilis in cap. satis. in fine. 3. q. 5. quem ad hoc notant & commendat ibi doctores: illum etiam ad hoc commendat Felinus in cap. sicut. de testibus. 2. colum. nu. 2. & istud est quod expresse voluit & disposuit ista nostra lex finalis Tauri: & ista est eius principalis decisio.

8 Quæro tamen circa hoc, si forte testis falsum testimonium dixit contra alium in causa heretice, utrum possit poeniteri: & si poeniteret, licet contra eum probaretur delictum? Et breviter dico quod non: quia talis testis falsus non tenetur de heresi, sed de crimine falsi, in quo non habet locum poenitentia: & in expresse ita tenet Iaco. de Arc. in l. firma. C. de accusationib. & ibi Cynus. 2. colum. ver. si. 3. quaritur. Alb. 2. colum. ver. si. sed quid si aliquis. Baldus. 1. colum. 3. Ange. de Peru. in fine, num. 3. & per consequens teneretur eadem poena qua reus teneretur si delictum heretice probaretur: & certe esset iustissima poena, licet aliquando soleat praedicari contrarium, imo quod leuior & arbitraria poena imponatur.

9 Item etiam quæro, si testis dixit falsum testimonium in causa adulterij contra aliquos, & probetur falsitas, qua poena talis testis puniatur? Et videtur quod poena mortis: quia eam potest maritus imponere ipsis adulteris, cum per. 11. nostras regias possit maritus adulteros interficere. Ex aduerso tamen videtur quod talis testis non teneatur poena mortis: quia illa non est precisa, certa, nec determinata per nostras. 11. Regias in causa adulterij: sed tantum est poena arbitraria posita in voluntate & facultate mariti, cum ambo, hoc est, adulter & adultera tradantur marito ut de eis & bonis An. Go. in. 11. Tau. Si 3. eorum

curfus, & qualitates eorum: & facta regulatio-
ne omnium per rectorem & consiliarios, inuenie-
runt predictum doctorem de Velasco excelsi-
fisse in solo tertio vnius cursus, & preterea eius
protulerunt sententia pro eo, & miserunt eum in
possessione predictae cathedrae, quam habuit &
possessione plus quam per annum continuu, & fru-
ctus & redditus percepit: post quae oia vito pro-
cessu, & praehabito consilio & deliberatione, co-
questus fui eorundem Imperatore & Rege nostro
quolibet audire petitionem meam, & remi-
ssi causam celeriter pertractanda in Cancellaria
regia de Valladolid, ubi lis & causa duravit
plus quam per annum: & in effectu & substantia
dixi & allegavi esse erratum in calculo, & re-
gulatione: quia in votis & suffragiis meis erat &
continebatur vnus cursus plus quam numeratus
fuit, de quo constabat ex proprio errore calculi
& processu. Secundo & principaliter allega-
bam quod dato quod in calculo & regulatione
non esset erratum, quod predictum tertium cur-
sus in quo pretendebat excedere doctor Velasco,
non erat excelsus: quia non potest inueniri in vi-
ctoria alicuius cathedrae minor excelsus quam
vnius cursus integralis, qui sit ab scholaribus & au-
ditore infra annum vel maioris partis, & in ter-
tia, quarta, vel dimidia parte anni, non nec po-
test fieri alia pars cursus, cum sit actus indi-
uiduus qui requirit totalem consummationem, &
perfectionem, in quo pars non affert tantam utili-
tatem respectu partis, sicut totum respectu totius:
& secundum hoc eramus pares & aequales
& ratione antiquitatis ego eram preferendus
per constitutiones nostras, dicentes, quod si in pe-
titione cathedrae plures Doctores, vel Magistri co-
currerint, ceteris paribus, antiquior in gradu
preferatur. Tercio & principaliter allegaba quod
plures scholares & studentes qui vota & suffra-
gia sua dederunt in predicta cathedra erant in-
habiles, & nullo modo erant capaces eorum, spe-
cialiter quidam vocatus Ioannes Nuñez contra
quem durante lite allegavi non esse facultatis le-
galis, nec habuisse votum & suffragium, & fal-
so votum dedisse ex maxima amicitia: & conti-
git quod illo medio tempore interfecit quadam
nocte Baccalaureum Ximenez, in cuius domo
habitabat & eius comensalis, & fuit captus &
incarceratus per iudicem ordinarium vniuersi-
tatis, & superuenit Licentius Ioannes Curia-
lis iudex cum speciali commissione regia, & fre-
git carceres iudicis scholastici, & statim sine lon-
ga mora eum condemnauit ad mortem, & publice
furca suspendi fecit: qui dum duceretur per vias
publicas & plateas, ductus fuit per domum mea-

me absentem in prosecutione cathedrae & eius
liis, & alta voce clamauit & vocauit uxorem fi-
lios, & familiam meam & eorundem eius dixit & co-
fessus fuit qualiter votum & suffragium falsum
dedit contra me, sine eo quod aliquis cursum ha-
beret, nec esset facultatis legalis, sed omnino de
expluribus causis inhabilis ad votum & suffra-
gium ferendum: & qualiter ipse illud praestitit
doctor Velasco in secreto, prout vota praestati
tunc & finxit & affirmavit se habuisse quatuor
cursus, & ita posuisse in scheda sua, quod hoc
manifestabat & declarabat pro remedio suae
conscientiae: & iterum atque iterum in patibulo
& furea antequam expiraret hoc pluries cla-
mando dixit & declarauit, & vocibus & lacry-
mis a me, licet absente, & familia mea veniam
implorauit: & postea in predicta Cancellaria re-
gia coram predictis iudicibus causae, inter om-
nia aliqua quae in fauorem proprium allegaui
fuit, quod votum & suffragium huius condem-
nati non deberet valere, & per consequens de-
berent auferri de computatione & regulatio-
ne doctoris de Velasco quatuor cursus quos ille
dixit habere: ex quo relutabat quod mihi de-
beret adiudicari predicta cathedra, & allega-
bam in fauorem quod ista erat confessio defun-
cti de facta proprio, cum qua concurrebant alia
plura indicia, & secundum hoc plene & suffi-
cienter probabat, licet tenderet in praui-
cium tertiis, hoc est, predicti doctoris de Velasco,
iuxta predictam superiorem eorum sententiam
& conclusionem quam fundavi. Nam
primo allegavi & probavi maximam amicitiam
quam habebat cum predicto doctore de
Velasco. Secundo quia etiam in articulo mor-
tis dixit fabricasse falsitatem in matricula, cer-
to modo & signo: & ita apparuit & inuentum
est. Tercio quia antequam votum & suffragium
dedisset, dixit & confessus fuit coram plu-
rimis amicis quod non erat facultatis legalis, &
timebat poenam falsi. Quarto quod in alijs ca-
thedris legalibus nunquam repertus fuit votum
dedisse, nec scriptum esse in Matricula. Quinto
quia postquam votum & suffragium dedidit
in predicta cathedra, dixit & confessus fuit
coram pluribus, qualiter ingressus fuit clau-
strum Rectoris & consiliarium secretum, me il-
lum non vidente ad opponendam exceptionem,
& tandem petrauit inter alios licet
moneta falsa. Sexto etiam & finaliter probavi
alia quamplurima quae hic non refero, per quae
mihi fuit adiudicata predicta cathedra: & in
gradu supplicationis fuit sententia confirma-
ta, non tamen fuerunt fructus medij temporis
lite

lite durante percepti mihi restituri, sed reman-
serunt penes predictum doctorem de Velasco
quia possidebat cum titulo, argumento text.
in l. iustitiam possidet. ff. de acquir. poss. l. Fa-
teor tamen quod aliquae personae ex timore
conscientiae propriae mihi restituerant plusquam
mille aureos pro aliqua satisfactione damni &
prauiudicij quod incurri propter iniusta & illi-
cita negotia contra me adhibita & commissa,
durante vacatura.

In qua proprietatis vespertorum cathedra faue-
te gratia & misericordia diuina, maxima & mi-
hi possibili cura & solitudine legi per viginti
annos, a sacra aduocatione, & negotijs tempo-
ralibus me abstinendo, & in reddenda vera &
solida doctrina, & pauperibus in carceratis sub-
ueniendo omne tempus consumendo. Ex quo
licet doctor honesta vita & legalia scientia pra-
ditus plurima & singularia privilegia consequatur.
Primum: quia talis doctor, maxime actua-
liter legens in aliqua vniuersitate precedente
rigoroso examine approbatus ab scholastico
vel patricio, & sic ab antiquiore suae facultatis
de eius commissione insignia doctoratus conce-
duntur: quae principaliter sunt quinque, scilicet,
ascensio cathedrae in signum perfectionis acqui-
sitae doctrinae, argu. text. in c. multi. 40. distin.
impositio byrreni cum forsiculo rubeo in signum
coronae acquisite in forsiculo certamine non
minus quam milites, qui gladijs, clypeis, & tho-
racibus defendunt rem publicam, argu. text. in c.
si quis virorum. 30. distin. & in l. aduocati. C. de
aduo. diuer. iudi. & in l. vnicuique. C. de athletis.
Praesentatio libri clausi & aperti in signum sa-
pientiae in eius corde & pectore clausae per erudi-
tione & doctrina totius mundi, argu. text. in
c. habeo librum. 16. distin. amuli subarratio in
signum desponsationis legalis sapientiae, argu.
text. in c. foeminae. 3. quae sit. 5. osculi exhibitio in
signum pacis & amoris proximi, argu. text. in
ca. pacem. de conse. distin. 7. & in terminis haec
insignia ponit gl. singularis in iure iuncto. text.
in clemen. 2. de magistris. & ibi communis doctor.
& in locis supra allegatis.

17 Secundum privilegium est: quia non debet in
ius vocari sine venia, & habere iudicem proprium
& particularem scholasticum, vt in l. quoties. C.
de dignitatibus. lib. 2. & in auth. habita. C. ne
filius pro patre. & in c. 1. & 2. de magistris. et
vtrouque docto. et tenet Bar. et alij in l. si liber-
tus. ff. de in ius vocando.

Tertium privilegium est: quia non potest incarce-
rari pro debito civili: ita probat text. in l. medi-
cos. C. de profe. & medi. lib. 10. et ibi Platea &

communiter doctores.

Quartum privilegium est: quia non potest torqueri
statibus indicij: ita probat text. in l. milites. C.
de quaest. & ibi notat Cinus, Albe. et communis do-
cto. text. in l. & si excepta. C. de male. et mathe.
et ibi Bald. Saly. et alij doctores et tenet glo. ordi.
in l. omnes. §. praeterea. C. de episc. et cle. Bar. et
com. doct. in l. omnes iudices. C. de decurioni-
bus. libro. 10. Feli. in rub. de magistris. et dixit et
tenet in materia delictorum. ca. 13.

Quintum privilegium est: quia poenae plebeio-
rum affici non potest: ita probat text. in l. delecto-
re. §. poena militum. ff. de re militari. et tenet glo.
ordi. in l. 1. §. praeterea. C. de episc. et cle. et ibi co-
munis docto. Bald. et alij doctores in ca. cum qui-
dem. de iureiuran.

Sextum privilegium est: quia efficitur immunitas
et exemptus ab oibus subsidij tributis, et mu-
neribus personalibus, quales plebeijs, et popula-
ribus personis imponunt. text. est in l. medicos. C.
de profe. et medi. text. in l. 1. C. de immuni. pa-
tri. lib. 10. et vtrouque communis docto.

Septimum privilegium est: quia potest armam impu-
ne portare omni tempore, et loco, prohibito. ita
probat text. in d. l. medicos. et ibi Bar. et communis docto.

Octauum privilegium est: quia debet sedere cum
ipso iudice ordinario in loco ubi iudicium exer-
cet, nisi compareat in sua propria causa: ita probat
text. in l. 1. C. de officio iudicis. et ibi docto. et
tenet in specie Feli. in rub. de magistris.

Nonum privilegium est: quia excusatur litigator a
condemnatione expensarum: ita etiam excusatur iudex
in syndacatu, si litigant, vel proferat suam secun-
dam opinionem, probabilis doctorum, contra eorum opi-
nionem, argu. text. in c. vt debitis. de appellat. et
in c. 1. de postu. lib. 7. et tenet Abb. in c. 1. de po-
stul. prael. Card. in c. 2. de magistris. 3. col. nu.
16. Bal. et alij doct. in l. 1. §. C. de poena iud. qui
male iud. 4. Decimum privilegium est: quia potest ex-
pellere fabrum, vel malleantem iuxta domum suam,
ita glo. ordi. in l. 1. ff. sol. mar. in gl. si argu. illius
text. et ibi tenet Bar. et communis docto. praecipue Ia-
so. nu. 45. idem tenet Bar. et alij doct. in l. 1. C.
de studi. lib. 1. vbi Rom. lib. 1. cuius ratio est,
ne impediatur ingeniosa speculatio literalis,
que tendit in fauorem publicum.

Vndecimum privilegium est: quia talis doctor
et vxor eius vidua si non mutat statum, et filij,
et descendentes eius gaudent omni illo comodo,
privilegio, dignitate, et prerogatiua, quae
tuntur, et gaudent nobiles et claro sanguine
decorati: quia scientia nobilitat hominem si-
cut antiqua progenies: ita probat text. in l. pri-
ma. §. est quedam. C. de varijs. et extra. cognit.
text. in

18
tex.in.l.proximos.C.de proxi.sacro. feri.lib.
12.tex.in.12.glossim.l.focietas.&focietas.ff.p
focio.tex.in.l.providendum.C.de posul.tex.
in.l.medicos.&in.l.magistros.C.de profes.&
medi.li.10.tex.in.clem.2.de magistris.&viro
bique communi.docto.&Petrus Lenanderius
in.6.volumi.tracta.2.parte.de docto.priu.
Duodecimum maius & excellentius priuile-
gium est:quod talis doctor, qui legerit, & do-
cuerit in proprietate cathedra in vniuersitate
approbata sicut nostra Salmantina per viginti
annos iubilatus,& illustrem veteranorum mi-
litum titulum & dignitate acquirat sicut dux,
Comes spectabilis clarissimus, vel ille qui est
ad latus principis.tex.ess.in.l.vnica.C.de pro-
fessoribus qui in vrbe Constantinopolitana
docentes lege meruerunt comitiuam. libro.12.
&ibi glos.ordina.Barto.Pla.& communiter
doct.tex.in.l.vnica.C.de comitibus & Archia-
tris sacri Palatii. eodem libr.&ibi etiam com-
muni.docto.tex.in.l.1.&per totu. ff.de priui-
legijs veteranorum.tenet etiam Bart.in proce.
ff.vere.3.colum.num.12.Alexan.& moderni in
l.2.& si prius.ff.de vulga.& pupilla.&idem ex-
pressè disponit lex octaua.titu.2.par.&idè
hodie disponunt constitutiones nostræ vni-
uersitatis. Et talem titulum & dignitatem li-
cèt immeritus & indignus, solo fauore & gra-
tia diuina consequutus fuit, quia in hac vniuer-
sitate Salmanticensi prius omnes cathedras in
iure civili ordinarias & salaratas habui & ob-
tinui, duas quidem institutionum, duas etiam
codicis, & vnam quæ sola est digesti veteris,
& postea duas quidè proprietatis vesperoru,
in quarum secunda legi per dictos viginti an-
nos, in quibus principales materias totius iuris
civilis perlegi, & discuti, et eas posui & colle-
gi in scriptura publica.
Aduertendum tamè, qd oportet, quod istud tē-
pus viginti annorum quis legat continuo, et
non interpolatim: vt quia legat per certos an-
nos in vna vniuersitate, et postea sumpto offi-
cio diuerso, vel ex alia causa vel impedimēto
desinat legere sine licentia et speciali mandato
eius, et deniq; postea in eadem vel diuersa v-
niuersitate iterum velit legere et persicere,
quia non sufficit, ita probat textus valde no-
tabilis in.l.2.et.3.C.de his qui non impleuerint.
lib.10.et ibi tenent et comendant docto. tenet
etiam Platea in dicta lege vnica.C.de profse. qui

in vrbe Constan.
Citea prædicta tamē necessario quæro, an do-
ctor factus et creatus a principe præferatur alijs
doctoribus? Et resolutiue dico qd si est factus et
creatus præcedere riguroso examine bene præ-
fertur etiam alijs antiquioribus. Si vero solo
verbo, non præferatur, argu. text. in.l.2. ff. de al-
bo scribendo. et in.l. nemo. C. de aduoc. diuer.
iudi. et in expresso ita determinat Roma. in.l.
si verò. §. de viro. ff. solu. mat. 29. fa. cum quo trā-
seunt ceteri docto. tenet etiam et reputat sin-
gulate Iaso. in.l.2. §. si prius. ff. de vulga. et pup.
3. colū. nume. 17. et Andr. Sicut in proce. clem. et
Marianus Senen. in ca. qualiter et quando. de
accusa. 3. not.

18
Itē etiam quæro, an talis doctor, maximè inbila-
tus et illustris, præferatur militi, & sic nobili san-
guine decorato? Et certè vtræque pars posset
de iure fundari. Sed ista est vera et notanda cō-
cordia, qd in actibus militaribus præferatur mi-
les: in actibus verò doctoralibus, et literalibus
præferatur doctor, ita singulariter determinat Fe-
lin. in ca. quanto. de magistris. et sequit. Petrus
Lenanderius in tracta. de docto. et eorum pri-
uilegijs. 6. volu. 6. q. 3. part. in actibus verò ambi-
guis et promiscuis similiter dicunt prædicti do-
ctores, quod præferatur doctor, quali ex præmio
scientiæ literalis maximo labore et propria vir-
tute acquisito. Sed certè credere militem ex an-
tiquo illustri et clarissimo sanguine præferri: quæ
iura et priuilegia eorum dicuntur magis anti-
qua, perpetua, et immutabilia, et sic digna præ-
poni altiori loco. arg. text. in.l.3. ff. de interditiis
et relegatis. et in.l.4. pen. ff. de aqua plu. arcen.
et in.l. diuo Marco. C. de quaestio. et in.l. fin. C.
de tyronibus. lib. 12. cum simil.
Finaliter et postremo, p vera, propria, fructuo-
sa, et perpetua dignitate ineffabilis celestis glia
obtinēda, quæ cunctis rebus est præferēda hu-
militer summū, et omnipotentē Deum et do-
minum nostrū supplico, et lachrymis exoro,
vt maximos, et cōtinuos labores, quos in mili-
tia literali, et alijs rebus spiritualibus et secula-
ribus propter hunc finē sustinui, respicere di-
gnetur: licet tanto præmio nō sint cōdigni, sua
tamē misericordia, et meritis passionis suæ, &
intercessione beatissimæ virginis Mariæ et suæ
Angelicæ annūciationis, et aliorum aduocato-
rum meorum eam mihi concedere dignetur.
Amen.

FINIS.

SALMANTICAE,
Excudebatur in officina literaria Andreæ à
Portonarijs. C.M. Typographi, An-
no Domini millesimo quingen-
tesimo sexagesimo-
septimo.

INDEX, SEU REPERTORIUM earum rerum, quæ in hoc opere continentur ordine Alphabetico.

A.

Bortius filius, vel ille qui viuis nascitur tamē de cedit intra. 24. horas vel declinans ad prodigium non rumpit testamentum patris. in. l. 13. nume. 4. folio. 59.

Absens quando potest accusari de iure communi in. l. 76. nume. 1. fol. 295.

Absens licet de iure communi non possit condemnari, possint tamen contra absentem recipi testes ad perpetuam rei memoriam ibidem. numero. 4.

Absens in aliquibus casibus potest condemnari, ibidem. nume. 7. & quomodo contra absentem procedatur. ibidem. nume. 8.

Absens ex integro audiendus est licet post annum capiatur, vel ipse sponte carceri tradatur. ibidem. numero. 11. fol. 298.

Absens si contumax est, processus contra eum factus valet ac si in presentia fieret ibidem. numero. 13.

Absens si innocens reperiatur absolendus est in sententia & non condemnandus ibi. nume. 4.

Absens an possit a iudice pronuntiari inimicus offensus ut offensus vindicta committatur ibidem. numero. 15.

Accessus cum persona alterius factus est punibilis, & qua pena puniatur in. l. 80. numero. 26. folio. 308.

Accessus contra naturam qua pena puniatur. l. 80. nume. 32. fol. 309.

Accessus per vim, tamen sine rapina qua pena puniatur. ibidem. nume. 41.

Accessus carnalis ante matrimonij constitutionem non erat punibilis. in. l. 80. numero. 1. folio. 309.

Accessus quilibet præterquam matrimonialis est punibilis. ibidem. nume. 4.

Actio quæ competit uxori pro petenda dote a marito vel heredibus eius in. l. 50. numero. 37. folio. 259.

Actio personalis & executoria durat per se an nos. l. 63. nume. 2. fol. 279.

Accipiens rem, ut eam obseruet, detentare dicitur. in. l. 45. nume. 7. & quis contractus sit presumendus. ibidem.

Accusatore absente reo tamē præsentem potest fieri sententia in. l. 76. nume. 2. fol. 295.

Accusare de adulterio quis potest. l. 80. nume. 49.

Aditio hereditatis inducitur per petitionem ipsius. in. l. 45. nume. 154.

Aduocatus quando possit exercere officium suum, & quando potest percipere salarium. l. 2. folio. 6. nume. 5. column. 4.

Adultus & si curatorem habeat testari potest. in. l. 3. folio. 9. nume. 5.

Adulterij poena quæ sit tam de iure communi quam regio. l. 80. numero. 47.

Adulterium an committatur cum sponsa alienius. ibidem. nume. 47. & an adulterium committatur quando matrimonium est inualidum. ibidem. numero. 48.

Adulterium qualiter probetur ibidem. nume. 50.

Adultera mulier quas excusationes habeat. ibidem. numero. 71.

Alienatio fundi dotalis licet dominium non transeat in accipientem transmittitur possessionem in. l. 45. nume. 26.

Alienigena quam formam debet adhibere in testamento suo si diuersa sit forma quam in patria sua in. l. 3. folio. 10. nume. 20.

Alimenta an relinqui possint filiis spurjis & incapacibus in. l. 9. nume. 37. folio. 30. & in quantitate debeantur ista alimenta. ibid. numero. 40. folio. 31.

Alimenta filijs naturalibus & spurjis debita morte non finientur contra naturam alimentorum. ibidem. nume. 41.

Alimenta fratribus quis præstare teneatur frater maioratusque successor, vel mater diues. in. l. 40. nume. 75. folio. 135.

Alienari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 81. folio. 137.

Alienari bona maioratus ex causa dotis, vel alia causa an possint. l. 40. numero. 87. folio. 139.

Alienare pater transiens ad secundas nuptias bona quæ habuit ab uxore non potest. l. 14. numero. 5. folio. 61.

Tab. Ant. Go. in. ll. Tau. * Alie.

INDEX.

B.

Alienata re certa in quo fuit facta melioratio an censeatur ex eo reuocata melioratio. l. 19. numero. 5. folio. 73.
Appellatio in causa falsi non admittitur in. l. 83. numero. 2. 4. folio. 322.
Appellatio non habet locum in causa possessionis in. l. 45. numero. final. ubi notabiliter declaratur.
Appellari an possit a sententia data in causa dotis. in. l. 50. numero. 55. folio. 266.
Aquam dominus molendini an continere possit in sui utilitatem licet alteri danum faciat in. l. 45. numero. 11. versicul. ex quibus aperte. folio. 231.
Argumentum de feudo ad maiusculum an valeat. l. 40. numero. 77. folio. 135.
Arbitri si plures sint unus sine alio an iudicare possit. l. 38. numero. 4. folio. 3.
Arre in matrimonio quid sit & quid operetur. in. l. 50. numero. 12. folio. 250.
Arre non excedit decimam partem bonorum mariti. ibidem. numero. 51.
Arrarum donatio mortua vxore tam ex testamento quam ab intestato pertinet ad heredes vxoris, & corrigitur lex fori quae contrarium volebat. in. l. 50. numero. 14. versicul. Item adde. folio. 252.
Arma portans si statuto caneatur ut cum eis inuentus ea amittat intelligi debet si cum eis apprehendatur. in. l. 45. numero. 48.
Arma portans in loco prohibito lusus a iudice vel executore si aufugiat & se recipiat in locum tutum & a iudice vel executore insequatur, poterit iureis expoliari. ibidem.
Ascendens grauatus de restituenda hereditate vnam tantum deducit quartam in. l. 3. folio. 18. numero. 85.
Ascendentes succedunt secundum gradus prae rogatiuam. in. l. 6. numero. 5. folio. 30.
Ascendentes si succedant descendentes succedunt in stirpes & non capita. ibidem. folio. 31.
Ascendentes an possint renuntiare successioni filiorum. in. l. 22. numero. 3. folio. 76.
Ascendentes an conferre teneatur quae habuerunt a filiis. l. 29. numero. 9. folio. 96.
Autoritas tutoris necessaria est pupillo ante obligationem, nec sufficit si postea sequatur. in. l. 22. numero. 1.
Auus paternus si concurrat in successione nepotis cum auo materno an fiat distinctio bonorum vel equaliter succedant. in. l. 6. folio. 30. numero. 7. & vide. numero. 16. ibidem.

Baccalaureus non potest creari nisi per quinquennium studuerit. in. l. 2. numero. 7. folio. 7. column. 1.
Bona hodie in dubio non praesumuntur vacantia. l. 45. numero. 2.
Bona quae sunt conferenda quae sint in. l. 29. numero. 10. folio. 97.
Bona nulla habens an testari possit. l. 3. folio. 10. numero. 17.
Bona quae filius acquisiuit in vita patris ex sua industria an conferantur inter fratres. in. l. 29. numero. 24. versicul. duodecimo infero.
Bona si non appareant propria mariti praesumuntur superlucrata. in. l. 50. numero. 70. folio. 272.

C.

Castitas & pudicitia consistit in matrimonio. l. 80. numero. 3. folio. 305.
Captatoria voluntas quae dicatur. in. l. 31. numero. 1. folio. 106.
Captatoria voluntas ut valeat lege an fieri possit. ibidem. numero. 5. folio. 107.
Castrum vel fortalicium sine principis licentia edificari non potest. in. l. 46. numero. 5. folio. 229. ibidem. numero. 14. an possit illud reficere.
Casus in quibus aliquis detentare dicitur. l. 45. numero. 7.
Causa an sit necessaria ad acquisitionem possessionis. l. 45. numero. 27.
Cecus cum qua solennitate testatur. l. 3. folio. 15. numero. 51.
Censuarius quis dicatur, & quid ab emphyteota differat. l. 68. numero. 1. folio. 283.
Census imponi potest sine fundo vel domo, sed tantum super persona. ibidem. numero. 2. versicul. imo quod magis est. folio. 283.
Cessio bonorum quo modo fiat hodie & quis sit eius effectus. l. 79. numero. 2. folio. 303.
Cessio bonorum an ex debito descendenti ex delicto locum habeat. ibidem. numero. 7.
Ciratio est de iure naturali quae per legem tolli non potest. l. 76. numero. 9. folio. 297.
Civitas an possit concedere licentiam ut molendinum fiat in flumine publico. l. 46. numero. 11. folio. 231.
Clausula codicillaris tacite vel expresse plures sunt effectus. l. 3. folio. 17. numero. 75.
Clausula codicillaris in testamento inter liberos censeatur apposta, & cuius sit effectus. l. 3. numero. 17. folio. 61.

Clausula

ALPHABETICVS.

Clausula codicillaris effectus. ibidem. numero. 65.
Clausula codicillaris in plurimis casibus censeatur apposta licet non ponatur. l. 3. numero. 17. folio. 74.
Clausula codicillaris habet tunc effectum ut censeantur grauati venientes ab intestato restituere hereditatem per viam fideicommissi, in. l. 3. folio. 17. numero. 77.
Clausula derogatoria secundi testamenti facit non reuocare primum si in secundo testamento nulla fiat mentio prioris clausulae. in. l. 3. folio. 19. numero. 92.
Clausula codicillaris in quibus casibus censeatur apposta a iure licet expresse a testatore non apponatur. in. l. 24. numero. 2. versicul. & adde. folio. 90.
Clauium traditio possessionem rerum sub clauibus contentis transfert si fiat in praesentia domus, vel rei ubi res sunt clausae. in. l. 45. numero. 60. & 61.
Clausula constituti transfert possessionem in eum cuius nomine quis se possidere constituit civilem & naturalem, si eam constitutus habet vel naturalem tantum vel civilem si altera careat constitutus. in. l. 45. numero. 78.
Clausula constituti transfert possessionem etiam si constitutus per actum fuisset possessionem consequutus. ibidem. numero. 81.
Clausula constituti in venditione efficit rem non esse integram, unde solo consensu ab ea discedi non potest si deest necessarius actus retro similis. l. 45. numero. 81.
Clausula constituti transfert possessionem quoties in cuius fauorem sit constitutus est praesens, vel cuius ratihabitio sequitur. ibidem. numero. 82.
Clausula constituti transfert possessionem si constitutus tempore constituti actualiter possidebat nec sufficit si postea coeperit possidere. in. l. 45. numero. 84.
Clericus filius an usufructum suorum bonorum patri debeat in. l. 48. numero. 7. folio. 242.
Codicillorum forma. l. 3. folio. 6. numero. 66.
Cognati de iure civili non admittebantur ad successionem. l. 8. numero. 3. folio. 74.
Collaterales & consanguinei usque ad quem gradum succedant ab intestato. in. l. 8. numero. 5. folio. 34. & quid in successione indiuisibili & sic in maioratu ibidem. numero. 6.
Collaterales alij ultra fratres & filios non habent hanc praerogatiuam ut vtrunque coniuncti admittantur. ibidem. numero. 8.

Collaterales an succedant habita distinctione bonorum. l. 8. numero. 8. versicul. si vero concurrat. folio. 35.
Collatio quibus modis in iure accipitur. l. 29. numero. 2. folio. 93.
Collationes inductu rationes. ibidem. numero. 2. folio. 93.
Collatio ut fiat quae requirantur. l. 29. numero. 2. folio. 103.
Collatio & ius conferendi transfertur ad heredes. l. 29. numero. 17. folio. 104.
Colonus vel inquilinus ad longum tempus possidet naturaliter. l. 45. numero. 100. ubi late declaratur.
Communis opinio quando est sequenda. l. 1. folio. 5. numero. 9. column. 1.
Communis opinio quando est sequenda. ibidem.
Committere dispositionem suorum bonorum alteri an quis possit & valeat. l. 32. numero. 2. folio. 104.
Commissarius hodie an de omnibus bonis possit disponere, vel de quinto tantum ibidem.
Commissarius testamenti quod tempus habeat ad condendum testamentum. l. 33. numero. 1. folio. 108.
Commissario an possit concedi licentia a testatore ut ultra tempus a lege concessum possit testamentum facere. ibidem. numero. 2.
Commissarius an possit moram purgare post tempus diffinitum a lege. ibidem. numero. 3. & an possit restituere commissarius si ignorabat hanc facultatem sibi esse concessam. ibidem. numero. 4.
Commissarius an possit reuocare testamentum factum a suo defuncto. in. l. 34. numero. 2. folio. 109.
Commissarius si fecit testamentum an possit illud mutare intra tempus diffinitum a lege. l. 35. numero. 1. folio. 109.
Commissarii plures si sunt nominati vel executores testamento, an unus possit officium se cum sine alijs exercere. l. 38. numero. 1. folio. 3.
Conclusio in interdicto uti possideris qualis esse debeat. l. 45. numero. 173.
Concubina clerici qua poena puniatur hodie. l. 80. numero. 19. folio. 307.
Concubina clerici, si sit coniugata non puniatur. ibidem. numero. 20.
Concubina clerici non puniatur, & si clericus ad eam accessum habeat si non probetur publice eam habuisse pro concubina. ibidem. numero. 22.
Conemnat ad mortem potest testari. l. 4. folio. 26. numero. 1. neque efficitur seruus poenae. ibi. numero. 3.
Conemnat ad mortem an habeat testamenti factionem passiuam. ibidem. numero. 6. folio. 27.
Tab. Ant. Go. in. l. Tau. * 2 Con

INDEX.

Condemnatus an possit contrahere. ibidem. folio. 28. numero. 8.
Condemnatus ad mortem civilem an possit re-
trahere rem pro tanto. l. 70. numero. 11.
Condemnatio in interdicto ut possidetis pro-
turbatione praterita tantum facienda est pro
vno anno, non vero in amplius tempus est
extendenda, & quomodo sit computatio fa-
cienda. l. 45. numero. 176. & ibi declaratur.
Conditio si secundo non nupseris an valeat ho-
die posita a marito vxori suae. l. 14. numero.
8. folio. 62.
Conditio a marito vel ab alio vxori posita si
caste vxerit & honeste an censetur defe-
cta conditio si mulier nupserit. l. 14. nume-
ro. 9. folio. 62.
Conductio facta a domino rei, ab emptore vel
donatario ipsius rei transfert possessionem
in eisdem in. l. 45. numero. 66.
Conductio facta haeredi ab inquilino transfert
in haeredem possessionem in. l. 45. num. 67.
Conferuntur quae habita sunt a patre in vita
non vero habita ex testamento. l. 29. nume-
ro. 4. folio. 93.
Conferre tenentur descendentes quibus abin-
testato debetur legitima. l. 29. numero sex-
to. folio. 95.
Conferre an teneantur ascendentes. ibidem. nu-
mero. 9. folio. 96.
Conferri quae bona debeant. ibidem. numero.
10. folio. 97.
Confessio falsitatis facta an inducat probatio-
nem quando confessio est facta in articulo
mortis. in. l. 83. numero. 15. folio. 322.
Confessio mariti de dote recepta ei praedi-
cat nisi opponat exceptionem non numera-
te dotis, creditoribus tamen eius non nocet
nisi probetur actualis dotis numeratio. l. 45.
numero. 86.
Confessio partis in instrumento contra qua
dicitur possessionem alteri traditam etiam si
fiat in absentia rei aduersus confidentem pro-
bat, non tamen aduersus tertium. ibidem.
numero. 87.
Confiscari an possint bona maioratus. in. l. 40.
numero. 91. folio. 142.
Confiscatis bonis an possit quis testari. nume-
ro. 4. ibidem.
Confiscatis bonis an possit quis testari. l. 4. fol.
26. numero. 4.
Computatio in quibus casibus locum habeat
ut quid a collatione differat. l. 29. numero.
38. folio. 104.
Consanguineus an posset cum bona conscien-

tia instituere extraneum & omittere venien-
tes ab intestato. l. 8. folio. 34. numero. 4.
Consanguinei utrinque coniuncti an prefe-
rantur uterinis in successione ab intestato.
ibidem. numero. 7.
Consanguineis an spurij succedere possint. l. 9.
numero. 47. folio. 52.
Consanguineus intra nouem dies an teneat-
ur declarare voluntatem si velit retrahere
vel non, & si declarat voluntatem suam
non potest postea variare. l. 70. numero. 14.
folio. 290.
Consanguineus si non retrahit rem in prima ve-
ditione, an possit postea retrahere si reuer-
sa est iterum res ad primum venditorem con-
sanguineum. l. 70. numero. 24. folio. 292.
Consanguineus qui ius retrahendi habet, an
perdat ius si eo presente & tacente res ven-
datur. l. 70. numero. 26. folio. 292.
Consensus filij vel patris ut non instituatur,
an valeat ut postea testamentum non rum-
patur. l. 22. numero. 5. folio. 76.
Constituens se post mortem suam nomine al-
terius possidere non transfert in eum posses-
sionem post mortem. in. l. 45. numero. 89.
Constituens se alieno nomine possidere, si tan-
tum nudam de tentationem habeat eam tra-
sit in eum in cuius fauorem sit constitutum.
l. 45. numero. 90.
Consuetudine & lege deficiente recurritur ad
rationem naturalem. l. 1. folio. 5. numero. 9.
columna. 1.
Consuetudo qualiter inducatur. lex. 41. nu-
mero. 4.
Consuetudo seruatur deficiente lege in. l. 1. fo-
lio. 4. numero. 8.
Contractus simulatus etiam iuratus nullus
est quoad translationem dominij & tamen
quo ad translationem possessionis. l. 45. nu-
mero. 27.
Contractus conditionalis conditione penden-
te non transfert in accipientem rem domi-
nium sed possessionem. l. 45. num. 31.
Contractus an prohibeatur inter patrem & fi-
lium spurium. l. 9. numero. 33. folio. 49.
Correctio instrumenti in margine facta non vi-
ciat instrumentum etiam si litera sit omni-
no similis. l. 45. numero. 146.
Creditor improprie dicitur possidere ius quod
habet in obligatione personali. l. 45. nu-
mero. 129.
Custos carceris si habeat accessum ad mulie-
rem in carceratam qua poena puniatur. l. 80.
numero. 25. folio. 308.

Delator

ALPHABETICVS.

Dignitas dicitur vel marchionatus in rege con-
cella alicui an possit mortem possessionem ex-
piet & bona diuidantur inter haeredes vel re-
maneat inalienabilis & inuisibilis ut ad
maiorem iure maioratus perueniat. in. l. 40.
numero. 2. folio. 35.
Diuisione bonorum facta in vna si vni ex fi-
liis maior quam pars tradatur an censetur me-
lioratus in tertio & quinto bonorum vel sal-
tem in illa quantitate quae excedit summam
aliorum. l. 17. numero. 2. folio. 71.
Doctorem praelegat in. l. 83. numero. 16. folio. 33.
Doctor an militi praefatur. ibidem. numero. 18.
Dominus in sua proprietate aedificare potest &
libitum voluntatis. l. 46. numero. 6. folio. 129.
& ibidem de limitationibus quando aedifi-
cium tendit in praedictum vicini. nume-
ro. 7. & 8.
Dominus an possit id quod protectum & in-
missum est in domo sua tollere propria au-
toritate. in. l. 46. numero. 19. folio. 133.
Domus particularis si minatur ruinam refici
potest facta de quantitate a quolibet de po-
pulo & si expensis domini refici non possit
refici debet expensis reipublicae assignato ter-
mino domino alias domus a republica ven-
dicatur. in. l. 46. numero. 16. vericuli. tamen
iudex. folio. 23. columna. 4.
Domicilium mariti an vxoris sit attendendum
quando diuersa statuta observantur in vno
& in alio. in. l. 59. numero. 75. folio. 273.
Dominium medietatis herorum an constante
matrimonio transeat ipso iure in vxorem.
ibidem. numero. 76.
Dominium iure gentium fuisse inuentum. in.
lege. 45. numero. 2.
Dominium de iure civili in rebus immobili-
bus multis modis quiritur. ibidem. nu-
mero. 4.
Dominij definitio. ibidem. numero. 5.
Dominium ex pluribus causis quatuor non po-
test. ibidem. numero. 98.
Dolus futurus reuocari non potest. l. 9. nume-
ro. 16. folio. 44.
Domino cui per seruum hereditas quiritur
competit remedium legis finis. C. de edicto.
ibidem. numero. 142.
Donatio ob causam conferenda simpliciter ve-
ro non. lex. 29. numero. 42. folio. 97.
Donatio propter bene merita filio facta an co-
feratur. in. l. 29. numero. 23. folio. 100.
Donatio facta filio in potestate sine causa ad-
fectione an conferatur. lex. 29. numero.
26. folio. 101.
Tab. Ant. Go. in. l. Tau. * 3. Dona-

Delator alicuius tunc fiduciam habet
in ratione hereditatis incapax vel
non est quod primum ex sua relatio-
ne reporter. in. l. 9. numero. 3. folio. 48.
De praedecefforis an successor teneatur sol-
re. in. l. 40. numero. 72. folio. 133.
De praedecefforis an omnes simul vel vnus tan-
tum possint iudicare. in. lex. 38. numero. 2.
folio. 3.
De re iudicis an requiratur quando fiscalis
ratione filij cuius est legitimus administrat-
or pater. in. l. 48. numero. 18. folio. 245.
Debitum fugiens ad ecclesiam an gaudeat immu-
nitate ecclesiae. in. l. 79. numero. 5. folio. 363.
De decretum iudicis in alienatione rerum immo-
bilibus procedere debet nec sufficit si postea
sequatur. in. l. 42. numero. 2.
Detentatio quid sit in. l. 45. numero. 6.
Detentationis octo casus. l. 45. numero. 7.
Detentationis effectus. ibidem. numero. 11.
Detentatio an solo animo retineatur. l. 45.
numero. 15.
Detentatio in praesentia rei per clausulam con-
stitutam transfert suam detentionem in aliu.
lex. 45. numero. 16.
Delinquens in territorio vnius iudicis an possit
capi a iudice vel exsecutore in territorio alte-
rius iudicis remissio. in. l. 45. numero. 48.
Depositarius vendens rem depositam & tra-
dens tenetur tanquam dolosus depositarius
secus si vendat & non tradat. in. lege. 45. nu-
mero. 94.
Dispensatio ut possit aliquis habere duo bene-
ficia curata operatur etiam respectu benefi-
ciorum quae ante dispensationem obtine-
rit. l. 42. numero. 2.
Dispositio possessionis. in. l. 45. numero. 17.
Differentia inter interdictum quorum bono-
rum & remedium. l. f. C. de edicto diui Adria-
ni. in. l. 45. numero. 152.
Differentia inter petitionem hereditatis & in-
terdictum quorum bonorum. in. lege. 45.
numero. 167.
Distributio facienda inter pauperes in dubio
fieri debet inter pauperes domicilij vbi habi-
tat defunctus. in. l. 32. numero. 4. folio. 108.
Dies nouem dati ad retrahendum ex forma le-
gis regiae an computentur a tempore tradi-
tionis. in. l. 70. numero. 17. folio. 291.
Dies nouem dati ad retrahendum an currant
de momento ad momentum. in. l. 70. nu-
mero. 25. folio. 292.

INDEX.

Donatio simplex an in dubio censetur facta pro legitima. ibidem. numero. 28.
Donatio simplex an computetur in legitimam prius & de residuo censetur melioratus vel melioratio intelligatur in tota donatione & ultra eam habeat legitimam. ibidem. numero. 30.
Donatio simplex hodie filio facta statim valet si traditio sequatur. ibidem. versiculo. Item ex prædict. lege.
Donatio propter nuptias facta nepoti an computetur patri eius in legitima sua. ibidem. numero. 41.
Donatio omnium bonorum presentium & futurorum pro causa fieri an possit. in. l. 36. numero. 2. columna. 2. folio. 110.
Donatio facta alicui sub conditione ut post mortem perveniat bona donata ad tertium an possit in præiudicium tertij donator illa donationem reuocare. in. l. 40. numero. 29. folio. 120.
Donatio quæ dicitur sponsalitia largitas quid & de eius effectu in. l. 50. numero primo. & secundo. folio. 247.
Donatio ante nuptias quæ dicatur & de eius effectu. in. l. 50. numero. 9. folio. 249.
Donatio ante nuptias & de eius effectu. ibidem. numero. 10.
Donatio inter virum & uxorem an valeat in lege. 50. numero. 64. folio. 269.
Donatio inter virum & uxorem quando morte confirmetur. ibidem. numero. 65.
Donatio facta & tradita re an reuocari possit præcipue si res sit consumpta per donatarium. ibidem. numero. 67.
Donatio facta concubina an valeat. ibidem. numero. 68.
Donatio omnium bonorum presentium & futurorum non valet presentium tamen quando valeat. in. l. 69. numero. 1. folio. 284.
Donatio omnium bonorum an valeat saltem in aliqua parte. ibidem. numero. 2.
Donatio omnium bonorum an valeat si referatur donatori aliqua res. ibidem. numero. 3.
Donatio omnium bonorum an firmetur iuramento. ibidem. numero. 4.
Donatio omnium bonorum mortis causa facta an valeat. ibidem. numero. 6.
Donatio inter virum & uxorem non transfert dominium sed bene possessionem. lex. 45. numero. 31.
Donatio presumitur facta traditione alicuius rei si donans sit dives & res tradita modica & recipiens pauper. in. l. 45. numero. 59.

Donatio facta filio incapaci & filio capi an portio in capaci accrescat capaci. in. l. 21. numero. 34. folio. 29.
Donatio facta filio in potestate quando valet in. l. 17. numero. 4. folio. 66. & quid in filio emancipato. ibidem. numero. 5.
Donatio instrumento alicuius rei celsetur & facta res donata. ibidem.
Dos data filie vel donatio propter nuptias facta filio conferuntur. in. l. 29. numero. 13. & 4.
Dos inofficiosa an conferenda etiam inuita filia & genero. in. l. 29. numero. 34. folio. 103.
Dos inofficiosa vel donatio inofficiosa an tunc potest concessio vel tempore mortis computentur. ibidem. numero. 35.
Dos & donatio propter nuptias facta filijs an computentur nepotibus in legitima mortuis parentibus. in. l. 29. numero. 40. folio. 105.
Dos quid sit & cuius effectus. in. l. 50. numero. 15. folio. 251.
Dos à quocunque promitti potest & possunt in dotem omnia bona dari. ibidem. numero. 16.
Dos promissa habet in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur. ibidem. numero. 18.
Dos potest incipere à traditione & à promissione. ibidem. numero. 19.
Dos incipiens à promissione non transfert dominium sine traditione. ibidem. numero. 27.
Dos data ab extraneo vel coniuncto soluto matrimonio cui sit restituenda an mulieri vel dotanti. ibidem. numero. 28.
Dos data ab extraneo an repeti ab ipso potest si maritus vergat ad inopiam. ibidem. numero. 34.
Dos consistens in specie æstimata vel in æstimata dominium eius transfertur in uxorem. lex. 50. numero. 42.
Dos consistens in specie vel in re æstimata tali æstimatione quæ facit emptionem eius effectus est ut dominium transferatur in maritum adeo, ut non teneatur ipse nisi ad æstimationem. ibidem. numero. 44.
Dos intra quod tempus soluto matrimonio uxori vel heredibus eius est soluenda. ibidem. numero. 46. & an illo tempore maritus lucratur fructus. ibidem. numero. 47.
Dos si non soluitur soluto matrimonio an illo tempore sit mulier alicui ab heredibus mariti. ibidem. numero. 48.
Dos an exigenda sit in loco & domicilio mariti vel uxoris. ibidem. numero. 50.
Dos confessata an probet receptionem dotis. ibidem. numero. 52.

Dos

ALPHABETICVS.

Dos putativa an habeat privilegia dotis vera. ibidem. numero. 56.
Dotare filiam spuriam an pater possit. in. l. 9. numero. 44. folio. 31.
Dotis causa an alienari possint bona maiora. in. l. 40. numero. 87. folio. 239.
Dotis legatum an purum vel conditionale sit. in. l. 50. numero. 29. folio. 256.
Dote non soluta marito an debeantur usuræ. in. l. 30. numero. 30. folio. 256.
Dote non soluta maritus alicui uxorem non tenetur. ibidem. numero. 31.
Dotem repetere constante matrimonio vxor quando possit. ibidem. numero. 33. versiculo. Item quæro.
Dotis causa an sit mixta fori ut de ea possit cognoscere iudex secularis & ecclesiasticus. ibidem. numero. 53.
Dotalis res an alienari possit per maritum vel uxorem. ibidem. numero. 57.
Duo testes in quacunque causa sufficiunt. in. l. 3. folio. 11. numero. 24.
Duo filij nati ex uno ventre simul taliter quod non cognoscitur quis prior sit, quis præferatur. in. l. 40. numero. 68. folio. 131.

E.

Edictum in re mea factum palam quo remedio destrui possit. in. l. 46. numero. 21. folio. 233.
Edificium factum post institutionem noui operis destruendum est sumptibus edificantis. ibidem. numero. 33. folio. 236.
Effectus resultantes ex detractione. l. 45. numero. 12.
Electio incertæ personæ de certis bene potest committi. in. l. 31. numero. 4. folio. 107.
Electio legatarij quando possit heredi vel alteri committi. in. l. 40. numero. 48. folio. 125.
Electus ab herede in aliqua re de iussu testatoris non censetur eam capere ab ipso herede sed à testatore. in. l. 40. numero. 49. versiculo. Item adde. folio. 125.
Electione semel facta à commissario an possit reuocari. in. l. 40. numero. 50. folio. 125.
Emancipato filio usufructus bonorum suorum patri acquiritur in medietate tantum. in. l. 48. numero. 6. folio. 242.
Emphyteosis concessa à patre uni filio tantum an conferatur inter alios saltem æstimatione in lege. 29. numero. 21. versiculo. Item subintro. folio. 100.
Emphyteota vendens rem irrequisito domino non incurrit poenam si dominus ratam habuerit. in. l. 42. numero. 24.

Emphyteota vendens rem emphyteoticam sine consensu domini non cadit a iure suo nisi sequatur traditio. in. l. 45. numero. 94.
Emphyteota possidet naturaliter. l. 100. folio. 101.
Emptor prius cui fuit tradita possessio si cetera præfertur secundo cui verè fuit res tradita quod ibi ampliat. in. l. 45. numero. 95.
Emptor secundus purus cui verè vel si cetera pure fuit tradita res præfertur primo conditionali si cetera fuit res tradita sub conditione licet conditio adimpleatur. in. l. 40. numero. 93.
Error adhibitus à testatore in iustitia non impedit testamentum & quid in legatis. in. l. 24. columna. folio. 89.
Excommunicatus an testari possit. in. l. 3. numero. 15. folio. 9.
Executores testamenti duo vel plures nomina si an unus sine alio possit officium exercere. l. 38. numero. 2. folio. 111.
Exequendi ius præscribitur decem annis. l. 63. numero. 2. folio. 279.
Exheredatione filij rumpitur testamentum. l. 24. 3. columna. folio. 89.
Expensa quas pater vel mater facit pro filio in studio an conferatur. in. l. 29. numero. 16. folio. 98.
Expensas in rebus dotalibus factas an maritus repetere possit. in. l. 30. numero. 51. folio. 264.

Falsitas obligatio succedit ad interesse. in. l. 40. numero. 12. folio. 116.
Familia usque ad quem gradum censetur vocata & de intellectu text. authent. de restitutione fideicommissi. in. l. 40. numero. 45.
Falsitas crime est publicum, & quæ sit eius poena. in. l. 83. numero. 1. & 2. folio. 320.
Falsam monetam fabricando committitur falsitas & quæ poena puniatur. ibidem. numero. 3.
Falsam monetam si quis non fabricauit sed rasecit vel diminuerit quæ poena puniatur. ibi. n. 4.
Falsam scripturam conscribendo committitur falsum. ibidem. numero. 6.
Falsitas committitur quando quis mutat suum nomen vel cognomen ad decipiendum alium. ibidem. numero. 12.
Falsi poena qualis. ibidem. numero. 13.
Falsitatis confessio facta in articulo mortis an inducat probationem. ibidem. numero. 15.
Fatuus testari potest & quid à mente capto differat. in. l. 3. folio. 9. numero. 9.
Feudum & inauratus æquiparantur in iure. in. l. 40. numero. 77. folio. 115.
Tab. Ant. Go. in. l. 11. Tau. * 4 Fendo

INDEX.

Feudo priuatur vasallus per alienationē sequu-
ta traditione. l. 45. numero. 94. & numero. 95.
Fœmina tellis an possit esse in omni causa. l. 3.
folio. u. numero. 25.
Fœminæ in codicillis testes esse possunt. ibidē.
numero. 70. folio. 17.
Fœmina stitibus masculis succedere in regno
non potest. in. l. 40. numero. 8. folio. 114.
Fœminæ si sint vocatæ in defectum masculo-
rū & extincta est linea masculina & stat fœ-
minina & in ea est masculus natus ex fœmi-
na & ex alia parte fœmina in parigradu q̄s
eorum præferatur lex. 40. numero. 63. folio. 119.
Fœmina bis contrahens matrimonium an pu-
niatur quemadmodum vir. in. l. 80. nume-
ro. 28. folio. 308.
Fictiones duæ circa eandem rem & personæ nō
possunt concurrere. in. l. 45. numero. 81. & nu-
mero. 91.
Fideicommissum relictum post mortem non
potest in vita restitui quando incertis perso-
nis relictum est. in. l. 17. numero. 7. folio. 67.
Fideicommissario vniuersali cui hereditas ver-
bo fuit restituta competit remedium legis.
fina. C. de edicto Diui Adriani. in. lege. 45.
numero. 118.
Fideiusor an obligari possit p̄u dote promit-
ta. in. l. 50. numero. 26. folio. 244. quid tamen
in dote restituenda à marito an obligari pos-
sit ipse maritus. ibidem.
Fideiusor qui intercessit pro re dotali vendita
an teneatur efficaciter reuicta per mulie-
rem vel eius heredes. in. lege. 50. numero. 60.
folio. 268.
Filius granatus restituere hereditatem an duas
quartas detrahare possit. in. lege. 3. folio. 18.
numero. 80.
Filiusfam. hodie testari potest. l. 5. folio. 28. nu-
mero primo.
Filiusfam. si decedat in alio regno an possit ibi
testari. ibidem. numero. 2.
Filiij fratrum succedentes ad intestato patruo suo
an succedant in stirpes vel in capita. l. 8. nu-
mero. 11. & 12. folio. 36.
Filius naturalis quis dicatur. in. l. 9. nu. 1. foli. 41.
Filiij nati ex vnica concubina retenta in domo
presumuntur filij licet non recognoscantur
a patre. ibidem. numero. 2.
Filiij domi nati presumuntur mariti licet mater
illud neget. ibidem. numero. 2. & 3.
Filiij naturales olim in quo succedebant & in
quo hodie. ibidem. numero. 4.
Filiij naturales ex testamento an sint successibi-
les. ibidem. numero. 5.

Filiij nati ex damnabili accessu an succedant pa-
tri vel matri. in. l. 9. nu. 1. folio. 43. & quis di-
catur natus ex damnabili accessu. ibi. nu. 4.
Filius sacerdotis vel monialis an sit successibilis
ex testamento vel ab intestato. ibidem. nu-
mero. 15. folio. 44.
Filiij spūij an aliquo modo tuto in consciencia
possint habere bona a patre. ibidem. nume-
ro. 18. folio. 45.
Filio naturali decedente relictio alio fratre legi-
timo & naturali & relictio fratre naturali tan-
tum quis eorum præferatur in successione. l.
9. numero. 49. folio. 52.
Filius natus ex concubina an legitime per
subsequens matrimonium quando extant
filiij legitimi & naturales. in. lege. 2. nume-
ro. 60. folio. 56.
Filius vel descendens an possit tertiam partem
bonorū quam extraneo relinquere non pro-
hibetur eam in re certa extraneo relinquere.
in. l. 19. numero. 4. folio. 73.
Filius melioratus non tenetur recipere pretiū
neque restitutionē suæ meliorationis. l. 20.
numero. 3. folio. 74.
Filius si recepit legitimam in vita bene potest
renunciare successioni patris imo si filius sit
preteritus non agit contra testamentū prius
in. l. 22. numero. 4. folio. 76.
Filius qui renuntiavit etiam cum iuramento
si nulli alij extant filij an succedere possit nō
obstante renuntiatione. in. l. 22. numero.
12. folio. 81.
Filius qui renuntiavit hereditati patris & si
non possit succedere eius patri tamen bene
succedit quando hereditas iam ad aliū per-
uenit. in. l. 22. numero. 13. folio. 81.
Filius qui gerendo negotia patris dissipauit bo-
na aliqua vel ea surripuit an teneatur ea bo-
na conferre. in. l. 19. numero. 25. folio. 101.
Filio si est commissio electio vt possit meliorare
quem velit si filius moriatur antequam eli-
gat ipse censetur melioratus. in. l. 31. nume-
ro. 4. versicul. iuxta prædicta tamen. folio. 107.
Filius masculus licet ætate minor an præfera-
tur fœminæ maiori natu quādo fœmina nō
est exclusa. in. l. 40. numero. 62. folio. 128.
Filius natus ante possessionem dignitatis vel
maioratus an præferatur filio secundo nato
post dignitatem adeptam. in. l. 4. numero.
67. folio. 131.
Filius semper est in potestate patris de iure an-
tiquo hodie tamen si vxoratus est efficitur
sui iuris. in. l. 47. numero. 1. & 2.
Filius clericus an debeat vsumfructum suorum
bonorum

ALPHABETICVS.

bonorum patris. in. l. 48. numero. 7. folio. 242.
Filius familias vt adeat hereditatem requiritur
quod patris licentia præcedat. in. l. 42. nu. 1.
Filius familias sine licentia patris nō potest esse
in iudicio. ibidem.
Filius ex hereditatus an retrahere possit rem pa-
tris & quid de illo qui renuntiavit heredita-
ti paternæ. l. 70. nu. 6. fol. 288.
Fiscus si succedat in bonis condemnati tenetur
mulieri restituere suam partem medietatem
bonorum superlucratorum. in. l. 77. nume-
ro. 1. folio. 301.
Fisco seculari an ecclesiastico sit restituenda li-
reditas spurio relictæ. in. l. nona. numero. 29.
folio. 48.
Fratres an succedant fratri vnā cum patre, vel
matre. in. l. 6. fol. 29. numero. 4.
Fratres an admittantur cum ascendentibus. in
l. 7. fol. 33.
Fratres an admittantur omnes pariter, vel præ-
feratur vtrinq; coniunctus vterino. in. l. 8. nu-
mero. 7. fol. 34. Et quid in alijs consanguineis,
vltra fratres, & filios eorum.
Fratres omnes in testamento fratris instituti, si
aliqui sunt vtrinq; coniuncti alij vterini,
an omnes admittantur simul. in. l. 8. nume-
ro. 9. folio. 35.
Fratres filijq; alterius fratris instituti, an in stir-
pes, vel in capita censeantur instituti. in. l. 8.
nume. 15. fol. 37.
Fructibus pendens mortuo possessore ma-
ioratus, an pertineant ad successorem vel ad
heredes possessoris. in. l. 40. numero. 74.
folio. 154.
Fructus bonorum maioratus alienari possint
durante vita possessoris. in. l. 40. numero. 91.
versicu. confirmatur etiam. folio. 144.
Fructus percepti a possessore computantur &
compensantur, cum sumptibus & expensis
in re aliena factis. in. l. 46. numero secundo.
versicu. quod etiam iterum. fol. 228.
Fructuarius vendens vsumfructum, an pro-
prietarius retrahere illum possit. in. l. 70. nu-
mero. 33. folio. 294.
Furiosus vel mente captus, an excludatur à suc-
cessionē maioratus. in. l. 40. nu. 69. folio. 132.
Fuga an faciat indicium ad torturam. in. l. 76.
num. 12. fol. 298.
Furiosus testari non potest. in. l. 3. fol. 5. nu. 6. &
idem in mente capto, & de eorum differen-
tia. ibidem.
Furoris tempore an sanè mentis testamentum
sit conditum dubitetur quid dicendum. in. l.
3. fol. 9. nume. 8.

G. Abella an debeatur quādo quis ven-
dit rem & consanguineus eam re-
trahit pro tanto. l. 70. numero. 30.
folio. 294.
Gabella si debeat de qualibet possessione de
nouo acquisita non est præstanda de recupe-
ratione possessionis naturalis quāuis per ab-
sentiam amiserat. in. l. 45. numero. 55. versic.
Ex quibus infert, quod singulariter ampliatur.
Gabella si sit soluenda de omnibus quæ lucrati-
uo titulo acquiruntur non est soluenda de re-
bus acquisitis inter ascendentes & descendē-
tes. ibidem. nume. 56.
Grauare patrem an possit filium spurium in his
quæ pro alimentis relinquuntur. in. l. 9. nu-
mero. 43. fol. 51.
Grauamen si nullum fuit appositum tempore
meliorationis, an possit postea apponi ex in-
teruallo. in. l. 17. nu. 22. fol. 71.
Grauatus de restituendo alteri, an interim dum
viuit prohibitus sit alienare. in. l. 40.

H.

H. A Eredi nomen in testamento ne-
cessarium est. in. l. 3. folio. 12. nu-
mero. 34.
Hereditas ex potentia fuitatis quæ-
ritur infanti, vel furioso. nu. 45. num. 12.
Hereditas iacens nō possidetur nequaquā im-
plendam vsumptionem ceptam. in. l. 45. nu-
mero. 13.
Hereditas non dicitur post aditionem, sed pro-
prium heredis patrimonium. in. l. 45. nu-
mero. 154.
Hereditas in quem fuit transmissio hereditatis,
in testamento relictæ competit beneficium. l.
fina. C. de edicto diui Adriani. in. l. 45. nu. 140.
Hereditas venienti ex iure accrescendi competit
remedium. d. l. fi. & fisco auferenti heredita-
tem tanquam ab indigno. in. l. 45. nu. 141.
Hereditas instituta non competit remedium. l. fi.
C. de edicto diui. pro rebus quæ testator tem-
pore mortis nō possidebat. in. l. 45. nu. 143.
Hereditas instituta competit remedium. d. l. fi. pro
rebus a testatore tantum detentatis. ibidem.
Hereditas non probanti mortem defuncti com-
petit remedium. l. fi. quod elegantissimè de-
clarat. in. l. 45. nu. 144.
Hereditas non competit remedium dicti. l. fin. de
edicto diui Adriani. si testamentum sit cancel-
latum vel in aliqua parte vitiatum. in. l. 45.
nume. 145.

Heredi non competit beneficium dict. l. fina. quando apparet legitimus congraditor. in l. 45. nume. 147. & quis dicatur. ibidem declarat eleganter. nume. 150.
Hereditas vel legatum filio spurio relictum cui applicetur, an fisco vel venientibus ab intestato. in l. 9. nume. 21. fol. 46.
Heres grauitus de restituenda hereditate, sub conditione, fructus percipere computat in quartam Trebellianicam. l. 3. folio. 18. numero. 83.
Heres institutus in minus solenni voluntate, an cum bona conscientia possit retinere bona. in l. 3. folio. 24. nume. 120. & nume. 123.
Heres institutus si accommodauit tacitam fidem de restituenda hereditate filio incapaci in quo puniatur. in l. 9. nume. 22. fol. 470.
Quomodo probabitur tacitum fideicommissum. nume. 24. ibidem.
Heres institutus in testamento non viciato, nec in aliqua substantiali parte suspecto a iudice potest petere, ut mittatur in possessionem hereditatis. in l. 45. nume. 134. & ampliat. numero. 135. & notabiliter declarat.
Heres institutus in re certa dato sibi coherede vniuersali nondum aduente, nec repudiante non potest intentare remedium. d. l. fina. contra Bart. & Paulum. ibidem.
Heres etiam ex parte institutus potest intentare beneficium l. fina. de edicto diui Adriani. in l. 45. numero. 136.
Heres representat personam defuncti, ea parte pro qua est heres. in l. 45. nume. 155.
Heres si non confecerit inuentarium, in foro conscientie non tenetur ultra vires hereditarias. in l. 3. folio. 24. nume. 121.
Heres vel legatarius, qui rem habet subiectam restitutioni, sumptus, vel expensas factas in illa repetunt secundum valorem attento tempore restitutionis non vero attento tempore quo fuerunt factae expensae. in l. 46. numero. 119. folio. 219.
Homicida an possit succedere in bonis occisi quando succedit heredi occisi. l. 22. numero. 14. folio. 82.
Hospitalis an succedat peregrino ibi decedentem. l. 8. numero. 25. folio. 39.

I.

Impensa fune de quinto bonorum est deducenda l. 10. nume. 1. fo. 106.
Impensa fune omnibus creditoribus etiam hypothecariis praefertur.

ibidem. nu. 1. & quid computetur in impensafuneris. ibidem.
Impetratio gratiae ad praebendam vacaturam, extenditur ad praebendam vacante tempore concessionis. in l. 42. nu. 2.
Impubes non potest esse testis. in l. 1. nu. 1. fol. 10.
Iniuria repelli potest propria auctoritate pro defensione, dum tamen in ipso actu iniuria fiat. in l. 45. nu. 190.
Inceptum testamentum & non completum, an valeat saltem in eo, quod dispositum. in l. 3. folio. 21. nu. 105.
Incertitudo vitae acquisitionem possessionis. in l. 17. nume. 15. vers. licet sexto. & finaliter. numero. 17. fol. 69. & 70.
Incestus committitur cum consanguinea intra quartum gradum, & quae sit eius poena. l. 80. nume. 15. fol. 36.
Inofficiosa donatio conferenda licet qui eam habet succedere noluerit. in l. 29. nume. 32. & 33. folio. 103.
Inofficiosa dos an conferatur constante matrimonio, licet coniuges succedere noluerint. ibidem. nume. 34.
Instituti inaequaliter, an teneantur conferre. in l. 29. nu. 5. fol. 94.
Institutio facta sub conditionibus infra addendis, atque adiiciendis si postea non addatur institutio est pura. l. 3. folio. 10. nu. 19.
Institutio facta de collateralibus collectiuo modo qualiter intelligatur. l. 8. numero. 15. & 16. folio. 37.
Institutio facta de filio spurio sub conditione, si legitimetur, an valeat. l. 9. nu. 19. fo. 46.
Institutio in codicillis facta iure directo obligat, & valet in vim fideicommissi. in l. 3. folio. 19. nume. 89. vers. Quintus effectus &c.
Institutio directa facta in codicillis obligatur, & conuertitur in fideicommissum. l. 24. numero. 2. folio. 90.
Institutio vel legatum factum fratribus suis, an censeatur etiam factum legatum filijs alterius fratris mortui. in l. 8. nu. 17. fol. 38.
Institutio an valeat quando testator interrogatur an velit instituere aliquem, & dixit quod sic expressit. l. 3. folio. 21. nu. 109.
Institutione non facta in testamento testamentum est nullum, & quid hodie de iure Regio. l. 24. colum. 2. folio. 89.
Instrumentum publicum garantigium habet paratam executionem hodie. in l. 64. numero. 1. folio. 80. licet de iure communi aliquando habebant paratam executionem. ibidem.

Instru-

Instrumentum purum, an requirat necessariam clausulam garantigiam ad hoc vt habeat paratam executionem. ibidem. num. 4. fol. 280.
Instrumentum publicum mandatur executioni, etiam contra heredes principalis. ibidem. numero. 5. Et ius exequendi competit etiam heredi creditoris. ibidem. numero. 6.
Instrumentum publicum, an pro debito in die vel sub conditione mandetur executioni. ibidem. numero. 7.
Instrumentum publicum an mandabitur executioni in nostro Regno, si alibi factum est, & vbi talis conditio non vigeat. ibidem. nu. 8.
Instrumentum publicum non probat quoties a parte contraria negatur esse publicum nisi proberetur Tabellionem eum confecisse, quod tamen in instrumento antiquo limitatur. in l. 45. num. 87.
Intellectus communis ad text. in l. si quis filio ex hereditate. ff. de iniuriis rupto. in l. 42. numero. 2.
Intellectus verus ad text. in l. si vir uxori. ff. de acqui. posses. in l. 45. nume. 23.
Intellectus ad l. cum hic status. 9. siue autem. ff. de donat. inter virum & uxorem. in l. 45. numero. 30.
Intellectus. cap. reintegranda. & cap. sepe. de re litu. spol. in l. 45. nu. 192.
Interrupta possessione interruptitur praescriptio proprietatis. in l. 65. nu. 2. fol. 281.
Interdicto recuperanda non poterit agere, si in cuius fauorem quis se constituit possidere in eius absentia, si de possessione is fuerit expulsus ante ratihabitionem, etiam si postea sequatur. in l. 45. numero. 83. vbi declarat.
Interdictorum tria sunt genera. in lege. 45. numero. 17.
Interdictum quorum bonorum competit heredi aduenti pro consequenda possessione rerum hereditariarum, quod etiam procedit etiam in succedente ab intestato. in l. 45. numero. 128. Vbi notabiliter declarat.
Interdictum quorum bonorum non competit particulari successoribus. ibidem.
Interdictum quorum bonorum competit heredi pro rebus quas defunctus tempore mortis possidebat. ibidem.
Interdictum quorum bonorum non competit heredi contra titulo possidentem. ibidem.
Interdictum quorum bonorum non competit heredi postquam semel possessionem fuit adeptus. ibidem. numero. 164.
Interdictum quorum bonorum est necessarium quoties res est ab alio occupata. ibidem.

Interdictum quorum legatorum competit heredi aduersus legatarium occupantem rem legatam propria auctoritate. in l. 45. nume. 130.
Interdictum quorum legatorum competit heredi aduersus legatarium quotiescunque imminet legis Falcidae ratio. in l. 45. nu. 131.
Interdictum retinendae competit possessori pro tuenda possessione contra molestantem in ea quod competit possidenti, siue civiliter siue naturaliter. in l. 45. nume. 168.
Interdictum retinendae competit possessori dum tamen, nec clam nec vi, nec precario ab aduersario possideat. in l. 45. nume. 169.
Interdictum retinendae quibus competat latet. in l. 45. numero. 170.
Interdictum vti possidetis competit aduersus eum, qui in iudicio negat actorem non possidere quanuis antea non inquietauit nec re nec verbo possessionem. in l. 45. num. 171.
Interdicta possessoria competunt pro annua praestatione reali numero personali. in l. 45. nume. 172. Vbi aliqua notanda inferuntur.
Interdictum vti possidetis quia sit natura praedictum, & quomodo in eo sit facienda condemnatio. in l. 45. nume. 175.
Interdictum vti possidetis potest iterum intentari aduersus reum absolutum, quia non turbabat si postea inquietare incipiat. in l. 45. folio. 177.
Interdictum vti possidetis potest iterum intentari aduersus reum absolutum, quia actor possidebat si postea possidere incipiat. ibidem.
Interdictum vnde vi competit vi a posse, directo vel etiam si colonus vel eius inquilinus deiecit, & quis sit eius effectus. in l. 45. nu. 180.
Interdictum vnde vi detentatori non competit. ibidem. num. 181.
Interdictum vnde vi competit aliam tantum civiliter possidenti vi deiecto. ibidem. Et notabiliter loquitur ex quo eleganter. infer. ibidem.
Interdictum vnde vi competit probanti se possedisse ante deiectionem, licet non prober tempore deiectionis possedisse. ibidem.
Interdictum vnde vi competit pro rebus mobilibus contentis in re immobili a qua quis vi fuit deiectus. ibidem.
Interdictum etiam a seruo nomine domini absentis potest intentari, etiam quando detentator fuit a detentatione deiectus. in l. 45. nu. 184.
Interdictum vnde vi heredibus deiecti datur. ibidem. nume. 185.
Interdictum vnde vi non competit contra particularem successorem de iure civili, secus vero de iure Canonico. ibidem. nu. 186.

Interdictum

Interdictum vnde vi competit pro rebus incor
poralibus. in l. 45. num. 191. fol. 10. r. c. 1. ibi
Interdictum vti possidetis datur civiliter possi
denti aduersus naturaliter possidentem. ibi
idem. numero. 19. 4. fol. 10. r. c. 1. ibi
Interdictum et si possidetis competit contra do
minum molestantem, & sic non obstat ex ce
nptio domini, incontinenti probata. ibidem. nu
mero. 19. 5. fol. 10. r. c. 1. ibi
Interpreti vitæ an sit credendum. in l. 3. folio. 10.
num. 19. 6. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex et possit esse per quod temporis spaciū
studuerit. in l. 2. fol. 6. num. 1. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex quid facere debeat, vt bene administret
in l. 1. num. 4. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex re punitus ab aliquo, vti nullam senten
tia non proferat oblatio pretio potest, cum de
cipere & audire, vt postea puniatur. in l. 80.
numero. 67. fol. 38. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex quid facere debeat dubiis contendenti
bus successorem maioratus ad se pertinere
& arma præparantibus pro consequenda
ib. actuali possessione. in l. 45. num. 197. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex quid facere debeat vt iure legis. 45. Tau
ri civiliter possidere, res maioratus, & senten
tiantibus interdictum vti possidetis. in l. 46.
numero. 198. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudex an possit rem retrahere consanguinei. l.
70. num. 11. fol. 289. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudices tabellionum sententias sequi absurdum
est. in l. 2. fol. 6. num. 3. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudici non licet securitati rei offerre delinquen
ti, vt confiteatur, & confessio sic facta non
valet. l. 2. num. 4. fol. 6. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudices qui possint esse. ibidem. num. 10. decimo.
folio. 7. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iudicis decretum quando possit impedire trans
lationem domini. in l. 40. numero secundo.
folio. 19. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iura de futuro an deduci possint in iudicio. lex
40. num. 79. fol. 136. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iuramentum appositum in primo testamento
habet vim clausule codicillaris. in l. 3. nume.
95. folio. 19. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iuramentum mulieris in venditione rei dota
lis, an habeat effectum si prius ipsa iurauit
non vendere. l. 40. nume. 58. folio. 267. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iuramentum quomodo debet prestari, & non
est prestandum super rebus sacris nomina
tis. in l. 67. in legibus Tauri. ibidem.
Iuramento an confirmetur donatio omnis bo
norum sita. l. 69. numero. 4. fol. 184. fol. 10. r. c. 1. ibi
Iuramentum in litem agenti inter dicto vti pos
sidenti probat an re esse vis turbatur. prece
ptum. l. 10. r. c. 1. ibi

In dote solo inter fecit si culpa s. l. 45. nume. 76.
Iurisdiclio que erit in castro vel territorio per
vnum actum gestum de voluntate domini,
Ob absentia iurisdictionem. in l. 45. nume. 37.
Abidi. hancque rationem et causas multas in
multis antiquis legibus. In fine id est communiter
et ordinari soliti sunt monachi et clerici
Legatum an possit relinqui nuptiale
in l. 3. folio 23. numero 2. in fine et ibi
Legata quomodo conferantur in
l. 1. ubi species ex multis una fide habere in-
finitam in l. 24. numero 38. versicu. Nec obstat.
In l. 90. ubi non videtur alibi
Legata hodie relictam in testamento vbi nullus
est ita heres institutus, aut confirmatur etiam
postea hereditas non sit adita nec à venientia
bus ab intestato in l. 4. numero 4. versicu. Ex
quo videtur. folio 91. vbi declaratur latuit
ex hoc testamentorum libri y. ordina. in fine
Legatum si confertur in voluntatem alicuius,
non valet. l. 3. numero 3. folio 207.
Legatum pium licet sit cancellatum in dubio
valet & censetur recte cancellatum. in l. 36.
In numero 2. folio no. column 3.
Legatum relictum pauperibus ad electionem
alicuius liceat ille non eligat valet legatum,
sed non vitiat. in l. 40. numero 49. versicul.
Vnum tamen. folio 135.
Legatum dotis an puerum vel conditionale sit
in l. 50. nume. 29. folio 256.
Legatum non potest peti via executiva pro co-
sequendo legato. in l. 45. nume. 37.
Legararius potest occupare rem legitimam pro-
pria authoritate ex testatoris licentia data ta-
cite vel expresse in l. 45. nu. 23.
Leges condite fuerunt ante Christi adventum
trecentis annis lapsis. in l. 1. numero secundo.
folio 4. column 2.
Leges interpretari Regis est. ibidem. nume-
bro septimo.
Lege deficiente consuetudo seruatur. ibidem,
numero 8.
Legendum an sit testamentum nuncupatiuum
testatori alias sit oculum vide. l. 3. folio 22.
Lege vel statuto an induci possit ut filij sui ex
damnabili accessu succedant parentibus in
l. 9. nume. 16. folio 44.
Lege impediri potest translatio dominii in l. 40.
numero 35. folio 122.
Lege vel consuetudine fieri potest vt aditu
certa ultra certam sortium fieri non possint.
in l. 46. numero sexto. versicul. Ex quo no-
ta. folio 119.
Lege fieri an possit vt capratofia voluntas va-
leat.

ALPHABETICVS.

leat.in.l.31.numero.5.folio.107.
 Lege fieri an possit vt captatoria voluntas va-
 leat.in.l.31.nu.5.folio.107.
 Legis definitio. in. l. prima. numero primo.
 folio quarto.
 Legis requisita ad eius validitatem.ibidem.nu-
 me.3.colum.3.
 Legitimi filius naturalis , quot modis possit.
 in.l.9.nu.54.3.colum.verfi.Aduertedum ta-
 men.folio.54.
 Legitimaturs filius per contractum matrimo-
 nij.ibidem.nu.56.
 Legitimatus per subsequens matrimonium,an
 excludat filium legitimum & naturalem à
 successione maioratus habiti medio tempo-
 re,scilicet post concubinatum ante verò le-
 gitimationem.l.9.nu.63.fol.57.
 Legitimatus suitatem consequitur.ibidem.nu-
 mero.66.
 Legitimati an succedant cum filiis legitimis, &
 naturalibus.ibidem.nu.67.fol.58.
 Legitimatus an meliorari possit.nu.3.&5. quā-
 do extant legitimi filij & naturales.in.l.9.nu-
 mero.68.fol.58.
 Legitimati filij succedunt omnibus consangui-
 neis,ac si legitimi & naturales essent. in.d.l.
 9.nume.69.fol.58.
 Legitimari filius an possit sub aliqua conditio-
 ne,vt pater possit filio relinquere quod ve-
 lit.ibidem.nume.70.fol.58.
 Legitima filio relicta à matre potest relinqui,
 sub conditione, vt vfusfructus non quera-
 tur patri.in.l.48.nu.11.fol.244.
 Lenocinii poena qualis sit. lex.80. numero. 73.
 folio.319.
 Libertas quando tacite quæraturs seruo.in.l.1.
 fol.5.nume.11.col.3.
 Libri dati filiis in studio, an conferatur. in.l.29.
 nume.17.fol.99.
 Licentia Regis, quæ necessaria est in constitu-
 tione maioratus,debet præcedere ipsam con-
 stitutionem.in.l.42.in princip.
 Licentia papæ cõcessa, vt clericus de fructibus
 sui beneficij testetur, extenditur ad testame-
 tum antea factum.in.l.42.nu.2.
 Licentia principis, non expirat morte cõceden-
 tis.in.l.43.nu.1.
 Licentiaturs creari non potest,nisi per quinque
 annos legat,vel reuolutione librorum exer-
 ceat post gradum baccalaureatus adeptum,
 nume.2.fol.7.nu.9.col.2.
 Locari an possint bona maiorat⁹. in. l.40.nu.
 84.fol.239.
 Lucra acquisita constante matrimonio diuidū

tur inter coniuges.in.l.30.numero.69.fo.272.
& casus in quibus non fit adquisitio.ibidem.
numero.72.
Lucra an communicentur,sicut in matrimo-
nio vero,& ita in putatio.ibidem.num-
ro.77.
Lucris constante matrimonio quasitis, an v-
xor possit renuntiare.in.l.60.numero pri-
mo.fol.276.
Ludens si lege caveatur,vt in ludo inuētus cer-
ta pœna puniatur,debet intelligi, si in ludo
fuerit deprehensus, nec sufficit si per testes
id probetur.in.l.45.nu.48.
Lex.17. Tauri nouiter declaratur.l.45. nume-
31.ad finem.
Lex.4. Tauri,extenditur & nouiter declaratur,
l.42.numero.2.
Lex vel princeps nō possunt tollere defectum
naturalem.in.l.45.num.12.
Lex non potest fingere super his que de natura
sunt impossibilia in genere.ibidem.
Lex.45. Tauri non procedit in bonis vincula-
tis, sed tantum in maioratu constituto prin-
cipis licentia.in.l.45.nu.116.
Lex.45. Tauri,procedit etiam in primo successore
maioratus.in.l.45.nu.117.
Lex permittens aliquem occidere, an sit iusta,
in.l.80.num.52.fol.315.

M.

Maioratus qualiter probetur. l. 41. numero. 1.
Maioratus an requirat scripturam. in. l. 41. numero. 2.
Maioratus res si vendatur per possessorem licet venditio sit nulla transfertur tamen possessio civilis, & naturalis in emptorem accipientem. in. l. 45. nu. 26. vbi late.
Maioratus successori quatuor possessio civilis, & naturalis, sine apprehensione possessionis mortuo possessore, etiam si successor sit in absentia. in. l. 45. num. 3.
Maioratus quid sit, & unde proueniat in. l. 40. numero. 1. fol. 114.
Maior frater alijs fratribus preferendus est. ibidem. numero. 7. fol. 114.
Maioratus cum autoritate Regis factus quod operetur effectum. in. l. 40. numero. 54. versiculo. Octauus modus. folio. 117. numero. 55.
Maioratus a parentibus fieri, an possit cum bona conscientia de relictis alijs filiis. in. l. 40. numero. 56. fol. 117.

Maioratus

INDEX.

Maiores constitutio nō nominato filio maioris dicto quod perueniat ad filios an hac constitutio valeat nec ne. ibidem. numero. 59. folio. 128.
Maiores constitutus in filium maiorem siue deinceps nullus alius est nominatus an post eius mortem bona sint subiecta restitutioni ut transeat de maiori in maiorem vel fiant diuisibilia in. l. 40. num. 64. folio. 129.
Maiores bona an possint alienari. ibidem. numero. 81.
Maiores res alienata a possessore an possit a successore vendicari sine eo qd offeratur pretium emptori. ibidem. numero. 88.
Malitia supplet aetatem. in. l. 3. folio. 8. numero. 1.
Mala fides superueniens impleta prescriptione an noceat in conscientia. l. 3. folio. 25. numero. 125.
Maritus an in testamento suo conditione possit apponere ne vxor secundo nubat & si aliquid ei sub hac conditione relinquat, an statim legatum amittat per transitum ad secundas nuptias in. l. 14. num. 8. folio. 62.
Maritus pro dote recepta an fideiussorem dare teneatur, & fideiussoris obligatio an valeat in. l. 50. num. 23. folio. 253.
Maritus dote non recepta alere vxorem non tenetur. ibidem.
Maritus constante matrimonio an lucretur fructus rerū dotalium in. l. 50. num. 33. folio. 357. & quid si ducit vxorem puellam & minorem. ibidem. versu. quid autem si vir.
Marito vergente ad inopiam potest mulier petere dotem. ibidem. numero. 33. & quid si maritus postea efficiatur diues an recuperet iterum dotem. ibidem. numero. 35.
Maritus tenetur ad dotem in quantum facere potest, non in solidum. l. 50. num. 49. folio. 264.
Maritus an de euictione teneatur pro re dotali ab ipso vendita sine consensu vxoris. l. 50. numero. 61. folio. 268.
Maritus alienans rem dotalē an possit constante matrimonio vendicare res. ibidem. numero. 63.
Maritus an lucretur fructus rerū paraphernalium. ibidem. numero. 71.
Maritus an possit constante matrimonio dare in praeiudicium lucrorum & vxoris. ibidem. numero. 73.
Maritus potest alienare bona lucrata constante matrimonio in. l. 77. num. 3. folio. 301.
Marito delinquente non confiscatur bona dotalia. l. 78. numero. 4.
Maritus an possit vxorem interficere propria

authoritate. in. l. 80. num. 51. folio. 315.
Maritus occidens adulterum & vxorem si non potest probare qualiter eos inuenit adulterādo an puniatur. ibidem. numero. 56. folio. 316. & an excusetur maritus si probat vxorem commisisse adulterium. ibidem. numero. 58.
Maritus an possit interficere illum quem habet de adulterio suspectum. ibidem. numero. 60. folio. 317.
Maritus an possit ius suum occidendi adulterum committere alteri. ibidem. numero. 61.
Maritus occidens vxorem propria authoritate an lucretur dotem. ibidem. numero. 63.
Maritus occidens vxorem adulteram an possit succedere filiis eius. ibidem. numero. 94.
Maritus an teneatur adulterum & adulteram accusare simul, vel possit vnum sine alio. ibidem. numero. 72.
Masculo luxuriose viuentē an fiat interdictio bonorum. l. 14. num. 14. folio. 64.
Masculi licet aetate minor an feminae natu maiori praeferatur quando focmina non est exclusa. l. 4. num. 62. folio. 128. & ibidem. numero. 68. versu. itē matri quo pacto succedat filij naturales. l. 9. num. 9. folio. 42. & an filij possint agere contra testamentum matris si sint praeteriti vel exheredati. ibidem. numero. 12.
Mater statim per transitu ad secundavota amittit tutelam filiorum in. l. 14. num. 10. folio. 93.
Mater quid facere teneatur ut tutelā filiorum administret. l. 14. num. 11. folio. 63.
Mater luxuriose viuens an perdat tutelam filiorum. ibidem. numero. 13. folio. 63. & an luxuriose viuenti fiat interdictio bonorum. ibidem. numero. 14.
Mater luxuriose viuens an teneatur reseruare filiis primi matrimonij quae habuit ex primo matrimonio in. l. 14. num. 16.
Mater si ante transitum ad secunda vota rationem nō reddat nec a iudice petat tutorem filiis dare, perdit successionem filiorum. ibidem. numero. 18.
Mater an possit pacto facere ut pater substitutionem pupillarem in eius iudiciū nō faciat. l. 22. num. 19. 2. col. versu. quarto & quidem no uiter. folio. 84.
Mater an possit legitimam relinquere filio sub conditione ut patri ususfructus non queratur. l. 48. numero. 11. folio. 244.
Mater promittens dotem cōsuetur promittere de bonis filiae non vero de proprijs. l. 50. num. 23. folio. 253.
Matrimonium clandestinum quid sit, & an obseruetur. l. 49. in. l. 49. in pri. folio. 245.

Matri-

ALPHABETICVS.

Matrimonium finillum est, an adulterium committatur. l. 80. num. 48. folio. 314.
Matrimonium si inter coniuges sit prohibitū, mulier an possit repetere dotem, & ex qua actione. l. 50. num. 55. folio. 266.
Matrimonium contrahens ter, vel pluries, an grauius puniatur. ibidem. numero. 29.
Matrimonium secundum factum viuo primo coniuge, si sit inualidum, an puniatur contrahens. ibidem. numero. 30.
Medietas sumptuum, qui sunt in aedificijs rerum maioratus, non pertinet ad vxorem ratione lucrorum. l. 46. num. 1. folio. 228.
Meliorari in tertio & quinto, an possit filius legitimatus extantibus filiis legitimis & naturalibus. l. 9. num. 68. folio. 58.
Melioratio tertij & quinti facta contractu, an possit reuocari. in. l. 17. num. 3. folio. 66.
Melioratio cum traditione facta per contractū reuocari non potest. in. l. 17. num. 9. & quid respectu quinti. ibidem. numero. 10. folio. 68.
Melioratio facta de tertio & quinto bonorum, an extendatur ad bona postea quae sita. l. 17. numero. 11. folio. 68.
Melioratio facta de tertio & quinto bonorum, assignata certa particulari, si illa res sit minoris valoris, qd nō aequiualeat tertio & quinto, an ex alijs bonis hoc sit supplendum. l. 77. numero. 14. folio. 68.
Meliorationis possessio, an per actum verum tradenda sit. ibidem. numero. 15.
* **Melioratio** facta ex causa matrimonij reuocari non potest, & si possessio tradita non sit. ibidem. numero. 17. folio. 70.
Melioratio in vnico filio fieri an possit. ibidem. numero. 19. folio. 70.
Meliorare an possit pater quem velit eligere, licet omittat magis dignum. ibidem. numero. 18.
Melioratio facta sine expressione quotae, quia dictum est, melioro simpliciter, sine eo qd dicat in tertio vel in quinto, an valeat in utroque, vel in aliquo, vel in nullo. ibidem. numero. 20.
Melioratio facta in vltima voluntate tradita, possessione, an reuocari possit. ibidem. numero. 24.
Melioratio tertij fieri potest in re certa. l. 39. numero. 1. folio. 73.
Meliorationem assignare in re certa pater potest, sed non committere alteri, ut assignet rem certam. ibidem. numero. 2.
Melioratio tertij considerata est tempore mortis, non vero tempore contractus. l. 23. folio. 88.

Melioratio tertij & quinti facta in testamento, quod ex causa praeteritionis, vel ex hereditationis rumpitur, confirmatur & valet. l. 24. numero. 1. folio. 88.
Melioratio facta alicui ex filiis per viam legati, in testamento in quo vnus ex filiis est praeteritus annullato testamento per filium praeteritum, an melioratus succedat in melioratione, & sua legitima, vel succedat aequaliter, cum alijs. l. 24. num. 4. folio. 91.
Melioratio non deducenda de dotibus, & donationibus propter nuptias, & de alijs donationibus, quae conferuntur a recipiente. in. l. 25. num. 1. folio. 92. & in. l. 29. num. 35. folio. 104.
Meretrix an possit in carcerari. l. 62. num. 3. folio. 27.
Minor non potest testari, neque cum licentia principis. in. l. 3. num. 3. folio. 8.
Militia quam pater emit filio, an conferatur. in. l. 29. num. 21. folio. 99.
Molendinum in flumine publico, an fieri possit. in. l. 46. num. 10. folio. 230. & quid si praeridicet tertio. ibidem. numero. 11.
Monachus testari non potest. l. 3. folio. 9. numero. 13.
Monachi & religiosi, an testes esse possint. ibidem. folio. 11. numero. 28.
Monachus vel religiosus, an succedat in maioratu. l. 40. num. 66. folio. 130.
Monasterium si vendit rem alicuius monachi, an consanguineus monachi possit illam retrahere iure sanguinis. l. 70. numero. 10. folio. 289.
Mulier licet contrahere non possit sine licentia viri, tamen testari potest sine ea. l. 3. folio. 9. numero. 15.
Mulier transiens ad secundas nuptias tenetur reseruare filiis primi matrimonij, quae habuit a primo marito. l. 14. numero. 1. folio. 60.
Mulier si habeat licentiam a marito, ut secundo nubat, non tenetur reseruare filiis primi matrimonij quae habuit ex aliquo ex filiis. in. l. 14. numero. 6. folio. 61.
Mulier transiens ad secundas nuptias, sicut tenetur reseruare filiis primi matrimonij, quae habuit ex successione an idem sit in ijs, quae habuit ex successione, alicuius consanguinei patris. in. l. 14. folio. 61. numero. 7.
Mulier luxuriose viuens, an perdat tutelam filiorum. in. l. 14. numero. 17. folio. 63. Et an luxuriose viuenti, fiat interdictio bonorum. ibidem. numero. 14.
Mulier luxuriose viuens post mortem viri, amittit medietatem lucrorum. in. l. 14. numero. 17. folio. 64.

Mulier

INDEX.

Mulier an possit esse commissaria testamenti ut possit ipsa condere testamentum pro alio. in l. 1. nu. 6. fol. 107.
Mulier fideiubens pro dote vel causa pia non iuratur velleyano in l. 36. nume. 2. 2. colum. fol. 110.
Mulier soluto matrimonio circa dotem an actionem habeat circa tertios possessores licet iam ipsi per sententiam sint absoluti ad petitionem mariti. in l. 50. num. 31. fol. 257.
Mulier habet tacitam hypothecam in bonis viri pro restitutione dotis. in l. 50. num. 37. vers. Idem etiam. fol. 259.
Mulier virtute tacite hypothecae an preferatur alijs creditoribus mariti habetibus expressas hypothecas in l. 50. nu. 39. fol. 260.
Mulier habens expressam hypothecam pro dote an preferatur alijs habetibus expressam hypothecam. in l. 50. nu. 40. fol. 260.
Mulier soluto matrimonio an possit vendere res & fundos dotales in l. 50. nu. 59. fol. 268.
Mulier vidua committens stuprum an perdat lucra. ibid. num. 80.
Mulier coniugata non potest facere contractum sine licentia viri. in l. 54. nu. 1. fol. 275.
Mulier si contractus utiles sibi potest contrahere etiam sine licentia mariti. & quid si contrahant maritus & uxor simul an requiratur expressa licentia. ibi. nu. 4.
Mulier si contrahat cum aliquo in praesentia mariti, an sit necessaria licentia. ibidem. nu. 5. & quid si postea sequatur. ibidem.
Mulier si habeat aliquod officium an eius re potest possit contrahere sine licentia viri. ibi. nu. 7.
Mulieris contractus sine licentia viri an firmetur iuramento. ibi. num. 8.
Mulier an possit constituere procuratorem sine licentia viri. ibi. num. 9.
Mulier quando possit intercedere fideiussor pro alio. in l. 61. num. 10. fol. 277.
Mulier non potest incarcerationi pro civili debito. in l. 62. nume. 3. fol. 278.
Mulier delinquens an possit per delictum perdere dotem. in l. 68. nume. 1. fol. 301. & quid si pactum inter eos initum sit super dote. ibi.
Mulier quae nubit viro nobili dicitur nobilis. l. 79. nume. 6. vers. Item adde. fol. 303.
Mulier contrahens matrimonium sine dolo sed credens maritum esse mortuum an puniatur. ibid. fol. 303.
Mulier an possit amatorem decipere & marito reuelare ut maritus eum puniat. in l. 80. nu. 65. fol. 317.
Mulier quae adultera fuit an possit petere ab

heredibus mariti dotem vel possint heredes contra eam opponere mortuo marito exceptionem de adulterio. in l. 80. num. 68. fol. 318. & quid si maritus opponat contra heredes uxoris. ibidem num. 69.
Mulier vidua si committat stuprum an perdat dotem & applicetur heredibus mariti. ibidem. nume. 70.
Mulier sciens adulterium commisisse & filium quem habet ex adulterio esse, quid faciat in conscientia. in l. 80. num. 75. fol. 319.

N

Naturales filij ex testamento an sint successibiles in l. 9. num. 5. fol. 42. & ibidem de nepotibus. num. 6.
Naturalis filius si preteritus sit an habeat remedium erga testamentum patris. in l. 9. nume. 11. fol. 43.
Nati ex damnabili accessu an succedant patri vel matri. ibidem. num. 13. fol. 43.
Naturales filij an consanguineis parentum succedant. l. 9. num. 47. fol. 52.
Naturales an in nobilitate parentum succedant. in l. 9. num. 52. fol. 53.
Naturales an gaudeant beneficio retractus. ibidem. num. 54. fol. 54.
Naturalis filius tatum vel consanguineus retrahere an possit. l. 70. num. 4. fol. 288.
Naturaliter possidet qui habet ius habitatiois. l. 45. num. 100.
Nepos natus ex filio spurio & incestuoso an avus possit eum instituere. in l. 7. num. 6. fol. 44.
Nepos natus ex filio naturali iam mortuo an censeatur legitimus quantum ad succedendum. avo, si avus contrahit matrimonium cum concubina. in l. 6. num. 61. fol. 56.
Nepos an possit ab avo meliorari vivente patre. in l. 18. num. 3. fol. 74. & quid in pronepo. ibi. ibidem. num. 12.
Nepos natus ex filio maiori an preferatur patruo suo secundo genito possessori. l. 40. nu. 65. fol. 139.
Nepos natus ex filio spurio & incestuoso an avus possit eum instituere. l. 9. nu. 17. fol. 44.
Nobilis pro debito civili incarcerationi non potest. l. 79. num. 1. fol. 303.
Nobilis si negat esse nobilem, non gaudet privilegio. ibid. num. 2.
Nobilis hodie in nostro regno quis dicitur. ibi. dem. num. 6.
Noui operis nuntiatio an pro opere iam facto & consummato oportet. l. 46. nu. 10. fol. 23.
Noui

ALPHABETICVS.

Noui operis nuntiatio & interdictum quod vi aut clam competit quid differant. ibi. nu. 22.
Noui operis nuntiatio qualiter & quomodo fiat an verbo vel facto. ibidem. numero. 1. & an sit differentia quod uno modo vel alio fiat. ibidem. numero. 32.
Noui operis nuntiatione facta per quod tempus in edificio sit super sedum. & quid hodie de iure regio. ibidem. numero. 34. folio. 236.
Noui operis nuntiatione facta an sit aliquod remedium ut possit aduersarius edificare sine eo quod expectet per tres menses. ibi. nu. 36.
Nouum opus nunciare quae personae possunt. in l. 46. numero. 23. folio. 234.
Nunciare nouum opus an possit qui seruitute habet. ibidem. numero. 24.
Nunciare nouum opus an possit quilibet extraneus vel amicus sine mandato. ibi. nu. 27.
Nuntari nouum opus fabris & alijs qui sunt in opere an possit, licet non domino. ibidem. numero. 28.
Nuntiatio noui operis si domino non fiat an destruat opus factum post nuntiationem. ibidem. numero. 39.
Nunciator intra tres menses probare debet causam nuntiandi, alias tenetur ad damna. in l. 46. numero. 35. folio. 237.
Nunciator in nuntiatione si expressit causas iniustas an postea possit admitti ad alias iniustas. ibidem. numero. 38. folio. 238.
Nuntiatio noui operis quo tempore daret. ibi. dem. numero. 39.
Nuntiatio an ad heredes transeat. ibidem. numero. 40. & 45.
Nutu relinqui an possit institutio vel legatum. lex. 3. folio. 22. numero. 110.
Nutu facta institutione si conuertatur in fideicommissum. l. 3. folio. 23. numero. 114.

O

Ocupans rem vacantem a possessio ne civili & naturali tenetur ad omnia quae veniunt in interdicto unde vi. l. 45. numero. 188. vbi notabiliter loquitur & ampliat. numero. 189.
Offensus licet ei vindicta per iudicem committatur, tamen si occidit inimicum peccat mortaliter. l. 76. numero. 18. folio. 301.
Officialis qui officium publicum vel priuatum fecit & vitiosum culpa sua, tenetur ad damnum, & si destruat intra quindecim annos, tenetur officialis, quia culpa sua praesumitur. in l. 46. numero. 18. folio. 233.

Officium quod pater emit filio an conferatur. lex. 29. numero. 21. folio. 99.
Officium iudicis nobile competit detentatori deiecto a sua detentatione. l. 45. numero. 12. vbi argumenta pro hac parte referuntur. ibi. dem. vbi numero. 13. singulariter hoc declaratur ut procedat quando verus dominus rei est absens, non vero quando est praesens.

P

Pactum de non succedendo non valet. in l. 22. numero. 1. folio. 75. ibidem de ratione huius regulae.
Pactum de non succedendo iuramento firmatum bene valet. l. 22. nume. 6. fol. 77.
Pactum de non succedendo valet si sit de hereditate defuncti quia cessant rationes. in l. 22. numero. 15. folio. 82.
Pactum de succedendo an valeat. l. 22. numero. 17. folio. 83. & quid inter milites. ibid. nu. 18.
Pactum de futura successione conseruanda bene valet. l. 22. numero. 19. folio. 84.
Pactum de non meliorando valet hodie licet videatur auferre liberam testandi facultatem. lex. 22. numero. 10. & numero. 21. folio. 84.
Pactum de non meliorando valet adeo ut gener in cuius fauorem sit non potest ei renuciare. ibidem. numero. 33.
Pactum de non meliorando in fauorem alicuius positum an remitti possit. ibidem. nu. 24.
Pactum de meliorando vnu ex filiis quod valet remitti potest per filium. ibi. nu. 25. fol. 86.
Pactum de non meliorando valet cum scriptura non alijs, amen si sit deperdita potest pactum probari per testes. ibidem. numero. 28.
Pactum de futura successione certo modo diuidenda non valet. in l. 22. numero. 30. folio. 87.
Pactum de non succedendo in fauore fratrum factum etiam cum iuramento equiparatur pacto de futura successione certo modo diuidenda & si filius non perseverat in pacto renocatur pactum. ibidem. numero. 32.
Pactum de non alienando inter viuos factum non impedit translationem dominij. in l. 40. numero. 13. folio. 116. & quando valeat istud pactum. ibidem. numero. 18.
Pactum de non alienando impedit translationem dominij quando est factum in fauorem alicuius certe personae. in l. 40. nu. 25. fol. 119.
Papa concedens licentiam, ut clericus de fructibus sui beneficij tenetur videtur eandem licentiam concessisse ut testamentum antea factum teneatur. lex. 42. numero. 1.
Tab. Ant. Go. in. l. 1. Tam. 22. Para-

INDEX.

- Paraphernalia bona quæ dicantur in l. 50. numero. 20. versicul. Item adde. folio. 251.
Parentibus naturalibus tantum an filij naturales ex testamento vel ab intestato aliquid debeat. l. 9. numero. 8. folio. 42.
Parentes an spurij filijs succedant ex testamento vel ab intestato. l. 9. numero. 45. fol. 52.
Parentes quo iure succedant filijs. lex. 6. fol. 30. numero. 4.
Pater an iure hæreditario vel iure peculij succedat filio in potestate. l. 6. fol. 29. numero. 1. & quid hodie mutatum sit.
Pater vel avus qui succedit filio vel nepoti cuius usufructum pater habebat an usufructus firmatur morte filij. l. 6. folio. 31. numero. 11.
Pater an transiens ad secundas nuptias referuat teneatur filijs primi matrimonij quæ habuit ex successione alicuius filij. lex. 14. numero. 4. folio. 61.
Pater & si luxuriose vivat non perdit tutelam filiorum. ibidem. numero. 14. folio. 64.
Pater licet transeat ad secundas nuptias nõ perdit tutelam filiorum. ibidem. numero. 15. fol. 64.
Pater an teneatur ministrare filio studere volenti omnes expensas & sumptus necessarios. lex. 29. numero. 18. folio. 99.
Pater an possit filium sua legitima priuare constituta maiestate auctoritate principis & si rex hanc licentiam concedere possit. l. 40. numero. 57. folio. 127.
Pater an teneatur nominare maiorem ad maiorum & in eo moratum constituere. ibidem. numero. 58. folio. 127.
Pater an possit filium primogenitura priuare. lex. 40. numero. 71.
Pater usufructum habens in bonis filij si monasterium ingrediatur an usufructum amittat. l. 48. numero. 8. folio. 243.
Pater licet transeat ad secundas nuptias gaudet usufructu bonorum filij. l. 48. numero. 1. fol. 240.
Pater si consentiat filio percipere fructus bonorum suorum an censeatur usufructum remittere. l. 48. numero. 10. folio. 243.
Pater si succedat filio suo in aduentitijs succedit etiam frater defuncti in medietate pariter cū patre & in hac medietate fratri debita non succedit pater in usufructu. in l. 48. numero. 12. folio. 244. & quid si filius succedat extraneo pro dimidia dato cohærede patre an in illa dimidia pater habeat usufructum. ibidem. numero. 13.
Pater legitimus administrator bonorum filij est adeo vt non teneat reddere rationem. in l. 48. numero. 14. & 15. folio. 244.
Pater est tutor filij emancipati. in l. 48. numero. 17. folio. 245.
Pater promittens dotē filiae simpliciter nulla ex prella quantitate censetur promittere tantam dotem quantam prius promissit alteri filiae. l. 50. numero. 19. versicul. Adde tamē fol. 252.
Pater promittens dotem filiae vel donationem propter nuptias filio censetur donare de proprio patrimonio non vero de bonis filij vel filiae & si habeat ex lignea materna. l. 50. numero. 21. folio. 252. & quid si de bonis filij vel filiae tantum promittat. ibidem. fol. 252. etiam. numero. 22.
Pater vel mater promittens dotem de bonis filiae quæ excedit patrimonium filiae an residuum teneatur pater vel mater soluere de suo. l. 50. numero. 24. folio. 253.
Pater promittens dotem filiae constante matrimonio videtur promittere de bonis lucrativis constante matrimonio. l. 50. numero. 24. versicul. Item etiam. folio. 254. & in hac specie filia an teneatur conferre totam dotem vel medietatem si pater decedat. ibidem. numero. 24. versicul. pulchrum tamen pater & mater si simul promiserunt dotem filiae qualiter teneantur. ibidem. numero. 25. folio. 254.
Patri cui per filium hæreditas quæritur competit remediū. l. si. C. de edicto diui Adrian. toll. l. 45. numero. 142.
Permutari an possint bona maioratus. lex. 40. numero. 82. folio. 137.
Pellis tempore testamentum factum minore requirit solennitatem. l. 3. folio. 14. numero. 48.
Petitio hæreditatis potest intentari coram iudice vbi est rei domiciliū etiam si res ibi non sint vel coram iudice vbi res sitæ sunt. l. 45. numero. 151.
Petitio hæreditatis competit hæredi vniuersali contra tertium possessorem vel detentatorem rerum defuncti. l. 45. numero. 155.
Petens hæreditatem si sit vniuersalis successor auocat rem a possessore in solidum si verò ex parte sit hæres tantum pro parte pro qua est hæres. l. 45. numero. 153.
Petens hæreditatem non tenetur probare dominium neque quasi dominium prædecessoris sed tantum possessionem vel detentionem ibidem.
Petitio hæreditatis competit tantum pro rebus a defuncto possessis tempore mortis. l. 45. numero. 156. & pro rebus quas detentabat. numero. 157.
Petitio hæreditatis non datur cōtra titulum possidentem si non adquisierit post litem contestatam.

ALPHABETICVS.

- testatam. in lege. 45. numero. 158. in versiculo præterea.
Petitio hæreditatis datur contra titulum possidentem titulus non sufficiat ad translationem domini. l. 45. numero. 160.
Petitio hæreditatis datur contra possidentem titulo pro hærede vel pro possessore. in lege. 45. numero. 161.
Petitio hæreditatis pro re particulari non datur aduersus hæredem illius aduersus quem dari poterat. l. 45. numero. 162.
Petitio hæreditatis non datur contra titulum possidentem etiam si illum adquisierit post mortem defuncti cōtra Bal. & alios. in l. 45. numero. 163.
Petitio hæreditatis nõ datur hæredi qui semel fuit possessionem adeptus & iterum ab ea cecidit. l. 45. numero. 164.
Petitio hæreditatis quomodo sit intentanda & facienda condemnatio & executio & quid in ea comprehendatur latè discutitur. ibidem. numero. 165. & numero. 166.
Pia causa octo fauores. in l. 36. numero. 2. versicul. Prima. folio. 110.
Pignori vel hypothecari an possint bona maioratus. l. 40. numero. 83. folio. 137.
Pena criminalis in conscientia non debetur a delinquente ante condemnationem. l. 1. folio. 4. numero. 4. columna. 2.
Pena in contractu census posita est obseruanda. l. 68. in. princ. folio. 233.
Pena in quolibet contractu apposta an exigibilis sit. ibidem. numero. 4. folio. 284.
Pena imposita extrahenti quid de ciuitate procedit in eo qui deprehenditur cum ipsa re. l. 45. numero. 48. in fine.
Pena imposita a legibus vel statutis portatibus vestes pretiosas intelligitur si cum eis reperiuntur. in l. 45. numero. 49. quod non procedit si quis in domo eis vtatur. numero. 50.
Pontem quis super via publica facere non potest. l. 46. numero. 1. versicul. Similiter. fol. 231.
Possessor maioratus an tempore vite suæ sit dominus. l. 40. numero. 71. folio. 131.
Possessor maioratus an teneatur cauere successor de restituendo maioratu. lex. 40. numero. 78. folio. 136.
Possessor bonæ fidei recuperat sumptus & expensas in re aliena factas. l. 46. numero. 2. folio. 228.
Possessio quid sit & noua auctoris diffinitio. l. 45. numero. 17.
Possessio quotuplex discutit latissimè. l. 45. numero. 19.
Possessio an requiratur titulum vel causam ad eius acquisitionem per plures conclusiones. in l. 45. numero. 20.
Possessio ex inutili contractu an transferatur. lex. 45. numero. 23.
Possessio an transferatur per minorem alienantem rem sine decreto & cum tutoris auctoritate. l. 45. numero. 25. vbi latè discutitur.
Possessio tradita ex contractu simulato an remaneat penes tradentem. l. 45. numero. 28.
Possessio qualiter acquiritur. in l. 45. numero. 32.
Possessio actus corporeo non quæritur etiam si adsit animus tradentis & accipientis possessionem. in l. 45. numero. 33.
Possessio per aspectum oculorum non quæritur nisi adsit voluntas tradentis & accipientis. ibidem. versicul. & in specie. & in numero. 45. vbi ampliatur & limitatur principalis conclusio.
Possessio feudi acquiritur sine actu naturali interueniente voluntate tradentis & accipientis. ibidem. versicul. 3. pro hac.
Possessio quæritur duplici actu vero. in lege. 45. numero. 34.
Possessio quæritur in toto fundo per ingressum in partem suam. l. 45. numero. 35. & non solum in parte ingressa verum in partibus non ingressis dicitur acquisita possessio per actum verum & non fictum. ibidem.
Possessio quæritur in pluribus fundis eiusdem naturæ contiguis etiam diuisis limitibus vel sepibus per ingressum in partem vnius si ingrediens velit omnes fundos possidere. l. 45. numero. 38. si vero sint omnino distincti & separati non quæritur in omnibus. ibidem. numero. 39.
Possessio rerum in domo vel in aliqua re existentium quæritur per hæredem vel vniuersalem successorem si domus vel rei possessio nem acquirat. l. 45. numero. 40.
Possessio quæritur de nouo per ingressum fundi vel partis ab eo qui ex illis se iam quæsisse animo continuando fundum ingreditur contra glo. & alios. ibidem.
Possessionem iniuri dictione qualiter acquiritur resolutiue per tres conclusiones. in lege. 45. numero. 42.
Possessio annua sine altera quæri posse resoluitur quatuor conclusionibus. numero. 43. & 44.
Possessio rebus vacantibus quæ ex coelo terra marique nascuntur non quæritur per aspectum oculorum sed requiritur vera & actualis traditio. in l. 45. numero. 46.
Possessio thesauri inuenti in alieno fundo vel etiam in proprio non quæritur per aspectum oculorum sed requiritur realis apprehensio. l. 45. numero. 47.
Tab. Aut. Go. in. ll. Tau. ** 2 Posses.

INDEX.

Possessio rei minoris vel pupilli a tutore seu curatore cum debita solennitate vendita non queritur per solum aspectum oculorum. l. 45. numero. 53.
Possessio rei in qua ab executore sententia quis mittitur, non acquiritur per aspectum oculorum sed actualis missio requiritur. quod vno singulari modo limitatur. in. l. 45. numero. 54.
Possessio rerum hereditariarum ab herede post hereditatis aditionem queri non potest per actum fictum. ibid. versio. quanto subtiliter.
Possessio rei ab herede alienata ante apprehensionem possessionis per aspectum oculorum queri nequit. l. 45. numero. 55.
Possessio naturalis per absentiam retenta civili recuperatur per reditum in conspectu rei. ibidem eleganter ampliat.
Possessionem tam civilem quam naturalem, amittens per longam obliuionem poterit eam recuperare per aspectum oculorum si reuertatur animo recuperandi. ibidem.
Possessio queritur per traditionem instrumenti quo continetur ius ipsius rei quod procedit etiam in re immobili. in. l. 45. numero. 56.
Possessio rei vendita vel donata non queritur per instrumenti traditionem vel donationis traditionem, quod de iure regio corrigitur. in lege. 45. numero. 57.
**Possessio rei vendita vel donata acquiritur per traditionem instrumenti modo res sit praesens vel non in. l. 45. numero. 58.
**Possessio queritur per traditionem clauium rerum in domo contentarum dummodo traditio fiat in praesentia domus in lege. 45. numero. 60. & 61.
Possessio equi non queritur per traditionem frangi nisi equo sit impositus. in. l. 45. numero. 62.
Possessio queritur alteri per retentionem usufructus a domino facta. in. l. 45. numero. 63. & 65.
Possessio transfertur per coactionem a domino factam rei vendita vel aliter alienata. numero. 66. in. l. 45.
Possessio queritur heredi per conductionem ab inquilino factam vel per solutionem pensionis. in lege. 45. numero. 67.
Possessio queritur detentatori domino permittente rem possidere mediante titulo habili ad translationem dominij. l. 45. numero. 69. & numero. 70.
Possessio queritur per appositionem custodis de voluntate alienantis etiam si res non sit in praesentia. l. 45. numero. 74. & numero. 75.
Possessio acquiritur per signationem rei ex voluntate alienantis. l. 45. numero. 76.****

Possessio acquiritur per clausulam constituti civilis & naturalis vel naturalis tantum vel civilis si altera careat constitutus in lege. 45. numero. 78. & 79.
Possessio queritur per clausulam constituti etiam si constitutus fidei fuisset possessionem adeptus. l. 45. numero. 81.
Possessio acquiritur per clausulam constituti quoties in cuius fauorem sit constitutum est praesens & raptum habet.
Possessio non transfertur per clausulam constituti a procuratore habente mandatum ad eam transferendam. in. l. 45. numero. 88. quod in tutore & curatore & syndico & executore testamenti herede ante apprehensionem possessionis procedit. ibidem. numero. 88.
Possessio queritur domino per procuratorem tutorem vel curatorem vel similes personas per actus fictos. in. l. 45. numero. 91.
Possessio an incertitudine vitietur conclusionibus declaratur. in. l. 45. numero. 96.
Possessio acquiri potest ex pluribus causis & late declaratur. in. l. 45. numero. 97.
Possessio eadem verbo & substantia in eadem re non potest esse penes plures in solidum. in. l. 45. numero. 99.
Possessiones diuersae & realiter distinctae possunt esse penes plures in solidum. in. l. 45. numero. 100.
Possessio qualiter admittatur. ibidem. numero. 101. vsque ad. numero. 111.
Possessio potest queri sine aliquo actu apprehensionis vero vel ficto ex dispositione legis vel statuti, & vocatur possessio civilissima. in. l. 45. numero. 111.
Possessio civilissima potest queri furioso vel infanti & similibus personis maioratus successoribus ex dispositione. l. 45. tauri. numero. 112.
Possessio non transfertur in hereditatem iacentem nec quoad implendam usufructionem vel praescriptionem a defuncto ceptam. in lege. 45. numero. 113.
Possessio quae transfertur per. l. 45. tauri in successorem maioratus non est eadem qua defunctus habebat sed alia. in. l. 45. numero. 114.
Possessio quae transfertur per. l. 45. tauri mittitur si successor maioratus perueniat in vera & naturalem possessionem mediante apprehensione. in lege. 45. numero. 115. vbi idem esse in omnibus possessionibus fidei acquiris dicit.
Possessio civilissima non queritur ex dispositione. l. 45. tauri successor in bonis vincularis sed tantum successor maioratus constituti principis licentia. in. l. 45. numero. 116.

Possessio

ALPHABETICVS.

**Possessio civilissima queritur primo successori maioratus in. l. 45. tauri. die. l. 45. numero. 117.
Possessio quibus modis probetur. in lege. 45. numero. 193.
Possessio causae praescriptionem & an de civili vel naturali intelligatur. in. l. 65. numero. 3. folio. 281.
Probatio maior requiritur in crimine incestus quam in alijs criminibus. in lege. 80. numero. 16. folio. 307.
Probatio quae sit necessaria in delicto nefando contra naturam. in. l. 80. numero. 18. folio. 307.
Probationes duae si sunt contrariae illa praevalet quae facit pro causa pia.
Praescriptio procedit re vacante & clandestina possessione occupata si possideat a tertio bonae fidei possessore. in. l. 45. numero. 189.
Praescriptio non interruptitur expoliato si in continenti recuperat possessionem. in. l. 45. numero. 190. in fine.
Procuratorem constituere potest mulier sine licentia mariti. in. l. 54. numero. 9. folio. 276.
Prohibitio alienationis fieri potest in ultima voluntate. in. l. 40. numero. 37. folio. 123.
Prohibitio alienationis facta per testatorem cum clausula legitima impedit translationem dominij. l. 40. numero. 38. folio. 123.
Prohibita alienatione rei ne fundus exeat de familia an ex hoc videatur vocare omnes de familia simul vel gradatim ordine successiuo. in. l. 40. numero. 40. folio. 123.
Prohibitus vendere in fauorem certae personae ea requisita & nolite emere potest alteri vendere. in. l. 40. numero. 44. folio. 124.
Prohibitio facta de non alienando apposta inter heredes an censeatur facta fauore alicuius certae personae. in. l. 40. numero. 52. folio. 126.
Proprietarius vendens re usufructuario an contrahere rem proprietatem in proprietate & usufructu nec ne. in. l. 70. numero. 34. folio. 194.
Promissio de non meliorando an fieri tantum debeat genero ex causa matrimonij vel si valeat ex persona aliorum filiorum. in. l. 22. numero. 22. folio. 85.
Promissione facta de non meliorando in tertio neque in quinto an possit pater pro anima de quinto aliquid legare. in. l. 22. numero. 26. folio. 87.
Promissio facta de non meliorando aliquem ex filiis an extendatur etiam ut neque nepotes possint meliorari. ibidem. numero. 27.
Profectitia bona an & quando conferantur. lex. 29. numero. 10. & in folio. 97.
Praeteritio filij annullat testamentum. l. 24. columna. 5. folio. 89.**

Praeteritio facta conseruatur legata licet clausula codicillaris non sit apposta. lex. 24. numero. 3. folio. 90.
Praeteritio facta ignoranter an legata sint firma. l. 24. numero. 3. columna. 2. & 3. folio. 90. & 91.

Q.

Q Vando aliquid requiritur pro forma & solennitate actus necesse est quod praecedat actum neque sufficit quod postea sequatur. in. l. 42. numero. 1.
Quasi possessio iuris vel seruitutis queritur in fundo per ingressum eatenus quatenus querere volens ingreditur & non magis. in. l. 45. numero. 36. quod procedit si tantum in eo domini voluntas accedat.
Quasi possessio seruitutis queritur per vsum in aliqua parte fundi si voluntas domini id concurret.
Quae coelo terra marique capiuntur, occupatum sunt. l. 45. numero. 3. vbi duae declarationes ponuntur.
Quibus modis dominium de iure civili quaratur in rebus immobilibus. l. 45. numero. 4.
Quota hereditatis & quota bonorum in quo differunt. in. l. 20. numero. 1. folio. 74.
Quinta pars bonorum est distribuenda pro anima defuncti quando non fecit testamentum sed commisit eius factionem & commissarius non fecit illud. l. 36. numero. 1. folio. 110.
Quod vi aut clam interdictum quando competit. in. l. 46. numero. 20. folio. 133.

R.

Rapiens mulierem per vim qua poena puniatur. in. l. 80. numero. 36. folio. 311.
Rapiens sponsam de futuro puniatur. ibidem.
Rapiens virginem immaturam non dum viri potentem qua poena puniatur. ibidem. numero. 42.
Rapiens mulierem an ducendo eam uxorem possit euitare poenam raptus. ibidem. numero. 43. & quid si ambo fateantur se contraxisse matrimonium. ibidem. numero. 44.
Rapiens meretricem an puniatur. ibidem. numero. 45.
Raptor si accessum non habuit ad mulierem raptam an teneatur poena ordinaria. ibidem. numero. 40.
Ratihabitio si sequatur inducit de nouo mandatum non praecedens. l. 45. numero. 41. versio. quoniam pro hac.
Ratihabitio si sequatur in contractu a muliere facto sine licentia viri an sufficiat ad confirmationem contractus. l. 54. numero. 6. folio. 276.

Tab. Ant. Go. in. ll. Tau. ** 3 Ratio. l.

INDEX.

Ratio. l. habetur pro expressa tantum potest con-
siderari. in. l. 45. numero. 117.
Rō legis potius attendi debet quā verba. ibi. n. 17.
Rei vindicatio non cōpetit cadenti à possessione
quā habebat ex causa trāsfactōis. l. 45. nu. 71.
Rei vindicatio cōpetit aduersus possidentē ciuili-
ter animo in absentia. in. l. 45. nu. 79. in fine.
Rei vindicatio & petitio hereditatis possunt
commutari ab herede & probato dominio
ex rei vindicatione vincit heres. in. l. 45. nu-
mero. 159. ubi notabiliter loquitur.
Remissio vsusfructus à patre facta ipsi filio an
valeat in prēiudiciū aliorū. l. 48. nu. 9. fo. 243.
Remittere an cōseat pater vsusfructū si consen-
tit qd filius percipiat fructus bonorū suorū.
Renuntiare primo genitura an quis possit. lex.
40. numero. 70. folio. 133.
Retractus materia tractatur. in. l. 70. folio. 287.
Retrahēre potest consanguineus pro rāto rem
venditam à consanguineo. ibidem. numero. 1.
& de ratione retractus. ibidem.
Retractus vt locū habeat an sufficiat rem esse
solius patris vel aliorum. ibidem. numero. 3.
Retrahēre an possit naturalis filius tantum vel
consanguineus. ibidem. numero. 4.
Retrahēdi ius an trāseat ad heredes extraneos
quando consanguineus decedit intra dies da-
tos à lege. ibidem. numero. 8.
Retrahēdi ius an trāseat in monasteriū. ibi. n. 9.
Retractus tēpus quod est nouem dierum à quo
tempore currat. ibidem. numero. 16.
Retractus an in permutatione locum habeat.
in. l. 70. numero. 19. folio. 291.
Retractus an in re data in solutum habeat lo-
cum. ibidem. numero. 20.
Retractus an habeat locum in re pignoratā
quando pignoratū tantū quanti valet res. in
lege. 70. numero. 23. folio. 292.
Retractus ille secundum. ll. regias quam actio-
nem pariat. in. l. 70. numero. 36. folio. 295.
Resempta ex pecunia dotali an efficiatur dota-
lis. in. l. 50. numero. 36. folio. 258.
Res mobiles vel se mouentes si consumptæ sint
in vita mariti an teneatur maritus valorem
earum rerum soluere. l. 50. nume. 43. folio. 261.
Res plures si vendantur à consanguineo intra
quod tempus retrahantur. in. l. 70. folio. 287.
Re vendita sub conditione an consanguineus
teneatur retrahere intra nouem dies compu-
tandos à die traditionis. ibidem. numero. 21.
Res tradita ex titulo in habili ad translationem
dñij operatur solā detentationē. in. l. 45. n. 8.
Res quæ erat penes me si postea reperiat penes
alium an præsumatur clandestinē oc-

cupata vt sit locus conditioni. l. fin. C. unde
vi. in. l. 45. nu. 191.
S.
Satisfacere pro debito quis teneatur.
in. l. 66. numero. 1. folio. 281.
Satisfacere qui non potest an debeat
incarcerari. in. l. 66. nu. 2. folio. 281.
Satisfacere non tenetur quis pro debito vel alia
re si non superueniat causa de nouo post ce-
lebratum contractum. ibidem. numero. 3.
Satisfactio potest postulari à possessore si in pos-
sessione inquietatur ne in futurū moleste-
tur secundum communem auctor. in cōtra-
rium videtur tenere. numero. 172. ad finem.
Scholaris qui per quinquēniū absens fuit per-
dit priuilegium scholaris.
Scriptura requiritur in pacto de non melioran-
do nisi sit deperdita probatur pactum per
testes. in. l. 22. numero. 28. folio. 87.
Scriptura an sit de forma maioratus. l. 41. nu. 2.
Scripturæ an requiratur pro forma an vero ad
faciliorem probationem. ibidem.
Scriptura deperdita qualiter probetur. l. 41. n. 3.
Sētētiæ duæ cōtrariæ si sint illa præualeat quæ in
favorē piæ causæ lata est. l. 36. n. 2. col. 3. folio. 110.
Sententia lata contra possessorem maioratus an
præiudicet possessori non vocato neque ci-
tato. l. 40. numero. 73. folio. 133.
Sententia ipso iure nulla à partibus tñ cōfirma-
ta nō validatur vt valeat in vim sētētiæ ser-
uanda tñ est vt valeat in vim pacti vel cōtract^o
ex obligatiōe de nouo inducta. in. l. 45. n. 41.
Sententia quomodo sit ferenda quando duo
probant se possidere quinq; conclusionibus
declatur. numero. 178. & numero. 179.
Sententia aduersus molestantem ex interdicto
vti possidetis iterū executioni mādatur pro
damno interelle molestiæ & prope ius in sen-
tentia contentis. in. l. 45. numero. 176.
Secūdū testamentū legitimē factū rūpit primū
in. l. 3. fo. 19. nu. 92. præter quā si in eo sit appo-
sita clausula derogatoria vel. 3. folio. 19. nu. 88.
Secus testari non potest. in. lege. 3. folio. 9. nu. 12.
Seruus an testis esse possit in testamento vel in
alio quolibet actu. in. l. 3. folio. 11. numero. 27.
Seruus habens accessum ad dominum punitur
in. l. 80. numero. 23. folio. 308.
Seruitus an constitui possit in bonis maiora-
tus. in. l. 40. numero. 85. folio. 139.
Seruitutem alius non tollendi cōpellitur quis
vendere ecclesiæ ne ei fiat præiudicium. l.
46. numero. 9. folio. 230.
Seruitus non amittitur per non usum si habens
eam vtatur parte fundi. in. l. 45. numero. 37.
Seruitus

ALPHABETICVS.

Seruitus excepta vēditione fundi si non sit con-
stituta de nouo cōstitui potest. in. l. 45. nu. 41.
Signatione rei ex voluntate alienātis facta quæ
ritur signanti possessio. in. l. 45. nu. 76.
Signum alicuius in animali inuentum non pro-
bat animal eiusdem cuius est signum, sed fa-
cit præsumptionem. in. l. 45. nu. 77.
Si duo requiruntur ad validitatem actus quo-
rum vnum debet alium præcedere in du-
bio pro validitate actus capienda est præsum-
ptio. in. l. 42. nu. 3. cum sequenti, ubi multis ra-
tionibus hoc probatur.
Socius qui habet rem cōm cū alio socio an ha-
beat ius retrahendi. in. l. 70. nu. 27. folio. 292.
Sodomix crimen quomodo punitur. in. l. 80.
nu. 32. fo. 309. & an committatur si vir habeat
accessum ad vxorem cōtra naturā. ibi. nu. 33.
Sodomix crimē an committatur inter duas mu-
lieres. ibidem. nu. 34.
Sodomix crimē cōmittitur cū animali. ibi. n. 35.
Solēnitās quæ sit necessaria qñ facultas concedi-
tur alicui, vt pro eo testetur. in. l. 39. nu. 1. fo. 112.
Sortis iudiciū qñ locū habeat. in. l. 38. nu. 7. fo. 112.
Spoliatus sua possessione ex interuallo potest
perpetuo possessore inquietare, vide de hoc
& de alijs in litera E, quia ibi ponitur istud ver-
bum Spoliatus. ubi vide. *leg. 45. n. 82*
Sponsalitia largitas quid & de eius effectu. in. l.
50. nu. 1. & 2. folio. 247.
Sponsalitia largitas si continet res pretiosas an
habeat eundem effectum vt ea quæ continet
res non pretiosas. in. l. 50. nu. 4. folio. 247.
Sponsalitia largitas si antequam facta sit præce-
dat osculū, & postea sequatur donatio an ha-
beat locū. l. 52. in his. ll. Tauri, vt spōsa acqui-
rat medietatē per osculū. in. l. 50. nu. 9. f. 249.
Sponsalitia largitas concessa vxorē à marito re-
seruāda an sit filijs primi matrimonij, si vxor
transeat ad secunda vota. in. l. 14. nu. 3. folio. 60.
Sponsa si ingrediatur religionem an per osculū
acquirat medietatem donationis sibi factæ.
in. l. 50. nu. 8. folio. 249.
Sponsus si dedit sponsæ vestes & ornāmēta pre-
tiosa tempore velationis an in eis habeat lo-
cum. l. 52. in his. ll. Tauri. in. l. 50. nu. 5. folio. 248.
Spurius an aliquo modo possit institui à patre
vel eius bona habere. in. l. 9. nu. 18. folio. 45.
Spurij cui est restituta hereditas ex tacito fidei-
commissio, an teneatur hereditatē cum fru-
ctibus restituere. in. l. 9. nu. 27. folio. 48.
Spurius an consanguineis patris vel matris suc-
cedere possint. in. l. 9. nu. 47. folio. 52.
Spurius licet pñ succedere nō possit pōt tñ suc-
cedere ei qui iā successit patri. in. l. 22. nu. 13. fo.

82. versu. Ex qua doctrina & conclusione.
Stuprij pœna quæ sit, tam olim quam hodie. in.
l. 80. nu. 5. & 6. folio. 305.
Stuprū cū virgine cōmittēs an teneat ad duo co-
pulationē, ducere vxorē, & eā dotare. ibi. n. 8.
Stuprū cōmittens cū virgine sponte an teneat
pœna. in. l. 80. nu. 10. folio. 305.
Stuprum etiam cōmittitur cum vidua, & qua
pœna puniatur. ibi. nu. 14. folio. 306.
Subscriptio testium quando sit necessaria. in. l.
3. nume. 30. folio. 12.
Substitutio pupillaris directa in codicillis facta
valet in vim fideicommissi. in. l. 3. folio. 19. n. 88.
Substituere filium spurium heredi pater potest.
in. l. 9. nu. 20. fo. 46.
Substitutus pupillaris, an possit renūtiare iuri
substitutionis. in. l. 22. nu. 16. folio. 82.
Substitutus pupillari cōpetit remediū. l. fin. C. de
edic. d. Adm. toll. & ibi amplia. in. l. 45. nu. 199.
Successor maioratus mortuo possessore acqui-
rit possessionem ciuilem & naturalem sine ap-
prehensione etiā si sit in absentia. in. l. 45. n. 11.
Successori maioratus pro consequenda posses-
sione actuali, cōpetit interdictū adipiscendæ.
in. l. 45. n. 18. in secūdo quia duo reperiuntur.
Successori maiorat^o hereditati instituto cōpe-
tit remediū. l. fi. C. de edic. diui Adria. ibi.
Successori maioratus nō datur interdictum vn-
de vi, & declarat. ibidem. nu. 193.
Successori maiorat^o cōpetit interdictū vt posside-
ris cōtra detentatōrē rerū maiorat^o. l. l. 4. n. 194.
Successori maioratus pro consequenda verifi-
ca possessione rerum maioratus, vtilius est
interdictum vt possidetis, quā interdictū
quorum bonorum. in. l. 45. nu. 121.
Successori maioratus cōpetit petitio heredita-
tis, & ibidem. notabiliter. in. l. 45. nu. 195.
Successori maioratus competit fideicommissa
ria hereditatis petitio. ibidem.
Successor maioratus non potest propria autori-
tate à detentatore non resistente bona maio-
ratus auferre. in. l. 45. nu. 196.
Successor in maioratu, qui pximior est, an pos-
sit petere in vita possessoris, vt declaratur suc-
cessor post eius mortē. in. l. 40. nu. 79. folio. 136.
Successor maiorat^o institut^o à possessore, an talis
institutio effectū habeat. in. l. 40. n. 80. fo. 137.
Successor maiorat^o, an teneat soluere expēsas fa-
ctas in edificijs à predecessore. l. l. 46. n. 1. f. 228.
Successor in maioratu an teneatur soluere debi-
ta predecessoris. in. l. 40. nume. 72. folio. 33.
Succedentes ab intestato, intra annum debent
erogare pro anima defuncti, quintam partē
bonorum. in. l. 36. nu. 1. folio. 110. intellige quan-
do facul-

INDEX.

do facultas testamenti alicui est data, & com-
missarius non facit testamentum ibidem.
Suiatrem filius naturalis habet si legitimat⁹ est.
in. l. 9. nume. 66. fol. 57.
Sublato contractu principali tolluntur clausu-
le, quæ in eo continentur. l. 45. nu. 30.
Sumptus & expensæ factæ à possessore repeti-
tur computatis in fructibus ex illa re perce-
ptis. l. 46. nu. 2. vers. Quod etiã iterũ. fol. 228.
Sumptus & expensæ potest repetere possessor:
vtilis tñ & non necessarias in quibus causis
repetere possit. in. l. 46. nu. 2. vers. Si vero bo-
næ fidei. fol. 228.
Superficiarius possidet naturaliter. in. l. 45. nu-
mero. 100.
Superficiarius anius retrahēdi habeat. in. l. 70.
nume. 31. fol. 294.

T.

T Abellionis signum si deficiat nullum
est testamentum. in. l. 3. fol. 12. nu. 32.
Tacitum fideicommissum de resti-
tuenda hereditate filio incapaci
an sit ponendum, & quopactio probari pos-
sit hoc tacitum fideicommissum. in. l. 9. nu-
mero. 23. cum seq. fol. 47.
Tacitam hypothecam habet mulier in bonis
mariti pro restitutione dotis. in. l. 9. nu. 37.
vers. Item etiam. fol. 259.
Tacita hypotheca à quo tempore incipiat an
à die traditionis dotis vel contractus matri-
monij. ibidem. nu. 38. fol. 259.
Tacita hypotheca competens mulieri pro do-
te an competat etiam pro donatione ante nu-
ptias, vel ppter nuptias. in. l. 50. nu. 41. fol. 261.
Tacitæ hypothecæ ius competens mulieri, an
transeat ad heredes eius. ibidem. nu. 45. fol. 262.
Testamentum, quo iure sit inuentum. in. l. 3. in
prin. col. 3. fol. 8.
Testator quæ personæ prohibeant. ibidem. nu. 1.
Testamentum, si coeperit quis facere & non per-
fecit an valeat saltem in his quæ ordinavit.
in. l. 3. fol. 10. nume. 38.
Testamentum aliud inscriptis aliud nuncupati-
um. in. l. 3. nu. 23. fol. 11.
Testamenti in scriptis forma. ibidem.
Testamentorum forma quare tanta. ibidem. nu. 24.
Testamentum unico contextu fieri debet non
interueniente extraneo actu. in. l. 3. fo. 12. nu. 33.
Testamentum in scriptis aut publicationem. in
l. 3. fol. 13. numer. 37.
Testamentum in scriptis an hodie de iure Re-
gio possit fieri manu priuata, secuta postea
publicatione legitima. ibidem. nu. 38. cum seq.
Testamenti nuncupatiui forma. in. l. 3. fol. 14.

nume. 45. & nume. 47.
Testamentum nuncupatiuum, an valeat sine ta-
bellione. in. l. 3. fol. 14. nu. 47. in medio.
Testamentum factum tempore pestis an mino-
rem testium solennitate desideret. ibidem. nu. 48.
Testamentum inter liberos, quam solennitatem
debeat continere. in. l. 3. fol. 15. nu. 53.
Testamentum inter ascendentes factum à de-
scendente, an fiat cum illa solennitate, qua fit
inter liberos. ibidem. nu. 54.
Testamentum inter liberos cum solennitate na-
turali, an proprie dicatur testamentum vel co-
dicillus. ibidem. nu. 55. & nu. 5.
Testamentum inter liberos, ad hoc vt valeat,
omnes filij debent esse in situ, nec persona
extranea, est inter filios miscenda. in. l. 3. fol.
15. numero. 57. & 58. & quid de iure regio. ibi-
dem. numero. 59.
Testamentum inter liberos continet codicilla-
rem clausulam. ibidem. fol. 16. nu. 62.
Testamenti forma si deficiat, nec valet disposi-
tio tanquam testamentum, nec tanquam co-
dicillus. in. l. 3. fol. 17. nu. 72.
Testamentum reuocatur per rupturam, vel in-
terlineationem. in. l. 3. fol. 19. nu. 90.
Testamentum iuratum reuocari potest neq; rema-
net per iuratum qui iurat vt. in. l. 3. fol. 19. nu. 95.
Testamentum si fuerit inceptum & non perfectum,
an valeat saltem quoad ea quæ disposita sunt.
in. l. 3. fo. 21. nu. 105. & quid si ad pias causas est
dispositum à principio. ibidem. nu. 106.
Testamento facto si incontinenti decedat testa-
tor an presumatur testatorem fuisse sanæ mē-
tis nec ne. in. l. 3. fol. 23. nu. 112.
Testamentum in quo filius est preteritus est ipso
iure nullum. in. l. 3. in prin. fol. 59.
Testamentum nullum dicitur pluribus ex cau-
sis. in. l. 24. in prin. fol. 88. & 89.
Testamentum primum ipso iure nullum confir-
matum secundo valido non confirmatur vt
valeat in vim testamenti, sed ex confirmatio-
ne inducitur de nouo restitutio per fideico-
missum. in. l. 45. nu. 41.
Testamenta duo quibus diuersi heredes scripti
sunt si non appareat quod eorum posterior
sit de iure Regio diuidunt æqualiter heredi-
tatem, licet aliud sit de iure communi. in. l.
45. nu. 148. & 149.
Testatoris testisq; subscriptio necessaria est in
testamento in scriptis. in. l. 3. fo. 12. nu. 30.
Testator si nesciat scribere quæ forma adhibea-
tur. ibidem. nu. 31.
Testator si non potest loqui an valeat eius testa-
mentum. in. l. 3. fol. 12. nu. 30.

Testator

ALPHABETICVS.

Testator si dixit si ex hac infirmitate decessero
instituo Titium & alia disposuit an censetur
sub conditione testari adeo vt salute restitu-
ta rumpatur eius testamentum. in. l. 3. fol. 25.
numero. 126.
Testator an committere possit alicui faciat pro
testamentum & disponat vltra quintam par-
tem bonorum. in. l. 37. nu. 2. fol. 11.
Testes duo in quacunq; causa sufficiunt. in. l.
3. fol. 11. nume. 24.
Tellis rogati debent esse non transeuntes. in. l.
3. folio. 12. nume. 29.
Testes falsum dicens qua poena puniatur. in. l.
3. numero. 7. fo. 31.
Tellis falsum dicens cōtra aliquem in causa hæ-
resis qua poena puniatur. ibidem. nu. 8. & quid
in causa adulterij. ibidem. nu. 9. & quid in alia
causa criminali. ibidem. nu. 10.
Testes probantes consuetudinem qualiter de-
ponere debeant. in. l. 41. nu. 4.
Thesaurus à pluribus inuentus efficitur præoc-
cupantis. in. l. 45. nu. 47.
Thesaurus non efficitur illius cuius est fundus,
in quo est posit⁹ sed eū prius occupatis. ibidem.
Thesaurum inueniens eumque apprehendēs,
an totum suum efficiat vel ex qua parte qua-
tuor conclusionibus declaratur. in. l. 45. nu-
mero. 51. & 52.
Titulus inhabilis ad translationem dominiij so-
lam detentionem in accipientem trāsfert.
in. l. 45. nume. 8.
Titulus an sit necessarius ad acquisitionem pos-
sessionis per plures conclusiones declaratur.
in. l. 45. nu. 20. cum sequen.
Titulus sine traditione nō est sufficiens ad trāsla-
tionem dominiij. in. l. 40. nu. 16. fol. 117.
Traditio facta iure vel hētē secūdo emptori est
præferenda primæ factæ in absentia eius, in
cuius fauorem fiebat, si fuerit facta, antequā
ratum habeat. in. l. 45. nu. 83.
Transactio an fieri possit in bonis maioratus. in
l. 40. nu. 86. fol. 139.
Transactio non est titulus habilis ad transferen-
dum dominium, nec vsucapiendi conditio-
nem, sed ad exceptionem parandam aduer-
sus transigentem & eius heredes. in. l. 45. nu.
71. vers. Sed attende.
Translatio dominiij impediri potest per vltimā
voluntatem. in. l. 40. nu. 37. fo. 123.
Tres solutiones proximas præsumūt, antea esse
factas solutiones. in. l. 68. nu. 5. fol. 284.
Tutela perdit mater, si transit ad secundas
nuptias. in. l. 14. nu. 10. fol. 63.
Tutela quæ ad matrem pertinebat, si secūdo nu-

psit ad quos pertineat. in. l. 14. nu. 12. fol. 63.
Tutor an succedat pupillo deficientibus cōsan-
guineis, vsque ad decimum gradum. in. l. 8.
nume. 24. fol. 39.
Tutor habens accessum ad suam pupillam pu-
nit⁹, & qua poena, vide in. l. 80. nu. 24. fol. 308.
Tutoris autoritas pupillo se obligantis, præce-
dere debet obligationi, nec sufficit si postea
sequatur. in. l. 42. nu. 1.

V.

V Enditione facta habita fide de pro-
tio an habeat locū retractus sub
eadem conditione. in. l. 70. nume-
ro. 22. fol. 292.
Venditio rei dotalis ab vxore facta de consen-
su viri, quæ nulla est constante matrimonio,
confirmatur soluto matrimonio. in. l. 50. nu.
61. fol. 269.
Vendita re, quam consanguineus retrahere po-
test, si fructus emptor collegit, an postea con-
sanguineus retrahens rem intra nouem dies
datos à lege, possit etiam habere actionem
ad fructus. in. l. 70. nu. 29. fol. 293.
Venientes ab intestato, si instituti sint in testa-
mento secundo, licet minus perfecto non re-
uocatur primum. in. l. 3. fol. 20. nume. 97. cum
duobus sequentib.
Verbalis reuocatio, an sufficiat ad rumpendum
testamentum. in. l. 3. fol. 20. nu. 102.
Verba dubia a testatore pro lata quomodo in-
terpretanda. in. l. 3. fol. 23. nu. 115.
Vidua committens stuprũ, an perdat lucra cōstā-
te mrimonio acquisita. in. l. 50. nu. 80. fo. 274.
Vindicta occisoris an possit committi offenso,
in. l. 76. nume. 15. fol. 300.
Vindicta ius an offensus possit alteri commit-
tere. ibidem. nu. 17.
Virginem corrumpens committit stuprum, &
qua poena puniatur. in. l. 80. nu. 5. fol. 305.
Virgo deflorata ab aliquo, si postea nubat alijs,
an talis corrumpens teneatur eam dotare. ibi-
dem. nu. 11. fol. 306.
Vnico contextu debet fieri testamentum. in. l.
3. fol. 12. nume. 33.
Vnicus filius an meliorari possit. in. l. 17. nume-
ro. 19. fol. 70.
Vususfructus patri debitus an finiatur morte fi-
lij. in. l. 6. fol. 3. nu. 11. & 12.
Vususfructus patri debitus, an debeatur in ter-
tia parte relicta extraneo de qua disponere
filius potest. in. l. 6. fol. 3. nu. 13.
Vususfructus filio à patre remissus bonorum ad-
uentitiorum an conferatur post mortem pa-
tris. in. l. 29. nu. 29. fol. 102.

Vususfructus

I N D E X.

V usufructus bonorum filij patri acquiritur ratione patrie potestatis. in. l. 48. in pri. fo. 240.
 V usufructus filiofam. relictus an patri acquiritur eius commoditas ratione patrie potestatis. in. l. 48. nu. 2. fol. 240.
 V usufructus acquiritur patri in bonis maiortus habitus ex linea materna. in. l. 48. nu. 3. fo. 241. Et quid in bonis donatis à principe ibidem. nume. 4.
 V usufructus patri quasitus in bonis filij durat etiam post mortem filij donec pater viuat. in. l. 48. nu. 5. fol. 242.
 V usufructus si remittitur filio, an computetur in legitima vel in tertio & quinto bonorum si filius sit melioratus. in. l. 48. nu. 10. versic. primo. folio. 243.
 V usufructus an relinqui possit filio sub conditione vt patri non queratur in. l. 48. nu. 10. Limitatione. 3. fol. 244.
 V usufructus retentio inducit possessionis traditionem. in. l. 45. nu. 63. & declaratur. nu. 65.
 V usufructus formalis non trāsferitur per retentionem proprietatis, sed est necessaria traditio vel quasi. in. l. 45. nu. 64.
 V usufructuarius nuntiare nouum opus an possit. in. l. 46. nu. 25. fol. 235.
 V usufructuarius pater vel quilibet alius ingrediens monasterium an usufructum amittat. in. l. 48. nu. 8. fol. 248.

V usufructuarius possidet naturaliter. in. l. 45. nu. 100. in princ. idemq; est in usu auo. & ibidem notabiliter declaratur.
 V incipio quid sit. in. l. 65. nu. 1. fol. 281.
 V incipio vel præceptio non procedit concurrente tempore legitimo & bona fide possideti rem ex causa transactionis, quod declaratur optime. in. l. 45. nu. 72.
 V xore decedente siue acceptatione vel repudiatione lucrorum an lucra transmittantur ad hæredes. in. l. 50. nu. 79. fol. 274.
 V xor quando possit obligari pro marito. in. l. 61. nu. 2. fol. 277.
 V xor si obligatur cum marito tanquam rea debendi an valeat obligatio. in. l. 61. numero. 34. folio. 277.
 V xor si obligatur tanquam principalis & maritus tanquam fideiussor an valeat obligatio ibidem. nu. 4.
 V xor an habeat medietatem rei emptæ à marito quam ipse maritus tanquam consanguineus retraxit ab alio, an habeat tantum medietatem pretij. in. l. 70. nu. 28. fol. 293.
 V xor admittitur in successione ab intestato deficiente linea collateralium vsque ad decimū gradum. in. l. 8. nu. 20. cum sequen. fol. 38.
 V xor si promittat & tradat aliquam rem vno nulla expressa causa censetur ei promittere ex causa dotis. in. l. 50. nume. 20. fol. 252.

FINIS TABVLAE.

y los pleytos y las cōtiendas q̄ no se pudieren librar por las leyes deste nro libro, y por los dichos fueros mandamos que se libren por las leyes de las siete partidas que el Rey don Alonso nuestro visabuelo mando ordenar como que fasta aqui no se halla que fueren publicadas por mandado del rey, ni fueron auidas ni recebidas por leyes, pero nos mandamos la requerir y concertar y emendar en algunas cosas que cumpla, y assi concertadas y emendadas por que fueron sacadas, y tomadas de los dichos de los sanctos padres y de los dichos y derechos, y dichos de muchos sabios antiguos, y de fueros, y costumbres antiguas de España damos las por las nuestras leyes, y por q̄ sean ciertas y no ayan rason de tirar y emendar en ellas cada vno lo que quisiere mandamos hazer dellas dos libros vno sellado con nro sello de oro, y otro sellado con nro sello de plomo para tener en nra camara pa en lo q̄ ouiere duda q̄ lo cōcertedes cō ellas, y tenemos por biē q̄ seā guardadas y valderas de aq̄ adelante en los pleytos y en los iuyzios, y en todas las otras cosas q̄ en ellas se cōtinen en aq̄llo q̄ no fuerē contrarias a las leyes deste nro libro a los fueros sobredichos, y por q̄ los hijos dalgo de nros reynos hā en algunas comarcas fuero de aludrio, y otros fueros por q̄ se juzgan ellos, y sus vassallos, tenemos por bien q̄ les seā guardados sus fueros a ellos y a sus vassallos segū q̄ lo hā de fuero y les fuerō guardados fasta aqui. ¶ Otrosi en becho de los rieptos sea guardado aquel vso y quella costūbre q̄ fue vñada y guardada en el tiēpo de los otros reyes, y en el nuestro. ¶ Otrosi tenemos por bien que sea guardado el ordenamiento q̄ nos agora bezimos en estas corteas para los hijos dalgo, el qual mādamos poner en fin deste nro libro, por q̄ al rey pertenesce y ha poder de hazer fueros, y leyes, y de las interpretar y declarar, y emendar donde vñerē q̄ cūple, tenemos por bien q̄ si en los dichos fueros, o en los libros o las partidas sobredichas, o en este nro libro, o en alguna, o en algunas leyes de las q̄ en el se cōtinen fuere menester declaraciō, y interpretaciō, o emēdar, o añadir, o tirar, o mudar por nros q̄ lo hagamos, e si alguna contrariedad paresciere en las leyes sobredichas entre si mesmas, o en los fueros, o en qualquier dellos, o alguna duda fuere hallada en ellos, o algun becho por q̄ por ellas no se pueda librar q̄ nos q̄ seamos req̄ridos sobre ello por q̄ hagamos interpretaciō, y declaraciō, o emēda, do entēdiēmos q̄ cūple, o hagamos ley nueva lo q̄ entēdiēmos q̄ cūple sobre ello por q̄ la justicia y el derecho sea guardado, empero bien queremos y sufrimos q̄ los libros de los derechos q̄ los sabios antiguos hizierō q̄ se lean en los estudios generales de nro señorio por q̄ aya en ellos mucha sabiduria y queremos dar lugar que los nros naturales seā sabidores, y seā por ende mas hōrrados y agora somos informados que la dicha ley no se guarda ni executa enteramēte como dñia, y por que nra intēciō y volūdad es que la dicha ley se guarde y cūpla en ella se cōtine. ¶ Ordenamos y mādamos que todas las nras justicias destos nros reynos y señorios anssi de realēgos y abadēgos como de ordenes y bebetrias y otros señorios qualesquier de q̄lquier calidad que seā que en la dñia ordenaciō, decisiō y determinaciō de los pleytos y causas guardē y cūplā la dicha ley en todo y por todo segū q̄ en ella se cōtine y en guardādo la y cūpliēdo la en la dicha ordenaciō y decisiō y determinaciō de los pleytos y causas assī civiles como criminales se guarde la ordē siguiente, que lo que se pudiere determinar por las leyes de los ordenamientos y prematicas por nos hechas y por los reyes dños de nos venimos, y los reyes que de nos vinierē en la dicha ordenaciō y decisiō y determinaciō se sigā guardē como en ellas se cōtine, no embargāte que cōtra las dichas leyes o ordenamientos y prematicas se diga y alegue que no son vsadas ni guardadas y en lo que por ellas no se pudiere determinar mādamos q̄ se guardē las leyes o los fueros anssi o fuerō de las leyes como las de los fueros municipales q̄ cada ciudad, villa o lugar tuviere en lo que son o fuerē vsadas y guardadas en los dichos lugares, o no fuerē cōtrarias a las dichas leyes de ordenamientos y prematicas assī en lo que por ellas esta determinado como en lo que determinaremos de aqui adelante por algunas leyes y ordenamientos, y prematicas y los reyes que de nos vinieren, ca por ellas es nra intencion, y volūdad que determinen los dichos pleytos y causas no embargante los dichos fueros

y vfo y guarda dello, y lo q por las dichas leyes de ordenamientos y prematicas y fue
ro no se pudieren determinar. Mandamos q el tal caso recurra a las leyes de las siete
partidas hechas por el señor rey don Alfo nro pgenitor, por las qles en defeto de lo vi
chos ordenamientos prematicas y fueros, mādamos q se determinen los pleytos y cau
sas assi civiles como criminales de q quier calidad o cantidad q seā guardado lo q por
ellos fuere determinado como en ellas se cōtiene aunq no seā; vñadas ni guardadas y no
por otras algunas, y mādō q quādo quier q alguna duda occurrir en la interpretaciō
y declaraciō de las dichas leyes de ordenamiento y prematicas y fueros, o de las parti
das q en tal caso recurrā a nos y a los reyes q de nos vinierē, pa la interpretaciō y decla
raciō dellas, por q nos vñstas las dichas dudas declaroremos, y interpretarem las di
chas leyes como cōviene a seruicio de Dios nro señor y al bien de nros subditos, y natu
rales y a la buena administraciō de nra justicia, y por quanto nos ouimos fecho en la vi
lla de madrid el año q passo de noventa y nuevecientas leyes y ordenanças, las quales
mādamos q se guardasen en la ordenaciō y algunas en la decisiō de los pleytos y causas
en el nro cōsejo y en las nras audiēcias, y entre ellas bezimos vna ley y ordenança q ha
bla cerca de las opiniones de Bartolo, y Baldo, y Juā Andres, y el Abad qual dellas
se deve seguir en duda a falta de ley, y por q agora somos informados q lo q bezimos por
estoruar la prolixidad y muchedumbre de las opiniones de los doctores a traydo mayor
daño y incōueniente, porēde por la pñte reuocamos, cassamos y anulamos en qnāto a
ello todo lo cōtenido en la dicha ley y ordenança por nos hecha en la dicha villa de Ma
drid, y mādamos q de aqui adelante no se vse de ella ni se guarde ni cūpla por q nra intēciō
y volūtad es q cerca de la dicha ordenaciō y dēterminaciō de los pleytos y causas solamē
te se baga y guarde lo contenido en la dicha ley dñ señor rey don Alfo y en esta nuestra.

ij.
Por q nra intēciō y volūtad es q los letrados en estos nros reynos seā principalmēte
han de juzgar, y a nos es hecha relaciō q algunos letrados nos siruē y otros nos vienē
seruir en algunos cargos de justicia sin auer pasado ni estudiado las dichas leyes y or
denamientos y prematicas, y partidas de lo qual resulta q en la decisiō de los pleytos, y
causas algunas veces no se guardā ni platicā las dichas leyes como se deuē guardar y pla
ticar, lo q les cōtra nro seruicio, y por q nra intēciō y volūtad es de mādā recoger y emē
dar los dichos ordenamientos para q se ayā de imprimir y cada vno se pueda aprouechar
dello, porēde por la pñte ordenamos y mādamos q dētro de vñ año pñmero siguiē
te, y dēde en adelante cōtado desde la data destas nras leyes todos los letrados q oy son
o fuerē assi del nro cōsejo, y oydores de las nras audiēcias y alcaides de la nra casa y cor
te y chācellerías, o tiēne o tuuierē otro qualquier cargo y administraciō de justicia assi en
lo realēgo como en lo abadēgo como en las ordenes y bebetrias como en otro qualqer
señorio de estos nros reynos no puedā vñar de los dichos de justicia, ni tener los sin q pñ
meramēte ayā pasado ordinariamēte las dichas leyes de ordenamientos y prematicas
partidas y fuero real.

iiij.
Ordenamos y mādamos q la solēnidad de la ley del ordenamiento del señor rey don
Alfo q dispone quātos testigos son menester en el testamēto se entienda, y platiq en el te
stamēto abierto q en latin es dicho nūcupatiuo abora sea entre los hijos, o descēdientes
legitimos, ora entre berederos estrāños, pero en el testamēto cerrado q en latin se dize in
scriptis, mādamos q interuēgan alomenos siete testigos cō vn escriuano, los quales ayā
de firmar encima de la escriptura del dicho testamēto ellos y el testador si supierē o pu
dierē firmar, y sino supierē y el testador no pudiere firmar, q los vnos firmē por los otros
de manera q sean ocho firmas, y el signo del escriuano, y mādamos que en el testamento
del ciego interuēgan cinco testigos alomenos, y en los codicilos interuenga la mēma
solēnidad que se requiere en el testamento nūcupatiuo, o abierto conforme a la dicha ley
del ordenamiento, los quales dichos testamentos, y codicilos sino tuuierē la dicha solē
nidad de testigos, mandamos que no fagan fee, ni prueua en juyzio ni fuera del.

Mandamos

liij.

Mandamos q el cōdenado por dñito a muerte civil o natural pueda fazer testamēto y co
dicilos o otra q quier vltima voluntad o dar poder a otro q lo haga por el como sino fuesse
cōdenado, el q cōdenado y su comissario puedā disponer d sus bienes saluo de los que
por el tal delito fueren confiscados o se ouierē de cōfiscar o aplicar a nuestra camara o
a otra persona alguna.

v.

El hijo o hija que esta en poder de su padre seyēdo de edad legitima para bazer testa
mento; pueda bazer testamento como si estuuiesse fuera de su poder.

vi.

Los ascēdētes legitimos por su ordē y linea derecha sucedā ex testamēto y ab intesta
to a sus descēdētes y les sea legitimos berederos como lo son los descēdētes a ellos en
todos sus bienes de q quier calidad q sean en caso q los dichos descēdētes no tengā bi
jos descendientes legitimos o q ayā derecho de les heredar; pero biē permitimos q no
embargāte q tengā los dichos ascēdētes q en la tertia parte de sus bienes puedā dispo
ner los dichos descendientes en su vida o bazer qualquier vltima voluntad por su alma o
en otra cosa qual quisiere; lo qual mandamos q se guarde saluo en las ciudades y villas
y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbrian tomar sus bienes al tronco o la
rayz a la rayz.

vij.

El hermano para beredar ab intestato a su hermano no pueda concurrir con los pa
dres o ascēdientes del defunto.

viii.

Mandamos que sucedā los sobrinos cō los tios ab intestato a sus tios in stirpem y no
in capita.

ix.

Los hijos bastardos illegitimos d q quier calidad q seā no puedā beredar a sus madres
ex testamento ni ab intestato en caso q tengan sus madres hijo o hijos o descendientes le
gitimos; pero bien pmitimos q los puedā en vida o en muerte mādā hasta la quinta pte
d sus bienes de la q podriā disponer por su aia y no mas ni allēde, y en caso q no tenga
la muger hijos o descendientes legitimos aunq tenga padre o madre, o ascēdientes le
gitimos mādamos q el hijo o hijos o descendientes que tuuierē naturales o spurijs po
r su ordē y grado le sea berederos legitimos ex testamento y ab intestato, saluo si los tales
hijos fuerē de dañado y punible ayūtamiento de pñte de la madre q en tal caso mādamos
q no puedā beredar a sus madres ex testamento ni ab intestato. Pero biē pmitimos que
les puedan en vida o en muerte mādā hasta la quinta pte de sus bienes, y no mas de lo q
podriā disponer por su aia y de la tal pte despues que la ouieren puedā disponer en su vi
da o al tpo de su muerte los dichos hijos illegitimos como quisiere, y queremos y man
damos que entōces se entienda y diga dañado y punible ayūtamiento quādo la madre
por el tal a yūtamiento incurrir en pena de muerte natural saluo si fueren los hijos de
clerigos o frayes o freyles o de mōjas professas que en tal caso aun que por el tal a yū
tamiento no incurra la madre en pena de muerte; mandamos que se guarde lo contenido
en la ley que hizo el señor Rey don Juan el primero en la ciudad de Soria, que habla so
bre la succēsiō de los hijos de los clerigos.

Mandamos que en caso quel padre o la madre sea o bligado a dar alimento alguno d
sus hijos illegitimos en su vida o al tiempo d su muerte que por virtud d la tal obligaciō
no le pueda mādā mas d la qnta parte d sus bienes d la que podia disponer por su aia y
por causa d los dichos alimentos no sea mas capaz el tal hijo illegitimo; de la qual pte
despues que la ouiere el tal hijo pueda en su vida o en su muerte fazer lo que quisiere o
por bien tuuierē; pero si el tal hijo fuere natural, y el padre no tuuierē hijos, o descēdien
tes legitimos, mandamos que el padre le pueda mandar justamente de sus bienes todo lo
que quisiere aūque tenga ascēdientes.

xj.

Y por q no se pueda dudar qles son hijos naturales, ordenamos y mādamos q enton
ces se diga ser los hijos naturales quādo al tpo q nascierē, o fuerē cōcebidos sus padres
podriā casar cō sus madres justamēte sin dispensaciō, cō tātō quel padre lo reconozca por
su hijo

A iij

su hijo puesto que no aya tenido la muger de quien lo ouo en su casa ni sea vna sola; concurrendo en el hijo las calidades suso dichas mandamos que sea hijo natural,

xij.

C Si alguno fuere legitimado por escripto o privilegio nuestro o de los reyes q de nos vinieren aun q sea legitimado para heredar los bienes de sus papres o madres, o de sus abuelos, y despues su padre o madre, o abuelos ouieren algun hijo, o nieto descendiente legitimo, o de legitimo matrimonio nascido, o legitimado por subiguiente matrimonio, el tal legitimado no pueda suceder con los tales hijos, o descendientes legitimos en los bienes de sus padres ni madres, ni de sus ascendientes ab intestato, ni ex testameto; saluo si sus padres, o madres, o abuelos en lo q cupiere en la quinta parte de sus bienes q podian mader por su anima le quisieren alguna cosa mandar q fassa en la dicha quinta parte bien permitimos que sea capaz y no mas; pero en todas las otras cosas ansi en suceder a los otros parientes como en honrras y prebeminencias q ban los hijos legitimos mandamos q en ninguna cosa diffiera de los hijos nascidos de legitimo matrimonio,

xij.

C Por euitar muchas dudas q suelen ocurrir cerca de los hijos q mueren recien nascidos sobre si son naturalmente nascidos, o si son abortiuos, Ordenamos y mandamos q tal fijo se diga q naturalmente es nascido, y q no es abortiuo qndo nascio viuo todo, y que alome nos despues de nascido viuo, xxiiij, horas naturales y fue baptizado antes q muriese, y si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino, o no fue baptizado mandamos q tal hijo sea auido por abortiuo, y q no pueda heredar a sus padres ni a sus madres, ni a sus ascendientes, pero si por la ausencia del marido, o por el tiempo del casamiento claro mte se prouasse q nascio en tiempo q no podia viuir naturalmente, mandamos q aunque corra en el dicho hijo las calidades suso dichas que no sea auido por parto natural ni legitimo,

xiiij.

C Mandamos quel marido, y la muger suelto el matrimonio aunque casen la segunda o tercera vez, o mas pueda disponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero, o segundo, o tercero matrimonio aunque aya auido hijos de los tales matrimonios o de alguno de ellos durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicaron como de los otros sus bienes propios que no ouiese seydo de ganacia sin ser obligados a referuar a los tales hijos propiedad; ni vsofructo de los bienes,

xv.

C En todos los casos q las mugeres casando seguda vez son obligadas a referuar a los hijos del primero matrimonio la propiedad de lo que ouiere del primero marido, o heredare de los hijos del primero matrimonio en los mismos casos el varon q casare seguda, o tercera vez sea obligado a referuar la propiedad dello a los hijos del primero matrimonio, De manera que lo establecido cerca deste caso en las mugeres que casaren segunda vez aya lugar en los varones que passaren segundo, o tercero matrimonio,

xvj.

C Si el marido madare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte de su testameto no se le cuete en la parte q la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio; mas a la dicha mitad de bienes, y la tal manda en lo q de derecho ouiere de valer,

xvij.

C Quando el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra postrimera voluntad, o por otro algun contrato entre viuos, oia el hijo este en poder del padre que hizo la dicha mejora, o no fassa la hora de su muerte la pueda reuocar quando quisiere, saluo si hecha la dicha mejora por contrato entre viuos ouiere entregado la possession de la casa, o casas en el dicho tercio contenidas a la persona a quien la biziere, o a quien su poder ouiere, o le ouiere entregado ante escriuano la escriptura dello del dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa co otro tercero assi como por via de casamiento o por otra cosa semejante q en estos casos, mandamos q el dicho tercio no se pueda reuocar sino referualle el que lo hizo en el mismo

misimo contrato el poder para lo reuocar o por alguna causa que segun leyes de nuestros Reynos las donaciones perfectas y con derecho, seban se pueden reuocar,

xviii.

C El padre o la madre o qualquier dellos puedan si quieren hazer el tercio de la mejora que podian hazer a sus hijos o nietos conforme a la ley del fuero a qualquier de sus nietos o descendientes legitimos puesto que sus hijos padres de los dichos nietos o descendientes sean viuos sin que en ello les sea puesto impedimento alguno,

xix.

C El padre y la madre y abuelos en vida al tiempo de su muerte pueda senalar en cierta cosa o parte de su hacienda el tercio y quinto de mejora en q lo aya el hijo o hijos o nietos que ellos mejorare con tanto q no exceda el dicho tercio de lo q motare o valiere la tercia parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte, Pero mandamos q esta facultad de lo poder senalar el dicho tercio y quinto como dicho es q no lo pueda el testador cometer a otra persona alguna,

xx.

C Los hijos o nietos de testador no puedan dezir que quier pagar en dinero el valor del tercio ni del quinto de mejora q el testador ouiere hecho a alguno de sus hijos o nietos o quando mejorare en el quinto a otra persona alguna sino que en las cosas q el testador ouiere senalado la dicha mejora del tercio y quinto o quando no lo senalo en la parte de la hacienda quel testador dexare sean obligados los herederos a gelodar saluo si la hacienda del testador fuere de tal qualidad que no se pueda conuenientemente dividir que en este caso mandamos que puedan par los herederos del testador al dicho mejorado o mejorados el valor del dicho tercio y quinto en dineros,

xxi.

C Mandamos q el hijo o otro qlder descendiente legitimo mejorado en tercio o quinto de los bienes de su padre o madre o abuelos q puedan si quisiere repudiar la herencia de su padre y madre o abuelos y aceptar la dicha mejora co tanto q sea primero pagadas las deudas del defunto y sacados por rata de la dicha mejora las q al tiempo de la partisa pafectiere y por las otras q despues pafectiere sean obligados los tales mejorados a la pagar por rata de la dicha mejora como si fuesen herederos en la dicha mejora de tercio y quinto; lo qual mandamos q se entienda ora la dicha sea en cosa cierta o en cierta parte de sus bienes,

xxij.

C Si el padre o la madre o alguno de los ascendientes prometio por contrato entre viuos o no mejorar a alguno q sus hijos descendientes y passo sobre ello escriptura publica en tal caso no pueda hazer la dicha mejora o tercio ni de quinto; si la biziere q no vale; y assi mismo mandamos q si prometio el padre o la madre o alguno de los ascendientes de mejorar a alguno de sus hijos o descendientes en el dicho tercio y quinto por via de casamiento o por otra cosa onerosa alguna q en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer; y sino lo bizieren que passados los dias de su vida la dicha mejora o mejoras de tercio o quinto sea auidas por hechas,

xxiii.

C Quando el padre o la madre por contrato entre viuos o en otra postrimera voluntad biziere alguno de sus hijos o descendientes alguna mejora del tercio de sus bienes que la tal mejora aya consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte; y no al tiempo que se hizo la dicha mejora,

xxiiii.

C Quando el testamento se rompiere o anulare por causa de pretericio o exheredacion en el qual ouiere mejora de tercio o quinto; no por ello serompa ni menos dexa de valer el dicho tercio y quinto como si el dicho testamento no se rompiese,

xxv.

C El tercio y quinto de mejora fecho por el testador no se saq de las dotes y donaciones ppter nupcias ni de las otras donaciones q los hijos o descendientes traxere a colacio o ptecio,

A. iiii. C. si

xxvi.

¶ Si el padre o la madre en testamento o en otra qualquier vltima volúntad o por otro algun contrato entre viuos fizieren alguna donacion a alguno de sus hijos o descendientes aun que no digan que lo mejoran en el tercio o en el quinto entienda se que le mejoran en el tercio y quinto de sus bienes; y que la tal donacion se cuente en el dicho tercio y quinto de sus bienes en lo que cupiere para que a el ni a otro no pueda mejorarse mas de lo que mas fuere el valor del dicho tercio y quinto; y si de mayor valor fuere; mandamos que vala fasta en la cantidad del dicho tercio y quinto y legitima de lo que deuan auer de los bienes de su padre y madre y abuelos y no en mas.

xxvii.

¶ Mandamos que quando el padre o la madre mejorare a alguno de sus hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento o en otra qualquier vltima volúntad o por contrato entre viuos que le pueda poner en grauamen que dñe de restitucion como de fideicomiso; y hazer en el dicho tercio los vinculos submisiones y sustituciones que quisieren; con tanto que los hagan entre sus descendientes legitimos y a falta de ellos que lo pueda hazer entre sus descendientes legitimos que ayan derecho de poder heredar y a falta de los dichos descendientes que lo pueda hazer entre sus ascendientes y a falta de los dichos ascendientes que lo pueda hazer entre sus parientes y a falta de parientes entre los estranos; y que de otra manera no pueda poner grauamen alguno ni condicio en el dicho tercio. Los quales dichos vinculos y submisiones ora se bagan en el dicho tercio de mejoría ora en el quinto. Mandamos que valgan para siempre o por el tiempo que el testador de clarare sin hazer diferencia de quarta ni de quinta generacion.

xxviii.

¶ La ley del fuero que permite que el que tuuiere hijo o descendiente legitimo pueda hazer donacion fasta la quinta parte de sus bienes y no mas; y la otra ley del fuero que assi mismo permite que puedan mandar teniendo hijos o descendientes legitimos al tiempo de su muerte la quinta parte de sus bienes se entienda y platique que por virtud de la vna ley y de la otra no pueda mandar el padre ni la madre a ninguno de sus hijos ni descendientes mas de un quinto de sus bienes en vida y muerte.

xxix.

¶ Quando algu hijo o hija viniere a heredad o partir los bienes de su padre o de su madre o de sus ascendientes sean obligados ellos y sus herederos a traer a colacion y particion la dote y donacion propter nuptias y las otras donaciones q ouiere rescibido de aql cuyos bienes vien a heredar; pero si se quisier apartar de la herencia que lo puedan hazer; salvo si la tal dote o donaciones fueren in officiosas q en este caso mandamos que sean obligados los q las rescibier así los hijos y descendientes en lo que toca a las donaciones como las hijas y sus maridos en lo q toca a las dotes; puesto q sea durante el matrimonio a tornar a los otros herederos del testador aquello en que son in officiosas para que lo parta entre si; y para se dezir la tal dote in officiosa se mire a lo q excede de su legitima y tercio y quinto de mejoría; en caso que el que la dio podia hazer la dicha mejoría quando hizo la dicha donacion o dio la dicha dote auiendo consideracion al valor de los bienes del que dio o prometio la dicha dote al tiempo que la dicha dote fue constituida o mandada o al tiempo de la muerte del que dio la dicha dote o la prometio o ma; qui siere escoger aquel a quien fue la dicha dote prometida o mandada; pero las otras donaciones que se bizieren a los hijos; mandamos que para se dezir in officiosas se aya consideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.

xxx.

¶ La cera y missas y gastos del enterramiento se saquen con las otras mandas graciosas del quinto de la hacienda del testador y no del cuerpo de la hacienda aun que el testador mande lo contrario.

¶ Porque

xxxi.

¶ Por q muchas vezes acaesce q alguon por q no puede o por q no quier hazer sus testamentos dan poder a otros q los bagan por ellos; y los tales comissarios hazen muchas fraudes y engaños con los tales poderes estendiendo se a mas de la volúntad de aqllos q se lo dan; por ende por cuitar los dichos danos. Ordenamos y mandamos q de aqui adelante el tal comissario no pueda por virtud del tal poder hazer heredero en los bienes del testador ni mejoría del tercio ni del quinto de heredar a ninguno de los hijos o descendientes del testador ni los pueda substituyr vulgar ni pullar ni exēplarmente ni hazer les substitucio algua de qlquier calidad q sea ni pueda dar tutor a ninguno de los hijos o descendientes del testador; salvo si el q le dio el tal poder para hazer testamento especialmente le dio el poder para hazer algua cosa de las susas dichas en esta manera el poder pa hazer hereder o nōbiando el q da el poder por su nōbre a quien mando q el comissario haga hereder y en quāto a las otras cosas señalando para que le da el poder y en tal caso el comissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder señalo y mando y nomao.

xxxii.

¶ Quando el testador no hizo hereder a ni menos dio poder al comissario q lo fiziesse por el ni le dio poder pa hazer algua cosa de las susas dichas en la ley pxima sino solamente le dio poder pa q por el pueda hazer testamento el tal comissario mandamos q pueda descargarse los cargos o conciencia del testador q le dio el poder pagado sus deudas y cargos de serui cio y otras deudas semejates; y mandar distribuyr por el aia del testador la quinta parte de sus bienes q pagadas las deudas mōtare y el remanente se pta entre los parientes q vi uieren a heredar aqllos bienes ab intestato; y si parientes tales no tuuiere el testador mandamos que el dicho comissario drado le ala muger q le dio el poder lo que segun leyes dños reynos le puede ptenescer sea obligado adisponer de todos los bienes q el testador por causas pias y prouechosas a la aia del que le dio el poder y no en otra cosa alguna.

xxxiii.

¶ El comissario pa hazer testamento o madas o pa de clarar por virtud del poder q tiene lo q ha de hazer de los bienes del testador no tenga mas terminos de quatro meses si estaua al tpo q se le dio el poder en la ciudad villa o lugar vnde se le dio el poder; y si al dho tiempo estaua ausente; po dētro de los dños reynos no tēga ni dure su poder mas de seys meses; y si estuviere fuera de los dichos reynos al dicho tiempo tēga termino de un año y nomas y passados los dichos terminos no pueda mas hazer q si el poder no le fuera dado y venga los dichos bienes a los q los auia de auer muriēdo el testador ab intestato los q les terminos mada q corra al tal comissario aun q diga y alegue q nunca vino a su noticia q el tal poder le auia sido dado; pero lo q el testador le mado señalada y determinadamente señalado la persona del hereder o señalado cierta cosa q auia de hazer el tal comissario; mandamos q en tal caso el comissario sea obligado a lo hazer; y si passado el dicho termino no lo biziere q sea auido como si el tal comissario lo biziesse o de clarasse.

xxxiiii.

¶ El comissario por virtud del poder que tuuiere para hazer testamento no pueda reuocar el testamento que el testador auia becho en todo ni en parte; salvo si el testador especialmente le dio poder para ello.

xxxv.

¶ El comissario no pueda reuocar el testamento q ouiere por virtud de su poder vna vez se cho ni pueda despues de becho hazer codicilo aun q sea ad pias causas aun q reserve en si el poder pa lo reuocar o pa añadir o menguar o pa hazer codicilo o de claracio algua.

xxxvi.

¶ Quando el comissario no hizo testamento ni dispuso de los bienes q el testador por q passo el tpo o por que no quiso o por q se murio sin hazer los tales bienes vega dñe bñe a los parientes q le dio el poder q ouiesse heredar sus bienes ab intestato; los q les en caso que sea hijos ni descendientes o descendientes legitimos sea obligado a disponer de la quinta,

quinta parte de los tales bienes por su ánima del testador a lo qual si dentro del año cōtra-
do de la muerte del testador no la cumpliere, mandamos q̄ n̄as justicias los cōpela-
nello ante las quales lo puedan demandar, y sea parte para ello qualquiera del pueblo.

xxxvii.

Quando el testador nōbiado o señaladamente hizo heredero y becho dio poder a otro q̄
acabasse por el su testamento el tal comissario no pueda mādare mas despues o pagadas
las deudas y cargos de servicios del testador de la quinta parte de sus bienes del testa-
dor; y si mas mādare q̄ no vala salvo si el testador especialmēte le dio el poder para mas,

xxxviii.

Quando el testador dexare dos o mas comissarios si algū o algunos dellos requiridos
no quisiere o no pudieren usar del dicho poder o se murierē el poder quede por entero al
otro o otros q̄ quisiere y pudierē usar del dho poder y en caso q̄ los tales comissarios dis-
cordare cūpla se y exēcutese lo q̄ mādare y declarare la mayor parte dellos; y en caso q̄ no
aya mayor pte y fuerē discordes sea obligados a tomar por tercero al corregidor o assis-
te o gouernador o al calde mayor del lugar donde fuere el testador; y si no ouiere corregi-
dor ni assisite ni gouernador ni al calde mayor q̄ tomē el alcalde ordinario del dicho lu-
gar por tercero. E si muchos alcaldes ordinarios ouiere y no se cōcertare los dichos co-
missarios qual sea en tal caso echen suertes; y el alcalde a quien cupiere la suerte se junte
con ellos; y lo que la mayor parte declarare o mandare que a quello se guarde y exēcute.

xxxix.

En el poder q̄ se diere al comissario para hazer todo lo susodicho o pte dello interuen-
ga la solemnidad del escriuano y testigos que segun leyes de nuestros reynos ha de inter-
uenir en los testamentos y de otra manera no valan ni bagan fee los dichos poderes.

xl.

En la sucesiō del mayorazgo aun q̄ el hijo mayor muera en vida del tenedor del mayo-
razgo o aq̄l que ptenescer el tal hijo mayor o rre o nieto o descendiente legitimo el
tal descendiente del hijo mayor por su oide prefieran al hijo segūo del dicho tene-
dor o de aq̄l a quē el dicho mayorazgo ptenescia. Lo q̄l no solamēte mādamos q̄ se guar-
de y platique en la sucesiō del mayorazgo a los ascendientes; pero aun en la sucesiō de los ma-
yoraços a los trāuersales o manera q̄ siēpre el hijo y sus descendientes legitimos por su or-
den representen la psona de sus padres aun q̄ sus padres no ayā sucedido en los dichos
mayoraços salvo si otra cosa estuviere dispuesta por el q̄ primeramēte cōstituyo y orde-
no el mayorazgo q̄ en tal caso mandamos que se guarde la voluntad del q̄ lo instituyo.

xli.

Mandamos q̄l mayorazgo se pueda puar por la escriptura o la institucion del cō la es-
criptura de la licencia del rey q̄ la dio seyendo tales las dichas escripturas q̄ bagā fe o por
testigos q̄ de pogan en la forma q̄l derecho quiere del tenor de las dichas escripturas, y
assi mismo por cōsūbre immemorial puada con las calidades q̄ cōcluyan los passados
auer tenido y poseydo aquellos bienes por mayorazgo; es a saber q̄ los hijos mayores
legitimos y sus descendientes sucediā en los dichos bienes por via de mayorazgo caso q̄l
tenedor o dexasse otro hijo o hijos legitimos sin dar les los q̄ sucediā en el dicho mayo-
razgo alguna cosa o equivalencia por suceder en el; y q̄ los testigos sean de buena fama
y digan q̄ assi lo vierō ellos; passar por tiēpo de quarenta años; y assi lo oyeron dezir a sus
mayores y ancianos q̄ ellos siēpre assi lo vieran y oyerā; y que nunca vierō ni oyerō dezir
lo cōtrario; y q̄ dello es publica voz y fama y comun opinion entre los vezinos y morado-
res de la tierra.

xlii.

Ordenamos y mandamos q̄ la licencia del rey para hazer mayorazgo preceda al ha-
zer del mayorazgo o manera q̄ aq̄l q̄ el rey de licencia para hazer mayorazgo por virtud o
la tal licencia no se cōforme el mayorazgo q̄ de antes estuviere fecho, salvo si en la tal li-
cencia expressamente se dixesse que aproua el mayorazgo que estaua becho.

¶ La

xliii.

Las licencias que nos auemos dado, o diereamos de aqui adelante, o los reyes que de
spues de nos vinieren para hazer mayorazgo no espiren por muerte de Rey que las dio,
aunq̄ aquellos a quien se dieron no ayā visado dellas en vida del rey que las concedio.

xliiii.

El que hiziere segū mayorazgo aun que sea con auctoridad nuestra, o de los reyes que
de nos vinierē, ora por via de cōtrato, ora en qualquier vltima voluntad despues de fecho
pueda lo reuocar a su voluntad salvo si el que lo hiziere por cōtrato entre viuos ouiere
entregado la possession de las cosas, o cosa contenidas en el dicho mayorazgo a la perso-
na en quien lo hiziere, o a quien su poder ouiere, o le ouiere entregado la escriptura dello
ante escriuano, o si el dicho cōtrato de mayorazgo se ouiere becho por causa onerosa cō
otro tercero assi como por via de casamiento, o por otra causa semejante que en estos ca-
sos mandamos q̄ no se pueda reuocar, salvo si en el poder de la licencia q̄ el rey le dio estu-
uiese clausula para que despues de becho lo pudiesse reuocar, o que al tiēpo que lo hizo
el que lo instituyo reserua se en la mesma escriptura que hizo del dicho mayorazgo el po-
der para lo reuocar, que en estos casos mādamos q̄ despues de becho lo pueda reuocar.

xlv.

Mandamos que las cosas que son de mayorazgo agora sean villas, o fortalezas, o de
otra qualquier calidad que sea muerto el tenedor del mayorazgo luego sin otro acto de
reprehension de possession se traspasse la possession ceuil y natural en el siguiente en gra-
do que segun la disposicion del mayorazgo deuiera suceder en el aunque aya otro toma-
do la possession dellas en vida de tenedor del mayorazgo o el muerto o el dicho tenedor
le aya dado la possession dellas.

xlvj.

Todas las fortalezas que de aqui adelante se hizieren en las ciudades, villas y luga-
res y heredamientos de mayorazgo, y todas las cercas de las dichas ciudades, villas y lu-
gares de mayorazgo assi las q̄ de alli adelante se hizierē de nuevo como lo que se repara-
re, o mejorar en ellas; y assi mismo los edificios que de aqui adelante se hizieren en las
casas de mayorazgo labrando o reparado o rebedificado en ellas sean assi de mayor-
azgo como lo son o fueren las ciudades villas o lugares y heredamientos y casas donde
se labraren. Y mandamos que en todo ello suceda el que fuere llamado al mayorazgo o
los vinculos y cōdicionen en el mayorazgo contenidas sin que sea obligado a dar parte
alguna de la estimacion o valor de los dichos edificios a las mugeres del que los hizo
ni a sus hijos ni a sus herederos ni subcesores. Pero por esto no es nuestra intēcion de
dar licencia ni facultad para que sin nuestra licencia o de los reyes que de nos vinieren
se puedan hazer o reparar las dichas cercas fortalezas; mas que sobre esto se guarden
las leyes de nuestros reynos como en ellas se contiene.

xlvij.

El hijo o hija casado velado sea auido por emancipado en todas las cosas para siēpre

xlviii.

Mandamos que de aqui adelante el hijo o hija casado se y velado se ayan para si el
vofructo de todos sus bienes aduenticios puesto que sea viuo su padre; el qual sea obli-
gado a gelo restituyr sin le quedar parte del vofructo dellos.

xlix.

Mandamos que el que contraxere matrimonio que la yglesia tuuiere por clandestino
con alguna muger por el mismo becho el y los que en ello interuiniere y los que de tal
matrimonio fueren testigos incurran en perdimiento de todos sus bienes, y sean aplica-
dos a nuestra camara y fisco, y sea deserrados de estos nuestros reynos, en los qualceno
entrenso pena de muerte, y que esta sea justa causa para que el padre y la madre puedan
desheredar si quisieren a sus hijas que el tal matrimonio contraxeren; lo qual otro nin-
guno no pueda acusar sino el padre y la madre muerto el padre.

¶ La

L.
La ley del fuero q̄ disponē q̄ no pueda el marido dar mas en arras a su muger de la de cima parte de sus bienes no se pueda renūciar, y si se renūciare no embargate la tal renunciacion lo cōtenido en la dicha ley se guarde y execute, y si algū escriuano diere fee de algū cōtrato en q̄ interuēga renunciaciō de la dicha ley, mādamos q̄ incurra en perdimiēto del officio de escriuania, q̄ tuuiere y de allí adelante no pueda mas vsar del so pena de falsario.

li.
Si la muger no ouiere hijo del matrimonio en que interuiniere promission de arras y no dispone expressemente de las dichas arras que las aya el beredero, o berederos de ella, y no el marido, ora la muger baga testamento, o no,

lii.
Qualquier esposa ora sea de presente ora sea de futuro suelto el matrimonio gane si el esposo la ouiere belado la mitad de todo lo q̄ el esposo le ouiere dado antes de cōsumido el matrimonio ora sea precioso o no; y si no la ouiere belado no gane nada de lo q̄ le ouiere dado to malle a los berederos del esposo; pero si qualquiera de ellos muriese despues de cōsumido el matrimonio q̄ la muger y sus berederos ganē todo lo q̄ seyēdo desposados le ouo el esposo dado no auiendo arras en el tal casamiento y matrimonio; pero si arras ouiere que sea en escogimiento de la muger o de sus berederos ella muerta tomar las arras, o dexar las, y tomar todo lo que el marido le ouo dado siendo con ella desposado, lo qual ayan de escoger dentro de veynte dias despues de requerido a por los berederos del marido, y sino escogeren dentro del dicho termino que los dichos berederos escojan,

liii.
Si el marido y la muger durate el matrimonio casare algū hijo comū y ambos le prometerē la dote o donaciō ppter nuptias q̄ ambos la paguē de los bienes q̄ tuuiere ganados durante el matrimonio sino los ouiere que basten a la paga de la dicha dote y donacion propter nuptias que lo paguē de por medio de los otros bienes que les pertenescrien en qualquier manera; pero si el padre solo durate el matrimonio dota o haze donacion propter nuptias a algū hijo comun y de tal matrimonio ouiere bienes de ganancia de aquellos se paguen en lo que en las ganancias cupiere; y sino la ouiere que la tal dote o donacion propter nuptias se pague de los bienes del marido y no de la muger

liii.
La muger durate el matrimonio no pueda sin licēcia de su marido repudiar ninguna herencia q̄ le venga ex testamento ni ab intestato; pero permitimos q̄ pueda aceptar sin la dicha licēcia qualquier herencia ex testamento y ab intestato cō beneficio de inuentario y no de otra manera.

lii.
La muger durante el matrimonio sin licēcia de su marido como no puede hazer cōtracto algū assi mismo no se pueda apartar ni desistir de ningun cōtracto q̄ a ella toque ni dar por quito a nadie del ni pueda hazer quasi cōtracto ni estar en iuyzio haziendo ni defendiendo sin la dicho licēcia de su marido; y si estuviere por si o por su procurador mandamos que no vala lo que hiziere,

lvj.
Mandamos que el marido pueda dar licēcia general a su muger para contraer y para hazer todo aquello que no podia hazer sin su licēcia; y si el marido se la diere vala todo lo que su muger hiziere por virtud de la dicha licēcia,

lvij.
El juez con conoscimiento de causa legitima o necesaria compela al marido que de licēcia a su muger para todo aquello que ella no podria hazer sin licēcia de su marido y si compelido no se la diere que el juez solo se la puede dar,

lviii.
El marido pueda ratificar lo que su muger ouiere hecho sin su licēcia no embargante que la dicha licēcia no aya procedido ora la ratificacion sea general o especial,

Quando

lix.
Quando el marido estuviere ausente, y no se espera de proximo venir, o corre peligro en la tardanza que la justicia con conoscimiento de causa seyendo legitima, o necesaria, o prouechosa a su muger pueda dar licēcia a la muger la que el marido le auia de dar, la qual assi dada vala como si el marido sea,

lx.
Quando la muger renunciare las ganancias no sea obligada a pagar parte alguna de las deudas que el marido ouiere hecho durante el matrimonio,

lxi.
De aqui adelante la muger no se pueda obligar por fiadora de su marido aunque se diga y alegue que se conuertio la tal deuda en prouecho de la muger, y assi mismo mandamos q̄ quando se obligare a mancomun marido y muger en vn cōtrato, o en diuersos que la muger no sea obligada a cosa alguna, salvo si se prouare q̄ se conuertio la tal deuda en prouecho de ella, ca entonces mandamos que por rata del dicho prouecho sea obligada, pero lo que se conuertio en prouecho de ella fue en las cosas que el marido le era obligado a assi como en vestir la, y dar le de comer, y las otras cosas necesarias, mādamos q̄ por esto ella no sea obligada a cosa alguna, lo qual todo que dicho es se entienda sino fuere la dicha fiança o obligacion a mancomun por maravedis de nuestras rentas, o pechos, o derechos de ellas,

lxii.
Ninguna muger por ninguna deuda que no descienda de delicto pueda ser presa, ni detenida sino fuere conosciadamente mala de su persona,

lxiii.
El derecho de executar por obligacion personal se prescriua por diez años, y la action donde en la obligacion y ypoteca, o donde la obligacion es mixta personal, y real la deuda se prescriua por treynta años y no menos,

lxiiii.
Por quanto en las ordenanças q̄ bezimos en la villa de madrid a quatro dias del mes de Dizebre del año pasado de mil e quinientos y dos años, ay vna ordenança su tenor de la q̄ es este q̄ se sigue, otrosi por quanto por la ley por nos fecha en las cortes de Toledo ouimos ordenado q̄ si los deudores q̄ deuian algunas deudas en q̄n son fechas execuciones por cōtratos, obligaciones, o por sentēcias a pedimientto de los creedores en los deudores, o en sus bienes alegaren paga, o otra excepciō q̄ sea de recebir q̄ tengā diez dias para la pagar, y no se declara desde q̄ndo hā de correr los dichos diez dias declaramos, y mādamos q̄ los dichos diez dias corran desde el dia q̄ se opusiere ala execuciō, y passados los dichos dias sino pagare la dicha excepciō q̄ el remate se baga como la dichas ley lo vi sin embargo de qualquier apelaciō q̄ della se interpusiere dando el creedor las fianças como la dicha ley lo mada, y por q̄ nra merced y voluntad es q̄ la dicha ordenança aya cūplido effecto, por ende mādamos q̄ lo cōtenido en ella se guarde y cūpla y execute como en ella se contiene sin embargo de qualquier apelaciō q̄ della se interpōga pa ante nos, o para ante los oydores de las nras audiencias, o para ante otros qualcsquier jueces, o q̄l quier nullidad q̄ contra la dicha execucion y remate se alegue,

lvv.
La interpretacion en la possession interrupta la prescripcion en la propiedad, y por el contrario la interrupcion en la propiedad interrupta la prescripcion en la possession,

lvvi.
Ninguno sea obligado de se arraygar por demanda de dinero q̄ le sea puesta sin q̄ preceda informacion de la deuda a lo menos sumaria de testigos, o de escriptura autentica,

lvvii.
Ningun juramēto aunque el juez lo mande hazer, o la parte lo pida no se baga en sant thicente de Auila, ni en el herrojo de sancta Badea, ni sobre altar ni cuerpo sancto, ni en otra yglesia juradera so pena de diez mil maravedis para la nuestra camara, y fisco al q̄ lo jurare, y al juez q̄ lo mandare, y al que lo pidiere, o demandare,

Si

lxxviii.

C Si alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condición que fino pagare a ciertos plazos que caya la heredad en commisso que se guarde el contracto, y se juzgue por el puesto que la pena sea grande, y mas de la mitad,

lxxix.

C Ninguno pueda fazer donacion de todos sus bienes aunq la haga solamete de los presentes,

lxxx.

C La ley del fuero habla cerca del sacar el pariente mas propinquo la cosa vendida de patrimonio por el tanto aya tambien lugar quando se vendiere en el almoneda publica au que sea por mandamiento de juez, y los nueve dias que dispone la ley del fuero se cuenten en este caso desde el dia del remate contanto que consiga el que lo saca el precio, y haga las otras diligencias que dispone la ley del fuero, y la ley del ordenamiento de nueva, y assi mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcauala si la pago el comprador antes que la cosa assi vendida le sea entregada,

lxxxi.

C Quando muchas cosas fueren vendidas por un precio que sea de patrimonio, o abolengo quel pariente mas propinquo no pueda sacar la una, y dexar las otras, sino q todas las aya de sacar, o no ninguna de ellas, po si las dichas cosas fueren juntamete vendidas por diuersos precios en tal cosa puede el pariente mas propinquo sacar la q dellas quisiereba siendo las diligencias y solenidades en las dichas leyes del fuero, y ordenamiento cotenidas,

lxxxii.

C Quando la cosa que de patrimonio, o abolengo se vendiere fiada, quel pariente mas propinquo la pueda sacar por tanto assi mismo fiada con tanto que dentro de los dichos nueve dias de fianças bastantes a vista de nuestra justicia que pagara los maravedis por que assi fue vendida al tiempo quel comprador estava obligado,

lxxxiii.

C Quando el pariente mas propinquo no quisiere, o no pudiere sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinquo siguiente en grado la pueda sacar, y assi vayan de grado en grado por todos los parientes dentro del quarto grado co tanto q sea dentro de los dichos nueve dias, y con las otras diligencias contenidas en la dicha ley del fuero, y ordenamiento,

lxxxiv.

C Quando concurre sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinquo co el señor del derecho dominio o co el suplicario o co el q tiene pte en ella porq era comun prefiera se en el dicho retrato el señor del derecho dominio y el suplicario, y el que tiene parte en ella al pariente mas propinquo,

lxxxv.

C Si alguno vendiere la parte de alguna heredad q tiene comu con otro en caso que segun la ley de la partida la pudiera el comunero sacar por el tanto sea obligado el que la quisiere sacar a consignar el precio en el tpo y termino, y con las diligencias y solenidades de la manera q la pudiera sacar el pariente mas propinquo quando fuera de su patrimonio y abolengo de suerte que lo cotenido en la dicha ley del fuero y ordenamiento de nueva, y en estas nras leyes aya lugar y se platique en caso q el comunero quiera sacar la cosa vendida por el tanto,

lxxxvi.

C Mandamos que ninguno de nuestras justicias por enemigo den rebeldia sin prouança legitima, y passados tres meses alomenos despues de la condenacion, y que sea pedido por el acusador, y si de otra manera lo dieren que sea en si ninguna la sentencia que sobre ello se diere en lo que toca a dar lo por enemigo,

lxxxvii.

C Por el delito q el marido, o la muger cometiere aunq sea de berregia, o de otra qlquier calidad, no pierda el vno por el delito del otro sus bienes, ni la mitad de las ganacias andas durate el matrimonio, mandamos q sea auidos por bienes de ganacia todo lo multiplicado durante el matrimonio fasta q por el tal delito los bienes de qlquier dellos sean declarados por sentecia, aunque el delito sea de tal calidad q imponga la pena ipso iure,

C La

lxxxviii.

C La muger durate el matrimonio por delito puede perder en parte, o en todos sus bienes dotalles, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que sean,

lxxxix.

C Ordenamos y mandamos que las leyes de los nuestros Reynos que disponen que los hijos dalgo y otras personas por deuda no puedan ser presos que no ayan lugar, ni platiquen si la tal deuda descendiere de delito, o quasi de delito, antes mandamos q or las dichas deudas esten presos como sino fueren hijos dalgo, o exentos,

lxxx.

C El marido no puede acusar de adulterio a vno de los adulteros seyendo biuos; mas q a ambos adulteros, o adultera los aya de acusar, o a ninguno,

lxxxi.

C Si alguna muger estando co alguno casada, o desposada por palabras de presente en faz de la sancta madre y glesia cometiere adulterio, q aunq se diga y prueue por algunas causas y razones q el dicho matrimonio fue ninguno ora por ser parientes en consanguinidad o afinidad dentro del qto grado ora por q qualqera dellos sea obligado antes a otro matrimonio o aya fecho voto de castidad detrar en religio o por otra cosa alguna puea aya por ellos no qdo de hazer lo q no deuia q por esto no se escusen a q el marido pueda acusar de adulterio assi a la muger como al adultero como si el matrimonio fuese verdadero; y mandamos q en estos tales q assi auemos por adulteros y en sus bienes se execute lo cotenido en la ley del fuero de las leyes q fabla cerca de los q comere delicto de adulterio,

lxxxii.

C El marido que matare por su propia authoridad al adultero y a la adultera aunq los tome infragati delicto y sea justamete hecha la muerte no gane la dote, ni los bienes del q matare salvo si los matare o codenare por authoridad de nuestra justicia q en tal caso mandamos que se guarde la ley del fuero de las leyes q en este caso disponen,

lxxxiii.

C Quando se prouare que algun testigo depuso falsamete contra alguna persona, o personas en alguna causa criminal en lo qual si no se aueriguasse su dicho ser falso aq; o aq; los contra quien depuso merecia pena de muerte, o otra pena corporal q al tal testigo aueriguado como falso le sea dada la misma pena en su persona, y bienes como se le deuierabara aq; o aquellos contra quien depuso seyendo su dicho verd. dero, caso qen aquellos contra quien depuso no se execute la tal pena pues por el no qdo de dargela, lo qual mandamos q se guarde y execute en todos los delitos de qualquier calidad q sean en las otras causas criminales y civiles mandamos q contra los testigos que depusieren falsamete se guarden y executen las leyes de nuestros reynos que sobre ello disponen,

lxxxiiii.

C Y caso que los dichos Rey y Reyna mis señores padres, biendo que tanto cumplia al bien de los mis reynos y subditos dellos tenian acordado de mandar publicar las dichas leyes pero a causa de la ausencia del dicho señor Rey mi padre destas reynos de Castilla, y despues de la violencia y muerte de la Reyna mi señora madre q aya sancta gloria no obo lugar de se publicar como estava por ellos acordado, y agora los procuradores de cortes que en esta ciudad de Toro se juntaron a me jurar por Reyna y señora de estos reynos me suplicaron que puea tantas vezes por su parte a los dichos Rey y Reyna mis señores les aya sido suplicado que en esto mandassen proueer, y las dichas leyes estauan con mucha diligencia hechas y ordanadas y por los dichos Rey y Reyna mis señores vistas y acordadas de manera que no saltaua sino la publicacion dellas, q considerado quanto prouecho a estos mis reynos desto vernia que por les bazer señalada merced tuuiesse por bie de mandar publicar las y guardar las como si por dicho del Rey y Reyna mis señores fueran publicadas, o como la mi merced fuese,

C Y

¶ Por que la guarda destas dichas leyes, parece ser muy cumplidera al seruicio de Dios y mio, y a la buena administraci6 y execucion de la justicia, y al bien y pro comua de estos mis Reynos y señorios mando por este quaderno destas leyes, o por su traslado signado de escriuano publico al Príncipe don Carlos mi caro y amado hijo, y a los Infantes, Duques, Condes, Marqueses, Perlados, y ricos omes, y maestros de las ordenes, y a los del mi consejo y oydores de las mis audiencias, y alcaldes, y otras justicias, oficiales de la mi casa y corte y chancillerias, y a los comendadores y subcomendadores y alcaides de los castillos y casas fuertes y llanas, y a los mis adelantados y consejos y personas, justicias y regidores, caualleros, y escuderos, oficiales y omes buenos de todas y qualesquier ciudades, villas y lugares de estos mis Reynos y señorios, y a todos mis subditos y naturales, de qualquier ley, estado y condicion que sean a quien lo contenido en las dichas leyes, o qualquier de ellas atañe, o atañer puede, o qualquier dellos que vea las dichas leyes de suso encoorporadas y cada vna dellas, y en los pleytos y causas que de aqui adelante de nuevo se mouieren y escomencaren, guarden y cumplā, y executen, y las hagan guardar, cumplir y executar en todo y por todo, segun que en ellas y en cada vna dellas se contiene como leyes generales de estos mis Reynos, y los dichos jueces juzguen por ellas, y los vnos ni los otros no vayan, ni passen ni consientan yr, ni passar contra el tenor y forma dellas, en algun tiempo, ni por alguna manera, fopena de la mi merced, y de las penas en las dichas leyes contenidas, y desto mande dar esta mi carta y quaderno de leyes firmada del nombre del Rey mi señor y padre administrador y gouernador de estos mis reynos y señorios, y sellado con el sello del Rey y Reyna mis señores padre y madre, porque a la saz6n no estaua hecho el sello de mis armas, y mandado que sean pregonadas publicamente, y en la mi corte, y que dende en adelante se guarden y aleguen por leyes generales de mis Reynos, y mando a las dichas mis justicias, y cada vna dellas en sus lugares, y jurisdicciones que luego las sagā apregonar publicamente por ante escriuano por las plazas y mercados, y otros lugares acostumbrados, y mando a los de mi consejo que den y libren mis cartas y sobre cartas deste quaderno de leyes, para las ciudades, villas, y lugares de mis Reynos y señorios donde vieren que cumple y fuere necesario, y los vnos ni los otros no bagades ni hagan ende al por alguna manera, fopena de la mi merced, y de diez mil maravedis para la mi camara cada vno por quien fincare de lo assi bazer y cumplir. ¶ Mando al ome que vos esta mi carta mostrare, que vos emplaze que parezcade ante mi en la mi corte del dia que vos emplazare fasta quinze dias primeros siguientes, ¶ Mando so la dicha pena a qualquier escriuano publico que para esto fuere llamado que de ende al que vos lo mostrare testimonio signado con su signo, porque yo sepa como se cumple mi mandado. Dado en la ciudad de Toledo a siete dias del mes de Março, Año del nascimiento de nuestro saluador Jesu Christo, de mil, y quinientos y cinco años. Yo el Rey. Yo Gaspar de Bricio secretario de la Reyna nuestra señora las bise escreuir por mandado del señor Rey su padre, administrador y gouernador de estos sus Reynos, Joannes Episcopus Eordubensis, y riatius capata, Ferdinandus Lello Licētiatus, Licētiatus Burica, Doctor Carvajal, Licētiatus de sanctiago, Registrada, Chanciller,

Deo gracias

